

FORTALICIUM FIDEI.—Col. Anno incarnatiōis dnice, M. cccclxxxvij, die: xxij mij. [Venet, Jo. De Colonia.] Folio. Initials vacant for rubricator. French calf, gilt edges. £2/12/-

See Hain under the author's name, Alphonsus a SPINA Ord. Minor. He was a converted Jew. One part of the book contains the slanders raised against the Jews. This contains, among others, the story of the little boy, aged 10, at Lincoln, who went to church every morning, and afterwards sung the Antiphona of the Blessed Virgin, which still hung upon his ears on his way to school. This so provoked the Jews, as he went through their quarter, that they cut out his tongue and murdered him, and cast him "in loco profundissimo et immundo fetoribusque plano," &c. The Blessed Virgin replaced his tongue with a precious stone, so that he was discovered by his well-known chant. Another story of a Jew, who threw the sacramental wafer into a boiling crock, and the supernatural and forensic consequences. The 5th and last Book, "De Bello Demonum," is a complete system of Demonology.

Black letter 1487

Rare see and [illegible]

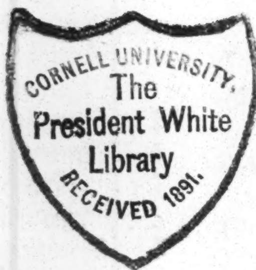
(C)

This very curious work is attributed to Alphonsus de Spina, a Spanish Jew, converted to Christianity in 1106. It treats of the religious controversies between the Jews and Christians in Spain, and of the wars between the latter and the Saracens. The author carefully warns his readers against employing Jewish physicians, who, he affirms, boast at their festivals of the number of Christians they kill; and asserts them to be particularly well versed in the use of all sorts of poisons. In his account, however, of the various circumstances attending the expulsion of that nation from other countries, he is so correct that Rabbi Ghedalia frequently quotes this work. The last book is devoted to a very elaborate account of the science of magic, with descriptions of demons, &c. Father Simon sums up a particular description of the work by saying that "among a great number of facts which it contains, there are many which well deserve perusal, not being to be found elsewhere."

One of the chapters treats of "De expulsione Judeorum de regno Anglorum."

2013

In Bayne's Bibliotheca Selectissima
a copy of this Work in 1485 is
entered at £3„13„6.

CORNELL UNIVERSITY.
The
President White
Library
RECEIVED 1891.

Alphonsus de Spina

Abula fortalicii fidei

Incipit cuius sunt libri hec et pre
mittitur prohemiū i quo laudes
diuine annotantur et immittitur querela an
te thronum maiestatis dei et ponitur inten
tio scribentis. In primo libro continētur tres
consideraciones.

Rima consideratio tractat de armatu
ra omnium fidelium in generali et ibi
ponuntur sex genera armorum spiritualium

Ecunda consideratio tractat de arma
tura verorum predicatorum in speciali
in qua declarantur quatuor principalia.

Quid est predicatio.
Qualis debet esse predicatio
Cui prodest predicatio.
Qualis debet esse predicator et hec querun
tur quinqꝫ.
Qualis debet esse predicator in habitu exte
riori.
Qualis debet esse predicator in cōuersatiōe
Qualis debet eē p̄dicator in predicatōe.
Qualis debet eē p̄dicator in animo.
Qualis debet eē predicator in premio.

Ercia cōsideratio tractat de nobilitate
et excellētia fidei catholice in p̄ticulari
in qua sex articuli declarantur.

Primus articulus est ꝙ ihūs xp̄s ē filiꝰ dei
viui et iste articulꝰ d̄claraꝝ q̄druplici examīe
Primum examen fuit factū per iudeos quo
usqꝫ occiderunt xp̄m.
Secūdū examen fuit factū per eosdem iude
os post xp̄i mortem insurgendo contra di
scipulos xp̄i.
Tercium examen fuit factum per gentiles cō
tra discipulos xp̄i.
Quartum examen fuit factum per tyrānos
tempore pacis ecclesie.
Secundus articulus est ꝙ fides christi est
lege moysi antiquior.
Tercius ꝙ fides xp̄i est lege moysi stabilior
Quartꝰ ē ꝙ fides xp̄i ē lege moysi nobilior:
Quītꝰ ē ꝙ fides xp̄i est lege moysi vtilior.
Sextus articulꝰ ē ꝙ lex moysi iā nō est lex sꝫ
cessauit eē lex. i quo ponūtur quatuor pūcta
Primus est ꝙ iudei iā non hn̄t legem
Secundus est ꝙ propter circumcisionē qua
vtuntur iudei semper sunt in maiori ira dei
et abbominatione.
Tercius est ꝙ omnia in figuram cōtigebāt
illis. vbi duo principaliter declarantur
Primum est ꝙ in lege veteri sub figurarum
inuolucris quatuor figurabantur que sunt
xp̄ianis tempore gratie reuelata. s. credenda
cauenda inimicorum fraudentia efficatia.
primū continet. xiij. c.

De p̄figuratōne sctissime trinitatis et vnitatis
essentie primū capitulū. t
De p̄figuratōe dn̄ice icarnationis. ij. ca:
De p̄figuratione natiuitatis dn̄i. iij. c.
De p̄figuratōe vite et cōuersatōis xp̄i. iiij. c.
De p̄figuratōe doctrīe et p̄dicatōis xp̄i. v. c.
De prefiguratōe passionis xp̄i. vi. c.
De p̄figuratione descensus xp̄i anime ad i
feros. vij. c.
De p̄figuratione resurrectōis xp̄i. viij. ca:
De p̄figuratione ascēsiōis xp̄i. ix. c.
De p̄figuratione aduētꝰ xp̄i ad iudiciū. x. c.
De p̄figuratione resurrectōis generalis. xi. c.
De prefiguratōne vite eterne quā electi post
mortem consequentur. c. xij.
De p̄figuratione vnitatis ecclie. c. xiij.
De p̄figuratōe cauendorū. s. septē capitaliū
viciorū et trāsgressiōis. x. preceptorū. c. vnū.
De p̄figuratione malicie inimicorū spūaliū
De p̄figuratione virtutis et efficatie sacram
torum. vij. capl'a.
De p̄figuratōne baptismi. c. i.
De p̄figuratione cōfirmationis. c. ij.
De p̄figuratōe sacramēti eucharistie. c. iij.
De p̄figuratione sacramēti p̄nie. c. iiij.
De p̄figuratiōe sacramēti ordis. ca. v:
De p̄figuratiōe sacramēti mr̄imonij. ca. vi.
De p̄figuratione vnctionis extreme. ca. vij.
De p̄figuratōe septē donorum spūssācti. c. vnū
De p̄figuratōe septē virtutū. c. vnū.
De p̄figuratione septē bonorū spūaliū hic
sunt septem capl'a.
De p̄figuratione bonitatis crucis et passio
nis xp̄i capitulum septimum.
De p̄figuratione bonitatis virtutis et oratō
nis matris xp̄i. ca ij
De p̄figuratione bonitatis virtutis p̄tatis
siue auctoritatis ecclesie in orando. c. iij.
De p̄figuratōe vtutis orōis sctōrum no. te. c. iiij
De p̄figuratione bonorum pastorū ecclesie.
De p̄figuratione bonitatis sedulitatis bo
norum sanctorum ecclesie. c. v.
De p̄figuratōe bōitatis diuīe ispiratōis. c. vi
De prefiguratione bonitatis discrete consi
derationis hominis. c. vij.

Secūdū pricipale tercij pūcti ē de pfiguratō ne correctōis nr̄e i tpe grē et cōtinet. xij. c.
De pfiguratione correctionis supbie. c. i.
De pfiguratione ad correctōez iuidie. c. ij.
De pfiguratōe ad correctionē iracūdie. c. iij.
De pfiguratiōe ad correctōnē auaricie. c. iiij
De pfiguratione ad correctōez accidie. ca. v.
De pfiguratione ad correctionē gule. c. vi.
De pfiguratione ad correctōez luxurie. c. vij.
De pfiguratōe correctōis trāsgrediētiū decem preceptorum. c. viij.
De pfiguratione ad correctōez malorū principum. c. ix.
De pfiguratōe correctōis maloꝝ platoꝝ. c. x
De pfiguratōe correctōis malorum sacerdotum. c. xi.
De pfiguratione correctōnis generaliter omnium pdictorum. c. xij.
Quartus et vltimus punctus sexti articuli dclarat quomodo omnia que scripta erāt de messia venturo impleta fuerunt in xpo ihū saluatore nostro vbi aperiuntur duodecim thesauri.
Primus thesaurus ꝙ messias debebat venire in destructione secundi templi vel ppe et in ablatione sceptri israel et ipletione. lxx. ebdomadarum danielis
Secundus thesaurus ꝙ verus messias debebat esse de genere tribus iude procedens de medio filiorum Jacob vbi declarantur quinqꝫ passus
Prim⁹ ꝙ verus messias icboādo iter deum et hominē exiuit de medio
Secūdus passus ꝙ verus messias ordinādo pacē stetit in medio
Tercius passus ꝙ ver⁹ messias cōsumando pacem ordinatam stetit in medio
Quartus passus ꝙ verus messias publicādo pacem ordinatam stetit in medio
Quītus passus ꝙ ver⁹ messias conseruādo pacē publicatā inter deū et hominem stat in medio vsqꝫ in finem seculi
Terci⁹ thesaur⁹ ꝙ verus messias debebat eē similis moysi in dādo legem et hec declarātur per quatuor puncta
Primus punctus ꝙ moyses fuit singularis in dando legem
Secundus punctus ꝙ ihūs xp̄s verus messias similis moysi in dando legem debuit dare aliam legem a lege moysi et ibi ponuntur. xv. drīe legis christi a lege moysi et ibi dclaratur quare voluit fieri christus sub lege moysi
Terci⁹ pūctus ꝙ ver⁹ messias nō debuit per seipsum scribere legē suā in aliquib⁹ extrinsecis sed solū in cordibus hominum
Quart⁹ pūct⁹ ꝙ lex noua ē excellētissima qd declarat ex sex gradib⁹ pfectōis et quō lex vetus quo ad totū corpus fuit ipfecta et quare euangelium dei dicitur lex.
Quartus thesaurus ꝙ verus messias debebat nasci in bethlcem
Quintus thesaurus ꝙ nomē messie debuit esse nouum et illud nomen est ihūs
Sext⁹ thesaur⁹ ꝙ messie i lege pmisso i eius aduētu p reges debebāt sibi offerri munera
Septim⁹ thesaur⁹ ꝙ ver⁹ messias debebat viuere pauper et mansuetus.
Octau⁹ ꝙ ver⁹ messias debebat mori i maxima humilitate et inter sceleratos
Nonus thesaurus ꝙ verus messias debebat mori propter peccata hominum
Decim⁹ ꝙ ver⁹ messias dbebat resurgere tercia die et ascēderi i celū et sedēre ad dxtrā prīs
Undecimus thesaurus ꝙ verus messias debebat dare suis credētibus i pñtis grām suam et in futuro gloriā sempiternam
Duodecim⁹ thesaur⁹ ꝙ psecutores veri messie a ppetua pena i pñti nō debebāt releuari nec i futuro a dānatione eterna.
In secundo libro qui est de hereticorum bello continentur. xij. considerationes.
Prima consideratio est de qdditate herex et quō differt ab errore
Secūda psideratio est de origine herex et qūo repelli potest
Tercia consideratio oñdit sex modos ex qbus puicitur ꝙ aliqs sit hereticus
Quarta psideratio oñdit quiqꝫ modos hereticoꝝ et quō heresis se extendit ad tria genera credibilium et qd pprie de hereticis est senciendum
Quinta consideratio declarat ꝙ vtile ē hereses esse in ecclesia dei licet in se hereses male sint
Sexta psideratio oñdit ꝙ. xiiij. sunt hereses repullulātes istis tēporibus
Prīa heresis ꝙ christiāi q vtūf circūsiciōe carnali post euāgelij publicationē sunt heretici reputādi et vt tales puniendi
Secunda heresis est eorum qui dicunt euā-

gelium esse falsum.
Tercia heres est eorũ q̃ negãt cõfessionẽ va lere ad remissionẽ peccatorũ.
Quarta heresis est eorũ qui negãt cõfessio/nem debere fieri homini.
Quinta heresis est eorũ q̃ dicũt ꝙ confessio solũ est fienda curato sicut ꝓprio sacerdoti.
Sexta heresis ẽ eoꝝ q̃ dicũt ꝙ non teneť q̃s cõfiteri sacerdoti si laicus sit p̃sto
Septima heresis est eoꝝ q̃ dicũt ꝙ ñ est obe diẽdum nisi soli deo.
Octaua heresis ẽ eoꝝ q̃ dicũt ꝙ nõ est obe/diendũ p̃latis exñtib' i pctõ mortali et ꝙ tales nõ hñt ptãtẽ ligãdi et soluendi.
Nona heresis est eoꝝ q̃ dicũt ꝙ nõ officiũ et ordo ſ3 meritũ bone vite h3 ptãtẽ ligandi et soluendi cõsecrãdi et benedicendi.
Decia heres est eoꝝ q̃ dicũt ꝙ nõ ẽ vera idul gentia vel relaxatio epi in cõsecratõne eccl'ie vel alias idulgentias concedendo.
Undecia heresis ẽ eorũ q̃ dicũt ꝙ orõnes et suffragia ꝓ mortuis ab exñtibus in peccato mortali non proficiunt.
Duodecia heresis ẽ eorum qui negant pur/gatorium eẽ.
Decia tercia heresis ẽ eorũ q̃ negãt aliã vitã post sepationẽ aĩe a corpe q̃ error iprobatur ex dictis pħoꝝ et rõib' et auctoritatib' veter] et noui testamenti et doctorũ ecclesie.
Decia q̃rta heresis est eorum qui dicunt ꝙ non possunt euitare peccata quia fuerũt na/ti in tali constellatione vel signo et improba tur per tres famosos doctores.

Eptima cõsideratio oñdit ad quos ꝑ tinet diffinire q̃ assercio ẽ catholica vel heretica vel vtrũ. s. ad canõistas vel ad theo logos et declarat ꝙ ad theologos.
Ctaua cõsideratio declarat quõ hereti ci sunt vitandi.
Ona cõsideratio ostẽdit vtrũ cũ hereti cis vel ĩfidelib' sit publice disputãdũ.
Ecima consideratio demonstrat quis est modus inquirendi hereticos.
Undecia cõsideratio ostendit quali pe na sunt heretici puniendi.
Uodecima consideratio declarat quis põt capere hereticos et tormentis exponere et mouentur ibi. xv. difficultates singulares
N tercio libro q̃ ẽ de bello iudeoꝝ cõtinentur. xij. consideratiões:

Rima cõsideratio tractat de iudeoru3 cecitate et quõ reduci pñt ad lucem.
Ecũda cõsideratio tractat de iudeoru3 parẽtela ſm doctrinã thalmud.
Ercia cõsideratio tractat de iudeoru3 diuersitate in sua fide et credẽtia
Uarta consideratio tractat de iudeorũ belloꝝ argumẽta supra ex lege mosay cã et sunt in numero. xxiij. argumenta.
Primũ argumẽtũ contendit ꝙ lex moysi sit perpetuo duratura.
Secũdũ ꝙ lex moysi nõ est abolita sed ad/huc obseruanda.
Terciũ cõtẽdit ꝙ diuine sanctiões veteris te stamẽti non sunt mutate.
Quartũ cõtendit ꝙ circũcisio erat perpetuo duratura.
Quintũ contendit ꝙ si sabbatũ cessat lex no ua non est a deo.
Sextũ ꝯtendit ꝙ ihũs xp̃s nõ ẽ ver' messias q2 non venit in nouissimis diebus.
Septimũ ꝯtendit ꝙ ihũs xp̃s non est ver' messias q2 mons syon nõdũ est eleuatus in vertice montium.
Octauũ ꝯtendit ꝙ nõ est ver' messias q2 ad eũ non fluxerũt omnes gentes.
Nonũ ꝯtẽdit ꝙ ihũs xp̃s ñ ẽ messias q2 i ei' aduẽtu ñ ẽ dictũ vẽite ascẽda' ad mõtẽ dñi.
Decimũ ꝯtẽdit ꝙ ihũs xp̃s nõ ẽ ver' messi/as q2 in ei' aduẽtu gladij nõ sũt ꝯuersi in vo meres et lancee in falces.
Undecimũ ꝯtẽdit ꝙ ihũs xp̃s nõ ẽ ver' mes sias q2 i ei' aduẽtu nõ habitauit lupus cũ a/gno et pardus cũ hedo.
Duodecimũ ꝯtẽdit ꝙ ihũs nazaren' nõ est ver' messias q2 iudei nõ sunt liberati a capti uitate nec reducti ad patriã.
Decimũterciũ ꝯtẽdit ꝙ ihũs xp̃s non ẽ ver' messias q2 non ꝯgregauit iudeos in ihr'lm.
Decimũquartũ ꝯtendit ꝙ ihũs xp̃s non est verus messias q2 nõ fuit tẽplũ in ei' aduẽtu reedificatũ sed destructũ.
Decimũq̃ntũ ꝯtendit ꝙ ihũs xp̃s non ẽ ve/rus messias q2 in ei' aduẽtu iuda et ihr'lm ñ habitauit ꝯfidẽter sed in miseria.
Decimũsextũ ꝯtẽdit ꝙ ihũs xp̃s non ẽ ver' messias q2 non habet filios nec semen
Decimũseptimũ ꝯtẽdit ꝙ ihũs xp̃s ñ ẽ ver' messias q2 lux lune nõ ẽ facta sicut lux solis nec lux solis sicut lux septem dierũ.
Decimũoctauũ contendit ꝙ ihũs xp̃s nõ ẽ

verus messias qꝛ in eius aduentu sceptrum in israel non est ablatum.
Decimūnonū ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s non est verus messias qꝛ non venit in tp̄e quo fuit sceptrum israel sublatum.
Vicesimū argumētum ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s non est ver⁹ messias qꝛ ñ vēit i nubibus celi
Vicesimūp̄rimum ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s nō est ver⁹ messias qꝛ regnū romanorū adhuc permanet.
Vicesimūscōm ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s non est ver⁹ messias qꝛ xp̄iani affirmāt ipsū eē deū.
Vicesimūterciū ꝯtendit ꝙ lex euāgelij nō ē a deo qꝛ ponit trinitatem personarum.
Vicesimūquartū ꝯtēdit ꝙ xp̄iani sunt ydolatre qꝛ adorāt sacramētum altaris et venerātur ymagines.

Quinta ꝯsideratio tractat de bello iudeorum per argumēta sumpta ex lege euāgelica et sunt in numero. xxiiij.
Primū argumētū ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s nō est ver⁹ messias qꝛ i ei⁹ genealogia ponunt̄ mulieres peccatrices.
Secūdū argumētū ꝯtendit xp̄ianos esse immundos qꝛ comedunt carnes suillas et alia in lege ꝓhibita.
Terciū ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s ñ ē ver⁹ messias qꝛ i ei⁹ genealogia nulla sancta mulier pōit̄.
Quartū ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s ñ est ver⁹ messias qꝛ ñ est filius dauid siue de genere dauid
Quintum argumētum ꝯtendit ꝙ ihs xp̄s nō est ver⁹ messias qꝛ fuit peccator ex hoc ꝙ fuit baptizatus.
Sextū argumētum ꝯtendit ꝙ ihs xp̄s ñ habuit spm̄sanctum ante baptismum.
Septimum ꝯtendit ꝙ ihs xp̄s nō est verus deus quia esurijt.
Octauū contendit ꝙ ihūs xp̄s nō est deus qꝛ non dixit dyabolo tēptāti ꝫ in omni verbo qd̄ ꝓcedit de ore meo.
Nonū contēdit ꝙ ihūs xp̄s nō est ver⁹ de⁹ qꝛ nō misit se deorsum duꝫ erat i pinaculo.
Decimuꝫ ꝯtēdit ꝙ lex euāgelica nō ē lex dei qꝛ cōtradicit legi moysi cū dic̄ ñ iurare oīno
Undecimū cōtendit ꝙ lex euāgelica non est vera qꝛ destruit legē iusticie oculum pro oculo dentem ꝓ dente.
Duodecimuꝫ cōtendit ꝙ lex euāgelica nō ē vera qꝛ dat ꝯsiliū dilectionis inimicorum.
Decimūterciuꝫ cōtēdit ꝙ ihūs xp̄s nō ē verus deus qꝛ relaxauit obseruātiā sabbati.
Decimūq̄rtuꝫ ꝙ ihs xp̄s nō ē de⁹ vn⁹ cū p̄re qꝛ cōfitet̄ et qꝛ dixit oīa sibi tradita a patre.
Decimūq̄ntuꝫ cōtēdit ꝙ ihs xp̄s nō est de⁹ qꝛ ꝯtradixit sibi vt dicunt et est instabilis
Decimūsextuꝫ cōtendit ꝙ p̄r fili⁹ et spiritussanctus nō sunt vnius essentie ex eo ꝙ aliqd̄ peccatuꝫ dimittit̄ ab vno qd̄ nō dimittit̄ ab altero sicut ptꝫ de spiritu blasphemie.
Decimūseptimuꝫ contendit ꝙ ihs xp̄s ñ est ver⁹ de⁹ qꝛ dicens ꝙ venit saluare qd̄ ꝑierat cōtradicit sibipsi loquens ꝑabolice.
Decimūoctauū contendit ꝙ ihesus xp̄s nō est deus qꝛ orauit.
Decimumnonum cōtēdit ꝙ ihūs xp̄s non est de⁹ qꝛ fuit tristus et timuit.
Vicesimuꝫ ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s non ē deus qꝛ iuit ad ficulneā ad q̄rendum fruct⁹ q̄ nō habebat nisi folia et qꝛ maledixit ei cū nihil nocumēti sibi fecerat.
Vicesimūp̄rimū cōtendit ꝙ ihūs xp̄s non est de⁹ qꝛ accepit ab alio ptātē dicēs data est mihi oīs ptās i celo et i terra.
Vicesimūscōꝫ ꝯtendit ꝙ ihs xp̄s ñ est vn⁹ de⁹ cū p̄re et spūsancto qꝛ ip̄e descendit i vterum v̄ginis et non p̄r et spiritussanctus.
Vicesimūterciū contendit ꝙ ihs xp̄s non est deus qꝛ fuit missus siue mittens.
Vicesimūquartum contendit ꝙ ihesus xp̄s non est deus qꝛ locutus est sathā studet ad i terficiendum me.

Sexta consideratio tractat de bello iudeorū ꝑ argumēta sumpta ex natura et allegāt contra legē xp̄i etiā. xxiiij. ipossibilia.
Primū ipossibile ē deum icarnari qd̄ tū seq̄ret̄ si icarnaret̄ i corp̄e mulieris.
Scōꝫ ipossibile ꝙ corp⁹ xp̄i sit eiusdē rōnis cū nr̄o cū ñ sit ex maris semine generatum.
Terciū ipossibile est ꝙ mors xp̄i sit satisfacti ꝓ peccato origiali cū ip̄e nō sit mortu⁹ ꝫm naturā diuinā sed humanā ꝫm quā alij hoīes non erāt sufficiētes ad satisfaciendum
Quartū ipossibile est ꝙ xp̄s sufficienter satisfecerit ꝓ peccatis humani generis exquo hoīes adhuc penas patiunt̄ quas ꝓ peccato iductas scriptura diuīa commemorat.
Quītum ipossibile est ꝙ xp̄s sufficienter satisfecerit ꝓ pctīs exquo q̄runtur remedia pro abolitione peccatorum.
Sextū ipossibile ē ꝙ xp̄s abstulit ptātē dyaboli cui⁹ post ei⁹ aduētū non dimiserit facere peccare hoīes sicut prius.

Septimū impossibile est ꝺ morte discipulo
rum xp̄i que si fuit a deo vel a dyabolo ad
vtrūq₃ sequitur ipossibile vt dicūt et ꝙ pec/
cāt xp̄iani odiendo iudeos que in morte xp̄i
ipleuerūt volūtatem dei.
Octauū ipossibile ꝙ ihūs nazarenꝰ sit deus
cū fuerit i loco determiato. s. i vtero virgis in
nazareth i galylea etc. sicut sunt alia corpora
Nonū ipossibile ē ꝙ nouē mēsibꝰ tota diui
nitas staret i vtero marie qꝛ tūc totꝰ mūdus
fuisset priuatus diuinitate.
Decimū ipossibile ē ꝙ i sacramēto altaris ē
verū corpꝰ xp̄i cū locutꝰ sit xp̄s signatiue et n̄
realiter dicēs hoc est corpus meū:
Undecimū ipossibile ē ꝙ corpꝰ xp̄i sit i sacra
mēto altaris ꝑ miraculū cū ad oculū nō ap
pareat.
Duodecimū ipossibile ē ꝙ corpꝰ xp̄i icipiat
ēē in altari qꝛ nec ꝑ motū localē nec ꝑ cōuer/
sationē alterius in ip̄m.
Decimūterciū ꝙ corpus xp̄i sit integrū et ꝙ
caro et sanguis maneāt in locis separatis
sub speciebus panis et vini.
Decimūquartū ē ꝙ corpꝰ xp̄i i tāpua hostia
cōtineat̄ cū maiꝰ i minori non capiatur.
Decimūquitū ꝙ vnicū corpꝰ xp̄i sit simul in
diuersis altaribꝰ cū nō possit vnū corpꝰ siml'
esse in diuersis locis.
Decimūsextū ipossibile ē ꝙ caro xp̄i et san/
guis sint sub spēbus panis et vini cū sit im/
possibile duo corpora simul ēē in eodē loco
sc₃ sub sb̄tātia panis et vini cū carne et sangui
ne xp̄i cū illa accidētia vt dicūt nō sint per se
nec in aere nec in carne et sanguie xp̄i s₃ sub/
iectiue in substantia panis et vini.
Decimūseptimū ē ꝙ i sacramēto altaris sit
corpꝰ xp̄i icorruptibile cū possit putrefieri in
cinerari et a moribus comedi.
Decimūoctauū ipossibile ē ꝙ corpꝰ xp̄i sit in
sacramēto cū illud frāgatur in ptes.
Decimūnonū ē ꝙ corpus xp̄i sumat̄ et cōsu
matur etc.
Uicesimū ipossibile ē ꝙ māducās ptē sacra
mēti māducet totū cū ois pars sit minor toto
Uicesimūprimū ē ꝙ illud sacramētū sit ve
rus deꝰ et vna ps maneat in altari et altera
cadat in terram.
Uicesimūsecūdū ē ꝙ xp̄s i sacramēto sit ve
rus deus et tn̄ cadēs in terra non eleuet se et
ꝑmittat se ab imūdis sacerdotibus ptractari
Uicesimūterciū ipossibile ē ꝙ in illo sacra/
mento sit verus deus et ꝙ descēdat i stoma
chū cū sumitur.
Uicesimūquartū impossibile ē ꝙ in illo sa/
cramēto sit verꝫ corpꝰ xp̄i ꝑ miraculū quoti/
die in ecclesijs cum semel et non pluries acci
dat miraculum:

Septima cōsideratio tractat de crudeli/
tatibꝰ iudeorū et explicat̄ tribus pūctis
principalibus.

Primꝰ pūctus est de crudelitate iudeorū er/
ga xp̄m messiā suū.
Secūdꝰ de crudelitate iudeoꝝ erga seipsos
quo ad captiuitatē et dānationē eternā.
Tercius pūctus est de crudelitate iudeorum
erga xp̄ianos et ponūtur. xvij. crudelitates
famose.
Prima crudelitas iudeorū facta est in ciuita
te toleti cū oēs xp̄iani gladio sarracenorum
sunt trucidati eorū causa.
Secūda crudelitas iudeorū fuit i regno frā/
cie cū occiderūt infantes ꝓpter quod expulsi
sunt a regno.
Tercia crudelitas fuit in eodē regno vbi fla
gellatū et spinis coronatū suspenderūt vnū
xp̄ianum.
Quarta crudelitas in ꝑdicto regno attēpta/
ta fuit in occisiōe oīm xp̄ianorū vniꝰ ꝓuicie.
Quinta crudelitas iudeorū fuit i alamania
vbi quādā puellā occiderūt et ibi ꝺclaratur
quare iudei in omni ꝓuincia quā ībabitāt
xp̄ianū sanguinē fundūt.
Sexta crudelitas iudeorū in alamania fuit
cū intoxicauerūt oēs puteos et fontes.
Septima crudelitas iudeorū etiā in alama
nia fuit vbi tres infantes xp̄ianorū occidērūt
Octaua crudelitas iudeoꝝ in ciuitate pauie
accidit vbi iudeꝰ quidā medicus occidit vnū
xp̄ianum infantem.
Nona crudelitas iudeorum in Saona ciui/
tate accidit vbi iudei occiderūt vnū infantē
xp̄ianū et cōicauerūt cū sanguine eius
Decima crudelitas iudeorū in regno castelle
accidit in loco q̄ dr̄ tauara vbi iudei semina
uerūt aculeos incēderūt xp̄ianoꝝ domos
Undecima crudelitas iudeoꝝ in ꝑdicto re/
gno accidit vbi iudei occiderūt vnū infātem
xp̄ianū et cōicauerūt cū cineribꝰ cordis eius
Duodecima crudelitas iudeorū in eodem re
gno ciuitate taurēn̄. accidit vbi ꝑsciderūt car
nem cū sanguine de crure cuiusdā puuli xp̄i
ani et secū deduxerūt.

Decimatercia crudelitas iudeorū est in me-
dicinis vbi assignāť tres rōes q̄re ñ expedit
xp̄ianis vti medicinis iudeorū.
Decimaquarta crudelitas iudeorū est in ve
nenis propinādis.
Decimaqūta crudelitas iudeorū ē in orōni-
bus in quibus quotidie orāt ꝓ destructione
ecclesie xp̄i et principū xp̄ianorū.
Decimasexta crudelitas iudeorū est in eorū
doctrinā contra xp̄ianos.
Decimaseptima crudelitas iudeorū est ī vsu
ris quibus expoliant xp̄ianos.

Ctaua cōsideratio tractat de iudeorū
fatuitatibꝰ que sex passibus mēsuratur.
Primus passus est de fatuitatibus iudeorū
cōtra charitatē.
Scd̄s passus est de fatuitatibꝰ iudeorū con
tra legem nature.
Terciꝰ passꝰ ē de fatuitatibꝰ iudeorū ꝯtra di-
uinā ꝑfectōē et ibi explicāť qnq3 fatuitates.
Prima fatuitas ꝙ deus est corporeus
Scd̄a fatuitas ē ꝙ deus tm̄ ē in occidēte.
Tercia fatuitas est ꝙ semel in die quotidie
deus irascitur.
Quarta fatuitas est ꝙ deus semel ī die quo
tidie plorat.
Quīta fatuitas est ꝙ deus dimisit vnū fora
mē in celo nō valēs ꝑficere firmamētū
De alijs fatuitatibꝰ plurimis cōtra diuinā ꝑ
fectionē et in eius offensam.
Quartus passꝰ ē de fatuitatibꝰ iudeorum cō
tra legē mosaycā et cōtra ꝓph̄as.
Quītus passus est de fatuitatibꝰ iudeorum
quo ad claues thore.
De fatuitatibꝰ iudeorū dicētiū dan ꝑscidisse
lapidē magnū et similiter og rex basan.
De fatuitatibꝰ iudeorū dicētiū moysen in ce-
lū ascendisse et ibi deuictis angelis legē ac-
cepisse.
De fatuitatibꝰ iudeorū dicētiū quēdā nomi
ne Josue decepisse angelū mortis et ī celum
saltasse ac ibidē dei sententia remansisse.
De fatuitatibꝰ iudeorū dicētiū mortuos su-
os in aduētu messie suscitādos vt terū temū
incolāt vbi plurima de resurrectōē tractāť in
cōfutationē errorū et fatuitatis iudeorū.
De residuis fatuitatibus iudeorū.
Sextꝰ passꝰ ē de fatua expectatione iudeorū
circa aduētū messie q̄ fatuitas tripliciter ostē
ditur. s. diuisione tp̄is determinatione et exē
pli manifestatione.

Ona ꝯsideratio tractat de iudeorū ex-
pulsionibus vbi quatuor principales
expulsiones notantur.
Prima expulsio iudeorū fuit a terra sctā. vbi
quatuor pūcta agūtur.
Primꝰ pūctus est de signis q̄ precesserunt ex
cidiū ierosolimitanū.
Scd̄s pūctus de calamitate obsessorū et ob
stinate malicie iudeorū quis fuerit finis et q̄
pietas tyti.
Terciꝰ pūctꝰ ē quō mulier quedā vrgente
fame occidit et māducauit filiū suum.
Quartus est de numero captiuorū et occiso-
rū et ꝑemptorū fame.
Secūda expulsio iudeorū facta fuit a regno
frācorū et anglie vbi tres cause diuersim assi
gnantur.
Tercia expulsio iudeorū facta fuit a regno
anglie vbi due cause assignantur.
Quarta expulsio iudeorū facta fuit ab hyspa
nia.

Ecima cōsideratio tercij libri tractat de
iudeorū mirabiliū et sua obstinata ma
licia vbi decē mirabilia explicantur
Primū mirabile est de aqua disparente iu-
deo ficte ad baptismū accedente.
Scd̄m mirabile ē de sanguie ymagīs xp̄i cru
entatis iudeū telo eū transfigentē.
Terciū mirabile de puero iudeo q̄ cōicauit
cū xp̄ianis ꝓpter qd̄ a p̄re in fornacē ardētem
missus illesus exiuit.
Quartū mirabile de sanguine et aqua q̄ exi
erūt de latere ymagīs xp̄i qd̄ lācea iudei ape
ruerūt et qūo supposito vas fuit ip̄letū.
Quītū mirabile fuit de iudō q̄ signatꝰ signa
culo crucis a demonibus fuit liberatus.
Sextū mirabile est de sanguie gutturis ima
ginis xp̄i quo aspersus fuit iudeus facie et ca
pite q̄ eā gladio ī gutture ꝑcusserat.
Septimū mirabile ī libro ī medio rupis so-
lide a iudeo īuēto in ciuitate toletañ. ī quo
de triplici mūdo scribebatur et in tercio de fi
lio dei nascituro ex virgine maria et qūo pro
salute hoim̄ pati debebat.
Octauū mirabile est de iudea ꝑcipitata in ci
uitate segobeñ. et per virginē liberata.
Nonū mirabile est de signaculis crucis ī ve-
stimētis iudeorū īpressis.
Decimū mirabile vide in fine libri.

Ndecia cōsideratio tractat de iudeorū
obligatiōe ex iure canonico et ciuili ac

ordiatione regia q̃ octo articulis explicatur.
Prim⁹ articulus quare ꝑmittũtur viuere iter xpianos.
Scd̃s articulus que sunt illa que ꝑmittũtur iudeis de iure.
Tercius articulus que sunt illa que non permittũtur iudeis de iure.
Quart⁹ articulus que sunt illa in q̃b⁹ xpiani nõ debẽt cũ iudeis cõuersari.
Quĩtus articulus est de his ad que cõpellẽdi sunt iudei de iure.
Sextus artic'ls ẽ de penis iudeorũ blasphemantiũ nomẽ xpi vel attẽptãtiũ subuertere baptizatos.
Septimus articulus ẽ de his ad que tenẽtur iudei ex regia ordiatione regni vbi explicant̃ xxiiij. ordinationes
Pri͂a ordinatio est ď habitatione ĩfideliũ
Scd̃a ordinatio est de his q̃ circa medicinas et cõmestibilia interdicũt̃ iudeis.
Tercia ordinatio ꝙ infideles q̃ voluerint cõuerti per nullũ ĩpediantur.
Quarta ordinatio de loco comedendi ĩfideliũ et de seruitoribus eorũ.
Quĩta ordinatio est de interdictione officiorum infidelibus.
Sexta ordinatio est ꝙ non habeant iudei plateas nec foros.
Septima ordinatio est quomodo iudeis interdicũtur iudices.
Octaua ordinatio est ꝙ ĩterdicũt̃ ĩfidelibus diuisiones tributorum inter se.
Nona ordinatio ẽ ꝙ vltra ad qď a rege prĩcipaliter nõ dñt ĩfideles aliq̃d colligere ĩter se.
Decima ordinatio est quõ interdicitur iudeis medicina et presentatio siue oblatio commestibilium ipsis xpianis.
Undecĩa ordiatõ ẽ quõ ĩterdicĩt̃ q̃buscũq; mulierib⁹ xpianis ĩgressⁱ circul' ĩfidelium.
Duodecĩa ordiatio est ꝙ ĩterdicĩt̃ ĩfidelibus noĩari don.
Decĩatercia ordiatio ẽ ꝙ iudei habeãt hitũ signatũ quo cognoscãt̃.
Decimaquarta ordiatio est de habitu iudeorũ et sarracenorũ.
Decĩaqñta qď nõ hẽant vestes p̃ciosas.
Decĩasexta ꝙ nõ recedãt de valleticis nec de aliqua alia pte.
Decĩaseptĩa ordiatio ẽ ꝙ ĩterdicĩt̃ militibus et alijs xpianis receptio ĩfideliũ in suis terris qui habitãt in alijs.
Decĩaoctaua ordinatõ ẽ ꝙ ĩfideles nõ radãt suas barbas.
Decĩanona ordĩatio ẽ ꝙ infideles non habeant operarios xpianos.
Uicesima ordinatio ẽ ꝙ ĩterdicũtur ĩfideli omnia officia erga xpianos.
Uicesimapri͂a ordinatio est ꝙ ĩterdicũt̃ infidelibus venditiones trapazetarum
Uicesimascd̃a ordinatio ẽ de ꝑsona que accusare dz trãsgressores infideles.
Uicesimatercia ordinatio ẽ de penis infideliũ fugientiũ extra regnũ
Uicesimaquarta ordinatõ ẽ ꝙ in penis infidelium nulli ĩferiores pñt dispensare.
Octau⁹ et vltimus articulus ẽ de statu iudeorum nunc in regno castelle.

Duodecima cõsideratio et vltima tractat de iudeoꝝ cõuersione in fine seculi que octo punctis explicatur.
Prim⁹ pũctus est quare iudeorum cõitas ñ conuertitur ad fidem xpi.
Secũdus pũctus est de iudeis q̃ volũt conuerti ad fidẽ vtrũ sunt recipiendi.
Terci⁹ pũctus ẽ de mõ qui debet teneri in receptione iudeorũ qui voluerint conuerti ad fidem ihesu christi.
Quartus pũctus ẽ an iudei sint ꝓpellẽdi ad recipiendum baptismum.
Quĩt⁹ pũct⁹ ẽ de pena que ẽ ferienda iudeo cõuerso redeũte ad ꝓpria instituta.
Sext⁹ pũct⁹ ẽ quõ iudei recipiẽt ãtixp̃m et decipiẽt̃ ab eo vbi agitur de aduẽtu antixp̃i
Septimus punctus est quõ iudei cognoscẽt se deceptos per antixp̃m et conuertentur ad viam veritatis fidei dñi nr̃i ihũ xpi vbi etiã agitur de fine et morte antixp̃i.
Octau⁹ et vltim⁹ articul⁹ ẽ an tp̃s ãtixp̃i possit determinate cognosci et ď noue signis ei⁹ propinqui aduentus.

In quarto libro q̃ est de bello sarracenorũ sunt. xij. considerationes.
Prima cõsideratio est de origine machometi que tribus explicat̃ articul'
Prim⁹ articulus est de origine machometi quo ad genus et locũ.
Secũdus articulus ẽ de ꝓrigine secte machometi quo ad auctorem.
Terci⁹ articulus est de origine machometi et eius secte quo ad tempus.
Secũda ꝯsideratõ tractat de vita et morib⁹ machometi q̃ trib⁹ explicat̃ pũctis

Primus pūctus est ꝙ vita machometi fuit bestialis et libidinosa.
Scd̄s pūct⁹ ē ꝙ vita machōeti fuit ābitiosa
Terci⁹ pūctus ē ꝙ vita machometi fuit morbi epilētico mōstruosa.

Ercia ↄsideratio tractat ď q̄litate doctrīe et legis machometi q̄. vij. passib⁹ ptrāsit.
Prim⁹ ē ď mō quo fuit data lex machometi
Scd̄s pass⁹ ē de errorib⁹ legis machometi.
Terci⁹ passus ē de fatuitatibus et fabulis legis machometi.
Quart⁹ passus ē ď malicijs legis machometi
Quītus passus est ꝙ lex machometi nō est lex confirmata miraculis.
Sext⁹ pass⁹ ē ꝙ lex machōeti ē lex ↄdictōis
Septim⁹ passus ē ꝙ lex machometi nō ē lex dei q: in mľtis ē per hominē reuocata et quo modo dyabol⁹ fuit prīcipalis actor alchorāi

Uarta ↄsideratio tractat de fundamēto legis machometi vbi narratur fictō scale sui ascensus in celum et illorum q̄ mendaciter finxit se vidisse.

Uinta cōsideratio tractat de cōcordia et discordia legis machometi cū lege xp̄i in articulis fidei p̄mittūtur et tractat diffuse de xij. articulis fidei ſm cōpationē. xij. lapiduꝫ p̄ciosorū moraľr.
De primo articulo fidei q̄ ē. credo ī deū patrē omnipotentē creatororē celi et terre et de ꝓprietatibus iaspidis et de discordia sarracenorum a xp̄ianis.
De. ij. articulo q̄ est credo in ih̄m xp̄m filium eius vnicū dn̄m nr̄m et de ꝓprietatib⁹ saphiri et de totali discordia sarracenorū a xp̄iāis in eodē et quō ex alchorano ostendit ꝙ ihesus xp̄s est filius dei.
De. iij. articulo fidei q̄ est. qui cōceptus ē de spū̄sancto natus ex maria virgine et de ꝓprietatib⁹ calcidonij. et quō ihūs xp̄s est verus messias sarracenorū vbi ēt ostendit latissime necessitas incarnationis filij dei sic ꝙ h̄ prim⁹ homo nec omnes puri hoīes nec oēs angeli boni nec omnes dyaboli simul fuerunt sufficientes ad satisfaciendū ꝓ peccato originali
De. iiij. articulo fidei qui est passus sub pontio pylato crucifixus mortuus et sepultus ē de ꝓprietatib⁹ smaragdi. et ↄcordia et discordia machometi in eodem.
De. v. articulo fidei q̄ est. descendit ad inferos tercia die resurrexit a mortuis et de ꝓprietatibus sardonici cui ī ↄcordet machōetus
De. vi. articulo fidei q̄ ē. ascēdit ad celos sedet ad dexterā dei p̄ris oīpotentis et de proprietatibus sardij et de concordia et discordia machometi in eodē vbi ďclarāt tres difficultates de ascensione xp̄i.
De. vij. articulo fidei q̄ est. Inde venturus ē iudicare viuos et mortuos et de ꝓprietatib⁹ Crisoliti et de discordia machometi ab eodem.
De. viij. articulo q̄ est. credo ī spiritū̄sanctū et de ꝓprietatib⁹ berilli. et de cōcordia et discordia machometi in eodem.
De. ix. articulo fidei q̄ ē. credo scāꝫ eccľiā catholicā et de ꝓprietatib⁹ topasij cui non concordat machometus.
De. x. articulo fidei q̄ est. Credo sanctorū cōmunionē peccatorū remissionē et de ꝓprietatibus crisoprassi cui etiā non cōcordat machometus.
De. xi. articulo fidei qui est. credo carnis resurrectionē et de ꝓprietatibus iacincti cui cōcordat machometus.
De. xij. articulo fidei q̄ est vitā eternā amen et de ꝓprietatib⁹ ametisti et de cōcordia et discordia in eodem machometi.
De discordia machometi ī p̄ceptis.
De prio p̄cepto machometi ī orōnib⁹.
De secūdo p̄cepto machometi in locutionibus suis anteꝙ orent.
De. iij. p̄cepto machometi ī p̄conizatiōe alte vocis.
De. iiij. p̄cepto machometi in ieiunijs.
De. v. p̄cepto machometi ī obſuatōe pache
De. vi. p̄cepto machometi in peregrinatione ad mecham.
De. vij. p̄cepto machometi ī p̄dationib⁹ captiuationib⁹ et occisionib⁹ cōtrariorū.
De. viij. p̄cepto machōeti ī licēcia cōestibiliū
De. ix. p̄cepto machōeti circa pľalitatē vxoꝝ
De. x. p̄cepto machometi circa ꝓhibitionem aliquarū mulierū de ꝓpria cognatione.
De. xi. p̄cepto machometi circa obseruatiōeꝫ die veneris
De. xij. p̄cepto machōeti ī orādo vſ⁹ meridiē
De. xiij. p̄cepto machometi circa iudicialia.
De. xiiij. p̄cepto machōeti ď abstinētia a vīo
De. xv. p̄cepto machōeti circa modū hereditandi.
De. xvi. p̄cepto machōeti circa testimonia.
De. xvij. p̄cepto machōeti circa ꝓhibitiōeꝫ disputationis cū quocūꝗ extraneo a lege sua.
De. xviij. p̄cepto machōeti circa circūcisiōeꝫ
Exta ↄsideratō ď vilissima morte machometi tractat.

Eptia consideratio tractat de successo/
nib⁹ machometi q̄ q̄tuor pūct] explicāẗ

Prim⁹ pūctus ē de astutia dyaboli ne p̄iret
secta machometi.

Scd̄s punct⁹ est de successorib⁹ machometi
calipbis egyptō oriētali et mira occidentali

Terci⁹ pūctus est de diuersitate gentiuʒ q̄ le
gem machometi suscipere noluerunt.

Quart⁹ pūct⁹ est de diuersitate paganoꝝ q̄ in
aliq̄bus imitāẗ sarracenos et ī alijs differūt

Etaua ꝯsideratio tractat de bello sarra
cēoꝝ p argumēta ꝯ fidei fortaliciū et fa/
ciunt ī numero decem argumenta:

Primum argumentum contendit ꝙ illi qui
vocātur x̄piani non sunt x̄piani vbi multipli
citer ostenditur irrationabilitas dicti buius

Scd̄m argumētū ꝯtēdit cōtra x̄pi ꝯceptioneʒ
p spm̄sanctū ꝙ spūssanctus non sic tercia in
trinitate p̄sona sʒ materialis flatus.

Tercium argumentum contendit ꝙ x̄pus n̄
sit deus cum hoc exp̄sse dixerunt ī euāgelio.

Quartum argumētū cōtēdit ꝙ x̄pi mortē cuʒ
asserāt ipʒ īmortalē q̄r cōceptū d̄ dei flamie

Quītum argumētum contendit contra trini/
tatē p̄sonaꝝ q̄ tm̄ p̄baẗ ex v̄bis alchorani.

Sextum argumētum cōtendit contra beatitu
dinem eternā ī dei visione cū ipi illā ponāt
ī corp̄ale refectione cibi et potus vbi latissi/
me iprobaẗ hec bestialis beatitudo.

Septimum argumentum contendit contra
m̄rimonium vnius vxoris tātum.

Octauum argumentum contendit cōtra ba/
ptismum quo ad ablutionem īteriorem.

Nonum argumentum contendit contra ve/
nerationem ymaginum.

Decimū argumētū cōtēdit ꝙ lex mosayca et
lex euāgelica sūt corrupte p iud̄os et x̄piāos
et ꝙ nihil v̄itatis est ī lege nisi q̄ptū ē ī alcho
rano vbi altissime p̄baẗ iste error.

Ona consideratō tractat de bell' et triū
phis sarracēoꝝ et x̄pianoꝝ p arma corp̄alia
a tp̄e machometi vsq̄ʒ ad p̄ns tp̄s et enūcrāẗ
clvij. bella et p̄mittiẗ cā q̄re de⁹ p̄mittit pp̄l'm
saracenoꝝ et aīatio pricipum x̄pianorum ad
bella contra eos.

Pr̄io bello vīcūt sarraceni. fugato theodo/
ro et auferẗ tributū romanorū:

Scd̄o bello vīcūt sarraceni et auferẗ obediē
tia ip̄atoris romanoꝝ in affrica.

Tercio bello vīcūt x̄piani et rex sarracenorū
captiuatur.

Quarto bello vīcūt sarracēi et trāsferẗ lignū
sancte crucis a ihr'l'm in cōstātinopolim.

Quīto bello vincunt sarraceni et capitur ciui
tas Syracusana:

Sexto bello vincūt sarraceni et fugit īpera/
tor romanorum licet bonus et iustus.

Septimo bello vīcūt sarraceni et p̄diẗ totali
ter nomen x̄pianorum in affrica.

Octauo bello vincūt x̄piani et sarraceni effi
ciuntur tributarij:

Nono bello vīcūt x̄piani et cremantur na/
ues sarracenorum sub regi baiula.

Decimo bello vincūt x̄piani multis militi/
bus sarracenorum occiꝭ in syria.

Undecīo bello vincūt sarraceni in hyspania
et occiditur cōsobrinus regis roderici.

Duodecīo bello vīcūt sarracēi et p̄diẗ hyspa
nia sub rege roderico vltīo rege gothorū.

Decīotercīo bello vīcūt x̄piāi ī aq̄tanea et p̄i
miẗ aldraman⁹ cū. ccclxxv. militib⁹ saracēoꝝ

Decīoquarto bello vīcūt x̄piani et capiẗ ciui
tas āmoneñ. de p̄tāte sarracenorum.

Decīoquinto bello vīcūt x̄piani p̄ēptis duo
b⁹ regib⁹ sarracenoꝝ et capiẗ narbona et plu
res alie ciuitates et loca a karolo marcello.

Decīosexto bello vīcūt x̄piani et īcipiẗ recu/
p̄atō hyspanie cū mirabilib⁹ dei occiꝭ plusq̄
lxx. milibus sarracenorū prope onetū.

Decimoseptīo bello vīcūt x̄piani in aq̄tāea
et p̄imūẗ. ccclxxxv. milia sarracenorū.

Decimooctauo bello vincūt x̄piani p̄ēpta in
numerabili multitudine sarracenorū et de/
structis tribus milibus nauib⁹ quinq̄ʒ soluʒ
exceptis liberaẗ cōstātinopolitana ciuitas:

Decimonono bello vincūt x̄piani in aq̄tāea
et p̄imitur rex sāma corduheñ. cum suis.

Vicesīo bello vīcūt x̄piani et p̄imiẗ abdera/
mē dux saracēoꝝ ī aq̄tāea a k̄rolo marcello

Vicesimoprīo bello vīcūt sarracēi fugato eu
done duce frācoꝝ et p̄ēpta ml'titudine x̄pia/
norum in francia.

Vicesimoscd̄o bello vincūt x̄piani et fugaẗ
secundus eudo dux in francia.

Vicesimotercīo bello vincūt x̄piani et p̄imi
tur p̄dictus aderamē in francia cū multitudi
ne sarracenorū p karolū marcellū.

Vicesimoquarto bello vincūt x̄piani et fuga
tur rex abdemelich corduheñ. p frācos p̄ēpta
multitudine sarracenorū.

Vicesimoq̄nto bello vincūt x̄piani in regno
castelle et occidiẗ teban rex corduheñ. et oēs
sarraceni qui cū eo venerant.

Uicesimosexto bello vincūt xpiani et claret rex alfonsus catbolicus.
Uicesimoseptio bello vincūt xpiani fugato meapb rege corduben. et pimunt. liij. milia sarracenorū sub rege frucla.
Uicesimooctauo bello vicūt xpiani et capit galiana ac efficit xpiana p karolū magnū.
Uicesimonono bello vicūt xpiāi pēptis plurib⁹ regib⁹ sarracenorū ac plurib⁹ ciuib⁹ captis p karolū francorū regem.
Tricesimo bello vicūt xpiani et pimunt. lx. milia sarracenorū p regē alfonsum castum.
Xxxi. bello vicūt sarraceni et portāt sarracenorū terrā a morbano vsq ad citatē corduben. p mesqta sarracenorū cōstruenda.
Xxxij. bello vicūt xpiani et capit narbimona a karolo magno.
Xxxiij. bello vicūt xpiani et pimit exercitus magn⁹ sarraceo⁊ duces sb rege alfōso casto.
Xxxiiij. bello vicūt xpiani et pimit orcs rex mende per regem alfonsum.
Xxxv. bello vicūt xpiani et occidit rex badayos per regem alfonsum castū.
Xxxvi. bello vicūt xpiani et pimūt vltra. xij. milia sarracenorū p regē alfonsū castū
Xxxvij. bello vincūt xpiani et pimit pditor machomet⁹ et castrū sācte xpīne capit per regem alfonsum castum.
Xxxviij. bello vicūt xpiani et capitur iterū ciuitas barchinonie.
Xxxix. bello vicūt xpiani sub rege ramiro occisis. lxx. milib⁹ sarracenorū et declarat se beat⁹ Jacob⁹ custodē hyspanie.
Xl. bello vicūt xpiani. lxx. nauib⁹ pagano⁊ igne solutis i galecia p regē ramirū.
Xli. bello vicūt xpiani occisa plīma sarracenorū multitudine sub rege ordonio.
Xlij. bello vicūt xpiani captis duob⁹ ducib⁹ sarracenorū i puicia et fracia.
Xliij. bello vicūt xpiani pēptis inumerabilib⁹ sarracēis et capit toria a rege ordonio.
Xliiij. bello vicūt xpiani occiso rege corie sarraceno et capitur a rege ordonio.
Xlv. bello vicūt xpiani et capit ciuitas salmantina a rege ordonio.
Xlvi. bello vicūt sarraceni et occidūt ppe toletū octo milia xpianorū.
Xlvij. bello vicūt sarraceni et capit roma ac magna ps tussie a soldāo babylōie duastat
Xlviij. bello vicūt xpiani et expellūt a roma et tussia sarraceni.

Xlix. bello vicūt xpiani occisa sarracenorū magna multitudine et edificat eccl'ia sancti Jacobi ex lapidib⁹ p regē alfonsum magnū
L. bello vicūt xpiani pēptis pluribus sarracenis p regē alfonsū magnum.
Li. bello vicūt xpiani sub bernardo delcorpio et capit balbastrū et alia loca i aragōia
Lij. bello vicūt xpiani sub rege alfōso mag et liberat coymbra ab obsidione sarraceno⁊
Liij. bello vincunt xpiani sub rege alfonso magno et edificatur castrum magnū de gordon pro tuitione patrie.
Liiij. bello vincunt xpiani per regē alfonsū magnū in senectute sua.
Lv. bello vicūt xpiani p regē gersiam capto ayolas rege sarracenorum.
Lvi. bello vicūt xpiani sub rege ordonio secūdo et capitur ciuitas rogel.
Lvij. bello vicūt xpiani sub rege ordonio secūdo et capta calauera igni⁹ cremat.
Lviij. bello vicūt xpiani p regē ordoniū secūdū et capit castrū albanie.
Lix. bello vicūt xpiani p regē ramirū scōm occis. lxxx. milibus sarracenorū et captiuato rege Sesar augustano pditore.
Lx. bello vicūt xpiani sub rege ramiro secundo pēpta multitudie sarracenorū sup castrū de cala treba.
Lxi. bello vicūt xpiani et capit castrū de carato p comitē fernādū gūdisalui.
Lxij. bello vicūt xpiani et fugat almāsor cū xij. legiōib⁹ bellatorū per comitē fernādum gundisalui. cū. ccc. eqtib⁹ ex reuelatōne sibi facta per monachum pelagium.
Lxiij. bello vincunt xpiani per comitē fernādū gundisalui trucidatis captiuatisq plurimis sarracenis.
Lxiiij. bello vincūt xpiani p comitē fernandū gundisalui et fugat scdo almāsor pēpta inumerabili multitudie sarracenorum
Lxv. bello vicūt xpiani et pugnat āgel⁹ dñi p milite missas audiente cū deuotione.
Lxvi. bello vincunt xpiani percussus sarracenis grauissima infirmitate mentis apostoli Jacobi.
Lxvij. bello vicūt xpiani p regē beriūdo et iterū a sarracēis vicūt i eodē bello p almāsor
Lxviij. bello vincunt sarraceni et capit citas legionen. per almansor.
Lxix. bello vincūt sarraceni et occidūt pditore septem infantes de lara.

Lxx. bello vicũt sarraceĩ et ꝯburif citas sãcti iacobi ab almãsor et ꝯducũt cãpãe ad mes qtaz cordubeñ. ꝑ lãpadibus
Lxxi. bello vicũt xp̃iani pẽpta multitudine sarracenoꝝ ꝑ comitẽ castelle garsiã fernãdi
Lxxij. bello vicũt xp̃iãi mortuo almãsor ac pẽptis inũerabilib' sarraceĩs ꝑ regẽ beriũdo
Lxxiij. bello vicũt sarraceĩ et capit citas abu leñ. moritq̃ȝ i carcerib' comes garsias fernãdi
Lxxiiij. bello vicũt xp̃iani ꝑ regẽ alfõsũ qn' tũ et vidicat mors comitis garsie fernãdi.
Lxxv. bello vicũt xp̃iani et liberat pãpilõa a mãib' sarraceõꝝ ĩstituit ẽt prim' rex castel le et iũguntur duo regna castelle et legionis
Lxxvi. bello vicũt xp̃iani et capiũt qnq; re ges sarraceõꝝ ꝑ rodericũ de viuar et quõ re cepit beatũ lazarũ sub specie leprosi
Lxxvij. bello vicũt xp̃iani et occidit alyma ymon rex sarracenoꝝ ꝑ regẽ garsiã nauarre.
Lxxviij. bello vincunt xp̃iani pẽptis pluri mis sarracenis ꝑ rodericũ de viuar.
Lxxix. bello vincunt christiani per regẽ fer nãdũ magnũ et capitur viseũ.
Lxxx. bello vicũt christiãi et capit lamegũ et pl'a alia loca ꝑ regem fernãdũ magnum
Lxxxi. bello vicũt xp̃iani et post. vij. annos capit conubra ꝑ regẽ fernãdũ magnũ aperi ente sancto iacobo portas ciuitatis
Lxxxij. bello vicũt xp̃iani et capiũt ac ꝺ̃stru untur plurima loca ꝑ regẽ fernãdũ magnuȝ et efficitur tributarius rex toleti.
Lxxxiij. bello vicũt christiãi ꝑ regẽ fernãdũ magnũ et efficit tributari' rex hyspaleñ. ac ꝺ̃ fert corp' beati Jsidori i ciuitatẽ legioneñ.
Lxxxiiij. bello vicũt christiani ꝑ regẽ fernã dũ magnũ et sbiugat celtiberia et carpẽtãia ac liberat hispãia a sbiectõe ĩpatoꝝ romãoꝝ
Lxxxv. bello vicũt christiãi et efficit tributa ri' rex cesaragustan' ꝑ regẽ sauciũ castelle et quõ ꝑditorie ꝑ vellido dolpho occidit rex iste saucius secundus rex castelle
Lxxxvi. bello vincũt christiani ꝑ regeȝ alfõ sum sextum et ostenditur confirmatio iura menti in libertate
Lxxxvij. bello vincũt christiani et efficiũtur tributarij omnes sarraceni hyspanie per regẽ alfonsum sextum.
Lxxxviij. bello vincũt christiani et imponit nomen roderice de viuar cum cãpeatore.
Lxxxix. bello vincũt christiani et capiũt sep tẽ milia sarraceõꝝ ꝑ Cid cãpeatorẽ et quõ per inuidiã expellitur a regno.
Xc. bello vincunt christiani et capitur alca ac per Cyd cãpeatorem.
Xci. bello vincunt christiani fugatis et vulne ratis duob' regib' ꝑ Cid cãpeatorem.
Xcij. bello vicũt xp̃iãi et fugat rex demie ac comes cromani capit ꝑ Cid cãpeatoreȝ.
Xciij. bello vincũt christiãi et fugatur iterũ rex demie ꝑ Cid cãpeatorem.
Xciiij. bello vicũt christiani et capitur castꝝ de rudea per Cid cãpeatorẽ q obtinuit pri uilegia magna ꝑ nobilib' et ciuib' castelle.
Xcv. bello vicũt christiani et fugat rex demie et capit rex aragonũ ꝑ Cid cãpeatorem.
Xcvi. bello vicũt christiani et capitur toletũ ac plurima loca per regẽ alfonsum sextũ.
Xcvij. bello vicũt christiani cruce signati trã seuntes in terram sanctam et capiuntur ciui tates nicia et laudicia.
Xcviij. bello vincũt christiani et capitur an thiochia.
Xcix. bello vicũt christiani et fugat corbora n' cũ exercitu suo. anthiochia ab eius obsidi one liberatur et inuenitur lancea qua perfo ratum fuit latus christi in cruce.
C. bello vicũt christiani cruce signati et capi tur ciuitas sancta iherusalem.
Ci. bello vicũt christiani cruce signati cesis centum milibus sarracenorũ.
Cij. bello vicũt sarraceni i hyspãia et occidi tur i fãs sauci' alfonsi ꝑditur ꝯcha et plĩma alia loca et destruũtur oĩa balnea regni.
Ciij. bello vicũt christiani sub pricipe godo frido de bulon et capiũt plurime ciuitates
Ciiij. bello vincunt christiani et obsidetur ci uitas corduben. ac membrati diuiditur pro ditor sarracenus qui regem hyspalen. inter fecerat per regem alfonsum sextum.
Cv. bello vicũt sarraceni sub yncaf rege mar rochiorũ et vulnerat rex alfonsus sextus.
Cvi. bello vicũt christiani ꝑ regẽ alfonsum sextũ destructa sarracenorũ terra
Cvij. bello vicũt christiani et capit ciuitas nobilis valencie ꝑ Cid cãpeatorem
Cviij. bello vicũt christiani fugato et vulne rato rege hyspaleñ. ac pẽptis q̃si. xxx. mili bus sarracenorũ ꝑ Cid cãpeatorem.
Cix. bello vincunt christiani fugato et vul nerato ymes myramamolim ac peremptis. xl. et octo milibus et quingentis sarracenis per Cid campeatorem.

Lx. bello vincũt xpiani et fugatur bucar rex marrochiorum vulneratis cũ alijs. xxx. regibus per Cid campeatorem.
Lxi. bello vincunt xpiani fugato rege bucar cũ alijs. xxvi. regibus viginti eorũ interfectis per Cid cãpeatorẽ nõ viuũ sed mortuũ
Lxij. bello vincũt sarraceni et occidit rex alfonsus arragonie q spoliauit ecclesias.
Lxiij. bello vincũt xpiani cruce signati et capitur ciuitas vlixbona.
Lxiiij. bello vicũt xpiãi et capit ciuitas baecie p ipatorẽ hyspanie alfonsum septimum
Lxv. bello vicũt xpiani et capitur ciuitas almerie p iperatorem alfonsum septimum
Lxvi. bello vicũt xpiani trucidatis plurimis sarracẽis et liberat ciuitas roderica ab obsidione sarracenorũ p regẽ fernãdũ legionis.
Lxvij. bello vincunt sarraceni et vulneratur rex alfonsus octauus.
Lxviij. bello vincũt sarraceni et pditur ciuitas sctã ihrl'm et plures alie ciuitates et loca
Lxix. bello vincũt xpiani cruce signati et efficit secũdũ passagiũ ad terrã sanctã sine cõsecutione finis capitur tñ ciuitas acon.
Lxx. bello vicũt xpiani et capitur ciuitas damiata pẽptis. lxxx. milibus sarracenorum.
Lxxi. bello vicũt xpiani pẽptis. cc. milib' sarracẽoꝝ p regẽ alfõsũ octauũ i nãib' tholose
Lxxij. bello vicũt xpiani et capit regnũ maioritarũ per regem Jacobũ aragonie.
Lxxiij. bello vincunt xpiani et capit ciuitas valẽcie p regẽ iacobũ aragonie.
Lxxiiij. bello vicũt sarraceni vastatis pluribus prouincijs.
Lxxv. bello vicũt xpiani cruce signati et capit ciuitas damiata p regẽ frãcoꝝ ludouicũ
Lxxvi. bello vincũt sarraceni et captiuat rex frãcoꝝ ludouicus cũ fratrib' suis.
Lxxvij. bello vincũt xpiani cruce signati et fugãtur sarraceni et tyrãni de pñonio ecclesie
Lxxviij bello vincũt xpiani et capit ciuitas murcieñ. p regẽ Jacobũ arragonie.
Lxxix. bello vicũt xpiani occisa m'ltitudine saracẽoꝝ p ĩfãtẽ alfõsũ filiũ regis fernãdi scdi
Lxxx. bello vincunt sarraceni et capitur antiochia p soldanũ babilonie.
Lxxxi. bello vincunt xpiani et capitur vbeda per regẽ fernandum secundum.
Lxxxij. bello vicũt xpiani et capit carthago acefficit tributari' rex Tunicij regno frãcorũ
Lxxxiij. bello vicũt xpiani et capit citas cordubẽ. et plura alia loca p regẽ fernãdũ scdꝫ et remittũt cãpane ad sanctum Jacobũ.
Lxxxiiij. bello vincunt sarraceni et perditur trypolis ciuitas.
Lxxxv. bello vicunt xpiani et capitur ciuitas hyspaleñ. per regem fernadum secundũ.
Lxxxvi. bello vincũt xpiani et capiũtur plura loca per regẽ alfonsum nonum.
Lxxxvij. bello vincũt sarraceni et occidit dñ' ramir' p abenyncaf regem vltramarinum
Lxxxviij. bello vincũt sarraceni et occiditur infans saucius archieps toletanus.
Lxxxix. bello vicũt sarracẽi et pdit citas acõ
Lxl. bello vincũt xpiani et capitur insula rodi ac destruit ordo tẽplariorum.
Lxli. bello vicũt xpiani et occis plurimis sarracenis capiũt cãbil et albana p ĩfãtẽ petrũ
Lxlij. bello vicũt xpiani fugato rege granate et pl'ib' cẽs sarracẽis p dñꝫ iohãnẽ mãuel
Lxliij. bello vincũt xpiani et soluit classis sarracenoꝝ p alfõsũ infra ad mirãdũ maris
Lxliiij. bello vicũt xpiani et occiditur infãs picato cũ multitudine sarracenorum.
Lxlv. bello vincũt sarraceni et occiditur alfonsus infra admirandus maris.
Lxlvi. bello vicũt xpiani cesa innũero multitudĩe sarracenoꝝ et fugatis regib' benamarini tunicis et bugie per regẽ alfonsum nonũ
Lxlvij. bello vincũt xpiani et soluitur classis magna sarracenorũ sub rege alfonso quarto
Lxlviij. bello vincũt xpiani et capitur aliezira per regem alfonsum quartum.
Lxlix. bello vicũt sarraceni et pdit aliezira.
Ll. bello vicũt xpiãi et soluit class saracẽoꝝ
Lli. bello vincũt sarraceni et perditur vtrera et machena.
Llij. bello vicũt xpiani perẽptis duob' milibus sarracenorũ sub rege henrico tercio.
Lliij. bello vicũt xpiani et capitur cepta per regem Johãnem portugalie.
Lliiij. bello vicũt xpiani et capitur antequera per infantem fernandũ.
Llv. bello vicũt xpiani et fugãt sarracẽi per regẽ Johãnẽ scdꝫ occis pluribus sarracẽis
Llvi. bello vicunt sarraceni et perduntur ciuitates pera et cõstantinopolis et de tribus mirabilibus que precesserunt.
Llvij. bello vincunt xpiani cruce signati fugato turcho et cesis. lxxx. milibus turchorꝫ per Johannem vayvoda orante deuotissime p̃re fr̃e Johãne de capistrão ordis mio-

rũ nomẽ ibũ deuotissime iuocante.
Xlviij. bello vicũt xpiani et capit alcacer za gner i affrica p regem alfonsum portugalie.

Decima cõsideratio tractat de possessione terre sancte per sarracenos que duobus explicatur punctis.
Prim⁹ est quare sarraceni tenẽt terrã sanctã vbi tres rationes assignãtur.
Scd̃s pũct⁹ ẽ q̃ nl'la ẽ terra ex p̃te xpianorũ aptior ad terrã sãctã expugnãdi q̃ hyspãia

Undecia cõsideratio tractat de his ad q̃ ɔpelli debẽt sarraceni viuẽtes iter nos de iure et exordinatione regni.

Duodecia et vltia ɔsideratõ tractat d̃ fine legis sarraceo⁊ et d̃ co⁊ p̃petua s̃uitute s̃b iugo xpiaõ⁊ q̃ q̃tuor passib⁹ p̃trãsit.
Prim⁹ pass⁹ ẽ d̃ castigatõe finali hẽda p sarracenos in populo xpianorum.
Secũd⁹ passus est de cessatõe legis sara
Terc⁹ pass⁹ ẽ de tp̃e quo lex machometi et eius dominiũ debet cessare.
Quartus pass⁹ est de p̃petua seruitute sarracenorũ sub iugo xpianorũ

In quinto libro qui est de bello demonum contra fidei fortalicum. xij. sunt cõsiderationes.

Prima cõsideratio ẽ et tractat quatuor puncta.
Primus pũctus est an sint demones i mũdo et que sunt noĩa eorum.
Scd̃s pũctus est de q̃ditate d̃monũ quid. s. sunt demones.
Tercius punctus est de nobilitate demonũ
Quart⁹ pũctus est de natura demonum.

Secũda ɔsideratõ tractat de scia demonũ q̃ trib⁹ explicat̃ pũctis:
Prim⁹ ẽ de scia demonũ añ casũ et p⁹ casu⁊ vbi ẽt declarat̃ an habuerĩt noticiã p̃phiarũ aduẽt⁹ xpi et an cognoscãt cogitatões nr̃as.
Secũdus pũctus ẽ q̃ artes magice exercent̃ scia demonũ et an aliquo casu sine peccato possint exerceri.
Terc⁹ pũct⁹ ẽ q̃ ars notaria ẽ illicita et nl'la scia infusa põt haberi a demonibus.

Tercia ɔsideratõ tractat de bello demonũ i celo et q̃ñ añ casũ co⁊ de celo fuit mora septẽ die⁊ et quõ q̃nq̃ p̃ctã cõmisit lucifer in celo et de nũero cadẽtiũ et remanẽtiũ ãgelorũ ac de nũero saluãdorũ.

Quarta ɔsid̃ratõ tractat d̃ habitatõe d̃monũ post casũ et an vbicũq̃ sint demones punientur igne materiali

Quinta ɔsideratio tractat de p̃tãte demonũ et de corũ p̃sidentijs siue principatu et q̃ gens est in mũdo sup quã dyabolus habet maiorem p̃tãtem.

Sexta cõsideratõ tractat d̃ helo d̃monũ cõtra gen⁹ hũmanũ postq̃ ceciderũt d̃ celo vsq̃ ad aduentũ xpi.

Septima ɔsideratio tractat. de p̃ditõne dominij demonum per iusticiã in aduentu xpi.

Octaua ɔsideratio tractat de p̃p̃rietatibus et malicia demonum

Nona cõsideratio tractat de bello d̃monũ post aduẽtũ xpi vsq̃ ad diẽ iudicij

Decima ɔsideratõ tractat de diuersitate demonũ et si p̃nt hr̃i sp̃us familiares q̃ decẽ explicabitur differentijs.
Prima dr̃ia q̃ fata que videntur ab hominibus nõ sunt mulieres sed demones.
Scd̃a dr̃ia q̃ illi dicũt̃ vulgariter trasgo vel duende casa sunt demones.
Tercia dr̃ia q̃ inuẽiũt̃ succubi et incubi generãtes hoĩes q̃ ñ sũt filij demonũ s⁊ hoĩm
Quarta dr̃ia est de demonib⁹ q̃ vident̃ facere prelia.
Quinta dr̃ia ẽ de demonib⁹ q̃ in hũana forma apparẽt comedẽtes et bibentes
Sexta dr̃ia ẽ de demõib⁹ qui in somnijs apparent terrentes homines.
Septia dr̃ia demonũ ẽ co⁊ q̃ generãt ex p̃iũctõe viri et mulieris v'l ex odore seu ex radijs planetarum.
Octaua dr̃ia ẽ co⁊ q̃ i sp̃e masculi v'l femine apparent.
Nona dr̃ia ẽ co⁊ q̃ dicũt̃ mũdi vel imundi:
Decia dr̃ia ẽ corũ qui illudũt femias q̃ bruxe vel xurgine vulgariter nũcup̃ãt.
Secũdũ principale tractat de sp̃irtib⁹ familiaribus.

Undecia ɔsideratõ tractat de q̃litate corporũ i q̃b⁹ demões appatẽt et si p̃nt hũana corpora vel aĩas s̃bintrare q̃ trib⁹ explicat̃ pũct
Prim⁹ pũct⁹ ẽ de qualitate et figuris corpo⁊ in quibus demones apparent.
Scd̃s pũctus est de subintractõe demonũ i corpib⁹ obsessorũ et quõ null⁹ hõ viuus nec mortu⁹ ãbulat i alio hoĩe sicut dyabolus.
Terc⁹ pũctus est q̃ demões nõ p̃nt essenã aĩe itrare q̃d ẽ ess̃etie aĩe illabi nec p̃p̃rie malas cogitationes imittere.

Duodecima consideratio tractat quo fi
ne debet terminari bellum demonum
que tribus mensurabitur passibus.
Primus passꝰ ē quare demones sūt i mūdo
Secūdꝰ passus ē de cessatōe principatus et
belli demonū contra genus humanum.
Terciꝰ passus ē de retrusione perpetua de/
monum in inferno.

Explicit tabula.

Decimū mirabile accidit in ciuitate
segobieñ. Anno dñi. M.cccc.lv. re/
gnāte domino Johanne in tenera
etate sub tutrice matre sua dña katherina ca/
stelle regina. Tūc iudeꝰ quidā medicꝰ emit
sacratissimū corpus xp̄i a quodā cupido sa
crista eccl'ie sancti facūdi eiusdē ciuitatis. Ju
deus ergo ille sacramētū illud accipiens et
suis imūdis manibus ꝑtractās ad synago/
gā cū alijs suis cōplicibus perduxerunt et
in bullientē aquā sepe ꝓijcientes i altū ele/
uabatur ante oculos eorū. Qui miraculum
manifestū cognoscētes et timētes dānū qđ
eis euenire posset si hoc ad aures xp̄ianorū
ꝑueniret. Aliqui eorū cōsilio habito corpus
dñicū accipientes et panno certo inuoluen/
tes deduxerūt ipsum ad monasteriū sancte
crucis ordīs predicatorū eiusdē ciuitatis et
cū magno secreto et securitate tradiderūt pri
ori cōuentus eiusdē narrantes sibi miraculū
sicut accidit. Recedentibus ergo iudeis pri/
or ille cōuocatis fratribus honorifice ad al
tare maius sue ecclesie predictum sacramen
tum deduxit. et habito cōsilio qđ de ista ho
stia cōsecrata facerent. post multa vocatꝰ est
vnꝰ infantulus eiusdē habitus innocētissi/
mus qui dicebatur spinartio et traditū est si
bi. corpꝰ dominicū q̄ deuote recipiēs pꝰ diē
terciū defunctus est. Prior aūt predictus sti
mulatꝰ cōsciā tū ne tm̄ miraculū occultaret̄.
tū etiā ne tātū crimen iudeorū maneret ipu
nitū. Ep̄o predicte ciuitatis qui dicebat̄ do
minus Johānes de oterdesillas reuelauit
viro vtiq̄ strēnuo ac zelatore fidei catholice
et qꝛ ꝓtūc in eadem ciuitate erat supradicta
regina reuelatū est per eosdē eidē. Facta er/
go diligenti inquisitione in casu p̄dicto in/
uenti sunt aliqui iudei qui fuerūt in emptōe
p̄dicti sacramēti inter quos fuit vnꝰ qui dice
batur don mayr qui fuerat medicꝰ regis hē/
rici patris supradicti regis Johannis. hꝰ tor
mentis expositus non solum supradicta cū
alijs concessit sed et declarauit quomodo ip
se occiderat regē hēricū ꝓpter que ipse et alij
fuerūt per ciuitatez arrastrati et finaliter mē
brati diuisi. Synagoga vero vbi accidit fac
ta fuit ecclesia et vocatus corpus xp̄i vbi oi
anno tota ciuitas i memoriā supra dicti mi
raculi in die corporis xp̄i cū solēni ꝓcessiōe
cōuenit et fit ibi sermo ad populū. Et qꝛ pre
dictus ep̄s nimiū sollicitabat hāc causaz vt
amplius inquireret̄ cogitans qꝛ maiora ma/
la essent occulta inter iudeos timentes iudei
de regi corruperūt pecunia dapiferū p̄dicti
ep̄i vt cū veneno interficeret. Dapifer ergo
accepta pecunia die quadā cū tempus esset
prandendi et coquinarius falsamentum fa
ceret ꝓ dño ingressus est coquinā et eijciens
coquinariū a coquina et mittens eum scele
riter ꝓ re aliqua ipse subito ꝓiecit venenū in
vase vbi falsamentum parabat̄ et recessit ad
mensam dñi p̄parādā. Cūq̄ coquinariꝰ re
diret et vellet ꝑficere p̄dictū falsamētū. casu
reuoluens illud in vase. aliq̄ gutte salientes
et vna de manibus eius ceciderunt. et subi/
to vbi ceciderūt facte sūt pustule q̄dā iflate
dolorissime et venenose. Miratꝰ aūt vēit ad
ep̄m clamās ꝙ nullꝰ comederet aliquid de
his que parata erāt in coquina qꝛ credebat
ꝙ oīa erāt venenata. Fit ergo statim diligēs
inq̄sitio et suspicatū ē super dapifero illo qꝛ
taliter coq̄nariū eiecerat a coq̄na. Et exposi
tꝰ tormētis ꝯfessꝰ ē et nō negauit quare curie
seculari traditꝰ i q̄tuor ꝑtes fuit diuisꝰ et mul
ti iudei mortui ac alij a p̄dicta ciuitate fuge
rūt. Hec sepe a pluribꝰ audiui sed spāliter mi
hi narrauit reuerēdꝰ mgr̄ martinꝰ cordubeñ.
ordinis sancti augꝰ. q̇ asseruit ꝙ sic narraue
rat sibi real'r accidisse frater Johīs de cana/
leyas ordīs p̄dicatorū q̇ p̄ñs fuit cū iudei ap
portauerūt corpus dñi cū predicto priori et
cum supradicta omnia acciderūt.

Secūdū mirabile accidit circa ānum
dñi. cccclij. iꝑante theodosio archadij
filio q̇ fuit. xlv. romāoꝝ iꝑator et sedēte i ca
thedra petri. Sixto papa tercō tūc i terra dy
abolꝰ appꝛuit iud'o i spē moysi ꝓmittēs ꝑdu
cere eos ꝑ mare sicco pede ad terrā ꝓmissiōis
Cūq̄ dyabolꝰ primꝰ igrederet̄ et videret̄ ab
exn̄tibꝰ i littore supꝛ vndas icedere secuti sunt
eū iudei q̇bꝰ subito dyabolꝰ disꝑuit multiq̄
iudei submersi sunt et de his qui euaserunt
aliqui fuerunt ad fidem conuersi etc̄.

Incipit prohemiũ in quo diuine laudes annotantur et mittitur querela ante tronum maiestatis dei et ponitur intencio scribẽtis

t

Turris fortitudinis a facie inimici. Tu es dñe deus meus: q̇ facis magna et iscrutabilia et mirabilia quoruz non est numerus. Tu extẽdisti celos sol⁹ et gradieris super fluctus maris. Tu ambulas super pẽnas ventoruz. Tu fecisti arcturũ et orionas et interiora austri. Tu es celsior celo. ꝓfundior inferno: lõgior terra. et latior mari. Tu es in cuius manu est aĩa omĩs viuentis et spiritus vniuerse carnis. Tu auris verba diiudicas: et faucis cõmedentis saporem: Tu es qui cognoscis decipientẽ. et euz qui decipit. Tu adducas malos cõsiliarios in stultũ finem. et iudices in stuporẽ. Tu baltheũ regũ dissoluis et precingis fune renes eorũ. Tu ducis sacerdotes eorũ inglorios et optimates supplantas. Tu cõmutas labium veraciũ et doctrinaz senũ aufers. Tu es dñe qui effundis despectionẽ sup principes et eos qui oppressi fuerãt releuas. Tu releuas profunda de tenebris. et producis in lucẽ vmbrã mortis. Tu es dñe qui multiplicas gentes et perdis eas. et subuersas in integrũ restituis. Tu immutas cor pricipũ populi terre. et decipis eos vt frustra icedãt per inuiũ. Tu facis eos palpare quasi in tenebris. et nõ in luce. et errare facis eos quasi ebrios. Tu solus es oĩpotens. Tu solus omne bonũ. Tu solus omni sciẽs. Tu sol⁹ nosti corda filiorum hoĩm. Tu solus teipm̃ cõprehẽdis. Tu solus es vbiqꝫ p̄sens: Tu solus creas res de nihilo. Tu solus in instãti operaris. Tu solus stabilis manens das cuncta moueri. Tu solus ex auctoritate miracula facis. Tu solus de qualibet creatura facis quod vis. Tu solus volũtatẽ hoĩs cogere potes. Tu solus potes essencie aĩe illabi. Tu solus potes pctã dimittere. Tu solus potes gratiã infundere. Tu solus potes in igne perpetuo corpus seruare. Tu es corã quo nudus ẽ infernus et nullũ est operimentũ perditioni. Tu extendis aquilonẽ super vacuũ. et appendis terrã sup nihilum Tu ligas aquas in nubibus vt non erũpãt pariter deorsũ. Tu detines vultũ solij tui et expãdis super illud nebulã tuã. Tu dñe terminũ circundedisti aquis vsqꝫ dũ finiatur lux et tenebre. Tu es ad cuius nutũ colũpne celi contremiscũt et pauẽt. Tu es i cui⁹ fortitudine maria cõgregata sunt repente. et prudẽtia tua percussit superbũ Tu es cuius spiritus celos ornauit. et obstetricãte manu tua eductus ẽ coluber tortuosus. Tu es de⁹ excelsus in fortitudine tua et nullus est tibi similis in legislatoribus. Tu es cuius numerus annoruz inestimabilis. Tu aufers stillas pluuie. et effundis ymbres ad instar gurgitũ qui de nubibus fluũt qui pretexũt cuncta de super. Tu si volueris extẽdere nubes quasi tentoriũ tuuz et fulgurari lumine tuo de super quoqꝫ cardines maris operies Tu das escã omibus mortalibus. Tu dñe in manibus tuis abscõdis lucẽ. et precipis ei vt rursus adueniat annũciãs de eo amico tuo ꝙ possessio tua sit et ad eam possit ascendere. Tu sup oĩs celos cõsideras et lumen tuũ super terminos terre. Tu posuisti fundamenta terre et eius mẽsuras. Tu tetẽdisti super eã ligneam et bases eius cõsolidasti. Tu es quẽ laudent astra matutina. et anteq̄ iubilãt filij dei. Tu ꝯclusisti hostijs mare circũdans illud terminis tuis. posuisti vectẽ et hostia. et dixisti huc vsqꝫ venies et nõ ꝓcedes amplius. et hoc cõfringes tumentes fluctus tuos. Tu ostẽdisti aurore locũ suũ. Tu fecisti aurorã et solẽ. Tu cõcussisti extrema terre et excussisti impios ex ea. Tu ingressus es ꝓfundum maris et in nouissimis abissi deãbulasti. Tu es cui apte sunt porte mõtis et hostia tenebrosa vidisti Tu dñe ꝯsideras latitudinẽ terre. Tu nosti in qua via habitat lux et tenebrarũ quis sit locus. vt ducas vnumquodqꝫ ad terminos suos. et intelligas semitas dom⁹ eius. Tu scis qñ nascituri sunt hoĩes et numerũ dierum coꝝ nosti. Tu ingressus es thesauros niuis. et thesauros grãdinis aspexisti. que preparasti in tp̄s hostis i die pugne et belli Tu scis ꝑ quã viã spergit lux et diuidit est⁹ super terrã. Tu dñe dedisti vehemẽtissimo ymbri cursum et viã sonãtis tonitrui vt plueret super terrã absqꝫ homine in deserto. vbi nullus mortalium cõmorat vt impleret inviã et desolatã. ꝓduceretqꝫ herbas virẽtes. Tu es pluuie pater. Tu genis stillas roris

ā te egredit̄ glacies et genuisti gelu de celo.
Tu induras aquas ĩ similitudinē lapidis:
et superficiē abissi cōstringis. Tu es qui con
iungere potes micātes stellas pliades. et gi
rum arcturi potes dissipare. Tu ꝓducis lu
ciferū in tpe suo et vesperū super filios terre
cōsurgere facis. Tu nosti ordinē celi et po/
nes rōem eiꝰ in terra. Tu numeras multitu
dinē stellarū et oibus eis noīa vocas. Tu
dimēsus es altitudinē celi: latitudinez terre
et profundū abissi. Tu dn̄e dinumeras are
nā maris et pluuie guttas et dies seculi Tu
immittis fulgura et vadūt et reuertentia di/
cunt tibi assumus. Tu posuisti in visceribus
hoīs sapientiā. Tu dedisti gallo intelligen
tiam: Tu enarras celoꝝ rōem et concentum
celi dormire fecisti. qn̄ fundebas puluerem
in terra et glebas cōpingebas: Tu es dn̄e q̇
mensus es pugillo aquas: et celos palmo
ponderas. Tu appēdis tribus digitis mo
lem terre et libras in pōdere mōtes et colles
in statera. Tu fecisti celū et terrā cū omni or
natu eorū. Tu oīa in numero pōdere et mē/
sura disposuisti. Tu es quē celū et celi celoꝝ
capere nequiunt. Tu es omīpotens sup oīa
opera tua terribilis dn̄s et magnus vehe/
menter et mirabilis potentia tua. quia si for
titudo querit̄ robustissimus es. Tu dn̄e si
subuerteris oīa vel in vnum coartaueris a
nullo contradiceris nec quis dicere poterit
cur ita facis. Tu si destruxeris nemo est qui
edificet: si incluseris homīem nemo est qui
aperiat. Tu dn̄e si cōtinueris aquas omīa
siccabunt̄. et si emiseris eas subuertēt terrā.
Tu es dn̄e apud quē est fortitudo cuius ire
resistere nemo pōt. et sub quo curuantur qui
portāt orbez. Tu es cui milia milio assistūt
angeloꝝ. et decies centena milia ministrāt.
Tu es ante cuius ꝯspectū centū. xliiij. milia
sunt citharizātes in citharis suis. Tu es āte
cuius thronū turba magna quā dinumera/
re nemo potest grās agit. Tu vite et mortis
habes potestatē Tu es dn̄e quē laudat oīs
milicia celestis exercitus et omnis creatura
Tu es maior omni laude. Tu es dn̄e cuius
immensa est et inuestigabilis misericordia
promissionis tue. qm̄ tu dn̄e altissimus sup
omnem terrā longaminis et multū miseri/
cors et penitēs sup malicias hoīm Tu vis
oēs homines saluos fieri. et in agnitionez
veritatis venire. Tu es qui in rebus per tē/
pus ortis summā gratiā fecisti: cuz propter
salutē humani generis qd̄ nimia caritate di
lexisti misisti filiū tuū vnigenitū eternaliter
gn̄atum in plenitudīs tpe in maria virgine
humanatū. quē verū deuz et hoīem cōfite/
mur. factus tibi obediēs vsq3 ad mortē cru
cis vt nos redimeret a peccato. Hec ē fides
nostra. Hec ꝯsolatio nr̄a. Hec vita nr̄a. Hec
spes beatitudīs nostre firmior ꝙ celū et ter/
ra. Sed o altissime deus mlt̄i hec ꝯfitent̄ la
bijs quoꝝ cor longe ē a te. Alij nitunt̄ euer
tere hāc veritatē et verbis et factis quoꝝ qui
dā sunt heretici et peruersi xp̄iani. Alij sunt
iudei. Alij sarraceni. Alij vero dyaboli. De
errore hereticoꝝ nullus ē q̇ inq̇rat. intraue/
runt dn̄e gregē tuum lupi rapaces. qr pauci
sunt pastores multi mercēnarij. et quia mer
cēnarij sunt non ē eis cura de ouibus tuis
pascēdis ꝫ tondēdis: Vidēt em̄ lupos veni
entes et fugiūt. Cadit azina et non ē q̇ sub/
leuet· perit aīa et nō est q̇ adiuuet. De perfi/
dis iudeis blasphemātibus nomen tuū et
inaudita crudelia latēter facientibus infideli
bus tuis nullus ē vt plurimū qui recogitet
qr munera eoꝝ excecauerūt oculos iudicū.
et presidentium in clero et ppl'o. ꝫ et absona
sarracenoꝝ viuentiū inter nos ex interesse. p
dictoꝝ iudicū obliuioni data sunt. Predica
tores tui lz pauci clamāt ꝫ a veritate tua au/
ditū auertūt. et ad fabulas ꝯuertunt̄. Im/
pletū est dn̄e verbū tui predicatoris eximij:
Erit em̄ tēpus cū sanaz doctrinā non susti/
nebūt. Hec velud ꝙdaz querelā dn̄e ex pte
diligentiū te mitto ante thronū tuū et agni
ĩmaculati. Succurre ergo dn̄e gregi tuo quē
precioso sanguine filij tui emisti. Sāguine/
os fontes lacrimaꝝ emittit cor meū. qr ne/
minē video cōsolatorē gementiū. et fere ne
minē zelatorē tue fidei catholice. spēaliter ĩ
hac misera hispania. in qua sicut in fine mū
di sita ē sic in ea congregate sunt oēs feces
tuoꝝ inimicoꝝ. Inimicus ē hereticus. Ini/
micus iudeus. Inimicus sarracenus. Ini/
micus dyabolus. Cogitaui ergo dn̄e deus
meus propter gloriā et honorē tue sancte fi
dei catholice. et ĩ remissionē delictoꝝ meoꝝ
hunc librū scribere quē fortaliciū fidei noīo
meūq3 intellectū tue maiestati cōmendo. et
sic cum splēdoribus lucis tue illuminare di
gneris. vt illa scribā que tue sint placita vo/
luntati ad cōsolationem fidelium. et pro de

fensione tue sanctissime fidei. In quo q̃cquid benedictū inueniaṫ tibi tribuaṫ a quo om̄e bonū ē. Si quid vere min⁹ caute dictum fuerit beniuolū peto correctorē in om̄ibus me submittēs determīacōi ecclesie catholice tue imaculate spōse. Sumēs in tuo noīe ꝑ fūdamēto nr̄i iexpugnabilis fortalicij verbū pāssūptū. Turris fortitudinis a facie iimici. ps. lx. Et pmittiṫ figura pugne in qua fortalitiū q̄nqꝫ turriū cū ei⁹ ornatu et armatura deseruit primo libro. Heretici fodiētes siue per inuiū fortaliciū pforātes deseruiūt secūdo. Iudei vero signati velati et cathenis vinculati deseruiūt tcio. Bellū sarracenorū et xp̄ianorū deseruit quarto Demones vero ab angelis ꝓstrati deseruiunt quinto libro.

Incipit liber prim⁹ in quo cōtinentur tres consideraciones

Ut detur ordo in presenti libro quinqꝫ erunt pcīales libri quasi quinqꝫ turres fortalicij fidei i expugnabiles. Primus erit de vera xp̄i militū armatura et de fide catholice excellētia. Secūd⁹ erit de bello falsorū xp̄ianorū et hereticoꝝ cōtra eā et coꝝ astucia Tercius erit de bello iudeorū. cōtra eā et eorū crudelitatibus et malicia. Quart⁹ erit ð bello sarracenorū ꝯtra eādē et ð eorū et sue legis imūdicia. Quint⁹ erit de bello dyaboloꝝ cōtra eādē et ð pdicōe dominij eorū et miseria. Circa pmū librū tres erūt pricipales ꝯsideracōnes. Prima erit ð armatura om̄im fideliū in ḡnali. Scd̄a de armatura veroꝝ p̄dicatoꝝ i speciali. Tercia erit de nobilitate et excellēcia fidei catholice in particulari.

De armatura omniū fideliū in generali.

Circa primā ꝯsideracōem q̄ est ð armatura fideliū in generali hoc est omnes fideles cuiuscūqꝫ stat⁹ ꝯprehendēdo seqmur apostolū ad Eph. vl. c. Qui spiritu sācto illustrat⁹ docuit qualiṫ fideles debent armari in spirituali bello: Et ponit sex armoꝝ gn̄a. quorū q̄nqꝫ sūt ad resistendū vnū ad impugnādū scꝫ verbū dei Prima armatura est studiū ꝯtinēcie. Scd̄a est virt⁹ iusticie. Tercia est exēpla sanctorū. Quarta armatura ē scutū fidei. Quinta ē galea spei. Sexta ē gladi⁹ verbi dei De prima armatura dicit aplus state succincti lūbos vestros in veritate hac muniūtur fideles cōtra hostē familiarē scꝫ cōtra luxuriā de qua ðr iob. xl. fortitudo ei⁹ in lūbis eius quoniā i eis est vis generatiā. Et debēt fideles vt bn̄ sint mūiti hac armatura accingi zona quītuplici. Prio debēt accīgi zona pellicea. q̄ est mortificatio carnis. hac accīcti sūt iohānes baptista et helias. Secūdo debēt accingi zona iusticie q̄ est per actiū boni operis de qua diciṫ ysa. xi. Erit iusticia singulū lūborū ei⁹. Tercō dn̄t accingi zona fortitudis vt primis motib⁹ viriliter resistāt de q̄ diciṫ puerbioꝝ vltimo. Accīgit fortitudine lumbos suos. Quarto debēt accīgi zona humilitatis. Hoc ē litbeo quo domin⁹ accīct⁹ lauit pedes discipuloꝝ suorū. Quīto debēt fideles accingi zona virgīitatis scꝫ euāgelice promissionis. Math. xix. sunt eunuchi qui secastrauerūt ꝓpter regnū celoꝝ. Qui hac quītuplici zona accīct⁹ fuerit erit vere armatus studio cōtinētie. De secūda armatura q̄ ē virt⁹ iusticie. subdit. Aplus. c. eodē et īduti lorica iusticie. Hac muniūṫ fideles cōtra hostē auaricie. de qua diciṫ ecclesiastici. x. nichil iniqui⁹ q̄ amare pecuniā. Et dicitur lorica iusticie. q2 sicut lorica munit totū corp⁹ sic iusticia reddēdo vnicuiqꝫ q̄d suū ē vniuersaliter soluit omne quod debet vt null⁹ possit agere cōtra eā. ysa. lix. Indutus est iusticia et lorica. Est eni iusticia in corde et ore et i ope. In corde ē tripliciter. Prio p amorē Math. xxi. diliges ꝓximū tuū sicut teipsum

Secūdo ē iusticia in corde per cōpassionem
iob.xxx. cōpassiebat aīa mea paupi. Est ter
tio iusticia ī corde pīniuriarū dimissionem
Math.vi. Si dimiseritis hoīb⁹ peccata eoꝝ
dimittet et vobis pater vester celestis d̄licta
vr̄a. Est etiā iusticia ī ore tripliciter. Primo
per dulcē correctionē. Eccl'.xix. Corripe ꝓxi
mū ātequā cōmineris. Secūdo ē iusticia in
ore per cōsiliū ꝓuerbiorū.xxvij. vnguēto et
varijs odoribus delectat cor. et bonis ami
ci cōsilijs aīa dulcoratur. Est tercō iusticia ī
ore p feruētē orōnē. iacobi vlti. orate ꝓin-
uicē vt saluemini. Est vltimo iusticia in ma
nu idest in ope ēt tripliciter. Prīo p donum
ꝓuerbioꝝ.xviij. donū hoīs dilatat viam ei⁹
et ante principes spaciū ei facit. Est autem
donū datō irrepetibilis. Scd̄o ē iusticia in
manu p mutuū deutero.xxiij. frī tuo absq̧
vsura quo indiget ↄmodab' ut bn̄dicat tibi
domin⁹ de⁹ tu⁹ in oī opere tuo. Tercō ē iu-
sticia in manu.i. in opere per auxilium. ad
gal'.v. per caritatē spūs seruite inuicē. Predi
cti nouē grad⁹ iusticie.s. tres in corde. tres in
ore. tres in ope. sunt quasi q̇dā ānulli fortis
simi quib⁹ lorica iusticie ↄtexitur vt illos ha
bēs merito dicat armat⁹ lorica iusticie. De
tercia armatura que ē sāctoꝝ exēpla. Apl'us
subiūgit ca. codē. Et calciati pedes in ꝑpa
ratione euāgelij pacis. Dicūt autē sāctoruȝ
exēpla calciamēta. qꝛ hijs muniunt fideles
ↄtra affectū terrenorū. Quatuor autēȝ facit
calciamētū. Prīo valet ad defēsionē.s. frigo
ris spinarū et luti. Sic et bonū exēplum de
fendit ↄtra frig⁹ ī fidelitatis. ↄtra spinas cu-
piditatis et ↄtra lutū libidis. Vn̄ dominus
dicit luce.x. Ecce dedi vobis ptātē calcandi
supra serpētes et scorpiones et supra oēm
virtutē īimici et nichil vob' nocebūt. Et p̄s.
ait. p̄s. lxxxix. Sup aspidē et basiliscū ābu-
lab' et cōculcab' leonē et draconē. Secundo
calciamētū velat a puluere. sic et sanctoruȝ
exēpla velāt a puluere vane glorie siue lau
dis humane. vn̄ iheremie.ij. ꝓhibe pedē tu
um a nuditate. Tertio valet calciamētū ad
calefactionē. Sic sanctorū exēpla calefacīūt
affectū nostrū erga deū et ꝓximū diligēduȝ
Unde et q̇ edunt agnū pascalē iubentur eē
calciati exo.xij. Quarto valet calciamētum
ad ornatum. Sic et sanctoruȝ exēpla ornāt
nos decore uirtutum. vn̄ canti.v. Quā pul
chri sunt gressus tui in calciamētis filia pri
cipis iudith vlti. Sandalia illius rapuerūt
oculos eius.i. excecauerūt oculos holofer-
nis per quē intelligit dyabol⁹. inde ē q̄ san
dalia pōtificis auro et gēmis et diuersis co
loribus adornātur. Pro memoria predicta
rum ꝓprietatū calciamētī ē versus iste. defē
dit velat calefacit calcius ornat. De armatu
ra que est scutum fidei ait. Apl'us ca. codeȝ
In oībus sumētes scutū fidei. scutū ē fides
incarnationis. Est eni scutū triangulū licet
super vnū ita et xp̄us ē vna ꝑsona triplicem
tn̄ hȝ substantiā.s. deitatē carnē et animam
Itē in scuto coreū desuper extendit in ligno
et pingitur extra. ita et caro xp̄i extēsa fuit in
ligno crucis ihere.xi. Venite mittamus li-
gnū in panē eius. Pictura est effusio sāguis
p diuersas ꝑtes corporis ysa.lxiij. Quare
rubrū est indumētū tuū. Hoc scutum debet
geri a sinistris quia ibi est cor hominis pro
uerbioꝝ.iiij. Omi custodia serua cor tuum
et cetera. trenoꝝ.iij. Dabis eis scutum cor-
dis laborē tuum. Hoc scuto muniūtur fide-
les ↄtra tela dyaboli. Vn̄ scribitur ab apl'o
In quo possitis omnia tela neq̇ssimi ignea
extinguere neq̄ ē caro. nequior ē mūdus sȝ
nequissimus dyabolus. Dicuntur autē tē-
ptamenta dyaboli tela ꝓpter subtilitatem.
gen̄.iij. Serpēs erat callidior cūctis aiānti-
bus terre. Dicūtur ignea succēsione. vn̄ iob.
xli. alitus eius prunas ardere facit. prūe sūt
carnalia desideria que dyabolus toto cona
mine in nostris mētibus intendit accēdere.
ysa.liiij. Ecce ego creaui fabrū flantē ī igne
prunas. Hijs igitur opponenda est fides q̄
acuto visu inuisibilia cōprehendit. et subti-
litates tēptationū ꝑspicit. vn̄ scd̄a corīth.ij.
Nō eni̅ ignoram⁹ cogitationes eius. Est et
prima gratia vnde et dicitur ros matutin⁹.
et ideo feruorem temptationis extinguit. vn̄
ecl'.xliij. Ros obuians ad ardore venienti
humilem efficiat eū. De quinta armatura q̄
est galea spei. addit apl'us in ca. eodem. Et
galeā salutis assumite. Hac armatura mu-
niuntur fideles contra vana huius mundi.
qui enim sperat eterna de facili cōtempnit tē
poralia. vnde ysa.xl. Qui sperant in domi
no mutabunt fortitudinem vt sint fortes in
spiritualibus assument pennas ut aquile vt
per spē et desiderium volent ad celestia. Ga
lea caput protegit quia spes eternorum ab
aduersitatum ictibus mētē illesam custodit

Est autem triplex spes. Prima dicitur spes venie d qua dicitur ezech. xviij. quacunqꝫ hora peccator ingemuerit vita viuet et nō morietur. hec defendit ab ictu desperationis. Secūda dicitur spes grē. pria petri primo. sperate in eā que offertur vobis grām in reuelatione ihū xpi. hec defendit a corpore pusillanimitatis. Tercia dicitur spes glorie de qua ad romanos .v. Gloriamur in spe glorie filiorum dei. hec defendit a pondere obstinationis Econtra spes et desiderium reproborum versat circa quatuor. de quibus sapie. v. spes impij tanqꝫ lanugo est. s. flos cardui qui a uēto tollitur. hec ē carnalis voluptas que modica egritudine vel molestia tollitur et tabescit. Seqtur secūdo et tanqꝫ spuma gracilis que a procella dispergitur: hec est fauor vel gloria tēporalis que breuis eē pbat. Subiungitur tercio: et tanqꝫ fum⁹ qui a uento diffusus est. hoc est ābitio dignitatis que in ipso assensu deficit. Concludit quarto et tanqꝫ memoria hospitis vni⁹ diei pretereuntis. hec est prosperitas temporalis De quinta armatura que est gladi⁹ uerbi dei. cōcludit apostolus. et gladium spus qd ē uerbū dei. ad heb. iiij. Uiuus ē sermo dei et efficax et penetrabilior omī gladio ancipiti. Uiuus autē ē in preceptis et prohibitionibus qꝛ p hec uiuificat. io. vi. verba que locutus sum vobis spiritus et vita sunt. id est spiritualis vita et p salmista. Eloquium tuum viuificauit me. Efficax est in promissionibus et cōminationibus quia omnia cōplebuntur tempore suo. Math. v. Jota vnū aut vnus apex non preteribit a lege donec omnia fiant. Penetrabilior est omī gladio in iudicijs et dānationibus qꝛ perdit corp⁹ et aiam in gehēnē apoca. i. De ore eius exibat gladius ex utraqꝫ pte acutus. hec armatura est ad percutiēdū pcutit enī carnē quia docet illius mortificatōꝫ. vn̄ canti. iij. vniuscuiusqꝫ ensis super femur suū ꝓpter timores nocturnos. Secūdo pcutit mūdū qꝛ docet illius cōtēptum vnde. Mathe. x. dominus dicit. nō veni pacē mittere ſꝫ gladiū. Percutit tertio dyabolū qꝛ detegit astutias ei⁹ vn̄ iob. xl. Cōscidēt illū amici diuidēt illū negociatores. Dicitur autem gladius spūs qꝛ spūs sanctus dat ipsum. Math. x. non eniꝫ vos estis qui loquimini ſꝫ spūs pris vestri qui loquitur in vobis. Itē dicitur gladius spūs qꝛ spūs ducit ipsum. vn̄ grego. Nisi intus sit spiritus qui doceat lingua doctoris īuanū laborat. ps. dabit voci sue vocē virtutis. Et quia veri pdicatores in bello spūali singularissimū bellū gerūt et nimiū vtile in ecclesia dei. ideo habita armatura fidelium in generali. de predicatorū armatura in sequēti cōsideratione singulariter est dicendum.

De armatura verorū predicatorꝝ in speciali

Circa secūdam considerationē huius primi libri qꝛ vera armatura militum xpi ad extirpādū predictos errores et ad crimina increpāda cōsistit in pdicatione verbi dei quod ē qsi ignis ardēs. et quasi malle⁹ cōterēs petras. Jere. xxiij. ideo ut pdicatores euāgelici predictum bellū securi possint intrare cū spe victorie obtinende quattuor debēt diligenter attendere. ī quib⁹ cōsistit eorū armatura. Primū quid ē predicatio. Secūdū qualis debꝫ eē pdicatio. Terciū cui prodest pdicatō. Quartum qualis debet eē predicator. Ad primū respondet Alan⁹ qꝫ predicatō ē manifesta et publica morū instructio et fidei et hoīm informatiōi deseruiēs ex rōnū semita et auctoritatū fonte ꝓcedēs. Manifesta debet eē pdicatio quia in manifesto ꝓponēda ē. vn̄ xps ait Math. x. que dico vobis in aure predicate super tecta. Si eni occulta esset predicatio suspiciosa esset sicut latius declarabit in tercia cōsideratiōe huius primi libri. ymmo talis pdicatio videretur redolere heretica dogmata. In cōciliabulis enim suis latenter predicant heretici ut facilius illos decipiant. Publica debet eē quia non vni ſꝫ pluribus proponenda. si enim tm̄ vni proponeretur non esset predicatio sed doctrina Hec est enim differentia inter predicationē et doctrinam. quia predicatio est illa instructio que pluribus fit et in māifesto et ad morū instructōꝫ. Doctrina uero que pluribus vel vni fit ad sciē eruditionē. Per hoc qꝫ sequitur instructio morum et fidei insinuant due partes theologie. vna rationalis q̄ diuinorum sciām prosequitur. alia moralis q̄ morum informationem pollicetur. Predicatio enim nunc de diuinis instruit. quod significatur per angelos ascendentes. nunc d

humanis q̄ꝺ significatᷣ p descēdentes ĩ sca-
la iacob. Gen̄. xxviij. Angeli ei ascēdētes et
ꝺscēdētes sūt p̄dicatores qui tūc ascendunt
dum celestia predicant. descēdunt quando
per moralia se inferioribus cōformāt. Per
hoc q̄ꝺ sequitᷣ hoīm informationi deserui-
ens significatur causa finalis siue vtilitas
p̄dicationis. Et qꝛ rationibus subnixa de-
bet eē predicatio et auctoritatibus roborata
consequenter annectitur hec rationū semi
ta et auctoritatū fonte ꝓcedens.

Qualis debet esse predicatio

Circa secūdū huius secūde cōside-
rationis. s. qualis debet eē predica
tio. Rn̄detur ꝙ vera euāgelica pre
dicatio debet qualificari tribꝰ conditionibꝰ
negatis et totidē affirmatis. Procedendo
prio de negatiuis dico ꝙ p̄dicatio euange-
lica nō dꝫ in se habere aliqua scurrilia vl' pu
erilia uel rigmorū melodias et metrorum ꝯ
sonātias que potius sunt ad aures demul-
cēdas ꝙ ad aīos informandos. et ideo oī-
farie cōtēpnēda. de tali predicatione dicitᷣ
a propheta. Caupones vestri miscent
aquam vino in illa predicatione est aqua
vino in qua puerilia et scurrilia verba et ani
mos quodāmō effeminātia ponūtur. Se-
cūdo predicatio nō debet splendere fabulis
uerboꝝ purpuramētis colorum nec minus
ex āguibꝰ vbis debet esse deiecta. sed medi-
um tenuere beati. qꝛ si nimijs esset coloribꝰ
picturata viderecᷣ nimio studio esse excogita
ta et potius elaborata ad sonorē hominuꝫ
quā ad utilitatē proximorum. et ita minus
moueret aīos auditorum qui sic predicant
phariseis cōpantur qui āpliabant finbrias
et dilatabāt filateria sua. M. xxiij. Tal' ei p̄
dicatio superstitiosa pōt dici nō cōtēpnēda
sꝫ sustinenda. Vn̄ apl'us ait ad philippen̄.
primo. Quacūqꝫ occasione xp̄s predicatur
in hoc gaudeo sed et gaudebo. Tercio non
debēt in predicatōne euangelica īterseri fal
sa ad maiorem xp̄iane religionis laudē. qꝛ
non minꝰ irascitur xp̄us de falsa laude ꝙ ꝺ
negata veritate. Talis autem predicatio he
reticorum solet esse que uera ꝓponūt et con
sequenter falsa concludunt. de quibus dicitᷣ
Trenoꝝ. iiij. Lamee denudauerūt māmas
lactauerūt catulos suos. lamee virgineas
hn̄t facies sed pedes equinos. pedes equi
vngulas non findunt sed firmiter se terre in
figūt. Per lameas intelliguntur heretici qui
ꝓponunt faciē virginis sed concludunt acu
leū scorpionis. Primo enī ponunt vera con
sequenter assumunt falsa. pedes uero habēt
equinos quia affectus mentis in dei dilecti
one et proximi non diuidunt sed omnes af
fectus terrenis delectationibus īfigūt talis
p̄dicatio oīno abiciēda est et oīno est pnicio-
sa. Secūdo qualificatur p̄dicatio euange
lica tribꝰ alijs cōditionibꝰ affirmatis. Pria
est ut initiū sit ab auctoritate theologie tan
quā a sui ꝓprio fundamēto maxie ab euā-
gelijs psalmis pauli epl'is et libris salomo
nis. qꝛ in istis sp̄aliter resultat moralis īstru
ctio si ergo fūdamētū predicatōnis quis po
neret dicta phoꝝ vel p cardica ꝓuerbia q̄ in
vsu cōi habētᷣ potius talis predicatio esset
ridiculosa ꝙ euangelica. nec debet predica-
tor petere thema cū pulpitū ascendit a po-
pulo sicut vidi de quodā cū talis modꝰ ma
gis videatᷣ pretēdere ostētationē quā edifi-
cationē lꝫ credere illū ex simplicitate facere.
et deinde sūpto themate si fuerit necesse ꝺ li
bris sacre pagine sumēde sunt auctoritates
ad ꝓpositū utiles et pōt inserere dicta genti
liū vera sicut et paulus in epl'is suis aliqn̄
phoꝝ auctoritates interserit. quia tunc acci-
piantᷣ ab eis tanquā ab iniustis possessori-
bus et dꝫ cauere ꝙ fūdamētū sue p̄dicatio-
nis non sit ꝓpositō nimis obscura uel diffi
cilis ꝓposita ne auditores eā fastidiāt et ita
minus attente audiatᷣ. Secūda cōditio af-
firmatiua est ꝙ habeat in sentētijs pōdꝰ ut
virtute sententiarū aīos auditoꝝ emolliat
ad lacrimas moueat. excitet mētē. pariat cō
tritionē compluat doctrinis. intonet nimis
blandiatᷣ ꝓmissis. et ita tota tēdat ad vtili-
tatem ꝓximorū. Et sunt p̄dicatōis tres spēs
vna que est verbo de qua. Marci. vlti. predi
cate euangeliū oī creature. alia scripto vnꝺ
apl'us dicit se predicasse corintheis qn̄ eis
epl'as scribit. alia est in facto. vnde dicit gre.
omnis cristi actio nostra est instructio. sed il
la est perfectissima vbi ad minus occurrunt
duo. s. doctrina et opus. exēplo cristi q̄ cepit
facere et docere actuū primo. hec eni cōmūitᷣ
faciunt pondus predicationis. quia cuius
vita despicitur restat vt eius predicatio con
temnatur. Item confirmat predicationem
operum perfectibilitas et exemplorum vir-

tuositas. quia qui fecerit et docuerit hic magnus vocabitur in regno celorum. Math. v. Hec est enim lex predicatorum ut impleat quod docet. cum turpe sit doctori si culpa redarguit ipsum ut catho ait. Tercia conditio predicationis affirmatiua est quod sit breuis vnde ad corinth. xiiij. dicit aplus. In ecclesia volo quinque verba magis loqui. i. pauca sensu meo. i. ut intelligam et ab alijs intelligar et sic eos instruam quam. x. milia verborum in lingua. i. quam maximam verborum copiam sine huiusmodi intellectu. Sciendum autem quod aplus specialiter se dicit hic uelle loqui quinque uerba quia predicatores ecclesie debent annunciare quinque. s. credenda. agenda. uitanda timenda et speranda. quia predicatio debet esse de hijs que pertinent ad fidem. et sic habetur primum. et de hijs que pertinent ad mores et sic habentur alia quatuor. s. virtutes et vitia pena et gloria. Et quia ista debent predicari cum breuitate sermonis. Ideo dicit apostolus quinque verba. i. pauca. Similem doctrinam tradit predicatoribus pater noster seraphicus franciscus dicens in regula. Moneo quoque et exhortor fratres meos ut in predicatione quam faciunt sint examinata et casta eorum eloquia ad utilitatem et edificationem populi annunciando eis vitia et uirtutes penam et gloriam cum breuitate sermonis quia uerbum abbreuiatum fecit dominus super terram. exemplum huius ponitur in libro de uita et moribus apostolorum ubi dicitur quod sermocinatus est quidam coram alexandro et longum egit sermonem et tedio affectus. Alexander dixit. non est laudabilis predicatio que iuxta predicantis vires asseritur. sed iuxta possibilitatem audientium commendabilis potius reputatur hoc ibi. Ex quibus omnibus clare patet qualis debet esse predicatio euangelica.

quod etiam nolentibus audire prodest euangelica predicatio.

D E tercio huius secunde considerationis scilicet cui prodest predicatio. Respondetur quod euangelica predicatio non solum prodest uolentibus audire. sed etiam nolentibus vnde dicit apostolus secundo ad thimo. iiij predica uerbum insta oportune importune argue obsecra increpa in omni paciencia et doctrina. Erit enim tempus cum et sanam doctrinam non sustinebunt ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus. et a ueritate quidem auditum aduertent ad fabulas autem conuertentur Quod exponens nicolaus de lira dicit sic. predica uerbum. s. euangelicum. insta. i. instanter facias hoc oportune. i. illis qui desiderant audire importune. i. etiam illis qui accipiunt gratiose quia aliquando est ibi profectus magnus sicut dicit. Augustinus. de seipso audiente predicationem sancti Ambrosij et curiositate motus et non ex vtilitate. Cumque intenderem quam pulchre diceret me inuito intrauit quam verum dicebat. et sic conuersus ad fidem multum profecit in ecclesia dei. Argue peccantes ex ignorantia. obsecra peccantes ex infirmitate ut abstineant propter reuerentiam rei sacre scilicet passionis eius in baptismate communicate increpa uerbis duris peccantes ex certa malitia in omni pacientia ad repugnantes et doctrina ad recipientes ipsos diligenter instruendo. Et subditur ratio predicte monitionis dicens. Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt. quasi dicat propter hoc instandum est doctrine veritatis quandiu sunt aliqui nolentes audire et antequam veniat tempus in quo sana doctrina non sustinebitur sed secundum sua desideria coaceruabunt sibi magistros loquentes sibi tantummodo placentia prurientes auribus. i. desiderantes audire ab istis doctoribus et a veritate quidam. i. a doctoribus ueritatis auditum auertent reputantes eorum doctrinam nimis duram. sicut iohis. vi. Dixerunt aliqui de sermone cristi durus est hic sermo et quis potest eum audire. ad famulas autem conuertentur. i. ad doctrinam humanitus conuictam et veritate carentem. Ex quibus clare patet quibus predicatio est fienda et quibus prodest.

Qualis debet esse predicator.

C Irca quartum et vltimum huius secunde considerationis uidendum est qualis debet esse predicator. Ad hoc respondetur dupliciter. primo in generali. secundo in speciali. De primo dico quod generaliter loquendo oportet quod uerus predicator sit sanctus. quia peccatori dixit deus. quare tu enarras iusticias meas et assumis per testamentum meum per os tuum. ps. xlix. predicatores enim sunt organum ueritatis et aliquando subtrahitur sermo pro culpa

p̄dicatoris aliqñ p culpa auditoꝝ. put ait. greg. moꝝ. iij. in fi. Tūc enī est sermo uiu⁹ et efficax cū est p̄dicatoris pura sanctitas et v tuosa perfectibilitas sicut fuit de beato: ste/phano. Act. vi. de quo dicit̄ ꝙ nō poterant resistere sapientie et spiritui qui loquebatur de quo habet̄ pulchꝝ exēplū. x. libro Ecclesiastice historie: vbi dicitur ꝙ cū sancti p̄res cōuenissent ad cōsiliū. Nicenū et ibidē cēnt ph̄i et dialetici. quorū unus cōflictum cum ep̄is mouebat in dialetica intātū ꝙ fiebat ingēs spectaculū cōueniētib⁹ ad audiendū nec poterat philosophus concludi a quoꝙ aut constringi. tāta enī dicēdi arte obiectis q̄onibus occurrebat vt ubi maxie putaret̄ obstrictus uelut āguis lubric⁹ laberet̄: q̄ō vidēs quidā ex cōfessoribus vir simplex et nihil aliud sciens nisi ihesum et hunc crucifi/xum poposcit se posse cū ph̄o sermocīari q̄ō vidētes illi qui nouerant eius siplicitatem noluerunt pati ne risui haberetur sancta simplicitas. Jlle tamen perstitit mouēs sermonem ac dicens. Jn nomie ih̄u xp̄i philoso/phe audi que uera sunt. Deus unus est q̄ fe/cit omnia et creauit virtute verbi sui. hoc verbū et sap̄ia quam nos dicimus caro factū est et filius natus est. et per passionem suam nos a morte liberauit et resurrectiōis sue nobis vitam eternam pmisit queꝫ expectam⁹ iudicem oīm. Credis ita philosophe. At ille. Velut nūꝙ ullū contradicendi sermonē didicisset ita obstupefactus uirtute uerboꝝ ac mutus ad oīa hec solū potuit responderi ita sibi videri nec aliquid posse ēē magꝭ verum. Cui senior. si hec ita credis surge et sequere me. et huius fidei signaculum suscipe Et conuersus philosophus ad homies ait Audite o uiri eruditi dū uerbis mecum res gestum est verba verbis opposui. et que dicebantur dicēdi arte subuerti vbi uero pro verbis virtus pcess̄t ex ore dicentis. nec resistere uerba virtuti. nec aduersari homo deo potuit. et iō si quis vestrū potuit sentire que sensi in his que dicta sunt credat xp̄m et seqūtur hunc senē in quo locutus est deus. et ita philosophus xp̄ianus effectus est. et tandē gratulatus est se esse victum. Sanctitas er/go et uite perfectibilitas magis efficiunt in predicatore utiliter predicē ꝙ sciē luminositas. pp̄ter quod ait dn̄s Esa. xxxv. Super montē excelsum ascēde tu qui euangelizas syon. i. super eminētiā vite put expōit Gre. super Ezech. omel. x. et ideo dicit speculator Ezech: ca. iij. Speculatorem dedi te. Btūs autē Hiero. in epistola ad nepotianum monachum eleganter scribit qualis debeat esse predicator in sermone dicēs. Nolo te declamatorem esse et rabolum garrulūꝙ sine ratione sꝫ mysterij peritū et sacramentoꝝ diuini eruditissimum verba voluere et celeritate dicendi apud īperitū vulgus admirationem sui facere indoctorum hominum est p̄ceptor quōdā meus Greg. nazanzenus rogatus a me vt exponeret quid sibi vellet in luca: Sabbato de utero pthopon elegāter lusit Docebo te inquiens in ecclesia vbi oī populo acclamante cogeris iuitus scire q̄ō nescis. aut si certe solus tacueris ab omib⁹ stultitie deputabis: Nihil tam facile ꝙ vileꝫ plebiculā et inductam cōitioneꝫ lingue uolubilitate decipere. que quicq̄ō non intelli/gitur mirat̄. hec ille. Nūc descendo magis ī speciali qualis d̄beat esse p̄dicator uerbi diuini vbi quinꝙ sūt per ordinē declaranda Primū qualis debeat eē p̄dicator in hitu exteriorj. Secūdū qualis debet esse predicator in conuersatione. Tercīū qualis p̄dica/tor debet esse in predicatione. Quartū qual' in animo. Quintum qualis dꝫ esse predicator ī p̄mio. Ad primū dico ꝙ predicator v bi diuini d̄bet esse in habitu exteriori camelus. i. dꝫ indui vestib⁹ paupimis et despectis in quo reluceat mūdi cōteptus. Talis apparuit mūdo primus p̄dicator pn̄e: Johānes baptista tāꝙ forma et exēpla omnium p̄dicatorū qui venturi erāt sicut patet. Mat. iij. vbi dicitur. Erat iohānes indutus pilis camelorū q̄ō est uestimētū vile et asperum: qꝛ magis mouēt facta ꝙ uerba in morali/bus. et vita sancta ꝙ eloquia cōposita. Attendat etiam predicator nō solū habitū ī iohāne sed et victū. s. locustas et lactucas silvestres agrestes. qꝛ debita dispositio predicatoris est mortificatio carnis vt sit subdita spiritui s̄m ꝙ paulus dicit. i. Coꝛ. ix. Castigo corpus meū et in seruitutē redigo ne for/te cū alijs predicauerim ipse reprobus effi/ciar. Sic etiam xp̄s incōparabilis predica/tor indutus fuit paupimis uestimentis qꝛ inquit ipse. Qui mollib⁹ uestiūtur in domi/bus regū sunt. Math. xi. Sic beatus pater noster Franciscus pauperū p̄riarcha noluit

frēs suos apparere mūdo dicēs: et frēs oēs
vestimētis vilib⁹ induāturut possint ea re-
peciare de saccis et alijs pecijs cū benedicti
one dei. Tales enī pecie et repeciationes ve
lut margarite fulgent in bitu fratrū minorū
ostendētes mūdi cōtēptū in quo cōdēnant
predicatores qui curiose mollibus vestiun
tur specialiter miores. De secūdo scʒ qualis
debeat esse predicator in conuersatione. Re
spondeo ꝙ predicator euangelicus in sui ꝯ
uersatione dʒ eē agnus ut possit de eo dici.
Ecce agn⁹ dei cauēs sibi a peccato. et proxi
mo a scandalo studeat amare et amari blan
dum se et affabilem exhibere cū oī castitate
nec semper sit inter turbas: sʒ aliqñ recedat
ab eis et uadat in desertum locum. exēplo
xp̄i Mat. xiiij. vbi dicitur ꝙ cū audisset ibe
sus mortem. s. iohānis ꝓpter doctrina ī ve-
ritatis secessit inde in desertum locū. secessit
nō timens mortem. sed ostendit ꝙ aliquan
do cedendū sit malitie bumane. et ut daret
exemplum predicatoribus uerbi diuini ali-
quādo regedendi a turbis et redire ad locuʒ
solitarium propter duo. p̄io ad recolligen-
dum proprios defectus qui contrabuntur ī
cōuersatione cū boībus. secūdo ad uacādū
orationi ut ibi predicator bauriat ꝙ postea
populis effundat. Debet etiam in sua ꝯuer
satione fugere populi applausum sicut legi-
mus de cristo. Marci. i. ꝙ cū multa demōia
eijceret. et demonia clamarēt et cetera. nō si
nebat ea loqui. Sequitur et diluculo valde
surgens egressus abijt in desertum locum.
In boc dans exemplū vt predicatores mira
bilium diuinorum operator debeat fugere
mundi applausum. verūtamē qꝛ non debet
dimittere salutem animarum sequitur eam⁹
in proximos uicos et ciuitates. Circa tertiū
scʒ qualis debet esse predicator euangelicus
in predicatione dico ꝙ debet esse martba et
ignis: martba in sollicitudine. qꝛ predicator
uerbi diuini retardans opus predicationis
pro amicis carnalibꝰ uel terrenis negotijs
ineptus est regno dei. Et ponitur exempluʒ
de arante et retro aspitiente. luce. viij. nemo
mittens manum ad aratrum et aspitiens re
tro aptus est regno dei. Secūdo dʒ eē ignis
in feruore ut possit inflamare corda audien
tium exemplo belye de quo dicitur Eccle. xl
viij. surrexit belyas quasi ignis et verbum
eius quasi facula ardbat. quia vt dicit Ber

nardus. qui ardet incendit. De quarto scʒ q̄
lis eē debeat p̄dicator ī aīo. Rn̄deo ꝙ p̄di-
cator euāgelicus dʒ esse animo leo quia nō
dʒ aduersitate t̄rei. cogitās ꝙ ē missus sicut
agnus inter lupos. Matb. x. nec debʒ turba
ri si nō babeat tēp⁹ p̄cogitādi qd̄ respōdeat
persecutoribus duplici de causa. primo qꝛ ī
tali casu sufficit fidē cōstanter cōfiteri coraʒ
p̄secutorib⁹ qd̄ pōt facere q̄libʒ xp̄ian⁹ quā
tūcūqʒ simplex. Scd̄o qꝛ bōinib⁹ d̄ dō cōfi
tēnb⁹ sp̄ūs sāct⁹ nō deficit ī necessitate dicen
te saluatore. Mat. x. Cū autē tradēt uos no-
lite cogitare qūo aut q̇d loquamī. Dabitur
eī vobis in illa bora q̇d loquimī. et pʒ ex p̄
dictis ꝙ nō loquitur bic crist⁹ de verbo pre
dicationis sed cum fuerit traditi an̄ iudices
qꝛ p̄dicator verbi diuini p̄cogitare dʒ quō
debeat verbū diuinū predicare siue ꝓpōere
s̄m ꝙ dicitur prouerbiorū. xvi. bois ē aīm
p̄parare et dei gubernare linguā aliter tem-
ptaret deū si negligēt d̄ boc cogitet dum ta
mē babeat tēpus oportunum. Sic ergo aīo
leo ipterrit⁹ et nō turbat⁹ ponēs ante oculos
suos cū peccata publica babuerit repreben
dere illud verbū iobānis baptiste. Non licʒ
tibi br̄e vxorē frīs tui. et verbū petri ad prin
cipes sacerdotū obedire opʒ deo magis ꝙ
boib⁹ et verbū dei ad iberemiā. Jeremie. i.
Accinge lūbos tuos et surgere et loquere ad
eos oīa q̄ ego precipio tibi ne formides a
facie eorū. ego quippe dedi te bodie in ciui
tatē munitā et in colūpnam ferreā et in mu
rū ferreū super omnem terram regibus iu-
da et pricipib⁹ ei⁹ et sacerdotib⁹ ei⁹ in oī po-
pulo terre et bellabūt aduersū te et non pre
ualebunt quia ego tecum sum ait dominus
vt liberante. Circa quītum scilicet qualis
debeat esse predicator in premio. vtrum de
beat attendere pro premio sui laboris tem-
porale emolumentum. Respondeo ꝙ uer⁹
predicator euangelicus non debet attende
re aliquid aliud nisi gloriam dei et saluteʒ
animarum. Sunt enim quidam qui finem
sue predicationis constituunt mercedem ter
renam borum autem predicatio sumptuo-
sa est. et tales potius mercennarij ꝙ predi-
catores sunt. Sicut accidit istis temporib⁹
quoniam sic conducūtur predicatores pro
pecunia quarūdā bullarū colligenda ac si
essent operarij qui ut ad uineas excolēdas
ꝯducūt ī platea vt ꝓ qualibet bulla quā de

derunt recipiant tm̃. ut ex hac auaritia dis/
solute sunt multe religiones in isto regno.
Predicatio tñ illorũ suscipienda ẽ et audiẽ
da. vnde dñs de similibus predicatorib⁹ di
cit Math. xxiij. Que dicunt facite que autẽ
faciunt nolite facere dicunt enim et non faci
unt. Sed de quo dbet viuere predicator euã
gelicus. Rñdeo q predicatores sumpt⁹ de
bent habere a ppl'o cui predicãt. sicut oñdit
apl'us prio corintheorũ. ix. dupliciter. Prio
auctoritate usus publici et rationabilis. se/
cundo auctoritate diuine legis. Primũ oñ
dit sic dicens. Quis militat suis stipendijs
vnquã. quasi dicat nullus. ymmo milites
sumũt stipẽdia a populo terre quã defẽdũt
Idẽ ostendit de agricolis et gregũ pastori/
bus. De agricolis dicit. Quis plantat vine
am et de fructu eius non edit. De gregũ pa
storibus dicit. Quis pascit gregẽ et de lacte
gregis non manducat apostoli vero fuerũt
milites contra hereticos insurgentes et ĩ vi
nea dñi cultores et gregis domini pastores
ppterea a populo eis sũpt⁹ dabãt. Secũdũ
pbat sic dicẽs. Nũquid s̃m hoiem dico .i.
ex auctoritate cõsuetudis humane tm̃ scz q
p̃dicatores sũptus habere debeãt a populo
quasi dicat ymmo cũ hoc auctoritate legis
diuine. Scriptũ est eñi deutero. xxv. Non al
ligabis os boui triturãti. i. p̃dicatori labo/
ranti in area domini. Cõfirmat predicta ex
precepto xp̃i quod dedit apl'is qñ misit eos
ad predicãdũ uerbũ dei. Ma. x. dicẽs Gra
tis accepistis. s. grãm uobis collatã siue sit
grã gratum faciẽs siue grã gratis data. gra
tis date codẽ modo sic accepistis p spũali/
bus eius actib⁹ vt p administratione sacra
mẽtorũ et p̃dicatõe et similib⁹ ñ dz q̃cq po
stulãdo rcipi q̃i preciũ et sic tollit cupiditas
p̃dicatorum male accipiendo. Tollit etiaz
xp̃us cupiditatem p̃dicatorũ ĩ male possi/
dendo ibidẽ dicẽs. Nolite possidere auruz
necq argentũ necq pecuniã in zonis necq pe
rã necq duas tũicas. i. vestes supfluas ne/
cq calciamẽta scz integra qr apostoli vtebãt
sandalijs vt habet. Ma. vi. perque omnia
dat intelligere q p̃dicator euãgelicus dbz
esse absolutus a solicitudie mũdiali vel tẽ
porali qr tpalia ĩ sui aquisicõne molestant
et adhuc plus ĩ sui possessiõe qr sũt iã qua
si mẽbra ĩcorporata ipsi habenti. et iõ ma/
gis trahũt hois aium ad deordinatã dilec

tionẽ sui et qr hoc suffocat uerbũ dei. ideo ñ
debet cẽ in p̃dicatorib⁹ euãgelij. Sz attẽdẽ/
dũ q xp̃us negauit p̃dicatorib⁹ eũtibus p
viã virgã. Ma. x. et concessit eis. Ma. vi. q
videtur ɔtraria. dicẽdũ q vga h et ibi acci/
pitur equiuoce. qr Ma. x. vga accipitur me/
thaphorice. vnde sensus est non virgam. i.
non inuitamini subsidio tẽporali. sicut cor
pus innitur baculo sustẽtãti. In marco ac
cipitur vga ad lr̃am. cum dicitur q nõ porta
rent in uia nisi vgã tm̃ qr doctores hebreoꝝ
in signũ doctrine portabant virgam in ma
nu. quia cõsuetum erat apud iudeos puide
ri eis de uictu a populo quẽ docebãt. ideo
xp̃s uoluit q hoc sufficeret apostolis p sua
puisione. per hoc eñi oñdebat q populus
cui p̃dicabant debet eis puidere: et ideo seq̃
tur dignus ẽ opari⁹ cibo suo. qr de iure na/
turali et diuino et humano illi qui seruiunt
cõitati in spũalibus et in diuino cultu et ve
ra doctrina debẽt a cõitate de temporalibus
puideri dignus est ergo operarius. i. p̃dica
tor q̃ opat op⁹ dei ad utilitatez populi cibo
suo. i. victu conuenienti. per qd̃ etiam intelli
gitur vestimẽtũ et domicilium sine quibus
nõ uiuit decent genus humanũ. Et ideo di
cit apostol⁹ prio corithi. ix. q dominus or/
dinauit hijs qui euangelium ãnunciauit d
euangelio viuere. vbi dicit glosa predicato/
ribus ordinauit viuere de euangelio vt ex
peditiores sint ad predicandum uerbuz di
quã licẽtiã dedit eis dñs qñ misit eos ad p̃
dicãdũ dicẽs. Ecce ego mito vos et cetera.
et paulopost. in quãcũcq domũ intraueritis
ĩ cadẽ manete edẽtes et bibẽtes q̃ apd illos
sũt dign⁹ ẽ eñi opari⁹ mercede sua hec ibi. ve
r⁹ p̃dicator euãgelic⁹ p p̃mio dz expectare vi
tã eternã sicut eis pmittit a sapia infinita
ecclesiastici. xxiiij. qui elucidant me uitã eter
nam habebunt veri predicatores sunt diui
ne sapientie pro salute hominum elucidato
res. Debet etiam uerus predicator ex hoc
officio vltra premium essentiale q metha
phorice dicitur corona expectare premium
accidentale. non quodlibet sed illud quod
correspondet siue debetur operi excellenti
et priuilegiato scz martirio uirginitati predi
cationi. Et sic triplex distinguitur aureo
la s̃m q tres sũt hostes quos per pugnã vi
cim⁹ q̃ sũt caro mũd⁹ et demonia. Martires
eñi vincũt mundũ et ita debetur eis prima

aureola quia vincũt hostes inferentes passiones ad cxr. Virgines vincunt carnẽ et sic eis debetur secũda aureola. quia superant passiones innatas. et sicut est ista excellentior victoria sic et excellentior aureola. Predicatores vincũt dyabolũ et sic debetur eis tertia aureola que pro tanto est excellẽtissima qꝛ crudeliorẽ et fortiorẽ vincũt inimicuꝫ expellentes non solũ de se sed etiã de cordib⁹ audientiũ. nec etiã dicẽdũ est vt dicunt quidã ꝙ aureola predicatorum debetur prelatis solũmodo quibus cõpetit ex officio predicare et docere. Sed quibuscũqꝫ qui licite exercent actũ istũ Prelatis autẽ nõ debetur aureola hec quãuis habeant officiũ predicãdi nisi actu predicẽt qꝛ aureola non debetur auditui sed actui pugne secũdo illd apli ij. Non coronabitur nisi q̃ legittie certauerit Patet igitur ex predictis quid est predicatio. qualis dꝫ esse et cui prodest ac qualis d̃bet eẽ predicator euãgelicus. in quibus consistit armatura spũalis viri predicatoris cũ quibus ad pugnã põt exire ĩpauidus cõtra hostes ãnũciando populo dei scelera eoruꝫ et domui iacob peccata eorũ.

De nobilitate et excellẽtia fidei catholice

Circa terciã et vltimã consideratio nem huius primi libri que est de excellentia et nobilitate fidei catholice in pticulari. in qua velud in speculo mũdissimo milites xpi se intuẽtes optime et d̃lectabiliter armari poterũt. Sex sunt articuli per ordinẽ declarandi. Primus est ꝙ ihesus xpus est filius dei viui. Secũdus ꝙ fides xpi ẽ lege moysi antiquior. Tertius est ꝙ fides xpi est lege moysi stabilior. Quart⁹ est ꝙ fides xpi est lege moysi nobilior. Quintus est ꝙ fides xpi est lege moysi vtilior. Sextus est ꝙ lex moysi iã non est lex ſꝫ cessauit eẽ lex. Primus articulus est totius religionis xpiane fundamentũ et ideo cũ vo co turri omenagij nostri fortalicij Reliq̃ qn ꝙ articuli sunt ad eius ornatum. Hũc ergo cum sit principalior inimica tam iudeorum ꝙ sarracenoꝝ timẽtes per eũ deuici. vt eum destruant corde et opere sapientes vtrorũqꝫ ad hoc applicãt totũ suũ studiũ. Verũtamẽ lapides et sagitte suorũ argumẽtoꝝ ad eius ppriã lucẽ amouẽdã nõ ascendũt adhuc tã alte quãtũ nebula celo loco vbi est substantia solis exñte altiore in mille et plurib⁹ gradibus ꝙ ascẽdit nebula in aere Vñ quantũ põt ignis vnius crucibili puissimi cõtra aurũ quod iã fuit multotiens appuratũ trãseundo per magnos ignes fornaceis. tñ possunt oĩa argumẽta nõ solũ accepta ex oĩbus sciẽtijs humanitus acquisitis adinuentisſꝫ etiam accipiẽdo dicta sacre scripture sicut sepe facerũt iudei sarraceni et heretici cogitãdo ex eadẽ posse iuuari cõtra eandẽ. et iam sũt vltra mille. ccc. lx. ãni. ꝙ multi posuerũt oẽs vires suas ad destruẽdã hanc altissimã turrim siue hanc veritatem. s. ꝙ ihũs xpus ẽ filius dei viui certissime firmus fundata ꝙ celum et terra et preciosior ꝙ aurum in pluribus fornacibus depuratum quod euidentissime declaratur testimonio quatuor examinũ publicorũ super ea factorum

Primum examen.

Primũ examẽ fuit factũ per iudeos quousqꝫ occiderunt xpm ihũm. ex quo d̃derunt causam ꝙ predicta veritas esset magis fortificata. Est ergo hec veritas ꝙ ihũs cristus filius marie ẽ verus deus et ver⁹ hõ verus homo qꝛ ver⁹ filius marie verus deus qꝛ verus filius dei. ver⁹ dico nõ per gratiam vel per verbũ sed per suã naturã qꝛ sua natura essentia. substantia et vita est ipsam et natura essẽtia substãtia et vita dei. sicut qꝛ est ex eadem natura qua maria dicitur ver⁹ filius marie. hec veritas fuit totiens disputata et examinata ꝙ securissime dico preciosiorem et puriorem esse ꝙ aurum. quod per plures magnos ignis fornaces transiuit Et fuit primum examen personale inter ipsum et sapientes legis iudeorum vltimis tribus annis vite sue. quos expendit predicando publice non solum in sinagogis iudeorum in iherusalem et alijs ciuitatibus locis et castellis sed etiam in cãpis et etiam de mari ꝓ primẽte cũ multitudine gentiũ in terra ut accederet ad eum et hoc rationabiliter faciebãt scꝫ volentes ad eum accedere. ex quo quotiensciiqꝫ aliquis accedebat et tangebat vestimenta sua statim sanus erat quacũqꝫ infirmitate detineretur. Disputando etiam cũ sapientioribus quoruꝫ studiũ erat postquã viderũt tatã multitudinem gẽtiũ seq̃ predi

cationes eiusdē obseruare si posset eū cape/
re in aliquo verbo maledicto. et vltra hoc in
speciali studiū eorū erat obscurescere predi/
ctam ueritatē in cuius confessione est salus
omniū hominū. s. ꝙ esset filius dei viui.
Vñ cōtra ipsum arguebāt sicut hōines ꝑui
intellectu attēdentes ad quatuor regulas ꝑ
quas reguntur homines fructus terre elem
ta et celi dicendo sibi. Ex quo hō erat. quō
se faciebat deum in quo blasphemabāt con
tra totā ptātē dei. qui cū possit oīa facere. ꝙ
nō possit facere ꝙ ipse sit homo. ex quo esse
hoīez ē vna de excellētiorib⁹ reb⁹ ꝑ dū fact]
Unde qr primo ē credere factū quē moduz
eius intelligere xp̄s rn̄dit eis verū esse quod
ipse dicebat allegando quatuor testimonia
quorū neutrū iudei potuerūt negare. s. testi/
moniū dei patris qd̓ dedit de suo filio. Te
stimoniū ioh̄. baptiste testimoniūz oꝑm su
orū que faciebat. et testimoniū qd̓ in multis
suis passibus dabat de eo scriptura vera et
reputata ꝑ iudeos vera et auctētica dicēdo
eis. ꝙ moyses esset acusator eorū qr si credi
disset suis lr̄is crederēt ei ex quo ille dabant
testimōiū de illo. Et postquā totiēs vidrūt
se cōfusos in publico ante populū cui⁹ lau/
dē et honorē plusquā dei desiderabant non
potētes respōdere replicato ꝙ si solūmodo
erat fili⁹ d̓d̓ quō d̓d̓ vocauit eū dn̄m suum.
Ma. xxij. c. Ab illa die nūquā āpli⁹ fuerūt
ausi iterrogare eū. sꝫ vt liberarēt se a sua do
ctrina studiose ordinauerūt mortē suā sicut
ꝓ examiatione vltie sue doctrine dicēdo. ꝙ
si erat fili⁹ dei ipse liberaret eū d̓ māib⁹ eoꝝ
et sic dicebāt qn̄ erat in cruce. descende et cre
dim⁹ tibi. M. xxvij. et Mar. c. xv. cū tamē ei
leuius esset descendere de cruce quā resurge
re de sepulchro post mortē. Et ꝓbauerunt
eorū posse nichil ualere si iā nō placuissꝫ qn̄
eū apphēderūt qr nō posuerūt i eū man⁹ ni
si qn̄ ipse voluit. Interrogati eni per eū quē
quererēt et ipsi rn̄dētes ꝙ ihūm nazarenuz
qn̄ dixit ego sū abierūt retrorsū et ceciderunt
in terra. ioh. xviij. stupefacti siue attoniti
Et ꝑ secūda vice dedit eis licentiā ꝙ ipsum
solū caperēt. et nō aliquē suoꝝ discipuloruz
volendo in hoc iplere ꝙ ipi nolebāt atten/
dere scꝫ ꝙ ipe erat in lege sua in ꝓphetis. et
p̄s. de eo scriptū. ꝙ oportebat eū primo pa
ti mortem ignominiosā et postea intrare in
gloriā suā quā mortē ipse recepit cū multa
hūilitate et obedientia. sciens ꝙ ei fuerit ꝑ
deū prēz suū mādatū Vñ ad iplendū man
datū dei pr̄is sui cōfessus est libere in iudi/
cio illud in quo ipsi itendebant cōdēpnare
eū scꝫ ꝙ erat fili⁹ dei viui et rex iudeoruz q̄s
duas cōfessiones fecit interrogatus qn̄ eis
defecerunt et erāt iudicata vana allegata cō
tra eū testimonia. Prima cōfessio sua erat
per iudeos reputata blasphemia. et secūda
per gentiles erat reputata iniuria cesaris. qr
ex n̄te eius lege nullus debebat dici rex sine
suo mādato Quādo primā suā cōfessionez
fecit in cōsilio iudeoꝝ ut nō intelligerent ꝙ
ꝑ mortem suam ꝓbat doctrina sua audie/
runt ab eo Ammodo videbitis filium ho/
minis venientem in nubibus celi. Math.
xxvij. et Mar. xiiij. q̄ fuerūt et sunt sui predi
catores. ꝓpter qd̓ ipsi bene sēserūt ꝙ ad ob
scurādū et ad ānichilandū doctrinā xp̄i ihū
parū ꝓderat eis occidere magistrū plurib⁹
ꝙ per eū ꝯuersis ad suā doctrinā per p̄dica
tionē suorū discipulorū. et sic nō potuerunt
extinguere lucē de qua loquimur. s. ꝙ ihūs
filius marie est verus fili⁹ dei Ihm cōfess⁹
est libere in iudicio pilati locum cesaris tenē
tis secūdā veritatem. s. ꝙ erat rex iudeoruz
cuius confessione audita pilatus respōdit
ꝙ non inueniebat in eo causam mortis.
Certissime sciens ꝙ per inuidiā ꝓcurabant
mortem suā et quō cōfessus est se esse regez
ꝙ declarauit regnum suū nō esse d̓ hoc mū
do. Et sic anteꝙ daret sn̄iam contra euz. cō
fitendo eū esse iustū et innocentem. Iudei
qui tm̄ desiderabāt mortem suā publice se
obligauerunt ꝙ peccatū mortis sue esset su
per eos et super filios suos dicentes. San/
guis eius super nos et super filios nostros
Math. xxvij. hac obligatione et peccato exi
stente causa quādiu mundus durauerit exi
stentibus in eo iudeis et filijs eorū ira dei
semper erit super eos qui manifestissime vi
derunt ꝙ annullandam doctrinam ihesu
xp̄i nichil profuit mors per eos procurata
quando in puncto ꝙ dedit animam suam
in manib⁹ patris audierunt dici a centurio
ne qui executionem faciebat ꝓ pilato ꝙ ille
homo crucifixus vere erat fili⁹ dī. vñ examē
mortis sue fortificauit plus doctrinam suā
ꝙ gentiles qui eum crucifixerunt confessi
sunt eum esse verum filium dei.

Secundum examen.

n On minus cõfirmata fuit p̄di/
cta veritas in secũdo examine
post mortem suam quando iu
dei vidẽtes ꝙ xpiani sic cõuer/
si de iudeis sicut de gentibus attẽdebãt plꝰ
ad doctrinam ihũ ꝙ̄ moysi coniuncti i mul
tis consilijs et habitis plurimis consilij nũ
ꝙ̄ potuerũt tm̃ facere ꝙ apostoli nõ predi/
carent in eius nomine a quibus audierũt ꝙ
magis cõueniens erat obedire deo, qui eis
mãdauit p̄dicare quã hominibus mandã/
tibus contrarium. et quõ sub celo non esset
datum aliud nomen in quo oporteret hoi/
nes saluos fieri nisi in nomine ihũ xpi. qd̃
ipsi non possent non manifestare ueritatem
quã vidrãt. Act. v. et audierãt. et sic deuicti
ratõibus apostolorũ quos p̃io cognoue/
rant homines ydeotas et laycos. Post ꝙ ꝓ
bauerunt ꝙ non ꝓficiebãt in suis publicis
mandatis. ordinauerunt vnã subtilem inco
opatam ꝙ telã que videbatur satis rõabilis
qñ multi de suis maioribus receperũt ficte
baptismũ. moti ex hoc fine ꝙ xpiani itelli
gerent ꝙ ipsi habebãt bonũ zelũ et affectio
nem ad fidem xpi ihũ Hos vocat scriptura
pseudo apostolos siue deceptionis aposto
los. qui desubtus siue per minerã factam i
muro intrauerũt in ecclesia ad ꝑscrutandaꝫ
libertatẽ xpianorũ per doctrinã ihũ xpi. li/
beratorum d̃ seruitute legis moysi cuius iu
gum ferre nõ poterunt nec ipsi nec p̃res coꝝ
Isti ergo ficti apostoli cũ essent magis phi
magis rethoriciꝰ magis lr̃ati in lege et vltra
sicut in consuetudine phariseorum magnaꝫ
sanctitatẽ fingentes. facta sua diligentia cũ
maiori astucia qua potuerunt videntes. ꝙ
non curabãt xpiani de rationibus suis qui/
bus arguebant per phiam esse ĩpossibile. ꝙ
infinitũ et finitum tp̄ale et eternũ. causa et ef
fectus dominus et seruus essent vna res. et
sic ꝙ deus et hõ nõ poterat eẽ vna persona
filius marie. plus credẽtes uerba xpi ꝙ̄ oĩa
sua argumenta. vsi sunt alia astucia magis
ꝑfũda qñ uidendo ꝙ exquo nõ poterãt fa/
cere ꝙ xpiani nõ obseruarẽt legem grẽ q̃ est
euangelij lex. dicẽdo ꝙ lex data ꝑ moysem
equa erat lex d̃i multũ laborauerũt vt serua
rent ãbe cõiũctim siue insimul et aliquo tẽ/
pore tm̃ p̄ualuerũt ꝙ multi etiã de maiori/
bꝰ xpianis et rectoribus alioꝝ in parte eis
cõsentiebãt nõ ꝯmedendo cibos qui ꝑ moy
sen defendebantur. et sic erant dãtes exẽplũ
gentibꝰ conuersis similia facere sicut si illud
ꝓ eorũ salute esset necessariũ. Sed facta de
claratione ꝙ seruatio vnius legis ꝯtradicit
obseruationi alterius. et ꝙ lex data ꝑ moy/
sen qui erat seruꝰ dei nõ põt cõpari legi date
per dñm suũ. sed ꝙ est ei subiecta et cum lex
moysi esset figura. fm̃ ꝙ cũ dei adiutorio d̃
clarabitur in alio passu. ꝙ habita veritate fi
gurata per eã debebat cessare figura. ꝑsecu/
tio iudeorũ non potuit p̄ualere. qñ solũmõ
cũ hac veritate ꝙ filius marie est verus filiꝰ
dei cessauerũt oĩa cõsilia minatões incoop
te ꝓhibitiones et disputationes quibꝰ vsi
sunt iudei ꝓpter multa dãna. ꝓpterea ex to
to cõfusi, videntes ꝙ cũ rõe nõ poterant pre
ualere. vsi fuerãt vi sicut vtitur tirannus. qñ
aliquis dat ei bonum consilium ꝙ vt non
audiat eum. licentiat eum de domo sua uel
expellit eum per vim Sic fecerunt iudei cuꝫ
apostolis. ꝙ nolentes eos audire i sinago
gis suis licentiauerunt eos extra terram su
aꝫ. et sic patet veritas examiata ꝙ postquã
xpus ascendit ad celos iudei ĩsurrexerunt cõ
tra suos discipulos quos nõ potentes cõui
cere verbis. non dimittentes eos predicare
in suis sinagogis ꝓpter hoc eorum doctria
semper magis ac magis crescens predicata
fuit gentibus.

Tercium examen.

ſ Accessit huic examini aliud fortius
examen et multo maiori tempore
agentibus contra discipulos xpi
quorum cum iudeis vna sola erat principa
lis differentia scilicet ꝙ messias promissus
eis in lege et prophetis iam venerat. sed qꝛ
interfecerant eum maiores eorum uidendo
se damnatos si confiterentur ꝙ ipse esset su
us messias. suus rex suus dominus. restitu
erunt quantum potuerunt faciendo illud
quod erat peius pro eis. nolendo audire
eos qui de hoc loquebantur. sic ꝙ sua pro/
pria voluntate manserunt semper in cecita/
te. propter quod cum cecus non sit dignus
magno regimine expulsi de ciuitate ierũ/
salem. perdiderunt dominium quod pri/
mo habebant. vbicunꝙ sint semꝑ subiecti

extrītes ei⁹ q̄ tenēt dominiū tp̄ale. et sicerunt quādiu mūdus durauerit in hoc ꝯtra totā uolūtatē suā vi̇ficato v̇bo quā vt occiderēt xp̄m dixerūt añ pilatū. ꝙ nō haberet alium regē nisi cesarē īp̄atorē ꝓ tēpore regnātē. et cogitātes ꝙ nō audiēdo discip̄l'os ihū xp̄i cessaret lux ueritatis. ꝯtra ꝙ̄ ut nō intrarent in eorū domib⁹ clauserūt ianuas ꝓ ip̄omet facto dederūt occasiōem ut āplius p̄dicta v̇itas splēderet. q᷑ ipsi habitādo ī toto mūdo disp̄si inter gētiles isti audiētes ꝙ erant inť iudeos et ap̄l'os q̄ōnes voluerunt scire causā suarū q̄ōnū. et sic audirēt doctrinam ihū xp̄i quā nō audierant si apostoli voluerāt p̄dicare in tēplo suorū deorū. ſm ꝙ in q̄cūq3 domo ciuitate ꝓuīcia uel regno nolūt audire aliū eē dn̄m suū nisi illū quē pro tali ip̄i hn̄t. Iste fuit finis p̄secutionis iudeorū ꝙ veritas p̄ ipsos cōtēpta. fuit fortificata et exaltata in multo maiori gradu. qm̄ multo maior pp̄l'us gētiliū ꝙ̄ eēt iudeorū eam receperūt de quo facto maiores eoꝝ sc3 imp̄ator et illi q̇ erāt de senatu romano displicuerūt uidētes ꝙ illi qui efficiebāť xp̄iani non curabāt de sua ordinatione sc3 ꝙ nullus deberet esse receptus pro d̄o sine su o examine et mādato ex quo erāt gubernatores totius mūdi. Manifestať super hoc passu vnū secretū et v̇itas facti qd̄ hō intelligēs qui scit romanorū historias. et qualiter īcepit multorū deorū adoratio p̄ seipsum pōt cognoscere. et hoc ē secretū ꝙ nō erat difficille posse habere cōsensu3 a senatu romano ut ihūs xp̄s recip̄eť in deū ſm ꝙ erāt illi multi quos ipsi adorabāt ex quo multo maiores excellentie fuerūt in eo ꝙ̄ in quocūq3 aliorū. Sz gētiles regebāť illis tp̄ib⁹ quātū spectat ad adorationē suoꝝ deorū duplici sn̄ia suorū sapiētū. Prima ꝙ null⁹ de⁹ deberet eē refutatus. Scd̄a ꝙ ſm qd̄ ille de⁹ uellet deberet esse adorat⁹ et honorat⁹. et cū esset doctrina ihū xp̄i. ꝙ erat vnus sol⁹ de⁹ et ꝙ̄ illum solū debebāt adorare et ei soli seruire videntes ꝙ in hoc facerēt ꝯtra id qd̄ tota vita sp̄a ipsi et sui ātecessores habuerūt ꝓ fide quia adorādo ihūm xp̄m anullabať seruitiū oī3 deorū suorū. fecerūt ordinatiōes et mādata ꝙ oēs q̇ adorarēt ihūm xp̄m ex quo reprobabāt religionē deorū suorū ipso facto bona ipsorū essent cōfiscata. et ipsi occiderenť crudelioribus et forcioribus q̄ possent excogitari tormētis. quas ordinationes et leges fecerāt p̄ viꝫ et nō spontanee. q᷑ quanto plures occidebāt xp̄ianos tāto amplius amittebāt suū dominiū. soluētib⁹ cristianis integre oīa tributa et onera eis imposita ad hoc expresse se sciētes obligatos scd̄m doctrinā sancti pauli. faciēdo etiā in rebus eis mandatis fidele seruitiū. Itē gētiles quia sic plus faciebāt ad suā laudē et gloriam et suorū deoꝝ. multo āplius voluerāt ꝙ deuicti p̄ disputatōnes cōformauerāt se eis adorando quos ipsi pro dijs adorabāt. Sz q̄i ꝓ ultimo remedio fecerūt leges mortis videndo manifeste ꝙ sui sapientes phi. nec p̄lati tēplorū deorū suorū et ydolorū nō poterant resistere nec cōtradicere rōibus et auctoritatibus predicatis p̄ discip̄l'os ihū xp̄i q̇b⁹ cū dedit mādatū p̄dicādi doctrinā suā ꝓ singulari cōsolatiōe dixit eis ꝙ mittebat eos sicut agnos inter lupos. et cū isti nō essent nisi duodecim et septuaginta duo et sic paucissimi. Et illi quib⁹ eos mittebat erāt iudei atq3 gentiles taliter ꝙ sine cōparatione alicuius ꝯpoti scd̄m mo3 loq̄ndi erant infiniti lupi. cū tn̄ vnus lup⁹ sit sufficiens cōtra magna agnorū multitudinē. Hec fuit vitas maximi miraculi ꝙ pauci agni victoriā habuerūt de infinitis lupis. qn̄ tot⁹ mūdus firmissime credidit verū eē quod primo habebat pro incredibili et ſm suos sapientes phos ꝓ impossibili ꝙ ihūs cristus hō qui fuit mortalis et mortu⁹ resurrexit p̄ se viuus et ꝙ in fine mūdi h3 resuscitare omes mortuos. et ꝙ nō min⁹ ē admirabile ꝙ ista duo incredibilia fuerūt a toto mūdo credita firmiter per doctrinam duodecim hominum sc3 apostolorū ihesu xp̄i quorum multe fuerunt ydeote et piscatores. et sic crediderunt sine donis temporalibus quia erāt pauperrimi. crediderunt sine aliqua deceptione q᷑ predicabant in publico. crediderunt sine aliqua vi. quia non legitur de aliqua guerra per eos facta vel procurata et ꝙ plus est absq3 positione timoris alicuius guerre super hoc factis principibus cristianis seruando doctrinam ihesu cristi suam legem esse libertatis q̇ voluerit credere euangelio saluabitur qui uero non condempnabitur. et sic durante uita apostolorum in toto mūdo splēduit et fructificauit doctrina ihū cristi. Et fuit hoc admirabile. ꝙ nō obstātib⁹ oī

bus persecutoribus vt cōiter oīs ipsi rece-
perūt martiriū ↄpletis dieb⁹ senectutis eoꝝ
In quorū tēpore et ducētis sequētib⁹ ānis
paucos dicā. si dico centū mille xp̄ianos ꝓ
cōfessione veritatis quā tractam⁹ scꝫ ihesuꝫ
cristū filiū marie esse verū deum volūtarie
ipsimet se offerēdo cū magnis tormētis fue
rūt mortui. Etiā dicā paucū si dico vnū mi
lionē gentiliū vidēdo firmitatē martirū i di
cto tēpore recepisse baptismū et ↄbustis suis
ydolis factos esse veros xp̄ianos ꝙ non so
lum accidit rome in grecia in ytalia in parti
bus occidentis sed etiā in toto mūdo impe
ratoribus illius tp̄is existētibus dn̄is totius
mundi. et si in aliquibus regionibus erant
diuersa dn̄ia ipsimet principes faciebāt con
tra xp̄ianos similes persecutiōes. Speciali-
ter de hoc sunt manifeste historie actoribus
earū mortuis. iam sunt elapsi mille agni ꝙ
de arabia et de persia qui sunt prima dn̄ia
habita persecutatores legis machometi fue-
runt ꝙplurimi gloriosi martires sancti quo
rum festiuitates vbicūqꝫ sunt cristiani cele-
brat ecclesia. vn̄ multi principum et speciali
ter imperatoꝝ multi videntes ꝙ non dimi-
nuebant predictā sanctam veritatem: sed ꝙ
per sua tormenta eam fortificabāt multipli-
catis cōfitentibus tādem cessauerūt aliquo
tēpore executare suas ordinatiōes crudeles
et mandata in cristianis. Ista tertia perse-
cutio tirannorum fuit maximū examen ve-
ritatis quā ego predico et omēs sui fideles
scꝫ ihesum filium marie esse verū filium dei
Istud tertiū examen in tanta confirmatiōe
profuit huic veritati ꝙ destructis templis
ydolorum fuerunt in toto mundo edificate
solemnes ecclesie. In quibus cum magnis
laudibus ymnis et singularibus cantibus
septem horis diei publice confitet̄ predicta
veritas. Cantoribus assignato salario de
publico sufficienti et multū honorabili spe-
cialiter in ecclesijs cathedralibus. et sic patꝫ
tertiū examen. in quo explicatur vnum secre
tum ꝙ omnes principes mundi non potue
runt extinguere lucem predicte veritatis da
ta per eos mortem pluribus ꝙ centuꝫ mille
martiribus et ꝙ illo tempore fuerunt con-
uersi ad fidem plures: quam vnus milio
gentilium.

Quartum examen.

Cum xp̄iani iam fuissent in pace et trā
quillitate ad fidem ↄuersi et sic cessan
te persecutione gentiliū cōtra eos ex inter se
metipis natū est quartū examen ꝙ predictā
veritatē scꝫ ihesum filiū marie esse verū deū
apurauit vsqꝫ ad vltimū punctū. Hac perse
cutiōe existēte periculosissima qr est inter eos
qui sunt eiusdem domus qn̄ plurimi mag̅
literati qui erant de principalibus eccl'ie pa
triarche. archiep̄i. episcopi. presbiteri. et dya
coni et nō minus laici. cū multis et magnis
argumentis noui et veteris testamēti quod
gentiles facere non poterāt qr nesciebāt nec
iudei allegabant contra xp̄ianos: ꝙ confitē
do predictā veritatē stabant in magno erro
re ex quo ipsa non approbat̄ per scripturam
eorū habita ꝓ sancta: ymmo allegabāt mul
tos passus eiusdē scōm ꝙ ipsi exponebant
qui videbantur contrariū dicere. quorū ra-
tiones et argumēta etiā multorū doctorum
catholicoruꝫ in prophecia et methaphisica
fundatorum et in theologia perfectissimoꝝ
vt amplius predicta veritas apuraret̄ facta
habemus scripta in tanta habundantia ꝙ
omnia argumēta que fiunt per infideles cō
tra eandem faciunt paruissimū volumen et
paruam empesiam. Sic ꝙ per apparentiaꝫ
eorū dicta veritas ꝙtum ad studiosos in le
ge dei sit nec in minima parte obscurata. ꝙ
per seipsum quilibet ꝙtumcunqꝫ infidelis
posset videre si vellet attendere etiam paruo
tempore cū pura intentione cognoscendi ve
ritatem et ea cognita amare eam et amādo
confirmando se illi et defendere eam. hoc di
cto in omnibus nationibus mundi et inter
omnes sapientes scientiarū existente appro
bato ꝙ multa reputantur falsa et adhuc im
possibilia que examinata diligenti studio
inueniuntur vera et multum necessaria et ꝑ
contrariū de alijs multis. Vn̄ quia circa ex
amen altissimarum veritatum delectantur
ꝙplurimum clarissimi intellectus hominū
et ex alia parte quo ad cognicionem veram
illarū multum prosunt voluntates pure et
dahant affectionate. et ꝙto plus durat mū
dus propter nimiam continuationem exer-
citiorū veritates scientiarum plus declarā-
tur et cothidie apurantur. Et ideo examen
predicte veritatis scꝫ ꝙ ihesus filius marie
est verus filius dei. sicut principale omniuꝫ
in ecclesia dei durauit maiori tēpore ꝙ tria
prima examia et durabit vsqꝫ ad finē mūdi

Tunc in maiori fortitudine qn̄ illud ꝙ machometus bestia q̄ ascēdit de terra non fecit bestia q̄ ascēdit de mari et extolleẗ super oē qḋ diciẗ et honoraẗ sicut deus sedebit in tēplo et ostēdet se sicut si eēt deus. Vn̄ studiū huius bestie erit ad hoc vt ponet oēs vires suas ꝙ sit vt deus reputata. cōsequēs est ꝙ faciet crudelissimā persecutionē cōtra oīs cōfitentes ꝙ ihūs filius marie ē filius verꝰ dei. et ipsemet deus. Sup̱ qua veritate pro tēpore illo quo plus vniuersaliter hec quarta persecutio durauit vt nō preualeret. facta fuerūt multa ꝯsilia aliqua ꝑticularia aliqua gn̄alia. Jtē multe cōuentiōes aplazate āte principes vel cōitates quibus habitis magnis disputationibus allegātes ꝯtra predictam veritatē fuerūt ꝯfusi et dimiserunt errorem suū. multi illorū quos ipsi peruerterant et in fauorē suū venerāt ad dicta cōsilia vel cōgregationes: et qꝛ aliqui pauci remanebāt: vel cū fauore aliquoꝝ principum vel sicut ē ꝯdicio falsa ꝓbatarū scienciaruꝫ non gn̄aliter et in publico Sed nūc isti nūc illi predicādo ad partē iterū reuiuebāt sui errores. Et iō in illis tp̄ibus plus q̄ꝫ in alijs ante nec post fuerūt q̄ꝫ plurima cōsilia. Hoc reputato pro sano remedio et singulari defensione fidei catholice ꝙ veniat ad lucē et ostēdaẗ in publico quicquid cōtra eā diciẗ in abscōdito et nō solū huius veritatis de qua ad pn̄s loquimur ẞ et cuiuscūqꝫ veritatis. ē hec sua propria condicio ꝙ q̄ꝫto plus tractaẗ et reuoluiẗ tāto amplius lucet similis lapidi vere precioso qui q̄ꝫto plus poliẗ tanto plus lucet. Est etiā similis auro ꝙ si semel bn̄ apuratū fuerit q̄ꝫto pluries poniẗ in fornace ignis. tanto sine aliqua diminutione sui ponderis efficitur preciosius. Vn̄ sicut dicit dn̄s iohānes de zegobia Archiep̄s Cesarien̄. in tractatu contra sarracenos vbi tangit predicta examina. Ego vidi multa examina multarū veritatū catholicarum tēpore meo et fui particeps in illis. Sed de illo quod magis publicū est possum dare exēpluꝫ. Homo quidā cuiusdā magni dn̄ij super certos articulos affirmatos per eos esse veritates euāgelij post habitas per eos aliquas magnas victorias contra fideles qn̄ venerūt ad cōsiliū auditis suis disputationibus q̄ꝫtum voluerunt dicere senserūt veritatē ꝓ tam forti suo cōtrario ꝙ amplius nō eleuauerūt caput perdita tota sua elatione. Unde cū nos sciamus certissime veritateꝫ de qua loquimur trāsisse per tam multa. tā grandia. tā fortia tā notoria. et tam examia cōtinuata et ꝙ q̄ꝫto plus de ea tractaẗ et cōtra eam disputaẗ vl' aliquid dr̄ tanto amplius inuenitur clarior purior et firmius fundata non possumus predictā veritatē abscondere dn̄o ihū xp̄o cui seruire debemus fideles mādāte discipulis suis ꝙ illud qḋ fuisset eis in secreto dictū maīfestarēt in publico: et qḋ audissent in aure. i. in abscondito p̄dicarent super tecta. quia qui incendit lucernam in domo sua non ponit eā sub modio vel sub lecto. sed sup̱ candelabrū in alto vt clare videanẗ q̄ sunt in ea quicūqꝫ ingrediūtur in domo sua. Et sic magister veritatis et proprius loquā si dico magister qui ē ipsa veritas. post q̄ꝫ fuit captus quādo interrogauit eū iudex de doctrina sua et de discipulis dixit. Ego palā locutus sum mundo. Ego semp̱ docui in synagoga et ī tēplo quo oēs iudei cōuenerūt et in occulto locutus sum: Nihil: Interroga eos qui audierūt quid locutus sum ipis ecce hij sciuntꝰ quid dixerim ego. In istis verbis ostēdit totā fiduciā sue innocentie qn̄ acceptabat cōtra se totū mundū in testimoniū. sic etiaꝫ qn̄ ascendit ad celos dedit mandata suis discipulis ꝙ darēt testimoniū de factis suis et dictis in iudea et iherusaleꝫ in samaria et vsqꝫ ad vltimum terre. i. vsqꝫ ad fines totius mundi et rationabiliter hoc precepit ex quo receperat a patre suo in hereditatē dn̄ationē totius mūdi et non solū in hoc habeat firmū testimoniū ꝙ deus pater ꝯstituit eū heredem omnium suoꝝ faciendo caput et principiū non solum omniuꝫ hōim. sed etiā angelorum minoꝝ et maiorū qui sunt in celo. et consequenter omniuꝫ dyaboloꝝ q̄ angelis sunt subiecti. Propterea ergo q̄ dicta sunt ī hijs quatuor examinibus fideles xp̄iani predicant publice. et confitentur Ihesum xp̄m filium marie esse verū filium dei.

Quod fides xp̄i est lege moysi antiquior siue prior.

Secundus articulus ē. ꝙ fides christi ē lege moysi antiquior siue prior. Ad cuius euidentiam duo sunt notanda:

Primũ ē ꝙ Abrahā ante legē imo et ante
circunsiōnē iustus fuit et nō fuit iustus nisi
merito fidei: vt patet. Geñ. xvi. Credidit a
braham deo et reputatū est ei ad iusticiam
Itē merito fidei fuit sibi facta repromissio
et specialiter illa in semine tuo benedicetur
omnes gentes: vt pꝫ Geñ. xxij. Sequit̃ er
go ex his ꝙ fides xp̄i fuit ipsa lege moysi
tempore prior et ꝙuis apostolus hoc speci
aliter ꝓbet ad gal. iij. exēplo abrahe. tamen
hoc idē ꝓbat ad hebr. x. per plura exēpla sicˉ
patet d abel. Enoch. Noe. Sara. Isaac. Ja
cob. Joseph: et Moyse Isti enī et multi alij
iusti fuerūt ante legē iustificati. ut pꝫ ibidē
Secūdo notādū ꝙ deus promisit abrahe
īter cetera quatuor. Primo hereditatis suc
cessorem Secūdo hereditatis adeptionem
Tercō seminis multiplicationē Quarto v
niuerse gentis benedictionē. Et licet ad lit
teram ista quatuor ei promissa fuerint de a
liquo tēporali: principaliter tamē deus spi
ritualia intelligebat. Primo ergo ꝓmisit si
bi deus heredē. s. Isaac. geñ. xv. Sed ī hoc
principaliter promisit sibi xp̄m qui pro tan
to heres Abrahe dicitur. qꝛ ex eo ſm carnē
descendens in eius regnauit regnat regna
bit hereditate. Unde gabriel ait de xp̄o Re
gnabit in domo iacob ineternū. luce. i. Se
cūdo ꝓmisit sibi hereditatem tpalē. s. here
ditatem chanaā a fluuio egypti vsqꝫ ad flu
uium eufratē. vbi supra non ꝙ ipse vnqꝫ il
lam possederit nisi in semine suo. Unde et
semini suo dicebat̃. Et dabo tibi terrā hāc
In hoc autē spiritualiter sibi ꝓmittebatur
spiritualis hereditas. s. vniuersa congrega
tio fidelium tā iudeorū ꝙ gentilium. cuius
ipse per fidē pater est. Promittebat̃ etiā si
bi hereditas glorie qui propter fidem eius
sinus abrahe nūcupatur. Tercio promisit
ei seminis multiplicationem sicut stellas ce
li et sicut harenā maris. Geñ. xxij. Boni q̄
ex ipso descendunt per Isaac et Jacob sunt
sicut stelle celi. Sed precipue veri xp̄iani q̄
sunt eius semē spūale et semen dei repromis
sum inq̄tum eius fidē imitantur. Sed ma
li qui ex eo descendūt per ismahelē et filios
zethure et per Esau fuerunt sicci et steriles
velut harena maris. sed precipue mali cristi
ani. qui si habent fidem abrahe nomine fi
dei: tamen eius operibus contradicunt.
Quarto promisit ei deus omnium gen
tium benedictionem. benedictionē quidem
gratie in presenti et glorie in futuro. non ꝙ
per eum eēt dāda vel fienda hec benedictio
sed per semen. nō per quodcūqꝫ semē sed ꝑ
vnicum quod est xp̄us non enim in Isaac
Jacob: vel Joseph vel Moyse. Dauid vel
Salomone vel in aliquo alio homine po
tuit hoc verificari: in semine tuo benedicent̃
omnes gentes Geñ. xxij. quod declarat ap
postolus ad gal. iij. dicens. Abrahe dicte
sunt promissiones et semini eius non dicit
in seminibus quasi in multis sed quasi in
vno. et semini tuo qui est cristus. Nota A
brahe cui deus non falleret propter eius fi
delitatem et amicitiam dicte sunt supple a
deo merito sue fidei repromissiones loquit̃
ī plurali ꝓpter promissiones supradictas. l'
quia ſm glosam frequenter idem .i. eterna
beatitudo est sibi promissa. et semini eius. i
xp̄o. non ꝙ ad cristū fieret ꝓmissio sed quo
ad eū pertinebat: qꝛ per eum promittebatur
danda benedictio. et ꝙ illud semē sit crist9
et non alius: notatur ex verbis scripture q̄ ē
in semine tuo benedicent̃ omnes gentes ñ
solum iudei. Unde ait non dicit supple scri
ptura in seminibus quasi in multis qd̄ face
ret si de multis uellet intelligi sed dicit qua
si in uno et semini tuo qui est cristus. Und
de uno solo vult intelligi. et illud unum est
xp̄s. Si enim de multis uellet intelligi di
xisset. In seminibus tuis benedicentur et ce
tera. sed dixit ibi semini: volens de uno in
telligi ꝓpter quod dicit apl'us. et semī tuo.
Patet igitur ꝙ cū promissio facta fuerit A
brahe merito sue fidei. sicut ipse apostolus
innuit ad hebr. x. Et ista promissio fuit fac
ta diu ante legis dationem ꝙ fides xp̄i pro
missi processit legem moysi. Et sic ex predi
cta scriptura. Pauli quasi ex quadam areo
la aromatum collegi hunc florem pulcerri
mum. s. ꝙ fides christi est lege Moysi anti
quior.

Qd̄ fides cristi est lege Moysi stabilior.

t Ertius articulus est ꝙ fides cri
sti est lege moysi stabilior. Ad cu
ius euidentiam duo sunt notāda
Primū ꝙ sicut dicit apostolus ubi su
pra a tempore facte promissionis Abrahe
vsqꝫ ad tempus quo lex Moysi fuit data

fluxerunt ān̄i.cccc.ꝺ̓.xxx.quos sic cōputat.
Rabanus sicut dicit magister in historijs:
Act.vij. Dicit enim Rabanus ꝙ a tēpore
promissionis primo facte abrahe fluxerunt
vsq̄ʒ ad ingressum egypti anni.cc.xv.qđ ve
rum est.qꝛ tēpore future promissionis erat
abraham.lxxv.annorum et ab illo tp̄e vsq̄ʒ
ad natiuitatem Jsaac fluxerūt.xxv.anni et
ab illo tp̄e vsq̄ʒ ad natiuitatem Jsaac iacob
fluxerunt.xl.ān̄i et ab illo tp̄e usq̄ʒ ad īgres
sum Jacob in egyptū fluxerūt anni.lxxv.ꝺ̓
inde ab ingressu Jacob vsq̄ʒ ad.mortē Jo/
seph ān̄i.lxxi. Deinde usq̄ʒ ad exitum filio/
rum israhel de egypto ān̄i.cxliiij.et quinq̄/
gesimo die egressiōnis data est lex. Exo.xix
et.xx.et sic sunt.cccc.xxx.anni. Et si dicatur
contra apostolū id quod dicit domus A/
brahe Ge.xv.ꝙ semē eius esset futurū pere/
grinū in terra non sua.cccc.ān̄is Jdeōq̄ʒ dic
Stephanus Actuū.vij.non faciendo men
tōnem de.xxx.ān̄is dici potest ꝙ scriptura n̄
cōputat inimicitias.dicit etiā Augustinus
ꝙ hec cōputatio debet protēti vsq̄ʒ ad mor
tem.Seon regem amorreorum.et Og regē
basan.Secūdo est notādū ꝙ promissio fa/
cta Abrahe que fuit iuramēto dei confirma
ta Gen̄.xxiij.per memetipsum iuraui dicit
dn̄s et cetera sequitur in semine tuo benedi/
centur omnes gentes terre.Et luc̄.i.Jusiu/
randum quod iurauit Abraham fuit dictū
ꝓpter sui stabilitatē et firmitatē testamētuʒ:
Est enī testamētū scriptura auctētica et soli/
da et talis fuit illa promissio.qꝛ fuit summe
auctoritatis et summe stabilitatis.Vn̄ tan/
te fuit firmitatis.ꝙ lex post data non euacu
auit ipsam.sed potius semē promissū eua/
cuauit legē.sicut declarabitur articulo.vi.ꝺ̓
cessatione legis.Si enim lex euacuasset pro
missionem tunc hereditas glorie non esset
ex promissione sed ex lege.et si esset ex lege
cū abraam Jsaac.et Jacob fuerunt ante le
gem.tunc non haberent istam hereditatē cū
tamen dicat cristus Ma.xxij.adducens illđ
Exo.iij.Ego sum deus abraham et deꝰ J/
saac et deꝰ iacob non est deus mortuorū sed
uiuorū.Viuūt ergo illi nō vita nature.ergo
vita glorie.quod plane dicit xp̄s.M.viij.
Dico autem uobis ꝙ multi ab oriente et oc
cidente venient.et recūbent cum Abraham
Jsaac.et iacob in regno celorum.Jdeo hec
hereditas non est ex lege sed ex promissiōne
que cum fuerit merito fidei cristo promissi.
quia illam repromissionem habet iā abra/
ham.et non hʒ eā ex lege.qꝛ diu an̄ legē fuit
mortuus.ergo hʒ eā ꝑ ꝓmissionē.ergo cū ꝓ
missio fuerit facta et iurata vt p̄dictū ē meri
to fidei seq̄r ꝙ fides xp̄i ē sūme stabilitatis
et stabilior lege moysi cū illa sit euacuata ꝑ
semē ꝓmissū hec oīa pulcerrime potuit pau
lus apl̓s ad gal.iij.hoc autē dico uobis te/
stamētū cōfirmatū a deo ꝙ post.cccc.et.xxx
ān̄os facta est lex.nō irritū facit ad euacuan
dā ꝓmissionē.nā si ex lege hereditas iam n̄
ex ꝓmissiōe.Abrahe autē ꝑ repromissionē
donauit deꝰ.qđ sic explicaṫ.Hoc aūt.i.pro
missionē Abrahe factā dico.i.affirmo testa
mētū cōfirmatū a đo ēt ꝑ iuramēta.qđ scʒ
testamētū post.cccc.xxx.annos:post quos
supple facta est lex:non irritū facit.i.nō eua
cuat ꝙ q̄dā faceret si ꝑ eā dareṫ bn̄dictio n̄
ergo lex irritū facit predictum testamētū ad
euacuādū.i:vt euacuet ꝓmissionē supple:
Abrahe factā non igitur ꝑ legē bn̄dictio ē
qꝛ data ē lex post multū tēpꝰ a ꝓmissiōe fa/
cta.q̄ quidā ꝓmissio non dixit ꝙ per legeʒ
esset ꝓmissō sed per semē.Si enim ex lege es/
set hereditas nō eēt ex ꝓmissiōe et tūc abra
hā nō haberet eā quod ē falsū.vt supra dic/
tum ꝓpter qđ dicit apl̓us Lex non euacuat
ꝓmissionem Nā si ex lege hereditas quod
oporteret si lex euacuaret ꝓmissionē:iā nō
esset supple hereditas ex ꝓmissione qđ pro/
bat dicens.Abrahe autē donauit đus sup
ple istam hereditatē ꝑ repromissionē Con/
stat ei ꝙ abrahā iā hʒ eā.et nō hʒ eā ex lege
qꝛ diu an̄ legē fuit mortuꝰ.ergo hʒ eā per ꝓ
missionē Ergo cū ꝓmissio fuerit facta meri
to fidei sequitur ꝙ fides xp̄i ꝓmissi est sum
me stabilitatis et stabilior lege moysi Hec
veritas tanꝙ una pulcerrima flos colligiṫ
ex p̄dictis v̓bis apl̓i quasi ex quadā areola
aromatū et ꝓpterea fideles xp̄iani cōfitenṫ
fidem xp̄i stabilissimā et legē moysi stabili/
orem.

Qđ fides xp̄i ē lege Moysi nobilior et ꝑ fectior

q Vartus articulꝰ ē ꝙ fides xp̄i ē le
ge moysi nobilior et ꝑfectior Ad
cuius euidentiam quatuor sunt notanda.

Primū ꝙ q̄uis lex moysi non sit effecti
ua iusticie nec meritoria benedictionis gl̓e

nō tamen frustra fuit data fuit eni data propter quatuor causas quas breuiter glo. tāgit prima ꝓpter peccati ꝓhibitōem vt saltem timore pene homines cessarēt transgredi vt hec tandē facerēt voluntate Secūda ꝓpter populi eruditōē et disposiōē vt sc3 ꝑ legē morbū suum agnoscerent de cui⁹ ignorātia in lege nature conuictus erat vt sc3 populus dei erudiens ipsū dignū faceret ab precipiēdū promissionē que est xps. Tercia ꝓpt remedij flagitionē vt sc3 homo superbe in suis viribus fidēs precepta acciperet. in quibus deficiens factus puaricator liberatorē saluatorēq; requireret Data ē enim lex vt dicit Aug. ut ceruix superborū qui tātum sibi arrogabant vt liberū arbitrium sibi putarent ad iusticiā sufficere. quos cū lex transgredi faceret humiliaretur. et sic medic⁹ optaretur. Quarta ꝓpter futurorū significationē Legalia enim fuerunt quedā vmbra futurant est significās. quedāq; figura futuram veritatem presignans vt infra videbitur.

Secūdo notādū q lex fuit ordinata. id est ordinabiliter āgelorum ministerio data et bene ordinabiliter quia inter abraham et xpm. inter promissionem et semen. inter tēpus legis nature et tempus gratie. Magno enim consilio factū est vt nō statim post hominis casum veniret mediator. sed q prio humanum genus cōuincerent de ignorātia tēpe legis nature que nec morbi nec medici claraȝ noticiam dabat. nec ad ista hō ex suis naturalibus attingere ualebat. Demū conuinceretur de īpotentia legis scripte quā hō vtute ꝓpria seruare n̄ potuit. nec ipsa dabat adiutricē gratiā ad seruandū ut propter ista duo sc3 ignorātiā et īpotētiā cogeretur saluatorē petere. nec xpi aduentū superfluum iudicaret. Multiplicate sunt īfirmitates hominū contra quas nec per legē nature nec ꝑ legē Moysi se iuuare poterant. ꝓpter qd accelerauerūt ad medicū qui ueniēs tanq alter samaritanus vulnera sanauit lāguidi. quē sacerdos et leuita. i. uetus lex et sacerdotiuȝ īmisericorditer pertrāsierāt. Luce. x. qui etiam tanq alter heliseus coaptāt se corporaliter puero mortuo sunamitis filio suscitauit eum. quē tamē eius puer cū suo baculo qui designabat legis duriciā nō potuit suscitare. iiij. Re. iiij. qui tanq alter angel⁹ descendēs i piscinā nostre mortalitatis sanauit illū quē īuenit sibi⁹ suecq; ecclesie unitum Jo. v. Qui oīpotens sermo dei patris venit in mūdū dū oīa mediū silētiū tenerēt. Sap. xviij. Primū silētium fuit ante legē scriptā Secūdū sub lege. Terciū in gloria. Primū fuit ignorātia languoris. Secūdo desperatio curationis. Terciū adeptio sanitatis. an̄ legē eni homo morbū suū nō cognoscebat. ideo silebat. nec remediuȝ querebat. Lex āt ostendit lāguidis vulnera. et ideo data lege mox fuit ruptū silētium et receperūt egri petere remediū. Sed quia lex grauis erat nec auxilium cōferrebat per diuturnos clamores fatigati homines et de salute desperantes cessauerunt loqui. et sic subsecutum est silētiū secūdū. Et tūc oīpotens sermo patris venit in mūdū. Samaritan⁹ appropriauit ad vulneratū angelus magni consilij in piscina descendit: et heliseus ad suscitandum mortuū accessit. i. summi filius regis descendit de equalitate prīs ad patibulū crucis. et de sede prīs ad officinā peccati. de lumine celi ad tenebras mūdi et inferni et ueniens locutus est pacē. dedit grām ꝓposuit miaȝ ꝓmisit ueniam. et ita rupto silentio ceperūt egri magnis clamoribus flagitare remediū et accelerare ad medicū ꝑ quē vulnera sanarentur morb⁹ curarent recepta vero sanitate et dōata īmortalitatis felicitate. nihil vltra restabit petedū. et tūc erit terciū beatū silētiū ordinabiliter. Ergo et magno dei consilio data est lex. sc3 inter abraham et xp3 inter ꝓmissionem et semē ꝓmissuȝ inter tēp⁹ legis nature et tēpus legis grē. inter primū silētiū et terciū. Qn̄ ei data fuit lex cepit frāgit primū silētium ipsa autē manente fuit secūduȝ silētiū. et tūc ueniente medico ruptoq; secundo silētio. tertium hoīes optauerūt. Tercō notandū ē q qn̄ lex fuit data fuit posita in ptāte huius qui venturus erat uerus mediator vt staret qdiu ipse vellet et qn̄ uellet cessaret. Ipse aūt uoluit q cessaret qn̄ ipse vēit et tamē ver⁹ mediator fuit. Ex quo p3. ꝑ cōtra mediatorē faciunt qui legē cū euangelio obseruare volūt. Ex quo ulterius p3 conclusio intēta. q fides euāgelij siue xpi non solū est lege: moysi antiqor et stabilior. sed ēt ꝑfectior. quia ipsam euacuat. sicut illud qd perfectū est euacuat qd ex pte est. i. Cor. xiij Cū eni uenit mediator et legē euāgelicā statuit: voluit q cessaret lex mosayca ꝓpter su

am imperfectionē. et hoc ipse facere potuit. qꝛ in eius ptāte tanq̄ veri domini posita fuit. Quarto notandū q̄ hic mediator non ē vnius nature sed duplicis. Est eni gigas gemine substantie. s. diuine et humane Ipse igitur cum sit deus et homo inter homines et deū mediat Dū hoīes qui a dō recessāte p se recōaliat. ipse ut de⁹ oīa creauit. sꝫ in q̄tum de⁹ nō oīa recreauit Et ip se in q̄tū de⁹ est cū patre et sancto spū vn⁹ de⁹. qꝛ nō sunt plures dij sed unus deus Ex quo patet q̄ hic mediator non est federator uni⁹ ptis tm̄ sed duarū ptū. s. dei et hoīs. et pꝫ ēt q̄ in q̄tum de⁹ non ē ꝓprie mediator inter deuꝫ et hoīes. sed in q̄tū hō. In q̄tū eni deus non est medius sed equalis deo pri. Itē iste mediator non est arbiter unius populi sꝫ duorum. s. iudeorum et gentiliū quos tanq̄ duos parietes ecclesie in se angulari lapide copulauerit utriusq̄ ppl'i euacuans ritum. ad Ephe. ij. et. i. Pe. ij. ergo qui obseruant legalia xp̄m non ut mediatorem recipiunt qꝛ ipsum videntur asserere mediatorem tm̄ iudeorum quod esse non potest. quia mediator non est nisi duorū populoꝝ. Ergo qui ex ergo circūcisione uel preputio ad fidem conuersi sunt maneāt sicut sunt. nec curēt circuncisi de preputio nec preputiati de circūcisiōe quia ut dicitur ad gall. vlti. In uero mediatore ihū xp̄o necꝫ circūcisio aliquid valꝫ neq̄ preputium sꝫ noua creatura. Hec quatuor notabilia patēt ex intentiōe apl'i ad gal. vbi supra vbi sic dicit. Quid igitur lex ꝓpt transgressionē posita ē. donec ueniet semen cui ꝓmiserat ordinata per angelos in manū mediatoris. mediator autē unius nō est. deus autem vn⁹ ē q̄ l'ra breuiter sic exponitur. Quid igitur lex. i. ad quid ꝓdest. ex quo sicē dictū ē in precedenti articulo nō euacuat ꝓmissiōeꝫ necesse ex ipsa hereditas. Rn̄dꝫ apostolus q̄ inter cetera ad que ꝓdest ꝓpter transgressores supple puniēdos et flagellādos. posita ē q̄ supple stare debuit donec veniret semē. i. xp̄s. cui. i. p quē ꝓmiserat supple deus uel sm̄ glo. cui. i. de quo dādā oībus gentibus nō solū iudeis grē et glē benedictiōeꝫ. lex dico ordinata. i. ordinabiliter data eo modo quo dictū est per angelos. i. ad litterā p ministeriū āgelorū q̄ i psona di apparebāt moysi et ei loquebāt̄ uel per āgelos. dicit glo. i. p Moysen et aaron q̄ tanq̄ angeli erant ydonei dei ministri. Lex dico posita et ordinabiliter data in manu. i. i potestate et volūtate mediatoris. i. huius qui inter deum et homines et angelos inter duos populos. s. iudaicū et gētilē erat uēturꝰ mediator posita dico et ordinata fuit i manu mediatoris. vt videlꝫ staret q̄diu ipe vellet et qn̄ uellet cessaret voluit autem q̄ cessaret qn̄ uenit. et qn̄ inter deū et homines inter gētiles et iudeos uerus mediator fuit. et dico q̄ mediator fuit inter deum et homines et inter diuersorū rituū hoīes. qd̄ q̄dē ē necessarium qꝛ sequitur mediator unius non ē nec arbiter vnius tm̄ sed duorū. s. dī et hominis sꝫ nō uni⁹ ppl'i tm̄ sed duoꝝ ut dictū ē q̄uis aūt iste mediator in q̄tū hō mediator sit duorū in q̄tū tn̄ de⁹ ē un⁹ cū pre et spū scō. qꝛ vt dicit̄. Deute. vi. De⁹ aūt unus ē. vel posset hic dici sm̄ glo. q̄ dicat̄ hic mediator inter deum et hoīes. et inter hoīes et hoīes. nō iter deū et deū. qꝛ non sunt plures dij. sed deus inquit unus est. Ex predictis oībus quasi ex quadā areola apl's intēdit elicere tres cōclusiones. Prima ē q̄ i aduētu mediatoris fuit lex moysi euacuata. quia in manu sua fuit posita. et in sua omnimoda ptāte sic̄ dictū est. Scd̄a cōclusio ē q̄ qui cū euangelio obseruant legalia contra mediatorem faciunt qui in aduētu suo legē adipleuit dādo sibi finē imo nec ipsū ut mediatorē recipiūt qꝛ facto suo videntur astruere ipsū non esse arbitrum nec federatorē nisi tm̄ iudeoꝝ. tertia conclusio est q̄ fides xp̄i est omino perfectior uel nobilior lege moysi.

Quod fides xp̄i est lege moysi utilior

q Uintus articulus est q̄ fidē ihū xp̄i est lege moysi utilior hoc colligitur ex uerbis apl'i infra ca. supradicto quasi ex quadā aromarū areola. vbi consequenter dicat sic lex ergo aduersus ꝓmissa dei. Absit Si enim data eēt lex que posset viuificare uere ex lege eēt iusticia. sed conclusit scriptura oīa sub peccato. vt ꝓmissio ex fide ihū xp̄i daretur credentibus. ad Gal. iij. Hic sunt duo notanda. Primū ē q̄ p legē nūq̄ fuit uita anime cuius ratio sepe dicta est. quia eius sacramenta non afferebant gratiam et sic non prestabant anime uitam. Secundum est q̄ circuncisio nō fuit

ex lege sꝫ ex patribus vt saluatoꝛ dicit in Jo hanne Diu eni ante legē fuit circūcisio insti tuta. qꝛ Gen. xvij. Dicēdū est etiā. ꝙ ex cir cūcisione nunꝙ fuit perfecta vita. qꝛ nunꝙ potuit introducere hoīes vbi ē pfectio vite: Unde Jacob dixit circūcisus. Gene. xxviij Descendam in infernū lugēs filium meum Et dauid circūcis⁹ dicit psal. xxvij. Assimi labor descendentib⁹ in lacū. Item per legeꝫ moysi nunꝙ fuit perfecta iusticia. Hec eniꝫ dicit apl'us ad ro. iij: ex opib⁹ legis nō iusti ficatur oīs caro. et illud ex pꝛio sequitur. si ei per legē eēt uera vita. ac p hec et uera iusti cia que ducit ad regnū in quo est perfectō vi te: ad Ro. iij: Justicia dei est per fidē ihesu xpi super oēs q̄ credūt in eū. Est ergo fides ihū xpi lege vtilioꝛ et ꝓpterea dicit aposto lus: lex igitur aduers⁹ ꝓmissa dei. quasi di cat ex quo euacuata est qn̄ īplen⁹ cepit ꝓmis sio nūꝙ aduersaꝛ diuie ꝓmissioni. Absit n̄ eni est inimica sed cōsentanea diuinis pro missis. Verū ē tn̄ ꝙ fides cui⁹ merito fuit ꝓ missio. ē vtilioꝛ et efficacioꝛ lege quod pro baꝛ qꝛ lex nunꝙ potuit viuificare nec iusti fi care: Si eni data eēt lex q̄ posset viuificare. i vitā spūalē afferre. vere supple et nō oppia tiue: ex lege. i. ex operib⁹ legis eē. iusticia qd̄ tn̄ verū nō ē. Sed cōclusit scriptura. i. lex scri pta cōclusit. i. clausa reliquit oīa. i. oēs ho mines tā iudeos ꝙ gentiles sub peccato ne minē ei a peccati carcere potuit expedire. vel cōclusit. i: clausa demōstrauit eē: per legē ei cognitio peccati ad ro. iij. que q̄dē prouidē tia factū ē vt ꝓmissio vite. s. et iusticie et bn̄ dictionis eterne ex fide ihū xpi n̄ ex lege sup ple moysi. ꝓmissio dico: i. res ꝓmissa dareꝛ credentib⁹. supple in xp̄m pꝫ igitur ex p̄dic tis clarissime ꝙ fides ihū xpi est antiquioꝛ: stabilioꝛ. nobilioꝛ. et multo vtilioꝛ lege mo ysi. Et qꝛ tā altissime extolliꝛ fides ihū xpi supra legē moysi. Multū debēt credere xpi ani filij ecclesie de fidei susceptione. multū ꝙ debēt animari ad fidei ꝓmissionē. et ad fidem per opera. ꝓbationē et pfectionē ac d̄ fensionē. cū ex eadē excellētioꝛ sit religio xpi ana omni alia gente totius vniuersi. quod ꝓpter catholicoꝛū consolationē ex trib⁹ intē do declarare. Pꝛio ex pte pꝛis et matris: O fidelis xpiane pater tu⁹ est ihūs xpus. sicut ex ꝓprietatibus veri patris declaratur. Sūt eni veri patris cōditiones. Quarū pꝛima ē ꝙ pater naturaliter appetit filios generare. desiderat eni speciē multiplicare in filijs. Un̄ aristo. ij. de aīa tractās de virtute gene ratiua dicit Naturalissimū ē oī nature viuē ti generare sibi simile sequiꝛ. vt eē diuioꝛū i mortale pticipemus. Sic xp̄s nō appetit in fide sua spūaliter generare. vt eē dei imorta le pticipem⁹ Et iō dedit eis ptātē filios dei fieri his qui credūt in noīe eius. Joh. i. i. in re nominis eius. Quo oꝛdine filij dei fiāt et qūo hec generatio nobilissima distingua tur a carnali subdit q̄ nō ex sanguib⁹. s. femi ne quasi materie: et viri quasi formatiui In quo humanā generationē fm materiā et se cūdū modū generādi miserā ostēdit. Sꝫ ex deo nati sūt: ecce generatio et natiuitas spiri tualis. Ut aūt securre credam⁹ hāc excellētiā scꝫ hominē nasci ex deo: subdit deū nasci ex hoīe Ex hac eni susceptione ifirmitatis sa natur nr̄a ifirmitas vt possim⁹ dij vel filij di fieri. et hoc est. Et uerbū caro factū ē. qd̄ su perius erat inferius descendit. Quid ergo mirū si qd̄ īferi⁹ erat in id qd̄ superi⁹ erat a scendit qꝛ si de⁹ factus est homo: credi dꝫ ꝙ hō fiat de⁹ et si de⁹ hō vēit in mūdū ꝙ hō fa ctus de⁹ ascēdat in celū hec oīa in glo. Se cūda cōditio veri patris est ꝙ desiderat fili os multiplicare ita et xp̄s desiderat nos i fi de multiplicare qꝛ vult oēs hoīes saluos fi eri. et in agnitionē vitatis. s. sue fidei venire vt pꝫ infra et. i. ad Thimo. ij. Sed hāc mul tiplicationē filioꝛū nō appetit ihūs ꝓpter d̄ fectibilitatē sue nature. sicut est in puro hoīe q̄ qꝛ nō pōt pmanere in seipso cū sit coꝛrup tibilis desiderat ꝙ conserueꝛ in suo filio et sic ppetueꝛ generatio. Sed vult ihūs xp̄s paꝛ i hāc multiplicationē filioꝛū ꝓpter bonitatē suā quā vult quātū in se ē cōicare oīb⁹ Ter cia cōditio veri pꝛis ē ꝙ ad filioꝛū genera tionem transfundit de sua substātia suā na turā specificā tn̄ nō minuit. Sic dei fili⁹ ihe sus xpus vt et nos filios dei faceret sine sui diuine nature iminoꝛatione seipsū nobis d̄ dit. Quarta conditio veri patris ē ꝙ filios tenerrime diligit. vnde sepe sibipsi necessa ria subtrahit vt filios suos pascat. Sic xp̄s vt dicit apl'us. ij. ad Coꝛ. viij. cū eēt diues factus est egenus ꝓpter nos. et maxime pa ter illū filiū diligit quē sibi magis similē ꝓ spicit. et in ipsum intuitū figere cōsueuit. qa vbi amoꝛ vbi oculus. Sic xp̄s magis cum

diligit, qui ei per similitudinē gr̄e mag ap
propinquat. Hic diligenter attēde ꝙ ꝗuis
generaliter oēs xp̄iani filij dei nominen̄t ex
eo ꝙ credūt ihm̄ xp̄m eē uerū filiū dei sic
dictū est. illi tamē ꝓprie imo illi soli possūt
dici filij dei. quib⁹ dicere pōt xp̄s. hic est fi/
lius me⁹ dilect⁹ in quo mihi bn̄ cōplacuit.
Mat. iij. Isti sunt illi q̄ nō solū ore se cōfitē
tur xp̄ianos. Sȝ corde credūt et opib⁹ osten
dūt. De malis aūt xp̄ianis quales inter ce/
teros. sunt illi qui obseruāt legalia cū euan
gelio cōquerit̄ xp̄s dicēs. Filios enutriui et
exaltaui: ipi aūt spreuerūt me. Isa. i. Qui
ei deberēt eē filij xp̄i sunt hostes cristi. Et sic
patet dignitas religionis xp̄iane ex parte pa
tris qui est ihesus cristus deus et homo ha
bēs conditiones ueri patris. Ostenditur eti
am dignitas religiōis xp̄iane ex p̄te matris
Sed dicēs q̄ est ista mr̄ nr̄a. Rn̄det ap̄lus
ꝙ illa q̄ sursū ē hierusalē ē mater nostra ad
gal. iiij. qd̄ vt intelligere valeam⁹ recitat Se
neca libro. iiij. declamationū. declamatiōe
ij. Secūda de quodā q̄ mortua vxore que i
ptu perierat statī duxit aliā. et puerū prime
misit ad alēdū ad villā quādā extra ciuita/
tē. et ex alia vxore statim aliū hūit quē misit
etiam ad villā eodē mō alendū cū primo.
Post multū vero tēporis redierūt pueri per
omia similes. Licȝ ei secūd⁹ eēt minoris eta/
tis ꝙ prim⁹ qꝛ forte vni⁹ anni. nihilominus
tn̄ tant⁹ erat secūd⁹ quāt⁹ erat prim⁹ sicut ml'/
toties accidit et forte vterqȝ prizabat in cor
pore et facie. querēte aūt matre quis eorum
esset filius su⁹ noluit ei dicere pr̄. et ideo ipa
flente et filij uidētes mr̄eȝ siue nouercā flen
tē flebāt. et forte vterqȝ ipoꝝ timebat ne eēt
preuignus. quos pr̄ alloq̄t̄ dicēs: Quid fle
tis o pueri nō opoȝ timere nouercā. lites sunt
inter me et vxorē nō īter uos. dimittatis eaȝ
facere mecū qꝛ nō indicauit quis eēt fili⁹ su
us dubitās ꝙ si sciret nō hēret curā nisi de
filio suo et nō de filio alterius matris: Itaqȝ
sic remanēte in dubio curā gerebat vtrius
qȝ equalē. Spūaliter ꝑ istū patrē intelligi/
mus xp̄m qui hȝ duos filios. vnū de matre
mortua i ptu. hec ē mala cōscia que cōcepit
dolorē et pepit iniquitatē. psal. vij. que in ꝑ
tu morit̄ Ge. xxxv. cū ꝑturient Rachel ob
difficultatē ꝑtus piclitaretur peperit filium
nomine benoym. q̄ in nostra lingua sōat pri
cipiū doloris mei. ps. xlvij. ibi dolores vt ꝑ
turiētis. Alia vxor ē cōscia bōa que hȝ filiū
scȝ iustū et bonū virū qui a deo in villa isti⁹
mūdi equaliter nutrit̄ cum malo: Math. v.
Pluit super iustos et iniustos: et solē suum
oriri facit sup bonos et malos et ābo sunt
in ecclesia que ē nouerca maloꝝ et mat̄ bo
noꝝ tn̄ ignorat quis sit suus fili⁹ vel preui/
gnus. q̄s sit iust⁹ vel iiust⁹ explicite in gratia
dei. qꝛ vt habet̄ Eccl's. ix. Nemo scit vtrū a/
more vl' odio dign⁹ sit. plorat ante regē Sa
lomonē mat̄. iij. Regū. iij. vt filiū nō mor/
tuū in peccatis sed viuū i grā cognoscat. qd̄
pater noster ihūs xp̄s occultat ne peccator
sine nutrice maneat et mr̄e. Rixāt̄ filij quos
pr̄ cōsolatur. qꝛ ꝑ maiori utilitate vtriusqȝ ꝑ
tis facit. qꝛ boni per admixtōem malorum
sunt in maiori merito. et mali citi⁹ possunt ꝯ
uerti. qꝛ ſm Aug. mal⁹ ideo viuit vt vel cor
rigat̄: ul' ut per eū bon⁹ exerceat̄. sic ergo ista
mater nostra ecclesia catholica equaliter i ꝑ
senti nos nutrit. et miro amore filios suos
amat dicēs. Isa. xlix. Nūqd obliuisci ꝑōt
mater infantē suū vt nō misereat̄ filio vteri
sui. et si illa oblita fuerit. ego aūt nō obliui/
scar tui. Ecce ergo excellētiā nostram ex p̄te
matris. qꝛ non sum⁹ ancille filij sed libere.
ad gall. iiij. Hec mr̄ q̄n̄ erūt cōplete iniqta/
tes amorreoꝝ. vt Gen̄. xv. et augmētata vs
qȝ ad messē frumenta. vt Jo. iiij. i. virtutes
bonoꝝ tūc manifeste cognoscet quis est fi/
li⁹ su⁹ legittim⁹. i. popul⁹ xp̄ian⁹ qꝛ tūc sn̄ia/
bit ver⁹ Salomō. i. ihūs xp̄s ostēdēdo ma
trē nostrā et filiū. Dicēs āgelis suis illd̄. iij.
Regū. iij. date huic infantē viuū. hec est eni
mater ei⁹ hec est que sursū ē ierusalē que est
mater nostra. et sic patet excellētia religiōis
xp̄iane ex p̄te patris et matris. Secūdo ostē
ditur dignitas religionis xp̄iane ex p̄te here
ditatis. qꝛ sibi debetur suprema hereditas:
cui nulla similis excogitari pōt. i. Cor. ij. et
Isa. lxiiij. ex quo arguit̄ nobilitas heredis
hāc aūt hereditatem nobis insinuat. b. pau
lus ad Ro. viij. Si filij et heredes. heredes
quidē dei. i. visionis diuine in qua consistit
btitudo q̄ est stat⁹ oīm bonoꝝ aggregatōne
ꝑfectus ſm boetiū li. iij. ꝓsa. ij. Coheredes
aūt xp̄i. ad Ro. vbi supra. i. simul heredes
cum xp̄o cuius hereditas est eē gloriosum i
corpore et anima. ita et omnes filij sui erūt
gloriosi cū eo in corpore et anima. nec volu
it pater noster xp̄s ꝙ sua electa hītatio voca

retur synagoga sed ecclesia. dicēs Petro su per hāc petrā edificabo ecclesiā meā. Math xvi. qd̄ duplici ratione factū est. Prima vt fieret distinctio inter iudeos et xp̄ianos Nō enim videbatur rationabile vt locus siue habitatio christi vbi suos filios debet here ditare noīe iudaico nominaret. Secūda rō ē pprietas vocabulorum. quia sicut synagoga grece aggregatio dicitur latine. Sic ecclesia grece latine cōuocatio dicitur et quia xp̄iani cōuocati sunt. ideo a cōuocatione ecclesia dicta est. Congregatio enī est pecoruꝫ et bestiarū cōuocatio uero hominum et fm hoc iudei et quecūqꝫ alia hominū congregatio quales sunt sarraceni bestijs cōpāt xp̄iani vero hominb⁹. Quanta ergo ē differentia bestiarū ad hoīes tāta est iudeoꝝ et aliorum īfideliū ad xp̄ianos qꝛ illi cōgregātur illi conuocātur. vt notat btūs Isid. xi. ethimol. In illa ergo celesti habitatione. scꝫ ecclesia triūphāti hereditas illa beatifica populo dabitur xp̄iano. Et nota qꝫ gloria celestis que ē illa hereditas ex pprietate naturali nulli debetur nisi soli deo hominib⁹ autē ex cōditione naturali debetur solum terra. Gen. ij. Formauit deus hominē de limo terre. qd̄ cōfirmās dauid in ps. cxiij. dicit celū celi domino. i. gl'a celi domino terrā autē dedit filijs hoīm. Si ergo gl'a ex cōditione naturali nulli debetur nisi soli deo. quō ergo populo xp̄iano datur p hereditate Rn̄deo qꝫ ex sola dei pmissione. quia si deus eaꝫ pmisit alicui cū non possit mentiri nec falli. si pmisit certissime dabit. Modo videam⁹ cui pmisit populo illā nō iudeis cū nō possint ostēdere in tota lege moysi qꝫ de⁹ eis pmisit gloriam paradisi. Nec agarenis quib⁹ pmisit machomet⁹ gloriā porcorū et asinorum. vt videbitur. li. iiij. sꝫ solis xp̄ianis de⁹ pmisit gloriā suā. qd̄ pulcerrime declarat sanct⁹. Vincēti⁹ in quodā sermōe p similitudinem regis habētis vnicā filiā dilectissimā q̄ conduxit tres seruos. vni pmisit optimā pmissionē. alteri xij. aureos pluresqꝫ pecunias. tercio vero pmisit filiā cū regno si bene sibi seruiret. Modo queritur cui istoruꝫ debet filia regis. et quis poterit legittime eā petere certū ē qꝫ nec prim⁹ nec secūd⁹: sꝫ terci⁹ ex pmissione licet nō sit dign⁹ eā habere. tamē quia sibi ex pmisit pōt eā petere. Ita i pposito. iste rex nobilis ē ille de quo Apoc. c. xix. Rex regū et dn̄s dominantiū. et vocabit nomen ei⁹ verbū dei. filia pulcra quaꝫ hꝫ est gloria celestis ita ē pulcra fm Aug. qꝫ si ibi liceret stare nisi vnius diei mora innumerabiles ā m hui⁹ vite pleni delitijs cōtēnerentur. Iste rex cōduxit tres seruos. s. populos. Primo populū iudaicum in exitu egypti et in mōte synai Moyses fuit cursor et notari⁹ hui⁹ cōductoris. et isti populo pmisit pmissionem ecce quid dicit instrumētū si in preceptis meis ābulaueritis: et mandata mea custodieritis dabo vobis et cetera. Leuit. xxvi. et Deutro. xviij. vbi nihil explicatur nisi promissio bonorū tpaliū vide ibi. Qn̄ ergo iude⁹ moritur lꝫ seruauerit legem Moysi totaliter. et vixerit in illa sanctissime si dici pōt non pōt a deo petere gloriā paradisi. qꝛ responderet sibi de⁹. O miser tu petis filiā meā: et nunquid nō solui iā tibi qd̄ pmisi. et sic cōseqnter proijatur iudeus in infernū. Tercio conduxit agarenorū. Et licet vn⁹ agaren⁹ vixerit hic beatissime. et fuit misericors. cast⁹ et cetera non poterit in morte sua petere filiam summi regis. Videam⁹ pactū qꝫ fecit de⁹ cū eis. Ipsi enim descendunt ab abraham per Ismahelē filiū eius. et ideo dicūtur Ismahelite et per Agar ācillā. ideo dicūtur agareni Iudei vō descēdūt ab Abrahā p saraꝫ. ideo debēt dici saraceni. Ismaheli patri Ismahelitarū promisit deus dicens abrahe: Super hismahel qꝫ audiui te Ecce benedicam ei et augebo eum valde. xij. duces generabit. ecce. xij. floreni et faciem illum crescere in gentē magnam. Ge. xvij. Ista promissio est iam impleta. vt pꝫ. Ge. xxvi. vbi nominātur illi. xij. duces Quādo ergo ille agarenus moritur si voluerit petere gloriā paradisi respondebitur ei vt iudeo ei sic proijciatur in infernum Modo videamus quid promisit populo cristiano non bona temporalia imo dicit qꝫ despiciam⁹ illa. et vult qꝫ habeam⁹ hic labores infirmitates et miserias. Sed si bene seruiuimus sibi promittit nobis dare filiam suam cum regno suo quatuor euangeliste quasi quatuor notarij fecerunt de ista pmissione instrumentum. Testes sunt. xij. apostoli. et. lxxij. discipuli ecce clausula instrumenti. Quicūqꝫ fecerit voluntatem prīs mei qui in celis est ipse intrabit in regnū celoruꝫ Mat. vij. et ideo quando xp̄ianus vixit secundum voluntatem dei i patria et bōa vita

moritur. Dicit sibi xps: quid vis respondet. Domine ego seruiui vobis vellem hereditatem quã mihi pmisistis Respice instrumentum licet non sim dign⁹ peto gloriã paradisi. tunc xpus dat promissum .s. gloriam suã Ecce ergo qualiter nullus põt habere hereditatem glorie paradisi nisi solus populus xpianus qr istũ populũ elegit deus vt daret filiam suam cũ regno. vnde dicit Jsa. li. Audite me qui sequimi quod iustũ est et qritis dñm. Attẽdite ad petrã vnd̃ excisi estis sc3 ad xpm a quo xpiani et cauernã laci d̃ q̃ precisi estis. hec ẽ cauerna vulneris lateris. Attẽdite ad abrahã patrem vestrũ per fidẽ et ad sarã que peperit vos. quia ad vnũ vocaui eũ. s. ad pactũ promissionis filie et benedixi et multiplicaui eũ. Quarto ostendit dignitas xpiane religionis. s. eẽ filium dei et heredem ex angelico testimonio qr intelligens angelus predictam excellentiã non sustinuit a Johanne adorari. Apocal. xix. ait eni Johã. Cecidi ad pedes angeli vt adorarem eum et dixit mihi vide ne feceris. cõseruus enim tuus sum et fratrum tuorũ habentium testimonium ihesu deum adora: Cecidit Johãnes ad pedes angeli vt adoraret eum. non tamẽ sicut creatura creatorez sed sicut seruus vehementer ac cũ seruili subiectione honorat dominum suum creatum. Nempe angelus in veteri testamento sustiebat. sic se ab homine adorari. quod tamen non sustinere hic. imo manifeste prohibere videtur propterea sequitur. et dixit mihi. vide ne feceris sc3 taliter reuerentiam mihi. Cuius causam subdit dicens: Conseruus tuus sum. i. tecum. et sicut tu sum seruus ei⁹dem dei et domini ihesu christi. Et ne credatur ꝙ respectu solius Johãnis propter singularem preexcellentiam eius hic diceret et non de omnibus xpianis qui xpi sunt serui. ideo subdit. et fratrum tuorum habentium testimonium ihũ xpi. i. qui perfecto corde confitentur ac testificantur ihesum cristũ esse verum deum et dominum vniuersorũz atq3 hominum redemptorem et saluatorez Et ideo merito fideles xpiani cõfitetur ihesum xpm verum filium dei cuius sunt filij per gratie adoptionẽ. qui tamen harã matrẽ dedit eis et tam excellentẽ hereditatẽ pmisit et conseruos eorum angelos fecit. Et sic patet ex predictis. v. articulis excellẽtia fidei catholice ac etiam religionis xpiane:

Qd̃ lex moysi cessauit esse lex.

S Extus et vltimus articulus est ꝙ lex moysi iã nõ ẽ lex. s3 ꝙ cessauit esse lex. Hoc ẽt cedit ad ostendendũ maiorẽ excellẽtiã legis noue siue fidei cristiane vt ipsa sola iã dicat̃ lex dei In presenti articulo erũt quatuor pũcta pricipalia. Prim⁹ erit oñdere quõ iudei iã non habẽt legẽ. Scd̃s erit oñdere quõ pp̃ter circũcisionẽ qua vtũtur iudei sp̃ sunt in maiori ira dei et abhoĩatione. Terci⁹ erit oñdere quõ oĩa in figura cõtingebãt illis. Quart⁹ erit ostẽdere q̃cũq3 erãt scripta de messia ventura impleta fuerunt i xpo ihũ saluatore nostro. Circa primũ pũctũ notandũ ꝙ ratõ fundamẽtalis quare iudei nõ habẽt aliquã legez et quare cessauit ea que primo dicebatur sua. et que erat lex dei quã nõ solũ licitũ erat non soluere sed ad obseruandã eã obligabant̃. et iam nõ sunt obligati ad seruãdũ imo obligãtur ad nõ seruandũ: qr cessauit esse lex dei pdita virtute que prio in ea erat q̃ ideo pdita fuit. qr facta fuit mutatio i substãtia et natura veritatis quam significabat scriptura qd̃ declaratur septẽ passib⁹. Quorum prim⁹ est ꝙ lex iudeorũ preter ea ad q̃ prio obligabantur ipsi et omnes alij homines per legem nature scriptã non in tabulis lapideis nec cartis papiri vel pgameni .ij. Cor. iij. sed vt homo nõ excusat̃ ab ei⁹ obseruatione scripta in cordib⁹ vsq3 ad illud tempus erãt certa mãdata per que regi debebãt vsq3 ad aduẽtũ messie qr ad hec mandata ñ erãt obligati alij homines quoruz durante lege moysi multi fuerũt salui seruãdo legez nature sed fuerũt obligati iudei de quorum semine erat nasciturus messias quẽ audire debebant sicut moysen Deut. xviij. et i quo debebat eẽ bñdictio omniũ gentiũ. Gen. xij que ẽt debebat dare testamẽtũ nouũ non simile testamento priori. Hiere. xxxi. Jtẽ qui debebat esse dux et preceptor gentium ordinatus per deum qui eẽt lux earum. Esa. xlij Secũd⁹ passus depẽdens a primo est ꝙ lex moysi principaliter attendebat aduẽtũ messie rõne cuius elegit deus iudeos pro seipso populum peculiarẽ et dedit ei legem mandata et sacramenta vsq3 ad tempus correctionis posita et ordiata. ad hebre. ix. Jtem se

cit pro eis multa miracula. que et alia multa non fecit nationib⁹ gentium. sed permisit ꝙ regerentur gentes ꝑ suum liberum arbitrium ſm ꝙ eis videretur. Tercius pass⁹ ē ꝙ qñ talem diuisionē fecit deus scʒ iudeorū et gentilium habentem principium in persōa abrahe duo fecit: primo obligauit se. secundo dedit signū principale. fuit obligatio ꝙ deus fecit abrahe et alijs patrib⁹ ꝙ de semine eorū nascerēt messias qui eos d̄bebat docere et dirigere eorū opera et eos redimerē et in sua gratia exaltare super omnes gentes q̄ non crederent in eū. Secūdo vt esset notificata differentia hui⁹ populi peculiaris ab omnibus alij que propria differentia esset principaliter et staret ī fide. ꝙ de semie abrahe d̄beret nasci saluator mūdi quod alij populi exquo eis non erat dictū non credebāt quia ad Romanos. x. fides est ex auditu credendo id quod aliquis audit ꝓpter auctoritatem dicentis intelligendo ꝙ talis est verax et potens facere quod dicit. Hec fides cum sit virtus non corporis sed anime per seipsam non apparens extra dedit de⁹ abrahe circuncisionem in signum ꝙ illi in quib⁹ esset crederent aduentum messie sic ꝙ secundum ꝙ res prius est ꝙ̄ signum eius. prius intelligebatur esse fidem in populo iudeorꝫ et consequenter circuncisio sicut signum fidei secundum ꝙ legitur de abrabam. Ge. xv. ꝙ primo credidit misteriū et postea fuit ei data circuncisio signum iusticie magne fidei. qñ cōtra totā naturā credidit verbis dei Gene: xviij: ꝙ sara haberet filium de cuius semie nasceretur ille qui esset benedictio gentium propter quod abrabam dictus fuit pater ñ solum iudeorum sed multarum gentium

Quartus passus est ꝙ ad significandū mysteria grē pertinentia messie quō habebat eos redimere sustinēdo mortē et dando eis grām suā fuerūt ordinata sacrificia et multe ceremonie siue per moysen. siue per dauid et Salomonē stabilite. Sed et de aduentu messie et de tpe in quo haberet eē. et de operibus q̄ haberet facere et de alijs rebus que in tempore debebant accidere non solū moyses sed etiam oēs prophete locuti sunt ex pte dei. Quintus passus ex precedentib⁹ pendens est ꝙ circuncisio et lex moysi erat sicut vnum instrumentum obligationis iter deū et iudeos expresse continens ꝙ de⁹ habebat implere. et illud quod iudei interea habebant facere videlicet illud quod ante legem faciebant Abrahaꝫ. Jsaac et Jacob et alij patres sui circuncidere se et filios suos in signum ꝙ de genere iudeorum messias haberet eē. Jtē et facere sacrificia et ceremonias significās mysteria messie ptinentia et ꝙ oēs essēt in spe sui aduent⁹ dispositi ad recipiēdū suā doctrinā et sua mādata. et sic fecerūt se dignos ad recipiendū grām quaꝫ eis habebat dare. sextus pass⁹ ē ꝙ ſm ea q̄ dctā sūt lex moysi añ aduētū messie erat vna obligatō plēa et vacua plēa figura et vacua res ei⁹ plēa ꝓmissiōe et vacua ꝓmisso qꝛ de⁹ ꝓmiserat et nōdū ipleuerat ſʒ hēbat iplere ꝑ eū ꝓmissū ī aduētu messie et ī signū ꝙ illud hēbat iplere sicut dictū ē dedit eis circūcisionē et alias cerimonias et sacrificia ī lege specificata q̄ oīa exquo erāt mādata seruari sic signa et figuras illi⁹ qd̄ hēbat eē in aduētu messie erāt ordinata vt fierēt tpe certo ergo āteqū iplerēt ꝑdictū tp̄s erat ī lege virt⁹ obligatio facta durās vsqꝫ ꝓmissū eēt ipletum. Vñ qꝛ lex erat vacua et plena reqrebat iplen illo quo erat vacua et euacuari illo quo erat plena. ſm ꝙ ē qd̄cūqꝫ instrm obligatōis ꝑ qd̄ aliqs ꝓmittit alteri dare ei vel facere aliquod magnū quid talis obligatio ante ꝙ impleat promissum est plena et vacua. vacua quia non est adhuc datum uel factum quod promissum est plena spe et virtute qꝛ talis obligatio dat ius illi cui facta est vt possit petere et compellere promittētē vt adminus cōqueri de eo si in tpe qd̄ assignauit nō impleuit promissum. ita ꝙ ꝙ̄tū ē vacua promissio tantum est plena spe et veritate et iure ad petēdum et requirendum obligatuꝫ vt impleat promissum. Septim⁹ passus est ꝙ predictis intellectis quicūqꝫ potest per se ipsum cognoscere ꝙ si talis obligatio est vera ꝙ substantia et natura veritatis dato ꝙ notificetur per scripturam non est in eo qd̄ ē intus sed quod principalius est in eo quod est extra scilicet in actu qui transit quo vnus se obligauit alteri et in actu futuro qui ē ad ipleri promissum: ꝙ̄tum ad primum actuꝫ non potest haberi mutatio. quia nec de⁹ cuꝫ tota sua potestate potest facere quod preteritum sit non preteritum. licet potuit facere ꝙ non transiret. Sed exquo non transiuit et iā in se ē nihil et ꝙ nō transierit etiam est nihil

Dicere ꝙ deus pōt facere ꝙ preteritū nō sit
preteritum ē tātū sicut dicere ꝙ de⁹ ex nihi/
lo facit nihil quod nullū ē possibile. nec pt
intelligi quomodo ex nihilo fiat nihil. Et
ideo exquo actus primus obligationis iā
transiuit et ille non potest mutari ꝗtum ad
talem actum obligatio semper esset uera
Sed qꝛ talis actus fit principaliter propter
id quod futurum est. qd est adiplen promis
sum si obligatio ē vera vel non attendit ad
secūdum quod est finis ipsius videlicet si ē
impletum vel non quod fuit promissum qꝛ
in ꝗtum non fuerit impletum quia substan
tia et natura obligationis nō est mutata lꝫ
transiuerit tēp⁹ semꝑ manet obligatio ī sua
veritate et firmitate. immo plus firmat̄ q̄n
to āplius transit de tempore in quo debe/
bat impleri promissum exquo illi cui facta
fuerat obligatio accrescit plus de iure et vir/
tute ad illud petēdū. Non sic certissime ē q̄n
realiter fuit solutum promissum. qꝛ stati ip/
so facto scriptura obligationis cessat esse ve
ra quia iam est mutata substātia et natura
veritatis impleto quod in ea primo erat ua
cuum et euacuato. illo quo primo erat ple/
na: Primo enim erat plena iur̄ et virtute ad
petendū ꝓmissum et ad faciendum res or/
dinatas quousqꝫ esset solutum debitum. sꝫ
quando est solutū promissum scꝫ qd postꝗ
est solutum non pōt iuste petere sicut primo
sic non pōt facere res ordinatas seruari quo
usqꝫ sit solutum debitum. Et ideo perdita
virtute manet vacua iure quo primo erat ple
na: qꝛ impletum fuit quod in ea erat uacuū
non potentibus stare istis duobus simul. s.
ꝙ vera obligatio respectu vnius et eiusdem
rei sit plena et vacua. Sed quantum imple
tur ex vna parte tantum euacuatur ex altera
vnde si soluitur pars debiti iam deficit sibi
pars iuris quod sibi primo pertinebat. nō
potens iuste petere siue paucum siue multū
quod iam solutum est. Uerūtamen in scri/
ptura obligationis nihil mutatur: quia ipsa
stante clausa ī archa nec rasa scriptura nec cā
cellata nec scripta in spatulis solutione fac/
ta per solum actum solutionis mutata sub/
stantia perdit veritatem et virtutem suam q̄
primo erat in ea exqua primo erat plena. et
sufficit ꝙ ille vel alter notarius vel sine nota
rio fideles perso͞e dent testimonium ee͞ fac
tam solutionem. Et si non esset qui de solu
tione facta daret testimonium: sufficit testio
nium qui est deus cui nihil occultatur prop
ter quod soluto iā debito est falsa illa que
pri͞o erat vere obligatio quia fuit facta mu/
tatio in substantia et natura in qua erat pri͞
cipaliter veritas eiusdem ex istis ergo expli
catis passibus siue rationibus tam clare si
cut sol lucet manifestatur iudeos non habe
re legem aliquam. exquo est impletum qd
eis per deum fuit promissum. s. aduentus
messie. propter quod fuit in ea impletū qd
erat vacuum. et euacuatum illud quo pri͞o
erat plena: Et istis terminis vsus est ih͞us
xp͞s loquens de ista materia quando dixit
nolite cogitare ꝙ ego veni soluere legē. vult
dicere frangere eam vel facere contra eaꝫ. nō
veni soluere eam sed adimplere. Mathe. v.
Eisdem verbis vsus est Luce. iiij. quando
in synagoga nazareth aperto per eum li.
Isaie scriptura que occurrit in aperiendo e/
rat. Spiritus domini super me ad euange/
lizandum pauperibus misit me et cetera:
Isa. xli. Et cum cedisset et oculi omniuꝫ exi
stentium in synagoga essent intenti ad illud
quod diceret dixit Hodie est ipleta ista scri/
ptura in auribus vestris. quia ipsemet erat
ille de quo loquebatur Isaias et sic anteꝗ
ipse veniret illa scriptura erat vacua. sed quā
do missus per spiritum dei predicabat sta/
tim fuit plena et completa similiter dixit.
Petro quando volendo eum defendere ꝙ
non caperent eum iudei abscidit auriculam
vnius illorum. An putas quia non possuꝫ
rogare patrē meuꝫ et exhibebit mihi plus ꝗ
xij. legiōnes angelorum. quomodo ergo im
plebuntur scripture. Math. xxvi. Item tem
pore quo habuit mori quia nondum erat i/
pletum dictum dauid. psal. lxviij. Et in siti
mea potauerunt me aceto: vt adimpleretur
cum dixisset Sitio. dederunt ei bibere acetū
felle mixtum consequenter dixit: Consum/
matum est. Joh. xix. Et post resurrectioneꝫ
suam ostensis manibus et pedibus que fu
erant plagata et latere aperto dixit eis. hec
sūt verba q̄ locut⁹ sū vobis q̄n erā vobiscū
ꝙ oportebat ipleri oīa q̄ erāt scripta ī lege
moysi et ꝓphis et psalmis d̄ me. Luce. vlti:
Dixerat eis hec anteꝗ vltia vice ascēderet ī
ihr̄m ꝙ implerent̄ scripture. cū ꝓditori tra
deretur principibus sacerdotum et condem
natus per eos ad mortem ipsi darent eum

gẽtibus vt flagellarẽt eũ et crucifigerent et occiderent et ꝙ ipse resurgeret tercia die. Math. xx. Marci. x. et Luce. xviij. Ergo ex quo oẽs iste auctoritates sũt ꝙ omnia scripta in lege moysi in ꝓphetis et in psalmis cõplerent et iplerẽt i morte et in resurrectiõe ihũ xp̄i, cũ id qđ ẽ impletũ et plenũ nõ iplea tur manifeste itelligit ꝙ scripture veteris testamẽti erãt vacue quousq; ꝑ seipm̃ eas impleuit ihũs xp̄s. et ꝓpter hoc ip̃e iuste loq̃ batur qñ discipulis suis dixit. Math. v. ꝙ nõ cogitarẽt ip̃m venisse ad soluẽdũ legẽ. q2 ñ venerat ad faciẽdũ contra eã sed implendũ eã. Plus est ꝙ̃ cec⁹ qui nõ intelligit ꝙ ille q̃ soluit illud ad quod erat obligat⁹ ex quo implet obligationẽ in quo erat vacua ꝙ soluẽdo debitũ frangit obligationem. nec facit ꝯtra eam quando ip̃e finit complet et perficit finem ad quem obligatio fuerat facta. Sed hoc bene sequitur ꝙ ex quo implet illud soluendo promissum ꝙ facit eam vacuam iuris et virtutis quo illi cui erat facta obligatio primo pertinebat etiam si circa ip̃m permaneat scriptura obligationis sine mutatione aliqua ꝙ̃tum ad litteram ex quo soluto debito est mutata substantia et natura veritatis que faciebat obligationem primo esse verã. Qui attẽde cõsiderare voluerit supradictas rationes clare poterit intelligere ꝙ̃ i iuste vel si dixero insipienter non mentiar. Agareni imponunt fidelibus ihũ xp̄i non esse cristianos quia non se circuncidunt et quia non seruant sabbatum. et quia non faciunt pascha agni sicut fecit ihesus cristus vel quia comedunt carnes porci quod ipse non fecit si probassent ꝙ post ꝙ̃ ipse soluit ꝑ cuz promissum ad abraham et alios patres ip̃e fecit predicta haberent aliquem colorem. sz ꝙ postea non deberet facere etiam si grossissimus esset ingenio quilibet homo illud potest intelligere ꝙ ex quo predicta et alia multa habebant cursum suum ante ꝙ̃ promissio esset impleta omnibus contingentibus iudeis in figuram vt infra videbitur. et sic debebant dimittere ea cum veritas veniret. sicut figura imaginis quando est iam depicta et finita cessat. Sic est de figura domus q̃ cessat quando ipsa est facta. Unde quia circuncisio et alia plura in magnum mysteriũ per ipsũmet deum erãt data sicut pro pignore quousq; esset solutum debitum. ip̃emet q̃

habebat soluere eas seruauit. Sed si p⁹ mortem suam quando dixit. Cõsummatum est Joh. xx. vult tantum dicere iam sunt repleta omnia mysteria ipse seruauerat quod ipse seruauit ãtea scilicet ꝙ celebrasset pascha agni ordinatum ipsis iudeis in figuraz sue mortis que habebat fieri et sic de alijs figuris eoipso ꝙ dederat intelligi deum non cõpleuisse quod promiserat suis patribus. sãctis patriarchis. regibus et prophetis ꝙ habebat eos redimere et liberare de potestate dyaboli: et cum esset preteritum tempus in quo debebat impleri. quid aliud erat seruare legem moysi sicut prius nisi dare testimonium deum non esse verum. Ex quo in tempore per eum assignato non impleuerat per eum promissum. Et quod plus est cũ maior et principalis promissio dei esset ꝙ de⁹ habebat filium suum dare in morteꝫ pro salute illorum et totius mundi cum ipsemet fuisset mortuus dabat vel poterat dare testimonium ꝙ non fuisset mortuus sꝫ ꝙ debebat mori iterum. et ꝙ vna vice vel pluribus ad minus, quolibet anno semel sicut summ⁹ sacerdos quolibet anno intrabat semel in sancta sanctorum cum sanguine sacrificij. Hebre. ix. figurando sacrificium quod erat multo maioris dignitatis et excellentie cuꝫ maiori efficacia et complemento. sanctificãte existentes in peccato ꝙ̃ sanctificaret sanguis hyrcorum et thaurorum que erant pricipalia legis Moysi sacrificia significantia mortem que habebat esse filij dei in cruce ꝓ pter salutem totius mundi. ꝙ non pluribus sed vna vice solum semel habebat impleri filio dei existente. vno solo et non multi. Et cum ipse esset homo natus de genere iudeorum et ordinatio est homines semel mori Sic filius solum semel et non pluries debuit mori: Qui si seruauerat sicut prius legẽ Moysi declarat intelligere ꝙ non erat mortuus sicut a deo patre suo acceperat mandatum. erat iste honor quem ihesus filius virginis et dei debebat patri suo per actus suos dare continue testimonium ꝙ deus pater suus non erat verax. ex quo non impleuerat per ipsum promissum. Altior pro certo in eo erat reuerentia ad patrem quia stando in cruce cum summi sacerdotes et alij homines stantes iudei promittebant ꝙ crederent in eum si descẽderet de cruce cõtenendo

gloꝛiam et bonoꝛem ei pꝛomissū qꝛ a patre
acceperat mandatum ponendi aīaȝ suā mo
nendo cum esset ei leuius descendere de cru
ce viu⁹ q̄ꝫ post moꝛtem resurgere de sepul/
chꝛo factus obediens patri vsq̄ꝫ ad moꝛteȝ
voluit plus implere q̄ꝫ erat iudeis pꝛomis/
sum per deum complendo obligationem
eis datā et sic dicēte vitatē pdicta obligatōe
īpler̄ lege moysi ī quo erat vacua et faciēdo
eam uacuam iure quo erat plena. s. iuris et
petitionis que cōpetebat iudeis quousq̄ꝫ es
set impletum pꝛomissum quod ius fuerat
eis datum cum multa solēnitate qua ma/
ioꝛ altera esse non pōt nec cogitari quando
pꝛomissum pro se factum confirmauit de⁹
iurando per seipsum cū non posset intelligi
aliquod maius per quod iurasset. vt Gen̄.
xxij. et Exo. xxxiij. sicut homines quando
debite et iuste iurant per rem quam cogitāt
maioꝛem esse seipsis uel per rem quā magis
amant. Et ideo non potuit dare maioꝛem
firmitatem deus sue pꝛomissioni q̄ꝫ iurādo
per seipsum. Et ut intelligeretur qꝫ sine aliq̄
dubitatōe volebat illd̄ iplere sicut pꝛimo iu
rauerat abꝛahe replicauit iuramentū facien
do eandem pꝛomissionem ipsi dauid cum
iuramento firmatam: Et illud quod in hac
materia est altissime contemplationis cum
deus fecisset multas pꝛomissiones iudeis
et suis pꝛimis patribus addita expꝛesse con
ditione qꝫ ipse impleret pꝛomissa sua si ser/
uarent sua mandata et perseuerassent in suo
seruitio. et qꝫ si non facerent non solum nō
daret eis per ipsum pꝛomissa. sed qꝫ pugni/
ret eos magnis penis dando eos in pote/
state suoꝛum inimicoꝛum et ponēdo eos ex
tra terram pꝛomissionis: Sed tamen hanc
pꝛomissionem benedictionis omnium gen
tium in semine abꝛahe qꝫ mitteret messiam
ad saluandum eos fecit deus sine conditio
ne Et ulterius qꝫ cū singularissima deuotō
ne et firmum intellectu debet considerari
qꝫ hec fuit maioꝛ pꝛomissio quam icit de⁹
maioꝛ dico et sic pro certo affirmo. Fuit eni
magna pꝛomissio dei facta iudeis qꝫ libera
ret eos a seruitute egypti qꝫ daret eis terram
pꝛomissionis qꝫ daret eis in bona in ea eis
specificata. Uerūtamē he sunt paruissime
pꝛomissiones in comparatione illius que ī
telligebatur spiritualis et pꝛincipalis pꝛop/
ter opera eoꝛum uirtuosa et propter obedi/
entiam et obseruantiam suoꝛum mandato
rum que erant satis difficilia qꝫ daret ei⁹ p⁹
hanc uitam paradisum gloꝛiam celesteȝ in
eternum durantem. que pꝛomissio licet in/
comparabiliter sit maioꝛ q̄ꝫ omnes alie. qꝛ
omnis largitoꝛ est maioꝛis excellentie et di
gnitatis q̄ꝫ suum pꝛopꝛium donum exquo
est dominus eiusdem propter quod quādo
aliquis dat aliquid de suo . exquo ipse est
maioꝛ non intelligitur dare seipsum sed qn̄
dat seipsum intelligitur dare omnia sua: Et
ideo pꝛomissio paradisi non potest equari
pꝛomissioni de qua loquimur facte per deū
abꝛahe et alijs iudeoꝛum patribus . hoc
est qꝫ pꝛomisit dare seipsum nobis manda
to filio suo qui est ipsemet deus facere om/
nia pertinentia ad salutem nostram. et illius
quo non potest dici maioꝛ amoꝛ ponendo
animam suam pro amicis suis. Et sic pati
endo moꝛteȝ vt nos liberaret a potestate ini
mici. quaȝ super nos habuerat propter pec
catū ad pꝛimi patris nostri. Istud tamen si
ne pꝛecio donum uolens deus totum et to
taliter impleri expꝛesse reuelauit dauid pro
phete qꝫ sua pꝛomissio et testamentum erat
sine aliqua conditione et qꝫ tamfirmū erat
et fidele qꝫ pꝛosperum seruaret sua miseri/
coꝛdia. Et si filij israel dimitterent legem su
am coꝛrumpendo iusticias et nō seruando
mandata sua visitaret peccata eoꝛum in fla
gellis sed tamen qꝫ nunq̄ꝫ amoueret miseri
coꝛdiam suam nec faceret contra suum da/
tum testamentum nec faceret uerba sua ua/
na et sine effectu. sed qꝫ semper impleret qd̄
fuit per eum pꝛomissuȝ proptet has ergo et
alias q̄ꝫplures consideratas rationes nisi
sis voluerit loqui contra totam rationem nō
potest aliquis dicere qꝫ ihesus cristus post
moꝛtem suam per quam deus pater suus
impleuerat qꝫ pꝛomiserat. qꝫ ipse sicut prius
debebat seruare in se legem moysi dando p
suos actus testimonium non esse impletum
quod erat implendum. et qꝫ multo maio/
ris attentionis est per suos pꝛopꝛios actus
confitendo deum patrem suum. quia non ī
pleuit in tempoꝛe assignato pꝛomissuȝ et iu
ratum qꝫ erat mendax et periurus. Quis nō
dico hec dicere. sed et solummodo audire pt̄
tamgrandem blasphemiam. Quia ergo
xp̄o ihū post moꝛtem suā non fuit cōueniēs
seruarē legē moysi qꝛ in ei⁹ obseruatōe facte/

bat magnā offensam et iniuriam deo patri suo dando testimonium de eo exquo nō impleuerat promissum non esse veracem. Sed periurium imaginetur unusquisqȝ in seipso si fidelib⁹ ihesu xp̄i licitū ē fuarī legē moysi sicut prius et sic circūcīdere se et facere cerimonias in lege moysi ordinatas sicut pro pignore uel diuisa quam debebant ducere in se iudei quousqȝ esset impletum illud quod per deum eis fuerat promissum quid aliud esset hoc nisi per suos actus continue darī testimonium ꝙ non erat adhuc crucifix⁹ ihūs xp̄us sȝ ꝙ ad iplendū per deū ꝓmissum debebat uenire in mūdum et crucifigi. et tamē tempus in quo debuit cōpleri promissio diu iam eēt preteritum. sicut dictum est. erat darī testimonium ꝙ exquo defecerat deus in dictis suis non erat uerax sed falsus et periur⁹ Et quis dubitauit ꝙ quicūqȝ affirmaret talem blasphemiam de deo: ꝙ talis non essȝ amicus dei: nec eēt in sua grā sed i suo odio et inimicitia. et quod nimiū aggrauat non quotidie semel sed uel septies sicut iusto accidere pōt ꝙ in vna die cadat septies. ꝓuer. xxiiij. et totiens resurgat si in tali odio et ira dīcēēt cōtinue de nocte et de die per actus suos et vitam dando testimonium deū i sua ꝓmissione defecisse: Et sic patet consideratō prima huius sexti articuli. scȝ ꝙ iudei iam non habent legē. q̄ lex moysi cessauit post ꝙ eam xp̄us adimpleuit. De secundo puncto huius articuli qui est quasi correlarium precedentis notandum ꝙ sicut dictum est cum tempus promissionis iam sit preteritū et per ihesum christum impletum qui diceret adhuc legalia seruanda eē iste esset blasphemus et in continua ira dei. et constat ꝙ i tali ira et odio dei sunt certissime, et continue iudei. cum ipsi sint circuncisi et circuncidant filios suos soluto debito retinentes pign⁹ quod datum fuit quousqȝ esset debitum solutum et ducendo eam continue in se pro diuisa in magna iniuria et offensa dei. sicut si non obseruasset iuramentum per eum factum. Sed diceret hic forte iudeus ego libenter dimitterē circuncisionem si possem et acciperem baptismum et sequerer xp̄m sed nō possum circūcisionem dimittere quia obligat ad perpetuum. quia istud pactum datū abrahe et semini ei⁹ per deū fuit federe sempiterno ut pȝ. Ge. xvij. ergo cū obliget ad perpetuū opȝ vt illud obseruem. Respondeo iudeo ꝙ sempiternum nō accipiī ꝓ ppetuo uel eterno sed ꝓ lōgo t̄pe pȝ. Exo. xij. vbi habetur ꝙ ritus et festiuitas pasche debebat celebrari federe sempiterno tñ. hiere. xxiij. scribitur Ecce dies ueniūt dicit dñs. et non dicent ultra uiuit dominꝰ qui eduxit filios israhel de terra egypti. et per cōsequēs sequiī illo tempe vel in illis dieb⁹ non curabitur de phase. quia istud festū nō erat aliud nisi memoria liberationis filiorum israhel de terra egypti Circuncisio licet per longum tempus deberet durare. tamē adueniēte xp̄o dēbebat cessare. quia fuit data abrahe i signū xp̄i de eo nascituri ut habetur ad Ro. iiij. c: Modo ita est ꝙ adueniēte signato cessat signum. sicut bibito vino remouetur circulus qui erat signum vini. Simile est etiam de contractu obligationis sicut late dictum est i p̄cedenti consideratione. quia si sit contractus obligationis de. x. florenis vsqȝ ad festum sancti Johannis uel usqȝ ad alium determinatum terminum solutis illis contractus ē nullus Simile etiam est de promissione regis facta militi de castro aliquo dando et i signum talis promissionis datur sibi anullus. quem portet vsqȝ ad impletionem promissi dato castro miles non portabit amplius anulluȝ quia nihil aliud significabat nisi promissionem factam de castro. Item adueniente rege cessant signa et solennitates q̄ propter regis aduentum fiebant. Item adueniente festo cessat vigilia que erat dispositio et preparatio ad festuȝ. ita circūcisio erat vigilia et preparatio ad aduentum cristi et ad baptismum quod est maximum festū Item possessio limitata inter duos termios non extendit se citra primum nec ultra secūdum. sed talis possessio fuit circuncisio limitata inter abraham et cristum Gen̄. xvij. hoc erit pactum inter me et te. quasi dicat incipiat in me et non progredietur ultra me. Clarissime ergo ex omnibus supradictis patet cessatio circuncisionis ergo iudei utētes eadem cum hoc sit magna iniuria vt satis dictum est ac si non soluisset promissum propter hoc sunt in continua ira et odio dei.

Tertius punctus est ostendere q̄uo oīa i figura cōtingebāt illis sicut dicit ap̄lus. i. Cor. x. et addit scripta āt ad correptōȝ nr̄aȝ vbi duo sūt notāda i p̄dictis uerbis. Prio

tempus umbre prefiguratum: secundo tempus gratie consummatum. primum fuit sub lege mosayca. secundum est sub lege euāgelica. primum fuit figurarum secundum gratiarum. In primo solum fuit figuratio ac per hoc imperfectio quia nihil ad perfectum adduxit lex ad hebr. vij. In secundo est ueritatis exhibitio ac per hoc perfectio. Unde uocatur ab apostolo plenitudo tpis ad gal. iiij. Pro primo ergo dicit apl's oia i figura contingebant illis. In figura dicit presignāte illa que tempore gratie sunt impleta. et benedicitur in figura. sicut eni uidemus: ꝙ figura cesaris vel herculis et si sit in se res aliqua principaliter tamen signum est cesarem vel herculē representās. sic et oia q̄ fuerūt facta inveteri testamento fuerunt in se res alique sicut paradisus archa. noe. diluuiū. arcus celestis. nubes. tabernaculum: tēplum et huiusmodi. principaliter tamē signa erāt non quidem rei presentis sicut sunt sacramēta noue legis que significant gratiam iā p̄sentem: sed fuerunt signa gratie et ueritatis exhibite in nouo testamento. Jo. i. Lex per moysen data est. gratia et veritas per ihesum xp̄m facta est. Unde possumus dicere d' his que sūt tēpore grē exhibita illud quod scribitur. Sapiē. xiiij. Figura eorum elogiquo allata est. Item sicut illud quod per suā figuram cognoscitur imperfecte cognoscitur i tuitiue. quia non uidetur in se sed quasi abstractiue quia cognoscitur in alio puta i sua imagine. sic et filij israel qui solum figuras et corticem littere attendebant ea que impleta sunt tempore grātie et si aliquo modo cognoscebant impurissime tamen et valde imperfecte. in signum cuius cū moyses d' mōte descenderet cornuta et splendida facie nō potuerunt hebrei claritatem vultus eius aspicere et si aliquos radios cernebant uult' tamen sui claritatem nullatenus attīgebāt Exo. xxxiiij. Et sic iudei solū videbant figuram et attēdebant littere corticem. medullā tamen spiritualis sensus nequaꝙ attingebant et usq; in hodiernum diem uelamē super cor iudeorum positum est ut nō possūt cognoscere ueritatem. Sed xp̄iani reuelata facie gloriam domini speculantur sicut dicit apostolus. ij. ad Cor. iij. Unde doctor catholicus figuratur per moysen est eni assūptus de aquis baptismalibus de quo dicit numeri. xij. ꝙ non per figuras et enigmata sed palam deum videt. quod quidem verū est non tamen simpliciter: quia videmus p speculum et in enigmate. i. Cor. xiij. sed solum respectu iudeorum. Pro secūdo addit scripta ad correctionem nostram. Primum enim tempus fuit quodam modo peccata cōmittendi. Secundum autem est tempus peccata corrigendi lex enim prohibeat concupiscentiam et sic dando ipsius notitiam ipsam excitabat. et quoniam sacramenta legis non conferebant gratiā: Ideo per quādam occasionem non datam quidem. cum lex esset sancta et iusta. sed acceptam a iudeis carnalibus quasi eos impellebat ad peccādum: Unde et lex dicebatur lex peccati et mortis sicut apl'us ad Ro. vij. et. viij. Tempus autem gratie est tempus peccati corrigendi: tum quia pena iudeorum reddit xp̄ianos cautiores et quia sacramenta noue legis gratiam conferunt et scriptura euangelica expressius peccata condemnat. Unde et si d' omni scriptura canonica verum ē quod dicit apostol'. ij. ad Timo. iij. Omnis scriptura diuinitus inspirata utilis est ad docēdum ad corrigendum. ad arguendum. ad erudiendum in iusticia ut sic homo dei perfectus ad omne opus bonum instruct' principaliter tamen uerum est de scriptura euangelica. Hec enim docet fidei ueritatem. arguit mundi uanitatem. corrigit peccati vilitatem. erudit precepti equalitatem. Circa p̄mum iterum sciendum est ꝙ in ueteri testamento sub figurarum inuolucris prefigurabantur quatuor que sunt xp̄ianis tempore gratie reuelata uidelicet credendorum continentia. cauendorum immunditia inimicorum fraudulentia et malicia. sacramentorū virtutum et bonorum virtus et efficatia.

De prefiguratione credendorum et primo de prefiguratione sancte trinitatis.

q Uantum ad primum notandum ꝙ omnes articuli fidei i scriptura veteri sub figuris multiplicibus quasi sub quibusdā sigillis que nunc soluta sunt velabantur. articulus enim trinitatis et unitatis de quo dixerat moyses s'm ueritatem hebraicā. ge: i. c. In pricipio creauit heloi qd ē plurale hui'

nominis hel quod est idem qđ dij heloim dixit propter personarum pluralitatez et cre auit propter essentie unitatem de quo etiaz refert eisdem eodem ca. ꝙ volens formare hoiez dixit faciamus hoiez ad imaginē et silitudinē nr̄am faciamus dictū ē ꝑpter ꝑso naꝝ pluralitatē et nostrā ꝑpter substātie vni tatem de quo etiam. ps. lxvi. dicitur Bene dicat nos deus deus noster et bn̄dicat nos deus et cetera ter dicit deus nō ꝑpter tres de os sȝ ꝑpter tres diuinas ꝑsonas. Cū autez dicit in singulari metuāt eū et cetera hoc di cit ꝑpter nature idētitatē. de quo ēt dicit Jsaias ꝑpheta ca. vi. Seraphi clamabant al ter ad alterū. sāctus sanctꝰ sāctus dominus deus sabaoth. ter dicit sanctus qꝛ tres sunt diuine ꝑsone. dn̄s deus addit quia est i tri bus deitas vna. De hoc articulo q̄ ē primū credibile habes expressam figurā in sancto abrahā de quo sic dicitur gen̄. xviij. ꝙ tres vidit vnū adorauit dicēs dn̄e: et cetera. tres sibi apparuerūt quia tres sunt diuine perso ne quas sicut vnum adorauit dicēs. dn̄e qꝛ in eis est vna deitas que est precisa ratio adorandi tres diuinas personas.

De prefiguratione dominice īcarnatōis

a Rticulꝰ dn̄ice īcarnationis in uete ri testamēto sub figurarū inuolu cris fuit. de quo dicit Esa. Ecce v̄ go cōcipiet et pariet filiū et cetera Esa. vij. Et hieremias nouū faciet dominus super terrā femia circūdabit virū. hiere. xxxi. hēs figuras multiplices in ueteri testamēto hūc eni figurauerūt paradisus voluptatis. geñ. ij. et arcꝰ diuine charitatis. Gen̄. ix. Quid ꝑ paradisū nisi virginē intelligimus in cuius medio. i utero fuit lignū vite. i. dei filius et in quo deus sola virtute nullo creature con currēte opere posuit hominē. i. christū. quid ꝑ arcū uariū nisi ihesū intelligo quē deꝰ po suit in nubibꝰ. i. in marie viscenbꝰ radijs di uine grē penetratis qui fuit et ē xp̄tū ad ho mines signū diuine reconciliationis. in cu iꝰ signū arcꝰ ē uersus celū et corda uersꝰ nos Et iō nō oportet timere sagittas ire dei sub mersionis generalis aquaꝝ. Hūc etiā figu rabāt rubꝰ visionis et uellus gedeōis. ignis fuit in rubo quia diuinitas fuit humanita ti sed non cōburebatur rubus quia propter istā vnionē nō fuit cōsūpta humanitas nec in diuinitatē cōuersa Exo. iij. Itē ros fuit i vellere. i. diuina grā in maria uirginitate cō seruata ipam dei filio fecūdās. terra fuit cir cūquaqȝ sicca. qꝛ caro marie nō fuit aliquo semine polluta. Judicū. vi. Hūc etiā figura uerunt arche testamēti cōditio solis dscēsꝰ et porte clausio. Quid per archaz nisi mariā intelligimꝰ qđ per vrnā aureā inter archā in clusā nisi humanitatē xp̄i. quid per manna qđ erat intra vrnā nisi diuinitatem eiꝰ intel ligo đ ista archa habet Exo. xxv. De cōteñs aūt in archa explicat apl̄s ad hebr. ix. c. Sol descendēs per decem gradus in horologio Archā signat ꝙ sol iusticie descēdit per de cē ordines craturarū et de decimo assump sit humiliorem naturā de corpore gloriose de corpore virginis marie. Nouē ordīes fu erunt nouem ordines angeloꝝ. decimꝰ or do fuit hominū. de hoc descensu habet. iiij. Regū. xx. Porta fuit clausa perpetuo et tā solus rex ingreditur et egreditur per eā. por ta significat uirginem qꝛ uirgo mansit per petuo et tamē rex glorie solus ingressus fu it in eam per carnis assumptionem et egres sus per eam per stupendam editionem de qua habetur Ezech. xliij.

De prefiguratione natiuitatis christi.

a Rticulus autem natiuitatis xp̄i de quo dixit Jsa. ꝑpheta ca. ix. Paruulus natus ē nobis et cetera fuit figu ratus in natiuitate Jsaac. de qua gen̄. xxi. i natiuitate Samuelis de qua. i. Reg. i. Hi eni q̄uis nō fuerunt nati de virginibus fūt tamē nati de sterilibus et supra nature cur sum fuit autē figuratus expressius in ascen su floris de quo Esa. xi. flos de radice yes se ascendet. et in egressu fontis Johelis. iij. fons egredietur de domo domini et cetera et in ortu solis de quo Eccēs. i. Oritur sol et cetera In abscisione lapidis danielis. ij. dicitur ꝙ abscisus est lapis đ mōte sine ma nibus qui statuam confregit huius statue caput erat ex auro purissimo. pectus aūt et brachia đ argēto. veñ et femora đ ere pedes đ ferro et terra per hanc statuā figurantur q̄ tuor magna regna sibi i orbe succedētia ꝭm ꝙ daniel diuinitus edoctus ibi exponit. Primum est regnū chaldeorū ꝙ significat

per caput aureum vt ibidem dicitur Secundum est regnum Persarum quod figuratur per argentum q͛d subiecit sibi regnum chaldeorũ Tertium est regnum grecorum.s. Alexandri quod subiecit sibi regnũ Persarũ et figuratur per es. Quartũ est regnũ romanorum quod figuratur per ferrũ quod subiecit sibi regnum grecorũ aliaq͛ regna mũdi sicut ferrum domat oĩa Per lapidem abscisum de mõte sine manibus significat xp̃s siue regnũ xp̃i cui subijciendũ erat predictũ regnũ romanorum. In hac expositione oĩs catholici et hebrei cõueniũt Quo supposito sic arguitur. In hac prophetia exprimitur ꝙ ille cui subijciendum erat regnum romanorum et ĩperium est ipse xp̃s cum hoc ergo sit completum tempore constantini et siluestri pape quo tempore romanorũ ĩperiũ subiectum est per veram fidem ihesu xp̃o filio marie virginis. Sequitur ꝙ iste est verus xp̃s veritas et signatum huius figure. quia mons significat virginem lapis cristum abscisio lapidis natiuitatem eius que fuit de virgine sine manibus.i. sine opere cuiuscũq͛ creature Hic lapis confregit statuam mũdi uanitatem dictum regnum romanorum sibi subijciendo.

De p̃figuratione vite et cõuersatiõis xp̃i

Vita xp̃i et cõuersatio de qua Baruth.iij. In terris visus est et cum hominibus conuersatus est fuit figurata per colũnam que filijs israel precedebat que de nocte erat ignis illuminans: de die uero nubes refrigerens. Vita enim cristi illuminauit mundum contra noctem ignorantie et refrigerauit contra estum concupiscentie: nec uacat a mysterio ꝙ illa nubes erat tenebrosa egyptijs et luminosa hebreis. q͛ in uita xp̃i fuerunt reprobi excecati et electi illustrati de hac colũna habetur. Exo.xiij.

De p̃figuratione doctrine et predicationis cristi.

Doctrina autem xp̃i et p̄dicatio fuit figurata in legisdatione que fuit facta Moysi: Exo: xx. et in legis secunda prescriptione Exo.xxxiij. et in legis repetitione que fuit facta in Deut. quasi per totum propter quod dicit Hiero. in ep̃la ad Paulinum Deuteronomium vero secũda lex et euangelice legis prefiguratio fuit etiã figurata in locutione angelorum qui ex persona dei loquebantur sanctis patribus et p̃cipue in locutione illius qui loquebatur Moysi et filijs israel aliquando in mõte aliquando in deserto. aliquando ad ostium tabernaculi. aliquando inter cherubim qui p̃piciatoriũ obumbrabant vide scripturas

De prefiguratione passionis xp̃i.

Articulus de passione xp̃i: morte et sepultura. de quo Dan.ix. p̃pheta predixerat dicens: Occidetur xp̃s fuit multipliciter figuratus. Fuit enim xp̃s venditus in ioseph. Ge.xxx.i. Nudatus in noe. Gen.ix. Ligatus in Sampsone.iudi.xvi. Irrisus in helisco cui dicebant pueri Ascende calue. iiij.reg.ij. Consputus i iob Job.xvi. Cesus et uerberatus in Esaia.q̃ dicebat. Corpus meum dedi percutientibus et genas meas uellentibus. Esaia.l. suspensus in botro qui portabatur in uecte et i serpente eneo de primo Nume.xij. de secũdo Nume.xxi. Clauis affixus in Isaac q̃ portabat ligna et quẽ pater ligabat super struẽ lignorum. Gen.xxij: Et crucẽ xp̃us baiulauit et super eam fuit colligatus. quia in ea fuit clauis affixus. Translanceatus in adã Apertum enim fuit latus ade et inde fuit formata mulier gen.ij. et apertum fuit latus xp̃i dormientis in cruce. et inde fuit formata ecclesia quia de xp̃i laterali vulnere fluxerunt ecclesie sacramenta Fuit occisus i abel Gen.iiij. Sepultus in iona. Fuit enim Jonas in ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus: sic et saluator fuit tot diebus et tot noctibus in corde terre sicut ipse dixit i euãgelio. Mat.xij. hanc figuram habes ione.ij. Hec sepultura fuit figurata in quiete domini que fuit.vij.die. Gen.vij.

De prefiguratione descensus anime xp̃i ad inferos.

Articulus de descensu anime xp̃i. ad inferos fuit figuratus in descensu dei qui descendit in egyptum vt liberaret

populū israel de manibus egyptiorū Exo. iij. et aīa xpi descendit in infernū qui per egyptū tenebrosū figuratur vt educeret vinctos suos de lacu in quo nō erat aqua. sicut dicit Vaticinanus zacharias zach. ix. Christus etiā est prefiguratus in Abbacuc. qui tulit prandium consolationis. danieli viro desideriorū. i. sanctis patribus deliberati ō sideratib⁹ qui erāt ī lacu leonū. Daniel. vlti.

De prefiguratione resurrectionis xpi.

a Rticulus resurrectionis cristi De quo in ps. iij. ex persōa xpi Exurrexi quia dominus suscepit me et alibi. ps. lvi. Exurgā diluculo. fuit figuratus in Jacob. de quo Gene. xxviij. ꝙ surgens mane Jacob tulit lapidē quem supposuerat capiti suo et erexit in titulū Jacob est xps qui surrexit mane. supple a mortuis mane dico cū adhuc essent tenebre: et tulit lapidem. i. humanitatem suam quam supposuerat capiti suo. i. in deo supple substantificauerat. Caput enī xpi deus est vt dicit apl's. i. Cor. xi. Et erexit in titulum. s. a fidelibus contemplādū predicanduz et adorandum fuit etiam figuratus in sampsone de quo dicitur Judi. xvi. ꝙ dormiuit ad noctis mediū. et cōsurgens tulit ambas fores corpus. s. et animam suā. Ex his duab⁹ figuris ortū habuerant ille due opiniones. Augu. et Greg. dicit enim Aug. ꝙ xps surrexit mane. i. diluculo diei pacto habēs pro se factuz Jacob. Gre. aūt dicit ꝙ surrexit media nocte habēs factū sampsōis pro se. qui possunt concordari per hoc ꝙ xps surrexit ī principio diei tercie et sic post mediā noctez statim enim post mediam noctem dies naturalis incipit et pōt dici mane et hoc ꝑ Augustino. vel dicendū ꝙ surrexit domin⁹ secundum veritatem mane etiam diei artificialis hoc enim reputatur probabilius. non tamē erat clara dies immo adhuc erant tenebre vnde quasi de nocte surrexit. et sic saluatur opinio vtriusqꝫ.

De prefiguratione ascētionis xpi.

a Rticulus de ascentione xpi de quo in. ps. lxvij. Ascendisti in altum. et cetera. Et alibi psalmo. xlvi. Ascendit deus in iubilo. fuit figuratus in translatione Enoch. Ge. v. Et ī ascensione Helye. iiij. Regū. i. in egressu Jacob qui dixit Ge. xxxij. In baculo meo transiui iordanem xpm et nunc cuz duabus turmis egredior. Cristus in baculo crucis transiuit iordanē mortalitatis et cū duabus turmis scz angelorum et hominum regressus est in celū. Fuit etiam figuratus in aduentu filij hominis vsqꝫ ad antiquū dierum de quo Danielis. vij. ecce dicitur ibi in nubib⁹ celi quasi filius hominis veniebat et vsqꝫ ad antiquū dierum peruenit et dedit ei potestatem honorem et regnum.

De prefiguratione aduēt⁹ xpi ad iudiciū

a Rticulus de aduentu xpi ad iudicium de quo expresse prophetauit Johel. iij. ca. ibi enim dicitur ex persona dei Congregabo omnes gentes et deducam illos in vallē Josaphat ibi disceptabo cum eis. fuit etiā expresse figuratus. Danielis. vij. vbi dicitur ꝙ throni positi sunt et antiquus dierum sedit. thron⁹ eius flame ignis. et ibidem iudicium sedet et libri aperti sunt. ibiqꝫ dicitur ꝙ fluuius igneus rapidusqꝫ egrediebatur a facie sedentis. qui cōsumpsit bestiā cū vndecim cornibus quo facto sancti acceperūt regnū. Throni figurabāt sedes aplorū antiquus sedens iudicarem xpm qui est antiquissimus sm diuinitatem fluuius igneus egrediēs figurabat xpi sniam acutiorē ꝙ sit ignis qui cōsumit demones cū reprobis cūctis. Judicabuntur enim ex his que apparebūt in libris cōscientiarū qui tūc aperientur. quo facto sancti regnū dei perpetuo possidebūt.

De pfiguratione generalis resurrectiōis.

a Rticul⁹ autē de xpi carnis resurrectiōe ō quo ꝓphetauit Job. xix. c. dicēs Scio ꝙ redemptor me⁹ viuit et in nouissimo die de terra etc. vsqꝫ ibi ī sinu meo. fuit figurat⁹ Ezech. xxxvij. vbi dicitur ꝙ ossa q̄ pri⁹ erāt arida vehemēter accesserūt ossa ad ossa vnūquodqꝫ ad iūcturā suā et sup ea nerui et carnes ascendrūt et ingress⁹ est in ea spūs et vixerūt que oia exponit ibidem ꝓpheta de resurrectione mortu

peccator pũgere. xi. fagis cilicinis pnie vt sic vulnus aperiatur et virus egrediatur

De prefiguratione sacramenti ordinis.

Sacramentum ordinis fuit figuratũ in institutione ordinis leuitarũ et ministrorũ tabernaculi de quibus in li. Numerorum. Et in ordinatione sacerdotum d' qua. Exo. xviij. pcipue autẽ fuit figuratum sacerdotium ecclesie i sacerdotio Melchisedech. de quo ge. xiiij. Sacerdos eni ecclesiasticus non est sacerdos secundũ ordinẽ leui sed secũdũ ordinem melchisedech i: psal. cix.

De prefiguratione sacramenti matrimonij

Sacramẽtũ autẽ matrimonij noue legis fuit figuratũ in mrimonio ꝙ fuit inter Adã et euã. vñ ipse dixit. ppter hoc relinquet homo patrem et matrẽ et cetera. Ge. ij. Adã enim non legitur habuisse nisi vxorẽ vnicã. vnde ibi dixit adherebit vxori sue non vxoribus. Figuratũ etiã fuit p matrimoniũ quod fuit inter Isaac et rebeccã. de quo Ge. xxiiij. Ipse eni Isaac fuit vnic' vnice. ppter hoc imunis fuit ab illa maledictione quã icurrit. Lamech qui prius induxit bigamiã Ge. iiij. Et tale d3 eẽ matrimonium ecclesie. De tali eni dic apostolus ad ephes. v. Sacramẽtũ hoc dico magnũ in xpo et in ecclesia. Nec etiã dico quin bigamia vel octogamia sit verũ matrimoniũ sed tamẽ multũ deficit a ratiõe sacramẽti. Notat super hoc Alexander d' ales in. iij. tractatu. ij. super pcepto. ꝙ habere plures vxores fuit adulteriũ ipsi Lamech. ppt duo. Primo q2 fuit contra ius naturale. sc3 ne facias alij quod tibi non vis fieri. Et vir non vult ꝙ vxor diuidat carnẽ suam cũ mltis. et ita peccauit in deum. Secũdo q2 fuit contra morem et consuetudinem et moderãtiam. Ex incontinentia eni imoderata plures habuit. et sic scandalizauit proximũ. sãcti vero patres non cõmiserunt adulterium in habendo plures. nec peccauerunt contra ius naturale q2 cum eis occulta inspiratiõe fuit dispensatũ. nec contra morẽ. q2 ia3 erat in cõsuetudinẽ tractũ. Et nota ꝙ causa dispensationis fuit triplex. s. propter multiplicationem cultus dei exemplo Abrahe. Ge. xvi. Item in figuram Coniugiũ enim patrũ significabat connubiũ cristi et ecclesie q̃ mltiplicatur per contẽplatiuos et actiuos. s. filios et mercennarios. quod figuratũ fuit in vxoribus. Jacob liberis et ancilis siue concubinis. Ge. xxvi. Itẽ ppter moderãtiã et tẽperantiam. Moderate eni appetebãt antiq patres coitũ. s. ppter solã ppagatõnẽ ad cultũ dei. exẽplo dauid. ij. Reg. xxvi. Ad maiorẽ autẽ euidentiam predictorum Nota ꝙ concubia dicitur duobus modis. Vno mõ assumpta ad tempus ad prolẽ pducãdam ꝙ dicitur assumpta ad tempus. hoc dicitur ad differentiam vxoris et ꝙ dicitur ad plẽ pcreandam. Hoc dicitur ad differentiã meretricis. talis concubina non est vxor et coi' cũ ea est fornicarius et illicitus sm se. et ẽ etiam cõtra legem naturale3 et scriptã. Jus ei publicũ legis naturalis dictat procreatiõnẽ filiorum cũ educatione et hereditatis successione. quod non posset esse nisi esset copula parentũ inseparabilis. Item est cõtra ius puatum rõis. quod dictat non facere alij quod homo fieri nõ vult sibi et ecõuerso. Quilib3 enim vir vult vt effectus eius cui copulatur sibi iseparabiliter adhereat. Secũdo modo dicitur cõcubina assumpta insepabiliter ad semper. sed cõditionis seruilis. et sic realiter erat vxor Sed tñ dicitur cõcubina q2 nõ erat principalis vxor. vnde Ge. x. vi. Sara dedit abrahe Agar in vxorem. Rachel dedit balam ancillam viro suo in coniugium. Gen. xxx. licet autem quelibet talium diceret vera vxor et inter virum et cã diceretur verum matrimonium. deficit tamen a rõe sacramẽti quod est vnici ad vnicam vt dictu3 est Vlterius nota hic domin' bonauentura i. iiij ꝙ pdicta dispensatio de pluribus vxoribus n fuit tempore nature institute. q2 tunc nõ erat necessitas sterilitatis nec in tempore gratie est. quia multiplicatum est genus humanũ ad cultum xpi. Sed ratione vtilitatis fuit tẽpore abrahe quia ante eum multiplicabant non ad cultum dei sed ad mala et ideo deleti sunt de terra Sed ratione honestatis ad illos se extendit qui vxoribus et concubinis tẽpantur et ad cultũ dei multiplicandum faciebant et volebant vti Hec autem dispẽsatio facta est diuina inspiratione in patriarchis et rege dauid quãdo et quoniã vtrisq3 facta

est de semine dauid repromissio Et quia isti erant tanquam capita. et imittandi erant tamquam sancti intellexerunt recte dispensationem ad omnes extendi qui erant imitatores eorum et mos fuit ex hoc introductus durans vsque ad christi aduentum.

De prefiguratione extreme vnctionis.

Sacramentum extreme vnctionis fuit figuratum in multiplici vnctione veteris testamenti Tunc enim vngebantur reges et sacerdotes templum et altare et certe cum christianus est propinquus morti. tunc propinquus est vt sicut rex adipiscatur regnum glorie. vt etiam sicut sacerdos offerat deo sacrificium laudis perpetue vt etiam in eius anima templo et altari summus pontifex deus colatur. laudetur et honoretur in eternum et propter hoc vngitur cristianus cum est propinquus morti. Vngebantur etiam antiquitus pugiles. et sic christianus in morte. quia aggreditur bellum fortissimum tunc enim ipsum hostis impetit vehementius propter quod oportet ipsum tamquam strennuum pugilem strennue dimicare. Vngebantur etiam antiquitus sponse cum viris tradebantur. Vnde et vxor ab vngendo dicitur. eo quod vngeretur et certe anima cristiani cum debet exire de corpore debet tradi celesti sponso. et traduci in tabernaculum eius vt eius castis amplexibus perpetuo delectetur

De prefiguratione. vij. donorum spiritussancti:

Septem autem dona de quibus dicitur Isa. xi. figurata sunt per septem crines capitis samson. quibus rasis ab eo recessit fortitudo Judicum. xvi. et vere exclusis a capite hominis. i. ab anima. vij donis spiritussancti recedit ab homine fortitudo. Figuratur etiam secundum expositionem Grego. per. vij. filios iob. Job. i. Per dona enim spiritussancti adoptatur homo in filium dei perfectissime. ut sit dignus hereditate superna.

De prefiguratione septem virtutum

Septem autem virtutes figurantur per. vij. dies quibus deus cuncta fecit opera et postea quieuit. quia per virtutes illuminatur anima et in ipsis quiescit cum per ipsas perueniatur ad requiem spiritualem in presenti et eternam in futuro. Figurantur etiam per. vij. dies festiuitatum legalium. per ipsas enim anima solennizat. colit deum et a vitijs cessat. Figurantur etiam per illas. vij mulieres de quibus Isa. iiij. Apprehendent vnt. vij. mulieres virum vnum et cetera. Nemo enim est vir nec vir vnus vnitate gratie nisi quem iste domine apprehendunt.

De prefiguratione. vij. bonorum spiritualium. et primo bonitatis crucis in passione christi.

Hunc etiam alia bona spiritualia que multum valent ad superationem hostium ac etiam ad purgationem viciorum Primum est virtus crucis et passionis christi que fuit figurata in baculo dd. et in. v. lapidibus quos accepit de torrente cum quibus occidit philisteum. i. Reg. xvij. baculus crucem figurabat. v. lapides. v. plagas ihesu quas cristianus cum funda sue considerationis debet contra demones facere et sic debellabitur hostis.

De prefiguratione bonitatis et orationis matris ihesu cristi.

Secundum autem bonum est virtus et oratio matris christi que fuit figurata per Judith que holofernem occidit Judith. xiij. et hester que amam et hostes populi israel occidi procurauit. vide in libro hester et per iahel que zizaram percussit. Judi. iiij. et per bersabee matrem salomonis de qua. iij. Reg. ij. ipsa enim et si fuit sponsa dei patris sicut hester assueri. fuit tamen vere mater veri salomonis cui dicit filius suus illud uerbum quod dixit salomon matri sue. iij. Regum. ij. Pete mater mea quod vis neque enim phas est ut auertam faciem tuam omnia etiam que salomon dicit in laudem sponse in li. Cant. de gloriosa matre domini spiritualiter exponuntur.

De prefiguratione bonitatis virtutis: potestatis siue auctoritatis ecclesie in orando

peccator pũgere. xi. fagis cilicinis pniẽ vt sic vulnus aperiatur et virus egrediatur

De prefiguratione sacramenti ordinis.

Sacramentum ordinis fuit figuratũ in institutione ordinis leuitarũ et ministrorũ tabernaculi de quibus in li. Numerorum. Et in ordinatione sacerdotum d̃ qua. Exo. xviij. p̃cipue autẽ fuit figuratum sacerdotium ecclesie i sacerdotio Melchisedech. de quo ge. xiiij. Sacerdos eni ecclesiasticus non est sacerdos secundũ ordinẽ leui sed secũdũ ordinem melchisedech i: psal. cix.

De prefiguratione sacramenti matrimonij

Sacramẽtũ autẽ matrimonij noue legis fuit figuratũ in mr̃imonio ꝙ fuit inter Adã et euã. vñ ipse dixit. ꝓpter hoc relinquet homo patrem et matrẽ et cetera. Ge. ij. Adã enim non legitur habuisse nisi vxorẽ vnicã. vnde ibi dixit adherebit vxori sue non vxoribus. Figuratũ etiã fuit p matrimoniũ quod fuit inter Jsaac et rebeccã. de quo Ge. xxiiij. Jpse eni Jsaac fuit vnic⁹ vnice ꝓpter hoc imunis fuit ab illa maledictione quã icurrit. Lamech qui prius induxit bigamiã Ge. iiij. Et tale dꝫ eẽ matrimonium ecclesie. De tali eni dic apostolus ad ephes. v. Sacramẽtũ hoc dico magnũ in xp̃o et in ecclesia. Nec etiaꝫ dico quin bigamia vel octogamia sit verũ matrimoniũ sed tamẽ multũ deficit a ratiõe sacramẽti. Notat super hoc Alexander d̃ ales in. iij. tractatu. ij. super p̃cepto. ꝙ habere plures vxores fuit adulteriũ ipsi Lamech. ꝓpt̃ duo. Primo qꝛ fuit contra ius naturale. scꝫ ne facias alij quod tibi non vis fieri. Et vir non vult ꝙ vxor diuidat carnẽ suam cũ mltis et ita peccauit in deum. Secũdo qꝛ fuit contra morem et consuetudinem et moderãtiam. Ex incontinentia eni imoderata plures habuit. et sic scandalizauit proximũ. sãcti vero patres non cõmiserunt adulterium in habendo plures. nec peccauerunt contra ius naturale qꝛ cum eis occulta inspiratiõe fuit dispensatũ. nec contra morẽ. qꝛ iaꝫ erat in cõsuetudinẽ tractũ. Et nota ꝙ causa dispensationis fuit triplex. s. propter multiplicationem cultus dei exemplo Abrahe. Ge. xvi. Jtem in figuram Coniugiũ enim patrũ significabat connubiũ cristi et ecclesie q̃ mltiplicatur per contẽplatiuos et actiuos. s. filios et mercennarios. quod figuratũ fuit in vxoribus. Jacob liberis et ancilis siue concubinis. Ge. xxvi. Jtẽ ꝓpter moderãtiã et tẽperantiam. Moderate eni appetebãt antiq patres coitũ. s. ꝓpter solã ꝓpagatõnẽ ad cultũ dei. exẽplo dauid. ij. Reg. xxvi. Ad maiorẽ autẽ euidentiam predictorum Nota ꝙ concubia dicitur duobus modis. Uno mõ assumpta ad tempus ad prolẽ ꝓducãdam ꝙ dicitur assumpta ad tempus. hoc dicitur ad differentiam vxoris et ꝙ dicitur ad plẽ ꝓcreandam. Hoc dicitur ad differentiã meretricis. talis concubina non est vxor et cou⁹ cũ ea est fornicarius et illicitus ſm se. et ẽ etiam cõtra legem naturaleꝫ et scriptã. Jus eni publicũ legis naturalis dictat procreatiõnẽ filiorum cũ educatione et hereditatis successione. quod non posset esse nisi esset copula parentũ inseparabilis; Jtem est cõtra ius priuatum rõis: quod dictat non facere alij qđ homo fieri nõ vult sibi et ecõuerso. Quilibꝫ enim vir vult vt effectus eius cui copulatur sibi iseparabiliter adhereat. Secũdo modo dicitur cõcubina assumpta insepabiliter ad semper. sed cõditionis seruilis. et sic realiter erat vxor Sed tñ dicitur cõcubina qꝛ nõ erat principalis vxor. vnde Ge. x. vi. Sara dedit abrahe Agar in vxorem. Rachel dedit balam ancillam viro suo in coniugium. Geñ. xxx. licet autem quelibet talium diceret vera vxor et inter virum et eã diceretur verum matrimonium. deficit tamen a rõe sacramẽti quod est vnici ad vnicam vt dictuꝫ est Ulterius nota hic domin⁹ bonauẽtura i. iiij ꝙ p̃dicta dispensatio de pluribus vxoribus nõ fuit tempore nature institute. qꝛ tunc nõ erat necessitas sterilitatis nec in tempore gratie est. quia multiplicatum est genus humanũ ad cultum xp̃i. Sed ratione vtilitatis fuit tẽpore abrahe quia ante eum multiplicabant non ad cultum dei sed ad mala et ideo deleti sunt de terra Sed ratione honestatis ad illos se extendit qui vxoribus et concubinis tẽꝑantur et ad cultũ dei multiplicandum sciebant et volebant vti Hec autem dispẽsatio facta est diuina inspiratione in patriarchis et rege dauid quãdo et quoniã vtriusqꝫ facta

est de semine dauid repromissio Et quia isti erant tanquam capita. et imitandi erant tamquam sancti intellexerunt recte dispensationem ad omnes extendi qui erant imitatores eorum et mos fuit ex hoc introductus durans vsque ad christi aduentum.

De prefiguratione extreme vnctionis.

s Acramentum extreme vnctiois fuit figuratum in multiplici vnctione veteris testamenti Tunc enim vngebantur reges et sacerdotes templum et altare et certe cum christianus est propinquus morti. tunc propinquus est vt sicut rex adipiscatur regnum glorie. vt etiam sicut sacerdos offerat deo sacrificiu laudis perpetue vt etiam in eius anima templo et altari summus pontifex deus colatur. laudetur et honoref in eternum et propter hoc vngitur cristianus cum est propinquus morti. Vngebantur etiam antiquitus pugiles. et sic christianus i morte. quia aggreditur bellum fortissimum tunc enim ipsum hostis impetit vehementius propter quod oportet ipsum tanquam strennuum pugilem strennue dimicare. Vngebantur etiam antiquitus sponse cum viris tradebantur. Vnde et vxor ab vngendo dicitur. eo quod vngeretur et certe anima cristiani cum debet exire de corpore debet tradi celesti sponso. et traduci in tabernaculum eius vt eius castis amplexibus perpetuo delectetur

De pfiguratione. vij. donoru spussancti:

s Eptem autem dona de quib dicitur Isa. xi. figurata sunt per septem crines capitis samson. quibus rasis ab eo recessit fortitudo Iudicum. xvi. et vere exclusis a capite hominis. i. ab anima. vij donis spiritussancti recedit ab homine fortitudo. Figuratur etiam secundum expositionem Grego. per. vij. filios iob. Job. i. Per dona enim spiritussancti adoptatur homo in filium dei perfectissime. ut sit dignus hereditate superna.

De prefiguratione septe virtutum

s Eptem autem virtutes figurantur p. vij. dies qb deus cuncta fecit opera et postea quieuit. quia per virtutes illuminatur anima et in ipsis quiescit eius per ipsas perueniatur ad requiem spualem in psenti et eternam in futuro. Figurantur etiam per. vij. dies festiuitatum legalium. per ipsas enim anima solenizat. colit deum et a vitijs cessat. Figurantur etiam per illas. vij mulieres de quibus Isa. iiij. Apprehendent. vij. mulieres virum vnum et cetera. Nemo enim est vir nec vir vnus vnitate gre nisi quem iste domine apprehendut.

De prefiguratione. vij. bonorum spiritualium. et primo bonitatis crucis in passione christi.

t Vnc etiam alia bona spiritualia que multum valent ad superationem hostium ac etiam ad purgationem viciorum Primum est virtus crucis et passionis christi que fuit figurata i baculo dd. et in. v. lapidibus quos accepit de torrente cum quibus occidit philisteum. i. Reg. xvij. baculus crucem figurabat. v. lapides. v. plagas ihu quas cristianus cu funda sue considerationis debet contra demones facere et sic debellabitur hostis.

De prefiguratione bonitatis et oratonis matris ihesu cristi.

s Ecundum autem bonum est virtus et oratio matris xpi que fuit figurata per Judith que holoferne occidit Judith. xiij. et hester que ama et hostes populi israel occidi procurauit. vid in libro hester et per iahel que zizaram percussit. Judi. iiij. et per bersabee matrem salomois de qua. iij. Reg. ij. ipsa enim et si fuit sponsa dei patris sicut hester assuero. fuit tamen vere mater veri salomonis cui dicit filius suus illud uerbum quod dixit salomon matri sue. iij. Regu. ij. Pete mater mea quod vis neque enim phas est ut auertam faciem tuaz omnia etiam que salomon dicit in laudem sponse in li. Cant. de gloriosa matre domini spualiter expo nutur.

De pfiguratoe bonitatis vtutis; ptatis siue auctoritatis ecclesie i orando

t Ercium bonum est virtus potestas siue auctoritas ecclesie cuius oratio summe placet deo. Est enim ipsa vnica sponsa christi cui dixit sponsus Cant.ij. Ostende mihi faciem tuã sonet vox tua in auribus meis. vox enĩ tua dulcis et facies tua decora.

De prefiguratione virtutis orationis sãctorum noui testamenti.

q Vartum bonum ẽ oratio sanctorũ noui testamenti qui iaȝ cũ christo regnãt scilicet appostolorum qui fuerunt figurati in sanctis patriarchis et prophetis. nam sancti patriarche factis et pphe dictis gratiam noui testamẽti presignarunt et meritis populum deo recõciliare efficaciter meruerunt de quib⁹ Isa xxvij. Qui ingrediuntur impetu ad iacob. florebit et germinabit israel. et implebũt faciẽ orbis semine et cetera. Sãctorũ martiȝ qui fuerunt figurati in sanctis machabeis q̃ interpretãtur victoriosi. fuerunt enĩ re et nomine victores Sanctorũ confessoruȝ qui fuerunt figurati in filijs prophetarum de quibus in. i. et. ij. Regũ. Sãctorum et sanctaȝ virginum qui fuerunt figurati in abel. q̃ fuit primus virgo de quo Gen. iiij. Et in filia iepte. Judi. xi. Et in abysag sunamite que fouit David regem de quo. iij. Regũ. i.

De prefiguratione bonoȝ pastoȝ ecc̃lie.

q Vintum autẽ bonum est sedulitas bonorum pastorum ecclesie qui fuerunt figurati per moysen. Josue. et David Illi enim orando ꝙ maxime et nihilominus operando prostrauerunt hostes Vñ quomodo Moyses orãdo prostrauit amalech. Exo. xvij. Sic et boni pastores ecclesie orando et operando. docendo et lucis exempla ministrando hostes ecclesie superant et per ipsos subditi ad sanctitatis opera prouocantur.

De pfiguratõe bonitatis diuine inspiratõis

s Extum bonum est diuina inspiratio que etiam indulcorat huiusmodi amaritudinem et illustrat animam contra errorum caliginem Quantum ad primum figuratur p illud lignum quod ostendit dominus Moysi quod cum in aquis missum fuisset ĩ dulcedinem verse sunt. Exod. xv. Quantũ ad secundum figurantur per fauum mellis quẽ gustauit Jonathas et illuminati sunt oculi eius. i. Regũ. xiiij. Que etiam figuratur per angelum domini qui descendit in fornaceȝ. et cetera. Dañ. iij. quoniam refrigerat concupiscentiam.

De prefiguratione bonitatis discrete considerationis hominis

s Eptimum bonum est discreta hominis consideratio. debet enim homo sepe considerare et ad memoriam reducere. vij. christi beneficia. vij. matris gaudia. vij. effusiones sanguinis ihesu. vij. ordines sanctorum qui sunt in patria. vij. offẽsas quibus offendunt homines deum. per vij. peccata mortalia. vij. plagas nouissĩas de quibus Job. Apocal. xv. per quas intelliguntur. vij. inferni supplicia. vij. dotes glorie quas merentur electi per. vij. opera misericordie. septem sanctorum ordines figurantur per septem boues pulcras et crassas et septem dotes glorie per septem spicas plenas et formosas omnes quia reprobi per septeȝ fedas boues. et confectas macie. et septem inferni supplicia per septem spicas percussas vredine de quibus omnibus habetur Gen. xli. Per quas septem considerationes nũc mundi vanitas peccati vilitas. carnis cõplacentia. et demonum fraudulentia Vnde figurantur iste septem considerationes per illos septem circuitus quos fecerunt filij israhel circa vrbem. Hierico ipsos archa domini precedente Josue. vi. Sic et christus qui est archa domini christianum precedat in p̃senti exilio sit semper ante sue mentis oculos et sic septem circuitus et septem considerationes predictas faciat ꝙtum ad ipsum mũdi vanitas destruetur Apparet igitur ex premissis ꝙ secundum ꝙ dicit appostolus ad

Hebre.ix. facta in veteri testamento fuerunt parabole instantis temporis et sic omnia in figuram contingebant in illis.i. Corinth.x. Et sic patet primum principale huius considerationis tercie.

De prefiguratione correctionis nostre in tempore gratie.

Circa secundum huius tercij pũcti est sciendum q̄ tempus gratie vt dictum est. est tempus peccata corrigendi et cauendi ad q̄ multum valent peccata veterum que punita fuerunt temporaliter In quorum quidem punitionibus figurabatur punitio xp̄ianorum sempiterna si comittant similia.

De prefiguratione correctionis superbie

Ad correctionem enim superbie et inobedientie multum valet moralis Adam figura in tunicis pelliceis eiusq̄ eiectio de paradiso. que ipse et vxor sua meruerunt pro se et cunctis posteris suis pro eo q̄ consentiẽtes suggestioni dyaboli superbi et inobedientes fuerunt. Ad hoc etiam multum valet expulsio Saul de regno qui propter superbiam et inobedientiam regnum israel amisit sicut de hoc habetur.i. Regũ.xv.et.xvi. Ad hoc etiam multum valet suspensio Absalonis in quercu. qui propter superbiã et ambitionem regnandi suspensus in quercu fuit a Joab interfectus.ij. Reg.xviij. Multum etiam valet ad hoc plaga cõminata Ezechie propter hoc q̄ quadam ostentatione ostenderat babylonijs omnes thesauros domus sue.iiij. Regũ.xx. valet etiã ad hoc mors illorum principum quinquagenariorum qui superbe loquentes Helye meruerunt extingui ab igne celesti.iiij. Reg.i.

De prefiguratione correctionis inuidie.

Ad correctionem etiam inuidie multũ valet maledictio Cayn qui propter inuidiam abel interfecit. Ge.iiij. reprobatio esau. qui fratri suo Jacob inuidens et odio habens sicut dicitur Gene.xxvij. fuit temporaliter reprobatus. Valet ad hoc tribulatio quam passi fuerũt filij Jacob qui inuidentes ioseph. Ipsũq̄ odio habentes sicut dicitur Gene.xxxvij. sustinuerunt propter hoc tribulationẽ multiplicem in egypto sub eodem Joseph fratre suo. Valet etiam ad hoc vexatio saul qui inuidens Dauid nec rectis oculis ipsum aspicere valens propter hoc quod dixerunt mulieres. percussit Saul mille. et Dauid.x. milia fuit inuasus a maligno spiritu.i. Regũ xvi. Ad hoc etiam multum valet lepra Marie et leuitarum plaga. quia inuidẽtes murmurauerunt contra moysen. De maria habetur Nume.xij. de leuitis.xvij. Ad hoc etiam multum valet interfectio. Adonie qui inuidens salomoni regi israel propter hoc fuit interfectus.iij. Regũ.ij.

De prefiguratione ad correctionem Iracundie.

Ad correctionem iracundie valet maledictio Cayn. cui dixit dominus vbi supra. Cur iratus es. quare concidit vultus tuus et cetera. Valet etiam maledictio furoris Symeon et leui. qui irati propter stuprum dine interfecerunt sichimitas. Genesis.xxxiiij. de quibus dixit Jacob maledicẽdo Ge.xlix. In furore suo occiderunt virum. maledictus furor eorum et cetera. Valet insuper ad hoc submersio pharaonis et egyptiorum qui turbati et irati propter exitum filiorum israhel insecuti fuerunt eos. et tandem submersi sunt in mari rubro. Exod.xiiij. Valet etiam ad hoc mors nabal de quo dicitur i. Reg.xxv. q̄ erat vir durus. maliciosus et pessimus. propterea factum est cor eius emortuum. et ita percussit dominus. Nabal et mortuus ē

Auaricie

a D correctionem etiam peccati auaricie occurrit Achor, vel achan qui accepit de anathemate hierico regulam auream propter suam auariciam et argētum et pallium propter quod fuit lapidatus et cuncta que illius erāt igne consumpta Josue.vij. Occurrit etiaʒ achab qui concupiuit iniuste vineam naboth propter quam et ipsum fecit interfici: cui dixit helyas in hoc loco in quo linxerunt canes sanguinem naboth lambent sanguinem tuum etc. iij. Regū.xxi. Occurrit insuper giezi qui propter cupiditatem suam et auariciam accepit a naamā tria talenta argenti et vestes mutatorias duplices, propter quod lepra naamā adhesit ei.iiij. Regū.v. voluit etiaʒ vendere gratiam sanitatis. Occurrit helyodorus qui volens rapere pecunias que erāt in erario fuit verberatus egregie. et positus in gestatoria sella.ij. Mach.iij

Accidie.

a D correctionem autem accidie occurrunt dina que peruagans regionem egressa vt videret mulieres illius terre fuit a sichē oppressa. Gen.xxxiiij. Filij israel qui vacantes ocio expectantes moysen fecerunt vitulum. Exod.xxxij. et propter vitulum quem adorauerūt.xxiij. milia fuerunt interfecti. Dauid qui ocians in solario domus concupiuit bersabee cum qua et concubuit. et postea vriam virū suum interfici fecit.ij. Reg.xi. Sodoma cuius peccati occasionem dicit propheta fuisse habundantiam diuitiarum. ocium et saturitatem panis Ezech.xvi.

Gule

a D correctionem autem gule occurrunt Eua. esau. ionathas. loth. holofernes. filij israel et sacerdotes bel. propter gulam enim eua maledictionem meruit. Genesis.ij. Esau primogenita vendidit. Genesis.xxv. Loth propter hebrietatem incestum commisit. Genes.xx. Jonathas patrem offendit. et aliqualiter populum turbauit.i. Regū.xiiij. Holofernes a Judith fuit interfectus. Judith.xiij. Sacerdotes belis qui deuorabant que offerebātur a Dario trucidati sūt Dan.xiiij.

Luxurie

a D correctionem autem luxurie occurrunt inūdatō diluuij. Ge.vij. et consumptio.v. ciuitatum: Genesis.xix. Interfectio sichimitarum propter dinam. Genesis.xxxiiij. Peritio filiorum israel in deserto qui fuerūt fornicati cū madianitis: et ideo multi fuerunt percussi. Nume.xxv. Destructio tribus beniamyn que propter vxorem leuite quam abutendo interfecerunt quasi omnino consumpti fuerūt Jud.xix.et.xx.capitulo. Infortunium dauid cui propter vxorem vrie hoc contingit quod absalon filius suus ingressus fuit ad concubinas suas.ij. Regū.xvi. sic propheta ei predixerat.ij. Regū.xij. Interfectio amon propter thamar sororem suam.ij. Reg.xiij Infatuatō samsonis. Judi.xvi. Apostasia salomonis cuius cor fuit depravatum per mulieres.iij. Regū.xi. Interfectio presbiterorum qui cōcupierūt susannā. Daniel.xiij.

Idolatrie.

a D correctōnem ydolatrie occurrit illud Exod.xxxij. Sedit populus manducare et bibere et surrexit ludere.i. coram vitulo conflatili choreas ducere. vel ludere.i. ad instar puerorum vitulum adorare. qui opere fusorio factus erat. Pueri enim fingunt sibi de luto quedā ydola que postea pueriliter adorant. vnde nihil aliud fuit ludere coram vitulo quam ydolum factum adorare et ibidem dicitur quod leuite de mandato Moysi propter hoc peccatum interfecerunt quasi.xxiij. milia hominum. Illud etiam occurrit de hoc idem quod quasi omnia flagella et captiuitates populi israelitici fuerunt propter ydolatrie sce-

lus. hoc ꝙtum ad primum preceptum.
Ad correctionem blasphemie que est cō-
tra secundum preceptum habes lapidatio-
nem blasphemi. Leui. xxiiij. Ad correcti
onem violantium sabbatum habes puniti
onem illius qui ligna in sabbato collige-
bat. vide Nume. xv. hoc ꝙtum ad tercium
preceptum. Ad correctionem vero temeri
tatis vsurpantium officia ministrorum ec-
clesie habes percussionem ozie qui archam
tetigit. ij. Regū. vi. lepram ozie qui thura i-
cendebat. ij. Paral. xxvi. Ad correctionē
inhonorantium parentes habes maledicti
onem cham qui irrisit patri suo. genesis. ix
Et maledictionem ruben qui fedauit cubi-
le patris sui cui dixit pater. nō crescas. Gen.
xlix. Maledictionem absalonis qui expulit
patrem suum de iherusalem et polluit cōcu
binas eius. vbi supra. Ad correctionem
homicidij habes interfectionem illorum
qui interfecerunt isboseth. ij. Regū. iiij. et i-
terfectionem Joab qui abner et amasan in-
terfecerat de quo. iij. Reg. ij. Ad correcti
onem mechie habes multa que supra statī
dicta sunt. Ad correctionem furti habes
lapidationem presbyterorū. Danielis. xiij
Duo vltima precepta non habuerunt penā
determinatam in lege. Idcirco ꝙuis trans
gressio ipsorum sit peccatū mortale ac mor
tis eterne meritum ipsorum tamen punitio
non fuit alicubi in scriptura veteri figurata.

De prefiguratione ad correctionem ma lorum principum.

A D correctionem autem malo-
rum principū occurrit pharao
propter quem egyptus perijt.
Exod. xiiij. Occurrit roboan propter quē
regnum israel scissum fuit. iij. Regū. xij. I-
tem sennacherib propter cuius maliciam et
superbiam percussit āgelus domini. clxxxv
milia assyriorum. iiij. Regū. xix. Occurrit e-
tiam nabuchodō. qui propter maliciam suā
fuit quasi conuersus in bestiam. Daniel. iiij
Item antiochus de quo dicitur. ij. Mach.
ix. ꝙ de ipsius corpore vermes scatuebant
et infra dicitur ꝙ homicida et blasphemus
miserabili vita functus est. Occurrit etiam
translatio regnorū ď gente in gentem ꝙ ma
xime ascribitur et attribuitur malitie princi-
pum Eccli. x.

De prefiguratione ad correctōnem malo rum prelatorum.

A D correctionem malorum pre
latorū occurrit heli qui fuit ne
gligens in correctione filiorum
qui de sella corruens mortuus fuit. multa-
ꝗ mala populo acciderunt. i. Regū. iiij.

De prefiguratione ad correctionē malo-rum sacerdotum.

A D correctōnem malorum sacer
dotum occurrūt filij hely ofni et
phinees. qui nescientes sacerdotis officiū
i. Reg. ij. corruerunt in prelio. i. Regū. iiij.
Occurrunt etiam nadab et abiu qui obtule
runt ignem alienū. et ideo fuerūt a domino
percussi. deuorauitꝗ eos ignis. Leuit. x.
Ignem alienum offerunt sacerdotes auari
et luxuriosi quos gehenne incendium deuo
rabit.

De prefiguratione ad correctiōē omniū predictorum

A D correctionem omniū predi
ctorum occurrit considerare vir
tutes sanctorum veteris testamenti videlicꝫ
iusticiā noe. de qua Ge. vi. Fidē et obedien
tiam abrahe. de fide hēs Ge. xv. et obedien
tia. Ge. xxij. Itē de virtute eius et pace quā
voluit habere cū Loth. hēs. Ge. xiij. Occur
rit secundo considerare simplicitatē iacob.
Ge. xxv. Castitatē ioseph. ge. xxxix. Humili
tatem dauid hēs in multis locis. i. Reg. Je
iuniū. Moysi de quo Exō. xxxiiij. Jeiuniū
helye. de quo. iij. Reg. xix. Abstinētiā Ju-
dith vide in libro illo Danielis et sociorum
eiꝰ. Dan. i. Zelū phinees qui interfecit forni-
catorem. Nume. xxv. et Mathathie. qui tru
cidauit sacrificātē super arā. i. Mach. ij. Oc-
currit etiam cōsiderare sedulitatē laborādi.
Ruth. et largitatem. Booz. vide in libro
ruth. Patientiam. Job. et Thobie vide in
libris eorum. Occurrit etiam considerare

zelū Samulis qui interfecit regem Agag. i. Reg. xv. et helye qui interfecit sacerdotes Baal. iij. Regū. xviij. Occurrit etiam cosiderare strenuitatem machabeorum et martyriuz Eleazari. et illorum. vij. fratrum. ij. Macha. vi. et. vij. Sic ergo patet q bene dixit apostolus q facta veteris testamenti scripta sunt ad correctionem nostram. Dicit enim apostolus. i. Corinth. xi. Dum iudicamur autem a domino corripimur vt non cū hoc mundo damnemur. Sed multum terribile est quod scriptura dicit q difficile est corrigere quem deus despexerit. Eccl's. vij. vere signum est diuine despectionis quando homo a malis suis non corrigitur qui totiens et in tot locis corripitur per scripturas. Patet ergo clarissime ex his que dicta sunt i hac tercia consideratione q omnia que predicamus de christo ihesu. omnia credenda. omnia cauenda. omnis inimicorum spiritualium malicia omnis virtutis sacramentoruz et efficacia. omnia predicta et alia fuerunt i lege et prophetis et psalmis prefigurata. et ad nostram correctionem scripta. quia omnia illa in figura contigebāt illis. i. Cor. x.

Quia omnia scripta de venturo Messia impleta sunt in ihesu christo.

Quartus pūctus et vltimus huius sexti articuli ē videre quo modo omnia que scripta erant de messia venturo fuerunt impleta in christo ihesu saluatore nostro. et ideo ipse verus messias nec alius expectandus. Pro cuius clariro intellectu aperiuntur. xij. thesauri. Primus erit de tempore aduentus christi. Secundus de eius progenie. Tercius de assimulatione. Quartus de loco natiuitatis. Quintus de eius nomine. Sextus de eius veneratione. Septimus de modo viuendi. Octauus de modo moriendi. Nonus de causa mortis. Decimus de eius resurrectione. Undecimus de premio credentium. Duodecimus de pena persequentium in presenti et in futuro.

Quia verus messias debebat venire in destructione secundi templi. et ablatōne sceptri israhel. et impletione. lxx. ebdomadarū danielis.

Primus thezaurus aperitur d tempore aduentus messie. qd sacra scriptura pronunciauit et specifice determinauit. Pro cuius declaratione hic adducam quatuor testimonia. Primum est testimonium prophetarum secundum glosas. Talmuth. licz in illo libro reperiantur multe vanitates et abbominationes et hereses. non solum cōtra legem euangelicam sed etiam contra essentiam diuinam. et contra legem scripture ac cōtra legem nature vt suo loco videbitur propter que puniri deberent. Veruntamē ad conuincendam maliciam eoruz propriis auctoritatibus suorum doctorum concludetur aduentus messie sicut optime fuit disputatum cum sapientibus eorum et conclusuz et determinatum coram summo pontifice. Benedicto. xiij. Presentibus pluribus cardinalibus. prelatis et magistris in theologia. et aliis multis notabilibus personis. Anno domini. M. cccc. xij. xviij. pontificatus eiusdem summi pontificis. Secundum est testimonium inquisitionis iudeorum. Tercium erit testimonium iosephi hystoriographi eorum. Quartum erit testimonium Pylati qui eum tradidit crucifigendum arbitrio eorum. De primo dico q tempus assignatum aduentus messie erat in fine secundi templi hierusalem paulo ante destructionem eiusdem templi: vt patet Malachie. iij. vbi dicitur. Ecce ego mitto angelum meum. et preparabit viam ante faciem meam. et statim veniet ad templū sanctum suum dominator quem vos queritis. et angelus testamenti quem vos vultis Ecce venit dicit dominus exercituuz In dicto textu sunt tria vocabula que significant suum aduentum multum prope. Primum est ecce. qd ōndit rem presētē añ nos. Scdz ē stati qd ōndit rem breuissimā vel sine tpe Terciū est ecce venit. Itez quando dixit ad templum suum ostendit q in hora sui aduē

tus esset templum edificatum et in bono sta tu per contrarium illius quod credunt iudei qui dicunt ꝙ quando ipse veniet: inueniet eos in captiuitate et templum desertum: Item secundo sicut dixit Isa.ca.lvi. Hec di cit dn̄s. Custodite iudiciū et facite iusticiã qr iuxta est sal⁹ mea vt veīat et iusticia mea vt reueletur et declarant doctores hebreorū in berexit raba.i.genesi magno. Rabi mos se darsan quid voluit dicere.iuxta est salus mea.vt veīat et iusticia mea vt reueletur hoc dicitur pro rege messia: propter quod dixit Daniel capitulo.ix.et adducatur iusticia sē piterna. Item tercio dixit Zach.ix. Exulta satis filia syon.iubila filia iherusalem. Ec ce rex tuus veniet tibi iustus et saluator ipse pauper et ascendens super asinam et super pullum filium asine. In q̄tum dixit ecce rex tuus ostendit eius aduentum breuissimum Et quod restat in hoc textu ostendit ꝙ loq̄r de christo ihesu quia in tali habitu intrauit in hierusalem Multum facit admirari quo modo omnes isti prophete fuerunt concor des vt omnes vna voce dicerent aduentum messie esse tam propinquissime et ꝙ postmo dum retro cesserit tanto tempore a tempore vltimo predictorum prophetarum vsq̧ ho die cum transierint iam vltra mille septingē ti anni. Inuenimus eniȝ balaam Numeri. xxiij. dixisse prophetando pro rege dauid. videbo eum sed non modo intuebor illum. sed non prope.et ab eo vsq̧ ad dauid nō fu erunt nisi quadringenti anni modicum pl⁹ Quare per vim habemus dicere ꝙ pauco tē pore post dictos prophetas habebat eē ad uentus messie. Dicet iudeus per dicta pro phetarum bene ostenditur esse aduent⁹ mes sie in breui.sed quomodo probabitur ei ꝙ ille aduentus fuit in fine templi secundi in eadem hora qua fuit aduentus ihesu christi Dico ꝙ hoc ostenditur multum bene mul tis auctenticis prophetijs et rationibus et p̄rio per. Isa.capitulo.ix.qui dixit. Paruu lus enim natus est nobis.et filius datus ē nobis. Et factus est principatus super hu meros eius.et vocabitur nomen eius admi rabilis.consiliarius deus fortis pater futu ri seculi.princeps pacis.multiplicabitur ei⁹ imperium et pacis non erit finis. Non ē du bium quin ista prophetia loquatur de mes sia quia impossibile est aliquem hominem carnalem in quo non sit diuina natura inti tulari tam excellentissimis titulis Item qr ipsimet doctores hebreorum dicunt hoc in prologo hecarabeti.i.lamentatiōis magne Ubi dicit rabi Oze.galileus.in nomine mes sie est pax.quia sic scriptum est pater futuri seculi.princeps pacis: Item in libro canhe drin in capitulo quod incipit totus israhel Dicit rabi thauhum. Que est ratio ꝙ quecū ꝗ men.que est in medio vocabuli est aper ta et h̄ est clausa Respondet quia deus vo luit facere de Ezechia messiam.et venit vir tus iudicialis et dixit ante deum dominuȝ mundi. Dauid qui dixit ante te tot cantica et tot laudes.non facis messiam et ezechi am pro quo fecisti tot miracula.et non dixi sti vnum canticum ante facies messiam: et ideo deus clausit men. Et illa hora exiuit filia vocis.i.vna reuelatio et dixit secretum meum mihi.secretum meum mihi:ve mihi: Et declarat rabi Salomon ꝙ dicebat deus hoc secretū de aduentu messie meum est. Et ꝙ propheta respondit.ve mihi vult dicere. O miser quando veniet ille messias. Ex predicta auctoritate possimus elicere tres ꝯ clusiones Prima ꝙ messias est ipsemet de us quia predicti tituli non possunt iustifica ri nisi de ipsomet deo. Secunda conclusio ē ꝙ messias natus est de maria existente vir gine quia illa littera men.posita in verbo multiplicabitur.quod in hebraico dicitur leuiarbe ostendit nomen eius quod ē in he braico merien. In latino maria ambo no mina incipiunt in illa littera men.sed in rec ta scripta quasi cursu naturali debebet esse men aperta Inq̄tum vero est clausa per con trarium et contra naturam totius scripture ostendit dictam merien vel mariam eē clau sam siue virginem. Sic enim contra cursum nature concepit et peperit.quia non ex virili semine sed mystico spiramine. Tercia cō clusio est que ad propositum facit ꝙ dicta men clausa ostendit tempus aduent⁹ messie punctualiter.quia hec prophetia fuit dicta in quarto anno regis. Achaȝ.et ab illo an no vsq̧ ad destructionem primi templi que facta fuit.xi.anno regis Sedechie transierūt d.anni. Item durauit captiuitas Baby lonie.lxx.annis Templū s̄m ꝙ edificauit neemias durauit.cccc.xx.ānis si subtrahām⁹ xl.annos qui trāsierunt a passione xp̄i vsq̧

ad destructõnē tēpli per Titū remanēt sexcē ti ãni q̄ trãsierũt ab hora i qua dicta fuit p̄dicta prophetia vsq; ad passionem xp̄i. et tã tum sumat mendausa in numero ẜm hebre os. cuius figura in habedario hebreoꝝ h̄ ē ex q̄b⁹ seq̄r ꝙ i illa mēdausa oñdit nob de⁹ illa duo secreta cũ dixit. secretũ meum mihi secretum meum mihi. Primum ꝙ mat̄ mes sie debebat esse maria siue virgo Secundo ꝙ tempus saluationis aduentus messie fu it punctu aliter sexcentorum annorum a re uelatione prophetie vsq; ad passionem sal uatoris: Iterum potest idem probari ī vna auctoritate que est in medrastuphin: i. glo sa psalterij: vbi dicit rabi⁹ Iohanam tribus annis cum dimidio stetit gloria domini in monte oliueti dando voces et dicendo.

Querite dominum dum inueniri potest inuocate eum dum prope est Isa. lv. Itez di xit in berexit raba. i. in generi magno rabi mosse darsan. Quid voluit dicere salomon in canticis canticorum ca. i. quando dixit Exultauim⁹ et letabimur in te. quando hoc erit. Quando pedes dei stabunt in monte o liueti illa hora erimus nos leti. Dico ꝙ ma nifeste apparet quia isti tres anni cuz dimi dio sunt illa dimidia ebdomada quam di xit daniel pro messia. Confirmauit autē pa ctum multis. Inueuimus enim ꝙ sic fuit quia saluator noster recepit baptismum in etate. xxx. annorum et deinde vsq; ad temp⁹ passionis fuerunt quasi tres anni cum dimi dio. quibus ambulauit per galileam et per montem oliueti conuocando homines ad penitentiam et respectu huius dicebat pre dicta verba. Isa. recitata per rabi Iohanni sc; querite dominũ dum et cetera vt supra. Itē pōt probari manifeste ꝙ aduent⁹ mes sie debet esse in predicto tempore per aucto ritatem quandam hebreorum que est in li bro canhedrin in ca. quod incipit totus isra el. et in libro Abadazara ca. i. vbi dicitur: sic legitur in studio Helie sex mille anni est mundus duo milia vanitatis. duo milia le gis. et duo milia messe. Sed propter pecca ta nostra iam sunt extra magna pars. Iterũ in eodē ca. dixit Helias rabi iuda nō est mi nus mundus q̄ quinquaginta quinq; iubi lei. in vltimo iubileo vēiet filius dauid. glo sa Rabisalomon istud sũmat quatuor mil le ducenti et quĩquaginta anni. et in vltimo iubileo fili⁹ dauid veniet. Notũ est ꝙ mors messie fuit circa tempus. quando impleti sunt quatuor mille anni a creatione mundi et posito ꝙ non inueniatur punctualiter ꝙ essent illa hora quatuor mille anni non est mirum quia maior decõputatio q̄ sit hec in uenitur in verbis dei in textu legis cuz deus dixit abrahe. Scias ꝙ futurum est semē tu um in captiuitate in terra aliena quadringē tis annis. et quando fuerunt liberati dicit textus ꝙ steterant. ccccxx. annis Et post q̄ bene visitauimus computum. inuenim⁹ ꝙ ex quo Iacob descendit in egyptuz vsq; quo fuerunt liberati per manus moysi non tran sierunt nisi. ccx. anni. Item si bene nũeram⁹ computum inuenimus ꝙ subiectio captiui tatis non fuit nisi quasi centum anni. ergo secũdum hoc non est mirum si doctor diui sit sex mille annos de duobus in duobus milibus. ergo facta acciderunt circa illam di uisionem modicum plus vel minus. Et po sito ꝙ dicat aliquis ꝙ ẜm auctoritatē illam tēpus aduentus redemptoris deberet esse i plenitudine quatuor milium annoruz post destructionem templi intantum ꝙ saluatio foret ducentis annis anticipata ante com putum doctoris. Dico ꝙ est mirabile quia Esa. in fine capituli. lx: illud prenosticauit dicendo. Ego dominus in tempore subito faciam istud et qui habent oculos ad vidē dum possunt intelligere ꝙ rationabilius ē. ꝙ aduentu saluatoris anticiparetur ex gra tia dei ducentis annis Ante tempus suum q̄ in preteritum transeundo milleducenti ā ni post quatuor mille non veniendo. Iterũ ad ampliorem probationem dicte conclusi onis inuenimus quod dicit Talmuth ihe rusalem ista in libro herabot in capitulo ha icore et me quarabeti. i. lamentatio magna dicit sic. Accidit vni iudeo qui stabat la borando ꝙ dedit mugitum bos transitq; vnus arabs audiuitq; uocem bouis et di xit iudee fili iudei. solue. solue. solue. tuos boues et tuum apparatum quia sanctuari um vestrum destruitur Iterum bos de dit secundũ mugitũ. et dixit ei arabs iudee fili iudei liga tuos boues et prepara illos quia natus est rex messias. Et dixit ei iu deus quod est nomen suum. Respondit menahē. i. consolator. Dixitq; ei iterum iu deus et quomō est nomen sui p̄ris Dixit ei

Ezechias.i.fortitudo dei dixit iterum iude us Et ubi natus est dixit ei In bethleez iu de. Dicit rabi abon Et quid oportet di scere ab arabibus ꝙ textus clarus ē in Esa x.qui dicit Libanus cuz excelsis cadet et di cit stati pᵒ Et egredietur virga de radice yesse. Ex predicta auctoriate eliciuntur et multuz bene quatuor conclusionis Prima quia ad uentus messie fuit circa destructionē templi Secūda ꝙ messie nomen est menahē ꝙ so nat in hebraico cōsolator quia per manum eius fuit consolatum genus humanū ď pec cato Adam Tercia ꝙ est filius dei quia no men patris quod hic intitulat ipse quod est ezechias significat in hebraico idem quod deus fortis. Quarta ꝙ natus est in bethleē Item dixit Talmuth in berexit.raba antiq dicit rabi Simuel filius nahamā Unde p habis tu ꝙ in die in quo fuit destructio tem pli in illa die natus est messias ď quo dixit Esa.c.vlti. Anteꝗ parturiret peperit anteꝗ veniret partus etiā peperit masculū in hora qua fuit destructio templi dederūt voces is rael sicut mulier existens in partu.et dicit io nathas in translatione chaldaica anteꝗ ei veniret angustia fuit saluata et ante ꝗ veni rent dolores partus reuelatus est rex messi as Item dicit in eodem libro rabi sim uel fi lius Johanā semel ibat Helias ꝑ viam in die qua fuit destructuz templum et audiuit vnam filam vocis.i.reuelationem daman tem et dicētē Templū sanctū vadat ad de structionē quādo illud audiuit helyas ima ginatus est quō posset destruere mundū et iens inuenit homines arātes et seminātes et dixit eis Deus est iratus cōtra mundum et vult destruere domum suam et captiuare suos filios inter gentes et vos intromittitis vosipsos inuitis tpalibᵒ Exiuit altera reue latio et dixit. Dimitte eos facere quia iā na tus est saluator israhel Dixit ipse et ubi est il le dictum est illi In bethleē iude Iuit illuc et inuenit mulierem quandam sedentem in porta domus sue et filium eius inuolutum in sanguine et iacentē añ eā dixitq ei filia. Filium peperisti: et dixit sic: Et ait ei. Et q̄d est hoc ꝙ sic est inuolutus in sanguine Rñ dit grande malū est quia in die in quo natᵒ est destructū est tēplū Dixitq ei. Surge fi lia et accipe eum quia per manum suam de bet eē magna saluator In illa hora surrexit mater et accepit puerū.et ipse recessit inď vs q ad quinq annos.et in fine quinq anno rum dixit. Ibo et videbo saluatorem israel si nutritur in forma regum vel angelorum. Iuit ergo et inuenit mulierem in porta do mus sue et dixit ei filia quid est de illo pue ro Respondit rabi Nonne dixi tibi ꝙ cum malo nutritur quia in die qua natus est fu it templum destructum et vltra hoc quia ha bet pedes non ambulat oculos habet et ñ videt Aures habet et non audit. Os habet et non loquitur et sic scatat sicut vnus lapis et dum ipse loqueretur cum ea insufflauit vē tus a quatuor partibus mūdi et proiecit eū in mari magno et ea hora Helyas scidit ve stimēta sua et emulsit capillos suos.et dixit ve quia perdita est saluatio israel Et exiuit vna filia vocis id est reuelatō et dixit Helia Non est sicut tu cogitas sed quatuor centis annis habitabit in mari magno et.lxxx. an nis vbi ascendit fumus circa filios chore. et.lxxx. annis in porta rome quod remanet annorum per omnes ciuitates vsq ad finē

Ecce quomodo apparet manifeste ex om nibus predictis auctoritatibus aduentum messie esse in destructione templi Sed iu deus poterit arguere dicendo.ꝙ predicte au ctoritates probat aduentum et destructionē fuisse eadem die sed veritas non est sic quia a die passionis vsq ad destructionem tran sierūt.xl.anni Hic potest dari optime du plex responsio Prima ꝙ istud nomen di es accipi potest tripliciter scilicet stricte lar ge et largissime. Primo accipitur prout sol est supra orizontem. Secundo accipi tur pro.xxiiij.horis. Tercio accipitur pro omni tempore sicut inuenimus in Esa. ca. xix. vsq ad.xxxix. Ubi sepe fit mentio ď hoc nomine dies et necessario habet accipi pro maiori tempore ꝗ est annorum Secun da responsio est ꝙ si templum bene durauit post passionem.xl.annis.veritas tamen est ꝙ in hora passionis perdidit templum om nem sanctitatem suaz et cessauerunt omnia miracula que fiebant in eo. Nolite ergo querere o iudei maiorem destructionem ꝗ illam. Unde dicit Talmuth in libro de Ioma in capitulo quod incipit septem dies legunt magistri decem miracula que facta erāt ī domo sancta scz ꝙ abortiuit ex odore carnis sancte Nō fetebat caro sācta aliquo

tempore nunq̄ apparuit musca in templo
nunq̄ accidit pollutio sacramenti magno ī
die indulgentiarum Nunq̄ inuenta est ma
cula in pane propositionis. et licet pedes
starent in templo cum habebat humiliari
spaciosi inueniebantur. Nunq̄ nocuit ser/
pens nec alacerni iherusalem: Nunq̄ dixit
vir socio suo strictum hospitium habui ī ihe
rusalem. Nunq̄ fuit sufficiens pluuia ad ex
tinguendum ignem altaris: Et nunq̄ fue/
runt sufficientes venti ad torquendū pi
lare fumi quod ascendebat de altari. Et dic
transmaya et adhuc plures. qꝛ ptes vasorū
terrenorum que frangebantur in templo fū
debantur in eodē loco. et dicit abaye. et ad
huc plume auium sacrificij et cinis altaris
in censi oīa fundebantur in loco suo. et totū
hoc cessauit. xl. annis ante destructionē tem
pli. sicut scriptum est. Signa nostra non vi/
dimus non est vltra propheta neqꝫ apud
nos est sciens vsqꝫ quo. ps. lxxiij: Item dici
tur in eodē libro legunt magistri ꝙ. xl. ānis
in quibus administrauit symeon iustus om
ni hora veniebat sors dei ad magnū dexte/
ram. sed ex tūc aliquando in dextera aliquā
do in sinistra. Itē elcopolone efficiebatur al
bus aliquando non. Item candela q̄ erat ī
occidente templi omniū hora erat incensa s;
ex tunc aliqn̄ incensa. et aliqn̄ extincta. Itē
ignis altaris excedebat per seipsum et non
erat necesse sacerdotibꝰ mittere ligna nisi bis
in die solum vt affirmaret preceptum ꝙ ha
bebat sacerdos de mittēdo ligna. Leuit. vi:
Sed ex illo tūc aliquando excedebāt aliqn̄
non intantū ꝙ sacerdotes non cessabāt po/
nere ligna tota die. Itē dicitur in Talmuth
hierosolometista in libro de yoma in ca. qđ
incipit duo hyrci legūt magistri ꝙ. xl. annis
ante destructionem tēpli iueniebāt extinctā
candelam que erat in occidente et copolane
stabat sꝑ rubeus et sors dei vēiebat ad ma
nū sinistram et claudebant portas templi ī
sero et inueniebant eas aptas đ mane. et di
xit rabi Johāni filius zachai. Templū item
plū quare nos terres. iam scimus ꝙ tuus fi
lius debet eē destructio. quia pro te prophe
tauit zacharias. ca. xi. Aperi libane portas
tuas et comedat ignis cedros tuos: Ecce er
go clarissime quō. xl. ānis ante destructiōe;
qua hora fuit xp̄i passio cessarunt omnia mi
racula et perdidit tēplū sanctitatem suā. Et

non solū tunc dicta miracula cessauerunt s;
eadē hora amotū fuit sceptrum iuda. secun
dum illud quod ꝓphetauit iacob et scriptuz
est in libro canhedrin. ī ca. quod īcipit haud
hod qui et in libro de abdozara in ca. i. di/
cunt sic. legunt magistri ꝙ. xl. annis ante đ
structionem templi fuerunt amoti canhedrī
i. lxx. iudices consistorij gazit et fuerunt po/
siti in hamith. declarat Rabisichim. locus
erat in iherusalem qui vocabatur hamith.
dicit rabiadin et ex illo tunc nunq̄ amplius
iudicarunt iudicium criminale quia iudici/
um criminale non poterat fieri nisi in consi
storio gazit et dicit rabimosse darsan ꝙ nō
auferetur sceptrū de iuda. hoc dicitur propt
consistorium gazit quod erat in terra iuda
et dux de femore eius. isti sunt canhedrin q̇
erant sedentes in consistorio. Hazit qđ erat
in terra iuda et dixit sic. Jacob canhedrin q̇
stabunt sedentes in consistorio gazit nunq̄
erant amoti a terra iuda iudicando iudicia
criminalia quousqꝫ veniat sylo qui est messi
as et dicit rabira chanum quando fuerunt
amoti a consistorio canhedrin gazit et fuit
eis amota potestas iudicandi iudicium cri/
minale consueuerunt saccos super corpora sua:
et euulserūt capillos suos et dixerunt ve no/
bis quia amotum est sceptrum iuda et filius
dauid non venit. Qui multum non est cor/
de cecus bene potest videre clarissime quo/
modo sequitur ex omnibus supradictis au
ctoritatibus aduentus messie pro illa hora
Uerumptamen pro maiori sanctificatione
potest videri hec veritas ex magna publica
tione que ibat ex ore omnium gentium eo
tempore de aduentu messie intantum ꝙ qꝛ
videret illa hora regere que vnum qui regna
bat in ciuitate iude qui dicebatur hiter
qui erat homo magne fortitudinis et vi/
ctor preliorum cuius nomen erat bacoziba.
statim reputauerunt eum messiam intelli/
gentes ꝙ in illa hora erat tempus assigna/
tum aduentus messie dicitur in libro canhe
drin in capi. quod incipit totus israhel ꝙ
barcoziba regnauit. xxx. annis cuz dimidio
et dixit doctoribus. Ego sum messias et ra/
bi aquiba quando videbat barcozibam di
cebat. iste est messias. Item dicit Rabimo/
ysē de egypto in capi. de iudicibꝰ in lectōibꝰ
regū. rabiaq̇ba magꝰ sapiēs erat et đ maio
ribꝰ tamulth erat et pōtabat arma barcozibe

regis et dicebat de eo ꝙ ipse erat rex messias
quousqȝ ipm̄ interfecit adrianus ꝓpter pec/
cata sua. Item possumus verificare predic
tam conclusionem ex ꝓphetijs danielis. sȝ
per illas .lxx. ebdomadas :quas tradit in
ix. capi. sui libri que non potest declarari ni
si p rege messia sicut dicit Rabimoises mgr̄
gerūdensis in glosa quā fecit super danielē
vbi dicit sic. Et vnguaṫ sanctussanctorū
Iste est messias sanctificatus filiorū dauid
et dicit Rabimosse darsan. Et adducaṫ iu/
sticia sempiterna iste est rex messias. Itē d: c
in fine libri qui vocatur cederbaolā. Rabi
yore. lxx. ebdomade numerate sunt a destru
ctione primi templi vsqȝ ad destructionē tē
pli vltimi qui sunt. lxx. ān̄i: captiuitat] baby
lonice. et. cccc. xx. quibꝰ durauit tēplum secū
dū. et in fine illorū debebat venire messias
et sic. declarat gaon raby cabadias et Rabi
abraā abenazadra. Item predictaȝ prophe
tiam exponit petrus alfonsi ꝯuersus multū
grate ſm antiquos hebreos .declarando tē
pus aduentus messie sic dicens in libro da
nielis. Tempꝰ aduentus xp̄i sic est danieli
per angelum reuelatum. lxx. ebdomade sūt
constitute super populum tuū et super vrbē
sanctuarij tui vt consumetur preuaricatio et
finem habeat peccatum et deleatur iniqtas
et adducatur iusticia seculorum et impleaṫ
visio et prophetie et vnguatur sanctussācto
rum: Scito ergo et aduerte ab exitu sermo
nis vt iterum edificetur ir̄l'm vsqȝ ad cristuȝ
duceȝ ebdomada septima et ebdomada .lx
due erunt et rursū edificabitur platea et mu
ri in angustia temporū et post ebdomadas
lxij. occidetur xp̄s et ciuitatem et sanctuariū
dissipabit populus cuȝ duce vēturo et finis
eius vastitas. et post finem belli statuta de
solatio confirmabit autem pactum multis
ebdomada vna et in dimidio ebdomadis
deficiet hostia et sacrificium et i templo erit
abbominatio desolationis et vsqȝ ad con
summatōnem et finem perseuerabit desola
tio prophetia sancasta clausa est. et ad intel
ligendum difficilis et sunt ibi termini multi
designati sed tm̄ omnes ad designādū cristi
aduentum sunt positi In primis igitur sciē
dū est ꝙ ebdomade iste ānorum sunt ebdo
made cū igitur ait. lxx. ebdomade, cōstitute
sunt super populū tuum et sup vrbē sanctu/
arij tui vt consumetur preuaricatio et finem
accipiat peccatum et deleatur iiquitas et ad
ducatur iusticia seculorū et impleaṫ visio et
ꝓphetie et vnguatur sanctussanctorū. Cum
illud in ꝙ ait nominari voluit quia septies
septuaginta in. cccc. xc. anni erant constituti
ab eiusdē anni prophetia vsqȝ ad destructio
nem Hierusaleȝ et tēpli que a Tyto Roma
norum imperatore facta fuit cuius destructi
onis tempore iam cristus venerat qui et iu/
sticia seculorum et sanctussanctorum erat p
quem etiam et peccatum omne et iniquitas
ē delecta et prophetia omnis impleta. Cete
ra autem omnia que sequuntur ad horum.
ccccxc. annorum diuisionem et declarationē
sunt posita per hoc autem ꝙ ait: Ab exitū s/
monis vt edificetur hierusalem vsqȝ ad cri/
stum ducē ebdomade. lxx. innuitur ꝙ ab hu
iusmodi die prophetie vsqȝ ad Cyrū regem
Persarum qui ab ipso deo per Esaiam. xlv
cristus appellatus est fuerunt. lxx. annoruȝ:
ebdomade. i. xlix. anni. Cuius Cyri precep
to cepit iherusalem edificari in cuius reedi/
ficatione postꝙ consummatum est opus vs
qȝ ad aduentum Tyti super iherusaleȝ. cccc
xxxiiij. anni fuerunt. et hoc est quod dicit eb
domade. lxij. i. cccc. xxxiiij. anni erunt et rur/
sum edificabitur platea et muri in angustia
temporum et posuit. ebdomadas septem et
postꝙ occidetur cristus ciuitatem et sanctua
rium dissipabit populus scilicet romanus
cum duce venturo. i. Tyto et finis eius va/
stitas et post finem belli statuta desolatio.
Quod autem sequitur confirmabit pactum
multis ebdomada vna. illa. profecto ebdo/
mada vna septem sunt anni obsidionis sep
tem enim annis obsessa est ciuitas ab exer/
citu romanorum et infra illos septem ānos
adeo coacti fuerunt intus et afflicti ꝙ non
habuerunt vnde sacrificium facere possent.
et hoc est quod ait in dimidio ebdomadis
et infra ebdomadam deficiet hostiam et sa/
crificianm et in templo erit abbominatio de
solationis ꝙ etiam additur vsqȝ ad consū/
mationem et finem perseuerabit desolatio
insinuaṫ ꝙ captiuitatis et desolatio illa fi/
ne foret caritura. Septem ergo ebdomade
vsqȝ ad Cyrum et septuaginta duo ebdo/
made a Cyro vsqȝ ad Tytum et ebdoma/
de obsidionis vna profecto. lxx. sunt ebdo/
made hec est expositio predicti. Alfonsi
medici imperatoris Hyspanie regis al/

fonsi qui cum eēt sapientissimus inter iudē-
os illuminatos a deo cōuersus fuit ad xp̄z
et scripsit optime dyalogū fidi catholice an
no domini. M.c.vi. qui autē plenius volue
rit scire diuisionē dictarū. lxx. ebdomadarū
sicut eas diuisit Daniel .i. ad. vij. et ad lx. et
ad duas et ad vnā et illa vna et duas dimi-
dias īueniet multū optime in glosa magi
stri Nicolai de lira super danielem. Sed et
propter nōnulla que addūt moderni iudei
in prophetia Jacob de sceptro et in supradi
cta de .lxx. ebdomadibus et propter eorū
recuruas expōnes anullādas predictas du-
as prophetias expono eo modo et forma q̄
dictus inclitus doctor. Nicolaus de lira su
is locis exponit ne diligēs scire forte īopia
librorū intelligat curuitates iudeorū. Hūc
enim librū pro ignorātibus scripsi. vt breui
volumine leuiter possint arma inuenire cō-
tra inimicos xp̄i. Et introducitur primo p-
phetia. Jacob in qua exprimitur tēpus ad-
uentus messie. Ge. xlix. vbi dicit iacob filijs
suis. Congregami vt ānūciē vobis que vē
tura sunt nobis ī nouissimis diebus sequit
Non auferetur sceptrū de iuda et dux de fe-
more eius donec veniet qui mittēdus est et
ipse erit expectatio gentiū. quod sic exponit
a Nicolao de lira vbi supra Non auferetur
sceptrū de iuda .i. dignitas regia. et dux de
femore eius quia deficiente regno interfecto
rege zedechia in captiuitate babylonica ex-
tūc gubernatus fuit populus iudeorum per
illos qui erant de tribu iuda. quia in reditu
dicte captiuitatis zorabel fuit dux eorum vt
habetur zacha. iiij. c. et Aggei. i. ca. et p⁹ sa-
cerdotes gubernauerūt populum vt patz tē
pore Machabeorum qui etiam erant de tri
bu iuda. quia tribus sacerdotalis et tribus
regia erant coniuncte vt pz. iiij. Regum. xi.
vbi dicitur ꝙ Josabeth soror achosie regis
iuda tulit Joas et erat sex annis cum ea in
domo domini. quia ipsa erat vxor Joiade
pontificis et istud regimē durauit vsq̧ ad tē
pus herodis qui fuit alienigena d̄ gēte ydu
meoꝝ et ipso regnante natus est cristus vt ha
betur. Ma. ij. Cuius regnum durabit in se-
cula seculorum amen. Et ideo subditur do
nec veniat qui mittendus est. i. cristus. qui
missus est a patre pro salute generis huma
ni et ipse erit expectatio gentium ſm ꝙ dicit
Aggei. ij. ca. Ecce veniet desideratus cūctis
gentibus et cetera. Jn hebreo autem habe
tur sic. et erit ei aggregatio gētium et hoc im
pletū est in regno xp̄i. qr post resurrectionem
et ascensionē xp̄i. ad celos apl'is predicāti-
bus fidē xp̄i iudei pro maiori p̄te remanse-
runt obstinati in infidelitate sua et gētes cū
magna deuotione receperunt fidem xp̄i. Et
sic xp̄o aggregate sūt. propter quod aposto
li dixerūt iudeis vt habetur. Actuū. xiij. ca.
Vobis oportebat primū loqui verbum d̄i
sed qm̄ repulistis illud et indignos vos iu-
dicastis vite eterne. ecce conuertimur ad gē-
tes. Sic eni precepit nobis deus. Sed hāc
p̄phetiam que satis clare exposita est d̄ xp̄o
iudei multipliceetur nituntur subuertere Ad
cui⁹ intellectum sciendū ꝙ in hebreo habet
donec veniat sylo. Hec autē dictio hebraica
sylo est proprium nomē loci significat etiaz
in alio sensu missionē et sic est nomē cōmūe
prout ergo est nomen loci accipiunt hic eaz
aliqui iudei dicentes ꝙ prophetia impleta
est: quando saul qui erat de tribu benyamī
vt habetur. i. Regū. xi. fuit electus in regē
et inunctus fuit in sylo vbi erat tabernaculū
domini et archa et per cōsequens vnctō vbi
reges debebant inungi. et sic sceptruz quod
accipitur pro quodā domino et primatu q̄d
fuerat in tribu iuda vsq̧ tunc fuit translatuz
ad tribum benyamin. Sed hoc dictum ma
nifeste contrariatur textui. quia ante electio-
nem Saulis archa dei iam erat amota d̄ sy
lo. et erat in cariathiarim. vt habetur. i. Re-
gū. vij. c. Jtem post saul immediate immo
ipso adhuc regnante fuit dauid inunctus p̄
Samuelem. quia dauid fuit primus rex de
tribu iuda et tunc reges de illa tribu quan-
do incepit successerunt Q̄d autem sceptrum
dicatur auferri de tribu iuda quando ince-
pit esse in propinqua dispositōne ad gradū
perfectum non est verisimile Et ideo alij iu
dei dicunt ꝙ ista prophetia impleta fuit in
electione hieroboam in regem qui erat d̄ tri
bu effraym quia decem tribus ablate sunt
a regno iuda et adheseret hieroboam quan
do roboam die constituto dedit populo du
ram responsionem. iij. Regū. xij. Et sic ex-
ponunt donec veniat sylo. i. donec vēiat hie
roboam coronandus ī tali loco. Sic ista ex
positio ostenditur falsa per textum. quia cō-
gregatio illa non fuit facta in sylo sed in sy-
chem. vt habetur. iij. Regū. xij. ca. Jtez nō

fuit ablatũ regnum a domo iuda tũc sed ste-
tit vsq; ad captiuitatem babylonicā per suc-
cessionē hereditariā. Et illi soli dicebant̄ p
prie reges. quia instituebātur per inunctiōz
quia tēplũ archa domini. et illa que ad iunc
tionem requirebantur in iherusalem remā-
serunt que erat metropolis in regno iuda. p
pter quod alij iudei accipiētes hoc nomē sy
lo prout significat missionē: dicũt ꝙ dicta p
phetia impleta est tēpore nabuchodonosor
quando venit contra iherusalez et occidit ze
dechiam regem et sic defecit regnũ iuda. Et
ideo exponunt predictam lrām sic. Non au
feretur sceptrũ etc̄. donec veniat qui mittēdꝰ
est. s. nabuchodonosor. qui propter peccata
iudaici populi missus fuit a deo ad destruē
dam terrā et auferendũ regez et erit ei aggre-
gatio gentium. q2 propter dilationē sui im-
perij aggregate sunt gentes sub eius dñio
Sed ista expositio et p̄cedentes et consimi-
les si fiunt destruuntur per translationem
chaldaicam quam iudei vocant targuz que
ita auctentica est apud iudeos ꝙ nullus do
ctor eorum fuit ausus ei contradicere imo
quando littera hebraica est obscura recurrũt
ad illam pro explanatione In illa autez sic
habetur non auferetur sceptrum de iuda etc̄
donec veniat messias in scriptura sed solus
xp̄s qui ꝓmissus in lege et prophetis erat.
Et hoc patet clarius veritas nostre catholi-
ce expositionis predicte. Cum ergo a tem-
pore predicti herodis regis cessauerit regia
dignitas tribꝰ iude et ducatꝰ et i t̄pe illo nul
lus aliꝰ apparuit qui ex doctrina et operatō
nibus posset dici christꝰ nisi ihūs saluator
noster. Sequitur ergo ꝙ ipse est verus mes-
sias et ꝙ eius aduentus trāsiuit in p̄teritũ.
Itē p̄dictus Petrꝰ alfonsus cõuersꝰ in suo
dyalogo p̄dictā ꝓphetiam exponit sic dicēs
Doctores antiqui hebreorum sic exposue-
runt prophetiam. Jacob. Nõ auferetur sce-
ptruz. i. virga regni de iuda. et dux de femo
re. i. de filijs filiorũ eius in secula. donec ve
niet qui mittendus ē. i. xp̄s cuius ē regnuz
et ad ipsum cõgregabũtur gentes. Et nos q̄
dem nouimus ꝙ post ꝙ venit xp̄s. neq; rex
neq; dux de Juda fuit vlterius. Credere
itaq; debemus ꝙ hic tempꝰ xp̄i aduentꝰ de-
terminatum fuit. et ꝙ is qui tēpore illo ve-
nit sine dubitationis scrupulo xp̄s extitit:
Secũdo introducatur ꝓphetia Danielis. c.
ix. vbi Gabriel angelus instruxit Danielez
de illo tempore dicens. Septuaginta heb-
domadas abbreuiate sunt super populum
tuum et super vrbē tuam sanctam et consu-
metur preuaricatio et finem accipiat pecca-
tum et deleatur iniquitas et adducatur iusti
cia sempiterna. et impleatur visio: et prophe
tia. et vnguatur sanctus sanctoruz. Ad in
tellectum huius prophetie primo videnduz
est qualiter hic accipiatur hebdomadas vel
hebdomada quod est idem. In sacra enim
scriptura vno modo accipitur pro tempore
septem dierum. et hoc modo communiter
accipitur hoc etiam modo loquitur scriptu-
ra Leui. xxiij. vbi dicitur ꝙ septē hebdoma
de sunt accipiende a festo pasche qui faciũt
xlix. dies. et. l. die celebrādũ est festum pen-
thecostes. Alio modo accipitur pro tempo
re septem annorum. et hoc modo loquit̄ scri
ptura de hebdomada: Leui. xxv. vbi dicit̄
Numerabitis septem hebdomadas anno-
rum que faciunt annos. xlix. et quinquage-
simus annus qui immediate sequitur. dici-
tur iubileus qui apud iudeos erat annꝰ re-
missionis vt ibidem dicitur. Non autem in
uenitur hebdomada accipi pluribus modis
Non potest hic hebdomada accipi pro heb
domada dierum. quia tota prophetia Da-
nielis fuit completa infra annum et dimidi
um. ergo per locum a diuisione oportet ꝙ
accipiatur a numero annorum. et in hoc oēs
expositiones cõueniunt. sed in hoc differũt
Quia aliqui catholici vt Beda et alij dicũt
ꝙ isti anni intelligendi sunt anni lunares q̄
sunt breuiores annis solaribus. xi. diebus
Moti fuerunt autem ad hoc dicendũ ex du-
obus. Primo ex textu. quia dicitur hebdo
made abbreuiate. Et sicut dictum est anni
lunares sunt breuiores annis solaribus. et
per consequens hebdomade annorum lu-
narium sunt breuiores. Secũdo quia ange
lus loquebatur Danieli qui erat hebreꝰ. he
brei autem computabant per annos luna-
res vt dicit ipse Beda. Et ideo angelus po
suit numerum annorum predictorum p heb
domadas annorum lunarium. Utrũq; di-
ctum non placet. Nicolao de lira. et est ratō
quia in hebreo non ponitur abbreuiate p-
ut sonat in detruncatione seu diminutione.
sed in hebreo ponitur precise vt notat tēpo-
ris determinationem. s. nec plus nec minus

Similiter secūdū est falsum. si enim iudi haberent annū breuiorē. xi. diebus q̄ ān⁹ solarem cum secūdum legem suam teneantur primo mense cuiuslibz anni facere pascha et die determinata. s. xiiij. die primi mensis. se queretur q̄ pascha eoꝝ huius anni p̄cederet pascha anni precedentis. in. xi. diebus. Et eodē modo pascha anni sequētis p̄cedret p̄ xxij. dies. Et sic anticipando tēpus quolibz anno per. xi. dies. Ad quod quidem sequeretur q̄ iudei celebrarent pascha suum ex obligatione p̄cepti infra breue tēpus in quolibet mense totius anni. Hoc autē apparet manifeste falsuz ex vsu eorum quia semper faciunt eodem tempore. Et ideo patet q̄ cōputant per annos solares sicut et nos. Licet enim incipiāt menses a lunationibus tamen tercius annus apud eos habet lunationes. xiij. ita q̄ per embolismos faciūt ad equationes temporis. et sic ꝯputant per annos solares sicut et nos. Dato tamen q̄ cōputarent per annos lunares: nihilominus habetur ꝓpositum nostrum vt videbitur. Secundo videndū est quot annos cōtinent hebdomade predicte. et patet q̄ si multiplicentur. lxx. per. vij. resultant. cccc. xl. Tercio videndū est a quo tp̄e incipiat cōputatō istaꝝ hebdomadarū. et dicūt aliqui iudei q̄ incipit ab. xi. anno regis zedechie quādo destructū est primū tēplū. Alij dicūt q̄ incipit a primo āno darij. q2 isto temp̄e dictū angelus ista danieli. Alij dicūt q̄ incipit ꝯputatio ista a reditu captiuitatis sub zorobabel duce āno secūdo. Cyri regis Persaruz. Alij dicūt q̄ incipit cōputatio ista. a. xx. anno regis artaxersis quando missus est neemias ad reedificandum hierusalez. Que āt istarum opinionum sit vera ꝓpter ꝓlixitatē euitandam omittitur. et etiā q2 secūdū omnes istas cōputationes habetur propositūz nostrum sufficienter. s. q̄ tempus aduentus christi sit preteritum: quod p3: q2 āgelus determinate assignat. cccc. xc. ānos. vsq3 quo impleatur visio et ꝓphetia et vngatur sanctus sanctorū. i. xp̄s. Sed qualitercūq3 accipiat̄ computatio anni lunaris vel solaris et vbicūq3 incipiatur cōputatio. quia infra tamen non pōt accipi q̄ a. xx. anno regis artaxersis tot⁹ tn̄ numer⁹ predictus iā diu est p̄terit⁹. Et declaro saltem de vltimo numeꝛ p̄dictū impletuz. s. a. xx. āno artaxersis vsq3 ad. xviij. annū Tyberij cesaris in quo passus ē christus. Si fiat conputatio per annos lunares quod patet hoc modo. Regnum Persaruz durauit annis. cxxxiij. et a principio regni vsq3 ad. xx. artaxersis fluxerunt anni. cxv. et post durauit. cxviij. annis Regnum grecorum durauit. ccc. annis et tunc cepit regnum romanorum a cuius principio vsq3 ad. xx. annum Tyberij fluxerunt anni. lvij. qui simul iuncti patet q̄ faciunt. cccc. lxxv. annos solares qui implent p̄dictum numerum secundum lunares annos quia annus lunaris continet. ccclilij. dies Solaris vero. ccclxv. quadrantem. vnum. et. v. horas. et patet secundum verum numerum q̄. cccclxxv. āni solaris sunt. ccccxc. anni lunares qui est numerus hebdomadarum computādo vt dictum est per annos lunares. Aduertendum tamen q̄ Rabi salomon dat quandā expositionem falsam ad rationem predictā quā oportet remouere. dicit enim q̄ septem hebdomade ille non continent tempus prefasū vsq3 ad aduētum xp̄i et passionis sue mysterium vt p̄dictum est. Sed dicit q̄ continet tēpus p̄fasum a destructione primi templi vsq3 ad destructionem secūdi per Tytū et Vespasianum cuius expositio talis est. Septez hebdomade p̄cise. i. determinate super populum tuum anteq̄ veniat p̄fecta captiuitas eorū que facta est per romanos conburētes ciuitatem et templum et eycientes inde populum iudaicum. vt consumatur p̄uaricatio. i. desistant a p̄uaricationibus castigati p̄ p̄dictam captiuitatem. et deleatur iniquitas eorum. scilz p̄ captiuitatem et afflictonē p̄dictam que est pena vt dicit. Et adducatur iusticia sempiterna. i. vt ineternum iustificentur p̄ p̄dictam captiuitatem ꝓ peccatis tolerando. Et vt sic finaliter impleatur visio et ꝓphetia. i. visiones de christo ꝓmisse p̄ prophetas et vngatur sanctus sanctorum. i. archa dei et vasa sanctuarij. que recupabūtur p̄ messiam venturum in fine huius captiuitatis vt dicit. Sed q̄ntum debeat durare ista captiuitas non dicitur. et sic p̄ consequēs tēpus determinatum ipsius hic non ponitur Quod autem ista expositio sit falsa et extorta patet per litteram precedentem vbi dicit̄ q̄ angelus gabriel venit propter oratōnem Danielis orantis pro liberatōne populi ad annūciādum exauditionem sue petitionis.

Et ideo nō solū nūciauit ei liberationē a ca
ptiuitate babylonica. sed etiā ꝑfectā libera/
tionē fiēdā ꝑ xp̄m de qua daniel principali
ter orabat. et iō dicere ꝙ āgel⁹ venerit ad de
nūciandū. Danieli ꝑfectā captiuitatē sui po
puli. et nullū certū tēp⁹ liberationis fiende
ꝑ xp̄m hoc est valde absurdū et precedēti lit
tere contrarium. quia non venisset ad conso
lationem Danielis sed magis ad desolatio
nem. Itē ꝙ dicit ꝙ ꝑ captiuitatem in qua
sunt desistunt a preuaricationibus hoc ē ap
te falsum. qꝛ super omnia gētes intendūt sor
tilegijs et augurijs vt sciūt illi q̄ nouerūt fa
cta eorū et tamē ista ꝓhibētur eis maxime ī
lege diuina. patꝫ in Exo. et Deutro. et ī plu
ribus alijs locis veteris testamenti. Itēꝫ ꝙ
dicit visiones īpleri ꝓphetarū per merita eo
rum: et ē cōtra illud quod dicitur Deutro. ix
Scito ꝙ non ꝓpter iustificationes tuas de
derit tibi deus terrā hanc in possessionē. et ē
multominus propter iusticias eorū implen
da est ꝓmissio de xp̄o et maxime quia de ip
so scribitur Esa. viij. Et erit ad lapidē offen
sionis et petram scandali duabus domib⁹
israel et in laqueum et ruinam habitantib⁹
hierusalem Item ꝙ dicit per vnctionē sanc
tisanctorum intelligi vnctionē arche et sanc
tuarij qui recuperabūtur per regē messiam
hoc est contra illud quod habetur Hiere. iij
Cumqꝫ multiplicati fueritis et creueritis in
terra in diebus illis ait dominus non dicēt
vltra archa testamenti domini neqꝫ ascendēt
super cor neqꝫ illius recordabuntur neqꝫ vi/
sitabitur. neqꝫ fiet vltra: qꝛ ceremonie vete/
ris testamenti oīno cessauerunt post passio/
nem xp̄i. extunc enim fuerūt mortue manet
ergo veritas inconcussa ꝙ. s. temp⁹ hebdo/
madarū fuit īpletum in xp̄i aduentu q̄ pec/
cata nostra tulit omnia que in deum in nos
et in proximū cōmissa erant: iusticiaꝫ addu/
xit legem et prophetias impleuit. et vnct⁹ est
plenitudine grē a deo patre. Tercio determi
nat sacra scriptura tempus aduētus messie
Esa. vlti. textus ibi est anteq̄ parturiet pepe
rit. Et licet aliqui de hoc textu supra dictum
sit. hic tamē plenius expōitur. super quo gl.
hebraica. quia anteq̄ natus fuisset ille qui ī
seruitutem redegit vltimam natus fuit redē
ptor. Igitur ante natiuitatem Tyti qui ciui
tatem et templum destruxit et populum cap
tiuauit et in venditionem et seruitutem expo
suit intantum ꝙ dabantur. xxx. pro vno nū
mo argenteo. vt dicit Hugo floriacen̄. fuit
natiuitas ipsius xp̄i. hoc idē patet per trans/
latōeꝫ chaldaicam ibidem que cōparat isra
el mulieri parturiēti que angustias maxias
patitur et dolores adhuc nō erit ei vehemēs
angustia. et adhuc non veniet ei tremor cuꝫ
doloribus propter partum et reuelabit rex
messias. Dolor enim et angustia partus ex
primunt maximā calamitatem quam habu
erunt in obsidione. Tyti et Vespasiani vbi
tāta fuit angustia et calamitas ꝙ impletuꝫ
est illud. Trenorum. iiij. Manus mulieruꝫ
misericordiū coxerunt filios suos et multas
alias angustias et miserias passi sunt que
Josephus narrat in libro antiquitatum de
bello iudaico vt videbitur lib. iij. Et an̄ istā
obsidionē clarum est ꝙ fuit ihesus nazare/
nus natus per. lxx. annos et passus per. xl.
annos. Iste textus cum glosa chaldaica est
tante auctoritatis apud iudeos ꝙ multi do
ctores eorum concedunt ꝙ messias natus ē
in die destructionis templi. Pro quo alle/
gat rabi hamon: ꝙ lybanus cum excelsis ca
det et egredietur virga de radice yesse. Esa. xi
Et interrogant ipsi iudei vbi est ipse messi/
as natus in illa die destructionis templi re
spondent quidā ꝙ est in paradiso cum an/
gelis viuens ibi eo modo quo moyses vi/
xit quadraginta diebus in mōte synai et ex
pectat preceptum domini ad se ostendendū
Alij ꝙ est ultra montes caspios expectans
p̄ceptum domini de liberatione populi.
Alij dicūt ꝙ vadit per mundum sicut pau/
per et humiliatus ꝓpter peccata populi sui
ſm̄ ꝙ dicitur Esa. liij. et nos reputauimus
eum quasi leprosum et cetera. quousqꝫ ap/
pareat ex p̄cepto domini in virtute ad libe/
rationem filiorum israel d̄ captiuitate et mi
seria in qua sunt. Talis enim varietas ostē
dit ꝙ dictum eoruꝫ est ficticiū. Sed quicq̄d
sit dictum videtur ꝙ verum est ꝙ temp⁹ ve
niendi messie taxatum in scriptura iam p̄te/
rijt et impletum est in ihesu nazareno vero
messia nostro. et istud fuit vocatum temp⁹
plenitudinis. ad Gal. iiij. et Eph. i. quia in
christi aduentu fuit quadruplex plenitudo.
scꝫ nature. scripture. gratie. et temporalis mē
sure. Nature quidē quia tunc vēit finis oīs
creature. s. hō cōiunctus est suo principio. s.
deo. Unde tūc factus ē nobilis circul⁹ qui ē

perfectissima figurarū. Tūc etiā fuit vltimꝰ
modꝰ formādi hominē qui sit possibilis .s.
de muliere sine viro. Alij eni tres ꝓcesserāt
et iste fuit quartus Scripture etiā quia promis
sa fuerūt reddita. figure cōplete et oēs scrip/
ture delucidate. Gratie plenitudo isuper ap
paruit in fecūditate marie. iustificatione io
hannis in missione spūssancti super aposto
los et in sacramētis ecclesie. que sunt gratie
vasa Plenitudo nihilominus tēporalis mē
sure. Omnis eni perfectio ꝯsistit in tribꝰ pre
cesserat autē tēpus nature in quo fuit cōui/
ctum humanū genus de ignorantia. Tēpꝰ
etiam legis scripte in quo fuit cōuictum de
ipotētia et hoc fuit terciū cōplemētū vniuer
sorum temporum in quo fidelibꝰ datur ve/
ra dei cognitio veraqꝫ virtus ad cōpletio/
nem diuine legis. et in signū istarum pleni/
tudinum voluit venire dei filius sexta mun
di etate. vi. annorum millenario. vi. mēse a
cōceptiōe. Johānis sexta die. vt dicit et for
sitā sexta hora. Probabile eni ē ꝙ illa die
cōceptus fuit adam celestis. in qua fuit for/
matus adam terrenus. Illa hora venret me
dicus in qua primus homo induxit humāo
generi mortiferā infirmitatē. sexta etiā die
fuit passus et sexta hora in cruce fuit cōclaua
tus. hoc ergo fuit tēpꝰ beneplaciti et tempus
miserendi ut dicit in. ps. ci. Secūduz te/
stimonium aduentus messie ē iquisitio iu/
deorum facta tēpore christi quam non fecis/
sent nisi tempꝰ ipletum cognouissēt tūc ei iq
rētes miserūt sacerdotes et leuitas ad Johā
nem baptistā quem tunc sanctissimum i sā
ctitate videbant vt interrogarent euz si erat
messias vt dicitur Joh. i. Qui si dixisset ꝙ
sic eum recepissent sed confessus est et nō ne
gauit quia non ego sum christus. i. messias vt
patet cōfessus est tamē ꝙ erat eius vox et ꝓ
co clamans vt prepararent sibi viam tanꝙ
summo regi suo vero messie. qui et digito eū
ostendit dicens eis. Hic est de quo dicebam
vobis qui post me venit ante me factus est.
cuius non sum dignus corrigiam calciamē
ti soluere. et iterū cum digito ostendens ait:
Ecce agnꝰ dei ecce qui tollit peccata mundi
Ad hoc etiam valet inquisitio facta per eos
eodē tempore de barcoziba ut supra dictuz
est. Frustra enim esset talis inquisitio si tem
pus impletum non cognouissent. Terci/
um testimonium est iosephi sapiētissimi hy
storiographi iudeorum. qui in .xviij. libro
antiquitatū describens tempora Tyberij ce
saris sub quo passus est christus sic dicit.
Fuit eisdē temporibus hiesus vir sapiens si
tn̄ virū eū nominare ꝑhas ē. Erat eni mira
biliū operū effector et doctor eorū hominuz
qui libēter ea que vera sunt audiūt. et mul/
tos quidē iudeorū. multos etiam ex gētibꝰ
sibi adiūxit. xp̄s hic erat. hūc accusatiōe pri
morum nostre gētis virorū cū pylatus i cru
ce agendum esse decreuisset. non deseruerūt
eum qui ab initio eū dilexerāt apparuit eni
eis iterū viuus sm ꝙ diuinitus inspirati ꝓ
phete hec vel alia de eo innumera miracula
futura predixerūt hec ille. Quartuz testi/
moniū est Pylati. qui anno dn̄i. xxxvi. ipij
vero Tyberij. xxi. cū esset mos romanis vt
ꝓuinciarum iudices senatui scripto renunci
arēt vt si quid noui in his quas regebāt pro
uincias accidisset scripsit epistolā ad Tybe/
rium sub hac forma. Tyberio augusto pon
cius pylatus salutem. Nuper accidit ꝙ ipe
ꝓbaui iudeos per inuidiam se suosqꝫ poste
ros crudeli dānatione peremisse. Cū eniz ꝓ
missum haberent patres eorū ꝙ deꝰ ipsorū
mitteret illis per virginem sanctum suum q
rex ipsorum merito diceretur hunc me p̄nte
misit in iudeā quem cum vidissent cecos il
luminasse. leprosos mūdasse. paraliticos cu
rasse. demones effugasse. mortuos suscitas/
se. ventis iperasse. pedibusqꝫ siccis sup vn/
das maris ambulasse. et alia multa miracu
la fecisse. et ois populus iudeorum diceret
eū esse dei filium: principes sacerdotum iui
dia cōtra eum moti itaqꝫ mihi eum tradide
runt. et alia pro alijs mentientes hunc ma/
gū esse et contra legem eorum agere dixerūt
Ego autem ita esse credidi ipsumqꝫ flagel/
latum eorum arbitrio tradidi. qui euz cruci
fixerunt et sepulchro custodes adhibuerunt
Ille quoqꝫ militibus meis custodientibus
die tercia resurrexit. Intantum vero neq̄cia
iudeorū contra eum exarsit vt ipsis custodi
entibus pecuniam darēt quatinus discipu/
los eius corpus rapuisse dicerent. Sed illi
quod factum fuerat tacere non valentes te/
stati sunt eum resurrexisse seqꝫ visionē ange/
lorum vidisse et a iudeis pecuniam accepis/
se. Hoc autem ideo scripsit ne quis aliter e/
stimet factum esse vel credendum mēdacijs
iudeorum. Tunc Tyberius cum suffragio

magni fauoris retulit ad senatum et postu
lauit vt christus deus haberetur At senatus
recusauit indignatus ꝙ non sibi ſm morez
epistola primo fuisset delata: Et sic satis da/
ret ex predictis quatuor testimonijs tempus
aduentus messie fuisse ante destructionem
secundi templi.

**Q̄ꝺ verꝰ messias ꝺꝫ eē de genere iude. ꝓ
cedens de medio filiorum Jacob.**

S Ecūdus thesaurꝰ apitur ꝺ gene
re messie. quod sacra scriptura ꝑ
nūciat et specifice determinat et
impletū ē in ihū nazareno. nam dixit domi
nus moysi Deut. xviij. Prophetam suscita/
bo eis de medio fratrū suorum similē tibi.
ponam verba mea in ore eius. Qui autem
verba eius que loquetur in nomine meo au
dire noluerit ego vltor existam: Et patet ꝙ
ista auctoritas nulli pōt applicari nisi ihesu
nazarēo vero messie nostro. qꝺ pꝫ per duas
eius ptes principales Prima pars auctori/
tatis ē ꝓphetā suscitabit deꝰ filijs israel ꝺ me
dio fratrum suorum. Ecce genꝰ messie. pro
quo nota ꝙ iudei dicūtur filij israel vel Ja
cob quod idē ē. Jsrael autez habuit quatu
or vxores ex quibus procreauit. xij. filios et
vnam filiaz. Prima fuit lya que habuit sex
filios et vnā filiā p ordinez qui sequūtur. s.
Rubē Symeon. Leui. Judas. Jsachar. za
bulon. Dyna. pꝫ: Ge. xxxv. Secūda vxor eiꝰ
fuit rachel que hūit solū duos filios. s. Jo/
seph et Beyamin. Tercia fuit bala ancilla
rachelis que habuit solū duos filios. s. dan
et neptalim. Quarta fuit zelpha ancilla lye
que habuit solū duos filios. s. Gad. et A/
ser quod pꝫ Geñ. vbi supra: Modo q̇d dicat
auctoritas. ꝓphetam suscitabo eis de me/
dio fratrū suorū. Jste ergo ꝓpheta qui ꝺbe
bat esse messias. nō potuit eē de filijs Bale
ancille rachelis. qꝛ nō hūit nisi duos filios
et in duobꝰ non est mediū. nec potuit eē de
filijs zelphe propter eandē causam nec a si/
mili de filijs rachelis ergo opꝫ ꝙ sit de filijs
lye qui fuerūt septē et in numero septēnario
est mediū. s. quartus: Numerentur ergo fi/
lij lye per ordinem. primi tres sunt rubē. Sy
meon Leui vltimi tres Jsachar. zabulon.
Dyna. Mediū istorū fuit iudas qui fuit qr/
tus. propheta ergo qui debebat esse messi/
as ad hoc vt suscitaret eū deus ꝺ medio fra
trū suorū debuit eē de tribu iuda. Ecce genꝰ
eius hic diligenter attēde absconditū miste
rium quare. s. deus dixit ꝺ medio suscitabo
prophetā. i. messiam. Genus eniz humanū
propter peccatū primi hominis et ꝓpter innu
mera peccata que postmodū homines con
miserūt fuit diuisum a deo sicut dicit Esa.
lix. Jniquitates vestre diuiserunt iter vos et
deū vestrū et absconderūt faciē eius a vob
Jstud ē signū maximi odij inter deū et hoi
nes. s. abscōdere faciē suam ab hoie. Quia
tria sunt signa inimicitie et istud ē supremū
Primū ē cū quis denegat alicui suam fami
liaritatem queadmodū christꝰ ille cui dixit.
Math. viij. et Luce. ix. Vulpes foueas hñt
etc̄. Secūdum ē cū quis denegat alicui suā
loquelam sicut Johānes euangelista dicit
loquens de heretico. ij. Jo. i. nec aue ei dixe
ritis. Tercium et vltimū ē cū q̇s denegat a
licui suum aspectum sicut dauid dixit de ab
salone filio suo. ij. Reg. xiiij. ꝙ ñ videret fa
ciem regis. Jn hoc gradu erat deus respec/
tu humani generis sicut ait moysi Exod.
xxxiij. non videbit me homo et viuet. et ge/
mens. Job. c. xiij. dicebat: Cur faciem tuaz
abscondis et arbitraris me inimicum tuum
Abacuc. i. c. Mūdi sunt oculi tui domine vt
non videas malū. et respicere ad iniquitatē
non poteris. Cū ergo tanta esset discordia i
ter deum et homines. et ad pacificandū di
scordes sit necessarius mediator. ideo messi
as ꝓmissus debuit exire et suscitari de me/
dio qꝺ vendice fuit impletuz in christo ihū
saluatore nostro. Quia ipse vt ondērat ꝙ ve
ram pacem venerat facere inter deum et ho
mines: et vt innueret ꝙ verus mediator erat
quasi semper medium elegit. s. pacez incho
ans pacem ordinans. pacem confirmans.
pacem publicans. pacem conseruans. Hij
sunt quinqꝫ passus ascensus nostre salutis:
Est ergo primus passus ꝙ christus pacem
incohoans exiuit de medio. quia ē media in
trinitate persona. Hic sunt due propositio/
nes signate. Prima ē ꝙ debuit deus incar/
nari vt homo recōciliaretur deo et fieret pax
Secunda ꝙ non pater nec spiritussanctus
sed filius. Prima propositio patet duplici
ter. primo qꝛ nulla creatura sufficiebat ad tm̄

debitum persoluēdū. cū debitū eēt infinitū
qꝛ cōtra infinitum offensa fuit facta. Secū-
do qꝛ contraria contrarijs curantur. Cuꝫ er-
go homo cū peccauit voluerit esse deus di-
cente sibi dyabolo eritis sicut dij. Gene. iij.
ergo per contrarium vt homo curaret᷑ opor-
tuit ꝙ per cōtrariū deus fieret homo. d̕ hac
materia in quarto lati⁹ dicet᷑. Secūda ꝓpo-
sitio ptꝫ qꝛ lꝫ tres persone sint vnus de⁹. di-
stinguūtur tm̄ realiter per relatiōes. et habēt
etiam appropriata disticta. qꝛ potentia ap-
propriatur patri. sapientia filio. et bonitas
siue amor spūisancto. que sūt quasi tres di-
uise trium personarū offerentium se in cāpo
certaminis vt cuiuscūqꝫ tangeret᷑ diuisa pro
homine exiret in cāpū. venit dyabolus et te-
tigit diuisam filij, dicēdo parētib⁹ primis eri-
tis sicut dij scientes bonū et malū. nō dixit
potentes nec bōi sed scientes. et cū scia sit ap-
propriatū filij. sicut potentia patris. et boni-
tas spūssancti vt dictū ē. non ergo debuit ve-
nire ꝓ redēptione hoīs et eius recōciliatiōe
de⁹ pater nec spūssanctus sed fili⁹ qui est me-
dia in trinitate persona. Itē pacē inchoans
venit in tpe medio. Currunt enī tria silentia
ab initio mūdi vsqꝫ ad beatitudinē eternaꝫ
sicut patuit supra in hoc li. ar. xiij. tercie cōsi-
derationis. et hoc est qd̕ dicit᷑. Sap. xviij.
Dū mediū silētiū tenuerūt oia. et nox i suo
cursu mediū iter haberet. oīpotēs sermo tu⁹
dñe exiliens de celo a regalibus sedibus ve-
nit. angel⁹ venit ad virginē hora cōpletorij.
Et ideo tunc pulsat᷑ ꝓ Aue maria. durauit
sacra collocutio vsqꝫ ad dimidiū noctis. Et
tūc dante cōsensū virgine omipotēs sermo
dei. i. verbū patris qui est eius fili⁹ a regali-
b⁹ sedib⁹ venit in vterū. s. virginis. Sic ergo
ptꝫ ꝙ filius dei venit in medio silentio in i-
carnationem. sic etiā natus fuit media noc-
te: sicut ptꝫ. Luce. ij. qꝛ pastores custodiebāt
vigilias noctis. predicta tria silentia figurāt
nobis tres magnos annos durationis mū-
di. In quorū medio debebat venire messias
ad viuificādū gen⁹ humanuꝫ per peccatum
mortuum dicēte propheta. Abacuc. iij. cap.
Dñe opus tuū: in medio ānorū viuifica il-
lud ī medio ānorū notū facies. Itē pacem
inchoās stetit in medio. s. vteri virginalis:
Ipsa enī virgo beata que debuit esse mater
istius excellentissimi medij inter deū et ho-
minē rōabile fuit ꝙ etiā ipsa esset medium.

Fuit eniꝫ medium locale. mediū morale. et
mediū naturale. Querūt eī logyci medium
ad cōcludēdū maiorē extremitatē de mino-
ri. de qua facit Aristote. magnū ꝓcessum in
ij. priorū. Maior extremitas de⁹ est. Minor
extremitas in genere rationabiliū homo est
ꝗ quisierūt patriarche et ꝓphete et multi a-
lij multis tpib⁹ mediū ad cōcludēdū predi-
ctā maiorē extremitatē de minori et nō inue-
nerunt. Sed venit beata virgo et facta ē me-
dium. qꝛ in ipsa est per ipsam verbū caro fa-
ctū est. et maior extremitas predicata est de
minori qꝛ homo est de⁹. et etiā minor d̕ ma-
iori. qꝛ deus est homo. Est etiā virgo beata
mediū morale. ſm enī Aristotelē. ij. ethico-
ruꝫ. mediū morale ē virtus nihil participās
de extremis. qꝛ extrema sūt viciosa tale me-
diū fuit virgo beata que nullū viciū contra-
xit. Et ſm hiero. nihil gratie. nihil virtutis ni-
hil candoris ē quod nō resplēdeat in maria
Fuit etiā mediū naturale. quod ponitur tri-
plex a phis. s. mediū circuli. mediū celi. me-
diū mūdi. Mediū circuli ē a quo omnes li-
nee recte ꝓtracte ad circūferētiā sunt equales
Cētrū istud est beata virgo. In circulo sunt
peccatores qꝛ in circuitu impij ābulabant. te-
ste psal. xi. et ab ea ad circulū linee ducte sūt
equales. qꝛ omnes peccatores et alios eq̄li-
ter videtur respicere vnde Bern. Maria om-
nib⁹ oia facta est sapiētib⁹ et insipiētib⁹ copi-
osissima charitate debitricē se fecit. vt de plē-
tudine eius suscipiāt vniuersi. Est etiā me-
diū celi quod dicitur linea equinoxialis i q̄
cū est sol equinoxiū facit. et sub qua habitā-
tes nō agitātur ꝑturbationib⁹ tēporum. qꝛ
sunt in optima dispositōe. ꝓpter quod multi
theologi dixerūt quod sub illa linea est ꝑa-
disus terrestris. talis linea fuit virgo beata.
qꝛ cū in ea fuit sol iusticie factū est equinoxi-
um qꝛ nox sicut dies fuit illuminata. Infini-
tū visū ē equari finito. eternū tēporali. imor-
tale mortali. inuisibile visibili imensum ca-
pabili diuitē pauperi. homines etiam q̇ ha-
bitant sub hac linea sunt in optima disposi-
tione. nō agitantur neqꝫ mouētur perturba-
tionib⁹ demonū. ꝓpter quod merito dicitur
paradisus. Tūc enī impleta fuit figura illa.
Gen. ij. qꝛ posuit deus lignum vite ī medio
paradisi. i. xp̄m verū filium suum in medio
ventris virginalis. Est etiā virgo beata me-
diū mūdi. Istud dicitur a phis esse terra q̄

equaliter vndiq3 distat a celo. Tres aut sūt proprietates terre propter que virgo btā dicitur terra. est eñi infima. et maria virgo infima quia humilima. cū eñi deberet eē mat dei vocauit se ancillā Luce. i. Ecce ācilla domini etc̄. Secūdo ad terrā currūt aque. et ad btām virginē habūdantie gratiarū: ps. ciij inter mediū montiū pertransibunt aque. Tercio omnia ponderosa tendūt ad terram tanꝙ ad centrū et suum medium vt ibi saluentur sic et peccatores grauati pōdere peccatorum recurrētes ad istud medium saluātur. vnde Berñ. ad mariam velut ad mediū dei recurrant qui in celo sunt: et qui in inferno. et qui nos precesserunt. et nos qui sum⁹ et qui nos sequūtur et nati natorum et q̄ nascentur ex illis. Sic ergo pꝫ quō btā virgo est medium logicale. morale et naturale pro pace fienda inter deū et homines. Ver⁹ ergo messias filius dei in incboatione pacis exiuit de medio personarum diuinarum in ꝗtum deus. Suscitatus est de medio fratꝝ In ꝗtum homo venit in medio silentio in medio annorū. et stetit in medio paradisi. s. vteri virginalis. et sic tanꝙ mediator verus in incboatione pacis vniuit diuisa. s. deum et hominē. qꝛ de⁹ et hō vn⁹ est xp̄s. s. verus mediator. Secūd⁹ passus ē ꝙ ordinādo pacē xp̄s verus messias stetit ī medio quadrupliciter. Primo stati sicut fuit natus stetit in medio animaliū. s. bouis et asini. sicut patꝫ Abacuc. ij. ſm aliā translationē. per bouē qui ruminat intelliguntur cōtēplatiui quorum officiū est ruminare dei magnalia. s. rerū creationē hoīs recreationē. mundi gubernationē premiationē bonorū. et punitionē malorū. Per asinū intelligunt actiui. quoꝝ officiū est onera et labores tolerare quales sunt predicatores confessores et omnes exercitantes se in operibus misericordie inter quos xp̄s positus est. vtrosq3 in societatem recipit: et ad suā btitudinē ꝑducat iam factos homines. i. rationales qui per peccatum q̄si bestie viuebant. Secūdo ordinando pacē inuentus est in medio doctorum sicut patet Luce. ij. Cum factus eēt annorū. xij. dicit textus audientem illos et interrogantem sequitur. Stupebāt autē super prudentia et responsis eius. qꝛ nūꝙ viderant infantē tā tenere etatis tante sapiē. permaxime cū scirent eum litteras nō didicisse. Inuentus est ergo in medio doctorum. in signū ꝙ sapientes et docti huius mundi vel habebant ad illud medium conuerti. vel ꝙ sapientia illorum per excessum splendoris illius medij debebat obfuscari. quod indicat numerus. xij annorum qui est numerus superexcrescens ſm beatū Isid. li. ethim. iij. quia eius partes aliquote plus reddunt ꝙ suum totū patet. quia ille sunt vnum et duo et tres et quatuor et sex que sunt iuncte reddit. x. et sex. sic etiam īproportionabiliter sapīa xp̄i excedebat sapientiam doctorum. Tercio ordinando pacem transiuit per medium inimicorum ipsos fugiens: Luce. iiij. quia cū voluissent ipsum precipitare de monte ipse trāsiens per medium illorū ibat. Dicit Beda ꝙ cum precipitaretur rupis ad modum cere liquefacte cessit et fecit quoddam concauū in quo receptus est christus et manēt ibi ruge vestis et signa pedis: sicut asserunt illi q̄ viderunt. tunc enim fecit se inuisibilem per medium transiens. fugiens mortem precipitationis quia non debebat mori nisi in ligno vt vinceret vincentem in ligno. Quarto ordinando pacem stetit in medio discipulorum dando eis formam eligendi prelatum eos erudiens et eis seruiens: Unde. Luce. xxij. Ego inquit in medio vestrū suꝫ sicut q̄ ministrat. quasi dicat. ille sit vobis superior qui fuerit humilior. non ergo attēdatis q̇s sit maior. sed attendite quis humilior. sicut ego. qui licet sim domin⁹ et magister vester nō sicut q̄ recūbit in mēsa. sed sicut qui ministrat. patet ergo ꝙ xp̄s ver⁹ messias ordinādo pacē inter deū et hominem stetit in medio animalium. Inuentus est in medio doctorum. fugit per medium persecutorum et ministrat in medio discipulorum. Tercius passus est. xp̄s. consummādo pacem ordinatam stetit in medio dupliciter. Primo stetit in medio latronum. sicut patet Job. xix. crucifixerunt cum eo duos latrones hinc et inde medium autem ihesum. quod iudei fecerūt vt populus communis cogitaret ꝙ qꝛ erat cū malefactorib⁹ punitus erat malefactor sicut et alij. Sed tamē diuina dispensatione factum est vt impleretur prophetia. Isa: que ante illum vacua fuerat. Isa. liij. et cum sceleratis deputatus est. Positus est autem in medio latronum vt nullus quantūcūq3 peccator desperet de venia si voluerit

facere pniam. q2 et ille latro licet sero cogno
scēs peccatū suum et petens miam: inuenit
subito veniam. Hodie inqt eris mecū ī pa
radiso. et sic factū est. q2 eadē die vidit diui
nā essentiam. que visio dicitur paradis⁹. sic
cū viderūt xp̄m sācti patres in inferno para
disus fuit ibidē. Secūdo cōsūmādo pacē
stetit in medio terre. q2 mons caluarie vbi
crucifixus est xp̄s est in medio terre habita
bilis. tūc autem ipleta fuit pphetia Dauid
in psal. lxxiij. De⁹ autem rex noster an̄ secl'a
.i. eterna ordinatione rex. operatus est salu
tē in medio terre. tūc enim ibi operata est sa
lus humani generis. et ɔsummata pax iter
hominem et deū. Fuit eñ christus crucifix⁹
in medio terre: vt tanq̄ centrum et medium
omnium omnia traheret ad seipsum. q2 ipe
dixit. cum exaltatus fuero a terra in cruce in
medio terre: omnia traham ad meipsum.
Job. xij. Quartus passus est q̄ xp̄s pu
blicādo pacem consummatam stetit in me
dio. vnde post resurrectionem stetit i medio
discipulorum suorum: et dixit eis ter. pax vo
bis. Job. xx. quasi dicat. Jam est pax inter
deum et hominem consummata per passio
nem meam. stans in medio latronum et in
medio terre. et ideo pacem consummatā vo
bis in publico dicens in medio vestrū pax
vobis et sicut christus per seipsum stans in
medio pacem publicauit discipulis: sic et p
litteras per totum mundum diuulgauit.

Iste littere inter ceteras fuerunt epistole.
Pauli in quibus mundo publicauit q̄ xp̄s
personaliter extrema diuisa vnierat fact⁹ me
diator. Unde ad gal. iij. loquēs d xp̄o quo
modo lex fuit posita in manu eius sicut in
manu mediatoris vt de ea faceret qd vellet
dicit. mediator autem vni⁹ nō est. deus autē
vnus ē. Oportet ergo q̄ mediator sit du
orum. et sit non solum deus sed deus et hō
vniens extrema diuisa. publicauit etiam q̄
xp̄s fuit mediator extrema concorditer paci
ficans. vt ptz ad Hebr. ix. vbi dicit q2 xp̄s no
ui testamenti mediator est vt morte interce
dente in redēptionē earū puaricationū que
erant sub priori testamēto repromissionem
accipiant qui vocati sunt eterne hereditatis.
Intimauit etiā firma pacis p lrās pp̄ter qd
d xp̄o dr ad hebr. viij. Melioris testam̄ti me
diator est ihesus. quāto in meliorib⁹ repro
missionibus sancitum est. Ueteris testamē
ti mediator fuit. Moyses qui promisit obs
uantibus bona tēporalia. Noui testamenti
mediator est ihūs qui pmittit fidelibus re
gnū celorum Publicauit etiam per litteras
hominibus q̄ christus pacem immobiliter
ratificauerat dicens de ipso. i. Thimo. ij.
Mediator dei et hominum hō ihūs xp̄s. cu
ius testamētum cōfirmatum est temporib⁹
suis. Quintus passus est q̄ christus pacē
publicatam cōseruando vsq3 in finem seculi
stat in medio. Ipse enim dixit Math. vlti.
Ecce ego vobiscum sum omnibus dieb⁹ vs
q3 ad cōsummationem seculi. Sed quomo
do sit in medio vidit Johānes euāgelista.
Apoc. i. vbi dicit. Uidi septem cādelabra
aurea et in medio septem candelabrorum au
reorum similem filio hominis. i. christo fi
lio virginis. Ista septem candelabra aurea
sunt. vij. ecclesie sacramēta. s. baptismus. cō
firmatio. pnia. eucharistia. sacer ordo. ma
trimoniū. extrema vnctio. In quorū medio
scilicet in sacramēto eucharistie est christ⁹ ve
rus deus et verus homo. quod sacramētum
etiam durabit vsq3 ad aduentum xp̄i ad iu
dicium: vt dicit apostolus. i. Cor. xi. Quo
ties enim manducabitis panem hūc et cali
cem bibetis mortem domini ānūciabitis do
nec veniat. s. ad iudicium. Est ergo christus
ī sacramēto eucharistie vsq3 ad finem seculi
sicut in medio septem candelabrorum aure
orum pacem īter deum et hoīem cōseruādo
et non solū inter deum et homines. sed etiā
īter hoīes et homines existens in medio eo
rum. eorum voluntatem faciēdo. sicut ipse
dicit Math. xviij. vbi duo vel tres fuerīt cō
gregati in nomine meo in medio eorum sum
Dicit in noie meo. i. in charitate ī medio eo
rum sum. s. eorum faciendo volūtatem si fu
erit eorum petitio triplici cōditiōe regulata.
sc3 q̄ petant pro se et pie et perseueranter.
Bene ergo dictū est Moysi a domino ī pro
missione messie prophetam suscitabo eis d
medio fratrum suorū. Ex quibus duo ca
tholica documenta accipiuntur. Primum q̄
verus messias debebat esse mediator dei et
hominum. Secūdum q̄ verus messias de
bebat esse de genere tribus iude que mani
feste impleta sunt in christo ihesu saluatore
nostro.

Quod verus messias debeat esse similis

Moysi in dando legem.

Tercius thesaurus aperitur de assimilatione messie quam sacra scriptura determinat. quia postquam deus dixit moysi. prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum. statim subiunxit cui debebat assimilari dicens. similem tui. c. quo supra forte enim dixissent iudei non sufficere ad hoc quod quis dicatur messias quod exeat a medio. s. a tribu Juda quia multi alij prophete fuerunt de tribu iuda: vt Dauid. et sic suscitati sunt de medio fratrum suorum. Sed quid dicit regula. singula que non prosunt multa vnita iuuant. sufficit quod quantum ad hoc quod debebat esse de tribu iuda verificatur in Jhesu nazareno. quia ipse fuit filius marie que fuit desponsata Joseph: qui fuit de tribu Juda: vt patet. Math. i. Et mulieres non desponsabantur nisi viris tribus sue. Ideo sequitur in auctoritate que dicta fuit Moysi. prophetam suscitabo eis. etc. similem tui quasi dicat deus non solum sufficit quod sit de tribu Juda sed quod assimiletur tibi. Ista similitudo debuit secundum aliquid singulare esse quod fuerit in moyse et non secundum aliquid commune. Moyses duxit populum et rexit. Multi etiam alij hoc fecerunt vt Aaron cum eo: et post eum Josue Moyses fecit multa miracula. et alij multi hoc idem et maiora: vt helyseus qui mortuum suscitauit. quod est maximum miraculorum Sed in quo inuenitur Moyses singularis non habens parem in quo debet sibi assimilari Messias certe in dando legem. Hic sunt quatuor puncta videnda. Primus punctus est quomodo moyses fuit singularis in dando legem. Secundus si Jhesus verus messias debuit dare aliam legem a lege Moysi Tercius si debebat illam legem quam daret scribere. Quartus que est excellentia legis noue.

Quod moyses fuit singularis in dando legem.

Circa primum punctum posset aliquis dicere quod moyses non fuit singularis in dando legem. Quia secundum Jsidorum quinto ethimologiarum ca. i. Multi fuerunt qui dederunt leges. Quia primus qui dedit leges grecis fuit Foroneus rex. Primus qui dedit leges egyptijs fuit Mercurius termegistus. Primus qui dedit leges Athemensibus fuit Solon. Primus qui dedit leges lacedemonijs fuit Ligurgus Jste fecit legem quod ciues haberent libertatem eligendi magistratus et rectores. Jste diuisit solum tam in domibus quam in vineis et alijs predijs per equale ne quis posset dici potentior alio. Jste fecit iuuenes vna veste non amplius toto anno vterentur. non permisit aliquem cultius alio progredi. nec opulentius epulari. Qui singula non pecunia sed compensatione mercium coequari iussit. pueros puberes non in forum sed in agrum deduci iussit: ne primos annos in luxuria: sed in labore et opere agerent. nec prius in vrbem redirent quam viri facti essent. Statuit virgines sine dote nubere. vt vxores non pecunie causa eligerentur sed virtute. et sic matrimonia diutius permanerent. Maximum honorem non diuitum et potentum. sed senum esse statuit. Demum vt suis legibus eternitatem daret. iureiurando obligauit ciuitatem nihil mutaturos priusquam reuerteretur. Profectus est autem cretam vbi voluntarium exilium perpetuo egit. moriensque abijci sua ossa in mari iussit. ne forte lacedemones se solutos crederent iureiurando si corpus eius reducerent ad ciuitatem.

Primus qui dedit leges romanis fuit numa pompilius qui primus successit Romulo in regno. Deinde cum populos seditiosos magistratus ferre non posset. x. viros legibus scribendis creauit. qui leges ex libris Solonis in latinum sermonem translatas. xi. tabulis exposuerunt. Paulatim autem antique leges vetustate atque incuria perierunt Noue a Constantino cesare ceperunt et reliquis succedentibus erantque permixte et inordinate Postea Theodosius minor augustus ad similitudinem gregoriani et hermogeniani codicem factum constitutionum a Constantini temporibus sub proprio cuiusque imperatoris titulo disposuit: quem suo nomine theodosianum vocauit:

Justinianus vero qui imperauit anno domini quingentesimo. xlij. et imperauit annis. xxxviij. Hic leges ciuilesque romanae quarum erat nimia prolixitas admirabili

breuitate correxit et ad .xij. libros coartauit Et de omnibus vnũ codicem ordinauit quẽ codicẽ Justinianũ appellari voluit. Fecit etiam librum institutionum quẽ in quatuor distinxit libros in quibus legũ primordia continentur. Nouas quoqʒ leges quas ipse fecerat in vnuʒ volumẽ redactas nouellas vocari voluit que communiter autentice appellãtur. et sunt per collatões distincte Omniũ etiam magistratuũ et iudicum seu iuris consultorũ leges que duorũ milium librorũ esse dicebãtur abbreuiari fecit et ad numerũ librorũ quinquaginta redigit. ipsũqʒ librũ digestorũ seu pãdectarũ vocari mãdauit. quib⁹ legib⁹ hodie totus mũdus ordinatur et regitur In isto principe concurrerũt potẽtia. sapiã et diuinus cultus: p potẽtiam hostes supauit. per sapiam mũdũ iustis legib⁹ ordinauit. per diuinũ cultũ deum et ecclesiã edificijs et alijs operib⁹ honorauit. Cũ ergo omnes predicti leges dederint vt ostensũ ẽ ptʒ euidẽter ꝙ moyses in dando legẽ non fuit singularis. Respondeo et primo declaro quid est lex. secũdo distinguam nomẽ legis. tercio soluetur dubitatõ Circa primũ dicitur ꝙ lex est quoddã speciale vinculũ quo homines tenentur et ligantur ne per actus illicitos euagent. Sicut eñ animalia siluestria nõ domãtur nisi primo fortibus vinculis teneantur qꝛ scʒ nũꝙ domita efficerentur si sine vinculis ad voluntatem suam vagari dimitteretur Sic vero necesse fuit vt leges et mandata a deo et a superioribus fierent. vt ĩfra limites iustitie vagabiles mores hominũ corrigerentur et domarentur. Homo eñ qui sicut vir van⁹ in superbiã erigitur. et sicut pullũ onagri se natũ liberũ putat. vt dicitur Job. xi. nũꝙ perfecte corrigeret vel domaretur si sine legis vĩculo vagari ad arbitriũ sineret. Et iõ certa ad ligandũ mores hominũ ne vagarentur. constituta est lex triplex. s. lex nature. diuine cure et humane cure. Lex nature est illa inflexibilis certitudo quã de⁹ in sinderesi conscie collocauit. ne quis excusari possit. que vnicuiqʒ dictat et ostendit: quid bonũ vel quid malum. de qua dicitur ad Ro. ij. Cũ gentes q̃ legem non habẽt ea que legis sunt faciunt ipsi sibi sunt lex vide ibi. Lex diuine cure ẽ quã dedit de⁹ moysi in scriptis. Et ideo dicitur lex scripture. et quã xp̃s in illa ꝓmissus iplens vacuitatem ei⁹ veniẽs ex generis humani amore per seipsũ docuit. et in cordib⁹ ĩpressit. suisqʒ fidelib⁹ dereliquit. et iõ dicta est lex amoris. Lex vero humane cure ẽ illa quã ad regimẽ humanũ principes statuerunt. de qua dicitur. i. Cor. vij. Lex ĩ homine dominatur quanto tꝑe viuit. Circa terciũ ad predictã dubitatione dicitur ꝙ verũ est moysen in dãdo legem esse singularẽ. et verum est ꝙ alij qui dicti sunt dederũt leges. qꝛ moyses dedit legem diuinam. Alij vero leges dederunt humanas ait eñ btũs Isidor⁹ vbi supra. Moyses gentis hebraice prim⁹ omnium diuinas leges sacris litteris explicauit. vt infra capitulo. ij. ponens differentiam inter leges diuinas et humanas dicit. Omnes autem leges aut diuine sunt aut humane. diuĩe natura humãe moribus constant. Ideoqʒ he scilicet humane discrepant quia alie alijs gentibus placent Si ergo moyses in dando legem diuinam fuit singularis et solus. in illo quo singularis fuit propha suscitaturus de medio debebat ei assimilari. sequitur ꝙ ille propheta debebat dare legem diuinam qd̃ soluʒ impletum est in ihesu christo saluatore nostro qui dedit legem euangelicam que lex diuina ẽ et noua sicut Moyses dedit legem diuinam antiquam. Quo ad secundum punctum scilicet vtrum ihesus verus messias debuit dare legem diuinam aliam a lege Moysi dico ꝙ sic. Ad quod probandum adduco tres fidelissimos testes: quorum primus ẽ Isaias. qui in capitulo. ij. quod ad litteraʒ exponitur de messia inter cetera dicit. De syon exibit lex: et verbum domini de iherusalem: quod verum est in ihesu nazareno vero messia et in eius discipulis et apostolis qui inceperunt verbum predicationis in iherusalem et continuauerunt et publicauerunt per totum mundum quia in omneʒ terram exiuit sonus eorum etc̃. Declarat rabi Salomon super verbo. eleuabitur super omnes colles. cap. eodem dicens. Quid vult dicere. et eleuabitur super colles. Nisi quia miraculum quod erit factuʒ in eo erit maius ꝙ miracula montis synai et carmeli et thabor. Et quod est illud miraculum est illud quod dicit. De syon exibit lex.

Item dicitur in midras tusim. id est in glosa psalterij super illud. Domi-

ne i fortitudie tua letabit rex. ps. xx. dicitur sic. Quid voluit dicere Isaias in. c. xi. quando dixit. In illa die erit radix Iesse que stat in signū populorum ipsū gētes deprecabūt et erit sepulchrū eius gloriosū: Dixit rabi bāma non venit rex messias. nisi vt det gentibus seculi mandata sicut tabernacula palmes et phylateria. Satis apparet ex intentione huius doctoris ꝙ deus debebat dare legē nouā in qua essent mandata cerimonialia sicut in lege veteri. Et quia facit mentionem aliquarū cerimoniarum legis antique non apparet ꝙ sit sua intentio ꝙ messias deberet dare illas easdē cerimonias. cū cā propter que date fuerunt in illo tempore sit iam preterita. et in tpe messie nō est locus vt dentur. Item dicit in midras sichasirim. i. i gl. canticorū super textu ca. primi vbi dicitur. Osculetur me osculo oris sui. dicit rabi. Jahyda. In hora i qua isrl audiuerūt ex ore dei. Duo prima mādata legis fuerūt firmati i cordib⁹ suis, taliter. ꝙ nō tradiderūt obliuioni. Venerūt ad moysen et dixerūt: En rabi oportet ꝙ tu sis mediator inter deum et nos: sicut scriptum est. Exo. xx. Dixerūt moysi Loquere tu nobis et audiemus non loquatur domin⁹ nobis ne forte moriamur. Ex illo tūc docebat eos Moyses legem: et qui addiscebant obliuioni tradebāt et dixerunt Sicut moyses ē carnalis et transiēs. sic doctrina sua transit a nobis et dixerunt Rabi. vtinā vellet de⁹ secūdo ostendi nobis. et iā oscularetur nos osculis oris sui. taliter ꝙ sua doctrina refirmaretur in cordib⁹ nostris Et dixit eis moyses. Hoc nō potest eē mō sꝫ in tēpore Messie erit. quia sic scriptum ē Hiere. xxxi. Dabo legē meā in visceribus eorū et in cordibus eorū scribā eā. hec ibi. Hec est illa lex quā cū magna instātia petebat dauid secūd⁹ testis. in psal. cxviij. Legē pone mihi domine viam iustificationū tuarum: et exquiram eam semper. Hic pōt queri a iudeis quā legē hic petebat a dño dauid nō legē. moysi qꝛ eam iā habebat. ergo aliam qꝛ dicit. viā iustificationū tuarum et hec non ē alia nisi veri messie Jhesu nazareni que iustificat. lex eni moysi nō iustificabat nec ei⁹ sacrificia patet qꝛ illa sacrificia de per se. nō placebant deo nec cum lege instituta sunt. Hiere. vij. Hec dicit dñs: nō sum locutus cū patribus vestris in die qua eduxi eos de terra egypti. de verbo holocaustorum et victimarū sed sm ꝙ dicit Rabi Moyses de egypto. Ista sacrificia non fuerunt data nisi vt retraherentur a sacrificijs ydolorum et in signū huius non fuerunt data populo nisi p⁹ ꝙ populus ad ydolatriā declinauit vitulū cōflatilē adorando. Ideo voluit deus magis ea sibi offerri ꝙ ydolis. et de hoc pulcre tractat sanctus Tho. prima secūde. q. cij. articulo. iij. in corpore. et deinde per totū Itēꝫ ptꝫ ꝙ sacrificia legis moysi non iustificauerūt qꝛ semp cū eorum oblatione requirebat oblatio sacerdotis ptꝫ in leuitico: Sꝫ q̄d si sacerdos esset malus et indignus: vtrum exaudiretur a domino: certe nihil valebat totum sacrificium. et hoc est ꝙ dicunt doctores theologi in quarto ꝙ sacrificia valebāt non ex opere operato. sed ex opere operante Secus est de sacrificijs veri nostri messie iesu nazareni. que valent ex opere operante. et ex opere operato: vt patet in baptismo: qui quantuncūqꝫ sit malus minister et pessimus etiam iudeus et infidelis quicunqꝫ faciens quod ecclesia intendit baptismus complet suum effectum. Petebat ergo dauid legem veri messie Jhesu nazareni que iustificat dicens. Legem pone mihi domine iustificationum. etc. Hec est illa lex scilicet Jhesu nazareni data in monte syon non in monte synai. de qua tercius testis. s. Hieremias. c. xxxi. dicit. Ecce dies veniunt: id est tempora noui testamenti dicit dominus. et faciā domui israel et domui iuda. i. fidelib⁹ christum confitentibus generaliter et credentibus de iudeis specialiter secundū quod dicitur Act. xiij. Primum vobis oportebat loqui verbum dei et cetera. fedus nouum. i. legem nouam. Lex enim frequenter in veteri testamento vocatur fedus non secundū pactum quod pepigi cum patribus vestris in die qua eduxi eos de terra egypti quod irritum fecerunt. ipsum multipliciter transgrediendo. sicut patet in libris Judicum Reg. et Paral. Ecce ꝙ expresse dicit propheta legem veri messie. quam vocat fedus nouum siue pactum debere esse aliam a lege moysi et dicit non secundum pactum quod pepigi cum patribus eorum in die qua eduxi eos de terra egypti. scilicet cum dedit eis legem in mōte synai. Quia ergo alia debebat esse lex messie promissi. s. ihū christi a lege

Moysi videnda est differentia inter vtranqꝫ
legem que non vna sed multe incomparabi
les dicte sunt de quibꝰ dat testimoniũ sacra
scriptura spãliter doctrĩa beati pauli qui ple
nius ꝙ oẽs alij autores noui testamenti lo
cutus est ostendẽs ꝙ qꝛ ĩpleta erant myste/
ria ipsius cessauit vsus legis moysi q̃ prio
erat. Et de diuersis ꝑtibꝰ suaꝝ epl'arũ colli/
guntur hic. xiiij. drñtie. et addã vnã: vt sic sit
xv. drñtie que per ordinẽ sunt iste que sequũ
tur videlicet lex Moysi ẽ lex carnis. lex christi
est lex spũs. lex Moysi ẽ lex timoris. lex xp̃i
est lex amoris. lex Moysi ẽ lex figure. lex xp̃i
est lex veritatis. lex Moysi est lex oneris põ
derosi et sine cõmodo. lex xp̃i ẽ lex suauita/
tis. leuitatis et multi fructus. lex Moysi est
lex seruitutis. lex xp̃i ẽ lex libertatis. lex mo
ysi est lex que occidit. lex christi est lex que vi
uificat. lex Moysi est lex mortis. lex chri/
sti est lex vite. lex Moysi est lex q̃ est virtꝰ pec
cati lex christi est lex que est plenitudo grẽ
lex Moysi est lex antiquitatis et debilitatis
lex christi est lex nouitatis et fortitudis. lex
Moysi est lex vacua. lex christi est lex habun
dantie. lex Moysi est lex iꝑfectionis. lex chri
sti est lex ꝑfectionis. lex Moysi est lex noctis
lex christi ẽ lex diei. lex Moysi est lex tenebra
rum. lex christi est lux lucis clare. lex Moysi
est lex misterium dãnatõnis. lex christi ẽ lex
iusticie et saluationis. lex Moysi est lex parti
cularis. lex christi est lex generalis: Omissis
primis. xiiij. ꝓpter prolixitatem euitãdã. q̃
diligens lector in predictis epistolis poterit
ĩuestigare cõtra quãlibet conditionem legis
moysi poterit cõcludere nõ ẜm pactũ et c̃. vt
supra Vltimã solũ pro presenti intendo per
tractare cũ hec sit inter ceteras ꝓpria drñtia
vtriusqꝫ legis. lex enim moysi fuit ꝑticularis
ꝓpter multa. Primo qꝛ lex serui. s. Moysi.
Secũdo quo ad populũ quia fuit data par
ticulari et limitato populo. s. descendentibꝰ
ab Abraham per Jsaac. Tercio quo ad p̃/
cepta cerimonialia sacramentalia et iudicia
lia que solum obligabant populum limita
tum. s. iudeorum et non alios homines mũ
di ꝓpter quod ille populus fuit dictus pe/
culiaris. Quarto erat limitata et particula/
ris quo ad locũ. s. terre ꝓmissionis in qua
obligabantur iudei et non in altera implere
multa suorum p̃ceptorum habentibus in se
ceteros limites vel terminos. Quinto quo
ad tempus quia habebat durare tempore
limitato. s. vsqꝫ ad aduentum Messie lex ve
ro christi est lex vl'is. Primo qꝛ lex domini
vniuersi sicut lex moysi lex serui. Secũdo est
lex vniuersalis et sine aliqua limitatione qꝛ
mandat suis apostolis dicens. Euntes in
mundum vniuersum predicate euangelium
omni creature. M. vlti. Et ꝙ baptizarẽt oẽs
gentes et docerent non doctrinam Moysi
serui sui. sed quam ipse dominus p̃cepit eis
et ꝓpterea data et notificata lege que ẽ vni/
uersalis et communis omnibus gentibus:
statim cessauit lex moysi que erat particularis
data iudeis cũ vna eẽt icõpatibil' alr̃i et dico
ĩcõpatibilis ñ solũ qꝛ obseruãtia vtriusqꝫ nõ
potest esse in vna persona que ad plenum
eas seruet. sed vltra hoc incompatibilitas ẽ
respectu diuersarum personarum. cum vna
lex ꝙtum ad obseruantiam debitam ipsius
repellat. et in exilium mittat alteram non so
lum ab illa persona in qua stat vel a domo
ciuitate. regno vel imperio. sed a toto mun/
do. et ideo melius dicitur ꝙ vna lex alteraꝫ
totaliter annullat. volo dicere ꝙ non potest
esse lex dei ordinata ad salutem animarum
quam obseruãdo homo meretur paradisuꝫ
nisi vna sola que est lex gratie cui est incõpa
tibilis lex scripture. Est ergo altera lex christi
a lege Moysi: quia vna particularis. et alte
ra vniuersalis. ergo non secundum pactum
et cetera. vt supra. et sic cessare debuit lex mo
ysi sicut particularis adueniente lege christi
que est vniuersalis et communis. sicut minor
dando locum maiori. Quo ad tercium pun
ctum in quo querebatur ex quo verus messi
as debebat dare legem sicut Moyses. et ali
am a lege Moysi: vtrum d'buit scribere legẽ
illam in pellibus. petris vel aliquibus alijs
extrinsecis Videtur enim ꝙ fuisset valde ra
tionabile ꝙ ipse fecisset aliquam librum sa
cre scripture cuius ipse fuisset principalis a/
ctor et scriptor. quia quelibet scientia habet
suum principalem actorem sicut gramatica
donatum logica arestotelam. geometria eu
clidem. Ad hanc questionem respondetur
ex dictis sancti Tho. vlti. parte summe. q.
xlij. articu. iiij. ꝙ non fuit decens aut con/
ueniens ꝙ christus legem suam aut aliquẽ
librum de sua doctrina scriberet propter qui
qꝫ rationes. Prima ne derogaret
dignitati sue: Quia oportuisset scribere

miracula et sanctitatis opa ꝑ ipsū facta et fa
mā quā habuit in populis que oia essent i
laudē sui que licet sine superbia scribere po/
tuisset in mētibꝰ tñ hominū nō careret arro/
gātie nota. Secūda rō ne tolleret auctorita/
tem suam spirituisancto. licet ei indiuisa sit
opera trinitatis adextra ſm aug. in enchiri/
dion. et ad Pollētiū. xxviij. q. i. Sic ei tñ cō
mēdatur patris auctoritas i mūdi creatiōe
Auctoritas filij in mūdi redēptione et spiri
tussancti in hominū interna inspiratione. et
scripturarum per sanctos conscriptiōe Vñ
Grego. dicit in ꝓlogo moraliū. ꝙ sacre scri/
pture actor est spūssanctus Et apostolus. ij
ad Thimo. iij. ꝙ sacra scriptura est diuinitꝰ
inspirata et vtilis ad docēdū. Quod autem
ad spiritūsanctū pertineat scribere patet. q̇a
scribere est officium digitorum nunc autem
spūssanctꝰ est dextre dei digitus. Exo. viij.
et Luce. xi. Manus enim et lingue doctorū
non sunt nisi instrumentuꝫ et calamꝰ spūssā
cti. vnde dixit dō. ps. xliiij. Lingua mea ca
lamus scribe. Tercia rō nō decuit ꝙ xp̄s le/
gē et doctrinā suā scriberet in aliquo libro ꝓ
pter suam excellentiam singularem. scripta
enim ordinātur ad impressionem doctrine i
cordibus auditorum sicut ad finē. Tūc sic.
excellentiori doctori excellior modus debet
attribui doctrinā tradendi et docendi. Sed
excellētior modus ē doctrinam in mentibus
auditorum imprimere sicut faciebat xp̄s ꝙ̄
in libro scribere. igitur nō debuit scribere le/
gem suā. Vñ pitagoras et socrates et phi an
tiqui q̇ fuerūt doctores excellētissimi istum
modū tenuerūt ꝙ nūꝙ̄ aliquos libros scri
pserunt et hec est ratio formaliter sācti Tho
me. Quarta rō est vt legē nouam a veteri di
stingueret et separet. lex eni vetus dicitur lex
scripta etiā digito ꝙ̄tū ad precepta moralia
Si noua esset scripta per xp̄m etiam posset
dici lex scripta. Quia igitur illa fuit lex timo
ris fuit scripta in libris et codicibus. qꝛ ista
amoris fuit scripta solū in cordibus Quita
ratio et vltima est propter regiā excellentiaꝫ
demōstrandā. xp̄s eni fuit rex Jhūs nazare
nus rex iudeorum. Joh. xix. Et decet regiā
maiestatē ꝙ sua dicta et facta ꝑ suos notari
os scribātᵉ et nō ꝑ se sicut fecerūt quatuor euā
geliste xp̄i ihū veri messie notarij. Sic ergo
patet ꝙ xp̄s non debuit legē nouā per se scri
bere in aliquibus extrinsecis ſꝫ ex amore s. ri

psit eā i cordibꝰ fideliū. sicut dicitur i supra/
dicta auctoritate Hiere. ſꝫ dabo legē meā in
visceribus eoꝝ. et in corde eorū scribā eam.
Ex predictis satis claret ꝙ verꝰ messias de
buit assimulari. Moysi in dādo legē. et ꝙ ñ
debuit dare talē legē sicut erat antiqua sed
legē nouā. et ꝙ illā nō debuit scribere per se
in aliquibꝰ extrinsecis: ſꝫ in viscenbꝰ et in cor/
dibꝰ fideliū. que oia ad litterā ipleta sunt in
ihesu xp̄o saluatore nostro. Quo ad quartū
punctū que est de excellentia legis noue licꝫ
ex supradictis differētijs clareat manifeste
specialius tamē eius excellentia declaratur
ex sex gradibus perfectōis. Primꝰ ē ex ostē
tiōe cognitiōis dei. Secūdꝰ ex cōtētorū rati
onabilitate in mādatis vel monitis. Terci
us ex miraculorū claritate. Quartꝰ ex eccle s e
stabilitate. Quintus ex diuina bonitate.
Sextꝰ ex amenissima promissorum icōꝑabi
litate. Circa primū gradū notandū ē ꝙ
lex mosayca quo ad fidē vnius dei erat ipfe
cta. quia licet in illa fuit aliqualis noticia
vnius dei et etiam christi in quodam gene/
rali. non tamen fuit ibi noticia explicata tri/
nitatis personarum in vnitate essentie. necꝑ
consequens incarnationis. Cuius ratio est
quia sicut cognitio naturalis procedit de im
perfecto ad perfectum. vt dicitur. i. phisicorū
vnde et pueri vocant primo omnes viros
patres et omnes feminas matres. et postea
distinguunt. Ita similiter supernaturalis co
gnitio minor fuit in lege veteri ꝙ̄ in noua:
in qua per christum veritas lucide est reuela
ta propter quod dicit saluator Jo. xvij. Pa
ter manifestaui nomen tuum hominibus
quos dedisti mihi. Ipse enim manifestauit
expresse trinitatem personarum patrem no
minādo a quo eternaliter processit per gene
rationem dicens. Jo xvi. Exiui a patre et
veni in mundum. scilicet in vtero beate vir/
ginis carnem assumendo spiritūsanctum ꝓ
mittendo. Jo. xv. Cum venerit paraclitus
quem ego mittam vobis a patre ecce proces
sus spiritussancti ab vtroqꝫ. Nominauit
etiam expresse trinitatem personarum in for
ma baptismi. Mathei. xxviij. Euntes do/
cete omnes gentes baptizantes eos. scilicet
In nomine patris et filij et spiritussancti.
Manifestauit etiam vnitatem essentie.
Johan. x. dicens. Ego et pater vnum su/
mus. Hoc est qd̄ Johannes in sua prima

canonica. c. v. dicit exp̄sse. Tres sunt qui testimonium dant in celo. pater verbum et sp̄us sanctus. et hi tres vnum sunt. In figura huius Moyses loquebatur ad populum velata facie. vt habetur Exo. xxxiiij. quia mysteria fidei nostre erant figuris et enigmatibus velata. sicut supra late declaratum fuit In figura etiam huius velum templi fuit scissum in christi passiōe ad ostendendum q̄ declarata et manifestata erāt que prius latebant sub velamine ꝓpter quod ipsa lex noua tanq̄ perfecta in cognitione est donum perfectū descendens a patre luminum. vt dicitur iacobi primo patet ergo q̄ cognitio dei perfecta est in lege noua que imperfecta fuit i veteri ꝓpter quod patres veteris testamēti poterāt dicere illud quod scribit. i. ad Cor. xiij Ex p̄te cognoscimus et ex p̄te ꝓphetamus. i. imperfecte. Secundus gradus quo ōndit q̄ lex noua p̄fectissima est ex cōtentorū rōnabilitate. vel mādatis vel monitis. quod vt clarius videatur ostenditur īperfectio legis mosayce quo ad totū corp⁹ suum. s. quo ad p̄cepta moralia et iudicialia et sacramētalia et cerimonialia. Primo enim in lege moysi p̄cepta moralia fuerunt imperfecta. et dicuntur moralia p̄cepta illa que sunt de dictamine rationis etiam si nulla lex esset sicut est illud mandatum quod scribitur. Exod. xx. Honora patrem tuum et matrem tuam etc̄. Et similiter illud quod p̄ modum monitionis scribitur. Leuit. xix. Coram cano capite consurge. et honora personam senis et similia. Quod autem ista fuerunt imperfecta declaratur dupliciter. Primo quia p̄cepta moralia in lege Moysi ordinabant actus hominum exteriores tantum ꝓpter quod apostolus ad Romanos. iij. vocat legem moysi legem factorum. De actibus autem interioribus in quibus consistit bonum moris nihil ordinabat aut parum: Sed contra hoc est quod habetur Exo. xx. et Deute. v. Nō cōcupisces vxorē ꝓximi tui et cetera. dicendum est secundum antiquos doctores q̄ tantum concupiscentia non prohibebatur inq̄tum erat omnino latens in corde: sed inq̄tum prorumpebat exterius per aliqua signa vt per verba scurrilia. impudicos tactus et oscula et cetera. huiusmodi Ideo sic exponunt Nō cōcupisces. i. signa concupiscentie non facies: Unde ad Phil. iij. dicit glo. q̄ lex vetus ꝓhibebat manum nō animū vel dicēdū s̄m alios q̄ lex vetus ꝓhibebat cōcupiscentiam animi latentem hoc t̄n erat in paucis. s. in mechia et furto. Item in istis insufficienter ꝓhibebat cōcupiscentiam: quia non puniebat transgressores. et sic patet q̄ insufficienter lex mosayca ordinabat actus interiores. Secundo declaratur sic. quia lex mosayca etiam actus exteriores ordinabat sicut patet Deutro. xxiij. vbi dicitur sic. Non fenerabis fratri tuo pecuniam ad vsuram. nec fruges. nec aliquam aliam rem sed alieno. Ibi eni p̄mittitur vsura cū alienis p̄sonis. quod est illicitum cōtra dictamen recte rationis. Item Deutro. xxiiij. p̄mittitur viro dare libellum repudij etiam causa indebita. Unde ibidem subditur Si accepit homo vxorem. et habuerit eam. et non inuenerit gratiam in oculis eius ꝓpter aliquam feditatem. scribet libellum repudij. et dabit in manu eius. et dimittet eam de domo sua.

Induuisibilitas autem per totam vitam est de dictamie rōis naturalis. et sic patz q̄ lex vetus ip̄fecta fuit in moralibus Et ꝓpter hanc ip̄fectionē lex mosayca dicitur pedagogus noster. ad Gal. iij. i. regula puerorū et imperfectorum in quib⁹ nō queritur p̄fectio interior. Sed ab exterioribus inhonestis timore discipline reprimuntur. Et in actibus exterioribus multa eis permittuntur que non permitterentur viris p̄fectis. ꝓpter quod Aug. li. de spiritu et littera exponens illō. ij. Cor. iij. littera occidit et cetera. dicit hoc non tantum de cerimonialibus intelligendū est. sed etiam de moralibus veteris legis. quia. s. non prohibebantur aliqua q̄ de se sunt mortifera. vt patet ex predictis. ꝓpter quod dicitur Ad Ro. iij. Ex operibus legis non iustificatur omnis caro. Sed lex noua perfecta est in moralibus. quia perfecte ordinat actus humanos non solum exteriores sed etiam interiores. et in hoc īperfectōez legis supplet ꝓpter qō dicit saluator ip̄fectōz legis adiplēdo. M. v. Audistis q2 dictū ē ātiq̄s. ñ occides. q̄ aūt occiderit re⁹ erit iudicio. Ego āt dico vobis. q2 oīs q̄ irascit fri suo re⁹ erit iudicio. in quo ordiat motū interiorē vt p̄tz. Similiter lex noua ac⁹ exteriores ordinat nullū malū p̄mittendo ꝓpter qō dicit saluator. M. xij. Dico aūt vob qm̄ de omni verbo ocioso quod locuti fuerint

hoies super terra; reddent ratione in die iudicij. Si autem bis phibet verbu ociosum per cosequens verbu nociuu. Et multo fortius omnem actu malu propterea Math. v. post suppletione peceptorum moralium veteris legis cocludit perfectoem euagelica dicens. Estote ergo perfecti sicut pater vester celestis perfectus est. perfecit aute christus moralis precepta legis. etiam cosilia euangelica supaddedo. propter quod Mat. xix. Juueni dicenti se custodisse mandata legis et querenti vlterius viam perfectionis. dicit saluator adbuc vnum tibi deest. Si vis perfectus ee. vade et vende omnia que babes et da pauperibus. et babebis thesaurum i celo: et veni et sequere me. Secundo in lege moysi iudicialia precepta erat impfecta. qd patet ex duob. Primo ex modo inducendi homines ad obseruantia; iusticie. ad quod ordinabantur iudicialia precepta. Secudo ex ipsis preceptis. primu pz sic. pprium est hominu iperfectoru vt inducant ad iusticia obseruanda timore pene. Unde dicit Oracius libro epistolarum. Oderut peccare boni virtutis amore. Oderut peccare mali formidine pene. Hoc etiam declaratur ratione quia illud quod cu timore fit penale est et n delectabile. Vn dicit. i. Jo. iiij. timor pena habet. Opari aute virtuose no e pena virtuoso et pfecto sed magis delectabile. ppt qd dicitur. ij. ethi. q signu hitus generati est delectatio in opere. lex moysi inducebat homines ad iusticiam obseruandam per timore penarum. ppter qd dicitur lex timoris. Et in signum huius lex fuit data in terroribus vt pz Exo. xix. Jam aduenerat dies tercius in quo. s. data est lex. Sequitur Et ceperunt audiri tonitrua et micare fulgura. et nubes densissima operire monte. clangorq; buccie vehemetius perstrepebat. Timuitq; populus qui erat i castris. Et similiter facies moysi apparuit cornuta quando secudo apportauit lege in tabulis descriptam. et timuerut filij israel. vt hetur Exo. xxxiiij. Jn cordib enim illis designabat terror et seritas legis patet ergo primum videlicet imperfectio iudicialium preceptor ex modo inducedi ad opa iusticie. s. per timorem pene. Secundo idem patet ex ipsismet preceptis iudicialib que aliquando infligebant penam innocenti. et aliqn culpabilem non puniebant. Primum pz p illud quod babet. Numeri. xxxv. de homicidio oino casuali. vbi dicitur tal qui fortuitu et absq; odio et inimiciitijs iterficiebat homine debebat confugere ad vna ciuitatem refugij. et ibi manere vsq; ad mortem summi sacerdotis. qd erat aliqn p magnu tpus. Talis qui erat innoces cum homicidium erat omnino casuale et inuolutarium sine culpa puniebatur graui pena. qa oportebat eu exulem esse per magnum tps a sua ciuitate et a sua possessione Secudum patet vbi subditur de tali fugitiuo innocete q si infra terminos vrbium inuentus fuerit. et pcussus ab eo qui vltor est sanguinis absq; noxa erit qui eum occidit. Debuerat enim pfugus vsq; ad mortem summi sacerdotis in vrbe habitare. et sic patet q interfectio innocentis in tali casu remaneret sine pena que tn est grauis culpa. Talis aute imperfectio legis couenicbat iperfectioni populi qui erat pronus ad effusionem sanguinis. et ideo interfector a casu remanes i sua ciuitate inter amicos interfecti. erit in periculo mortis qtuis innocens. et sic de facili possunt in populo homicidia multiplicari. Et ideo ad hec mala vitanda data est lex predicta de eius fuga. qtuis esset innocens. Et eade ratioe pcebat lex. Si aliquis amic mortui interficeret eum extra fines ciuitatis refugij vt sic cogeretur in vrbe remanere non ex sua culpa: sed propter homicidia vitada ad que populus tan q impfectus erat pn. exeplu idoneum ponit philosoph quito ethicorum dicens q aliquando leges sunt siles regulis quibus vtunt artifices in lesbia ad doladu lapides. qz lapides illi regiois sut male dolabiles. ideo vtuntur artifices regulis plumbeis vt possint tortuositati lapide applicari. sic in veteri testameto date sunt leges aliquam impfectione habetes ppter ipfectione illius populi. lex tn euagelica qtu ad iudicialia est pfectissima. qz iducit ad obseruantia legis non per timorem pene. s; p amorem iusticie quod est proprie pfector vt supra dictu; est. ppter quod lex noua merito dicitur pfecta secundu q dicit. Jacobi. i. Qui at pspexerit i lege pfecte libertatis. i. in lege euagelij q ducit hoie; ad pfectione et liberat a seruitute timoris et seruitute peccati. sicut dns ait Jo. viij. Si maseritis in sermoe meo vi discipli mei er. t; et vos ognosce

tis veritatem et veritas liberabit vos. Iteꝫ
quia nullum innocenteꝫ punit nec aliquod
malum impunitū reliquit. qꝛ etiā verba oci
osa punienda ondit vt supra dictū ē. et non
solum verba ociosa: sed malas cogitatiões
ſm quod dicitur Math. v. Ego dico vobis
ꝙ quicūqꝫ videt mulierem ad concupiscē
dā eā iā mechatus est in corde suo. propter
quod lex noua est perfecta. de qua pōt expo
ni illud canti. vi. Una est colūba mea perfe
cta mea. Dicitur etiam lex noua colūba me
taphorice quia est sine felle amaritudinis nl'
lum innoxium puniens. Dicitur etiam ꝑfe
cta quia nullum malum permittens et sic ap
paret perfectio legis euangelice ꝙtuꝫ ad iu/
dicialia. Tercio declaratur quō sacramē/
ta veteris legis erant iperfecta. Ad cui⁹ eui/
dentiam considerandum ꝙ illa sacramēta
erant ordinata ad faciendum homines ido
neos ad cultū diuinū. et iō aliqua erāt cōia
toti populo tam viris ꝙ mulierib⁹ vt purifi
cationes alique a tactu imūdi vel mortui q̄
purificationes fiebant per aspersioneꝫ aque
expiationis: de qua habetur. Numeri. xix.
et similia. Aliqua autem erant solis viris ꝯ
uenientia sicut circūcisio aliqua solis sacer/
dotibus sicut consecratio et vnctio sacerdo/
tis et hmōi. Cuius ratō est qꝛ sacerdotes ap
plicabātur speciali modo ad cultū dei. Ista
tamē sacramenta predicta erant imperfecta
quia non conferebant gratiam sine qua nō
efficiuntur homines idonei ad cultum diui
num. Ideo sacramenta legalia dicuntur e/
gena et infirma: Ad gall'. iiij. vbi dicitur sic
Nunc autem cum cognouistis deum immo
cogniti estis a deo quomodo conuertimini
iterum ad egena et infirma elementa. Dicū/
tur autem infirma. quia non conferebant a
liquam potestatem spiritualem. sicut confe
runt sacramenta noue legis. Similiter dicū
tur egena. quia non conferebāt grām q̄ ne/
cessaria est ad bene vtendū illa potestate.
Sꝫ cōtra hoc videtur quia in Exo. et Leui.
quasi vbiqꝫ dicitur qꝛ illa sacramēta redde/
bant hoīes idoneos ad cultū diuinū. dicit
ꝙ talis idoneitas erat ꝑ quādā mūdiciam
et expiationē corporalē sicut in noua lege q̄s
dicitur ineptus ad ministrandum et celebrā
dū ꝓpter imūdiciam manuū. lotio manuū
reddit eum aptum. sed hec aptitudo est tan/
tum corporalis. Sic erat de aptitudine que

dabat per sacramenta veteris legis. Et pro
pter hoc dicuntur illa sacramēta emūdatio
ones carnis vt habetur ad Hebr. ix. vbi dici
tur sic. sanguis hyrcorū qui. s. offerebatur in
consecratione sacerdotū et cinis vitule asper
sus quo omnes mundabantur a tactu mor
ticini vel imūdi vt dictū est inquinatos san
ctificat ad emūdationē carnis. i. corporis.
qꝛ sicut dictū est talia non conferebāt grām
sed auferebāt quedā impedimēta seu irregu/
laritates ipedīētes a tabernaculi ingressu si
cut in noua lege patet ꝑ exēplū qn̄ enim per
prelatos dispēsabatur cū aliquo illegittime
nato vel priuato vno oculo vel hmōi nō cō
feretur ad hec sibi gratia sed tantum tollitur
irregularitas. Sed ꝯtra hoc videtur quia se/
cundum doctrinam sanctorum circuncisio
tollebat peccatum originale et per cōsequēs
conferebat gratiam vt communiter tenetur.
Dicendū secundum antiquam opinionē ꝙ
tollebat peccatum originale non tamen con
ferebat grām. hec enim erat ꝓtās circūcisiōis
vt tenet a multis et magnis doctorib⁹ quo/
rum rationes ꝓpter ꝓlixitatē omittuntur et
in hoc differebat a baptismo qui non soluꝫ
auferebat peccatum originale. sed ꝯfert gra/
tiam: Aliter pōt dici ꝙ si in circūcisione grā
cōferebat hoc nō erat in virtute illius sacra
menti sed in fide xp̄i venturi quē ꝓtestabat
ille qui circūcidebatur si adultus erat vel ali
us pro eo si ꝑuulus erat. Et hoc est quod di
citur communiter ꝙ valebat ex fide suscipi
entium. non autem ex opere operato. ꝑ quē
modū valent sacramenta noue legis. patet
igitur ꝙ sacramenta veteris legis erant imꝑ
fecta. Sed lex noua perfecta est ꝙtum ad sa
cramenta quia illa conferunt gratiam qd̄ il/
la non faciebāt vt dictum est. propter qd̄ di/
citur Joh. i. Lex per moysen data est gratia
et veritas per ihūꝫ christū facta est. ꝓpt hec
de Johāne baptista qui per suam predicati
onem et baptismum disponebat populum
ad xp̄i baptismum et per consequens ad a/
lia sacramenta cum baptismus sit ianua oi
um sacramentorum. Luce. i. dicitur ipse pre
ibit ante illum in spiritu et virtute helye pa/
rare domino plebem perfectam. Sunt ergo
ablata sacramenta veteris legis et introduc
ta. vij. sacramenta noue legis in quib⁹ tāꝙ
perfectissimis sacramentis deus attulit no/
bis causas salutis spiritualis. Cause aūt

salutis spūalis nō sunt nisi quatuor sicut et
quatuor sunt cause salutis corporalis. s. cu/
ratiua. cōseruatiua. preseruatiua et meliora/
tiua. Curatiua est duplex. quedā em̄ totali
ter et simul curat vt baptismus culpā et pe
nam oīno delens quantū in se est quedā ve
ro paulatim vt pnia. Conseruatiua est vt cō
firmatio. in hac em̄ datur spiritussāct' ad ro
bur et confirmationem gratie que data est ī
baptismo Preseruatiua est matrimonium ī
quo concupiscentia carnalis in ruinam tur/
pitudinis prona excipitur honestate nupti/
arum ne ruat in mortale peccatum meliora
tiua est ordo in qua gratia melioratur vl' au
gmētatur. vel etiam extrema vnctio que hoī
nem in meliori statu ponit et securiorem red
dit. Est quoq; quedā alia medicina predi/
cta quatuor sola faciens. s. eucharistia quo/
niam et venialia curat et ab eis animā pser
uat. gratiam quoq; conseruat. q2. ps. ciij.
Panis cor hominis confirmat et etiam gra
tiam augmētat. Quarto in lege moysi ce
rimōialia fuerunt imperfecta: Ad cuius cui
dentiam notandum q̄ cerimonie veteris le/
gis fuerunt in quadruplici differentia. Que
dam pertinent ad sacramenta. quedam ad
sacrificia. quedam ad obseruationem. et q̄/
dam ad sacra. Sacra autem et obseruatio/
nes ordinantur ad sacrificia et ad sacramen
ta quia sacra dicuntur vasa et loca et huius/
modi quibus vtebātur in sacrificijs et ritu
colendi. Obseruationes dicuntur quidam
modi viuendi religiosi quibus vtebant iu/
dei qui erant populus peculiaris ipsius dei
vtpote q̄ custodirēt se ab aliquib' cibarijs
potibus et vestibus et similib' ex hoc quia
erant populus deo consecratus per sacram̄
tum circuncisionis et alia sacramēta. Nunc
autem ita est. q̄ ex fine accipitur ratō eorum
que sunt ad finem et ideo ostenso q̄ sacrifi/
cia et sacramenta imperfecta erant sufficien/
ter erit ostēsum q̄ sacra et obseruatiōes erāt
īpfecta. q2 ordinabāt ad duo predicta sicut
ad finē vt pr' dictū est. Qd autē sacrificia ve
teris legis eēnt īpfecta ōnditur. q2 quedam
erāt sacrificia p peccatis oblata et hec erant
īpfecta. q2 nō poterant auferre peccata. pp/
ter quod dicit aplus ad Hebr. x. Impossibi
le ē sāguie hyrcorū et thaurorū auferri pecca
ta. Et iterum ibidē. Ois quidē sacerdos. s.
veteris legis presto. est quotidie mīstrās et
easdē offerens hostias q̄ nō possūt auferre
peccata. Et idē habet. Esa. xl. Liban' vero
sufficiet ad succēdēdū et animalia non suffi/
cient ad holocaustum. Libanus autem hic
vocatur primum tēpluz quod fuit factū de
lignis libani. Alia autē illa oblata quan
tū ad ptē cōcremata nō sufficiebāt ad amo/
tionē peccati. Alia aūt erāt sacrificia pacifi
ca. ex deuotione oblata ad grām dei impe/
trandā seu ad aliquod beneficiū diuinū. et
illa erant iperfecta. q2 gratia diuina seu be/
neficium diuinū non impetrabatur ratione
oblati muneris lz aliquando daretur ppter
oblationem et fidem offerentis. Et hoc est
quod dicit apostol' ad Hebr. ix. Tabernacu
lū factū ē primū. etc. Sequitur q̄ est parabo
la tpis instantis. iuxta quā munera et ho/
stie offerūtur que nō pnt fm cōsciam pfectū
facere seruiētē q2 perfectio consciē est donuz
grē. Et sic ptz ppositū q̄ lex moysi q̄tū ad
cerimonialia et sacrificia erat iperfecta.

Sed lex noua pfectissima est q̄tum ad sa
crificia. q2 ipsa est vnū sacrificiū pfectissimū
scz eucharistia que nō tm̄ est sacramētū sed
etiā sacrificiū q2 ibi xp̄s quēadmodū imola
tur et fructus sue benedicte passiōis a popu
lo pcipit. Istud autē sacrificiū tanq̄ vnuz et
pfectū fuit in lege figuratū per multa sacrifi
cia et varia sicut perfectū per iperfecta Eius
autē pfectio apparet in duobus. q2 pmo tol
lit peccata quod nō poterāt facere legis sacri
ficia. ppter qd dicitur. Joh. i. Ecce agn' dei
ecce qui tollit peccata mundi. fm q̄ dicit he
atus Jo. i. canonica. iiij. ca. Ipse est propi/
ciatio pro peccatis nostris. nō p nostris au
tem tm̄. sed p totius mūdi Secūdo apparz
eius pfectio q2 augmētat grām fm q̄ dicit
Joh. vi. Qui māducat me viuit propter me
scz p augmētū gratie. De hoc sacrificio pāis
et vini in Beresich raba. i. in genesi magno.
Rabimosse darsan super textum gen̄. c. xiiij
Melchisedech rex salem offerens panem et
vinum. Erat ei sacerdos dei altissimi dicit
rabi smuliel filius nahamā. Iste melchise
dech erat sem filius noe. et quid voluit dice
re proferens panem et vinum. ostendit no/
bis q̄ decuit ei actus sacerdotij qui erat sa/
crificare panem et vinum et hoc est quod di
xit. ps. in psal. cix. Jurauit dominus et non
penitebit eum tu es sacerdos in eternum fm
ordinem melchisedech. Et quis ē ille. Ille

est rex messias. ꝓpter quod scriptū est. Ecce
rex tu⁹ venit tibi iustus et saluator ipse: zach
ix. Et in hoc ꝙ dicit ꝓferēs panē et vinū cō
cordat cū p̄s. qui dixit. p̄s. lxxi. Erit firma/
mētū in terra in summis mōtiū. vbi dicit trās
latio chaldaica. erit sacrificiū panis i terra i
capitibus montiū sinagoge. Et cū ille. p̄s.
lxxi. Deus iudicium tuū regi da ſm docto/
res talmuth totus loquatur de messia. q̇cū/
ꝙ si non est cec⁹ poterit videre ſm predictam
translationē chaldaicā ꝙ messias erit firma
mētum in terra in altitudine montium sina
goge qui montes synagoge et ecclesie sunt
sacerdotes qui quotidie de facto eleuāt mes
siam super capita sua. et est ita clarū ꝙ non
possunt negare nisi illi super quos venit ma
ledictio: Esa. In cecitate oculorū vt cordis
hoc est ergo vnicū sacrificiū excellentissimuꝫ
legi noue in pane et vino. quod sacrificiuꝫ ē
ipsemet messias et sic ꝑfectio legis euangeli
ce patꝫ ex perfectione sacrificij. Et cū omnes
cerimonie ecclesie sint precipue ꝓpter istō sa
crificium: sicut ꝓpter finē. sequitur ꝙ cerimo
nie xp̄ianorū sunt perfectissime Nec est mirā
dū ꝙ in lege noua fiant cerimonie que ali/
quid figurent sicut figurabant cerimonie ve/
teris legis. Cerimonie em̄ ordināt̄ur ad cul
tū diuinum. Et ſm ꝙ dicit Augusti. in en/
chiridion. c. iij. De⁹ fide spe et charitate coli
tur loquēdo de cultu interiori qui est per fi/
dē et charitatē. Est ergo triplex status hoīs
in quo habet fides et spes de bonis celesti/
b⁹ et de his ꝑ que ad ipsa introducimur. scꝫ
de mysterijs xp̄i. et de vtrisq̄ꝫ sicut de futuris
et hic ē status veteris testamēti in quo habet
fides de bonis celestib⁹ sicut de futuris.
Sed de his per que īroducimur ad celestia
scꝫ de mysterijs xp̄i. sicut de p̄ntib⁹ uel de p̄/
teritis est status noue legis. Tercius stat⁹ ē
in quo vtraq̄ꝫ habent tā ꝙ p̄sentia et euiden
tia et nihil creditur. et hic ē status patrie cele
stis in hoc autem statu tercio vbi nihil credi
tur nihil est cerimoniale vel figurale ad cul/
tū ꝑtinēs. ſm ꝙ dicit Apocal. xxi. Templū
nō vidi in ea dominus ei deus omnipotēs
tēplū illius est. Pari igitur ratione aduenie
te secūdo statu. s. noue legis cerimōie primi
status. s. veteris legis cessare debuerūt et in
duci alie que cōuenirēt statui noue legis. in
quo bona celestia expectant de futuro. sꝫ bn̄
ficia xp̄i habita sunt de preterito. Et ido q꞉
cerimonie veteris legis significabant xp̄ꝫ vē
turū. dignum est vt sic euacuaretur in noua
lege in qua mysteriū xp̄i iam est preteritū et
hoc est qd̄ dicit apl's ad Hebr. ix. trāslato sa
cerdotio necesse est. vt legis translatio fieret
q̄tū. s. ad cerimonialia thurificatione tātuꝫ
exēpta. q꞉ nō significabat mysteriū xp̄i dire
cte sed deuotionē populi ad xp̄m. nūc autēꝫ
debet esse non minor deuotio ad ip̄m iam
presentialiter exhibitum ꝙ erat tūc ad ipsuꝫ
vēturū ꝓpter quod in noua lege manet thu/
rificatio per quam designatur ministrorum
ecclesie et ipsius populi deuotio. Innumer
autē sunt i lege noua cerimonie. Et si nūq̄
aliud attenderēt iudei et pagani nisi excellē
tia cerimoniarū in ritu xp̄iano: Istud soluꝫ
deberet conuincere cecitatē eorum sicut patꝫ
de ornamentis sacerdotalibus et ministro/
rum et de alijs que cum tanta solennitate fi
unt in altari et in choro in festis duplicibus
maioribus minoribus semiduplicibus et si
plicibus quales etiam cerimonie fiūt ī cho
ro a cantoribus et organis ꝙ honestissime
inclinationes. Quid dicam de ornatu ī cru
cibus et calicibus aureis et argenteis. cete/
risq̄ꝫ vasis et reliquiarijs in quibus reliquie
sanctorum qui pro xp̄o mortui sunt vel ꝓcuꝫ
fidelissime seruiti sunt honorifice conseruant
Mirabantur iudei vnum templum Salo/
monis sed ī stuporeꝫ cōuertantur pre multi
tudine et magnitudine ecclesiarum xp̄i i to
to orbe constructarum. Mirentur altitudinē
et pulchritudinem turrium in quibus armo
nia dulcissima resonat campanarum que ꝓ
laudibus diuinis et pro conuocatione po/
pulorum et pro terrore demonum mira effi
cacia propulsantur. Quid dicam de cerimo
nijs romane curie in summi pontificis im/
peratorum et regum vnctione. Quid de con
secratione episcoporum ecclesiarum altariū
vasorum et vestimentorum que omnia ad/
miranda et stupendissima sunt cum christo
et in admirationem conuertūt deuote aspi/
cientes. Attendant autem miseri iudei: s. et
infideles super omnia in vna et eadem fide
tantā diuersitatē religionum: vbi homines
a seculo fugientes exponunt totum tempus
vite sue in laudibus et seruitio redemptoris
qui licet diuersis cerimonijs pro conseruati
one religionum quasi quibusdā muris vtū
tur sicut nucleū in testa conseruatur. et mel ī

fauo et ciuitas in muro. In substātia tamē eiusdē fidei nullatenus discrepātes ad vnū beatitudinis terminū nitūtur peruenire. Sic ergo patz in sūma colligendo ꝙ lex noua que euāgelica dr̄ perfectissīa est in moralibus. qꝛ ea implentur addita perfectiōe. qꝛ illi precepto nō occides additur non irasci. Et illi nō mechaberis additur non concupiscere ex visu. Et illi non piurabis addit̄ nō iurare oīno. i. sine ltīma cā̄ et sic ꝺ alijs. Math. v. Et ab illo ꝑmisso vsure alieno tollitur ipfectio date mutuū nihil inde sperantes Luce. vi. Et illi de libello repudij addit̄ si quis dimiserit vxorem nisi ob fornicatōnem mechat̄ et qui eam duxerit similiter mechatur Math. v. Et sic tollunt̄ impfectōnes taliū ꝑmissoꝝ in lege veteri Si queras vtꝛ moralia ꝑcepta possunt dici euacuata simpl'r Respōdet̄ ꝙ moralia ꝑcepta fuerūt euacuata tātummodo ẜm quid. s. ꝗtum ad impfectionem. cui⁹ ratio est quia sunt de dictamine recte rōnis et iō manet ꝗtum ad substāciam ꝑcepti. remota tantuꝫ impfectione sicut dictum est qꝛ quando ex impfecto fit ꝑfectum non tollitur terminus a quo sed tm̄ ei⁹ impfectō sicut qn̄ ex minus albo fit magis albū non tollitur albedo precedens. sed tm̄ eius impfectio: Non est sic de cerimonialibus veteris legis qꝛ cōtrariāt̄ noue legis cultui et quādo fit mutatio de vno cōtrario in alteruꝫ oportet termini a quo totaliter euacuari sicut quādo ex albo fit nigrum albedo tollitur. Cerimonie veteris legis dicūtur cōtrarie cerimonijs noue legis qꝛ ille figurabant xp̄m venturū et iste iam de preterito ad uenisse. et iō totaliter cessare debuerūt Etiā lex noua est perfectissima in iudicialibus ex amore ad iusticiā inducēdo. innocētē nō cōdēnādo. nec aliqꝺ malū īpunitū relinquēdo et ipleuit xp̄s iudicialia precepta. et i eo qꝺ iusticie addidit equitatē misericordie vt pꝫ in absolutione adultere. Jo. viij. Justicia enim ẜm rigorem diminuta est a misericordia que superexaltat iudiciū. Jaco. ij. Sed nunquid iudicialia precepta veteris legis totaliter euacuata sunt. Respondet̄ ꝙ quando corrumpitur terminus a quo illud per accidens quod est ei adiunctum corrumpitur potest tamē manere cū termīo ad quē si non habeat ad ipsū cōtrarietatē nō tamē manet idem numero sed specie tm̄. Sic quādo de aere fit ignis corrumpitur aer et mān̄et in igne qualitas symbola eadē specie. s. raritas. talia sunt iudicialia veteris legis. quia adueniente lege grē. cessat etiā eorū obligatio possit tn̄ aliquis princeps ordinare ꝙ ẜuarent̄ in regno suo ita tamē ꝙ non reputaret ea esse obligatoria ex lege moysi. Ratio autē predicti est. quia iudicialia precepta ꝑ se et directe non erant ordinata ad significādū aliquid futurū sicut erant cerimonialia sed erant ordinata per se et directe ad seruandū ordinē iusticie in populo iudaico vt supra dictū est. Quia tn̄ stat⁹ illi⁹ populi erat figuralis totus respectu xp̄i. vt dicit apl's. i. Cor. x. oīa in figura contingebāt illis. ꝑ cōsequēs precepta iudicialia illius populi erant figuralia non directe sed ex cōsequenti Et ideo si aliqui seruarēt ea ex hoc ꝙ fuerunt tunc statuta hoc eēt dicere ꝙ status ille adhuc durat. qꝺ est erroneū et illicitū. si tn̄ aliquis princeps vellet ea de nouo statuere posset licite. Cōsiderādū tn̄ ē ꝙ i lege noua transeūt ꝗtū ad eorū rigorem. qꝛ essent magis obseruanda ex amore virtutis ꝗ̄ ex timore. qꝛ lex noua ē lex amoris. ꝓpter qꝺ dicit. i. Jo. iiij. Perfecta charitas foras mittit timorē adipleuit etiā xp̄s precepta iudicialia rigorem eorum tpando in aliquibus vt dictum est per seipsū et in alijs dimisit tp̄amentum suis ministris scꝫ ecclesie prelatis et principibus catholicis vt de talib⁹ ordinent ẜm ꝙ viderint vtile cōitati fideliū ẜm temporū varietatem et locorum et personarum. et istud nō fuit destruere legem sed adiplere. qꝛ sic ordinauit meliorem modū obẜuationis iusticie. sicut nō destruit̄ puer quādo fit vir. quia licet transeat puericia manet tn̄ melior status eiusdē persone. etate mutata. lex vetus habuit quasi statū pueri respectu noue legis. propter quod vt supra dictuꝫ est ad Gal. iij. dicitur. Lex pedagog⁹ noster fuit in xp̄o. i. regulatiu⁹ status puerilis propter quod erat lex timoris sicut pueri sub disciplina et timore custodiūtur. lex autē euangelica est lex amoris. et ideo nō debet eē tantus rigor penarū. qꝛ ꝓprium hominū ꝑfectorum est magis deduci ad virtuteꝫ amore iusticie ꝗ̄ timore pene vt supra dictū est. est etiam lex noua ꝑfectissima in sacramētalib⁹ vt dictū est de eucharistie sacramēto. Et impleuit xp̄s sacramentalia legis per exhibitō

nem veritatis. venit enim rex et ipleuit figu
ras que vacue erant. Impleuit sacramētum
circuncisionis quod se extendebat solum ad
viros primo suscipiendo in seipso. Secūdo
melius efficaci⁹ et generalius instituēdo sa/
cramētū loco ipsius. s. baptismū in quo con
fertur maior gratia et remediū tā viris ꝙ mu
lierib⁹. Impleuit etiam sacramētum vnctio
nis regū et sacerdotū. non ꝙ assumpserit sta
tum sacerdotis legalis vel terreni regis. im/
mo dixit corā Pylato. Regnū meū nō ē de
hoc mūdo. Jo. xviij. et ideo nō habuit istā
vnctionem corporalem regū vel pontificuȝ
sed vnctionē spūalē habuit a deo patre per
plenitudinem gratie ꝯm ꝙ dicitur in psal. xl
iiij. Unxit te deus deus tu⁹ oleo leticie etc̄.
Est etiā lex noua perfectissima in cerimoni/
alibus vt dictum est. et xp̄s ipleuit cerimo/
nialia non solum que pertinebant ad sacra/
menta sed etiam ad sacrificia sicut imolatō
agni paschalis et iuge sacrificium et simi/
lia. que erant figuratiua vnius sacrificij pfe
cti. s. xp̄i in cruce offerendi. Et ideo ista iple
uit xp̄s vno modo corporaliter patiendo i
corpore in cruce. Alio modo efficacius sa/
crificiū. s. eucharistiam instituendo. Que/
dā etiā cerimonialia pertinebant ad sacra/
mēta. et de talib⁹ erant p̄cepta ꝓhibitiua v/
suum aliquoruȝ ciborū et cōsilia et ista adi
pleuit xp̄s. qꝛ dicit Petrus Act. x. In mun
dū et cōmune nō intrauit in os meum. et
multo fortius xp̄s hec obseruauit. et sic ista
p̄cepta impleuit obseruando et obseruati/
onem meliorem declarando. per talē enim
abstinentiam a corporalibus cibis signifi
cabatur abstinētia a spiritualibus imun/
dicijs: hanc autem mundiciā instituit xp̄s
in lege euangelica que est mundissima di/
cens. Mat. v. Beati mūdo corde quoniaȝ
ipsi deū videbūt. et ꝑ cōsequēs debuit ces/
sare illa figura vel abstinentia. propter qd̄
dicitur Act. x. Que deus purificauit tu cōe
ne dixeris. qꝛ null⁹ cib⁹ coinquinat hoīes q̇
cū gratiarū actione percipitur. et hoc est qd̄
dicit xp̄s. Mat. xv. Quod intrat in os non
coinquinat animam. dimisit tn̄ deus in or
dinatione ecclesie de aliquibus abstinētijs
faciendis pro loco et tēpore. et sic ptȝ excel
lentia legis xp̄i ꝙtū ad totū corp⁹. et quo
modo xp̄s legē adipleuit ꝙtum ad omnia
genera p̄ceptorū Est etiam perfectissima ꝑ

amotionem velaminis quod significatum
est. quia tunc sacramētalia et cerimonialia
mutata sunt quo ad effectū sed nō quo ad
obseruātiam. quia cum honore sepelire de
buit synagoga mater nostra. Legalia ei
tripliciter cōsiderātur. primo quasi viua an
passionē. et tunc iudei tenebantur conserua
re ex precepto. Secundo quasi mortua. s. a
passione domini vsqȝ ad fidei manifestam
reuelationem. et hoc tempore permissum
erat eis seruare et Petrus seruauit. Tercio
cōsideratur tempus: in quo fuerūt mortua
scȝ post fidem reuelatā et ex tūc nec precep
ta nec permissa sed oīno ꝓhibita ne cineres
mortales scȝ synagoge sepulte de tumulo ꝓ
dirent quod horribile foret et fetidū. Sic er
go lex noua in toto corpore perfectissima ē
sicut ex opposito lex vetus toto corpore im
perfecta. Oia etiam cōtēta i lege noua vt di
cit doctor subtilis Scot⁹ in prologo primi
snīarum. q. ij. sunt rōnabilissima. i. ꝙ nihil
tradit dissonū rōi: et in hoc multū cōmēda
tur excellentia legis noue. Quid enim rati
onabili⁹ ꝙ deum tanꝙ finem et vltimum
super omnia debere diligi et proximū sicut
seipsum. i. ad id ad quod seipsum ꝯm gre.
In quibus duobus preceptis dependet v/
niuersa lex et prophete. Mat. xxij. Itē. M.
vij. Oia q̄ vl'tis vt faciāt vob' hoīes et vos fa
cite eis. ex istis quasi ex principijs practicis
alia practica in scriptura sequūtur tradita
honesta et rationi consona sicut de eorum
rationabilitate patere potest sigulatim cui
libet ꝑtractanti de preceptis et cōsilijs et sa
cramētis. quia in omnibus videtur esse q̄si
quedam explicatio legis nature. que ꝯm a/
postolū ad Ro. ij: scripta ē i cordib⁹ nostris
et hoc quo ad moralia de quo Aug. ij. de ci
ui. dei ca. xxviij. in fine. Nihil in eis turpe
aut flagitiosum spectandū imitandūqȝ ꝓ/
ponitur vbi veri dei aut precepta insinuan
tur aut miracula narrant̄ aut dona laudan
tur aut beneficia postulātur. De credibili/
bus etiam patet. quia nihil credim⁹ de deo
quod aliquā iperfectōnē iportat. imo si qd̄
credim⁹ verū esse magis attestatur perfectōi
diuine ꝙ eius oppositum. patet de trinita/
te personarū. de incarnatione verbi et huius
modi. nihil enim credimus incredibile. q̇a
tunc incredibile esset ea mundum credere si
cut deducit Aug. de ciui. dei. li. xxij. capi. v.

mundum tñ ea credere nõ est incredibile q̃a hoc videmus. Tercio ondit excellẽtia legis noue ex tercio gradu pfectionis eiusdẽ. s. ex miraculorum claritate quod sic deducit pdictus doctor subtilis nõ põt esse testis falsus sed ipse iuocat' a pdicante scripturã vt ostenderet doctrinã eius eẽ verã fecit aliquod op' sibi pprium vtpote miracula ac pro hoc testificatus est hoc esse verũ quod ille predicauit. Confirmat per Richardũ prio de tri. c. ij. Domine si error est a te decepti sum'. nã tãtis signis cõfirmata sunt que nõ nisi a te fieri possunt. q si dicas miracula nõ fuisse facta contra hoc dici põt illa snia Augusti. de ciui. dei li. xxij. ca. v. Si ista miracula esse facta nõ credũt. hoc vobis vnũ grande miraculũ sufficiat q iã orbis terrarum sine vllis credit miraculis. Si enĩ quod credim' dicat incredibile esse. nõ mun' ẽ incredibile homines inquit ignobiles quo ad genus. ifimos quo ad reputatõnẽ paucissimos quo ad numerũ. q2 xij. iperitos quo ad sciam. q2 piscatores rẽ ita incredibilẽ. s. xpm eẽ verũ filium dei: passum pro genere humano in cruce tercia die resurrexisse et ad celũ ascendisse tam efficaciter mundo doctis psuadere potuisse vt mũd' credat illud sicut iã credidisse videmus nisi per illos aliqua mira fierent per q̃ mũd' ad credẽdũ induceret. Unde subdit ibi August. iuxta finem capi. Et propterea mũdus numero exiguo ignobiliũ infirmorũ et imperitorũ hoim credit q2 in tã cõtẽptibilibus testibus multo mirabilius diuinitas seipsam persuasit. quid enĩ incredibili' q q ad legẽ cõtrariam carni et sanguini doctores pauci et rudes et pauperes ad fidem plurimos sapientes cõuerterũt. quod specialiter patet de multis prudentissimis. prio fidei rebellibus et post conuersis. vt d paulo prius psecutore post gentiũ doctore. De augustino prius p manicheos seducto post doctore catholico. De dionysio prius philosopho postea pauli discipulo De Cypriano prius mago post epo xpianissimo et sic d alijs innumeris. Contra idẽ secũdo põt dici illud idẽ August. li. x. de ciui. dei cap. xviij. an dicet aliquis ista falsa esse miracula nec fuisse facta. sed mẽdaciter scripta. q̃sq̃s hoc dicit si de his reb' negat oĩno vllis litteris esse credẽdũ põt etiã dicere nec deos vllos curare mortalia. et ibidem si libris magicis

siue quod honestius putãt theoricis credũt cur illis libris credere nolunt ista eẽ facta. q̃bus tanto maior debetur fides quanto sup omnes est cui soli sacrificãdũ esse precipiũt Contra idẽ tercio est. q2 quedam sunt facta que nisi animis pteruientibus negari non possunt vt sunt mirabilia facta a siluestro coram Constantino tã in curatione lepre eius q postea in disputatione eius cõtra iudeos que facta tan q celeberrima mũdũ non latuerũt. Forte dices q licet miracula sunt facta nõ tamẽ sunt testificantia veritatem q2 antichristus faciet miracula. Contra si aliq̃s vocatus in testem signũ consuetum testificationis permittat adduci et presens non cõtradicat talis taciturnitas non stat cum veritate perfecta. miraculum autẽ est tale signum dei. vt testis sibi. igitur si permittat miracula fieri a demonibus nõ cõtradicẽs annunciens videlz non eẽ sua testimonia non vidtur eẽ verax perfecte quod est ĩpossibile. et p hoc dicitur ad illud de antichristo q2 christ' pdixit miracula facienda per cũ nõ esse testimonia veritatis vt pz Math. xxiiij. et. ij. ad Thessal. ij. Unde cõtra falsa miracula antichristi posset sibi obijci saltem de istis duobus hoc modo. si tu es de' fac me videre nudam diuinam essentiam et post visionẽ memoriã certã habere visionis et certitudinez habere q illa fuerit visio nuda diuine essentie. et tũc credam tibi Item si tu es deus dic mihi quid faciam aut quid cogitabo vl' q̃d appetam pro tali die vel hora. Et huius vie efficaciam ex miraculis inuit saluator. Jo. v. et opera que ego facio illa testimõium p hibẽt de me. Si mihi non vultis credere operibus credite. et sic patet excellentia noue legis miraculorum claritate. Quarto ostẽditur excellentia legis noue ex quarto gradu perfectiõis eius. s. ex ecclesie stabilitate quo ad caput et mẽbra Et primo quo ad caput per illud Augu. de vtilitate credendi capi. viij. Dubitamus nos eius ecclesie credere gremio que vsq ad cõsummationem generis humani ab aplica sede per successiones episcoporum frustra hereticis circũlatrãtibus et partim plebis ipsius iudicio et partim consiliorum grauitate et partim ex miraculorum maiestate dãnatis culmen auctoritatis obtinuit et parũ post. Quid est q tam ingratum potest esse ori dei q tanto

labore prauitate auctoritati velle resistere
Unde Hamal. Act. v. Si est ex hoib⁹ con
silium hoc autē opus dissoluetur si vero ē
ex deo nō poteritis dissoluere ne forte et
deo repugnare videamini etiam. Luce.
xxij. ait dn̄s: Ego rogaui ꝓ te vt non de/
ficiat fides tua et tu aliquando conuersus
confirma fr̄es tuos. Secūdo pꝫ stabilitas
ecclesie quo ad mēbra. Unde Augu. con/
tra epistolā fundamēti. Quis eni tātam
multitudinē ad peccatum ꝓnam ad legeꝫ
contrariā carni et sanguini seruandam i/
duceret nisi de⁹. Confirmatᷣ qꝛ iudeoruꝫ
secta non manet in vigore sicut contra eos
deducit Aug. in sermone de aduentu. vos
in ꝙ̄ cōuenio o iudei etc̄. Si obijcitᷣ et de ꝑ
manētia secte machometi. Responsio il/
la incepit post legē xp̄i plusꝙ̄ sexcētis ānis
vt dicetur li. iij. et ꝓphetia dicitur eē apud
eos ꝙ secta eorum cito finienda est. non ē
sic de lege xp̄i qꝛ ipse dixit Math. xxiiij. ce
lum et terra transibunt verba autē mea n̄
transient quasi dicat lex mea sine fine du/
rabit. qꝛ verba xp̄i sunt lex eius. Itē ma/
nēte sacrificio legis noue manet et lex no/
ua. sed vsqꝫ ad finem istud sacrificium du
rabit pꝫ. Math. vlti. vbi dicit saluator. Ec
ce ego vobiscū sum: s. in sacramento altaris
vsqꝫ ad cōsumationē seculi. lex ergo xp̄i in
qua tale sacrificium cōtinuabitur durabit
vsqꝫ ad cōsummationem seculi. Item dicit
apl's. i. Cor. xi. Quotienscūqꝫ manduca/
bitis panem hunc et calicem bibetis mor
tem domini ānūciabitis donec veniat. s.
ad iudiciū. Est ergo lex noua excellentissi
ma ꝓpter suā ꝑpetuā stabilitatem in capi/
te et in mēbris. Quinto ostēditur excellen
tia legis noue ex quīto gradu eiusdē. s. ex
diuina bonitate que nō deest toto corde q̄
rentibus salutem multi eīm diligentissime
querentes salutem ad hāc legem conuersi
sunt. et quanto feruētiores facti sunt i que
rendo tāto in hac lege āplius sunt ꝯfirma
ti. subitoqꝫ in ea penitētes de malicia ī bo
nitatem mutati sunt et quod amplius i ad
mirationem inducit ē ꝙ potētes ꝑfrui bo
noribus mūdi diuitijs eiusdem et delitijs
ad libitum vti hec velut stercora arbitrātes
humilitatem paupertatem et castitatem q̄
eis opponūtur amplexantes sub religōis
voto tēpore vite sue crucifixi mūdo et mun
dus eis se volūtarie astrinxerūt sicut quo/
tidie experimur. Tormenta quoqꝫ per caꝫ
plures in magna exultatōne spiritus et tri
sticias sunt perpessi. q̄ nō videtur probabi
lia nisi deus hāc legem singulariter et irre
fragabiliter approbaret et ordinaret ad sa/
lutem tāꝙ̄ excellētissimam et perfectissiaꝫ
legem sine qua salus esse non pōt. Sexto
et vltimo ostenditur excellētia legis noue
ex sexto gradu perfectōis eiusdeꝫ. s. ex ame
nissima promissorum incōꝑabilitate in le/
ge ei veteri promissa iperfecta fuerūt ꝓmit
tebātur enim tria. s. bona tēporalia. vita tē
poralis. et pax tꝑalis. De primo Leui. xx
vij. Si in preceptis meis ābulaueritis et
mādata mea custodieritis et feceritis ea
dabo vobis pluuiam tꝑib⁹ suis. etc̄. Esa. i
Si volueritis et audieritis me bona terre
comedetis etc̄. De secūdo Leui. xviij. Cu/
stodite leges meas atqꝫ iudicia que faciens
homo viuet in eis. Ro. iiij. Moyses scrip/
sit quoniā iusticiā que ex lege est qui fecerit
homo viuet in ea De tercio Leui. xxvij. da
bo vobis pacem in finibus vestris dormi/
etis et non erit qui exterreat. Item Deu. xx
viij. Si audieris vocē domini tui vt facias
oīa mādata eius faciet te excelsiorem om/
nibus gentibus etc̄. s. in temporalibus Ec
ce ꝓmissa legis moysi. Sed quid ꝓmittit
lex machometi: Certe ꝓmittit suis credenti
bus pro finali beatitudine illud quod de/
betur porcis et asinis. s. gulam et coitum.
Quam ꝓmissionem ph̄s despiciens qui fu
it quasi isti⁹ secte. s. Auicēna. vij. metaphisi
ce. vij. ca. Aliū finē, quasi ꝑfectionū et hoiꝫ
magis cōgruētē inquit. Lex nostra quā de
dit machometus ostendit ifelicitatē dispo/
sitionē et miserie que sunt s̄m corporis sen
sus. et est alia promissio: que apꝑhenditᷣ ab
intellectu. Sequitur ibi sapientib⁹ multo/
magis cupiditas fuit ad cōsequendā hanc
felicitatē ꝙ̄ corporis que ꝙ̄uis daretur eis
nō tn̄ attēderūt nec apꝑciati sunt eā i cōꝑa/
tione felicitatis que ē cōiūcta prime verita/
ti hec ille. Nobis aūt in lege xp̄i excellentio
ra promittuntur quia ꝓmisit bona spūalia
et eterna. s. grām in presenti que precellit oī
bus bonis tꝑalib⁹ et etiā gloriā in futuro.
Tria autem specialiter obseruantibus dei
mandata promisit. s. regnum celorū. vitam
eternam. et pacem sine fine. De primo. M.

iij. Pniam agite appropinquabit vobis regnū celoꝝ. De secundo Math. xix. Ois qui relinquit domum vel fratres aut sorores aut patrē aut matrem vxorē aut filios aut agros ppter nomen meum centuplū accipiet. Nō ē sic intelligendū vt aliqui dixerunt ꝙ post aliquam revolutōem tepoꝝ post iudicium centuplum oīm que dimittūtur hic propter deum reddaf in eadem specie vt cētū agri p vno agro dimisso. sed ē sensus ꝙ qui corpalia pro xpo dimisent bona gratie recipiet hic in pnti que intantū excedūt bona tpalia ac si cētenari⁹ numer⁹ pvno numero cōpetur et vitam eternam possidebit. s. i futuro. De tercio Job. v. Pacem relinquo vobis. pacē meā do vobis. s. qualis ego sum, quia eternus cum patre et spūsancto nō qua ē mūd⁹ qui transit et eius pax. Et nō est mirū si xps dat suis credentibꝫ pacem eternam quia ipe est princeps pacis. Esa. ix. Sequif ibidem Et pacis non erit finis. hanc pmissionem pdixerat Esa. fiendam suis credentibꝫ p regem messiā ca. xxxij. vbi dicif. Sedebit populus meus in pulchritudinem pacis. quia pax celestis ex nulla parte impedief seu obscurabitur. In tabernaculis. i. in māsioibꝫ diuersis ſm diuersitatē et varietatē mentoꝝ De quib⁹ Job. xij. In domo pris mei mā siones multe sunt fiducie quia oms sūt ibi certi ꝺ sue beatitudinis eternitate et i requie opulenta qꝛ ibi total'r qetabif appetit⁹ ſm illud ps. xvi. Satiabor cū apparuerit glia tua. Simil'r in lege veteri comminatio erat mors tpalis. Unde Esa. i. ca. Si me ad iracundiam prouocaueritis gladi⁹ deuorabit vos. sed in lege noua cōminaf mors etna Mat. xxv. Discedite a me maledicti i ignem etnū sic ergo pꝫ excellētia legis noue ex pdictis sex gradibus. Ex quibꝫ correlatie sequitur legem xpi esse porem lege moysi. nō quidem tpe sed pfecione lꝫ fides xpi fuerit prior lege moysi prioritate non solū pfectiois sed etiā tēporis. qꝛ ante. cccc. xxx. ānos vt patuit supra eadē cōsideratione ar. ij. Et notādū ꝙ euāgelium xpi dicitur lex a legēdo. qꝛ in eo legitur diuia iusticia. dicitur lex a ligādo qꝛ per ipsū ligatur humana isolētia. dicitur lex a legendo. i. colligendo. qꝛ de ipsa colligitur sapida scientia. dicitur lex a legādo. qꝛ in ipsa legatur beatitudo eterna. Lex euangelica est illa lex: de qua dicitur Eccli. xxiiij. Hec oīa liber vite et testamētum altissimi et agnitio veritatis. Uere liber vite est qꝛ verba euangelica aīam viuificāt. vere etiam testamentum altissimi. qꝛ verba euāgelica eterna premia obseruātibus promittunt. Uere etiā agnitio veritatis. quia verba euāgelica errorum tenebras a mentibus fugant Hec ē lex q̄ in se ē sincerissima et absqꝫ omi admixtiōe falsitatis ppter qꝺ dicitur lex domini imaculata etc. ps. xviij. Hec ē etiā respectu oīm virtuosissima. ideo dicitur cōuertens aīas. lex euangelica aīam dulcificat ꝯtra mūdi multiplicē pressuraꝫ qꝛ est testimonium domini fidele sapiētiā. i. sapidam scientiam prestans puulis. i. veris humilibus Ipsa nihilominus aīas letificat cōtra cordis tristiciam. et hoc est quod sequitur. Justicie domini recte letificātes corda. letificātes quidem qꝛ pmittūt penitentibus veniā et pseuerātibus glām. Ipsa etiam aīas illuminat cōtra ignorantiam qꝛ est preceptum dn̄i lucidū illuminās oclos. Btūs ergo hō quē tu erudieris domine ihesu et ꝺ lege tua docueris eum. ps. xciij.

Quod verus messias debet nasci i bethleē:

Quartus thesaur⁹ aperif de loco natiuitatis messie quē pnūciauit et determinauit specifice sacra scriptura Michee. v. Et tu bethleē effrata puul⁹ es in milib⁹ iuda. ex te mihi egredietur qui sit dominator in israel translatio chaldaica habet Ex te egredietur messias. hoc autē vt ipsi et nos concedimus ipletum est in ihesu nazareno qui natus est in bethleē vt patet. Mat. ij. Sequitur de eius deitate. Et egressus e⁹ ab initio a diebus eternitatis eius. per hoc autem dicūt aliqui ꝙ non intelligitur deitas eius sed preuisio et predestinatio natiuitatis eius a diebus eternitatis siue ab eterno. Sed hec respōsio nihil valet. qꝛ preuisio ab eterno de rebus omnibus est cōis etiaꝫ de minimis. qꝛ omnia sunt preuisa ab eterno. et per hoc nō intelligeretur aliqua specialitas in xpo respectu aliorum prophetarum quātūcūqꝫ minorum. Et ideo dicunt aliq iudei de nomine messie ꝙ fuit ab eterno ante mundum creatum Septem enim dicunt ante mundum et ab eterno creata. s. lex penitentia. gehenna domus sanctuarij. thronus

glorie paradisus voluptatis et nomē mes/
sie. Et sic exponūt illud Geñ.ij. plantauerat
dominus deus paradisuꝫ voluptatis a pri
cipio.i.ante mūdū ꝑ duo milia annorum.
Et sic exponūt illud. Et egressus eius a pri
cipio a diebus eternitatis de nomine mes/
sie quod fuit ante mūdū creatum modo pre
dicto. Sed hec ita irrationabilia sunt ꝙ nō
indigent reprobatione. lex enī nō potuit cre
ari nisi i aliquo itellectu nō diuino qꝛ nihil
est ibi creatū nouiter nec in alio quia nulluꝫ
tale erat ante mūdum. Similiter penitētia
nō est nisi de peccato preterito. ideo non est
ante mūdū. qꝛ peccatū non fuit ante mūdū
cū peccatum haberet esse in homine vel āge
lo qui ſm ipsos non possunt fuisse añ mun
dum et consimili modo possunt alia repro
bari que causa breuitatꝭ omitto.

Quod nomen messie debuit esse nouum
et illud est ihesus.

Q Uintus thesaurus aperitur de
nomine messie quod ante eius
aduētum incognitum erat. dixerat enī. Esa.
i ca.lxij. Vocabitur tibi nomē nouū quod
os domini nominauit. Istud nouū nomē
ore domini per angelū fuit denūciatū. Jo
seph et marie virgini qd ēēt ihesus. Istud
ꝓciosū nomē ineffabile fuit dictū. Greci vo
thetragramaton nominauerunt. a thetra
quod est quatuor et grama littera quasi no
mē quatuor lrārū. Et vt videatur nouitas
istius benedicti nominis ihesus: aperio qui
ꝙ mirifica secreta predicti ineffabilis nomi
nis thetragramaton. Primū secretum ē ꝙ
in elemētario sicut scribitur a iudeo ab eo ꝓ
ferri nō pōt. Scribitur enim quatuor litteris
scꝫ ioth. he. vaf. he. velut si nostris vtamur
litteris. ih. vh. vnde et a grecis thetragrama
ton dicitur vt dictū est quod hebrei ꝓnūciāt
Adonay aliter scribētes et aliter ꝓferentes
qꝛ nō est eis datū ieffabilitatem huius no/
minis penetrare vnde nec valēt proferre.
Secūdū secretū est ꝙ istud sāctū nomen si
gnificat mysteriū trinitatis et vnitatis diui
ne essentie. Tres nāqꝫ lrē sunt quibus ipm
sanctū nomē scribitur sed vna earum bis po
nitur. scilicet he. que inuit spiritumsanctum
procedere tam a filio ꝙ a patre. Joth. idem
est quod pricipium et conuenit patri qui est
principium sine principio. quia pater a nul/
lo sed alie persone ab eo procedunt. he in/
terpretatur vita et cōuenit spiritusancto qui
est omnium viuificator et inspirator sicut ip
se dominus ait Jo.vi. Spiritus est qui vi/
uificat vaf idem sonat quod ipse quod ē ꝓ
nomē demōstratiuum et significat filium q
visibilis et demōstrabilis factus est i assum
pta hūanitate. quia in terris visus est et cū
hoibus cōuersatus est Baruch.iij. Terci
um secretum est ꝙ istud sāctum nomē vt tra
dūt peritissimi hebreorum tāte virtutis est
vt si distiguatur in tres dictiōes quelibet si/
gnificet nomē dei. per se idipsum significās
quod et integrum nomē quod ex quatuor
litteris cōstat. Si enim primaꝫ coniūxeris et
secūdam. s. Joth et he. erit vnum nomen. si
secūdam et terciam. s. he. et vaf. iam habebis
secūdum Si terciam et quartaꝫ. s. vaf. et he
inueies tercium nomē vt innumera trinus et
vnus qui hoc noie designatur. Quartuꝫ
secretum quod his maius est quod ita secū
dum nomē ꝓpagatur a primo et tercium a
secūdo vt aliud sine alio pronūciari nō pos
sit. He nāqꝫ littera cōis est primo nomini et
secūdo. vaf commūis est secūdo. et tercio. i
hoc ꝙ secūdum nomē descēdit a primo o/
stēditur filius ꝯsubstātialis patri a quo ge
nitus est. In hoc vero ꝙ tercium descēdit a
secūdo ostēditur spiritussāctus cōsubstanti
alis filio qui consubstantialis est patri vt li
queat ꝙ pater est in filio et filius sit in patre
et spiritussanctus in patre et filio. Job.xiij
Quintum secretum est ꝙ in hoc dei no/
mine video ineffabili nomē ihesu est insertuꝫ
immo nō est aliud nomē ꝙ istud patꝫ tres
enim littere eius principales sunt Joth he.
vaf. que secundum litteras nostras idem sūt
J h v. et patet ꝙ iste tres littere coiūcte faci
unt istud nomē ihesu. titellus suprapōitur
propter titulum crucis. He vero vel h dupli
catur. significat nō solum spiritumsanctum
procedere a patre et filio. sed etiam mysteri
um incarnatiōis designat. quia spiritusan/
cto cooperāte et nō ex virili semine cōceptus
est messias ihesus christus dominus no/
ster vt primum he referatur ad productiōeꝫ
spiritussancti. secūdum vero ad cōceptiōem
siue icarnatōem verbi diuini. Ecce ergo no
mē nouum quia nouiter ab angelo pronū/
ciatum nō potētibus iudeis illud primo ꝓ

nũciare et sicut ipse messias vocatus est no mine nouo sic etiam serui sui sicut predixe/ rat: Isa. in capi. lxv. seruos suos vocabit no mine alio i quo qui bñdictus est super terrã bñdicetur i domino amẽ. Serui enim dei ante aduẽtum messie vocabantur iudei vel israel. sed messias in suo aduẽtu debebat e/ os vocare alio nomine vt nõ iudei. non isra el sed christiani a christo nominentur. Sed oriũtur due difficultates quas forte moue/ ret iudeus. Prima est cum pluribus alijs noibus messias nominetur in scripturis: s. emanuel. Esa. vij. admirabilis. cõsiliarius deus. fortis. princeps pacis. pater futuri se/ culi. Isa. ix. quare ergo nõ illis sed vocari vo luit ihesus. Respondetur ꝙ ẜm phm a fine denominatur res. i. de anima christus igi? debuit denominari a fine itẽto qui finis fu it saluatio humani generis. Et ideo debuit nominari ihũs quod iterpretatur salus vel saluatio. Ipe em̃ saluum faciet populum su um a peccatis eorum. M. i. Item dicit san/ ctus Tho. ꝙ potius debuit nominari isto no mine quod est salus vel saluatio ꝙ aliquo alio qꝛ omnia alia nomina icludũtur i isto ptꝫ. Nam saluatio generis humani cõtinet principium medium et finem. Istud nomẽ emanuel qđ interpretatur nobiscũ deus. est principium saluatiõis nostre. quomodo in diuino supposito vnite sunt due nature. scꝫ diuina et humana Ista vero noia admira/ bilis cõsiliarius cõtinẽt medium Ista noia princeps pacis. pater futuri seculi. cõtinẽt fi/ nem quia nostra saluatio ad pacem et ad fu turum seculum possidẽdum ordinabitur. Sed istud nomẽ benedictum ihũs totum ꝓ cessum rõe saluationis cõtinet. s. principium medium et finem. Ideo isto nomine ihesꝰ tãꝙ magis sufficiẽti qꝛ icludit oĩa alia no/ mina debuit messias noiari. Secũda diffi/ cultas est diceret em̃ iudeus. quõ tu dicis ꝙ istud nomẽ ihũs est nouũ cũ alij tres ante aduẽtuꝫ ihũ nazareni fuerũt vocati isto no mine. s. ihũs syrach. ihũs naue et ihũs filiꝰ Josedech. sacerdos: Rñsio ꝙ istud nomen ihũs est nomẽ nouũ i xpo propter effectum nouũ. qꝛ etsi i alijs qui vocati sunt hoc no/ mine ihũs nomẽ fuerit correspõdẽs ꝓprie/ tati qꝛ saluauerũt et fuerũt saluatores. Istõ fuit in tpalibus nõ i spũalibus. illi saluaue rũt populũ a multis malis et dãnis nõ tñ a culpa et peccatis sicut bñdictꝰ noster ihesꝰ dicẽte angelo Joseph. M. i. Vocabis nom eius ihũm ipe em̃ saluũ faciet populũ suuꝫ a peccatis eorum. Item illi saluauerũt i tẽ/ pore et saluatio eorũ trãsiuit cum tempore: Noster bñdictus saluauit i tempore: sed eiꝰ saluatio durat sine tpe ieternum Et ideo in eo habet veram ꝓprietatem nominis nõ i alijs. quia ẜm logycos: nomẽ est vox signi ficatiua sine tempore Nomẽ ihũs i alijs fu it vox significatiua cum tempore. quia solũ in temporalibus et temporaliter nõ spũalit? nec eternaliter saluauerũt. Sed i christo ihũ vero messia fuit et est vox significatiua sine tempore cum sua saluatio sine tempore hoc est ieternum sit: vt dictum ẽ. O bñdictuꝫ no mẽ per te peccatores a peccatis saluãt?. M: i. p te remissionem peccatorum accipiũt oẽs qui credũt i eũ cuꝰ ẽ nom: Act. iiij. et. i. Jo: capi. ij. Sine te nõ est aliud nomẽ sub celo datũ hominibus in quo oporteat nos sal/ uos fieri. Act. iiij. Tu es nomẽ honorabile in celo et in terra et in iferno: ad Phil. ij. in nomine ihesu omẽ genu flectãtur celestium terrestriũ et ifernorũ. Tu in periculis. i ꝑlijs in malis in angustijs. in tribulatiõibus et necessitatibus es ꝓtectio et defensio firma: Prouer. xviij. Turris fortissima nomẽ dñi ad ipsum cõfugit iustus et saluatur. et nõ so lum iustus sed et iniustus: si cum fide et duo tiõe recurrerit. per te demonia eijciũtur. lin/ guis nouis hoies loquũtur et serpẽtes tol/ lũtur. venenum mortiferum nõ nocet. et lã guores sanãtur. Math. vlti. Tu es mel in ore: melos in aure. iubilus i corde. ẜm ber: Nõ est ergo mirum si hoc est nomẽ tuuꝫ ad mirabile in vniuersa terra vt finaliter qui te inuocauerit fide formata charitate saluꝰ sit: Johelis. ij. Quicꝫ inuocauerit nomẽ domi ni saluus erit. s. in nomine ꝙ saluatio vl' sa lus interpretatur sicut est nomẽ ihũs. si plu ra alia singularissima vis videre de hoc glo riosissimo nomine: vide in vigintiduobus sermonibus quos alias feci ob eiꝰ honorẽ super themate est nomen eius Ihũs

Quod vero messie in lege ꝓmisso debe/ bãt offerri munera in suo aduentu.

Sextus thesaur⁹ aperitur de veneratione messie Sacra eni scriptura pnūtiauit et specifice determinauit ex tēpore Abrahe q reges orētis venirent ad adorandū messiam regem. et q ei ducerēt aurum et incēsum. quod apparet etiam manifeste ſm doctores hebreorum ex sequētib⁹ auctoritatib⁹. Et primo dicitur in beresith zota. i. in Genesi paruo. dixit rabi Rabo sic. si dixero tibi vnū verbū bonū dices tu nomine meo. et dixit ei et quod ē illud verbū Rñdit scias q oīa munera que dedit Jacob pater vester ipsi Esau. Ge. xxxiij significāt q p tēpore debent gentes redire ad regē messiam. qꝛ scriptū ē psal. lxxi. Reges arabū et saba dona adducēt. et dixit ei verbū. dixisti mihi per vitam tuam: ego dicam nomini tuo. Item dicit thalmuth i beresit. Rabba rabi Moysen darsā Saba sūt filij abrahe. qꝛ sic scriptū est Geñ. c. xxv. Abrahā vero aliam duxit vxorem nomine cethurā que pepit ei zamran et iexan et madā madian et iesboth et sue. Iexan quoqꝫ genuit saba et dadā. etiā quādo augmētauit salomō regnū suum dixerūt. Forte iste est messias. et illa hora venerūt ad eū sicut scriptum est. iij. Reg. c. x. Sed et regina Saba audita fama Salomonis ī nomine domini venit tēptare eū. Inq̄tū dicit in noie domini apparet q pphetabant in nomine domini: sicut hēbāt mādatū Abrahe vt sic facerent. Et vñ pbat q dñt venire tpe messie et seruire sibi. Isa. dicit. c. lx. Omnes de saba venīet auru et thus deferētes et laudez dño ānūciantes. hic ē messias. Ecce quō ex auctoritate pdicta ostenditur ppositū. Verūtamē si dicat iude⁹ q intētio Isa. in illa pphetia erat q cū messias erit sedēs i regno suo i ierusalē q illa hora ppter magnā famā suā oēs reges mittēt ei dona et venient ad visitandū et glorificādū cum sicut faciebant Salomoni ppter magnam suā sciam Respōdet q hoc nō habet locū. qꝛ text⁹ dicit. et laudē dño ānūciātes quod ānūciare dicit i hebraico bozora et istud nomē significat narrare aliquā rē quā hō scit illi qui nescit. et illo mō quo aduersari⁹ declarat textū nō eēt sic. qꝛ iā sciret illi de ierusalē. ſꝫ tam eo mō quo fuit in aduētu xpi. venit bene cōcorditer i vocabulo ānūciare. qꝛ reges q̄ venerūt i natiuitate ihū xpi ierusalē q̄sierūt ab herode et ab existētib⁹ in ciuitate vbi ē q̄ nat⁹ est rex iudeorū. Math. ij. sicut ipsi sciebant ex suis pphetijs sicut supra dictum est i auctoritate. et hierosolymite mirati sunt de hac narratōe. qꝛ istud erat eis ignotum quousqꝫ petierunt a sacerdotib⁹ et a sapientibus Qui respōderūt q si verū erat q natus erat q sua natiuitas debebat eē i bethleez. sicut plenissime cōtinet. Math. ij. Et in tali casu optime verificatur verbū pphetie ſm hebraicam veritatem. et laudem domino annūciantes: et non secundum expositionem iudeorum.

Quod verus messias debuit venire pauper et mansuetus.

Septimus thesaur⁹ aperit de mō viuendi messie quem modū sacra scriptura prenūciauit et specifice determinauit. s. in maxima paupertate et mansuetudine. De primo Zach. ix. Ecce rex tuus vēit tibi iustus et saluator. et ipse paup. Et Isa liij. Ascendet sicut virgultum et sicut radix de terra sitienti quod nō habet magnos ramos nec folia, aque defectu. hoc impletū ē in ihesu nazareno qui nat⁹ ē in paupertate Vnde hoc fuit datū p signo pastoribus. Luce. ij. Inuenietis ifātē pānis iuolutum: et positū in presepio. Vixit etiam in magna paupertate. Vnde ipse dixit Math. viij. et Luce. ix Vulpes foueas habent et volucres celi nidos. filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet. Mortuus est etiam in magna paupertate. quia nudus in cruce. suum etiam corpus fuit inuolutū in syndone aliena: fuit etiam sicut pauper sepultus. qa in sepulchro alieno: vt ptꝫ. Math. xxvij. Et Mar. xv. et Lu. xxiij. et Joh. xix. De secūdo scꝫ q messias deberet esse mansuetus. quia dicitur Isa. xlij. vbi ad litteram loquitur de Messia. Calamum quassatum non conteret et linum fumigans non extinguet in veritate educet iudicium. videmus sane q calamus quassatus leuiter potest perfringi. Linum autem fumigans. i. linum combustuꝫ Sed tamen aliquid retinēs fumi. id ē ignis perfacillime potest extingui. Sed quid per calamum quassatum vel linum pene extinctum melius q peccatoris fragilitas qui

cōquassatus et pene ī pctō ē extīct⁹pōt intelligi Calamū autē q̄ssatū xp̄s nō cōtriuit. et lignū fumigās nō extīxit qꝛ peccatores pene mortuos in peccatis occidi nō p̄cepit ſ3 misericorditer tolerauit et ad pn̄iam reuocauit quod et cōsequentib⁹designauit, p̄phe/ta cū addidit in ueritate educet iudiciū. Ueritas quippe et iusticia idē est. in lege vo moysi iudicium erat et p̄ceptū peccatores occi/di. Christ⁹autē ad veritatē et iusticiā adduxit iudiciū q̄ñ peccatores nō occidit: sed qꝺ iusti⁹est donec peniteret sustinere p̄cepit cu3 dixit: Nolo mortē peccatoris sed vt cōuertatur et viuat. Fuit etiā humilim⁹et māsuet⁹. qꝛ ipse dixit. M. xi. discite a me quia mitis sum et humilis corde. et p̄pter suam man/suetudinē sub nomine agni fuit ostēs⁹ po/pulo a Johāne baptista dicēte. Ecce agn⁹ dei. Joh. i.

Quod verus Messias debebat mori in maxima humilitate inter sceleratos.

o Ctauus thesaur⁹aperit de mō moriendi messie: quē modū sacra scriptura p̄nūciauit et specifice determiauit ī maxia hūilitate. Vn̄ Jsa liij. Sicut ouis ad occisionē duct⁹est. et q̄si agn⁹corā tōdēte se obmutescet: et nō appe/ruit os suū. Qꝺ manifestissīe ipletū ē ī Jhesu nazareno. qꝛ ipse añ pylatū adduct⁹: fal/socꝫ accusatus. verberatus etiā et colaphis cesus cōticuit. et ipse pylato de pluribus eū interroganti verbū vix aliqꝺ r̄ndit. Jpse et debebat inter sceleratos reputari. sicut dicit ī c. eodē et cū sceleratis reputatus est. quod impletū fuit in xp̄o. qꝛ inter latrones cruci/fixus.

Quod debebat mori propter peccata hominum.

n On⁹thesaur⁹ apit de cā mort̄ messie quā cām sacra scriptura p̄nūciauit et specifice determiauit. sc3 p̄pter peccata hoim generaliter p3. Jsa. vbi supra Oms nos quasi oues errauimus vnusquisꝫ ī viā suā decliauit. oues q̄ppe simplicia et stolidissima sūt aīalia et vaga. et nos stulti quasi oues errauim⁹. qꝛ ip su3 qualis vel quis esset nō nouim⁹. Unusquiscꝫ aūt ī viā suam declinauit. hoc ē doctrīe sue vix vllus credidit. sed suā quiscꝫ veterē retinuit. et dn̄s posuit in eo iniquitates oim nostrū. i. originale peccatū quo imitemur oēs. Jpse aūt vulnerat⁹ē p̄pter iniquitates nr̄as. attri/t⁹ē p̄pter scelera nr̄a. et disciplina pacis nr̄e super eū. i. disciplinā et correctionē quam vt pacē haberemus passuri eram⁹ p̄ nobis ip̄e sustinuit vt misericors et benign⁹. Unde sequitur et liuore ei⁹ sanati sumus liuore. sc3 flagellorum et vulnerum que pro nobis est p̄pessus. et ī fine capl'i. ipse peccata multorū tulit. et p̄ trāsgressorib⁹ orauit quod totum h3 verū et ipletū ē in Jhesu nazareno vt p3 in euangelio.

Quod tercia die resurgere debuit a mor/tuis.

d Ecimus thesaur⁹ apit de resurrectione messie quā sacra scriptura p̄nūciauit et specifice determinauit. ac etiā ei⁹ascentionē ad dexterā dei. Primū p3 Osee. vi. vbi dicit Uenite et re/uertamur ad dn̄3. qꝛ ipse cepit et sanabit nos pcutiet et curabit nos. viuificabit nos p⁹ duos dies et in die tercia suscitabit nos. et vi/uemus in cōspectu ei⁹ Capitulū istud exponitur a fidelibus hebreis de aduentu Messie diuersimode tamen. quia rabi Salomō exponit applicando ad tribulatōne3 ī qua sunt nunc iudei positi per mundum dispersi a qua suis orationibus publicis et priua/tis petunt liberari per messiam cuius aduētum expectant. Dicit ergo. Uiuificabit nos post duos dies. in tercia die resuscitabo vos Per primam diem dicit ꝙ intelligitur tempus primi templi per Salomonem edificati cui successit nox destructionis per chalde/os. Per secundam diem tempus secundi p̄ zorobabel reedificati. cui successit nox dstructionis per romanos Per terciam diem dicit ꝙ intelligitur tempus Tercij templi per Messiam edificandi. de quo exponunt edi/ficationem templi que habetur in fine Ezechielis secundum errorem suum. hoc dictum fundatur super falsu3. scilicet ꝙ christus sit venturus ꝙ iam transiuit in prete/

ratum sicut diffuse i apertione primi thesauri et i sequētib⁹ fuit d̄claratū et quo ad errorē eciā tēpli materia lis i tercō libro plenı⁹ declarabit̄. Est ergo sensus ſm veritatē viuificabit nos post duos dies .s. mortis et sepulture sue ipse Messias et in tercia die resuscitabo vos.s.resurgens a mortuis.qd̄ dicit q̄ eius resurrectio est principiū resurrectionis nostre ad vitam imortalem Unde.1.Cor.xv. Christ⁹ resurrexit a mortuis primitie dormientiū qm̄ p hominē mors,.et p hominē resurrectio mortuoꝝ et sicut in Adā omnes moriuntur:ita et in christo om̄es viuificabunt̄ Ista expositio magis ꝯsonat l̄re q̄ precedēs q2 accipit̄ dies ꝓprie. Sequit̄ et viuemus in cōspectu eius:s.vita gr̄e in presenti. et vita glorie in futuro Et nō ē mirū q2 ipse xp̄s messias ver⁹ est via veritas et vita. Jo. xiiij. Quod autē messias debebat resurgere tercia die ſm doctores hebreorū declarat rabi mosse darsan in genesi magno sup textū capituli.xxij. Die autē tercio eleuatis oculis vidit locū ꝓcul dicit rabi mosse multe trinitates dei habentur in scriptura et vna earu3 est resurrectio messie. Uerūtn̄ secūdū. sc3 q̄ messias sedeat ad dexterā dei apparet ex vna auctoritate que est in midras tulim .i. in glosa psalterij super illud psal.xvij. Et dedisti mihi salutem ꝓtectionis tue:et dextera tua suscepit me. vbi dicit rabi Jodan noīe rabi Dama. Tempe vēturo de⁹ faciet sedere regē messiam ad dexteram suam.q2 sic scriptū est psal.cix. Dixit dominus dn̄o meo: sede a dextris meis. vbi dicit trāslatō chaldaica. Dixit domin⁹ verbo suo:et abraha3 erit sedēs ad partē sinistrā:et facies eius pallidē erūt dicēdo dn̄e.et filiu s filij mei sedet ad partē dexterā et ego ad sinistrā.sed deus consolabitur eū dicēdo filius filij tui est ad dexterā meā.et ego sum ad dexteram tuam. et illa hora.abrahā erit cōtētus.hoc est quod dixit dauid et dextera tua suscepit me psal. xvij. Item dicit in libro Aginga.in.c.quod incipit est dorsin. vna scriptura dicit in Danicle.c.vij.throni positi sunt quod est plurale Et postea dicit thronus eius flāme ignis quod ē singulare videtur duo textus cōtrarij. Dicit rabi aquiba.non sunt contrarij.q2 vnus thronus est pro deo.et alius pro dauid. Declarat rabi Salomō. Iste dauid est messias Item dicit in beresith. raba.i. i genesi magno. Rabi mosse darsan sup textu3 Gen̄.c.xviij. Et abrahā adhuc stabat cora3 domino vult dicere quod dixit psalmista psal.xvij.et dedisti mihi protectionē salutis tue. Iste est abrahā cui dixit deus. Noli timere abraham.ego ꝓtector tuus sum.et dextera tua suscepit me. Iste ē messias de quo scriptū est. Dixit dominus domino meo:sede a dextris meis. Dicit rabi Amon hoc qd̄ dixit textus.et abraham adhuc stabat corā domino.correctio est sapientū.q2 prio erat scriptū et domin⁹ adhuc stabat coram abraham.et rabini mutauerunt cū multis alijs mutationibus que fecerūt in sacra scriptura inter quas vna est in psal.xxi.vbi dicit Circūdederunt me canes.cōsiliū malignantiu3 obsedit me.cam.i.foderūt manus meas et pedes meos. S3 rabini mouerūt illd̄ cam: quod sonat foderūt.et posuerunt i loco suo caari quod sonat sicut leo. Et multe harum mutationū mirate sunt plenissime i midras tulim.i.in glo.psalterij in quo dicitur q̄ de istis mutationibus ꝓpter eos dicit ꝓpheta Hiere.xxiij.peruertistis verba deorū viuorū domini sabaoth.dei vestri.et Hiere.i ca.ix. de eis dixit. Ueritatē non lo quētur docuerūt linguā suā loqui mendaciū. Ecce q̄ dare i suismet libris cōdēnātur tāq̄ falsi et mēdaces illi qui mutauerūt verba dei. Nec cōsensit sp̄ūssanctus q̄ oīa in thalmuth essent mendatia et falsa:vt per verba ibidē inserta confunderetur cecitas iudeorum.

Quod verus messias debebat dare suis credētibus in presenti gratiam suam.in futuro gloriam sempiternam.

v Ndecimus thesaurus aperitur de premio credentium et sequētium messiam in presenti et i futuro quod premium sacra scriptura prenunciauit et specifice determinauit in duob⁹ locis. Primo Isa.lxv.vbi ad litteram loquitur de rege messia. Ecce serui mei comedent et vos esurietis. Ecce serui mei bibent et vos sitietis. Ecce serui mei letabuntur et vos cōfūdemi. Ecce serui mei laudabūt pre exultatione cordis.et vos clamabitis pre dolore cordis. et pre contritione spiritus vlula-

bitis et dimittetis nomē vestrū i iuramētū ele
ctis meis et interficiet te dn̄s de⁹: et seruos
suos vocabit noīe alio. In quo q̄ bn̄dictus
est sup terrā benedicetur in deo Amē. Que
oīa iplent̄ i p̄mio quod dat Jhesus naza
ren⁹ sequentib⁹ eū. dicit eni serui mei come
dēt. s. corpus meū. Unde ait. Nisi māduca
ueritis carnē filij hoīs. Joh. vi. Et ibidem
Caro mea vere est cib⁹. Uel comedēt doctri
nam sp̄ualem vel mysteria fidei. vel come-
dēt. s. in futuro cognitionē veritatis. hoc est
diuinitatis. Unde ait. vt edatis et bibatis
super mēsem meam in regno patris mei. Lu
ce. xxij. Et psal. xvi. dicitur Satiabor cū ap
paruerit gloria tua. Sic ergo ait xp̄s. Ser-
ui mei comedent et vos. s. increduli iudei et
dānati esurietis. Ecce serui mei bibent. s. a-
quam viuā. Joh. vi. Si quis sitit veniat ad
me et bibat. Et iterū. Jo. iiij. Qui biberit
ex aqua quā ego dabo ei fiet in eo fons aq̄
salientis in vitā eternam. hec aqua viua ē gra
tia sp̄us sancti quā xp̄s dat suis fidelibus in
presenti. Et ideo facit eos saltare i vitā eter
nam. qꝛ aqua tm̄ ascēdit naturaliter quātū
descendit. Et quia illa gratia descēdit a deo
qui sedet in celo vbi ē vita eterna. Ideo fiet
in eo fons aque salientis in vitam eternam
Uel sic serui mei bibēt. s. sanguinem meum
quia sanguis meus vere est potus. Joh. vi.
Et ibidē nisi māducaueritis carnē filij ho
minis et biberitis eius sanguinem non ha
bebitis vitam in vobis. Et vos. s. increduli
iudei et dānati sitietis. s. aquam viuam et
sanguinem meum. Ecce serui mei letabūtur
scꝫ in eterna beatitudie. Un̄ Joh. vi. xp̄us
dicit: Gaudium vestrū nemo tollet a vobis
Et vos. s. increduli iudei et dānati cōfunde
mini. s. videtes alios in locū vestrū successis
se. Ecce serui mei laudabūt pre exultatiōe
cordis. sm̄ illud. p̄s. lxxxiij. in secula seculo
rū laudabūt te. et vos. scꝫ increduli iudei et
dānati clamabitis. s. in inferno pre dolore
cordis. scꝫ ex cōsciā peccatorum. et pre con-
tritione sp̄us vlulabitis qꝛ ibi erit flet⁹ et stri
dor dētium. Math. xxv. et dimittetis nomē
vestrum. s. alijs in locū vestrum succedētib⁹
Ideo sequitur i iuramētum electis meis vt
scꝫ de cetero nō vocemini circūcisio sed cōci-
sio. nec me habeatis qui sū via. veritas et vi
ta. Joh. xiiij sed electi mei dicētur filij abra
he sicut vos olim. Sequit̄ et interficiet te do
minus de⁹. s. sp̄uali gladio cum dixero Ite
maledicti in ignem eternū. etc. Mat. xxv. et
seruos suos vocabit alio nomine. s. xp̄iano
a meipso ihesu xp̄o in quo qui bn̄dictus est
super terrā credendo et sequēdo bn̄dicet̄ in
deo amen: Cum. s. dicam in iudicio electis
meis. venite benedicti patris mei etc. c. eodē
Item secūdo determinatur in sacra scriptu-
ra p̄mium eternum sequentium messiā ihe
sum xp̄m. Isa. li. vbi dicitur qui redempti
sunt a dn̄o reuertētur et veniēt in syon laudā
tes et leticia sēpiterna super capita eorum.
Gaudium et leticiam tenebunt: fugiet ab e-
is dolor et gemitus. Ego egoipse consola-
bor vos. quod sic exponitur. qui redempti
sunt a domino. s. sanguine filij reuertentur:
scꝫ ad viam iusticie: et veniēt in syon. i. in p̄
sentem ecclesiam et beatitudinem eternam
laudātes scꝫ et dicētes. Beati qui habitant
in domo tua domine in secula seculorū lau
dabunt te. psal. lxxxiij. et leticia sempiterna
que. s. nō deficiet sup capita ipsorum. i. sup
eorum mētes: gaudium et leticiam obtine-
bunt. s. in celo fugiet dolor et gemitus quia
absterget deus omnē lacrimā ab oculis sā
ctorū Apoc. xxi. Ergo egoipse. s. filius. qꝛ a
lius nō pōt cōsolabor vos quasi dicat. In-
uocasti me et ego consolabor vos: et nō per
p̄phetas sed per meipsum glorificando. qꝛ
hec est vita eterna vt cognoscant te deum ve
rum. et quē misisti ihesum xp̄m. Joh. xvij.
vita enim eterna siue beatitudo cōsistit essen
tialiter i aspectu claro ip̄i⁹ diuinitatis vt tamē
habet adiūctam fruitōem que ē completiua
felicitatis cū firma tētōe. Ex cōsequēti tm̄ cō
sistit beatitudo in aspectu humanitatis xp̄i
q̄ ē istrumētū nos iducēs ad beatitudinem
p̄ncipalē. btitudo eīm hoīs cōiūctio ē ad vl
timū et optimū bonū et iō nō pōt cōsistere i
cōiūctōe ad aliqd̄ bonū tp̄ale vel corpora-
le vt dicūt rudes sarraceni qui expectant in
alia vita i voluptatib⁹ carnalibus et diuitijs
et alijs consimilib⁹ premiari sm̄ ꝙ dr̄ in al-
chorano Machometi que tamen vita secū
dum p̄hm dicitur uita pecudum. i. ethicorū
propter quod ipse Auicenna hoc conside-
rans dicit ꝙ propheta quem vocat Macho
metum promittit eis talem felicitatem in p̄
mium quam multi sapientes non attende
runt sicut patuit supra in apertione tercij
thesauri in sexto gradu p̄fectionis legis euā

gelice. Silr iudei resurrectionē futurā expectāt ad vitā carnalē. et iō felicitatē vite future credūt cōsistere in bonorū tēporaliū plenitudine et pacis trāquillitate. vt ptz vbi supra. Sed beatitudo xpianorū est in adeptiōe sūmi boni per aptā visionē et fruitionē et firmā tentionē. Considerādū est etiā ꝙ cū filius dicit ad patrē. Joh. xvij. Hec est vita eterna vt cognoscāt te solū deum. per hoc nō habetur ꝙ sol⁹ pater sit deus. et filius creatura vt dicebat Arrius. qꝛ hec dictio exclusiua solus nō determinat ly te. ita ꝙ sit sensus ꝙ solus pater sit deus sed determinat ly deū. et ē sensus ꝙ illa ē sola deitas vera que est ī patre. et sic ab illa nō excluditur fili⁹ sed magis includitur. qꝛ vna ē deitas in vtroqꝫ. sed excluditur vera deitas ab his qui a gentilibus colebantur. s. Ioue. saturno. et similibus. Dico etiā ꝙ si hec dictio solus determinet ly te. vt sit sensus. ꝙ sol⁹ pater sit de⁹. nō tamē per hoc excluditur filius a deitate. Sed magis includitur. qꝛ ſm phm solus idem ē quod nō cū alio. et ideo tm̄modo excludit illud quod alietatē dicit. filius autē non ē alius a patre in essentia sꝫ tm̄ ī persona. Et iō qn̄ hec dictio sol⁹ additur vni persone respectu termini essentialis sicut est in ꝓposito. nō excludit aliā personā sꝫ magis īcludit. et hoc ptz per auctoritatē saluatoris. Math. xi. vbi dicit Nemo nouit filiū nisi pater. neqꝫ patrē quis nouit nisi filius. Si eni hec dictō exclusiua addita vni persone respectu termini essentialis excluderet aliā. sequeret̄ ꝙ pater n̄ cognosceret se sꝫ tātū filius. et filius non cognosceret se sed tātū pater. quod ē absurduꝫ dicere. ptꝫ ergo premiū sequentiū xpm. quia est beatitudo eterna in visione diuinitatis cū fruitione et firma tentione. et sic beatificabit̄ aīa rationalis. et in visione clara humanitatis xpī. et sic beatificabitur corpus hūanum. vt sit perfecta beatitudo in corpore et anima. Creauit eni de⁹ hominē vt totū beatificaret. et pascua inueniret intus et extra secūdū Aug. Intus in deitate saluatoris. et extra in carne redemptoris.

Quod persecutores veri Messie a perpetua pena in presenti non debebant releuari nec in futuro a dānatione eterna.

d Vodecimus thesaurus aperit sꝫ pena ꝑsequētiū messiā ī presenti et in futuro. quā penā sacra scriptura ꝓnūciauit et specifice ꝺterminauit. et primo de pena in presenti vita. Unde Amos. ij. Suꝑ trib⁹ scelerib⁹ israel et super quatuor nō cōuertā eū. qꝛ vendiderūt iustū pro argēto. s. ihesū nazarenū. Sed ad hoc respōdent iudei quadrupliciter. Primo ꝙ iste textus loquitur de scelere israel nō iuda et sic nihil pro nobis. quia illud scelus. Ihesu nazareni cōmissum est in iuda non in israel. et maxime quia propheta loq̇tur hic prio de scelerib⁹ iuda. postea de israel in textu. Sed ista rn̄sio nulla est. qꝛ in tēplo secundo venerūt et fuerunt de captiuitate deceꝫ trib⁹ et fuerunt omnes congregati simul de israel et de iuda per licētiā datam per Cyrum regem ꝑsarū. et patet etiā. Nee. vij. et. xviij. capitulis habitauerunt omnes israel in ciuitatibus suis. Item Isa. xi. Quomodo desolabit dominus linguam maris egypti. s. Nilum: vt transirent calciati. vide hec pulchre ī lyra quomodo hoc fuit. Tunc ōmnes venerunt ad secūdū templū. et vocati sunt israel Quod ergo premittitur in textu Primo de scelerib⁹ iuda. respicit ad destructionem primi templi. quia illi de israel non erant ibi. et tamen subiungitur in textu. de sceleribus israel respicit destructionem secundi templi quia omnes de israel et de iuda erant ibi. et omnes vocati sunt israel patet hoc per rabi Moysen de egypto qui formaliter dicit ī libro sofrin. Mors ihesu nazareni fuit causa vt ꝺstrueretur israel ense. Ecce quomodo vocat omnes de secūdo templo israel Itē peccatum quod tantummodo iuda fecit pecatū iuda appellatur. Quod autem iuda simul fecit et israel peccatum vocatur israel. hyerosolimis enim tunc erat cum Iuda magna pars filiorum Beniamyn et leui. Iure igit̄ pars totius debet suscipere nomen. Est et alia non inferior causa. quia videlicet populus israel licet tunc morti non corpore presēs fuisset. audito tamen ꝙ eorum fecerant socij eorum culpe laudatores et consentanei et participes omnino facti sunt voluntatis voluntas itaqꝫ eis pro facto est imputāda.

Sed quomodo predicta captiuitas accidit israeli propter venditionem iusti ihesu: cū israel non vēdiderit xpm sed tantū a Iu-

da scarioth. legatur emisse. Respondetur ꝙ
qꝛ filij israel vt venderetur christus consen/
sum. auxilium atqꝫ consilium adhibuerunt
ideo non min⁹ ꝙ si ipi vendidissent scelus i
currerunt. Necꝫ enim et Salomon ydola fa
bricauit. sed quia vxoribus et concubinis fa
bricantibus assensum pbuit eum fabricasse
littera dicit. Secūdo dicunt ad hec iudei ꝙ
istud scelus de venditione iusti ꝓ argēto fu/
it venditio Joseph per fratres suos. sed illō
nihil valet. quia vbi ponitur primum secū/
dum. tercium. et quartum: ordo est secūduꝫ
prius et posterius. Uidēdum ē ergo quod
ē primum scelus. quod secūdum et cetera.
Et sciendum ē ꝙ ista tria scelera ꝑ ordineꝫ
sicut veniunt sunt ista. Primuꝫ venditō Jo
seph. ꝓpter quod fuerūt captiui in egypto.
Secūdum adoratio vituli. ꝓpter quod fue
runt vno die interfecti. xxiij. milia hominuꝫ
Exo. xxxij. Tercium occisio ꝓphetarum.
ꝓpter quod ducti sunt captiui in babylonē
lxx. annis. Quartum detur et non pōt dari
nisi venditio ihū nazareni. quia venditō io
seph primum i ordine fuit ꝓpter quod post
ea pharaonis sunt passi durissimum iuguꝫ
vt dictum ē. Sed cū pnia pacta iā sūt libera
ti a culpa. quare de idulto rursū criminabū
tur peccato. Tercio forte dicet iudeus. quia
si hoc nō dicat de Joseph iusto. pōt tm̄ dici
de alio quolibet iusto sed hoc indignuꝫ et
iratōabile eē videt vt cū tm̄ crimē sit ꝙ nul
la idulgentia sequat. ꝓpter quod diuia sen
tentia i totum israel deseuiat populum illi
us celet ꝑsona in qua illud fuit cōmissum.
Insup cū reat⁹ iste in hebreo sermone tali ō
scribat vocabulo. quare iponitur illi qui ne
gauerat deū. vēditio autē iudei nō equatur
negationi dei: sed ipsi tm̄ ac talē vēdiderunt
hominē xp̄m videlꝫ filiū dei. ꝙ in culpa sūt
pares deū negāti. Et si q̄ras q̄ sūt illa pec/
cata quatuor q̄ oīa pateāt ad negare deū eē
equalia. Rn̄detur ꝙ primū peccatū fuit cuꝫ
in heremo vitulū cōflatilē ꝓ deo adoraue/
runt. i quo facto satis deū negauerunt. et q̄a
ab oib⁹ ē hoc peccatū ꝑpetratuꝫ. iō cōe fuit
oīꝫ. Secūdū i quo et deū [illegible] negauerunt et
oēs peccauerūt fuit qn̄ hieroboā vitulos si
miles fabricauit: et ab oib⁹ adorari cōstituit
Terciū aūt cū iudei ꝓphetas vniuersi eadē
volūtati occiderūt. et eorū dicta cōtēpserūt
Quartū vero quod magis ē oib⁹ et grauius
ē qn̄ xp̄m dei filiū et hoiem ab oi peccati cō
tagione alienū iniq̄ vēdiderūt. et iniusta nece
cōdēnauerūt hoc peccatū ꝓpter cecitatē iudē
orū occultū ē eisdē: sicut dicit Rabi onanc/
ran delar in libro vaycra raba. i. leuitico ma
gna. Primi peccauerūt et fuit discooptū su
um peccatū. et fuit discoopta sua pñia. Scdi
peccauerūt: et fuit discooptū suū peccatū: et
fuit discoopta sua pñia. Tercij peccauerunt
et fuit discoopertū suū peccatū: et fuit disco
opta sua pñia. Quarti peccauerūt et fuit di/
scooptū eis peccatū suū. nō ē discoopta sua
pñia. Unde dicit eis ꝓpter suā cecitatē. fide
lib⁹ in videntibus bene est discooptū suū pec
catū et sua pñia vt dictū ē et dicetur. Itē pe/
trus alfonsi vir eruditissim⁹ de quo supra in
apitione primi thesauri locutus sum in suo
dyalogo ostendens causam captiuitatis iu
deorum esse venditionem xp̄i et nō venditi
onem Joseph: sic inquit contra eos. Quod
autem euidentius testimonium queritis vos
propter dei mortem hanc subisse captiuitatē
ꝙ id quod apud vos scriptum legistis. q: vi
delicet in ipso captiuitatis exordio quideꝫ
terre vestre princeps decem de melioribus
totius israelitici populi Anaman. s. tradit
onis filium Symeonem gamalielis filiuꝫ
bysinabel belisei filium et Achiba ceteros/
qꝫ captos in carcerē misit. sciscitans vt quid
iustum vendidissent. Lex enim inquit decre
uit: vt mortis sententia mulcaretur quicunqꝫ
iudeum vendiderit. Et vos igitur ꝑm iudi/
cium legis mori debetis dicto decreto vario
dat corpora leto. non enim omnes vna co/
herauit pena. sed singulis singula sunt gene
ra mortis proposita. Alium videlicet ignis
cremauit. alius ferrei pectinis vnguib⁹ lace/
ratus expirauit. aliuꝫ vero mors queuis di
uersa consūmpsit quemadmodum mortes
illas doctrīe vestre liber exposuit. Doctores
autem vestri huius iusti pro quo illi sūt ita
puniti nomen mutantes in hoc facto prors⁹
conticuerunt de christo dicentes. ꝙ princeps
ille iustum denominans ioseph filium. Ja
cob. quem in egyptum fratres vēdiderant
intelligebat eiusqꝫ sanguinem ab illis exi/
gens propter eum talibus illos supplicijs
affecit. Sed absurdum rationi videtur
vt id ab eis exigeret quod ad minus Mil/
lequingentis annis antea factum esset ma/
xime cum tempore quo venundatus est

Joseph nulla lex esset qua eos princeps ille mortis reos conuincere posset ꝙ si vultis vt etiã de ꝓphetis in mediũ auctoritatẽ deferã qua captiuitatez hanc ꝓpter hominẽ illũ ipm necessario xp̃m esse ostendã. Ecce ꝓfero Isa. ca. xxiiij. A finib⁹ inquit terre laudes audiuimus gloriã iusti hec verba iusti huius laudes vbiq̧ terrarum ostendũt fuisse nec alterius iusti hominis laudes tãtas vnꝙ fuisse audiuimi⁹ ut peruenirent vsq̧ ad fines terre. Cui iusto quia tribulatões quas sine causa passurus erat ꝓpheta preuidebat his verbis cõpatiens dicebat. Ve mihi preuaricantes preuaricati sunt. et p̄uaricatione transgressorũ p̄uaricati sunt. p̄uidẽs enĩ propheta quas ꝓphetis dei aduẽtum p̄nunciantibus tribulationes illaturi. essent ait. p̄uaricãtes p̄uaricati sunt Intuitus autẽ qꝛ nec mẽbris cõtẽti ipsum etiam caput inuidia pleni quibuscũq̧ possent modis essent oppressuri. et ꝫm corporis passibilitatem occisuri preuaricationis nomẽ ingeminãs subiunxit et preuaricatione trãgressorum p̄uaricati sunt. Qua vero pena pro huiusmodi peccato plectẽdi essent dictãte sp̃u presciens ait ilico subiungẽs. Formido et fouea et laqueus super te qui habitator es terre. Inter cetera quoq̧ de eadez gẽte ait. Grauabit eũ iniquitas sua et corruet. et nõ adijciet vt resurgat vbi videlicet vobis certũ euadẽdi captiuitatem terminum funditus depressit:

Quarto dicunt iudei aliter ad hoc. quod si nos dicimus ꝙ iste iust⁹ pro argento venditus fuit ihesus nazaren⁹ petũt ipsi. quis fuit ille pauper de quo subiũgitur. et pauperem pro calciamento. Ad quod dico ꝙ ille fuit verus messias noster ihesus nazarenus quẽ zacharias vocat non solũ iustum et saluatorem sed et pauperem. zach. ix. In maiorem quantitatem peccati sui notanter dicit textus. et pauperem pro calciamento. qꝛ premittitur iustũ pro argento. Crederet forte aliquis ꝙ pro magno precio argenti. sed hic exponitur debilitas precij et modicitas qñ dicitur ꝙ vẽdiderũt ꝓ calciamẽto. i. pro p̄cõ calciamẽtorum. quod preciũ est cõiter. xv. morapetmorũ. qui sũmãt. xxx. albos vel denarios. Alibi vero precium sotularium est duo solidi cũ dimidio qui etiã sũmant. xxx. denarios. quia solidus est. xij. denarij pro quo precio fuit venditus xp̃s. Quicquid ergo valeant illi denarij vel illud argentũ designatur modicum precium pro quo pauper xp̃s fuit venditus. quia pro precio calciamtorum. Quinto dicunt iudei ad istum textũ ꝙ intelligitur sic. Justum pro argento. i. iusticiam quia iudices et ministri iusticie pecunia corrupti vendebant pauperis hominis iusticiam pro modico precio. quia pro calciamento. sed ista responsio nulla est. qꝛ cum deus sit magis pronus ad miserenduz ꝙ ad puniendum. et deus pepercerit super tria prima scelera que grauiora sunt. vt ydolatrie homicidium. fratris venditio. a fortiori etiam parceret super illud quartũ quod non est ita graue. Relinquitur ergo ꝙ venditio istius iusti pro argento et pauperis ꝓ calciamento et venditio iusti. pauperis Jesu nazareni veri messie nostri super quam deus non parcit iudeis. quia non datur venia non penitenti. et in peccato cõtinue perseuerãti. Nõ ergo a p̄dicta captiuitate exire poterant donec patrum suorum in se peccatum emendent. i. quod illi non crediderũt credãt. Mundata vero mente cuiusuis a culpa. cõfestim eum consequitur pietas diuina. qd etiam suorum quedam doctorum. s. Rabina subtilibus et occultis exprimi voluit verbis. si illud sue mentis duriciam penetrassꝫ Interrogatus enim quando Dauid filius esset venturus. hodie ait si verbis credidentis eius. His enim verbis intelligi dedit. ꝙ quicũq̧ quauis hora mandatis dei obediens et credulus fuerit. ilico filius dei ad euz accedit. De hac pena irreuocabili in hac vita dicitur etiam Danielis. ix. Occidetur christ⁹ et non erit eius populus qui eum negatur⁹ est; et ciuitatem et sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo. et finis eius vastitas. et post finem belli statuta desolatio:

Ecce triplex pena occidentium christum i p̄senti vita. Prima pena quia non sunt eius populus quia non christiani sed adhuc iudei appellantur. Secunda pena dissipatõ ciuitatis et templi qualis facta fuit per Tytũ cum romano exercitu. Tercia pena ꝙ finis eius est vastitas et statuta desolatio. i. fine caritura que omnia impleta sunt post mortem christi quem occiderunt. Si dubitãt de tercio satis debet eẽ eis sufficiens testimonium. quia sunt iam mille. ccccxx. anni ꝙ ꝯtinuatur predicta desolatõ ciuitatis et tepli

vt supra dictũ ē. Secũdo sacra scriptura spe-cifice determinauit persequētiũ messiã penã in futuro vñ dicitur Isa. vlti. de fidelibus se-quētibus xp̄m cõtra iudeos icredulos et i-penitētes Egredientur et videbũt cadauera virorũ que preuaricati sunt in me vermis eo-rũ nõ morietur. ignis eorũ nõ extinguetur. et erũt vsq̧ ad satietatem visionis oi carni Intellectus predicte auctoritatis ē iste egre-dietur. s. beati qui fuerũt credētes et sequētes verum messiam. egredietur dico in die iudi-cij nõ pro loci mutatiõe sed pro cõsideratiõe et videbũt cadauera eorũ qui p̄uaricati sunt in me quia inquit dñs. Preuaricātes repu-taui omnes peccatores terre p̄uaricati sunt xp̄m promissuz nõ recipiẽdo: eius doctrinã nõ sequẽdo et ipsum crucifigẽdo cadauera dicit. i. corpora dãnatorũ in gehẽna et dicũ-tur cadauera: qz in eternam damnationem cadent. Quia et demones cadauera possunt dici fm q̧ homines appellantur. Unde ini-micus homo hoc fecit hec in glosa. Et q̧ iste sit intellectus patet p hoc quod sequi-tur. Vermis eorũ nõ moriet. qz vermes cor-pora mortuorum corrodentes in sepulcris cito deficiũt: quia cum eis in pulverem con-uertuntur et ignis eorum nõ extinguet. Ex quo patet quod dictum est de cruciatu corporum ifideliũ et oim dãnatorum in igne inferni q̄ est inextinguibilis extrinsecus. Et de verme cõsciẽ qui sẽper intrinsecus corrodebit eos q̄ nõ crediderũt nec secuti sunt xp̄m verũ mes-siam. vnde sicut tinea comedit vestimẽtum et vermis corrodit lignum. et ignis deuorat ligna. sic meror et tristicia excruciat cor viri. Sequitur et erũt vsq̧ ad satietatem visiõis omni carni. qz. s. boni videbunt eos a se iu-sto iudicio separatos. amissa potentia qua seuiebãt cõtra bonos. vt vindictã dei in il-los tãtam et vltra non exposcãt qui dicunt modo. Usq̧ quo dñe nõ vidicas sãguinem nostrũ satiabũtur quoq̧ de beatitudine sua grãs agẽtes visa ipioz ieffabili pena. hec ex ordinaria glosa. Nicola' vero de lyra satis cõcorditer sic exponit. Et erũt vsq̧ ad satie-tatẽ. i. repletiõez et perfectionẽ visiõis omni carni. i. omni homini beato. nõ sic intelligẽ-do q̧ beati delectẽtur p se i penis dãnatorũ sz qz talis ituitus declarat eis diuine iusti-cie exercitium et diuine mie beneficiuz quo penas illas euaserunt. et p̄prie glorie aug-mẽtum i cp̄tũ apparet maior cõparata ad su-um cõtrarium qz appositis iuxta se cõtrarijs maiora et minora videntur. i. elencorũ et ex istis tribus beati per se letant. fm q̧ dr. ps lvi. Letabit iust' cũ vidnt vidictã. Ecce pri-mũ: man' suas lauabit i sãguine peccatoris ic p̄tũ dei mia fact' est imunis ab illis penis Ecce scdm. si vtiq̧ ē fruct' iusto. accipit hic si pro qz. qz per hoc appet maior fruitio p̄pria et sic totũ cedit in gloriã electorũ et ipsi' veri messie xp̄i ihũ pricipaliter q̄ i die iudicij di-cet existentib' ad sinistrã. s. icredulis et dãna-tis. Ite maledicti in ignẽ eternũ qui patus ē dyabolo et ãgelis eius. Math. xxv. Existẽti-bus vero ad dexterã dicit Uenite bñdicti pa-tris mei possidere regnũ quod vobis patuz ē ab origie mũdi. c. eodẽ. Ex p̄dictis. xij. the-sauris colligit vna nõ q̄si q̄dã corona victo-rie icõpabilis valoris cõtra iudeos que tal' ē. Qñcũq̧ sacra scriptura p̄nũciat aliquod futurũ et specifice determiat tẽpus veniendi p̄geniẽ veniẽtis. cui debet assilari. locũ nati-uitatis. nomẽ ei'. venerationẽ singularẽ. mo-dũ viuẽdi. modũ moriẽdi. cãz mortis. resur-rectionẽ eius. premiũ credẽtiũ. et penã perse-quẽtiũ ipm in vita p̄nti et in futuro seculo: Si ista oia cõcurrũt simul in vnũ determia-tũ hominẽ. manifestũ ē q̧ illud qd̄ fuerat p illã scripturã p̄dictũ et denũciatũ est in illo tali hoie adimpletũ. Sz sacra scriptura p̄dixit et denũciauit oia p̄dicta q̄ oia in ihũ naza-reno saluatore nostro sũt ipleta. nec alius in-uẽtus ē in quo oia p̄dicta simul cõcurrerent igit cõcludit q̧ ipse ē verus messias i lege p̄-missus. nec ali' expectãd'. Maior istis rõnis clara ē sicut lux et ab oib' cõcessa. et iõ pbati-one nõ idiget. Sz minor latissime declarata ē in aptiõe p̄dictorũ. xij. thesauroz qui apti sũt ad declarationẽ aduẽtus. messie veri in lege p̄missi. qui ē xp̄s ihũs filius dei viui. Et in hoc cõplet liber prim' qui ē de arma-tura fideliũ. et de excellẽtia fidei catholice dñi nostri ihũ xp̄i qui est turris fortitudinis a facie inimici. Cui honor laus. benedictio et gloria sine fine Amen.

Explicit liber primus fortalicij fidei.

Incipit liber secūdus q̄ ē de bello hereticorū.

Antiquorum in libris legimꝰ gentilium. milites humanaꝫ venerantes gloriam generose diuersa mōstrorum genera d̄struxisse. Sicut Hercules anthеum. Theseus mirothaurꝫ Jason thaurum ignivomū. inextinguibilē aprū meleager. Corebus stigiale monstrū Perseus marinū monstrum. Sic etiā generosi ecclesie milites: vt Hieronimus. Augustinus Hylariꝰ et ceteri patres orthodoxi diuersorum hereticoꝝ et heresis monstra spūalibꝰ armis expugnasse legūtur. Nō tn̄ sic omnino extincta sunt heresum monstra: quin repullulare conētur. ac ēt noue hereses oriantur in aliquibꝰ solo nomine xp̄ianis. Qui et si non puplice. in cōuenticulis tamē suis venenū effundentes de illis confabulantur quasi vespertiliones et noctue lucem fugientes. quia oculis egris odiosa est lux. Et nō solū oculos egros habēt heretici. sed ceci sunt. qd̄ ostēditur ex fidei effectu. Est enꝫ fides diuinꝰ radiꝰ aīam illustrās. Disponit enim animā ad lumē sūme veritatis. ex eo ꝙ sūme veritati eā stabiliter inherere facit qd̄ quidē pōt ratione ostendi. Constat enꝫ ꝙ quandocūqꝫ aliqua virtus que influit in aliquo agente et quiete nō infigitur i recipiēte. caret ibi sua naturali operatione et suo d̄bito fine. sicut patet i radio solis super aquā currentē et non quiescentem: vt in flumine i quo quia radius quiete non figitur actio eiꝰ caret debito fine. qui quidē finis est aquam subtiliare et ex ea ptes subtiles attrahere. et in vaporem mutare et sursum eleuare. Ex quo manifestum est ꝙ quies disponit ad illuminationem rei. ſm enim philosophum septimo phisicorū: homo fit sapiēs et itelligit cū aīa quiescit. Cū igitur fides animam i deo stabiliat. eā i ipso quietet. ipsam disponit ad eternā illuminationē. Et hec est rō q̄re heretici sunt totaliter ceci. nec a deo merētur illuminari. qꝛ nihil stabiliter credūt. et se ab vno opposito in aliud vertūt: cū careant fidei lumine disponēte. Juxta illud aplī ad Ephes. iiij. tenebris obscuratū habētes intellectū qꝛ sicut oculus nō pōt videre sine luce. sic intellectꝰ nihil pōt capere credibilium sine fidei lumine qua carent heretici vt ergo bellum hereticorum presertim nostri tēporis contra nostrum fidei fortalicium viriliter possit dissolui presertim cum sint ceciut dictum est de heresi et hereticis. xij. considerationes sunt pertractande. Prima quid est heresis. Secūda vn̄ habuit originem heresis. Tercia que requiruntur ad hoc vt quis proprie dicatur hereticus. Quarta quot sūt modi hereticorum. Quinta si est alicuꝰ vtilitatis esse hereses in ecclesia dei. Sexta exprimet hereses presertim in nostris temporibus repullulare vel oriri sentiūtur. quarū bellum cōtra fidei fortaliciū in nihilum cōputabimus cum sit turris fortitudīs a facie inimici. Septima erit ad quos ptinet diffinire que assertio est catholica vel heretica vtrum scꝫ ad theologos vel canonistas. Octaua vtrum heretici sunt vitandi. Nona vtrum sit cum hereticis vel alijs infidelibus publice disputandum. Decima quis est modus inquirendi hereticos. Undecima quali pena hereticus est puniendus. Duodecima quis potest hereticos capere et tormentis exponere.

De quidditate heresis et quomodo differt ab errore.

Circa primam considerationem que est scire quid est heresis. Respondetur ſm illuminatum doctorem Franciscum de maronis in tractatu suo de hereticis ꝙ heresis est error sed nō q̄cūqꝫ error qui est contra fidem catholicam aut ecclesiam vt habetur in prohemio d̄ origine heresis. Augu. vbi dicitur ꝙ non omnis error est heresis licet heresis sine errore esse non possit. Ista autem diffinitio confirmatur per illud quod dicit̄ Act. v. vbi secta saduceorum fuit vocata heresis. qꝛ non solum contra fidem veteris testamenti negabant resurrectionem et angelos. sed etiam contra synagogam pharisceorū vtrūqꝫ confitentium. Sed nūquid heresis differt ab īfidelitate dico ꝙ sic. quia infideles errant circa totam fidem. heretici autem circa partem licet vtrūqꝫ sit contra fidem catholicam et ecclesiam. Sed contra quia iudei dicūtur infideles et tamen confitentur vnum deum Respondetur ꝙ sicut pagani errāt circa to/

tam fidem iudeorum et ideo dicuntur infi deles. sic iudei errant circa totam fidē xpi que dicitur catholica sunt enim a pietate re ligionis christiane alieni.

De origine heresum et quō pnt repelli:

S Ecūda consideratio est vnd̄ ha buit originem heresis. Pro cu ius declaratiōe notādū qd̄ fm Isid. viij. ethimologiarū. c. iij. et. xxiiij. q. ij. c. heresis. Heresis ab electione vocat̄ q̄ sc̄ vnusquisq̄ id sibi eligat quod illi esse vi detur vt phi. parpathetici. achademici epi curei. et stoyci. vel sicut alij qui puersū do gma cogitantes arbitrio suo de ecclesia reces serunt. Exinde ergo heresis dicta ē greca vo ce ex interpretatione electionis sue. q2 quis q̄ arbitrio suo ad instruēda siue ad suscipiē da quelibet ipse sibi elegit Nobis ergo ex no stro arbitrio nihil inducere licet nec eligere quod aliquis de arbitrio induxerit. aposto los dei habemus auctores qui nec ipsi quic q̄ ex suo arbitrio quod inducerent elegerunt sed acceptā a xp̄o disciplinā fideliter nation̄i bus assignauerūt ita q̄ si āgelus etiā de cel' aliter euāgelizauerit anathema vocatur hec ille Ex his ptz q̄ heresis habuit ortū ab ele ctione proprij iudicij. q2 nō eligūt ea que sūt a xp̄o vere tradita. Sed ea que sibi suggerit mens propria. Volentes enim aliqui p̄ se sacramenta scripturarum ītelligere suis pro prijs iudicijs inherendo in hereses diuersas inciderunt fm q̄ dicit Aug. in li. lxxxiij. q̄ stionū questione. lxix. Non pōt inquit oriri error qui palliatur nomine xp̄iano nisi d̄ scri pturis male intellectis et hoc ideo q2 ante cedētia et subsequētia nō cōtulerūt. vnd̄ ibi dē solet circūstātia scripturarū illuminar̄ sē tentiā. Nec et alia loca scripture cotulerūt vn̄ hereses sunt orte p̄ se legendo que cōferēdo repulse sunt. q2 cōferentes diuersas sentētias adduxerunt que ex se inuicē mutuo inueni ri potuerunt qualiter erūt intelligende. Et ideo cōtra istos dicit Aug. in li. contra epi stolam fundamēti. nō crederē iquit Aug. euāgelio. nisi q2 ecclesie catholice credo igit̄ irrationabile ē aliquid scripture recipere et a liud nō. ꝑpriā electiōē et iudiciū sequēdo. cū ecclesia catholica totam equaliter recipiat vt certū patet ergo vnde habet ortū heresis. q2 a propria electione.

Quod sex sūt modi ex quib9 cōuincitur q̄ aliquis sit hereticus.

T Ertia consideratio est scire que requirūtur ad hoc vt aliquis sit hereticus Respondetur q̄ sex. Primo q̄ erret. q2 error est genus heresis se cūdum augu. de origine heresum circa prin cipium vbi dicit q̄ licet heresis sine errore esse nō possit tñ non oīs error est heresis. Superius autē ē a quo non cōuertuntur cōse quentia. fm q̄ dicit. Aris. in postpredicamē tis ca. de priori. Secūdo q̄ erret in veritate. cū sit alius error fidei et alius operationis dico q̄ erret in veritate q2 in opere errātes n̄ dicūtur heretici. vnde Aug. in Iponostico dicit q̄ heresis sumitur circa falsas opinio nes. Tertio q̄ non solū. s. erret in veritate q̄ quidē est in sacra scriptura expressa sed etiā extra scripturā ab apostol' credita vt de sym bolo apostolorum aut ab ecclesia determina ta vt in symbolo ecclesie. Aut a sanctis ānū ciata confirmante ecclesia vt in symbolo A thanasij aut cōtes cōtra determinationē ec clesie. omnes eni isti taliter errātes sunt here tici reputandi vt patet per Aug. de fide ad Petrum. Quarto q̄ non solū erret in hac ve ritate. s3 q̄ qn̄q̄ ipsam confessus fuerit. q2 iudei et pagani licet errent ī talib9 tñ nū q̄ p̄ prie dicuntur heretici vt patet de significatō ne eorum quam ponit Aug. de vera religi one circa principium. et bene dixi proprie q2 large loquēdo secūdū Godefridū oīs q̄ nō tenet articulos fidei pōt dici hereticus et sic iudi et pagani dicētur heretici. et hoc modo nō omnis hereticus est excōicatus. Quinto requiritur q̄ non erret circa totū sed circa p̄ tem quoniam qui totaliter errant dicuntur a postate. Sexto requiritur q̄ non solū sic er ret sed q̄ obstinate in errore persistat. vnde fm Augustinum nō qui falsas gignunt o piniones sed qui eas pertinaciter defendunt sunt heretici reputandi vt & rum August. et hoc. xxiiij. q. iij. dicit apostolus Si qui sen tentiam suam licet peruersam nulla pertina cia animositate defendunt. Sequitur querūt autem cauta sollicitudine veritatem corrigi parati cum inuenerint nequaq̄ sunt inter he

reticos cōputandi.qꝛ.s.non habent electio
nem cōtrariam doctrine ecclesie. Si quis āt
ꝑtinaciter determinationi vniuersal' ecclesie
resisteret hereticus censeretur.,cuius quidem
auctoritas principaliter residet in petro .xx
iiij.q.i.quotiens.et.c.hec est fides. Ex his
ptʒ ꝙ nō quicūqꝫ deuiat a fide:sed qui ꝑ/
tinaciter deuiat ꝓprie dicitur hereticus.hoc
ēt alibi dicit. Augu.hereticus est qui cōce/
ptā noui erroris ꝑfidiam ꝑtinaciter defen/
dit ſm vero Alexādrū de halis in.ij.sūme
sue tria concurrūt ad perfectā rōem heresis
scʒ falsa crudelitas in rōabili.ꝑuersa volū
tas in cōcupiscibili.et defensionis siue ipu
gnationis ꝑtinacitas in irascibili. ſm pri/
mū attēditur illud.Hiero.qui scripturā ali
ter intelligit ꝙ sensus spūssancti flagitat a
quo cōscripta est lʒ de ecclesia non recesserit
tn̄ hereticus appellari pōt. Item dicit Isido.
viij.ethimo.ca.vi.i fine ſm primū et secun
dū attēditur descriptio Augu.li.de vtilita/
te credēdi et in gl.super verbo oportet here
ses eē.prime.Cor.xi.s.ꝙ hereticus ē q̇ ali/
cuius tēporalis commodi et maxime glo/
rie principatusqꝫ sui gratia falsas ac nouas
opiniones vel gignit vel sequitur. ſm vero
tercium sumptis primo et secūdo diffinitio
attēditur que ponitur in gl.super verbo au
dio inter vos scissuras eē ca.eodē Qui inq̄t
in ecclesia dei praua sua dogma defensare
ꝑsumūt heretici sunt. Patet ergo manifeste
ex predictis que requirūtur ad hoc ꝙ aliq̄s
sit hereticus dicendꝰ qꝛ falsa credulitas per/
uersa volūtas et defensionis siue ipugnati
onis ꝑtinacitas. Notādū tn̄ ſm Tho.i.iij
ꝙ si quis errat ad que explicite credēda nō
tenetur non est hereticus:vt si quis putaret ia
cob eē patrē abrahe et huiusmodi.et cū co/
gnoscit hoc eē contra veritatē fidei et scrip/
ture credit ei similiter et circa ea de quibus i
ter doctores sunt opiniones donec per eccle
siam determinatū sit. Sed occurrūt due dif
ficultates prima est si dubij in fide sint here
tici reputandi vt videtur ꝙ sic:qꝛ scribitur ex/
tra de hereticis. ꝙ dubius in fide ifidelis ē.
nec ei oīno credēdū ē qui fidei virtutē igno
rat Item scribitur Jacobi.i. Postulet autē
in fide nihil hesitans qꝛ qui hesitat similis ē
fluctui maris qui a vēto mouetur et circū/
fertur.et subditur ibi causa dubitans vel he
sitās in fide duplex ē.et vir duplex animo

iconstans est in oibꝰ vijs suis.tales autē sꝫ
heretici qꝛ non inconstanter sed firmiter est
credēdū.sed in cōtrarium videtur ꝙ Thomas
fuit dubiꝰ in fide.nō tn̄ ponitur ꝙ fuit here/
ticus.ꝓ declaratione huius difficultatis no
tādū ſm Aug.de anchona.in li.de potesta
te.q.xxviij.ꝙ aliquis pōt dici dubius in fi
de quinqꝫ modis. Primo modo subrepti/
cia tēptatione. Secūdo veritatis elucidatio
ne. Tercio iperfecta adhesione. Quarto vo
lūtaria hesitatione. Quinto ꝑtinaci defensi
one. Primo modo dubitare in fide nō facit
hominē hereticū quia est humane tēptatio/
nis:nō enim est in ptāte hominis quin sup
ueniat hoī aliquid cogitādū vn̄ si subita sb
reptione vel dyabolica tēptatione quis inci
pit dubitare de aliquo articulo vel de his q̄
sunt fidei stati sic captiuat intellectū suū i ob
sequiū xpi.vt deliberet hoc credere quod ec
clesia credit nō cedit sibi talis dubitatio ad
defectū sed ad ꝓfectū. Unde apli ꝓpter hu/
iusmodi tēptationis ipulsū petebāt. Adau
ge nobis domine fidē. Luce.xvij. Sēꝑ eniʒ
debemus rogare deū vt adiuuet increduli/
tatē nostrā. Secūdo modo nō facit homi/
nē hereticū sʒ ē xpiane ꝓfessionis et ꝑfectio
nis. Ponūt eni doctores xpiane fidei illa q̄
sunt magis determinata in fide sub dubita
tione questionū.rōes ꝓ et cōtra ad illa ad/
ducendo non ꝙ de ipsa cōclusione dubitetur
sed vt veritas dicte cōclusionis magis elu/
cidetur ſm quē modū dicit phs ꝙ dubitare
de singulis nō est inutile. Per tales enim du
bitationes pro et cōtra.ratōnes ad illa que
sunt fidei adducēdo veritas fidei pijs opi/
tulatur et etiam contra impios defenditur
vt dicit August. Tercio modo non facit ho
minē hereticum.sed peccatorem et malum
xpianum.oēs enim peccantes ſm Cris.im
perfecte credūt eoipso ꝙ non viuunt ſm ꝙ
credūt.nā si perfecte adhererent quasi trāsi/
turi de hoc mūdo non quasi in eternū man/
suri. Quarto modo facit hominē errantem
et incredulū eo eni ipso ꝙ aliquis eligit vo
lūtarie credere qđ vult et discredere quod n̄
vult non est paratus sequi in omnibus do/
ctrinam ecclesie.et per consequens errat et i
fidelis reputandus est. Sed quintum recte
facit hominem hereticum.quia non crede/
re illa que sunt fidei et que in concusse eccle/
sia tenet cum pertinaci defensione directe ad

hereticos spectat. Ad primũ argumentũ dicendũ ꝙ dubius in fide varia electione vt si quis credit quod vult et discredit quod non vult infidelis ẽ non tamẽ hereticus. nisi pertinaciter defẽdat falsa que de deo credat. vel de tota vel de pte sacre scripture a deo inspirate. Ad secundum dicit ꝙ loquitur de fide imperfecta peccatorum. Unde dicit glosa super illo. conscia peccati pressus dubitat de pmijs celestibus et supuenientibus vento temptationis facile deserit fidem et statim ſm temptatõnis voluntatem distrahitur ad errorem et fit alienus a fide. Secũda difficultas est vtrũ sequentes opiniõez erroneam alicuius magistri sint heretici reputandi. videt aliqui ꝙ sic. quia de falsis et errantibus magistris dicit Mathei. xxiij. Ve vobis qui circuitis mare et aridam vt faciatis vobis vnuz proselitum. et cum factus fuerit facitis eum filiũ gehẽne duplo ꝙ vos ergo discipuli seqntes doctrinam erronẽã alicui⁹ magistri heretici reputandi sunt heretici sicut ipe. In cõtrariũ videtur esse quia xps mandauit doctrinam phariseorum et scribarum seruãdã esse Mat. xxiij. dicens. Sup cathedrã moysi sederũt scribe et pharisei oĩa que dixerint vobis seruate et facite ſm vero opera eorũ nolite facere. Dicẽdũ ad difficultatẽ ꝙ diuerse opiniões doctorũ sacre scripture si nõ ptineãt ad fidẽ et ad bonos mores. Absqz periculo auditores vtrãqz opinionem sequi possunt. i talibus enim casu locum habet illud Rom. xiiij: Unusquisqz in sensu suo abundat. In aliis autem que pertinent ad fidem et bonos mores nullus excusatur si sequatur opinionem erroneam alicuius magistri. non q̃dem propter ignorantiam qz tunc imunes haberentur a peccato qui secuti sunt opinionem arrij nestorij et aliorum errantium in fide. nec ẽt excusari põt ppter simplicitatez et ignorantiam. qz in reb⁹ dubijs potissime in his que sunt fidei nõ est defacili prestãdus assensus. Ideo vt dicit August. iij. de doctrina xpiana. Consulere debet aliquis regulam fidei, quam de scripturarum planioribus locis. et auctoritate ecclesie percipit. Similiter Richard⁹ super illo verbo. Mat. xvij. Apparuerunt illis moyses et helyas: dicit ꝙ suspecta debet haberi omĩs veritas quã nõ cõfirmat legis vel ppbetie scripture auctoritas. Qui ergo assentit opinionẽ alicuius magistri cõtra manifestũ scripture testimoniũ et contra illud quod publice tenet ſm eccl'ie auctoritatem puto ꝙ ab erroris viculo nõ põt excusari. Rõ autẽ que adducit p ista parte concedenda est. qz si tales auditores magistrorum cecitatem imitãtur eorũ errores sequentes et mores imitãtes et pertinaciter contra ecclesie mandatum defendẽtes. nõ solum errantes verum etiam heretici reputãdi sunt. Ad aliud vero qd in cõtrarium adducebatur dicendum ꝙ signanter pmittitur super cathedram. vt intelligat ꝙ illa que pertinẽt ad cathedre doctrinã veritatis et iustitie seruanda sunt et facienda p auditores. Illa vero que sũt cõtra fidẽ et bonos mores non spectant ad cathedram veritatis et iustitie. sed potius ad cathedram falsitatis et pestilentie.

De quinqz modis hereticorũ et quomodo heresis se extendit ad tria genera credibilium. et quid proprie de hereticis est sẽtiẽdũ:

Quarta consideratio ẽ scire quot modi sunt hereticorũ. Rñdetur ꝙ quinqz principaliter. Primus est eorum q̃ errãt circa cerimonialia vt ptz de heresi Nicholaitarũ quorũ facta se xps odisse testatur ptz apoc. ij. c. Isti Nicholaite ſm Isid. viij ethimo. ca. v. dicti sunt a Nicholao dyacono ecclesie hierosolimorum. qui cũ Stephano et ceteris cõstitutus ẽ a petro. qui ppter pulchritudinem relinquens vxorem dixerat vt qui vellet ea vteretur versa est in stuprum talis consuetudo vt iuicẽ coniugia cõmutarentur. quos Johãnes i apocalipsi reprobat dicẽs. Sed hoc habes ꝙ odisti facta nicholaitarũ. Secũd⁹ modus est eorũ q̃ errant circa sacrã scripturã sicut Faust⁹ q̃ damnauit vetus testamẽtum vt ptz per augu. cõtra faustum In hoc errore etiam fuerunt manichei qui vetus testamentum respuunt et nouum in parte recipiunt. Tercius modus est eorum qui errant contra ecclesiam sicut sunt greci contra ecclesiam tenentes p determinationem spiritũsanctum a filio nõ pcedere qui error dãnatur de sũ trĩ catholica. c. fideli. Quartus modus est eorum qui errãt circa articulos fidei sicut Sabelliani cõtra

articulū incarnationis: Isti enim vnam p̄-
sonam patris et filij et spūssancti asserunt
Quintus mod⁹ ē eorū q̄ errāt contra sacra
mētum ecclesie vt manichei circa sacramētū
eucharistie. et arriani q̄ dicūt sacrificia p̄ de
functis offerri nō cōpetere: vt habetur per
Augu. de origine heres. Sz nūquid ad
oīa credibilia heres se extēdit. Rn̄det alexā
der in. ij. summe sue φ heresis ad tria gene
ra credibilium extenditur p̄ oppositum ad fi
dem ſm quādam continentiam analogicā.
Nam ratio fidei ponitur et principaliter est
circa articulos fidei. et per oppositum here
sis. Secūdo fides extenditur ad illa que do
cet sacra scriptura circa mores. vt φ fornica
tio est peccatū mortale. et per oppositū he-
resis. Tercio fides extenditur ad hystorias
in biblia contentas et per oppositum here-
sis. Qui enim assereret aliquam hystoriam
biblie esse falsam et hoc pertinaciter heretic⁹
censetur. Primo credibilia prius creduntur
et postea intelliguntur. Secunda simul cre-
duntur et intelliguntur. Tercia credūtur et
nunφ intelliguntur. Sed qr in preceden
tibus considerationibus aliquando locuti
sumus de hereticis cōiter. aliquādo vero p̄
prie. Ideo pro reali inuestigatione heretico
rum introduco hic octo conclusiones quas
ponit franciscus de maronis vbi supra.
Prima cōclusio est φ non omnes excōica-
ti sunt heretici. qr excōicatio est pena pecca-
ti non peccatum. heresis autē est peccatum.
Item etiā ecclesia faceret hereticos quoties
excōicaret eos. Item si excōicatio esset here
sis frustra heretici excōicarentur quia vnū
simile non punitur per simile quia cum iaz
essent heretici frustra hereticarentur per ex-
cōicationem. Item nullus pōt se absoluere
ab excōicatione et tamen omnis hereticus
pōt se ab heresi retrahere omnia ista patent
per canones. Secūda cōclusio est φ quidā
excōicati sūt circa excōicationē ipsā heretici
qui. s. cū excōicātur nō credūt vinculū excōi
cationis aliquā efficaciam habere cuius op
positū determinat ecclesia. Itē etiā eius op
positū determinatur ī sacra scriptura ad gal.
i. de anathemate eius qui euangelizat pter
fidem catholicā. Itē idē habetur pmo et se-
cūdo capitulis de illo incestuoso quē pau-
lus excōicauit. Item ista censura tradita est
ab apostolis ecclesie vt dicit: c. ap̄lice. xxiiij.
q. iij. Tercia cōclusio φ nō oēs scismatici
sunt heretici qr Aug. de origine heresum di
stinguit inter scisma et heresim Itē in prin
cipio de vera religione distinguit scismaticos
cōtra hereticos. Itē scisma originat̄ ex ino-
bediētia heres autē ex ignorantia. vt ait au-
gusti. sup Job. Itē donatiste prius fuerunt
scismatici φ heretici. vt pꝫ p̄ aug. de origie
heresū. Quarta cōclusio ē φ quidā scisma-
tici circa ipsum scisma fuerunt heretici. vt il-
li qui nō credūt obediēdū vni ecclesie. quia
vn⁹ articulus fidei est de sancta ecclesia ca-
tholica quem descripsit beat⁹ mathe⁹. Item
claues ecclesie fuerunt tradite Petro ap̄lo
Math. xvi. Item claues ecclesie fuerunt ei
tradite Joh. xxi. Item Aug. de fide ad pe
trum ponit inter fundamenta fidei obediē
dum ecclesie et ibidem patet φ putans non
obediendum esse ecclesie militāt cōtra arti-
culū fidei et sacram scripturam et auctorita
tem sanctorum et talis est hereticus. Sz si obe
diendū credat sed nō velit: talis videtur eē
scismaticus. Quinta cōclusio φ non oīs
symoniaci sunt heretici. quia papa Alexan
der distinguit inter symoniacos et hereticos
vt habetur in. iiij. sniarum. di. xxv. Item ali
quis pōt eē symoniacus non errando in fi-
de vt credens se malefacere dū spūalia emit
Item. i. q. i. c. reperiuntur datur alia pena sy
moniacis. quia anathematis obprobrio ꝯ
demnātur atqꝫ a pticipatione corporis et
sanguinis xp̄i alienantur. Et si fuerit accu-
satus suscepti honoris gradu priuetur et in
monasterio perhenni penitentia traditur et
illi qui hac causa munerum acceptores exti-
terunt si clerici sunt honoris amissione mul
ctentur. Si vero laici perpetuo anathemate
cōdēnētur vide ibi. Item in quinto libro di
stinguitur titulus hereticorū a titulo symo
niacorum. Sexta conclusio est φ quidaz sy
moniaci sunt heretici. qr Aug. de origie he-
resum symoniam ponit heresim primā. Itē
extra de symonia ca. quotiens appellat sy-
moniam heresim. Item. i. q. i. c. presbyter:
vbi dicitur symoniam esse heresim null⁹ fi-
delium ignorat. Item. iiij. sententiarū. di.
xxv. dicitur φ non est dubitandū de symo
niacis φ heretici sunt. Sed cꝛ̄tur difficul
tas qui symoniaci sunt heretici et qui non.
Respondetur φ illi qui ementes spiritualia
non putant se errare aut male facere. seu φ

vendentes ea sunt heretici quia cōtra aucto ritatem xpi gratis accepistis gratis date. et contra auctoritatem Petri in actibꝫ et cōtra determinatōnem ecclesie militantis vt patet ex causis pallegatis. Item illi qui cōfitetur male facere si nolunt omittere propter superbiam aut auaritiam non sunt heretici quia habent errorem i ope non in fide. Septima conclusio ꝙ non oēs sortilegi sunt heretici quia pena hereticoꝝ nō imponitur sortilegis qui diuinatōnem faciunt in tabul' vel codicibus vt habetur extra ď sortilegis ca. in tabulis Iteꝫ non est sacerdos hereticus qui vocauit infantem vt inquireret furtū ecclesie ibidem ca. ex tuaꝝ Item de sorte que fuit missa in electōne epi q̄ non damnatur vt heretica ibidem in ca. ecclesia. Itē titulus sortilegioꝝ in hoc separatur a titulo hereticorum Octaua cōclusio est ꝙ aliqui sortilegi sunt heretici et inducūtur hic quatuor casus. Primus eorū q̄ dicūt sortilegia nō esse illicita cū habeāt q̄nq₃ speciē pietatis vt si propter spem recupande sanitatis fiant. Qď autem istud sit hereticū, pbatur quia oppositum ē ab ecclīa determinatū extra de hereticis ca. i. Item ibidem dicitur esse peccatuꝫ grauissimū. lꝫ aūt non sit heresis fornicari tamen hereticū ē dicere fornicatōem licere. Secūd⁹ casus ē in cerimonijs ecclīe qn̄ quis abutitur eis ad sortilegia faciēda vt aq̄ bn̄dicta l' cera vel icēso bn̄dicto etc. credēs hr̄e efficaciaꝫ aliquā respectu talis effectus mali. quia qui male sentit de ecclīa ē hereticus cōtra articulum math. tal' aūt male sentit de ea putans malos effectus ex eius cerimonijs puenire Tercius casus ē circa articulos fidei vt cū quis abutitur vbis fidei vt Verbū caro factū est et silibꝫ designātib⁹ vt sacrilegia causent credens ad malum istď vbum efficaciā hr̄e quia tal' male sentit de fide. et oīs talis ē hereticus reputandus contra articulū Johānis in pposito. Quartus casus ē in sacris noui testamēti quibus abutūtur vt bruta cōicantes aut baptismū inaīatis cōferētes. tales enī sunt heretici in duplici casu. Primo si cōferre se credūt baptismi sacramētū rei inanimate. Secūdo si putāt sacramētū baptismi habere efficaciā respectu alicuius effect⁹ mali qꝛ vterq₃ ipsoꝝ male sentiūt de sacramētis ecclesie. et tales sunt heretici vt patuit supra. Item qui dogmatizat ꝙ sacramētū baptismi pōt conferri et irrationabilibus etiā est hereticus reputādus et per cōsequēs qui credit talē errorē. Itē qui diceret ꝙ sacramētū baptismi pōt habere efficaciā respectu alicuius mali esset hereticus. cū male de ipso sentiret sacramēto et errorē teneret. et per consequens q̄ credit hūc errorē non ē catholicus Sed oritur difficultas si talis ab heresi pōt aliquo modo excusari. Dicitur autē ꝙ sic. qꝛ aliquis pōt illo vti non intelligendo conferre sacramētū nec putādo habere efficaciā malam sed solū intendens seruire dyabolo vt habeat suū intentū talis nō errat nisi i opere sicut faciunt ydolatre. Secūda difficultas si sortilegiū ē sacrilegiū dicitur autem ꝙ sic et maxime qꝛ maxime sacramēta ledūtur cū quis eis abutitur ad obsequium demonum. Tercia difficultas est quare talia sortilegia dicūtur habere maximā efficaciaꝫ. Rn̄detur ꝙ cā est qꝛ demones quorum ministerio talia fiunt maxime delectantur aut appetūt illa in quib⁹ sūme deus offenditur. Quarta difficultas est si tales sortilegi sunt heretici magis ꝙ symoniaci. Dicitur ꝙ sic. qꝛ maior est error sacramēta ecclesie cōtēptibiliter imo abbominabiliter pertractare ꝙ ipsa emere vel vendere. Et hec sufficiāt de psideratione quarta in quā ostensuꝫ est quot sūt modi hereticoꝝ ad quos. s. omnes alij reducūtur vt cōiter. et ad que se extendit heresis quecūq₃. et quid sentiēdū est quo ad rē et proprie loquendo de hereticis

Quod vtile ē esse hereses in ecclesia dei licet in se hereses male sint.

Quinta consideratio est videre si ē alicuius vtilitatis hereses eē in ecclesia dei. Dico ꝙ sic qď ostenditur auctoritate apostoli. i. Coꝛ. xi. vbi dicitur: oportet et hereses eē vt qui probati sunt manifesti fiant in vobis. super quo dicit glosa: oportet. i. vtile ē et hereses eē sicut errant in his qui dubitabant de resurrectione. scissure autē erant pro donis spūalibus Vidēs enī dyabolus templa demonū deseri et nomē liberatoris et mediatoris curare genus humanū mouit hereticos qui sub noīe xpiano resisterēt doctrine xpiane. Qui eī in ecclesia xpi morbidū quid prauūq₃ sapiūt si corrrecti vt sanū rectūq₃ sapiant resistūt cōtumaciter

sua〈ꝗ〉 pestifera dogmata emēdare nolunt
sed defensare ꝑsistūt, heretici sunt. Et hi eti
am sic malo suo ꝓsunt veri catholicis dum
deus vtitur etiam malis bene. et diligentib⁹
deum omnia cooperantur in bonū. Roma
viij. omnes inimici ecclesie vel cecati errore
vel malicia depravati ꝓsunt. qꝛ si accipiunt
potestatem affligendi corporaliter exercent
eius pacientiā. si vero male sentiēdo adver
santur exercent eius sapiām. ab adversario
enim mota questio discendi existit occasio.
Multa quippe ad fidē catholicam pertinen
tia dum hereticorum callida inquietudine
exagitantur vt adversus eos defendi possit
et considerantur diligentius et intelligūtur
clarius et predicātur instantius. Hereticorū
enim genus callidū est nō spū sapientie sed
impatientie. Dum pacem catholicaꝫ pertur
bant in vsum cedit ꝓficientium ſm illud. fi/
lius eruditus sapiens erit. īprudente auteꝫ
ministro vtet. Vtatur ergo et hereticis non
vt eorum approbem⁹ errores sed vt catholi
cam doctrinā adversus eorū insidias asserē
tes vigilantiores et cautiores simus. ꝓsūt
ergo nobis heretici non verū docēdo quod
nesciūt. sed ad verū querendū et aperiendū
catholicos excitando. Ideo〈ꝗ〉 divina provi
dentia multos hereticos permittit et cum ī/
sultant nobis et interrogant nos que nesci/
mus vel sic excutiamus pigritiā et divinas
scripturas nosse cupiamus. Unde ait. opor
tet hereses esse non vult apostolus nec op/
tat vt hereses sint sed qꝛ sic futurum est dicit
et quia hoc vtile est. Ad quid est vtile sub/
dit vt non tantum reprobi qui dicūt ego sū
pauli. sed etiam qui probati sunt in vobis.
id ē inter vos sicut illi qui dicunt ego sū xpi.
manifesti fiant hominibus. hi enim deo ꝓ
bati sunt qui bene pñt docere sed manifesti
eē hoīb⁹ non pñt nisi cū docēt. docere auteꝫ
nolunt nisi qui doceri querunt. Sed multi
ad querendū pigri sunt nisi per molestias et
insultationes hereticorum quasi de gravi sō
no excitentur. hec ibi. Ex quib⁹ patet mani
feste vtile eē hereses non ī se. quia male sūt
sed qꝛ earum causa excitantur catholici viri
ad considerandas veritates fidei catholice
et sacre scripture qui primo inadvertentur q̄/
si somno gravi dormiebant.

Quod. xiiij. sunt hereses repullulantes
istis temporibus.

S [Ecta] cōsideratio huius secundi li/
bri. et primit hereses repullulantes
et quasi de novo orientes. vt nostrū fidi for
taliciū ꝑ vias subterraneas subvertāt. qꝛ in
occultis ferυent nō attēdentes ꝙ· est turris
fortitudinis a facie inimici. Et ꝙ qꝛ supra
firmā petrā fundatum ruinari non possit. et
licet non dubitetur plures esse. qꝛ dato vno
incōvenienti plura cōtingunt illas tamen so
lum que ad mei noticiam venerūt gladio fi
dei trucidare lumine altissimi precedēte co/
nabor Sunt autē predicte hereses in nume
ro. xiiij. Prima ē ꝙ nullus pōt salvari sine
circumcisione carnali; Secūda est ꝙ xpi evā
gelium est falsum: Tercia ꝙ cōfessio sacra/
mentalis nō valet ad remissionē peccatorū
sed sola contritio sufficit. Quarta ē ꝙ confes
sio nō est fienda hoī sed soli deo. Quinta ē
ꝙ dato ꝙ confessio hoī sit facienda solum
est fienda ꝓprio sacerdoti. Sexta est ꝙ non
tenetur aliquis cōfiteri sacerdoti si laico sit
presto. Septima est ꝙ non est obediendū
nisi soli deo. Octava ꝙ dato ꝙ obediendū
sit hoī. nō tamē existenti in peccato et ꝙ so/
lū boni sacerdotes habēt ptātem ligādi at/
〈ꝗ〉 solvēdi. Nona est non officiū et ordo sed
meritū bone vite hꝫ ptātem solvēdi et ligā
di consecrādi et benedicēdi. Decima ꝙ non
est vera relaxatio vel indulgentia episcopi ī
consecratione ecclesie vel alias indulgenti/
as concedendo. Undecima est. ꝙ suffragia
vel orationes ꝓ mortuis ab existentibus in
mortali factis nō ꝓficiūt. Duodecima ꝙ n̄
est purgatoriuꝫ. Tredecima ꝙ non est alia
vita nisi ista. Decimaquarta et vltima ꝙ illi
qui sunt nati in tali signo vel facto non pos
sunt evitare peccata ad que inclinātur.

Qđ xpiani qui vtuntur circūcisione carna
li post evāgelij publicationē sunt heretici re
putādi et vt tales puniendi.

p [Rima] heresis in his solū oritur q̄
de iudaismo venerūt fortassis at/

tendentes ad illō. Gen̄. xvij. Mascul⁹ cuius ꝓpucij caro circūcisa nō fuerit delebitur aīa illa de populo suo. qꝛ pactū meū irritū fecit et etiam qꝛ xp̄s circumcisus fuit. Pro exclusione huius scelerate heresis pono duas cōclusiones et post primā respondebo ad obiecta. Prima est ꝙ erroneū est xp̄iano vti circūcisione carnali. Secūda est ꝙ necessariū est xp̄iano vti circūcisiōe spūali. Primā sic deduco. Qui vere xp̄ian⁹ ē factus ē noua creatura per baptismū ptz. ad gallath. vltimo. Si ergo redeat ad circūcisionē carnalē efficitur vet⁹ creatura cū accipiat sacramētū inueteratum qđ iā cessauit sicut ostensum est supra libro primo. cōsideratione. iij. art. vi. in primo pūcto de cessatione legis moysi. Sed accipere sacramētū quod iā cessauit ē erroneū ergo vti circūcisione carnali in viro xp̄iano est erroneū. Itē qui vtitur sacramento qđ nihil valet errat. ʒ xp̄ian⁹ q̄ vtitur circumcisione carnali vtitur sacramēto qđ nihil valet ergo valde errat. maioꝛ ē nota. minoꝛ est apostoli vbi supra dicētis. in xp̄o iesu neqʒ circūcisio aliquid valꝫ neqʒ ꝓpuciū quasi dicat equalia sunt deo circūcisio et ꝓputium nec vnū nec alterū valet ad salutē. Sed noua creatura. i. regeneratio et noua vita. Nouā ei creaturā dicit nouā vitā p fideʒ xp̄i vt dicit gl. Et iterū ad Gal. v. In xp̄o ihū neqʒ circūcisio aliquid valet neqʒ ꝓpuciū sed fides que p dilectiōem opatur sup quo dicit gl. fides nō vtiqʒ ociosa qꝛ fides sine operib⁹ non saluat. Jaco. ij. Sʒ que operatur per charitatē dicitur et ꝓpriū op⁹ fidei ipsa dilectio ē. sine dilectione fides inanis ē. fides cū dilectiōe xp̄iani est. Alia. i. fides sine dilectione demonis ē. Nā et demones credūt et ꝯtremiscūt. qui aūt nō credūt tardiores sunt et peiores ꝙ demones. Sed multū interest vtrū qs credat ipsū eē xp̄m an credat in xp̄ʒ Nā ip̄m eē xp̄m demones crediderūt. nec tn̄ in xp̄m crediderūt. Ille ei credit in xp̄m qui sperat in xp̄m et diligit xp̄m. hec ibi. Multū ergo errat q̄cūqʒ xp̄ian⁹ q̄ vtit̄ circūcisiōe carnali cū in xp̄o nihil sibi valeat et cū ostēdat se fidē ociosā habere. Item tercio arguit̄ sic. q̄cūqʒ de libero se facit seruū multū errat. ʒ xp̄ianus qui vtitur circūcisione carnali de libero se facit seruū ergo multuʒ errat. maioꝛ patet qꝛ efficit̄ crudelis sibi ip̄i. minoꝛ ē apostoli ad Galath. v. vbi vtrūqʒ ostēdit dicens.

Itaqʒ frēs mei nō sum⁹ filij ācille ʒ libere q̄ libertate xp̄s nos liberauit. Sup quo dicit gl. nō sum⁹ filij ācille qꝛ nō sum⁹ serui peccati vel legis sed libere. s. hierusalē celestis q̄ ē popul⁹ nouus regni celoꝝ et nō alio modo sum⁹ filij libere sed per eā libertatē qua libertate. i. p quā libertatē xp̄s nos liberauit. q̄ immunis a peccato ex dilectione obediens fuerit. libertas ergo qua liberati sumus a xp̄o ē peccatorū remissio et fidei p operantis dilectionē iustificatō. hec ibi. Secūdū ostēdit. c. eodē dicēs. State ergo et nolite iterū seruitutis iugo cōtineri. Ecce ego paul⁹ dico vobis qm̄ si circūcidimini xp̄s nihil vobis ꝓderit. Sup quo gl. dicit Galathas hortatur ne se iugo legis velint subijcere et terret periculi cōminatione. et quia per xp̄ʒ liberi estis ergo state et firmo fide fixo pede ꝑmanete i libertate et nolite contineri iugo seruitutis: .i. legis que in seruitutē generat. Et addit iterum nō qꝛ galathe prius legē custodierint sed dū circūcisionis et legaliū obseruatōnū iugo se subijciebāt quasi ad eosdē reuertebāt cult⁹ qb⁹ i ydolatria āte seruiebāt. qꝛ nō ē leuioꝛ hec legis seruitus ꝙ ydolatrie. Nota terribile verbū gloriosi Hieronymi sequitur Hieronym⁹ autē ista legalia post xp̄i passionē siue i ei ꝯspes ponatur siue nō obseruātib⁹. dixit noxia eē nisi dispēsatorie custodiātur et ſm hoc loc⁹ hic ita exponit̄. si circūcidamini nihil vobis xp̄s ꝓderit qꝛ circūcisio iā non solum prodest sed obest. Anteꝙ noua inciperet ꝑdicatio oportuit circūcidi. nūc autē lege xp̄i succedente nihil proderit fideli addita circumcisio sed oberit. maius enim malum est ex libero seruum fieri ꝙ nasci. hec in glosa. Ex hoc habetur manifeste ꝙ magis peccat xp̄ianus circūcidēs seip̄m vel filiū suū ꝙ iudeus eodē genere peccati et ceteris parib⁹ circumstātijs. Patet etiam ex prehabitis ꝙ xp̄ianus vtens circumcisione nimis errat cū se faciat vetereʒ creaturam nouam deserendo vt patuit argumento primo. Et qꝛ circumcisio nihil ei valet vt patet argumēto primo et secundo. et de libero se facit seruum vt patet argumento. iij. Item quarto arguitur sic. Quicunqʒ de amico dei se constituit inimicum eius et ei odiosuʒ valde errat Sed christianus vtens circumcisione est talis. ergo valde errat. maioꝛ est nota. minoꝛ probatur per locum a minori.

q2 si iudeus vtens circūcisione ē blasphem⁹ et in cōtinua ira et odio dei vt declaratū fuit superius libro primo cōsideratiōe tercia ar. vi. in secūdo pūcto. ergo multo fortius erūt blasphemi et in continua ira et odio dei. q̄cūq3 xpiani vtentes circūcisione et tanto gra ui⁹ peccāt ꝙ iudei quāto ipsi cōfitentur ihesum xpm eē filiū dei et virginis marie verū messiā venisse in mūdū et cōplesse ꝑ morte3 suam quod fuit per deū ꝓmissū. Ex quo elicit correlariū dns cesarienſ in tractatu cōtra sarracenos dicens. Quicūq3 manifeste itelligere pōt ꝙ grauissimū peccatū cōmittunt et in ꝙ ꝓfūdissimā heresim incurrūt neophiti de iudeis facti christiani: Si postꝙ receperūt baptismū cōfitētes fidem xpi ꝙ fuit natus de virgine ꝙ mortuus fuit et resurrexit et ascendit ad celos ipsi redeunt sicut prius ad obseruandum sabbatum et volendo sic prius seruare legem moysi non comedere ea que in illa ꝓhibentur et si circūcidunt filios suos postꝙ baptizati sunt in hoc non debēt habere aliquā patientiā xpiani ꝙ n̄ corrigāt quando talis actus venerit ad noticiam suam cum sit ex toto et totaliter actus fidei xpiane cōtrarius: q2 ex quo mysteriū circumcisionis et spes aduentus messie et illō quod quis expectat non habet ipso facto intelligitur ꝙ tales circumcidentes faciunt ꝓfessionem ihūm xpm non esse natum ex virgine nec crucifixū nec mortuū nec resuscitatū nec ascendisse ad celos. hec ille. Manifeste iste doctor ostendit in predictis omnes xpianos vtentes circumcisione esse hereticos:

Sed nūquid sunt aliqui tales isto tēpore certe non sum testis de visu. sed illi qui viderunt filios xpianorum circumcisos propriis oculis testimonium perhibuerunt et ꝑhibent et scimus q2 verū est testimonium eorum. Et vt cooperiret istud grauissimū crimen et peruersam heresim vnus christian⁹ habēs duos filios circumcisos quorum vnus est apud nos dixit hos sic natos cum circumcisione quod dictum quāte irrationabilitatis et falsitatis satis notum est. Si enim istud esset possibile ꝙ circumcisio fieret in ventre matris in abraham primo circūciso ostēdisset miraculose deus et frustra fuiss3 culter lapideus ad circumcidendu3 in lege. Et iterum quia non diceretur circumcisio ex quo ꝑ nihil prepucium scissum est circumcirca. sed diceretur illud tale si sic accideret monstrum in natura propter defectum materie. sicut ille qui nascitur cum aliquo defectuoso membro. Item quia cum natura intendit generationem nunꝙ deficit in membris generationis in aliquo prepucium autem est de complemento membri generationis et propter hoc mouet dubium franciscus de maronis in materia de generali resurrectione si omnes resurgent cum circumcisione. et dicit ꝙ non quia preputium videtur pertinere ad integritatem hominis ideo cum ea erit futura resurrectio cum sic fuerint creati primi parentes. Sed tunc est dubium si christus cum ꝑputio resurrexit dicitur ꝙ sic. q2 dicit apostolus ꝙ in virum perfectum. hec ille. Pat3 ergo irrationabilitas et falsitas illius dicti. ꝙ nati sunt ei filij circumcisi. Mulier etiam q̄dam in ciuitate zamoreñ. habens duos filios paruulos circumcisos timens ꝙ hoc veniat ad noticiam cuiusdam ibidem verbum dei predicantis et reprehendentis dure peccata malorum christianorum die quadam cum transitu3 faceret ante domum dicte mulieris gardianus conuentus dicte ciuitatis exiuit ad eum mulier illa et hylari vultu ipsum recipiens inter cetera dixit sibi. Nescitis domine quid accidit his duobus filijs meis. Cum enim edificaretur hec domus noua et esset hic multum de calce iste paruulus ludens de calce intra prepucium posuit propter quod calefacta virgula fuit necesse fuit ꝙ vocaremus cirurgicum qui abscidit prepucium eiusdem vt curaretur. Similiter iste alius paruulus ponens paleas intra prepucium infirmatus fuit in virga. propter quod a cirurgico etiam abscisu3 est prepucium et sic videntur circumcisi Et tamen non fuit aliud nisi quod dictum est. Gardianus vero ille miratus est de verbo cum non quereret de materia illa et dissimulauit cognoscens fictionem satis coloratam. Sz quid amplius dolendum est nec sine amaritudine cordis exprimere queo. ꝙ adulti eorum qui iam longo tempore citra nomine christiano gaudebant alij circumcisi sunt. Cum enim predicarem anno domini. Millesimo. cccc. lix. in villa metine de campis et relatum fuisset mihi per virum religiosum eiusdem gentis ꝙ essent ibi plures heretici occulti qui asserebant ihū christi euangeli

um esse falsum vt dicetur infra zelo fidei succensus predicaui ibi plures sermones de excellentia nostre fidei damnando errores predictos vt dominus mihi dedit. Certificatus sum deinde quasi sex mensibus elapsis per illũ qui bene nouerat eorũ secreta nihil occultum qđ non sciatur q eo tẽpore quo ibi predicabatur fuerũt in quadam domo dicte ville secretissime occulti fere .xxx. eorum nouiter circũcisi pro vulneribus circumcisionis sanandis. Alij vero conuersi sunt ad iudaismũ sicut de eadẽ villa et credo q vnus magistrorum q̃ dicebatur magister Frãciscus medicus venditis secrete que possidebat in ierusalẽ profectus factus est iudeus. sicut mihi rex retulit pñte quodã iudeo medico qui idẽ asseruit fore verum. De pluribus alijs dicitur q preparãt se secrete vt similiter faciant illusi dyabolico consilio deo pmittẽte. qui propter eorũ peccata dat eos i reprobũ sensum. Isti tales xpiani vtentes circũcisione inimici dei et magis heretici sunt illi de quibus paulus ad Tytũ in primo ca. enumerat. xv. cõditiones pessimas. s. q sunt iobediẽtes. vaniloqui seductores vniuersas domos subuertẽtes. docẽtes que non oportet. mendaces. crudeles. gulosi. non sani i fide. intendẽtes iudaicis fabulis. auertentes se a veritate. cõfitẽtes se nosse deũ factis negantes. abhominabiles incredibiles. ad oẽ opus bonũ reprobi cuius verba ad litterã sunt hec. Sũt enim multi inobedientes vaniloqui et seductores maxime qui de circumcisione sunt quos oportet redargui qui vniuersas domos docentes que non oportet lucri gratia. Dixit quidã ex illis proprijs eorũ propheta Cretenses semper mendaces. male bestie vẽtris pigri testimoniũ hoc verum est. quã ob causam increpa illos dure vt sani sint in fide non intendentes iudaicis fabulis et mandatis hominum auersantium se a veritate omnia enĩ munda mũdis. Coinquinatis autem et infidelibus nihil mũdum sed inquinate sunt eorum et mens et conscientia. Confitentur enim se nosse deum. factis autem negant cum sint abhominabiles et incredibiles et ad omne opus reprobi super quo glosa ordinaria sic dicit. Inobedientes in se. vaniloqui ad alios et seductores circumuentionibus et cuiuscũq generis fraudibus maxime qui de circumcisiõe sunt. i. de iudeis qui sub nomine xpi iudeizare docebant. Renati enim in xpo non puri erant xpiani q partim legem partim christum venerari volebant. de quibus subdit quos oportet redargui. ideo quia ipsi sunt qui subuertunt vniuersas domos id est totam familiam docentes que non oportet et hoc faciunt gratia turpis lucri. s. terrene rei pro terrenis acquirendis. dixit quasi tales vere sunt sicut dixit quidam ex illis qui eos nouerat. Iste sunt epigmides cretensis. In cuius libris hoc inuenitur nomen eius nõ commemorauit apostolus. quia inter prophetas dei non inuenitur. propheta q verũ dixit. et si propheta esset illorum non dei et proprius illorũ quia eorum naturam bene aperuit quod vtiq ad hoc dictũ est ne dei propheta videret sed illorum. Cretenses semp sunt mendaces expertus sum et longo tempore hanc mendacij proprietatem non dico iocosam sed perniciosam in viris religiosis eiusdem gentis quos sanctos primitus reputabam. nunc vero angelos sathane in lucis angelos trãsformatos potius reputaui Cum secundum veram conscientiam nihil in eis nisi simulatam equitatem senserim q̃ duplex est iniquitas. male bestie. s. sanguinem sitientis et ventris pigri. id est gulosi. et ideo pigri. Et ne minus credas ei quia gẽtilis erat. eius verba commendat apostolus dicens. Testimonium hoc verum est q a vanis atq superfluis gentilium superstitionum et poeticarum sententijs abrasis atq decisis. quod purum repertum fuerit ad ministerium domus dei assumendum est.

Quam ob causam quasi doceret quod non oportet quam ob cãm increpa illos non vt soles molliter sed dure vt sani sint in fide. i. vt recte credant quasi dicat non recte credunt Ego enim vidi quandam pesquipiam que casu venit ad manus meas. Et que facta fuit contra hanc gentem in ciuitate toleti. et inter multa que sibi legi. vnde notatur q aliqui eorum non sint sani in fide sicut ea que sequuntur. Primo q filios suos circumcidunt. Secundo q sacramentum altaris nihil aliud est nisi quedam cerimonia vt sacerdotes trahant gentes ad deuotionem.

Tercio q mittunt etiam oleum et habẽt lampades in synagogis iudeorum.

Quarto q obseruant sabbatum sicut

iudei et operantur occulte die dominica.

Quinto ꝙ faciunt iuramenta. sicut iudei in contractibus suis dicentes ꝙ per nomen creatoris viui veri qui fecit mare et arenas et celū et stellas et dederit tabulas legis moysi ꝙ ipse daret et solueret etc̃.
Sexta ꝙ fides catbolica erat quedā truffa et ꝙ nibil aliud erat ī bac vita nisi nasci et mori et ꝙ totū aliud vanitas erat. Septimo ꝙ cū in ꝑiculis se videbāt nūꝙ nominabant xp̄m nec beataʒ virginē sed dicebāt adiuuat te Adonay. Octauo ꝙ virgo maria nō erat nominanda quia fuerat quedā peccatrix q̄ stat sub cauda iuda. Nono ꝙ in die iouis sancto occidebant agnū et comedebant.
Decimo ꝙ cū sunt in ecclesia non attendūt cum eleuatur corpus xp̄i nec signant se nisi cū dimidia cruce. Undecimo ꝙ fingunt ꝑuulos in periculo cum nascuntur et dicūt ꝙ ꝓpter periculum baptizāt eos et non est sic sicut de duabus filiabus alfandari cursoris domorū iuenitur ibidē ꝙ cū essent. xviij. annorum fuerūt baptizate. Duodecimo ꝙ faciunt circa defunctos oēs cerimonias iudeorum. Tredecimo ꝙ cōtrabūt matrimonia ī gradu ꝓbibito sine dispēsatione ecclesie.
Decimoquarto ꝙ mittūt ꝑuulos ad synagogas vt doceantur in eisdē. Decimoquito ꝙ deridēt de sacramēto baptismi et de cerimonijs que fiunt a sacerdote. Decimosexto ꝙ dant publice ad vsuras antiquis xp̄ianis in lege xp̄i dicēdo ꝙ dicti xp̄iani sūt sui inimici et legis. Et ideo non peccant dando ad vsuram eis imo ꝙ cū boc faciant lucrantur indulgentias Decimoseptimo ꝙ nō curāt de excōicationibꝰ nec de absolutione accipienda. nec credūt nec intelligūt si sunt excōicati ꝙ sunt excōicati ꝓpter debita ad que tenētur cum propter illa soluenda excōicātur. et si soluūt boc faciunt vt nō capiantur vel vt non euitentur. sed nō timore dei: nec vt euitent periculū animarū suarū. et cū bac incredulitate nō curāt de absolutione dicētes ꝙ soluto debito amotū ē peccatū. et ꝙ non idigent absolutione. et sic dimittunt se stare excōicatos toto tp̄e vite sue. Decimooctauo ꝙ raro audiūt missam et diuina officia raro et cōfitētur. et si veniūt ad cōfessionē. boc faciunt ꝓpter verecūdiā. et vt nō expellātur ab ecclesijs. et nūꝙ cōfitentur aliquod peccatum sed opera virtutis et sāctitatis. lʒ sciātur ꝑublici peccatores. xix. ꝙ sacramētū cōfessionis ordinauerūt. xij. ebrij qui fuerūt causa ꝙ occiderētur ꝑ mūdū plures ꝙ̄. xx. mille persone. Vicesimo ꝙ sunt ydolatre. q̃ īuenitur in eadē pesquisia ꝑ illū testē q̇ vidit iuramēto ꝑstito ꝙ Alfonsius gūdisalui de faro ꝑdicte ciuitatis ciues et ꝑdicte gēnt] cū Mencia alfonci vxore sua babebāt in eadē domo vnū retabulū de petra tabulis coopertū cū ianuis suis: in quo erant. iiij. ymagines lignee firmiter cōiūcte lapidi illi figura vnius illarū erat bominis lōgi magne quātitatis babentis coronam aureā. et a zona īfra erat ymago illa nigra sicut carbo. Tres vero alie ymagines babebant figuram domicellarū erant tn̄ nigre sicut carbōes babētes capillos ꝓtensos sʒ nigros. Et dixit testis ille iuratus qui vidit ꝙ ꝑdicti tenebant dictum retabulum in quodam loco occulto. s. ī tecto camere quadrate in qua dormiebant. et claudebatur tabulis tamē clauis.
Cum vero erat pulsata cāpana pro aue maria ꝑcipiebāt predicto testi cum eis cōmorantiv vt ascenderet ad predictum locum cum quadam scala qui ammouebat clauos et tabulas illas. et extrabebat ꝑdictum retabulum et ligato fune vsqʒ ad eorum manꝰ suspendebat Qui recipientes illud faciebant ꝙ predictus testis adoraret ymagines illas et deoscularetur ora ipsorum dicēdo ꝙ erāt sancti et statim extinguebant cādelas et turibula que incensa tenebant et orabant magno spacio ante ydola illa in arabico vsqʒ ad gallicantum: In qua bora vocabant iterum predictum testem et faciebant ꝙ veruʒ eleuaret retabulum illud ad predictum locum claudendo sicut prius diligenter. Dixit etiam ꝙ qualibet die bora meridiana illud faciebant et ꝙ bunc laborem babuit ꝙ̄ diu vixit cum eis: Dixit etiam de illis ꝙ comedebant carnes per totam quadragesimam sextisqʒ ferijs ac in diebus sabbatorum.
Vicesimoprimo ꝙ sunt peiores beretici ꝙ̄ arriani et quicunqʒ alij qui contra legeʒ christi errauerunt. sicut patet in predicta pesquisia de errore didacigomes baccalarij filij d̄ mosen iobn̄. eiusdem gentis sicut affirmauit iuramento interposito. Aluarus fernandi medicus predicte ciuitatis conuicinꝰ ꝑsentatus ī testē ī forma iuris. dicit ei ꝙ loquēdo de lege xp̄i et lege iudeoꝝ cū eo ꝙ

dixit ei pdict⁹ baccalari⁹. ābulate qꝛ nihil scitis. qꝛ si sciret| scripturas q̄s nos hēm⁹ vos mirareml. Qui dixit sibi. Que scripture sūt ille qꝛ ego sepe pertransiui testamētū vet⁹ et nouū et cū hoc ēt signaui plura loca pdicte scripture Respondit pdict⁹ didacus gomes baccalarius tota ipsa scriptura est p populo sꝫ nostri litterati alias scripturas habēt maioris certitudinis et maioris auctoritatis. Cūqꝫ pdictus testis cogitaret ꝙ illa essent aliqua magna mysteria sanctissime trinitatis vel incarnationis vel verbi diuini seu natiuitatis xp̄i mortis vel resurrectionis vel sācitissimi sacramēti altaris: dixit sibi ꝙ ostenderet eidē. Et ipse respondit ꝙ totū erat scriptum in hebraico. Et iterū dixit ei. Quid est illud quod est ibi scriptū vltra illud qd̄ tenetur in biblia. Respōdit ei ꝙ hec erāt secreta rerū pteritarū. s. quis fuit Abrahā. et adhuc xp̄s et quis Machometus. et quos spūs habuerūt qlibet eorū. et ꝙ mirabantur de gentibus qui credūt tot insipiētias sicut dicunt qꝛ abrahā querebat spiritū. qui responderet suis petitionib⁹ et nō iueniebat Quadam vero die abrahā exīte nudo in quodā circulo cōuocādo spiritū qui ei rnderet nihil vidit de quo possit sanguinē extrahere nisi de virga virili sua. et circūcidit se. et cū cecidit sanguis statim rndit sibi spūs saturni et ꝙ totū aliud erat derisio quedā. Et dixit ei spirit⁹ ꝙ in annis saturni sunt octoginta pūcta. et ꝙ qcquid diceret sic erit et ꝙ illa pūcta reuelauit spūs abrahe et Abrahā filijs suis. et sic p illa pphetabāt pphete. Dixit etiā ei ꝙ ihūs xp̄s habuerat spiritum mercurij et ꝙ addiscebāt cū vno magno rabino ipse Ihesus et iudas scarioth. ac alij iudei. et ꝙ ihūs fuit filocaptus de quadā iuuecula iudea. qd̄ cū cognouit ille rabin⁹ posuit excōicationem super ihesum xp̄m per. x. dies. et in octauo die dilatauit excōicationē p. xx. et deinde dilatauit. per. xxx. dies. Et cum hoc vidit ihūs xp̄s recessit et sepauit se ab illo rabino et ꝙ incepit pdicare ɔtra magistrū suū. et ꝙ sic ābulādo appropinquauit vnus predictorum octoginta punctorum saturni et dixit ꝙ posuit se ihūs xp̄s ad seruandū punctuꝫ illum per partem suam. et rabinus ille p suam et iudas similiter. Et dixit ꝙ rabinus ille et iudas dormierunt et ꝙ ihūs xp̄s vigilauit optime. et cū venit ille pūctus dixit ꝙ

dixit ihūs xp̄s. Dn̄e deus miserere omnium q̄ me audierit et in me credēt. et in hoc excitatus est rabinus. Tace mala morte morians tu et tui credētes. Excitatus etiā Judas dixit male finiam ego si de te nō dedero malū finem et dixit ꝙ sic totū impletū fuit et ꝙ iudei maledicūt illū rabinuꝫ. qꝛ excōicauit ihūm xp̄m dicentes: ꝙ si nō excōicauerat eū totū mūdum conuerterat ad iudaismū. Et ideo vtrūqꝫ maledicūt sed plus ihesuꝫ xp̄ꝫ quia maledixit eos. Dixit etiam vlteri⁹ ꝙ machometus habuit spm̄ martis Et tot et tanta dicebat iste testis ꝙ habebat in scriptis ꝙ plus videbantur stulta figmenta composita maliciose et ex inuidia et peiora q̄ dixerant Arriani et manichei. Dicebant etiam ꝙ per malam artem ihūs xp̄us fecerat i morte sua terremotū. et ꝙ ppter talia pphete fuerant occisi: quia vtebantur malis artibus. et ꝙ sic etiam a simili fuerant mortui sicut mali et falsi per iusticiaꝫ. et taliter mortui sunt qualiter opera fecerunt. Dicebat eni ꝙ sanctū sacramētum altaris ordinatuꝫ fuerat in forma hostie rotūde sicut sol. quia erat sacrificiū solis. et ꝙ iupiter sol et mercurius ordinauerant legem xp̄ianorum sic ꝙ iupiter accepit habitū. mercurius sermoneꝫ sol vero sacrificium. Et cū predicta et multa alia abbominabilia audiuit predict⁹ testis ab illo didacogomecij non solum contra legem iudeorum sed etiam xp̄ianorum dicit ꝙ separauit se ab eo. vidit enim ꝙ sic expediebat ei quia peiora videbantur predicta q̄ ydolatrare. Dicebat enim si in isto qui est graduatus in scientia et fili⁹ doctoris talia inueniuntur quid erit in alijs. Dixit etiam predict⁹ testis ꝙ tātum cognoscebat de predicta gente ꝙ pl⁹ crederet vni sarraceno qui iuraret sibi in lege sua q̄ vni cōuerso qui iuraret sibi super sancta dei euangelia. et ꝙ boni inter eos sunt pauci. et pro maiori parte sunt augures sortientes. creditores malarum rerum somniatores intromissi in omnibus alijs artibus. Vicesimo secundo ꝙ sacerdos quidam eiusdem gentis consecrauit die quadam quinqꝫ hostias quarum vnam sumpsit et alias tradidit fratribus suis et nescitur quid factum est de illis. Hec et plura alia continentur in predicta pesquisia que breuitatis causa obmitto. Item me existente in ciuitate.

Segobieñ. ãno. M. cccclix. cũ iudei celebra
rẽt festũ tabernaculorum: et vnus iudeus ti
meret puniri ab alio in synagoga ꝓpter ali-
quod peccatũ cõmissum. recõmẽdauit se cui
dam xpiano algazelo iudeorum vt veniẽs
in synagogã presens nõ permitteret puniti-
onẽ eiusdem. Qui veniẽs vidit synagogaȝ
plenam hoĩbꝰ orãtibus ac illustratã lumia
rium multitudine. Et cũ ad ianuã synago-
ge ꝑmaneret exiuit vnꝰ capite coopto. q̇ cuȝ
quesiuisset ab eo quis esset: agnouit eũ esse
vnum de cõuersis ꝑdicte ciuitatis. Qui mi-
ratus et volens videre ãplius inuenit plurs
alios ibidẽ cũ iudeis habitu et orõne cõfor
mes. que oĩa predictus algazelus omnibus
volẽtibus audire publice affirmabat. Iteȝ
in villa de formesta huius regni castelle q̇-
dam barbitonsor eiꝰ sdẽ gentis. Cuius no
men Fernandus sautij publice dixit. et sepe
idẽ affirmauit. s. ꝙ ihũs xp̃s nõ erat verꝰ de
us. nec credebat in eum. et ꝙ deꝰ nũ ꝙ habu
erat filium. sed ꝙ solum credebat ĩ illo vno
deo qui fecit celũ et stellas. mare et arenas.
Item ꝑuersus hereticꝰ fuit accusatus coraȝ
domino petro palẽtino qui facta inquisitio
ne inuentum est testimonijs septem testiũ ea
dẽ dixisse vt ego vidi in pesquisia q̇ ad ma-
nꝰ meas deuenit ꝑ mãdatum dicti epi qui ce
pit ꝑdictũ malũ xpianũ. et timore mortis po
tiꝰ ꝙ amore veritatis abiurauit heresim ibi
publice vbi peccauit. Deinde fuit absolutus
ab excõicatione in forma iuris per me ex cõ
missione mihi facta per ꝑdictũ diocesanum
et demũ positꝰ in carcere a quo exire ẜm ius
nõ debebat. Rogaminibꝰ tñ multorum li-
beratus a carceribꝰ. relegatꝰ est exilio a pre-
dicto loco decẽ ãnis. hec acciderũt ãno dñi.
M. cccc. lviij. ĩ ꝑdicta villa notarius publicꝰ
pesquisie fuit petrus martini calderon testes
vero Rodericꝰ garsie de Alna. et Alfonsus
lupitonsor. et Alfonsus de villa regali fa-
ber. et Alfonsus saucij. et aguilar et Fernã-
dus saucij pretor. et Alfonsus fernãdi Ro-
mo. et Gundisaluus pancho macellarius.
Fertur ẽt ꝙ est liber q̇dẽ apud eos quẽ com
posuit magister Martinꝰ toletanꝰ astrologꝰ
cõtra fidẽ catholicã q̇ liber ne cognosceretur
ꝙ ab ipso factus eẽt verso noĩe suo ip̃m iti-
tulauit. qꝛ ip̃e lingua nostra vocaṫ marti. et ex
hoc verso noĩe ititulauit illũ librum nitram
Ex q̇bꝰ oĩbꝰ manifeste pȝ ꝙ nõ sunt sani in
fide plures eorũ vt dicit paulꝰ: Increpa er-
go illos dure vt sani sint in fide. i. vt recte cre
dant sicut dictum est. Sequitur textus cum
gl. non intẽdẽtes iudaicis fabulis litteralis
obseruantie. In qua nemo iustificaṫ apud
deũ et mãdatis hoĩm. qꝛ mãdata legis post
manifestã veritatẽ iã hominũ et nõ dei mã
data sunt. hominuȝ dico auertentiũ se a ve
ritate spũalis intelligentie. Quicquid enim
aduersus veritatẽ opponitur humana inuen
tio ẽ. Iõ mãdata hominũ et fabulas appel
lat que narrãt. qꝛ nesciẽtes vim scripturarũ
interiora verborũ legis colorẽ sequũtur nõ
saporẽ. putãt eñi nũ ꝙ recedẽduȝ esse ab his
que moyses tradidit vtputa de escarũ diffe-
rẽtia. oĩa eñi quasi se auertũt vere a veritate
qꝛ oĩa humanis vsibꝰ cõcessa mũda sunt.
mũdis. s. illis qui fide bona sumunt et iusti
sunt. quod ipsi negant iõ. qꝛ in lege quedaȝ
Moyses ꝓhibuit. et ab immũdis mũdan-
dis creuit. hoc autem nõ ẜm naturas quas
deus creauit intelligi voluit sȝ ẜm significa-
tiones. Omnia ergo mũda sunt mũdis ẜm
naturã in qua creata sunt. Unde in genesi.
Uidit deꝰ cũcta que fecerat: et erãt valde bo
na. Secũdũ significationes tñ quedam im
mũda sunt iudeis. nec nobis omnia apta sũt
vel propter salutem corporũ. vel ꝓpter consu
etudinem humane societatis. Cũ ergo cuiꝗ
sua reddũtur et naturalẽ ordinẽ seruãt om-
nia mũda sunt mundis. Cõtaminatis au
tem per peccata et infidelibus. s. qui nõ cre-
dũt in deũ vel deo nihil mũdũ est. qꝛ nõ sũt
digni donis dei. sed et mẽs. i. intellectꝰ et ꝯ
sciẽtia eorũ inquinate sunt quasi nõ ex cibo
est inquinatio eorum sed ex malo intellectu
et conscientia peccatorum. Et vere mens et
conscientia eorum coinquinate sunt. quia ꝯ
fitentur quidem verbis se nosse deum factis
autem negant. vnde. i. Ioh. ij. dicitur Qui
dicit se nosse deum et mandata eius non cu
stodit mendax est. si negatio non tantum li-
gua fit sed et factis certe multos inuenimus
antichristos qui ore confitentur christum:
et moribus dissentiunt ab eo: Quisquis
factis negat christum antichristus est. Ta
les enim sunt omnes mali catholici qui nõ
verbis sed factis negant. Nolite ergo esse
de fide securi. adiungite fidei recte vitam re
ctã vt christũ cõfiteamur verbis vera dicẽdo
et factis bñ viuẽdo. Nã si ꝯfitemi verbis et ñ

factis fides taliū moꝝ ꝓprie est fides dīo
morum. Cum sint quasi se confitentes nos/
se deū cum tamen sint abbominabiles. id
est deo odibiles et incredibiles .i. nec abiles
credere. et ad omne opus bonū reprobi .i.
a deo reprobati. vt nō habeāt gratiam ad
bene operandum. hec in gl. Patet ergo ex p̄
dictis quales sunt illi xp̄iani qui vtūtur cir/
cūcisione carnali. et qu omodo incidunt in
crimen heresis. et propterea sunt dure repre
hendendi et digne castigandi ab illis quo/
rum officium est errores cōtra fidem catho
licam inquirere. Et sic patet prima conclu/
sio huius primi erroris. s. ꝙ erroneum ē im
mo hereticum est xp̄iano vti circūcisiōe car/
nali. Ad argumēta super que fundari vi
debatur p̄dicta heresis. licet ex p̄cedentibus
satis pateat eorum solutio. dicitur tamē ꝙ
lex illa Ge. xvij. masculus cuius preputij ca
ro circūcisa etc̄. Durauit vsq̄ verus messias
xp̄us eā in seipso impleuit. et permissa fuit
vsq̄ post euangelij publicationem. Ad se/
cūdum in quo dicitur ꝙ xp̄s fuit circūcisus
ergo et nos debemus circūcidi. R̄ndeo ꝙ
istud argumentum peccat ex defectu imagi
nationis. Cogitant enim heretici ꝙ causa
quare xp̄s fuit circūcisus in carne fuit: vt et
nos taliter circūcideremur. sed non est sic.
Et licet multe assignentur a doctoribus ra/
tiones quare voluit circumcidi dominus
ihesus: in presenti tamen sufficiunt tres.
Prima est vt ipse se ostenderet filiū Abra
he: cui preceptū circumcisionis erat factum:
et promissio nascituri seminis. et sic dei pro
missionem assignaret impletā. Secūda ra/
tio vt circumcisionem sicut et alia legalia su
scipiens ab onere legis nos liberaret dādo
finem legi scripte. Tercia ratio vt fratrem iu
deorum se ostenderet ne haberent iustam oc
casionem ipsum repellendi. Sic ergo imple
uit preceptum domini Infans octo dierū
circumcidetur Gene. xvij. Et sic manet lex il
la vacua iure quo erat plena āte xp̄i circum
cisionem: ex quo facta est plenitudo promis
si. et plene fuit declaratum supra libro p̄io
cōsideratione tercia articulo. vi. Et q2 int̄ ce
teras hereses hec feruet ꝓ p̄senti itātū vt plu
rimi ēt adulti circūcidant̄ et vēditis omnib⁹
excūt regnū iudei efficiant̄ vt dictū est. Ideo
cū hec pestis rabida conet̄ ex toto subuertēr
legem xp̄i. Ideo viriliter resistendum est:
ꝑcipue a diocesanis et inq̄sitoribus heretice
prauitatis. ac ēt a p̄dicatorib⁹ euāgelicis.
Necnō a pricipib⁹ brachij secularis. et ab oi
b⁹ militib⁹ et veris catholicis. q2 nō ē minus
quin hec massa sit multū corrupta in occult]
et ideo multū piculosa. q2 s̄m Bern̄. sup cā/
tica pl⁹ nocet falsus catholic⁹ ꝙ si vere appa
reret heretic⁹. et nulla efficacior pestis ad no
cendū ꝙ familiaris inimic⁹ quales sunt isti
inter nos. vnde dn̄s. Ezech. xiij. c. illos qui
nō resistunt hereticis acriter reprehendit di/
cens. Non ascendistis ex aduerso: nec oppo
suistis vos murū ꝓ domo israel vt staretis ī
prelio. Ex aduerso eni ascendere et ꝓ domo
Israel se opponere muꝝ ē ꝓ defensione ca/
tholice veritatis cuicūq̄ heretico domū isra
el que est ecclesia cupiēti destruere totis viri/
bus obuiare. qd̄ Vrban⁹ videtur inuere .i.
q. iij. c. Saluator p̄dicat in euāgelio circa fi/
nē seculi pseudo xp̄i et pseudo ꝓphetas sur
gere et multos seducere. et fideles suos ī mū
do multas habituras pressuras. sed tn̄ por/
tas inferi non preualituras. pinde vt ait a/
postol⁹ .i. Cor. x. oportet esse hereses vt q̄ p
bati sunt manifesti fiāt oportet nos cū pro/
pheta ex aduerso fugere et murū opponere
ꝓ domo israel. et cū aplo: vt dicit̄ Act. xiiij:
per multas tribulationes intrare in regnū
dei qm̄ nō sunt cōdigne passiones huius tē
poris ad futuram gloriam que reuelabitur
in nobis. Ro. viij. Ex quibus datur intelli
gi ꝙ cōtra quascūq̄ hereses insurgentes o/
portet catholicos ex aduerso consurgere: et
se murū opponere pro defensione fidei ca/
tholice intātum etiam si papa fuit hereticus
et fidem molitus fuerit destruere orthodo/
xā oportet catholicos omnes aīose obuiar̄
et ideo nō imerito prohibentur neophiti or
dinari. dist. xlviij. c. quoniā. §. i. Et assigna
tur in textu cum glosa duplex causa. Prima
ne incidant in superbiam. putantes ꝙ fides
christiana multum indiget illis. Secundo
quia nondum sunt experti statum ecclesie vel
religionis. nec sciunt modos personarum.
Item non ieiunauerunt. non steterunt.
nec fleuerunt. nec probati sunt. Vnde tales
nec ad minores debent promoueri nec ton
surari. ar. xix. questione. iij. monasterijs.

Tercia conclusio est ꝙ necessarium est
christianis vti circumcisione spirituali.
De qua loquitur Bernardus in ser/

mone circuncisionis dicens. Fratres nos cir
cuncidi necesse est. nō littera sed spū et verita/
te circūcidi nō in vno mēbro tantum sed ī to
to corpore simul. licet enim magis in ea pte
in qua mādata ē iudeis circūcisio regnet cō
cupia: vniuersā tn̄ occupat carnē. a plāta pe
dis vsq; ad verticē capitis nō est in nobis
sanitas. nec est ps aliqua que tabida nō sit
hoc veneno. hec ille. Ex quib⁹ patet q̄ nos
xp̄iani debemus nos circūcidere nō in vno
mēbro tm̄ s; ī omnibus. Sicut eīn ridiculū
esset si quis in partē barbā suā raderet. sic q̄
in pte circūcisionē spūalē facit et in pte se cir
cūcisum reliquit. Debem⁹ ergo nos circūci/
dere interius et exterius. Inter⁹ q̄tū ad co
gnitiones et desideria. et exterius q̄tum ad
singula membra et opera. hec est circuncisio
viciorū quā necesse est q̄ faciamus. q: hec ē
que facit xp̄ianum iustū et sanctū. Sed no/
tandum vlterius q̄ pōt predicta conclusio
deduci ex quadruplici similitudine q̄ solet
aliqua res circūcidi. Primo ad euitandum
corruptionē. Secūdo ad pcurādū fructifi/
cationē. Tercio ad demōstrādū distinctiō;
Quarto ad attingendū congruam situatiōe;
Primo ergo aliqua res d; circūcidi ad eui/
tādū corruptionē solet eni res aliqua circū
cidi ne alia corrumpatur per ipsam. Uide/
mus eni q̄ quando in pomo est aliqua ps
putrida et corrupta nisi circūcidatur: ps sā/
na per aliā corrūpitur dens etiā putrid⁹ ab
ore expellitur: ne per eius fetorem totum os
corrumpatur: et ita de mēbro putrido respec
tu corporis. Sic debem⁹ nos circūcidere a
peccatis ne per vnum peccatum anima cor
rumpatur. et sic amittat vitam gratie. et per
cōsequens vitam glorie. Et ideo scribitur
Deutro. xxx. Circūcidet dn̄s deus cor tuu;
et cor seminis tui: vt diligas dominum deū
tuum ex toto corde tuo vt possis viuere. Et
nota q̄ dicit circuncidet domin⁹ de⁹ cor tuū
Ista eīn mēbra in quibus sunt iste turpes ī
firmitates corrodētes solent circuncidi ne p
morbum membra aliqua corrumpantur. Et
certe peccatum in corde est infirmitas corro/
dens omnia bona gratie. vnde sicut vinum
corruptum corrūpit doliū. et nimius calor
cibū ita cum peccatum sit corruptio. et sit q̄si
quidam morbus infernalis qui qn̄ incipit
oportet membrum circuncidi. Est eni ignis
vsq; ad consumptionem deuorans animā
corrumpit et comburit. ideo dicitur cor cir/
cuncidi ne anima corrumpatur. Ideo dicit
Deutro. x. Circūcidite pputia cordis vestri

Ad hoc pertinet quod dicitur in beresith
quitāna super Gen̄. xvij. vbi dicitur Et da/
bo pactum meum inter me et inter te. etc. ra
bi aquiba dixit. quatuor pputia sunt. dicit
enim preputium in aure. de quo scriptum ē
Hiere. vi. Cui loquar et quem contestabor
vt audiat. ecce pputiate sunt aures eorū et
nō poterunt attendere. Ecce verbum domi
ni factum est eis in obprobrium non volūt
ipsum. Dictum est etiam preputium oris: si
cut scriptum est Exo. vi. Et ego pputiatus
labijs etc. Dictūq; est preputium in corde.
Hiere. ix. Et omnis domus israel pputiati
sunt corde. et rursus est dicens. Leui. xxvi
Et inducam eos in terram inimicorum su/
orum. vt vel tunc supplicet vel humilietur
cor eorum preputiatum. et tunc placeret p
peccato suo. Et iterum Deutro. xxx. et circū
cidet dn̄s deus cor tuum et cor seminis tui
Dicitur deni q; pputiū in corpore. Gen̄. xvij
Et pputiatus mascul⁹ qui non circuncidet
carnem preputij sui abscidetur anima illa d̄
populis suis. hec rabi aquiba. Circa quod
notatur ī pugione. q̄ sicut quatuor sunt ge
nera pputij: sic eodem modo sunt quatuor
genera circūcisionis. quorum tria .s. auris.
cordis et oris. quia spiritualia sunt pro oī/
bus sunt necessaria. Quartum vero genus
quia corporale et vmbra reliquorum siue fi
gura ex quo venit messias noster precepto/
rum spiritualium magister. Non solum est
inutile sed etiam omnibus ipsum facienti/
bus dānosum et valde perniciosum: sicut d̄
claratum est in precedenti prima conclusio
ne: Circūcidatur ergo preputiu; auris. oris
et cordis nostri ne anima corrumpatur. q:
sm̄ Greg. peccatum quod per penitentiam
non diluitur mox suo pondere ad aliud tra
hit. Ista circuncisio debet fieri cum cultro
penitentie. aliter homo moreretur. quod fi/
guratur Exo. iiij. vbi habetur q̄ angel⁹ do/
mini occurrit contra filium moysi et eum oc
cidere voluit vt dicit glo. Tulit ergo sepho
ra acutissimam petram. et circuncidit prepu
tium filij sui. Iste filius circuncisus quem
vult dominus interficere est malus xp̄ian⁹
sephora est ecclesia. interpretatur enim pla/
cens deo. Sed petra acutissima circuncidit

filium suũ qñ iiũgitur pnĩa vnde acuta est p
amarã cordis contritionem. acutior per con
fessionẽ acutissima p satisfactionem. et certe
acutũ debet esse instrumẽtum quo nõ solũ
septem dierũ sed multorũ annorũ abscindi
debet anime preputium. Unde Bern. absci
ditur ferro acute cõpũctionis vlcus iuetera
te cõsuetudinis. nisi ergo acuta pnĩa circũci
daris. acuta sententia occideris. Et ideo scri
bitur. Ge. xvij. masculus cuius preputij ca-
ro circũcisa nõ fuerit delebitur aĩa illa d po
pulo suo. Sicut etiã faciendũ est in re publi
ca que per vnum malum hominẽ. latronem
homicidã adulterũ crimine pessimo macu-
latũ etc. hmõi corrũpitur vnde tales circum
cidendi sunt per iusticiam et mortem. sicut
ouis morbida ne pdat grex. Secũdo ostẽdi
tur predicta cõclusio ex secũda similitudine
qua solet aliqua res circũcidi. s. ad procurã-
dũ fructificationem. Uidemus enim q vi-
nee et arbores circũciduntur vt melius fruc
tificent. nisi enim superflua resecarentur nõ
fructificarent. sic et nos tenemur nos circũci
dere. i. a peccatis purgare aliter quicquid la
boram⁹ nihil prodest. nec partẽ in bonis ec
clesie. nec celestis glorie habem⁹. frater enim
mortuus nõ põt habere ptẽ in bonis a fra-
tre viuo acquisitis. nec cibus corpori mini-
stratus pdest mẽbro putrido vel abscisso.
Ita certe homini existẽti ĩ peccato nõ prosunt
bona ecclesie qñtũ ad meritum glorie. qr ab
scisus est a corpore ecclesie per meritũ: licet nõ
per numerũ. Et ideo necesse est nos a pecca
to purgari vt habeam⁹ fructũ de bonis eccle
sie. et ptẽ in bonis celestis patrie. Et ideo pos
sunt dicere peccatores de bonis. illud. Gen.
xxxiiij. si circũcidam⁹ masculos nostros etc.
Per masculos qui dñantur femĩs et gene-
rant intelligitur veritas q̃ ẽ domina in potẽ
tijs aĩe et generat bona opera que debẽt cir-
cũcidi ab oĩ ĩmũdicia. quod figurat. Gene.
xvij. vbi habetur q abrahã fuit circũcisus
cũ filijs suis et seruis suis. Abrahã qui int
pretatur pr̃ multarũ gentium est voluntas a
qua habẽtur bona opera. filij et⁹ alie potẽtie
serui eius et sensus corporis. que oĩa debẽt
circũcidi. volũtas ab omni malo vsu. et mẽ
bra ab omni malo actu. os. oculi. auris. et
sic de alijs. vn⁹ enĩ homo potens et diues nõ
daret filiam suam vni rustico habẽti vile et
turpe artificiũ. sed huiusmodi nobili daret.

Ita de⁹ valẽs: nobilior. ditior. et potentior:
nõ dabit eternã gloriã habenti vile ac turpe
artificium peccati. sed nobili habẽti omnia
necessaria. nã hõ tendens ad habẽdũ filiam
alicuius magni solet se decẽtius gerere et a
vilib⁹ retrahere. Unde dicũt ãgeli illud. ge.
xxxiiij. non possum⁹ facere qd petitis. et dare
sororẽ nostrã. i. gloriã eternam hoĩ incircũ-
ciso. hoc ẽ imũdo. sed in hoc valebim⁹ fede
rari si esse volueritis nostri similes. i. vacare
mundicie. et circũcidatur in vobis oĩs ma-
sculini sex⁹. hoc ẽ si purgetur voluntas ab oĩ
peccato. Et sic patet q necessarium est xp̃ia
nis vti circũcisione spũali si volunt fructum
beatitudinis acquirere. Tercio ostenditur p̃
dicta cõclusio ex tercia similitudine qua so-
let aliqua res circũcidi. s. ad demonstrandũ
distinctionẽ. Solet enĩ aliqua res circũcidi
vt a re alia melius cognoscatur vl' distingua
tur vt ptz in ouib⁹ q̃ vt distinguãtur ab alijs
solent circũcidi in auribus vel in locis alijs
ptz ẽt in equis et pluribus alijs. Sicut nos
debemus a peccato circũcidere vt a familia
dyaboli distinguamur vnde peccatum ĩ aĩa
signũ est dyaboli. et circũcisio a peccato si-
gnũ est dei. Ideo dicitur ad philippeñ. iij.
Nos sumus circũcisio qui spiritu seruimus
deo. et gloriamur in xp̃o ihũ. et non in car-
ne fiduciam habentes. Et nota q dicit nos
sumus circũcisio. i. circũcisi. et vide q isti ar
migeri qui seruiunt istis magnis dñis solẽt
esse in noua tunica stricte cincti. stricte calcia-
ti. cũ alba cucufa. cũ certo pulchro. Ita illi q̃
seruiunt deo debẽt habere tunicã nouã pul
chre conscientie. stricte cincti cingulo castita
tis et sancte affectionis. bene calciati exem-
plis sanctorũ. cũ alba cucufa intentionis re
cte. que facit eleuare capillos. i. cognitiones
ad deũ. habẽtes in capite sertũ de pulchris
floribus. i. deuotis orationibus. talis sic cir
cũcisus est de familia dei. vnde sicut miles
cognoscitur. scdm arma. sic ad signum peccati
vel grẽ cognoscũtur filij dyaboli vel dei. vn
de Hiere. iiij. Circumcidimini domino. et au
ferte preputia cordium vestrorum quasi di-
cat sitis circũcisi sicut decet famulos dei. ge.
xvij. Circũcidetis carnẽ preputij vestri. i. a
vobis omnem immũdiciam auferetis. vt sit
signum federis inter me et vos. id est vt sit
signum q estis de familia mea. necessarium
est ergo xp̃ianis vti circumcisione spũali vt

distinguatur a filijs dyaboli. Quarto ostenditur predicta cōclusio ex quarta similitudine qua solet aliqua res circūcidi. s. ad attingendū congruam situationē. Videmus enī ꝙ lapides anteꝙ in edificio collocētur diligenter circūcidūtur vt melius in edificio valeant ordinari. Sic si volumꝰ in edificio paradisi situari. oportet nos circūcidi ab omni peccato et poliri virtutibus et bonis operibus. vnde sicut lapides meliꝰ sculpti et politi et decorati solēt poni in locis nobiliorībꝰ ita magis bōi et magis purgati et ornati ponentur in loco superiori et nobiliori. naꝫ ꝯm excellētiam meritorū recipient aīe distributiones premiorū. et ideo dicit btūs Gregoriꝰ Urbs beata iherusalē dicta pacis visio que cōstruitur in celis viuis ex lapidibus. et āgelis coronata vt spōsata comite. platee et muri eius ex auro purissimo. Porte nitent margaritis abditis patētibꝰ et virtute meritorū illuc introducitur omnis qui ob xp̄i nomen hic in mūdo ꝑmitur. Tōsionibꝰ ꝑssuris expoliti lapides suis cooptanᷣ locis per manū artificis disponūtur ꝑmāsuri sacris edificijs. Igitur dicitur Exo. xij. Si quis peregrinorū in vestrā voluerit transire coloniā. id ē agriculturam vel cultū religionis. a colo colis et facere phase circūcidetur prius pꝫ quo modo necessarium ē xp̄ianis vti circūcisiōe spirituali peccatorum si volūt tanꝙ viui lapides collocari in gloria beatorum.

De heresi eorum qui dicunt euangelium esse falsum.

Secūda heresis est eorū qui dicunt euangeliū eē falsū. quorū motiuū est. qꝛ quotienscūqꝫ in aliq̄ doctrīa inuenitur aliquid falsum tota illa doctrina iudicatur falsa. qꝛ ꝯm apostolū ad galath. v. modicū fermētū totā massam corrūpit. Sed sic est de euāgelio xp̄i vt dicūt ergo etc̄. Istud ꝓbāt qꝛ in euāgelio Mat. in. c. ij. inuenitur allegatū. vt impleretᷣ qđ dictū est per prophetam. Ex egypto vocaui filium meū dicūt isti ꝙ in nullo īuenitur ꝓphetarum. Itē dicūt de illo quod scribitur infra eodē ca. vt adimpleretur quod dictuꝫ est ꝑ ꝓphetas. quoniam nazareus vocabitur qꝛ hoc etiam ī nullo prophetarum inuenitur vt ipsi dicūt. Cōcludunt ergo totum euangelium esse falsum Hunc errorem deprehendi cū predicarem in cōuentu metine de cāpis. qꝛ in predicta villa multi de eodē genere erant eodē vulnere vulnerati. vt mihi per fide dignos et etiā de eodē genere fuit intimatū. Contra quos ꝑdicaui eos esse non solū pessimos hereticos totū euangelium dānātes. sed etiam insipientes et ignorantes scripturas ꝓphetarum non legentes in quibus expresse continetur quod euāgeliste affirmant. Primū inuenitᷣ expresse in primo. xij. ꝓphetarū minorū. s. i Osee in. c. xi. in principio vbi dicitur. Puer israel et dilexi eū: et ex egypto vocaui filium meum. Ista auctoritas habet duplicē sensū vnū lrālem qꝛ verificata est ad lrām de populo israel vocato a dn̄o de egypto: ꝑfectiꝰ tamē de domino ihū xp̄o qui est filiꝰ dei naturalis: Alij aūt sunt filij tm̄ per adoptiōeꝫ sicut et illa auctoritas que habetur. i. paral. xvi. Ego ero illi in patrē et ipse erit mihi in filium ad litteram intelligitur de Salomone tamē minꝰ ꝓprie. de domio autē nostro ihū xp̄o ꝓprijssime vt dicit apostolꝰ ad Hebr. i. dicens. Cui enim aliquando dixit angelorꝫ filius meus es tu etc̄. Et iterū et ego ero illi in patrē. et ipse erit mihi in filium. et hoc mō intelligit euāgelista hoc quod dicitur Osee xi. vt dictum est Item possumus sicut dicit Hiero. in omel. aliter consolari hunc locum propter contentiosos. quorum consuetudinem Paulꝰ apostolus se habere denegat: et ecclesiam xp̄i. et testimoniū ꝓferimus ex minimis dicente Balaā in. c. xxiiij. Deus eduxit illum de egypto cuius fortitudo similis ē rinocerotis: i. vnicornis quod ē animal fortissimū. sed capitur in sinu virgis adolescentule prouocatus ad eius canticū dulcissimū Sic et filius dei fortissimꝰ cuius fortitudini nemo resistere poterat in sinu adolescentule virginis Marie ad eius dulcissimū canticū Ecce āclla domini: ꝓuocatus incarnatus est et māsuetissimus factus. Et sicut in morte vnicornis vt legitur in eius venatiōe due domicelle concurrunt. quarum vna portat gladium. et altera vrceū quarū cantu inebriatus que portat gladium eū occidit percutiendo eum in corde. et que vrceū portat, recipit sanguinē quo purpura tingitur imperatorum. Sic in morte xp̄i accidit. domicella portans gladium fuit synagoga que ipsum occidit. Sed domicella portans vrceū fuit

ecclesia catholica que sanguinem eius reci/
pit qua purpura īperatorū.i.eorum aīe ru/
bricate sunt cū fidē xp̄i receperūt.et non solū
illi.sed et omnes fideles eodē sanguīe lauāt
et mūdissimi efficiunt. Apoc.i. Dilexit nos
et lauit nos a peccatis nostris in sanguine
suo licet ergo p̄dicta auctoritas non inueni/
atur ab hereticis p̄dictis insipientibus ī. lex
interpretib⁹. querāt vbi dictū est et inueniēt
Secūda auctoritas inuenitur in primo ma
iorū pphetarum.i.mosayca.c.xi. vbi dicitur
Egredietur virga de radice iesse.et flos de
radice eius ascendet. vbi hebraica veritas sic
habet.et nazareus de radice eius consurget
Nazare⁹ interpretatur flos vel florid⁹. Hie/
ro.autem transferens secutus est interpreta/
tionem vocabuli dicens et flos de radice etc
Euāgelista vero scribens secut⁹ est veritatē
hebraicā.qz cū p̄dicta prophetia exponeretur
de messia ad litterā. virga de radice iesse est
beata virgo que descendit de genere Dauid
et sic de radice iesse qui fuit pr̄ dauid alio no
mine dictus Jsai.et fuit virga rectissima si/
ne aliqua obliquitate peccati. xp̄s vero fuit
ex ea consurgens velut flos pulcerrimus.qz
speciosus forma pre filijs hoīm. psal.xliiij.
Jpse est ergo nazareus:qz tot⁹ florid⁹ et pul
cerrim⁹. Jp̄e nazare⁹ quia in nazareth conce
ptus sicut patet Luce.ij.et qz in nazareth nu
tritus sicut patet Math.ij. Predicte pphie q̄
vacue erant ante aduentum xp̄i in eius ad/
uētu implete fuerunt. sicut patet Mathei.ij.
quia monitus Joseph per angelum vt fuge
ret in egyptū cū puero et matre ei⁹ ppter He
rodē.et q̄ esset ibi vsq̄ dū vocaretur iterum
p angelū defuncto Herode. sic factum est vt
patet ibidē. Et sic de egypto dei filius fuit
vocatus et veniens habitauit in ciuitate na
zareth vt patet ibidē et sic est impleta secūda
pphetia non solum qz ibi cōceptus sed eti/
am q̄a ibi habitauit et fuit nutritus licet in
bethleem natus et in iherusalem occisus.
Jtem dicūt euangeliū Marci esse falsum ex
eo q̄ in eius principio dicitur vnum falsū
Scribitur enim ibi. Initium euangelij ihū
xp̄i filij dei sicut scriptum est in Jsaia pphe
ta ecce ego mitto angelum meum ante faciē
tuam qui preparauit viam tuam ante te vox
clamantis in deserto. preparate viam domi
recte facite semitas eius. Modo dicunt isti.
patet q̄ primū est falsum.s.ego mitto ange/
lum meum ante faciem tuam cuz nullibi re
periatur in Jsaia sed in malachia. Dicēdū
est ad hunc errorem secūdū q̄ notat Nicola
us de lyra q̄ Marcus ante eius conuersio/
nem ad fidem fuit instructus in lege et pro/
phetis. et ideo incepit suum euangelium. in
vno contextu prophetias coniungens qua/
rum prima scribitur Malachie.iij. et secūda
Jsa.xl. Uerūtamen Marcus hic solum ex/
primit Jsaiam prophetam dicens. sicut di/
ctum est in Jsaia propheta. qz licet ambo p
phete vno spiritu pphetauerūt. Jsaias tam
principalior est altero. et ideo solus nomīat
et quia auctoritas vltima est ipsi⁹ Jsaie. res
autem denominatur a fine. Jdeo non falsū
dixit Marcus sed verū nominando Jsaiā:
et subiciendo malachiā. Jtem Herñ. et po/
nitur in gl. Israli. Nota q̄ hoc testimonium
Ecce ego mitto angelum meū.ē Malachie:
vtrūq̄ tamē dicit eē Jsa. qz et si non verba sē
sus tamen inuenitur in Jsa. et manifesti⁹ in
uenitur in hoc versu. vox clamātis in deser/
to. Angelus enim qui mittitur ante faciē est
vox clamantis in deserto. preparauit autem
viam dicens. Parate viam domini. facite
rectas semitas. potuit enim pro malachia.
Jsaie nomen diuinitus occurrere. nec volu
it marcus emēdare. qz omnes pphete vno
spiritu locuti sunt quasi vno ore. Utraq̄ so
lutio satisfaciat cuicūq̄ intelligenti. et satis
concorditer ad ppositum veritatis et ad cō/
fusionem malicie opponentis crimen falsi/
tatis euangelio christi qui non solum verū
dixit per euangelistas suos. sed etiam est ip/
sa veritas. vt patet Joh.xiiij. Supradicti in
ciderunt in hanc peruersam heresim edocti a
quodam religioso hispano eiusdem gentis
in flandria qui eis legit aliqua capitula bi/
blie. vt fertur in occulto damnando legem
euangelicam cum essent ibi mercatores. et
taliter impressit errorem p̄dictū et alios ī eis
q̄ venientes in hispaniā multos alios per
uerterunt in occultis. Et isti sunt illi de qui/
bus supra dixi in prima heresi. q̄ fuerūt ab
sconditi quasi per mensem p sanādo vulne
re circūcisionis. et q̄ expectant in breui face
re transitum in berberiam cum illo Nōso ne
quam qui eos expectant secrete ī ciuitate hi/
spalen. vt facto transitu ibi libere efficiātur
iudei. Qui hoc vidit testimonium perhibu
it. et scimus. qz verum est testimonium eius

De heresi eorum qui negant confessionē valere ad remissionem peccatorum.

t Ercia heresis est eorum qui negāt cōfessionē valere ad remissionem peccatorum. Sunt eni nōnulli xpiane religionis inimici qui asserunt ꝙ cōfessio non valet ad remissionem peccatorū. qď ꝓbare nitunť auctoritatibꝰ et rōibꝰ. Primo sic deꝰ gratis remittit peccatū nō merito hominis ergo nec per confessionem. si eniꝫ per confessionem remittiť peccatū merito remittitur confitentis: Secūdo sic. apostolus ait ad Titū. iij. nō ex operibus iusticie que fecimus nos sꝫ ꝺm suā miam saluos nos fecit ergo non ꝑ confessionem. Tercio sic ꝺm apostolum ad Ro. ix. nō est volētis neqꝫ currētis sed miserētis est dei. Prima eni gratia quam deus i nobis operatur est peccatoruꝫ remissio. ergo ñ mediāte cōfessiōe sed dī miseratiōe remittitur culpa. ñ ergo cōfessio ē necessaria ad salutem. Secūdo hoc ꝓbare nitūtur auctoritatibus sanctorum. Primo auctoritate Ambro. sup. Lucam dicētis. Ideo fleuit petrus. quia culpa suppressit ei non inuenio quid dixent. inuenio ꝙ fleuit. lachrimas eius lego. satisfactōem nō iuenio. Cōtra hāc heresim multe clamāt auctoritates sāctorum Ait eñi august. Cōfitere quecūqꝫ fecisti que in verbo. que i ope. que i nocte. que i die. cōfitere i tempore oportuno. et i die salutis recipies celestem thesaurum. Secūdo ait Grego. Nō vult deus vlcisci maliciam q̄ cōfiteri delicta ꝑsuadet optat dissolui cōfitētes ne cōtumaces pūire cogatur quotidie xpi euāgeliū clemēter vocat cōfessiōem tyrāni ex puro corde desiderat. et cūcta que deliquimus relaxat. Ad primam ratiōem q̄ dicunt heretici ꝙ deus gratis remittit peccatum ñ merito hoīs. Dicendum ꝙ sola dī gratia peccatum remittitur. nec confessio est causa efficiēs remissiōis peccati: sed sola gratuita volūtas dei. Est tamē cōfessio cā sine qua nō quia nisi homo peniteat a deo peccatum ñ remittetur. sicut sol domum illuminat. quia fenestra aperitur. ñ tamē apitio fenestre ē causa illumiatōis sed causa occasionalis. causa vero efficiēs illumiatiōis est ipse sol. Ad secūdam ratiōem in qua dicitť ꝙ ñ ex opibus iusticie que fecimus nos. sic intelligendū est ꝙ opa ñ excludūt gratiam nec gratia opera. quia ex gratia opera et ipsa gratia est cā efficiēs nostre salutis. Similiter gratia nō excludit penitentiam. nec penitētia gratiam. quia et penitētia quedam gratia est. Eodem modo respondendum est ad terciam rationem nō est volētis nec currētis. quia ꝗuis cursus id est opatio vel bōa volūtas sit salutis occasio tamē efficiēs cā salutis existit penes gratiam dei miserentis deus enim primam gratiam operatur in nobis. id est peccati remissionem non meritis nostris exigentibus. sed misericordia sua tātum. Ad auctoritatem ambrosij qui dicit se lacrimas petri legisse non satisfactionem vel confessionem. per hoc non excludit qui mlta facta sunt que scripta non sunt. vel dicitur ꝙ nondum facta erat institutio confessiōis

De heresi eorum qui negant confessioneꝫ fieri homini:

q Uarta heresis est eorum qui concedunt confessionem fiendam sed negant eam fiendam homini. Dicunt enī isti heretici. Quid oportet ꝙ ista publicatio peccatorum fiat modo in noua lege homini per confessionem ex quo in lege veteri non fiebat nisi deo per solam contritionem quid ergo oportet modo addere confessionem. Secundo sic. Crisō. super epistolam. ad Hebreos dicit non dico tibi ꝙ te prodas in publicum nec apud alios te accuses. sꝫ obedire te volo propheте dicenti psal. xxxvi. Reuela viam tuam ante deum. ergo confitere peccata tua ante verum iudicem cum querimonia delicta tua, pnūcia non lingua sed conscientie tue memoria. et tunc demū spera misericordiam te posse consequi. Item tercio dicit idem Crisost. peccata tua dicito vt deleas illa sed si confundaris alicui dicere dicito ea quotidie in anima tua non dico tibi vt confitearis illa conseruo tuo vt tibi exprobret dicito deo. quoniam curat ea nec ei si ñ dixeris ea nō ignorat cum ea faciebas. presto erat cum admitteres ea cognouerat. Ex omnibus istis ergo illi eliciunt confessionē fiendam soli deo. Hec rabida heresis multum viget istis temporibus in aliquibus occulte confabulantibus et in conuenticulis

suis. Pro destructione huius erroris intendo contra ipsum procedere quintupliciter. Primo auctoritate veteris testamenti per quam ostendam quod confessio que fit homini in noua lege iam fuit declarata in veteri lege. quia scribitur Prouer. xxviij. Qui abscondit scelera sua non diriget qui autem confessus fuerit et reliquerit ea misericordiam consequetur. Tunc arguo sic ex ipsa auctoritate peccata abscondi non debent imo confiteri. ergo deo vel homini. non deo: quia ps. dicit. delicta mea a te non sunt abscondita. Et apostolus ad hebr. iiij. omnia nuda et aperta sunt oculis eius: ergo peccatum abscondi homini non debet. imo debet confiteri homini hoc ostendit nobis xps in figura quando dixit leprosis Luce. xvij. Ideo ostendite vos sacerdotibus et sequitur quod dum irent mundati sunt. Secundo arguitur contra eandem heresim ex parte perfectionis legis noue. Unde circa hoc est sciendum quod deus in omni statu tam nature quam legis mosaice quam legis etiam gratie voluit quod sibi homo pro peccatis confiteretur sed diuersimode. Nam in statu nature sufficiebat sibi vt homo de peccatis solam contritionem haberet vt in corde peniteret. sed postea procedens in statu legis qui fuit perfectior statu nature voluit vt non solum homo de peccatis contritionem haberet. sed quod etiam pro peccato aliquod holocaustum offerret sicut vitulum de armento ac edum de grege. Sed postea vltra procedens in statu gratie tamquam perfectiori ceteris voluit vt non solum corde et sacrificio. sed etiam ore proprio confessio fieret de peccatis. et valde congrue dominus ordinauit. quia sicut nos sumus in statu perfectioris vite. ita perfectius a peccatis nostris expurgari debemus: Status enim noster. s. gratie statui nature siue legis comparatur sicut fructus comparatur flori. nam sicut fructus plus habet de perfectione quam flos. sic status gratie plus habet de perfectione quam status nature vel legis mosayce: quare nullus debet mirari si nos qui sumus in gradu perfectiori quam fuerunt gentiles vel iudei. si a nobis plus exigitur vt perfectiores inueniri valeamus. Sicut enim fructus venit post florem ordine nature sic confessio oris venit post cordis contritionem et sicut fructus latet in arbore antequam floreat sic in statu nature ista confessio nullatenus apparebat. quia soli deo per contritionem fiebat. sed sicut postea per florem ostenditur aliquantulum fructus. sic in statu legis aliquantulum oportuit hominis perfectionem per munera apparere. quia tunc peccatum non solum deo. sed etiam populo erat notum licet non expressum. sed cognoscebatur ex quo offerebat quod in aliquo deum offenderat. sed per quod ignorabat. sed cum fructus per florem aduenit tota virtus arboris in eius productione se ondit. Sic eodem modo in statu gratie que nunc est tota perfectio hominis in hoc debet consistere quod non solum cum deo conueniat sicut primi nec ipsi per munera se ostendant sicut secundi veniendo. s. ad confessionem. sed etiam oportet quod peccatum exprimat sicut arbor in tota perfectione sua profert fructum. et ideo voluit vt ore proprio confiteamur de peccatis. Et quia ipse non est presens visibiliter dimisit nobis ministros ecclesie vt eis confiteremur. vt sic ordo nature diuine prouidentia responderet. Unde Leo papa multiplex misericordia dei que ita lapsibus humanis subuenit vt non tantummodo per baptismum sed etiam per penitentiam spes vite reparetur. Christus enim hanc prepositis ecclesie tradidit potestatem: vt vere penitentibus penitentie satisfactionem daret. et eosdem salubri satisfactione purgatos ad communionem sacramentorum per gratiam reconciliationis admitteret. Tercio arguitur contra eandem heresim sic. quia sicut dei filius erat prius homini incognitus. sicut verbum cogitatum est ignotum. ita volebat quod homo recognosceret ipsum esse deum. vt in corde suo solum quando peccauerat se recognosceret offendisse. Et ideo non requirebat ab eo vltra vires. sed quod sibi proportionabiliter sicut ipse erat incognitus ita sibi homo incognite responderet. Sed quemadmodo est non solum vt verbum cogitatum sed etiam prolatum incarnatum ex virgine carnem sumpsit. et in mundo verus deus et homo apparuit. requirit vt homo sibi non solum agnoscat clamdestine se deum offendisse. sed etiam se deo oretenus manifestet qui pro peccatis suis se manifestauit carnem de virgine assumendo et ideo vult vt non solum homo sibi corde confiteatur sed etiam oretenus suo sacerdoti. Unde Augu. de verbis domini. Qui vult videri deus cum sit homo non imitatur illum qui cum deus esset pro illo factus est homo. tibi quidem non deo esto aliquid minus quam es sed cognosce quod es cognosce te infirmum: cognosce te hominem cognosce te peccatorem. appareat in confessione

tua macula cordis tui et ꝑtinebis ad gregē
xp̄i q2 confessio peccatorum inuitat medicū
ad sanādū. Quarto arguitur contra eandē
heresim ratione assumpta ꝑ similitudinem
in moralibus sicut enim videmus ꝙ quan/
do aliquis bonus homo offenditur ab ali/
quo nō solum ipse dominus offenditur sed
etiam vxor eius. nec etiam ipse placatur ab
offensa nisi ab eius vxore si tamē sit fidelis
ei indulgentia etiā postuletur. Sic de⁹ nū͠ꝙ
ꝑcat alicui q̇ eū offenderit nisi vxori sue. s. ec
clesie recōciliet se. xp̄s eni duas vxores hr̄e
dicitur vnā. s. pulcherrimā et dilectam ac si/
bi gratam: s. ecclesiam que velut bona dn̄a i
iuriā sibi reputat quicquid xp̄o iniuriose est
illatum. Et ideo xp̄s nū͠ꝙ placat̃ nisi vxori
tam nobili et tā dilecte peccator reconcilietur
cuius locū tenet sacerdos quicū͠ꝗ sit dū͠mo
do potestatem habeat absoluendi. Vn̄ au/
gu. in li. de penitentia. Qui vult cōfiteri pec/
cata vt inueniat grām querat sacerdotem q̇
sciat ligare et soluere iudicet homo seipsum
voluntate dum potest et mores conuertat
in melius et veniat ad antistites per quos
clauis illa in ecclesia ministratur a preposi/
tis sacramentorum accipiat satisfactiōis sue
modū. Quinto et vltimo arguitur contra eā
dem heresim hic. q2 sicut deus offenditur qn̄
homo perpetrat malū et quasi quandam ve
recūdiā patitur si seruus quē redimerat ita
care apostataret ab eius pio domino ꝑ pec
catum ita vult ipse deus ꝙ quando reconci
liatur illi ipse seruus verecūdiam et maxiā
confusionem patiatur nō autē pōt maiorē
pati ꝙ̄ quando seruo ꝓpter deum humilia
tur et sibi oretenus confitetur. Non enim es/
set magna humiliatio si domino tantum se
humiliaret. quare deus voluit ꝙ homo cō/
fiteretur homini. s. suo sacerdoti. Unde Be
da. Conueniēs est vt nos qui peccādo deo
contumaces fuimus penitendo supplices
sacerdotibus et ministris eius simus. et hō
qui ad gratiam conseruandam mediatore
eguit. iam eam nisi per mediatorem habere
non possit. Ex predictis igitur manifestum
est ꝙ nō sufficit solum deo confiteri sine sa/
cerdote. nec est vere humilis et penitens si n̄
desiderat et requirit sacerdotis iudicium. Si
tamē non pōt habere copiam sacerdotis suf
ficit cōfiteri socio vel ꝓximo studiose tamē
inquirendus est sacerdos. quia sacerdotib⁹
concessit potestatē ligandi et soluendi. et iō
quibus ipsi dimittunt et deus dimittit. Si
vero desit sacerdos socio vel proximo faciē/
da est confessio: Unde augu. Tanta vis cō
fessionis est vt si deest sacerdos confitear̃ ꝓ/
ximo: Sepe enim contingit ꝙ penitens non
pōt verecūdari ante sacerdotem quem desi/
derauit nec tempus nec locus offert et si ille
cui confitebitur potestatem soluendi non hꝫ
fit tamē dignus venia ex sacerdotis deside/
rio qui crimē socio confitetur. Mundati eni
sunt leprosi dū irent se ostendere sacerdotib⁹
anteꝙ̄ ad eos veniebāt. Unde pꝫ dū ad cor
respicere dū ex necessitate ꝓhibentur ad sacer
dotes peruenire. Nunc restat respondere ad
argumēta hereticorum in principio hui⁹ ter
cij erroris posita. Ad primum cum dicit̃
quid oportet ꝙ fiat ista publicatio peccato/
rum ex quo in lege veteri non fiebat nisi dō
Respondetur ꝙ tunc offendebatur solū de
us modo homo et de⁹ q2 deus factus ē ho/
mo ideo oportet ꝙ reueles et publices pec/
catum tuum deo per contritionem et homi
per confessionem et dices cum. p̄s. xxxi. De/
lictum meum cognitum tibi feci et iniustiā
meam non abscondi. s. homini cui abscon/
dere poteram quia deo notum erat. Ad se/
cundum argumentum Crisostomi non di/
co vt te prodas etc̄. dico ꝙ non est ita intelli
gendum ꝙ liceat alicui si tēpus habeat sa/
cerdoti nō ꝯfiteri sed quia sufficit vbi crimen
occultum est soli deo per sacerdotem dicere.
et ideo non oportet publicare coram multis
quod occultum est quod notauit dicens. nō
tibi dico vt te prodas in publicum. Vn̄ leo
papa. sufficit confessio que primum deo of
fertur deinde sacerdoti qui pro delictis peni
tentium precator accedit. tunc enim plures
poterunt ad penitentiam prouocari si popu
li auribus non publicetur conscientia confi
tentis sicut eniꝫ publica noxia publico egēt
remedio ita occulta secreta confessione et oc
culta satisfactione purgantur. Nec necesse ē
vt quod sacerdoti semel confessi fuimus ite
rum confiteamur nisi quod absit in idem cō
tingat nos redire. sed lingua cordis nō car/
nis apud verum iudicem id semper confite
ri debemus: Unde Cris. Nunc autem si re/
cordaris peccatorum tuorum. et frequenter
ea in conspectu dei pronūcies et pro eis de/
preceris citi⁹ ea delebis. Si vero obliuiscaris

tunc eorum recordaberis nolens quādo pu blicabūtur et in cōspectu proferentur oium amicorum et inimicorum sanctorūq͡ʒ ange lorum. et per ea que dicta sunt patet solutio etiam ad tercium argumentum et sic sum ex peditus de quarto errore siue heresi.

De heresi eorum qui asserunt confessio nem fiendam solum curato sicut proprio sa cerdoti.

q Uinta heresis est eorū qui conce dunt ꝙ confessio est fienda homī sed dicūt ꝙ solum est fienda pro prio sacerdoti. Sic errauit magister Johāes de poliaco qui posuit sequētes articulos vt patet in extrauaganti. Joh. xxij. vas electio nis videlicet ꝙ cōfessi fratribꝰ licētiā genera lem cōfessiones audiendi habentibus eadē peccata qui cōfessi fuerant iterū proprio sa cerdoti confiteri tenerentur ac stante statuto omnis vtriusq͡ʒ sexus in cōcilio generali nec deus nec romanus pontifex facere posset ꝙ parrochiani non tenerentur oia peccata sua semel in anno ꝓprio sacerdoti .s. prochiali curato confiteri. Item ꝙ nō posset papa ge neralem dare ptātem audiendi cōfessiones imo nec deus quin confessus generalem ha bens licentiam teneretur iterum eodem suo ꝓprio sacerdoti veluti prochiali curato cōfi teri. Qui articuli a Jo. xxij. in predicta extra uagāti tā falsi ꝙ̄ et erronei et a sana doctrīa deuij auctoritate apostolica sunt damnati et reprobati ipseq͡ʒ Joh. de poliaco veris rati onibus qui opinioni quā dudum habue rat cōtrarijs et quibꝰ respondere non potuit demonstratis eosdē articulos non eē veros affirmauit in consistorio publico. nec non ī presentia p̄dicti Johis pape et cardinaliuʒ reuocauit. Et q2 succedente tempore nonnl le persone ecclesiastice necnon et alie vtriusq͡ʒ sexus persone p̄dictos reuocatos articu los fuerunt āplexantes inficientes fidelium animos vt fratribus predictis non confite rentur. Et vt ab eorum deuotione eos retra herent non solum predictos articulos sed et alios etiam sacris canonibus cōtrarios af firmare publice non erubuerunt. Unde licet confessio fratribꝰ electis et a dyocesanis ad missis facta dubitabilis et incerta sit. vnd̄ te nentur oīno incertum dimittere et sic solum confiteri suis sacerdotibus curam animarū habentibus sub pena peccati mortalis. Itē ꝙ q̄uis ipsi fratres admissi auctoritatē ha beant cō fessiones audiendi et absoluendi tn̄ populus subiectus accedēdi ad eos sine licētia ꝓprij sacerdotis nō habet potestatem Itē ꝙ fratres petentes priuilegia ꝓ cōfessi onibus audiendis et sepulturis habendis sunt in peccato mortali. Item ꝙ romani pō tifices cōcedentes p̄dicta priuilegia vel illa cōfirmātes sunt in illi peccato mortali et ex cōicati. Item ꝙ tales fratres cōfitētes non sunt pastores sʒ fures latrones et lupi. Itē ꝙ sacerdos curatus dās licentiā mēdicāti bus cōfessiones audiendi magis dispensat sup predicto statuto oīs vtriusq͡ʒ sexus ꝙ̄ pa pa fratribus licentiam tribuēs iuxta formā decretalis antedicte. omnia supradicta lassi tabili querela per fratres mēdicātes ad au res Eugenij pape quarti ꝑuenerūt. Qui fa cta diligenti examinatione per diuersos ī iu re canonico doctores ac sacre pagine profes sores tanꝙ̄ falsos et erroneos et sacris cano nibus contrarios auctoritate apostolica dā nauit et reprobauit vt ptʒ in bulla sua que i cipit Gregis nobis crediti quā confirmauit Nicolaus quintus vt ptʒ in bulla sua que i cipit ꝓuisionis nostre quam confirmatoriā bullā dirigit vniuersis et sigulis patriarchis archiepīs. epīs. electis et abbatibꝰ vbilibet constitutis vt quotienscūq͡ʒ fuerit req̄siti su per predictis a quo ꝙ̄ predictorū ordinū p̄ dicatorum et minorum et aliorū mēdicanti um priuilegiatorū magistro generali ac pro uinciali. ministro vicario vel aliud gerēte of ficium ad confutandos ac reprimendos ac penitus tollendos huiusmodi errores ꝓut in decretali super cathedrā ac in predicta ex trauaganti vas electionis continetur diligē ti studio atq͡ʒ cura prouideāt ac intendant et ꝙ p̄fatas constitutiones faciant inuiolabili ter ab omnibus obseruari. et ꝙ si forsan inue nerint aliquos predictos dānatos articulos aut aliquid ipsorum pertinaciter asserētes vel tenentes seu predicantes contra illos com muniter vel diuisim tanꝙ̄ contra hereticos et de catholica fide suspectos procedāt. nec non ipsos et eorum quēlibet iuxta tantoruʒ excessuum qualitatē per censurā ecclesiasti cam et alia iuris oportuna remedia auctori tate predicta compescere studeant cum pre

sentem librum scriberem in villa vallis ole tana. anno domini. M.cccc.lviij. Cleric⁹ q̄dam nomine alfonsus debeiar i ecclesia beati Jacobi p̄dicte ville de predictis reprobatis ꝓpositionib⁹ tres publice predicauit. Quarū prima fuit ꝙ quilibet tenebatur confiteri curato prochiali ad minus semel in anno. Secūda est ꝙ fideles obligabantur petere licentiā a suo curato prochiali vt possint cōfiteri religiosis mēdicātibus et ꝙ non debebat dare licentiaȝ nisi his quibus sibi bene visum foret. Tercia fuit ꝙ omnes illi qui confessi fuerant religiosis predictis obligabantur iterū confiteri de eisdem peccatis suo ꝓprio sacerdoti. s. prochiali curato. Cū ergo cognoui ꝙ p̄dictus clericus dixerat p̄dictas ꝓpositiones ꝑ fidedignas personas requisiui dominū petrū ep̄m paletinū qui tunc i eadē villa p̄ns erat vt de predictis reciperet veram informationem qui cognita veritate vocato predicto clerico mandauit sibi vt predictas ꝓpositiones in eadē ecclesia in qua illas p̄dicauerat sequenti dn̄ica publice reuocaret quod et factū fuit presentibus plurib⁹ religiosis predicatorum et nostri ordinis et magna populi multitudine.

De heresi eorum qui dicunt ꝙ non tenetur quis confiteri sacerdoti si laic⁹ sit p̄sto

Sexta heresis est eorum qui dicunt ꝙ non tenetur quis confiteri sacerdoti si laicus sit presto cui possit cōfiteri. improbatur ista insipientissima heresis ostendendo ꝙ requirendū sit examen sacerdotis cui concessit deus potestatē ligandi et soluēdi quod ostendit Aug. in libro de penitentia dicens. Qui vult confiteri peccata vt inueniat gratiam querat sacerdotem qui sciat soluere Item ait Aug. Judicet seipsum hō voluntatem dn̄i pōt et mores conuertat i melius veniet ad antistites per quos illi claues in ecclesia ministrantur a prepositis sacramtorum accipiat satisfactionis sue modū: Item leo. multiplex misericordia dei que lapsibus humanis subuenit vt nō modo per baptismū. sed etiam per penitentiam spes vite reperiatur: Sic diuine voluntatis presidijs ordinatis vt indulgentiam dei nisi supplicationibus sacerdotū nequeant obtinere xp̄s eniȝ hanc prepositis ecclesie tradidit potestatem vt cōfitētib⁹ p̄nie satisfactionē darent eosdeq̄ȝ salubri satisfactione ꝑgatos ad cōionē sacramētorū per ianuā recōciliationis admitteret. Item leo. sufficit confessio que primū deo offertur deinde sacerdoti qui pro peccatis delinquētium p̄cator⁹ accedit et etiam plures ad penitētiā poterunt ꝓuocari si populi auribus nō publicetur conscientia cōfitentis In necessitate tn̄ pōt hō ꝯfiteri peccata sua proximo vel socio si desit sacerdos. Ex predictis manifestum est ꝙ nō sufficit confiteri deo sine sacerdote cū possit haberi nec est vere humilis et penitens si nō desiderat et requirit sacerdotis iudicium si tn̄ nō pōt habere copiam sacerdotis sufficit confiteri socio vel proximo vt predictum est

De heresi eorū qui dicūt ꝙ non ē obediēdum nisi soli deo.

Septima heresis est eorum qui dicunt ꝙ non est obediendū nisi soli deo. Iste fuit error cuiusdā heretici qui dicebatur vualuis a quo vualdenses heretici nūcupantur. Ille suo spiritu duct⁹ et nō a deo missus nouā sectā īuenit vt sine alicuius p̄lati auctoritate sine inspiratione sine sciētia sine litteratura p̄dicare p̄sumeret sine ratiōe phus sine visiōe: ꝓpheta sine missiōne: apostolus sine īstitutione didascalus vt notat Alanus in li. suo cōtra hereticos predictam vero heresim sequētes ipsum nitūtur ꝓbare et ex actibus apostolorū. v. vbi introducūt petr⁹ et Johānes loq̄ntes ad scribas et pharisseos in hunc modū. Vosipsi iudicate cui sit obediēdū deo precipiēti an vobis ꝓhibentibus: Itē si hō hoi̅ obedierit in his i q̄b⁹ obediēdū nō ē peccaret q2 in hoc deo obediens nō est. Samuel etiam ait ad saul. Regū. xv. sp̄es ariolandi est nolle obedire sp̄eȝ ariolandi vocat samuel quodāmodo deuȝ negare per inobediētiam. Sed nolle obedire hoi̅ nō est ariolare sed nolle obedire deo. ergo obediēdū est deo nō hoi̅ q2 ꝑ hoc ꝙ nō obedim⁹ hoi̅ nō ariolamur. ȝ ꝑ hoc ꝙ negamus obediētiā deo. R̄ndetur ad p̄dicta ꝙ deo et hoi̅ obediēdū est. sed deo magis ꝙ

boi. boi tamē obediēdū est qr potestas super boīes a deo data est. Unde et xpus ad pylatū. Job. xix. ait nō haberes in me ptā te nisi datū eēt tibi desuper. ergo si pylatus qui ab īperatore romano ptātē terrenā habuerat eā super xpm habebat multomagis et alius homo super alios hoīes. Christus etiā pr̄i putatiuo et matri obediēs fuit. erat enim subditus illis vt pt3 Luce. ij. Petrus etiam et Johānes per hoc ꝙ dicūt poti9 esse obediēdū deo ꝑcipiēti ꝙ hoībus nō negāt hoī eē obediēdū sed insinuāt potius esse obediēdū deo ꝙ hoīb9. hoīb9 tn̄ in malis obediēdū nō ē sed in bonis et in hoc ꝙ obedit hoīb9 in bōis obeditur deo. Qd̄ Samuel ait ꝙ spēs ariolandi est nolle obedire intelligitur in illo casu in quo ex ꝑcepto vel īspiratione diuina aliquis aliquid alicui iniungit Sicut Samuel ex inspiratione diuina vl' ex precepto diuino iniūxerat sauli vt expectaret eum. In eo ergo ꝙ nō expectauit inobediēs deo fuit nō tm̄ hoī: et hec iobedientia spēs ariolandi fuit. Qd̄ aūt hoīb9 et marie ꝑlatis obediēdū sit ostēdit paulus in epistola ad Ro. xiij. dicēs. omnis aīa ptātib9 sublimioribus subdita sit. nō est eī ptās nisi a deo. que autē sunt a deo ordinata sunt. itaqꝫ qui ptāti resistit: dei ordinationi resistit ido enī et tributa ꝑstatis. ministri enī dei sunt i hoc ipsū seruientes. Petrus etiā in canonica prima. c. ij. ait. Serui subditi eē i oī timore dn̄is nō tm̄ bonis et modestis sed etiā discolis. Angeli etiā sibinuicē obediunt minores videlicet maiorib9 vt testat̄ Dyonisi9 de celesti ierarchia. bruta etiā aīalia sibinuicē obediūt quod etiā in minimis aīalibus. i. i apibus manifestū est. ptātes ergo et seculares et ecclesiastice a deo sunt ordinate vt īferiores regant vt et gratiā cōsequātur subditi si bene agant vel si aliud operētur penā sustineant pt3 ergo subditos debere suis prelatis obedire siue boni sint siue mali. in bonis tm̄ sit obediētia nō in malis qr obedientia hōesta ē animi deliberātis iuste iussionis effectus qr in his debem9 obedire ꝑlatis q̄ iuste deliberāt et iuste īperāt. Sūt aūt q̄dā sine quib9 non est salus vt adimpletiones preceptorum moralium in quibus tenemur oīno obedire prelatis. Sūt quedā cū quibus nō est sal9 vt mortalia peccata in quibus agendis nulli obedire tenemur. Sunt autem quedam media cū quibus est salus vt carnes comedere vel nō comedere et similia. laico aūt ꝑdicare si periculosū nō est predicare aūt periculosum qr non ītelligit quod dicit nec scripturas intelligit quas exponere ꝑsumit si prelatus iniungat ei vt taceat tacere tenetur et si nō tacet mortaliter peccat. Und̄ si sub pena excōicationis ei ꝓhibet predicare Ille vero ꝑdicet excommunicationis sententie subiacet. Unde isti vualdēses qui contra ꝑceptū domini pape imo contra totam ecclesiam predicant quibus iniunctum est a domino papa vt non predicent sententie excommunicationis subiacent. In concilio etiam lateranensi in eos sententia excommunicationis lata est. Unde eis communicandum non est cum sentētia apostolica ab ecclesia precisi sint. Ideo autē excōicati fuerunt quia officium quod ad eos non pertinet vsurpabant contra fidem quedam predicabant ecclesie verbis aut factis derogabant et os in celum ponebant cum curie romane detrahebant quia instar sacrilegij est de facto summi pontificis disputare. Quibus enim magis credendum est an ydeotis an ecclesie sapientibus vniuersis. Si ergo i his que non periculosa sed indifferentia sūt vt non abstinere a carne vel vino in casu obedimus maioribus et prelatis nostris. multomagis predicti heretici tenentur ecclesie romane obedire in his que periculosum est facere cum sententia prelati attestante Gregorio siue sit iusta siue iniusta non solum timenda est sed et tenenda.

De heresi eorum qui dicūt non esse obediendum prelatis existentibus i peccato mortali et ꝙ tales nō habent ptātem ligandi et soluendi.

O Ctaua heresis est predictorū vualdensium qui dicunt ꝙ dato ꝙ obediendū sit homi. homini tamē non existenti in peccato et ꝙ solum boni sacerdotes habent potestatem ligādi et soluēdi. hic etiam fuit error Johānis heuelis anglici qui inter innumerabiles errores quos posuit iste fuit vnus ꝙ nullus est dn̄s ciuil' nullus est prelat9. null9 est eps dum est i peccato mortali. Insecutus est hunc vna alia

vulpecula idē asserens .s. Job. hus de bohemia et vippera tercia. Hieronimus de praga qui in concilio Cōstātiensi in pñtia martini pape quinti fuerunt dānati tanq̄ heretici anno dñi. M. cccc. et. xvi. Isti ergo heretici dicūt obediendū eē bonis prelatis et eis q̄ sunt apostolorū vicarij in vita et officio. eos autem qui aplorū vitā nō hñt nec officiū eorū retinēt mercēnarios dicūt nō pastores. Quod pbare nituntur qz dicit Aug. in li. d baptismo peccatorum remissionē per seipsū facit deus vel per colūbe mēbra dicit etiam Aug. peccata dimitti vel teneri a sāctis. idē super exodo vbi de lamina aurea legitur: Erat eñ lamina aurea semper in fronte sacerdotis. hoc inquit significat fiduciā bone vite q̄ qui vere perfecteq3 nō significatione sed veritate sacerdos habet solus pōt peccata auferre. Item greg. Isti soli habent i hac carne positi et ligandi et soluendi ptātem sicut sancti apli q̄ corū exēpla sil' cū doctria tenēt. Itē ex dictis origenis hec soli petro ptās cōcessa est et imitatoribus petri. Nā quicūq3 petri vestigia imitantur habent digne et recte ligandi et soluēdi ptātem. Item malachie. ij. etiam legitur maledicā benedictioni b9 vris. et alibi: Ezech. xiij. ve ill' q̄ viuificāt aīas q̄ ñ viuūt et mortificāt aīas q̄ ñ moriūr si ei maledicat dñs bñdictōib9 eorū et si aīe q̄s beatificāt nō viuūt ergo quō p eos gratia benedictionis transfunditur. Ad hec omia dicūt veri catholici q̄ oēs sacerdotes habēt ptātē ligandi atq3 soluēdi sed illos solos digne ac recte hac potestate vti q̄ pditi sunt vita et doctrina aplica et ad hoc referūtur pdicte auctoritates que dicūt iniustos sacerdotes nec ligare nec soluere. i. nec digne nec recte fit per illos qui sancti non sunt retētō vel remissio peccatorum. dat eñi deus benedictiones digne poscenti etiā per indignū ministrum. Quod autem legitur in malachia sic intelligi pōt maledicā benedictionibus vestris: i. his que benedictionibus vestris possidetis qz faciam vobis ea cedere in maledictionē non in benedictionē quia et si benedicunt sanctis hoc non faciunt vere corde et iō eorum benedictio eis vertit in maledictiōnē Vel sic maledicā benedictionib9 vestris. id est quod a vobis benedicitur a me erit maledictum qz benedicūt iniqui agentib9 adulanturq3 peccantibus dūmodo diuites sint

Predictis hereticis obuiat sanctus Clemēs dicens. Sacerdotes et oēs ministri ecclesie omnis plebs epos suos diligere debent et eorum preceptis obedire etiam si ipsi aliter quod absit agant nisi in fide errauerit. Itē obuiat eis Eusebius papa dicens. oues q̄ suo pastori cōmissi sunt nec reprehendere nisi a fide exorbitauerit nec vllatenus accusare possunt qz facta pastoris oris gladio ferienda non sunt. Item obuiat eis Beat9 Bernard9 qui loquens de reuerentia erga prelatos sic inquit Non sufficit exterius obtpare prelatis nisi interius alius sublimiter sentiamus de eis Et si enim a deo indigna alicuius prelati vita cōpitur vt nihil oīno excusationis nihil dissimulationis admittat propter eū tamen a quo omnis ptās est excelsū eum reputare debemus nō pprijs persone meritis sed ordinationi diuine et dignitati deferentes. Ideo dissimulemus interim de magnis ecclesiarum plātis. sic enim faciendum est et sic placet illis vt euadant humana iudicia vt tandem incidant in iudicium quod in eis qui presunt fiet. Sap. vi. Iudicium durissimum fiet his qui presunt. Itē auctoritatibus sanctorum probatur q̄ oēs sacerdotes habent ligandi et soluendi potestatem et primo Hyeronimus hoc testatur super illum locum euangelij. Math. xvi. vbi dominus ait petro. tibi dabo claues regni celorum etc. habent inquit potestatem iudicandi et alij apostoli habent et omnis ecclesia in episcopis et in presbyteris. Sed sanct9 petrus eam specialiter accepit vt oēs intelligant quicunq3 ab vnitate fidei et a societate ecclesie se separauerint nec a peccatis solui nec celum posse ingredi. Item secundo q̄ sacerdos etiam si malus sit gratiam tamen transfundat pro sue dignitatis officio. Augustinus ostendit dicens dictum est a domino in numeris ad Moysen et aaron sacerdotes vos ponite nomen super filios israel ego dominus benedicam eis vt gratie traditio pro ministerijs ordinate transfundatur hominibus nec voluntas sacerdotis obesse vel prodesse possit sed meritum benedictionem poscentis. Item tercio. Augusti: in libro de corpore xpi obuiat predictis hereticis qui dicunt sacramentum altaris solum confici a bono sacerdote dicens. Intra catholicam ecclesiam in ministerio cor

poris et sanguinis domini nihil a bono maius nihil a malo minus pficitur sacerdote qz nõ in merito consecrantis sed in verbo efficitur creatoris et in virtute spũssancti. quãta autem sit dignitas sacerdotis et ordinis hinc aduertimus. dicit enim Augu. in libro q̃stionũ ueteris et noui testamẽti dictum est de nequissimo caypha inter cetera hoc autẽ a seipso nõ dixit sed cũ esset pontifex anni illius pphetauit. Job. xi. per hoc ostendit spiritum gratiarũ nõ personã sequi digni vel indigni. sed ordinem traditonis vt q̃uis aliquis boni meriti sit non tñ possit benedicere nisi fuerit ordinatus vt officium ministeriũ exhibebat dei autem est effectum tribuere benedictionis.

De heresi eorum qui dicunt ꝙ non officium et ordo sed meritum bone vite habz potestatem ligandi et soluendi consecrandi et benedicendi.

Nona heresis est eorũdem ꝙ nõ officium et ordo sed meritũ bone vite habet ptãtẽ ligãdi, soluẽdi cõsecrãdi et benedicẽdi. Est ergo eorũ conclusio ꝙ magis operat meritũ ad ↄsecrãdũ vel benedicẽdũ vel ad ligãdũ vel ad soluẽdũ ꝙ ordo vel officium. Unde ipsi q̃uis ordinati nõ sint qz se iustos eẽ fingunt et merita apostolorum hr̃e psumũt bñdicere mõ sacerdotali. dicũt etiã se posse cõsecrare ligare et soluere qz meritum dat ptãtem non officium. Et ideo qz se dicũt apostolorum vicarios p merita dicũt se habere eorũ officia in quo maxime contra ecclesiã nauigãt et se hereticos eẽ demonstrant. Jstum autem errorem volunt munire auctoritate Esicij q̃ ait sacerdotes nõ propria auctoritate benedicũt. sed q̃a xpi figuram gerunt et propter eũ qui in ipsis est bñdictionis plenitudinẽ tribuũt nec solũ is qui sacerdotium sortitus est. sed quicunq̧ xpm in seipso habet et eius figurã gerit per conuersationem bonam sicut moyses ydoneus est vt benedictionem pstet. Ecce hic habes ꝙ non solum sacerdos sed omis cum quo xps inhabitat benedictionem prestet Solutio predictorum est secundum Alanum in libro suo de hereticis ꝙ sacerdotes in quibus xps habitat plenitudinẽ benedictionis tribuere dicũtur. Predictis ergo respondentes dicimus ꝙ alia est benedictio que congruit solis sacerdotibus Alia q̃ ab omnibus bonis communiter exigetur. ꝺnicq̧ illi sacerdotes in quibus xps inhabitat benedictionis plenitudinem tribuere dicuntur. non quia illi soli. sed illi soli licite et digne id agant nec subditos mala vita sacerdotis ledit si bona faciũt que ille dicit. Unde greg. papa Multi dũ plus vitam sacerdotum ꝙ suam discutiunt in erroris foueã dilabũtur minus considerantes ꝙ nõ eos vita sacerdotum ledet si humiliter bonis sacerdotum admonitionibus aurem accomodarent.

De heresi eorum qui dicunt ꝙ non est vera indulgentia vel relaxatio episcopi in consecratione ecclesie vel alias indulgentias dando

Decima heresis est eorũdem ꝙ non est vera indulgẽtia epĩ vel relaxatio in cõsecratione eccl'ie vel alias indulgentias cõcedendo ꝙ sic nitũtur pbare. Jste tenetur ad satisfactionẽ triũ annorum. vn' eps i vnius ecclesie dedicatione relaxat terciam partẽ Eadẽ rõe alius tercius et reliquos terciam ptem qz tãtã ptãtẽ relaxãdi habent secũd' et tercius quãtum primus quod si ita est p tribus obolis relaxabit pẽa triẽnis. Preterea idiscreta videt ista relaxatõ nec equa satisfactiõis cõpẽsatio si p vno obolo vel nũmo relaxat vni' ãni satisfactio. Solutõ ad pmissa ꝙ eps relaxat in absolutionib' penã purgatoriam non temporalem. Ad argumẽtum dicitur ꝙ ille cui iniungitur satisfactio aut habet charitatem aut non si charitatem non habet nihil ei ab episcopo relaxatur. Si vero in charitate est hoc dictat ei' charitas vt penitentiam sibi iniunctam perficiat nec palpet seipsum corporalem declinans penam quin agat penitentiam sibi iniunctam si potest quia ipsa charitas reddit ipsum paratum vt non solum illam verum etiam vt maiorem compleret si ei iniuncta fuisset. talis si illud adimpleret pro quo facta est relaxatio ab episcopo non relaxande pene intentione. sed et charitatis feruore et dece-

dit ante peractam penitentiā remittef ei tā
tū de pena purgatoria quātum in hoc pre-
senti seculo relaxauit episcopus. Dicim' eti-
am ꝙ licet cōmutari penā corporalē in pe-
nā pecuniariam q̄ in plerisqꝫ longa grauior
est corporali. nec iste qui ex charitate accedit
fit cōmutatio pene quātum ad ipsum qꝛ nō
hac intentione facit illud pro qua fit relaxa
tio vt relaxetur ab iniūcta penitentia. sed so-
lo intuitu charitatis nec vult vt relaxetur sed
ꝓpositū habet ꝑficien di penitentiā si cōces
sent ei vitam: qꝛ ergo hꝫ ꝓpositū ꝑficiendi
penitentiam et in ipsa non remanet quin ꝑ-
ficiat si ante pactā penitentiā decedat. Et ip
se eṗs hac intentione relaxat in purgatorio
aliquid de penitentia relaxef isti. si morte ꝑ
uentus fuerit tātū de pena purgatorij rela-
xabitur quantum in hoc seculo de pena tem
porali relaxatum eē videbatur.

De heresi eorum qui dicunt ꝙ orationes et suffragia pro mortuis ab existentibus in peccato mortali non proficiunt.

v Ndecima heresis est ꝙ orationes
vel suffragia ꝓ mortuis ab existē
tibus in mortali factis nō ꝓfi-
ciūt mortuis quod sic ꝓbare nitūtur. Quō
enī pōt prodesse alijs cū nō pōt ꝓdesse sibi
Oratio que fit in orātis ꝑniciem quō in al-
terius salutē erit. Item. iij. q. vij. in grauio
ribus dr̄ sic Cum is qui displicet ad interce
dēdum mittitur animus irati iudicis ad de
teriora ꝓuocatur. Item qui indeuote orat
iudiciū sibi postulat. Sed qui sibi in orati-
one postulat iudiciū quō alij in oratione po
stulat remediū. Itē oratio eius fit in pecca
to quō ergo fit pro salute aliquorū. Item q̄
meref offensam apud deū quia orat. quō ꝓ
alio orat. peccōri eīn dixit deus. ps̄. xlix. qua
re tu enarras iusticias meas et assumis te-
stamētū meū per os tuū. s. pollutū' Roib'
idem ꝓbare conatur sic. Sacerdos in mor
tali existēs dum celebrat diuina orat oratio
illa q̄ actio ē mala est. ac meretur sibi penā
eternā ergo eadem nō meretur alij pene re-
laxationē. nulla enī actōe potest quis mere-
ri bonū et malum. Item dicit auctoritas de
cohabi. cle. et mulierū vr̄a duxit. ꝙ illius
sacerdotis missa audiēda nō est de quo in-
dubitāter constat ꝙ habeat cōcubinā Alia
etiā clamat auctoritas. ꝙ ille qui in mortali
peccato est nec in ecclesia orare nec psalmos
debet dicere. Solutio oīm ꝑdictorum et de
terminatio ſm Alanū vbi supra est ꝙ ora-
tio que fit ab ecclesia a quocūqꝫ proferatur
ꝓdest et mortuis et viuis et sic ad ꝑdicta fa
cilis pōt dari respōsio. Verū ē ꝙ si is q̄ ad i
tercedendū mittif deo per peccatuꝫ mortale
displicet ex ipso ꝙ orare ꝑsumit deterior fit
diuina celebrando maxime si in notorio cri
mine fuerit qꝛ in eo peccat quod presumit ꝙ
alijs occasio scandali fit. sed tamē quod o-
rat in persona ecclesie dicens oremus ipsum
significatū orōis siue ipsa significatio pro-
dest alijs non ex virtute ipsius orantis ſꝫ ex
virtute ecclesie ad hoc orationem instituen-
tis vt prosit viuis vel mortuis. Peccat ergo
qui i peccato mortali existēs ꝑsumit celebra
re prodest tn̄ orō quātum ad sui significatio
nē nō quātū ad actionē orantis. Sciēdum
tn̄ ꝙ duplex est deuotio. Est deuotio natur
et deuotio gratie. Deuotio nature est quan
do quis ex naturali pietate orat et ex qua-
dā humilitate ꝙuis sit in peccato. peccat ei
sub deo quia dolet se esse in peccato talis si
orat et eo ꝙ orat non peccat qꝛ non indeuo
te orat quātū ad deuotionem nature huius-
modi oratio ipsi oranti non obest et illi pro
quo orat quantum ad virtutem orationis ꝓ
dest. Deuotio gratie est quando aliquis ex
charitate orat sensus ergo est ꝙ q̄ indeuote
orat. i. sine deuotione nature vel gratie iudi
ciū sibi postulat id ē peccat. ille aūt q̄ pecca
to notorio laborat et prebet alijs scandaluꝫ
oratio fit ei in peccatum non alijs pro q̄bus
orat. Actio in ꝙ orantis non est virtus ora
tionis sic ergo meretur offensam apud deuꝫ
actione praua. apud deum tamē perorat vir
tus orōis pro alio. Cum autem dicitur pec
catori dixit deus etc. peccator dicitur ille qui
gloriatur cū malefecerit qui laborat in pu-
blico crimine vel qui conuictus vel confess'
est in iure talis enim non peccat sub deo sed
in deū. talis si in publico in ecclesia orat vel
ꝑdicat vel psalmos cantat et vt dictum est si
ille cuius crimen notorium est diuina cele-
brat quantum in se est peccat virtus tamen
orationis alios adiuuat. Si vero here-
ticus ab ecclesia diuisus pro alijs orat
iam non orat in persona ecclesie et ideo nec

ipsi nec alij prodest oratio. Ex predictis patet quod peccatoris obstinatio qua orat mala est nec ei nec alij prodest. Sed ipsa significatio orationis quia ad hoc instituta est in ecclesia dei vt alijs prosit et sic alijs prodest vt non est mala sed bona. Quod autem dicitur quod illius sacerdotis missa non est audienda de quo indubitanter constat quod habeat concubinam intelligendum est de sacerdote qui conuictus vel confessus est in iure cuius missa non est audienda non eo quod mala sit sed hoc faciendum est in verecundiam vel confusionem sacerdotis vt sacerdos peccatum suum recognoscat et peniteat. Quod autem orationes ab ecclesia constitute prosint cum in ecclesia proferuntur siue a bono siue a malo rationibus probatur sic. Si merita ministrorum non augent vel minuunt vim sacramentorum videtur quod nec vim orationis sed hoc patet quia vis baptismi non augetur vel minuitur a quocunque detur vel vis eucharistie vel alterius sacramenti a simili nec vires orationum ecclesiasticarum habent in se quandam virtutem sacramentalem puta si merita ministrorum augerent vim orationum vel minuerent vnitas ecclesie non staret immo scisma fieret. quia quidam sequerentur sacerdotem quem crederent meliorem et fugerent deteriorem et sic quidam sequerentur vnum quidam alium. Paulus contra illos qui gloriabantur de baptismis dicit vnum esse baptismum vnum esse qui baptizat A simili enim non debemus gloriari de orationibus aliquorum tanta enim est vis orationis prolata ab vno quanta ab alio quantum ad ipsius orationis significationem non quantum ad ipsius orantis deuotionem. Una est enim vis orationis sed non vna deuotio orantis. Deuotio enim potest esse efficatior quanto maior sed oratio quantum in se est non erit fructuosior verbis autem inesse virtutem varie clamant scripture et diuine et humane Nonne vis est in his verbis. Baptiso te in nomine patris et filij et spiritussancti amen. et in his. hoc est enim corpus meum. Et hic est enim calix etc. Quare ergo in ecclesiasticis orationibus non inerit vis si proferantur in persona ecclesie non quantum ad proferentem sed quantum ad instituentem.

De heresi eorum qui negant purgatorium esse

Duodecima heresis est eorum qui negant purgatorium esse dadum.

Unde dicunt quod propter auariciam ecclesia ponit esse purgatorium post hanc vitam vt. s. pro animabus dentur elemosyne et oblationes et fiant obsequia et talia. Contra hunc errorem procedetur tripliciter. primo auctoritate doctorum secundo rationibus inquisitorum. tercio auctoritatibus sacre scripture. hoc modo procedit franciscus de maronis di. xxiiij. q. x. vbi mouet questionem vtrum post hanc vitam sit necessarium ponere purgatorium. Primo ergo auctoritate arguitur Hieron. qui in canone hec expresse dicit et Augusti. Grego. etiam in epistola ad bonifacium et in multis alijs locis. Respondent heretici et dicunt quod isti doctores fuerunt ex parte ecclesie. et ideo assencientes eius auaricie conformauerunt se cum ea. Ideo secundo aliqui inquisitores arguunt sic contra eos. primo sic. Moriatur vnus homo omnino iustus et innocens. moriatur etiam alius qui fuit semper peccator penituit tamen in fine quomodo erit quod ambo simul vadant ad paradisum nunquid innocens debet statim euolare et ille qui semper peccator ante et tunc penituit. sed pro peccatis nullam penam sustinuit debet post hanc vitam puniri Respondent heretici quod non sed ambo debent ire ad paradisum sed ille qui pro peccatis penam non sustinuit diminuetur de gloria. Secundo arguunt inquisitores sic. Quia si purgatorium non est frustra timemus peccata et abstinemus quia possemus penitere in fine et sic euolare. Respondent heretici quod non frustra timemus et abstinemus quia vt dictum est minus de gloria habet.

Tercio arguunt inquisitores sic. nullum malum impunitum sed si purgatorium non esset non punirentur omnia peccata eorum qui saluantur cum hic non puniantur qui in fine penitent. Quarto quod deus aliquos malos punit in vita ista aliquos non. Dicit franciscus quod ille rationes non conuincunt sed sunt contra nos sicut contra illos. Ideo arguit aliter contra predictos hereticos sic. aliquis non vult baptisari baptismo flaminis vsque ad mortem. et sic si abstineat vsque ad finem eque euolabit sicut alij qui semper bene agunt. Respondet quod tanta virtus est in sacramento penitentie ad delendum peccata sicut est in sacramento baptismi. Ex hoc arguitur contra eos sic primo quia si

hoc esset verum aliquis puniretur de veni-ali peccato eternaliter. ex multitudine enim peccatorum venialium si nõ punitur in pur-gatorio sibi subducitur aliquis gdus glie quo priuatur pter peccata venialia et sic ca-rencia illius gradus glorie qui sibi alias de-beretur cum sit perpetua erit pena illius pec-catis venialibus correspondens. Secun-do arguitur sic suppono q maior pẽa et ma-ius malũ est priuatio visionis diuine q pe-na sensus sed tãtũ ẽ in malo carentia visio-nis quantũ est in bono visio diuina. Tunc arguo sic. Quandocũq mala sic cõparant q vnum fm naturam excedit reliquũ quicũ q gradus mali excedentis excedit totum aliud malum sed carentia visionis diuine fm naturam excedit in malo penam sensus ergo quicunq gradus priuationis visio-nis diuine excedit totam penam sensus in ferni. sic ergo ptz q negato purgatorio ali-quis puniret perpetuo de venialibz in para-diso. Respondent heretici q iste rões sunt phice et subtiles et apostolus dicit ad Colo. ij. Nemo vos seducat p inanẽ phiam. Jdo isti heretici petunt auctoritates sacri canõis dicunt enĩ q in sacra scriptura non inuenit q post hanc vitam sic necessarium ponere purgatorium. Jdeo adduco contra eos auc-toritates sacre scripture Prima auctoritas ẽ ij. Mach. xij. vbi dicitur q iudas cõsidera-bat q hi qui cũ pietate dormitionẽ accepe-rant optimã haberẽt repositã grãm et obtu-lit p eis. xij. milia dragmas argenti. Jsta au-tẽ oblatio non potuit esse pro his qui sunt i inferno qz ibi nulla est redẽptio nec p his q sunt in paradiso qz redẽptione nõ indigent. nec de eis põt dici illud quod sequitur. san-cta ergo et salubris ẽ cogitatio p defunctis exorare vt a peccatis soluẽtur qz ibi peccata nõ habẽt ergo fuit illa oblatio p his q sunt in purgatorio. ad illud argumentũ dicũt he-retici q liber Macha. nõ est de canone Con-tra accipio ergo verbũ xpi. math. xviij. Jra-tus domin9 tradidit seruũ tortoribus quo-usq redderet vniuersũ debitũ hoc autẽ non põt intelligi in hac vita nec in inferno qz illi semper sunt in debito ergo hz intelligi d his qui sunt in purgatorio. Secũda auctoritas euangelij est Math. v. Esto consentiẽs ad-uersario tuo etc. Et sequitur Amen dico tibi non exies inde donec reddas nouissimum quadrãtem. Jstud exire non intelligitur de paradiso nec de inferno ergo de purgatorio Sed cõtra. istud donec qñq accipitur cũ ex-clusione actus sequẽtis sicut. Ge. viij. dicit. Coruus quem emisit noe nõ reuertebat do-nec siccarentur aque super terrã et tamẽ nũq postea est reuersus et similiter de domina et sponso suo Joseph. Math. ij. dicitur q nõ cognouit eã donec peperit filiũ suũ primo-genitũ nec ex hoc sequitur q fuerit cognita postea. Similiter ergo in pdicta auctoritate intelligendũ est donec reddas etc. sed non faciendo vim de li donec p presẽti arguo sic qz in pdicta auctoritate salti est redditio de-biti sed illi de inferno nũq reddũt debitũ er-go licet non posset argui per li donec tñ põt argui per redditionẽ debiti. Sed ne hoc ca-lumnietur adducam adhuc septem auctori-tates quarum prima est. Mat. xij. Quicũq peccauerit in filium remittetur ei qui autem peccauerit in spiritum sanctum nõ remittet ei nec in hoc seculo nec in futuro hic supponi-tur q remissio fiat in futuro seculo non in i-ferno quia ibi nulla est redemptio. non i pa-radiso quia ibi nullus intrat cum peccato ergo hoc erit in purgatorio alias non essz ve-rum verbum xpi . Secunda auctoritas ẽ Luce. xij. Seruus qui cognouit voluntatẽ domini sui et non fecerit eam plagis vapu-labit multis et ergo alius paucis qui nec co-gnouit nec fecit eam sed in inferno non ẽ ml-tum nec paucum sed infinitum ergo hoc ha-bet intelligi de purgatorio. Tercia auctori-tas est apostoli. i. Cor. iij. Si cuius op9 ar-serit detrimẽtum patietur ipse autem saluus erit si tamen quasi per ignem. Certum ẽ q non loquitur de igne huius mundi nec de igne inferni quia non saluat ergo loquitur de igne purgatorij. Quarta auctoritas est a-postoli. i. Cor. xv. qui vult probare resurre-ctionem dicens. si mortui non resurgunt vt quid baptizantur pro mortuis. supponit au-tem q aliquis baptizatur pro mortuis ali-quis ergo actus bonus pro mortuis exhibe-tur vel baptismus lachrymarum vel aliquid tale. nullus autem debet exhibere aliquid ta-le pro mortuis de paradiso nec de inferno. ergo talis actus debet exhiberi pro mortu-is in purgatorio. Quinta auctoritas scribitur Actuum secundo Hunc deus su-scitauit a mortuis in die tercia solutis

doloribus inferni. Certū est autē ꝙ xp̄s nō soluit dolores inferni inferioris. nec limbi q̄ dicitur syn⁹ abrahe. q: ibi erat magna cōsolatio sicut dicitur Luce. xvi. de lazaro existēte in limbo et de diuite existente in inferno. hic consolatur tu vero cruciaris ergo hoc intelligitur de doloribus purgatorij. Sexta auctoritas scribitur. Apoca. xv. vidi in dextera sedentis super thronū librū etc̄. et nemo inuentus est dignus aperire librū nec in celo. nec in terra nec subtus terram. Ex hoc habetur ꝙ aliqui credebantur digni in celo et in terra et subtus terram. sed non in inferno q: ibi nulla dignitas ibi nullus est dignus. ergo in aliqua mās̄ione subtus terrā que non est infernus et hec vocatur purgatoriuꝫ. Septima auctoritas habetur ibidem. omnes cantabant in celo et in terra et subtus terram hoc nō pōt intelligi de existentib⁹ in inferno q: illi non cātant nec laudant deum sed sunt in sempiterna blasphemia. Ex istis auctoritatibuꝫ habet̄ veritas determinata ab ecclesia catholica q̄ꝺ est dare purgatoriuꝫ et ptꝫ falsum eē ecclesiā illud instituisse ꝑpter auaritiam. Quicūqꝫ ergo pertinaciter affirmauerit tenuerit vel dogmatizauerit ꝙ post hanc vitam non est dare purgatorium hereticus est dicendus q: militat contra sacram scripturam et contra determinationē ecclie. Et si queras ex quo ē dandū purgatorium in quo loco est situatū. Respondent doctores in. iiij. ꝙ de lege cōi locus purgatorij est sub terra et est tercia mās̄io inferni q: infima vocatur infernus inferior vbi sūt dānati in culpa actuali qui patiuntur penā sensus et dāni. Secūda vocatur lib⁹ qui est locus paruulorū non baptizatorū et isti sunt in culpa originali qui patiūtur penā dāni tm̄ que est carentia visionis diuine. Tercia vocat̄ purgatoriū qui est loc⁹ electorum non perfectorū qui sunt in gratia et in pena. Quarta vocatur synus abrahe vel limb⁹ patrū in quo erant sancti patres ante aduētū xp̄i in grā. et cōsolatione. Sic ergo de cōi lege locus purgatorij est sub terra. De lege tm̄ speciali siue ex priuilegio sepe anime purgantur in locis alijs super terram sic narrat Grego. in libro dyalogorū ꝺ quodā ep̄o qui apparuit ī quodam balneo et ibi prestabat obsequium et hoc erat sibi purgatoriū. et de anima cuiusdam que in glacie purgabatur quod potuit esse ex aliqua sp̄ali cā. s. vel pro cōfirmādā fide nostra de alia vita vel vt anime illius subueniretur a fidelibus quibus apparꝫ vl' ꝑpter aliquid reuelandū vel ꝑpter aliquam viuētiū edificationē. De dispensatione ergo dei est ꝙ anime purgantur in illis locis q̄bus peccauerunt. De acerbitate ignis purgatorij et quō puniat aīas et an per demōes vel seipso doctores latissime loquūtur ī q̄rto ideo pretereo.

De heresi eorū qui negāt aliam vitā post separationem anime a corpore.

Terciadecima heresis est eorum qui negant aliam vitam et immortalitatē anime et resurrectionem. Negata enim anime immortalitate ꝯsequenter negant aliam vitam fore et resurrectionē huiusmodi opinionis fuerunt quidā phi vocati epicurei isti enim dixerūt ꝙ mortuo homine perit aīa et ꝙ nihil substātie ei⁹ remanebat. opinionem istorum introducit Seneca tragedia. vi. vbi introducit chorum Quod si queratur vbi aīe defūctorū sunt dicit ꝙ vbi sunt res que nate nō sunt vult dicere ꝙ sicut illud q̄ꝺ natū nō est nō hꝫ cē. nec aliquā substātiā sic eodē modo dicit̄ de aīabus defunctorum et dicit ꝙ dicūt isti ꝙ illꝺ quod cōiter dicitur ꝙ ē infern⁹ ꝙqꝫ ibi puniuntur mali ꝙ sunt vani rumores similes sōnio quod facit hominem sollicitum meditatione propter aliquod malum quod somniauit et cum excitatur nihil inuenit de quo timeat. Ita dicere ꝙ est infernus et ꝙ ibi puniuntur mali istud ponit timorem et pauorem et dicebant isti ꝙ nihil horum erat. hāc opinionem introducit Salomō Eccl. iij. c. prope finem. vbi dicitur ꝙ erat opinio aliquorum ꝙ vnus et idem esset finis et mors siue interitus hominum et iumentorum et equa vtriusqꝫ conditio et ita isti. ſm hoc nō credebant immortalitatem anime. nec aliaꝫ vitam ex quo dicebant equalem esse finem et mortem hominum et iumentorum. Et sicut spiritus siue anima bestiarum tendit in nihil sic spiritus hominis quod nullus credere debet hoc de mente Salomo-

nis fuisse sicut notat Nicola⁹ de lyra et ap/ paret manifeste in fine dicti libri scȝ. Eccs. xij. vbi dicit ꝙ cūcta que fiūt adducet deus in iudiciū ꝓ omni errato siue bonū siue ma lum sit. quod eē non posset nisi aīa esset im mortalis. Et expressi⁹ ꝙ nō ex persona sua sȝ ipiorū dicit ptȝ per hoc qđ in fi. li. eo. ca. quasi determinādo subiūgit donec reuertat̃ puluis in terrā suā vnde erat et spūs redeat ad illū qui dedit illū. et dato ꝙ illud essȝ ƀ mēte Salomonis. s. vnū eē intentum ho/ minis et iumēti referendū est ad spūm phi/ cū nō ad spūm rōnalē. Est eni in homīe du plex spūs. s. spūs rōalis et incorporeus qui nō perit cū corpore. Alius qui dicitur phic⁹ seu naturalis quo mediante anima rationa lis vnitur corpori et ille corporeus est subti lior aere minus subtilis igne quo mediāte fit sensus et ymaginatio et iste perit cū corpo re talis spūs est in corpore bruti animantis et illud vegetat et corpore pereūte perit et se/ cūdū hoc ait Salomō ꝙ vnus est interitus hoīs et iumēti ꝙtū ad corpus et spiritū phi sicū. Illius ēt predicte dānate opinionis fu erūt illi ex quorū persona dicitur. Sap. ij. ex nihilo nati sumus et post hoc erimus tan ꝙ si non fuerimus. Huius peruerse et dānate opiniōis fuerunt saducei qui qa credebant ꝙ anime nō erant immortales negauerunt resurrectionē sicut ptȝ Actuū. xxiij. Hec etiā dānata opinio Istis tēporibus etiam i mł tis malis xpianis inuenitur regnare quia ad hoc vigilanter intendit dyabolus. Vnđ di/ cit albinus in sua dicta ꝙ dyabolus querē do oēs alios modos quibus possit homi/ nem ad dānationem deducere Inuenit spe cialiter vnum subtilissimū per quē si pōt ho mini nocere paucū vel multū per hoc ipsum ꝓsternit et leuiter ad dānationem deducit. et est iste ꝙ vulnerat hominē in occulto vere credulitatis vt facit eū dubitare in veritate fi dei catholice et spāliter iuxta posse suum la/ borat ꝙ faciat eū dubitare ꝙ sit altera vita nisi hec. et ꝙ debeat fieri resurrectio mortuo rum qꝛ si hoc facit eū credere vel in hoc dubi tare statim homo sic deceptus dimittit se ca dere in omne peccatum. et elōgatur ab oī vir tute et perdit omnem timorem et amorē dei et viuit desperatus qui perdidit totā fidē et spem dei. et singulariter anhelat dyabolus viribus suis ad decipiendū per hanc viam

oēs homines qui sunt magis peccatores et specialiter superbos et pōposos et nimium amatores diuitiarum mundi et deliciarum carnaliū et tenet hunc modum qꝛ primo po nit ante oculos eorū magna crimina que fe/ cerunt et magnas penas que ẜm sāctas scri pturas ꝓpter illa sunt eis ꝑparate et cum illi miseri hoc considerāt ponit eos in desperati onem dicens eis ꝙ ẜm hoc dānati erūt quā do morientur et tenēdo eos in tali cognitio ne dicit eis postmodū quasi dās aliquam consolationem ꝙ non timeant immo ꝙ for tificentur et letentur et hēant bonū cor et dēt sibi bonū tēp⁹ et ꝙ faciant quicquid eis pla cuent qꝛ nunꝙ deus resuscitabit eos nec iu/ dicabit qꝛ non est altera vita nisi hec presēs Et hinc inoleuit illud erroneū ꝓuerbiuȝ qđ ī nostra ligua dicitur. En esto mūde nō me veas malpasar. c. en el otro non meveras pe nar. et adhuc dicit eis ꝙ nō est aliquis deus et ꝙ nostra mors et natiuitas est sicut besti/ arum quia sicut bestie nascuntur et moriun tur ita erit de nobis et dicit predictus doctor ꝙ specialiter dyabolus mouet et auget hāc tēptationem tempore mortis quia videt ꝙ ille passus ē valde strictus et periculosus et ꝙ ducit secū magnum pauorem et ꝓpterea poterit citius prosternere et decipere homi/ nem nisi iuuetur a deo ꝓpter bona merita q̄ ante fecit quia illa procurant homini tem/ pore illo succursum et propter hoc dicit ꝙ or dinauit sancta mater ecclesia ꝙ xpianis in hora mortis dicatur. Credo in deū quod ē fūdamētū nostre fidei catholice et ꝙ faciat cum omni deuotione confessionem fidei et ꝙ reducatur eis ad memoriā passio et mors saluatoris ihū xpi ex qua ꝑuenit electis per seuerentia in fide et deinde in fine vite preci/ osa. et sancta mors ante eū. hec ille. Ex p̄ dictis ptȝ vnde habuerūt predicti heretici oc casionem errandi et qūo dyabolus inter cete ra vigilanter laborat et miseros homines ƀ ducat ad credendum ꝙ non est altera vita: Improbatur autem predictus error quadru pliciter primo per dicta gentilium phorum: Secūdo rationib⁹ doctorum catholicorum Tercio auctoritatibus sacre scripture. Quar to splendore miraculorum. Circa primū notandum ꝙ post illud genus phorum de quibus dictum est in principio huius capi/ tuli fuerunt duo genera aliorū phorū quoꝝ

primi vocati fuerũt paripatetici quorũ dux
et magister fuit Aristoteles qui.xvi.de ani/
mabus.c.iiij.dicit sic intellectus solus ē ab
extrinseco et sol⁹habet esse diuinũ. Jtē in se
cũdo de aĩa dicit ꝙ aĩa intellectiua est alte/
rũ genus ab aĩa vegetatiua et sensitiua et ꝙ
ipsam so lam cõtingit separari a corpore tã
ꝙ perpetuũ a corruptibili. Jtē in libro ꝺ̄ po
mo dicit de anime peccatrici que nõ habet lo
cũ redeũdi ad suũ creatorē qꝛ turpia ei⁹ ope
ra ĩpediunt ascẽsum eius ad deũ. Alij pħi
fuerunt vocati stoyci dux et magister quorũ
fuit plato qui plus ꝙ aliquis alius pħus af
firmauit immortalitatē aĩe. Unde in li. ty/
mei.c.iiij.et.v.inter multa erronea que ꝺ̄ a/
nima dicit hoc vnum verum ĩfert ꝙ aĩa ē ĩ/
mortalis.et ꝙ si vincit passiões vel si ab eis
vincatur p̄miabit̄ vel punietur post mortē.
Unde ponit ꝙ si aĩa existens in corpore vi
ri vincatur a passionibus corporis post se/
parationē a corpore viri in corpus mulie/
bre mittetur et si se ibidem male habuerit in
corpus pecoris post mortē in penã et secũ
dum ꝙ male vel deterius se habuerit in de
terius pecus vertetur. finaliter tamē omnes
redibũt ad generalē innocentiam et dignita
tem cum fuerint ꝑ penas satis expiate. Af/
firmauit ēt immortalitatem aĩe et ꝙ aĩe vir
tuosorum et bonorum debebãt p̄miari ĩ a/
lio mundo et aĩe malorum puniri vt ptꝫ in
disputatione socratis et suorũ discipulorum
quã introducit in phedrone vbi ꝑ modũ dy
alogi multis coiecturis ꝓbat aĩe hoĩs im/
mortalitatem. et dato ꝙ taliter non accedat
ad veritatē nr̄e fidei. ē tñ mirabile ꝙ hõ pħs
sine fide solũmodo per rõem et lumē natu/
ralis intelligentie veniret in tamaltam co/
gnitionē et forte causa huius potuit esse ꝗa
sicut dicit hiero. in epistola ad paulinuꝫ ꝗ̄
ponitur in prologo biblie. plato descendit
in egyptũ vt videret libros legis et ꝓpharũ
quos vidit et potuit eē ꝙ informatus in sa/
cra scriptura per Jeremiã ꝓphetã cũ.s.i egy
ptum descendit vt ponit leonardus Areti/
nus in ꝓlogo libri platonis qui intitulatur
phedron fuit inductus ad loquedũ de aĩa
magis vere et catholice ꝙ aliquis ali⁹pħus
Jtē pitagoras hoc idē asserit vt ponit Oui
dius.xv.methamorphosius vbi dicit morte
carent aĩe semperqꝫ priora relicta sic de no/
uis domibus viuũt habitantqꝫ recepte sed

melius dicit in versibus aureis sicut allegat
calcidius in cõmētũ super thymeũ platõis
vbi dicit corpore disposito tñ libet ad ethe/
ra pgens euadens hoiem factus deus ethe
reis alter. Jtem mercurius trimegistus ad ex
clepam prope principium dicit. O exclepa
ois aĩa humana ĩmortalis est sed nõ vnifor
miter cuncte sed alio et alio modo et ĩfra p⁹
mediũ libri cum fuerit anime a corpore fac/
ta discessio tũc examen meritiqꝫ eius arbitri
um transiet in sũmã detinēs ꝑtatem. Jsqꝫ
cum eam piam iusticiamqꝫ peruiderit in si/
bi cõpetentibus locis manere permittit. Si
delictorũ ipsam maculis vicijsqꝫ obligatam
viderit desuper ad yma deturbãs ꝑ telis ae/
ris ignis et aque sepe discordãtibus tradit
et sic inter celũ et terrã mũdanis fluctib⁹ i di
uersis semper eterni penis agitata reptabit̄
vt in hoc anime obsit eternitas ꝙ sit in mor
tali sententia eterno supplitõ subiugata. hec
ille. Aliqui etiam dicunt quorum opinionē
introducit macrobi⁹super somnium scipio/
nis ꝙ vnus qui vocabatur feres paupħil⁹
de quo loquitur valerius libro primo in ti/
tulo miraculorum qui dicit ꝙ fuit mortuus
in quodã prelio et ꝙ stetit mortuus ꝑ.x.di/
es sꝑata aĩa a corpore et ꝙ postmodũ re/
surrexit et reuelauit multa alteri⁹ mũdi spe/
cialiter de immortalitate animaruꝫ et ꝙ ab
isto homine resuscitato habuit plato funda
mentũ et doctrinam quã introducit in phe/
drone. Jtem in secũdo libro super somniuꝫ
scipionis macrobius dicit aĩa autē qui ve/
rus homo est ab omni conditione mortali/
tatis aliena est a deo vt admutatõnē dei mũ
dum regentis regat et ipsa corpus dum a se
animatur etiam in eodem dicit et hec fit pre
sentis temporis cõsumatio vt anima nõ so
lum immortalem: sed deũ esse clarescat. hu
ius etiam opinionis fuit Tullius qui secũ/
dum ꝙ dicit dictus macrobi⁹vltimũ opus
scripsit predictum somnium scipionis vbi ĩ
troducit scipionē asianũ et alios magnos et
virtuosos viros iungendo. ꝙ apparuerunt
post mortem et dixerunt de premijs anima
rum hominum virtuosorũ que habent in ce
lo et de penis quas mali patiuntur. Jtem in
rethoricis tullius ait probabile quidem vi/
detur sapientibus penas eē paratas apud ĩ
feros ergo anime post mortem sunt supstites
Jn amphorismis etiã de essētia summe bo

nitatis legitur qꝛ anima ē in orizonte eterni
tatis.i.in termino perpetuitatis quod ē per
petuitas in anima ita ꝙ finitur in anima.i.
nō ꝓtenditur vltra animā sed est supra tp̄s
temp⁹ vocatur hic mora habēs principiū et
finē et si aīa hēbat pricipiū n̄ hēbit finē.hāc
ēt opinionē introducit virgilius in.vi.libro
encydorum vbi scribit quō eneas venit ad
cāpos elysius qui sunt cāpi paradisi ꝙ iue
nit ibi anchisen patrem suum et alios maio
res et antecessores. Item etiā de anima tur
ni loquēs ait in.xij.vitaqꝫ cum gemitu fu-
git indignata sub vmbras.i.anima turni re
cedens a corpore cum indignatione descen-
dit ad inferos hinc insinuauit virgilius ani
mam eē superstitem post mortem. huius ēt
opinionis fuit Seneca in epistolis vbi dic̄
mors quā pertimescim⁹ et recusam⁹ intromit
tit vitam nō eripit veniet iterū qui nos in lu
cem reparet dies huius opinionis fuerunt
omnes ph̄i qui dicti sunt stoyci que opinio
est in magnam confirmationem nostre sa-
cre fidei et in maximam confusionem nō cre
dentium et hereticorū quia si dicti ph̄i ducti
solum ratione et lumine naturali crediderūt
et cognouerunt anime immortalitatē et ꝙ
post mortem hominum anime bonorum p̄
miatur in gloria et anime malorum affligū
tur in pena sine fine. multomagis hoc crede
re et affirmare debent xp̄iani qui vltra ratō
nem et lumen naturalis intelligentie sunt in
formati lege dei quam dedit et publicauit ꝑ
moysen et alios sanctos prophetas et ꝑ do
ctrinam noue legis quā noster saluator de⁹
et homo per seipsum personaliter predica-
uit et ostendit. Sed quia auctoritas ī di-
uersum pōt flecti sensum. Ideo secundo im
probatur predictus error rationibus docto
rum catholicorum. Primo sic omnis corru-
ptio causatur ex contrarietate sed nihil est ꝙ
substantie anime contrarietur ergo non pōt
anima corrumpi: Confirmatur primo sic q̄c
quid corrumpitur aut corrūpitur ex dissonā
tia partium vt corpus aut ex fluxu materie
vt proprietas. Omnis enim ꝓprietas in se ī
mutabilis est. quod autē desinit eē ex fluxu
materie in qua est habet. Unde boecius in
ꝓlogo super arismetricam ait. Sapia ē spe-
culatio eorū que ſm sui immutabilitatē sor
tiuntur substantiam et proprietatem anima
autem non est substantia corporalis ergo ex
dissonantia ꝑtium corrumpi non p̄t qꝛ sim
plex est ꝓprietas aūt nō est sine forma quia
substantia est et ita ex fluxu materiei corrum
pi nō pōt qꝛ in materia non est ergo incorru
ptibilis est. ꝙ aūt incorporea sit patet quia
hoc genus subalternum spiritus sub se con
tinet has spēs animam et angeluꝫ ergo aut
angelus incorporeus non est vel anima in-
corporea est. Secūdo confirmatur quia cor
ruptio non fit inentibus nisi ratione appe-
titus: ergo vbi appetitus est quietatus vltra
nihil appetit. Sed materia per animam ra-
tionalem vltimate quietatur quia nullā no
biliorem habere pōt. Secunda arguitur
ex diuina bonitate sic Cum deus sit omni-
bus bonus maxime tamen bonus est ami-
cis suis sed amico proprium est conuiuare.
viij. Ethicorum et amicus saluet amici vitā
si potest ergo faciet ꝙ anima viuat post se-
parationem a corpore. Tercio arguitur ex
diuina causalitate. Omnis causa quāto pl⁹
intendit ad esse alicuius tanto plus intendit
ad eius conseruationem sed esse anime rati
onalis prius intenditur quantum ad esse q̄
forma solis qui nobilius est esse eius cū sit
spiritualis et spiritualia corporalibus pre-
feruntur vt dicit Aug̃ ix. de trinitate cum er-
go sol sit incorruptibilis multo ergo fortius
anima erit incorruptibilis et immortalis.
Quarto arguitur ex magnitudine diuīe po-
tentie ꝓbando necessitatem alterius vite ꝑ
resurrectionē sic. Videmus enim ꝙ natura
reducit per vnū granū seminis arborem vel
herbā sui generis verūtamē non reducit eā-
dem herbam vel arborem numero sed alte-
ram simile. Et similiter in generatione natu
rali hominum bestiarum et auium qꝛ natu-
raliter exijt homo ab homine et femina per
generationem et sic de auibus et bestijs sed
non redit idem homo numero nec eādeꝫ be
stia sed alter homo et altera bestia. vnō si na
tura haberet tam magnū posse ꝙ illū eūdē
hominem numero et eandem numero besti
am et arborem que deficit et moritur posset
reducere viuū maiorem potestatem haberꝫ
q̄ꝫ habet et ideo si deus non resuscitaret illū
eundem hominem numero qui moritur nō
ostenderet ꝙ suum posse esset maius q̄ꝫ pos
se nature. Cum ergo posse suum incompa-
rabiliter maius sit q̄ꝫ posse nature. si non fa
ceret illud per quod suum posse ostendatur

maius ꝙ posse nature cõtrariatur sue ꝑtãti et ꝑfectioni quod est incõueniens. Ex quo manifeste pꝫ ꝙ erit resurrectio et altera vita et ꝙ idẽ corp⁹ numero resurget ad manife/standum ꝙ maius est posse dei ꝙ nature.

Quinto arguitur ex diuina sapiã quia ꝑfectius opus arguit maiorẽ sapiam ĩ magistro qui illud fecit. Unde si deus creauit hominem ea intentione vt resurgat et duret sine fine hoc videtur nobilius ꝙ si illud creasset ea intentione vt nõ resurgeret et duraret sine fine. Et vbi est nobilior intentio et nobilior respectus ostenditur excellentius opus et ex operis excellentia maioritate et nobilitate ostenditur excellentior et nobilior sapien/tia in magistro. Necesse est ergo resurrectio/nem fieri et aliam vitam dare vt diuina sa/pientia excellentissima cognoscatur. Sexto arguitur ex amabilitate eternitatis dei necesse est homini charitatem habere hoc ẽ deum amare quia deus est eternaliter amabilis. Unde si homo resurgat et ex diuine e/ternitatis influentia homo sit perpetuo du/rabilis in gloria amabilior erit eternitas diuina ꝙ si homo nõ resurgeret sed finiretur ĩ morte. Ad ostendendũ ergo concordiam inter durationem dei et hominis et amoris excellentiam fiet resurrectio q̃ si nõ fieret nõ ostenderetur. Septimo arguitur ex diuiṅe iusticie equitate. Justicia eñ dei requirit ꝙ oĩ/bus reddatur ẜm merita et demerita alias ñ esset iustus. Cum ergo hoc nõ fiat in vita p̃senti cũ mali videantur florere. Job. xxi. ducunt in bonis dies suos. boni vero tribulãẜ ergo fiet in vita alia quod eẽ non põt nisi anima sit immortalis et nisi fiat resurrectio. tunc enim illa res que bonum vel malum fecit in hoc mundo per diuinã iusticiam p̃mi/abitur vel p̃nietur. Octauo arguitur ex eternitate diuine iusticie sic poterit deus eternaliter iudicare hominẽ. si homo posset esse sine initio sicut poterat eũ iudicare eternali/ter si homo eẽt sine fine. vñ si resurrectio non esset significaretur ꝙ si creatura posset eẽ sine initio. ꝙ deus nõ posset sua iusticia eterna/liter homine vti vt ergo detur intelligi ꝙ deus poterat eternaliter vti sine initio in homine si homo posset esse eternaliter sine initio. Sapiã diuina ordinauit ꝙ fiat resurrectio et ꝙ iusticia diuina sit potens conseruare humanum corp⁹ sine fine dato ꝙ semp sit ĩ tormentis vt iusticia vtatur in eo. Nono arguitur ex naturali appetitu hoĩs sic. ĩpossibile est appetitũ naturalem esse frustra sed homo naturaliter appetit ꝑpetuo mãere qđ pꝫ ex eo ꝙ eẽ est quod ab oĩbus appetiẜ. hõ eñi ꝑ intellectum appetit eẽ non solũ vt nũc sicut bruta aĩalia sed simpliciter cõsequetur. ergo hõ ꝑpetuitatẽ ẜm animã qua esse sim/pliciter et ẜm omne tẽpus apꝑhendit. Decimo arguitur ex capacitate anime qꝛ aĩa capax est beatitudĩs. De⁹ aũt vt ait Augu. in/genti libertate implet omnes creaturas ẜm capacitatem earũ ergo cõfert anime beatitu/dinẽ. ad beatitudinẽ autem spectat vita perpetua ergo necesse est alteram vitã ponere et animã esse immortalem. Undecimo ar/guitur ex hominis timore. qꝛ si anima mo/reretur cũ corpore hõ nõ plus timereẜ mor/tuus ꝙ lupus vel canis mortuus. cuꝫ ergo experiamur singularem timorem in hoĩe mortuo quẽ nõ experimur in ceteris aĩalib⁹ mor/tuis. ergo necesse est dicere. ꝙ relinquiẜ ali/quid viuens post mortem hoĩs quod timetur. Duodecimo arguitur sic deus fecit a/nimam ad ymaginẽ et similitudinẽ suã sed deus est immortalis ergo et aĩa. Et licet nõ posset forsitan ratione naturali demonstra/tiue probari. sicut satis patet per debilitateꝫ rationũ. quo ad hoc tã a sanctis ꝙ a phĩs adductarum. Sũme tamen cõuenit hoc credere sicut multa alia sunt vera que ꝓbaꝛ demonstratiue nescimus sicut alterum istoruꝫ ꝓcerto est verum mundus incepit esse vł mũdus non incepit esse tamen nullum istorum demonstratiue probari põt ẜm Aristotilem iiij. topicorum. Unde communiter dicitur de quodam religioso ꝙ redarguit quẽdam phm ex eo ꝙ negauit animam esse immor/talem. Quero inquit a te phe ait ille religio/sus. aut anima est mortalis vel immortalis si est mortalis nullum incõmodũ infligereẜ credentibus eam esse immortalem. si vero ẽ immortalis. tunc credere eam mortaleꝫ. qđ incõmodum in te sequitur ergo melius est credere eam esse immortalem ꝙ mortalem.

Tercio iꝓbatur ꝑdictus error auctorita/tibus. quadrupliciter. primo auctoritatibus noui testamenti ex euangelio. Secundo au/ctoritatibus eiusdem ex epistolis et actibus Tercio auctoritatibus veteris testamenti. Quarto auctoritatibus doctorum ecclesie q̃

omnia expresse sonãt aliam vitã. De pri
mo inducũt.xij. auctoritates. Prima auc/
toritas habetur Joh:vi. hec est autẽ volun
tas patris mei qui misit me. vt omnis q̇ vi
det filium.p fidẽ formatã charitate. ideo se/
quitur et credit in eum habeat vitam eternã
quod infallibiliter est verũ in p̄destinatis. et
ibidem. Qui manducat meã carnẽ et bibit
meũ sanguinem habet vitã eternã et ego re
suscitabo eũ in nouissimo die. Secũda auc/
toritas habetur Joh.iiij. cũ xp̄s loquerecĩ sa
maritane. Qui biberit ex aqua quã ego da
bo ei fiet in eo fons aque viue salientis i vi
tam eternam. Tercia auctoritas est Joh.vi
Qui mãducat hunc panẽ viuet ineternum.
Quarta auctoritas est Math.xix. et Marci.
x. Cũ quereret iuuenis ille magister q̇d bõi
faciam vt vitam eternã possideam. Respon
dit ei xp̄s si vis ad vitam.s. eternam ingredi
serua mandata. Quinta auctoritas Marci.
ix. bonum est tibi claudum introire in vitã
eternam q̄ duos pedes habentem mitti in
gehennã ignis inextinguibilis. Sexta auc/
toritas est Mar.x. Nemo est qui reliquerit
domum aut fratres aut sorores aut patrem
aut matrem aut vxorem aut filios ppter me
et propter euãgelium qui non accipiat cenci
es tm̄ nunc ĩ tpe hoc. domos et fratres et so
rores et matres et filios et agros cum perse/
cutionibus et in futuro seculo vitam eternã
Dicit q̄ in presenti accipiet cencies tm̄ quia
pro temporalibus accipit in presenti bona
spiritualia que tantum excedũt bõa tempo
ralia quãtũ centenarius vnitatem aliter au
tem põt exponi de religiosis qui pro vno pa
tre carnali vel fratre dimisso habent spũales
fratres et matres et patres multos et etiam
possessiones multas et agros inquantũ ex
possessionibus omnium fidelium sufficien
ter sustentantur ꝭm illđ apostoli.ij. ad Cor.
vi. quasi nihil habentes et omnia possiden
tes Vnde Augu. Contemne omnia et ha/
bebis omnia. Septima auctoritas ẽ Joh.
iij. Qui credit in filium habet vitam eternã
qui autem incredulus est filio non habet vi
tam eternam. sed ira dei manet super eum:
Et ibidem sic deus dilexit mundum vt fili/
um suum vnigenitum daret vt omnis qui
credit in illum non pereat sed hẽat vitã eter/
nam. Octaua auctoritas est Joh.v. Scru
tamini scripturas in quibus putatis vitam
eternam habere et ille sunt qui testimonium
phibent de me et non vultis venire ad me vt
vitam habeatis. Nona auctoritas ẽ Jo.
vi. vbi dicitur q̄ cũ multi ex discipulis ihũ
abirẽt retro dixit ihũs ad duodecĩ. Nunq̇d
et vos vultis abire. Respondit ei symõ pe/
trus. Dñe ad quẽ ibimꝰ verba vite eterne hẽs
et nos cognouimꝰ et credimꝰ qꝛ tu es xp̄s fi
lius dei. Decima auctoritas est Joh.x.
Oues mee vocẽ meã audiũt et cognosco e/
as et sequũtur me. et ego vitã eternã do eis
Vndecima auctoritas ẽ Joh.xij. Qui odit
animã suam in hoc mũdo in vitam eternã
custodit eã. Duodecĩa auctoritas ẽ. Math.
x. Nolite timere eos qui occidũt corpus. ani
mam autem non possunt occidere. sed potiꝰ
eum timete qui põt animã et corpus perderẽ
in gehẽnam. Hec duodecim auctoritates ex
euangelij deducte sunt quasi.xij. colũne au
ree nostri inexpugnabilis fortalicij. Predic
tis adiũgũtur alie.xij. auctoritates aposto/
lorum xp̄i. Prima est cũ iudei cõtradice/
rent paulo et blasphemarent tũc ꝯstant pau
lus et barnabas dixerũt. Actuũ.xiij. vobis
oportebat primũ loqui verbum dei: sed qm̄
repulistis illud et indignos vos iudicastis
vite eterne. ecce conuertimur ad gentes. Sic
enim precepit nobis deus. Secunda est
eiusdem ad Gala. vlti. Qui seminat in car/
ne sua de carne et metet corruptionem. qui
autem seminat in spiritu de spiritu metet vi
tam eternam. Tercia est eiusdẽ prima Thi/
mo.i. Ideo misericordiam consecutus sum
vt in me primo ostenderet iesus xp̄s oĩm pa
cientiam ad informationem eorum qui cre/
dituri sunt illi in vitam eternam. Quarta
est eiusdẽ prima Thimo.vi. Certa bonum
certamen fidei apprehende vitam eternam ĩ
qua vocatus es et confessus confessionẽ bo
nam. Quinta est eiusdem Thimo.i. pau
lus dei seruus apostolus iesu xp̄i secũdũ fi/
dem electorum dei et agnitionem veritatis
que ꝭm pietatem est in spẽ vite eterne quã
promisit qui non mentitur deus ante tem/
pora secula. Sexta est eiusdem ad Thimo.
iij. dicens. Justificati gratia ipsius heredes
sumus ꝭm spem vite eterne fidelis sermo est
Septima auctoritas est eiusdem prima
Cor.xv. Si in hac vita tm̄ in xp̄o sperantes
sumus miserabiliores. sumus omnibus ho
minibus quasi dicat. Si speramus in hac

vita remunerari a xpo miserabiliores sum⁹ etc. q2 alij adminus perfruuntur bonis hu-ius vite nos autem patimur mala. In pri-mitiua enim ecclesia fideles erant multa su stinentes aduersa. Sed contra hoc posset argui de multis phis qui voluptates et di-uitias huius seculi cõtempserũt et cũ hoc ne gabant resurrectionem mortuorum nec ta-men dicuntur miserabiliores alijs homi-nib⁹ sed meliores. Dicẽdũ q̄ nõ est simile d ipsis et xpianis q2 phi hoc fecerunt propter maiora bona consequenda. s. virtutes in-tellectuales et morales in quibus consistit cognitio veritatis et cõsecutio politice boni tatis hoc autẽ nõ põt dici de xpianis qui cõ fitentur xpm resurrexisse a mortuis quod fal sum esset si resurrectio esset impossibilis fal-sitas autem malum est intellectus sicut veri tas eius bonum. Octaua est apostoli petri. prima Pe. iij. Saluos baptisma facit non carnis depositio sordium sed consciẽ bone i terrogatio in deum per resurrectionem ihesu xpi qui est in dextera dei patris. deglutiens mortem vt vite eterne coheredes efficeremur pfectus in celum subiectis sibi ãgelis et po testatibus et virtutibus. Nona ẽ Job. apo-stoli. i. Jo. i. vidimus et testamur et ãnucia mus vobis vitam eternam. Decima ẽ eius-dem in. c. ij. hec est repromissio quã ipse pol licitus est nobis vita eterna. Undecima est eiusdem in. c. v. hoc est testimoniũ quoniã vitam eternã. dedit nobis deus et hec vita i filio eius est Duodecima est eiusdẽ in. c. eodẽ assumpsit nos et dedit nobis sensum vt cognoscamus verũ deũ et sim⁹ in filio ei⁹ vero hic est ver⁹ de⁹ et vita eterna. Ecce ha-bemus. xij. ppugnacula nostri fortalicij a-postolorum xpi. Nunc videamus auctorita tes veteris testamenti et inueniuntur tres.

Prima est Thobie. xij. elemosyna a morte liberat et facit inuenire vitam eternam. Se-cũda est. Eccl. xxvij: Qui elucidant me vitã eternam habebunt. Ecce premium quod p̄ mittit diuina sapia suis elucidatoribus:

Tercia est Daniel. xij. Multi de his qui i puluere terre dormiunt euigilabũt. Alij in vitam eternam Alij in obprobriũ vt vide-ant semper. Premissis aũt omnib⁹ articulis fidei vltim⁹ concordat qui est Carnis resur-rectionem et vitam eternam Amẽ. Hec ẽ eti am sententia verissima catholice fidei et do ctorũ. dicitur enim in libro de ecclesiasticis dogmatibus solũ hominẽ credim⁹ hr̃e aiã substantiuam que et exuta a corpore viuit et sensus suos atq3 ingenia viuaciter tenet nec cũ corpore moritur sicut Arabs assent nec post modicũ interuallũ sicut zenon q̄a substantialiter viuit. Et Aug. O aĩma mea illã patriã petere debuisti in qua est quies sine labore gaudiũ sine dolore. pax sine tri-bulatione. lux sine tenebris. vita sine morte Jsdẽ si simul aĩa cũ corpore interiret p ni-hilo dei filius deo patri spiritũ cõmẽdaret. sed moritur et deo patri spiritum cõmẽdat vt mortem corporis et ĩmortalitatem aĩe desi-gnaret. Confirmant̃ finaliter omnia predi-cta auctoritate beati gre. in. iiij. libro dyalo-gorum vbi loquens de vita anime post obi tum sic ait. Carnales quiq3 q2 illa inuisibi-lia scire nõ valẽt per experimẽtũ. dubitant vtrũ ne sit quod corporalibus oculis nõ vi dent que nimirũ dubietas primo parẽti no stro esse non potuit. q2 et exclusus a paradi-si gaudijs hoc qd̃ amiserat quõ viderat re-colebat. Hi aũt sentire vel recolere audita ñ possunt quia eorum nullum sicut illi saltem de preterito experimentum tenent. Ac si enĩ p̄gnans mulier mittatur in carcerẽ ibiq3 pu erum pariat qui natus in carcere nutriet̃ et crescat. Cui si fortasse mater que hunc genu it solem. lunam. stellas. mõtes. et campos: volantes aues. currentes equos nominet: Jlle vero qui est in carcere natus et nutritus nihil aliud q̄ tenebras carceris sciat et hec quidem esse audiat. sed q2 ea per experimen tum non nouit veraciter esse diffidat. Jta in hac exilij sui cecitate nati homines dum es-se summa atq3 inuisibilia audiunt. diffidũt an vera sint quia sola hec infima in quib⁹ na ti sunt visibilia nouerunt. Unde factum est vt ipse inuisibilium et visibilium creator ad humani generis redemptionem vnigenitus patris veniret et spiritum sanctum ad corda nostra mitteret. quatinus per eum viuifica-ti crederemus. que adhuc scire per experimẽ tum non possumus quotquot ergo hũc spi ritum hereditatis nostre pignus accepimus de vita inuisibilium non dubitamus. Nã quia post mortem carnis viuat anima patz ratio sed fidei admixta. Nunquid et sancti apostoli ac martires xpi presentem vitam d̄ spicerent. in morte carnis animas ponerẽt.

nisi certiorẽ animarum vitã subsequi scirẽt. Et ecce hi qui animas in morte posuerũt atq; animarũ vitam post mortem carnis esse crediderunt quotidianis miraculis choruscant. Ad extincta eorũ nãq; corpora viuentes egri veniunt et sanãtur. piuri veniunt et demonio vexantur. demoniaci veniũt et liberantur leprosi veniũt et mũdãtur. deferũt mortui et suscitantur. Si igitur vitã aie manentis in corpore deprehẽdis ex motu membrorum cur non perpendis vitam aie p⁹ corpus etiã per ossa mortua in virtute miraculorum. Nã et multi nostrorũ mentis oculũ fide pura et vberi orõe mũdantes egredientes ex carne aias frequenter viderũt. hec ille De hoc ponũtur plura miracula in libro dyalogorum vide ibi

De heresi eorũ qui dicunt ꝙ nõ possunt euitare peccata qui fuerunt nati in tali constellatione vel signo.

q Vartadecima heresis est eorũ qui dicunt se nõ posse euitare peccata qr sunt nati in tali signo: Hic notãdũ est ꝙ ſm gre. in omelia et ſm Aug. in .v. de ciui. di .c.i. et. xxiiij. q. iij. quidam heretici. et ẽ ysid. viij. Ethy. c. v. fuerũt quidã heretici dicti priscillianiste qui fundamẽtis astrologorũ adherentes dicũt vnũquẽq; hoiem sub cõstellationibus stellarũ nasci earũq; influentijs regi. dicunt etiam tales stellas dictorũ hominũ eẽ fatũ. quod quidẽ fatũ ſm August. nõ dicũt dispositionẽ ac causarũ ordinem siue cõnexionẽ in ipsis reb⁹ ſm diuinã voluntatẽ sicut dicit boeci⁹. iiij. de cõsolatiõe ꝓsa. vi. Sed dicũt fatũ vim positionis syderũ q̃l' est qñ quis nascitur vel cõcipitur quã vitare nõ possent dicũt etiã habere ptãtem stellas super hoim vitã mortem actus et officia. dicunt em̃ ꝙ mars facit hominẽ homicidã et p̃liatorem. Aquarius piscatorẽ. Libra trapezetã cãpsorẽ et mercatorẽ huius opinionis fuerunt thalmudiste dicentes de thalmuth. talia verba. filij et ꝓuisiones rerũ nõ depẽdent ex meritis sed depẽdẽt ex cõstellatione signi: Sic attribuerũt malũ regis saul et bonũ regis dauid planetis et signis dicẽtes in eodẽ libro. Si natus fuisset saul in signo dauid. ꝙ cecidisset coram eo Item dicunt iudei in libro thalmuth. in. c. q̃d incipit cedet thabemet ꝙ vn⁹ doctor cui nomẽ erat rabi Alazar vempeda dicebat ꝙ stringebatur et fortiter mũdus. vult dicere ꝙ habebat magnã paupertatem et faciebat orationem deo ꝙ reuelaret ipsum ab illa magna paupertate. et dicitur ibi ꝙ de⁹ respondit sibi vis ꝙ ꝓpter amorẽ tuũ destruã mundũ et iterũ creem illum et forte eris in signo in quo efficiens diues. Ex quibus apparet manifeste ꝙ isti intelligebant deũ non habere ptãtem auferendo ab illo miseriam nisi mediantibus signis. Ex isto fundamẽto supradicti heretici posuerunt ꝙ stella que nato domino orta fuit ad hoc nouiter facta et creata fuit vt xp̃o influeret sup eius vitã mortem. actus et officia ptãtem haberet et sibi in omnib⁹ fatũ esset Protãto dicit greg. vbi supra ꝙ predicti heretici hoc in adiutoriũ sui erroris assumunt ꝙ noua stella exijt cũ dominus in carne apparuit cuius fuisse fatũ eandẽ stellam putant. Predictus error siue heresis improbat̃ per tres doctores ꝓbatissimos. s. ꝑ august. Crisᷓ. et Greg. Et primo per aug. qui i quinto libro. de ciui. dei in. c. i. dicit istã opinionem esse offensiuã et iniuriosã quatuor rebus insignibus et irreprobabilib⁹. Prio cõi lege et secte in generali. Secũdo celo in speciali. Tercio iudicio diuinali. Quarto ꝓbationi expimentali. Primo Aug. dicit ꝙ ista opinio est offensiua et iniuriosa omni legi etc̃. ſm em̃ tulliũ de natura deorũ omnis lex et secta posuit deum esse. Non est tam fera tã rudibusq; moribus cuius mẽtem opinio deorũ non habuerit inquit tullius. Itẽ omnis secta et lex ponit ꝙ deus in necessitatibus debet inuocari et rogari. Unde secundum phm in ethicis latera et cultus deorũ sunt de lege nature et ſm tulliũ vbi supra. Omnis lex et secta sacrificia quedam habz q̇b⁹ deos suos reuererẽ. Si ergo ista opinio veritate contineat que dicit stellas hr̃e hanc potestatem ꝙ ex suis influentijs morib⁹ et actibus hominum imponant necessitatem quam euitare non possint. ad quid deus in necessitatibus inuocabitur aut rogabitur q̃si dicat frustra. Unde contra ponentes istaz opinionem dicit in textu. Hi ab auribus hominum repellendi sunt non solum eorum q̇ veram religionem tenent. sed qui deorum q̇liumcũq; licet falsorum volunt esse cultores Hec opinio quid aliũd agit nisi vt null⁹ oino

colatur aut rogetur de⁹. hec aug. Item secun/
do hec opinio est offensiua et iniuriosa celo spā
liter magna: diffamatio istius ciuitatis esset
si diceretur q in aula sui cōsiliarij ciues et
rectores cōcluderent et determinarēt latroci
nia pperpetranda homicidia et certa mala com
mittēda p istā ymaginationē. Augu. dicit
q celum quedaz curia vel ciuitas est. ciues
sunt stelle et si isti influunt et necessitant ad
latrocinia homicidia et cetera. mala celo est
vituperiū et iniuria. Tercio hec opinio ē
offensiua et iniuriosa diuino iudicio. Unde
aug. in textu. Quale inquit iudiciū de factis
hominū relinquitur deo quib⁹ celestis adhi/
betur necessitas ad idem. xxiij. q. iiij. vas.
ire. Quarto et vltimo est offensiuā hec o/
pinio pbationi experimentali. sepe videm⁹
q duo gemi nati et cōcepti sub eodē signo
et cōstellatione stellarū sunt ita diuersi in oī
bus et dissimiles q magis sunt similes illi
qui in diuersis constellationibus sunt nati
et cōcepti et istā rōem dicit aug. fortissimam
Unde in textu contra istos. Quid inquit est
q nūq dicere potuerunt cur in vita gemino
rū in actionib⁹ in honorib⁹ ceterisq reb⁹ ad
humanā vitā ptinētibus atq in ipsa morte
sit plerūq tantaq diuersitas vt similiores
eis sint quantum ad hoc attinet multi extra
nei q ipsi inter se gemini qui exiguo tpis i/
teruallo in nascendi separato in cōceptu au
tem per vnum cōcubitum vno etiam momē
to seminati. Dat exēplū. in. iiij. c. et idē hēt
Gen. xxv. Malach. i. et. xlvij. d. q̄tūlibet. ia
cob dilexi esau. o. habui. Nati sunt duo ge/
mini antiqua patrū memoria sic alter p⁹ al/
terum vt posterior plantā prioris teneret tā/
ta fuit in eorū vita morū diuersitas tāta in
actibus disparitas tanta in parentū amore
dissimilitudo vt etiam inimicos eos inter se
faceret ista distantia. Nunquid hoc dicitur q
vno ābulāte alius sedebat. vno dormiente
ali⁹ vigilabat. vno loquēte ali⁹ tacebat. vn⁹
duxit mercenariā suitutē ali⁹ n̄ suiuit vn⁹ a
mre diligebatur. ali⁹ amrē n̄ diligebatur vn⁹ ho
norē q apd eos magn⁹ habebatur amisit al
ter adeptus est. hec. aug. Secūdo improbatur
ista heresis p Cris. qui dicit q hec opinio fa
cit triplicē blasphemiā in deū. pria ē q de⁹
est et fuit malus in stellas creando. vnde su
per Math. dicit sic. Si aliquis adulter et ho
micida fiat per stellas magna est iniquitas
stellarum. maior illius qui creauit stellas.
Nam cuz sit presciens futurorū deus ex quo
tanta iniquitas futura erat per stellas si no/
luerit emēdare non est bonus. si voluit et n̄
potuit impotēs est. Secūda blasphemia est
q deus est crudelis in talib⁹ p delictis pe/
nas dare. vn̄ Cris. vt quid mali penā susci/
piam. quod nō voluntate sed necessitate cō/
misi. Tercia blasphemia est q de⁹ est insipi
ens in precipiēdo. Unde Cris. Quis em̄ iu
bet aliquē ne faciat malū quod non potest
declinare aut vt faciat bonū ad quod nō po
test peruenire. hec ille. vnde merito dicitur. M.
xi. Iugū enim meū suaue est. et. i. Io. v. mā
data eius grauia non sunt. Tercio et vlti
mo improbatur hec opinio heretica p greg. si
cut p aug. Sed dat spāliter vnū exemplum
de honorib⁹ et dignitatibus hominū. Vn̄ i
omelia epiphanie dicit sic. absit a fidelium
cordibus vt fatū aliquid dicamus vitā qp
pe hominū solus hanc conditor qui creauit
administrat. Nec em̄ ppter stellas homo.
sed stelle ppter hominē facte sunt. Sequitur i
psarū quoq francorūq terra reges ex gene
re prodeunt quibus pfecto nascentib⁹ quis
estimet quanti eisdem momentis horarū et
temporū ex seruili conditione nascantur.
et tamen regum filij vno eodēq sidere cum
seruis nati ad regnum pficiunt cum serui q
secū fuerāt geniti in seruitute moriantur. Hec
greg. Patet igitur per istos tres doctores ve
nerabiles q predicta opinio est falsa et he/
retica. Unde determinando veritatem cō/
cludit aug. de stella nouiter xpo nascente cre
ata q ipsa nō est xpo infatum. Unde ser/
mone. viij. super Io. non est sub fato syder
dominus syderum cum ipse sit conditor sy/
derum. et cōtra faustū nō io xps nat⁹ est vt si
dici oportet nō stellā xpo sed xpm stelle fa/
tū diceremus fuisse. Ipse quippe illi non il/
la huic nascendi contulit causam. Sed que/
reret aliquis diligens scire vtrum ex impres/
sione luminarium celestiuz causetur aliquo
modo in hominibus diuersitas morum. re
spondetur q mores hominum et euentus
futurorum a syderib⁹ causari dupliciter pōt
intelligi aut necessario et sufficienter aut di/
spositiue et contingenter. Si dicatur primo
modo sic non tantum est falsum sed etiam
hereticum quia repugnat xpiane religiōi. tn̄
qz veritas fidei in hoc errore saluari n̄ posset

dum enĩ omnia ponit a syderibus necessa/
rio euenire tollit meritum et per consequens
glãm tũ qꝫ honestas morũ per hũc errorẽ ꝑ
iudiciũ patitur dũ culpa peccãtis in sydera
refunditur vt supradictũ est qꝫ sic licẽtia ma
lefaciendi sine reprehensione creditur vt hõ
ad orandũ et colendũ sydera incuruetur Si
autem dicatur mores hominũ a dispositio/
nibus syderũ variari dispositiue et contigẽ/
ter sic põt habere veritatẽ qꝫ nec rõi nec fidei
repugnat planũ est enim ꝙ dispositio cor/
poris varia multũ facit ad variationẽ affe/
ctionũ et morũ anime vt plurium enĩ aĩma
corporis cõplexiones imitaꝛ̃ vt dicit sex pri
cipiator. Unde colerici sunt iracũdi et sãgui
nei sunt benigni. melancolici sunt Inui/
di et fleumatici pigri hoc aũt nõ est necessari
um qꝫ anima dominatur suo corpori maxi/
me qñ ẽ adiuta ꝑ grãm. multos enĩ videmꝰ
colericos mãsuetos et melãcolicos bẽignos
qm̃ ergo virtus corporũ celestiũ opaꝛ̃ admi
xtionẽ et qualitatẽ cõplexionũ. Hinc ẽ ꝙ per
consequens operatur quodãmodo ad qua
litatem morum valde tamẽ de longinquo.
plus enĩ facit ad qualitatem cõplexionis vir
tus nature inferioris ꝙ̃ virtus syderũ. Un/
de aug. in. v. de ciui. dei. c. ij. In solutiõe cu
iusdã questionis de duobus fratribus qui
simul infirmabantur et curabantur cum que
reret vnde hoc esset: magis cõmendat ratio/
nem ypocratis ꝙ̃ astronomi ypocras enim
rñdit ꝙ hoc erat ꝓpter similitudinẽ cõplexi
onis. Et astronomꝰ rñdit ꝙ hoc erat ꝓpter
idẽptitatem constellationis melius enim re
spondit phisicꝰ quia cãm dedit magis ꝓpri
am et propinquam. Est sic ergo dicẽdũ ꝙ i
pressiones syderũ aliquo modo disponunt
ad varietatẽ morũ. nõ quidẽ dispositiõe ne
cessaria et ꝓxima et sufficiente sed remota et
contingente. Sed obijcitur ꝙ phus libro d
ꝓprietatibꝰ elemẽtorum dicit ꝙ regna va/
cua facta sunt et terre depopulate apud con
iũctionẽ. Jouis et saturni sed talia non de/
pendent ex libero arbitrio ergo etc̃. Respon
detur ꝙ hoc dicit phs non qꝫ homines non
potuerunt resistere influentie illius constel/
lationis. sed qꝫ noluerunt qꝫ dicit Tholome
us in almagesti. sapiens homo dominabiꝛ̃
astris ꝙ̃uis autẽ cõiunctio iouis et saturni
eo ꝙ saturnus habet influentiã melãcolicã

et malam Jupiter aũt immittit valde bonã
influentiam põt ad rixã vel discordiam ho
mines inclinare cui tamẽ inclinationi hoĩes
ꝑ libertatem arbitrij pñt resistere et satis fa/
ciliter cũ adiutorio gratie dei. Obijcitur
iterũ quia damascenus li. iij. c. vi. dicit cõsti
tuũtur multotiens et comete signa quedam
mortis regũ. etc̃. Responsio quidã dicunt
ꝙ cometa nec naturaliter generaꝛ̃ nec ẽ vna
de stellis in firmamento positis. Unde nec
eius significatio est naturalis. Unde dama
scenꝰ li. ij. c. vi. dicit ꝙ comete nõ sunt ex his
que a principio genite sunt sed diuina iussio
ne sꝫm ipsum tempus constituũtur et rursus
dissoluuntur hec damascenus. et per tale si/
gnum deus prenunciat mortem regum ma/
gis ꝙ̃ aliorum tũ qꝫ rex est persona cõmũis
tum qꝫ ex hoc põt oriri turbatio regni de cu/
ius custodia magis solicitant angeli ꝓpter
cõmune bonũ. Et si queras quod est illd
regnum in quo debet tale accidere. hic respõ
det catholicus dicẽs ꝙ qñcũqꝫ apparet sem
per significat mortem vel ĩmutationem ali/
cuius principis vel destructionis alicuiꝰ pa/
trie. et semper dirigit radios suos ad illã pa
triam cui minatur. Alij autem qui viã phi/
sicam sequũtur videtur ꝙ stella cometa sit i
pressio calida et sicca generata ex inferiore ꝑ
te aeris ꝓpe ignem de vapore calido et sic/
co et globꝰ illius vaporis adunatus appa/
ret corpus stelle. Partes autem illius corpo
ris discontinuate circa illum globum et ĩ lõ
gum protẽse in suis extremitatibus illi glo
bo cõiuncte sunt quasi eius come sicut loqꝛ̃
albertus magnus dicens ꝙ comete sũt stel
le habentes comas quod fit per aerem inflã
matũ contentũ a stellis siue planetis quiqꝫ
scꝫ saturno Joue. mercurio et venere: Isti ei
planete ꝓpter velocẽ motũ ipsorũ igniunt
aerem in circuitu eorũ et sic propter aerẽ iflã
matum contentum a stellis predictis coniũ
cto lumine eorum cum eo videntur stelle il/
le comete et secũdum hanc positionẽ signat
et causat non per se sed per accidẽs mortali/
tatẽ ꝓuenĩẽtem ex infirmitatibꝰ calidis et sic
cis qꝫ vehemens dispata siccitas consueta ẽ
ꝓuenire et cõtinuari generationi comete et
quia vt in pluribus diuites nutriunꝛ̃ calidis
et siccis. Ideo illo tẽpore multi diuites mo/
riũtur inter quos mors regum et principuꝫ

est magis notabilis. Huius opinionis vi̇d tur esse ysodor⁹ in .iij. ethymoloiarū: Dicit enim ꝙ hoc genus syd'ris qn̄ apparet signat pestilentiā. aut famā. aut bellū. Item videt sentire beda. Dicit eī ꝙ signat pestilentiam aut bella. aut ventus. aut estus. Et si queras vtrū illa stella que apparuit i natiuitate xp̄i fuit cometa. Respondet beda. ꝙ nō qꝛ ex q̄ buscūq; causis nascatur cometa siue ex planetis siue ex fixis semper apparet in pte sep tētrionali. Stella autē que apparuit in ortu xp̄i mouebat ab oriente ad meredieē versum occasum quod nō solet facere mot⁹ cometarū. vt dicitur Cris. et sic pꝫ fm̄ quālibꝫ istarum opinionū nullū penitus astra habet dominium super liberum arbitrium. licet indinent dispositos ad aliquas passiones.

Quod diffinire que assertio est catholica vel heretica pertinet ad theologos.

Septia cōsideratio est scire ad quos ptinet diffinire que assertio est catholica vel heretica vtrū .s. ad theologos vel canonistas. Et respōdet venerabilis Guillermus ockan in suo dyalogo ꝙ istud verbū diffinire habet plures significationes de quibus due ad propositum vidētur ptinere. Contingit enim aliquid diffinire auctoritate officij. et sic diffinire que assertio catholica et que heretica sit censenda ad summum pontificem pertinet et concilium generale. Aliter contingit diffinire per modum doctrine quomodo magistri in scholis diffiniunt questiones et determinant et sic accepto verbo diffiniendi circa propositam questionem diuersimode sentiunt litterati. Est enim vna opinio ꝙ ad canonistas principaliter spectat que assertio ē. catholica que heretica iudicare ad quod mouentur triplici ratione: Prima est hec. Ad illam sciētiam principaliter spectat diffinire vel discernere que assertio est catholica et que heretica censenda. que principaliter tractat de assertione veritatum theologicarum et reprobatione heresum damnatorum huiusmodi est scientia canonistarum et non theologorū ergo. Secunda ratio hec est: Ad illam scientiam pertinet diffinire que assertio est catholica et que heretica est censenda cui fides q̄tum ad credibilia principalibus adhibetur. Sed q̄tum ad ea que sunt fidei magis credendum est canonistarum scientie q̄ theologorum quia magis credendum est ecclesie per quam edita est scientia canonistarum q̄ euangelio teste augustino qui videt asserere maiorem esse auctoritatem ecclesie q̄ euangelij. quia nec euangelio inquit crederem nisi auctoritas ecclesie compulisset ergo ad scientiam canonistarum magis pertinet diffinire que assertio est catholica que heretica ē censenda q̄ ad theologiam. Tercia ratio est hec. Ad illam scientiam principaliter spectat discernere que assertio est catholica que heretica est censenda cuius auctoritas habet symbolum fidei et articulos ordinare et articulos fidei recte et rite distinguere sed hoc spectat ad summum pontificem qui actor est scientie canonistarum ergo per consequens ad ipsos principalius q̄ ad theologicos pertinet diffinire que assertio catholica que heretica debeat reputari. Alij indubitanter tenent ꝙ ad theologiam spectat non per modum diffinitionis auctoritatiue sed per modum doctrine principaliter diffinire que assertio catholica que heretica censenda est et ꝙ ad canonistas non ptinet nisi inquantum eorum sciētia aliqua ad fidem spectantia dinoscitur mendicare a theologia quod nituntur rationibus affirmare. Quarum prima est hec. Ad illius scientie doctores propter quam solummodo dicitur assertio catholica vel heretica pricipaliter spectat diffinire per modum doctrine que assertio est catholica reputanda. Sed per theologiam solummodo scitur q̄cunq; assertio catholica reputanda quia illa assertio sola que est consona theologie ē vere catholica. Illa vero que theologie noscitur aduersari esse dinoscitur heretica. Si enim aliqua assertio quibuscunq; de causis summorum pontificum vel etiam generalium consiliorum aut etiam imperatorum legibus inueniretur aduersa si theologie nullatenus obuiare q̄uis ꝓ falsa et erronea posset hri. nō tn̄ deberet inter hereses cōputari.

ergo ad theologie tractores pricipaliter ptinet diffinire p modū doctrine que assertō catholica et que heretica censenda est. Secunda ratio est hec. Ad illius scientie tractatores in qua explicite et cplete traditur regula fidei orthodoxe principaliter spectat diffinire per modū doctrine que assertio catholica que heretica ē cēsenda. Hmōi aūt est sciētia theologica nō canonistarum. multa.n. ad fidē nostrā spectantia in theologia reperiunt explicite de quibus in scientia canonistaruz mentio nō habet. nihil autē pertinēs ad regulam fidei in alia sciētia poterit repiri nisi ꝙ a theologia recipiunt. ergo ad theologos noscitur talis diffinitio principaliter ptinere ad canonistas non spectat nisi inquantum aliqua theologica a theologia noscunt mēdicare. Tercia rō est hec de assertiōib⁹ quas sciētia superior et inferior tractare noscūt hꝫ superior scientia principalius iudicare. Sꝫ de quibusdā assertionib⁹ catholicis et hereticalibus theologia que est superior et scientia canonistarū que est inferior aliquo modo pertractāt ergo ad theologiā ptiet pricipalius talis diffinitio. et per cōsequēs ad theologos principaliter spectat diffinire per modū doctrine que assertio catholica q̄ heretica est censenda. Plures alias solēnes rationes facit vbi supra venerabilis ochā sed hec sufficiant pro presenti. Restat autē rn̄dere ad rationes canonistarum. Ad primam nōnulli respondent theologi dicētes ꝙ ad theologiā nō ad scientiam canonistarū spectat principaliter de approbatione veritatū catholicarū et reprobatione heresum dānatarū tractare cuius rōem assignant dicētes: ꝙ assertio veritatis est approbatio veritatis qui.n. aliquod dictū asserit esse verū approbat illud dictū tanꝙ verū assertio veritatis est approbatio veritatis. Approbatio autē veritatis est reprobatio cōtrarie falsitatis qꝛ qui aliquam approbat veritatē per ꝯsequēs cōtrariam reprobat falsitatem sicut qui pcipit vnum contrariorum per consequēs phibet aliud vt notat gl. in decreto di. pria dūanum super verbo prohibetur. assertio ergo veritatum theologicarum per quandā cōsequentiam est reprobatio omnium heresum contrariarum. Cū ergo per theologiā pricipaliter veritates theologice asserant. sequitur ꝙ approbatio veritatū theologicarū et dānatio heresū principaliter ad theologiaꝫ ptiet Sed dices ex quo talis approbatio et reprobatio pricipaliter ad theologiam ptinet ergo non tm̄ ad eam pertinet respondent predicti dicentes ꝙ ad scientiam canonistarum pertinent libri decretorum et decretaliū et alie questiones summorum pontificū et episcopale in quibus quedā veritates theologice asseruntur et nōnulle hereses reprobātur. licet tamē ille veritates et hereses sit pauce respectu illarum que in theologia habentur. et ideo non tm̄ ad theologiam. sed etiaꝫ ad scientiam canonistarū spectat aliquas veritates catholicas approbare et aliquas hereses licet paucas reprobare. Ad theologiā autem spectant omnes veritates catholicas approbare et omnes hereses reprobare. q̄re licet principaliter talis approbatō et reprobatio ad theologiā pertineat. pertinet tamē secūdario nihilomin⁹ ad scientiam canonistarum. aliam rationem adducunt dicentes theologia veritates catholicas approbando et hereses reprobando a canonistarum scientia nihil omnino recipit vel mendicat: Canonistarum tamen scientia veritates catholicas approbando et hereses reprobando ad theologia omnia mendicando procedit quare ad theologiam hec principalius et vniuersaliter pertinere noscuntur ad canonistarum scientiam secundario et ptīculariter. Ad secundam rationem canonistarū respōdetur ꝙ ꝙtum ad ea que fidei sūt magis credendum est theologie ꝙ cuicunqꝫ alie scientie. nullisqꝫ scriptoribus quarūcunqꝫ scientiarum ita oportet credere sicut scriptoribus sacre theologie. Auctoritas beati Augusti. que adducatur vt nonnulli dicunt frequenter a multis contra intellectum beati August. pessime allegatur. Ad cuius intellectum dicunt esse sciendum ꝙ nomen ecclesie equiuoce in locis varijs scripturarum accipitur aliquando pro loco corporali diuinis officijs deputato. Aliquando pro aliquo speciali collegio clericorum. Aliquando pro toto collegio omnium clericorum. Aliquando pro aliqua multitudine speciali cleri et populi. Aliquando pro tota congregatione omnium fidelium simul in hac vita mortali degentium. Aliquando vero nomen ecclesie non solum totam congregationem viuentium Sed etiam fideles

mortuos comprehēdit et isto vltimo modo accipit ecclesiam btūs Aug. in li. cōtra manicheos et recitatur di. xi. capi. palam. qui ait palā ē ꝙ i re dubia ad fidē valeat catholico ecclesie auctoritas que ab ipsis fundatissimis sedib⁹ apostolorū vsqꝫ ad hodiernum diem succedentium sibimet episcoporum serie et tot populorū consentance firmatur vbi ecclesia catholica episcopos et pplos a tempore apostolorum vsqꝫ ad ordines sibimet succedētes importat. et sic accipit nomen ecclesie. Aug. cū asserit ꝙ non crederet euangelio nisi cū auctoritas ecclesie compelleret. Ista. n. ecclesia scriptores euangelij et omnes populos cōprehendit sicut ꝓbatum est. Quare ex auctoritate Aug. sane intellecta inferri nō pōt ꝙ magis sit credendū summo pōtifici canonū conditori ꝙ euangelio. et per consequens per eā ꝓbari non pōt ꝙ maior fides sit exhibenda sacris canonibus ꝙ euāgelio xpi. Concedūt tñ ꝙ magis credendū est ecclesie que est multitudo catholicorum oim qui fuerunt a temporibus ꝓphetarum et aplorū vsqꝫ modo ꝙ euangelio. ñ qꝛ de euangelio sit aliqualiter dubitādū. sꝫ qꝛ totū est maius sua pte. Ecclesia igitur q̄ maioris auctoritatis est ꝙ euangelista est illa ecclesia cuius auctor euangelij ps esse dinoscitur. Nō est aūt mirū si maior ē auctoritas totius ꝙ ptis. ideo maior est auctoritas totius congregationis cōprehēdentis euāgelistas et omnes alios orthodoxos vsqꝫ ad hec tpa ꝙ vnius vel etiam plurium personarū congregationis eiusdem. Quod autem conditor canonū non sit maioris auctoritatis ꝙ euangelium sed multominoris ipsimet. canonū cōditores testantur apte. Urbanus enim papa vt habetur. xxv. q. i. c. sūt quidem ait sciendum vero sum ope est ꝙ inde nouas leges pōt cōdere pōtifex supple romanus. vnde euāgeliste nequi ꝙ aliqd dixerunt vbi vero apte domin⁹ vel eius apostoli vel eorū sequaces sancti patres sentētialiter aliquid diffinierunt ibi romani pontifices non nouam legē dare pñt sed poti⁹ qd̄ p̄dicatū ē vsqꝫ ad animā et sanguinē ɔfirmare dꝫ. si ei ꝙ docuerūt apostoli et ꝓphete qd̄ absit destruere niteret̄ nō sniam dare sꝫ magis errare cōuinceretur. Ex his igit̄ colligitur euidēter ꝙ cōditor canonū mioris ē auctoritatis ꝙ euāgeliū sacrosanctū cōtra qd̄ nouā legē nequa ꝙ cōdere pōt sed euāgeliū defendere vsqꝫ ad aiam et sanguinē obligatur Contra quod si nouā legē dare p̄sumeret esset de errore p catholicos cōuicendos. hiis fabian⁹ papa cōcordat q̄ vt hēt. xxiiij. q. iij. c. q̄ oipotētē deū metuit nec cōtra euāgelium nec cōtra apostolos nec cōtra ꝓphetas nec sanctorū patrū istituta agere aliqd vllo mō p̄sentit. Ex quib⁹ verbis patēter habetur ꝙ cōditor canonū si oipotētē metuit nihil contra euāgeliū cōponere p̄sumit statuere et ita nō maioris sed minoris auctoritatis ꝙ euāgeliū eē dinoscit̄ ꝙ in plurib⁹ capitulis in libro decretorū in certis luce clari⁹ cōstat sicut ex distinctione. ix. c. noli. et. c. ego solis eis. c. quis nesciat. et. ca. noli. et. c. neqꝫ. et ex. xiij. di. c. sicut. et ex cā. ij. q. iij. c. si is q̄ p̄est. Alie auctoritates ꝙ plurime quas longū eēt recitare hocidē asserūt māifeste. et ꝓpter easdē rōes dicūt ꝙ tota multitudo xpianorū nūc vita mortali viuētiū nō est maioris auctoritatis ꝙ sit sanctū euāgeliū qꝛ multitudo viuentiū dꝫ vsqꝫ ad animam et sanguinē defensare euangeliū. Ad terciam rōem canōistarū ñdēt nōnulli dicētes ꝙ sūmus pōtifex debet sacrarū lrarū hr̄e noticiā et etiā in sacris canōib⁹ debet esse pit⁹. Et ideo simbolū ordinare et articulos fidei recte distinguere spectat ad ipsum p̄cipue cū cōcilio et assēsu cōcilij generalis. Sed in simbolū ordinādo et articulos fidei distinguendo et eadem ratione in distinguendo autentice que assertio est catholica et que heretica reputanda theologie principaliter debet initi. secundario autem in sacris canonibus se potent fundare. Et ideo ex ista ratione concludi potest ꝙ ad theologos spectat principaliter diffinire docendo vel legem alijs exponendo q̄ assertio inter catholicas queue inter hereticos debet numerari. Et licet cum theologi vel alij de heresi accusantur vel alios excusare conantur. libellus excusationis responsionis appellationis. et huiusmodi componere nesciant nec formare sed ad canonistas oporteat eos recurrere. non tamen ex hoc concluditur ꝙ ad eos principaliter pertineat diffinire que assertio catholica et que heretica est censenda vt dictum est. quia aliud est discernere que assertio ē et cetera. et aliud ē scire formas accusationū et modū agendi cōtra hereticos i iudicō defendēdi de heresi

accusatos qr primū ad theologos. secūduz ad canonistas dinoscit̄ ptinere quoniā aliud est cognoscere denarios veros et falsis aurū ab auricalco. equos sanos ab eqs egris arma fortia fabricata ab alijs. Et aliud est scire si aliquis de aliquo pdictorū voluerit i iudicio accusare aliquem accusatus si se voluerit defensare quō libelli accusationis. mīssionis appellationis et hmōi qr vti in iudicio fuerit oportunū confici debeāt et formari. primū admonetarios aurifabros. fabros ferri. et fabricatores armorū spectare dinoscitur. Secūdū vero ad iuristas nō est dubium pertinere. Unde p istā rōem probari ɔtingeret ꝙ ad iuristas pertinet discernere qd̄ arū est verū et qd̄ falsum qui panni sunt artificial'r facti qui aliter. Et vt ɔcludā breuiter de omnibus mechanicis et reb⁹ naturalibus vniuersis. que in vsum hominū veniūt haberent principaliter iuriste discernere qualia eēnt fm naturā suam vel artem. cū de huiusmodi omnib⁹ contingat in iudicio litigare. In quo casu necessariū est litigātes p libellis accusationes missionis appellationis et huiusmodi ad iuristas habere recursum. Constat ꝙ sepe iurispiti de reb⁹ minimis an sint tales quales debēt eē fm naturā vel artem a qua fiunt nesciūt iudicare. quō tamē de talibus reb⁹ recupandis vel defendendis in iudicio oporteat formare libellos et alia que spectant ad formam agendi et defendēdi corā iudice non ignorant.

Quō heretici a fidelib⁹ sunt vitādi.

O Ctaua cōsideratio ē si heretici sūt vitandi. quare videt̄ alicui ꝙ non fm illud Math. xiij. Ne forte colligentes zizania eradicetis simul' et triticum sinite vtraꝙ crescere vsqꝫ ad messem. zizania sunt heretici triticū vero fideles messis finis seculi. ergo heretici sunt tolerandi inter fideles et ñ sunt ab eis vitandi vsqꝫ ad finem secul. pro declaratione huius cōsiderationis. et solutione argumenti notandū ꝙ multiplex ē cōmunio et similiter multiplex est cōionis priuatio. Est. n. cōmunio spūalis. s. que est i cōsensu vero vel interpretatiuo et hoc modo ñ est cū hereticis cōicandum. sic intelligitur illud. ij. Cor. vi. Exite de medio eorum gl. spiritualiter. s. vt eorum scelera increpetis. Est secūdo communio in sacramentis hoc etiam modo non est communicandū cū hereticis notatis siue nominatis. qui ēt licet ñ sint notati siue nominati tamen quantū est ex se priuētur effectu cōionis sacramentoruz qr ipso iure sūt excōicati siue occulti siue manifesti extra de hereticis. excōicamus. Et iterum communio in cibo potu et hmōi hoc ēt modo non est communicandum cum ill' hereticis qui precisi sunt ab ecclesia nominatiꝫ Est etiam quarta cōmunio corporalis vt cohabitatio in eadem ciuitate. et talis communio non vitabatur in principio ppter multitudinem hereticorum. si autem timeretur de lapsu ab aliquibus tutius esset non habitare cum eis. Sic ergo pōt responderi ad argumentum ꝙ illud dictum pōt intelligi de hereticis occultis quorum heresis deprehendi nō pōt tales. n. et si excōicentur excommunicatione generali. non tñ excōicatione personali nec exterminār̄ gladio materiali nisi cū multitudine infideliū manifestorum intelligantur. vel intelligi pōt de catholicis mal' Unde Rabanus. habens discretionis exēplum equanimiter debet tolerare malos p pter bonos. Sciendum autem ꝙ messis dicitur tempus illud quo heretici mãifeste corruptiui aliorum. sunt abijciendi euangelica falsc secundum hoc intelligitur pmissio ergo tempore illo quo nō discernitur plene an sit hereticus. cum autem innotuerit plene ecclesie corruptio sua est personaliter presciñdendus. Unde Augustinus li. de vera religione dicit sententionaliter ꝙ in ecclesia tādiu sustinetur error alicuius donec aut accusationem inueniat. aut opinionē prauam ptinaciter defendat. Cū autē dicitur. i. Cor. xij. necesse est hereses eē. Ibi dicitur necesse illud quod est vtile per accidens siue preter intentionem hereticorum. s. ad hoc vt ab his que se exercent in diuina scriptura pigricia eam discutiendi excutiatur et magis fidei veritas declaretur. vt supra patuit consideratione quinta. hoc etiam habetur ex glo. super illud. Esa. vij. hoc dicit domin⁹ et cetera. super. i. vsqꝫ ad finem seculi erunt alique hereses vel malicie hominum ad exercendam fidelium sapientiam et patientiam. Sic ergo patet quomodo heretici sunt vitandi. scꝫ notorij. Dico ēt sine denunciatione cuꝫ nul

la possit tergiuersatione celari puta si publice p̄dicarent contra fidem. extra de cohabi. clerico. et mulierū. c. vestra. et. c. fi. possum⁹ tamen et debemus eos monere et inducere vt ad veram fidem redeant. In alijs vero n̄ licet eis cōicare etiam si sit pater filius maritus vel vxor aut soror huic seruituti subiectus. et ideo si infidelis discedit. discedat secūdū apostolum. xxviij. q. i. in. c. si infidelis

An sit cū hereticis aut alijs hoīb⁹ publice disputandū.

n Ona cōsideratio est Si est cū hereticis vel cū alijs infidelibus publice disputandū. R̄ndetur f̄m Tho. in secūda secūde. q. x. ꝙ in disputatione fidei sūt duo cōsideranda. vnū ex p̄te disputantis. s. qꝛ disputat tanꝗ̄ dubius de fide et expiri volens veritatem tunc peccat ꝓculdubio tanꝗ̄ infidelis. Si autem disputat ad confutādū errores vel ad exercitium est laudabilis. Aliud est considerandum ex p̄te audientium vtrum. s. ipsi sint. instructi et firmi ī fide tūc enim nullum est periculum disputare. Aut si audientes sunt simplices et in fide titillātes et tunc circa tales distinguendum est qꝛ si sunt solicitati ab infidelibus nitentibus ī eis fidē corrūpere. tūc necesse est publice disputare dūmodo inueniantur aliqui ad hoc idonei. per hoc. n. simplices in fide firmabūtur et tolletur decipiēdi facultas in fidelib⁹ Si vero nō sunt sollicitati tunc periculosum est publice de fide disputare corā simplicib⁹ quorum fides etiam ex hoc est firmior ꝙ nihil diuersum audiuerunt. et ideo non expedit eis vt audiant verba infidelium disputantium contra fidem. ꝓhibetur quoqꝫ oēs layci publice disputare de fide vel occulte q̄ vero contra fecerit excōicationis laqueo innodetur. extra de hereti. c. quecūqꝫ. li. vi.

De modo inquirendi hereticos.

d Ecima consideratio est videre q̄s est modus inquirēdi hereticos. Ad quod breuiter dicitur ꝙ si papa dat certam formā illa tenēda est: alias p̄nt queri p̄ accusationē inq̄sitionē et denūciationē. Sꝫ in examinatione testium cōtra hereticos debēt interesse due persone religiose et si fieri p̄t per publicā ꝫ personā cōscribi testiū dicta extra de hereti. c. vt officium. li. vi. §. volumus et conceditur religiosis qui dū essent in seculo tabellionat⁹ officiū habuerunt et exercuerūt et etiam clericis si in sacris sint constituti exercere libere officiū tabellionat⁹ quo ad p̄missa si eis iniunctum fuerit. vt in dicto. c. vt officiū. §. cōcedētes. Itē tenētur dyocesani vel archiepiscopi vel archidyaconi semel saltem in anno per se vel per alios querere hereticos vbi fama est eos hītare. et illos quos credūt de hoc aliquid scire debēt cōpellere iurare vt indicet si quos habent suspectos ꝓpter occulta conuēticula vel alia signa. extra in. c. excōicamus. §. addicimus. Suspectus autem si vocatus confitetur et speratur d̄ correctione pōt ei iniungi penitentia salutaris si autem negat et ante sit infamatus indicetur ei purgatio quā si non prestiterit excommunicabitur et vsqꝫ ad satisfactionem cōdignā ab omnibus euitabitur et si per ānum sic steterit extunc velut hereticus condemnetur. vt in dicto. c. excommunicamus. §. qui autem Item illi qui presunt ciuitati vel loco alij q̄cunqꝫ nomine censeantur ad requisitionem eorum debent iurare precise attendere inuiolabitur et seruare ac facere. ac omnibus suis subditis inuiolabiliter obseruari toto tēpore sui regiminis constitutiones in fauorē fidei a sede apostolica promulgatas ac etiā reprobatas. quas qui iurare noluerit et seruare vt infamis et tāꝗ̄ hereticorū fautor ac de fide suspectus. officio et honore sui regiminis expolietur nec vlterius ad dignitatē aliquam vel officium publicum assumatur nec teneat aliquid quod fecerit vt p̄tās hal iuus consul vel rector. extra li. vi. c. vt officiū §. statuimus. Debent etiam omnes rectores in hoc negocio parere dyocesanis et etiam ī quisitoribus nec aliquo modo debent cognoscere de hoc crimine. vt captus liberare et huiusmodi. alias sunt excommunicati et si excōmmunicationem sustinuerunt per annum condemnari debent tanꝗ̄ heretici. extra in capitulo vt inquisitionis li. vi. Item in negocijs heresis procedi potest simpliciter et de plano. et si periculum esset non nominatis accusationibus vel testibus publice nisi coram aliquibus prouidis precipiendo et detenēdo secretum et huiusmodi

sed cessante periculo publicentur sit in alijs iudicijs extra in.c.statuta.li.vi. Sed nũq̃d hereticꝰ poterit appellare. Dico ꝙ hereticis inhibita est appellatio extra codem vt inq̃sitionis.li.vi.

De pena qua sunt puniẽdi heretici.

V Ndecima cõsideratio est quali pena sunt heretici puniendi. Respõdetur ꝙ quadruplici pena sunt heretici feriẽdi.s.excõicatione depositione rerũ ablatiõe et militari persecutione. Excõicatione quia omnis hereticꝰ siue occultus siue manifestꝰ ipso iure est excõicatus maiori excõicatione xxiij.q.i.c.i.et.ij.extra de hereti.c.ad abolẽdam. Secũdo depositione quia indistincte siue clericus siue laycus etiã papa vel imperator vel quilibet alius debet deponi ab omni dignitate.xl.dis.si papa.xxxiij.q.i.q̃ cõtra pacem. Tercio rerũ tp̃aliũ ablatione: ꝙ omnia bõa eorũ debẽt confiscari ecclesie cui deseruiebant si erant clerici vel layci si in tp̃ali iurisdictione sunt ecclesie subiecti. Aliorũ vero laycorũ bona principibus secularibꝰ cõfiscantur. Quarto militari ꝑsecutione si eni ꝑpter malos puniendos oportuit regiã maiestatẽ non solũ legibus eẽ decoratã sed armis armatã multofortius ꝑpter hereticos exterminandos. Jõ dicit gl.i.Cor.v.d̃ paulo ꝙ cũ videbat aliquos ꝑternos ad corrũpentes fidẽ sathane tradebat corꝑaliter vexandos. Sic ergo heretici nõ solũ excõicant̃ et deponũtur.sed et oĩ officio et beneficio d̃bent expoliari.et si clericꝰ sit debet degradari.et demũ quilibet talis debet reliqui arbitrio ꝑtãtis secularis aĩaduersiõe debita puniẽdꝰ.s.crematione nisi cõtinuo post deprehensionẽ erroris ad fidem velit reuerti at errorem suum abiurare et satisfactionẽ exhibere et sic redeũtes debẽt in perpetuo carcere recludi extra de hereti.excõicamus.ij. Sꝫ quã penã incurrũt credẽtes receptores defensores et fautores hereticorũ. Respondetur ꝙ q̃libet talis est excõicatus et si nõ satisfecerit infra annum extũc ipso iure ẽ ĩfamis nec ad publica officia seu cõsilia nec ad eligendos aliquos ad hmõi nec ad testimoniũ debet admitti nec põt condere testamẽtum nec ad alicuius hereditatis successionẽ accedere. Nullus quoq̃ ei super quocũq̃ negocio sꝫ ipse alijs cogetur rñdere si iudex est eius nõ valet sententia. Si aduocatꝰ nõ admittitur eius patrociniũ. Si tabellio nõ valent eius instrumẽta et sic in similibus. Si vero sit clericus ab oĩ officio et beneficio dꝫ deponi.et illi qui tales postq̃ fuerint ab eccl̃ia denominati euitare cõtẽpserint debẽt excõicari ꝑbantur hec oĩa extra codẽ excõicamus.c.§.credentes. Jtẽ oẽs clerici qui talibꝰ exibẽt ecclesiastica sacramenta vel traderẽt ecclesiastice sepulture aut elemosynas seu oblationes eorũ reciperẽt debent priuari suo officio ad quod nũq̃ restituent̃ sine idulto sedis apostolice sp̃ali similiter et regulares quorũ ẽt priuilegia in illis dyocesibꝰ non seruent̃ eis in quibus tales excessus ꝑpetrare ꝑ̃sumpserint.vt in.d.c.excõicamꝰ.§.sane clerici. Et nota ꝙ ipi credentes eorũ erroribꝰ heretici sunt dicendi extra codẽ excõicamꝰ.ij. Quicũq̃ etiam hereticos credentes receptores defensores vel fautores eorũ scienter ꝑ̃sumpserint ecclesiastice tradere sepulture excõicati sunt nec debent absolui nisi proprijs manibus publice extumulẽt et ꝓiciãt corpora dãnatorũ et locꝰ ille perpetua careat sepultura extra de hereti.c.quicũq̃.li.vi. Jtẽ heretici cum omnibus fautoribus modo dictis et ipsorum filij vsq̃ ad secũdã generationem ad nullũ ecclesiasticũ beneficiũ seu officium publicum admittant̃ alias irritum est extra eo.c.quicũq̃.§.heretici. Et si dicas ex predictis colligitur ꝙ hereticꝰ est multiplici pena puniendus hoc videtur irrationabile q̃a deus nõ punit bis in idipsum. Cum ergo omnes heretici sunt excommunicati vt dictum est.et excõicatio si pena sequitur ꝙ non sunt alia pena puniendi. Respondetur ꝙ ꝑ vno peccato vna pena quis punitur. Sed si ad vnum peccatum plura concurrũt que sũt multa peccata vel propter relapsum eiusdẽ põt homo iuste puniri multiplici pena: Sꝫ quis ergo labitur in dãnatam heresim punitur pena excommunicationis quia vt dictũ est omnis hereticus est excommunicatus sꝫ si post abiuratam heresim iterum labatur d̃bet alia pena corporali puniri vel temporali damnari.

Quis põt capere hereticos et tormentis exponere.

De bello hereticorum.

[D]uodecima cõsideratio est scire q̃s põt cape et tormẽtis exponere hereticos. R̃ndetur ꝙ tã eps̃ ꝙ̃ inquisitor vnus sine alio pt citare et capere et tute custodire vel cõpedib⁹ mãcipare ad manicas ferreis si eis visum fuerit faciendũ. Sed deputare dare carceri et ꝙ magis ad penaz ꝙ̃ ad custodiam videatur vel tormentis exponere vel ad sententiam ꝓcedere contra eos nõ põt eps̃ sine iquisitore nec inquisitor sine ep̃o aut eius super hoc delegato aut ep̃ali sede vacante delegato capituli si sui adinuicez copiam possint habere infra octo dies postꝙ̃ se inuicẽ requisierint possunt tamẽ quilibet p̃dictorũ cõmittere alteri vices suas vel ꝑ litteras significare suum cõsilium et cõsensum. extra de hereti. multorũ in clemẽtinis

Sed occurrunt hic finaliter. xv. difficultates. Prima est si carcer in quo ponũtur heretici debeat esse cõis ep̃o et inquisitori. Dicit̃ ꝙ sic et debẽt habere duos custodes: vnum quẽ volet eps̃ et ei prouidebit et vterq̃ eorum põt habere sub se vnum fidelem ministrum et illius loci erunt due claues diuerse quarum vnus custodũ vnam et alius aliaz tenebit. et poterit officium ministrandi charitatis cõmittere suo ministro et tenentur p̃dicti custodes anteꝙ̃ exequantur officium coraz eis a quib⁹ assignãtur iurare tactis euãgelijs ꝙ in custodia oẽm diligẽtiam quam potuerũt adhibebũt et ꝙ alicui carceratorũ nihil in secreto loquetur vnus nisi audiente alio. et ꝙ ipis carceratis fideliter cõferent ꝓuisiõem quã ipi recipiũt ex ordiatiõe communi et ꝙ a parẽtibus vel amicis vel alijs fidelibus personis offertur eisdem nisi ep̃i vel inquisitoris vel suorum commissariorũ ordiatio refragetur ipis fideliter et absq̃ diminutione aliqua ministrabũt nec i his fraudem aliquam adhibebunt et eodẽ mõ iurabunt predicti custodum ministri et corã eisdem iuxta eodem. c. multorum in clemẽtinis. Et eodem modo iurabunt notarij inquisitoris coram ep̃o cum iquisitore vel substitutis ab eis ꝙ suum officium fideliter exercebũt et idem fit de alijs personis necessarijs ad dictum officium: extra eo. multorum in clemẽtinis. Secũda difficultas est de xp̃ianis qui efficiuntur iudei vel redeunt ad iudaismũ si debet procedi cõtra eos sicut contra hereticos dico ꝙ sic etiam si infantes vl' metu mortis fuissent baptizati si de hoc fuerint confessi. Aut per iudeos aut xp̃ianos muniti sicut contra fautores et defensores talium procedendum. extra de hereti. c. contra. li. vi. Tercia difficultas est si propter heresim maritorum debeant confiscari dotes vxorum catholicarum dicitur ꝙ non nisi cũ eis scienter. s. sciendo eos esse hereticos contraxissent. extra eo. decreuit. li. vi. Quarta difficultas est si post mortem heretici possit occupari bona eius si de eius heresi non fuit in vita declaratum. Respondetur ꝙ sic si postea declaretur. extra eo. accusatus. §. porro. li. vi. Quinta difficultas est si debeant puniri sacerdotes qui instruunt hereticos d̃ celanda veritate dicitur ꝙ debita pena debent castigari. Religiosi etiam heretici sunt graui⁹ alijs p̃uniẽdi: extra eo. accusat⁹. §. sacerdotes. li. vi. Sexta difficultas est de etate iq̃sitoris vtrũ. s. requiratur determinata etas vt possit officium exercere. R̃ndetur ꝙ non põt eẽ iquisitor nisi attigent. xl. annum et tã ipse ꝙ̃ cõmissarij deputati nõ possunt pecuniam extorquere. nec scienter ecclesiarum bona ob delictũ clericorum fisco ecclie applicare alioquin sunt excõicati ipso facto a qua nõ p̃nt absolui p̃ter ꝙ̃ in mortis articulo. donec illis a quibus extorserint plene satisfecerint de pecunia sic extorta nullis priuilegijs pactis aut remissionibus super hoc valituris extra de hereticis volentes in clementinis. Septima difficultas est si potest inquisitor procedere contra aliquem officialẽ vel nuncium romane curie. Dicitur ꝙ non vt patet in extrauaganti Johan. xxij. que incipit: cofrater. Octaua difficultas est quis proprie dicendus est relapsus. Respondetur ꝙ accusatus de heresi vel suspectus vehementi suspitione qui in iudicio abiurauit et postea committit in ipsam talis censetur relapsus. licet antea ipsum heresis crimẽ nõ fuerit plene probatum sed si leuis fuit suspicio non debet iudicari relapsus ꝙ̃ ꝙ ex hoc sit grauius puniendus. non tamen debet ex hoc in heresim relapsorum pena puniri extra de hereti. accusatus. libro. vi. Qui vero in vna specie siue in vno fidei articulo vel sacramento ecclesie errauit et postea abiurauit simpliciter vel generaliter heresim si postea erret in alio relapsus est iudicandus. extra eo. accusatus. li. vi. Ille autem de cui⁹ la

ꝑsu in heresim añ abiuratione̅ co̅stiterat vł
nunc co̅stat si postea hereticus receptet dedu
cat visitet vel associet vel munera aut dona
eis donet vel mittat vel fauore̅ impe̅dat qui
excusari no̅ possit iudicari debet relapsus ex
tra eo. accusatus. li. vi. in tali casu veru̅ e̅ qđ
dicit apostolus ad Ro. i. qui talia agu̅t di/
gni sunt morte no̅ solu̅ qui faciu̅t sed etiam
qui ꝯsentiu̅t facie̅tibus. Nona difficultas e̅
si qn̄ negociu̅ heresis co̅mittitur alicui vel a
liquibꝰ generaliter in certis locis adunat̄ epi
scopis auctoritas eoru̅ ordinaria ꝓcede̅di
vel delegata si eam habeant. Dicitur ꝙ no̅
sed vtraqꝫ de eode̅ facto inquirere pn̄t co̅iter
et si diuisim ꝓceda̅t conari debe̅t sibi co̅ica/
ri ꝓcessus vt per hoc melius possit veritas i/
ueniri et pro vtroqꝫ simul sententia ꝓferatur
nisi alter alteri deferat. ꝙ si in sententia non
co̅cordent ad sedem apostolica̅ remittat̄. ex/
tra eo. per hoc. li. vi. Et intellige ꝙ predicta̅
co̅icatione̅ ꝓcessuum optꝫ fieri. qn̄ nil aliud
restat agendu̅ nisi ꝙ sententia promulgetur
qꝛ si alter no̅ posset co̅mode ꝓcedere nisi vi/
sis actibus alterius tunc semel tm̄ co̅icatio
tribuatur. vt in extrauaganti benedicti. xi. q̄
incipit ex eo. Decima difficultas est qua̅ pe
na̅ incurrunt episcopi vel inquisitores vł eo
rum substituti si maliciose aut fraudulenter
i̅pona̅t alicui crime̅ heresis vel aliquid alio
falso i̅pone̅tes quod impediat executionem
officij eoru̅de̅. Rn̄detur ꝙ si ipsi causa odij
gratie vel amoris vel lucri vel co̅modi tpa/
lis obmiserint ꝓcedere vel alique̅ vexarent
impone̅do ipsam heresim etc̄. Si ep̄i sunt vł
supra per trieniu̅ incurru̅t suspensionem ab
officio. Si inferiores sunt exco̅icati sunt a q̄
non nisi per papam possunt absolui preter/
ꝙ in mortis articulo. et eande̅ penam incur/
runt si obmiserint contra que̅ ꝙ ꝓcedere vbi
fuerit procedendum: extra de hereti. multo
rum. in clemen: Undecima difficultas est si
in aliquo casu sunt heretici tolerandi. Rn̄đ
tur ꝙ in pena heresis tria possumus consi/
derare. Primo ipsius grauitatem criminis.
Secundo ecclesie corrigentis charitatem.
Tercio ipsorum fidelium vtilitatem. consiđ
rando primo criminis grauitatem stati cuꝫ
heretici deprehensi sunt essent interficiendi
magis ꝙ ince̅diarij aut falsarij. Unde exo.
xxxij. statim cu̅ moyses descendit de monte
mandauit ꝙ frater interficeret fratrem suum
et proximus ꝓximu̅ ꝓ peccato ydolatrie. et
Deutero. vij. mandatum fuit populo israe/
litico. vt aras hereticoruꝫ subuerteret et scul
ptilia co̅bureret. Et. iiij. Regu̅. xxij. dicit̄ ꝙ
rex ozias vidit sepulchra que erant in mon/
tibus tulitqꝫ ossa eoru̅ de sepulchris et com
bussit illa. Si vero co̅sideremꝰ in tali crimi̅e
charitatem ecclesie tunc non statim tradunt̄
heretici exterminio. sed circa eos seruatur or
do correctionis fraterne qꝛ monentur primo
et secu̅do et si postmodu̅ reperiuntur relapsi
non amplius ecclesia eos tolerat qꝛ nihil a̅/
plius de eorum correctione i̅pat. Sed consi
derando vtilitatem fideliuꝫ si aliqui sint he
retici qui sic defendunt falsitatem sententie
sue vt in terra multitudinem faciant et con/
uenticulorum segregationes vel ecclesie con
turbationes cogitent tunc absqꝫ alia dilati/
one vel inquisitione extermina̅di sunt. qꝛ cu̅
bonum co̅e sit p̄ferendu̅ priuato magis e̅ ꝓ
uidendu̅ saluti co̅i ꝙ saluti alicuius vel ali/
quorum: Duodecima difficultas est. si here
tici reuertentes ad fidem semper sint recipie̅
di. qꝛ dicitur Exo. xxij. maleficos non patie
ris viuere. vnde gl. ꝑ maleficos intelligu̅tur
peccatores peccato heresis et peccato contra
natura̅. qui statim sunt vita corporali priua̅
di ne alios inficiant. Respondetur ꝙ here/
ticos esse recipiendos potissime relapsos tri
pliciter possunt intelligi. primo ad sacrame̅/
torum perceptionem Secundum ad bono/
rum temporalium restitutionem. Tercio ad
vite temporalis consecrationem. prima re/
uersio nunqꝫ negatur hereticis qꝛ salus aie
ex ordine charitatis omnibus est appete̅da
etia̅ inimicis. iuxta illud Math. v. diligite
inimicos vestros benefacite his qui oderu̅t
vos ꝓpter qđ heretici se̅ꝑ reuertentes quan
tuncu̅qꝫ et quotienscu̅qꝫ relapsi fuerint ab ec
clesia recipiunt̄ ad penitentiam et euchari/
stie perceptionem: vnde sicut scribitur extra
de hereti. c. suꝑ eo: §. nos itaqꝫ. li. vi. ꝙ si pꝰ
relapsuꝫ heretici penituerint et penitentie si
gna manifeste apparuerint in eis sacramen
ta penitentie et eucharistie humiliter petita
nequaꝙ sunt eis deneganda. Sed secundo
et tercio modo negatur eis reuersio quia si
ipsi seruarentur in vita post relapsum et resti
tuerentur ad dignitates et ad bona tempo/
ralia. et in vita corporali seruarentur incolu
mes. si iterum laberent̄ possent alios i̅ficere

et alij citius in heresim laberentur si ipsi sine pena transirent. Interdum tamen ecclia hereticos ad bonorum temporalium restitutionem recipit vel propter bonum lucis intuendum. Dicit enim augu. in epistola ad vincentium nonnullos toleramus quos corrigere vel punire non possimus nec propter paleam relinquimus arcam. nec propter edos in fine segregandos deserimus gregem domi. nec propter vasa facta in cotumeliam migramus de domo domini. patet ergo quomodo conceditur hereticis reuersio et quomodo non. Decimatercia difficultas est si loquamur de hereticis non relapsis cum volunt redire ad fidem qualiter debent recipi. Respondetur quod si aliquis hereticus vel hereticorum credens receptator. fautor defensor necnon et de heresi infamatus vel suspectus ad vnitatem ecclesie redire voluerit ad arbitrium epi proprij prius debet abiurare errorem et promittere et etiam per scripturam firmare. quod tenebit firmiter ad mandatum ecclesie catholicam fidem et hoc publice secundum quod eius crimen fuerit publicum vel priuatum. i. q. vij. quotiens de conse. di. ij. ego berengarius extra de here. ad abolendam. Postea debet secundum ecclesie formam absolui. de qua. xi. q. iij. cum aliquis extra de sen. exco. cum desideres. Postea eis debet imponi quod in talibus solet iniungi. ut in. c. quotiens. et. c. ego berengarius. vbi supra. Et quando tales volunt reuerti prouideri debet solerter quod sint vere conuersi si debeant recipi extra eo. vt officium. §. iij. libro. vi. Pena autem que talibus debet imponi declaratur extra de hereti. excoicamus. ij. vbi dicitur. Si qui autem de predictis postquam fuerint deprehensi redire voluerint ad agendam condignam penitentiam in perpetuo carcere detrudantur. Decimaquarta difficultas est si prelatus sit hereticus vtrum habeat potestatem spiritualem. Respondetur quod prelatus hereticus non est prelatus etiam si sit papa quia ipso facto est depositus. Unde papa eligitur in caput totius ecclesie iuxta illud. ad Ephe. i. ipsum dedit caput super omnem ecclesiam que est corpus xpi. Capitis autem est influere vitam in omnibus membris et principium vite spiritualis est ipsa fides quia sine fide impossibile est placere deo. Unde apostolus ad Hebre. xi. fidem dicit esse substantiam. i. fundamentum omnium rerum sperandarum. Si ergo papa deprehendatur deuius a fide caret vita spirituali et per consequens alijs influere non potest. Unde sicut homo mortuus non est homo: sic papa in heresi deprehensus non est papa. propter quod ipso facto est depositus si ergo hoc dicitur de papa multofortius de quocunque alio prelato inferiori. amplius autem declaratur predicta difficultas secundum Tho. in secunda secunde. q. xxxix. arti. iij. vbi distinguit de duplici potestate spirituali. quarum vna est sacramentalis alia est iurisdictionalis. Sacramentalis est que per aliquam consecrationem confert et talis secundum essentiam remanet in homine quamdiu viuit siue in scisma siue in heresim labatur quod patet per hoc quod rediens ad ecclesiam non iterum consecratur sed tamen tales vsum potestatis amittunt ita quod non licet eis sua potestate vti. si tamen vsi fuerint effectum habet in sacramentalibus: quia in his homo non operatur nisi sicut instrumentum dei. Unde effectus sacramentales non excluduntur propter culpam quamcunque conferentis sacramentum. Potestas autem iurisdictionis est que ex simplici iniunctione hominis confertur. et ideo non immobiliter adheret et in scismaticis et hereticis non manet. Unde non possunt absoluere nec excoicare nec indulgentias facere. aut aliquod huiusmodi. et si fecerint nihil est actum. vij. q. i. nouacianus. Decimaquinta difficultas est si post abiurationem heresis aliqui inueniantur relapsi vtrum sint statim tradendi iudicio seculari. Respondetur quod sic. quia sicut fides est fundamentum spirituale eo quod sine fide impossibile est placere deo vt dicitur ad Hebr. xi. sic heresis que est fidei corruptio totam spiritualem vitam habet sumpere eo quod modicum fermentum totam massam corrumpit. i. Cor. v. Unde de auctoritate iudicij secularis scribitur. xxiiij. q. iij. resecande. quod resecande sunt putride carnes et scabiosa ouis a caulis repellenda est ne tota domus massa. corpus et pecora, ardeat corrumpatur putrescat et intereat. Arrius enim in alexandria vna scintilla fuit sed quoniam non statim oppressa est totum orbem eius flama depopulata est. Unde ad huiusmodi periculum euitandum cum heretici deprehenduntur relapsi vel per facti euidentiam vel per propriam confessionem seu per testes absque mora tradendi sunt iudicio

seculari. Et ppterea scribitur extra de hereti. super eo. li. vi. Nos itaqꝫ inquisitioni tue ꝺ fratrum nostrorum cõsilio respondemus ꝙ qui post abiurationem deprehensi fuerint ĩ heresim cecidisse sine vlla penitus audiẽtia relinquendi. sunt iudicio seculari. Et sic imponitur finis. ij. libro in quo de natura seu quidditate heresis. de modis hereticorum. de heresibus repullulantibus istis temporibus. de modo inquirendi eos. et de eorũ punitione dictum est. frustra enim heretici sunt circũlatrantes et quasi per minas nostrum fidei fortalicium impugnantes cum sit turris fortitudinis a facie inimici in virtute domini nostri ihũ xpi. cui est honor et glĩa in seculorum secula. Amen.

Incipit liber tercius de iudeorum bello contra fidei fortalicium.

Ereticorum bello quasi periculosiori solutorũ e sit a familiaribus inimicis latenter commissum. iudeorum vesana progenies non erubescit temptare si possit nostrum fidei fortalicium ꝑ virib⁹ expugnare. ac si cecus in campũ exiret vt pugnaret cũ vidente. Non enim vident cecitate percussi qꝺ est turris fortitudinis a facie inimici. vt ergo videatur modus bellandi iudeorũ dissolutio sui belli et eorũdẽ cõfusio in pñti tercio libro nostri fortalicij duodecim consideratiões intellectui occurrunt pertractãde. Quarũ prima erit de iudeorũ cecitate et sua nebulosa noticia. Secũda de iudeorũ parentela ex thalmuth doctrina. Tercia de iudeorum diuersitate in sua fide et credentia.

Quarta de iudeorum bello per argumẽta sumpta ex lege mosaica. Quinta de iudeorum bello ꝑ argumenta sumpta ex lege euangelica. Sexta de iudeorum bello per argumenta sumpta ex naturali scientia. Septima de iudeorum crudelitatibus et sua inaudibili seuicia. Octaua de iudeorum fatuitatibus et sua grandi stulticia. Nona de iudeorum expulsionibus et sua magna ignominia. Decima de iudeorũ mirabilibus et sua obstinata malicia. Undecima de iudeorum obligatione ex iure canonico et ciuili ac ordinatione regia. Duodecima de iudeorum conuersiõe in fine seculi a sua duricia.

De iudeorum cecitate et de sua nebulosa noticia.

Circa primã considerationem que est de iudeorum cecitate duo sunt videnda. Primum que est causa cecitatis eorũ. Secũdũ si põt sanari vt reducatur ad lucẽ. De primo dicitur ꝙ causa cecitatis iudeorum est quia domĩo peccauerũt sicut deducit magister bernardus oliuerij in tractatu suo contra cecitatẽ iudeorũ allegãs illud Soph. i. ambulabunt vt ceci quia domino peccauerunt. licet ei verba ista generaliter de omnibus peccantibus sint dicta qui vere domino peccant. teste. psal. qui dicit. tibi soli peccaui et malum coram te feci. psal. .l. ex quo peccato spiritualiter ceci efficiũtur iuxta illud. Sap. ij. excecauit eos malicia eorum specialiter tamen intelliguntur de iudeis qui quodam singulari modo domino peccauerunt ihũm xpm filium dei iniuste crucis supplicio interimẽdo propter quod speciali mõ facti sunt ceci inter omnes gentes vt non solum patiantur cecitateꝫ culpe sicut ceteri peccatores sed etiam habeant cecitatem ignorãtie super omnes propter quam ignorantiaꝫ scripturam proprie legis minime intelligũt et quod in illa ad eorum directionem est valde clarũ. in propriam dãnationem venit in obscurũ. de quibus dicitur Treñ. iiij. Errauerũt ceci in plateis. errare. n. in plateis nihil aliud ẽ ꝙ deficere ĩ scripturis claris et manifestis circa quas nõ ꝓprie dicũt errare qui nolũt ipsas recipe sed illi qui volũt intelligere. et tñ dicũt se eas tenere. sicut nõ dicitur vere cec⁹ qui est absens visibile obiectũ. sed qui presente obiecto non potest habere visionis actum. Populus igitur iudaic⁹ merito dicit cecus qui vetus testamentum recipit et que ĩ

eo scripta sunt recte intelligere nescit. Dicunt ei iudei q sigillū legis nōdū ē amotū dixerat. n. de⁹ Esaie. i. c. viij. liga testimonium signa legē in discipulis meis. hic ponit occultatio mysterij xpi liga testimoniū. i. inolue ppbetiā obscuratib⁹ pter incredulos qb⁹ talia sunt celāda. signa legē in discipul' meis id est apostolis alijs scz xpi discipulis qui pdicando legē. obscuritates ppbetiarum aperuerūt et declarauerūt ostēdentes eas in xpo ipletas. vt ptz i actib⁹ aplorū sicut fuerat a do pordinatū. Et hoc mō dictū fuit Dan. xij. c. tu autē daniel claude sermones et signa librum vsqz ad pfinitum tempus. Cum ergo predictū verbū dixit deus. s. liga testimoniū etc. intellexit ppheta q hoc erat ppt peccata populi orauit deū statim vt ptz in littera sequēti dicēs. expectabo dnm. s. ihūz xpz qui abscōdit faciē suā a iacob. i. a populo iudaico descendēte a iacob. qr in aduētu eius popul⁹ ille p maiori pte fuit excecat⁹ p infidelitatē sicut dicitur ad Ro. xi. cecitas ex pte p tigit in israel. et pstolabor. i. patienter expectabo aduētū eius. vel sic et prestolabor cuz quasi dicat spem habeo in te. q istud sigillū amouebit et ex hoc ordinauerūt iudei i suis orationib⁹ vt orarent deū q amoueret sigillū legis. Dicēdo sic in orōne dñe sigillum legis amoue vt eā possimus intelligere. Et tenēt iudei q istud sigillū debet amouer messias. et ideo in his q nō pñt intelligere ipsi⁹ legis semper dicitur in thalmudtico vult dicere istud maneat in dubio quousqz veniat messias qui illud declaret. sed ver⁹ messias q est xps ihūs iā venit vt patuit supra libro. i. in appitione. xij: thesaurū. quarti pūcti articuli sexti. et infra adhuc magis videbitur cū dissoluet bellū iudeorū. hic ver⁹ messias amouit sigillum legis cū aperuit librū esaie: Luce. iiij. stans in tēplo añ phariseos. et primū quod se obtulit nō sine grādi mysterio. fuit illud quod in eodē libro. c. lxi. fuerat pphetatū. s. spūs dñi super me. eo q vnxerat me dñs ad āñūciādū māsuetis misit me vt mederer cōtritos corde. et pdicarē captiuis i dulgentiā et clausis aptionē et pdicarē āñū placabilē dño et diē vltōis deo nostro. vt psolarer omnes lugētes et ponerē fortitudinē lugentibus syon et darē eis coronā p cinere. oleū gaudij p luctu. pallium laudis p spiritu meroris. Cum enim legeret hāc pphetiam xps dixit eis. hodie impleta ē hec scriptura in aurib⁹ vestris. Luce. iiij. hic manifeste amouit sigillū oīm prophetiarū que loquūtur de aduentu messie declarando se esse messiam de quo prophetia loquebatur et postea amouit alia legis sigilla sicut patuit supra li. i. Et āplius infra patefiet. Hūc librum legis et prophetarum vidit Johānes euangelista in dextera sedentis super thronum scriptū intus et foris et signatum sigillis septem. et dicit q nō inueniebatur aliqs dignus soluere illa signacula et aperire librū neqz in celo neqz in terra neqz subtus terram immo nec respicere illum et consolans eum angelus qui secū loquebatur. Ait illi. ne fleueris ecce vicit leo d tribu iuda radix. dauid aperire librū et soluere septem signacula ei⁹ quem dicit agnū stantem. s. xpm tan q occisum. et sequitur et venit et accepit de dextera sedentis in throno librum. et cum aperuit librum quatuor animalia et viginti quatuor seniores ceciderunt coram agno cantantes canticum nouum dicentes. dignus es dñe accipere librum et aperire signacula ei⁹ qm occisus es et redemisti nos deo in sanguine tuo. ex omni tribu et ligua et populo et natione et fecisti nos deo nostro regnum et sacerdotes et regnauimus super terram. Apoc. v. Sed licet sigillū legis et prophetarum immo et sigilla sint soluta et litera aperta per messiam iudei miseri quibus fuit missus nolunt credere q sigillum secreti legis sit amotum. Et hinc est q idem dubiū quod habebant anteq veniret. tenent nunc postq transierunt mille quadringenti sexaginta anni a sua natiuitate et nolunt attenti videre quomodo prophetie iam sunt implete permanētes in maledictione dicte scripture. liga testimonium. signa legem. et iterum. Esaie. vi. Audite audientes et nolite intelligere et videte visionem et nolite agnoscere quasi dicat auditis et non intelligitis videtis et non cognoscitis Et statim sequitur exceca cor populi huius et aures eius agraua et oculos eius claude ne forte videant oculis suis et auribus suis audiant et corde suo intelligant. Hic notat Nicolaus de lyra q talis excecatio et obduratio non est a deo directe sed a liberi arbitrij defectibilitate. Homo enim auertens se a deo meretur vt iuste deus retrahet gratiam suam ab eo cuius ef

fectus est illuminare intellectū et molificarē
affectum et ideo ipsa subtracta homo exceca
tur et obduratur ex sua malicia. Et hoc fuit
īpletū quando ad predicationē xp̄i iudei ꝑ
magna pte fuerunt obdurati ſm ꝙ dicit ex/
presse Johānis. xij ꝓpterea nō poterāt cre/
dere qꝛ dixit Esaias excecauit oculos eoꝝ
et indurauit cor eorū. In qua excecatōne ac
etiam duritia vsqꝫ in presens tempus perdu
ret generatio ista. Contra quos quasi con/
tra pertinaces tā cōtra simplices iudeos ꝙ̄
contra litteratos eorū qui nolunt credere ꝙ
sigillum legis est amotum dicit Esa. c. xxix.
Claudet oculos vestros .i. excecabit sacer/
dotes et scribas qui debēt vos dirigere sicut
oculi cetera membra corporis. Sciendū ta
men ꝙ deus non est causa excecatōnis dire
cte sed indirecte inquantū iuste a malis sub
trahit gratiam suam mentis illuminatiuaꝫ
sicut statim supradictum est. Sequitur. pro/
phetas qꝛ imminente euersione iherusalem
apparuerūt plura signa hmōi euersionis vt
dicetur infra consideratione. ix. que tamē a/
liqui tā ꝙ̄ ꝓphete falsi interpretabantur ī cō/
trarium. s. in bonum ciuitatis futurū et prin
cipes vestros. quia decepti a talibus ꝓphe/
tis rebellauerunt romāis et erit vobis visio
omnium. s. prophetarum antiquorum q̇ ꝓ/
phetauerunt de aduentu xp̄i et de destructi/
one ciuitatis et templi propter eius mortem
sicut verba libri signati qui non pōt legi ꝙ̄/
diu est signatus. Ideo subditur quem cum
dederint scienti literas dicent lege istum nō
bit non possum. signatus est enim sic respon
dent iudei moderni. multi enim doctores
eorum qui precesserunt determinauerunt tē/
pus aduētus messie vnus post alium et oēs
defecerunt quia tempora ab eis prefixa tran
sierunt ſm ꝙ dicit rabi. Salomon super da
nielem et causam huius defectus dicunt do
ctores moderni iudeorum. s. ꝙ sermones ꝓ
phetarum sunt clausi. sic ergo datur liber sci
enti literas. i. perito iudeo et respondet se nō
posse legere qꝛ est signatus quasi dicat ego
non legam quia nolo amouere sigillum se/
quitur. et dabitur liber. s. apertus per predi/
cationem xp̄i et apostolorum et aliorum p̄/
dicatorum euangelij xp̄i nescienti literas di
ce. urqꝫ ei lege. et respondebit nescio literas:
quia quando simplicibus iudeorū fit sermo
de aduentu xp̄i preterito et cōsimilibus di/
cunt se non esse peritos in lege. sed ꝙ̄ magi/
stri eorum scirent de talibus responderē quo
rum erroribus firmissime adherent. Sic er/
go accidit omnibus miseris iudeis tam li/
teratis ꝙ̄ simplicibus ꝙ omēs ceci facti sūt
quia qui nescit legere non intelligit ꝓpheti/
as. et qui scit legere non vult amouere sigil/
lum dicens. video ꝙ pater meus et aui mei
non receperunt ihūm xp̄m nec intellexerunt
ꝙ̄ prophetie in eo fuerunt implete ergo nec
ergo volo credere. Hec est magna cecitas et
asinina. bestialitas. qꝛ si primi excecati n̄ co
gnouerunt bonum plus sunt culpandi isti
vltimi qui vident tm̄ tp̄us transisse et legunt
sanctas scripturas et non intendunt in eis
sigillum amotū manētes in sua perfidia si/
cut patres eorū. Et ideo luce. vij. xp̄s cōpa/
rauit eos pueris dicens cui ergo similes di/
cā homines generationis huius et cui simi/
les sunt. similes sunt pueris sedentibus ī fo
ro. et loquentibus adinuicem et dicentibus
cantauimus vobis in tybijs et non saltastis
lamentauimus et non plorastis. vbi dicit
gl. litteralis pueri doctores sunt spū humiles
eorū synagoga vel ipsa iherusalem ī qua iu
ra p̄ceptorū dei condebantur qui cōtribuli/
bus solebant exprobare ꝙ nec psalmis alle
cti ad laudes assurrexerunt corde deuoto mē
brorū agilitate quod notat saltus nec trenis
.i. lamētationibus prophetarū in excidijs
iam factis vel fiendis ad penitentiā sunt cō
uersi. Voluit ergo xp̄s exprimere cecitatem
et obstinationem iudeorum in predicta simi
litudine puerorum. ad litteraꝫ. n. sic faciebāt
pueri iudeorum. Circa quod est aduertē/
dum quod multum valde facit ad virtutem
ꝙ aliqui a sua puericia assuescunt omnibus
operibus virtuosis. Ideo apud antiquos
fuit consuetum et expedit ꝙ sic pueri exerce/
antur in ludis honestis inducentibus ad vir
tutē et retrahentibus a vicijs ꝓpter quod pu
eri hebreorū habebant talem ludum. Diui/
debantur enim in medio ciuitatis in duas ꝑ
tes equales et illi qui erant ex vna parte ca/
nebant carmen leticie. et alij ex opposito car
men lugubre et postea exprobrabāt sibi mu
tuo et exultantes dicebant alijs quare sibi
non congaudebant. et econtra alij quare si/
bi non compatiebantur. et hoc fiebat ad ex/
primendum vanam leticiam et defectum cō
passionis et amicitie adinuicem in hoc mu/

do sicut videmus frequenter etiam in eadez ciuitate immo etiam in eodem vico vel etiã in eadem domo ꝙ aliqui letantur et alij ẽt tristantur ex opposito hoc similiter erat ꝺ iudeis q̃tum ad hoc ꝙ viderant austeritatem Johannis nec per hoc moti fuerant ad penitentiam et postea viderunt dulcedinem et mansuetudinem xp̄i. quia dulcedinem eius predicauit et cum eis dulciter et mansuete ꝯuersatus est nec graues penas imposuit penitentibus sed dixit vade et noli amplius peccare. Joh. viij. et tamen per hoc non fuerunt moti ad deuotionis dulcedinem et pietatis sed magis remanserunt ceci et obstinati in peccatis. s. vtriusqꝫ vitam in malum interpretando quod et faciunt hodiernis temporibus sunt ergo iudei similes pueri nõ q̃tum ad eorum ignoscentiam. sed q̃tum ad ludi eorum interpretationem hec sufficiant de cecitate iudeorum. De secundo. s. si potest sanari cecitas iudeorum. Respondetur ꝙ possibilitas non negatur. sed q꞉ medicinam recipere recusant. Jdeo sui culpa semper ceci manent. Ad hanc enim cecitatez ab isto populo amouẽdam semper ecclesia ab initio sui ad spūalem medicinam aliquando per miraculorum operationem sicut fuit tempore xp̄i et apostolorum. Jnterdum vero per aliquam ꝑtialem ꝑsecutionem vt saltem impleta facie eorum ignominia conuerterentur ad querendum dominum. Aliqñ per deuotam orationem sicut in parasceue. Oremus et pro perfidis iudeis vt deus et dominus noster auferat velamen a cordib⁹ eorum vt et ipsi agnoscant ihesum xp̄m dominum nostrum. Nonnũꝗ etiam per sacre scripture predicationem que conueniens et vtilis modus videtur ad ipsorum conuersionem. Nam si interdum in eis predicatio ñ proficit mentum tamen sui laboris predicãs non amittit. Unde Berñ. ad Eugenium li. iiij. c. ij. planta. riga. fer curam et tuas expliculsti ꝑtes sane incrementuz vbi voluerit dabit deus non tu. vbi forte noluerit. tibi dependit nihil. dicente scriptura. Reddet deus mercedem laborum sanctorum suorum vt Sap. x. Paulus loquitur. i. Cor. xv. plus omnibus laboraui. non ait. plus omnibus ꝓfui aut plus omnibus fructificaui. verbum insolens. i. arrogans religiosissime vitans alias autem nouerat hominem quem docuit deus q꞉ vnusquisqꝫ secundum suum laborem accipiet. i. Cor. iij.: non ẜm profectum/ id est fructum conuersionis et ob hoc in laboribus potius ꝙ in profectibus gloriandum esse putauit cum non sit in homine vt semen serenti respondeat.

De iudeorum parentela ex thalmud doctrina.

S Ecunda consideratio est de iudeoruz parẽtela et ex thalmud doctrïa: licet enim iudei ex nobilibus parentibus orti sint quales fuerunt abraam ysaac et iacob suis tamen peccatis exigentibus meruerunt nominari ore diuino populus dure ceruicis vt ꝑtz Exo. xxxij. generatio praua atqꝫ peruersa etc. vt patet. Deutero. xxxij. Generatio praua et exasperans. psal. lxxviij: Et in nouo testamento ore xp̄i. dicitur generatõ mala et adultera vt patet. Math. xij. generatio incredula Math. xvij. generatio infidelis et peruersa. Luce. ix. Sed cecitate percussi cõponentes librum qui apud eos thalmud dicitur quedam turpissima scripserũt ex quibus parentela eorum fedissima et horribilis declaratur. Primo dicunt in libro qui dicit' byobamud in. c. quod incipit habba algem uito super textum gene. c. ij. quando deus fecit euam et adduxit ad adam hoc autẽ os de ossibus meis et caro de carne mea. dicũt ipsi sic Apparet ex hoc textu ꝙ adam habuit copulam carnalem cum omnibus feminis omnium animalium et non fuit refrigerata voluntas eius quousqꝫ habuit coniunctionem cum eua. et ideo dixit. nunc video ꝙ hoc est os de ossibus meis. et caro de carne mea. videte quomodo hoc est abhominabile et immundum preter eo quod est falsum dupllici ratione. Prima quia ipsimet ponunt alibi in thalmud ꝙ deus creauit adam in grandi magnitudine plus ꝙ̃ alterũ intantum ꝙ dicunt in Canhedrin in capitulo quod incipit. Ehac dynema mouet ꝙ adam tenebat de terra vsqꝫ ad celum et consequenter membra sua habebãt esse secundũ illam proportionem ergo quomodo poterat habere coniunctionem cum gallina et cũ passere paruulis etc. Secũda ratio propter

breuitatē tēporis quia ipsemet dicunt in capitulo quod incipit cohengadol. talia verba duodecim hore est dies. In prima fuit congregatus puluis de quo factus fuit adā In secunda fuit factū corpus. In tercia fuerunt extensa membra sua. In quarta fuit anima infusa in eo. In quinta surrexit super pedes. In sexta posuit nomina omnib⁹ animalibus. In septima fuit facta eua et ei tradita. In octaua ascenderunt duo in lecto et descenderunt. et hoc glosat rabi. Salomon quia in illa hora generauerūt Cayn et quadam sororem cum eo. In nona fuit eis factum preceptum ꝙ non comederent de fructu In decima peccauerunt. In vndecima fuerunt iudicati. In duodecima fuerunt expulsi a paradyso. Sequitur ergo ſm hanc auctoritatem ꝙ non habebat tempus faciēdi illud peccatum tam abhominandum quod ipsi dicunt et in suis verbis contradicunt sibi ipsis et contradicit vnū alteri. vnde videt ꝙ omnia sunt falsa vel mendacia. Quicqd sit de falsitate huius doctrine ptꝫ ꝙ ibidem dicit rabi eliezer ꝙ adam coiuit cum omnibus brutis et iumentis et inde geniti sūt homines monstruosi. ex quo concludūtur duo primo ꝙ iudei sunt fratres hominū monstruosorum. Secundo ꝙ asina et porca sūt nouerce eorum. Dicet forte iudeus si homines monstruosi sunt fratres iudeorum et asina et porca sunt nouerce eorum. ita etiaꝫ sequitur de xp̄ianis et alijs hominibus cuꝫ adam sit pater omnium Respondetur ꝙ nō sequitur ex eo ꝙ soli iudei affirmant supradicta turpissima et non alij homines. Item demones sunt fratres iudeorum ꝙ sic patet nā dic rabi salomō ꝙ añ creationē eue adā habuit vxorem nomine lilis. et ꝙ fuit ante adam pro ligno vetito excōmunicatus p triginta annos in quibus ex vxore lilis genuit tantum demones. item dicitur i li. cābedrin ꝙ illi. cxxx. anni spacij qd fuit ex quo nat⁹ fuit caī et abel quousqꝫ nat⁹ fuit seth. ꝙ durante illo tempore non faciebat adam nisi generare spirit⁹ malignos et ipsa pariebat eos. Ex quibus manifeste concluditu intentum. s. ꝙ demones et maligni spiritus sunt fratres iudeorum et non aliorum hominuꝫ quia ipsi soli ponunt hanc doctrinam infamantes patrem suum adam et ideo confusionem que ex infamatione patris sequitur in premium reportant. vnde merito dixit eis xp̄s cum se iactarent filios habrahe et esset contradicentes i operibus vos ex patre dyabolo estis. Joh. viij. Ex quo sequitur ꝙ iudei non solum sunt fratres demonū vt cōuincitur ex eorum doctrina sed etiaꝫ filij dyaboli ex doctrina filij dei Et quia demones sunt eorum fratres iuste diuidunt cum eis hereditatem. s. inferni possessionem. Dicet forte iudeus ꝙ non sequitur necessario diuisio hereditatis inferni inter demones et iudeos licet sint fratres qꝛ iacob et esau erant fratres tamen iacob cum esau noluit diuidere hereditatem. Respondet ꝙ esau ideo hoc fecit qꝛ timuit hereditatis diminutionē hinc est ꝙ partem contempsit vt parum quid. Sed dyabolus abundat in hereditate vermium et igneum infernalium quā libenter diuidit cū iudeis fratribus suis. Item dicit rabi ysnya ꝙ serpens qui decepit euam coiuit cum ea et ex hoc sequitur ꝙ serpens ē vitricus iudeorū cū ipsi soli hoc ponant. et iō non sine merito morem serpētium immittātur. Unde psal. lviij. furor illis. s. iudeis ſm similitudinem serpētis sicut aspidis surde et obturantis aures suas. quia ipsi obturauerūt aures sua. et adhuc obturant ne audiant doctrinam xp̄i nec videant miracula eius Et iterum psal. cxxxix. acuerunt linguas suas sicut serpentes. s. in xp̄i accusatione venenum aspidum sub labijs eorum. s. in ecclesie blasphematione. Patet ergo iudeorum parentela ex thalmud et doctorum suorum doctria quia sunt fratres hominum monstruorum ex bestijs natorum. Sunt etiam eorum nouerce asina et porca et omnes alie femelle bestiales sunt fratres nō min⁹ demonū. et filij dyaboli necnon habentes pro vitrico serpētem eiusdem mores imitantes.

De iudeorum diuersitate in sua fide et credentia.

t Ercia consideratio ē de iudeorum diuersitate in sua fide et credentia. Notat enim magister alfonsus conuersus in li. preliorum dei. c. xxiij. vbi dicit ꝙ iudei sunt inter se diuisi in fide quia aliqui eorum

vocantur rabini et pharisei qui credunt thal
mud. Alij vocãtur carrayni qui solũmodo
credũt bibliã. Alij vocant saducei qui non
credũt aĩas post mortem manere. Alij cre-
dunt ꝙ anime manent post mortem sed nõ
credunt penam vel remunerationem in alio
mũdo. Alij vocant cuthbini quia venerunt
de terra que dicitur cutha et habitauerunt in
samaria et conuersi sunt ad legem iudeorum
metu leonũ et aliqui istorũ vocãtur samari-
tani quos alij iudei habẽt tanꝙ hereticos.
Alij eorũ vocantur mecubilini qui credunt
in decẽ personis qui dicũt ipsi decẽ numeros
qui sunt in deo. Alij credũt in duas substan
tias.s. magistrum et discipulũ quẽ vocãt ma
tratõ quod nominãt deũ sicut sui magister.
Alij credũt translationẽ animarũ de vno ho
mine in alterum de femina in feminam et d
viro in bestiam auem vel serpentem. piscem
vel stellam vel aliquam feram qd remansit i
eis. ex opinionibus aliceris. et pitagore.
Alij credunt ꝙ anime semper fuerunt. Alij
sũt q dicũt ꝙ aĩe create fuerũt ab initio mũdi
Alij dicunt ꝙ solũ creãtur qñ generatur cor
pora eorum. Alij dicunt ꝙ anime erunt in a
lio mundo expoliate ab omni corpore reci-
piendo gloriam dei. Alij dicunt ꝙ erunt
vbi anime cũ corporibus. Alij eorũ credũt ꝙ
comedent et bibẽt et faciẽt filios et ꝙ come
dent oẽs vnũ piscem. qui dicitur leuiathan.
Et aliqui dicũt ꝙ habebũt satis ad comedẽ
dũ in illo pisce p spaciũ duorũ milium ãno-
rum. et ꝙ comedent feminam huius leuia-
than que est in sale posita p eis a creatõe mũ
di et ꝙ bibẽt vinum quod seruatur in suis
vuis etiam a creatione mũdi. Alij eorũ cre-
dunt ꝙ erunt ibi sine cibo et potu et sine cõ-
iunctione cum mulieribus. Alij credunt re-
surrectionẽ mortuorum nunꝙ futuraȝ. Alij
eorum credunt ꝙ omnes homines resurgẽt
Alij credũt ꝙ solũ resurgẽt filij israel. Alij
dicunt ꝙ solum illi qui fuerũt iusti de israel
resurgent. Alij credũt ꝙ etiam iusti aliarum
gentium resurgent. Alij eorũ credunt ꝙ p⁹
resurrectionẽ sunt iterũ morituri. Alij credũt
ꝙ post resurrectionẽ nũꝙ ãplius morietur
Alij eorũ credunt ꝙ post resurrectionẽ erũt
in paradiso terrestri. Alij credũt ꝙ erũt i pa
radyso celesti. Alij credũt ꝙ nũꝙ deus reue
lauit Prophetis: nec angelis tpus aduetus
messie sed solũ nomen suum. Alij eorũ cre
dunt ꝙ reuelauit ꝓphetis sed adhuc non ac
cessit tempus eius. Alij eorum credunt ꝙ iã
tempus suum transiuit sed non venit ꝓpter
peccatum suum. Alij credũt ꝙ iam venit et
fuit natus tempore signato. sed quod nõ ve
nit ad saluandum eos. Alij credunt ꝙ venit
ad saluandum eos: sed non saluauit eos ꝓ
pter peccata eorum. et ꝙ sicut non saluauit
eos sic nec saluauit alios. Alij eorum cre-
dunt et dicunt ꝙ nunꝙ adhuc natus est.
Alij eorum se reputant prophetas et nõ cre-
dunt vnum nec alterum. Alij eorum credũt
opiniones compositas ex predictis que di-
uersimode sunt mixte. Et propter has oẽs
contradictões opinionũ inter eos appet ma
nifeste ꝙ sunt facti ceci et deuij a via veritatis
Circa illud tempus in quo apparuerunt in
vestimentis iudeorum signacula crucis i re
gno Castelle sicut infra dicet fm quod scri-
psit rabi abraam benesdra in libro suo quo
legem glosauit. Omnes iudei predicti regni
et pro maiori pte in tota hyspania signanter
in ciuitate burgensi erant saducei et heretici.
sicut etiam scripsit rabi mosse legionẽs. in li-
bro quem fecit pro reprehensione saduceorũ
et dixit ꝙ ab anno creationis mũdi. quatu
or miliũ. dcccc. et. xxviij. annorum conuersi
sunt omnes predicti iudei ad credendũ hãc
fidem quam nunc credunt pharisei in thal-
mud non voluntarie sed violẽter propter re-
gis castelle preceptum qr in illa carrionẽs. p
dicti regni erant pharisei et saducei. Sed sa-
ducei habebant maiorem potestatem etiã in
cendebunt candelas in nocte dieꝝ sabbati i
aliquo loco totius iudaismi et inter pharise-
os erant tres fratres honorabiles et maior
horum vocabatur rabi nehamia qui semper
tristabantur et eis displicebat. qr lex pharise
orum non iplebatur inter eos quousqꝫ vn⁹
eorum propter honorem sue legis exposuit
se periculo mortis incendens candelam die
sabbati publice propter quod commota fuit
tota villa et fuerunt magne contentiones in
ter eos intantum ꝙ vtraqꝫ pars habet veni-
re coram rege Alfonso et venit in auxilium
phariseorum iudeus quidam predicti regis
medicus qui dicebat rabi hyu. castri. benal
facar granatensis propter quem fecit rex qc-
quid voluit et pcepit omnibus saduceis ꝙ
conuerterent se ad legem phariseorum lȝ eis
nimium displicuerit et ex tũc vsqꝫ nũc credũt

isti iudei in lege pharisceorum et propter talia accidentia voluntur semper de vna fide in alterā et currunt decij et mutabiles sicut oues sine pastore ab illo tunc quando dimiserunt verum pastorem quem habebant elōgantes se ab eius via et doctrina qui fuit verus Messias Jhesus. christus dominus noster qui venit eis ad ostendendum viam rectam ne perirent cum sit via veritas et vita Job. xiiij.

De bello iudeorum per argumenta sumpta ex lege mosayca.

q Uarta consideratio est de bello iudeorum per argumēta sumpta ex lege mosaica quibus putant nostrum fidei fortalicium expugnare et reducūtur omnia argumenta principalia ex lege sūpta ad Nume. xxiiij. seruabitur autem talis ordo ꝙ ad quodlibet argumentum statim dabitur sua solutio quia hoc requirit certamen militantium vt confusio euitetur. Primum argumentum iudeorum est quo probant legem moysi perpetuo duraturam cuius oppositū fuit declaratum supra li. i. ar. vi. Arguunt ergo sic primo. Omnia opera dei sunt perfecta sed lex antiqua fuit data a deo ergo impossibile est in ea dare imperfectionem propter quam debuerit cessare. maior patet Deutero. xxij. vbi dicitur. dei perfecta sunt opera; minorem concedunt christiani. ergo sequitur conclusio. Confirmatur etiam illa lex est perfectior quam deus pluribꝰ miraculis confirmauit ꝙ illa quam paucioribus vel nullis. sed legem antiquam pluribus miraculis confirmauit ꝙ nouā ergo etc̄ maior est manifesta quia sapiens artifex firmius fundat et magis conatur stabilire perfectum opus ꝙ imperfectum. queadmodū enim plura remedia sunt adhibēda vbi maius periculum imminet ita plura opera vel facta sunt expendenda vbi perfectius opus impleri debet. minor etiā patet quia nusꝙ leguntur ita magna miracula sicut sunt que habentur in exodo et in toto pentateuco et si aliqua miracula leguntur in euangelio. ista sunt dubia apud iudeos nec apparet causa quare eis sit fides adhibenda. Sed quia super omnia vincat veritas vt dicitur. ij. Esdre. c. iij. ideo non est difficile argumenta eorum soluere. Dico autem ad argumentū cum dicitur omnia opera dei esse perfecta ꝙ deus fecit legem antiquam ita esse perfectā sicut fieri potuit secundum conditionem populi recipientis legem. Nam populus ille ita erat imperfectus ꝙ dicentibus exploratoribus ciuitates terre promissionis esse fortes et munitas et bene muratas statim desperauerunt et dimisso domino et moyse voluerunt reuerti in egyptum: sicut legitur. Nume. xiiij. Sic etiam quando moyses stetit in monte syna quadraginta diebus. obliti omnium mirabilium que viderant in egypto. Declinauerunt ad ydolatriam vt habetur Exod. xxxij. si ergo moyses promisisset eis pro hereditate regnum celorum vtiqꝫ despexissent si precepisset eis non odire inimicum et dimisso eo proculdubio ydolatrassent. Illa ergo lex perfecta fuit secundum ꝙ populus exigebat Sed adueniente maiori dispositione in populo perfectior lex dari debuit sicut anima pueri non est ita perfecta sicut anima viri. ita lex data populo rudi tempore moysi non fuit ita perfecta sicut lex data tempore christi. et sic nec perpetuo durabilis.

Ad confirmationem cum dicebatur ꝙ plura miracula arguunt perfectionem legis. Dicendum ꝙ vno modo non est verum. miracula enim fiunt in legis datione ad confirmandum corda populi ne vacillent in lege. quando ergo populus legem recepturꝰ magis est indispositus. plura miracula sunt necessaria ad confirmandam illam legem. nō ergo miracula plura arguunt legem perfectiorem sed ostendunt populum recipientem illam legem minus esse perfectum et dispositum ad percipiendum diuina. quemadmodum enim rudis homo etiam cum multis principijs nesciat elicere vnam conclusionem Ille tamen qui est subtilis per pauciora media scit concludere veritatem scientificam si

cat populus iudeorum rudis cum omnibus miraculis in lege antiqua factis nesciebat veritatem cognoscere. sed populus effectus perfectior non indiguit multitudine miraculorum sed paucis miraculis perfecte adhesit veritati diuine concessa tamen maiori propositione. Minor est falsa. Nam maius miraculum fuit liberare totum genus humanū a potestate dyabolica quod fecit christus in lege noua ꝙ liberare populum iudaicum a seruitute egyptiaca. Ibi enim interfectus est pharao cum curribus et equitibus eius. hic vero victus est dyabolus cum suis virtutibus nec fuit maius miraculum diuidere mare Exod. xiiij. ꝙ siccis pedibus ambulare super mare quod fecit christus Math. xiiij. Et Johan. vij. Sicut non fuit mirabilius quādo helyas diuisit aquas iordanis. iiij. Reg. ij. ꝙ quando heliseus fecit natare ferreum. iiij. Regū. vi. Sed hoc non caret mysterio.

Nam aque multe sunt populi multi vt dicitur Apoca. xvij. In lege ergo diuidente populum ab alijs populis debuit fieri diuisio aquarum sed vbi lex quantum in se est omnem populum subijcit diuine voluntati debuit ipse dominus super omnes aquas integras ambulare nec est maius miraculum aquam amarem reddere dulcem. Exod. xv. ꝙ mutare aquam in vinum Johan. ij. aquā enim amaram conuertit in dulcem lex antiqua quando ea que offerebantur ydolis vel adorabantur ab ydolatris iussa sunt offerri deo in sacrificijs. sed quia vinum letificat cor hominis lex euangelica aquam in vinū conuertit quia ad summum et perfectū gaudium perducit miracula etiam que in euangelio et in actibus apostolorum legunt multa plura sunt numero ꝙ que facta sunt in veteri testamento. Fecit etiam multa alia miracula ihesus que scripta essent per singula libros. inde scriptos totus mundus capere non potest. vt dicitur Johannis vltimo capitulo. Si autem ista miracula iudei recipere nolunt teneant sibi damnum. Dixerat enim eis Esaias propheta in capitulo. vij. si non credideritis non permanebitis. patet ergo ꝙ lex moysi nec est perfectior lege noua nec consequenter perpetuo duratura. Notandum tamen est hic circa christi miracula sicut scribitur in pugione. parte. secunda. cap. viij ꝙ iudei christi miraculis inuidentes beelzebub principi demoniorū ea primitus ascripserunt porro quia tot fecit miracula et talia que et qualia nemo vnꝙ aliquis fecit. Johanni. xv. Nunꝙ quippe alius aliquis vt ipse et sui in eius nomine illuminauit cecos fecit audire surdos. ambulare claudos atqꝫ contractos et loqui mutos quemadmodū predixerat Esa. propheta capitulo. xxxv. deus ipse veniet et saluabit nos tunc aperientur oculi cecorum et aures surdorum patebunt tunc saliet sicut ceruus claudus et decantabit lingua mutorum et cetera. His quoqꝫ miraculorum generibus alia ꝙplurima addidit sicut fuit resurrectio mortuorum et subita curatio leprosorum et diuersorum infirmorum. quia ista unꝙ et plura alia innumera fecit dominus noster Ihesus christus miracula soli deo possibilia conata est ei iudaica prauitas cui nunꝙ deest nec defuit vulpina calliditas alia deturpare blasphemia.

Composuerunt igitur libellum in quo cōtra christum talem mentiti sunt fabulam. Tempore inquiunt helam regine. id est helene que vniuerse terre israel dominabatur ihesus nocri. id est ihesus nazarenus venit iherusalem inuenitqꝫ in templo domini lapidem in quo sedebat olim archa domi. et erat in eo scriptum sembāmefforas. id est nomen dei expositum. quicunqꝫ vero illius nominis litteras addiscebat et sciebat poterat facere quicquid volebat. Sapientes vero israel timentes ne viri israhel addiscerent illud nomen et virtute illius destruerent seculum fecerunt duos canes ereos et posuerunt eos super duas columnas contra portam domus sanctuarij. quandocunqꝫ igitur ingrediebatur aliquis et addiscebat litteras predicti nominis et exhibat canes illi erei latrabant et ita horribiliter ꝙ pretimens obliuiscebatur nomen et litteras quas didicerat. venit itaqꝫ ihesus nocri. et ingressus templum didicit illas litteras et scripsit in pergameno deinde incidit carnem cruris sui et in incisione illa inclusit dictam cartulam dicendo nomen nullum sensit dolorem et redit cutis continuo sicut ante erat. Cumqꝫ egrederetur de tēplo latrauerunt ei canes erei supradicti et stati oblitus est nomē. prexit itaqꝫ in domū suā et aperuit crux cum cul

tello accepitqʒ cartulam vbi erāt littere sembāmeforas.i.nomis dei expositi vel explanati. et iterū didicit eas. quo facto cōgregauit. ccc. et. x. de iuuenibus israel et dixit eis videte ob hoc me dicunt sapientes esse spurium q2 super israel volunt habere dominuʒ. vos autē scitis ꝙ omnes ꝓphete prophetauerunt super messiam. et in veritate ego suʒ ipe. et sup me dixit. Esa. c. vij. Ecce alma cōcipiet et pariet filium et vocabitur nomē ei9 emanuel. Dauid quoqʒ au9 meus ꝓphetauit super me et dixit. domin9 dixit ad me filius meus es tu ego hodie genui te. Genuitqʒ ita mater mea sine coitu masculi virtute dei. Ipsi sunt igitur spurij et non ego. sicut dictū est. osee. ij. et filiorū eius nō miserebor. q2 filij fornicationū sunt. Responderūt ei iuuenes. si tu es messias ostende nobis signum. qd signum inquit queritis a me. dixerūt ei. fac claudū stare sicut nos. q̄ ait adducite eū ad me cōtinuo igitur duxerūt claudū ad eū qui nūꝙ steterat super pedes. dixitqʒ sup illū sembāmeforas. Illa aūt hora claud9 surrexit et stetit super pedes suos. Inclinauerūt ei homines et dicebāt. iste sine dubio ē messias. Adduxerūtqʒ ei iterū leprosum et dixit nomen. posuitqʒ manū super eū et stati curatus est. Accreuerūt ergo ei multi ribaldi gētis nostre. Videntes igitur sapientes ꝙ credebāt et israel. ceperūt ipsū et duxerūt ad helam reginā in cuius manu erat tota israel et dixerunt ei. dn̄a nostra in manu isti9 est sortilegiū et facit errare mūdū. ihūs vero nocri respondit ei. Domina olī ꝓphete ꝓphetauerunt super me quorū vnus dixit Esa. xi. Egredietur palmes de radice yesse et ego sū ille. super istis vero dixit dauid. Beatus vir qui non abijt in consilio impiorū. Dixit ipa est ne in lege vestra quod ipse dixit. Responderūt in lege nr̄a est hoc sed nō ē dictū de eo Sed super eo scriptū est. Deutero. xviij. propheta autem ille morietur q2 locutus est iniquitatem contra deum. De messia vero dictum est in diebus eius saluabitur iuda. Dixit ille iniquus et ait regine. ego sum ille q̄ resuscitabo mortuos. Misit itaqʒ regina fideliores quos habebat cū ipsis et fecit impius ille reuiuiscere mortuū per sembāmeforas. In illa hora obstupuit regina et dixit vere magnū signū est hoc deditqʒ sapiētib9 verecūdiam et exierunt confusi a conspectu eius. Fuitqʒ ipsis et israeli dolor magnus. Iuit autē ihū nocri in galyleam superiorē. iuerūt sapientes ad reginam et dixerunt ei. Domina nostra sortilegiū est cū isto homie et deuiat creaturas. Misit igitur illa milites qui caperent eum et non permiserunt homines galylee sed voluerunt pugnare cum eis qui ait. nolite pugnare pro me. quia fortitudo patris mei de celo et signa que dedit mihi tenebuntur me. Faciebant itaqʒ homines de galylea aues de luto coram eo. et ipse dicebat sembāmeforas super eas et statum aues ille volabant ceciderunt. igitur illi in facies suas adorantes eum. Dixit etiam in illa hora vt apportaretur vnus maximus lapis molaris et proijceretur ī mari. et vt factū est. Dixit ille impius sembāmeforas. i. nomen dei expositum et fecit molam illam stare super faciem maris. seditqʒ super eam. et ait militibus. Ite ad dominam vestram et nunciate ei que vidistis. Deinde surrexit cum eis et cepit ambulare super faciem aq̄.

Abierunt milites et omnia que viderant dixerunt helam regine que vehemēter obstupescens vocauit sapiētes et dixit eis. vos dicitis ꝙ hic homo ihesus nocri est sortilegus sciatis ꝙ signa que facit ostendunt eū filium dei. Qui dixerunt ei domina nostra. fac eum venire et nos detegemus fraudem eius. Interim abierunt seniores israel et fecerunt quendam intrare domum sancti sanctorum qui dicebatur iudas scharioth et'dicit litteras sembāmeforas. eo modo quo eas didicit ihesus nocri et fecit incisionem cruris et alia que ipse fecerat. Venit igitur ille nocri. id est nazarenus cum societate sua et stans coram regina fecit venire sapientes et ille stans coram regina dixit. super me prophetauit dauid. quia circumdederunt me canes synagoga malignantium obsedit me. Sed et super me dictum est illud Hieremie. i. Ne timeas a facie eorum quia ego tecum vt liberem te dicit dominus. Sapientes vero contradicebant ei et ait regine ascendam in celum et sic dixit dauid super me Psal. cv. Exultare super celos deus. eleuauitqʒ manus vt alas per nomen sembāmeforas explanatū volauitqʒ iter celū et terrā qd quando sapientes

israel viderunt sic dixerunt ad iudā scariotb
vt diceret sembāmeforas et ascenderet p⁹ eū
qui ascendit et luctatus est cum eo et ceciderunt ambo et fregit sibi ille impius brachiū.
et super hoc opere singulis annis xpiani plorant ante pascha suum hora illa ceperunt illum israel et operuerunt eum pānis et percutiebāt eum virgis malagranatorū dicentes.
helam regine. Si est filius dei dicat qui percussit eum et nesciuit dicere. Dixit itaq; regina sapientibus ecce in manibus vestris est facite ei quicqd placuerit in manibus vestris.
Ceperunt ergo eum et duxerunt ad suspēdēdum omne vero lignum vel arbor in quo suspendebatur statim frangebatur ipse quippe per sembāmeforas adiurauerat omnia ligna ne susciperent eum. Abierūt itaq; et adduxerūt stipitem vnius caulis qui non est ō lignis sed de herbis et suspenderunt sup illum. neq; .n. hoc est mirū. qr singulis annis crescit tm̄ vnus caulis in domo sanctuarij q̄ descendunt de eo centum libre seminis. Ex his poterit animaduertere quisq; prudens q̄ tāta fuit miraculorum domini nostri ihū xpi euidētia tanta magnitudo et multitudo tanta excellentia et certitudo q̄ iudaica prauitas quo erumperet non habebat confugit igitur ad proprium suum quod est; mētiri libellum mendacij plenum, atq; blasphemijs turpibus componēs hec sub compendio supta sunt. impletūq; est in persona xpi quod scriptum est per prophetaȝ. Osee. vij. ve eis quoniā recesserūt a me. vastatio eis quia p̄uaricati sunt in me. ego redemi eos. et ipi locuti sunt contra me mendacia. Est auteȝ hic notandum q̄ iudeorum fatua falsiditas apud intelligētes xpi fidē adiuuat vn̄ se nocere putat. Et siquidē ipsi quod asserunt dominum ihūm talia in veritate fecisse licet in nominis dei virtute miracula ostendūt procuidubio tantā miraculorū eius fuisse excellentiam q̄ eā ipsorum impietas demonib⁹ nequiuit ascribere tantaq; fuisse eorum euidentia q̄ nequaq̄ ea ipsorum inuidia valuit suffocare. At vero per talē modū. i. per sembāmeforas. hoc ē p nomē dei explanatū sine expositū dn̄i ihū miracula fuisse facta delyrāt trāslucet eorū mendaciū si sit qui diligenter īspiciat. Si verū naq; fuissȝ q̄ aliquod nomē dei apud eos esset cui deus talem virtutem et talem efficatiam prestitisset profecto iuuissent se eo tempore vespasiani et tyti et fecissent q̄ hierusalem non potuissȝ capi et iudei occidi et captiuari eo modo quo infra dicetur consideratōne. ix. vel etiam virtute huius nominis volassent in celum vel omnes vel saltem aliqui. Deniq; cum helena mater fuit constantini imperatoris in cuius tempore dominum ihūm fuisse dicunt et a tempore ihū xpi vsq; ad constantinum et helenam fuerunt tricenti anni vt patet per imperatorum romanorum hystorias manifestum ē iudeo in supradicto libello fabricationes esse mendacij. Notandum etiam q̄ dicit beatus Augu. Preuidens inquit dominus ihūs impios quosdam futuros qui miracula eius calumniarent magicis artib⁹ attribuendo prophetas ante premisit. Nunquid enim si magus erat magicis artibus fecit vt coleret᷑. nūquid et mortu⁹ magus erat et anteq̄ natus. prophetas igit᷑ audi et lege qui ante dominum venerūt. Forma igit᷑ supta ex verbis sancti augustini dicamus iudeis isto q̄ suspicari poterit dominum nostrum ihesum christum per artem aliquam vel per virtutem supradicti nominis dei fecisse miracula vt ipsi calumniantur. p quam artem queso anteq̄ natus esset per quadringentos annos et vltra aduētui suo et toti vite sue. necnō ei factis suis et dictis atq; suorū tā congrua. vt pȝ ex predictis et dicendis patebit dicta reddidit pphetaruȝ sermo naq; pphetic⁹ et maxime de aduētu messie qn̄cūq; a iudeis expōitur iudaice semper et vbiq; renititur iuxta eorum expositionem absurdā. et icōpossibilia cōtinet et inuenit᷑ mēdax Quando vero de domino ihū et sibi pertinētibus accipitur vt ex solis etiā que dicta sunt haberi potest. occurrit. consentit. consonat et obedit. nihil impossibile. nihil absurdum ingerit sed inuenitur verax. Adhuc etiam si ipse dominus ihūs vt a iudeis sibi est impositum per artem sepe dictam faciebat miracula. per quam artem fecerunt ea post mortem eius apostoli et ceteri discipuli. vt testimonio thalmud patet non per sembāmeforas: sed per nomen domini nostri ihesu christi. fecisse miracula. Unde super ecclesiasten: primo cuncte res vel cuncta verba difficiles vel difficilia non potest vir eas vel ea per loqui. Accidit quod Rabi eliazarum bendama momordit serpens ve-

nitꝗꝫ iacob.i.iacobus vir de villa cathanea
ad curandũ eũ ex noĩe ihũ.i.ihũ filij pande
ra et nõ ꝑmisit eũ rabi ismael sed dixit ei nõ
licet tibi bendama:et ait illi ꝑmitte mihi et
ego inducam cõtra te argumẽtum vel aucto
ritatem ꝙ licitum est et nequiuit auctoritatẽ
inducere et faciens homo viuet in eis dictũ
est de mãdatis dei.et nũ ꝙ moriatur in eis.
Item in libro sebath.iherusalem in distinc/
tione cenomasarcim filius filij.rabiosue fi/
lij leui.glutiuerunt toxicõ.s.vel aliud morti
ferum.venit itaꝗꝫ vir ex nomine ysua.i.ihũs
pãtherim et sanatus ẽ vel quieuit cũꝗꝫ exissꝫ
ait ei quõ ꝯiurasti eũ.ait ei verbo tali Ait ad
eum remissius fuisset ei si mortuus non fu/
isset et non audiuisset sicut et factũ ei fuit sic
.i.mortuus est statim. Si quis diligẽter ad
uertat has duas traditiones in nomine dñi
nostri ihũ xpi facta fuisse miracula iudaica/
rum scripturarum testimonio cõprobaᵣ̃ por
ro si dicaᵣ̃ ꝙ ꝑ artẽ oꝑabãtur ea apostoli tã/
ꝙ a xpo dño edocti dũ viuerẽt qua arte po
terũt dici ea fecisse iã mortui qua ẽt arte po/
steri eorũ pueri et puelle et si per artẽ quoꝗꝫ
isti qua arte ipsorũ implorãtes auxiliũ apõ
xpm qua arte reliq̃e ipsorũ qua vestes. qua
sandariola.qua baculi.ptꝫ ergo ꝙ miracu/
la xpi et suorũ ita firmiter constant ꝙ nulla
pñt ĩficiari neq̃cia: Notãdũ ergo ꝙ iudei
idcirco in supradictis traditõnib⁹ et alibi bẽ
pandera.i.filiũ pandera.alibi iehusua pan
theria.i.ihesum pãtherie nominabant quia
vt ait iohãnes damascen⁹ in.iiij.li.leui.quẽ
sanct⁹ lucas a ioseph ascẽdẽdo.quartũ no/
minat genuit pãthera.panthera aũt genuit
barpãtherã.barpãthera genuit Joachin.
Joachim vero duxit annam que valde erat
honesta et laude digna.queadmodũ vetus
ãna sterilis exñs ꝑ votũ et repromissionem
samuelẽ peperit.ita et hec per preces et repro
missiones a deo dei attulit genitricem. hec
damascenus.

Contendit iudeus probare ꝙ lex moysi
non est abolita et hoc sic:

Secundum argumentum iudeorũ
est ad idem scilicet ꝙ lex moysi nõ
est abolita sed adhuc obseruanda et arguũ
sic. Si lex bona est et a deo data obseruanda
est.cuius enim decretum erit obseruandum
si mandatum dei non est obseruandum q̃d
enim concilium dabant nobis xpiani quo/
modo illud effugemus maledictum.male/
dictus qui non permanserit in omnibus q̃
ĩ lege scripta sunt. legislator nihil excipit sed
vniuersaliter omnia mandat obseruanda
xpiani autem ad suum arbitrium legis et
mandatorum obseruantiam determinant.
Ad ista respondet magister alanus in suo
quadripartito libro.iij.capi.iiij. dicens. ꝙ
lex mosayca diuino intellectu est intelligen/
da. Respondemus ergo legem bonam et a
deo dataꝫ ac a deo quicquid in ea scriptuꝫ ẽ
diuino sensu intellectum suis temporibus
obseruatum et obseruandum esse sancimus
ea enim diuino intellectu intelligenda erãt
quia si ad litterã accipimus multa repunan
tia videmus. cum enim dicat moyses vidit
deus cũcta que fecerat et erant valde bona.
Geñ.i. Quomodo in lege dicunt quedam
esse mũda et quedã imũda ad litterã quod
enim immundum est quomodo ẽ valde bo
num.nec solum ea prohibentur in lege que
sui natura homini ad vescendum nocua
sunt vero etiam ea que gustu iocunda et q̃
vsu salubria ad comedendum existunt licet
a deo dicta sint tamen ad se inuicem ad litte
ram omnino dissident. In exod. etiam inter
alia precepta de faciendo altare dominus
moysi ibi precepit capi.xx. Altare de terra fa
cietis mihi in sequentibus autem sit legitur
fecit itaꝗꝫ moyses altare thimiamatis de li/
gnis sethiꝫ et alibi fundauit bases eneas in
introitu tabernaculi multum itaꝗꝫ aduersũ
videtur vt aliud et aliter ꝙ dominus iubet
per moysen ab ipso moyse agatur . Aliud
ergo ꝙ littera sonat hic accipi oportet Item
ad litteram quomodo stare potest ꝙ deus
prohibet. Deuter.xxij.ne homo aret in boue
et asino. Onus quodcunꝗꝫ aliud tibi placet
asino imponere non vetat lex.et ponere iu/
gum cum asino quare non licet. Ad pascua
ducere bouem cum asino licebit. In pascu/
is enim simul esse et pasci lex permittit et a/
rari simul prohibet et interdicit. Si au
tem propterea vetat quia hoc alias immun
dum lex dicit quare circa illud cetera que di

cta sunt ꝑmittit et solū arare excipitur equus in lege aīal imūdū eē ꝓhibetur et alia multa. nec tamē arare bouē cū equo vel alio aīali imūdo in lege ꝓhibet̃. hāc nō solū in his q̄ dicta sunt mādatis sed in ꝙ pluribꝰ alijs legalibus cerimonijs cōtrarietatē videmus nisi ea cōpetēti sensu intellexerimus. Discreto itaq̃ et diuino sensu hec discutienda. et intelligēda sunt. Si vero legē debito sensu accipimꝰ oīa legis mādata debita obseruatōe obseruare poterimꝰ. quedā ad litterā et sine vllo velamine figurarū dicta eē accipiēdum et quedā vero ad figurā et ꝓfundo velamine adumbrata esse intelligere quedā ad tpꝰ obseruari iussa sunt quedā sine vlla tempis determinatione que eni alterius sacramenti ꝓnūciatiua erāt et veritatis figurā fatentur suo tempore manifesto rei atq̃ veritatis presentia oportuit vt eorū remaneret prenunciatio et figura Nam sicut vsu ipso loquēdi vtimur verborum vicissitudinibus dicendo erit ꝙdiu futurū est ipsūq̃ erit prorsꝰ obmittentes in presenti assumimus est quodq̃ ipsum iam ꝑterijsse significantes vtimur fuit. Sic in rebꝰ ꝓnūciatiuis alicuius sacramenti vbi pn̄s manifestatur sacramētū eius iā superfluo reseruaretur. figura seu signū que alicuius mysterij significatiua nō erant sed apte seu fidei veritatē insinuant seu carnis edificationē cōmendāt ea a iudeis et xp̄ianis nō ad tēpus sed īꝑpetuū obseruanda sunt earū q̃ transgressio nullo mō pōt multa esse. hec Alanus.

Contendit iudeus probare ꝙ diuīe sanctiones veteris testamenti non sunt mutate

T Ercium argumentum iudeorū est ad probandum ꝙ diuine sanctiones veteris testamenti nō sunt mutate. Arguunt ergo cōtra xp̄ianos sic. Si sermo dei ad tempus obseruādꝰ est eoq̃ sermone ānullato alio tp̄e aliꝰ obseruādꝰ ē. Sicq̃ ꝑ tp̄m vicissitudines diuīe sanctiōes mutāt̃ quo pacto ratū nō erit qđ dicit̃. ps. cxviij. In eternū dn̄e ꝑmāet verbū tuū et illđ. M. xxiij. Celū et terra transibunt verba autem mea non transient. quid interest cur deꝰ hoc animal imūdū iudicet illud mundū. hoc vti ꝓhibeat. illo vti permittebat quis eni adiuuit vt dicitur ysa. xl. spiritum domini. aut q̄s eius consiliarius fuit vt istud agi permittat illud prohibeat iussit obsequēdi ergo ei obsequendum ergo ei obsequi summa virtus est. prohibuit fieri. ergo iam non licet idq̃ si postea fiat peccatum esse dicimus ac pena debita puniendum vt ergo seruemus figuras contemnemus litteras vt seruemus alterum que ratio est damnare alterum. Seruemus litteram. seruemus et littere figuraz. maneat parua sensu nostro littera: maneat vt vestro et addatur spiritualis et cōcessa nobis sit a deo mysterij latentis intelligentia. Abstineamus a peccato quod lex iubet abstineamus et ab eo si quod est quod per porcum figuratur peccatum. Non aremus cum boue et asino quia id legislator prohibuit. et si qua intellexeritis per asini et bouis copulamē ꝓbas est euitare. immo peccatum ē non euitare ita et de ceteris ita enim lex adimpleta. et adimplenda esse censetur et adimpletur. Solutio predicti alani vbi supra ꝙ in nouo testamento diuine sanctiōes veteris testamenti non mutantur sed adimplentur. Dicit ergo ꝙ sermo diuinus in nullo annullatur diuine sanctiones non mutātur quia christus non venit soluere legem sꝫ adimplere. vnde ipse ait Math. v. Amen dico uobis iota vnum aut vnus apex non ꝑteribit a lege donec omnia fiant. non igitur vult eam soluere sed adimplere vt patuit supra li. i. arti. vi. et in primo thezauro quarti puncti eiusdem articuli. Lex enim prohibet homicidium xp̄us iram et odium lex enim prohibet homicidium carnis. xp̄us etiā ipsum appetitum cordis. nobis lex prohibet vti carne porcina et eo tunc ab ea animante abstinentia nobis necessaria erat quoniam veritatis future figura erat et figura seruanda erat donec adesset ipsa veritas figure iam presens adest ꝙuis abstinere liceat vt multi nostrorum abstineant non solum ab ea sed etiam omni carne. vino et eodem iudice se vestrum quisq̃ tuetur. Moyses carnem suillam immundam nominat vti ea prohibet et propterea dicitis ꝙ vti ea non licet Moyses non alius sed idem ipse carnem suillam dicit mundam et valde bonam et eam ad vescendum sicut cetera scribit deum fecisse bonam. Et ideo dicit quod vti ea licet.

Post ꝙ eniꝫ enumerauit deū creasse vniuer-
sa pisces maris volucres celi. cūcta animā
tia terre in quibus anima viuēs est. nō lon
ge infra subdit. vidit deus cūcta que fecerat
et erant valde bona. quod valde bonū ē nl'-
la ex parte malū est. quod vero nulla ex ꝑte
malū est quō malū et imūdū est. Quicquid
ergo in carne sui illa necesse a deo facta cōsi
deratur mūdū et valde bonū est. atqꝫ vti lꝫ:
qꝛ vero per hoc animal voluptas et imūdi-
cia figurat̄. imūdū: propter hoc animal esse
iudicat̄. et ea imūdicia vti nō licet. Si ergo
hoc mūdū et imūdū animal esse intelligit̄:
et eo vti non vti a deo nobis ꝑmittitur. eadē
ratione licet in boue et asino arare. et ꝓhibe
tur ne aremus in boue et asino si melius nō
pōt qꝛ deus permittit qui hec omnia huma
nis vsibus creauit. Sed bos qui vngulam
findit et ruminat et ad excolendam terrā oī
no ydoneus est predicatorē ecclesie discretū
designat in his que agit sensum haben-
tem qui mādata dei meditatur. Ac apud se
meditando ruminat die ac nocte non solum
sibi vtilis sed et alijs huic non est associan-
dus in predicatione alter moribus etiam in
discretus sensu. ideota. et litteris imperitus
qui non solū verbo est inutilis sed suo exem
plo alijs nociuus existit. quod etiā lex ꝙtū
ad litteralia abolita sit auctoritates sequen
tes ostendūt ait eni dominus per prophetā
Ihere. xxxi. et ad hebreos. viij. cōsummabo
testamētū nouū super domū iuda et sup̄ do
mum israel. Quid vocauit testamentum no
uum nisi legem euangelicā qua superueniē
te debuit cessare quia simul seruare non pōt
vtraqꝫ adueniente enim veritate debet vm-
bra cessare Et ysa. legitur sacrificia vestra o-
diuit aīa mea Itē dauid ait in ps. l. Quoni
am si voluisses sacrificiū dedissem vtiqꝫ ho-
locaustis nō delectaberis. Itē dauid sacrifi
ficiū et oblationē noluisti aures autē ꝑfeci-
sti mihi. holocaustū ēt ꝓ peccato nō postu-
lasti. tūc dixi ecce venio. et alibi nō in sacrifi-
cijs tuis arguā te. holocausta autē tua in cō
spectu meo sunt semper. non accipiā de do-
mo tua vitulos. neqꝫ de gregibus tuis hyr-
cos. Itē videmꝰ etiā in magna ꝑte ea que ꝑ
tinēt ad legē veterē cessare nō eni est apud iu
deos sacrificium vel hostia. nō ꝓpheta non
rex. nō tēplū. non locus sacrificij. et quid ire
mus ꝑ singula in maxima ꝑte abolita ē lex.
videt̄ ergo ꝙ lex moysi iā locū nō hēat.

Contendit iudeus ꝓbare ꝙ circumcisio
ꝑpetuo sit duratura.

q Uartū argumētum iudeorū con-
tra nostrū fidei fortaliciū est de cir
cūcisione quā affirmāt duraturaꝫ perpetuo
et consequenter legē moysi arguūt ergo sic.
Idē iudicium videtur eē quātum ad dura-
tionem a ꝑte post de lege antiqua et de cir-
cūcisione. hoc enim xpiani concedunt. sꝫ cir-
cūcisio ineternum debet durare in populo
dei. ptꝫ qꝛ Gen. xvij. datur in fedus sempi-
ternum ergo et lex debet esse sempiterna. licꝫ
ad illud argumētū data sit solutio supra. li.
i. ar. vi. in puncto. ij. Uerūtamen vt adhuc
clarius cecitas iudaica cognoscatur in hoc
passu nolo silentio pertransire. Dicendū er-
go ꝙ in veteri lege duplicem inuenimus cir
cumcisionem vnam carnalem quam ipi ob
seruant et aliam spiritualem de qua dicitur
Deut. x. circumcidite igitur prepuciū cordis
vestri ceruicē vestram non induretis. et Ie-
re. iiij. Circūcidimini et auferte prepucium
cordium vestrorum viri iuda. Sic etiam di
stinguere possumus de eterno et sempiterno
qꝛ habet duas significationes Iterdū enim
ponitur pro eternitate simpliciter vt in psal.
Tu autem domine ineternuꝫ permanes: Et
illud. Iere. x. Dominus autem deus verus
est et ipse deus viuens et rex sempiternꝰ. ali
qñ vero accipit̄ ꝓ duratione finita quale est
illd̄. i. Reg. xxvij. Credidit ergo achis dd̄ di
cēs multa mala opatꝰ ē cōtra ppl'm israhel.
erit ergo mihi seruꝰ sēpiternꝰ maīfestū ē ꝙ h
accipit̄ sempiternū ꝓ duratōe finita qꝛ ñ po-
terat plꝰ durare ista seruitꝰ ꝙ eorū vita simi-
le hēt Gen. xxvij. vbi dicit̄ ꝙ odrat sēp esau
iacob. qñ ergo dicebat̄ ꝙ circūcisio dꝫ durar̄
ī sēpiternū si sit sermo de circūcisiōe spūali i
dubitāter ē verū quod simpliciter ineternuꝫ
dꝫ eē ī populo dei et aīa q̄ ē cū ꝑputio pecca
ti est extra ppl'm dei ꝙtū ad meritū. Si vero
loquaris de circūcisiōe carnali accipe simili
ter sempiternū. Secūdo mō dictū. ꝙ ꝙdiu
lex durauit que soli vni populo ꝑcipiebatur
debuit durare signum quo ille populus ab
alijs gentibus distinguebatur et cessante le
ge signū ēt debuit cessare. Et iō dr̄ Gen. xvij
ꝙ circūcisio data ē ī signū ꝓpt̄ qd̄ ꝙdiu ille

populus separatus fuit ab omni gēte in deserto nullus eorū circūcisus fuit sed quando intrantes terrā ꝓmissiōis plenā diuersis populis oēs simul fuerūt circūcisi in galgalis vt habetur Josue.v.ca:

Contendit iudeus ꝓbare ꝙ si sabbatum cessat lex noua non est a deo.

q Vintū argumentū iudeorū est de sabbato ex cuius cessatione arguunt legem nouam nō eē a deo sic. Jlla lex q̄ cōtrariatur preceptis diuinis nō est a deo ȝ lex euangelica est hmōi ergo nō ē a deo. maior est manifesta quia deus nō pōt sibipsi esse contrarius. sed minor ptȝ de obseruatiōe sabbati quā deus precepit in veteri lege. lex vero euāgelica huius obseruātiā tollit et ꝓhibet: ergo est cōtraria deo: non ergo ē a deo Respōdet ꝙ in tali pcepto duo sunt cōsiderāda. Primū ē ꝙ ꝓpter reuerētiā dei cessabat populus ab oī opere seruili vt liberi⁹ diuinis vacare posset et istud erat morale. per hoc enī precipiebatur ꝙ hō aliquo tpe vacet rebus diuinis iuxta illud. ps. xlv. vacate et videte qr ego sum de⁹. et ſm hoc cōputat̄ inter pcepta decalogi moralia et lex que hanc obseruātiā in se ꝓhiberet eēt contraria ordinationi diuine et nō posset eē a deo. sed lex euangelica hanc obseruantiam no tollit sed pcipit vt ptȝ de dieb⁹ dominicis et alijs festis in noua lege ordinatis. Sed considerādum est in dicto pcepto erat taxatio tempis vel diei. s. ꝙ hec obseruantia fieret tali die dterminata. et istud erat cerimoniale. et ideo hoc mutari potuit et debuit ꝓpter rationabilē causam. Judei enim colebāt diem sabbati in memoriā creationis rerum qd̄ innuit moyses Exod. xx. dicēs. Memēto vt dieȝ sabbati sanctifices. Sex dieb⁹ fecit deus celum et terram et requieuit die septimo ac si dicat cōpleto opere creatōnis statim debuit ordinari dies cōmemoratiua ipsius creationis. homo etiā fuerat factus sexta die et ido primum diem post sui creationem debet expendere singulariter ob reuerētiā dei. ceteros vero ad sui necessitatē. Jn noua autem lege illa dies que debuit obseruari ad vacādum deo nō solū debet nobis reducere ad memoriam bñficium creationis sed etiam innouationem spiritualem que incboata est in xpi resurrectione. et ideo sabbatum mutatum ē in dominicum diem in quo xpus resurrexit. Significat etiam dominica que est octaua dies. octauam diem resurrectionis in qua pfectam requiem expectamus. Hic est ꝙ messias noster dominus ihūs christus postꝙ factus est triginta annorum soluit qꝛtū ad partem istam sabbatum curando in eo infirmos. et dando eis licentiam lectulos asportandi. Johan. v. et spicas discipulis suis esurientibus confricandi. Marc. ij. Ceterum quemadmodum de circuncisione dictum ē probatumqꝫ ꝙ data fuit in signuȝ sic et sabbatum vt habetur Exod. xxxi. capitulo. sabbata mea seruabitis quia signum sunt inter me et vos ac generationes vestras. Jtem in libro biza. i. omīpere. q. yom tob. taliter scriptum est. Dixit Rabi Johanan. Omne preceptum ꝙ dedit deus sanctis et benedictis israeli dedit eis publice preter sabbatum qd̄ dedit eis in secreto sicut dictum est Exodi. xxxi. Jnter me et inter filios israel. si sic est ñ sunt obligati. goy. id est christiani vel alie gentes ad sabbatum. Ex omnibus his patet ꝙ non sunt obligati ad seruandum sabbatum christiani nec alie gentes. Jtem contra obseruantiam circumcisionis et sabbati adducitur ratio non parum efficax ex duab⁹ traditionibus sicut notatur in pugione cap. xi. tercie partis: iij. distinctionis. quaruȝ prima est illud quod ī mydras tulym. i. glosa psalmorum taliter scriptum est. ps. lxxiij. Et omnia cornua impiorum confringam et exaltabuntur cornua iusti. cornu non ē dictum sed cornua. Decem enim cornua sunt que dedit deus sanctus et benedictus israeli Cornu abrahe de quo dictum est ysa. v. vinea fuit dilecto meo in cornu filij olei. cornu ysaac de quo dictum est. Genes. xxij. Et ecce aries vnus retentus in densitate per cornua sua. Cornu iosepb. id est cornu regni de quo dictum est. Deutero. xxxiij. et cornua rinocerontis cornua ei⁹. Cornu moysi de quo dictū ē. Exo. xxxiiij. qr cornuta erat cutis facici eius. Cornu ꝓphetie de quo dictū ē. i. Reg. ij. et orauit āna et dixit. exul

tauit cor meũ in domino et exultatũ est cor-
nu meũ Cornu legis de quo dictũ est Aba-
cuk.iij. Et cornua duo de manu eius. Cor-
nu sacerdotij de quo dictũ est.ps̄.cix. Cor-
nu eius exultabitur in gloria. Cornu leuiti
cũ de quo dictũ est.i.parali.xxv.omnes isti
filij bemã.videntis regis in verbis dei ad ex
altandũ cornu. Cornu iherusalē de quo di-
ctuꝫ est.ps̄.xix. Et a cornib⁹ vnicorniũ exau
disti me. Et cornu regis messie de quo dic-
tum est.i.Reg.ij. Et dabit fortitudinē regi
suo et sublimabit cornu messie sui et sic ē di
cens.ps̄.cxxxi. Ibi germinare faciam cornu
dauid paraui lucernã messie meo. Quando
autē peccauerũt israel ablata fuerunt eis et
data sunt gentibus seculi.sicut dictũ est.
Daniel'.vij.c. Post hec videns fui in visiōe
noctis. et ecce bestia quarta terribilis atqꝫ
mirabilis et fortis nimis et dentes ferreos
habebat magnos comedit et cōminuit et re
siduũ pedibus suis cōculcauit et ipsa dissi-
milis ab omnibus alijs bestijs.que fuerũt
ante ipsam et cornua decē habebat.assimil'a
te sunt enī gentes similiter hmōi feris et om
ni tempore in quo gentiũ seculi cornua fue-
runt stantia. Cornua israel erunt cōfracta si
cut dictũ est trenorũ.ij. Confregit in ira fu-
roris omne cornu israel: Qualiter autem
legalia deus iudeis abstulerit per rationes
et signanter sabbatũ et circũcisionē et quali
ter eis ista duo et alia dyabolus restituerit
habet̃ apud eos in thalmuth in libro may
la ipereq.i.distinctiōe q̃ icipit ꝙ semzbbae
Quadã vice decreuit regnũ neq̃.i.romanũ
ꝙ non seruarent iudei sabbatũ et ꝙ nō cir-
cũciderent filios suos et vt cognoscerēt men
struatas. Tũc iuit rabi ruben. cerciuauitqꝫ
se more.s.romanorum. Cũqꝫ iuisset et cedis
set cũ eis ait illis.qui habet inimicũ depau
peret eũ vel ditat. Dixerũt ei depauperat Di
xit eis si ita est non faciant iudei opus ĩ sab
bato vt depauperentur. Dixerũt romani be-
nedixit abrogaueruntqꝫ decretũ.rursũqꝫ eti
am dixit eis.qui habet inimicũ debilitat eũ
an fortificat dixerũt ei debilitat ait eis si ita
est circuncidant filios suos octaua die vt d̃
biliten̄ter. dixerunt optime dixit et cassaue-
runt illud: Iterum dixit eis qui habet inimi
cum multiplicat eũ an diminuit eum: Dixe
runt et diminuit. Ait eis si ita est nō cogno-
scant menstruatas dixerunt benedixit et ces
sauerunt illud. Demũ ꝑpenderunt ꝙ iude⁹
erat et restituerunt decretum vt prius. Dixe-
runt ergo iudei quis ibit et irritabit statutũ
istud vadat. Rabi symeon qui didiciat face-
re signa et mirabilia. Post eũ vero vadat ra
bi eleazar. Egressus est eis itaqꝫ obuiã ven
tamalyon.i.demoniũ sic vocatũ et ait. Est
placētia vestra vt vadã vobiscũ fleuit raby
symeon et ait ancille.dom⁹ patris apparuit
angelus ter.nobis autem nec semel venit er
go miraculũ vndecũqꝫ. Precessit igitur ven
tãmalyon. et intrauit in filiam cesaria. Cũ-
qꝫ peruenissent dixerunt ventãmalyon egre
dere vocatus ergo egressus est et abijt: Di-
xitqꝫ iudeis cesar. Postulate quicquid ē vo
bis ad postulandum. Introducti sunt igit̃
in domum thesauri vt tollerent quicquid vel
lent inuenerantqꝫ certam illam in qua scri-
ptum erat dictum statutum et ruperunt eam
hucusqꝫ thalmuth. Animaduertat pruden
tia tua lector ꝙ per istas duas traditiones
habetur euidenter ꝙ de⁹ abstulit a iudeis ꝑ
romanos sabbatum et circũcisionē et alias
cerimonias. confregit quippe in ira furoris
sui omne cornu eorũ de quibus vnum erat
lex vt pauloante dictum est. et nũq̃ restituit
eis. nec per se nec per angelũ nec per ꝓphetã
nec per alium virum sanctum. Sed ipsi iudei
recuperauerunt circũcisionē et sabbatũ et ce
tera hmōi per dyabolicum miraculum vt in
proxima traditione ostensum est. Null⁹ er-
go vlterius nisi sit demoniacus conseruare
debet ea que deus abstulit. et dyabolus tã-
libens se iudeis visibiliter ingerendo insti-
tuit. quando enim vel vbi vnq̃ scienter dya
bolus bonum homini aliquod nisi forte v-
bi prospexit malum maius et mortem pessi-
mam sibi ex eo imminere finaliter procura-
uit cui vnq̃ boni aliquid nisi fallendi stu-
dio persuasit. nunquid non ipse est qui pri-
mos homines quasi eis vtiliter consulēdo
fefellit. nōne ipse est qui contra sanctum iob
ipsum etiam dominũ ꝓuocauit. Iob. ij.c.
An ignorant iudei miseri ꝙ dyabolus fue-
rit qui patres suos ad adorandum vitulum
mentiendo protraxit. vt habetur in libro sa-
bath impereq. qui incipit dixit rabi aquiba
in fine quadraginta dierum venit sathan et
perturbauit mundum et induxit tempestatē
maximam in aerem et dixit israeli. Ubi est
moyses Dixerunt ei. Ascendit in altum.

Dixit eis iã peruenerũt sex hore et non respexerunt super eo. Ait ergo mortuus est et nõ curauerũt super eo. Ostendit ergo eis similitudinẽ feretri eius in nube. hinc est q dixerunt ad Aaron quia hic moyses vir qui fecit nos ascendere de terra egypti nescim⁹ qd factum est ei. et quid scriptũ est. cõsequenter et dixit Aaron. abrumpite inaures auri que sunt in auribus etc. et accepit de manib⁹ eorum et formauit illud in forma et fecit illum vitulum fusorie et dixerunt. Isti sunt dij tui israel etc. His sic premissis dicatur iudeis vt attendant que sit eorum prudentia quis sens⁹ qui dyabolum volunt habere suspectum in recuperatione circumcisionis et sabbati. qui patres eorũ ad faciẽdũ et adorandũ vitulũ et ad attribuendũ sibi magnalia que de⁹ fecit mẽdacijs et falsis pdigijs tã studiose pertraxit. Euidenter ergo apparet q intentio ẽ studium dyaboli ac voluntas erga homines nunq est nisi mala. quare satis est manifestum q grandis est stulticia et q magna insania et q imẽsa iudeorũ vecordia qui circũcisionem et sabbatum et alia que deus eis abstulit. et dyabolus reddidit non cessant obseruare. Supradictis adhuc videt addendũ id qnod de sabbato scriptũ est in beresith minori vbi dicitur Gen. ij. et benedixit deus diem septimã dominus rufus nequã quesiuit a Rabi aquiba et ait ei quid est inter diẽ et dies dixit ei rabi aquiba et quid est iter virum et viros. dixi ei quid dixit tibi. et quid dixisti mihi. Ait ei dixisti mihi ĩ quo differt sabbatũ ab omnibus alijs viris. Dixit sibi decedit rex propter gloriam suam sic quoq voluit deus istum diẽ honorare. vnde tu facies me scire istud. Dixit ei fluuius sabatianus arguit hoc qui trahit lapides p totã septimanam et in sabbato quiescit Dixit ei delõge attractum tu trahis mihi. Admiror dixit ei. Ecce ille qui facit ascendere mortuos arguit. omni nãq die est ascendens et nõ in sabbato. Iuit et tẽptauit in patre suo qui ascendit omnibus dieb⁹ et in sabbato nõ ascẽdit post sabbatum scisitatus ẽ eum et ait ei pater et quo mortuus es fecisti te iudeũ admiror q obrem ascendisti omnibus diebus hebdomade et in sabbato non ascendisti. Ait illi omnis qui non obseruat sabbatum sponte sua apud vos obseruat eum hic malo velle suo dixit ei. et cuiusmodi labor ẽ vobis ibi Ait ei omnibus diebus septimãe iudicamur in sabbato autem quiescimus. reuersus est ad rabi acquiba. et dixit ei. Si ẽ secundum verba tua q deus sanctus et benedictus per quietem in sabbato vult honorare non mutat in eo ventos non faciat descendere pluuias non fluctuet mare in vndis suis. Dixit ei rabi acquiba haber se in istis deus sicut is qui transfert per quatuor vlnas. Si vis lector figmẽta hec iudaica contra ipsos conuertere dicas quẽadmodum fluuius supra fictus fuit signum obseruandi sabbati quãdo per totam hebdomadam currebat trahendo lapides et quiescebat in sabbatis vt ipsi fabulantur sic est nunc efficax argumẽtum non obseruandi sabbatum quia nusq sub celo sit fluuius qui magis quiescat ĩ sabbatis q in ceteris diebus. Per totum quippe mundum discurrunt mercatores qui sicut ducunt medicinalia variaq pigmenta ex india que est in oriente vsq ad hyspaniam q est in occidente et a meridie vsq ad septẽtrionem que est vsq ad anglicos et noruuegios et scotos et sic vsq ad totum mundum quod si verum esset et inuicem sibi narrarent et nomẽ prouincie vbi talis esset fluuius iudeis procurantibns nõ tacerent. Item magister iohannes valisoletanus conuersus in libro de concordia legum dicit q istud de lapidũ flumine non est verum. nec dicitur hoc per aliquem sapientem nisi per cõitatem ipsorum rabinorum iudeorum ad ipsorum confortationem et gaudium sui cordis quoniã hoc non scribitur in aliqua scriptura autentica. nec in aliquo libro aristo. de mirabilibus locorum nec in aliquo alio loco sed in libris solummodo iudeorum ad ipsorum confortationem explicatur. hec ille. Ad aliud vero figmentum de mortuo non ascendente ĩ sabbato dici potest q dyabolus ventamalyon vel aliquis alius potuit⁹ assumere figuram patris rufi antedicti et facere ac dicere que dicta sunt vt iudeorum circa obseruantiã sabbati confirmaret errorem. Ad tercium denicq q qui non obseruat apud nos spontaneum sabbatum apud mortuos obseruabit eum coactus etc. vt supra ergo abraham et multi alij sancti qui nunq coluerunt sabbatum punientur per totam septimanam cum infidelibus et compulsi requiescent in sabbato hoc autem falsum esse quis dubitat q

autem abraam non coluerit sabbatum habetur in beresith. minori super illud Gen. ij: vbi dictum est: Et benedixit de⁹ diem septimam. dixit rabi⁹ iohānati abrahā non ē scripta de eo obseruātia sabbati hec ex pugiōe vt supra Possumus etiam nobis assumere demonstrationem ꝙ sabbatum verum qđ significat⁹ quietem vt patet deutero. v. c. sabbatum. i. quies domini dei tui ē dies dñica quam nos xp̄iani obseruam⁹ quoniam ẜm sapientes iudeorum thalmuth vt notat magister⁹ iohānes vallisoletanus conuersus in libro de cōcordia legum. titulo. iiij. c. x. prima coniunctio solis et lune que fuit in principio creationis mūdi facta fuit die lune ad quinqꝫ horas et ducenta et quatuor minuta hore.

Et quia textus non dicit nisi sex diebus operaberis et die septima requiesces et non dixit qua die signata inciperent computari illi sex dies. eēt rationabile ꝙ cōputatio incipiat a die istius coniunctionis solis et lune. qꝛ hec duo luminaria distinguunt diem et noctem. Que coniunctio vt predicitur facta est die lune et sic dies septima est dies solis ꝗ ē dies dominica vt obseruamus xp̄iani. Est etiam alia ratio quoniam in ista die saturni quam iudei obseruant est magna mutatō secūdum stellas ex diuersitate dierū et locorū ẜm longitudines et latitudines terrarum qꝛ iherusalē est in longitudine. lxvi. graduum. Et ista terra valisoletana regis castelle est in longitudine. lxvi. graduum. et est differētia inter iherusalem et istam terram plus ꝙ̄ quatuor horarum. Item est alia differentia īter ista ẜm motū puncti altioris spere noue per quem mouentur poli. et sic a tempore quo lex moysi data est vsqꝫ ad ista tempora est facta mutatio et differentia plus ꝙ̄ per quinquaginta gradus et isto polorum motu mutate sunt longitudines et latitudines et mutati sunt dies et noctes in omnibus mundi partibus vsqꝫ ad ista tempora et ẜm diuersitatē terrarum supradictam hodie iudei vnaꝫ horam illius diei sabbati sibi precepti non obseruant nec illam met diem a moyse illis tēporibus institutam. talis mutatio pōt clarissime cognosci ex mora quam fecit sol spatio vnius diei stando immobiliter tempore Josue et etiam ex retrocessione solis decem lineis in horologio achaz tempore regis ezechie. Et si iudei dicunt ẜm supradictam rationem ꝙ idem debet iudicari de die dominica secundum christianos. Respondeo ꝙ hec obseruantia quam obseruant christiani non dependet a die dominica ratione diei dominice sed ratione resurrectionis christi veri messie in qua die ipse resurrexit nec obest mutatio facta ex quo manet ip̄a principalis et precisa causa quare fit scilicet memoria creationis mundi et resurrectiōis sancti messie et adhuc non obligarentur seruare predicta. nec etiam sacrificium et obseruationes septimanarum et pollutionum et aliorum similium posito ꝙ ad terram pristinam reducerentur quod est impossibile propter diuersitatem locorum terre secundum longitudinem et latitudinem et terrarum etiam constellationes secundum imaginationem sapientum et iste est magnus defectus legis. scilicet ꝙ omnia que legis erant non obseruari debebant in omni loco mundi quod non est in lege christi veri messie quia in omni loco et quacunqꝫ parte terrarum tenentur christiani legem sancti messie firmiter obseruare

Sanctus bernardus in suo euāgelio eterno assignat duodecim priuilegia die dominice propter que sabbatum non immerito i dominicam diem mutata est. Prima est ꝙ fuit prima omnium dierum Secundum ꝙ erit vltima dies presentis vite. Tercium qꝛ diem dñicū nulla precessit nox. Quartū ꝙ ei nulla nox subsequetur. Quintum quia in eo creauit deus celum et terram. Sextum qꝛ in eo creati sunt omnes angeli a deo et boni ī paradyso gratificati et glorificati sūt et ecōtra mali angeli in eodem die peccantes de celis ad inferos expulsi sunt. Septimum quia secūdū orosium in die illa prio precepta data sunt filijs israel: Octauum quia in illa die christus incarnatus est. Nam vt testatur magister hystoriarum die qua dixit deus fiat lux visitauit nos oriens ex alto et christus incarnatus est. In huiusmodi mysterium et figuram datum fuit manna in die dominico sicut ait super Exod. origenes. Hoc quidem probat per hoc ꝙ in. xvi. capitulo dictū est. Sex diebus colligetis illud die autē sexta duplum colligetis. patet enim diem sextā vocari illum qui sabbatum precedebat qui est feria sexta et ex hoc patet ꝙ māna die dominica datum fuit. Si enim sex diebus continuis collectum fuit. Septima autem di-

cessatum est et per consequens manne initiũ a prima die dominica exordium sumpsit. Nonum quia in die dominica xp̄us destructis inferni claustris captiuam ducens captiuitatem ac sãctorum animas de lymbo eripiens triũphaliter a mortuis resurrexit cuius resurrectio nostre resurrectionis exemplar est Decimum quia die dominico spiritus paraclitus discipulis datus est. Undecimum q̄a in die dominica erit resurrectio mortuorum et reddet deus vnicuiqꝫ secũdum opera sua. Duodecimum quia die dominico erit initium et cõtinuatio sine fine laudum dei et domini nostri ihesu xp̄i veri messie in gloria sempiterna. Unde ysa. vlti. et erit semen eorum ex sufficientia mensis ex mense suo et ex sufficientia sabbati in sabbato suo. istud est seculum futurum quod totum erit sabbatum et requies. Et notat ꝙ mensis legittime dicitur heredes hebraice põiturqꝫ apud eos pro perfectione numeri omnium dierum in quibus luna perficit cursum suum. Cum luna quippe computant iudei et non cũ sole mensis ergo hic vt ait beatus Gregorius ꝓ perfectione positum est et sabbatum pro requie in quo seruile opus fieri nõ licebat. erit ergo semen eorum idest apostolorum et sanctorum predicatorum facientium filios spirituales ex mensis sufficientia id est ex sufficientia perfectionis vite presentis in mense suo. id est in perfectione glorie sue in futuro Sicqꝫ semen audituum ex sufficientia sabbati. id est requiei ĩ diebus dominicis et festiuitatibus alijs ad audiendum verbũ dei necnon ex sufficientia requiei a vicijs et peccatis in vita presenti erit in sabbato suo. id ē in sempiterna requie sua in vita futuri seculi quod totum est sabbatum vt predictum est.

Et si queris quare fuit ordinata quies diei septime per iudeos die sabbati et nõ alia dies septimane. Respõdet supradictus magister iohannes in eodem libro titulo. iiij. c. viij. ꝙ ad hoc fuit triplex ratio. Pr̄ia ē quoniam secũdũ astrologos maior coniunctio saturni cum Joue fuit in capite arietis ascendẽte aquario qui est domus saturni que cõiunctio necessitauit et coegit populum iudeorum vt starent in captiuitate egypti quadrigentis annis et ꝙ inde educerentur in manu forti et brachio extento. et ꝙ ibi fierent miracula extra naturam. Et ideo fuit in die saturni dies sabbati ordinata in memoriam exitus de egypto et in memoriam coniunctionis saturni et iouis in domo aquarij vt dictum est. Et ratio quare magis firmauerũt se super saturnum ꝙ̄ super iouem est quia saturnus est altior. Item quia ascendens cõiunctionis fuit aquarius que est domus saturni secunda. Item propter alias proprietates quas iudei et terra ipsorum habent cũ saturno secũdũ ꝙ dicunt astrologi et vlterius declarabo et ideo ordinatum fuit a iudeis. ꝙ dies septima quando nihil operari debẽt ꝙ esset in die saturni et ꝙ essent in tenebris et sine candelis etiam que ponunt astrologi debere obseruari in die saturni vt liberentur homines a dãnis suis et influentia effectiua. Secunda ratio est quia ista die saturni planete infectiui et damnosi habent singularẽ potestatem quoniã prima hora noctis diei sabbati est hora martis secundum computationem horarum vt iudei computant ordinando primo noctem et postea diem et prima hora diei sabbati est hora saturni q̄ duo planete sunt damnosi secũdum astrologos et sic in die illa naturali damnosi planete habent suam influentiã damnosam singularẽ Et sic scripsit Rabi abraaꝫ in glosa sua quã fecit super decẽ preceptis super illo specialiter memento vt diem sabbati etc̄. Dixit istõ preceptum fuit propter sperã saturni et quaslibet die in hebdomada habent stelle mobiles ipsarũ quelibet vnã dieꝫ in qua magis apparet ipsarum virtus. et quoniã vna die in hebdomada quiescere tenebãtur in signũ et memoriam creationis mundi vt dictum est. Ideo ordinauit eis Moyses in marath ꝙ ista dies requietionis esset specialiter et signanter illa dies saturni que est sabbatum in qua stelle predicte damnose habent potestatem et influentiã singularem vt ab ipsarum damnis et infectionibus tuerentur.

Tercia ratio est propter potestatem istis planetis datam super iudeos et terram suaꝫ quia secundũ astrologos iudei sunt sub cõstellatione Martis et Saturni et sic per experientiã patet quoniã quando saturnus est ĩ domo casus sui et habet aspectuꝫ a malis et dãnosis alijs stellis tunc euidenter apparet malũ opus aliquod in iudeis et hoc sepissime sum expertus et secundum conditiones suas videtur esse de natura saturni put dixit

Ptolomeus quod de natura saturni est miseria et casus et populus captiuus et malarum conditionum vt sunt iudei: Et ideo diebus sabbatinis et alijs diebus vbi erant predicti planete in exultationibus suis faciebant plura sacrificia quam in alijs diebus vt ab istarum planetarum damnis specialiter essent salui prout per gl. Rabi abraam euidentius demonstratur quam fecit generaliter super legem. et probatum est per dicta astrologorum que ego allegaui in declaratione quam scripsi super glosam predicti Rabi abraam abenagra et ista talia cerimonialia priuanda erant in complemento legis in aduentu xpi quoniam ipse venit pro salute animarum Et vt tales opiniones falsas totaliter aboleret que ydolatriam sapiunt apparenter et causa finalis legis complementi non est res corporalis sed potius spiritualis et in vnius dici obseruantiam in hebdomada in memoriam creationis mundi que fuit causa finalis mutationis legis prout diximus. Rationabile erat in complemento legis ponere illam diem que est dies requietionis et illam animam superfluam aliam quam dicunt cuzco venire prout dixerunt quod textus dicit quieuit et animauit exo. xxxi. Animam aliam creauit homini die sabbati quod esset die solis que est dies dominica et ista die dominica xps a mortuis resurrexit vt demonstraret mundo animarum salutem. et propter istam diem vere dicitur animam aliam venire. quoniam propter resurrectionem xpi anime perpetuo vitam habent. et hoc signauit algasel philosophus dicens in resplendore solis saturno non indigemus hucusque predictus doctor Patet ergo quare iudei obseruant diem requietionis hebdomade in die saturni et licet dies requietionis ab omnibus de mundo sabbatum dicatur quia sic sabbatum interpretatur vt supra patuit quia tamen non ea intentione qua iudei sabbatum suum appellant. Ideo non diem saturni sed alium colunt vt videlicet diem dominicam nos christiani omnibus superstitionibus exclusis in memoriam resurrectionis christi tali die factam et future resurrectionis tali die fiendam vt supra dictum est. Item possumus adducere contra iudeos auctoritatem magistri alfonsi conuersi in libro bellorum dei. In quo disputauit contra iudeos secundum opiniones thalmuth. vbi dicitur quod secundum iudeos non est inconueniens dicere omnia festa et ieiunia remissionum et indulgentiarum posse mutari. et textus vocat ipsa sabbatum sicut ipsummet sabbatum et probant hoc Leuiti. xxiij. Hee sunt ferie domini quas vocabitis sanctas; et glosauerunt dicentes vocabitis. id est posito quod errent scienter vel ignoranter. quoniam illa debent festa simpliciter reputare et sic non debent iudei inconueniens reputare quod illi qui recipiunt legem sancti messie diem sabbati in diem dominicam commutarunt propter rationes superius allegatas et de hoc xps in euangelio mathei. xij. respondens eis qui dicebant ihesum xpm non licere in sabbato curare. dixit filius hominis habet potestatem super sabbatum.

Contendit iudeus probare quod ihesus christus non est verus messias quia non venit in nouissimis diebus

Sextum argumentum nititur ostendere ihesum christum saluatorem nostrum non esse verum messiam in lege et prophetis promissum. Arguunt ergo iudei sic verus messias debet venire in nouissimis diebus sed nondum sunt dies nouissimi ergo nondum venit messias. maior patet ysa. ij. quod exponitur ad litteram de messia vbi dicitur erunt in nouissimis diebus. minor satis patet. ad illud argumentum dicendum quod dies messie dicuntur nouissimi habendo respectum ad ordinem. habendo respectum ad etatem. habendo respectum ad sacram scripturam. Primo ad ordinem quia sex milia diuidendo et ordinando per tres dualitates sicut mesuratur duratio mundi secundum iudeos et duo nouissima millenaria dicuntur dies messie patet per canadum helia. Unde in thalmuth in libro qui dicitur canhedrin qui sonat sacerdotes magni. inuenitur hoc quod sequitur legertan studio helye quod sex milia anni mundus habet durare duo milia vanitatis et duo milia legis et duo milia messie et sequitur. Et propter nostra peccata que sunt multa transierunt ex illis que pretererunt hec ibi. Et cum hoc dicit Thalmuth quasi transierant de duobus milibus

annis messie quasi sexcenti anni. et post illō
tempus transierunt iam quasi. dccc. xlij. ãni
cum illo numero sex milium annorum vide
tur concordare beatus ysodorus super pen/
thateu cum super illo passu enoch septimus
ab adam qui placuit deo translatus est dicit
ibi enoch septimus ab adam septimam req
em significat. transactis nãq₃ sex milibꝰ an
nis et renouato celo ac terra factoq₃ iudicio
transferentur sancti in vitam eternam. Nunc
vide cecitatē iudeorū ipsi computant ãnos
a creatione mundi sicut nos a natiuitate xpi
et dicunt ꝙ isto anno in quo nos cõputamꝰ
mille. cccc. lx. annos domini sunt a creatiõe
mundi quinq₃ milia. ccxx. et sic patet ꝙ ō du
obus milibus annis messie iam transierūt
ſm eorū cõputū milleducēti viginti anni q̄/
bus debuisset venire messias. et cum non sit
numerus annorum vltra sex mille vt dictū ē
et ipse debet regnare duobus milibus ãnis
quomodo hoc est possibile cū non restāt se/
cundū cõputū suū nisi. dcc. lxxx. anni: Item
ipsi assignant in predicto numero annorum
determinatum tēpus messie. s. finitis quatu/
or milibus annis a creatione mundi vt reser
uentur duo mille pro messia. Nunc attende
quid dicit ysa. c. lx. in fine minimus erit ibi
mille. et paruulus in gentem fortissimā ego
dominus in tempore eius subito faciā illud
O iudee tu determinasti tempus messie. et
vide quid dicit deus. ego dominus in tēpe
eius sc₃ messie subito faciam illud. Super
quo verbo dicit glo. hebraica si fuerint boni
ante tempus suum et si non fuerunt boni in
tempore suo ergo necesse est ꝙ iudei conce/
dunt ſm suam glosam vnum de duobus vł
ꝙ ipsi fuerunt boni vel non boni: Si boni
ergo messias venit ante tempus suum. s. an
teꝙ inciperet numerus quinq₃ miliū. Et si
fuerunt non boni sicut ipsimet concedunt in
dicto ꝓbabito ꝙ ꝓpter peccata sua mlta trā
sierunt. s. anni qui preterierunt. necesse est ꝙ
tunc concedunt secundum suam glosam ꝙ i
tempore suo venit. s. finitis quatuor milibꝰ
ãnis i pricipio quinti millenarij ãnorū. et sic
habent concedere necessario ꝙ secūdū suum
numerū iam sunt mille et. xviij. anni ꝙ na/
tus est messias. Et si dicant ꝙ nos compu/
tamus plus anticipando tempus: Dico ꝙ
licet simus differentes cum eis in computa
tione annorum a creatione mundi stante ta/
men suo numero in veritate licet anticipaue
rit tempus adimpleuit quod promisit. Si/
cut si aliquis rex promisisset tibi castrum vs/
q₃ ad diem signatum extremū. s. anni. Si
autem illud tempus vputa in medio anni
vel alias tibi dederit castrum certum est ꝙ
adimpleuit promissum. et sic nos christia/
ni stante numero iudeorum computabimus
enim ingressum quinti millenarij. et dicemꝰ
ꝙ sunt iam mille. cccclviij. anni ꝙ vēit mes
sias. stante tamen computatõne nostra a cre/
atione mundi. Dicemus ꝙ messias venit i/
fra duo vltima millenaria. cum ergo per or/
dinem et respectu ad duas primas dualita/
tes miliariorum annorum duo vltima mil/
lenaria in quibus debet regnare messias di
cantur dies nouissimi. Sequitur ꝙ dies i q̄/
bus venit ihūs nazarenus verus messias
sunt dies nouissimi de hoc numero sex mili
um annorum dictum fuit supra li. i. ar. vi. pū
cto. iij. thesauro primo. Secundo pat₃ hoc
idem habendo respectum ad etatem nā du/
ratio mundi mensuratur septem etatibus si/
cut duratio hominis quarum nouissima in
vltima est decrepitas que prefixum habet
principium sicut cetere etates non tamen ter
minum quia multotiens plus durat ꝙ cete
re etates et ihesus nazarenus fuit in decrepi/
tate mundi et per consequens in nouissimis
diebus habendo respectum ad etatem. Ter/
cio patet hoc habendo respectū ad sacrā scri
pturam. nam multa tempora et dies prece/
dentia ihesum nazarenum circiter per duo
milia annorum dicuntur in scriptura dies
nouissimi sicut patet Genes. xlix. vbi israhel
vocatis filijs ante mortem suam dixit. Cõ/
gregamini filij israel vt annunciem vobis q̄
ventura sunt in nouissimis diebus. vbi mul
ta annūciat non solum de his que debent i/
pleri de aduētu messie sed etiam multa que
completa sunt tempore regum israel et iuda
sicut fuit de primatu iuda et de excellentia
super omnes fratres suos et de regno ibi iu
da te laudabunt fratres tui etc̄. Patet igitur
ꝙ non solum dies messie in quibus fuit ihe
sus nazarenus dicuntur dies nouissimi sed
etiam multa tempora ante circiter ꝑ duo mi
lia annorum precedentia dicuntur dies no/
uissimi.

Contendit iudeus probare q ihūs christus non est verus messias quia in eius aduentu mons syon non fuit eleuatus in vertice montium.

f Eptimum argumentum iudeorū est tale. In aduentu messie mons syon debet eleuari in vertice montium sed hoc non est factum ergo nondū venit messias. Maior est ysa.c. vbi supra erit in nouissimis diebus preparatus mons domus domini. id est mons syon in quo erat templū in vertice montium et eleuabitur super colles. Minor patet quia in diebus ihū nazareni nihil tale factum est. Ad illud argumentum iudeorum de monte syon qui in diebus messie fm iudeos debet eleuari sup alios montes. vnde dixerūt aliqui iudei q tempore messie debet deus portare montem thabor et montē synai et mōtem carmeli ad locū vbi est iherusalē et in vertice istorū mōtium ponere montem syon hoc dicunt ipsi nō esse factum tempore ihesu nazareni ergo nō est messias. Respondeo fm Rabi salomonem q ista eleuatio montis supra montes non est intelligenda secundum locum sed secundum excellentiam et gloriam illius mōtis quia ibi debebant operari magna signa et miracula plus q in alijs montibus quod impletum est tempore ihū nazareni quia ibi illuminauit secum. curauit languidum. Ibi super omnes apostolos misit spiritumsanctum. ibi multa alia signa et miracula fecit. Et in hoc mons ille super alios montes eleuari debebat et sic impleta est prophetia .i. vero messia ihū xpō.

Contendit iudeus probare q ihūs xps non est verus messias quia in eius aduentu ad eum non confluxerunt omnes gentes

o Ctauum argumentum iudeorum est ad verum messiam cum debet venire debent confluere omnes gētes sed ad ihesum nazarenum non confluxerunt omnes gentes ergo non est ipse messias Maior patet ysa.c.quo supra vbi statim sequitur. Et fluent ad eum omnes gentes. minor est clara dicunt iudei q in nazareno nō crediderunt omnes gentes nec adhuc credunt. Ad illud argumentum iudeorum sup illud fluent ad eum.i. ad fidem eius omnes gentes. Dicendum q ibi omnes distribuit pro generibus singulorum non pro singulis generum. vt omne animal fuit in archa noe. ita q est sensus q de quolibet gentium genere venirent ad fidem veri messie quod impletum est in ihesu vero messia nostro per apostolos suos per quorum predicationem de omnibus gentibus conuersi sunt ad fidē christi. quia in omnem terram exiuit sonus eorum etc̄. Et sic in isto modo in ihesu vero messia nostro impletum est illud. ps. Deus iudicium tuum regida. et adorabunt eum omnes reges omnes gentes seruient ei. qd impletum fuit in constantino iperatore quādo suscepit fidem christi. Uel aliter dicendū q aliquando omnes in scriptura sumitur p multis vt.ij. Reg.xvij. Dixit absalō et oēs viri israel. Melius est consilium chusi cōsilio achitofel. et certum est q non erant ibi omnes viri israel sed multi. Similiter in euangelio Mathei.ij. Audiens herodes rex turbatus est et omnis iherosolima cū illo. omnes enim.i. multi d' iherosolima. Sic in proposito venient ad eum omnes gentes id est multi de gentibus.

Contendit iudeus probare q ihūs xps non est verus messias quia in eius aduentu non dixerunt gentes venite ascendamus ad montem domini.

n Onum argumentum iudeorum ē cum verus messias venire dz gentes confluentes ad eum dicere debent. Uenite ascendamus ad mōtem domini et ad domum dei iacob. Sed hoc non dicitur in aduentu ihesu nazareni ergo non est ver' messias. Maior patet ysa. vbi supra. Uenite ascēdamus ad montem domini et ad domum dei iacob. Minor patet quia aliqui xpiani dicunt eamus ad domum petri. Alij dicunt eamus ad domum pauli. Alij ad domum martini etc̄. Nulli vero dicunt ad domū dei iacob. Ad hoc argumentum dicit Alanus

in suo quadripartito libro.iij.c.ix. Dicēs ꝙ mons iste xp̄s est in quem iaȝ vniuerse fines terre credunt. iam adorant vniuerse familie gentium. vna et concordi voce dicūt. eamꝰ ad montem dn̄i et ad domū dn̄i dei iacob. hoc est ad domū dei quē coluit abrahā quē coluit iacob. quē coluit moyses quem coluit aaron. Ideo ostenditur vnum deum esse et eorum qui ante legem fuerunt fideles et eorum qui sub lege existunt et eorum qui nunc existunt credentes in deum. Qd̄ autem arguunt nos super hoc quod dicimus eamus ad domum petri ad domum pauli.ad domum martini etc̄. Nullus qui sane sapit dictum hoc ita intelligit. Nullam quippe petro siue paulo domum facimus: Sed in honoreȝ petri atq̄ i memoriā sancti pauli deo eam dedicamus. Nec vlli pontificum fas est in consecratione ecclesiarum dicere tibi petro et tibi paulo hanc domum dedicamus sed potius deo dicitur consecrari. et q̄uis diuerse ecclesie deo consecrentur: tamen vna ē domus dei. vna est dei ecclesia oīm q̄ fidelium conuentus. Ad hanc domū dei accedit qui de vnitate ecclesie est. In hac domo dei adoratur mons montium et xp̄s sanctussanctorum: hic peccata remittuntur. hic non solum homicidium prohibetur immo etiam ira et odium tollitur.

Contendit iudeus probare ꝙ ihū non est verus messias quia in eius aduentu gladij non sunt couersi in vomeres nec lancee in falces.

d Ecimum argumentum iudeorū ē In aduentu messie gens cōtra gētem non debebat leuare gladiū nec exerceri vltra ad prelium et debebant cōflare gladios suos in vomeres et lanceas suas i falces Sed cōstat ꝙ post aduētum ihū nazareni et adhuc modo: non cessauerunt bella p orbem vt patet manifeste et maxime in iudea quia post mortem eius fuerunt acerrima bella in iudea per Tytum et vespasianum: fuerunt etiam semper lancee et gladij et alia arma bellica in magna copia. Igitur ihūs nazarenus non est verus messias. Maior patȝ ysa.c. vbi supra: Ad istud argumentum iudeorum de pace que debebat esse tp̄e messie de qua p̄pheta: non leuabit gens contra gētem gladiū nec exercebūt vltra ad preliū. Dicendum ꝙ ista pax fuit tempore ihū nazareni veri messie. Nam fuit pax spiritualis inter viros spirituales quia inter malos pax esse non potest. Non est pax impijs dicit dominꝰ ysa.xlviij. In cuius signum angeli i sua natiuitate cantauerunt. Gloria in excelsis deo Et in terra pax hominibus bone voluntatis Fuit etiam t̄poralis pax de qua intelligunt Primo in romano imperio quia i cesare augusto finita sunt omnia bella ciuilia que inceperunt in Roma immediate post euersionem carthaginis. Secundo in iudea pax maxima que incepit in natiuitate ihesu nazareni quando mundus tanta pace gaudebat ꝙ cesar Augustus non armis aut bellis occupatus: voluit scire quot ville quot ciuitates quot castra essent in mundo. Et ex hoc exijt edictum a cesare Augusto vt describeretur vniuersus orbis Luce.ij. Et durauit ista pax per centum.xv. annos vsq̄ ad destructiōnem iherusalem per Tytum et vespasianum quod patet q2 ante ihesum xp̄m cesar Augustus regnauerat per.xlij.annos. xp̄s autem xxxiij. vixit vsq̄ ad passionē et deinde in passione xp̄i vsq̄ ad destructionem iherusalem fluxerunt anni quadraginta et sic sunt in sū̄ma centum et.xv.anni. ita ꝙ fuit diuturna. Et tunc probabile est ꝙ propter diuturnitatem pacis iudei conflarent gladios i vomeres etc̄. sicut sensibiliter videtur in terris vbi post bella sequitur pax diuturna. Sequitur in dicta auctoritate non leuabit etc̄. yperbole est ad designandum pacis diuturnitatem sicut communiter dicitur de aliquo negocio quod protrahitur vltra modum consuetum Istud negocium nun̄q̄ terminabitur licet aliquando terminetur infra annum vel infra mensem seu etiam in minori secundum conditionem negocij: et hic modus loquēdi parabolicus frequens est in prophetis. Sȝ dicunt iudei ꝙ ista prophetia nun̄q̄ impletꝰ nisi illa pax fuisset perpetua propter illō q̄d sequitur nec exercebuntur vltra ad prelium quia signum aduentus messie est pax sine fine patet ysa.ix. Multiplicabitur eius imperium et pacis eius non erit finis vbi agitur expresse de aduentu messie et in.p̄s. Deꝰ iudicium tuum regi da. Orietur in diebus eiꝰ

iusticia et habundancia pacis donec aufera tur luna. sed luna nunq̄ auferetur ergo nec pax. Dicendum ad primum cū dicitur. nec exercebuntur vltra etc̄. q̄ si vltra nō dicit eter nitatem sed diuturnitatem tēporis sicut pa tet quod fuit. Vel aliter dicendum est q̄ in dictis sacre scripture attendere debemus ea que sunt per se et dimittere ea que sunt p ac cidens et ex consequenti. Sciēdū ergo q̄ lex antiqua per se et directe p̄cipiebat popu lo corporale prelium. Nam ad acquirendū et defendendum regnū tēporale in antiqua lege promissum necessarius erat gladius: ex pediebat lancea et cetera arma sine quib⁹ ci uitates terrene ab inimicis acquiri vel defē di non possunt. Idcirco dicitur iudicum. iij. he sunt gentes quas dominus dereliquit vt erudiret in illis israhelem et omnes qui non nouerunt bella chananeorū et postea disce rent filij eorum certare cum hostibus et ha bere consuetudinem preliandi etc̄. Ex quib⁹ manifeste patet q̄ sicut prima lex expresse p mittebat regnum terrenum ita directe preci piebat temporale prelium. Sed lex euange lica ordinans populū ad acquirendū et pos sidendum regnum celorum ad que directe et p se non indigemus armis materialibus s; sanctitate et virtutibus propter quod secūda Cor. xij. dicimus arma militie nostre n̄ sunt carnalia quia tota colluctatio nostra in no ua lege est aduersus rectores tenebrarum et contra sp̄ualia nequicie in celestib⁹ vt habet ad ephe. vi. De his armis visum est supra li. i. consideratione prima. Est igitur sensus prophetie si debeat compleri in hac vita pre senti q̄ tempore noue legis non erunt talia bella ex conditione legis sicut accidebat i le ge antiqua sed solum idigemus vomere ad seminandum meritum in presenti vita et fal ce ad metēdum premiū in futura gloria: vl' aliter sicut dicit ptissimus petrus vir alfonsi in suo dyalogo ti. ix. Ait enim q̄ non dixit prophetia predicta quid facture sint gentes enarrando sed quid precepturus sit xp̄s ostē dendo: quemadmodum et alibi zacharias dicit de ipso. et loquetur inquit pacem genti bus. sicut enim hic de eo q̄ pacem preceptu rus sit dictum esse itelligimus ita et ibi. quā cum et ipse preceperit si completum non est nulla eius culpa fuit. Ad alia duo scilicet et pacis non erit finis et donec auferatur luna dico q̄ non debent exponi iste prophetie de pace temporali. sed illa que durauit illo tem pore fuit signum pacis spiritualis. quia cer tum est q̄ cito post mortem christi sicut dic tum est resurrexerunt bella in iudea iudeis adinuicem pugnantibus et iterum contra ro manos rebellantibus sicut dicit iosephus i libro de iudaico bello propter quod ciuitas iherusalem et terra in circuitu fuit destructa. Exponitur ergo de pace quam āgeli clama uerunt in xp̄i natiuitate dicentes. Gloria in excelsis deo. et in terra pax hominibus bo ne voluntatis. Hec pax consistit in tranquilli tate consciencie que permanet iniustis omni tempore prouer. xij. Non tristabit iustum q̄c quid ei acciderit: et sic permāebit in iustis vs q̄ ad finem mundi cui succedit pax celestis que exuperat omnem sensum ad philip. iiij. et sic manet eternaliter ex pte finis sicut luna que est incorruptibilis. Pax ergo propheta ta de messia est pax per angelum in sua nati uitate nunciata quam mundus dare nō po test quia mundus dat pacem suam cum ma la voluntate. dat pacem in signo non in ope re in ore non in corde. ps. Loquuntur pacē cum proximo suo. mala autem in cordibus eorum. et illam spiritualem pacem bone vo luntatis per angelum nunciatam confirma uit ih̄us christus verus messias in morte di cens. pacem relinquo vobis pacem meā do vobis non quomodo mundus dat ego do vobis Jo. xiiij.

Contendit iudeus probare q̄ iesus non est verus messias quia in eius aduentu non habitauit lupus cum agno.

V ndecimum argumentum iudeo rum contra verum messiam sumit de textu ysa. c. xi. Egredietur virga de radice yesse. qui secundum omnes doctores loqui tur de aduētu messie: qui d̄ radice yesse egres surus erat. et sequitur. habitabit lupus cum agno et pardus cū hedo accubabit. vitulus et leo et ouis simul morabuntur et puer par uulus minabit eos. vitulus et vrsus pascen tur simul et requiescent catuli eorum. et leo q̄ si bos comedet paleas. et delectabitur infās

ab vbere. super foramina aspidis et in cauerna reguli: qui ablactatus fuerit manum suã mittet. Super isto textu dicunt iudei ꝙ i aduentu messie animalia siluestria pacificabũtur sic videlicet ꝙ pacifice viuent et habitabunt cum animalibus naturaliter mansuetis. et ꝙ animalia venenosa non nocebunt hominibus nec pueris: immo ꝙ infãtes secure ludent cum eis: nihil horum dicunt iudei impletum in tempore iesu nazareni ergo non est messias. Ad istud argumentum dicendum ꝙ non est verum ꝙ animalia siluestria tempore messie debent domesticari taliter ꝙ pacifice viuant et habitent cum mansuetis et ꝙ venenosa non nocebunt et cetera quia ſm ꝙ dicit rabi salomon tempore messie nec tempus nec animalia nec corpora celestia in suis naturis mutabuntur. Et ideo dicendum ꝙ ille locutiones que sunt in illa prophetia sunt methaphorice quia nominãtur ibi homines nominibus animaliũ. q̇d enim prodesset talis confederatio si lup⁹ pacem non haberet nisi cum agno nec pardus nisi cum hedo. nec leo nisi cum oue et vitulo Inquietaret nanq̧ lupus hedũ et leo agnũ et pardus ouem. Ista ergo diuersa animalia diuersas hominuȝ conditiões designãt sic ꝓbari potest ex scriptura veteris testamenti vt ipsi ceci suam cecitatem proprijs manibus possint palpare. Dicitur enim Geñ. xlix beniamin lupus rapax et tamen iste lupus vere erat homo. Et ibidem Dañ. coluber in via cerastes in semita: ysachar asinus fortis ꝙ autem iste modus loquendi sit in dicto capitulo. patet quia yesse patrem dauid vocat radicem. Dauid vocat virgam. et messiã vocat florem. et hoc patet per thargũ translationem chaldaicam. Item ysa. xvi. capi. Emitte domine agnum dominatorem terre Animal autem irrationale nõ potest dominari terre cum ex ordinatione diuina homo presit animalibus vt dicitur. Genes. i. capi: Item Genes. xlix. Catulus leonis iudas: et hieremias. iiij. Loquens propha de nabuchodõ. qui debebat destruere ciuitateȝ hierusalem. Ait ascendet leo de cubili suo. ergo omnia ista animalia diuersarum conditionum sunt homines. qui ad vnitatem legis euangelice sunt vocati. non ꝙ lupus existẽs lupus maneat cum agno. sed ꝙ lupus in ecclesia efficitur agnus. et tunc habitat lupus cum agno. Nos sane per bestias illas que rapina et carne viuunt: impios homines intelligimus et raptores. per reliquas vero pecudes mansuetos et simplices et de illis ꝓpheta dicit ꝙ christus eos habitare et paceȝ habere preciperet. Et ꝙ ita intelligenda sit illa prophetia. scilicet de hominibus patet per prophetam reddentem causam istius cõfederationis. Ait enim immediate quia repleta est terra scientia domini. bestie autem intellectu carentes: scientie domini non sunt capaces. Sed et in cõfusionem intelligentie modernorum in prophetia predicta dixerunt doctores antiqui iudeorum: nullam inter tempus modernum et tempus christi futurum esse distantiam nisi ꝙ in eius tempore captiuitatem omnium exibunt atq̧ miseriam. hec Petrus alfonsi in suo dyalogo ti. ix. Est ergo sensus in diebus messie habitabit lupus cum agno. id est superbi cum humilibus. Infideles cum fidelibus. Iudei cum gentilibus. et venenosi gentiles qui voluerunt deuorare iudeos eis non nocebunt et cetera. Que omnia impleta sunt tempore ihesu nazareni quando simul in vna fide et cultu veri dei habitauerunt venenosi gentiles cum humilibus iudeis. Et ad litteram impletum est illud in euangelio christi quãdo christus ihesus dedit potestatem apostolis et discipulis virtutem calcandi super serpentes Luce. x. et cetera. Et actuum. xxviij. dicitur ꝙ paulus percussus a vipera in nullo est lesus propter quod barbari admirantes dixerunt ipsum esse deum. Sed quid est quod dicitur in predicta auctoritate et puer paruulus minabit eos. Dico ꝙ puer paruulus leonem et vrsum minat cum agno i domo dei pastor. i. prelatus nobili et ignobili potenti et impotenti. forti et debili imperat puer ille dicitur non in sensu sed malicia paruulus.

Contendit iudeus ꝓbare ꝙ ihũs non ẽ ver⁹ messias q̇ꝛ iudei nõ sunt liberati a captiuitate nec ad patriam reducti.

d Duodecimum argumentum iudeorum. Accipitur ex textu Deutero: xxx. vbi dicitur cũ ergo venerit sup te sermones isti bñdictõ siue maledictõ quã

ꝓposui in conspectu tuo et ductus penitudine cordis tui in vniuersis gentibus in quas dispsit te dominus de⁹ tuus et reuersus fueris ad eum et obedieris eum imperijs reducet te domin⁹ deus tuus de captiuitate tua ac miserebit̃ tui. et rursum congregabit te de vniuersis populis in quos te ante dispserat et si ad cardines celi fueris dissipatus inde te trahet domin⁹ de⁹ tuus et introducet te in terram quā possederūt patres tui et maioris numeri te esse faciet ꝙ̄ fuerunt patres tui. Istud dicunt iudei non esse factū in tempore ihū nazareni. qꝛ nec liberati a captiuitate sunt nec reducti ad patriā quā possedērūt patres sui. et tamen istud debet fieri tēpe messie ergo non est ipse messias promissus. Ad illud argumentum est triplex responsio. Pria est ꝙ hec oīa non debēt ipleri tēpore messie absolute. sed cum conditione posita in textu ibi. sed si fueris ductus penitudine cordis immo cōtinue peccata peccatis sicut patres eorum et mala malis addunt. et ipsi concedūt ꝙ ipsi sunt in pn̄ti captiuitate propter peccata que non emendant̃ et de quibus non penitent gratis igitur sunt in ea. Secūda respōsio est ꝙ illa ꝓphetia moysi impleta est in reductione captiuitatis babylonice quia quādo ista ꝓphetia fuit dicta per moysen solum fuerat populus in seruitute egyptiaca. Et iō dicit textus rursum. i. iterū et simile habetur ysa. xi. Addiciet domin⁹ secūdo manū suaꝫ ad possidendū residuū populi sui ꝙ possiōtur ab assyrijs et non habetur i tota sacra scriptura ꝙ tercio debeat dominus reducere captiuitatem iudeorum. sed solum secundo. et secunda captiuitas fuit babylonica. Istō igitur impletum est in reductione captiuitatis babylonice. Sed contra hoc fortiter arguunt iudei per illud Ezech. xxxix. c. vbi dicit̃ ꝙ congregabit eos domin⁹ de nationib⁹ et non relinquet queꝙ̄ ex illis sed in ista reductione babylonie multi remanserunt et n̄ omnes reuersi sunt igitur ꝓphetia non ē impleta Dicēdū ꝙ immo ꝓphetia est impleta q̇a omnes reuersi sunt qui voluerunt reuerti. qꝛ omnibus nullo dempto. Cyrus dedit licentiam vt ptꝫ. ij paral. vlti. et primo esdre ḋdit etiam eis munera multa et vasa templi que tulerat nabuchodonosor de iherusalē et nullus derelictus est ibi q̇ voluerit reuerti. Illi autem qui ibi remanserunt fuerūt ingrati diuino beneficio. Tercia respōsio est ꝙ pōt exponi ꝙ predicta cōgregatio facta est per ihūm verū messiam spiritualiter qui congregauit iudeos et gentiles in vnum per fidem et charitatem. sicut exponit. Iohānes euangelista. xi. ca. vbi. dicitur ꝙ ihesus moritur⁹ erat pro gente non tm̄ ꝓ gente sed vt filios dei qui dispersi erant congregaret in vnum. Nullus autem ab hac congregatione expellitur qui velit intrare quia nulli claudit̃ gremium ecclesie. Iudei autem hanc congregationem non intelligunt sed volunt intelligere ꝙ sicut corporaliter fuerunt per orbem dispersi. sicut corporaliter in terram promissionis quam possederunt patres eorum habēt congregari. Ut ergo cecitas iudeorum excludatur. Notandū est sicut notat reuerendus magister Paulus episcop⁹ burgeñ. in suo dyalogo. distinctione. iiij. c. i. ij. et. iij. ꝙ cōgregatio de qua loquitur propheta est dictō equoca. qn̄qꝫ enim significat congregationem corporalem in aliquo loco. quādoqꝫ vero significat congregationem. s. aiorū in aliquo credibili seu opinabili vel desiderabili et huiusmodi. Sicut eni corpa in eodem loco posita dicuntur congregata localiter et adiuicē remota dicūtur dispsa sic animi in eodē conceptu intellectus seu voluntatis existētes vniti dicuntur et a fortiori possunt dici congregati. vnde auctoritas allegata ezech. potest dupliciter intelligi. quia secundū quosdam de congregatōne corporali intelligitur ꝙ fuit impletum in reditu de captiuitate babylonica quando omnis populus israhelitic⁹ q̇ voluerunt ascendere ad terram promissiōis habuerunt vniuersalem licentiam seu potestatem hoc faciendi. sicut supradictum est. et huic sententie consonat principium huius ꝓphetie p̄dicte ezech: In q̄ dn̄s dicit ꝓphetice Nūc conuertā cōuersionē iacob etc̄. qḋ esset māifeste falsū si hoc adhuc eēt futurū cū ab illo tpe ī quo dictū fuit nunc ꝯuertā vsqꝫ ad istud tp̄s trāsierūt plus ꝙ̄ millesexcēti anni Sꝫ qꝛ tpe ezechi. qn̄ hoc fuit dictū p ꝓphetā iā īminebat tp̄s p̄dicte cōgregatōis. Iō dr̄ ī hac ꝓphetia nūc reducā captiuitatē etc̄. que quidē ꝓphetie et plures alie similes vt illa Ezechiel. xi. Congregabo vos de populis et adunabo de terris ī quib⁹ dispsi estis et dabo vobis humum israel: fuerunt implete in reditu captiuitatis babylonice per con/

gregationē corporalē israhelitarū que tunc
fuit facta. Secundo vero intelligitur cōgre-
gatio in predicta auctoritate spūaliter ꝙ im
pletū fuit per ihūm xp̄m verum messiā sub
quo totus israel. s. fideles christi qui veri is-
rael dicuntur non carnale sed spirituale ē cō-
gregatus seu vnitus in fide christi ſm quam
animi fidelium vniunt seu cōgregantur. nec
obstat ſm istos ꝙ dicitur nūc cōuertā tum
quia non tm̄ distat tēpus in quo hec prophe
tia fuit dicta a tempore aduentus xp̄i sicut
pn̄s tempus vt est manifestū. tum quia re-
spectu diuine eternitatis tēpora omnia repu
tantur vt nunc. Ex quibus patet ꝙ ſm vtrā-
qꝫ predictarum expositionū prophetia pre-
dicta iam est impleta. Et si dicat iudeus nō
inuenitur in sacra scriptura congregatio spū-
alis sed vbicunqꝫ dicitur congregatio intelli
gitur corporuꝫ quare sequitur ꝙ predicta ex
positio nullum habet in sacra scriptura fun-
damentum Respondetur ꝙ non est mirum
si iudeus non inuenit quia cecus est. nunqd
dicitur in ps̄. Cor eius congregauit iniqui-
tatem sibi. Constat enim ꝙ congregatō ini
quitatum in corde fit per multarum cogitati
onum iniquarum aggregationem que non
est congregatio corporum sed conceptū cor
dis. Legitur enim Ezech. xxxvij. ꝙ prophe
ta iussu diuino accepit duo ligna quorum su
per vnum scripsit tribui iude et socijs eius.
Et super aliud tribui effraym et socijs eius:
que quidem ligna de dei mandato vnū ad
alterum adiunxit per quam adiunctionē vt
ibi legitur figuratur a deo vnio israelis adin
uicem sic ꝙ non diuiderentur in duas gētes
seu duo regna. Ex quo patet ꝙ per coniuncti
onem corporalem figurat᷑ cōiunctio spūalis
in scriptura et per consequens cōiunctio spū
alis est potior seu dignior ꝙ̄ corporalis. Si
cut figuratum potius seu dign⁹ ē ꝙ̄ figura.
Expositio auctoritatis ezechiel. de congre-
gatione spirituali qualis est facta per christū
est multum rationalis et dictis sacre scriptu
re consona. Nec est iterum instantia d̄ supra
dicta auctoritate deutero. xxx. vbi agitur de
captiuitate iudeorum hodierna vt ipsi asse-
uerant. s. ꝙ sunt congreganda diuersis pti-
bus terre in terram quam possederunt pr̄es
eorum ex eo ꝙ dicitur in textu. si ad cardines
celi fueris dissipatus inde te cōgregabit do-
minus deus tuus et inde assummet te atqꝫ
introducet in terram quam possederunt pa
tres tui et obtinebis eam. Ratō autem qua
re instantia predicta nullius est roboris. qa
sicut congregatio est dictio equiuoca vt dic-
tum est sic etiam terra. Dicit enim raby moy
ses de egypto ꝙ qui scripturas sacras recte i
telligere vult oportet ꝙ significationes dicti
onum equiuocarum discernat nunc autem
vt patet ex sacra scriptura iste terminus terra
corporea et sensibili in qua homies commu
niter habitant. quandoqꝫ vero pro spirituali
in qua sancti habitant de qua dicitur in ps̄.
Credo videre bona domini in terra viuenti
um. Unde si predicta auctoritas itelligatur
de hodierna captiuitate vt iudei exponunt
tunc congregatio de qua loquitur intelligen
da est spiritualis. Similiter et terra conten-
ta in illa auctoritate intelligenda est non ter
ra in qua habitauerunt patres corporaliter
pro certo tempore et postea mortui sunt:
Sed terra viuentium in qua quicunqꝫ reuer
sus fuerit ad deum per veram penitentiam
que fidem et charitatem presupponit intro-
ducitur et eternaliter manet. Sed dicet ite
rum iudeus si terra aliquando intelligatur
in scripturis pro eterna mansione hoc est cuꝫ
additione huius termini viuentium et hu-
iusmodi. Sed terra simpliciter sumpta
non accipitur in scripturis nisi pro hac terra
sensibili. Respondetur video ꝙ cecus fa-
cius ne mirum si non videt scripturam sacrā
in qua sine aliqua additione terra aliquan
do accipitur pro terra spirituali habitata ꝑ
sanctos. Dicitur enim in ps̄. Iusti autem
hereditabūt terram et habitabunt in seculū
seculi super eam. Constat autem ꝙ nulla ē
terra sensibilis in qua iusti in seculum seculi
habitant cum omnes iusti in hac vita existē
tes sint mortales. Et sic patet ꝙ terra de
qua loquitur psal. non est ista terra sensibi-
lis in qua habitamus mortales homines
temporaliter sed illa terra celestis in qua iu-
sti habitant in seculum seculi scilicet eternali
ter. Et ista est proprie terra viuentium et
sic patet ꝙ vocat psalmus simpliciter sine
adiectione illam terram celestem quam san
cti habitant quam quidem significationem
doctores iudeorum sentiunt. Unde su-
per illud Isa. lx. capi. Populus autem
tuus omnes iusti imperpetuum heredita-
bunt terram. Dicunt in libro can-

hedrin celech. omnis israelita habet sortem in seculo futuro. scriptum est eni populus tuus omnes iusti iperpetuu hereditabut terra hec illi. qua auctoritate tenet oes posteriores moderni iudeoru sine ptradictione. Ex quo ptz q terra in verbis ysa. simpliciter dicta. s. cum dicat hereditabunt terram accipitur pro terra illa celesti et eode modo intelligendu est in auctoritate deutro. xxx. per iudeos allegata: Ptz ergo falsam ee opinione iudeoru scz q sunt congregadi corporaliter ab hac captiuitate in qua sunt vndecunq sint et reducendi ad terra illa sensibilem qua posse derunt patres eorum et q predicta prophetia ipleta e p xpm in congregatione spuali et terra viuentium.

Contendit iudeus pbare q ihus non e verus messias quia non cogregauit iudeos in iherusalem.

t Erciudecimu argumentu iudeoz e licet terra possit intelligi celestis vt i pcedenti solutione dictum est non tamen videtur quo possit intelligi q congregatio iudeoru non sit fienda a captiuitate qua sunt ad ciuitatem iherusale reuocandi cu3 d hoc expresse sit auctoritas hiere. iij. c. In tempore illo vocabunt ihrl'm soliu domini et congregabuntur ad ea omnes gentes in nomine domini in iherusalem: cu ergo hec cogregatio non sit facta expectatur ergo fieda p messiam futuru. Respondet predictus magister Paulus libro eodem et di. iij. c. q hec dicto iherusale est equiuoca sicut iste terminus terra saltem a consilio. vnde sup illud. ps. cxxi. Hierusale que edificatur vt ciuitas cuius participatio eius in idipsum doctores iudeoru tradut q iherusale inferior dirigat ad iherusalem superiore. Hec ille. Ex quo patet manifeste q intelligat illud quod dicitur i ps. Hierusale que edificatur vt ciuitas pro inferiori iherusale. et illud quod sequitur vt ciuitas cuius participatio eius in idipsum. pro iherusalem superiori que quide expositio est satis congrua quia illa inferior iherusale ad illa superiore ordinatur seu dirigitur. patet igitur ex dictis doctoru hebreorum q iherusalem quandoq accipitur in sacra scriptura pro illa celesti. et sic debet intelligi in predicta auctoritate Hiere. allegata i qua dicit q congregabuntur ad iherusale omnes getes in nomine domini. Sciendu etiam q secudum doctores iudeorum non solu beatitudo celestis vocatur iherusale in scripturis. s; etiam mons dei et locus sanctus dei. et sanctuarium et atria domini et teplu domini et huiusmodi. et ideo cum dicitur quis ascedet in monte domini aut quis stabit in loco sancto eius. Et alibi concupiuit anima mea in atria domini et multa similia intelligi dbet secundum doctores iudeorum de celesti beatitudine. Inter quos principalis est Rabi moyses egyptius qui de hoc tractauit in suo deutero. in titu. de penitentia. capi. viij. De quo in pticula. vij. loquens de premio eterno. dicit hoc est premiu quo nullu superius et hoc e bonu post quod nullu aliud bonu; et hoc desiderauerut omnes prophete. quod bonum multis etia vocauerut nominibus. vt mons dei et locus sanctus eius. et locus sanctuarij et via sancta. atria domini et porta domini. hec ille.

Contendit iudeus pbare q ihus non e verus messias quia in eius aduentu no edificauit templum domino.

q Vartudecimu argumetum iudeoru accipitur ex illo quod habet zacharie. vi. Ecce vir oriens nomen eius: sequit. et ipse edificabit teplu, dno. et et habetur ezechielis vltimo q ihrl'm et teplu debet reedificari tepore messie: et sm mensuras que ibi ponutur: spaciu erit vltra decem milia leucaru. Ista inquiut non sunt ipleta tpe ihu nazareni. imo teplu et iherusale pp ter eius morte fuerunt destructa vt dicit rabi moyses de egypto in libro sophryn libro de iudiabus titulo de regibus et bellis eorum ca. xi. Dicit eni ibide ihus nazaren' imagi tus est se ee messia et fuit interfect' p iudiciu et infra voles cocludere cu no ee messia. Att sicnam omnes pphete locuti sunt q messias est redeptor israel et congregator eorum et iste dedit occasione ad pdedu israel gladio et dispergedu reliquias coru et ad supprimedos eos ergo no est ipse messias. Ad istud

argumentum dicendum q secūdū nos et iudeos duplex est tēplū et duplex iherusalem sc; tēplū materiale et spirituale. Iherusalem alta et iherusalē bassa pro quo est auctoritas Gen. xxviij. de iacob qui vidit scalam et angelos ascendentes et descendētes et dixit. q terribilis est locus iste Nō est hic aliud nisi domus dei etc. vbi glosa hebraica dicit q iacob vidit iherusalē et domum dei edificandam in terris et in celis. et dixit non est hic aliud nisi domus dei et porta celi. i. dom⁹ edificanda in terris nihil est comparatione illi⁹ domus et iherusalem que debet edificari in celis et per hoc est magna glosa in bresith raba que habet q moyses anteq moreret ductus est in celū et vidit ibi messiam edificantem iherusalem in celis ex margaritis et lapidibus preciosis. et dixit sibi messias q iacob pater eius vtranq; iherusalem viderat et dixit q nihil erat illa iherusalē que edificanda erat in terris in comparatione illius que in celis quia illa erat duratura pro israel imperpetuum et dixit tunc moyses Letatus sū in his que dicta sunt mihi in domū domini ibimus. Stantes erant pedes nostri in atrijs tuis iherusalem. Iherusalem que edificatur vt ciuitas cuius pticipatio ei⁹ in idipsu;. modo ad propositum ihesus nazarenus verus messias debuit edificare et edificauit tēplu; et iherusalem non materiale sed spirituale. s. ecclesiam et paradysum ex lapidibus viuis videlicet ex fidelibus. qui in presenti templo et hierusalem superiori compaginant p gratiam et in futuro per gloriam. et q nō debeat edificari templum materiale secundum intentionem iudeorum patet quia potest queri ab eisdem de quinq;. Primo quale in numero esset. Secundo quid contineret. Tercio ad quid seruiret. Quarto quis ibi ministraret. Quinto que dies illud solēnizarent. Ad primū respondet iudeus q erit in nūero tercium. Sed contra hoc est hiere. vij. c. Nolite confidere in verbis mendacij dicētes. tēplu; domini tēplū domini tēplū domini ē. quasi dicat tēpla materialia nō debēt esse nisi duo et q dicit terciū tēplū materiale fiendū mendacium dicit. verba sunt domini exercituum dei israel: vt patet ibidē. Itē agge⁹ pphета q fuit tpe secūdi tēpli hoc idē clare exprimit in ca. ij. loquens de celemmo aduentu messie in eodē dicens. Adhuc vnum modicum est et ego cōmouebo celum et terram mare et aridam et mouebo omnes gentes et veniet desideratis cunctis gentibus et implebo domum istam gloria dicat dominus exercituū. sequitur. magna erit gloria domus istius nouissime plus q prime dicit dominus exercituum. hec domus nouissima fuit domus secunda que facta fuit per esdram in quam venit saluator noster quādo fuit oblatus et sepe in eadem predicando et miracula faciendo. et quia ipse in eam venit dicit propheta q debebat esse sua gloria maior quam illi⁹ prime quam fecit salomon licet fuit nobilis prima facta per Salomonem. quia non fuit in regibus maior Salomone. Et attende q dicitur in textu. domus istius nouissime demonstratiue signando nouissimam domum et non dicit nouissime absolute. sicut cogitat iudeus q debeat fieri altera domus vt predictum est. quia si talis debuisset fieri dixisset propheta domus nouissime. Sed quia illa erat domus in quam debebat venire sicut venit de facto. messias dixit huius modi. vt de facto daretur intelligi q in ista; debebat venire et non in alteram. Nunc autem probatur q illa maioritas fuit quia venit in ea saluator. legimus in primo libro Esdre capitulo tercio. q quando finitum ē opus domus secunde plurimi etiam de sacerdotibus et leuitis et principes patrum et seniores qui remanserant in illis septuaginta annis qui transierunt de prima domo ad secundam lacrimabantur quia nihil videbatur domus secunda in comparatione ad primam. Sed iuuenes qui non viderant primam gaudebant in aspectu secunde

In quo ergo erat maioritas glorie huius secunde domus nouissime nisi quia in eam venit saluator mundi. Sapientes iudeorum declarant q maioritas domus secunde fuit quia durauit per decem annos plus q prima. quia prima durauit per quatuorcentet decem annos. et secunda per. cccc. et viginti annos videte qualis est gloria q̄a durauit decē āni s plus in illis decē vltimis añ destructionē iā non habebat gl'iam neq; ptātē qz per sex ānos anteq destrueret domus secunda. Tytus et vespasian⁹ mādauerūt q nō facerent sacrificia post aduentum

etiam saluatoris nostri qui fuit pauco tem/
pore ante destructionē secūde domus secun
dum ꝙ ipse dixit. Luce.xix. ꝙ non remane
ret in ea lapis super lapidem quotidie fue/
runt de malo in peius. et que gloria erat ꝙ
ipsa durauit decem ānis plus cum ipi ma/
nerent captiui et subditi. Sunt alij sapiētes
iudeorum qui declarauerunt ꝙ maioritas
illa fuit quia fuit melius operata ꝙ̄ prima
salomonis et ꝙ illam reparauit herodes.
Sed bene debemus intelligere ꝙ non attin
xit herodes ad illud ad quod attinxit salo/
mon vt faceret maiorē et meliorem domum
Ceterum thalmuth ī libro qui vocatͬ yoma
dicit ꝙ quinqꝫ qui fuerunt in prima domo
non fuerunt in secunda. Primū archa testa/
menti. secūdum sembāmeforas ꝙ ponebāt
sacerdotes super cor suum. quia mandauit
lex in Exodo ꝙ cum alijs pānis sacerdota
libus faceret vnum aliū pannum qui in he/
braico vocatur ospher qui esset quadratꝰ et
duplicatus et ꝙ esset quantitatis vniꝰ pal/
mi in longum. et alterius palmi in latū iter
duplicaturam huius pāni ponebat sacer/
dos sembammeforas scriptū in hoc panno
mandauit lex ꝙ ponerētur duodecim lapi/
des preciosi in quattuor lineis de tribus in
tres ita ꝙ tres essent directe in qualibet līea
et mandauit ꝙ scriberentur nomina duode
cim tribuū in illis lapidibus vnum nomen
in quolibet lapide. et cum sacerdos pōebat
super se hunc pānum volens scire si irent ad
faciendum guerram vel si haberent victoriā
et si irent que tribus haberet victoriam per
virtutem illius sembammeforas statim re/
lucebat lapis et splendebat nomen illius tri
bus per quam debebat habere victoriam et
si non oportebat ire ad guerram splendebāt
quedam littere que dicebant non. et si opor/
tebat ire relucebant littere que dicebant sic.
et istud non fuit in domo secunda. Tercium
ꝙ non descendebat ignis de celo ad combu
rendum sacrificium sicut in prima. Quartū
ꝙ gloria dei que apparebat ī prima domo
in sanctasanctorum inter cherubin non vide
batur in domo secunda. Quintum ꝙ in pri
ma veniebat spiritussanctus ad loquenduꝫ
cum prophetis et in secunda non. quia tres
vltimi prophete. s. aggeus zacharias et ma/
lachias qui fuerunt in domo secunda erant
senes et remanserant a tempore domꝰ prie

et in malachiam cessauerunt ꝓphete qꝛ ipse
fuit vltimus. nunc ad ꝓpositum redeamus
ex quo in domo secunda deficiebant ista qn
qꝫ in quo erat maioris glorie ꝙ̄ prima nisi
quia debebat in ea venire messias filius dī
viui qui incomparabiliter excedebat omnia
predicta. Patet ergo manifeste ex hac ꝓphe
tia nullam aliam domum siue templuꝫ ma
teriale fiendum cum domus illa secunda es
set nouissima in qua venit xp̄s qui est vera
gloria. Sed arguit vlterius iudeus si tu
dicis ꝙ hec prophetia fuit impleta in domo
secunda quando motum est celum et terra et
mare et arida quia non videntur ista facta es
se in aduentu ihesu nazareni ergo necesse est
dare terciam domum quando ista implebū
tur. Respondeo ꝙ immo omnia ista fuerūt
impleta in aduentu ihesu nazareni veri mes
sie. Dicit enim adhuc vnum modicum. id ē
tempus breue respectu precedentis durati
onis mundi et ego mouebo celum. istud fu
it impletum quando stella noua in natiuita
te xp̄i apparuit. Math. ij. et terram et mare
quod fuit impletum per victoriam romano
rum in omni terra et in insulis maris. Et mo
uebo omnes gentes hoc fuit impletum im/
minēte christi natiuitate propter quod exijt
edictum a cesare augusto vt describeretur vni
uersus orbis redactus sub dominio romani
imperatoris ꝓpter qd̄ ibant singuli in ciui/
tatē suā et tunc xp̄s fuit natus. Luce. ij. Ip̄o
ergo xp̄o adueniēte multitudo maris ad eū
est conuersa celum. tellus et maria sunt com
mota. cōmota inqꝫ sunt celi et terre et maris
habitatores exultauerunt. et vndiqꝫ terrarū
iherusalem habitationes varias oblatiōes
varias ad laudem ipsius christi attulerunt
Ad secundum in quo querebatur si daretur
tercium templuꝫ materiale quid contineret
dicit iudeus ꝙ contineret archam. tabulas
virgam et manna Sed contra hoc est Hiere:
in capitulo. iij. non dicent vltra archa testa/
menti neqꝫ ascendet super cor neqꝫ recorda/
buntur illius nec visitabitur. nec fiet vltra. sꝫ
in tempore illo vocabunt iherusalem soliuꝫ
dn̄i et cōgregabūtur ad eū omnes gētes. vbi
est glosa doctorū iudeorū ꝙ ꝑ tēpe ihrlm
syō soliū dn̄i. iuda israel sāctuariuꝫ terra oia
hec vocabula significāt gl'iam ꝑadisi Ad ter
ciū si daretͬ terciū tēplū ad qd̄ seruiret dicūt
iudei ꝙ seruiret ꝓ sacrificijs faciendis sicut

ꝓterita domus. Sed contra hoc dicit de⁹ ysa:
ulti. Celū sedes mea terra scabellū pedū me
orum que est ista dom⁹ quā edificabitis mi-
hi et quis est iste locus quietis mee. Respon
dent iudei domino. domīe ista tercia dom⁹
edificabitur tibi pro sacrificijs offerendis. si-
cut in ceteris domibus fuit factum vt respici
as ꝓ peccatis nostris et parcas. et dicit do-
minus eis ad quē respiciā nisi ad paupculū
contritum spiritu et trementem sermōes me
os. Et exēplificat de sacrificijs antiquis. di
cens qui imolat bouē. quasi qui interficit vi-
rum. qui mactat pecus quasi qui excerebrat
canem qui offert oblationem quasi qui san-
guinem suillum offerat. qui recordatur thu-
ris quasi qui benedicat ydolo. quasi dicat
ista sacrificia non mihi placent. cessare debēt
et solū mihi placet quod tpe messie est fien-
dum. id est sacrificium cordis contriti et hu-
miliati. etc̄. Ad quartum in quo queritur
si daretur tercium templum quis ibi mini-
straret. Respondent iudei ꝙ ibi seruirent sa-
cerdotes de leui. et de sadoch. Sed contra
hoc est ysa. in. c. eodem vbi loquens de mes-
sia dicit. et declinauit super eā sicut flumen
pacis. sequitur et mittet agentes in affricam
et lidyam et ytaliam et grecyam etc̄. et faciet
ex eis in sacerdotes et leuitas. dicit dominus
quod impletum est in ihesu nazareno tem-
pore apostolorum Sacerdotiū enim antiq̄
legis figura fuit sacerdotij noue legis. et iō
presente sacerdotio noue legis cessare debet
antiquum iuxta illō .i. Reg. ij. vbi sic ait de
us. Nunquid nō aperte reuelat⁹ sum domui
patris tui cū eēt in egypto et elegi eū ex oīb⁹
tribub⁹ israel mihi in sacerdotē vt ascēderet ī
altare meū. sequit᷑. Ecce dies veniūt et preci
dā brachiū tuū et brachiū domus patris tui
vt nō sit senex in domo p̄ris tui .i. presbyter
vel sacerdos et quasi in fine capituli ↄcludit
et suscitabo mihi sacerdotez fidelē qui iuxta
cor meum et animam meam faciat. et edifi
cabo ei⁹ domū fidelē et ābulabit corā chri-
sto meo cunctis diebus. vbi euidenter osten
ditur ꝙ iudeorum sacerdotium erat finaliter
cōsūm āduēt et erat aliud cōsurgendū cunctis
diebus perduraturis coram xp̄o domio Iu
xta illud. ps. Tu es sacerdos ineternū secū-
dum ordinē melchisedech. Nec valet fuga
infidelis iudei si vellet fugere p̱ institutionē
sadoch et expulsionem abyathar a sacerdo-
tio. tercij Reg. ij. c. q̄r cū illa exclusione hāc
etiam generalē intellexit ꝓpheta sicut appa-
ret ex mō loquendi quia dixit ꝙ cunctis die
bus certū est autem ꝙ cūctis diebus sadoch
non ministrauit nec volo tacere ꝙ sequitur ī
eadem prophetia futurū est autem vt quicū-
qꝫ remanserit in domo tua veniat vt oretur
pro eo et offerat nummum argenteum et tor
tam panis dicatqꝫ dimitte me obsecro ad v-
nam partem sacerdotalem vt comedam buc
cellā panis hic est text⁹ noster. littera vero he
braica sicut habui a quodam perito conuer-
so de iudaismo reuelante mihi hoc secretum
hic habet sic. Ego suscitabo mihi sacerdotez
fidelem sicut cor meum et voluntatem meā
faciet et venient ad adorandum ei me in do
mo mea in calice argenti et in placentula pa
nis et dicent coniunge me nunc vni istorum
sacerdotum ad comedendum hanc placen-
tulam panis. littera hebraica vbi nos habe
mus nummum argenteum habet agorath
quesepb quod sonat in calice argenti. Ex
quibus manifeste patet non solum mutatio
sacerdotum sed etiam nouum sacrificium fi-
endi in calice argenti et torta panis que vt
clare patet impleta sunt in aduentu christi et
suorum sacerdotum de ista materia lati⁹ di-
cetur infra in. xxiiij. argumento Ad quin
tum scilicet si daretur tercium templum que
dies illud solennizaret. Respondet iudeus
ꝙ dies magis solemnis in illo templo erit
sabbatum. Sed contra hoc est Isaias ca
pitulo vbi supra erit mensis ex mense scilicet
solaris ex lunari et sabbatum ex sabbato.
quasi dicat dies dominicus ex sabbato ꝙ
totum impletur in nostra iherusalem eccle-
sia militanti tempore veri messie non enim
debebat manere festiuitas sabbati nec que-
cunqꝫ alia iudeorum. Unde Isa. i. Neo-
menia et sabbatum et festiuitates alias non
feram iniqui sunt cetus vestri kalendas ve-
stras et solemnitates vestras odiuit anima
mea facta sunt mihi molesta. Templum
ergo. et iherusalem quod debuit edificare
tempore messie est spirituale scilicet eccle-
sia vel paradysus non materiale quod
impletum est in ihesu nazareno: In con-
firmatione omnium predictorum scilicet ꝙ
non sit dandum tercium templum sicut le-

gimus in chronicis iperatorũ et sũmorũ põtificum. Julianus apostata odio fidei xpiane pcepit iudeis vt templũ suũ reedificarent. qui ex omnibus mũdi ptibus cõgregati opus facere inceperunt. sed qd cũ magno labore et per multa tpa fecerant subito corruit terremotu. hec ibi. Iste iulianus suscitauit. xij. persecutionem xpianorũ. Itẽ tempe martini pape primi. Humarus pnceps sarracenorũ veniens ierusalẽ vbi oli fuit templũ iudeorũ quod per tytũ destructũ fuerat diligenter iubet inquiri loco vero reperto et diligenter mũdato cepit templum edificare et structura non stabat immo repente corruebat. sciscitãsque cur hoc accideret per quosdam iudeos reperit q nisi crux dñi. que erat in mõte oliueti de medio tolleretur edificare non possit qd factũ fuit sublata enim cruce domini structura tenuit et humarus supra sepulchrũ domini vnã ecclesiam rotundã edificauit pro eo q machometus dominũ nostrum ihũm xpm tanq dei summũ pphetaz non autẽ tanq deũ adorari mandauit. Dicit enim in alchorano ihũm xpm verum fuisse pphetã natum de virgine conceptũ de spiritusancto sed non deũ. et si queratur cur cruce domini existente in monte oliueti structura illa non stabat. Ratio esse potuit qr non patiebatur deus ibi templum fieri blasphemie preciosa domini cruce ibi existente i quo templo dum humarus sacrificaret a quodã persa interfectus est hec in collectura hystoriarum.

Contendit iudeus probare q ihũs nõ ẽ verus messias. quia in eius aduentu non ẽ saluata iuda

q Uintumdecimum argumentũ iudeorum contra xpm accipitur per illud Hiere. xxiij. Ecce dies veniunt dicit dominus et suscitabo dauid germen iustũ trãslatio chaldaica habet. i. messiam iustum. sequitur In diebus illis saluabitur iuda et israel habitabit confidenter etc. Sed nũq tot miserie acciderũt iudeis sicut post mortem ihesu nazareni sicut patet in destructione ciuitatis et templi ergo non est ipse messias Ad illud argumentum respondetur q illa pphetia est impleta qtum ad illos qui fuerunt veri filij israel et iuda qui saluati sũt spiritualiter non solũ qtum ad animas sed et corporaliter qr vt dicit in ecclesiastica hystoria imminente destructione ciuitatis per tytum et vespasianũ admoniti sunt fideles q erant in iudea per angelum vt transirent i regnum regis aggrippe qui erat confederatus romanis in pace. Infideles autem qui ibi erant non credentes in xpm suam miseriam de suo peccato meruerũt. Huic concordat responsio venerabilis magistri Petri alfonsij suo dyalogo titulo. ix. vbi dicit q pmissio eis duntaxat est facta qui crediturĩ erant de israel, atq iuda vnde et incredulis non ẽ cõpleta quemadmodum populo israel de egypto educto quidam quia peccauerunt et a pceptis domini recesserunt: terram promissionis non intrauerunt, quam promisit dominꝰ moysi dicẽs. Descendi vt liberarem populũ meũ de manu egyptiorũ vt educerem de terra illa in terram bonam et spaciosam. sed omnes in deserto mortui sunt. hec ille. Impleta est ergo prophetia non in infidelibꝰ q non sunt proprie filij israel et iuda sed in fidelibus Fuit etiam impleta in domo secũda. quia de ea loquitur propheta. uel potest dici q illa saluatio et confidentia est de gloria celesti. quia ibi habitant confidenter. et sunt pfecte saluati.

Contendit iudeus probare q ihũs non est verus messias quia non habuit filios nec semen.

s Extumdecimum argumentum faciũt iudei ex illo Esa. liij. Uidebit semẽ longeuũ quod itelligitur de messia. et in ps. Ponam in seculum seculi semen eius. Nunc autem non legitur ihũm nazarenũ habuisse filios nec semen ergo ipse non est messias. Ad istud argumentuz respondetur q ihesus nazarenus habuit filios et semen nõ corporale sed spirituale. et hoc sufficit ad verificandũ illã prophetiam quia verus messias ihũs descendit de semine spũali nõ corporali. quod patet quia prima promissio facta de messia fuit facta Abrahe Geñ. xv. in semine tuo inquit sibi dominus bñdicẽtur

omnes gentes et subdit quod sibi dixit do-
minus. In Isaac vocabitur tibi semen et
tamen constat q̄ Isaac conceptus est secun-
dum spiritum non fm carnē sicut Ismael vt
dicit apl's ad Gala. iiij. A fortiori igitur et
multo magis xps qui non ex virili semine:
sed mystico spiramine. qr ergo verus messi-
as ihūs fuit natus totaliter fm spm de vir-
gine sine viro sufficit sibi q̄ hēat filios spūa
les et glosa hebraica super illo: in Isaac vo
cabitur tibi semē. Dicit hic notanter duo se-
cula vnū legis aliud xpi et messie. in seculo
legis fuerūt semē et filij carnales. in seculo
xpi spūales sicut Isaac fm spm nat' ē. et de
istis filijs loquitur dauid. ps. xliiij: qui ad
litteram etiā fm expositores iudeorū expo
nitur de rege messia in quo dicit sic. Pro pa
tribus tui nati sūt tibi filij etc. sicut enim ipe
nō debebat hereditare regnū a patre carnali
sic nec debebat regnū tēpale dimittere filio
carnali q̄ ostēdit hūilitatē et mūdiciā ipsi'
et forte ratione istius fuit et est cōsuetudo in
ter xpianos q̄ papa qui est vicarius xpi nō
est heres regni sui patris nec dimittit heredi
tatē filio suo. quia ipsum habere non pōt.

Contendit iudeus pbare q̄ ihūs non ē
verus messias. qr lux lune nō est facta vt sol
nec sol vt septem dierum.

d Ecimūseptimū argumētum iude-
orum est de sole et luna quoniam
in diebus messie vt pz Isa. xxx. erit
lux lune sicut lux solis. et lux solis erit septē-
pliciter sicut lux septem dierū in die qua alli
gauerit dominus vulnus populi sui. Respō
detur fm peritū virū Petrū alfonsi in dyalo
go ti. ix. q̄ non est gens in mūdo stolidior
iudeis qui putant q̄ corpus vel lumē lune
deus augeat siue solis. Sol eni si quat' nunc
ē maior esset dupliciter totū pfectū hominū
cōbureret nedū si septēpliciter q̄ si et lumen
septēpliciter magis eēt oculos nimirū no-
stros nimio splendore obtōderet. lumē etiaz
lune si splēdori solis pficeret nemo iā vltra q̄
esceret. semp eni dies eēt. Per lunaris igitur
lucis siue solaris augmentū voluit prophe
ta intelligi fidem et gloriam in xpo creditu
rorum. ac si diceret fides illorū et gloria mlt-
tipliciter maior erit et plucidior q̄ moderno
rū. et q̄ nō de luna vel sole isto visibili. sz de
christianorum credulitatis gloria et splēdo-
re propheta loquatur in sequentibus testat
cum subiungit. Non erit tibi āplius sol ad
lucendū per diē nec splendor lune illumina-
bit te sed erit tibi dominus in lucem sempi-
ternam et deus tuus in gloriam tuam et nō
occidit vltra sol tuus et luna tua non minue
tur. quia dominus erit in lucem sempiternā
Nam si de sole vel luna pprie diceret hoc q̄-
dem quod dicit non erit tibi amplius sol ad
lucēdū per diē nec splēdor lune illuminabit
te illi quod supra dixerat contrarium eēt: erit
scilicet lux lune sicut lux solis et lux solis erit
septēplr. Patet ergo q̄ de splendore et glo-
ria fidei propheta sancte ecclesie hic loquitur
quod ex consequentibus designatur cū sub
ditur. sed erit tibi dominus in lucē sempiter
nam. et dominus deus tuus in gloriam tuā
ac si diceret nequaq̄ vlterius luce credulita-
tis vestre huius qui est similis solis isti' trā-
sitorij vel lune indigebitis fulgoribus. Glo
ria quippe lucis sue vos eternaliter illumīa-
bit dominus. sed et quod sequitur non occi
det vltra sol tuus et luna tua non minuetur
si hoc inq̄ ita vt est intelligeretur. s. vt solis
splendor ac lune foret continuus non eēt iā
dies vel nox mensis vel annus que omnia
solis et lune pueniunt vicissitudinibus er-
go non est immerito de luce et gloria fidei
nostre que nec minuetur nec occidet spiritua
liter dictum intelligimus. hec ille. Nonus p̄
uersus bene locutus est. vel aliter fm nico-
laū de lyra dicendum ē q̄ loquitur prophe
ta d' aduētu xpi ad iudiciū tūc mutabūt et i
nouabūt quodāmō corpa celestia. et tūc sal
uabitur vulnus populi et pressura plage ei'
quia destruetur mortalitas per peccatū pri-
morum parentū inducta. quia omnes homi
nes resurgent ad vitam immortalem. vtra-
q̄ expositio vidētur necessaria vt perfectō glo
rie christianorum ostendat. s. in presenti quo
ad primam et in futuro seculo quo ad secun
dam.

Contendit iudeus probare q̄ ihesus nō
est verus messias quia in eius aduentu non
est sublatum sceptrū ab israhel.

d Ecimũoctauum argumentum iudeorum est. messias non est venturus quousq3 sceptrum israel sit ablatũ sed nondum est ablatum sceptrũ israel ergo nondũ venit messias. maior pat3 Gen. xlix. non auferetur sceptrũ de tribu iuda etc. minor probatur q adhuc mãet potestas seu dominiũ iudicãdi causas et determinãdi apud capita transmigrantium q̃ sunt in babylonia que locũ regis tenẽt super totu3 populũ israbeliticũ vt habet̃ a rabimoyse egyptio libro de iudicibus in determinatõib⁹ suis de canhedrin. iiij. c. vbi sic dicit. Capita transmigrationis que sunt in babylonia locum tenent: et pñt dñari in iherusalẽ et vbiq3 terrarũ et iudicare super eos siue velint siue nolint sicut scriptũ est. Non auferetur sceptrũ de iuda. per istud enim sceptrũ intelliguntur capita transmigratiõis q̃ sunt in babylonia hec ille. Rñdetur q minor huius argumẽti sc3 q sceptrũ israel nõdũ ẽ ablatũ non solu3 est manifeste falsa ẽm euidẽtiã facti sed ẽ etiam notorie ficta seu mendosa et per cõseq̃ns contra propheticam veritatẽ. vt notat magister Paulus in suo dyalogo dis. iij. c. ij. Primum patet ex hoc. nam babylonia i qua asserunt iudei esse capita transmigrantiũ habentium tales potestates et dominia supto tum populum iudaicum manifestũ est q iã a magnis tempoꝛib⁹ citra ẽ destructa et inhabitabilis reddita. et hoc fuit ꝓphetatũ de ea Esa. xiij. c. vbi sic habetur. Et erit babylon illa ciuitas gloriosa in regnis inclyta in superbia chaldeoꝛum sicut subuertit dominus zodomã et gomorrã. nõ habitabitur vsq3 in finẽ et nõ fundabitur vsq3 in generatione et generationem. cõstat q in terra inhabitabiliter destructa nullus commoratur. et multo minus est credibile q sunt ibi talia capita. Est etiam notorium inter iudeos q a magnis temporibus retroactis nũq in ptibus babylonis nec aliquod iudiciu3 nec determinatio. nec solum rumor aliquis de illis ptib⁹ ad istas ptes europe venit. Unde notorium ẽ ẽm euidẽtiam facti q ñ sunt ibi iudei dñantes super totã israel sicut asserũt iudei. Secũdũ aũt. s. q minor illa sit ficta seu mendosa p3 ex hoc. nã ẽm predictũ rabimoysen et cõiter ẽm oẽs doctores iudeoꝛũ extra terrã ꝓmissionis nõ põt nec l3 nec aliquãdo licuit alicui iudeo iudicare iudicia criminalia. de quib⁹. s. est mutilatio mẽbri humani aut occisio. Constat autem q q̃ nõ h3 iurisdictionem in talib⁹ nõ põt iudicare nec capitaliter punire blasphemũ vl' ydolatrã. homicidam. adulterũ. nec aliũ quecũq3 incurrẽtẽ talia crimina que grauissima sunt ẽm legem mosaycam. Et sic exceptis illis et similibus cetera sunt leuia. Ex quo sequitur q illa capita transmigrationũ que iudei dicunt esse in babylonia non possunt iudicare de grauibus seu capitalibus criminib⁹ cu3 sint extra terrã promissionis sed tm̃ de leuib⁹ et paruis quorum respectu non possunt dici habere sceptrũ nec potestatẽ regalẽ ꝑut dicũt iudei. nec põt dici q tenent sceptrum seu locum regis sed tales essent sicut iudices inferiores habentes modicã ptãtẽ. Manifestũ ergo ẽ q rabimoyses et alij rabini qui asserunt q in babylone sunt capita transmigrationũ habentia potestatem regiam super totũ populum iudaicũ manifeste mentiũtur cum illõ asserunt quod ẽ contra mentẽ suã. oẽs enim concorditer tenent q extra terrã promissiõis nulli iudeoꝛũ pertinet talis potestas. Est etiam secũdo ꝑdicta minor contra propheticã veritatẽ. legitur enim Osee. iij. c. sic. Dies multos sedebũt filij israel sine rege et sine principe et sine sacrificio et sine altari. que quidem auctoritas tam ẽm expositores iudeoꝛũ q̃ nostros intelligitur de statu iudeoꝛum et captiuitate hodierna. Et sic patet q asserere iudeos habere in babylonia vel alibi tẽpoꝛe huius captiuitatis principẽ vel regẽ: seu aliquod huiusmodi est cõtra ipsam euidentiã rei ficticium et mendosum ac contra propheticam veritatem.

Contendit iudeus probare q ihesus nõ est verus messias quia non venit in tempore quo fuit sceptrum ab israel sublatum.

d Ecimumnonum argumentum iudeorum est. si ihũs nazarenus fuisset verus messias debuisset venire tempore quo fuit ablatũ sceptrum iuda sed non venit in illo tempore ergo non est ipse messias. maior p3 ex auctoritate allegata supra. minor probat̃ q2 si sceptrũ iuda fuit ablatum hoc fuit primo per machabeos qui non

erant de tribu iuda sed de tribu leui. Erāt ei
sacerdotes et totū populum gubernabant il
li in templo secundo quod fuit per tricentos
annos et vltra ante aduentuʒ ihū nazareni
vt ptʒ in hystorijs Josephi et alijs. Cū igit̄
ihūs nazarenus natus sit tēpore herodis re
gis qui machabeis successit in regno iudeo/
rum constat ꝙ non venit ī tēpore prenūcia/
to per patriarchā. nam longe añ tēpus hero
dis in quo tempore xp̄s natꝰ est iā erit abla
tum sceptrū de iuda vt dictū est transierat in
machabeis qui erant tribus alteriꝰ. Dic
datur duplex responsio. Prima est ꝙ lʒ ma/
chabei fuerunt sacerdotes et per consequēs
de tribu leui. tamen fm lineam maternam
erant de tribu iuda. Et ideo per gubernatio
nem eorum non erat ablatum sceptrū de iu/
da. tamen quia hoc nō posset dare ꝓbari. iō
ad argumentū cōcessa maiore. Respōdetur
ad minorē fm alios planius. Ad quod sciē
dū vt habet̄ Nume. xi. c. tēpore moysi d̄ mā
dato dei fuerunt congregati. lxx. seniores is
rael vt essent coadiutores in regimine popu
li cū ipso moyse. et extūc fm oēs doctores iu
deorū semꝑ fuit in iudaismo collegiū seu cō
sistoriū quod dicebat̄ cāhedri ad quod oēs
difficultates seu dubia fidei et legis perueni
ebāt et similiter omnia magna et summa iu
dicia seu controuersia de quibꝰ itelligitur cō
mūiter illud Deutro. xvij. Si difficile et am
biguum apud te iudiciū eē ꝑspexeris iter sā
guinē et sanguinē crimē et crimē etc̄. et infra
surge et ascende ad locū quē elegit dominus
et sequeris sentētiā eorū nec declinabis ad
dexterā vel ad sinistrā. qui quidē cāhedrin a
tp̄e dauid etc̄. citra residebāt principalit̄ sub
regibꝰ et ducibus iude in iherusalē. et postea
in babylonica captiuitate. Dum ibi essent
reges vel duces de iuda. cōsequēter in reditu
dicte captiuitatis residebūt in iherusalē sub
ducibus de tribu iuda. dū essent et durabat
potestas eorū etiam nō existēte rege vel du/
ce de iuda ꝑut ptās alicuius capituli vacan
te sede durat. et sic auctoritas et potestas cā
hedrin durauit etiā tempore machabeorum
et vsqꝫ ad. xl. annos ante destructionem tē/
pli secūdi in quo tēpore cessauit ex toto eorū
ptās seu iurisdictio eo ꝙ tūc tp̄is iterfecit he
rodes oēs rabios seu magistros illiꝰ colegij
ꝑut habet̄ in libro cāhedri hierosolimitano
in. c. de iudicij s pecūiarū. Itē habet̄ i libro
abundasar. c. i. vnde protūc ꝓprie fuit abla/
tum non solū sceptrū de iuda sed etiā scriba
de filijs eius. quod quidē tēpꝰ cōcurrit cum
tēpore passionis ihū xp̄i domini nostri. qui
fm omnes per. xlij. annos ante destructōnē
tēpli secūdi fuit passus sicut regnū herodis
qui fuit alienigena in cuius tēpore titulus
regius a toto genere iudeorū fuit ablatū fu/
it valde propinquum tp̄i natiuitatis xp̄i ihe
su. Ex quibus patet ꝙ tp̄e herodis vt dictū
est in quo tēpore verꝰ messias venit ex toto
sceptrum iuda fuit ablatum et ꝓphetia adi/
pleta. Et si forte dicat iudeus ꝙ in predicta
respōsione videt̄ assignare duo tp̄a. s. quan/
do ablatū fuit sceptrū iuda herode regnante
qui alienigena erat. Et tp̄s qn̄ ablatus fuit
dux seu scriba de filijs eius quod vt dictum
est fuit impletum quando herodes occidit
rabinos seu magistros legis qui dicebātur
canhedrin qui non videntur fundare in ali/
qua auctoritate autentica. nec cōcordare ver
bis patriarche supradicti iacob cū ipse nō as
signauerit duo tempora. sed tm̄ vnū dicens
donec veniat qui mittendus est. s. messias se
cūdū quod dicunt xp̄iani et fm translatōnē
chaldaicā. Respōdet̄ fm hystorias thalmu
dicas quas iudei tenētur tanq̄ autēticas ha
bere duo fuerūt ablata de tribu iuda in di/
uersis temporibus licet non multū abinui/
cem remotis. vnū ē sceptrū regni qꝛ herodes
ascalonita cū eēt nō solū alienigena. sed eti/
am seruus de domo machabeorū et de fac/
to regnasset in iudea et iherusalem. Idcirco
timens ꝙ cum regnum ei non cōpeteret de
iure eo ꝙ legitur Deutro. xvij. ca. de medio
fratrū tuorū pones super te regē nec poteris
ponere super te alienigenam. possit pro tp̄e
aliquis consurgere de stirpe dauid et cum d̄
regno expellere. Ideo interfecit omēs quos
potuit habere de genere regio in qua occasi/
one ablatum fuit sceptrum de iuda p̄sertim
secūdū estimationem populi communem.
et ipsius herodis qui credebat nullum d̄ stir
pe regia in iudea remansisse. Sed sceptro ab
lato modo predicto adhuc remāebant can/
hedrin qui dicuntur doctores seu scribe qui
residebant sub herode sicut alias residebant
sub regibus seu ducibus israeliticis sed post
ea fuerunt ab herode interfecti cahedrini oēs
et tunc proprie fuit ablatus scriba de filijs
iuda que omnia supradicta i libro qui dicit̄

habraca.c.i. et in libro canhedrin hierosolimitano et in libro abodasera super allegato habentur. Patriarcha igitur Jacob spū dei ista p̄cognoscens ꝓpric p̄dixit. non auferet sceptrū de iuda in hoc assignās primā ablationē predictā ad titulū regiū ptinētē. Consequenter dixit et scriba de filijs eius in hoc presignans secūdā ablationē canhedri predictā. Que quidem duo in diuersis temporibus contigerūt ab herode seu herodianis. Et attēdēdū ꝙ de prima ablatione sumus certificati per hystorias thalmudicas preallegatas non tamen de tempore quo contigit per eas certificamur. Per hystorias autem nostras.s. euangelicas certificamur nō solū de occisione sed etiā de ipsius tempore. tradunt enim herodē occidisse quoscūq; potuit in bethleem a bimatu et infra et hoc cū natus esset ihūs in bethleem iuda. Mathei.ij. De secūda vero occisione.s. cāhedri et de tēpore quo cōtigit sumus certificati per hystorias in libris preallegatis quod fuit p.xl. annos ante destructionē tēpli secūdi. Et sic ptȝ ex predictis ꝙ non fuit ablatū sceptrum de iuda per herodem nec dux seu scriba de filijs eius modo predicto donec venit messias vt predictum est. hec ex predicto dyalogo magistri Pauli vbi supra.

Contendit iudeus probare ꝙ ihūs non est verus messias quia in eius aduentu non venit in nubibus celi.

v Icesimum argumentū iudeorum est acceptū ex illo quod habet Daniel.vij. aspiciebam in visu noctis et ecce in nubibus celi quasi filius hoīs veniebat etc̄. Et ſm oēs doctores catholicos loquitur ibi de aduentu xp̄i. sed ihūs nazarenus non venit in nubibus nec in tali potestate qualis ibi describitur ergo nō fuit xp̄s Rn̄det hic nicolaus de lyra ꝙ scriptura loq̄r de duplici aduentu xp̄i.s. in mundū et ad iudicium. Prim⁹ aduent⁹ xp̄i describitur cum humilitate. et secūdus cū maiestate. Daniel aūt loquitur de secūdo aduētu. Unde ibidē dicitur. Aspiciebam donec throni positi sūt et sequitur ibidē iudicium sedit et libri aperti sunt. Judei aut̄ excecati nesciunt hunc duplicem aduētū distinguere et ideo errant multipliciter quia aliqui expectant xp̄m in aduētu suo statim appareret tāta virtute et potestate ꝙ possit sibi omnia terrena subijcere et eos liberare et regnum suū restituere. ꝓpter quod et discipuli xp̄i post eius resurrectionē querebant Actuū.i.c. Domine si in tempore hoc restitues regnum israel etc̄. Alij autē ꝓpter scripturas que manifeste loquunt̄ de xp̄i humilitate et passione et propter illas q̄ loquūtur de eius eminentia expectant duos messias. vnū qui dicitur fili⁹ Joseph et iste passurus est et occidendus. Alius qui dicit̄ filius dauid q̇ messiam filium Joseph resuscitabit et regnum israel restaurabit. sed illō dictum de scripturis non habet auctoritatē; licet enim plures dicti sunt messie siue vncti quod idem est participatiue vt dauid et saul et alij predicti nullus tamen dicitur in scriptura venturus ad salutem populi nisi vnus. Item istud dictum ꝓ quanto habet apparētiam impletum est in xp̄o qui fuit filius Joseph putatiuus et sic vocatus vt patet in euāgelio. Est etiam filius dauid ſm carnē sicut patet ex predictis.

Contendit iudeus probare ꝙ ihūs non est verus messias quia adhuc manet regnuȝ romanorum.

v Icesimum primum argumentum iudeorum contra xp̄m sumitur ex quarto regno quod nomiāuit danielis.in.c.vij. Super quo sicut dicit magister alfonsus conuersus in libro bellorū ti.xiij. Aliqui glosatores iudeorū dixerūt qō illud quartum regnum est regnum romanorum ex quo arguunt ꝙ adhuc non venit messias quia vident regnum romanorum stabile et ipsi vocant xp̄ianos romanos ex noīe ciuitatis romane que caput est regni sui ibi est sedes pape et caput ecclesie. Et tenent iudei ꝙ rex messias habebat venire in fine regni xp̄i cuius regnum sempiternū erit vt ptȝ ca. eodē et quia credunt ꝙ gens romanoruȝ est gens edom. et ꝙ Julius cesar fuit ď edō et sic alij omnes reges qui fuerūt post eum in roma. Jungunt etiam cum hoc ꝓphetiā Jeremie Trenorū.iiij. gaude et letare filia

edom que habitas in terra hus. ad te quoq3 perueniet calix inebriaberis atq3 nudaberis cōpleta est iniquitas tua filia syon non addet vltra vt transmigret te. Ex omnib9 his inferunt iudei q2 nō debebāt redimi cōpleta receptione postq2 sc3 nulla captiuitas sequeretur quousq3 fieret contritio et destructio illorū de edō. quos ipsi dicūt eē romanos q̄ seruant legē ihū nazareni. Et super predicta auctoritate Jeremie dicit rabisalomō q2 ibi Jeremias pphetat destructionē romani imperij eo q2 destruxit tēplū et captiuauit populū iudeorū tpe tyti et vespasiani. et sic p filiam edō intelligūt romā seu populū romanū cū dicitur gaude et letare filia edō q̄si dicat istud gaudiū quod habuisti in destructione ciuitatis et templi in tristiciā conuertetur. q2 ad te veniet calix vindicte diuine Quia ergo nondū ē destructū romanum imperiū. ideo dicunt q2 nōdū messias venit et istud argumētū est inter cetera in quo magis se firmant iudei expectantes quotidie d̄structionē romani iperij. quo facto dicūt statim messiā venire et ideo quotidie orāt p destructione romani iperij et p̄serti p destructione ecclesie xp̄i et discipulorū eius. vt patet per quādā orationē que quotidie ab eis dicitur in suis synagogis in qua inter queda3 alia expresse dicitur. Omēs heretici subito pereant que verba rabisalomō et rabi moysen et ceteri sic exponūt. Jsti heretici sunt discipuli nazareni. Ad istud argumētū respondetur s̄m predictū magistrū Alfonsum eodem libro et ti. Primo declarādo falsum eē romā siue populū romanū esse filiā edō p eo q2 regnauerit sup eos homo q̄ fuit de edō sicut ipsimet iudei nō vocāt romani nec edomite ex eo q2 regnauit super eos herodes qui fuit de gente edō et de terra rome. Jtē quia edō alio nomie dict9 ē esau. Gen. xxv. et sic edom descendit de sem filio noe per Jsaac cuius filius fuit esau. Tota eni europa i qua est roma dicit populata fuisse a filijs Japhet, ppter quod n̄ videt rōabiliter dictū q2 p edō significet romanū iperiū. Sepe eni accidit q2 diuersa loca eodē noie noiant ppter qd̄ multi decipiūt exponētes de vno quod de alio intelligitur. verbi gratia. certū est q2 terra edō fuit ad ptē meridionalē versus mare andalusie p quā filij israel transeūtes p desertum cū exierūt de egypto venerūt et in eadē terra edō fuit mons synai et mons or. vbi mortuus est aaron. et ibidē erat francia quā dicūt iudei in hebraico carphat que noiat i terra edō in pphetia abdie vbi dicitur transmigratio exercitus huius filiorū israel oīa loca chananeorū vsq3 ad sareptā. littera hebraica habet vsq3 carphat in qua stetit helyas quando dixit sibi dominus. surge et vade in carphat que est in sydone. et iterū surrexit et iuit in carphat. Et patet manifeste q2 p hoc quod dicitur carphat que est in sydone i terra de edō dat intelligi q2 est alia carphat alibi sita et ista est regnū francie quod est ad aquilonem. ecce ergo habem9 vnam frāciā in terra edō. Jtē hispania que dicit in hebraico caphazat et de qua dicitur abdie. in. c. eo. infra transmigratio iherusalē que est in husfro littera hebraica dicit capharat. erat etiā prope illā franciā que dicebat carphat: que erat in sydone in terra edō in qua hispania siue capharat mortuus fuit antipas filius herodis in vinculis tiberij cesaris s̄m q2 dicit iosephus et sic vocauerūt aliqui sapientes hispaniā terre edō in quo dederūt intelligi q2 nō est illa hyspania que vocatur in pte andalusia et que ppinqua alteri francie que ē ad ptē septētrionis que nō est de terra edō. Jnuenitur eni3 scriptū in libris erarium egyptiorum q2 terra andalusie fuit vocata hyspanie nomine primi regis quo habuit hoc nomē hyspan: quia venit de hyspania que est i terra edō. Sic etiā dicēdū de roma que i hebraico dicitur bosra que est terra edō s̄m illō Jsa. lxiij. Quis est iste qui venit de edō tinctis vestib9 de bosra est vltra mare prope terram israel. Et dicitur in libro zorobabel q2 bosra erat magna ciuitas niniue. et sic non ē ista roma in qua est apostolic9 quia illa roma que in terra edō iam fuit deserta quādo fuit destructa babylonia. quia edō et moab et ammon et multe alie gentes venerant cū rege babylonico ad destruendū israel et ideo receperunt penam cum eo. Dico ergo respondendo sicut dixit Nicola9 de lyra. q2 p filiam edō intelligitur ipsa ydumea ab ipso esau p ut dictus est edō denominata. et inuehit hic specialiter propheta contra ydumeos qui d̄buerant diligere filios israel eo q2 descendebant a duobus fratribus vterinis. s. iacob et esau. et ipsi magis econuerso habuerunt eos odio et in destructione iherusalē fuerunt cu3

chaldeis vt dictū est gaudētes de illa destru
ctione. Jdeo dicitur in auctoritate. gaude et
letare filia edō quasi dicat ista leticia tāꝙ i
iusta in tristiciā conuertetur que habitas in
terra hus. ista hus nō est illa de qua natꝰ fu/
it iob. vt habetur iob. i. sed illa eiusdē nomi
nis exñs in regno ydumee. qꝛ sicut dictū est
frequenter in scriptura reperitur ꝙ due ciui/
tates et loca in diuersis posita eodē nomīe
equiuoce nominātur. Judei moderni di
cunt ꝙ inuenerūt in quadā glosa chaldaica
ꝙ grecia est terra hus. Constātinopolis ve
ro filia edom et quia predicta ciuitas est ca
pta a turcis. Dicūt ꝙ iam est cōpleta iniq/
tas filie syon et sic nūc expectant messiā ven
turum. Jstud etiā est falsum. s. ꝙ hus sit gre
cia et consequenter alia ꝙ ꝓbatur sic quia vt
scribitur Geñ. ij. nunciatū est abrahā ꝙ mel
cha filios genuisset nachor fratri suo hus pri
mogenitum et buz fratrē eius chamuelqꝫ pa
trē syrorū et sunt tres prouincie cōiuncte de/
nominate ab istis tribus fratribus. Caput
terre hus fuit reblata que postea fuit vocata
antiochia et iste prouincie sunt remote a gre
cia vltra. xxv. dietas. et sic consequenter patꝫ
ꝙ grecia non est hus. Itē caput grecie ē con
stātinopolis. et iudei in suo hebraico vocāt
greciam yenam et sic non possunt dicere ꝙ
yenam est terra hus sm ꝙ declarant predic/
tam ꝓphetiā. et sic patet manifeste falsuꝫ cū
dicunt ꝙ constantinopolis ciuitas est terra
hus et discurrentes per deuia quecūqꝫ retor
quentes textus scripturarum facti ceci dixe/
runt terminū signatū adimpletionis huius
ꝓphetie in anno dñi. M. cccclviij. qui est sm
eos a creatione mundi quinqꝫ milia ducenti
decē et octo. Unde dixit rabi abrahā filiꝰ ra/
hiya qui habitabat barchinone declaran/
do in quodam libro quē fecit qui vocatꝰ me
glina a megala quod interpretatur littera di
scooperta ꝙ messias debebat venire anno a
creatione mundi quinqꝫ milia cētū decem et
octo quē numerum ipsi ponūt in cōputo lit
terarū sui Abecedarij numerādo quia et cū
venit predictū tēpus īuenerūt falsum dictū
illius. Et ideo dicūt moderni iudei ꝙ ille er
rauit. qꝛ vbi posuit qꝛ debuit ponere ria que
facit in numero ducēta decē et octo: quia. q.
vel cof quod idē est ī suo alphabeto facit cē
tum et ria quod idem est ꝙ. r. vel res facit du
centos et cū iste sit annus vt dictum est sm

cōputū eorū a creatione mundi quinqꝫ mi/
lia ducenti decē et octo. Jdeo affirmabant
venturū esse messiam anno predicto quod pa/
tuit et patet esse falsum. Unde bene dixit de
eis dauid: Jn circuitu impij ābulāt sicut be
stie molēdini oculis velamine coopertis q
nihil aliud inueniunt dessero qñ cessant ābu
lare in profectu vie quā quādo inceperūt pa
tet ergo falsitas istius expositōnis ꝙ grecia
sit terra hus et constantinopolis filia edom
sed sm veritatē vt dictū est filia edō et regnū
ydumee ab eodē denominatū et hus est ci/
uitas in eodē regno quod regnū dicitꝰ habi
tare in terra hus qꝛ illa terra est famosa in re
gno illo cuius metropolis siue caput erat re
blata. s. antiochia. Sed dicet hic forte iudeꝰ
ex quo filia edom est regnū ydumee et tu xpi
ane dicis ꝙ ista ꝓphetia est completa quan
do ergo fuit completa inebriata et nudata.
Responsio ꝙ illa prophetia īpleta fuit tem
pore regis hircani qui fuit potentior rex ma
chabeorū qꝛ tūc fuit destructa tota terra ydu
mei et eduxit. xxx. milia illorum quasi capti
uos qui custodirent muros hierusalem. et
dicit Josephus ꝙ in illa die facta fuit ma/
gna leticia. qꝛ. s. fuit destructa et punita tota
terra ydumei. Et dicit hic rabi vsua filius le
ui glosando super hoc passu ꝙ illa die fuit
facta maior leticia in tēplo ꝙ vnꝙ fuerit fa/
cta. Dicendo ꝙ bethseau terra sua et omnes
alie terre ydumee que nō fuerant subiugate
subiectioni tempore Josue nec aliorum iu/
dicū nec in tempore regū israel et iude fue/
runt victi et captiuati tempore huius regis
hirchani et dicit ꝙ in illa die completa fuit
ꝓphetia abdie ꝓphete vbi dicitur ascendēt
saluatores in montem syon iudicare montē
esau et erit domino regnum. Et dicit etiam
Josephus ꝙ illi de edom filij esau conuersi
sunt ad iudaismū tempore predicti regis hir
chani et fuerunt circūcisi et non recesserūt ab
eis tempore tyti et vespasiani. sed ꝙ semper
manserunt iudei deinceps. Et ideo fuit re/
memoratū peccatum iudeorum filiorū esau
et ceciderunt in captiuitatem quando fuit cō
pleta iniquitas filiorum iuda qui permanse
runt iusti in aduentu messie ihesu nazareni
sm ꝙ ꝓphetauit Jeremias vbi supra dicēs
completa est iniquitas tua filia syon nō ad/
det vltra vt transmigret te visitabit iniquita
tem tuam filia edom et non inuenitur gens

malicie que sit in ira dei tanto tempore sm
ꝙ dictū fuit de edom nisi iudei ꝓpter quos
fuit dictum ꝙ semper deberent esse in ira di
Et ideo coniunxit deus has duas gentes. s.
edom conuersorum et iudeorum qui debe-
bant perdi et semper esse in ira dei sicut dixit
Jere. in. c. vi. Cadent inter corruentes tēpor
visitationis sue corruent dicit dominus. et
fuit perdita memoria nominis edom et mā
sit memoria nominis iudeorum quia illi de
edom conuersi fuerunt ad legem iudeorum
Et quia inuenimus edom bis punitum eē
primo in tempore nabuchodonosor ante ꝓ
phetiam malachie. Secundo post propheti
am malachie tempore regis hircani. De pri
ma fuit dictū Malachie primo. ꝙ si dixerit
ydumea destructi sumus. sed reuertētes edi
ficabimus que sunt destructa. hec dicit do-
minus exercituū isti edificabunt et ego de-
struam quia dixit destructi sumus sicut si eēt
iam preterita illa punitio quā primo habue
runt tempore nabuchodonosor secūdum ꝙ
dicit etiā. c. codē. Esau autē odio habui et
posui seyr montes eius in solitudinē et pro-
pter eum etiam dixit in prophetia abdie le-
gatum ad gentes misit surgite et consurga-
mus aduersus eū in prelium. quod dixit de
futuro ꝓpter secūdam punitionē quam de-
bebant habere tempore hircani regis et pro
pter ipsum dixit in ꝓphetia abdie. et erit do
minus iacob ignis et domus Joseph flam
ma et domus esau stipula et succendentur in
eis et deuorabunt eos. propter quod intelli
gitur ꝙ non debebant illi de edō habere de
structionē terciam quia in secunda debebāt
esse in ira dei imperpetuum cum alijs iude-
is consocijs eorū qui simul permanserūt tē-
pore tyti. Et dato ꝙ adhuc regnū romano-
rum eēt de numero illorum quatuor regno-
rum de quibus dicitur in libro danielis vt ī
argumento fuit dictum et ꝙ romani essent
regnum edom quia regnauit super ipsos ro
manos homo qui fuit de terra edom non se
quitur ꝙ ex hoc per vim habet dia ꝙ quia
adhuc illud regnum est stabile sicut cogitant
iudei ꝙ propterea adhuc debet venire rex
messias quia non fuit intentio prophetarū
in destructione regni babylonie que fuit dic
ta in prophetia danielis et in prophetia Je
remie ꝙ post septuaginta annos captiuita-
tis iuda nun ꝙ āplius eēt homo qui regna-
ret super regnum cazdym et super ciuitatem
babylonie et terram circa iacentē. quia ille ci
uitates et terre sue in suis locis permanserūt
et si alique ville illarum fuerunt destructe n̄
tamen omnes fuerunt deserte. et adhuc ille
que fuerunt deserte pro maiori parte omēs
fuerunt populate. Sed intentō prophetarū
fuit ꝙ non esset vltra super cazdyn et sup ba
bylonem nec super suam terram aliquis rex
qui esset de genere nabuchodonosor nec de
gente sua. Jtem in tempore futuro regni me
die erat intentio prophete ꝙ non esset vltra
rex qui esset de genere darij nec de gente sua
Jtem in tempore quo fuit postea regnū ꝑsie
erat intentio prophete ꝙ non esset amplius
rex de genere tyri. nec de gente sua. Jtem in
tempore in quo habebat esse regnum Janā
id est grecie erat intentio prophete ꝙ nō eēt
vltra rex de genere alexandri nec de gēte sua
et similimodo tempore quo in futurum de-
beret esse regnum romanorum sm ꝙ ipi di-
cunt deberet eē intentio prophete ꝙ non ha
beret ibi āplius eē rex de genere Julij cesa-
ris primi. et Hay et Tyti. nec aliorū qui cre
diderunt in eorum fidem. Exquo ergo reges
romanorum non credunt modo in fide Ju
lij cesaris Hay nec Tyti quia ipsi seruiebāt
ydolis. et etiam quia Cōstantinus cesar di
misit regnum romanorum seruis ihū naza-
reni et apostolicus qui est dominus Rome
non fuit vocatus deinde cesar nec venit d̄ ge
nere cesaris. oportet necessario dicere ꝙ iam
transierunt omnia illa regna dicta in libro
danielis excepto regno ihesu nazareni veri
messie quod firmissime durat et habet dura
re sine fine. Et ideo oportet dicere necessario
ꝙ iam venit rex messias qui venturus erat
tempore illorum regum. et ꝙ iam receperūt
iusti transmigrationem et tribulationē qua
debebant recipere quando finita essent illa
quatuor regna secundum ꝙ dicitur daniel x
xi. populus autem sciens deum suum obti-
nebit. et faciet et docti in populo docebunt
plurimos. et ruent in gladio et in flama et ī
captiuitate et in rapina dierum. Sequitur et
de eruditis ruent vt conflentur et eligantur
et dealbentur vsqȝ ad tempus prefinitum re
ceperunt etiam mali et peccatores de israel fi
nem captiuitatis perpetue sicut dicitur Da-
nielis. vij. vsqȝ ad consummationem et finē
durabit desolatio et iterum capi. eodem. an

civitatem et sanctuarium dissipabit popul9 cum duce venturo, et finis erit vastitas. et p9 finem belli statuta desolatio. et hoc est ꝙ debebat esse in adventu messie. scilicet ꝙ finez acciperet peccatum et deleretur inquitas et adduceret iusticia sempiterna et sic vngeret sanctus sanctorũ vt patet in capitulo eodem clarissime. ergo patet sicut sol lucet ex omnibus istis predictis falsam esse expositionem iudeorum in prophetia. Jere. supradicta. et in prophetia abdie. quibus se fundant multum iudei expectantes destructionem imperij romanorum et tunc adventum messie et quomodo etiam falsum est ꝙ christiani descendunt de edom. sed ꝙ ipsimet iudei sunt illi de edom qui fuerunt conversi et ipsi qui mali sunt et peccatores simul cum eis receperunt punitionem perpetuam in qua nũc sũt et erunt vsqꝫ ad finem. et ꝙ christiani sunt filij syon et boni iudei qui conversi sunt ad christum in quibus completa fuit iniquitas id est in quibus iam cessavit peccatum et captivitas et imperpetuum erũt liberi sicut patet in predicta prophetia. Jere. quia illis de edom conversis et alijs iudeis negantibus christum dicat propheta. ad te quoqꝫ perveniet calix. i. pena divine vltionis inebriaberis. i. ad plenam punieris atqꝫ nudaberis. s. honore et alijs bonis sicut manifeste factuz est per tytum romanorum principem Sed et de bonis iudeis qui receperunt ihesum christum verum messiam qui dicuntur filij syon. Dicitur i textu. completa est iniquitas tua filia syon. scilicet in advẽtu christi quia amplius populus ille syon credens in xp̄m non fuit subiectus alicui captivitati loquendo de totalitate populi sicut ter iam factum est de populo iudeorum. Ideo dicit non addit vltra vt transmigret te. scilicet a libertate in servitutem. Sequitur de malis iudeis filijs edom. Visitabit iniquitatem tuam filia edom eam. scilicet iuste puniendo discooperuit peccata. scilicet penam manifestam omnibus inferendo quia publica est eorum captivitas et servitus in toto mundo vbiqꝫ sunt iudei sive inter christianos sive inter sarracenos sunt captivi et in abbominationem habiti. Patet ergo solutio ad argumentum iudeorum que aliquantulum dilatata fuit propter magnam vim quam faciũt iudei in eodem:

Contendit iudeus probare ꝙ ihesus nõ est verus messias quia christiani affirmant ipsum esse deum.

Vicesimumsecundum argumentũ iudeorum est ad probandum christum non esse deum sicut christiani affirmãt. Arguunt autem sic scriptum est Exodo. xx. non assumes nomen dei tui in vanum. In vanum nomen dei assumit qui hominũ homini cultum divinitatis attribuit. Nam vanitas est omnis homo qui hominem deum credit et deum appellat homini novum cultumqꝫ divinitatis ascribit. Item in psal. scriptum est non erit in te deus recedens neqꝫ adorabis deum alienum. Item in lege scriptum est ꝙ qui fecerit se deum occidatur. nullus ergo homo est deus. Mirum ergo est quomodo christiani ausi sunt ihesum nazarenum nominare deum etiam concesso ꝙ esset messias cum sacra scriptura sit in oppositum vt dictum vel si dicant ꝙ messias debet esse deus. ostendant christiani. Unde in sacra scriptura talis assertio potest notari licet tamen in primo libro sit sufficienter declaratum quadruplici examine ꝙ ihesus christus est verus filius dei et consequenter verus deus quia tamen iudei petunt auctoritates sacre scripture. Ideo in presenti duo sunt fienda. Primo solvetur argumentum Et secundo assignabuntur auctoritates expresse ad propositum ostendendum. De primo ergo dicitur ꝙ nomen dei assumeretur i vanum si alicui puro homini attribueretur. sed si attribuitur alicui qui non sit purus homo sed verus homo et cum hoc etiam sit verus deus tunc non assumitur in vanum. talis est ihesus dominus noster qui non tantum homo sed etiam verus deus affirmatur: et sic deus et homo vnus est christus. nec ẽrecens vel recenter deus qui eternus est et ab eterno deus. nec ipse se facit deum quia substantialiter est deus. Ille enim facit se deum qui fingit se esse deum cum non sit. nec est deus alienus quia vere est deus. dij vero gen-

tium alieni dij dicuntur quia nuncupantur dij. Circa secundum. tollant iudei velamen de cordibus suis. legant sacras scripturas quas et non alias pro presenti allegare intēdo que communiter non solum secundū catholicos doctores sed etiam ꝑm antiquos hebreorum rabinos de messia exponuntur. Et primo quidem abrabam pater fidei nostre adducitur in medium. qui accepta promissione ꝙ in semine suo benediceretur omnes gentes. intelligens ex hoc deum nasciturum secundum carnem humanam ex genere suo cum esset senex et dierum multorum vocauit ad se seruum seniorem dom⁹ sue Geñ. xxxiij. et dixit ei Pone manum tuam subter femur meum. vt adiurem te per deum celi et terre vt non accipias vxorem filio meo de filiabus. etc̃. Cum enim sit consuetudo apud colentes deum ꝙ iurans per deū prestat manum suam super aliquid habens specialem relationem ad ipsum propter qḋ Exo. xxij. dicitur ꝙ. quando aliquis iurabit applicabitur ad eos nullomodo pater abrabam fecisset manum serui sui poni subter ꝓprium femur quando iurabat per deum celi nisi specialiorem relationem haberet femur suum ad deum ꝗ alia membra corporis sui ꝙ quidem verum est inquantum illa pars specialius ordinatur ad actum generationis per quem ꝗtum ad matrem de genere abrahe nasciturus erat xp̄s. Secūdo pōt adduci illud. Jsa. ix. paruulus natus est nobis etc̃. Sequitur et vocabitur nomen eius admirabilis consiliarius deus fortis pater futuri seculi. priceps pacis. paruulus dixit quia verus homo. admirabilis etc̃. quia verus deus. Hec enim nomina omnia non videntur alicui posse competere nisi sit deus. Tercio pōt adduci illud Jsa. xxv. Et dicet ī illa die. ecce deus noster iste: expectabimus eum. et saluabit nos. Super quo dicit venerabilis petrus alfonsi in suo dyalogo ti. viij hunc certe versum aliter non curamus explanare ꝗ doctores vestri illum dudum exposuere. per illum nanqꝫ docuerunt venturum fore tempus quo et mundus dominum esset visurus. et digito sibi adinuicem populus ostensurus hoc vero fieri nullatenus posset nisi hō fieret qs et de⁹. hec ille. Quarto pōt adduci illud Jsa. li. posui verba mea in ore tuo: et in vmbra man⁹ mee protexi te. vt plātes celos et fundes terram et dicas ad syon populus meus est tu siue plantatio celorum siue fundatio terre accipiatur spiritualiter siue ad litteram. certum est ꝙ talia nō possūt verificari nisi de illo qui est deus. christi enī humanitas premittitur cum dicitur. posui verba mea in ore tuo. ita eī dixerat domin⁹ moysi vt habetur Deutro. xviij. prophetam suscitabo de medio fratrum tuorum similē tui et ponam verba mea in ore eius qui verba eius que loquetur in nomine meo audire noluerit ego vltor existam. Jstud autem non potest intelligi de Josue nec de aliquo qui fuerit sub lege mosayca quia vltimo capitulo eiusdem libri dicitur. Non surrexit vltra propheta in israhel sicut moyses. sed verificatur de christo qui fuit sibi similis īquātum dedit legem sicut patuit supra libro. i. in apparitione tercij thesauri: sed postea tangitur eius diuinitas cum addit vt plantes celos et fundes terram etc̃. Jta enim promiserat se personaliter venturum Eze. xxxiiij. Ecce ego visitabo oues meas sicut pastor visitat gregem suum. Differentia est inter dñm et pastorē. tunc enim domin⁹ ouiū ē pastor earū qñ immediate non per alios sed per se pascit eas. Jn veteri testamēto deus erat solum dominus et mittebat pastores suos ad pascendū oues qui dicebant hec dicit dominus sed visitans sicut pastor gregem suum nobiscū est dominus Jsa. lij. Ecce ego qui loquebar in veteri. s. testamento: assum ī nouo. Quito adducitur alia auctoritas Jsaie in ca. xl. que non minus confirmat ꝓpositū Reuelabitur glꝫa dñi et videbis oīs caro pariter qḋ os dñi locutū est. pōt quippe vox rei spūalis audiri sicut filij israel voce domini audierunt in monte synai. loquentē vero nō videbis nisi fuerit res carnalis. Sexto ītroducitur auctoritas baruch in tercio. c. vbi inqrēs in toto ca. q̄ sit vera sapiētia et q̄ adinuenit eā subdit. hic est de⁹ noster et nō estimabitur ali⁹ ante illū hic adinuenit oēm viā discipline et tradidit eā Jacob puero suo et israel dilecto suo et post hoc in terris visus est et cum hominibus conuersatus est. Certū est ꝙ deus ꝑm diuinitatem videri nō potest quia dicitur. Exo. xxxiiij. no nvidebit me homo et viuet. nō poteris videre faciē meā

nec etiam conuersatur cum hominibus inquan/tum est deus vt dicitur Dan. ij. immo con/uersatio proprie est inter illa que sunt eius/dem speciei. Et ideo ista verificantur de deo secundum naturam assumptam. Septimo hanc duplicem naturam ostendit. Micheas in. c. v. dicens. et tu bethleem effrata paruulus est in milibus iuda ex te enim egredietur qui sit dominator in israel. et egressus eius ab initio a diebus eternitatis eius. Nam egressus xpi secundum humanitatem debebat fieri in bethleem. sed egressus a diebus eternitatis non potuit esse nisi secundum diuinitatem de quo egressu dicitur Isa. liij. generationem eius quis enarrabit. Super predicto etiam verbo petrus alfonsi in suo dyalogo ti. viij. pulchre loquitur dicens. Hoc quippe quod est ex te mihi egredietur qui sit dominator in israel secundum corpus dictum est. secundum quod princeps ille aduenturus erat in tempore. Quod autem sequitur et egressus eius ab initio a diebus eternitatis perpetuitatem insinuat deitatis. hoc enim diuinitati attribuit quod homini puro non conuenit. hec ille. Ista secundum predestinationem non possunt esse dicta. tum quia significatum vocabulorum hoc non patitur: tum quia nimis inscienter loquerentur prophete ita studiose ad laudandum messiam per ea que non magis competunt sibi quam lapidi. Octauo dauid in ps. xliiij. dicit. Sedes tua deus in seculum seculi virga directionis virga regni tui. Dilexisti iusticiam et odisti iniquitatem propterea vnxit te deus deus tuus oleo leticie pre consortibus tuis: Cum hoc inquam dicit. eum ad quem loquitur deum esse et hominem ostendit: dicens enim. Sedes tua deus in seculum seculi virga directionis virga regni etc. nunquid non manifeste eum appellet deum. Deinde cum dicit. Dilexisti iusticiam et odisti iniquitatem propterea vnxit te deus deus tuus oleo leticie pre consortibus tuis. Ad hominem eum loqui percipimus neque enim vel deum. vel consortem habet deus. Item dauid in ps. Deus iudicium tuum regi da. qui ad literam etiam per doctores hebreos exponitur de xpo in lege promisso dicit et permanebit cum sole et ante lunam in generatione et generationem. et sit nomen eius benedictum in secula ante solem permanet nomen eius. Et illud et adorabunt eum omnes reges omnes gentes seruient ei. Videamus inquam si de puero homine dicta sunt hec omnia. et patet manifeste quod nullomodo conueniunt nisi soli deo: ergo sequitur quod xpm confiteri debemus esse hominem et deum. Quod etiam dauid spiritu reuelante cognouit et miracula que facturus erat preuidit. Ideo huiusmodi finem psalmista fecit psalmum. Benedictus dominus deus israel qui fecit mirabilia solus. et benedictum nomen maiestatis eius ineternum. et replebitur maiestate eius omnis terra fiat fiat. vidisti ergo iudee quam clare ex sacris scripturis patet quod messias in lege et prophetis promissus verus deus et verus homo esse debeat quare merito ihesus nazarenus quem verum messiam supra ostendimus verum deum et verum hominem confitemur. et vt amplius perfidia iudaica confundatur tribus rationibus ostendam sicut deducit magister Bernardus oliuerij in suo tractatu contra cecitatem iudeorum. c. viij. Quarum prima talis est. Ille homo vere erat deus cuius pena temporalis sufficienter satisfecit pro peccatis totius populi. Sed mors xpi plene deleuit omnia peccata: ergo xpus vere est deus. Maior patet. quia ad sufficientem satisfactionem pertinet quod pena respondeat culpe. culpa autem que est peccatum mortale est infinita eo quod committitur contra deum infinitum. Videmus enim eundem actum esse culpabiliorem et grauiorem contra insigniorem et maiorem personam commissum quam contra ignobiliorem vel inferiorem. Si ergo ad augmentum obiecti sequitur augmentum culpe. cum deus excedat omnem personam in infinitum culpa commissa directe contra eum qualis est quodcunque peccatum mortale in quo formaliter est auersio a deo dicenda est infinita: ergo pena pro tali culpa debet esse infinita: sed nulla pena que non durat in infinitum potest esse infinita nisi sit in supposito infinito vt sic finiretur pena ex subiecto sicut culpa ex obiecto. Pena igitur temporalis sufficienter satisfaciens pro quocunque peccato mortali necessario est in supposito infinito. sed suppositum infinitum est nullum nisi diuinum: ergo vera est prima propositio quod cuius pena temporalis sufficienter satisfecit pro omnibus peccatis vere est deus. Sed minor patet ysa. per totum. liij. capitulum vbi dicitur. vere languores nostros ipse tulit. et dolores nostros ipse portauit et nos reputauimus ipsum quasi leprosum et percussum a deo et humiliatum. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras attritus est propter scelera nostra. Disciplina pacis nostre super eum et liuore eius sanati sumus. omnes nos quasi oues

errauim⁹ vnusquisq̧ in viā suā declinauit et dominus posuit in eo iniquitates oim nostrū etc. de quibus fuit plene dictū supra in apparitiōe thesauri. Sed in circuitu ipsi am bulātes falsas conātur dare mssiones et finaliter neminē inueniētes i veteri testamēto q̄ mortuus sit ꝓ peccatis populi sic ꝙ tota ꝓphetia posset de illo exponi. Dicūt ꝙ quando iudaicus popul⁹ ad pfectū statū recōciliabat. tūc cetere nationes loquētes ex cōpassione et quasi cōparatiue dicent. nos reputauimus eū. s. istū populū leprosum et ꝑcussū a deo etc. que sequūt. sed mentita est iniquitas sibi. multa eni dicūt in dicto ca. que de nullo alio a xp̄o intelligi possunt. Ait enim de⁹. ꝓpter zel⁹ populi mei ꝑcussi eū. Si ergo iste percutiet ꝓpter peccata populi dei. illi q̄ dicturi sunt languores vr̄os portaui erūt de populo dei. ergo nō ē vera expositio ꝙ alie gentes dicāt de populo dei p̄dicta verba. itē dicit ibidē oblat⁹ ē q2 ipse voluit. Itē peccatum non fecit. nec est inuent⁹ dol⁹ in ore eius Itē in codē. c. tradidit in mortē animā suaʒ et cū sceleratis reputat⁹ ē et ipse peccata multorū tulit et ꝓ transgressorib⁹ orauit que oia nullo mō de populo iudaico verificari possunt nec de aliquo alio. cū ꝓpheta eius diuinitatē inuat dicēs generationē ei⁹ quis enarrabit et ꝙ volūtas domini in manu eius dirigit. Itē zacharias ꝓpheta in. c. ix. p̄mittēs ecce rex tuus veniet tibi iust⁹ et saluator qui loquet pacē gētib⁹ et ptās eius a mari vsq̧ ad mare et a fluminib⁹ vsq̧ ad fines terre sbdit. Tu aūt in sanguie testamēti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo nō erat aqua. Itē in. xij. c. aspiciēt ad me quē confixerunt Itē in. xiij. c. et dicetur ei quid sūt plage iste i medio manuū tuarū et dicet. his plagatus sum in domo earū q̄ diligebāt me totā istaʒ orationem tangit in virtute Isaias in. xxviij ca. vbi prio ponit culpā dicēs. pcussimus fedus cū morte et cū inferno fecim⁹ pactū. posuim⁹ mēdaciū spē nostrā. mēdatio ꝓtecti sumus. et cōsequēter subdit remediū inqēns. idcirco hec dicit dominus deus. Ecce ego mitto in fundamento syon lapidē. lapidem ꝓbatū angularē. pciosū et delebit fed⁹ vr̄m cū morte et pacū vestrū cū īferno nō stabit Secūda ratio pōt sumi ex dictis Josephi q̄ fuit iudeus et verus historiographus dicentis ꝙ iherusalem fuit destructa q2 iuste ei⁹ habitatores interfecerunt xp̄m et beatum iacobum. Ex quo sic pōt argui. iudei nō errassent occidendo xp̄m et beatū iacobū nec per consequens fuissent puniti nisi xp̄s vere fuisset deus. sed isti peccauerunt occidendo istos ergo xp̄s vere erat deus. maior patet q2 iudei interfecerūt christum quia dicebat se esse deum et certe si non fuisset verū ꝑm legē debebat mori. Judei ergo interficiendo xp̄m si nō fuisset deus q2 fecissent ꝑm legem non peccassent occidendo ipsum et beatum Jacobū sed potius meruissent. et eadem ratio est de beato Jacobo qui ideo interfectus fuit q̄a asserebat christum esse deum. Sed si non dixisset verum iu[illegible]e interfectus fuisset. ergo vera est maior propositio. ꝙ si christus non fuisset deus iudei non peccassent occidendo ipsum et beatum Jacobum. Sed minor patet per dictum Josephum asserentem iudeos deuenisse in istam vltimam captiuitateʒ quia iniuste interfecerunt hos duos predictos. Ex quo etiam tercia ratio potest induci que talis est. Interficere puram creaturam iniuste non est ita magnum peccatuʒ sicut ydolatrare. sed interficere christum fuit maius peccatum q̄ȝ ydolatrare. ergo christ⁹ non erat pura creatura et sic oportebat ꝙ esset deus. maior est manifesta quia magis peccatum est facere contra preceptum prime tabule q̄ȝ contra quodcunq̧ de tabula secūda. Sed ydolatrare est contra primum preceptum prime tabule peccare. homicidium vero est contra secundum preceptum secunde tabule ergo mai⁹ peccatuʒ ē ydolatria q̄ȝ homicidium. Minor probatur quia licet interdum iure humano grauius puniatur minus peccatum. in lege tamen diuina pro mensura peccati est plagarum modus vt dicitur Deutro. xxv. capi. Cum ergo iudei per peccatum commissum contra christum incurrerint maiorem penam in vltima captiuitate que iam durauit mille. cccclx. annis. q̄ȝ fuerint aliqua pena eis vnq̄ȝ immissa propter peccatum ydolatrie necessario oportet dicere maius peccatum fuisse interfectō christi q̄ȝ adoratio ydoli. ergo christus erat deus et hoc patet satis rationabiliter si consideremus conditionem legis quam christus erat daturus. Videmus enim in oibus actib⁹ ordinatis ꝙ ille q̄ ē superior artifex pricipalē et pfectiuū actū opat ꝑ seipsuʒ

Ea vero que disponũt ad illã ꝑfectõnẽ ope
raṫ per suos ministros sicut nauis factor cõ
paginat ꝑ seipsum. seꝑparat illam nauẽ per
artifices subministrantes. et iõ cõueniẽs fu
it ꝙ lex ꝑfecta noui testamẽti dareṫ ꝑ ipsum
deũ hominẽ factũ. lex autẽ veros ꝑ dei mi-
nistros ꝓpter qḋ de latore legis noue diciṫ
Job. xxxvi. ecce deꝰ excelsus in fortitudine
sua et nullus est ei similis in legislatoribus
hec sufficiant contra ꝑfidiã iudaica ad ostẽ-
dendum rõibꝰ et auctoritatibus ꝙ xp̃s ẽ ve
rus deus et verus homo.

Contendit iudeꝰ probare ꝙ lex euangeli
ca non est a deo quia ponit trinitatem perso
narum.

V Icesimũ terciũ argumentũ iudeo
rum ẽ cõtra trinitatẽ ꝑsonarum ex
qua arguunt legẽ euãgelicã non eẽ a deo sic
Illa lex non est a deo ꝗ tollit oĩmode vnita
tẽ diuinã. qꝛ deutro. vi. diciṫ. Audi israel do
minus deus tuus vnus est. sed lex euange-
lica videtur hanc vnitatẽ auferre ponendo ꝑ
sonarũ trinitatem ergo lex euangelica nõ est
a deo. Respondetur iudeo ꝙ trinitas ꝑsõa-
rum nõ derogat vnitati essentie diuine. nam
et ipsi habent concedere deũ esse in diuersis
locis. qꝛ. p̃s. dicit. Si ascendero in celũ tu illic
es. si descendero ad infernũ ades. quod nõ
põt verificari ƀm diuersas ꝑtes qꝛ deꝰ spũs
est. et omni diuersitate et cõpositione ꝑtiũ ca
ret nec põt dici ꝙ deus sit ĩ diuersis locis suc
cessiue qꝛ ipse dicit malachie. iij. Ego dñs et
non mutor ergo sicut simul et semel totus est
in diuersis locis cũ veritate sue vnitatis ita
suo modo diuinitas exñs vno numero simŀ
est tota in diuersis suppositis. nõ ei est scrip
tura in mũdo ꝗ verius ponit vnũ deũ ꝙ̃ fa
cit euãgeliũ. Sed hec vnitas ꝓpter sui infi-
nitatẽ et illimitationẽ cõpatitur secũ perso-
narũ trinitatem. Ad innuẽdum ergo ꝙ trini
tas non tollit vnitatẽ essentie vbicunꝗ̃ ĩ ve
teri testamẽto in hebreo iueniṫ heloym qḋ si
gnificat deũ in plurali numero adiũgiṫ actꝰ
singularis vt est illud. In pricipio creauit he
loym celũ et terrã. Dicũt iudei ꝙ hoc nomẽ
heloym indifferẽter accipiṫ ꝓ singulari vel
pl'ali. et qñ accipiṫ ꝓ deo vero semꝑ in singu
lari teneṫ sicut ibi. in principio creauit helo-
ym ecce ꝙ si creauit stat in singulari. sed hoc
patet manifeste falsum. Nam aliquando te
neṫ manifeste ꝓ deo vero. et tñ cõiungiṫ cũ
adiectiuo pluralis numeri et aliqñ etiã cum
verbo pl'alis numeri qḋ non eẽt si teneretur
pro singulari. Exemplũ primi Josue vltio
nõ poteritis seruire domino deꝰ eñi sanctus
est etc̃. hebraica veritas habet non poteritis
seruire domino qꝛ heloym sancti ipse. Ista
auctoritas loquitur de deo vero qꝛ Josue lo
quebatur populo de seruitute ve.. dei vt pꝫ
litterã intuẽti. Itẽ Ierc. xiij. ꝑuertistis ver-
ba dei viuentis domini exercituũ dei vestri
hebraica veritas hic habet peruertistis ver-
ba heloym viuentium deũ exercituũ. Ista
auctoritas manifeste loquiṫ de deo vero
Nam vbi nos habemꝰ deũ exercituũ in fine
auctoritatis pro hoc nomine domini in he
breo ponitur nomẽ dñi thetragramatõ qḋ ꝺ
solo vero deo põt dici vt declarat rabi salo-
mõ ĩ libro de directõe ꝑplexorũ et tñ in istis
auctoritatibꝰ hoc nomẽ heloym cõiũgiṫ cũ
adiectĩs pluralis numeri vt pꝫ exẽplũ scdi.
scꝫ de verbo pl'alis numeri. ij. Reg. vij. que
est gẽs vt ppl's israel in terrã ꝓpter quã veñ
deus vt redimeret sibi in populũ. hebraica
littera sic habet. que autẽ vt populus tuꝰ gẽs
vna ĩ terra ꝓpter quã iuerũt heloym ad redi
mẽdũ sibi. pꝫ ergo ꝙ li heloym stat in pre-
dictis auctoritatibus ꝓ deo vero et in pl'ali
quare cũ sit ibi ĩpossibile pluralitatẽ ponere
deorum necessario est ibi ponere pluralitatẽ
personarũ siue suppositorum quia actiones
tales sunt suppositorum secũdo de anima.
Patet igitur ex modo loquendi hebraico ꝙ
in diuinis est pluralitas suppositorũ et vni
tas essentie ꝙ moyses et alij prophete dede
runt studiosis in lege per talem modum lo-
quendi. Quomodo autem iste actus eliciatur
ab essentia formaliter que vna est simpliciter
licet persone sunt distincte et quedam magis
subtiliora et magis ad propositum hic ad-
duci possent. Sed quomodo dicit magister
Bernardus oliuerij in suo tractatu cõtra ce-
citatem iudeorum. vi. c. Non videtur tutum
dare occasionem cuiꝗ̃ loquendi subtiliter
cum infidelibus de materia ista. Vide-
ant ergo catholici studiosi doctores super
primum sententiarum vbi de ista materia
multa subtilissima tradunt que velut mar-
garite non sunt seminande inter porcos.
id est infideles. Sed tamen induco contra

iudeorū cecitatem ī ista materia testes famosos. Et primo sepe nominatū peritū doctorem petrū alfonsi cōuersū ī suo dyalogo ti. vi. respondentis sub nomine petri moysi interroganti sic ꝑpende o moyses ꝙ ſecretū sit nomē istud et ineffabile et ꝙ non nisi perspicaci mentis intuitu et ꝓfunda valet agnosci indagatione testāte moyse qui ait ī deutronomio: scito hodie et cogita tu in corde tuo ꝙ dominus ipse est deus in celo sursum et in terra deorsum et non sit alius. vbi enim in latino ponitur dominus in hebreo et quidem predictū nomē inuenies vbi vero deus in latino ī hebraico scribitur heloym quod pluralitatē significat vt inde patesceret eūdē esse deū qui et singulari proprio et plurali appellatiuo nūcupatur vocabulo. Sed et ne plures deos forte putaret adiunxit et non sit alius. ꝙ vero moyses dixit scito et cogita tu in corde tuo reuera insinuat ꝙ nōis huius archana subtilitas neqꝫ visu neqꝫ auditu neqꝫ de corporeis sensibus aliquo nisi tm̄ mentis itellectu ꝑspicuo et miro ꝑpēdi possit igenio.

Potest etiā in multis alijs trinitas denotari sicut ī fimbrijs quas dominus filijs israel in vestimentis suis per moysen habere p̄cepit dicens loquere filijs israel et dices ad eos vt faciant sibi fimbrias in angulis palliorum ponentes in eis vittas iacinctinas quas cum viderint recordentur omniū mandatorum domini. Fimbrie quippe ille quatuor erant filiorum sed duplicatorum in superiori siquidē sui parte tres nodos habentes in inferiori vero duos. Sed per filia quatuor. quatuor anni partes designantur. Per filiorū vero duplicatē dies et nox videlicꝫ vt quattuor āni tēpib9. i. toto āno noctē quoqꝫ et diē dei mādatorū memores eēnt. Naꝫ p tres nodos trinitas ꝑsonarū. s. superiores Per duos aūt iferiores duo īsinuāt̄ testamēta. s. lex moysi et euāgeliū. Notat̄ quoqꝫ trinitas in tribus benedictionibus. q̄b9 aaron et filij eius bn̄dicebāt filijs israel ex p̄cepto dn̄i dicētis ad moysen. loquere ad aarō et filijs ei9 sic bn̄dicetis filijs israel et dicetis eis Bn̄dicat tibi dn̄s et custodiat te. ostēdat dn̄s faciē suā tibi et misereat̄ tui. Cōuertat dn̄s vultū suū ad te. et det tibi pacē. his q̄ppe bn̄dictionib9 sacerdos alicui benedicēs ꝓtēsas ante vultū suū palmas vtrasqꝫ tenebat. cum vero dicebat dn̄s quē hebraice illo quod supra diximus trino et vno nomine exprimebat tres digitos priores pollicē videlicet iudicē atqꝫ mediū man9 vtriusqꝫ rectos alt9 erigebat. et dicto ita dn̄o digitos vt prius remittebat. sꝫ dic mihi o moyses quid triū digitorum eleuatione melius ꝙ trinitatis excellētia poterit allegorizari ꝙ si quid aliud suꝑ his notare nouoris et valeas mihi q̄so edisseras moyses sane neqꝫ illud quod dixisti neqꝫ q̄cqꝫ aliud suꝑ hoc vnqꝫ notauim9. sꝫ nec doctores nostri quippiā notādū eē dixerūt Petrus: Quid etiā nisi trinitas ꝑsonarū in eo qd̄ dicit Jsaias ꝓpheta notari pōt trina videlꝫ āgelorū voce laudātiū et dicētiū. sāctus sanct9 sanct9 dn̄s de9 sabaoth. Cur enīꝫ ter tm̄ sanct9 dicūt magisqꝫ semel vel his decies vel centies vel alio aliquo numero. aliquo cur si breuiter laudare vellent semel sāctus nō diceret. si vero multū cur nō cētenā vel millenā vel innumerā laudē exhiberent Moyses. nos quidem in angelorum laude causam nullā vocis illius nunc nisi placitū sim9 ipsorū. Petr9 si ad singula q̄ ꝓposuero nescius responderis. quid aliud ꝙ te victū et cōtra ire nesciētem fateberis testat̄ sane et dauid ꝑsonarū trinitatē cū dicat. Querite dominū et virtutē eius querite faciē eius sēper. Quid est ei ꝙ dicit querite dominum et virtutē eius et querite faciē eius nisi querito patrem et filium et spiritumsanctum. Quid nanqꝫ per virturem eius nisi filius eius. Quid vero per faciē ei9 nisi spūssanctus itelligitur ꝙ si tu alias intelligas edissere. Nec itaqꝫ sanctarum testimonia scripturarum de trinitate personarum satis intelligentib9 sufficere possunt. hec predictus doctor. Sed non transeat calamus auctoritatem. Jsaie in capi. xlviij. que multum facit ad propositū vbi ipsemet deus dicit. ex tempore antequꝫ fierent ibi eram et nunc misit me deus et spiritus eius. ꝙ illa autem sint verba dei loquentis patet per litteram precedentem. cuꝫ dicitur manus quoqꝫ mea fundauit terram et dextera mea mensa est celos et sub eodem contextu idem loquens ait et nunc misit dominus me et spiritus eius. Similiter patet per litteram sequentem immediate cum dicatur hec dicit dominus redemptor tuus sāctus israhel. Jn auctoritate vero premissa

exprimit de⁹ missus a deo et spũ eius Inter mittentem vero et missum semper est distinctio personalis. et sic ista scriptura impleta fuit in incarnatione filij dei: qui ẽ deus miss⁹ in mundum a deo patre et spiritu eius. Secundo adducuntur antiqui doctores hebreorum qui de hac materia licet obscure aliq̃d senserũt inter quos aliqui allegabuntur qui magis visi sunt appropinquare veritati. Et primo occurrit illud quod super illud. ps. Deus dominus locutus est et vocauit terram. ibi glo: que dicitur mydrastulim. s. glosa psalterij sic queritur. Que est ratio quare psalmista nomẽ dei sancti et benedicti trib⁹ vicibus cõmemorauit dicens. Deus dominus locutus est etc. Ad quod respondẽt ibi sic hoc est vt doceret te ꝙ cũ istis tribus nominib⁹ creauit deus seculũ suũ. iuxta tres midotb. i. proprietates quibus creatus est mũdus et ista sunt sapientia. scia. et prudentia: sicut dictũ est in ꝓuerbijs. c. iij. Dominus i sapientia fundauit terrã ordinauit celos in prudentia in scientia sua abyssi eruperunt. et isto modo dicitur in exodo. c. xxx. quoniã ego sũ domin⁹ de⁹ tuus de⁹ zelator. ecce tria nomina iuxta tres midotb quibus creat⁹ est mũd⁹. Similiter filij gad et filij rubẽ dicebant in libro iosue. deus deus dominus ipse scit. vbi nominauerũt deũ trib⁹ vicib⁹ hec in predicta gl. Et idẽ habetur in beresith raba. i. in glosa magna super Geñ. sup illo verbo. In principio creauit deus celũ et terram In quibus habetur ꝙ doctores antiq̃ hebreorũ per trinã iterationẽ diuini nominis que sepe fit in scripturis exponunt ꝙ est intelligẽda in diuis trinitas ẽm tres mydotb scʒ ꝓprietates quas deo attribuũt. Itẽ in eadẽ glosa magna que dicitur beresith raba. c. clxij. sic dicitur rabi beliaʒar dicit nõ est creatus mũd⁹ nisi ꝑ verbũ vel cũ verbo dei sancti et benedicti sicut dicit in. ps. verbo dñi celi firmati sunt. Et sequitur ibidẽ rabi symeõ dicit inspirauit vel insufflauit deus spiritum suum et creatus est mũd⁹ sicut dicit in psal. spiritu oris eius omnis exercitus eorũ. Hec in predicta glosa in qua manifeste ponit distinctio realis in creatore mundi q̃ est deus. Manifestũ ẽ eni ꝙ verbũ distinguitur realiter a proferente et spirit⁹ ab inspirante. et tamẽ hi tres vnum sunt de quib⁹ stati ꝓpheta subdit. Congregãs sicut in vtre aquas maris lo

quẽdo in singulari. Item in glosa hebraica super illud Eccs. iiij. funicul⁹ triplex difficile rũpitur. vbi sic dicitur sensus ẽt videretur mysterium throni dei et vnus non facile discutitur. Sed hanc glosam moderni iudei ꝑuertũt retorquentes hanc trinitatem ad tria tributa diuina. que sunt: potentia. sapientia bonitas. Sed ñ videtur hec esse sententia glose ꝑ hoc ꝙ dicitur nõ de facili discutitur. quia quilibet etiam satis simplex scit deũ eẽ potẽtẽ sapientem et bonum. Itẽ sicut de⁹ operat per suam potentiã sapientiã et bonitatẽ. sic artifex creatus operat ꝑ artem suam sicut ꝑ regulam directiuam et per potentiam suam quem trãsmutat manet ad formam scamni vel lecti vel huiusmodi et per appetitũ bonitatis lucri et ista tria multoplus differunt in eo q̃ potentia et sapientia et bonitas in deo et ideo si propter ista tria dicit deus trin⁹ et vnus in glo. predicta. multo fortius diceret quilibet artifex trinus et vnus: quod non est verũ. et iungeretur singulare cũ verbo pluralis numeri dicendo hyram fecerunt templũ salomonis sicut de deo dicitur Eccs. ij. qs est homo vt sequi possit regẽ factorem suum hebraica veritas sic habet. Quis est homo vt intret post regem qui fecerunt eum. et sic d deo dicitur ꝙ est rex qui fecerunt hominem Item etiam patet per sapientes cabala qui dicunt esse deum sine aliqua corporali quãtitate et cum tribus istorum deus mundum creauit. que vocantur corona intelligentia et regnum. et non est differentia inter istos et christianos nisi in vocabulis quoniam si ipsi intelligerent legem christi prout ipsam cognoscunt christiani. Videretur nullam esse inter eas differentiam realem sed tantummodo vocalem et non est mirum si doctores aliqui hebreorum inter gentes aliquid de mysterio trinitatis non sunt conuersi ad fidem christi. quia possibile est ꝙ deus eis gratiaʒ non inspirauit propter eorum peccata qui dispositionem primam nullatenus optauerũt

Et propter multa alia temporalia quib⁹ erant inuoluti que viam salutis impediunt. Sic et moderni iudei non minus obnubilati et inuoluti non recte sed ex obliquo incedentes predictam veritatem questionibus varijs et euasionibus confusis inuoluunt ipi sũt d q̃b⁹ dicit salomõ Eccs. vij. de⁹ fecit hoĩẽ rectũ et ipe imiscuit se ĩfinitꝭ q̃stionib⁹

Tercio accedunt naturales pħi et videamꝰ
quid de trinitate senserūt. Primus fuit adā
magnus naturalis qui dixit ſm iuuenalem
et Hyeronimum manus dei tres digiti for-
mauerunt corpus meū et extraxerunt costaȝ
per tres digitos tres personas intelligens et
per manum dei vnitatem essentie. Secundꝰ
pħs fuit Abraā in lege nature qui tres ange
los vidit sed vnuȝ adorauit. Gen̄. xviij. tres
vidit quia fide tres persōas credidit sed vnū
adorauit qꝛ vnus deus adoratur sub ratio-
ne vnius maiestatis deitatis et essentie. Ter
cius pħus fuit plato qui in vij. libro plato-
nicorum dicit ꝙ sicut non est dare intelligē-
tiam creatā sine trinitate creata videlicet ītel
ligere posse velle sic nec intelligentiam incre
atam sine trinitate increata que est posse ītel
ligere et velle. et iste plato vt ponit macrobi
us super somnum scipionis et beatus augu
stinus. x. libro de ciuitate dei. c. xix. et. vij. li.
confessionuȝ. c. ix. dicunt ꝙ istud. In princi
pio erat verbum et verbum erat apud deum
et deus erat verbū hoc erat in principio apō
deum omnia per ipsum facta sunt et sine ip-
so factū est nihil. quod factū est in ipso vita
erat. Fuit inuentum in libris platonis et sic
patet ꝙ cognouit pluralitatem personarum
Quartus pħs fuit aristotiles qui vnitatē es
sentie ostendens. viij. Phisicorū ī fine dicit
vnum motorem penitus immutabilē eter-
num et infinite virtutis et potentie super om
nes celos residens et in. xij. methaphisice in
fine dicit. Entia nolūt male disponi nec est
bonū pluralitas principātiū vnus ergo pri
ceps a quo dependet celū et tota natura. Sȝ
trinitatem in deo ostendens dicit in princi-
pio primi libri de celo et mundo. Res omēs
sunt tres et diuiduntur in tres hic quidē nu-
merus est omnis rei et significat trinitatem
rerum ita ꝙ in omni re est inuenire trini-
tatem: et nō solū in creaturis sed etiam ī cre-
atore. addit vltra. nos vero non extraximus
hunc numerū nisi a natura rerū et retinuimꝰ
ipsum similē legi earū. et ꝑ hūc quidem nu-
merū adhibuimꝰ nosipsos manificare vnū
creatorē tm̄ eminētem ꝓprietatibus eorū q̄
sunt creata. et non cognouit iste personas
distincte tamen cognouit appropriata.
Quītus pħs fuit hermes termegistꝰ rex egy
pti qui teste linconiense in libro interpretato
no ꝑuum gregarū. c. xxxiij. sic ait deꝰ ē lumē
ante lumen intelligibile et nihil aliud ē eiꝰ
vnio ꝙ spiritus omnia continēs et verbum
ipsius perfectū existens et genitum. ergo ibi
est vnio in essentia et lumen deꝰ pater est spi-
ritus sanctꝰ omnia continens et verbū patris
id est filius omnino equalis. Et iterū idem
dicit monos gignit monadē et in se suū re-
flectit ardorem. Ecce quid dicit loquens de
deo: monos. i. vnus pater genuit monadē.
id est vnū filium et in seipsum. s. pater refle-
ctit ardorē. i. spm̄ sanctum. Sextus pħs fuit
esculapius primus medicus qui in vno deo
ponit actum sermonem et virtutē vt patet in
libro suo de interogationibus. Septimus
pħs fuit porphirius qui teste Augustino
libro. x. de ciui. dei. c. xxiij. predicat in diuis
patrem et filium et horuȝ medium. Octauꝰ
pħs fuit plutarcus magister traiani impera
toris qui habuit responsum ꝙ homines nō
poterant saluari sine patre et filio et spiritu-
sancto. Et ideo fecit laminam et posuit in se
pulchro et inuenta est scriptura litteris aure-
is. p. capiti. f. ori. s. pectoris cordi. per. p. pa-
trem. per. f. filium. per. s. spm̄ sanctum intelli-
gens. Si aliquis quereret cum isti fuerunt
gentiles philosophi. et mysterium sancte tri-
nitatis sit indemonstrabile. et archanum
quomodo habuerunt talem noticiam de tri
nitate diuina. Respondet illuminatus doc-
tor Franciscus de maronis in conflatu suo
super primo sententiarum distinctione secū-
da questione quarta dicens. ꝙ multa pro-
babilia et probabiliter enūciata dixerunt et
propter nos multa per reuelationem habue
runt. Quarto accedat vniuersitas artium
liberalium et ostendat nobis si quid sentiat
de mysterio trinitatis. Unde vna grāma
tica est in essentia sed tres sunt persone de
quibus tractat scilicet prima que de seipsa
loquitur vt ego. secunda ad quam prima lo
quitur vt tu. et tercia de qua fit sermo inter
primam et secundam vt ille. Sic pater in
diuinis loquitur de se et a se tanꝙ prima per
sona. filius vero est secunda persona ad quā
loquitur pater psalmo secundo. Domi-
nus dixit ad me: filius meus es tu. sed spi-
ritus sanctus est de quo fit sermo. Johannis
xv. cum venerit paraclitus quem ego mit-
tam vobis a patre. Loyca vero dicit ꝙ ī
vna ꝓpositione ſm essentiā sunt tria distīcta
scȝ subiectū. predicatum et copula. et in vno

syllogismo secundum essentiã est maior propositio minor et conclusio que adinvicẽ distinguuntur. et in syllogismo demonstratiuo maior ẽ per se nota. et sic a nullo minor a maiore pullulat cum sub ea accipiatur. et conclusio ab vtroq3 secundum mentẽ Aristo. Rethorica dicit. in vno dictamine vnius pagine secundum essentiam sunt tria distincta. s. persona que loquitur. et secunda ad quã loquitur. et ipsa littera media inter primam et secũdã. Geometria dicit. in vno edificio siue corpore secundum essentiam sunt tria distincta. s. longitudo. latitudo et profunditas. Musica dicit. in cantu vno organico secundum essentiam sunt tres distincte voces. s. tenor: quinta et octaua. Arismetrica dicit. vnus numerus par secundum essentiam distinguitur in pfectũ. superexcrescentem. et excrescentẽ: vt patet his tribus numeris. s. xij. viij vi. quorũ vterq3 est numerus par secundum essentiam. et sic conueniunt. differunt tamen. quia partes aliquote de. xij. que sunt vnũ et duo tres et quatuor et sex simul sumpte reddent plus quam suum totum quia reddunt. xvi. et ideo dicitur superexcrescens: Et partes aliquote de octo: que sunt. vnũ duo quatuor reddũt minus quam suũ totũ. quia solum reddunt septem. et ideo dicitur numerus excrescens. i. nõ crescens in suum totum. Partes vero aliquote de sex que sunt vnũ duo et tres reddunt integre suũ totum quia faciũt sex. nec plus nec minus. Et ideo dicitur numerus perfectus: vt dicit Isid. iij. ethimologiarum. ca. vi. et vocatur pars aliquota que aliquotiens sumpta reddit suum totum. Astronomia dicit quod in vno celo per essentiam est ortus. occasus et motus stellarum: vt notat predictus Isidorus i. iiij ethimologiarum ponendo differentiam inter astronomiã et astrologiã. quoniam prima dicit quod dictũ est. secũda vero vltra illud dicit auguriationẽ in stellis. et ideo quo ad hoc est superstitiosa scia. His additur naturalis prophetia. que vna secundum essentiam põit tria rerũ principia. s. materiã. formã et priuationem. nec expers erit methaphisica a laudibus trinitatis diuine. cum ipsa consideret ens in quantum ens quod est vnum secundum essentiam. sunt tamen in ea tres passiones distincte. s. vnum verũ bonũ. vnum representãs patrem qui est prima persona. sicut vnitas est principium numeri. Veritas que est obiectum intellectus representat filium qui est veritas et productus per modũ diuini intellectus. Bonitas representat spũmsanctũ. quia bõitas est obiectũ voluntatis spũssanctus producitur per modũ voluntatis secundum Aug. Quinto et vltimo accedat mundus cum suis creaturis. et declarat trinitatem esse in creatore. Et patet primo quod mundus in se vnus per essentiam distinguitur in supercelestia que sunt angeli et in celestia que sunt celi. et in subcelestia que sunt quatuor elementa cum elementatis. Secundo se offert natura angelica que in se vna distinguitur in tres hierarchias scz superiorem. mediam et inferiorem secundũ Dyonisium de angelica hierarchia. Tercio se offert superior hierarchia in qua deus vnus est in thronis vt maiestas in Cherubin vt veritas in Seraphin vt charitas. Quarto se offert quilibet angelus et quelibet ratiõalis anima. qui cum sit vnus. et aia vna in sua essentia est tamen in eis trinitas potentiarum scz memoria. intellectus et voluntas. et hec in creaturis vocatur ymago dei. quia nihil est similius in creaturis trinitati diuine pro eo quod sicut tres persone sunt vna essentia sic tres predicte potentie sunt vna anima essentialiter et non tres anime. Et sicut tres persone habẽt ordinem inter se non temporis sed originis vel naturalis intelligentie vt sicut pater dicitur prima persona. filius secũda. et spũssanctus tercia. sic in anima memoria dicitur prima potentia que est fons et thalamus omnium intelligibilium ab anima. intellectus est secunda potentia. voluntas vero tercia. quia secũdum Augustinum. nihil volitum nisi precognitum. Item sicut diuine persone non distinguuntur ab essentia realiter. distinguunt tamen inter se realiter per origines suas siue relationes. sic et potentie anime distinguũt inter se formaliter. sed quatenus subsunt actibus suis qui sunt memorari. intelligere et velle realiter distinguuntur. Item sicut deus est vbiq3 presens in macrocosmo. i. maiori mundo. sic et anima rationalis in microcosmo. i. minori mundo. Ipsa enim dicitur ẽẽ tota in toto. et tota in qualibet parte. quia aia rationalis que tota est in pede hominis intelligit non ut est in pede. Est ergo merito aia rationalis ymago dei. quia expressius representat trinitatem diuinam quam quecunq3 alia creatura. Et hinc est quod cum deus formauit hominem dixit. Faciamus hominẽ ad yma

mine et similitudine nostram: Gen.i. Quinto se offerunt spere celestes. qz cu quelibet spera sit in se vna distinguitur tame in circulum planeta et virtute. Sexto se offert sol. qui cu sit in se vnicus in essentia. distinguitur tame in corp⁹. splendore et calore que pducit. Septimo se offert ignis. qui similiter cu sit vn⁹ in natura. in eo tame est tria cosiderare. sicut dictu est de sole. et istud exeplu ponit Aug. de processioe filij a patre. et spussancti ab vtroq. et si ignis esset eternus eternaliter calor p cederet ab eo. et spledor pcederet realiter ab vtroqz sicut est in diuinis. Octauo se offert aer qui vnus in natura trinus est. in corpore caliditate et humiditate. Nono se offert aq que vna etia in natura trinitate dicit in corpore. humiditate et frigiditate. Decimo se offert terra que in se vna trina tame e. i corpe. siccitate et frigiditate. Sic posset explificari de omnibus creaturis. in quib⁹ et si no plene illa beata trinitas exprimitur relucet tam in eis vestigiu trinitatis. In confirmatione omniu predictoru offeruntur due rationes. Una qua fecit Aug. in lib. lxxxiij. questionu. quia aut de⁹ noluit et potuit se summe coicare. aut potuit et non voluit. aut voluit et n potuit. aut nec voluit nec potuit. aut voluit et potuit sed nesciuit. Non e dicedu q potuit sed no voluit. quia tuc inuidus esset. Constat aute q inuidia no cadit i deo pter imperfectione. Unde primo methaphisice dicit contra symonide. Diuinu no inuidet. nec e dicedu q voluit et non potuit. qz tunc impotens esset quod falsum esset. Nec est dicendu q nec voluit nec potuit. quia tunc impotens et inuidus esset quod peius est. Nec est dicedu q potuit et voluit sed nesciuit. qz tunc deus esset ignarus quod est absurdu. Relinqtur ergo q deus voluit. potuit et sciuit se sume coicare. et cu in perpetuis non differat ee et posse: vt patet. iij. phisicoru. Sequitur q de⁹ ab eterno se sume coicauit habedo dilectu. i. filium. et dilectione siue codilectu. id e spmsactu. Secuda ro q offertur est doctoris subtilis scoti in primo sententiaru distinctione. ij. in responsione ad tercia questione q talis est. Ubicuq e inuenire pricipia pductiua aliquoru sine imperfectioe: illa supposita in qbus inueniunt possunt talia pducere quoru habet pricipia pductiua cu non possunt ipediri. Sed in diuino supposito. s. i patre est inuenire principiu productiuu noticie genite. s. memoria fecuda que est obiectum cu intellectu. et principiu productiuu amoris spirati quod est obiectiuum cu voluntate. ergo suppositu diuinuz habens ista duo principia productiua pfectissime poterit producere noticiam genita et amorem spiratum talia autem in diuinis no possunt ee nisi sbsistentia cu inherentia dicat i perfectione. ergo in diuinis sunt pducta duo subsistetia: et vnum pducens distinctu personaliter ab eis. Et si forte dicat iude⁹. sicut ponis tres personas in deo: ita possent poni plures alie Respondet sanct⁹ Thomas i summa cotra gentiles lib. viij. c. xxxvi. q diuine persone multiplicari non possent nisi fm q exigit pcessio intellect⁹ et volutatis in deo. no est aute possibile q in deo sit nisi vna pcessio fm intellectu. eo q suum intelligere est vnum et simplex et perfectu. quia intelligendo se itelligit omnia alia a se. et sic non potest ee i deo nisi vna verbi processio. Similiter autem oportet et pcessionem amoris esse tantum vna. quia etiam diuinu velle est tantu vnu et simplex. amando enim se amat omnia alia. non e igitur possibile q sint in deo nisi due persone procedentes. vna per modum intellectus vt verbu. s. filius et alia per moduz amoris vt spussanctus. Est etiam et vna persona non procedens. s. pater. Solu igit tres persone in trinitate ee possunt. Item si fm pcessione oportet psonas distingui mod⁹ aut psone qtu ad pcessiones non pot esse nisi triplex: vt scz sit aut omnino no procedens qd patris est. aut a no procedente procedens q filij est. aut a procedente procedens quo spiritussancti est. Impossibile est igitur ponere plures q tres personas. Benedicamus ergo patrem et filium cu sancto spu: laudem⁹ et superexaltemus eum in secula. Etiaz hec pro presenti sufficiant de ista materia:

Contendit iudeus probare q xpiani sut ydolatre quia adorant sacrametu altaris: et propter veneratione ymaginum.

Icesimūquartū et vltimū argumētum iudeorū est cōtra adorationē xp̄i. et sacramēti altaris: ac etiā cōtra adorationē ymaginū. Dicūt eī iudei ꝙ xp̄iani sunt pessimi ydolatre adorātes xp̄m purū hominē tanꝙ deū. et qđ peiꝰ est hostiā de frumēto ab eis formatā et coctā adorāt sicut deū qđ est derisibile. et postea comedūt qđ est horribile. Adorant etiā ymagines opera manuū hominū. Illđ autem est contra legē dei Deutro. vi. Dominū deū adorabis. s. maiestatē diuinā in eo solo ꝓfitendo. Itē Exod. xx. Non facies tibi sculptile. nec omnem similitudinē que est i celo desup̱ et que in terra deorsum. nec eorū que sunt in aq̄s subꝰ terrā. nō adorabis ea nec coles. Itē deutro. lib. et Leui. xxvi. Non facietis ydolū et sculptile. nec titulos erigetis nec insignē lapidē ponetis in terra vestra vt adoretis eū. Itē Deutro. xxvij. Maledictus qui facit sculptile et cōflatile. non ergo đbet adorari homo. nec panis nec aliqua ymago siue creatura. Ad istud argumētū respondeť quo ad primū. s. de xp̄o. quod fuit ostensum plenissime in primo libro et in solutionibus argumentorū p̄dictorū huius tercij libri ꝙ Ih̄s nazarenꝰ est verꝰ messias in lege et prophetis ꝓmissus. Ostensum ē etiā quomodo est verus deꝰ et verus homo sicut patuit i solutione. xxij. argumenti. Et in p̄io libro consideratione. iij. articulo primo in quadruplici examine. Et consequenter ih̄us nazarenꝰ est latrie adorandus. nec ex hoc ydolatre sūt xp̄iani adorantes verū deū. Ad illud autē quod dicūt de adoratione eucharistie ꝙ ibi sit ydolatria. Dicēdū ꝙ nō est verū ꝺm Nicolaū de lyra in tractatu contra iudeū nequiter arguentē. Non eī adoratur panis. quia nō est ibi. sed eius substantia conuersa est in substātiā corporis xp̄i v̄tute diuina ad prolationē verborū cōsecrationis que sunt ipsiꝰ xp̄i veri dei effectiue seu principaliter. Ipsiꝰ autem sacerdotis ꝓlatiue seu misterialiter. Verbū autē diuinū est tante virtutis ꝙ per ipsū factū est celū et terra de nihilo. vt patet Gen̄. i. et psalmo. cxlviij. dixit et facta sunt: et multo fortius pōt cōuertere vnā substātiā in aliā. Patet etiā per exemplū Exod. xxiiij capi. vbi dicitur. ꝙ diuia virtute virga moysi cōuersa est i serpētē. Et Exo. vij. aque egypti cōuerse sunt in sanguinē. Et si dicas ꝙ ista nō sunt cōuersa virtute verborū falsum est. Legimꝰ eī numeri. xx. ꝙ deficiente aqua dixit dominꝰ ad sacerdotes Moysen et aarō Loquimini ad petrā: et illa dabit vobis aquas: et ad verbū eorū ꝺm psal. conuertit petrā in stagna aquarū: et rupē in fontes aquarum. Faciliꝰ autē videť panē in corpus: et vinū in sanguinē ꝙ petrā i aquā mutare. Qđ autē posset conuertere vnā substāciā in aliā manētibꝰ accidētibꝰ ꝓbať. qꝛ deꝰ nō attingit substātiā mediātibꝰ accidētibꝰ: sicut facit agens naturale. sed eā attingit imediate. et iō pōt illā substātiā in aliam cōuertere manentibꝰ accidētibꝰ eadē virtute. Ad hoc autē habetur aliquo modo exēplū Gen̄. xix. vbi dicitur ꝙ vxor Loth respiciēs retro versa fuit i statuā salis. Per hoc enī ꝙ dicitur statua videť ꝙ remanserit figura substantie corporal' substātia in sal mutata. sic igiť diuia virtute cōuertiť panis substātia i corpꝰ xp̄i accidētibꝰ remanētibꝰ panis. Aia vero xp̄i realiter cōiūcta est suo corpi. et similiter deitas in ꝑsona filij. et sic sub speciebus panis et corpꝰ xp̄i ex vi cōuersionis vel trāsubstātiationis anima eius et deitas ex cōcomitantia reali et inseparabili. et per consequens ibi est totus xp̄us verus homo et verus deus latria adorandus. et sic non est ibi ydolatria non enim adorantur species panis visibilis tanꝙ deꝰ. sed ipse xp̄s inuisibilis existens sub illis speciebus. Simile habeť quodāmodo Exo. iij. vbi dicitur ꝙ xp̄s apparuit moysi in flāma ignis in medio rubi. et non est dubiū quin moyses adorauit deū quādo dominꝰ dixerat moysi. Solue calciamētū de pedibꝰ tuis etc̄. nec tn̄ adorauit ignē illū siue flāmā tanꝙ deū. sciebat eī. moyses hoc ipossibile esse. sed adorauit deū inuisibilē sub similitudine visibili apparētē. Et idē dicēdū est de alijs apparitionibꝰ diuīs factis sanctis patribꝰ: sicut. iij. Reg. xix. c. apparuit helye sb sibilo aure tenuis. Quod autē arguitur vltra ꝙ xp̄iani comedūt corpus xp̄i ꝙ est horribile. Dicendū ꝙ verū esset si acciperēt in ꝓpria specie. sed ipsū accipere sub speciebꝰ panis non est horribile sed magis suaue et venerabile. Non enim ipse xp̄s vel eius corpꝰ in ista comestione frangitur vel atteritur dentibus siue laceratur sicut ymaginātur iudei: sed sola spēs pānis frāgūtur et atteruntur. quibus cōsumptis desinit ibi esse corpus xp̄i. ꝫ

remanēt huius sacramēti effect⁹ q̄ est aīe re fectio per augmētum gratie. et sic patet ꝙ co mestio ista suauis est et veneranda. et ꝓpter hoc saluator dicit Johis. vi. Ego sum pāis viu⁹ qui de celo descendi. si quis manducauerit ex hoc pane viuet ineternū. Hoc etiam fuit p̄dictū psalmo. lxxi. qui ꝑm doctores antiquos hebreorū exponitur de xp̄o. In principio eīn huius psalmi cū dicitur. Deus iudiciū tuū regi da. Glo. hebraica dicit. Iste ē rex messias. de quo dicitur Isa. xi. c. Egredietur virga de radice yesse etc̄. Et in ꝓcessu huius psalmi dicit̄ de ipso. Erit firmamētū in terra in summis mōtiū. vbi littera hebraica habet erit placēta tritici in terra in capite mōtiū. et translatio Hyeronimi iuxta hebraicū. Erit memorabile triticum in terra in capite montiū. Translatio chaldaica habet. Erit oblatio frumēti in terra. ex istis tribus videt̄ ꝙ lr̄a nostra fuerit corrupta p̄ scriptores ponētes firmamētū ꝓ frumētū ex similitudine dictionū. Patet igit̄ ex dictis ꝙ d̄ rege messia dictū fuit in hoc psalmo. ꝙ futur⁹ erat frumentū in terra in summis montium vel oblatio frumēti in terra in capite montiū quod ip̄letū est in sacramēto eucharistie in quo xp̄s sub speciebus panis tritici cōtinet̄ et sup̄ capita sacerdotū vt adoret̄ a populo eleuat̄. Qui sacerdotes ꝓpter altitudinē stat⁹ mōtes appellātur. ꝓpter qd̄ saluator Joh. xij. grano frumenti se cōparet et dicit nisi granū frumēti cadēs in terra mortuū fuerit. etc̄. De bonitate aūt sacramenti eucharistie dicit rabi moysen hadarsam exponēs super Ben illud Osee. xi. et declinaui ad eū vt vesceret̄. Littera hebraica talis est. inclinabo ad eum escā. quod exponens iste doctor et loquens in persona dei sicut et Osee ꝓpheta. rabi ille dicit in fine. inclinabo ad eū. i. ad populum israel. escā bonā et suauē cui nō est alia similis de qua dicitur psalmo. lxxi. Erit placenta frumēti in terra in capite etc̄. De ista materia vide quedā pulchra supra argumēto. xiij Patet igitur ex supradictis ꝙ adorare eukaristiā non est derisibile. sed sanctū et venerabile nec eā sumere est horribile. sed deuotū et delectabile bene dispositis ad hanc escā. ꝓpter qd̄ aplus. i. Cor. xi. ꝓbet autē seipsū homo et sic de pane illo edat et de calice bibat etc̄. Et hoc fuit figuratū i māna populo israel dato Exod. xvi. de quo Sap. xvi. Panem paratū de celo prestitisti eis sine labore omne delectamētū in se habētē et omnis saporis suauitatē. De ista materia āplius dicetur cū dei adiutorio infra cū mouebitur bellum iudeorū per argumenta ex natura assūpta. Ad illud autē quod arguūt iudei de sculptilibus et ymaginibus. Respōdet̄ et p̄rio declaro quid est adoratio: Secundo quot modis sumit̄. et tandem quali veneratione sanctorū ymagines venerande sunt ex quib⁹ patebit solutio ad allegata per iudeos. De primo dicitur ꝙ adoratio nihil aliud est q̄ quedā veneratio seu reuerentia alicui exhibita ratione dignitatis superioris et excellentis Pro secundo iuxta doctorum sacre theologie traditionē nos habem⁹ adorationē seu venerationē que latria dicitur. et habemus que dulia nominat̄. et habem⁹ que yperdulia nominat̄. Latria enim dicitur cultus soli deo trino et vno debitus. hoc etiā experimur in omni republica obseruari. ꝙ summus rector aliquo signo singularis precęteris honoratur ꝙ si alicui alteri deferretur foret crimen lese maiestatis. Et ideo in sacro codice statuit̄ pena mortis his qui diuinū honorē alijs exhibēt vt patet Exod. xxij. nec istū honorem siue adorationē ipsi deo exhibem⁹ ꝓpter ipsum q̄ ipse est gloria et honore p̄ditissimus cui nihil a creatura addici pōt sed ꝓpter nos: q̄m p̄ hoc ꝙ deū reueremur et adoramus mens nostra ei subijcitur et i hoc eius ꝑfectio consistit. Res enim quelibet ꝑficit̄ ꝓpter hoc ꝙ suo sup̄iori subditur. sicut corpus per hoc ꝙ ab anima viuificatur. et aer per hoc ꝙ a sole illuminatur. Dulia vero dicitur cultus vel reuerentia debita rōnali creature superiorē ordinē tenēti sicuti sunt prelati domini vel magistri. Yperdulia est cultus siue honor dignior dulia debitus carni xp̄i assumpte a verbo diuino. teste glosa sup̄ illud psalmi. Adorate scabellum pedū ei⁹ Circa vero ymaginū venerationem dicitur ꝙ xp̄i ymago et crux et alie sanctorum ymagines dupliciter possunt considerari: Uno modo vt sunt ymagines dei aut virgīs marie seu sanctorū. deū vel virginē mariā. aut aliquē sanctorū representantes. Secūdario vt sunt quedā res puta aurū et argentum lignum siue lapis. et illo secundo modo considerando nulla veneratio eis exhiberi deb; immo crimen ydolatrie incurreret, qui vt sūt

solū res q̄dā ipsas venerare. Alio mō pōt considerari vt representāt ihm xpm aut virginem mariā seu sanctos paradisi. et sic vtiq; venerari debēt etiā eadē veneratiōe qua ymaginatū veneratur. et ita cruz xpi et eius ymago venerari debet adoratione latrie. ymago autem virgis marie. aliorūq; sanctorū venerari debēt veneratione dulie: qr tot⁹ honor refertur ad ꝓthotypū. i. ad exēplar seu ymaginatū et hec est opinio Thome in iij. sententiarū. distinctione. ij. Sed cōtra cā obijcit magister Robertus holgot super libro sapiētie lectōe. c. lviij. primo qr latria ē honor soli deo debitus. sed nulla ymago ē deus. ergo nulli ymagini debetur talis honor imo cōtradictionē includit. vel īducit dicere ꝙ latria sit honor soli deo debitus et tamē ꝙ debeat ymagini xpi. ꝓterea si idē honor debeat ymagini xpi et xpo idē honor debetur lapidi et xpo. et per cōsequēs debetur idem honor deo et creature qd̄ non est dicendū. Preterea qui honorat aliquid honore latrie cōfitetur illud eē deū. ergo si aliqs possit licite ymaginē honorare cultu latrie pōt licite ꝓtestari et cōfiteri aliud a deo eē deū. Jō aliter pōt dici ꝙ nulla adoratio debet ymagini nec licet ymaginē adorare. Vera enim adoratio est in spū et deuotione et amore sūmo. et istū nullo modo debem⁹ in aliquam creaturā dirigere qr tn̄ ꝓpter ymaginē xpi excitamur ad adorandū xpm. et corā ymagie adoratiōnē nostrā facim⁹. Dicitur large loquēdo ꝙ ymaginē adoramus. Unde dicit p̄dictus doctor videt mihi dicēdū ꝙ nec adoro ymaginē xpi qr lignū. nec quia ymago sed adoro xpm corā ymagine xpi qr ē ymago xpi. et excitat me ad adorādū xpm. et sic exponit Johānes damascenus libro. iiij. c. iiij. vbi videt dicere ꝙ sanctorū ymagines adorari hoc intelligo sic ꝙ ꝓpter ymaginis representationem licet mihi coram ymagine sanctum cuius est adorare. et eo modo intelligo Thomā et basiliū et totū ecclesie ritum hec ille. licet hoc rationabiliter videatur dictū et posset satis sustieri ac per hoc iudeis satisfacere. quia tamen loquendum est vt plures. sapiendū vero vt pauci et cōis opinio tenet oppositū ideo eam sequendo ad ea que iudei dicunt restat respondere. Cum ergo dicant iudei ꝙ sacra scriptura vetat facere sculptile et illud venerari. Dicitur ꝙ ante q̄ de⁹ esset humanatus facere ymaginē dei erat impietatis cū s̄m diuinā naturā sit infigurabil' inuisibilis et insensibilis. sed per carnis nr̄e assumptionē factus est visibilis: sensibilis et palpabilis. et ita figura non est ipietatis sed pietatis. et hoc ꝓpter doctrinā et instructionem nostrā ac passionis xpi recordationē imo ipse deus factus homo. s. xps ihūs. cā primo tradidit. Nam ipse primo pixit ymaginem suā tradidit pictori nō potenti eā pingere. misso ab abagoro rege vt dicto regi traderet vt patet in ecclesiastica historia et notat Damascen⁹ in sententijs libro. iiij. c. viij. cū eni pictor non posset in faciem xpi aciē visus sui desigere ꝓpter claritatis choruscationem xps deuotionē regis attendens vestimentū pictoris faciei applicant. et sic suipsius ymaginē ei misit. Itē in die passionis ipse pixit vultū suū tradiditq; veronice et nunc ymago illa habetur rome in magna reuerentia et veneratione. Item post sancti apostoli pixerunt ymaginem xpi et matris sue vt lucas apostolus et euangelista. Habentur ymagines rome teste damasceno vbi supra. Ideo ergo prohibite sunt ymagines in lege veteri quia tunc deus non erat figurabilis. ergo cessante causa cessare debet effectus. Ex quo deus ē figurabilis potest ymago eius fieri ad venerandum vt dictum est. Sic enim iubet propheta adorare non solū deum. sed et scabellum pedum eius quoniam sanctum est. ps. lxxxviij. Unde quia non omnes noscūt litteras nec lectioni vacant. Ideo sancti patres ad velociorem memoriam habendam de triumphis sanctorum vt sic alliciantur ad bonum ymagines inuenerunt. Sic ergo triplex fuit causa institutionū ymaginum in ecclesia. Primo ad instructionem laicorum qbus ymagines adhibentur loco librorum. Secundo ad incarnationis mysterium et vt sanctorum exempla nobis et frequentius et recentius infigerentur. Tercio ad excitandū deuotionis affectum qui magis ex visis q̄ ex auditis causatur. Et q̄uis nulla sit scripturarum de adorandis ymaginibus traditio. Tamen apostoli familiari consilio spiritussancti nonnulla tradiderunt ecclesie obseruanda que non relinquerunt in scripturis. sz in ecclesie obseruatione per successionem fidelium sunt ordinata. Unde ipsemet apostolus ad Tessaloniceñ. vi. ait. state et tenete

traditiones quas didicistis siue per sermonē scȝ ab ore prolatum. siue per epistolā. s. scriptam transmissam inter quas traditiones est ymaginū veneratio. Quod autē placeat deo ymaginū veneratio eo modo quo dictum ē et displiceat oppositū siue earū ablatio patȝ ex pena philippi et multorum aliorum. Unde legimus in cronicis imperatorū et summorum pontificū q philippo heretico anno domini septingentesimo tricesimo. regnante. iussit ymagines auferri: Anastasius cū de regno expulit et lumine oculorū priuauit. Ita et Leo terci9 a beato Gregorio tercio acriter correptus est et excommunicatus et totam a dño illius subtraxit ytaliā. Relicto filio suo Constantino quinto. prē in destruēdis imaginib9 peiore. qui etiā in nullo auxiliabatur ecclesiā. pterea iperiū romanū a grecis ad frācos extitit translatū. Nō ponitur extra d' electione. c. cū venerabilē. Frācorū ei fauorem et beneficia iā romana ecclesia per pipinum in multis necessitatib9 experta fuit. Iste pipinus rex francorū fecit magnū synodū cōgregari vbi fuit magna altercatio circa venerationem ymaginum et fuit diffinitum cbristi ac sanctorū ymagines eē venerādas licet heretici contrarium suaderent q2 eis spēs ydolatrie videbat: sed non ē verū vt dictū ē quia ymago fert intellectū humanū in ipsuȝ ymaginatum. Unde eas licite adoram9 et debita veneratione colim9. nec est eadē ratio de ymaginibus et sculpturis ydolorum. q2 ibi malignus spiritus iungebatur qui in eisdē dabat responsa cui nulla debetur reuerentia sed non sic de sanctis ymaginibus. Satis igitur claret quō non repugnat sacre scripturē ymaginū veneratio eo modo quo dictū est: videlicet propter ymaginatum. Et quātum deo displiceat earū ablatio ex penis nō solū spūalibus sed etiā corpalib9 et tēpalib9 diuina ordināte iusticia inflictis. et ex assertiōne venerationis earūdē facta per vicariū ihesu xpi cū sacra synodo vbi error interuenire nō pōt cū talis sancta congregatio dirigatur a spiritu sancto. Sed restat vnum dubium de ymagibus astronomicis que fiūt certis tpibus planetis existētibus in quibusdā locis celi determinatis. Utrū liceat tales ymagines facere et talibus factis vti sicut temporibus suis vt dicit Robertus holgot super librum sapientie. lectione. lx. quidam in londonis dicebatur curare a quartana per ymaginem leonis auream secundum certas constellationes factam. Hic est difficile dicere quid est verum propter mirabiles operationes corporum quia hoc est certum q nihil ē homini illicitum quod per naturam compleri potest. dicit tamen Tho. secunda secunde: questione. lxxxvi. et allegat Augustinum. x: de ciuitate dei q opinio fuit falsa de ymaginibus talibus construendis. verum est tamen q res naturales formas suas consequuntur ex corporibus celestibus. sed ymagines artificiales nullam virtutem consequi possunt ab arte. nisi ratione materie q̄uis secundum Augustinum aliquando operatione demonum aliquid efficiunt singularibus caracteribus illis impressis. qui naturaliter ad nihil valent et tacita pacta cum demonibus suffragantur. quibus ab nigromanticarum ymaginibus differunt. que expressa cū demonibus peragunt pacta. Hec autem. xxiiij. argumenta iudeorum sumpta ex lege sufficiant pro primo bello que vt visum est nullius vigoris sunt contra nostrum fidei fortalicium. immo integrum et incorruptum manet ab ictibus eorum quia est turris fortitudinis a facie inimici.

De bello iudeorum per argumenta sumpta ex lege euangelica.

q Uinta consideratio est de iudeorū bello sumpta per argumenta ex lege euangelica. Uidentes enim iudei q sua argumenta ex lege sumpta nullius sunt firmitatis ad expugnandum nostrum fidei fortalicium. quinimmo per illa eius veritas clarior et fortior est ostensa tēptare volūt si possunt et ex dictis euangelicis se iuuare. et ex q̄busdam alijs a xpianis concessis vt fidei nostre fortalicium diruatur sicut deducit Nicolaus de lyra in tractatu contra iudeum neq̄ter arguentem ex quo tractatu plura hic inseruntur paucis exceptis que suis locis explicabuntur et faciunt totidem argumenta sicut ex lege scȝ. xxiiij.

Contendit iudeus probare ꝙ ihu̅s non
est verus messias quia in eius genealogia
sunt mulieres peccatrices:

P Rimum argumētū iudeorū quo
nitantur probare ihesum nazare-
nū non esse verum messiam sumitur ex p̄io
capitulo Mathei sic. Ille non est ver⁹ messi-
as in cuius genealogia ponuntur mulieres
peccatrices. sed in genealogia ihū nazareni
ponūtur mulieres peccatrices ergo ipse non
ē messias. Maior est manifesta q꞉ messias
debet esse sanctus et bonus et sic nō debet ī
sua genealogia peccatrices admittere. Mior
patet q꞉ Math. i. vbi est principiū noui testa
mēti nominātur quatuor. s. Thamar Raab
Ruth et Bersabee que sunt ī scriptura repro
bate. P̄ria nāq꞉. s. thamar sub habitu et sil'a
tione meretricis supposuit se iude socero suo
et sic cōcepit de ipso phares et zaram Genes
xxxviij. Secūda vero. s. raab meretrix cogno
minatur Josue. ij. fuit enim genere chana-
nea et sic videtur fuisse mulier luxuriosa vil'
et ydolatra. Tercia. s. Ruth. fuit de populo
Moab qui colebat ydola. Quarta. s. Ber-
sabee fuit adultera vt patet. ij. Regū. xi. Ex
quo sequitur ꝙ non fuit vere xp̄s. Pro solu
tione huius maliciose argumēti hebraici tria
sunt videnda. Primū est ꝙ non valet illud
quod obijcitur. Secūdū ꝙ in arguēdo falsū
supponitur. Terciū quare nomina dictarum
mulierū in genealogia xp̄i exprimūtur cum
hoc p̄icipaliter videatur querere argumētu꞉
Circa primū ostenditur prime vt clauus re-
tūdatur clauo ꝙ similis ratio vel fortior p̄t
fieri contra messiam a iudeis expectatū vn̄
Hiere. xxxiij. Dicitur de ipso. Ecce di-
es veniunt dicit dominus et suscitabo. Da-
uid germē iustū. quod oēs hebrei exponunt
de xp̄o. Unde et trāslatio chaldaica q̄ est he
braice littere in pluribus locis expositiua h꞉
hic: suscitabo dauid messiam iustū. oēs enī
iudei cōfitent̄ de dauid messiā descensurum
p̄pter qd̄ Math. xxij. querente saluatore a
phariseis cuius filius est: dixerūt: dauid.
Dauid aūt legitur multipliciter et grauiter
peccasse. p̄io in morte sacerdotis nobe p̄io
Reg. xxij. c. q꞉ p̄ omissionē cautele debite fu
it occasio mortis ipsorū petēdo panes et gla
diū ab achimelech p̄n̄te doech idumeo p̄p̄t
quod filio achimelech fugiēti ad dauid di-
xit. Ego sum reus omniū animarū domus
patris tui et numerus occisorū sacerdotū fu-
it. lxxxv. virorū. et cū hoc ciuitas eorū fuit suc
censa et mulieres et puuli trucitati. Itē pec-
cauit secūdo peccato adulterij et etiā raptus
vt videtur in vxore Urie: de qua dicit̄. ij. Re
gū. xi. c. missis itaq꞉ dauid nūcijs tulit eā p̄
potētiā. s. regalē. Itē peccauit tercio peccato
homicidij p̄ditorie cōmissi Nā vriā fidelissi
mū sibi militē occidit gladio filiorū amō vt
ibidē dicitur. Et q꞉ postea factū fuit diuul-
gatū surrexit inde scandalū magnum. p̄pter
quod dicebat̄ in populo vulgariter de ipso
dauid quō poterat eē salus ei qui rapuit o-
uem et occidit pastorē. Itē quarto peccauit
grauiter nō solū omittēdo punitionē debitā
sed etiā increpationē filij sui amon de opp̄s
sione violenta sororis sue thamar. ij. Regū
xiij. dicitur ei ibi. Cū aūt audisset dauid ver
ba hec contristatus est valde et noluit cōtri-
stare sp̄m filij sui amon. q꞉ diligebat eū. Itē
quīto peccauit grauiter mifiboseth filiū Jo-
nathe cuius seruū accusantē dominū suū cri
mine lese maiestatis et falso vt habet̄. ij. Re
gū. xvi. c. Post agnitā innocētiā mifiboseth
et nequiciā sibe serui sui illū seruū quē de iu
sticia tenebat̄ decapitare. nō solū nō puniuit
sed etiam contra iusticiā medietatē heredita
tis mifiboseth ei dedit vt habet̄. ij. Reg. xix.
ca. In hoc etiam fregit iuramētū federis ini
ti inter dauid et Jonatā patrē mifiboseth vt
habetur. i. Reg. xx. c. dicens. Que iurauimus
ambo in nomine dn̄i inter me et te. et semen
meū et semē tuū vsq꞉ in sempiternū. Et subi
telligitur firmiter seruabūtur. et p̄pter graui
tatē huius peccati dicūt doctores hebreorū
ꝙ regnū dauid postea fuit diuisū. vnde sup̄
illud verbū dauid. ij. Regū. xix. c. et tu siba
diuidite possessiones dixit glo. hebraica ꝙ
tūc venit vox de celo dicēs. Roboā et Hie-
roboā diuidēt regnū tuū. Itē sexto peccauit
dauid per sup̄biā in numeratione populi. ij
Reg. xxiiij. c. et in transgressiōe diuini quod
habetur Exo. xxx. vbi dicitur ꝙ in numerati
one populi pro quolibet capite debebat da
ri dimidius sicłus argenti domīo quod tūc
non fuit factum. et propter grauitatem istius
delicti mortui fuerunt de populo israhel. lxx
milia virorū vt habetur ibidē. Hec autē scri
pta sunt in veteri testamento de peccato dd̄

et forsitā plura alia cōmisit que nō sunt scri/
pta. Igit̄ si ꝓpter peccata ꝑdictarū mulierū
in genealogia ihū nazareni positarū argu/
unt iudei ꝙ ihūs nazarenus nō fuit messi/
as in lege et ꝓphetis ꝓmissus. eadē rōe vel
fortiori pōt argui: ꝙ messias quē ipsi spec/
tāt descensurū de dauid qui tot et tantis cri/
minibꝰ fuit irretitus nō sit verꝰ messias eis ꝓ
missus. Itē ōnditur ꝙ argumētū eorū non
valet. Frequēter eñ legūtur hoies sācti ex pa
rētibꝰ nequissimis procreati. et ecōuerso ex
sanctis neq̄ssimi filij sicut achaz nequissimꝰ
genuit ezechiā sanctissimū qui etiam contri
uit serpētē eneū quē fecerat moyses. iiij. Re
gum. xviij. c. et ezechias sanctus genuit ma/
nassem pessimū. qr posuit ydola in templo
domini. et effudit sanguinē inoxiū multum
nimis donec ipleret iherusalē vsq̄ ad os. iiij
Reg. xxi. c. Similiter amon pessimꝰ genuit
Josiā sanctissimū qui genuit tres filios pes/
simos. qui propter peccata sua traditi sunt ī
manu īfideliū. vnus in manu regis egypti. et
alij duo in manu regis babylonis. vt habe
tur. iiij. Reg. xxiij. et. xxiiij. c. Ex hoc pꝫ ꝙ n̄
habetur argumētū cōtra veritatē xp̄i eo ꝙ in
eius genealogia ponūtur peccatores et pec/
catrices cū iustis. Cōsequēter procedēdo ad
secūdū ostendo ꝙ in suo processu accipit fal
sum. Et primo q̄tū ad hoc ꝙ dicit quatuor
mulieres in genealogia xp̄i numeratas fuis
se viles ydolatras et reprobatas. nō tamē i/
tēdo eas totaliter excusare a peccato sed a tā
to verba sūt Nicolai de lyra vbi sup̄. p̄ria fuit
Thamar. circa cuius excusatione aliqualē
cōsiderādū ꝙ ipsi abrahe facta fuit expresse
promissio de xp̄o Gen̄. xxij. In semine tuo
bn̄dicētur oēs gētes terre et ꝙ istud semē de
scēderet ꝑ Isaac ꝯ ysmahele q̄tū ad hoc re/
probato dicēte sibi domino: In Isaac voca
bitur tibi semē. Itē ꝙ descenderet de Isaac
xp̄s. per Jacob: Esau q̄tū ad hoc reproba/
to dicēte dn̄o malachie. i. Jacob dilexi. esau
autem odio habui. tota ergo generatio Ja/
cob fuit electa: propter quod. xij. eius filij fu
erūt vocati patriarche populi verūtamē d̄ iu
da descēsurus erat xp̄s ſm carnem propter
quod mulieres desiderabāt habere prolem
de iuda et filijs eius. quia nesciebāt quō de
illa tribu descenderet xp̄s quousq̄ determi
natū fuit negociū ad progeniē dauid ꝑ pro
missionem factā sibi de xp̄o psalmo. cxxxi.

Jurauit dominꝰ dauid veritatē et nō frustra
bitur eū: de fructu ventris tui ponā super se
dē tuā. Ista vero Thamar fuit vxor primo/
geniti iude. et etiā secūdi filij et āmbo mortui
sunt sine prole. et ideo dixit sibi iudas. Esto
vidua in domo patris tui donec crescat Se/
la filius meus. et cū adultus fuisset non de/
dit eū ipsi Thamar timēs ne moreretur sicut
duo p̄cedētes. Videns igitur Thamar. ꝙ in
iuriabatur sibi et ex desiderio prolis haben
de de iuda vel de eius filio ratione predicta
simulās se meretricē concepit de Juda pha/
res et Zaram et sic ex desiderio boi mota fu
it ad illicitū perpetrādū sicut obstetrices egy
ptiorū ex pietate ad filiorū hebreorum salu/
tem mote fuerūt ad dicēdum mendaciū pha
raoni: Exo. i. c. Et iudith similiter ex deside
rio liberandi populū suum israel mota fuit
ad ornandum se curiose vt sic concupiscenti
am holofernis ad cōcupiscentiam sui excita
ret. quod erat simpliciter malū: et in istis et
consimilibus dicta vel facta mala excusātur
a tanto vel a toto. Quod autem dicunt iudi
ꝙ Raab fuit meretrix publica et vilis perso
na falsum ē. Nam vbi dicitur de ipsa Josue
ij. c. Ingressi sunt domum mulieris meretri
cis nomine: Raab hebrei dicūt. Ingressi sūt
domū mulieris hospitatricis noie Raab ꝓ
pter quod exploratores hebreorum illuc de
clinauerunt ad manendum de nocte. Non
enim est aliquo modo verisimile ꝙ salomō
princeps tribus iude accepisset eā in vxorem
si fuisset tam vilis persona ꝙ autem arguūt
ipsam fuisse ydolatram eo ꝙ erat gētilis et
chananea non est efficax argumētum. quia
multi gentiles fuerūt vnius veri dei cultores
sicut patet de Job et amicis suis et dato ꝙ
coluerit ydola in iuuentute sua sicut fuerat a
parentibus edocta ac per hoc in parte excu/
sanda. tamē in fide vnius veri dei saluauit
exploratores hebreorum vt patet ibidem et
ad hebreos. xi. et cum tota cognatione sua
ad iudaismum fuit conuersa. Quod autem
de Ruth. moabitide dicunt eam fuisse ydo/
latram potest ad hoc dici sicut dictum est de
Raab. Quod autem postea coluerat vnum
verum deū patet. Ruth. i. c. vbi dixit noemi
deus tuus deus meus et cetera. Quod autē
vltimo dicūt de Bersabee ꝙ fuit adultera.
dicendum ꝙ ex scriptura non habetur expres
se ꝙ hoc cōmiserit voluntarie: sed magis ꝑ

potentiā regis violēta vt dictū est supra. Et dato ꝙ in adulteriū consenserit tamē iudei nō possunt dicere quin deuota fuerit et honesta. Nā prouerbiorū .xxx. c. super illud qui dilecte mi. quid dilecte vteri mei et cetera: dicūt doctores hebrei ꝙ ad litterā hec sunt verba matris Salomonis ipsum arguētis eo ꝙ prima nocte q͛ iacuit cū filia Pharaonis ita carnaliter et insolēter se habuit cū ea ꝙ in mane tātū dormiuit ꝙ trāsibat hora offerēdi iuge sacrificiū matutinū. et claues templi erant sub ceruicali Salomonis. Et ideo mr̄ eius intrauit cubiculū eius et excitauit eū dicens: quid dilecte mi. quid dilecte vteri mei. quid dilecte votorū meorū. quasi dicat. considera quid fecisti. sperabā ꝙ tu zelares pro cultu diuino et bene regeres regnū et tu defecisti: et consequenter monuit eū de carnalitate vitanda. et de iusticia autē conseruāda dicens. Ne dederis mulieribus substantiā tuam. nec obstat ꝙ ille cui dirigitur istud verbū vocat̃ Lamuel. Nā salomō hoc nomine vocatus fuit. eo ꝙ nathā propheta vocauit eū amabilē domino. ij. Regū. xij. qḋ in hebreo significat cū quo de⁹ in legittio. Est autem de⁹ cū eo quē diligit. Patet igitur ex dictis ꝙ iudei in arguēdo accipiūt falsum reprobando istas quatuor predictas mulieres vltra debitū. Et si dicat iudeus quare n̄ nominātur in genealogia xp̄i sancte mulieres scȝ sarra rebecca et sic de pluribus alijs que cōmēdantur in scriptura et tamē nominant̃ ibidē quatuor mulieres peccatrices predicte Respondet̃ istud ē terciū qḋ videbatur principaliter querere argumētū. Dico ergo ꝙ iste nominantur ad excludendū falsam opinionē que posset oriri. Cum enī dicitur ī genealogia abrahā genuit Isaac. intelligitur de sarra vxore eius principalit̃ et prima. Et eodē modo cū dicitur Isaac genuit iacob. intelligitur de rebecca et sic de alijs. Si igit̃ sic absolute diceretur. Judas aūt gēuit phares et zaram. Opinari posset aliquis ꝙ esset de vxore sua vera quod est falsum: q͛ iudas nō cognouit Thamar affectu maritali. propter quod ad excludendum opinionem falsam euangelista nomen Thamar expressit. Similiter si diceretur Salmon genuit booz precise crederetur ꝙ esset de sua prima vxore iudea natione quod non est verū. et ideo nomen Raab est ibi expressum. Et idem dicendum est de alijs duabus: Non enim Ruth fuit prima vxor ipsius booz nec bersabee ipsius dauid sed fuerūt eis ex accidenti cōiuncte Ruth vt suscitaretur semē defuncti, et bersabee ne moreretur propter crimen adulterij

Contendit iudeus probare christianos immundos quia comedunt carnes suillas.

S Ecundum argumentum iudeorū est ꝙ ex quo in genealogia ihū nazareni ponuntur mulieres imunde tota sua genealogia est ordinata ad imūdiciam Et ideo xp̄iani comedūt carnes suillas et cetera in lege ꝓhibita. Ad istud argumentum rn̄detur ꝙ nō sequitur xp̄iani comedūt carnes suillas et alia in lege prohibita ergo sunt immūdi. Nam illa precepta erant cerimonialia et per consequens figuratiua stat⁹ futuri sub xp̄o sicut sepe supra dictū est propter qḋ publicato euangelio cessant nō solum vt mortua sed etiā vt mortifera si seruarētur vt obligatoria ex lege. nā hoc esset dicere saltem facto ꝙ xp̄i aduentus nondū eēt cōpletus. Si autē aliquis abstineret a carnib⁹ porcinis et huiusmodi ex alia causa vtpote q͛ sunt sibi abbominabiles vel non sane nullū esset peccatum. ꝙ autem tales cibi tēpe xp̄i sint liciti patet ex actibus apostolorū et ep̄lis Pauli in multis locis que propter breuitatē omitto quia est notum fidelibus xp̄ianis. Itē rabi moysen hadarsan super Gen̄. adducit auctoritatem. ps. cxlv. Qui custodit veritatem in seculum facit iudiciū iniuriā patientibus dat escā esurientibus. dn̄s soluit compeditos. et hic est finis versus in hebreo. Exponit igitur iste doctor finem huius versus de esca tempore messie dicens ꝙ hec littera dat escā famelicis. dominus absoluens prohibita siue ligata. et exponendo sic dicat: omnis bestia que immūda reputatur in hoc seculo deus sanctus et benedict⁹ faciet eā mūdā in futuro seculo: sicut primitus fuit munda filijs. Noe q̄b⁹ dicitur Gen̄. ix. c. Quasi olera virentia dedi vobis omnia. Sicut enim olus fuit mūdū omnib⁹ sic animal et bestia filijs noe et ita in futuro absoluit deus quicquid ꝓhibuit de cibis. Sciēdū autē ꝙ iste doctor et alij doctores hebreorū loquentes de p̄nti

seculo et futuro: per presens seculum intelligunt tps currens vsqz ad messiã et ibi incipit seculũ futurũ. Cũ igitur ihũs nazarenus sit messias ver⁹ vt supra libro. i. ostensum est a tempore passionis sue in quo terminatus fuit cursus legis mosayce liciti sunt cibi lege mosaica prohibiti. Et ideo paulus apostolus i lege et prophetis: doct⁹ dicit: i. Timoth iiij. Omnis creatura dei bona et nihil reijciendum quod cum gratiarum actione percipitur sanctificatur enim per verbum dei. i. per eius filium modo dicto.

Contendit iudeus probare ꝙ ihũs non est verus messias quia in eius genealogia nulla ponitur mulier sancta.

t Ercium argumentum iudeorum ē ex euangelio. Si iesus nazaren⁹ esset verus messias in eius genealogia saltem aliqua mulier poneretur sancta: sed nulla talis ibi ponitur ergo non est vere messias. Maior videtur manifesta. minor probatur cum non ponantur nisi supradicte quattuor que et si non tantum peccatrices tamē fuerũt Respondetur quicquid sit de maiori ꝓpositõne minor est falsa. nam in fine genealogie ihũ xpi Jacob aũt genuit Joseph virũ marie: de qua natus est ihesus qui vocatur xps Ipsam autem esse sanctissimam scripture noui testamenti et doctorum catholicorum manifeste proclamant. Sed quoniam hoc satis est notum fidelibus ideo sanctitatem eius per scripturas iudeorum et sarracenorum declarare propono. Circa primum dicitur Jsa. vij. ca. Ecce virgo concipiet et pariet filium et vocabitur nomen eius emanuel que auctoritas ad litterã intelligitur de xpo et de eius matre. Pro declaratione huius ꝓphetie notandũ ꝙ sicut legimus Jsa. vij. et iiij. Regum. xvi. tempore regis achaz duo reges potentes. s. syrie et israel ascenderũt cõtra iherusalem ad preliandum contra eam. dominus autem misit ad eum ysaiam dicēs ꝙ non timeret ab exercitu istorum duorum regum. Ipse autem sicut erat malus et ydolatra et incredulus non credidit Jsaie. et ysaias dixit sibi ꝙ peteret signum sue liberationis ex quo sibi nõ credebat. vnde sibi dixit. pete tibi signum a domino deo tuo in profundum inferni scilicet per sucitationem alicuius mortui siue in excelsum supra scilicet ĩ celo sicut tempore Josue de sole. Iste autem rex malus nolens petere signum a deo dedit excusationem fictam. Dicens ꝙ hoc eēt temptare deum. vnde dixit non petam et ñ temptabo dominum. Cum autem cognouisset ysaias ꝙ non bona fide dixit achaz. imo quia deum non timeret aut amaret. et sic indignum reputans noluit sibi dare signum sed dedit domui dauid dicens. Audite ergo domus dauid nunquid parum vobis ē molestos esse hominibus quia molesti estis et deo meo propter hoc dabit dominus de⁹ ipse vobis signum. Ecce virgo concipiet et pariet et cetera quod intelligitur de conceptione et partu xpi per virginem Mariam vt allegat euangelista Matheus in primo capitulo. Et per obsidionem ciuitatis iherusalem ab istis regibus significatur spiritualiter obsidio generis humani a demonibus: et ꝙ genus humanum debuerit ab obsidione dyaboli liberari signum fuit ꝙ virgo conciperet et pareret filium. Sed isti gloriosso signo de conceptu virgineo contradicunt iudei illud impugnantes et pro impossibili reputantes ꝙ virgo existens virgo conciperet et pariat filium asserentes et affirmantes ꝙ textus ysaie allegatus scilicet Ecce virgo et cetera. non intelligitur sicut nos christiani et fides catholica affirmat de virgine gloriosa virgine maria. et faciunt contra hoc communiter quinqz argumenta. Et arguunt primo sic. istud signũ fuit liberationis achaz a duob⁹ regib⁹ q̃ venerũt contra eum. xps vero natus est post achaz bene per. ccccc. annos liberationis igitur signum non fuit incarnationis xpi et conceptio eius ex maria virgine. Secundo sic vbi nos habemus virgo hebrei dicunt alma quod significat adolescentulam quod indifferenter dicitur de virgine et corrupta. Virgo autem sic non significat igitur textus ille non intelligitur de conceptione virginis scilicet adolescentule. Tercio sic qꝛ xps nõ ē vocat⁹ emanuel. sed ihũs ꝫm ꝙ pꝫ Luce: ij. et ꝓphetia dicit ꝙ vocabitur emanuel igit̃ nõ põt dici de xpo. Quarto qꝛ appet ꝙ ꝓphia itelligat̃ de aliquo filio et dicũt aliq̃ iudeorũ doctores et rabini. ꝙ intelligit̃ de ezechia filio achã q̃ dict⁹ ē emanuel

Alij vero dicūt ꝙ intelligitur de filio ysaie de quo in sequenti.c. dicit ꝓpheta accessi ad ꝓphetissam q̄ cōcepit et pepit filiū. Quito et vltimo arguūt iudei/littera dicit ꝙ anteꝙ sciat puer vocare patrē aut matrē auferetur fortitudo damasci igitur in xp̄o fuit ignorantia ꝙ xp̄iani reputāt falsum qꝛ dicūt ꝙ babuit plenitudinē scie ab instāti sue cōceptionis. Concludūt ergo iudei ꝙ nullo modo itelligitur de xp̄o nec de virgine Maria matre ei⁹ sicut nos xp̄iani dicim⁹ et firmiter credim⁹ et cōfitemur. Ad primū argumētū dicēdū iudeis ꝙ nō est verū ꝙ istud signū de cōceptu virgis ipsi achaz dareť licet sibi per ꝓphetā ꝓmitteretur dicens .pete tibi signum a domino deo tuo etc̄. Sed ex hoc iuitatus incredul⁹ remāsit et ydolatra qꝛ dixit nō petā et nō tēptabo dn̄m. alia lr̄a habet et non exaltabo dn̄m. Directū ergo fuit domui dauid signū vt patet ex textu vbi dicitur. audite dom⁹ dauid ꝓpter hoc dn̄s dabit vobis signū. Ecce virgo concipiet et pariet filium et vocabitur etc̄. quod signū iplētū est in virgine maria principaliter et realiter que fuit de domo dauid. Ad illud autē qđ dicitur ꝙ illud signū fuit per. ccccc. annos et vltra p⁹ achaz dicēdū est ꝙ duplex est signū. vnū ꝓnosticū respectu effectus futuri sicut gedeon datū fuit signū in vellere indicatiuum futurę victorie Judicū. ix. Secūdū est signū rememoratiuū respectu effectus preteriti sicut moysi datū fuit signū Exodi. iij. hoc habebis signū ꝙ miserim tecū eduxeris populū meum de egypto imolabis super montem istū grās. s. agēs de ista missione que tibi iponitur nec obstat de magna instantia tp̄is quia signū rememoratiuū ita respicit p̄teritum in magna distantia sicut signū ꝓnosticum futurū. Ad ꝓpositū istud fuit signū rememoratiuū et nō ꝓnosticū et fuit datū in tanta distantia ꝓpter hoc ꝙ cōueniens erat qꝛ achā fuit incredulus verbo ꝓphete ꝙ dareť signū in longinquū vt ipse in ꝓpria persona nō videret sicut in mente nō credebat. Jlli tamē q̄ descēderūt ab eo viderūt sicut maria et Joseph. et ideo signāter ꝓpheta nō dixerit verba ad achaz sed ad domū dauid de qua domū fuerūt maria et ioseph vt infra dicetur. Ad secūdū dicēdū ꝙ in hebreo sunt tria vocabula quasi idē significātia. s. nabra. betula. balma. primū accipitur pro muliere adolescēte paucorū dierū nō habendo respectū ad virginitatem vel corruptionem. Secūdū accipitur ꝓ virgine nō habendo respectū ad etatē. s. adolescens iuuenis vel senex. Tercium vero accipitur pro muliere habendo duos respectus. s. ad adolescentiam et virginitatem. et quia ista duo simul fuerunt in beata virgine. Jdeo propheta diuinitus illustratus posuit balma et nō aliquid aliud d̄ vocabulis supra dictis: Huius sententie est venerabilis peritus vir petrus alfonsi conuersus in suo dyalogo titulo. vij. dicēs. mulier nāq̄ siue iuuenis siue annosa ꝙ diu virgo est appellari pōt betula. ꝙ diu autem iuuenis est siue virgo sit aut corrupta potest nuncupari nabra. halma vero vocatur nulla nisi sit iuuenis et intacta. hec ille. Notādum etiam secundum Nicolaum de lyra in hoc passu ꝙ balmum significat absconsionem et inde dicitur balma abscondita que significat iuuenculam aspectibus hominum absconditam ita ꝙ de eius pudicitia et integritate non dubitatur maxime quando preponitur littera he. et tunc sonat hbealma. nec inueniuntur in tota sacra scriptura alique sic scripte nisi tantum tres scilicet rebeca. xxiiij. Genes. vbi dicitur de illa puella decora nimis virgoq̄ pulcherrima et incognita viro. et sequitur ibi puella que gradietur ad hauriendā aquam in hebreo habetur bealma q̄ egredietur etc̄. Et maria soror moysi. Exo. ij. vbi dicitur de ea et iuit puella et vocauit matrem pueri in hebreo habetur iuit bealma et cetera. Et ista que scribitur Jsa. vij. et iō cū due p̄rie fuerit virgines purissime q̄ sic noīate fuerūt idē tenēdū ē de ista hec lyra. dicit ergo ꝓpheta ecce bealma. i. adolecēs et virgo simł qꝛ ista duo dicit vocabulū bealma cōcipiet et pariet filiū. i. beata virgo maria a ꝓpheta p̄nūciať q̄ cōcepit et pepit virgo manēs et ꝙ ita necessario debeat intelligi patet qꝛ signū qđ debebat dari achaz ꝓ liberatione ciuitatis ſm textū rabi salomō debebat eē valde miraculosū. vnde dixit sibi Jsaias pete tibi signū a dn̄o deo tuo i ꝓfūdū inferni siue in excelsum supra in profundum inferni. i. in suscitatione alicuius mortui. vel in excelsum supra. i. in celo sicut in statione solis fuit tempore Josue. modo ꝙ virgo et adolescens conciperet et pareret filiū virgine nō remanēte. nullum miraculū esset. oportet ergo

ad hoc ꝙ sit miraculū ꝙ virgo cōcipiat et pariat in cōceptu et ī ptu virgine remanēte. Et hoc diuino miraculo qđ impletū est in virgine gloriosa. Et ideo augustin⁹ contra iudeos in sermone ānūciationis beate virginis dicit. Que sūt dei miracula nisi que sunt hoib⁹ ipossibilia qui scripsit tabulas sine stilo ferreo: ipse grauidauit: Mariā de spū sancto. q̄ multiplicauit panes in deserto sine rore. ipse virginē ipregnauit sine corruptione. et qui fecit virgā sine pluuia germinare. ipse fecit dauid filiā sine semine generare. Ad terciū argumentū dicēdū ꝙ intelligit̄ de xp̄o. et quādo dicūt ipse non est vocatus emanuel sed ihūs. Dicendū ꝙ imo q᷑ aliud ē nomē qđ iponitur fm rōez idiuidualē vt petr⁹ et sic xp̄s semper vocat⁹ est ihūs. Et ē aliud nomē qđ iponit̄ fm ꝓprietatē vel aliquā virtutē excellentē vt liberalitatis. et sic liberalis vocatus est alexander. fortis vocatur sampson hercules vel achilles. et isto modo xp̄us vocatus est emanuel ꝓpter excellentiā et diuinā ꝓprietatē quā hꝫ. q᷑ in eius supposito diuina natura pariter et humana simul cōiūgūt̄. Vnđ emanuel interpretatur nobiscū de⁹ quo noīe sepe vocauit eū maria ipsū vt verū deū et hominē adorando. et ita īpletur littera hebraica que habet vt illa hebalma vocabit nomē eius hemanuel. Super quo verbo dicit p̄dictus petr⁹ alfonsi vbi supra. et vocabis nomē eius hemanuel. In hoc quod ibidē legit̄ vocabis. duo sunt notanda. s. ꝙ de⁹ sic appellari filiū volebat. et ꝙ sine carnali patre virgo foret puerū paritura ꝓpter hoc eni ait vocabis ac si diceret ipsa tantū vocabit et non pater. hec ille. Ad quartū argumētū q̄n dicunt iudei ꝙ ille fili⁹ erat ezechias fili⁹ achaz. vel ꝙ erat filius ysaie de quo in sequenti. c. dicit ipse accessi ad prophetissam que concepit et peperit filiū et iste vel ezechias vocat⁹ ē emanuel. Dicēdū ꝙ pꝫ vtrūqꝫ manifeste eē falsū. Et primo de ezechia q᷑ vt patet ex quarto libro Regū achaz regnauit per. xvi. ānos ī cuius quarto āno dicta e.. prophetia q̄n icepit regnare filius ei⁹ ezechias habebat. xxv. annos. Demptis ergo quatuor de regno p̄ris sui in quorū quarto dicta ē ꝓphetia patet ꝙ vsqꝫ ad tēpus regni sui de regno patris non transierūt nisi. xij. āni. dēptis igitur istis. xij de. xvi. sequitur ꝙ quando dicta fuit ꝓphetia ezechias iam habebat. xiiij. annos. sequit̄ ergo ꝙ prophetia in eo verif. c.. n non potuit quia iam erat natus. Patet secundo ꝙ non potuit intelligi de filio ysaie ꝓpter illud qđ in sequenti. c. dicitur. accessi ad prophetissāꝫ propter duo. Primo quia de illo filio ysaie qui secundum textum nomen eius fuit accelera velociter spolia detrahe cito predar̄ nec de eius nomine. nec de eius vita. nec de eius gestis aut morte vlla mentio fit in scriptura secundum ergo Hyeronimon eadem facilitate qua dicitur contemnitur. Secundo quia non est verum ꝙ Isaias protunc accederet ad prophetissam vxorem suam vt ipsa conciperet et pareret filium de quo intelligunt iudei. Et ratio est quia in textu premittitur adhibui mihi duos testes fideles Vriam sacerdotem et Zachariam filiū barachie. et statim sequitur accessi ad prophetissam que concepit et peperit filium. Modo dico iudeis duo. Primo ad quid propheta inducebat istos testes: nunquid indigebat testibus in accedendo ad concubitum prophetisse vxoris sue. istud est turpe dicere.

Secundo peto ab eis qui fuerūt isti testes fideles. non vrias qui fuit tempore Joachim de quo Hiere. xxvi. Fuit vir prophetans in nomine domini. vrias filius semey quia a tempore achaz et ysaie vsqꝫ ad tempus Joachim vt patet in quo fuit iste propheta fuerunt plus q̄. c. anni. sicut patet per tempora per que regnauerunt reges. qui fuerunt i medio vt patet quartum librum Regū discurrenti. Item alius testis fidelis Zacharias filius barachie qui est. xi. de. xij. prophetis minoribus non erat adhuc natus. ipse fuit secundo anno regni darij regis persarum qui successit tyro. qui dedit licentiam iudeis reedificandi templum et a tempore achaz et ysaie vsqꝫ ad tempus darij fluxerunt plus q̄ ducenti anni. non ergo iste accessus ysaie ad prophetissam nec de istis testibus aliq̄d continet veritatis. Quod ergo dicunt iudei est veritas istius textus. O vtinam tolleretur cecitas ab oculis vestris. Certe dico ꝙ veritas istius prophe.ie est ꝙ deus spiritus sanctus assumpsit istos duos testes supradictos et accessit ad prophetissam id est ad virginē mariā q̄ huit spm̄ ꝓphetie et cōcepit et pep̄it filiū ihm xp̄m saluatorē nr̄m. nā quā

do dicitur ī textu adhibui mihi duos testes et cetera. loquitur spiritussanctus per seipsū et non ꝓpheta sicut enī loquit᷑ ꝑ prophetam sic pōt loqui per seipsum. Isti duo testes fideles quos deus spiritussanctus adhibuit fuerunt. Urias filius semey de quo dictū est ꝙ ꝓphetauit multa mala contra ciuitatem que venerunt in captiuitate babylonica. Et zacharias filius barachie qui prophetauit multa bona spāliter de aduentu messie zacharie. ix. Exulta satis filia syon. ecce rex tu⁹ venit tibi iustus et saluator et cetera. Et qn̄ dicitur ꝙ adhuc n̄ fuerūt nati sed futuri erūt Hic est dicēdū ꝙ nō obstat qꝛ p̄teritū et futurū totū est deo presens. et ita loquitur de preterito et de futuro sicut de presenti et post ꝓphetias istorum sequitur immediate in textu totum in persona dei et spūsancti et accessi ad prophetissam. s. virginem Mariā que ꝓphetauit in cantico. Magnificat aīa mea dominū. Et cōcepit et peperit filium. Iste accessus fuit specialis et hoc per spiritū sanctum sicut dixit sibi angelus Luce. i. spiritus sanctus superueniet in te. Ad quītū et vltimū argumentū dicēdū ꝙ intelligitur ꝺ scientia humana. licet ei in xp̄o nō fuerit ignorantia tamē qꝛ fact⁹ ē hō ī tēpore habuit sciētiam in tempore et anteꝙ illā haberet liberatio populi denunciata per ysaiam completa fuit. Cū igitur supra declaratū sit ꝙ ihūs nazarenus sit vere xp̄s. sequit᷑ ꝙ mater eius maria cōcepit eū et peperit virgo et per consequēs est sanctissima. nec iudei pn̄t dictā auctoritatē negare qꝛ nō solū accipit᷑ ꝺ trāslatione hieronimi. sed etiā de trāslatiōe. lxx. interpretū qui fuerunt iudei. et in lege et prophetis peritissimi secūdū ꝙ dicit Iosephus antiquitatis iudaice libro. xij. Videāt etiā iudei tergū translationē chaldaicam cui contradicere nō possunt nec audent. qꝛ istā prophetiam sic exponit. vnde vbi nos habem⁹ hic et adhibui mihi testes fideles vriam sacerdotē et zachariā filiū barachie et accessi ad ꝓphetissam etc̄. Illa trāslatō sic habet. et cōtestatus sum contestationes malas ex ꝑte mea quas dixi venturas in ꝓphetia vrie sacerdotis eē futurū est quoqꝫ sic omnē cōsolationē quā dixi vēturā in ꝓphetia zacharie filij barachie ego adducturus sum et accessi ad ꝓphetissam et cōcepit et pep̄it etc̄. Item pōt declarari sanctitas virginitatis Marie ex secreto lemarhe. qꝛ mem clausa contra naturam suā est ibi posita in verbo multiplicabitur eius imperiū. vide supra lib. i. in apertione primi thesauri. Unde in libro qui dicitur sabath apud hebreos autētice dicit᷑ mem clausa verbū clausum significat. Idē autē ꝑsuadetur per illud quod habetur ysaie. xi. Egredietur virga de radice yesse et flos de radice eius ascendet. Hec auctoritas ad litteram intelligitur de christo vt supra ostensum est qui per florem ītelligitur. quia sicut sine arboris corruptione flos ab ea egreditur. sic xp̄s. nasciturus ex matre absqꝫ virginitatis corruptione. Idem etiam persuadetur per hoc quod habetur ysaie. lxvi. anteꝙ parturiret peperit. parturire est dolorem partus sentire. Non autē dicitur de aliqua muliere ꝙ ipsa peperit absqꝫ dolore partus excepta domini nostri ihesu christi matre. Item hieremias. xxxix. dicitur nouum faciet domin⁹ super terram femina circundabit virum. per hoc ꝙ dicit propheta nouum faciet domin⁹ manifeste ostendit insolitam rem futuram a domino et alias inauditam quod fuit quādo virgo beata diuinitus concepit ihesū virum scientijs et virtutibus ab instanti sue cōceptionis perfectum et sic eum suo circūdedit vtero virginali. Quod etiā ipsum pareret manente corrupta hoc non est nouum mulieribus. sed ꝙ ipsum pareret ipsa remanente clausa istud est nouum. Item hoc fuit figuratum Ezechielis. xliiij. et dixit dominus meus ad me. porta hec clausa erit et non aperietur. et vir non transibit per eam quoniam dominus deus israhel ingressus est per eam eritqꝫ clausa. et hic est finis vers⁹ in hebreo per hanc portam intelligitur virgo Maria per quam filius dei venit ad nos et exiuit deus et homo clausura virginitatis integra remanente. Item rabi barachias exponens illud Trenorum vltimo. pupilli facti sumus absqꝫ patre dicit ꝙ deus sanct⁹ et benedictus ait israheli: vos dixistis corā me pupilli facti sumus absqꝫ patre. Redemptor quē ego suscitabo vobis sine patre erit scꝫ ī terris: sicut ē sine matre in celis et sic ꝑ in eū appet virgitas marie mr̄is xp̄i. Itē dn̄s Bonauētura quōdā ep̄s albañ. sup terciū sententiarum distinctione. iij. loquens de

sanctificatione marie dicit. Quidā iudei asse rūt de ea ꝙ q̄uis eēt pulcherrima a nullo vn ꝙ hominū fuit ꝯcupita vñ aūt acceperit hoc iudeorū dictū nescire se dicit. Nicolaus d̄ lyra. Sed non est verisimile ꝙ talis aut tant⁹ doctor posuerit istud in scripto suo nisi habuerit ab aliquo loco autentico. Ratio autē quare virgo beata nō fuit cōcupita ab hominib⁹ pōt assignari. q꞉ dispositio mētis mag[is] relucet in facie ꝙ̄ in ceteris alijs ptib⁹ ꝓpter quod ex plenitudine gratie existentis in eius mente fiebat quedā refulgentia in eius facie que in hoīb⁹ ipsam intuentib⁹ cōcupiscentiā nō excitabat sed magis eā reprimebat et hoc modo de amabilitate sancti Sebastiani dicitur. Necesse enī erat vt quē de⁹ tanta ꝑfuderat grā ab oīb⁹ amaref. Consequenter declaratur sanctitas virginis marie ꝑ scripturas sarracenorum ꝓpter maiorē cōfusionē iudeorū dicitur ei in alchorano machometi. Dixerūt angeli. O maria deus vtiqꝫ elegit te et purificauit te et elegit te clarā super mulieres seculorū. Itē ibidē. O maria de⁹ āñūciat tibi verbū ex ipso. nomen eius ihūs fili⁹ marie. et erit honorabilis in hoc seculo et in futuro. Item ibidē dixit ipsa. deus me⁹ quō erit mihi filius et non tetigit me homo. Dixit sic deus creat quod vult cū decreuerit vt ꝙ aliquid. dicat ei esto et erit. Itē in libro albokam qui ē auctētic⁹ apud eos dicit ēphoraria socius machometi ꝙ audiuit nunciū dei dicētem nullus de filijs adā nascif quē non tangat sathan preter mariam et filiū ei⁹ per nūciū aūt dei intelligit machometū. itez dicit ehumisse ꝓphetā. i. machometū dixisse multi ꝑfecti fuerūt in hoīb⁹. nulla autē in mulieribus fuit ꝑfecta nisi mater ihū. Has aūt scripturas sarracenorū induxi quia secūdū apostolū oportet sanctos habere testimoniū ab his qui foris sunt. Patet igitur ꝙ iude⁹ in miore sui argumēti accipit falsum scz ꝙ in genealogia saluatoris nō ponitur aliq̄ mulier sancta. cui⁹ opiniōis videf fuisse Hieronimus sup Matheū dicēs. Notādū ī genealogia saluatoris nullā sanctarū mulierū assumi sed eas quas scriptura reprehendit qui ꝓpter peccatores venerat de peccatricib⁹ nascēs oīm peccata deleret. Sed istud dictū nō placet Nicolao de lyra propter duo. prio q꞉ vt dictū est in genealogia saluatoris ponitur maria sanctarū sanctissima. Secundo quia ex eadē ratione ibidē arguit Hyeronimus ad oppositum. s. ꝙ ꝓpter peccatū athalie filie impijssime iesabelis que erat ydolatra et ad ydolatriā traxit Joathan maritum suū filius ahorū ochozias et nepos Joas et ꝓnepos amasias tolluntur a genealogia saluatoris.

Contendit iudeus probare ꝙ ihūs non est verus messias quia non est filius dauid siue de genere dauid.

q Uartum argumentum iudeorum ex euāgelio est in primo. c. Math: ponitur genealogia xp̄i quē asserunt xp̄iani esse verum messiam ex eadem arguitur ꝙ ipse non est messias in lege promissus: sic. Uerus messias debet eē filius dauid siue d̄ genere dauid sed ihesus nazarenus non est filius dauid d̄ genere eius. ergo ipse non est messias promissus. Maior est cōcessa ab oīb⁹ tam iudeis ꝙ̄ xp̄ianis. minor ꝓbaf quia si ihūs nazaren⁹ descenderet de dauid secundū carnē in eius genealogia poneretur. Cōstat aūt ꝙ nihil tale ibi est q꞉ in fine genealogie dicitur iacob aūt genuit Joseph virū marie de qua natus est xp̄s etc̄. Nūquid xp̄s est ex semine ioseph natus vt dicaf de genere dauid. sicut et ioseph. Et pꝫ ꝙ xp̄iani hoc non concedunt. ergo non habent ex predicta genealogia ꝙ ipse sit de genere dauid. Si forte dicat christianus ꝙ descendit per mariam que est de genere dauid hoc non habetur ex textu quia non ponitur ibi quis ei⁹ fuit pater vel mater. ergo nullo modo ihūs nazarenus dicendus est filius dauid et consequenter ipse non est messias. Respondetur fm̄ Hyero. in glo. ꝙ non est consuetudo scripturarum vt ordo mulierū in generationibus texetur. Et ideo non per mariam sed per Joseph inducitur cum de vna tribu Joseph et maria fuerunt: vnde et eam quasi ꝓximam cogebatur accipere. ne vna tribus se in aliam confunderet. vnde Numeri. xxxvi. omnes viri ducant vxores de tribu et cognatione sua et cuncte femine maritos de eadez tribu accipient vt hereditas permaneat in familijs. Sz cōtra hoc Exod. vi. accepit aarō sororē naazon filiā aminadab. s. elizabeth in vxorē de qua cōstat ꝙ erat de tribu iuda

Solutio sola illa mulier nubere non potuit viro de alia tribu ad quã deueniebat hereditas pris vel parẽtũ. Vñ cũ ipsi elizabeth nõ deueniret hereditas prĩs qꝛ hẽbat fratres priores se. ideo bene potuit nubere viro de alia tribu. sed qꝛ maria nõ habuit fratres vel sorores priores se qꝛ fuit vnica ioachim prĩ suo ideo ad eã deuenit hereditas. Unde habuit necesse ẽm legẽ nubere viro de cognatione sua. et qꝛ ioseph fuit de tribu iuda et ꝯ ꝓgenie dauid vt patet in genealogia ascendendo: Sequitur ergo ꝙ virgo maria de q̃ natus est ihũs qui vocaꝛ xp̃s fuit de eadeꝫ tribu et progenie. Sed qꝛ ex rege dauid duo pullularũt rami tanꝗ̃ ex radice. s. Salomõ et natban. Est dubium inter doctos a quo illorũ virgo maria descẽdat ẽm carnẽ. et sũt nõnulli doctores dicẽtes ꝙ hec virgo descẽdit ex rege salomone ẽm carnẽ. et ex natã secũdũ legẽ cuius opinionis est Nicolaus de lyra. Luce. iij. Sed hec opinio videꝛ ẽẽ prio cõtra prophetas. Nã hieremias ꝓpheta loquẽs de yechonia per quẽ venit linea a salomonis: ait. scribe virũ istũ sterilẽ qui in diebus suis non prosperabiꝛ nec erit de semine eius vir qui sedeat super soliũ dauid. et ptãtẽ habeat vltra in iuda. hiere. xxij. Si ergo hec virgo descendit per salomonẽ et yechoniam vt dicit illa opinio. seq̃tur ꝙ xp̃s filius virginis non sedit super soliũ dauid. et super regnũ eius. Contra ꝓphetã in ca. sequẽti. Et ysaie. ix. c. nec valet dicere ꝙ ꝓpheta intelligit non erit qui sedeat seculari honore. xp̃us autẽ nõ sic sederat. qꝛ supra ca. eodẽ dicat do minꝰ ꝑ ꝓphetã. Uiuo ego qꝛ si fuerit yechonias filius Joachim regis iuda anulus in manu dextera mea inde euellã eũ et loquiꝛ de ipso et de semine suo. Vñ patet ꝙ nõ solũ loquitur de temporali ptãte sed etiã de illa qua xp̃s sedere habuit ad dexterã patris. Itẽ non est verisimile qꝛ deus tã cõfusibiliter repelleret eũ et semẽ suũ ab honore tẽporali et a minori gradu et cõsequenter constitueret ipsum in semie suo i maiori graduꝰ. s. xp̃i. Secũdo hec opinio videꝛ ẽẽ contra apostolũ qꝛ nathã frater salomõis regis nõ fuit filius naturalis regis dauid sed adoptiuus Luce. iij. Cũ ergo ab illo nathã descendat hec virgo ẽm carnẽ vt notat affricanꝰ scribẽs ad aristidẽ et Eusebius libro primo ecclesiastice hystorie. c. vij. et damascenꝰ in sentẽtijs suis. li. iiij. c. vi. Sequiꝛ ꝙ xp̃s nõ est ex semine dauid ẽm carnẽ contra apostolũ. i. ca. ad romanos. qui factus est ei ex semine dauid ẽm carnẽ. Respõdendũ ergo ẽm illuminatũ doctorẽ magistrũ iohãnẽ vitalis in sermone natiuitatis btẽ virgis qui incipit. O pulcherrima inter mulieres ꝙ hec sacra virgo venit ex nathã ẽm carnẽ qui fuit filiꝰ naturalis dauid. non quidẽ de bersabee vt illi estimãt sed de principali vxore dauid. s. michol: hinomia egla dicta filia saulis que genuit dauid yetruã hinomiũ qꝛ et nathan de hoc. ij. Reg. iij. cũ notatis per Josephũ libro antiquitatis iudaice et per dictũ Nicolaum de lyra qꝛ nathan fuit melior salomone natura et vita qꝛ de pricipali vxore et vt opinatur ꝑdictꝰ doctor renũciauit iuri regni ratione eximie sanctitatis. ex quo nathã filio dauid. xxxviij. pullularunt plãte vsqꝫ ad auos sancti Joachim patris virgis. Nã Mathan frater aui eius. qui et melchi dictus ẽ genuit heli qui ioseph ẽm legẽ. Luce. iij. et hic habuit fratrẽ panterã qui genuit barpãterã qui sanctũ Joachiꝫ ẽm carnẽ teste damasceno vbi supra. et sic sanctꝰ Joachim pater huius virgis et sanctus Joseph sponsus eius fuerunt ẽm legẽ secundi primorum filij et sic patet genealogia non solum ioseph ex progenie dauid sed etiam virginis gloriose per nathan ex principali vxore dauid scꝫ michol.

Contendit iudeus probare ꝙ ihesus nõ est verus messias quia fuit peccator ex hoc ꝙ fuit baptizatus.

Quintum argumentum iudeorum ex euangelio est ad probãdum ꝙ christus habuit peccatum: vel ꝙ eius baptismus fuit frustra arguit iudeus sic In euangelio Mathei. iij. capitulo dicitur: ꝙ venit ihesus a galilea in iordanem ad Johannem vt baptizaretur ab eo. ex hoc arguitur sic. Christiani dicunt ꝙ baptismus ẽ ablutõ peccatorũ. cũ ergo ihs nazarenꝰ fuit baptizatꝰ ergo hũit peccata abluẽda quod ipi negãt. aut ille baptismꝰ fuit frustra. videꝛ ꝙ baptismꝰ xp̃i ẽ ablutio peccatorũ. nõ autẽ baptismꝰ Johãnis sicut ipse Johãnes dicit

Math. iij. Ego quidē baptizo vos in aqua in pniam qui autē post me ventur⁹ est forti/or me est cuius nō sum dignus portare cal/ciamēta. ipse vos baptizabit in spūsancto: Ihs autē nazarenus fuit baptizatus baptis mo. Johānis tm̄. qui nō erat ablutio pecca torū. et ideo nō cōclusit argumentū ꝙ ihūs habuerit peccatū abluendi quia sanctificati in vtero baptizati sunt baptismo xp̄i et tam̄ nō habēt peccatū abluēdū. Ihūs autē ab in stanti cōceptionis sue nō solū fuit sanctifica tus sed etiā sanct⁹ sanctorū. Quod autē ar/guitur vltra ꝙ ihūs nazarenus fuit baptiza tus frustra. Dicendū ꝙ nō sequitur quia per hoc approbauit baptismū et predicationē; Johannis. et per tactū sue sanctissime carnis dedit vim regeneratiuā aquis nec similiter sanctificati in vtero frustra baptizantur qꝛ p hoc regenerantur in xp̄o et mēbra ei⁹ efficiūt Et quia scripture noui testamēti et doctoru; catholicorum loquentes de baptismo sunt note fidelibus et a iudeis recipiuntur. Jđo accipiuntur aliqua cōtra iudeos de veteri te stamēto et de dictis doctorū hebraicorū. et pmittitur figura huius sacramti Exo. xxix. in baptismo aaron et filiorum eius. Vñ di/xit dominus moysi aaron et filios eius ap/plicabis ad ostiū tabernaculi testimonij. s. i atrio vbi erat altare holocausti. Cūq; laue/ris patrem cū filijs aqua induces etc. ista lo tio aque que erat primū vt dicit rabi salomō nō intelligitur de ablutione manuū et pedū solū. sed de lotiōe toti⁹ corpis ita ꝙ dicit hic expresse rabi salomō. ꝙ hoc ꝙ dicit lauabis eos vult dicere baptisabis eos sic ꝙ totum corpus intret in aquam. Itē secūdo super il lud Ecclesiastes. i. Quid est quod fuit id quod futurū est Rabi barachias dicit sicut fuit redēptor primus sic erit vltimus. Redē ptor primus sc; moyses fecit ascendere pu/teū sicut habetur numeri. xxi. Sic redēptor vl tim⁹ q̄ est rex messias ascendere faciat aquas sicut habet Johelis vltimo. et fons d̄ domo dei egredietur et irrigabit torrētē spinarum. Hec sūt verba doctoris p torrētē spinarū itel ligitur multitudo peccantiū. Aliqui hebrei dicūt ꝙ hec est lr̄a et irrigabit planiciē sethi; Est autē sethim regio grecie de qua alexan/der magnus exiuit ad pugnādū cōtra reges psarū et medorū vt habetur primo macha/beorū primo. c. et ſm hoc ista ꝓphetia fuit i pleta qñ apostoli p̄dicauerunt grecis et eos baptizauerunt. Itē tercio. Isa. xliiij. noli ti/mere serue meus Jacob et rectissime quem elegi. Effundam eni aquas super sitientem et fluēta super aridā. Effundā spiritū meum sup semē tuū et bñdictionē meā super stirpē tuā et germinabūt inter herbas sicut salices iuxta preterfluentes aquas. Iste dicet domi ego sum et ille vocabit in noie Jacob. et hic scribet manu sua domino et ī noie dei israel assimilabitur. Per hoc eni ꝙ dicit. effunda; aquas super sitiētem intelligitur baptizatio iudeorum fidem xp̄i deuote recipientiū. Et p hoc ꝙ subdit et fluenta super aridam in/telligitur baptisatio gentiliū. Nam gentili/tas non fuit irrigata doctrina legis et ꝓphe tarū. et ꝙ iste sit intellectus habetur sup glo sa rabi salomon. super illud quod subditur. germinabunt inter herbas etc. id est in me/dio Esau. Per Esau vero ipse et doctores hebrei intelligunt romanum imperium qđ suscepit fidem xp̄i et baptismū vt patet. Se/quitur iste dicet domine ego sum glo. Isti erunt iusti perfecti. quod de apostolis coue/nienter potest intelligi. Et ille vocabit in no mine Jacob Glo. Isti sunt paruuli filij im piorum quod conuenienter intelligitur de fi lijs iudeorum per apostolum conuersis ad xp̄m patribus eorū in infidelitate remanen tibus. Hic scribet manu sua domino Glosa Hi sunt filij penitentie. per quod conuenien ter intelliguntur christiani religiosi. et in no mine israel assimilabitur glo. Isti sunt con/uersi de gentibus. illis applicatur nomen is/rael. ſm qđ dicit apostol⁹ ad romanos. ij. ñ qui in manifesto iudeus est. neq; que i ma nifesto in carne circumcisio. sed qui in abscō dito iudeus est et circumcisio cordis in spi/ritu non littera. cuius laus non ex homini/bus sed ex deo est. Patet igitur ex predictis ꝙ glosa rabi salomon conueniēter aptatur ad propositum nostrum ꝗuis hoc non intē derit. Deus enim aliquando mouet lin/guam hominis mali ad annunciandum ve ritatem preter eius intentionem: sicut Cay/phas. Johan. xi. dixit de christo. Expe/dit vobis vt vnus moriatur homo pro po/pulo. Intendebat enim solum inducere ali os ad occidendum christum. Sed quod ver bum significauit mortem eius pro futuram ad salutem spiritualem populi. Hoc fuit

preter eius intentionē. ꝓpter quod euāgelista subdit. Hoc autē non dixit a semetipso. sed supple a deo sic eius linguā mouente.
Habetur autem simile cptū ad aliquid. Numeri. xxij. de asina balaā que ꝓtulit vba rationabilia: vt patet ibidē deo mouēte linguā eius per se vel per angelū. Illa tamē nō intellexit verba que ꝓtulit cū nō haberet rationē nec intellectū. Itē quarto super illud Geñ. xlix. Ligans ad vineam pullū suū. et ad vitem o fili mi asinā suam dicit glosa. Hic est de quo scriptū est Zacharie. ix. Sedens sup asinā etc̄. Sequitur in glosa. Et quomodo erit agens: sicut scriptū est Ezech. xxxvi. Et effundā super vos aquā mūdam: et emūdabimini ab omnib⁹ inquinamētis vestris.
Auctoritas zacharie hic inducta ꝑm doctores hebreos intelligitur ad litterā de messia sicut ostensum est supra. et ꝑ glosam hebraicam hic inductā habet̄. ꝙ erat mūdatur⁹ populū suū ꝑ effusionē aque mūde que ꝓprie dicitur baptismus xp̄i. Unde in libro q̄ dicitur yoma hierosolimitanū auctētico apd̄ hebreos dicitur. Queadmodū pelag⁹ mundificat pollutos: ita de⁹ sanctus et benedictus erit mūdans in futuro israhel. et sic ē dicens Ezechielis. xxxvi. Aspergā super vos aquas mundas. hec ille. Itē sapiētes thalmuth in midras dixerūt. ꝙ in aduentu messie ipse assumeret sibi aquas mūdas d̄ sub sede sua. et ꝙ ipse super israhel effunderet ꝑ ut dixit textus. Effundā super vos aquam mundā. et sapientes tabala has aquas significauerunt. et dixit rabi aquiba. Quādo accesseritis ad lapides mūdos marmoreos nō dicas aquas aquas. Sunt eni aque temporales et aque sp̄uales. Itē ꝙ viderūt messiā filiū dauid itrare ꝑ synagogas et studia et interrogatus quid faceret r̄ndit. ꝙ balneabat iuxta textū Geñ. Lauit in vino vestimēta sua. quod significat lotionē in baptismo a sancto messia postmodū ordinato. Item quīto de baptismo et eius effectu dicitur zacharie. xiij. c. in illo die erit fōs patēs domui dauid: et habitātib⁹ iherusalē in ablutionē peccatorū et mēstruate. Per hoc ꝙ dicit erit de futuro: patet ꝙ nō pōt intelligi de ablutione aliqua veteris legis. Nā oēs ille erant statute longe ante tempus zacharie. Quod autem intelligatur de baptismo xp̄i patet ꝑ illud quod sequitur. Et erit in die illa dicit dominus exercituū. Disperdā noīa ydolorū de terra. Quod impletū fuit tempore xp̄i et discipulorū eius. ꝑ quorū p̄dicatōnē ydolatria cessauit per totū mūdū. exceptis quibusdā barbaris in aquilonari parte habitātibus qui lituati dicuntur. ꝙ illud viuū qd̄ eis primo occurrit qualibet die illud adorāt et venerantur vt deū suum pro illa die. Sed qm̄ hec modicū est respectiue: ideo quasi ꝓ nihilo reputatur ꝑm cōmunē modū loquendi. et etiā ꝑm doctrinā ph̄i. ij. phisicorū. Nec obstat ꝙ dicitur domui dauid et habitantib⁹ iherusalē. quia hieremie. xxx. christ⁹ nominat̄ nomine dauid vbi dicitur. seruiēt domino deo suo. et dauid regi suo quē suscitabo eis. Non eni intelligi pōt de dauid q̄ mortuus erat ꝑ. cccc. annos ante vel circiter. et ꝙ intelligatur de xp̄o patet per translationem chaldaicā que sic habet. et colent coram domino deo suo: et obedient Messie filio dauid. et sic per domū dauid hic intelligit̄ familia christi et eadē intentione ꝑ iherusalem militans ecclesia. Dicitur autem baptismus fons patens. quia nulli penitenti debite denegatur. et dicitur: i ablutione peccatorum et mēstruate ꝓpter peccatū actuale et originale quod contrahitur in vtero matris. vtrūꝙ eni lauat baptismus in adultis ad baptismū veniētibus. Unde dicit hic glosa chaldaica super verbo in ablutionē peccatorum et remittant̄ sua peccata et sue macule. Et idē dicit rabi salomon in sua glosa allegando chaldeū. Item sexto Isaie. in. c. xij. postꝙ locutus ē de saluatore dicens. Ecce deus saluator meus: fiducialiter agam et non timebo etc̄. consequenter dicit Haurietis aq̄s in gaudio de fontibus saluatoris. Et glosa uit chaldaicus. Et recipietis cū gaudio legē nouā electorum iustorum. Hebraica veritas habet. Accipietis aquam cū gaudio de fonte salu ationis. et idē est de fonte saluatōris vel saluatoris. Et ita impletur in hoc sacramento ꝙ habet virtutē remittēdi peccata ex fontib⁹ saluatoris. i. ex quinꝙ plagis xp̄i in passione sua. Et ad litterā de fonte saluatoris. i. de latere xp̄i exiuit sanguis et aqua et qui vidit testimoniū ꝑhibuit. et scim⁹ q̄a verū est testimoniū eius: vt patet Johānis xix. Item septimo Isa. lij. c. in fi. Ecce intelliget seruus meus et exaltabitur et eleuabit̄ et sublimis erit valde. Sequitur iste aspget

gentes multas. Hec scriptura intelligitur ad litterā de xpo. patet per translationē chaldaicā. cui nō licet contradicere iudeis que tal' est. Ecce psperabitur seruus meus Messias ppter quod antiqui hebrei ab isto loco vsq ad finē. liij. capituli exposuerūt ad litterā de passione xpi. Dicit ergo. ecce intelliget seruus me⁹. qr habet sciaȝ diuinā ab eterno: et humana ex tēpore. et exaltabitur. s. ad vnitatē suppositi diuini. vel aliter. Exaltabitur in sua resurrectione: et eleuabitur in sua ascensione: et sublimis erit valde sedens ad dexterā patris: Marci vltimo. Et dñs quidē ihūs postq̄ locutus est eis: assumptus est i celū et sedet ad dexterā dei. Uel aliter ƀm q̄ exponit rabi aquiba. Exaltabitur plus q̄ abraham: et eleuabitur pl⁹ q̄ moyses et sublimis erit plus q̄ āgeli. Ex quibus satis pt inferri q̄ messias debebat eē deus. Sequit ad ppositum. iste messias aspget gentes ml' tas. i. mūdabit sanguine suo et baptismate. que oīa manifeste sunt impleta in xpo. Itez octauo et vltimo dauid prophete fuit reuelatū signū cōpletiōis oīum pphetiarū sacramētis baptismi. vnde dicit in psalmo. xxviij. Uox dñi super aquas deus maiestatis itonuit. ac si diceret. clarius tūc sacramētū baptismi erit adipletū cū vox domini fuerit sup aquas et de⁹ maiestatis itonuerit. quod fuit adipletū in baptismo xpi. qr tūc vox patris itonuit dicens. hic est filius meus dilect⁹ etc. Math. iij. et ista fuit intonatio dei maiestatis ex predictis in solutione huius argumēti iudaici tria colliguntur. Primū q̄ lȝ xpus fuerit baptizatus: fuit tamē imūdus a peccato. Secūdū q̄ baptismus xpi nō fuit frustra licet ipse esset sine peccato. Terciū est q̄ istud sacramētū fuit in testamēto veteri figuratuȝ et multipliciter pphetatuȝ: ac p doctores et glosas hebreorū euidēter demōstratum.

Contendit iude⁹ pbare q̄ ihūs nō habuit spm̄ sanctum ante baptismum.

Sextū argumētum iudeorū sumitur ex euāgelio ex illo. Math. iij. baptizatus autē cōfestī ascēdit de aqua. et ecce apti sunt ei celi. et vidit spm̄ de venietē sicut colūbā et descendētē super se. Ex hoc arguunt iudei q̄ xps ante baptismū nō habuit spiritūsanctū cuius oppositū asserūt xpiani. qd autem istud sequatur ex textu patet. qr null⁹ venit vbi pri⁹ erat. Cū ergo dicat in textu. vidit spm̄ deuenientē super se ergo spūsanct⁹ non venit in ihū nazareno ante baptismuȝ. et tñ tūc erat incipiēs annū. xxx. sic ergo. xxx. ānis fuit sine spūsancto. qd incōueniēs magnū reputatur a xpianis. Respondetur q̄ n̄ sequit. vidit spiritūsanctū descendētem et venietē super se. ergo ante nō habuit spm̄ sanctū. qr. iiij. Reg. iij. dicitur de helizeo. cumq3 caneret psaltis facta est super eū manus dñi qd intelligitur de spū pphetādi. et tñ dicit ꝺ eo ante. ij. c. Requeuit spūs helye super helizeū. et qd subditur in arguēdo nullus venit vbi prius erat. dicēdū q̄ verū ē eo mō quo prius ibi erat. sed alio modo pōt venire: sicut dicitur Ge. xviij. vbi dicit. dixit domin⁹ ad abraā. Clamor sodomorū gomorreorū multiplicatus est. Sequitur descēdā et vidǒ vtrū clamorē qui venit ad me opere iplenerūt etc. nō est p hoc intelligēdū q̄ āte de⁹ nō esset in sodoma et gomorra: nec videret eorū facta cū de necessitate sit vbiq3 presens: sicut dicit Hiere. xxiij. celū et terrā ego ipleo dicit dñs. et oīa de necessitate vident ab eterno. dicitur ergo descēdisse et vidisse ppter nouū effectū quem fecit ibi. s. subuersione sodome et gomorre. Erat igitur ibi ante sicut conseruās in esse. sed descēdit ibi sicut puniens. et similiter tūc dicit vidisse. qr ƀm modū loquēdi scripture et etiā hominū de⁹ nō dicit videre peccata quādo dissimulat punire. nec per hoc iportatur aliqua mutatō in deo sed i creatura sic suo mō dicēdū ē in pposito. spiritussanctus fuit in ihū nazareno ab instanti cōceptionis sue per plenitudinē grē: sicut dicitur Job. i. vidim⁹ eū quasi vnigenitum a patre: plenū grā et veritatis. et hoc p̄dictū fuit Isa. xi. c. egredietur virga de radice yesse et flos de radice eius ascēdet. et requiescet super eū spūs dñi: spūs sapie et intellectus. spūs cōsilij et fortitudinis. spūs scie et pietatis. et replebit eū spūs timoris domini. Dicitur tamē venisse super eū in baptismo p alium modum. sȝ in signo visibili colūbe representātis in xpo plenitudinē gratie non tunc accepte. sed prius vt dictū est. tamē plenitudo gratie que latens erant in xpo fuit tunc manifesta Johāni baptiste inuisibili signo sicut ei dictum fuit a domino. Super quem videris spiritum descendentem et ma

nentem sup eū: hic est q̄ baptizat i spūsācto. et per predicationē Johānis alijs fuit dictū. Ideo subditur. ego vidi et testimonium ꝑhibui. quia hic est filius dei. Illi tamen q̄ erāt cū iohāne quando colūba descēdit sup ihesū viderūt cū eo: et vocē patris audierūt qꝛ colūba illa nō fuit ymaginaria sed vera et visibilis. et vox diuinitus formata et sensibilis. Fuit aūt tunc necessaria manifestatio plenitudis grē i xp̄o. Primo vt ꝓphia Isa. ꝑdicta ostenderet̄ ipleta. Secūdo qꝛ cito p⁹ baptismū erat predicatur⁹ et publicatur⁹ legē euāgelicā que est lex gratie. et per consequens actor eius ostēdi debuit plenus grē Ideo tūc audita est vox patris. Hic est fili⁹ meus dilectus in quo mihi cōplacuit tanꝙ in actore euangelij. et si dicat iudeus ꝙ tūc erit cōtradictio in verbis. s. ꝙ erat ibi spūssāctus. et non erat. veniebat: et nō veniebat. descēdebat et nō descendebat. Dicēdū est ꝙ n̄ sequitur qꝛ vera contradictio debet eē ad idē et ꝺm idē. et similiter in eodē tempore. Nunc autem vt declaratum est non similiter sed alio mō venit spūssanctus super ihesum i baptismo ꝙ erat prius in xp̄o.

Contendit iude⁹ ꝓbare ꝙ ihūs xp̄s non est verus deus quia esurit.

Septimū argumētū iudeorū ex euāgelio sumit̄ ex illo. qꝛ dicit̄ Math. iiij. ꝙ xp̄s ieiunauit. xl. diebus et. xl. noctibus. et postea esurijt. Arguunt ergo iudei sic. Cristiani dicunt ihūm nazarenū eē deuz. et que laus est deo ieiunare. quasi dicant nulla. quia deo nō cōpetit comedere vel ieiunare. propter quod videtur derisibile. et adhuc magis illud quod subditur. et postea esurijt et maxime cū moyses qui tantū homo fuit ieiunauit. xl. diebus et. xl. noctib⁹. et nō esurijt. Solutio istius argumenti patet ex hiis q̄ supra dicta sunt in isto. iij. libro consideratione. iiij. argumento. xxij. Ibi enim declaratū fuit ꝙ xp̄s in lege et prophetis promissus futurus erat verus homo et verus de⁹ in vna ꝑsona. Declaratū est etiā ꝙ ihūs nazarenus est verus xp̄s iudeis ꝓmissus supra libro. i. in apitione. xij. thesaurorū. et per conseqēs ipse est verus homo et verus deus. Itē declaratuꝫ fuit ibidē. et sepe alibi. ꝙ per passionē suam et mortem operaturus esset nostrā salutem, ꝓpter quod habuit corpus passibile et mortale ante resurrectiōem suam. et hoc mō ieiunauit et esurijt. et tandē afflictiōes et mortem sustinuit non in deitate sue. quia hoc est īpossibile. sed in humanitate pro nobis assūpta. et sic meruit nobis gratiam et gloriam. et sibi corporis glorificationē. Unde super illud. Gen̄. xxvi. Et introduxit eā Isaac: dicit rabi moysen hadersan. hic est rex messias quē elegit deus sanctus et benedictus: vt coleret eum toto corde. daretqꝫ cor suū ad petendū miserationes pro israel. et ad ieiunandū et humiliandū se pro eis: sicut scriptū est Isa. liij. Ipse vulneratus est ꝓpter iniquitates nostras: attritus est ꝓpter scelera nostra. disciplina pacis nr̄e super eū: et liuore eius sanati sumus. Per hanc traditionē dicti rabi moysen patet ꝙ. liij. c. Isa. loquitur de xp̄i passione pro generis humani salute. quod autē dicūt iudei de moyse. ꝙ post illud ieiuniuꝫ non esurijt. falsum est ꝙ postea nō comedisset. nec est simile de vtroqꝫ. nā manichei dicturi erant ꝙ ihūs non habuit carnē humanā ex elemētis cōpositā. sed celestē. ad quos repellendos euangelium mentionem facit de esurie xp̄i iudei vero hoc non erant dicturi de moyse. ꝓpter hoc non oportuit ꝙ scriptura faceret mentionem sic de eius esurie.

Contendit iudeus probare ꝙ ihūs xp̄s non est de⁹ quia non dixit dyabolo tēptanti i omni verbo quod procedit de ore meo.

Octauum argumentum iudeorū ex euāgelio sumitur ex illo quod dicit̄ in supradicto. c. Non in solo pane viuit homo sed in omni verbo quod ꝓcedit de ore dei. Asserunt iudei ꝙ ista responsio quā ihūs dedit dyabolo nō est rationabilis qꝛ debuisset dixisse sed in omni re que procedit de ore meo. Si enim ipse erat de⁹ potuit hominis vitam conseruare de omni re siue sit lignū siue lapis siue alia huiusmōi. Respondetur cum dicitur ꝙ debuisset dicere ihūs sꝫ in omni re q̄ ꝓcedit de ore meo. dico ꝙ non est verum. non enim sic debuit dicere quia iesus voluit celare dyabolo suā deitatem quā ille querebat experire per temptationem. propter quod non debuit dicere de ore meo qꝛ loquebatur vt homo celans suā diuinitatē.

Ité quia téptationé demonis excludebat p
scripturá sacrá. ideo debuit eam allegare si/
cut iacuit in textu in quo scribitur de ore dei
et eadé ratione non debuit dicere d omni re
sed in omni verbo. qz sic scribitur in textu. cú
hoc etiam pôt dici ꝙ non arguit qz verbum
frequenter accipitur in sacra scriptura p re fa
cta. ná. ij. Reg. i. c. dicitur quod est verbum
quod factú est. i. res gesta vel facta. et sic ac/
cipitur in proposito vt patet litterá intuenti
Deutro. viij. c.

Contendit iudeus probare ꝙ ihús xp̄s
nó est deus quia non misit se deorsum cum
esset in pinnaculo.

Onú argumétú iudeorum ex euan
gelio sumitur ex illo quod dicit. M.
ca. quo supra. Si filius dei es mitte
te deorsum et c̄. Sequitur aut illi ihús rursuz
Scriptú est nó temptabis dominú deú tuuz
Ex hoc arguunt iudei dicentes ꝙ hec respó
sio non est bona. Primo qz vt dicút iudei in
eo erat ptás faciendi miracula. et ideo si di/
misisset se deorsum sine lesione aliqua nó fu
isset ibi aliqua temptatio diuina. Secundo
quia sancti viri leguntur deum téptasse nec
ex hoc reprobantur in scriptura sed magis ꝯ
mendantur. sicut helyas. iij. Regú. xviij. c.
Qui dixit deus qui exaudierit per ignem ip
se sit deus. et helyseus. iiij. Regú. v. ca. dixit
de naaman leproso veniat ad me et sciat p/
phetam esse in israel. Similiter d gedeó Ju
dicú. vi. temptauit deú querens signú in vel
lere. Ité deus nó inducit homines ad malú
inducit auté ad suipsius temptationé mala
chie. iij. c. Inferte omné decimá in horreum
meú vt sit cibus in domo mea et probate me
Super hoc dicit dominus. si nó aperuero ca
tharactas celi et effudero vobis benedictio/
nem meam vsqz ad habúdátiá. Responde
tur cú dicunt iudei. Primo ꝙ ista responsio
non est bona non temptabis dominum de/
um tuum. Dico ꝙ in hoc iudei percutiunt se
ipsos arguentes dictum moysi deutro. vi. c.
Quod autem vlterius nititur ostendere té/
ptationem dei non esse peccatum manifeste
dicunt contra deum arguétem maliciam po
puli israel Numeri. xiiij. c. téptauerút me iá
per. x. vices. Ité psal. lxxxxiij. Nolite obdu
rare corda vestra sicut in exacerbatione secú
dú dié téptationis in deserto vbi téptauerút
me patres vestri probauerunt et viderunt o/
pera mea. ad illud autem qd inducunt d vi
ris sanctis deú temptátib⁹ vt dicunt. Scien
dum est ꝙ temptare est experimentum de ali
quo accipere. nullus autem querit experiri il
lud de quo certus est sed illud de quo dubi/
us est. Ité aliquis pôt experiri verbo vel fa
cto. verbo cú querit aliquis de vicino suo a/
liquid vt experiatur si iuuaret eum in neces/
sitate sua. facto cum facit aliquid quod non
videtur ordinabile ad aliquid nisi ad talem
experientiam. et talis experientia dicitur tem
ptatio sicut cú aliquis facit currere equum si
ne necessitate aliqua aut vtilitate dicitur tem
ptatio equi quia talis cursus non videtur or
dinabilis nisi ad accipiendum experimen/
tum de velocitate equi. Si aút facit currere
pp̄ter necessitatem aliquam puta ad fugien
dum hostes vel pp̄ter vtilitaté aliquam vt
ad capiendum ceruum non est temptatio eq
Dubitare autem de his que pertinét ad per
fectioné diuiná vt est potentia hóitas et hu
iusmodi semper est malum Et ideo qui fa/
cit aliqd vel qui dicit sine necessitate aut vti
litate ad experiendum diuiná potentiam vl
voluntatem téptat deú et peccat propter qd
exponés se sine necessitate aut vtilitate peri/
culo expectans se seruari a deo temptat deuz
cú pos[illegible] seruari alio modo. tale quid sugge
rebat dyabolus ihú nazareno dicens. Mit/
te te deorsum. Et licet ihús per virtutem di/
uinam posset hoc facere sine periculo tamen
hoc non fecit celare dyabolo volens suaz di
uinitatem et excludere demonis téptationé
per sacram scripturá respondit bene per illd
quod hominibus phibetur. poterit enim tá
ꝙ homo per gradus descendere de pinnacu
lo. Quod igitur arguitur helya non valet. ñ
enim petijt signum per ignem descendétem
sine vtilitate sed ad hoc ꝙ populus israel a
cultu baal ad colendum verum deum redu
ceretur vt patet ibidem. Item hoc fecit de p̄/
cepto domini dicentis sibi. vade ostende te
achab vt premittitur ibidem. et tunc reuela/
tus fuit sibi modus procedendi cótra pp̄has
baal licet hoc non sit totaliter expressum qa
non omnia scribuntur. Eodem modo dicé
dum est de heliseo. curauit enim naamá ex
diuina reuelatione et ad manifestationé vir
tutis diuine. Unde et naaman relicta ydo/

latria couersus fuit ad coledu totaliter vnu veru deu vnde dixit. iiij. Reg. v. c. non faci et seruus tuus vltra holocaustu et victimam dijs alienis nisi domino. De gedeone vero dicut aliqui doctores nostri q ex debilitate fidei petijt bis signu in vellere pter qd non excusat totaliter a peccato sicut dicit queda glosa super locu istum. Sed hoc no videtur rõabiliter dictu qz scriptura no notat eu culpabile ex hoc facto nec fuit punit a do sicut zacharias pater iohanis q pter dubiu petijt signu dicens. vnde hoc sciam pter qd factus fuit mutus vsq ad filij sui arcucisione vt habetur Luce. i. c. De glo. vero i generali allegata paru est curadu. ideo saluo meliori iudicio põt aliter dici. vno mõ q gedeon fecit hoc ex instinctu diuino. et sic no peccauit. Instinctus eni diuin no impellit ad peccadu. Alio modo diceđo q gedeo non fecit hoc dubitado de potentia dei quin per ipsam posset saluare populu. nec de verbo dni dicetis sibi. in hac fortitudine tua liberabis israel quasi non esset veru. Sed ignorauit vtru hec pmissio esset absoluta que semp ipletur vel conditionali. s. nisi gedeon et ei socij poneret ipedimetu per aliquod peccatu. frequenter eni in sacra scriptura intelligutur pmissiones diuine facte sub tali conditione q uis no exprimatur. hieremie. xviij. ca. Subito loquar de gente et de regno vt edificem et plantem illud si fecerit malu in ocul meis vt non audiat vocem meam penitentia aga super bono quod locutus sum vt facerem ei. timuit ergo gedeon ne per fragilitate suam vel sociorum suorum pueniret ipedimetu dicte pmissionis. petijt ergo humiliter a deo edoceri p signu quod no prouemret tale ipedimetu vt sic constantius et expeditius iret ad prelium pter quod petijt duplex signum vnu pro se aliud pro socijs suis Ad auctoritatem malachie dicendu q iudi tenebatur soluere decimas ex pcepto dei sicut patet in multis locis veteris testamenti et per coseques hoc erat necesse ex pte solueti i et vtile ex pte recipientium. Erat eniz ad sustetationez ministrorum. Ad hoc enim inducebat dominus populum per prophetam dicens. Inferte omnem decima etc Quod autem subditur probate me sup hoc etc. li probate non tenetur hic causaliter sicitelligendo q soluerent decimas ad probandum seu teptadu. si per hec de apiret eis cataractas celi sed tenetur consecutiue. et e sesus si impleueritis pceptu meu de decimis sicut tenemini et ego consequenter multiplicabo bona vestra sicut dicitur Isa. c. i. si volueritis et audieritis me bona terre comedetis.

Contedit iudeus probare q lex euāgelica non est lex dei qz cõtradicat legi moysi cu dicat non iurare omnino.

Ecimu argumetu iudeorum est et sumitur ex euangelio ex illo verbo Math. v. c. Audistis qz dictum est antiquis no periurabis. reddes aut domino iuramenta tua. ego autem dico vobis non iurare oino etc. sequitur. Sit ergo sermo vester. est est no non quod aute habudatius est a malo e Ex istis arguunt sic iudei xpiani affirmat q lex euāgelica no destruit lege moysi in moralibus sed hoc patet ee falsum qz scribitur deutro. x. c. Dnm deu tuu timebis et illi seruies ipsi adherebis et in nomine illius iurabis. Et iteru deutro. vi. Dominu deu tuu timebis et illi soli seruies ac per nome illius iurabis. Et patet manifeste q ihus nazarenus istud destruit dicedo. ego dico vobis n iurare oino. Solutio q negatio pposita signo vniuersali facit equipollere suo contradictorio quia non omnis et quida non equipollent. Et ideo p hoc q dicitur non iurare omnino. no excluditur omne iurametuz. qz quilibet tenetur superiori requirenti veritatem per iuramentum dicere veritatem aliter periret iusticia et veritas in multis casibus. sed cum dicatur. Non iurare omnino excluditur iurametum illicitum quod est triplex. s. iuramentum falsum quod caret veritate et iuramentum iniquu quod caret iusticia. sicut cum aliquis iurat innocenti nocere et iuramentum incautum quod iudicio discretionis caret quod fit quando quis iurat sine necessitate aut pia vtilitate. et propter hoc dicit Jere. iiij. c. iurabis viuit dominus in veritate et iusticia et iudicio. ad excludedu illa tria iuramenta illicita. Sciendu autem q ex verbo deutro. iiij. c. supra allegato i nomine illius. s. dei iurabis. Aliqui dixerunt q iuramentum esset frequentendum tanq religionis actus etiam in communi verbo vbi non

apparet necessitas aut pia vtilitas de quib⁹ videntur fuisse isti iudei arguentens. Sꝫ ꝙ hoc sit falsum patet per preceptū diuinum. Exod. xx. vbi dicitur. nō assumes nomē dei tui in vanū. nec eni habebit in sontem dñs eum qui assumpserit nomen dei sui frustra. quod facit ille qui iurat sine necessitate aut pia vtilitate hoc etiā patet ex verbo Hieremie pallegato. Item Ecclesiastici. xxiij. c. dicitur vir multum iurans replebitur iniquitate. nam ex frequentia iurandi et iuramento incauto labitur in iuramentū falsuꝫ et iniquum. Quod autē subditur sit sermo vester est est. non non. i. simpliciter affirmando veritatē et negādo falsitatē intelligendū est nisi necessitas plus exigat. et ꝙ hoc intelligatur de modo communi loquēdi inter hoīes ptꝫ per hoc ꝙ dicitur sermo vester. qđ autē amplius est a malo est. nō dicit hoc esse malum sed a malo. Nā omne iuramētū est a malo culpe vel pene. iuramētū eni falsum iniquū et incautū est a malo culpe ex parte iurantis Iuramētū autē licitū est a malo pene ex pte requirentis iuramētū. Et humana ꝗppe fragilitate que pena quedā ē inflicta humano generi ꝓpter culpam primorū parentū procedit. ꝙ homines mutuo sibi nō credūt simplici verbo absꝗ iuramento. Et sic patet ꝙ xp̄s nō destruit in moralib⁹ legē moysi immo pficit et dat modū quō homines nō sint leuiter piuri. Judei vero miseri et ceci dant modo ꝙ homo sit periurus et ꝙ frāgat oīa vota que facit sm ꝙ deducit Hyeronimus ð sancta fide conuersus in tractatu quē fecit ex dictis thalmuth in. c. iij. vbi sic ait. Dicūt sapientes eorum in thalmuth in nodarim in ca. qđ incipit arbanedarim. Ille qui frangit iuramēta ꝓmissionis vel vota que facit per totū ānū ne habeāt aliquā vigorē surgat vltima die anni et dicat quecūꝗ promissiōes iuramenta vel vota ego fecero que ī toto anno sequenti existunt reputo cassa nulla et vana. et hoc modo vtuntur iudei in presenti in vna nocte anni. Veniūt eniꝫ omnes ante suum rabi: tenētem in brachijs thorath et oēs cū magna solēnitate dicūt p̄dicta verba. et ex hoc intelligūt ꝙ sunt sine onere conscientie ad frāgēdū quodcūꝗ iuramētū qđ faciūt signāter xp̄iano qꝛ iuramētū qđ fit iudeo seruat. Si ille qui recipit iuramētū dicit illi qui facit tu iuras in deū et in hac lege ad intellectū meū ꝙ facies talērem etc̄. et cū dicit ad intellectū meū dicunt ꝙ iā reuocatur p̄dicta ꝓtestatio quā fecit in principio anni. Sed si iuramentū facit xp̄iano. dicūt ipsi ꝙ lꝫ xp̄ianus dicat. tu iuras ad intellectū meum ꝙ ñ reuocatur. ꝓpterea p̄dicta protestatio qꝛ xp̄ianus nō habet intellectū. Et ideo licet omēs abame iudeorum iuxta forū regni faciāt iuramentū in manibus sui maiorini. vel baiuli de nō prestando pecunias vltra id qđ licētiātur p regē nullus eorū obseruat et intelligūt ꝙ non peccāt ꝓpter supradicta. hec ille. Huic sententie fauet etiam magister Johanēnes conuersus in libro de concordia legum titulo. iiij. c. vij. vbi preter illa que dicta sunt. addit etiā ꝙ mandauerunt sapientes iudeorum in thalmuth ꝙ si iudeus faceret iuramētum et de hoc postea peniteret in corde ꝙ in presentia trium iudeorum dicat se talia iurasse. et ꝙ de eis in corde penitet ꝙ iudei astantes dicunt ei. Illa que iurauit vana et nihilata suo iudicio reputare et ꝙ illa que iurauit seruare. nullatenus obligatur. Itē dicꝰ ꝙ in nocte remissionem indulgentiarum ponunt in publico thorath. et cātor dicit populo publice ter ꝙ oīa vota et iuramenta facta sunt cassa nihilata et vacua et nullius penit⁹ firmitatis. Dicat ergo iste ꝙ ex huiusmōi occasione iudei sunt faciles ad iurandū et nullū obseruāt penit⁹ iuramentum. Et pter hos alios articulos immiscent iuramentis. quare de eis per sua iuramenta confidere nullus ð bet et dicitur ī suo thalmuth ꝙ quidā actor iudeorum priuatus et familiaris erat cuiusdam imperatoris quadā die intrans cameram suam inuenit eum comedentem victualia prohibita. et imperator recepit ab eo iuramentuꝫ vt hoc nullatenus alicui reuelaret et post tempus inuentus est reuelasse. et dixit ei tu nonne iurasti deo te hoc nunꝗ̄ reuelare. Respondit ego iuraui nō reuelaturus deo sed non hominibus de mundo. et ꝗ̄ doming sic falsauit iuramentum articulo subtilitatis false quanto magis hominibus falsaret leuiter iuramentum. quare nunꝗ̄ a iudeis deberet exigi iuramentum nec ī aliquo deberet credi. et de eis dicitur Hieremie q̄nto. ꝙ si etiam dixerint. viuit domin⁹ et hoc falso iurabunt et christiani non leuiter iurāt et obseruāt fideliter iuramentum sm legem et nisi adipleatur a confessorib⁹ ñ absoluūt

dū tamē sint licita iuramenta quoniā ipsa obseruare penu⁹ obligātur de quo. Numeri. xxx. si quis virorū votū vouerit dn̄o aut se constrinxerit iuramento non faciet irritū verbū et omne quod p̄miserit implebit. hec ille

Contendit iude⁹ p̄bare ꝙ lex̄ euangelica non est lex vera quia destrui legē iusticie.

Undecimum argumentū iudeorum ex euāgelio sumitur ex illo. Math. ca. quo supra. Audistis ꝙ dictum est antiquis. Oculū p̄ oculo. dentē p̄ dente. Ego autem dico vobis non resistere malo. sed si quis percusserit te in dexterā maxillā p̄be ei ad alterā. et qui voluerit in iudicō cōtendere tecū et tunicā tollere dimitte ei et pallium etc̄. hoc dicūt iudei esse cōtra legē rectitudinis et iusticie a deo datā Exod. xxi oculū pro oculo etc̄. Itē xp̄iani non seruant istā legē ihū nazareni. Nā per fraudes et lites vn⁹ rapit bona alterius et nō solū hoc ē verū de secularib⁹ sed etiam ꝺ religiosis plurib⁹. Respondet ꝙ non est verū ihm̄ nazarenū destruxisse legē iusticie et rectitudinis. Circa quod sciendū ꝙ nō resistere malo aliquādo bonū est et necessariū. et sic cadit sub precepto vtpote quando ex tali resistētia apparet manifeste origo magni mali et discidium ciuitatis vel regni vel aliquid hui⁹modi. Aliquādo vero est bonū supererogationis vt qn̄ malū illatū toleratur patienter p̄pter deum. vel propter pacem seruandam. vel p̄pter sui humiliationem et sic non resistere malo cadit sub consilio et non sub precepto et in istis duobus modis loquitur saluator et sic non excludit legē iusticie sed addit super hoc p̄fectionē legis euangelice ad quā non tenentur homines. sed possunt licite de illata iniuria querere vindictā secūdū ordinem iusticie quando non apparet ex hoc maius malū surgere vt dictū est. Sciendum autem ꝙ ex hoc verbo legis. oculū pro oculo etc̄. aliqui iudei de quibus videntur isti sic arguentes dixerunt male interpretantes ꝙ vindicta erat per se appetenda quod est falsum quia vindicta est malum pene. et iō nō est per se appetibilis sed propter aliquod bonum consequendum vt propter ordinem iusticie conseruandum. vel p̄pter correctōnem iniuriantis vel propter terrorem aliorum vt ab iniurijs coherceantur vel aliquid huiusmodi vbi ergo nullum tale bonum ex pena alicuius estimatur prouenire sed magis timetur de scandalo et maiori malo tunc desistere a vindicta querenda necessitatis est et p̄cepti vt dictum est. Si autem circa talem casum quis a vindicta querenda desistit bonum supererogationis est et hoc patet per facta sanctorum patrum non solum noui testamenti sed etiam veteris. Sanctus enim Joseph potens vendicare illatam sibi iniuriā a fratribus non solum a vindicta destitit sed eos cum suis familijs misericorditer sustentauit. Similiter dauid semey sibi maledicētem et lapides contra eū mittentem et ex hoc reum lese regie maiestatis occidi abisay. p̄hibuit. ij. Reg. xvi. c. dicens. Dimitte eū vt maledicat si forte deus respiciat afflictionē meam. id etiam patet per scripturam veteris testamenti Leuitici. xix. c. non queras ultionem nec memor eris iniurie ciuium tuorum Ubi vero ex vindicta secundum ordinē iusticie non apparet ortus scādali vel mali et ex desistentia ab ea daretur malis audacia iniuriandi bonis. talis desistentia malum esset et peccatum et in tali casu non est intelligendum saluatoris verbum. Quod autem sequtur et qui te percusserit in vnam maxillam et cetera. Non est intelligendum ꝙtum ad effectum vt sic percussus maxillam aliam offerat percussori. quia ihesus qui cepit facere et docere p̄cuss⁹ in vna maxilla vt habet̄ Joh xviij. c. non prebuit aliam maxillam p̄cussori. sed eum caritatiue correxit dicens si male locutus sum testimonium p̄hibe de malo. si autem bene cur me cedis. Est ergo verbū p̄dictum secūdum animi preparationem intelligendum. s. vt sic percussus sit dispositus in anima adhuc sustinere maiores percussiones et iniurias in casibus predictis. s. quādo est ibi bonum necessarium vel supererogationis. Ad illud autem quod obijcitur ꝺ xp̄ianis legem xp̄i non obseruantibus. Dicendum ꝙ ex eorum malicia non peioratur lex euāgelica sicut nec lex in monte synai data p̄ hoc ꝙ iudei satis cito post eius datōē fecerunt et adorauerunt vitulum cōflatilem Exodi. xxxij. c.

Contendit iudeus ꝓbare q lex euangelica non est lex vera quia dat concilium dilectionis inimicorū.

Undecimum argumentum iudeorum ex euangelio sumitur ex illo verbo Math. quo supra. Audistis qa dictum est antiquis. Diliges ꝓximū tuū et odio habebis iimicū tuū. Ego aūt dico vobis diligite inimicos vestros et benefacite his qui oderūt vos etc. Ex hoc dicūt iudei Videtur q ihūs nazarenus destruxit diuinū pceptū qr dn̄s mādauit filijs israel. ne amicitias vel federa contraherent cū habitatoribus terre chanaan qui erāt inimici eorū nec quererent eis bonū. vt habetur Numeri xxiiij. oppositum dicit ihesus vt patet manifeste ergo est destructor diuini precepti. p responsione ad istud iudaicum argumentū sciendū est q doctores hebrei circa hoc errabant. Ex hoc enī q preceptū est Leuitici. xix. Diliges ꝓximum tuū sicut teipsum. arguebant a contrario sensu q debebant odire inimicū sed hoc est falsum quia omnis homo ex caritate diligendus est. inquantū ad imaginē dei est et capax ipsius per cognitionem et amorē. Amicitia enim caritatis fūdatur super cōicatione supernaturalis beatitudis. Et iō oīs intellectualis creatura que in actu vel in potentia est beata est ex caritate diligenda. Mali autē homines q̄diu sūt in via sunt in potentia veniendi ad beatitudinem. Et ideo licet eorum malicia sit odiēda. ipsa tamen natura possibilis beatificari est diligenda. et hoc est quod dicit saluator diligite inimicos vestros bona. s. grē et glīe eis optando. Alia autem non sunt eis optāda nisi in quadā generalitate inquantū valent ad eorum salutē qd̄ soli deo est notū qr oībus alijs pōt homo bene vel mali vti. et ideo circa hoc non ē aliquid determinate petendū sed sub conditōe. s. inq̄tū valet ad eorū salutē. Sequitur benefacite. benefacere ē effect⁹ dilectōis. Et iō sicut tenemur diligere inimicos q̄tū ad bona grē et glorie ita tenemur in effectu salutē eorū modo dbito et possibili pcurare. Quod aūt benefacere odientibus et inimicis est laudabile p3 non solum per sanctos patres noui testamenti sed etiam veteris Esaias enim regi gerare et viris eius qui eū oderant et expulerāt fecit cōuiuiū magnū Gen. xxvi. c. Joseph fratres suos qui eū occidere voluerunt et tandē in seruitutem que ē mors ciuilis vendiderāt dulciter recepit et pauit. Dauid saulē ipsum persequentem ad mortem bis a morte liberauit primo Reg. xxiiij. c. et. xxvij. Helyseus syros eū sequētes ad mortem a rege israel interfici ꝓhibuit et potu iussit refici et sic ad suū dominū remitti libere. iiij. Reg. c. vi. hoc etiā patet per scripturā veteris testamēti. Exodi. xxiij. c. Si occurretis boni inimici tui aut asino erranti reduc ad eū. Item ibidem si videris asinū odientis te iacere sub onere non ptransibis sed subleuabis cū eo. Item prouerbiorum. xxv. ca. si esurierit inimicus tu⁹ ciba illū. si sitit da ei aquā bibere. prunas .n. congregabis super caput eius et domin⁹ reddet tibi. Itē psalmo. cxix. Cū his qui oderant pacē eram pacificus etc. Si autem contra dicta arguitur de habitatoribus chanaā de quib⁹ inhibuit filijs israel ne contraherēt amicitias cū eis sed eos occiderent. Dicēdū q illi erāt ydolatre pessimi ꝓpter qd̄ mortē meruerunt sm iudiciū dei. Et ideo filij israel occidentes eos non fecerunt ex odio sed ex mandato dei et iusticie zelo cū ipsis nō erāt amicitie contrahende ad viciū ydolatrie.

Contendit iudeus ꝓbare q ihūs xps nō est verus deus qr relaxauit substantiā obseruantiā sabbati.

Erciūdecimū argumētū iudeorum ex euāgelio sumitur ex illo Math. xv. In illo tēpore Abijt ihūs sabbato p sata. discipuli autē ei⁹ esuriētes ceperūt vellere spicas et manducare. pharisei autem vidētes dixerūt ei. Ecce discipuli tui faciūt qd̄ nō liceat facere sabbatis. At ille dixit eis. Non legistis qui fecerit dauid quando esurijt et qui cum eo erant et quō ibi intrauit domū dei et panes propositionis comedit. qd̄ nō licebat ei edere neq3 his qui cū eo erant nisi solis sacerdotibus. et non legistis in lege quia sabbatis i tēplo sacerdotes violāt sabbatū et sine crimine sunt dico vobis q templo maior est hic etc. Ex dictis arguūt iudei quadrupliciter. Primo si ihūs est de⁹

vt dicūt xp̄iani quō relaxauit obseruantiā
sabbati cū ipse prius eā p̄ceperit Exod. xx.
ca. Memēto vt diem sabbati sanctifices. igi
tur aut ipse nō est deus cuius cōtrariū affir/
māt xp̄iani aut deus est mutabilis relaxan
do quod ipse p̄ceperat maxime tan ꝙ legitti
mū sempiternū cuiusmo di ē obseruatio sab
bati. Itē. ij. exēplū quod adducit de dauid
non est conueniens primo q2 discipuli non
erant in tanta necessitate famis sicut dauid
et eius viri. Secūdo q2 dauid tūc transgredi
ens sabbatū transgressionē tūc nō reiterauit
Itē. iij. si excusauit hāc dauid trāsgressionez
eadē ratione debet excusare adulteriū ei⁹ cū
bersabee et homicidiū vrie. Itē. iiij. exēpluz
quod adducit de sacerdotib⁹ nō est ad ꝓpo/
sitū sacerdotes. n. opabantur sabbato in tē/
plo accēdēdo ignē vel potius nutriēdo. hoc
autem non erat prohibitum sed solum ī ha
bitationibus hominū sicut dicitur Exodi.
xxxv. c. de sabbato ignē nō accedentis in cū
ctis habitaculis vestris. tēplū aūt nō inclu/
ditur in generalitate habitaculorū hominū
Ad primū argumētū dicendū ꝙ magis est
ad ꝓpositū Nā ille qui dat p̄ceptū pōt in il/
lo dispēsare i casu et totaliter reuocare. Et iō
ihūs inꝙtū de⁹ potuit hoc facere ꝓpter qō
subdit de seipso dn̄s est filius hoīs et etiam
sabbati. Itē idem in persona est filius dei et
filius homīs sicut supra ꝓbatū est. ꝙ autez
tēpore veteris testamēti dn̄s dispensauerit ī
obseruātia sabbati patet Josue. vi. vbi dici
tur. ꝙ de mādato dn̄i Josue et viri bellato/
res circuierūt orbē Jerico septē diebus con/
tinuis armati et sic oꝑtuit ꝙ dies sabbati
fuerit vna de illis. Et in libro apud hebreos
auctētico qui dicitur cedarollā. i. ordo seculi
dicit̄ ꝙ die sabbati fuit p̄liū Jerico. et hoc
satis innuitur ex textu Josue. vi. vbi dies ille
dicit̄ vn⁹ q̄ ꝓprie dicitur de sabbato. Et illo
die circuierūt Jerico septē vicib⁹ et in vltio
circuitu corruentib⁹ muris intrauerūt et iter
fecerūt oēs habitatores vrbis. Itē. iij. Reg.
xix. dicitur ꝙ helyas ābulauit in fortitudie
cibi illius quadraginta dieb⁹ et quadragin
ta noctib⁹ cōtinue et sic pluries ābulauit in
sabbato ex volūtate dei. Quod arguitur vl/
tra ꝙ de⁹ sit mutabilis non valet. Nā imuta
bilis exn̄s opat̄ mutabilia opera sicut i cor/
poreus existens corporalia facit. Et ꝙ vltra
dicitur ꝙ sanctificatiō sabbati fuit p̄cepta ad
semꝑ nō est verū. nā vbi de ipsa scribit̄. Exo.
xxxi. c. pactū est sempiternū in hebreo habet̄
pactū est heollā. i. in seculū qd̄ nō significat
eternitatē sed temp⁹ logū cōiter acceptum et
hoc modo dicitur Hieremie. ij. c. A seculo ꝯ
fregisti iugū meū. i. ab antiquo tp̄e et in he/
breo habetur heollā cōfregisti. etc. i. a seculo
Aliquando vero accipitur ꝓ tēpore indeter
minato qd̄ tamē pōt eē satis breue sicut De
utro. xv. dicitur ꝑforabis aurē eius in ianua
dom⁹ tue et seruiet tibi vsq3 in eternū. et i he
breo habetur ꝑforabis etc. et erit tibi seruus
heollā. i. in seculū et hoc tēp⁹ poterit eē bre/
ue vel longū. vnde dicit hic glo. hebraica he
ollā. i. cūctis dieb⁹ seculi domini vsq3 ad iu/
bileū. Si ei infra ānū a ꝑforatione auris ser
ui moreret̄ dn̄s fiebat liber a seruitute. et si vi
ueret vltra ānū iubileū. seruus tamē fiebat
liber in āno iubileo. Ptz igitur ex dictis ꝙ
obseruatio sabbati nō est p̄cepta ad semper
sed ad tempus. Et ex hoc ptz ꝙ illi q̄ ꝓ hac
dictione hebraica trāstulerūt eternū vel sem
piternū dederūt simplicib⁹ occasionē errādi
circa obseruationē sabbati et circūcisionis.
Ad secūdū qd̄ vltra arguitur de discipulis
ihū spicas vellentibus ꝙ peccauerunt nō ē
verū. nō. n. peccauerunt ratione facti q2 scribi
tur Deutro. xxiij. c. Ingressus vineā ꝓximi
tui comedes vuas quātum tibi placuerit. et
idē intelligēdū ē de granis bladi. et de alijs
fructib⁹. nec peccabant ratiōe tp̄is. s. diei sab
bati. nā eorū esuries eos excusabat. Posset
etiā probabiliter dici ꝙ simpliciter hoc pote
rant in die sabbati. Non eni peccabant rōne
comestionis q2 comedere in die sabbati lici
tum erat omnibus iudeis nec rōe excussiōis
granorū de spicis que ē quedā p̄paratio ci/
bi licet p̄paratio cibi ꝑ decoctōnē eēt ꝓhibi/
ta fieri in die sabbati Exodi. xvi. et. xxxviij.
quia ibi est longus labor et distractio. s. cō/
positio lignorū. et accēsio ignis. positio va/
sorū ad ignē et sollicitudo circa decoctionez
vt fiet oꝑtune. tamē alique p̄parati ōes ꝑui
laboris et parue distractionis in die sabba/
ti poterant fieri vt pote. Cibū decoctum die
p̄cedenti disponere in vasis et ponere super
mensam. et ꝑ cōsequēs licitū erat ponere mē
sam et mappā et similia. Similiter illa que
cruda comedebantur vt herbe licite erant la
uare. vellicatio autē spicarū non videtur esse
magis laboriosa seu distractiua sed minus

et per consequens licita. Quod aūt vltra arguitur ꝙ dauid et viri eius erāt i maiori necessitate famis ꝙ discipuli ihesu nō videtur verisimile habebant. n. aliquā pecuniā vel aliqua pignora ad habēdū cibum aliunde. que discipuli non hēbāt quia sine pecunia et pera et cū simplici veste necessaria incedebant. Unde nec achimelech summus sacerdos quesiuit de necessitate dauid et virorū suorum ad hoc ꝙ daret eis licite panem sanctū sed solū de mūdicia eorū maxime a mulieribus: vt prīo Reg. xxi. c. patet. Quod autē innuitur vltra ꝙ dauid peccauit panes illos comedendo ptz esse falsum non solum p verbum saluatoris factum excusantes sed etiā p scripturā veteris testamēti q̄ n̄ reprobat dauid comestionē. nec achimelech concessiōez et q2 summus sacerdos erat nō eēt verisimile ꝙ ignoraret quid esset licitū vel illicitum circa obseruantiā sabbati ipse autē dixit si mūdi sunt pueri maxime a mulieribus manducent quasi dicat fames supposita dicta mūdicia facit comestionem licitam. Ad terciū cum dicitur ꝙ eadem ratione ihesus debuit excusare vel relaxare adulteriū cū bersabee et homicidiū vrie. Dicēdū ꝙ est falsum. nā ista sunt per se mala nec possunt bene fieri ꝓpter quod in talibus nō habet locū dispensatio. Ad quartū cū dicitur de sacerdotibus in templo manualiter operantibus et licite nō solū accendendo ignem vel potius nutriēdo sicut p̄cipitur Leuiti. vi. c. ignis in altari meo semper ardebit quem nutriat sacerdos subijciens ligna mane per singulos dies s3 etiam hostias lauādo et super altare cremādo et hoc rōe templi vel potius diuini cultus ibi fiendi eadem rōe vel maiori discipuli p̄sente ihesu et eos licentiā te poterāt licite vellere spicas. dato ꝙ alias esset illicitum q̄d tamen non est bene clarum vt supradictum est ideo subdit saluator. Dico autem vobis quia maior est templo hic. De causa autem quare fuit mutatum sabbatum in diem dominicam. quare etiā talē diem correspondētem saturno obseruant iudei et quomodo iudei iam non obseruant sabbatum preceptum a moyse sed reductum a dyabolo dictū est supra in isto tercio libro consideratione quarta argumento quinto.

Contendit iudeus probare ꝙ ihūs xp̄s non est verus deus et vnus cum patre quia confitetur patri.

Undecimū argumētū iudeorū ex euangelio sumitur ex illo verbo Math. xi. Confiteor tibi pater dn̄e celi ac terre. Et sequitur omnia mihi tradita sunt a patre meo. Arguūt ergo sic xp̄iani dicunt ꝙ filius et pater vnū sunt quō ergo dicitur confiteri corā patre suo deberet magis dicere corā seipso. Itē si omnia sunt tradita a patre ergo nihil habet ad seipso et sic ex se est oīno deficiens. Ad primū supra declaratū est argumēto. xxij. quarte considerationis huius libri per scripturas hebreorū ꝙ christus est deus et homo. de9 ab eterno et homo ex tēpore. Itē declaratū est supra libro primo in appitione. xij. thesaurū ꝙ ihūs nazaren9 est ver9 christus. et q2 in eo sunt distincte nature ideo fm ꝙ deus dicit Johannis x. Ego et pater vnum summus scilicet in essentia. distincti tamen in personis. secundū autem ꝙ homo dicit Johānis. xxiiij. pater maior me est et sic orat coram patre et confitetur. Quod autem subditur si habet omnia a patre. ergo ex se est omnino deficiens. Dicendum ꝙ hec propositio est vera: christus inquantum homo est creatura omnis creatura sibi relicta in nihilum caderet sicut ē de nihilo. Et iō potest ista concedi cū reduplicatione xp̄s inquantum homo nihil est ex se sed omnino deficiēs. Si autē ex dictis aliquis arguat ꝙ idē sequitur de xp̄o inquātū deus q2 quicquid habet filius inquantum deus habet nascendo et per consequens habet illud a patre. et sic ex se nihil est sed ē oīno deficiens. dicendū ꝙ non sequitur quia filius a patre accipit idem esse cum eo. nam diuinum esse non est multiplicabile. et ideo sicut pater est necesse esse sic et filius et sic nō pōt dici deficiens. nam eādem deitatem. potentiam. sapientiam. et sic de alijs absolutis habet cum patre. Quod autem in diuinis sit pater et filius non solum patet ex nouo testamento sed etiam ex veteri. Esaie. ix. filius datus est nobis et vocatur nomen eius admirabilis consiliarius deus fortis et cetera ex quo patet ꝙ in diuinis est filius et per cōsequēs pater q2 relatiue dicitur adinuicē et

posita se ponunt et perēpta se pimūt. Nō ei
pōt dici ꝙ deꝰ filius sit filius alicuiꝰ creati vl'
finiti nō tamē sunt duo increati aut duo im
mēs. sicut nec duo dij sed vnus icreatꝰ et vnꝰ
īmēsus nullā.n. distinctionē habēt in deita
te sed solū in personali ꝓprietate. De trinita
te personarū et vnitate essentie .dictū est su/
pra argumēto.xxiij.quarte consideratonis
huius libri quantum sufficiat ad ꝓpositū hu
ius libri.

Contendit iudeus ꝓbare ꝙ ihūs xp̄s n̄
est deus quia contradicens sibi est īstabilis

Uintūdecimū argumētū iudeoruꝫ
ex euangelio sumitur ex illo verbo.
Math.viij. Cū aūt descēdisset ihūs de mō/
te secute sunt eū turbe multe et ecce leprosus
veniens adorabat eū dicens. Dn̄e si vis p̄t
me mundare etc̄. Sequitur et ait ihūs illi. vi
de nemini dixeris sed vade ostende te sacer/
doti et offer munꝰ quod p̄cepit moyses. Ex
his arguit sic iudeus Jhesus voluit sacrifi/
cium qd̄ fiebat in emūdatione leprosi. Ali/
bi vero.s. Math.ix.et.xij.c. dicit miam volo
et nō sacrificiū et sic contradicit sibi et est in/
stabilis in voluntate. Itē idē arguitur ꝑ hoc
ꝙ dicit mundato a lepra vade nemini dixe/
ris etc̄. et alibi.s. Luce.viij.c. dicit vade ad
tuos et narra quāta tibi fecerit dominꝰ. iteꝫ
alibi.s. Math.x.et Luce.xij.dixit. Qui me
confessus fuerit corā hoibꝰ confitebor et ego
eū corā patre meo. et sic patet ꝙ voluit sua
facta celari et publicari que sunt contradic/
toria. Ad primū dicēdū ꝙ non valet. nā ea
dem rōe per scripturā veteris testamēti quā
iudeꝰ cōfitet̄ eē verā ꝓbaret̄ deū eē mutabilē
quia Gen̄.viij.c. dicit̄ de sacrificio noe. Odo
ratusq3 est dominꝰ odore suauitatis et sic fu/
it sibi placitū. Itē in Exod. leuitico et alijs
libris veteris testamēti precepit deus sibi of
ferri sacrificia tanq̄ sibi placita et Esaie.i.c.
dicitur holocausta arietū et adipē pinguiuꝫ
et sanguinē hircorū et vitulorū nolui et psal
mo.xxxix. sacrificiū et oblationē noluisti etc̄
hec.n. non arguunt dei mutabilitatē. Nam
ipse īmutabilis mutabilia operat̄ sicut i cor/
poralis corporalia. Quod aūt ihūs dixit al
legando dictū orec ꝓphete.vi.c. miam volo
et nō sacrificiū non dixit hoc sacrificia vete/
ris legis reprobādo habebāt eni tūc cursuꝫ
suū et habuerant vsq3 ad mortē xp̄i Sꝫ hoc
dixit opera mie sacrificijs preponendo. naꝫ
habent duplicem bonitatem .vnam ex gene
re quia sunt virtutis moralis. aliam ex cari/
tate quia quando fiunt ex caritate habēt bo
nitatem merite vite eterne Sacrificia vero ve
teris legis non habebant bonitatem nisi ex
fide et dilectione offerentiū. idō dicitur Gen̄
iiij.c. respexit dominus ad abel et ad mune
ra eius. quasi dicat. munera fuerunt accep/
ta sibi propter bonitatem offerentis. Quod
autem isto modo intellexerit ꝓpheta vel po
tius dominus ꝑ ꝓphetā patet per textū ibi/
dem qui talis est. misericordiā volo et nō sa
crificiū et sciam dei plusq̄ holocaustū. Per
hoc ꝙ dicit plusq̄ holocaustū que sunt que
dā sacrificia patet ꝙ non loquebatur holo/
causta reprobando sed eis sciam dei preferē
do et eodē modo de operibus misericordie
respectu sacrificiorum. Et hoc idem patet
Esaie primo capi. Postq̄ dixerat dominus
holocausta arietum et adipē pinguiū et sā
guinē hircorū aut vitulorum nolui. Subdit
querite iudicium subuenite oppresso. iudica
te pupillo. defendite viduā. et venite et argu
ite me dicit dominus. Si fuerint peccata ve
stra vt coccinum quasi nix dealbabuntur etc̄
Ex quo patet manifeste ꝙ opera miseicor/
die et iusticie magis erant deletiua culpe et
meritoria glorie habende xp̄i tempore q̄ sa
crificia legis. Quod autem arguitur ꝙ ihūs
aliquando voluit facta sua celari. et aliquā
do publicari fuit valde rationabile. Nam
omnis eius actio fuit nostra instructio. Ex/
pedit autem imperfectis opera sua celare ne
per vanam gloriam extollantur. et expedit a
liquando maxime perfectis opera sua bona
in publico ponere ad dei gloriaꝫ et proximi
edificatōꝫ Quātū ad primū dicit ihūs. M.
vi. te autem faciente elemosynam nesciat si/
nistra tua quid faciat dextera tua. Et q̄tū
ad secundum sic luceat lux vestra coram ho
minibus vt videant opera vestra bōa et glo
rificent patrem vestrum qui in celis est Ma/
thei.v. Sic etiam patres veteris testamenti
aliqua bona opera fecerūt occulte et aliqua
bona publice Helyas ei filiū vidue sarepte
ne suscitauit secrete in suo cubiculo ad ꝯso
la ōnē mr̄is vidue.iij. Reg.xvij.c. et ignē d̄
celo fec̄ d̄scēder̄ sup̄ holocaustū suū ad d̄cla
ratōꝫ diuitat] vc publice.s. corā rege achab

et p̄opulo israel.iij. Reg.xviij.c. similiter helyseus multiplicationē oley ad vidue sustentationē et filiorū eius et ad satisfactionē creditori fiendam fecit secrete: s. clauso ostio vt habetur.iiij. Reg.iiij.c. et milites syrie volētes eū capere acrisia ꝑcussus duxit eū ī medio samarie corā rege israel et populo ciuitatis vt habetur.iiij. Reg.vi.ca. Patet igitur ex p̄dictis ꝙ ihūs rationabiter aliqua facta sua bona publicauit et aliqua occultauit.

Contendit iudeus probare ꝙ pater filiꝰ et spiritussanctus non sunt vnius essentie qꝛ vnum peccatum dimittitur ab vna persona quod non dimittitur ab altera.

Extūdecimū argumētū iudeorum sumit̃ ex euangelio ex illo loco. M.xij. omne peccatū et blasphemia dimittetur hoībꝰ. spūs autē blasphemie non dimittet̃. Et quicūq; dixerit verbū cōtra filiū homis dimittet̃ ei. qui autē dixerit cōtra spiritūsanctū non remittetur ei. neq; in hoc seculo. neq; in futuro. Ex his arguit sic iudeus: Uos xp̄iani dicitis ꝙ pr̄ et filiꝰ et spūssanctus sūt vnius essentie et vnius volūtatis. quō ergo dicitur verbū seu blasphemia cōtra spūmsanctū et nō contra filiū et patrē. et quō vnꝰ dimittit peccatū vel blasphemiā sine alio. Hec enī que videntur haberi ex verbis ihū implicant contradictionem si sunt vnius essētie et vnus blasphemator et alter non. seq̄t̃ ꝙ idē blasphemat̃ et nō blasphemator et si sūt vnius volūtatis et alter remittit et alter non seq̄tur ꝙ idē remittit eidē blasphemāti et nō remittit que sunt contradictoria. Item de aīa blasphemantis ipsum xp̄m sep̄ata quero dicit iudeus vbi sit. s. in celo vel in gehēna. Si dicatur ꝙ in celo sequitur ꝙ spūssanctus impotens est ad puniendū blasphemiam illatam sibi et ab eo non remissam. Si autē dicat ꝙ est in gehēna sequitur ꝙ pater et filiꝰ sunt īpotentes ad saluandū eā cum remiserint blasphemiam. Itē si duo remittunt scz pater vel filius et spūssanctus non remittit quid ꝓficit blasphemanti et quid sibi nocet si spūssanctus non remittit. ex quo pater et filius remittunt ei. Ex his ergo que vident̃ friuola et contradictionē īplicātia q̄ tam sequūtur ex verbis ihū nazareni concludit iudeus ꝙ eius doctrina nullius sit momēti. Satis patet intelligentibus ꝙ obiectiones iste ꝓcedūt ex imaginatione falsa circa articulum sancte trinitatis q̄ articulꝰ satis est declaratꝰ supra.c.xxiij. quarte considerationis huius tercij libri ex scripturis hebraicis. nō solum ꝙ in essentia diuina sint plures sed ꝙ sunt tres et solum tres. nec est contra intentionē antiquorum hebreorum dicere pluralitatē in deo dum tamen vnitas essentie teneatur ꝙ nos xp̄iani tenemus firmiter et confitemur fideliter his ergo suppositis respondendum est ad obiectiones. Circa quod sciendum est ꝙ saluator Mathei.xij. distinguit blasphemiam contra filium hominis a blasphemia contra spiritūsanctum. Primam vocans verba iudeorum nequiter prolata ꝯtra benignitatem humāitatis sue. Comedebat enim et bibebat cum hominibus etiam aliquando cum peccatoribus sicut clementissimus medicus cum egrotis et propterea iudei vocauerunt eum voracem et potatorē vini publicanorum et peccatorum amicum vt habetur Mathei.xi.c. Et hāc blasphemiam dicit saluator remissibilem eo ꝙ erat excusabilis in parte ex consideratione fragilitatis humane. Secundam vero blasphemiam vocat verba contra deitatē suā nequiter dicta. Uidentes enim ab eo fieri expulsiōes demonum. illuminationes cecorum. suscitationes mortuorum et similia que non poterāt fieri nisi virtute diuina. Iudei tn̄ ea nequiter attribuebāt virtute demonis dicētes Math.xij.c. Hic demōia nō eijcit nisi ī beelsebuth principe demoniorum et hanc blasphemiā dixit saluator irremissibilem. n̄ simpliciter sed de difficili remissibilē. Nā ex p̄te blasphemantium non erat aliqua excusabilis rō in toto vel in p̄te qꝛ talis blasphemia contrariatur principio remissionis peccatorū ꝙ ē virtꝰ diuina et qꝛ eadē deitas est in tribꝰ personis Iō blasphemans contra vnam ꝑsonā blasphemat etiā cōtra aliā. et similiter quia eadem bonitas est in tribus iō vna persona non remittit sine alia. Nam op̄a trinitatis sunt indiuisa. Remissio tamen peccatorum aliquando persone spiritussancti attribuitur. quia principium remissionis huiusmodi ē bonitas que est attributū spūssācti. P3 igit̃ ꝙ obiectiones iudei supp̄rapositē ꝓcedūt ex falsa imagīatiōe. Restat autē ondere ꝙ irremissibile dupl̄r dr̃ vno mō io

tradictorie. i. nullo modo remissibile Alio modo cōtrarie. i. de difficili remissibile hoc modo p3. v. meth. vbi dicitur ꝙ īpossibile et intransibile. vno modo dicitur quod nullo modo pōt fieri vel transiri. Alio mō q̄ð d̄ difficili pōt hoc etiam declaratur de cōi mō loquendi. Dicitur enī de ceco pfecto ꝙ non pōt videre simpliciter et de cecutiente ꝙ non pōt videre q: videt cū difficultate. Tercio modo hoc declaratur et mō loquēdi scripture veteris testamenti. Josue. n. considerās difficultatem populi ad bonū et pronitatez ad malum dixit Josue vltimo. ca. non poteritis seruire dn̄o etc̄. non intellexit de īpossibilitate simpliciter sed de difficultate. Nam sibi subditur ꝙ iusit sed' inter populum et deum vt seruiret domino. Item Hieremie. xiij ca. Si pōt ethiops mutare pellem suam et pardus varietates suas et vos poteritis bene facere cū didiceritis malū. Quod. n. ethiops et pardus possunt mutare pelles suas hoc est impossibile simpliciter. Sed ꝙ assuetus ad mala reuertatur ad bene agendum n̄ est īpossibile sed difficile eo ꝙ habitus viciosus inclinat ad malū agendū per modum nature. Exemplū autē habet in manasse rege qui dū vixit fuit assuetus ī pessimis et tm̄ finaliter reduct' fuit ad bonū virtutis vt p3 ij. paralip. xxxiij. et ī fine libri vbi ipsius ponitur oratio. Quod aūt iudeus querit vltio de aīa blasphemātis vbi sit. Dicēdū ꝙ si recessit a corpore cū peccato blasphemie est in inferno. Si vero recessit totaliter expedita ꝙ tū ad culpā et penā est in celo. Si autē recessit liberata a culpa sed adhuc ad penā temporalē obligata detinetur ad tempus in purgatorio donec purgetur et sic ad gloriā trāsferatur nec aliqua persona diuina est īpotēs ad saluādū eū. vel puniendū. q: sicut tres p̄sone sunt vnus deus ita sunt vn' omnipotens ad faciendum de creatura quicquid placet sibi ſm ordinē sue sapientie et iusticie

Quod ihūs xp̄s nō ē ver' deus q: dicēns ꝙ venit saluare quod perierat cōtradicit sibi ipsi loquens parabolice

Decimūseptimū argumentum iudeorū ex euangelio sumitur ex illo loco. Math. xviij non est volūtas ante patrez vestrum qui in celis est vt pereat vnus d̄ pusillis istis. et ibidem premittitur venit filius hominis saluare quod perierat. Itē. Mat. xiij. c. dicitur. Jō in parabolis loquor eis q: videntes non vident et audientes non audiunt neq3 intelligunt. Ex his arguit sic iudeus Si venit ihūs saluare quod perierat vt dicit et tamen loquebatur peccatoribus parabolice vt non intelligerent nec per consequens conuerterentur vt ibidem vt in euangelio sb ditur. Jsta sibi videntur manifeste contradicere. s. ꝙ quereret salutem peccatorum et nō quereret nec vellet. Item istud vltimo dictū destruit verbum domini ezechielis. xviij. c. Nolo mortem peccatoris sed vt magis conuertatur et viuat. Dicendum ꝙ xp̄s non semper loquebatur turbis parabolice sed aliquādo plane et aperte tractans ea que sunt d̄ necessitate salutis vt patet Mat. v. capi. et. vi. et. vij. vbi tradit formam pfectōnis euangelice. Sed quoniam frequenter ad eius predicationem veniebant homines maligni n̄ ad discendum sed ad insidiandum ei. Jdeo tunc loquebatur parabolice vt non intelligerent ne daret sanctum canibus et poneret margaritas ante porcos. Aliquando etiam fidelibus et deuotis loquens parabolam premittebat et postea exponebat vt ex premissione parabole veritas gratiosius caperetur. et hic modus communiter in ecclesie predicationibus obseruatur. Patet igitur ꝙ ihesus aliquādo loquebatur parabolice et aliquando plane et hoc rationabiliter nam ezechiel et alij prophete freqūeter vtroq3 modo loquebantur vt patet eorum libros intuenti. Moyses etiam aliquando loquebatur populo velata facie aliquando vero sine velamine. Item iudeus arguens contra ihesum eo ꝙ dicit in parabolis loquor eis vt videntes non videant. et cetera. Arguit contra deum veteris testamenti et per consequens seipsum dicit enim. Dominus Esaie. vi. capitulo: Exceca cor populi huius et aures eius aggraua. quam auctoritatem. Jhesus ita allegauit tan ꝙ impletam in sua predicatione per quam simplices et illitrati fuerunt illuminati apostolis: et sacerdotes et scribe fuerunt excecati. De cā huius cecitatis dictū fuit supra considerat ōne prima huius tercij libri. Nec obstat ꝙ verbu

Esaie sunt hic aliqualiter mutata. Nā apostoli et euangeliste allegātes scripturā veteris testamenti magis curauerūt allegorie sēsum q̄ verba. Hec autē excecatio fuit ab antiquis doctoribus iudeorū exponētibus in libro Af e.i. decoris illud quod dixit moyses Deutro.xxxij.c. generatio praua atq̧ peruersa heccine reddis domino popule stulte et insipiens. glo. stulte in his q̄ pcesserunt insipiēs ad futurū seculū per quod itelligitur tps messie in glos hebraicis vbiq̧. Quod autem vlterius dicit ihm̄ destruere verbuȝ domini dicentis. Nolo mortē peccatoris etc̄ nō valet. Nam in populo sunt aliqui peccatores penitentes et aliq̄ obstinati. De penitentibus dicit dominus verbū istud et multa cōsimilia. De obstinatis vero dicit cōminationē asperā et totalē destructionē. Job. xxi.c. ducūt in bonis dies suos et in puncto ad inferna descendunt et hoc patet per effectum de chore et sibi adherentibus Numeri xvi. Et ideo si arguit iudeus ipsum destruxisse domini verbū eadē ratione sequitur q̄ destruit de⁹ verba sua qd̄ ē iniquū et cōtra se ipsum maxime in verbis vbi in eodē cōtextu littere talis modus loquēdi cōtrari⁹ de obstinatis et penitētib⁹ frequēter īuenitur. vnde Exod.xxxij.c. dicit. Ego occidā.s. obstinatos. et ego viuere faciā.s. penitentes. et psalmo.lxxvij. Cum occideret eos querebāt eū et reuertebantur etc̄. Occasio refertur ad obstinatos peccatores. Reuersio vero ad penitentes qui aliorū pena territi reuertebantur et penitebant.

Contendit q̄ ihūs xp̄s non est deus q̄a orauit.

Decimūoctauū argumētū iudeoruȝ ex euāgelio sumit̄ ex illo verbo. M. xxvi.c. tūc venit cū illis ihūs in villā que dicitur gethsemani et dixit discipulis suis. sedete hic donec vadā illuc et orem. Ex hoc arguit sic iude⁹. Si ihūs est deus quomodo orauit. ipsius enim dei non est orare sed ab alijs orari vt sic liceat loq̄. p supi⁹ dicta facilius istud argumētū iudaicū soluit̄. q̄r declaratū est supra p scripturas hebreorū q̄ messias ī veteri testamēto pmiss⁹ futurus erat ver⁹ homo et ver⁹ de⁹ in vna psona. Itē q̄ redēpturus erat mūdū p passionē suā in humana natura. Itē q̄ ihūs nazarenus est ver⁹ messias iudeis pmissus. Ideo habuit corpus passibile et mortale p nr̄a redēptiōe vsq̧ ad suā resurrectionem. In qua habuit corpus imortale et gl'iosum. Dicendum ergo q̄ ihūs nazarenus in humāitate pro nobis assumpta in qua est mīor p̄re orabat eū pro nobis sicut scribitur Esaie.liij. et p trāsgressoribus orauit vt.s. non periret. quod capitulum intelligitur de xp̄o ad litteraȝ sicut supra sepe declaratum est. Orauit etiam pro seipso Johānis.xvij.c. pater clarifica filium tuum etc̄.

Contendit q̄ ihūs xp̄s nō ē deus q̄r fuit tristis et timuit.

Decimūnonū argumentum iudeoȝ ex euāgelio sumit̄ ex illo loco Ma. quo supra Assumpto petro et duob⁹ filijs zebedi cepit tristari et mest⁹ esse. tunc ait illis Tristis est aīa mea vsq̧ ad mortē: sequitur. pcidit in faciē suam orans et dicens. Pater si possibile est transeat a me calix iste. Ex his arguit iude⁹ dupliciter. Primo sic: Quis vn q̄ audiuit de deo loqui trementē et timēte cū de⁹ sit oīpotens ad faciendū quod vult sine difficultate. Si autē dicatis q̄ iste timor et tremor in carne fuit sed non in anima: q̄s est ita fatuus qui ignoret carnē dolere et timere nisi per animam. Itē.ij. per hoc q̄ dic transeat a me calix iste etc̄. patet q̄ in eo non fuit virt⁹ ad saluandū vitā suā et carnem. respōdetur psupposito q̄ sepe supra declaratū est q̄ ihūs est ver⁹ deus et verus hō. Ad primū dicitur q̄ timor et tremor et similia ñ fuerunt in natura diuina quia hoc est impossibile nisi tm̄ methaphorice sic Gen̄.vi.c. dicitur. et tactus dolore cordis intrinsecus delebo inquit hominem quē creaui a facie terre. Similiter nec in natura humana q̄tū ad ptem anime superiorem que est intellectiua In qua ihesus ab instāti sue conceptōis fuit comprehensor et summo gaudio fruebat̄. Sed q̄tum ad partem anime inferiorem q̄ dicitur sensitiua et est in organo corporali in qua ihesus fuit viator fuerunt predicta ad opus nostre redemptiōis. et vt in ipso ostenderetur vere natura sensibilis contra futuros hereticos qui dicturi erant q̄ christus non habuit corpus passibile sed celeste:

Ad secūdū cum inducitur transeat a me calix iste. Dicēdū ꝙ hec petitio erat sensualitatis sicut mouentis q̄ naturaliter horret mortem sed erat rationis sicut ꝓponētis tā ꝑ quā tū ratione ihūs acceptabat mortē quia volūtas rōalis in eo erat totaliter volūtati diuīe cōformis. Ideo dicebat verūtamē non mea sed tua volūtas fiat: et accipitur hic volūtas ꝓ appetitu sensitiuo. quē appetitū intellectꝰ superabat. Ideo de ipso scribitur Esaie. liiij ca. Oblatus est qꝛ ipse voluit. in hebreo sic habetur in angustiatus est qꝛ ipse voluit. et infra eodem ca. dicitur ipse tradidit in mortē animā suā et cū sceleratis reputatus est: et ꝓpter hoc dicebat math. xxvi. c. Spūs q̄dē ꝓmptus ē. i. volūtas rōis ꝓmpta ē ad mortē caro aūt īfirma. i. sensualitas. et hoc iuenitur nō solū ď ihū nazareno. sed etiā ī martirībꝰ in nouo testamēto sicut patet de multis et etiā in veteri testamento. De machabeis ab antiocho tormētatis. et de heleazaro de quo dicitur. ij. Machabeorū. vi. c. sed cū plagis perimeretur ingemuit et dixit. Domine q̄ hēs sanctā sciam tu scis qꝛ cū a morte possim liberari graues corporis sustineo dolores. ſm animā aūt. i. secūdū ꝑtem anime superiorē libenter hec patior. Quod autem arguit iudeus ꝙ caro non dolet timet et tristatur nisi per animā hoc est verū de anima sensitiua. sed quia nescit distinguere inter sensū et intellectū ideo facit ridiculosum argumētum.

Contendit iudeus ꝙ xp̄us non est deus quia iuit ad ficulneam ad ꝑquirēdū fructus que nō habebat nisi folia et qꝛ maledixit ei cū nihil nocumenti sibi fecerat.

Icesimū argumētū iudeorū ex euāgelio sumit̄ ex illo qď scribitur. M. xxi. Mane autē reuertens in ciuitatem esuriit et vidēs fici arborē vnā secꝰ viaz iuit ad eā et nihil inuenit in ea nisi folia tātū. et ait nū ꝙ ex te nascat̄ fructꝰ in sēpiternū et arefacta est continuo ficulnea. Ex his arguit sic iudeus. Si ihūs fuisset deꝰ ꝯgnouisset a lōge fructū ficulneā nō hēre nec ad eaz iuisset. Itē cū ipse dicat bn̄facite his q̄ oderūt vos. quō maledixit arbori q̄ nihil nocuerit sibi. et ideo videtur hoc fecisse ex ire ꝑturbatione. dicendū ꝙ ihūs nō solū in ꝙtū deꝰ quē nihil pōt latere sciuit fructū in arbore n̄ eē. sed etiā in ꝙtuz hō qꝛ q̄libet etiā satis simplex poterit illud scire cū nō eēt tēpꝰ ficorū vt dicat̄ Marci. xi. c. ad q̄d ergo iuit ad arborez fructu vacuā. Dicēdū ꝙ sicut ꝓphete veteris testamēti aliqn̄ ꝓphetabāt verbis. aliqū sensibilibꝰ signis. sicut Hieremias ꝑdixit ďstructionē ciuitatis iherusalē per caldeos et portauit cathenas ligneas in collo suo vt habetur hieremie. c. xxviij. ad significandū ꝙ populus cathenis vinctꝰ duceretur in captiuitatem. ita ihūs q̄ hic dicit̄ ꝓpha magnꝰ Luce. x. c. et de quo ꝑdictū fuit Deutro. xviij. c. ꝓphetā suscitabit vobis deus de fratribꝰ vestris etc̄. destructionē ciuitatis iherusalē futurā ꝑ romanos ꝑdixit Luce. xix. eo ꝙ nō cognouisset tēpus visitationis sue. s. ꝑ xp̄m. Que q̄dē cognitio ad sacerdotes et legisꝑitos ꝑtinebat et ideo defectū eorū et punitionē signauit ꝑ sensibile signū arboris fructu carētis. Nā ipse veniens ad sacerdotes et legisꝑitos quorū fructū boni esuriebat vacuos bonis operibus inueniebat et per maledictionē arboris eos a deo maledictos significauit. Et per eius arefactionē eorum ďstructionē ꝓfigurauit. Nā postea capta ciuitate ꝑ romanos cū sacerdotes miam peterēt titꝰ iussit eos occidi dicēs eos eē degeneres dei qui tēplo destructo cuperēt superuiuere. Patet igitur ex ꝑdictis ꝙ ihūs circa ficulneam nihil faciebat ex ignorātia seu ꝑturbatōne ire sed ex magna ratione et mysterij significatione.

Contendit ꝙ ihesus xp̄s non est deus qꝛ accepit ab alio potestatem dicēs data ē mihi omnis potestas in celo et in terra.

Icesimūprimum argumentum iudeorum est ex euangelio sumitur ex illo verbo. Math. vltimo. c. data ē mihi omnis potestas in celo et in terra. Ex hoc arguit iudeus ꝙ ihūs non sit deus qui ex se est potentissimus et ab alio non accipit potestatem. Si autem dicatur ꝙ a patre data ē sibi ptās hoc nō valet qꝛ xpiani dicunt p̄rem et filiū eē eq̄les. Dicēdū ꝙ ī ihesu duplex est ptās sicut est duplex natura: Una ē potestas diuina quā habet ab eterno nō tamē a se sed a patre a quo est distinctus ī ꝑso

na nō tamē in hoc minor est patre qr ab eo accepit candē in numero naturā et potestatē sicut sepius superius dictū est. tñ ibūs non loquitur hic de ista ptāte sed de alia quā a do accepit in humana natura. Nā ab instāti assumptionis humane nature ad personā filij illa natura habuit excellētiam super oēs creaturā auctoritatiue nō tamē executiue. Naʒ inter oēs apparuit in forma serui in humana natura passibili ppter mysteriū nostre redēptionis ad iplēdū sicut fuerat predictū Jsa. liij. Vere languores nostros ipse tulit et dolores nostros ipse portauit. Disciplina pacis nostre super eū et liuore eius sanati sumus quod intelligitur ad literā de xpo etiā sm antiquos doctores hebreorū put dictuʒ fuit supra libro primo in appitiōe noui thesauri. Sed in sua resurrectione accepit hanc potestatē executiue ideo tūc dixit data ē mihi omnis ptās etc. Tñ in iudicio finali omnia plenius erūt subiecta sibi sicut ostendit apostolus ad hebreos. ij. c. Per hanc tamen potestatē que finita ē non est nec erit equalis deo patri. Sic ergo patet respōsio ad obiecta iudeorum ex euangelio.

Contendit q ibūs xps non est vnus deus cum prē et spūsancto quia ipse descendit in vterū virgis et non pr̄ et spūsanctus.

Vicesimūsecūdū argumentum iudeorum accipitur ex verbis xpianorū. Vnde dicit iudeus sic vos xpiani dicitis q est vnus creator. et q xps vester est filius eius et q descendit de celis sine sepatōne a prē et a spūsācto. qñ ergo vos dicitis q filius descendit in vtero virgis quero si tūc pater et spūsanctus fuerunt ab eo separati. aut non. Si dicatis q sic. est contradictio in verbis vestris. quia dicitis q descendit sine sepatione ab eis. Si vero dicatis q nō. seqtur q pater et spūsanctus sunt incarnati sicut et filius quod vos negatis. Dicendum q descensus filij in vterū virginis non est itelligendus per motū localē sed p nouū effectū i virgie. q quidē effectus est coniunctio diuine nature et humane in vna persona. Hec igitur coniunctio pōt cōsiderari dupliciter. Vno mō effectiue et sic facta fuit a tribus psonis. s. prē et filio et spūsancto. nam eorum opera sunt indiuisa. Alio modo terminatiue et sic illa coniunctio terminata est ad personā filij. ppter quod solus filius dicitur incarnatus. licet autem ad hoc non potest poni exemplum q non habeat plus de discōuenientia q de ꝯuenientia tamen qtum ad aliquid potest poni conueniens. Ponatur igitur casus. plato. sortes. cicero. tractāt matrimoniū berthe cū sorte qui est media persōa. Si igitur queratur a quo ē effectiue ista matrimonialis coniunctio. patet q a tribus. Si autem queratur ad quem est terminatiue. patet q ad sortem tantum ppter quod ipse solus dicitur et est berthe maritus. Sic suo modo est in proposito. quia licet pater et filius et spūsanctus sint vnum in natura. tamen sunt distincti in personis. Incarnatio vero terminata est ad filium prout personaliter distinguitur a patre et spiritu sancto non tamen dicitur separatus ab eis. quia nomē separationis non accipitur in diuinis personis quia significat diuersitatem essentie non autem sic nomen distinctionis. Item habemus aliud exemplum in tribus domicellis induentibus terciam illarum de quibus pt dici q quicquid facit vna facit alia vna tamē sola induitur. Eodem modo dicēdum est q opus incarnationis aliquando attribuitur patri vt ibi. Cum autem venit plenitudo tēporis misit deus filium suum etc. Ad Gal. iiij. Quādoq autem filio attribuitur. vt ibi exiui a patre et veni in mūdum. Johis. xvi. ca. Qñq attribuitur spūsancto vt in symbolo. Qui cōceptus est de spūsancto. sed hec iō dicuntur quia opus incarnationis fuit maxime potentie sapientie et bonitatis que tribus personis attribuuntur solus tamen filius terminatiue vt dictum est indutus est veste carnis humane iuxta illud ad philippeñ. ij. Exinaniuit seipsum formam serui accipiens in similitudinem hominum factus et habitu inuentus vt homo. Sic igitur patet q ad dictum christianorum de incarnatione non sequitur contradictio seu aliud inconueniens.

Quod ihesus christus non est deus quia fuit missus siue mittens

Jcesimũ tercium argumẽtum iudeorũ est: Quero a vobis xpianis. dicit iude⁹. Utrũ vid̓licet xp̃s fuit mittens vel missus. Si dicatis ꝙ missus: quis vn̄ꝙ̃ audiuit deũ missuȝ ad alterũ quasi dicat hoc est apertũ mẽdaciũ. Si autẽ dicatis ꝙ est mittens: vos facitis eũ mẽdacẽ. quia dicit Joh̓. viij. et ego nõ sum solus sed ego et qui misit me pater. dicẽdũ ꝙ dei filius ẽ mittens et missus. fuit ei missus in mũdum a patre et spũsancto in sua incarnatione benedicta. sicut superius fuit declaratũ argum̃to. xxiij. quarte considerationis per auctoritatẽ. Esaie. xlviij. et nũc misit me dñs et spũs eius hec dicit sanctus tu⁹ redẽptor israel. Est etiam mittẽs spm̃sanctum sicut dicit Joh̓. xv. mittã vobis spm̃ veritatis etc̃. Circa qđ sciẽdũ ꝙ missio alicuius ĩportat duplicem habitudinẽ vnam ad mittẽtẽ ſm quam aliquomodo missus ꝓcedit a mittẽte. Aliam ad terminũ ad quẽ mittitur ſm quã missus est vbi prius nõ erat vel est ibi alio modo ꝙ̃ prius. licet autẽ in diuinis nõ sit ꝓcess⁹ vni⁹ ꝑsone ab alia ſm motũ localẽ vel separationẽ realẽ tamen est ibi processus ſm originẽ qr filius ꝓcedit a patre et spũssãct⁹ ab vtroqȝ sic igitur filius et spũssanct⁹ habẽt habitudinẽ ad mittẽtẽ habẽt etiã habitudinẽ ad terminũ missionis nõ tamen sic intelligẽdo ꝙ incipiant esse vbi prius nõ erãt simpliciter qr de necessitate sunt vbiqȝ per essentiã potentiã et presentiã sicut patet hieremie. xxiij. Celũ et terrã ego ĩpleo dicit dominus. Sed sic intelligendo ꝙ incipiãt esse vbi prius erant tamẽ alio modo dicturus filius missus in mũdũ a patre qñ incipit ibi eẽ vt homo vbi tamẽ prius erat vt deus Johãnis. i. ca. In mũdo erat et mund⁹ per ipsum factus est et mund⁹ eũ non cognouit. In propria venit etc̃. et spũssanctus similiter dicit̃ missus apostolis visibiliter. quãdo super eos apparuit signo visibili. Nã hoc modo prius non erat ibi. et quotidie mittitur inuisibiliter ad sanctificandũ creaturam rationalem. quia incipit ibi esse per grãm sanctificãtem. vbi tam̃ prius erat per essentiam pñtiam et potentiã Ad argumentum iudei patet ꝙ non est contradictio quia licet filius sit mittens et missus non est ſm idem.

Contendit ꝙ ihũs xp̃s non est de⁹ quia locutus est sathan studet ad interficiendum me.

Jcesimũ quartũ et vltimũ argumẽtũ iudeorum est in libro symonis cephe dicit ihũ. Ecce sathã studet ad interficiẽdũ me d̓ manu domini et non dabit me in manu sathan. Ex hoc arguit iude⁹ dicens. Quare nõ cõfudemini vos xpiani dicere istum deum sic loquentem. dicendũ ꝙ iste iudeus falsum accipit. Nã in epistolis petri aut alibi non ĩuenitur hoc dictũ a ihũ nazareno tñ si hoc dixisset et factum fuisset nullũ incõueniens sequeret̃. Nã supra declaratũ est ꝙ ihũs est verus de⁹ et verus homo in vna persona ipse vero sicut deus ꝑmisit se inq̃ntũ homo a dyabolo tẽptari et de loco ad locũ portari vt supra dictum est et quia pater et spũssanctus sunt vnus deus cum eo Ideo ab ipsis fuit etiã ista ꝑmissio. Ideo si sathan hoc mõ fuisset ꝑmissus querere ꝙ iudeus allegat falso nullum ĩcõueniens sequeretur. Patet etiã iudei falsitas vt dicit Nicolaus de lyra per hoc ꝙ obiectiones suas in aꝑto mendatio terminauit.

Tractat de bello iudeorum ꝑ argumẽta sumpta ex natura et allegãt cõtra legẽ xpi. xxiiij. impossibilia.

Exta consideratio est de bello iudeorum per argumenta sumpta ex natura. Sicut enim mille nocendi modos habet dyabolus sic et iudeus eius filius. Cum enim miserabiliter duo bella prima perdiderunt tanꝙ̃ homines sine lege ad speculum nature se vertentes viginti quatuor ĩpossibilia nature mouent contra nostruȝ fidei fortaliciũ. si forte possint illud expunare ac si musca volatu alarum suarum niteretur obscurare claritatem solis.

Jmpossibile est deum inquinari quod tamen sequeretur si ĩcarnaretur in corpore mulieris.

Rimum impossibile mouetur circa incarnationẽ filij dei. Arguũt ergo iudei sic. Jmpossibile est deũ inquinari ergo ĩpossibile est deum incarnari. ãtecedẽs

est cõiter concessum. sed consequentia ꝓbat̃
q̃ ad oppositũ ꝯñtis sequitur oppositũ an/
tecedentis. Sequit̃ ei si possibile ẽ deũ icar/
nari ergo possibile est deũ inquinari q̃ si de
us incarnaretur ingrederet̃ in corpore muli
ens que ẽ res imũda et consequenter inqui
naretur. Respondetur negãdo consequẽtiã
et ad ꝓbationẽ ꝙ ex incarnatione in corpor̃
mulieris sequitur inq̃natio. cũ mulier sit res
imũda et ex cõtactu imũdi polluitur tangẽs
Dico ꝙ hec ꝓbatio nulla est. q̃ cũ lux solis
tangat res imũdas et nõ inquinetur. quan/
to magis deus qui solẽ facit inquinari a nl'/
lo imũdo põt. Itẽ et si concederetur de alijs
mulieribus q̃ imũde sint de virgine tamen
matre dei nullatenus conceditur q̃ ip̃a mũ
dissima fuit. De ipsa. n. ꝓphetauit Hieremi
as. c. iij. Nouũ faciet dominus super terram
mulier circũdabit virũ. in quo ostenditur ꝙ
hec mulier mũdissima fuit in cõceptu suo et
natiuitate. alias non eẽt nouũ. q̃ antiquũ
est mulieres concipi et generari in peccatis.
Itẽ alij infantes inquinantur in ventre ma
tris et istud est antiquum sed fuit nouũ i vẽ
tre virginis. ꝙ vir ille de quo loquitur pro/
pheta. plenus sciã et virtute ab instanti sue ꝯ
ceptionis imũdissimo illo vtero mundissi/
me contineretur. nec matricẽ mulieris quam
deus ordinauit locũ nature humane conci/
piende reputare d̃bem⁹ locũ imũdũ nec ma
lum sed tanꝙ meliorem datũ ab eo nature
humane in actu. q̃ ibi intus intrauit spũssã
ctus ad samsonem et ad hieremiam et ad io
hannẽ baptistam et ibi intus in corpore illo
creat deus de nouo animã rõalem in quali/
bet creatura que fuit et erit. De mũdicia etiã
huius mulieris ꝓphetauit salomõ cantico/
rum. iiij. ipsam laudãdo in persona dei pa
tris dicens. Tota pulchra es amica mea et
macula non est in te ecce ꝙ̃ clare absq̃ macu
la et imũdicia ipsam confitetur. Itẽ cã am/
pli⁹ laudãdo in eodẽ libro dicit Sicut liliũ
inter spinas sic amica mea inter filias. Vo/
cat aũt de⁹ filias suas oẽs virgies q̃ opa ca
stitatis pietatis et virginitatis fecerũt. Sed ꝓ
pter excellẽtissima opa virgis inter filias su
as cã liliũ vocat. q̃ et si ille sint filie tñ cum
aliq̃b⁹ spinis originalis vel venialis culpe
fuerunt. Hec aũt liliũ inter spias sine spinis
culpe et imũdicie. Ne mireris ergo iudee si i
virgine mũdissima de⁹ tm̃ voluerit humilia

ri ꝙ in ea sit incarnatus sine inq̃natione q̃/
cũq̃ et de ea nasci virgie ꝑmanẽte ꝓpter no/
strũ amorẽ. Hanc ei humiliationẽ videbis
ꝙ deus ostendit moysi in figura quãdo se
demõstrauit eidẽ in figura rubi. nũquid nõ
erãt multe alie arbores nobilissime noluit
tamẽ apparere nisi in infimiore arbore vt sũ
mã humilitatem suam ostenderet. et sicut ñ
cõburebatur deus in rubo qui videbatur ar
dere nec in virgine inquinabatur que ab ali
is sicut alie mulieres reputabatur concepisse
et sicut rubus ardebat et nõ cõburebatur sed
mansit integer et icorruptus sic et virgo ma
ria integra et incorrupta mẽte et corꝑe semꝑ
permãsit. In hoc ergo virgine de⁹ descendit
ibi se humiliauit verbũ caro factũ mũdissĩa
cõceptiõe virginei et mũdissimi thalami. Et
si dicat iudeus quõ est possibile deũ humi/
liari cum sit altissimus. Dico ꝙ dei humili/
tas nihil tollit de eius ꝑfectione sed extollit̃
et superexaltatur eius clemẽtissima bõitas ex
amore ꝓ humani generis redẽptione. ꝙ ne
sit tibi difficile testimonijs legis tue pander̃
ꝓpono eius humiliatẽ. q̃ nõ solũ se humi/
liauit in virgine conceptus et de virgine na/
tus sicut dictum est. Sed et vltra se humilia
uit humilissime inter homines cõuersatus si
cut declarat zacharias ca. ix. Gaude et letar̃
filia syon ecce rex tu⁹ venit tibi iustus et sal/
uator et ipse pauper et ascendens super asi/
nam. Ecce nimia humiliatõ ꝙ ille qui ẽ do
minus celorum et terre oĩmq̃ diuitiarũ ve/
nit pauper mãsuetus sine aliquib⁹ diuitijs
mũdi. et suꝑ asinã ascendẽs ꝙ vn⁹ miser iu
de⁹ ignominiã reputaret. Predicta ꝓphetia
ad litterã etiã secũdũ hebreos intelligitur d̃
messia de quo ꝓbatũ ẽ supra argumẽto. xxij
quarte cõsiderationis huius tercij libri. ꝙ d̃
beret eẽ de⁹ et probatũ ẽ supra etiã primo li/
bro in aꝑtione. xij. thesaurorũ ꝙ iste verus
messias deus et homo est ihũs nazarenus.
Secũdũ testimoniũ est dauid ꝓpheta qui ĩ
psalmo. cxxxvij. in ꝑsona dei loquẽs et ostẽ
dens ꝙ deus nimis debebat humiliari ac/
cipiendo p̃teritũ pro futuro. Dicit Credidi
ꝓpter quod locutus sum ego autẽ humilia
tus sum nimis. Ego dixi in excessu meo oĩs
hõ mẽdax. Sed supple ego satisfaciã ꝓ om
nibus illis qui conuersi fuerint ad me. s. per
humilitatem passionis mee. Ideo sequitur
Quid retribuã dño ꝓ oib⁹ q̃ retribuit michi

Calicē salutaris accipiam et nomē domini inuocabo. Ecce quō declarat nobis fili⁹ dei qui licet sit altissim⁹ in excessu suo nimis tñ est humiliatus ꝑpter nos. qꝛ nos oēs mendaces essemus si dicerem⁹ qō possum⁹ facere satisfactionem deo patri ꝑ culpa generis humani. Et qꝛ eius vnigenitus filius sic se humiliauit ꝑpter nos nō solū nascēdo et cōuersando inter homines sed etiā factus pri obediens vsqꝫ ad mortē crucis ꝑpter qō et d⁹ exaltauit illū et dedit illi nomē quod est super omne nomen vt dicitur ad philippeñ. ij. Hinc est ꝙ credētes in xp̄o nō solū exaltabūtur in alia vita sed etiā exaltati sunt in p̄senti. qꝛ est eis data potestas super terram. et nō credentibus est ablata. sic enim impletuꝫ est canticū virginis. Deposuit potentes d̄ sede. s. iudeos incredulos. et exaltauit humiles. s. credentes xp̄ianos. Attende ergo quāta fuit humilitas xp̄i. non ei solū humiliauit se deo patri factus obediens vsqꝫ ad mortem crucis. que erat vilior et turpior mors q̄ tunc dabatur. sed etiā non contradixit discipulo ꝑditori eum vendenti. nec contradixit venditioni. nec contradixit malicie iudeorū ipsū ementi. nec cōtradixit senioribus populi ipsum falso accusantib⁹. nec cōtradixit pōtificibus sacerdotū eū iudicantibus. nec cōtradixit principibus terre ipsum sententiantibus. nec contradixit ministris iusticie ipsū crucifigentibus. omnia ergo quecūqꝫ in eo voluerunt facere facta sunt. nec apuit os suū in summa patiētia et humilitate vt impleret volūtatem patris et vt nobis p̄beret exemplū humilitatis. et si ꝓphete volūtati diuine se humiliauerūt. Hoc fecerūt vel ꝑpter suum ꝓpriū interesse vel aliqua excusatione. sicut noe obediens deo se humiliauit faciēdo archaꝫ vt saluaret se. Abrahā si dimisit terraꝫ hoc fecit vt liberaretur et magnus fieret. Moyses excusauit se cū eū dn̄s misit ad pharaonem dicendo ꝙ erat ipeditus in lingua. Esaias excusauit se dicēdo ꝙ habitauit inter viperas. Hieremias excusauit se dicendo ꝙ erat puer. Jonas ꝙ nō poterat Abacuch ꝙ nō sciret. et sic de alijs. Sed xp̄s nunꝙ se excusauit nūꝙ murmurauit. et sic patet summa humilitas saluatoris in quo humāitas eius glorificauit diuinitatem super omnes et diuinitas exaltauit eum super omnia opera sua. Patet ergo ꝙ diuine altitudini non repugnat humilitas. nec eius puritati virgineo vtero incarnari. et quomodo etiam virgo beata mundissima est et sine macula.

Jmpossibile. ꝙ corpus xp̄i sit eiusdem rationis. cum nostro cum. nō sit ex maris semine generatum.

Secūdū Jmpossibile est Uos xp̄iani dicitis ꝙ ihūs nazarenus conceptus est sine virile semine. Jtē affirmatis ꝙ corp⁹ eius fuit eiusdē nature cū nostro hoc vid̄r ipossibile qꝛ cū hō naturaliter generat⁹ hēat corpus naturaliter constitutuꝫ ex semine maris et eo ꝙ femina submistrat q̄cquid sit illud. ergo ipossibile est corp⁹ xp̄i esse eiusdem nature cū nostro. si nō ē ex maris semine generatū. ad istud argumentum respondetur. Et primo declaro ꝙ necesse fuit hoīeꝫ illum ex virgine matre nasci absqꝫ virili semine. sicut tangit sanctus Thomas in summa cōtra gentiles libro. iiij. c. xliij. semen enim viri reqritur in generatōne humana tanꝙ principiū actiuū ꝑpter virtutē actiuam que in ipso est. Sed virtus actiua in generatiōe corpis xp̄i nō potuit eē naturalis. qꝛ virtus naturalis non subito ꝑficit totam corpis formationē sed ad hoc indiget tēpore. corp⁹ aūt xp̄i in ipso pricipio sue cōceptionis fuit formatū et organizatū simul caro et aīata caro. Relinquitur ergo ꝙ genaratō xp̄i humana fuit absqꝫ virili semine. Jtē semen maris in generatione aīalis cuiuscūqꝫ trahit ad se materiā quā mater mistrat quasi virt⁹ que est in semine maris intendat sui ipsius ꝯplemētū vt finē totius generationis. Unde et cōpleta generatione ipsum semē imutatuꝫ et cōpletū est ꝑles que nascitur sed in generatione humana xp̄i fuit vltimus generis terminus vnio ad diuinā ꝑsonā. ñ aūt aliqua ꝑsona seu ypostas humana cōstituenda vt ex p̄dictis patet. Non igitur in hac generatōne potuit eē actiuū principiū semen viri sed sola virtus diuina vt sicut semen viri in generatione communi hominū in suā substantiam trahit materiā a matre ministratam. ita eandem materiam in generatione xp̄i verbū dei ad suam vnionem assumpsit. Similiter autem manifestum est ꝙ cōueniens erat vt

in ipsa generatiōe humana verbi dei aliqua
ꝓprietas spūalis generatōnis reluceret. ver
bū aūt ſm ꝙ edicente ꝓgreditur siue interi⁹
cōceptū siue exteri⁹ ꝓlatū corruptionē dicen-
ti nō affert sed magis ꝑfectionis plenitudo
ꝑ verbū attendit' in dicēte cōueniens igitur
fuit vt sic verbū dei ſm humanā generatio-
nē cōcip̄etur et nasceret' vt matris integritas
nō corrūperetur. Cū hoc etiā manifestū est:
ꝙ verbū dei quo oīa cōstituta sūt et quo oīa
in sua ītegritate cōseruāt' sic nasci decuit vt ꝑ
oīa mr̄is integritatē seruaret. Coueniēs igi
tur fuit hāc generationē fuisse ex virgine. sic
ergo habem⁹ ꝙ necesse fuit xp̄m nasci de vir
gine matre eius integritate seruata et sine vi
rili semine. Nunc secūdo ad argumento ꝙ i
fert impossibile eē corpus xp̄i esse eiusdē na
ture cū corpore nostro ex quo nō est cōceptuꝫ
ex virili semine. Dico ꝙ ad hoc est mā̄ifesta
ratio. Aristotelis dicētis ꝙ semē maris nō
intrat materialiter in cōstitutionē cōcepti sꝫ
solū est principiū actiuū. Materia vero cor-
poris tota ministratur a matre. et sic ꝙtū ad
matrē corpus xp̄i non differt a corpore nr̄o.
Nā et corpora nostra materialiter constitu-
ta sunt ex eo ꝙ est sumptū a matre. Si vero
aliquis ꝑdicte positioni. Aristotelis repu-
gnet adhuc ꝑdicta obiectio efficatiā nō ha-
bet. similitudo enim aliquorū aut dissimili-
tudo in materia non attenditur ſm statutuꝫ
materie in principio generationis. sed ſm ꝯ
ditionem materie iā ꝑparate ꝓut est in ter-
mino generationis. Non enim differt secun
dū materiā aer ex terra vel ex aqua generat⁹
quia licet aqua et terra in pricipio generatio
nis differentia sunt. tamē ꝑ actionē generan
tis ad vnā dispositionē reducantur. Sic igi
tur diuina virtute materia que solū ex muli
ere sumitur pōt reduci in finē generatōis ad
eandē dispositionē quā habet materia. si su
matur simul ex mare et femina. vñ non erit
aliqua dissimilitudo ꝓpter diuersitatem ma
terie inter corpus xp̄i quod virtute diuia for
matū est ex materia a sola matre. et corpora
nostra que virtute nature formātur ex mate-
ria etiā si ab vtroqꝫ parente assumantur. ma
nifestum est et ꝙ plus differt a materia q̄ ex
viro et muliere simul assumitur limuꝫ terre d̄
quo primū hominē deus formauit quē vti
qꝫ constat fuisse verū hominē et nobis ꝑ oīa
similē ꝙ materia sumpta solū ex femina ex

qua corpus xp̄i formatū est. Unde natiui-
tas xp̄i ex virgine nihil derogat veritati hu-
manitatis ipsius. nec similitudini ei⁹ ad nos
Licet eni virtus naturalis requirat determi
natā materiā ad determinatū effectuꝫ ex ea
producendū. Uirtus tn̄ diuia que pōt ex ni
chilo cuncta ꝓducere in agendo ad materiā
determinatā non coartat'. Similiter aūt nec
per hoc aliquid deperit dignitati matris xp̄i
ꝙ virgo cōcepit et peperit. quin vera mater
et naturalis filij dei dicatur. virtute eni diui
na faciente materiā naturalem ad generatio
nem corporis xp̄i ministrauit ꝙ solū ex ꝑte
matris requiratur. Ea vero que in alijs mr̄i
bus ad corruptionē virginitatis faciunt nō or
dinantur ad id q̄d mr̄is ē. sed solū ad id q̄d
patris est. vt semē maris ad locū generatio-
nis perueniat verba sunt sancti Thome vbi
supra. sic ergo patet declaratum ꝙ licꝫ corp⁹
xp̄i absqꝫ virili semine sit cōceptū eiusdē na-
ture vere ē cū corpe nr̄o ex virili semine con-
cepto. Sed dicet hic fortassis iude⁹. Tu xp̄ia
ne satisfacis mihi ex natura ꝙ nō sit impossi
bile ihūm nazarenū cōceptū fuisse de matre
sine virili semine vel sine carnali patre. sꝫ vo
lo ꝙ mihi ex sacra scriptura si quā habes il-
lud ostendas. Ad hoc respondet venerabi-
lis Petrus alfonsus conuersus in suo dya-
logo titulo. vij. allegās illud Esaie. xlv. Ro
rate celi desuper et nubes pluāt iustū aperia
tur terra et germinet saluatorē. et iusticia ori-
atur simul ego dn̄s creaui eū ꝓpter hoc nan-
qꝫ ꝙ ait Rorate celi desuper et nubes pluāt
iustū. notauit de celo spm̄sanctum fore dscē-
surū. ꝓpter hoc autem ꝙ sequitur. Aperiat'
terra et germinet saluatorē. corp⁹ virginis ac
cipimus que superueniente spiritusancto et
conceptura et saluatorem fuerat partura sꝫ
et hoc quod ē. ego dn̄s creaui eū innuitur ꝙ
absqꝫ patris carnalis auxilio dn̄s eū proge
nuit. Unde et cōtra illos qui hoc nō credunt
intulit in sequenti. ve q̄ cōtradicat factori suo
testā de samijs terre. et alibi. Nunquid dicit
lutum figulo suo quid facit et op⁹ tuū absqꝫ
manibus est: Et iterū ve qui dicit patri q̄d
generas et mulieri quid ꝑturis. Sic inuenit'
in illis qui de hoc dubitant et querūt quo-
modo deus eū genuerit. et beatam causant
mariam ꝙ absqꝫ virili cōmixtiōe pep̄it. Ite-
rū contra incredulos loquēs ꝓpheta ait. nū
quid ego q̄ alios parere facio ipse nō pariā

dic̄ dn̄s. Si ego q̄ generatōnē alijs tribuo ste
rilis ero ait dn̄s deus tu⁹. Sic nāq₃ etiā ostē
ditur ꝙ deus cū sine carnali p̄re genuerit hoc
sane intelligentib⁹ credo sufficere ꝙ de matre
sine carnali patre natus fuerat puer ille. hec
p̄dictus doctor. Ecce iudee habes auctorita
tē sacre scripture et expositorē peritū tui ge
neris in xp̄i cōceptione sine virili semine. Sʒ
dicit iude⁹ ex supradicta auctoritate admin⁹
ego possum h̄re ꝙ maria fuit d̄florata et cor
rupta. Probat̄ q₂ dicit ꝓphetia. Aperiatur
terra et q̄d est huius terre apitō nisi marie d̄
floratio. Respondet̄ ꝙ per apitionē non in/
telligitur defloratio vel libidis feditas sʒ cō
ceptionis fecūditas apta dicitur fuisse ꝙtū
ad xp̄i ingressum nō apta per virū sicut et fe/
nestra vitrea dicit̄ apiri radio solis nō ꝑ fra
cturā vel diuisionē aliquā. sed q₂ radi⁹ eam
intrat s̄m subtilē sui naturā. Hoc modo im/
mo subtiliori dicit̄ porta clausa apta eē prin
cipi ezechielis. xliij. q₂ xp̄s vterū virginis ꝑ
virginitatē clausam intrauit ꝑ ineffabilē mo
dū. verba sunt alani in suo quadriptito lib.
iij. ca. lv. Sed dices iterū. ex quo fuit forma/
tū corpus xp̄i in virgine illa. Respōdetur se
cūdū dyonisiū de diuis nominib⁹ ꝙ ex pu/
rissimis et castissimis sanguinibus virginis
sed vbi erāt isti purissimi sanguines. Respō
detur ꝙ in corde virginis vt pie credi potest
sicut legitur in libro de approbo et prospero
Ad quod sunt sex rationes. Prima est quia
cor est nobilius mēbrū in animali et primū
et loc⁹ vite ac vera caro. Secūda ē q₂ ille qui
veniebat dare vitā debebat carnē sumere a
mēbro vite et nō ab altero. Tercia rō est q̇a
cor ē mēbrū in medio aialiū. et cū in medio
cōsistit virtus iō ab eo debuit carnē assumer̄
Quarta rō est q₂ scriptū ē. prebe mihi fili mi
cor tuū. Ideo illud ē qd̄ de⁹ petit a quolibet
nostrū cū virgo btā seipsam dimiserit in ptā
te dei sequitur ꝙ de⁹ illud qd̄ petit ab alijs et
ab ea similiter et cū ipa eidē se dederit volū/
tarie seq̄t̄ ꝙ et ipse accepit cor eius ad for/
mationē corporis xp̄i filij sui. Quita ratō est
q₂ cor virgis limpidius et purius erat ꝙ̄ vn/
ꝙ fuit vel erit alicuius pure creature in mun
do. iustū ergo erat ꝙ ex quo de⁹ volebat car/
nē assumere ꝙ accipet de meliori. Sexta rō
est q₂ cor est tēplū spūssancti. et ideo d̄bebat
ex eo carnē assumere. Et si queras quātū ac
cepit de illis sanguibus cordis virgis. Dici
tur ꝙ tm̄ accepit ꝙ in virgine nihil diminu
tum fuit de sua vita nec de suo esse. Sicut ei
ade nihil defuit cū de eius costa deus euam
formauit. sic nec virgini aliquid defuit d̄ ei⁹
vita vel eē cū verbū dei de ea carnē accepit:
Illi tm̄ sanguines statim fuerūt ī mēbro illo
scʒ ī matrice a deo nature humane ordinato
vbi virgine prebente consensum subito et in
instanti simul fuit caro et animata caro vt su
pradictū est. Nec mireris si sine viri semie cō
cepit. hec eī mirabilia deus operat̄. Nūquid
adā fuit ī mūdo ꝓductus sine semine patris
et matris. Nūquid eua fuit de semine matris
Nūq̄d virga moysi que deuorauit serpētes
habuit os. Nūquid virga aaron que floru/
it habuit radices. Nūquid rubus ardebat et
nō habebat prunas. Nūquid sal quod misit
deus ī aquis amaris et fecit eas dulces erat
dulce. Sic ergo non mireris si virgo btā spū
sancto cooperante cōcepit non ex virili semi/
ne:

Impossibile est ꝙ mors xp̄i sit satisfacti
pro peccato originali cū ipse non sit mortu⁹
s̄m naturā diuiāʒ sed humanā s̄m ꝙ alij ho
mines non erant sufficientes ad satisfacien/
dum.

Erciū Impossibile est. Vos xp̄iani
dicitis ꝙ specialiter ꝓpter peccatum
originale necessariū fuit xp̄m nasci
et pati. ꝙ quidā totā naturā humanā infece
rat homine prio peccante hoc īpossibile vide
tur q₂ si alij hoīes ad satisfaciendū ꝓ peccato
originali sufficientes nō sunt nec mors xp̄i ꝓ
peccatis humani generis satisfactoria videt̄
fuisse q₂ et ipse s̄m humanā naturā mortuus
est et nō s̄m diuinam. Respondet̄ ꝙ ad satis
faciendū pro peccato totius humanī gene/
ris mors xp̄i sufficiens fuit q₂ ꝙ̄uis s̄m hu
manam naturam solum mortuus fuerit ta/
men ex dignitate persone patientis que ē ꝑ/
sona filij dei mors eius redditur preciosa:
Manifestum est autem etiam in reb⁹ huma
nis ꝙ quanto persona est altior. tanto pena
quam sustinet pro maiori computatur. siue
ad humilitatem et caritatem patientis. siue
ad penam inferentis. et sicut maioris est cri/
minis alicui persone inferre iniuriam q̄ ma
ioris dignitatis existit. ita virtuosius ē et ex
maiori caritate procedēs ꝙ maior persona ꝑ

alijs se subijciat volūtarie passioni. Solutio est sancti thome in sūma ɔtra gentiles libro. iiij. ca. lv. in solutōe ad. xxxiij. argumentum

Impossibile est quod xp̄s sufficiēter satisfecerit pro peccatis humani generis ex quo homines adhuc penas patiuntur q̄s pro pecato īductas scriptura diuina ɔmemorat

Quartum impossibile est. Uos xp̄iani dicitis quod xp̄s vester ꝓ peccatis humani generis sufficiēter satisfecit hoc videtur impossibile. quia si verum esset iniustū videt̄ esse quod homines adhuc penas patiāt̄ quas pro peccato scriptura diuina inductas eē ɔmemorat sicut maledictio terre in ꝓducendo spinas et tribulos. sudor vultus. in labore pulverizatio corporis in morte et dolor partus. Constat autē ꝙ has penas adhuc experitur genus humanū ergo impossibile videtur ꝙ xp̄s sufficienter satisfecerit ꝓ peccatis humani generis. Rn̄detur ꝙ q̄uis xp̄s ꝓ peccato origiali sua morte sufficienter satisfecerit. nō est tamē incōueniens ꝙ penalitates ex peccato originali cōsequentes remaneant adhuc in hoībus qui etiam redēptionis xp̄i ꝑticipes fiūt vt ratio illa ꝓcedit hoc. n. congruenter et vtiliter factum est. vt pēa remaneret etiā culpa sublata propter tria. Primo quidē vt eēt conformitas fidelium ad xp̄m sicut mēbrorū ad caput. vnde sicut xp̄s pri⁹ multas passiōes sustinuit et sic ad immortalitatis gloriā ꝑuēit sic decuit vt fideles eius prius passionibus subiacerent et sic ad īmortalitatē ꝑuenirēt q̄si portātes in seipsis insignia passionis xp̄i. vt similitudinē gl'e eius consequerentur sicut apostolus ad romanos dicit. Heredes q̄dē dei coheredes autem xp̄i. si tamē cōpatimur vt et simul glorificemur. Secūdo q2 si homines venientes ad ih'm statim īmortalitatē et īpassibilitatem consequerentur homines ad xp̄m accederent magis ꝓpter hec corporalia beneficia q̄ ꝓpter sp̄ualia bona quod est contra intentionē xp̄i venientis in mūdū vt homines ab amore corporalium ad sp̄ualia transferret. Tercīo q2 si accedētes ad xp̄z statim impassibiles et immortales redderētur hoc quodāmodo cōpelleret homines ad fidē xp̄i suscipiendā et sic meritū fidei minueretur. Hec est responsio sancti thome vbi prius. Aliter r̄ndet magister alfonsus conuers⁹ in libro bellorū dei titulo. xxv. dicens ꝙ natura anime sequitur naturam corporis quia sicut rota trahit rotaz in horelogio sic sensitiua pars intellectiuam. nisi ꝙ vltra hoc ī hominis anima est virtus ad elongandum se a corporis inclinatione et natura ex dictamīe rationis ꝙ nō posset eē de radice nature corporis nisi corrūperetur et mutaretur modus sue creationis. et tūc exiret a natura illi⁹ generis. Et ideo dixerūt sapientes p̄hi ꝙ vt plurimum curari non possunt infirmitates corporis cū quibus homo natus est vel si hereditauit eas ex patre vel matre. sed infirmitates anime sp̄aliter anime rōalis possunt habere remedium. Et iō quādo adā peccauit qui fuit radix humani generis et inclinauit animā suā rōalez post naturā corporis sui fuerūt posite super eū pene ꝓpter illud peccatū et ꝓpter ipsum pene in toto genere humano igitur q̄cquid ibi secutū est in natura corporis non potuit habere mutationē. et ideo remanserūt pene que posite fuerunt supra corpus semꝑ. sicut ille pene. in sudore vultus tui vesceris pane tuo. et in dolore paries filios. et puluis es et in puluerem reuerteris. q2 ex eo ꝙ degluditus fuit fruct⁹ vetitus arboris scīe boni et mali. in corpus. Ade fuit ī eo malū post bonū. Pena vero anime ꝓpter illō peccatū q2 iclinauit se anima corpori mansit infirma ante aduentū xp̄i. Et ideo in veteri lege nō fuit nominata aliqua remuneratio animarū que potuit salutē habere. non īuenta causa medicine sed ad hoc fuit aduentus messie. hec ille. Utraq3 solutio bona ē s3 prima est efficatior. Potest etiā dici ꝙ pene sūt duplices. quedā sp̄uales. et quedā corporales. xp̄s abstulit penas sp̄uales ex eo ꝙ per doctrinam suā tradidit modū quo vnusq3q3 potert liberari a penis sp̄ualibus et temporalibus et eternis. ex virtute penitentie et aliarū que in sua doctrina clarissime ostenduntur. Pene vero corporales de quibus dicis tollentur in finali resurrectione. quia tūc corruptibile hoc induit incorruptōnē. et mortale hoc īmortalitatem. vt pat3 prima Cor. xv. nec vltra dicetur. puluis es et in puluere3 reuerteris. non esurient neq3 sitient. neq3 percutiet eos est⁹ nec sol: Esaie. xlix. et iterū apocalip. vij. non esurient neq3 sitient āplius neq3

cadet super ipsos sol neq̄ʒ vllus estus quoniam agnus qui in medio throni est reget illos et deducet illos ad fontes vite aquaʒ. et absterget deꝰ oēm lachrymā ab oculis eorū tunc ei vt dicitur Esaie. li. Erit leticia sempiterna super capita eorū gaudiū et leticiā obtinebūt et fugit dolor et gemitus.

Impossibile est ꝙ xp̄s sufficienter satisfecerit pro peccatis ex quo querūtur remedia ꝓ abolitione peccatorū.

Qintū īpossibile est. Vos xp̄iani assenitis ꝙ xp̄s sufficienter satisfecit ꝓ peccatis humani generis. hoc videtur īpossibile. qꝛ si sic esset non essent vltra remedia ꝓ abolitione peccatorū querenda. sʒ cōstat ꝙ queruntur semper ab omnibꝰ q̇ sue salutis curam habent. ergo falsum est et impossibile ꝙ xp̄s sufficienter satisfecerit ꝓ peccatis humani generis. Respōdetur ꝙ ꝗuis xp̄s ꝓ peccatis humani generis sua morte sufficienter satisfecerit sunt tn̄ vnicuiq̄ʒ remedia ꝓprie salutis querenda. Mors. n. xp̄i ē quedā quasi vniuersalis causa salutis sicut peccatū primi hominis fuit quasi vniuersalis causa cōdēnationis. optet autē vniuersalem causam ad vnūquēq̄ʒ applicari specialiter vt effectū vniuersalis cause percipiat. Effectus igitur peccati primi pentis ꝑuenit ad vnūquēq̄ʒ per carnis originem. Effectus autem mortis xp̄i ꝑtingit ad vnūquēq̄ʒ per spūalez regenerationē per quā hō quodāmodo xp̄o coniungitur et incorporatur. Etiō oportet ꝙ vnusquisq̄ʒ querat regenerari per christuʒ et alia suscipere in quibus virtꝰ mortis opatur. Ex quo patet ꝙ effluxus salutis a xp̄o ī homines non est per nature ꝓpagationem sed per studium bone volūtatis qua homo xp̄o adheret et sic ꝙ a xp̄o vnusquisq̄ʒ consequitur est personale bonū vn̄ non deriuatur ad posteros sicut peccatum prime pentis. quod cum nature propagine producitur et inde est ꝙ licet parentes sint a peccato originali mundati per christum nō est inconueniens ꝙ eorum filij cum originali nascantur et sacramentis salutis indigeant: verba sunt sācti thome vbi supra. Et sic patet ꝙ licet remedia salutis querantur puta per baptismum et alia ecclesie sacramenta non est falsum nec impossibile ꝙ christus sufficienter satisfaciebat sua morte pro peccatis humani generis immo verum et necessario desideranti salutē concedendum.

Impossibile est ꝙ xp̄s abstulit potestatem dyaboli cuius post eius aduentum non dimiserit facere peccare hoīe sicut prius.

Vitum Impossibile est. Vos xp̄iani dicitis ꝙ xp̄s est vere messias et ꝙ venit vt faceret fugere dyabolum et vt tulleret potestatem eius hoc videtur falsum et impossibile cuʒ dyabolus a tempore quo ipse venit non dimisit facere peccare homines sicut prius. Respondetur ꝙ quando venit ihesus christus cessauit dyabolus facere peccare veros christianos et qui eos imitātur aliquo modo in radice fidei taliter ꝙ nullus eorum dānatur in inferno nec tendit in perditionem vllo modo. quod eis prouenit ex fide vera quam habent in xp̄o: et nisi quia ex tunc dyabolus cessauit facit peccare homines sicut prius solebat aliquo modo peccata et mala essent amplius publicata in mundo ꝙ sunt nec fuerant ydolatre a mundo exclusi qui erant ante aduentuʒ christi sicut sūt nunc quasi in toto mundo sicut fuit supradictum argumento. v. considerationis quite.

Impossibile est de morte discipulorum xp̄i que si fuit a deo vel a dyabolo ad vtrunq̄ʒ sequitur impossibile vt dicūt et ꝙ peccāt xp̄iani audiendo iudeos qui in morte xp̄i implcuerunt volūtatem dei.

Eptimum Impossibile est. Querūt iudei quare ihūs xp̄s fecit ꝙ occiderentur omnes sui discipuli. quia vel hoc fecit deus cui seruierunt vel dyabolus. Si deus hoc est impossibile quia deus non faceret iniusticiam nec occideret seruos suos. Si dicatis ꝙ potestate dyaboli fuerunt mortui serui dei non placendo deo hoc etiam videtur mendacium et impossibile cū nihil possit resistere voluntati diuine. et cum etiam ꝯcessum sit a christianis ꝙ sublata ē ptās eiꝰ

ne faciet malū bonis. Itē dicimus de morte ihū qꝛ si fuit ex voluntate eius ergo peccāt xpiani odiendo iudeos q̄ ipleuerūt volun/tatē dei. Si vero fuit mortuus cōtra suā vo/lūtatē ergo nō erat deus qꝛ nō potuit libera re seipsum ab eo qđ factū fuit cōtra eius vo luntatē. Ad hec respondet magr̄ alfon/sus conuersus in libro bellorū dei .ti.xxxv. ꝙ discipuli ihū mortui fuerūt cōtra eorū vo lūtatem ex pte carnis et sanguis qꝛ isto mō erāt debiles passibiles et receptiui penarum et deo egentes sicut ceteri homines et sicut il le qui sustinet ignē vel gladiū volūtarie i a/postemate proprij corporis sustinet dolores et clamat nec tamen dolet nec conqueritr ex p te sue ratōnis sed ex parte nature carnee et sā guinis. Sic et discipuli xpi et oēs beati mar tires nō fuerūt mortui ptāte dyaboli sed vo luntarie se obtulerūt ꝓpter amorē quē habe/bāt ad xpm in hoc frangentes et opprimen/tes ptātē dyaboli. ne deinceps iustos pecca re faciat et captiuos sub sua ptāte habeat ꝓ pter hāc ergo vtilitatem que ꝓuenit mundo ex eorū morte noluerunt a morte carnis libe rari. licet potuerāt liberari si voluissent nega re veritatem. sed mortui sunt ꝓ veritate. vt es sent testes veritatis. nullus eni ꝓ mendatio offert se morti. potens se a morte liberare. et de xpo dicimus ꝙ ex pte carnis inquātum homo erat fuit tristis vsqꝫ ad mortē et peti/uit a patre vt calicē passionis non sustineret. Uerūtamen obediēs pr̄i vsqꝫ ad mortē pro pter salutē mūdi dixit nō mea volūtas sꝫ tua fiat et sic oblatus est qꝛ ipse voluit vt scribitr Esaie. liij. Judei ergo occidentes xpm licet deo placuisset eius mors ꝓ mūdi vita. qꝛ ta/mē eiꝰ mortē operati sunt maliciosa et crudli intentione non est mirū si odio ex hoc habē tur a xpianis quia occiderunt xpm. et sic de morte martyrū qꝛ inuidia et malicia occide/bant eos vt obliuioni traderetur nomē xpi in mūdo. Itē ipsi maliciose cōtra xpm ꝓces serunt qꝛ nunꝙ viderūt ipsū opari aliqđ pec catū vt eū morti traderāt. quanto magis q̄a miracula que ipse faciebat excedebāt in ex/cellētia oīa miracula p̄terita in lege qꝛ multa miracula eorū et ꝓ maiori pte fuerunt gent bus dānosa sicut patꝫ de plagis egypti. et ð dathā. et abyrō. et chore. et ð tribus pueris i fornace ignis ardentis qꝛ cōbusti fuerūt ml' ti chaldei et de igne helye qui cōbussit quin/quagenarios et si aliqua miracula fuerunt ꝑspicua facta sunt abscondite et clausa ianua sicut patet de paruulo quem suscitauit hely as. et de alio quem suscitauit helizeus et de oleo et farina que nō defecerunt in domo vi due. et hec omnia per modū supplicationis faciebāt ꝓphe. Sed miracula que xpus fecit omnia fuerūt ad vtilitatē gentiū et manife/ste et per modū imperij. sicut patet cū suscita uit puellam et adolescētē et lazarū. Et cum satiauit de quiqꝫ panibus et duobus pisci/bus multitudinē populi. Et cū sanauit clau dos paraliticos. leprosos. cecos. mutos. sur dos. et a demonibus possessos. omnia hec operatus est ad vtilitatē populi et sine dam no cuiuscunqꝫ. Et ꝓpter horū iudiciam et pu rā volūtatem malā et nō mixtam adduxe/runt eū ad mortem. et iō excusari non pos/sunt. Deus ei potius iudicat volūtates ma/las quā opera et sic de martyribꝰ dicendū est De materia vero partis sensitiue et rationis in xpo et in martyribus ñ solū noui sed etiā veteris testamenti dixi supra argumento. xix considerationis quinte.

Impossibile ꝙ ihūs nazarenus sit deus cū fuerit in loco determinato scilicet in vtero virginis in nazareth in galylea etc̄. sicut sunt alia corpora.

Etauum ipossibile est. Uos xpiani dicitis ꝙ ihūs nazarenꝰ est deꝰ quo modo aūt dicitis ipsum fuisse i lo/co determinato puta in vtero marie in naza reth in galylea in bethleē etc̄. sicut sunt alia corpora quia hoc est ipossibile in deo scilicet loco determinari et consequēter habetis di/cere quod deus est corporeus quod est ma/nifeste impossibile qꝛ talia non ꝯueniūt nisi corporeitati. Ad illud impossibile iudaicū Respondet magister Johānes conuersus i libro de concordia legum titulo primo ca. xvi. dicens ꝙ textus habet duos intellectus vnus est litteralis ad pedē littere intelligen/dus. et alius mysticus. s. spūalis sicut dicitr ꝓuerbiorū. xxv. mala aurea inlectis argen teis qui loquitur verbū in tempore suo. Et dicūt super hoc glosatores ꝙ textus iste loqꝰ tur de verbis legis. qꝛ sicut in mallo argēteo

intus includitur mallũ aureũ et exterius p̃/
ter ꝙ mallũ argenteũ nõ apparet. ſed poſt ꝙ
bene aſpicitur ſolliate latet itus aureũ. Sic
eſt in textu legis ſm duos intellectus ſupra
dictos. et vnꝰ iſtorũ intellectuũ eſt ꝓ hoĩbus
cõibꝰ qui corporalia et ſuperficialiter intelli/
gunt. Sed aliꝰ eſt ꝓ ſapientibꝰ legis qui ĩtel/
ligũt ꝓfunde et veritatem rei ſolliaite perſcru
tantur et ſic naturaliter eſſe debet. qꝛ virtꝰ aĩe
intelligentis ꝑficitur per virtutem ymagina
tiuã que eſt virtꝰ in corpore. et ex intellectu a
gente qui eſt virtꝰ in corporea ſm phõs. Et
ſic diuiditur intellectus humanus per du/
os intellectus ſalicet materialem et ſpiritua
lem. Materialẽ habẽt hoĩes cões et ſpũales
homines litterati. In quibꝰ deꝰ voluit ſpeci/
aliter inſpirare. et ſi iudei volunt intelligere
textũ legis ad pedẽ littere. tota lex ponit ple
narie corporeitatem in deo. Unde dicit ocu
lus dei. pedes dei. deſcendit deus. locutꝰ eſt
deus. imago dei. et alia hmõi que nõ oꝑtet
ãplius allegare. Sed cõmunes homines q̇
non reputant inconueniens deum eſſe cor/
poralem. et credũt nihil eſſe aliud niſi ſit cor
porale talibus hominibus neceſſe eſt ad pe/
dẽ littere intelligere textum legis. et ſapien/
tes qui intelligunt textũ legis dicunt aliјs
gloſando textũ: quid dicit deũ corporeũ eẽ
debet intelligere textũ ꝙ loquitur ad modũ
cõem hominũ. non autẽ ꝙ ita ſit. ſed vt me
lius intelligant ydeote et faciunt gloſas ta/
libꝰ textibus ſm rabimoyſen egyptiacũ in li
bro. quẽ vocauit demõſtratorẽ errantiũ et a
lios ſapientes iudeorũ. et ſicut faciunt iudi
in lege ſua ſic etiã xp̃iani in lege ſua. Nã xp̃i
anorum communitas credit omnia vt ſunt
et ſicut eſt veritas licet ipſi neſciant declarare
ad ſenſum myſticuꝫ vt oꝑtet et ſic fieri oꝑtet
vt ſemel homo credat fidei veritatẽ et pꝰ hec
alia requiret ſi habeat intelligendi gratiã di
uinitus inſpiratam. qꝛ ſi non crederet donec
intelligeret eẽ poſſibile ꝙ ex difficultate le/
gis nulla intellectio ſequatur. et ſic nec fideꝫ
nec fidei cõmodũ quis haberet et talis eſſet
ſimilis homini exñti in mortis periculo pro
pter famã et dabatur ei panis et comedere re
nuebat donec ſciret prius inſtrumẽta ad hoc
neceſſaria et formas et talia huiuſmodi: et
erit poſſibile ꝙ ante ꝙ comederet moreretur
ille debuiſſet comedere vt periculum euitaret
et poſtea inquirere de ſupradictis. Et ĩdo ſa
piẽtes dixerunt communes hoĩes eẽ cecos
ac ipſos eẽ itinerantes ligatos adinuicem
quaſi per funẽ et vnũ ducem preuium habẽ
tes quem licet non videant incedunt tamen
via recta ipſos duce preuio dirigente: Et ſic
dico ꝙ iſta dubia et alia cõſimilia ſunt ima
ginati non intelligentes noĩa. quibus ſigni
ficatur meſſias apud catbolicos et fideles.
Nã aliquãdo deus tm̃. aliquãdo ihũs xp̃s
ſolũ. et vtrũqꝫ nomẽ deũ ſignificat. Nã xp̃s
erat animal rõale mortale ꝙtum ad huma/
nitatẽ. et erat deus ex ꝑte diuinitatis qui car
nem humanã aſſumpſit. Et iſta duo ſimul
faciunt meſſiam in lege ꝓmiſſum ad redimẽ
dũ genus humanũ. Et ſicut in deo eſt vna
eſſentia et tres diſtincte perſone ſine augmẽ
to aliquo eſſentie vel diuinitatis ſic eſt ĩ meſ/
ſia vnum ſuppoſitum et tres ſubſtãtie diſti/
cte. ſ. deitas. anima rationalis. et corpus hu
manũ. et iſta tria faciunt vnum meſſiã. qꝛ ex
ꝑtibus humanitatis ſolũ nõ poterat ſalua
re vt in pſalmo. Da nobis auxilium de tri/
bulatione quia vana ſalus hominis et ali/
quando vocabitur deus tantũ aliqñ iheſuſ
tantum. et vocatur deus non ex parte huma
nitatis. et vocatur homo non ex ꝑte diuini/
tatis ſed ex parte humanitatis. et corpus cũ
anima afficiunt hominem ſm ipſius diffi/
nitionem que eſt animal rationale. Aliquã
do textus legis vocat eum nomine corporei
tatis non nominando animam: vt Leui. i.
qui obtulerit ex vobis homo. ĩ hebraico di
citur filius adam. i. terra et non nominauit
animam. et aliquando anima nominatur ſi
ne corpore. vt Exo. xxi. dabit animã pro a/
nima et talia huiuſmodi variare non nocet
ex vno ad alterum. et ſic in euangelio aliquã
do vocatur xp̃s filius hominis. aliquando
filius dei. vt diuinitas et humanitas in eo/
dem homine demonſtretur et quando voca
tur ihũs xp̃s in operibus corporalibus il/
la referuntur ad humanitatem. quoniam di
uinitas inquantum diuinitas non ſuſcipit
iſta accidentia corporalia. Et doctores xp̃i
ani dicunt ꝙ deus aſſumpſit humanitatem
non humanitas diuinitatem. licet iſta ſit ve
ra propoſitio. homo eſt deus. et deus eſt hõ
et ſic humanitas ad honorẽ altiſſimũ exal/
tatur cũ iũcta ſit diuinitati: Accedet homo
ad cor altum et exaltabitur deuſ. et ſi talia ve
lint intelligere iudei iſtud debet ſufficere pro

responsione omnium dubiorum in ista materia: et ad omnia argumenta que fecit iudeus in libro quem composuit contra fidez xpianorum quem nominauit librum litis dei vbi declarat multa impossibilia esse in lege xpianorum et contra probationes prophetarum per ipsos inductas et hoc est quia ipse non distinguit inter omnia ista supradicta ex parte diuinitatis vel humanitatis. et arguit contra illa qui referuntur ad humanitatez ac si dicerentur de diuinitate. vt Esa. lij. Ecce intelliget seruus meus et loquitur de messia et dicit quomodo vocat eum deus seruū et cum xpiani dicunt ipsum esse equalem diuinitati. et sic in alijs multis textibus et glosis vel eisdem adherentibus. et isto modo processerunt illa que scripta sunt in libro illo. et sic videtur ꝙ argumentantes respondentes non erant multum profundati in lege christi et moysi. et non est vera disputatio nec concordia inter christianum et iudeum nisi vterqꝫ sit sufficientissime literatus et in lege sua prouide profundatus aliter vtriqꝫ alterius dicta impossibilia viderentur. hec predictus doctor. Patet ergo ꝙ si christo attribuimus esse in loco determinato quod conuenit corpori. non ei attribuimus vt deus. sed vt homo est. Licet deus vt deus non sit corporeus. ille tamen qui est deus et homo est corporeus non vt deus sed vt homo. Non est ergo impossibile christum qui verus deus est concedere eum esse corporeum et in loco determinato. cum talia ad ipsius humanitatem referantur vt satis late dictum est.

Impossibile est ꝙ tota diuinitas staret in vtero marie. qꝛ tunc totus mūdus fuisset priuatus diuinitate.

Onum Impossibile est. Vos xpiani dicitis ꝙ maria concepit ihesum nazarenū qui erat de⁹. et sic habetis dicere d necessitate ꝙ tempore nouem mensium sue cōceptionis in eius ventre fuit tota diuinitas vel ps diuinitatis. Vtrūqꝫ est īpossibile qꝛ si tota diuinitas in illis nouem mensib⁹ fuit in eius ventre. sequitur ꝙ totus mūdus fuit priuat⁹ diuinitate in illo tpe. et sic tūc non fuit qui moueret celum nec qui gubernaret mūdū et ista ē magna fatuitas dicere. illū que tot⁹ mūdus capere nō pōt concludi in vnius vtero virginis muliercule. Si vero dicāt xpiani ꝙ in illis nomen mensib⁹ vna pars diuinitatis fuit in ventre marie. et alia in celo. ergo xpiani nō debēt ipsum vocari deum sed ptem dei. Respondetur sicut supra dictū est ꝙ qñ nos xpiani nominam⁹ xpm cū illis q̄ significant corporeitatem ista referuntur ad humanitatem quia non recipit mutationem ex pte diuinitatis nec aliqͦd accidens corporale et sic in diuinitate non est ptitio quam dixisti. Itē cū res simplex et spūalis non cōprehendatur loco nō pōt dici de eo ꝙ determinat sibi locū. nec pōt dici de deo int⁹ nec extra quia iste sunt differentie loci. et de⁹ nec est in loco nec sub differētia loci eo mō quo corpa sunt in loco et illa talis ptitio non est nisi in corporibus. Res autem spūalis infinita sicut non cōcludi pōt loco. sic nec habet ptē. nec inde pōt sumi pars qꝛ si inde acciperetur pars posset minui et augeri quia omīs pars est minor suo toto. et sic vna res infinita esset maior alia re infinita quod est impossibile ſm Aristotelem et alios phos. iij. phisicorū. Itē ista rō ptitionis est directe cōtra iudeos sic arguentes. Vnde habetur Exo. xxv. faciantqꝫ michi sanctuarium et habitabo in medio eorū. sed cum dei gloria sit per totū mundum diffusa. quomodo erat possibile deū eē inter duas tabulas sanctuarij. nō enim est magis inconueniens esse in ventre vnius virginis ꝙ inter duas tabulas sanctuarij. Item dixit textus Exodi. xxxiiij. Cumqꝫ descendisset dominus per nubez stetit moyses coram eo quomodo determinato non poterat esse alibi. Item Exod. xx. In omni loco in quo fuerit memoria nominis mei veniam ad te benedicam tibi. Et si ipsius memoria esset apud mille homines quomodo esset possibile venire ad omnes mille in vno instanti in locis distinctis. quia si ad vnum veniret ad alterum venire non possit in eodem instanti. Et sic de necessitate isti iudei habent dicere istas ptitiones nō esse nisi in rebus corporalibus quia deus benedictus ex parte diuinitatis non determinat sibi locum vt dictum est et sic est tex⁹. Iiere. xxiij. capitulo. Celum et terram ego impleo. Et vt dicit predictus magister

Johannes couersus libro de cocordia legu: ti.li.c.xxvij. q dixerunt sapientes super illo verbo Baruth.iij. O israel q magna est domus dei et ingens locus possessionis eius magnus et no habet fine: excelsus et imensus q dicit benedictus deus de loco suo et ipse est locus mudi et mudus no est locus suus. Ite dicut q istud vocabulu sequina significat in hebraico psitiaz dei et sm chaldeu vbi dicitur apparuit deus dicitur apparuit sequina dei q est in oi loco et q no est ab eo locus vacuus Ite dixerut q si duo homines sunt laborates in lege sequina est cu eis. Et sic xps i euagelio dicit vbi duo vel tres sunt congregati i nomine meo in medio horu sum: Et sic dicut sapientes thalmud nimis deus diligebat israel qz reuelat israeli in loco imudo et polluto ad redimedu eos. Et est simile de quodam sacerdote qui petebat pane sanctificatu et cecidit panis in cimiterio vbi ipse intrare non poterat sm lege sua et dixit qd faciaz qz pollueetur corpus meu si intro p illo pane cimiteriu hoc non est couenies. Et q dimitta illu pane sanctificatu ibi non est etia couenens. Melius est corpus meuz pollui vna hora et postea redibo et mudificabor et no dimitta pane sanctificatu. Et scripsit alescadal nomine aristotilis: q vera intelligentia opatrix est in omnibus corporibus licet sit p se sepata. Et ondatur per opa varia et distincta. et ipsa no recipit aliqua mutationem in se. Et sic dixerunt sapientes thalmud q sicut deus replet mudu ita anima replet corpus. et anima apparet in mebris distictis corpis sm diuersitate mebroru naturaliu actionuz et magis apparet in cerebro et in corde q in ossibus et in carne. no tn dicitur de aia ptitione recapere. Et si iudei intelligere vellent ista spualia vt ipsa sunt no poneret istas ipossibilitates in lege xpianorum. Et lz sint inter eos aliqui sapientes qui intelligere possent no possunt ad hoc ducere seipsos ppter mala cosuetudinem et rebellione in qua a puericia sunt nutriti. vt ait Aristo. in metaphisica sua in rebus assuefactis ex puitate virtutis. Posito q sit aliqua leuitas que iformat imaginationem a consuetudine non possut relinquere a pueritia vsitati. Supposito q intelligat veritate rei aliter se habere quato magis iudei qui naturaliter est populus duce ceruicis et rebelles put de eis dixit moyses Deutero. xxxi. c. Adhuc viuente me et egrediente vobiscu semper cotentiose egistis cotra dominum quantomagis cum mortuus fuero. hec ille. Et sic patet ad argumentum q vere xps est deus et q non fuit pars deitatis in ventre virginis et xps in celo. sed christus qui est totus deus fuit in illo vtero virgineo. Determinatio vero loci refertur no ad deum sed ad corpus christi veru. nec ex hoc sequitur q illo tempore non esset qui moueret celum et regeret mundum. cuz ipse sit vbiq in q tum deus. licet esset tunc in vtero virginis non per motum localem descendens sed per nouum effectum in virgine qui est coiunctio diuine et humane nature sicut dictuz fuit supra argumento. xxiiij. quinte considerationis huius tercij.

Impossibile est q in sacramento altaris est verum corpus christi cu locutus sit christus signatiue et non realiter dicens hoc est corpus meum.

Decimum Impossibile est circa sacramentum corporis et sanguinis xpi. Dicunt enim iudei. Vos xpani dicitis in illo sacramento esse realiter corpus et sanguine xpi hoc est impossibile. qz cu dixit vester xps demonstrato pane. hoc est corpus meum. significatiue locutus est et non realiter. ac si diceret. hoc est signum vel figura corpis mei sm que modu paulus dixit. i. Corinth. x. Petra autem erat christus. i. christi figura et patet clarissime q ista fuerat intetio christi vestri. quia cu de sui corporis comestione et sanguinis potatione loqueretur vt discipulorum scandalum quod abortum fuerat sopiretur quasi seipsum exponens dicit. verba que locutus sum vobis spiritus et vita sunt. quasi ea que dixerat non ad litteram sed sm spualem sensum intelligenda essent. Et cum christus dixit hoc est corpus meum tenens panem in manibus intellexit q ille panis erat corpus suum in potentia propinqua. s. postq comedisset illud quia tunc conuerteretur in corpus suum siue in carnem suam et similiter de vino. Et isto modo nos iudei facimus illa die azimorum quia accipimus panem azimum in memoriam illius tpis qn educti sunt patres nostri de terra egypti et no sunt pmissi ibide remanere p tantu

tempus q possit panis fermentari qui pa-
scatus erat et dicimus iste est panis quem co
mederunt patres nostri. lz ille panis pñs nõ
sit cũ fuerit pterit⁹ et sicut iste panis azimus
rememorat panẽ egypti et iste panis nõ ẽ il-
le sic iste panis de quo fit istud sacrificium ĩ
altari. Dicere sufficeret xpianis q esset ĩ me-
moriam illius panis xpi licet iste panis nõ
sit ille. Et quõ est impossibile q seruaretur
vnũ frustrum carnis ad sui memoriã. Man
dauit q fieret ille pãis et istud vinũ qui erat
caro sua et sanguis ĩ potentia ppinqua ad
exeũdum in actu sicut nos iudei facimus in
pascbate de azimo pane sicut dictum est. cuz
ergo xps vester in mẽsa accepit panẽ et cali-
cẽ et dedit discipulis sui. non mandauit eis
credere panẽ et vinum in corpus et sanguiez
suũ trãsmutari. Sed q quotienscũqz hoc fa
cerent in memoriã suã facerẽt. s. in memoriã
illius panis pteriti. et si sic vos xpiani intel-
ligeretis nullũ sequeretur ĩpossibile. Sed di
cere oppositũ sicut asseritis dicitis rem ĩpos
sibilẽ et cõtra mentẽ xpi vestri vt patuit. Rñ
det q traditio ecclesie catbolice de hoc sacra
mento vera est. s. q in hoc sacramẽto est rea-
liter et non significatiue verũ corpus et ver⁹
sanguis xpi sicut declaratũ fuit supra. xxiiij
argumento considerationis quarte huius ter
cij. Sed qz argumẽtũ iudei videt̃ fũdari sup
verbo dñi dicẽtis ad discipulos suos qui de
bac doctrina scandalizari videbãtur. verba
q̃ ego locut⁹ sum vobis spũs et vita sunt. di
co q p hoc non dedit intelligere. q vera ca-
ro sua in hoc sacramẽto mãducanda nõ tra
deret̃ sicut putat iudeus. Sed qz non tradit̃
mãducãda carnaliter. vt. s. sicut alij cibi car-
nales ĩ ppria specie dilacerata sumeret̃. sz qz
quodã spũali mõ sumitur pter cõsuetudinẽ
aliorũ ciborũ carnaliũ verba sunt sancti tho
me in summa ptra gentiles. c. lxviij. Item a
lij heretici similes iudeis pdictis voluerunt
dicere q ista locutio. hoc est corpus meũ: fu
it figuratiua. sicut illa Jobis. xv: Ego sũ vi
tis vera. sed istud ẽ oĩno ptra intẽtõnẽ salua
toris: qz vt ait aug. in libro. lxxxiij. questiõz:
qstione. lxvij. solet circũstãtia scripturarum
illuminare scripturam. Nã ex pcedentib⁹ vel
ex sequẽtib⁹ pot colligi an loquatur figurati
ue an non. Unde cũ xps dicit ego sũ vitis ve
ra statim subiũxit et vos palmites. Sed con
stat q discipuli nõ erãt palmites naturales
sed tm̃ figuraliter. igitur loquebat̃ figuratiẽ.
Sed cũ dicit Luce. xxi. hoc est corp⁹ meũ: sta
tim subiũxit quod p vobis tradetur. Sz ista
traditio nõ erat figuratiua sed realis et vera
igitur realiter et vere dictũ est. hoc est corpus
meũ. Ad illud autem quod iudeus allegat
de pane suo azimo etc. et q sic sufficeret xpi
anis q facerent in memoriã xpi sui. Respõ
det magr̃ Johães cõuers⁹ in libro de cocor
dia legũ. ti. iij. c. iiij. dicens. Respõdebo tibi
iuxta illud Prouer. xxvi. c. vbi de stulto iuxta
stulticiam suam ne sibi sapiens videatur.
Scias q si xpiani ponerent dubia in mira-
culis factis in lege sancti messie. sicut faciunt
sapientes iudeorum in miraculis factis ĩ le
ge sua glosantes per nomia equiuoca et fal
se vt extorqueant sensum textus legis. bene
possent glosare xpiani subtilius et meli⁹.
Sed scias q oẽs xpiani sapientes et cõitas
simpliciũ credũt vniformiter miracula sue le
gis vt est rei veritas: et vt credit sancta mater
ecclia. et credũt in hoc mereri gloriã parady
si. iuxta illud Geñ. xv: Credidit abrahã deo
et reputatũ est ei ad iusticiã. Nam in hoc q
credunt simpliciter nihil hesitantes reputat̃
eis ad iusticiam. Sequitur. quilibet de lege
credere tenetur dicta prophete licet intelligat
non fieri posse naturali cursu. quia anima p
phete melius intelligit q anima alterius sa
pientis. et potius attingit et speculatur spũa
lia que sunt subtiliora naturalibus. et si sic ẽ
in alijs prophetis quorum anime intelligũt
singulariter et limitate quãtomagis credere
debemus miracula ihũ xpi qui intelligit in
finite omnia et pñtia et preterita et fu tura q̃
est vere et perfectus deus et perfectus homo
et sic credendo xpiani viuunt cum honore et
sperant cum deo gloriari perpetuo. hec ille.
Nõ est ergo simile de memoria panis azimi
iudeorum ad panem azimum liberationis
egypti. et de memoria huius altissimi sacra-
menti respectu passionis xpi. quia in illo pa
ne quem iudei manducant nullum est mira
culum. In hoc vero sacramento miraculose
virtute verborum verum corpus et sanguis
christi inuisibiliter cõtinetur sicut firmiter cre
dimus et fideliter confitemur.

Impossibile est q corpus xpi sit in sacramēto altaris per miraculū cū ad oculum nō apparet.

Ndecimū Impossibile ē. Uos xpiani dicitis in sacramēto altaris esse corpus et sanguinē xpi p miraculū hoc pbo esse ipossibile qr si esset miraculū ad oculuz appareret sicut quando moyses cōuertit virgā in serpētē. qr illud factū fuit euidenter ad oculū lz nescirent homines qualiter factum fuerit. Sic etiā de archa testamenti oli fuerūt maxima miracula nō solū sensibilia sed etiā publica et toti populo patentia fiebant itātū q de taliū miraculorum fama infideles terrebātur videntes ad oculū diuinā potentiā in reuerentiā arche sui federis relucentez sicut patet in diuisione aquarū iordanis populo israelitico p aridā trāseunte. et aqua ex vna pte intumescēte ad instar mōtis et ex altera vsqz ad mare mortuū fluente. donec sacerdotes cū archa alueū iordanis exiuerunt quo facto iordanis rediit in cursum suū. Reges vero amorreorū et chananeorū audientes tāmagnū et publicū miraculū terrore diuita confusi fuerant q non remansit in eis spiritus que historia plene habetur Josue. iij. et. iiij. c. et sic de pluribꝰ alijs miraculis euidētissimis q causa breuitatis obmitto enarrare. et tamen in illa archa nec continebatur deus realiter nec xps sed solū tabule lapidee pcepta decalogi continentes et vrna manne quā deus pceperat reseruari in testimonium generatōnibꝰ futuris vt hētur Exo. xvi. Similiter et virga aaron que floruit i domo leui vt habetur Nume. xvij. Si ergo per archā pdicta corpora inanimata tātūmodo portātem quātūcūqz sacra essent deus tam euidētia miracula et tādiuulgata et publica fecit i ipsius reuerentiā. multo ergo fortiꝰ facere debuisset si verū esset q in vestro sacramēto altaris verꝰ deus seu xps realiter contineretur qui sup oia in ifinitū assentis q ē colendus et venerādus. Cū ergo nihil tale ibidem ad oculū appareat. Sequitur q ipossibile ē ibi miraculū eē cū hoc sit cōtra rōem miraculi. Ad istud iudaicū ipossibile rūdet magr paulus burgeñ eps in suo dyalogo distinctiōe iij. c. v. dicēs q ad obstruēdū os loquentiū iniqua considerare debemus q miracula diuina que cōtra cursum nature a deo instituta diuina virtute fiūt se habēt qntū ad eorū proximos fines in duplici differentia. Quedaz eorū sunt a deo ordinata ad fidei approbationē sicut de primis signis seu miraculis q deꝰ fecit p moysen corā populo facta sunt ad fidē in eis causandā seu ad pbandā. Unde Exo. iiij. cū dixisset et fecit signa. s. predicta corā populo sequitur statim credidit populus. Similiter ex diuisione maris rubri et de egyptiorum submersione visa per populum israeliticum secutum est q credidit populus domino et moysi seruo eius. c. xiiij. et sic de qplurimis veteris testamenti miraculis q a deo fuerunt ordinata vt fides eius in cordibus populi causaretur seu confirmaretur. Que quidez miracula oportuit esse manifesta communiter toti populo. vnde Deutero. vlti. commendatur moyses in signis et portantis qui diuina auctoritate fecit coraz vniuerso israel. Quedam vero sunt diuina miracula que non ad fidem causandaz seu corroborandam a deo facta sunt. sed potius vt credendo talia miracula que occulta sunt et omnino abscondita fideles mereantur. vnō et huiusmodi miracula non disposuit deus manifesta eē per sensum seu per naturalem cognitionem sed occultat vt eorum fides meritoria eēt. Que quidē miracula. s. occulta et abscōdita pcipue fuerūt i nouo testamēto. i cuius tpe fides credētiū cōiter validior fuit vt ē miraculū virginei ptus et dñice resurrectionis. Que quidē miracula per fidem solu proprie cognoscuntur et eorum occultatō a quacunqz nostra cognitione naturali nostru meritum efficit vel auget. Unde de resurrectione domini legitur Johannis. xx. capi. Beati qui non viderunt et crediderunt. Et de isto modo miraculorum scilicet occultorum tenendum est esse sacramentum altaris non enim hoc sacramentum fuit institutum ad hoc vt sacramento viso populus crederet sed vt credendo veritatem huius sacramenti merito proficeret. Unde Augusti. de hoc sacramento dicit. Crede et manducasti Et idō quanta miracula in hoc sacramento contenta. que maxima sunt occultiora sunt et nec ab intus vel ab extra visibiliter circa ipsum sacramentum vlla miracula apparent

tm̄ in nobis auget meritū. Unde nullū icō-
ueniens sequitur nec admiratione dignum
et hoc ꝙ publica seu visibilia miracula non
fiunt communiter circa hoc sacramētū. sicut oli
cōsueuerūt fieri circa archam testamenti dei
ꝑut allegat iudeus qꝛ ibi miracula ordina-
bantur ad fideliū fidē cōfirmandā seu cau-
sandam vt dictum est. et quandoqꝫ ad incu-
tiendū infidelibus terrorem. Hic autem que
runtur miracula ad meritū credentiū augen-
dū quod quidē meritū euacuaretur vel sal
tem' diminueretur si talia signa visibilia ap
parerent. hec ille. Sanctus thomas vero di-
cit in summa cōtra gentiles libro. iiij. c. lxiij.
ꝙ rō pōt assignari quare corpus xp̄i occul-
tatur accidentibus in sacramento ꝙtū ad fi-
dem que est de inuisibilibus et eius meritū
qd̄ circa hoc sacramētū tātomaius est quā-
to inuisibili' agitur corpore xp̄i sub panis ac
cidētibus occultato et ꝓpter cōmodiorem et
honestiorem vsum huius sacramēti. esset ei
horrori sumentibus et abbominationi vidē
tibus. s. si corpus xp̄i in sua specie a fidelib'
sumeretur. vnde sub specie panis et vini qui
bus cōmunius vtūtur homines ad esum et
potum corpus xp̄i proponitur manducan-
dum et sanguis potandus. nec etiam est ne-
gādū quin aliqñ in sacramēto altaris appa
reat forma pueri. vel caro vel sanguis q̄ sunt
signa visibilia. sicut in nōnullis hystorialib'
antiquis libris legitur. Sed talia non dicūt
facta fuisse sic cōiter et publice sicut miracu-
la allegata et miracula que fecit xp̄s tempo
re quo ꝑdicabat et miracula que fecerūt apo
stoli et alij sancti in primitiua ecclesia. Et iō
talia miracula que sic aliquando accidūt cir
ca sacramentum non videntur apud ecclesiā
vniuersalem solennizari. sed forte priuatim i
aliquibus particularibus ecclesijs. quia nō
fiunt nisi raro quo ad certas personas qui-
bus de' qui vniuersas mentiū cognitiones
intelligit singulari modo singulis ꝓuidet se
cūdū dictamē diuine sapientie. a quibus ñ
est trahenda consequentia in vniuersali. Vñ
dicit magister iohannes conuersus in libro
de concordia legum. ti. iij. c. iiij. sepe diuina
gratia apparuit ad oculū multorum homi
num et mulierum quoniam respiciendo in il
lam hostiam consecratam. alique persone vi
derunt oculariter vnum puerulum pulcerri-
mum vltra modum. et auus meus qui erat
valde litteratus in lege dixit mihi. ꝙ in do-
mo fratrum minorum in valle oleti cum re-
spiceret a casu illam hostiam consecratam vi
dit vt predicitur illum puerum pulcerrimum
vltra modum. et hoc fuit illis tempoꝛib' pu
blicatum nimium et famosum. et idem ac-
cidit vxori mee et interrogauit alias mulie-
res si hoc videbant Responderunt non: et
prona cecidit in terra viribus destituta prout
legitur de manue Judi. xiij. cap. Morte mo
riemur quia vidimus dominum. et est quasi
simile de sole qui licet luceat super mundū
debilitat tamen visum. hec ille. Ut commu-
niter igitur in hoc admirabili sacramento ñ
videtur miraculum. sed vt dicit beatus Gre.
in omelia paschali. Aliud est quod cernitur
et aliud quod creditur. illud quod cernitur ē
species panis in hostia et species vini in ca-
lice. Sed id quod creditur est veritas carnis
et sanguinis christi. Jtem isti iudei incidunt
in errorem illorum qui nihil credunt nisi qd̄
vident. Si ergo non fuisti rome non credas
quod est in mundo roma. et si non vidisti ce
te non credas ꝙ in mari est talis piscis ma-
gnus. et si nescis loqui grece non credas ꝙ
est in mundo grecia. et si non vidisti embrio
nem in ventre matris quousqꝫ natus fuit ñ
credas ꝙ fuit in ventre matris. Et quia tu
non vidisti animam intrantem nec exeuntē
in corpore humano non credas ꝙ homo ha
beat animam. Nunꝙ vidisti aerem non cre
das esse aerem. Nunꝙ vidisti vocem ergo
non credas ꝙ est vox. que omnia quante nō
dico solum erroris sed ꝙ magne fatuitatis
sunt manifestum est. licet ergo non videam'
ad oculum verum corpus christi sed accidē-
tia illa sub quibus latet non debemus ne-
gare ibi veraciter esse presertim miraculose vt
dictum est.

Jmpossibile est ꝙ corpus christi inci
piat esse in altari qꝛ nec ꝑ per motū localem
nec per conuersationem alterius in ipsum.

Duodecimum Jmpossibile est:
Uos xp̄iani assentitis ꝙ verū cor
p' xp̄i esse incipiat in altari hoc vi

detur impossibile quia aliquid incipit esse
vbi pri9 nō fuit dupl'r vel ꝑ motū localem vel
per conuersionem alterius in ip̄m. vt patet
in igne q̄ alicubi esse incipit vel quia ibi de
nouo accendit vel quia ibi de nouo appor/
tatur. Manifestum est autem verum cor/
pus xp̄i non semꝑ in hoc altari fuisse quia
vos xp̄iani asseritis xp̄m in suo corpore a/
scendisse in celum. videtur etiā impossibile
dici. quod aliquid hic de nouo conuertatur
in corpus xp̄i. quia nihil videtur conuerti in
p̄existens. cum id in quod aliud conuertitur
ꝑ hmōi conuersionem esse incipiat. Mani/
festum est aūt corpus xp̄i p̄extitisse vtputa
in vtero marie conceptum. non igitur videt̄
esse possibile quod in altari de nouo esse in/
cipiat ꝑ conuersionem alterius in ip̄m. simi
liter nec ꝑ mutatiōem loci. quia omne quod
localiter mouetur sic incipit eē in vno loco
ꝙ desinit esse in alio in quo prius fuit. opor
tebat ergo dicere ꝙ cū xp̄s incipit esse i hoc
altari in quo sacramentū ꝑagitur desinat eē
in celo quo ascendendo ꝑuenerat. Amplius
nullus motus localis terminatur simul ad
duo loca. Manifestū est autē hoc sacramen/
tum simul in diuersis altaribus celebrari.
ergo impossibile est ꝙ per motū localē cor/
pus xp̄i ibi esse incipiat. Respondet sanctus
Thomas in summa cōtra gentiles libro. iiij
ca. lxiij. dicens ꝙ licet diuina virtus sublimi
us et secretius in hoc sacramento operet̄ ꝙ̄
ab homine perquiri possit. ne tamen doctri/
na eccl'ie circa hoc sacramētū ab īfidelib9 im
possibilis videat̄ conādū est ad hoc vt omis
īpossibilitas excludat̄. Cōsiderare ergo opꝫ
ꝑ quē modū verū xp̄i corp9 eē sub hoc sacra
mēto īcipiat. Impossibile ē aūt ꝙ hoc fiat
ꝑ motū localē corꝑis xp̄i. tū q2 sequeret̄ ꝙ i
celo eē desineret qn̄cūqꝫ agit̄ hoc sacramētū
tū q2 nō posset simul hoc sacramētū agi nisi
in vno loco cū vn9 motus localis nō nisi ad
vnū terminū terminatur. tum etiam q2 mot9
localis instantaneus eē nō p̄ōt sed tēꝑe indi
get. cōsecratio aūt perficitur in vltimo instā
ti ꝓlatōis verborū. Relinq̄t̄ ergo dicēdū ꝙ
verū corp9 xp̄i eē īcipiat in hoc sacramento.
ꝑ hoc ꝙ substātia panis cōuertit̄ ī substātiā
corꝑis xp̄i. et substātia vini ī substātiā san/
guinis ei9. lꝫ hoc sit bn̄dictuꝫ et ꝑ hoc possit
satisfieri iudeo et cuilibet infideli nō ꝓterue/
nienti. Aliter tn̄ ꝓpter instātias q̄ fieri possit
motu locali dicēdū est f̄m scotū in. iiij. dist.
iiij. q. i. et sequitur eū franciscus de maronis
in suo. iiij. distin. iiij. q. i. ꝙ necessario est ibi
aliqua mutatio localis q2 impossibile est ꝙ
fiat transitus de cōtradictorio ī cōtradictori
um sine aliqua mutatione facta in aliquo
extremorū. sed hic corp9 xp̄i transit de nō pre
sente ad eē pn̄s ergo necessario est ibi aliqua
mutatio. dicūt ergo isti doctores ꝙ ibi ē ali
qua mutatō qua corp9 xp̄i accipit respectum
presentialitatis ad locū hostie facta transub
statiatione. Ad cuius euidētiā notat doctor
subtilis ibidē ꝙ qn̄ corp9 mouet̄ localiter et
expellit aliud sunt quatuor mutatōnes et oc
to termini. et illarū mutationū due sunt deꝑ
ditiue. et due acq̄sitiue. sicut cū nauis moue
tur de loco ad locū aliquod corp9 expellit et
illud expulsum habet quatuor terminos. q2
amittit vnū vbi et priuationē eius acquirit.
et a priuatione alterius vadit ad ipsum. Sꝫ
si corp9 moueret̄ de loco et aliud nō expelle/
ret essent in eo due mutationes et quattuor
termini. vn̄ eēt ibi vna deꝑditiua prioris vbi
et alia acq̄sitiua noui vbi. sicut quādo aqua
frigida fit calida. et de frigido fit nō frigiduꝫ
et de nō calido fit calidū. Sed si corp9 n̄ mo/
tum de loco suo acquireret nouū vbi et respe
ctū extrinsecū aduenientem ad aliud corpus
tunc esset in eo vna mutatō acquisitiua a pri
uatione illius vbi ad habitationem. et talis
mutatio est in corꝑe xp̄i d̄ nouo hic exn̄te ne
cessario. q2 sicut dictū est impossibile est fieri
transitū de contradictorio ad contradictori/
um sine aliqua mutatione. Et nota ꝙ sim/
plex presentia corporis christi proprie non ē
vbi cum non sit hic localiter. sed sacramenta
liter: sed reducetur ad genus vbi. Tunc ad
propositum corpus christi in celo habet pri/
uationem istius vbi in altari. Et ita non est
ibi mutatio deꝑditiua sed acq̄sitiua. q2 solū
est acquisitio presentialitatis quam non ha
bebat. Sic ergo christus sine deperditione
vbi prioris in celo acquirit nouum vbi in al
tari. Resoluendo ergo hanc materiam dico
ꝙ motus siue motio localis est duplex. que
dam deperditiua et quedam acquisitiua.
sicut quando quis mouetur de vno loco
ad alium aliquid deperditur et aliquid ac/
quirit̄. talis. n. primo ordine nature moue/

tur ab habitu in priuationem. puta ab vbi
qd̄ pri⁹ hēbat ad vbi qd̄ prius non habebat
et hec mutatio dicitur deperditiua termini a
quo et dicitur acquisitiua termini ad quem.
Nūc autē hec due mutationes licet cōcurrāt
simul in omni motu locali cōtinuo tamē di/
stincte sunt et vna pōt absolui ab alia sicut ac
quisitiua a deꝑditiua. sic ꝙ aliquid acquirat
nouū locū nō dimittēdo priorē. et sic est in ꝓ
posito. q2 sicut dictū ē corpus xpī absq3 hoc
ꝙ dimittat ꝓpriū vbi qd̄ habet in celo acq̄/
rit nouū vbi in sacramēto. Et ideo est hic mu
tatio localis nō deperditiua sed acquisitiua.
et sic pt3 responsio ad primū pūctū de motu
locali. q2 corpus xpī incipit ibi eē ꝑ motum
siue per mutationem localem non deperditi
uā sed acquisitiuam. et sic nō opꝫt ꝙ dimit
tat primū vbi cū acquirit secundum. Nec eti
am est censendū ꝙ cū corpus xpī incipit esse
in altari ꝙ accipiat eē simpliciter sed accipit
eē sacramentale quod eē ᵽm ꝓdictos docto/
res nihil aliud ē ꝙ̄ ordo corporis christi ad
substātiā panis quē ordinem habet vbicūq3
fit trāsubstantiatio. Ad alterū vero punctū
sc3 si est ibi corpus xpī per cōuersionem alte
rius in ipsum hoc cōcesso nullū sequitur im
possibile. Et cū arguis ꝙ imo sequitur im/
possibile q2 impossibile est ꝙ aliquid cōuer
tatur in preexistēs. Rn̄detur ꝙ falsum est q2
in nutrimento naturali videm⁹ oppositū. q̄a
ibi cibus cōuertitur in cibatū ꝓexistens sup/
positū. Et io nō debet mirari iudeus si in ꝓ/
posito virtute diuina fiat ɔuersio in ꝓexistēs
quod vt planius videatur notat sanct⁹ Tho.
i summa contra gentiles quo supra ꝙ ꝓdic/
ta conuersio panis in corpus xpī alteri⁹ mo/
di est ab oib⁹ conuersionibus naturalibus.
Nā in qualibet cōuersione naturali manet
subiectum in quo succedūt sibi diuerse for/
me vel accidentales sicut cū albū in nigrum
cōuertitur vel substātiales. sicut cū aer i ignē
vnde conuersiones formales nominātur s3
in conuersione ꝓdicta subiectū transit in sub
iectū et accidentia manent. vnde hec conuer/
sio substantialis vocatur. ꝙ autem subiectū
cōuertitur in subiectū natura facere non pōt
omnis enim nature operatio materiam pre
supponit ꝑ quam et substātia indiuiduatur.
vnde natura facere non potest ꝙ hec substā
tia fiet illa sicut ꝙ hic digitus fiat ille digit⁹
Sed materia subiecta est virtuti diuine cū ꝑ
ipsum producatur in esse. vnde diuina vi:tu
te fieri pōt vt hec indiuidua substantiam in
illā ꝓexistentē conuertat. sicut enim virtute
naturalis agentis cuius operatio se extēdit
tm̄ ad immutationē forme et existentia sub/
iecti supposita hoc totū in illud totum con/
uertitur secundum variationem speciei et for
me vtpote hunc aerem in hunc ignem gene/
ratum. ita virtute diuina que materiam nō
presupponit sed eam producit et tamen hec
materia conuertitur in illam et per consequēs
hoc indiuiduum in illud. Indiuiduationis
enim principium materia est. sicut forma est
principium speciei. Hinc autem manife/
stum est ꝙ in conuersione predicta panis in
corpus christi non est aliquod subiectu3 cō
mune permanens post conuersionem cum
transmutatio fiat secundum primum subie/
ctum quod est indiuiduationis principium
necesse est tamen idem manere vt verum sit
quod dicitur hoc est corpus meum. Que q̇/
dem verba sunt huius conuersionis signifi
catiua et factiua. et quia substantia panis n̄
manet nec aliqua prior materia vt ostensu3
est. necesse est dicere ꝙ maneat id quod est ꝑ
ter substantiam panis. huiusmodi autem
est accidens panis. remanent igitur acciden
tia panis etiam post conuersionem predic/
tam. Inter accidentia vero quidam ordo
considerandus est. Nam inter omnia accidē
tia propinquius inheret substātie quantitas
dimensiua. deinde qualitates in substantia
recipiuntur quantitate mediante sicut color
mediante superficie. vnde et per diuisionem
quantitatis per accidens diuiduntur. Alte/
ri⁹ aūt qualitates sunt actionū et passionum
principia et relationū quarūdā vt sūt pr̄ et fi
li⁹ dn̄s et seru⁹ et alia hmōi. Quedā vero re/
latōes imediate ad quātitatē cōsequūtur. vt
mai⁹ et min⁹ duplū et dimidiū et similia. sic
igit accidētia panis post cōuersionem predi
ctā remanere ponēdū ē vt sola quātitas di/
mēsiua sine subiecto subsistat et in ipa qua/
litates fundēt sicut i subiecto et ꝑ ɔn̄s actio
nes passiōes et relatōes. Accidit igit in hac
ɔuersiōe cōtrariu3 ei quod in naturalibus cō
uersionibus accidere solet in quibus substā
tia manet vt mutationis subiectum. Acci/
dentia vero variantur. hic autem econuerso
accidēs manet et substātia trāsit. Hmōi eni
ɔuersio nō pōt dici motus ꝓprie sicut a na/

turali cōsideratur vt subiectum requirit. sed est quedam sub͡a et successio sicut in creatōe est successio eē et nō eē. Hec igitur est vna rō quare accidens panis remanere optet vt inueniatur aliqd manēs in predicta cōuersiōe Est autē et ppter aliud necessariū si eni substantia panis in corpus xpi conuerteret et panis accidentia trāsirent non sequeretur q corpus xpi fm suā substantiā eēt vbi prius fuit panis qz nulla relinqueretur habitudo corpis xpi ad locū pdictū. Sed cū quātitatis panis dimēsiua remanet post cōuersionē per quā panis hūc locū sortiebat substātia panis in corpus xpi mutata fit sub quātitate dimēsiua panis et p cōsequēs locū panis quodāmodo sortitur mediantibus tamē dimēsionibus panis. hec thomas. Ptz ergo q nō est ipossibile diuine virtuti panem trāsubstātiari in pexistens corp⁹ xpi. nec habet mutatio similitudinē in naturalib⁹ mutationib⁹ sed ē alterationi quasi cōtraria. q͡a vna substātia hic mutat in aliā et manent accidentia. Sed in alteratione est ecōuerso qz ibi mutantur accidentia et manet eadem substantia. vt ptz in corporalib⁹ quādo d albo fit nigrū et in spūalib⁹ qn̄ de iusto fit impius vel de ignorante fit sciens. vt ergo tu iudee de iniusto efficiaris pius. de ignorante sciens. crede verū corpus xpi in opere eē i altari nō simplr sed sacramētaliter. crede q cū acqrit vbi sacramentale nō relinquit vbi celeste. Crede sine mutatione locali depditiā pñs fieri in altari. et crede substantiam panis in verū xpi preexistens trāsubstantiari. crede a deo omnia possibilia fieri. Inquit Aug. et nihil tibi videbitur ipossibile. vnde et dicit Luc. i. Non erit impossibile apud deum omne verbum.

Q͡d corpus xpi sit integrum et q caro et sanguis manent in locis separatis sub speciebus panis et vini.

Ereciūdeamū impossibile est. Vos xpiani dicitis q xps vester est integer sub speciebus panis et vini in sacramēto hocpbo ipossibile qz nūq ptes alicui⁹ i diuersis locis cōtinēt ipo integro pmanēte. Manifestū ē aūt in hoc sacramēto seorsū eē panē et vinū i locis sepatis. Si igit caro xpi sit sub specie panis et sanguis sub specie vini. videt sequi q xps nō remaneat integer sz semper cū hoc sacramētū agitur eius sāguis ab eius corpe separet. Ad istud argumentū ptz solutio ex his q̄ dicta sunt in pcedēti solutione dictū est autē q locus in quo agitur hoc sacramentū attribuit corpi xpi ratiōe dimensionū panis remanētiū post cōuersiōez substātie panis in corp⁹ xpi. Secundū hoc igitur ea que xpi sunt necesse ē esse in loco pdicto fm q exigit rō cōuersionis predicte. Cōsiderandū ē ergo in hoc sacramēto aliquid eē ex vi cōuersiōis pdicte. aliqd autem ex naturali cōcomittantia. Ex vi quidē conuersionis est in hoc sacramento illud ad qd directe cōuersio termiatur sicut sub specieb⁹ panis corpis xpi in qd substantia panis cōuertit vt p verba cōsecratōis patet cū dicitur Hoc est corp⁹ meū. Et similiter sub specieb⁹ vini est xpi sanguis. vñ dicit hic est calix sanguis mei etc. Sed ex naturali cōcomittātia sunt ibi oia alia ad que cōuersio nō termiat sed tñ ei in qd termiat sunt realiter cōiūcta. Manifestū ē ei q cōuersio panis nō termiatur i diuitate xpi nec i ei⁹ animā sz tamē sub specie panis ē aīa xpi et eius diuitas ppter vnionē vtriusq ad corp⁹ xpi. si vero i triduo mortis xpi hoc sacramētū celebratū fuisset nō fuisset sub specie panis aīa xpi qz realiter nō erat corpi eius vnita. Et similiter sub specie panis non fuisset sanguis nec sub specie vini fuisset corpus ppter sepatōnē vtriusq i morte. Nūc aūt qz corpus xpi in sua natura nō ē sine sanguine sub vtraq specie cōtinet corp⁹ et sanguis. sed sub spē panis cōtinet corpus ex vi cōuersionis. Sanguis aūt ex naturali cōcomittentia. sub specie aūt vini econuerso verba sunt sancti thome libro quo supra ca. lxiij. Et sic patet solutio ad argumentum q licet sepate sint spēs panis et vini. tamen corpus xpi integer est sub vtraq specie. Sed forte dicet iudeus si ergo sub specie panis ē totus christus ita q est ibi corpus et sāguis vt tu dixisti. frustra ergo iterū sub specie vini integer reperitur. Ad hoc respondet Nycolaus de lyra super verbo senantibus autem illis math. xxvi. dicens q sub duplici specie institutum est hoc sacramētū. s. panis et vini. qz panis conuertitur in corpus xpi et vinum in sanguinem. et iste conuersiones sunt

separatim qr sanguis xpi fuit separat⁹ a cor pore vel carne in passione. Hoc autem sacramentũ institutũ est quasi quoddã memoriale illius passionis. et iõ cõsecratio carnis et sanguinis fit sub speciebus distinctis. Considerandum tamen ꝙ sub vtraqꝫ spẽ est totus xpus. qr sub specie panis est totũ corpus ex vi conuersionis vel sacramenti. Sanguis aũt et anima et diuinitas sunt ibi ex cõcomitantia naturali. Similiter sub specie vini sãguis ex vi sacramenti cetera vero ex cõcomitantia. hec ibi. Patet ergo ꝙ licet sub specie panis sit caro et sanguis xpi non frustra separatim sub specie vini et sanguis et corpus cũ hoc fiat in memoriam passionis xpi. in qua fuit sanguis a corpore separatus.

Qõ corpus xpi in tam parua hostia cõtineatur cum maius in minori non capiatur.

Quartũdecimum impossibile est. ait iudeus. Uos xpiani dicitis ꝙ in illa parua hostia corpus xpi continetᷣ hoc probo impossibile eẽ. qr impossibile est ꝙ maius corpus in loco minoris includatᷣ. Manifestũ est aũt ꝙ verũ corpus xpi est maioris quantitatis ꝙ panis qui in altari offertur igitur impossibile videtur ꝙ verũ corpus xpi totum et integrum sit vbi videtur esse panis. si autem ibi non est totum sed aliqua ps eius redibit icõueniens supradictũ ꝙ semp cum hoc sacramẽtum agitur corpus xpi per partes discerpatur. Ad istud argumentum quod tangit inequalitatem corporis xpi ad locũ panis dupliciter respondetᷣ. Primo excludendo impossibilitatem. Secũdo applicando similitudines. Circa primũ dicitur ꝙ substantia panis directe cõuertitᷣ in substãtiam corporis xpi. Dimẽsiones aũt corporis xpi sunt in hoc sacramento ex naturali cõcomitantia non aũt ex vi conuersionis cũ dimẽsiones panis remaneant. sic igitur corp⁹ xpi nõ cõpatᷣ ad hũc locũ mediantib⁹ dimẽsiõibus ꝓprijs vt eis oporteat adequari locum sed mediãtibus dimẽsionib⁹ panis quibus remanẽtib⁹ locus adequatur. hec Thomas vbi supra. Quõ aũt pñt eẽ dimẽsiones corporis xpi cũ dimẽsionib⁹ hostie vn⁹ ali⁹ doctor sic declarat. Nã cũ ibi prius erat substãtia panis et facta sit substãtia corpis xpi. sic cũ dimensionibus panis vel erat substãtia panis ante cõuersionẽ factã sic conuersione facta simul cum eisdeꝫ dimensionibus erit substantia corpis xpi. Rursũ quia dimensiones corporis xpi ꝓprium subiectum non deserunt et optet dimẽsiones esse vbicꝫ ipm corpus. Ideo ex quo ipm corpus est simul cum dimensionibus panis. optet dimensiones corporis xpi eẽ cũ dimensionib⁹ panis: Sed quõ hoc posset esse est videre difficile Arguit enĩꝫ phs. iiij. phisi. contra ponentes vacuum et dicentes locũ esse dimensiones sepatas. quia si in homini dimensiõibus reciperetur corpus contingeret duo corpora sil' posse existere quod habet pro impossibili. tota igr causa quare duo corpora non pñt simul esse est resistentia dimensionũ. Sciendum igitur quod sicut calor et alie q̃litates actiue duplicem habet compationem sic dimensiones. calor aũt habet vnam compationem ad subiectum ẜm quã dat sibi eẽ calidum. et aliam ad obiectum ẜm quam est rõ calefaciendi ita etiã quãtitas ꝓut cõpatur ad subiectum dat esse quãtũ. prout aut cõpatur ad quantitatem aliã dat sibi resistere et eẽ locale. sicut ergo calor põt dare eẽ calidũ et nõ calefacere. puta si deus conseruet eũ in eẽ et suspenderet agere sicut fecit de igne ĩ fornace puerorũ. et sic aliquid põt eẽ calidũ absqꝫ hoc quod calefaciat sic et dimensiões poterũt dare eẽ quãtũ absqꝫ eo ꝙ alijs dimẽsionibus resistant quod ptꝫ. nã cũ quantitatis sit rõ quare quantũ resistat quanto: idõ oportet vnũ quantum alteri quanto cõpare mediante quantitate. et quantitatem eẽ mediam inter corpus quod resistit et corp⁹ cui fit resistentia. sed sublata illa mediatiõe. s. ꝙ corpus sit alicubi non mediante quantitate certum est ꝙ sibi aliud corpus siue alia dimensio non resistet. Nam cũ tota causa resistentie sit qr comparatur ad ipsum mediãte quantitate sublata causa iam nõ resistet. Per hoc possent etiam solui instantie dẽ trãsitu corporis xpi per corpus virginis ipso manente clauso. et etiam de penetratione celorꝫ quando ascendit in celum. cum igitur in sacramento corpus xpi non cõparetur dimensionibus mediãte quãtitate. sed magis quãtitas mediante substantia cum substãtia cã resistentie non sit. Ideo sicut non est contra rationem substantie simul cum dimensioni

bus eē. sic non est contra rationem dimensionū corporis xpi mediante substantia eē simul cū dimēsionib⁹ panis. Et sic ptz ꝙ non ē ipossibile dimensiones corpis xpi cū dimsionib⁹ panis eē. cū ibi sint mediāte substātia que simul pōt cū dimēsionib⁹ eē. Aliter soluit predictū ipossibile doctor subtilis in iiij. suo. Dicit. n. ꝙ est duplex ordo. s. ordo ptium in toto et ordo ptiū in loco. Ordo autem ptiū in toto ē differētia quātitatis nō ppie cū sit respect⁹ sed aliquo modo accedēs ad differentiā eius essentialem. Ordo autē ptiū in loco ē de genere situs et ab isto respectu siue ordine ptiū in loco pōt absolui. Ordo. n. partiū in toto est prior ordine partium in loco. Prius autem pōt absolui a posteriori sibi accidētaliter cōiuncto. Cum ergo ordo partium in loco accidentaliter cōiugatur ordim ptiū in totū. igr corp⁹ xpi in eucharistia hēbit ordinē ptium in toto absq3 illo respectu qui est ordo ptiū in loco. Adducūtur secūdo similitudies alique cōtra iudeos et ifideles. Et pmo Aug. in libro de quātitate aie pbat aīam maiorē esse ꝙ corp⁹ qr totā mūdi magnitudinē ifra se cogitari pōt et infra se cōtinere et sicut anima cū sit maior corpore tota est infra corpus. mō psimili corp⁹ xpi cū sit maius bostia totū est infra eā non coartatū sed ita magnū et perfectū sicut i celo cōtinet. Itē in parua oculi pupilla maximi mōtes cōtinētur per spēs suas. cur ergo sic corpus xpi in pua bostia. Itē videm⁹ in puo speculo solis et lune maximarūq3 reruz diuersitates. Item intellectus hoīs puus est et tamē in ipso magna celestiū et terrestriū sapiētia et scia continet. quid ergo impossibile putas xpm qui ē dei sapia increata sub pua forma bostie iueniri. nūquid vides i puo lapide pcioso magnas et multas virtutes. nōne vides in puo corpore pricipis magnā potentiam. et in puo corpe pape magnā auctoritatē. Quid ergo impossibile est xpo in pua bostia latere. nūquid sub paruis signis magna signata cōprebendūt. Nōne vides quō in hac pua dictione de⁹ tota trinitas continet. s. pr̄ et filius et spūssanct⁹. quāto magis sub parua bostia pōt seipsum xps concludere si vult. imo ꝙ āplius est videm⁹ ꝙ sub hac pua dictione et sub hoc paruo signo omne duarū syllabarū et quatuor litterarū cōtinetur oīs creatura celū et omnia celestia: infernus et oīa infernalia et breuiter omnia creata. Quid igitur impossibile ꝙ in vna bostia cōprebendat tot⁹ xps cū in tā parua dictione cōpbendat totus mūd⁹ qm̄ igitur hec in creaturis credūtur iudei erubescant similia fieri in creatore. lz supradicta non iducūt omnimodā similitudinem sunt tamen aliquales cōformitates q̄s deuoto aīo cōsiderate mirā delectationē adducūt in animo contemplantis.

Quia vnicum corpus xpi sit simul in diuersis altaribus cū non possit vnū corp⁹ simul esse in diuersis locis.

Uintūdecimu impossibile est. vos xpiani dicitis aut iudeus ꝙ xps vester simul est in pluribus altaribus vbi misse celebrantur hoc videt ipossibile qr impossibile est vnū corpus in pluribus locis existere. Manifestū est aūt hoc sacramentū in plurib⁹ locis celebrari. impossibile igitur videt ꝙ corp⁹ xpi in hoc sacramento veraciter cōtineatur nisi forte q̄s dicat ꝙ fm aliquā pticulā ē hic et fm aliā alibi ad qd̄ ulterū sequitur ꝙ per celebrationē huius sacramenti corpus xpi diuidatur in partes cū tn̄ nec quantitas corpis xpi sufficere videat ad tot pticulas ex eo diuidendas in quot locis hoc sacramētū peragit. Ex his que dicta sūt super⁹ ptz solutio ad hoc qd̄ obijcit de pluralitate locorū ꝙ corp⁹ xpi per suas dimensiones existit tm̄ in vno loco. sed mediantibus dimensionibus panis in ipm transeuntis ē in tot locis in quot huiusmōi conuersio fuerit celebrata non quidē diuisū per ptes sz integrū in vnoquoq3. Nam quilibet panis cōsecratus in integrū corpus xpi conuertitur. h̄ est solutio thome vbi supra. Alij vero soluētes dixerūt ꝙ non est incōueniens ꝙ vnum corpus sit in diuersis locis si in vno est per se et in alijs per accidens sic autem est in proposito qr corpus xpi est in celo fm proprias dimensiones et sic per se. In sacramento autem per dimensiones alienas scilicet per panis et sic per accidens sed isti difficultatē nō euadūt. Diceret enim iudeus et per se et per accidens eē impossibile idē corpus esse in diuersis locis propter hoc ostendo ꝙ corp⁹ xpi

potest esse simul in diuersis locis. sic omne corpus quod est alicubi ratione substantie non ratione quantitatis potest esse in pluribus locis simul. sed corpus xpi est sub dimensionibus panis ratione substãcie non ratione quantitatis ergo potest esse in pluribus locis simul. Maior probatur quia quod non est in loco p quantitatẽ non diffinit nec determinat sibi locum. sed quod non determinat sibi locum potest esse in pluribus locis. ergo quod non est in loco p quantitatẽ potest esse in pluribus locis simul. Ad maiorem euidentiam istius prosilogismi notãdũ ꝙ diffiniri est idem ꝙ finiri siue terminari. ppter qd pħs. v. meta. vocat diffinitõnem terminũ qꝛ in ea ponũtur rei principia inter que velut inter primos terminos et inter proprios fines res diffinita cõcluditur. Hec aũt diffinitio siue determinatio est duplex. vna que respicit rem vt est substantia. Alia q̃ respicit eam vt est quanta. Nã quelibet res creata siue sit corpalis siue spũalis inquãtũ est substantia finitur sic ꝙ determinatur ad certũ genus et ad certã spẽm et ad certũ indiuiduationis modũ. et ideo solꝰ deꝰ qꝛ est substãtie infinite nõ determinatur ad genus neqꝫ ad spẽm nec p se nec per accidens. nec etiã ad modũ indiuiduationis. cũ ipse sit singularitas quedã formaliter. Res autẽ quanta sicut p hmõi quãtitatẽ respicit aliã sic cõpetit sibi determinatio loci. non. n. res creata determinatur ad locũ siue diffinitur loco inquãtũ ẽ substãtia qꝛ substãtie vt substãtia est nõ debet locꝰ. qꝛ inquãtũ substãtia nõ põt cõmensurari vltime superficiei cõtinẽtis. Et iõ si diffinitur loco hoc est rõe quãtitatis. et iõ cũ duplex sit quãtitas. s. molis et virtutis sicut nõ diffiniũt locũ sibi corporalia nisi per quãtitatẽ molis. ita ẜm aliquos nõ diffiniunt sibi vbi spũalia nisi per quãtitatẽ virtutis itaqꝫ dicũt ꝙ vbi itelligentie operãt ibi esse dicũtur nec sunt in loco nisi dũ operant qd virũ sit verũ nihil ad ꝓpositũ. Quartum igitur ad ꝓpositũ ptꝫ ꝙ corpꝰ qd est alicubi nõ per quãtitatẽ nõ diffinit sibi locũ illum. si ergo est alicubi solũ rõe substantie. quantitas aũt ibidẽ existens ꝑpter naturalem ordinẽ quẽ ad substãtiã hꝫ ei cõpetit finitas q̃ sequitur naturã substãte. nõ autẽ finitas q̃ sequitur quãtitatẽ. put p quãtitatẽ ad aliam cõparatur. Et iõ qꝛ ex vi sacramẽti corpꝰ xpi est in altari rõe substãtie solũ non rõe quantitatis nisi ex cõsequenti vt. s. habet naturalẽ ordinẽ ad substãtiã. Jõ ibi sibi cõpetit finitatio ratione generis et speciei et indiuidui. nõ aũt ratione localitatis cũ illa tãtũ cõpetat corporibꝰ rõe quãtitat͡ꝭ. Et ideo cũ sibi ñ determinet locũ certũ est ꝙ nõ est ita ibi quĩ posset eẽ alibi. Sic ergo ptꝫ maior ꝙ omne corpus qd est alicubi nõ rõe quãtitatis cuꝫ nõ determinat sibi locũ illũ põt simul eẽ alibi. Minor pncipalis est manifesta. s. ꝙ corpus xpi est in sacramẽto rõe substantie non rõe quãtitatis. qꝛ est ibi per transubstãtiatõnẽ. Nũc aũt certũ est. ꝙ quãtitas panis non transubstãtiatur in quãtitatẽ corporis xpi cũ maneat in sacramẽto. ergo rõe trãsubstãtiationis panis in substãtiã corporis xpi. cũ ergo sit ibi ratione illius in qd substãtia panis transubstantiatur. manifestũ est ꝙ ẽ ibi rõe substantie. quare sequitur ꝙ põt alibi eẽ rõe sue quantitatis scilicet in celo. Similitudines licet nõ omnimode adducũtur ex natura. Jdẽ sol in diuersis locis. s. in diuersis oculis continetur et vidẽtur et hoc sine sui diuisione. Jdẽ verbũ numero in diuersis auribus continetur et auditur et idẽ sonus. Occurrit etiã contra istos infideles hugo de sacramentis dicens ꝙ ideo isti dicunt corpus xpi nõ posse esse simul in pluribus locis qa deus talẽ legẽ dedit corporibus. Cũ ergo lator legis possit dispensare in lege multomagis deus põt dispensare in vniuerso nec mirum. qꝛ tunc sacerdos gerit personã et vicem illius qui dixit et facta sunt. et sic ꝙ simul et semel est in diuersis altaribus hoc est ex potentia deitatis cui vnitum est corpus illud et ex virtute verborũ xpi quibus contulit virtutem conficiendi.

Jmpossibile ẽ ꝙ caro xpi et sanguis sint sub speciebus panis et vini cũ sit ipossibile duo corpora simul eẽ in eodem loco. s. substantia panis et vini cum carne et sanguine xpi cum illa accidentia vt dicunt non sint p se nec in aere nec in carne et sanguine xpi sed subiectiue in substantia panis et vini.

Extũdecimũ impossibile est. Vos xpiani dicitis ꝙ manifeste post consecrationẽ in hoc sacramẽto sentiũs omnia accidentia panis et vini. s. colorem.

saporem. odorem. figurã. quãtitatem et põ
dus circa que decipi nõ potestis qꝛ sens⁹ cir/
ca ꝓpria sensibilia nõ decipit̃. hmõi autem
accidentia in corpore xp̃i esse non possunt
sicut ĩ subiecto vt vos asseritis. Similiter au
tem nec in aere adiacẽte. qꝛ cũ plurima corũ
sint accidentia naturalia requirũt subiectū
determinate nature nõ qualis est natura cor
poris humani vel aeris nec possunt per se sb
sistere cũ accidentis esse sit in esse. vij. meta/
phisice. Accidentia. n. cũ sint forme indiui/
duari nõ possunt nisi ꝑ subiectum. Cõnũe/
rantur. n. ad cõnumeratione ẽ et indiuiduatõ
nem suorũ subiectorũ. vnde remoto subiec/
to essent forme vniuersales. Relinquit̃ igit̃
hmõi accidentia esse in suis determinatis sb
iectis. i. in substantia panis et vini. Est ergo
ibi substãtia panis et vini et nõ substãtia cor
poris xp̃i. cũ ĩpossibile videat̃ duo corpora
esse simul. Ad istud respondet̃ ꝙ nõ possu/
m⁹ negare accidentia panis et vini remanet̃
cũ sensus hoc infallibiliter dmõstrat nec his
accidentibus corp⁹ xp̃i aut sanguis afficitur
qꝛ hoc sine eius alteratõe eẽ nõ posset nec ta
liũ accidẽtiũ capax est. similiter aũt nec sub
stantia aeris. Unde relinquitur ꝙ illa acci/
dentia sint sine subiecto. tñ eo mõ quo supra
fuit declaratũ in duodecimo ĩpossibili. vt. s.
sola quãtitas dimensiua sine subiecto sub/
sistat et ipsa alijs accidentib⁹ prebeat subie/
ctũ. nec ĩpossibile est ꝙ accidens diuina vir/
tute subsistere posset sine subiecto qꝛ idẽ est
iudicãdũ de ꝓductione rerũ et de cõseruatio
ne earũ in esse. diuina autẽ virtus põt ꝓdu
cere effect⁹ quarũcũqꝫ causarũ sine ipsis cau
sis secũdis. sicut potuit formare hominẽ sine
semine. et sanare febrẽ sine operatione natu
re quod accidit ꝓpter infinitatem eius virtu
tis et qꝛ oib⁹ causis secũdis largitur virtutẽ
agẽdi. vnde et effectus causarũ secũdarũ põt
cõseruare in esse sine causis secundis. et hoc
modo in hoc sacramento accidẽs cõseruat ĩ
esse sublata substantia que ipsum cõserua/
bat qd̃ quidẽ dici põt de quantitatib⁹ dimen/
siuis quas etiã platonici posuerũt ꝑ se subsi
stere ꝓpter hoc ꝙ sm̃ intellectũ separantur.
Manifestũ est autem ꝙ plus põt deus ĩ o/
perando ꝙ̃ intellectus ĩ apphendendo. Et
licet de principio indiuiduationis sit iter do
ctores nõ parua difficultas. Verũtamẽ in ꝓ
positione nõ intromitto. qꝛ hic nõ labora/
mus nisi ad excludendum ea que a iudeis ĩ
possibilia reputantur. dicit ergo sãct⁹ Tho.
in summa cõtra gentiles libro. iiij. c. lxv. ꝙ
quantitas dimẽsiua hꝫ hoc ꝓpriũ inter reli
qua accidentia ꝙ ipsa sm̃ se indiuiduat̃. qd̃
ideo est qꝛ positõ que est ordo partiũ in toto
in eius ratione includitur eẽ enim quantitas
positionẽ habens. vbicũqꝫ autẽ intelligitur
diuersitas ꝑtiũ eiusdẽ speciei necesse est itel/
ligi ĩdiuiduationẽ. nã que sũt vnius speciei
nõ multiplicãtur nisi sm̃ indiuiduũ et inde
est ꝙ nõ possunt apphendi multe albedies
nisi sm̃ ꝙ sunt in diuersis subiectis pñt autẽ
apphendi multe linee etiã si sm̃ se cõsiderent̃
Diuersus enĩ situs qui per se linee inest ad
pluralitatem linearum sufficiens erit. Et qꝛ
sola quantitas dimensiua de sua rõe habet.
vñ multiplicatio indiuiduorũ ĩ eadẽ specie
possit accidere. Prima radix huius multipli/
cationis ex dimẽsione esse videtur. qꝛ et in
genere substãtie multiplicatio fit sm̃ diuisio
nem materie: que nec itelligi põt nisi secũdũ
ꝙ materia sub dimensionib⁹ consideratur.
Nã remota quantitate substantia omnis in
diuisibil' est vt ptꝫ per phm̃ primo phisicorũ
manifestũ est aũt ꝙ in alijs generibus ac/
cidentiũ multiplicãtur ĩdiuidua vni⁹ speciei
ex ꝑte subiecti. et sic relinquitur ꝙ cũ in hui⁹
modi sacramẽto ponamus dimẽsiones per
se subsistere. et alia accidentia in eis sicut in
subiecto fundari. ñ oportet nos dicere ꝙ ac
cidentia huiusmodi indiuiduata nõ sint.
Remanet enĩ in ipsis dimẽsionibus indiui
duationis radix. Concedamus igr̃ ꝙ senti
m⁹ supradicta accidentia et ꝙ illa non sunt ĩ
corpore xp̃i nec in aere nec in substantia pa/
nis qꝛ non est. sed est illa dimensiua quãti/
tas hñs eẽ ꝑ se ꝑseytate tercij modi. quod ẽ
eẽ ꝑcisuꝫ et separatũ ab omni subiecto et re
liqua accidentia in predicta quãtitate sunt
vt in subiecto diuina virtute. Est enĩ cõis ꝓ
positio apud oẽs scotizantes ꝙ primũ ind
pẽdẽs põt terminare dependentiã cuiuslibꝫ
entitatis create et supplere vicẽ cuiuslibet de
terminãtis cũ cõtineat eminenter vices cuius
libet causalitatis secundarie cause. ergo de/
pendentiã quã habet accidens ad subiectuꝫ
põt deus supplere et terminare. Itẽ de⁹ põt
quodlibet pri⁹ distinctũ eẽntialiter a posteri
ori facere sine illo posteriori. Cum ergo acci
dentia sint priora inherentia actuali et ab ea

distincta essentialiter. qz sunt in diuersis generib⁹. ergo de⁹ poterit facere accidentia per se existere sic ꝙ nō inherebūt actualiter quicquid sit de inherentia aptitudinali. qz cū hec sit idē essentialiter cū subiecto licet sit posterior ordine nature. ab ea accidētia separari nō pñt. Pōt etiā dici sicut notat magr̄ iohānes couersus in libro de cōcordia legū. ti. iij. ca. iiij. ꝙ accidentia per se remanere sine inherētia ad subiectū impossibile est in trāsmutationib⁹ et mutationib⁹ naturalib⁹. sed ista trāsubstantiatio est per miraculū diuina virtute facta. Et dicit ꝙ iudei cōcedūt aliud miraculū in lege sua simile huic. s. ꝙ littera mendausa et chamab. que scripta erāt in tabulis legis erant per se sine aliquo subiecto. et iste littere figurate erāt ex vtraqꝫ pte et erāt rotūde et nulla istarū lr̄arū ps sustētabat̄ ab aliquo corpe sed per se erāt stantes miraculose et istud dicere est euidēter cōtra naturam et impossibile magis ꝙ dicere trāsubstātiata est vna substantia in aliā et accidentia remanent per seipsa.

Qd̄ in sacramēto altaris sit corp⁹ xp̄i incorruptibile cū possit putrefieri et a muribus comedi.

Decimūseptimū impossibile est. Dicūt iudei certū est ꝙ si illud vinū vestri sacramēti in magna quātitate sumeretur ꝙ calefaceret et inhebriaret sicut āte sacramētū. panis etiā cōfortaret et nutriret. Videtur etiā si diu et incaute seruet̄ putrescere et a murib⁹ comedi. cōburi etiā pñt et in cinerē redigi et vaporē que oīa corpi xp̄i couenire non possunt cū fideles vestra ip̄m impassibilem p̄dicet. Impossibile igitur videt̄ ꝙ corp⁹ xp̄i in hoc sacramēto substātialiter cōtineat̄. Respōdet̄ ꝙ hic sūt duo cōsiderāda vnū qd̄ de facili pōt expiri et aliud ꝙ maiorē difficultatē pretendit. ꝙ eni in hoc sacramēto eedē actiones apparcāt que prius in substātia panis et vini apparebāt puta ꝙ similiter imutent sensum. Similiter etiā alterēt aerē circūstantē vel quodlibet aliud odore aut colore satis consequens videtur ex his que supradicta sunt. Dictū est eni ꝙ in hoc sacramēto remanent accidentia panis et vini inter que sunt qualitates sensibiles q̄ sūt hmōi actionū principia. Rursus circa passiones aliq̄s puta que fiūt ꝑm hmōi alterationes accidētiū nō magna etiā difficultas accidit si pmissa supponantur. Cū enim pmissū sit et alia accidentia in dimensionibus fundantur sicut in subiecto per eūdem modū circa hmōi subiectū alteratio aliorū accidentiū cōsiderari pōt sicut si esset ibi substantia vt puta si vnū esset calefactum et ifrigidaretur aut mutaret saporem aut aliud hmōi. Sed maxia difficultas apparet circa generationē et corruptionem q̄ in hoc sacramento videtur accidere. Nam si quis in magna quantitate hoc sacramentū tali cibo vteretur sustentari posset et vino etiam inebriari. ꝑm illud apl'i ad Corinth. xi. Alius esurit alius ebrius est. q̄ quidem accidere nō possent nisi ex hoc sacramento caro et sanguis generaret̄. Nā nutrimentū couertitur in substātiā nutriti. Quis quidā dicant hominem hoc sacramentali cibo nō posse nutriri sed solū cōfortari et refocillari. sicut cū ad odorem panis et vini confortatur. Sed hec quidem ɔfortatō ad horā accidere pōt. nō aūt sufficit ad sustentādum hominē si diu sine cibo permaneat. Experimento aūt de facili inuenire hominem diu sacramentali cibo sustentari posse. Mirādū etiā videtur cur negent hominem hoc sacramentali cibo posse nutriri refugientes hoc sacramentū in carnem et sanguinem posse conuerti cū ad sensum appareat ꝙ per putrefactionem et cōbustionem in aliā substātiā scꝫ cineris et pulueris couertat̄. qd̄ q̄dem difficile tn̄ videtur. eo qd̄ nec videat̄ possibile ꝙ ex accidentibus fiat substantia. nec concedi phas sit ꝙ substātia corporis xp̄i que ipassibilis sit in aliā substātiā couertat̄. Si q̄s aūt dicere velit ꝙ sicut miraculose panis in corpus xp̄i conuertitur. ita miraculose accidentia in substātiā conuertuntur. Primo q̄dem hoc non videtur miraculo hoc esse conueniens ꝙ hoc sacramentum putrescat vel p cōbustionem dissoluatur. deinde ꝙ putrefactio vel cōbustio consueto nature ordine huic sacramento accidere inuenitur. ꝙ non solet esse in his que miraculose fiunt. Ad hāc dubitationem tollendam quedam famosa positio est adinuenta que a multis tenet̄. Dicunt enim ꝙ non contingit hoc sacramentū in carnem conuerti aut sanguinem per nutri

mentū, vel in cinerem p combustionem aut putrefactionem non conuertitur accidentia in sbstantiā nec substātia corpis xpi sed redit diuino miraculo substātia panis q̄ prius fuerit et ex ea generantur illa in que hoc sacramentū conuerti inuenitur. sed hoc quidez omnino stare non pt. Ostensum est eñ supra q̄ substātia panis in substātiā corpis xpi conuertat. qd eñ in aliqd conuersum est redire non pt nisi econuerso illud conuertat in ipsum. Si igitur substantia panis redit sequitur q̄ substātia corpis xpi conuertat in panem qd est absurdū dicere. Adhuc si substātia panis redit necesse est q̄ vel redeat speciebus panis manentibus vel speciebus panis iā destructis. spēbus quidē panis durātib9 substātia panis redire nō pōt. qz q̄diu spēs manent manet sub eis substātia corpis xpi. Sequeret ergo q̄ simul eēt substātia pāis et substātia corporis xpi. Similiter etiā nec corruptis specieb9 panis substātia panis redire pōt. tū qz substātia panis nō est sine pprijs speciebus. tū qz destructis spēb9 panis iā generata est alia substātia ad cuius generationem ponebat q̄ substātia panis rediret. Cōcludit ergo sāctus thomas libro quo supra .c. lxvi. q̄ melius dicēdum videtur q̄ in ipsa cōsecratione sicut substātia panis in corp9 xpi miraculose cōuertitur. ita miraculose accidētibus cōfertur q̄ subsistāt qd est ppriū substantie. et per cōsequēs q̄ oia possent facere et pati sicut si substātia adeēt. vn̄ sine nouo miraculo et inebriare et nutrire et incinerari et putrefieri possunt. eodē modo et ordīe ac si substātia panis et vini adesset. hec ille.

Quare aūt nō oportet q̄ ibi sit nouū miraculū declarat Richardus in. iiij. dist. xij. in tercio principali qōne. ij. dicēs q̄ q̄uis miraculum sit accidentia in sacramento altaris p se existere tñ q̄ sic per se ex natura operent in aliud nouū miraculū non est sicut cecum natū post miraculosam restitutionē visus videre nouū miraculū nō est sed naturale. non eñ intelligēdū est sic accidētia operari in virtutē substātie q̄ necessaria sit eis ad suā operationē aliqua virtus substātie que non sit accidēs supposita eorū existētia sed p tāto hoc dicitur qz nō pñt operari nisi sint et naturaliter non possunt esse nisi per substantiam et qz ipsa accidentia sunt quedā virtutes substantie. ideo q̄uis eorū existētia siue substātia sit per supnaturalem potentiam tñ sic existentia in aliud possunt naturaliter agere.

Impossibile ē q̄ corp9 xpi sit in sacramēto cū illud frangatur in partes.

Decimūoctauū impossibile ē. Uos xpiani dicit iude9 frāgitis illd sacramētū in ptes ergo īpossibile est q̄ sit ibi corpus xpi. pbat cōsequētia. qz fractio illa que sensibiliter apparet nō potest eē sine subiecto. Absurdū etiā videt dicere q̄ illi9 fractionis subiectū sit corpus xpi. ergo īpossibile ē q̄ sit ibi corp9 xpi sz solū substātia panis et vini. Rn̄deo ad istud ptz manifeste ex his q̄ supradicta sunt qz fractionis subiectū possum9 ponere dimen siones p se subsistētes. nec tñ hmōi dimēsionib9 fractis frāgitur substātia corpis xpi eo q̄ totū corp9 xpi sub qualibet portione remaneat. qd qdem et si difficile videat tamē fm ea q̄ pmissa sūt expositōez habet. Dictū est. n. supra impossibili. xij. q̄ corpus xpi est in hoc sacramēto per suā substātiā ex vi sacri. Dimensiōes aūt corpis xpi sunt ibi ex naturali pcomitātia quam habz ad substantiam. econtrario. n. fit q̄ corpus naturaliter est in loco. nā corpus naturale ē in loco mediātibus dimēsionibus quibus loco cōmensurat. Alio aūt modo se habet aliquid substātiale ad id in quo eēt alio modo aliqd quātū nā quātū totū. ita est in aliquo toto q̄ totū nō est in pte sz p si pte sicut totū in toto. vnde et corp9 naturale sic est in toto loco totū. q̄ nō ē in qualibet pte loci. Sed ptes corpis ptib9 loci coaptant eo q̄ ē in loco mediātib9 dimēsionibus. Si aūt aliqd substātiale sit ī aliquo loco totū etiā totū ē i qualibet pte eius sicut tota natura et species aque est in qualibet pte aque et tota anima est i qualibet corporis pte. qz igit corp9 xpi est in sacro altaris rōe sue substātie i quam conuersa est substantia panis dimensionib9 eius manentibus sicut tota spēs panis erat sub qualibet parte dimēsionū ita integrum corpus xpi est sub qualibet parte earūdē. nō igitur fractio illa aut diuisio attingit ad corpus xpi vt sit in illo tanq̄ in subiecto. sz sbiectū eius sunt dimensiones panis et vini remanentes sicut et aliorum accidentium ibidē

remanentiũ diximus eas eẽ subiectũ. verba sunt sancti thome libro quo supra. c. lxvij. simile etiã inuenitur in natura qr imagine in speculo existente si frangatur speculũ nõ tamen frangitur imago et in quot ptes speculũ frangitur in toto integra manet et resultat ymago. Non ergo mirãdũ si hoc i hostia fiat virtute diuina. figura huius pcessit. Exo. iij. in rubo qui videbatur ardere et nõ cõburebatur. videbatur ignis in rubo ardere ac si deberet rubũ frangere ac cõminuere et incinerare et tñ ab igne nõ ledebatur. nõ frangebaẽ. nõ vorabaẽ. nõ minuebaẽ. nõ incinerabaẽ. sic nec corp9 xpi in comedentis ore non leditur a dente. nõ frãgiẽ vorando pminuitur. sed sicut rubus in igne ita corp9 xpi illesum integrũ remanet sub fractione specierũ que lz nõ sit in corpe xpi. vero representat tñ fm Richardũ illam flagellationẽ et perforationẽ qua fuit flagellatum etiam perforatum in sua possione.

Probant corpus xpi sumi et cõsumi .

Eximũnonũ ipossibile est. q istud sacramẽtũ sumaẽ et nõ cõsumatur fm q vos xpiani asseritis. Si. n. esset mõs olipius qui est excessiue magnitudinis iam deberet eẽ voratus et cõsumat9 et cõsumpt9 xps videtur tociens mãducatur ergo deberet eẽ cõsumptus. Responsio satis patet ex pdictis. Nõ. n. substãtia corporis xpi sz spẽs panis cõsumũtur sicut etiã spẽs ille nutriũt inebriant incinerari et putrefieri possunt vt dictũ est in. xvij. impossibili ita dicũẽ frãgi vt patet in precedenti ipossibili. sic etiã d eis cõcedere possumus q cõsumũtur. corp9 tamẽ xpi manet integrũ et viuũ. Simile etiaz pcessit in natura et scriptura. In natura ẽ exemplũ de scia que data nõ decresit. vñ totaz meã sciam possum alteri dare ea tota in me remanẽte. Fos etiã quotidie aquã tribuit et aqua quotidie de fonte sumiẽ et fons nõ cõsumitur. Videm9 etiã q de mari semper fontes et flumina egrediũtur et tñ mare nõ cõsumitur nec minuiẽ. Idẽ videm9 q vna candela mutuat lumẽ suũ multis candelis sine diminutione sui lumis ita in pposito filius dei est sapiã et ars patris lumẽ de lumie deus verus de deo vero. fons totius eternitatis et mare infinite bonitatis exñs veraciter in hoc sacramẽto quotiensciiq et a quociiq sumptus nũq cõsumitur. Unde cãtamus i psa. Sumit vn9 sumũt mille tãtũ isti quantũ ille nec sumptus cõsumitur. Simile etiaz est cũ homo comeditur a leone anima nõ psumitur sed solũ corp9. ita dũ. ostia sumiẽ a sacerdote xpi corp9 non consumiẽ sed sole speces panis et vini. vnde sicut corpore hominis corrupto anima integra separaẽ. ita facta corruptione circa spẽs desinit corpus xpi eẽ in illo. Unde dicebat beat9 andreas egee q agn9 iste postq est a fidelib9 cõmestus remanet integer et viu9. Hoc mirabile legimus in sacra scriptura qr. iij. Reg. xvij. c. legiẽ q helyas et mulier vidua sareptana comederũt de farina ydrie et de oleo qd erat in lechito et tamẽ ydrie farina nõ defecit et lechitus olei non est minutus iuxta verbũ domini p farinã ydrie corp9 xpi in pane. p lechitũ olei sacramẽta in confectione vini. intelligo. qr sicut tunc sumpta nõ cõsumebaẽ in illorũ conuiuio. ita nec nũc corp9 et sanguis xpi in isto sacramẽto. Itẽ de quinq panib9 satiauit domin9 quinq milia hoim. et. xij. cophini sunt i pleti. Ideo dicebat iob in. c. v. Ad cũ ponã eloquium meũ qui facit magna et mirabilia et inscrutabilia absq numero.

Quõ manducans partẽ manducat.

Jcesimũ Impossibile est. dicũt iudei. Uos xpiani dicitis q ille q mãducat ptẽ hostie illius sacramenti manducat totum xpm. Istud est ipossibile cũ omis pars minor sit suo toto. Respondetur q ita verũ est q sumãs minimã ptem hostie consecrate totum xpm sumit. Dictũ est. n. supra q partitio illa non subiectatur in xpi corpore: sed in dimensionibus quãtitatis panis que separate sunt et habent esse per se miraculose. Factis igitur inumerabilibus fractõnibus dũ tamẽ appareant spẽs panis vnicum et integrum corpus xpi est sub omnib9 illis spẽbus. et ideo sumẽs vnam pticulã sacramenti tãtũ de xpo sumit quãtũ sumẽs totam hostiam qr vtrobiq totus xps. Non ergo quicũq cõmunicans ptem hostie. ptem xpi suscipit sicut iude9 putat. et huius est simile in natura de verbo loquentis quod to

tū est in parua aure sicut in magna equaliter qđ etiā figuratū fuit Exo. xvi. vbi legit̄ ꝙ q̄libet de māna habebat equaliter. vnde pl⁹ colligēs de māna non plus habebat sed putrescebat. Ita in hoc sacramento quidlibet sumit corpus xp̄i equaliter et qui plus i maiori quantitate hostie consecrate crederet inuenire non esset nisi putredo infidelitatis. iō dicitur Ecci. xi. mirabilia opera altissimi solius et gloriosa et absconsa et inuisa opera illius. et sic non videntur ad sensum. licet visa sint in scriptura et natura ſm intellectum.

Quō illud sacramentum sit verus de⁹ licet vna pars maneat in altari et altera cadit in terram.

Icesimūprimū impossibile ē. Qđ aliqñ accidit vel accidere pōt ꝙ vna ps istius sacramenti manet in altari et altera cadit ī terrā et pedibus ꝯculcat̄ dicere autem ꝙ deus cadit in terram et ꝙ pedibus ꝯculcatur est, dicere impossibile cum deus non possit cadere nec pedibus conculcari. Respōdetur si talis casus acciderit ex negligentia sacerdotis peccaret. et eēt digne puniendus et multoplus si faceret scienter nec tamen ex hoc aliquod sequitur impossibile. quia cas⁹ in terrā et conculcatio pedū non corpori xp̄i nec deo sed dimensionibus panis et accidētibus illis attribuerentur sicut et frangi et incinerari vt dictum est in precedentibus.

Quod xp̄s in sacramento existens verus deus non tamen cadens in terram eleuat se et permittit se ab immūdis contractari.

Icesimūsecūdum impossibile est. Qđ si esset deus ille xp̄s vester q̄ est in sacramento cum cadit in terram eleuaret se: non dimitteret etiā se a malis et īmundis sacerdotibus tractari oppositū videtur experimentaliter ergo īpossibile est eū esse deū. Respōdetur ꝙ vt dictum est ꝙ in hoc sacramēto est xp̄s verus deus et verus homo. xp̄s autem ꝑpter honorē et reuerentiā diuinitatis semetipsum hūiliauit in hoc mūdo et seipsum cōtempsit intantum vt nū ꝙ fuerit aliquis homo in mūdo ita humilis sicut ipse qꝛ ipse ꝑmisit suū corpus flagellari. vulnerari. plagari. cōspui. colaphizari. denudari. spinis coronari. felle et aceto potari. et quicquid voluerūt facere sustinuit et et iniurias et contumelias et vituperia omnia sustinuit patienter. sic et sacramentū corporis sui honoratur et adoratur ratione diuinitatis cōcomitantis et placet sibi ac permittit ꝙ aliqua appareant quasi impotentie et defectus vt non eleuari per se et tractari non solum a bonis sed etiam malis ministris sicut dimisit se tractari a malis in vituperijs et morte et a bonis in sepultura et vnctione. Dic mihi iudee quare archa testamēti portabatur humeris leuitarū et non ferebat̄ per se ipsam. Nūquid si ponebatur in terra ibi manebat nec eleuabat se nisi eleuaret̄ ab eis. Nūquid eā ceperūt philistei qui erāt mali et portauerūt ad terrā suā. Dic mihi quare nō defendebat se vel quare nō redijt per seipsam vel quid factum fuit de ea cū facta fuit pda nabuchodonosor. Dico ergo ꝙ deus māda uit moysi facere archā nō vt ipsa pliaret̄ per se nec vt āmbularet p se nec vt staret p se. nec vt eleuaretur per se sed ꝑcepit vt fieret ad ponēdū in ea legem et māna et virgā aarō et ꝑcepit ꝙ poneret̄ in loco pl⁹ deuoto et solēni et honorabili qui erat in tabernaculo vt omēs ipsam respicientes haberent fidē et timorem et reuerentiam deo. et vt ibi popul⁹ iret ad petendū petitiones suas dō. nec dicebat populus. Eamus añ archā sed eam⁹ añ deum sic etiā cū de⁹ et hō xp̄s ibūs ordinauit istō sanctū sacramētū nō ordinauit eū vt pliaret nec vt āmbularet nec vt faceret ludos añ apostatas et hereticos maliciosos: sed ordiauit ipsum vt populus respiciens ipsū haberet maiorē fidem et in eo diuina maiestas adoraretur et honoraretur. Et sicut ꝑpheta cū inuitabat populū vt ascēderet in ihrl'm. nō dixit ascendam⁹ ad domū arche testamēti nec legis. Sed dixit. venite ascendamus ad domū dei. Si ergo illa erat dom⁹ dei ꝑpter archā et hoc est corp⁹ dei ꝑpter sacramentum: Nō ergo laudēt se iudei in fide dei. qꝛ viderunt mare siccum solē stātem iordanem detentum lucem versam in tenebras et aquam in sanguinem et virgā in serpentem. puluerē in cinphes. virgam sine radicibus florere.

montez fumigare sine igne. tonitrua sine nubibus. voces sine corpore. manna de celo. aquam sine fossione. victoriam inimicorum sine gladio. lucem de nocte. quia hec omnia viderūt et i deo nūq̄ crediderūt. nec in terraz desiderabilem nunq̄ intrauerunt sed in deserto mortui sunt. Popul⁹ autem xp̄ianus nihil horum vidit. sed in veritate sanctuz sacramentum fuit ordinatum in cibum. Cib⁹ autem quicunq̄ sit dimittit se tractari ad voluntatem coquinarij siue sit coctus aqua. siue assus igni siue fixus vel quouis alio modo preparatus dimittit se etiam cibus tractari a ministris si volunt portare in auro vel argento vel quouis alio metallo: vel in ligno vel in scissorio luteo etiam cum pannis et sine eis. Dimittit se etiam cibus tractari a comedente si vult ipsum comedere in mensa alta vel bassa. siue laceratus vel sassus. vl' admorsus ad voluntatem comedentis. Sic ergo patet q̄ cibus est ordinatus ad voluntatem comedentis et non vt saltet vel vt loquatur vel vt eleuet se vel vt fugiet. Cum ergo christus ordinauerit corpus suum in cibum. Johannis. vi. Caro mea vere est cib⁹ et sanguis meus etc̄. Ordinauit ergo eam ad voluntatem iumentiū Non est ergo mirū si cadens in terra non eleuet se et dimittat se a malis ministris sicut a bonis tractari.

Impossibile est q̄ in illo sacramento sit verus deus et q̄ descendat in stomachum cum sumitur.

Tricesimumtercium Impossibile est. Uos christiani sumitis hoc sacramentum et comeditis eum. oportet ergo q̄ descendat ad stomachuz et ad locum digestionis et intestina et cetera. que omnia impossibilia videntur cū vos ponatis in isto sacramento esse deum et deo ista repugnare videantur. Respondetur. dic mihi iudee cum tu comedis panē quis morsus vadit ad cor et quis ad cerebrū quis ue ad intestina. Oportet q̄ dicas q̄ de quolibet vadit ad quolibet membrum qđ conuenit sibi quia quodlibet membrum recipit quod est suum sicut epar cibum dulcez fel acutum vel amarum. splen cibum acetosum et omnis cibus falsus vadit ad vrinaz Sic et homo consideratur in duas partes scilicet in partem corporalem et in partez spiritualem. partem corporalem nutriunt et sustinent cibi corporales. sed partem spiritualem sustinent cibi spirituales. Cum ergo istud sanctum sacramentum sit cibus spiritualis et non corporalis. Ideo sicut in sepulchro christi corpus non descendit in corruptionem sic nec in hoc sacramento cum sumitur a quocunq̄ non descendet christi corpus ad locum digestionis nec ad intestina et cetera. Sed vt dicit Hugo de sacramentis. parte. viij. capi. xiij. q̄diu istud sacramentū sentitur in sensu in ore in dentibus in gustu. ibi est christi corpus: cum vero non sentitur corporaliter statim desinit ibi esse corpus christi. Cuius verba sunt hec. quando in manibus sacramentum eius tenes corporaliter tecum est quando ore suscipis corporaliter tecum est quam manducas et gustas corporaliter tecum est. denicq̄ in visu in tactu in sapore corporaliter tecum est. quando sensus corporaliter afficitur presentia corporalis non aufertur. Postq̄ autem corporalis sēsus in percipiendo deficit deinceps corporalis presentia querenda non est sed spiritualis retinenda dispensatio completa est sacramentum intus manet christus de ore ad cor transit melius est tibi vt eas in mentem tuā q̄ in ventrem tuum. cibus iste anime non corporis est. noli in ipso querere consuetudinem cibi corporalis. venit ad te vt comedatur non vt consumatur venit vt gustetur non vt incorporetur. Augustinus vocem de celo audiuit quia hoc a terrenis illi dici aut responderi non potuit. cibus sum grandium crede et manducabis me non vt me mutes in te sicut cibus carnis tue sed tu mutaberis in me. Itaq̄ prudenter discerne quid in sacramento dei sensui exhibitum sit quid spiritui accomodatum. Sequitur post hec ergo si corporalem presentiam christi queris in celo quere vbi et prius fuit q̄ per sacramentum suum corporaliter tecum esse inciperet et vnde non discessit quando ad te venit. hec ille. Et si dicat̄ ↄtra q̄ illđ qđ vere mādūcat̄ i vētrē vadit et i secessū emittit̄. Rn̄det̄ q̄ in

isto sacramento triplex cōcurrit māducatio vna carnalis qua spēs iste dentibus terūtur Alia sacramentalis qua corp⁹ xp̄i veruz sub speciebus cōtentum sumitur. Tercia est spūalis qua ipsum corpus mysticum cum eo sumitur. In mānducatione corporali consueta tria sunt. primū in ore masticatio. secūdū in ventre sumptio. terciū in mēbris vnio. et hoc totū cōuenit spēbus. secūdū vero et tercium suo modo cōueniunt corpori xp̄i. tercium vero tantum cōuenit corpi xp̄i mystico. nā per sacramētū hoc fit vnio cū xp̄o capite et cum corpore mystico ita ꝙ ipse mānducās vnitur ei non ipse illi. Ad argumentū ergo dicitur ꝙ illud intelligit̄ de mānducatione carnali. sic vero xp̄s hic nō mānducat̄. Vel aliter dico ꝙ intelligitur de cibo qui habet aliquid purū aliqdqꝫ ipurū. Impurū vero aliqd in hoc sacramēto hoc non inuenitur [ideo] nihil ad secessum emitit̄. verba sunt pet[ri] de tharantasio in. iiij. distin. ix. articulo. i.

Quod in illo sacramento sit verum corpus xp̄i per miraculum quotidie.

[V]Icesimūquartū ipossibile est. Dicūt iudei. Vos xp̄iani assentis ꝙ quotidie istud sacramentum in ecclesijs celebratur istud videtur ipossibile qꝛ tunc nō esset miraculum cū miraculū semel accidere soleat et si istud semel accidisset in vita xp̄i ad cōfirmationē sue legis nō reputaremus ipossibile vt alia miracula que semel vel raro fiunt. sed dicere ꝙ istud miraculū cōtinue i q̄libet ecclesia fit et infinities repetatur istō videt̄ apparēter ipossibile qꝛ sapiētes dicūt miraculū ñ eē qd cōtinue fit. qꝛ talia opera magis nature attribuerent̄ ꝙ̄ miraculo. Respōdet ad istud argumētū magr̄ Iohānes conuersus libro de cōcordia legū. titulo. iij. iiij ca. dicēs ꝙ de facto sic fuit ꝙ viuēte xp̄o die iouis in cena ante mortem suā et quotidie illud miraculū fit dei mirifica ptāte. Et dico ꝙ possibile est deo qñ et vbi sibi placuit mirabilia operare ꝓut dicit̄ in thalmud ꝙ inter mirabilia que fiebāt in domo sācta erat vnū notabile inter alia ꝙ qñ tot⁹ popul⁹ ibi erat stādo erant valde cōiuncti et stricti sed quādo curuabātur nesciebāt se eē in loco magis spacioso. et istud nō semel. sed semp asserūt ꝙ fiebat dū ibi popul⁹ sic cōueniebat. Item dicūt ꝙ in domo sancta sanctorum erant ipsi mensura decem cubitorum multiplicatorū per decem et sic erunt centum cubiti. et ꝙ ibi erunt duo cherubin et quilibet eorum habebat decem cubitos super decem multiplicatos et sic erunt centuz cubiti in quolibet cherubin. et istud est magnuz impossibile et tamen fiebat semp et quotidie dicēdo ꝙ erat corpus sine loco. quia vnus cherubin illorū erat tantus in quantitate quantus erat loc⁹ et sic totum locuz occupabat. Vbi ergo erat alius cherubin. non oportet aliud dicere nisi ꝙ vnus cherubin erat sine loco et istud ē possibile. hec ille. Patet ergo ꝙ̄ non repugnat miraculo pluries fieri. nunquid. n. miraculum fuit manna de celo datum filijs israel. non negabit iudeus. Sed constat ꝙ nō semel pluit illis manna ad manducandum sed. xl. annis sicut dicitur Exo. xvi. filij autē israel manducauerunt m anna in deserto. xl. annis donec venirent in terram habitabilez Sic et illud preciosum sacramentum manducabunt fideles ꝙ̄diu fuerint i deserto huius vite quousqꝫ veniant in terrā habitabilem terram. scilicet viuentium: que est proprie terra promissionis eterne. Ea ergo que a iudeis impossibilia circa istud sacramentum allegantur patent non esse impossibilia sꝫ deo valde possibilia. sꝫ qꝛ ihūs xp̄s ē ver⁹ messias et ver⁹ de⁹ vt supra oñsum est. iō sibi oīa supradicta possibilia sunt. Sed dicat forte iude⁹ ihūs nazaren⁹ quē tu dicis deū vocat se panē. Ioh. vi. Ego sum panis. nūqd ex scripturis haberi potest ꝙ deus deberet esse panis dico ꝙ sic. vnde super illud Leuiti. xxi. Incensum enim domini et panes dei sui offerunt. vbi littera nostra habet et panis dei sui. littera hebraica habet et panis deus suus. et sequitur et panes propositionis offert. hic habet littera hebraica. panis deus suus. et sequitur omnis qui habuerit maculam de semine aaron sacerdotis non accedet offerre hostias domino nec panes deo suo littera hebraica habet panis deus suus. Et sic in toto illo capitulo ponitur panis deus suus et non dei sui nec deo suo ad significationem huius altissimi sacramenti. Item nō est pretereundum in fine istius materie ad memoriam reducere de isto sacramēto ea q̄

sequũtur in maiorē cōfusionē iudeorum ne
gātiũ istud sacramētũ. vñ Leui. viij. māda
uit in lege deus. ꝙ qñ ꝯsecraretˀ sacerdos as-
sumeretˀ colinda panis azimi et poneretˀ in
manibˀ aaron et ꝙ eleuaretˀ ante deũ. Jtẽ
ꝙ pria die penthecostes assumeretur panis
primitiarũ per sacerdotē et eleuaret ipsuꝫ ad
deũ sacerdos et vt dicit ꝑdictus magr̄ iohā
nes cōuersus. libro et titulo quibˀ supra. c. v.
Dixerũt sapiētes thalmud ꝙ sacerdos ele-
uabat illũ panem sursum et deorsum ad de-
xtram et sinistrā et istud significabat ꝙ tēpo
re sancti messie debebat p sacerdotes istō sa-
crificiũ eleuari de pāe cōsecrato et ꝑpter istā
satisfactionē mādauit lex mosaica. xv. sicut
de aeris primitias separabitis ita et de pul-
mētis dabitis primitias dño. Et seqtur i li
tera hebraica de primitiuis pulmtorũ vrorũ
cheruma. i. tortā panis eleuabitis dño. et il-
lud signabat istud altissimũ sacramētũ. Te
neo firmiter dicit iste doctor ꝙ maliciosi sa-
pientes thalmud babylonie mādauerũt cō-
buri. qr istud cheruma. i. tortā panis māda
uerũt qr significabat istud altissimũ sacram̄
tũ. Jtẽ malachie prio habetur ꝙ sacrificia
erāt priuāda et cōuerti debebāt in oblatiōeꝫ
mũdā qr dictũ est de isto altissimo sacro ꝙ
est via recta hoībus ad glam padysi. et pax
ꝑpetua in qua oblatione non fuerat aliqua
pollutionũ q̄ erāt in alijs sacrificijs. Et ibi-
dem malachie. i. quis est in vobis qui clau
dat ostia et incendat altare in eũ gratuito ñ
est mihi volũtas in vobis dicit dñs exercitu
um. et munus nō accipiā de manu vestra.
Abortu. n. solis vsqꝫ ad occasum magnũ ē
nomē meũ in gentibus et in oī loco sacrifi-
catur et offertur nomini meo oblatio mũda
qr magnũ est nomē meũ in gentibˀ dicit do
minus exercituũ et vos polluistis illud i eo
ꝙ dicitis. mensa dñi cōtamiata est et ꝙ sup-
ponitur cōtēptibile est. etc̄. Ad hoc etiam sa
crificium significādũ deus voluit vt nascere
tur in bethleem iste sanctus messias de quo
ꝑpheta malachias in. c. v. Et tu bethleē ef-
frata etc̄. Bethleem hebraice interpretatˀ do-
mus panis. et ego dicit supradictus magr̄
iohānes cōuersus ante ꝙ reciperem istā le-
gem de isto sacro diu dubitaui et sepissime
et locutus sum frequenter de ista materia cũ
quodā ꝑuinciali ministro fratrũ minorũ in
valle oliueti nomine frater lupus de famu-
sto qui erat nimium litteratus et nō quiesce-
bat animˀ meus ex dictis ipius et fecit duo
ta ieiunia et orationes orādo deũ assidue vt
me dignaretur in ista materia plenius infor
mare. et quadā nocte dũ dormirem vidi i sō
nis quēdam hominem vestibus albis ve-
stitum et domum meam adinstar lune clare
lumine replebat et cũ interrogassem quis es
set respōdit ābrosius eps mediolañ. et dixit
mihi. Scias amicũ meũ mistrũ duote deũ
pro te orasse vt dignaretur te in hac materia
informare et hoc dubium quod de isto con-
cepisti altissimo sacramento penitus remo-
uere. ꝙ vtiqꝫ sacramentum fit in memoriaꝫ
sancti messie et tu recipe deuote et crede quo
niam sic se habet rei veritas et in istis ver-
bis cor meuꝫ aliqualiter acquieuit. Sequē
ti nocte vidi obtenebrare totum mundum
et iudei interrogabant si hec obscuritas pro
ueniebat ex eclipsi solis et lune et omnes ti
mebant et se sub incis vestibus occultabāt
et deinde remittebatur illa obscuritas pau-
latine. et videbam solam pulcherrimũ i lu
ce sua. et videbam in ipso quandam feminā
et vnum puerum pulcherrimum et d̄ ore pu
eruli lux clarissima pullulabat et petebaꝫ vi
sionis expositionem et respondebatur mihi
totum mundum obscurum fuisse ante aduē
tum huius paruuli. et de ipso exiens lux re-
splenduit toti mundo. et extunc a corde meo
omnia dubia sunt ablata et dixi cum anna.
i. Regũ. i. Exultauit cor meum in domino
et exaltatum est cor meum in deo meo quia
letatus sum in salutari tuo. non est sanctus
vt est dominus nec enim est alius extra te et
non est fortis vt deus noster. hec ille. Nec iu
dei debent habere pro extraneo ꝙ nos xp̄ia
ni ponimus de conuersione panis in verum
xp̄i corpus et de conuersione vini in verum
sanguinem xp̄i nec ꝙ messias fuit dus et hō
cum ipsi non habeant pro extraneo ꝙ ipi di
cunt propter dicta sapientum thalmuth hũc
sacratissimum cibum non habent angeli nō
videbant patriarche nec comedebāt prophe
te sed solum est cibus christianorum qui de
ducit ad vitam eternam.

Incipit consideratio septima de iudeorū crudelitatibus que tribus explicatur pūctis principalibus.

Eptima cōsideratio huius libri est
de crudelitatibꝰ iudeorū ꝺ sua inau
dibili seuitia legimꝰ in gentiliū libris vt ī tro
yana hystoria pirrū achillis filiū crudelitatē
exercuisse qꝛ polixenā virginē priami regis
troyani filiā dilacerauit et eius sanguīe sui
pr̄is sepulchrū irrigauit. Legimꝰ etiā in no/
no libro valerij maximi.c.ij.de crudelitate:
sillā romanū crudelē fuisse quia quatuor le
giones Mariane pr̄is cōtra fidē eis datam
in cāpo marcio trucidari et in tyberim ꝓijci
fecit: et qꝛ virorū cede nō cōtentꝰ mulieres eo
rū occidi fecit. Legimꝰ ibidē et hanibalem
crudelē qꝛ de corporibꝰ romanorū potētē in
fluuio gello fecit supra quē traduxit exercitū
Legimꝰ ibidē et barbaros crudeles qꝛ peco
ribus mactatis et intestinis eiectis intermit/
tebant homīes preter capita: eis cibū et po/
tū ministrādo vt a vermibꝰ ex putrefactōne
nascentibꝰ roderentur. Sed si volumꝰ atten/
dere crudelitates iudaici populi longe seuio
res p̄dictis īueniemꝰ et erūt tria puncta pri
cipalia huius cōsiderationis. Primꝰ punctꝰ
erit de crudelitate iudeorū erga xp̄m messiā
et deū suū. Secūdꝰ de crudelitate iudeorū
erga seipsos. Tercius de crudelitate iudeo/
rum erga xp̄ianos.

De crudelitate iudeorū erga xp̄m messiā suum.

Rimꝰ pūctus ē de crudelitate iude/
orum erga xp̄m q̇ sicut ꝓbatū fuit su
pra li.i. est verꝰ messias eorū et verꝰ deꝰ et bō
Patuit etiā supra in isto.iij.li.cōsideratiōe.
iiij.v.et.vi. et declaratur hec crudelitas qua
drupl'r. Primo sic. crudele ē cū quis insurgit
cōtra minorē se. iustū et bonū. Crudeliꝰ cū
quis insurgit cōtra suū equalē iustū et bonū
Sed crudelissimū ē cū quis īsurgit cōtra do
minū suū et regē suū iustū et inocētē et bo/
nū. talis fuit crudelitas iudeorū cōtra xp̄m
Ipse enī erat dn̄s et rex suus teste pylato ihe
sus nazarenus rex iudeorū: et iterū.ps.ij.
Astiterūt reges terre et pricipes cōuenerunt
in vnū aduersꝰ dominū et aduersꝰ xp̄m eius
qui.ps. ad litterā exꝑōit̄ de xp̄o etiā s̄m an
tiquos doctores hebreorū. Unde rabi salo
mō in pricipio p̄dicti psalmi dicit. parentes
nostri exposuerūt hunc psalmū de rege mes/
sia ipse inocēs qꝛ iniq̄tatē nō fecit nec inuen
tus est dolus in ore eius ysa.liij. Et iō cū iu
dei eū de pluribꝰ false accusarent pylatus re/
spondit. Ego aūt nullā cām mortis inuēio
in eo s₃ neq₃ herodes Luce.xxiij. Ipse erat
iustꝰ et bonꝰ quā iusticiā cōfessꝰ ē publice py
latꝰ dicēs. Innocēs ego sū a sāguie iusti hu
ius math.xxvij. Itē et vxor sua cōfessa ē di/
cēs. Nihil tibi et iusto illi. ibidē quasi dicat
Nullo mō cōdēnes eū s₃ magis dimitte eū
Sed l₃ eēt eorū rex inocēs et iustꝰ nō erubue
runt eū tradere morti et tali morti qua nul/
la ignominiosior. nulla crudelior tēpore illo
īueniebat̄ intantū enī miseri iudei odiebāt
xp̄m ꝙ p̄elegerūt liberare hoīem pestiferum
barrabā ne xp̄s liberaret̄. Itē scd̄o crudele
est humilē et ꝓstratū ꝑimere. Nouimꝰ enim
leones ꝓstratis et humiliatis parcere. s₃ iu/
dei ꝓstrato ihū corā pylato et pōtificibꝰ non
pepcerūt xp̄s etiā fuit metrū et mensura to/
tiꝰ humilitatis. dixit ei math.xi. Discite a me
qꝛ mitis sū et humilis corde. Sed iudei eius
doctrinā cōdēnētes crudeliores leonibꝰ fue/
rūt qꝛ.ps.xxi. Aperuerūt super eū os suum
sicut leo rapiēs et rugiēs sc₃ cōtra bestiā vel
hominem sibi resistentem. Item tercio cru/
dele est percutere aliquem eo ꝙ verum loq̇/
tur sic fecerunt iudei. cum percusserunt eum
alapa dicentes. sic respodes pontifici. et chri
stus: si male locutus sum in testimonium ꝑ
hibe de malo si autem bene cur me cedis. q̄/
si dicat crudeliter mecum agis. Item.iiij
si vituperatur qui reddit malum pro malo.
et plus qui non reddit bonum pro bono plꝰ
debet vituperari quasi crudelissimus qui red
dit malum pro bono. Sic fecerunt iudei qꝛ
pro tantis beneficijs sicut christus eis fecit i
firmos eorum curando. leprosos mundan/
do. cecos illuminando. obsessos a demoni/
bus liberando. et eorum mortuos suscitan/
do ꝓcurauerūt sibi mortem. Iō xp̄s de eis
cōquerentur sicut plāgit ecclesia in eiꝰ persona

dicens partiz illud micbee. vi. Populc me⁹ quid feci tibi aut in quo cōtristaui te qꝛ edu xi te de terra egypti parasti crucem saluatori tuo. qꝛ eduxi te p dſertū. xl. ānos et māna ci baui te et introduxi te in terrā satis optimā quid vltra debui tibi facere et non feci. Ego quidē plātaui te vincā meā speciosam et tu facta es mibi nimis amara. aceto nāqꝫ sitim meā potasti et lancea pforasti latus saluatori tuo. ego pꝑter te flagellaui egyptū cū pri mogenitis. et tu flagellatuz me tradidisti. Ego te eduxi de egypto demerso pharaone in mari rubro et tu me tradidisti principib⁹ sacerdotū. ego ante te aperui mare et tu ape- ruisti lancea latus meū. Ego ante te iui i co lūna nubis et tu me deduxisti ad pretoriuz pylati. Ego te paui māna per desertū. et tu me cecidisti a lapis et flagellis. Ego te pota ui aqua salutis de petra. et tu me potasti fel le et aceto. Ego pꝑter te cananeorū reges p cussi et tu pcussisti arūdie caput meū. Ego dedi tibi sceptrū regale et tu meo capiti spi- neā coronā. Ego te exaltaui magna virtute et tu me suspendisti in patibulo crucis. Po- pule meus quid feci tibi aut in quo cōtri- staui te: responde michi. quasi dicat. nibil fe ci tibi nisi bonū et tu quasi crudelissimus im pendis mibi malū iuxta illud. ps. Retribu erūt mibi mala p bonis et odiū p dilectōe mea. Fuerūt etiā iudei crudeliores lamijs si cut Hieremias de eis conqueritur Treno. iiij. sed et lamie nudauerūt mām̄as suas la ctauerūt catulos: filia populi mei crudelis q̄ si strutio in deserto super quo glo. Iralis hy- storica sic dicit. Sed et lamie etc. pharseorū et scribarū duritia exprobatꝛ q̄ lamijs duriores lac doctrine puulis negauerūt. lamia au tē crudelior suis fetib⁹ q̄ cetere bestie dicitur sic pharisei populo doctrinā negauerūt et in sup lamiauerūt strutionib⁹ siles q̄ oua sua vbi exponūt nec infetū calefaciūt. Lamia be- braice vlit noiatur quā quidē bebreorū vnā de farijs suspicātur q̄ pce dicūtur eo q̄ nulli parcāt quib⁹ sunt similes scribe et pharisei q̄ etiā manus miserūt in filiū dei. plāgitur er- go synagoga que quasi strutio nullam sibi spem aut proximis relinquit in posterū. bec ibi.

De crudelitate iudeorū erga semetipsos quo ad captiuitatē et dānationē eternā.

Secūd⁹ pūctus est q̄ iudei nō soluz fuerūt crudeles contra xp̄m messiaz regē et deū suū sed etiā fuerūt crude les cōtra seipsos se captiuādo et ppetuo dā nādo. vnde cū pylatus tenens locū cesaris esset in iudicio constitutus vt audiret allega ta contra xp̄m et cōfessus fuisset publice se n̄ iuenire causam mortis in eo sciens q̄ per in uidiā tradidissent eū mori. et cū cōfessus est se esse regē declarauit q̄ regnū suū non erat de boc mū do ante q̄ sententiā daret contra eū confessus est eū esse innocētē et iustum vt patuit in precedenti puncto. Judei miseri q̄ tantū desiderabant mortē ei⁹ publice se obli gauerunt q̄ culpa et pena mortis eius esset super eos et super filios suos clamantes. Sā guis eius super nos et super filios n̄ros. M. xxvij. In quo manifeste ostendiꝛ puersitas ipietatis et crudelitas eoꝝ qui nec sibi timēt nec filijs. vnō dicūt et sup filios n̄ros. ex quo ptꝫ q̄ culpā et penā sibi iprecātur et sue po- steritati. bic pōt accipi illud eccl. viij. Cū ira cūdo nō facias rixā et cū audace nō eas i de sertū qm̄ quasi añ illū nibil est sanguis. i. ef- fusio sanguis tales fuerūt iudei effusionem sanguis xp̄i p nibilo reputātes bō peccator sanguini insidiaꝛ. boc ē q̄ ipsis iudeis p̄di- xit saluator Luc. xi. reqreꝛ a generatiōe ista sanguis oim̄ pphetarū qui effusus est etc. qꝛ p̄res eoꝝ seruos ipsi dn̄m occiderūt. Sic er- go iudei quasi frenetici facti in seipsis man⁹ posuerūt vt xp̄m occiderent dicentes. San- guis ei⁹ sup nos etc. O magna crudelitas q̄ p̄r seipsū volūtarie et pꝑiū filiū in captiui- tatē et in irā dei ppetuā tradat qꝛ bec obli- gatio et iudeorū peccatū ē potissima cā q̄ q̄ diu mūd⁹ durauerit ex n̄tib⁹ i eo iudeis et fi- lijs eoꝝ sēp erūt captiui vbicunqꝫ sint et ira dei erit sup eos. Itē crudele ē furari aliena et crudeli⁹ furari sua ſꝫ crudelissimū ē furari seipsū tales fuerūt miseri iudei qꝛ cū passio xp̄i se extēderet ad redēptōez toti⁹ būani ge- neris sufficiēter et oēs boies naturaliter ap- petāt saluari iudi ab bac redēptōe et saluati one furati sūt seipos nolētes pticipes fieri p dicte redēptōis cū voce magna et rabido cor de clamauerūt. Sāguis ei⁹ sup nos et sup fili os n̄ros. O ifelix iudas qꝛ crudel' fuit ꝯtra mgr̄z suū crudel' fuit ꝯtra seipꝫ laqueo se su-

spendens crepēs medius diffusis viscerib⁹ eius sic ne miremur si iudei ei siles quia crudeles fuerunt contra dn̄m messiā regē et deum suum quod crudeles fuerunt ɔtra seipsos se et proprios filios perimentes. vn̄d et pylatus in ep̄la quā misit ad tyberiū cesarē super morte x̄pi sic ait. tyberio augusto pilatus salutem. Nup accidit quod ipe probaui iudeos p inuidiam se suosq̧ posteros crudeli damnatione permisisse etc. vide supra hanc epistolam lib. i. thezauro. i. testimonio. iiij. Item predicti iudei fuerunt siles neroni crudelissimo qui occidit magistrum suum. Senecam nō volens tolerare tiorem eius a pueritia. occidit etiā ꝓpriam matrem et eā fecit scindi vt videret locum in quo cōceptus fuerat. fecit succendi ciuitatem romanā septem diebus et septem noctibus vt experiretur quanta fuerit succensio troyane vrbis. finaliter crudelissime occidit seipm. Sic miseri iudei reddentes malū pro bono occiderunt magistrū et dominū suū propriā matrem suam sc̄ȝ synagogā pımerī. Incēderūt igni sanctuarium suū et ciuitatem et seipsos crudelissime eternaliter damnauerunt et q̄ȝ tam crudeles et viri sanguinū fuerunt culpā et penam sanguis x̄pi sup se imp̄cātes. Ido eorū orōnes deus nō exaudit vt liberentur a captiuitate in qua sunt. vnde ysa. i. Cū extenderitis manus vestras auertam oculos meos a vobis et cū multiplicaueritis oratōnem non exaudiam. manus enim vestre sanguine plene sunt.

De crudelitate iudeorū erga x̄pianos q̄rum sunt decem septem.

Tercius punctus est de crudelitate iudeoruȝ erga x̄pianos hec generatio praua et exasperans postq̄ȝ seipsam vt p̄dictū est crudeliter dānauit versa in rabiē contra x̄pianos quorū sunt perpetui serui diuersis in mundi partib⁹ inaudita crudelit. operati sunt. et cōtinue vt possunt feritatem bestiarū excedētes crudelissime operātur de quibus vt colligere potui ex diuersis scripturis et relatiōe virorū fideliū vsq̧ in p̄n̄s tempus ex eo tūc quo ꝓpter peccatum occisionis x̄pi sui per orbē in captiuitateȝ sunt dispersi. xvij famose crudelitates annotāt et nō ē dubiū quin sint alie plures nobis occulte cū dato vno incōueniente plura sequi contingat.

In toletho oēs x̄piani gladio sarracenorū trucidati sunt.

Prima crudelitas iudeorū in ciuitate toletana regni castelle facta ē p⁹ infelicē casum regis roderici vltimi regis gentis gottorū āno. i. domini illustris viri infantis pelagij in asturijs currente erat septingentesima a quinquagesima scd̄a. et anno dn̄i septingētesimo decimoquarto. tunc ciuitas toletana nobilis et fortis ac multorū bonorū abundātissima. sp̄aliter in multitudie nobiliū militū ornata fuit posita i potestate ysmabelitarū et deuicta sine prelio ex ꝓditione et crudelitate iudeorum in ea habitantiū sicut narrat frater Iohes egidij zamoren̄. in suo archano. et lucas ep̄s tuden̄. in cronica sua ac plani⁹ in generali hystoria hyspanie cōtinetur. mod⁹ aūt ꝓditōis et crudelitatis iudeorū fuit talis vt ibidē legitur. cū eni x̄piani ecclesiastici religiosi milites et alij x̄piani ciues in dn̄ica oliuarū ꝓpter bonore solēnitatis magne s̄m suā cōsuetudinē exissent hoies extra suā ciuitatē ad ecclesiam sancte loacadie vt diuinū verbū ibi audirēt iudei crudeles qui cū sarracenis posuerūt suam ꝓditionē signatā vt. s. illa die clauderēt portas ciuitatis x̄pianis et aperirent sarracenis sic de facto fecerūt. quia venientib⁹ sarracenis ianuas ciuitatis aperuerunt eis. et inde exeūtes ad x̄pianos cū essent inermes. et de tā ꝑiculoso ac periculoso aduentu nihil cogitātes oēs gladio trucidauerūt. quo facto caripb princeps illorū sarracenorū ex predictis iudeis et suis sarracenis predictā ciuitatem populauit.

In regno francie occiduntur infantes per iudeos.

Secunda crudelitas iudeorum famosa ostensa in regno francorum sicut narrat Vincentius magnus in speculo hystoriali li. xxx. c. xxv. vbi dicit q̄ȝ anno domini Millesimo centesimo octuagesimo tercio. Philippus rex fran-

eorũ iudeos de regno suo expulit. Audiens nẽpe multotiens eisdẽ rex a pueris qui ĩ palatio cũ ipso nutriti fuerãt. q iudei q parisi⁹ manebant singulis annis xpianum vnum in obprobriũ xpiane religiõis quasi p sacrificio in criptis et fossis subterraneis latẽter ĩ die cene vel in illa sacra hebdomada penosa iugulabant. et in huiusmodi nequitia perseuerãtes deprehensi multotiens et igne cõbusti fuerant. Nam et sanctus Ricardus cuius corp⁹ in ecclesia sãcti Innocẽtij parisius reqescat a iudeis sic ĩterfectus et cruci affix⁹ feliciter per martiriũ migrauit ad deũ vbi etiã per eius intercessiones operãte dño multa facta miracula fuisse referũtur. Venerabilis ergo philipp⁹ rex q viuẽte prẽ diu mẽte clausum gestauerat et ob pr̃is reuerentiã perficere formidauerat in ipso regni sui initio zelo dei flamatus aggress⁹ est. nã ad ipsi⁹ mãdatũ capti sunt iudei per totã franciã in synagogis suis in sabbatho. Et p̃io qdẽ expoliati sunt vestib⁹ et auro et argento cos siqdẽ tẽpore multitudo maxia iudeoꝝ parisi⁹ habitabat q de diuersis orbis partib⁹ ob pacis diuturnitatẽ illuc cõuenerãt. Audierãt enĩ strenuitatẽ regũ frãcorũ cõtra inimicos et pietatẽ in subditos illuc ergo diu cõuersati in tantũ erant ditati q fere medietatem vrbis sibi vẽdicauerãt. Sed et cõtra dei et ecclesie decretũ xpianos ĩ domib⁹ suis seruos et ancillas habebãt qui etiã cũ eis iudaizabãt ciues quoqꝫ milites et rusticos de suburbijs et oppidis et villis supra modũ vsuris grauabãt. et quosdã etiã in domib⁹ suis iuramẽto astrict⁹ quasi captiuos in carcere detinebãt. sed et vasa sacra p instãti ecclesiarum necessitate sibi noĩe vadij supposita tã viliter tractabãt q coꝝ ĩfantes in calicib⁹ offas ĩ vino factas comedebãt et cũ eis bibebant. Itaqꝫ timẽtib⁹ illis ne dom⁹ illorũ ab officialib⁹ regis scrutarent̃ quidã ex eis crucẽ aurẽam et euãgelioꝝ codicẽ auro et gẽmis decoratũ cũ alijs vasis in sacro reposuit. et in pfũdã foueã vbi ventrẽ purgare solebãt pch dolor vilissime piecit. Que oĩa paulopost dño reuelãte sunt iuẽta. datoqꝫ edicto a rege vt oẽs iudei a regno ei⁹ exirent. quidam ad fidẽ xpi cõuersi sunt quib⁹ ĩtuitu xpiane religiõis oẽs possessiões suas integre cõcessit. Alij vero barones et prelatos ecclesie donis et pmissis allicere ceperũt vt per coꝝ suggestionem et infinite pecunie pmissionẽ animũ regis a pposito reuocarent. Sed rex nec p ci⁹ nec pmissionib⁹ rerũ tẽporaliũ emolliri potuit. Illis ergo eiectis eorũqꝫ possessionib⁹ imobilibus ad fiscũ regis deuolut⁹. rex eorũ oẽs synagogas quas scolas vocabãt mũdari iussit. et eas cõtra volũtatem oĩm principũ ecclesias deo dedicari ibiqꝫ altaria cõsecrari fecit vt vbi prius xps in ore iudeorũ blasphemabatur ibidem a clero et populo laudaretur. hec Vincentius.

Crudelitatem iudei in regno francie xpianum quẽdam flagellatum et spinis coronatum suspendentes exercuerunt.

Ercia crudelitas iudeorum circa idẽ tempus in predicto regno francie accidit sicut narrat pdictus vincentius magnus libro. xxx. speculi hystoriali. c. liij. cuius narratio talis est. Philippus aũt rex ĩ francia dum esset apud sanctũ germanum in laya. audita cuiusdã xpiani morte ignominiosa ab ipsis iudeis perpetrata xpiane religioni cõpatiens: familiarib⁹ suis ignorãtibus quo iret subito arripuit iter apud brayã velocissime veniens positis in portis ipsius castri custodib⁹ cõprehensisqꝫ iudeis. lxxxiiij et ãplius cõburi fecit. Comitissa enim ipsi⁹ castri mũerib⁹ eorũ corrupta tradiderat eis quẽdã xpianũ cui falso imponebãt furtum et homicidiũ. Hunc igitur antiquo odio cõmoti manibus a tergo ligatis et spinis coronatũ per totã villã fustigantes duxerunt et postea patibulo suspenderunt hec ibi.

In vna regni francie prouincia oẽs xpiani occisi sunt.

Varta crudelitas iudeorũ accidit in eodem regno francie. Cum enim iudei maleficijs vterentur et propter hoc sepe fuissent puniti accidit semel q iude⁹ qdã crudelissim⁹ volẽs vindicari de xpianis cogitauit modũ et fact⁹ est amic⁹ cuiusdã ministri iusticie q lingua nr̃a dr̃ verdugo

et cum sensit illū gradi secū amicitia cōiūctū quadā die rogauit eū instātissime vt vnius hois daret ei cor fingēs se habere necessitate eiusdem pro medicina quadā sine quo infirmitas quedā curari nō poterat et colerando factū suū dixit ei ꝙ quidā homo dabat sibi viginti coronas aurei si cuꝫ sanaret et qđ ipse daret sibi decē illarū si ei tribueret predictum cor plura etiā alia sibi promittens. Ille ergo miser tum ex amicitia tuꝫ ex cupiditate motus ānuit ꝓmisitꝗ sibi cor hois se daturū. extrahensꝗ illud predictū cor a quodam xpiano quē per iusticiā in ptes diuiserat tradidit vxori sue custodiendū dicens ei ꝙ decem coronas debebat habere ꝑ illo a tali iudeo amico suo. Cuꝫ ergo mulier illa cognouisset iudeum illū maleficū eē deo inspirante dure reprehendit maritum. Ille vero ecōuerso reprehendebat eā dicēdo ꝙ ipsa esset causa ꝙ perderet decem coronas et plura alia promissa finaliter consilio mulieris sic factum est ꝙ acceperunt cor cuiusdam porci et tradiderūt iudeo secretissime receperuntꝗ decē coronas aurei. quo facto iudeus ille nō modicū gaudens maleficijs suis vtens sepeliuit predictum cor in quodam cāpo magno cogitans se cor hominis xpiani sepelisse. Et factum est ꝙ post dies paucos cōgregata est in cāpo illo innumerabilis multitudo porcorū nō solū domesticorū sed etiā siluestrū. et tanta fuit lis et prelīū inter eos ꝙ oēs mutuo rabidis se morsib⁹ dilacerantes occiderūt sic vt nec vnus remaneret viu⁹. qđ factū a rege francia cognitū iudeo capto aperta est veritas qđ sic fuisset factū de hoib⁹ xpianis illius ꝓuincie sicut de porcis si cor sepelisset hois xpiani. quare oēs iudei illius loci ex regis ꝑcepto occisi sunt. hec autem sepe a pluribus fide dignis audiui sic in francia accidisse. His aūt et pluribus alijs maleficijs vtūṫ iudei ꝙ̄ alie nationes mūdi cū semper fuerint rebelles deo ydolatre et ꝑceptorꝫ dei transgressores ipsi sunt arioli ipsi somniatores. ipsi augures. ipsi malefici. ipsi incantatores. ipsi phitones atꝗ diuini: cū tñ eis expsse sit in lege eis ꝓhibitū deutronomij. xviij. Nō iueniaṫ in te qui lustret filiū suū aut filiā ducens per ignē. aut qui ariolos sasciteṫur. aut obseruet somnia atꝗ augurıa. nec sit maleficus aut incātator neꝗ phitones ꝯsulat neꝗ diuinos et querat a mortuis veritatem. hec eī oīa abhoīatur dñs. Et iterū Leuiti. xx. vir siue mulier in quibus phitonicus vel diuinationis spūs fuerit morte moriaṫ lapidibus obruent eos sanguis eorūꝫ sit super illos.

De crudelitate iudeorū in alemania vbi puellā occiderūt. et quare iudei in omni prouincia quā inhabitant christianum sanguinem fundunt.

Uinta crudelitas iudeorū famosa accidit in alemania vnde refert frater thomas pñarcha barbanenſ. in libro suo de apibus. c. xxx. Miraculū celeberrimū quod accidit āno ab incarnationis domini. M. cclxi. quod factū est in villa teutonic forchin nomine. Contigit aūt vt quedā vetula malignissima iudeis familiaris effecta puellā eis ānorū septē a parentib⁹ ablatā venderet occidendā. Hanc igitur in secreto super pulchra et plura lintheamia obstructa ore eius in omnib⁹ fere iūcturis mēbrorum incisionibus vulnerarūt maximo conamine sanguinē exprimentes et ī ipsis lintheaminibus diligentissime receptātes. Hanc aūt post tormenta defunctā iudei in aquaꝫ fluidā ꝑpe oppidū ꝓiecerūt et super eā cōgeriem lapidū posuerūt. Tercia vero ac quarta die per manū erectā ad celū a piscatorib⁹ est iuenta et in oppidū deportata horrētib⁹ et clamātib⁹ populis ab ipsis iudeis tantuꝫ flagitiū perpetratū. Erat ei in vicinio marchie princeps qui mox auditu tanto piaculo ꝑuenit ad corpus staticꝫ erectū residēs tetendit manū ad principem quasi vindictam sāguis ei⁹ vel forte misericordiā iplorarct p⁹ horā vero dimidiā iterū se diposuit defuncti more suppinam. Adductisꝗ ad hoc spectaculum impijs iudeis statim eruperunt oīa vulnera corporis et in testimonium nephande necis copiosum sanguinē effuderūt. mox clamor vulgi attollitur et ad vindictam zeli totaliter est animatus. Ex quibusdam indicijs capta vetula conuicta est maxime cum filia eius paruula omnia prodiden quia a puero et ebreo extorqueṫ veritas. Iudei quoꝗ capti sūt q ī puellā man⁹ nephari as extēderāt rotatiꝗ et susp ēsi sūt cū vetula

Duo vero mutuo se iugulauerũt hec nobis
fratres ordinis predicatorum Ricardus et
egidius sicut illi qui in villa fuerunt post tri
duum quo hec gesta sunt veraciter retulerũt
Hinc igitur videndum ē cur iudei sibi consue
tudinem in omni puintia quam inhabitãt
xpianum sanguinem fundãt. Certissime eñ
compertum est ꝙ omni anno in qualibet p
uincia sortes mittunt que ciuitas vel oppi
dum xpiani sanguinem alijs ciuitatib⁹ tra
dat. Constat quidem ex sancto euãgelio ꝙ
pylato lauante manus et dicente. mundus
ego sum a sanguine iusti huius iudei impijs
simi clamauerunt Sanguis eius super nos
et cetera. Super quo beatus Aug. in sermo
ne quodam qui incipit in cruce munere dicit
Videt ꝙ ex maleditõe parentum currat ad
huc in filios vena facinoris per maculam sã
guinis. vt per hãc fluidam importune ples
impia inexpiabiliter crucietur quousq; se re
am sanguinis xpi reconoscat penitens et sa
netur. Preterea dicit ibidem supradict⁹ doc
tor ꝙ audiuit suis temporib⁹ quendã litera
tissimum iudeorum cõuersum ad fidem dixis
se quedam quasi ꝓphetam eorum in extremo
vite ꝓphetasse iudeis ceteri sitis inquit nul
lo mõ vos posse ab illo quo punimini ve
recũdissimo cruciatu sanari nisi solo sangui
ne xpiano quod verbum ceci sp iudei et im
pij capientes induxerunt omni anno in om
ni puincia fundendum sanguinem xpianorum
vt tali sanguine conualescant et addidit ma
le autem intellexerunt verbum sanguinem in
telligentes xpiani cuiuslibet. sed prorsus il
lum sanguinem qui in salutẽ peccamini quo
tidie funditur in altari. quem si quilib; ve
strum conuersus ad fidem xpi sumpserit vt
debuerit mox sanabitur ab illa maleditõe
paterna. hec ille in predicto libro Ex hoc pa
tet ꝙ iudei qui non ficte sed vere accedũt ad
baptismum statim sanantur ab illo fluxu sã
guinis quem patiuntur.

In almania fuit cum intoxicauerunt om
nes puteos et fontes:

Sexta crudelitas famosa iudeorum
facta fuit sedente in cathedra petri.
Clemente papa. vi. qui fuit ducen
tesimus terci⁹ apostolicus. et imperante hẽ
rico romanorum impatore qui fuit. lxxxvi.
imperator Anno dñi. M. ccc. xlv. tunc enim
compertum est in alemania ꝙ iudei intoxi
cassent omnes fontes et puteos vt occiderent
omnes xpianos dicte puincie. torti enim ali
qui eorum id confessi fuerunt esse verum. quare
mirantes alemani tantam crudelitatem et ti
mentes gentem pdiciosam habere inter se p
totam alemaniam iudei cõbusti fuerũt. ha
betur ex cronicis impatorum et summorum
pontificum.

In alemania fuit vbi tres infantes chri
stianorum occiderunt.

Septima crudelitas iudeorum famo
sa accidit circa annum ab incarnatio
ne dñi. M. cccc. xx. in alemania im
perante friderico impatore. Tunc eñ in viẽ
na ciuitate teutonie compertum est ꝙ iudei
occiderunt tres infantes christianos. Cõper
tum est etiam ꝙ mulier quedam christiana
impijssima vendidisset iudeis corpus dñi
cum quare ex ꝑcepto predicti imperatoris
ccc. iudei fuerunt igne cremati. et mulier illa
ducta per ciuitatem predictam a fabris for
cipibus ignitis fuit dilacerata hec mihi retu
lit quidam vir illarum partium dictus Arnol
dus de almania q̃ me certificauit se ꝓprijs
oculis vidisse predictam executionem iusti
cie. tam illorum trecentorum ꝙ etiam predicte
femine.

In ciuitate pauie accidit vbi iudeus qui
dam medicus occidit vnum xpianũ infantẽ

Octaua crudelitas iudeorum accidit in
ciuitate Ancone. cum iudeus qui
dam natõe Januen. nomine ema
nuel filius cuiusdam magni medici iudei p
dicte ciuitatis cui⁹ nomẽ erat magister Sa
lomon veniret ad me in cõuentu minorum
valisolitano Anno dñi. M. cccc. lvi. et osten
deret se cognoscere errorem iudaice gentis et
peteret cum deuotione baptismo xpi emun
dari et interrogaui eum de pluribus et inter
cetera incident aliter quesiui ab eo ꝙ ex quo
cognoscebat errorem iudeorum et ꝯfitebat
veritatem fidei catholice diceret mihi verita
tem de hoc ꝙ iudeis imponitur sc; ꝙ occi
dunt et sacrificant infantes christianos cum
eos habere possunt. vtrum hoc sit verum si

sciuit determinate vel vidit vt possint christi
ani cantius obseruari ab eis qui motus cō
scientia et zelo religiōis xp̄iane narrauit mi
bi duo crudelissima vnum quod audiuit a
parentibus suis iudeis et a pluribus alijs
iudeis et aliud quod ꝓprijs oculis viderat.
De primo dixit. Sepe audiui a parentibus
meis et ab alijs iudeis ꝙ in ꝑtibus ytalie
erat quidam iudeus qui dicebať magr̄ Sy-
mon de ancona medicus qui discurrens per
varia loca etiā per magnoꝝ dn̄oꝝ palacia ꝓ
pter officiū suū. Accidit ꝙ habuit familiari
tatem non paruā cum quodā peruerso xp̄i-
ano sacomano qui in quodam loco ceperat
vnum infantem xp̄ianum etatis. iiij. annoꝝ
vt ab eo seruiretur sicut consueuerunt facere
gentes armoꝝ. Sed quia puer ille erat par-
uulus nec valebat labores sustinere viaruꝫ
ex amicicia quā habebat cū predicto iudeo
tradidit eum et sibi donauit nihil mali cogi
tans de his que iudeus gerebat in corde sed
vt ei seruiret. Judeus vero non modicū cor
de gauisus cepit infantem et cū eo redijt in
ciuitatem papie vbi domicilium suuꝫ habe
bat. et cum ingrederetur domū suam vidēs
horam qua posset desiderium sue feritatis
explere cepto infante super mensaꝫ extendit
et euaginato gladio caput infantis xp̄iani
crudeliter abscidit. dimisso ergo capite obli-
to supra mensam truncum cepit et in quādā
secretā camerā cum eo introiuit vt suum im
pleret peruersum ꝓpositum. Interiꝫ vero ꝙ
ipse erat in camera deo ordinante ingressus
est domum quidam magnus canis qui in-
ueniens caput infantis super mensam ip̄m
in ore cepit et per fenestram in vicū saltauit
Cum aūt iudeus ille crudelis exiret de ca-
mera vt predictum caput tolleret. et ipsuꝫ nō
inueniret non modicuꝫ miratus sed et timo
re percussus ꝙ esset discoopertus statim do
mum suam exiuit et data non ꝑua pecunia
quibusdam sacomannis occultatꝰ est et vs-
qꝫ ad mare secrete ꝑductus et inde nauigio
transiuit ad turcos et sic euasit manus iusti
cie ipsum diligenter inquirentis. Fuit auteꝫ
cognitum predictum factuꝫ crudele propter
predictum canem quia cum tenderet per vi-
cū cū capite in ore casu obuiauit ministris
iusticie qui respicientes non poterant bene
discernere quid esset illud quod canis gere-
bat in ore taliter erat sanguine cruentatum.

Finaliter acclamantibus illis dimisit caput
et vt cognouerūt ꝙ erat caput infantis mira
ti sunt vehementer quis scꝫ ausus esset tam
crudele factuꝫ perpetrare. Sequentes igitur
vestigia sanguinis decurrentis guttatiꝫ per
vicum vnde venerat canis vsqꝫ ad domum
predicti iudei peruenerunt et introeuntes in
uenerunt mensam cruore infectam et truncū
infantis in camera iudeum vero non inue-
nerunt vt dixi supra. Ecce que audiui a pa-
rentibus meis et pluribus alijs vt p̄dixi et
de quo est fama publica in tota ytalia.

In saona ciuitate accidit vbi iudei occide
runt vnum infantem xp̄ianum et communi
cauerunt cum sangnine eius.

Vna crudelitas iudeorum famosa
accidit in ciuitate Saone que distat
per dietam a ciuiuitate Januensi.
vnde predictus iuuenis emanuel postq̄ mi
bi retulit predictam crudelitatem vt audiuit
Consequenter narrauit id quod ꝓprijs ocu
lis couspexit sub forma que sequitur. Cum
enim essem in ciuitate quadam subiecta ia-
nue que dicitur Saona vt viderem sacrifica
ri quendam infantem xp̄ianum pater meus
deduxit me ad domum cuiusdam iudei vbi
fuerunt septem vel octo iudei congregati se
cretissime et clausis ianuis diligētissime iu-
ramentum fortissimum omnes fecerunt de
celando id quod facere volebant. sic ꝙ nul-
lo mō tēporibus vite sue detegerent q̄cquid
ibi fieri viderent. quinimo citius paterentur
mortem vel seipsos occiderēt q̄ aliquid ta-
le alicui viuentium reuelarent quo peracto:
ecce deducitur in mediuꝫ infantulus quidā
xp̄ianus etatis fere duorum annorum et de
ducto vase illo in quo consueuerunt recipe-
re sanguinem infantium circuncisorum po-
suerunt predictum infantem noduꝫ supra p̄
dictum vas et quatuor iudei illorum inten-
debant occisiōi sub tali forma et ordine. nā
vnus tenebat eum per brachium dextruꝫ. se
cundus per sinistrum. tercius vero tenebat
caput eius eleuatum sic ꝙ isti tres tenebant
eum in forma crucifixi extensum. quartus fa
ciabat opus qui infanti xp̄iano sic disposi-
to primo posuit in ore eiꝰ stuppas fumo ple
nas ne scilicet clamare posset et deinde acce
pit quosdam ferreos aculeos satis longos

et mittebat eos crudelissime infra stomacuz et latera infantis versus partes corporis superioris qui non dubito quin per viscera infantis transiret vsq ad cor. Sic ergo ille impius iudeus sepe et celeriter vulnerans infantem mittens et extrahens predictos aculeos copiosissime viuus sanguis infantis effundebatur in predicto vase. quod cum viderem exhorrui facinus crudelissimum nec amplius respicere potui sed absentaui me aliquantulum in eadem domo. Pater meus vero venit ad me et dixit mihi multa inter que secretissime mihi mandauit q nunq alicui viuenti ea que viderem nec que ibidem visurus eram detegerem. Sed q antea sustinerem mortez vel occiderem meipsum cum gladio q q aliquid huiusmodi secreti reuelarem. et cum redirem cum eo ad locum iam predictus infans expirauerat. capto ergo corpore eiusdem proiecerunt eum in quandam profundissimam et obscuram latrinaz que erat in predicta domo et deinde fructibus diuersis salz pomis piris. nucibus. auelanis. et ceteris que habere potuerunt in partes minutissimas diuidentes sanguini illi infantis christiani in predicto vase miscuerunt et de illa confectione horribili omnes illi iudei comederunt et ego comedi de sanguine illo. quod postq gustaui fui ita alteratus in memetipso q illa die nec altera sequenti non potui aliquid manducare volens quasi viscera effundere pre horrore. Ecce narraui vobis fideliter sicut vidi et quomodo manducaui de sanguine predicti infantis christiani Predicta omnia et plura alia narrauit predictus iuuenis emanuel iudeus ante me. et ante venerabilem patrem fratrem petrum vela pro tunc in supradicto conuentu valisolitano guardianuz. Et iterum atq iterum anteq sacramentuz perageret baptismi et postq baptizatus fuit in ecclesia sancti Jacobi predicte ville et vocatus franciscus Eadez omnia coram reuerendo in christo patre et domino gbarsia de boamonte lucentine episcopo cius patrino in baptismate et coram venerabili domino petro basques decanum ecclesie compostelane ac coram alijs pluribus notabilibus viris ecclesiasticis et laycis et publico notario regis audientie predicti domini episcopi secretario scz petro martini de guetaria per quem oia supradicta de duabus crudelitatibus in scriptis sunt redacta et signata et in supradicto conuentu minorum reseruata ad memoriam tanti facinoris et dixit q supradicta acciderant in predicta ciuitate quasi per quatuor annos ante conuersionem suam. Et patz qp perpetrata fuit hec crudelitas Anno dni. M. cccclij.

Jn regno castelle accidit in loco qui dicitur thauara vbi iudei seminauerunt aculeos incenderunt christianorum domos.

Fama crudelitas iudeoruz accidit in regno castelle in quadam villa que dicitur thauara que est in territorio Ludouici de almanca. Casus autem vt est vox communis et publica fama fuit talis. Judeus quidam filius cuiusdam fabri iudei commisit quoddam crimen propter quod fuit iuridice occisus. pater vero eius pre dolore filij concepit dolorem et pepent iniquitatem vt enim vindicaret se de xpianis in predicto loco finxit se stultum per multos dies. Modum autem sue fatuitatis publicauit in hunc modum vt ab omnibus stultus reputaretur qz diebus et noctibus incedebat per locum predictum clamans et percutiens portas domoruz cum martello intantum q iam de eius vocibus et ictibus non curabant eum fatuum totaliter reputantes. Jn domo vero sua secretissime cum pueris suis fabris faciebat quasdaz laminas ferreas perforatas quibus posset de nocte omnes portas domorum condauare fecit etiam aculeos ferreos qui ligua nostra abrolos noiantur qui communiter ab inimicis seminantur pro pedibus equorum et hominum condauandis. Cuz ergo habuit sufficientiam predictorum nocte quadam intempeste noctis silentio discurrens celeriter per locum vt consueuerat condauauit portas aculeos predictos seminauit vt si qui forte fractis portis exirent in aculeos incideret. Quibus peractis iuuatus non est dubium per alios iudeos cogitentes pimere omnes xpianos apposuit ignem domibus et fugit. Cum ergo habitatores predicti loci pre vigore fumi et ignis calore excitarentur surgentes velociter et vt ignem fugerent ad portas apperiendas recurrerunt et non valerent eas aperire multi igne perierunt et si qui euaserunt fractis portis in aculeos ceciderunt grauiter pedibus vulnerati quare predicte crudelitatis et malicie inopinate querela ad regez ve

nit qui secundum ꝙ est publica fama literas suas dedit predicto loco ꝙ quicunq; iude⁹ in eo vel eius terminis caperetur statim occideretur. Accidit aũt ꝙ iudeus quidez inter faciens ꝑpe terminum p̄dicti loci cogitans ꝙ a nullo possit videri quasi derisorie intrabat interminum predictum et subito exibat dicens hec verba iudeus in thauara iude⁹ extra thauaram sed qui latebant eũ vidētes cōprehenderunt et ibidem ignibus cōbusserunt et ideo in ꝓuerbium tradunt in illis ꝑtibus contra iudeos predicta verba iudeus in thauara et iudeus extra thauaram. nec ā plius iudeus aliquis ibi habitauit vsq; in hodiernum diem.

In predicto regno accidit vbi iudei occiderunt vnum infantem xp̄ianum et ꝯmunicauerunt cum cineribus cordis eius.

Vndecima crudelitas iudeorum accidit in predicto regno castelle circa annũ dñi. M cccclvij. Cũ eñi de nomine ihesu in villa valisolitana vigitiduos sermones facerem et vltimũ in illa materia vellē facere relatũ mihi fuit a personis fidedignis inter quas fuerunt. Reuerendus in xp̄o pater et dñs garschias de voamon de lucenſ. ep̄s supra nominatus homo quidā magne scientie et bone conscientie et Rodericus didaci de mendoca milles vtiq; strennuus atq; timens deũ. ꝙ duo iudei in terra ludouici de almanca ceperant vnuz infantē paruulũ xp̄ianum furtiue et deducentes eũ extra locum in quodam campo occiderāt et aperientes eum per mediũ corporis extraxerunt cor eius et sepulto corpore in superficie recesserunt. Canes aũt ibidem transeuntes corpusculum illud effodientes extraxerũt et corroserunt vnus aũt eoꝝ brachium cũ manu deducēs in ore a pastoribus captus ē et sic detecta fuit mors infantis qui non inueniebatur. Iudei aũt predicti ꝯuocātes secrete alios de quibus et ipsi confidebant predictum cor combusserunt et in cinerem redactum vino miscuerunt et de illo predicti iudei bibentes communicauerũt. Supra quo facto p̄dictus didacus de almanca fecit diligentem inquisitionem et inuenit p̄dictos iudeos reos in crimine captoq; vno illoruz qui fecerat factum vir quippe rubeus capillis et barba quem ego vidi et tormentis expositus confessus est et non negauit Cunq; vellet facere iusticiam de eodē iudei qui nō dormiebant velocissime itinerantes a rege litteras habuerunt in quib⁹ aduocabat causam ad se et mandabat militi ꝙ non procederet vltra quousq; amplius videretur in causa et sic cessauit predictus miles ab executione iusticie. Hac ergo certitudine habita ego predicaui predictum sermonē in ecclesia sancti Nicolai que est ꝑpe iudaismum vbi tota villa cōuenerat processionaliter et etiā multi iudei et ibidē aggrauaui hanc crudelitatē mihi nouiter relatam vt dictuz est quod verbuz publicatũ nō modicũ displicuit iudeis ibidem presentibus ac etiam pluribus alijs de genere suo illis fauentibus. Propter qđ sic factum est ꝙ iudeus ille ductus fuit ad predictam villam valisolitanam procurantibus aliquibus de genere suo qui protunc magnam partem in cancellaria regis habebant vt colore iusticie ipsum liberarent extrahentes eum a manibus predicti militis. Positus ergo est in carcere publico. et tũc supradictus dominus Lucen̄. episcopus litteram quandam recepit a supranominato milite ludouico de almanca nomine ꝓprio roboratam quam ꝓprijs oculis vidi et in manibus meis tenui et legi. in qua narrabat et asserebat om̄ia supradicta fore vera et quō cessauerat ab executione iusticie propter predictam litteram regis recommendans eidez predictum negocium ꝓpter honorem fidei ex quo erat principalis in consilio regis. vidit insuper predictus dñs episcopus inquisitionem factam per supradictum militez in qua omnia predicta continebantur vt mihi affirmauit. Sz quia munera et fauor timor et amor corrũpunt iudices et tres pretores intendebant in causa quorum vnus sine altero nihil poterat facere in casu illo. et duo illorum erant de genere illo ideo tamdiu illi duo dilatauerunt negocium et dissimulauerunt hec et alia cauillantes ꝙ nihil vsq; nũc in executiōe iusticie factũ est vt de iudicib⁹ illis suo tempore de⁹ faciat vltionē.

In eodem regno ciuitate thauren̄: accidit vbi presciderunt carnem cũ sanguine de crure cuiusdam paruuli christiani et secum deduxerunt.

Undecima crudelitas iudeorū accidit in ciuitate tbauri supradicti regni castelle anno dñi. M.cccclvij.

Cum em̄ in ea parte ciuitatis p̄dicte que depopulata ē duo infantes christiani fere etatis septem annorum in solacijs puerilibus ambularent ecce duo iudei qui viderūt eos solos et a nemine videri p̄dictos infantes capere voluerunt sed quia timuerunt nō habere spacium ad suam maliciam exercendā currentes post eos vnū acceperunt et abscindentes frustrum carnis de crure ei⁹ inuoluētes in sanguine eius recesserunt et statim fugientes in ciuitatem zamore se receperunt Quid aūt fecerunt de carne illa ignoratur cuiꝫ ex negligentia nulla facta fuerit executio iusticie hoc mihi narrauit reuerēdus in xp̄o pr̄ et dñs Alfonsus de viuero episcopus salamantinus certificās me de veritate huius facti. cum paruulus predictus cui⁹ caro abscisa est. esset filius cuiusdaꝫ scutiferi sui qui dicebatur iohannes de benaphardes. Iteꝫ de eadem ciuitate anno quo supra vir quidem simplex venit ad me volens ꝓponere querelam quandā similē predicte in consilio regꝭ que talis erat vt in scriptis ostēdebat ꝙ die quadam iudeus quidam cepit vnum paruuluꝫ sub clamide nemine vidente et manu posita super os suum ne clamare posset deduxit illum ad domū suam. solo vero posito clausis portis domus sue temptauit occidere infantem sed dño disponente clamauit infans. et cum clamaret casu quidem operarij venientes de vinearū culturis et transitū facientes ante portas domus predicti iudei audientes voces predicti infantis steterunt percusseruntq̄ portas predictas fortissime cum instrumentis agrorū que in manibus ferebant intantum ꝙ iudeus necessario habuit apire et inuēto infante inquirebant q̄d nam esset iste clamor et iudeus respondit ꝙ ludebat cum eo sic ergo liberatus est infans ille a ludo iudei qui narrauit eis quomodo ceperat eū iude⁹ et quō eū occidere voluerat Accusat⁹ fuit iude⁹ ille in p̄dicta ciuitate coram iudicibus eiusdem et deducta est causa ad regis ꝯsiliū quid āpli⁹ factū est nō noui

In medicinis vbi assignantur tres rationes quare non expedit xp̄ianis vti medicinis iudeorū.

Et materia crudelitas iudeorum exercetur omnium in medicinis Plurimi em̄ iudeorum videntes negligentiam xp̄ianorum in discenda artem medicine viribus laborant ꝑ peritia dicte artis et cum vigeant astutia serpentina student viriliter dñis cōplacere vt eos teneant pro parte sua. et intantum iam dñi temporales immo quod flendum est et prelati ecclesiastici eis adherent vt vix inueniatur aliquis coꝝ qui non habeat penes se dyabolum iudeuꝫ medicum qui intantū laudant eos vt dicūt xp̄istianos medicos licet peritos sicut ego cognosco ignaros in arte medicine. Cum ergo iudei predicti cognoscunt circa se fauoreꝫ dominorum sunt circa inferiores seuientes beatus qui ab eorum manibus euadit. Narrent qui ab eis recipiunt purgationes et fculbothomiaruꝫ consilia me em̄ existente in ciuitate Segolcieñ. Judeus quidā medicus purgatōnem quādaꝫ tradidit vni xp̄iano et casu vnus alius amicus illius infirmi qui etiam pro tunc incipiebat infirmari modicū quod sup fuit de purgatōe illa quod nō potuit recipere p̄mus ipse accepit cogitans et illud sibi salutare. qui quasi subito intrinsec⁹ igne succensi facti sunt amantes in tantuꝫ ꝙ post quintam diem prim⁹ mortuus est. Alius vero quasi per miraculū liberatus est de similibus aūt non est numer⁹ intantum ꝙ si vnum curant quinquagītā occidūt. sicut repertum est iudeos medicos seipsos in suis solēnitatibus laudare conferētes adinuicē quis eorum p̄les occideret xp̄ianos. Et si vis scire causas quare xp̄iani non debent recipere medicinam a iudeis. Audi testem famosuꝫ ex eoꝝ genere scꝫ magistrū Alfonsum conuersum in libro bellorum dei. ca. xlviij. vbi dicit Non expedit xp̄iano alicui medicinā recipere a iudeo triplici rōne. Prima est quia iude⁹ secundum veritatem nō cognoscit naturas et cōplexiones omnium ciboꝝ qui eis deferuntur nisi ex auditu nō tm̄ ex experiētia quā ipse p se facere posset. verbi gratia nō cognoscit medic⁹ iudeus naturam carnis leporis et cirogrilli. et fiscedule et piscis cōmi. et sic de alijs carnib⁹ per libros sicut cognoscit carnē bouis arietis et hyrci et alios ciboſ quos habuerit in vsu comedēdi. et iam dixerūt sapiētes medici ꝙ nō sufficit alicui ad hoc ꝙ sit bonus et verus medic⁹ legere in libris quo

usq; vtatur experimentis et ꝓbationib⁹ me
dicinarū et ciboꝝ et infirmitatū et infirmos
visitando. Medicus aūt non potest experiri
naturam ciborum sibi vetitorum nisi in cor
pore alieno sicut ꝓbant et expiūtur venena
in alieno corpore parua sapiētia. sufficit ad
discernanduȝ cibos vel ea que semper sunt
nociua quia sufficit ꝙ sciat de illis solūmō
ꝙ sunt nociua sed non sufficit parua sapien
tia ad vetandum ea que non sunt semꝑ no-
ciua nec semper vtilia. et ideo qui caret ma-
gna sapientia in similibus adducit infirmū
ad periculum vel ad mortem. Secunda rō
est qȝ talis medicus vel timet facere peccatuȝ
secundum legem suam vel nō et cōstat ꝙ ti-
met facere peccatum quia sapientes iudeoꝝ
dixerunt ꝙ melior medicorum ibit ad īfer-
nū et cā hui⁹ ē qȝ ītētio medicoꝝ vt plurimū
est vt acquirant diuitias vel vt acquirāt ma
gnum nomē sibi non vt seruiāt deo. et hoc
est eis aliqñ causa ad elongandum aliquā-
do infirmitates vel ad peiorādū eas vel vt
infirmos ꝑimant. et si talis est natura medi
coꝝ in generali q̄to magis hoc erit de medi
cis iudeis cū vt cōiter nō sit in eis timor pec
candi vt dictum est. Tercia ratio est ꝙ lȝ me
dicus iudeus esset timidus in peccādo scd̄ȝ
legem suaȝ. expedit multū vt vnusquisq; se
custodiat ab eo quia lex sua precipit ei occi-
dere xp̄ianos et eorū bona accipere. defendi
tur etiaȝ iudeus a reddendo xp̄iano ea que
perdiderit et oblitus fuerit. et soluere ei debi
tum quod debet et facere ei amorem et ꝙ ē
preceptum legis occidere euȝ ꝓpter que oīa
xp̄ianus est debitor anime sue si ponit cor-
pus suum in manibus medici iudei. et qua
re xp̄ianus confidet de fide iudeorum cū ipi
non confidant de xp̄ianis. quia intentio eo
rum ad malū prona est et ad suspitiones ha
bendas de bonis. et ꝙ ipsi venenose retinēt
in cordib⁹ suis vt faciant. alijs de hoc suspi
cantur in alijs et sic dixerunt sapientes eorū
in thalmuth ꝙ non debent recipere medici-
nam a xp̄ianis nec ab alijs gentilib⁹ nec de
bent eorum capilli ab illis circinari vel radi
nec habere societateȝ cum illis in via nec sta
re soli cum eis in vno loco sed si xp̄ianus ca
tholicus elongauerit se a iudeo in dando et
recipiēdo specialiter si elōgauerit se ab eo in
facto medicine recipiet magnam remunera-
tioneȝ a deo quia in hoc implet magna dei
precepta cum custodiat animam et corpus
suum ac etiam alios christianos qui eum in
hoc audierint a mortis periculo. quia lex di
cit deutro. iiij. custodi temetipsum et animā
tuam sollicite. et iterum hiere. xvij. custodite
animas vestras. Item si xp̄iani in his se cu
stodierint a iudeis facient in hoc seruitium
deo et ihesu xp̄o filio eius seruiēt deo. quia
cum iudei viderint ꝙ venit eis aliquod dā
num quia non timent deum nec timent pec
catum erit hoc eis causa et ratio vt redeāt ad
timorem dei et vt abstineant a peccato et in
hoc implet magnum preceptum dei Sic eñ
dixerunt sapientes ꝙ maior est ante deū il-
le qui facit alicui facere bonum q̄ꝫ ille q̇ fa-
cit. Seruient etiam ihesu xp̄o filio eius: q̇a
cum iudei viderint ꝙ eis nascitur aliqd̄ dā-
num propter malos mores eorum et ꝓpṫ
defectum modestie qui habetur in eoꝝ thal
muthica lege erit eis hoc causa et ratio vt re-
deant et diligenter attendant in aduētu mes
sie sicut eis supra probatum est. et vt dimit-
tant legem illam crudelitatis et accipiant le
gem ihesu xp̄i veri messie que est lex charita
tis humilitatis et modestie et non est in mū
do maius preceptum dei q̄ꝫ predictum. Et
ideo hec scripsi non propter eorum vituperi
um sed vt seruiam deo et vt ostendatur laus
et honor legis ihesu christi et conuertentuȝ
se ad illam. hec ille In concordantiam hoꝝ
potest adduci illud ꝓuer. xxi. Qui custodit
os suū scȝ a medicinis recipiendis a iudeis
custodit ab angustijs aīam suam.

In venenis propinandis:

Quartadecima crudelitas iudeoruȝ
est in venenis propinādis. Rabies
enim iudeorum plurimos vocādi
modos circa christianos inueniens non so
lum circa infirmos sed etiam circa sanos se
extendit sed specialiter in veneni propinatio
nibus et non solum talia operantur ignorā-
tibus christianis: sed etiam cum aliqui per-
uersi xp̄iani dyabolico consilio illusi volūt
aliquem occidere veneno ad iudeos tan q̄ꝫ
ad peritissimos in hac arte recurrunt qui in-
terpositis iuramentis de seruādo secrete au
dacter virus effundunt sicut nuper accidit in
campis gotticis istius regni castelle vbi cuȝ
duo fratres milites quorum maior dicebāt

Johannes de vega pacifice vt videbatur in
vnu3 sepe cohabitaret minor fratris sui mor
tem excogitauit vt tota hereditas peruenret
ad eū pulsantib⁹ ergo cor ei⁹ auaricia et am
bitione proditōe3 excogitatam reuelauit cui
dam iudeo medico. aut almiram predicti re
gi qui data pecunia vel pmissa et iuramēto
secreta interposito tradidit sibi venenū quo
fratrem suum perimeret. Cumq3 die quada3
ad mensa3 fratris veniret obseruato puncto i
vase in quo vinū erat fratri ppinandu3 solū
venenum effudit. Cum vero dapifer eiusdē
militis in argentea taca vinū illud poneret
vt predicto militi ppinaret ita fuit taca illa
subito quodā colore horribili obfuscata qd
pauidum erat vinū illud aspicere. cognoue
runt ergo manifeste q venenū erat in vase
et facta diligēti inquisitōne inuentum est q
frater eius fecerat proditōnem illam. captus
ergo et vinculat⁹ confessus est et nō negauit
sed supplicatōnibus quorūdam militu3 ve
niam meruit a fratre cum hac cōditione q i
grederetur religionem de qua nunq exiret
et sic factū est quia posit⁹ fuerat in monaste
rio monachorū sancti bñdicti ville supradic
te valisoletani in qua nūc monach⁹ est effec
tus. iudeus vero qui dederat vinū cognito
q proditio erat detecta ne forte capt⁹ vi tor
mentorum hec et alia plurima mala que fe
cerat reuelaret ppter que merito nō solu3 ip
se sed omnes iudei deberent perire veneno
hausto seipsum necauit. O q periculosa est
cōuersatio iudeorum christianis omnibus
specialiter magnatib⁹ et regibus Nunqd vo
imperator sequens consilium symonis ma
gi iudei in omnibus horribilis fuit et mala
morte finiuit. Nunquid helena Constātini
mater ex nimia conuersatōne cum iudeis in
hierusalem quasi cōuersa fuit ad iudaismu3
nisi interuenisset filius eius qui fecit q con
gregarent sapientes iudeor2 cu3 sacerdotib⁹
christianorum rome vbi fuerunt ex pte chri
stianorum. lxxv. episcopi. et de iudeis. xij.
sapiētes et centū et noue sacerdotes. et facta
fuit disputatō coram Constātino et helena
matre eius et fuerunt omnes iudei deuicti et
confusi per solum sanctum Siluestru3 papā
et conuersi ad fidem christi ac regina helena
liberata a periculo in quo erat vt patet in cro
nicis imperatorum et generali hystoria hy
spanie Nonne rex petrus castelle sequens cō
uersationem et consilium duorum iudeor2
quorum vnus dicebatur Abensarsal. q cer
tificauerat eū q deberet lucrari terrā sancta3
ierusalem quia sic inuenerat in signo nati
uitatis eius Alter vero iudeus vocabat sa
lomon leui q erat eius thezaurarius maior
in omnibus infelix fuit crudelissim⁹ non so
lum in extraneos sed etiā in suos fratres et
naturales subdictos ac mala morte finiuit
ocasus in montiel a rege Henrico. Non rex
alfonsus ex conuersatōe iudeorum in tantā
venit cecitatem q tenuerit quandam iudea3
in ↄcubina3 quinq3 annis. in qb⁹ sic fuit alie
natus maleficijs illius iudee q nullus po
terat habere audientiā cum eo et regnu3 de
struebatur. nisi milites succurrissent qui qua
dam die ipsā occiderunt cu3 seruitutib⁹ eius
dem scdm q legitur in cronica didaci capi
docti. Non ergo possum approbare ↄuersati
onem xpianor2 cum iudeis specialr magna
tum prelatorum et regum cū tot mala exem
pla et pericula non solum corporum sed eti
am animarum et reipublice legamus et ex
periamur.

In orationibus in quibus quotidie pro
orāt destructōe ecclie xpi et principū xpianor2

Quintadecima crudelitas iudeoru3
in oracionibus eorum ostenditur
non enim iudei orant pro inimicis
et persecutoribus ex charitate et pietate sicut
faciunt xpiani sed sicut in operibus vt supra
claret crudelissimi ostendūtur sic et in oratio
bus suis specialiter in quatuor. Primo in fe
sto mardochei qd adhuc celebrāt. xv. kal's
marcii conterunt ollas in synagogis dicētes
sicut contritus est aman sic regnu3 xpianor2
velociter conteratur. Secunda oratio iudeo
rum precipitur eis q fiat cum transeunt ante
domos orationis xpianorum. orant eni3 sic
in sententia scdm hebraicum suū dom⁹ sup
borum psternet te deus. Terciam oratone3
faciunt cum transeunt per cimiteria christia
norum sub tali verbor2 serie. erit verecūdata
mater vestra erit repudiata illa que vos pe
perit qr finis xpianor2 vermis est. Quartam
orationē faciunt quotidie ter in die in q ma
ledicūt ihesū xpm et dicipulos suos atq3 re
ges et pricipes xpianos cui⁹ tenor talis ē fm
Hieronimū de sācta fide in tractatu secūdo

libri sui quem composuit per mandatuz pa
pe benedicti in capitulo quinto. et vt intelli-
gatur notandum ꝙ iudei vocant conuersos
ad fidem christi mesunadiu. i. destructos di
cunt ergo sic mesunadiu. i. destructis non sit
spes et omnes heretici et omnes qui loquũ
tur cõtrariuz israel in breui sint scisi et regnũ
superbiosum in breui sit euulsum cassatum
et destructuz et omnes inimici nostri sint de
structi et humiliati et confracti breuiter in di
ebus nostris: Magister Alfonsus cõuersus
in libro de bellis dei ca. xliiij. vocat iudeos
superbos et crudeles quia non orant ex cha
ritate sicut xp̄iani et ponit interminis supra
dictam orõnem sub hac forma. Qui conuer
tuntur ad aliam legem non habeant spẽz et
omnes heretici subito pereant et omnes nr̄i
inimici et omnes odientes nos et omnes q̊
querũt mala nobis subito succidanť et om̄e
regnum superbie frange cito destrue et opp̄
me cito in diebus nostris et ipsi vocant xp̄i
anos regnum malignitatis. hec ille. Cum
autem iudeis dicitr a xp̄ianis ꝙ ipsi faciant
hanc orõnem statim negant. sed mentita ē
iniquitas sibi: cum hoc fuerit publice osten-
sum per supradictum magistrũ Alfonsuz il-
lustrissimo regi alfonso qui disputauit cum
maioribus et sapientioribus iudeoruz et fe
cit eos cognoscere ꝙ dicebant p̄dictam orõ
nem et maledictionem contra xp̄ianos pro
pter quod predictus rex inhibuit iudeis sin
gulis ne illam orõnem dicerent et ꝙ eaz ab
omnib⁹ libris suis raderent et amouerẽt cu
ius tenor talis est. Dñs alfonsus castelle to
leti et legionis galecie. hyspalis. cordube.
murcie. gibennij. et algarbij. Rex. dñsq̄ mo
line consilijs iudeorum oim regnoꝝ nostro
rum. et ipsoꝝ quilibet graciam cum salute.
Uolo vos scire nobis fuisse relatũ per ma-
gistrum Alfonsum conuersum sacristã ma-
ioris ecclesie valisolitane vos vti a magnis
temporibus inter vos quotidie ab vtroq̄
sexu adulte etatis orõne quadaz in qua ma
ledictionem omnipotẽtis dei xp̄ianis ac oĩ-
bus ad fidez xp̄i conuersis ĩprecamini eos
censendo hereticos etiaz inimicos capitales
et ꝙ publice deuz exoratis vt eos destruat
atq̄ ꝑdat. et lz aliqui iudeoꝝ dicendo nega
bant hoc non dicere xp̄ianis disputauit tñ
hoc dictus magister Alfonsus cũ sapientio
ribus valesole qui de vobis fuerunt adinuẽ
ti corã iudicibus vestris ac scribis publicis
et merinis atq̄ ꝓbis viris deprecatorib⁹ fra
tribus et multis alijs circũstantib⁹ vbi iu-
ramento legis iudeoꝝ illi summe literati in
ter se concesserunt dictis librorũ suoꝝ iniun
ctum ab antecessoribus hoc fuisse veluti di-
ctus magister alfonsus demõstrabat et ipsi
suis nominib⁹ suꝑ hoc vice et vicib⁹ rubo-
rarunt in hebraico. videntes nobis hoc vitu-
perare et erogare fidei xp̄iane in bonũ duxi
mus per mandatũ ne in aliquo regnoꝝ nr̄o
rũ amplius hoc fiat. ꝙ si iudeus aliquis vł
iudea hoc p̄sumpserit attemptare iudicibus
omnibus et merinis atq̄ potentibus cuius-
q̄ loci in quo hoc acciderit qui hãc nr̄am lit
teram viderint vel transũptũ signato nota-
rio publico iniungimus viua voce ibi reme
dium ponere sicut erga illos qui contra xp̄i
anã fidem ꝓponunt et lr̄am nostram recipi
unt in cõtemptũ erq̄ vt ibi scribitur cõplea-
tis et vnus pro alio non excuseť quod iniun
gimus ponere in effectu et custodiatis et de-
fendatis. Predicte nostre litere vel transum
pti illius signati notario publico ostensorũ
nec ꝑmittatis dicto vel facto aliquẽ vel ali-
quos contra eũ ꝓcedere q̄ modo nec aliud
faciatis in hoc sub pena nostri dominij cen-
tũq̄ marabetinoꝝ nõmusme noue cuiuslibet
omni vice. et qualiter vos hanc lr̄am vel trã
sumptũ signatũ notario publico tales vł ta
les duxeritis adimplendum cuiq̄ notario
publico cuiusq̄ ville vel loci qui ad hoc vo-
catus fuerit imponim⁹ per mandatũ ꝙ hoi
hanc lr̄am nostram nunciantí testimonium
suo signatũ signo p̄beat vt nobis ꝯstat qua
liter mandatum nostruz duxeritis adimplẽ
dum et aliud null⁹ vestrũ audeat attempta
re sub dicta pena et officij vestri lecta litera
sibi oimodo p̄sentetis datuz in valle oleti.
xxv. die mensis februarij. erat. m. ccc. lxxiiij.
et lz tp̄e illius regis iudei de facto illã amo
uissent tñ post mortẽ regis iterũ recuperata ē
a iudeis sicut dicit magister Johãnes con-
uersus in libro de concordia legũ ti. v. ca. x.
qui iteꝝ ex p̄cepto regis in ciuitate burgensi
corã dño gomecio archiepiscopo toletano
cui rex negociũ recõmisit disputauit cũ sapi
entibus iudeoruz et ostẽdit eis ꝙ post q̄ eis
ꝓhibita fuit p̄dicta oratio adhuc illam con
tinuo ter in die dicebant scz de mane in meri
die et in cõpletorio et cantor eoꝝ bis hoc di

cere obligatur populo presente et respondente Amen. Et predictus doctor tactis sacrosanctis de veritate dicenda vt patet in capi. supradicto iurauit ꝙ illud qd personabat predicta oratio erat hoc in forma. nō sit spes destructis et repente heretici deperdantur et inimici nostri subito scisi sint. ac regnum superbie in puncto frangatur et in diebus nr̄is submergantur et tu deꝰ benedicte frange inimicos nostros et eorum destrue superbiam sine mora. Item ꝙ verum sit ꝙ iudei dicāt hanc orōnem etiam temporibus nostris accedat singularis testis de eorū genere scilicʒ dn̄s Paulus burgen̄. ep̄s qui in dyalogo suo distinctiōe. v. ca. vij. declarans cōtra iudeos. liij. ca. ysaie. Non posse exponi nisi de rege messia ihesu xp̄o sup verbo et pro trāsgressoribus orauit sic dicit. hoc nō potest exponi de populo iudaico qui non solum nō orat pro gentilibus immo quotidie orat ꝑ destructione romani imperij et presertim ꝑ destructōe eccl̄ie xp̄i. et discipuloꝝ eiꝰ vt pʒ ꝑ quandam orationem eius que quotidie ab eis dicitur in suis synagogis. in qua inter q̄daʒ alia expresse dicitur omnes heretici subito pereant que verba Rabi salomon et rabi moyses et ceteri sic exponūt. Isti heretici sūt discipuli nazareni. vide ergo si de talibꝰ pōt verificari et pro transgressoribus orauit. hec ille. Item sicut dicit magister Alfonsus cōuersus li. et ca. quo supra. Orant iudei ꝙ si aliquis iudeus dederit christiano quod perdidit vel gentili ꝙ non parcat ei deus et infra adhuc est intentum aliquorum eorūʒ qn̄ orant pro qualibet die ꝙ gentiles adorant et obediunt ebel. herith. ꝙ sonat nihil et vanitas.

In doctrina eorū ꝯtra xp̄ianos.

Ecimasexta crudelitas iudeoꝝ ōnditur in eorūʒ thalmuthica doctrina sicut notat p̄dictus magister alfōsus cōuersus in li. et ca. quibꝰ supra vnde dicit ꝙ defenditur iudeo ne dicat formosus ē iste christianus quod sonat non des ei hospicium in terra. Iteʒ docent ꝙ si christano vel gentili aliquis obligatus fuerit ꝙ non tradatur ei. Itē dicunt ꝙ quicūqʒ inuitant ad domum suam xp̄ianum vel gentilem ex hoc obligat ad captiuitatē filios suos. Itē dicunt ꝙ quicunqʒ comedunt panem christiani vel gentilis non gustat gustum panis. Item dicunt ꝙ christianus vel gentilis qui percutit iudeum reus est mortis Itē dicūt ꝙ xp̄ianus vel gētilis qui laborauerit in lege meretur mortem quia lex non fuit data nisi generi Jacob. Item dicunt ꝙ secreta leg̃ non debent reuelare alicui gentili. Item dicunt ꝙ peccatum est recipere elemosynā ab homine gentili ne habeant bonam remunerationem a deo et ꝙ non pereant a mundo. Item dicunt ꝙ non est fides nec veritas in gentibus adhuc etiam nec in sepultura. Itē dicunt meliorem quem videris de gentilibꝰ occide eū. Unde ad hoc est qd deducit Iheronimus de sacra fide in fine libri sui ꝙ est sententia rabi symeonis filij rabi ioachiʒ ꝙ meliorem xp̄ianorum dʒ hō occidere et meliori colubroꝝ debet hō frāgere caput. Et declarat rabi salomō ꝙ illud qd dicit rabi symeō meliorē xp̄ianū. i. magis deuotuʒ deo vult dicere. Itē precipit in Abodazara et sic narrat rabi moysē de egypto in libro de madaꝙ illi qui sequūtur regulā ihesu nazareni Si homo viderit eos inclinatos ad morteʒ debet eos homo occidere. et si sūt circa puteum debet homo eos proijcere intus et ponere vnum lapideʒ in ore putei. et si scala fuerit in puteo debet homo eam amouere ne scilicet per eam possit ascendere. Item dicūt ꝙ est peccatum vendere christiano possessionem pro aliquo precio. Item dicunt ꝙ nō debent vendere christiano aliquam bestiaʒ nisi pro multo maiori q̄ valeat. Item dicunt ꝙ christianus qui committit aliquod crimen debet mori solummodo vno testimonio. Item dicunt ꝙ mulier israhelita committit magnum peccatum si lactat filiū christiani. quia nutrit filium ad ydolatrandum et ꝙ non debent consentire ꝙ mulier christiana lactat filium iudee q² est fama ꝙ suffocaret eum sed dicunt ꝙ cuʒ custodia bene potest fieri. Item dicunt ꝙ christianus qui obseruat sabbatum dignus est morte lʒ faciat sabbatum suum altera die septimane

Item expresse mandatur iudeis in thalmuth ꝙ faciant omne damnum gentilibus signanter christianis quia reputant eos ydolatros absolutos. Dicunt enim ꝙ libere et sine aliquo peccato iudeus potest recipere bona christianoꝝ et ē verbū valde vsitatuʒ

inter iudeos ꝙ error cōputi quem facit iude
us christiano licentiatur et est sine culpa.
Et dicitur in libro q̄ vocatur rabaqma in ca
pitulo quod incipit bacgazel legūt magistri
si iudeus et xp̄ianus venerint ante te ad iu/
dicium. Attende si potes iustificare iudeuꝫ
scd̄m legem hebraicam iustifica eum dicen/
do hoc precepit lex et si non poteris iustifica
care scd̄m ius hebraicum potes tamē iustifi
care cum scd̄m ius aliorum gentiū iustifica
euꝫ et dices xp̄iano hoc precepit ius vestrū
Sꝫ si nō poteris eū per vnū ius nec per alte
rum iustificare obserua eū cautilationibus
qꝛ rapere pecuniā xp̄iano est res licentiata.
Et ideo in libro canhedrin in ca. quod inci/
pit artubabitor ꝙ rancanalia faciebat p̄co/
nisari ꝙ quicūqꝫ iudeus sciebat ius esse xp̄i
ani et faciebat testimoniū in iuuamine eius
ꝙ esset excōicatus quia extrahebat pecuniā
a potestate israel cum suo testimonio. Item
dicunt ꝙ peccat iudeus soluendo aliquan/
do debitum xp̄iano scd̄m opinonē rabi ys/
mahel qui dixit ꝙ tribus diebus ante festū
gentilium et tribus dieb⁹ post et in ipsamet
die festiuitatis ꝙ nō debent soluere debituꝫ
gentili. Et cum xp̄iani celebrent vna die
ebdomadi festiuitatem suā scꝫ in die dn̄ica.
Ideo tota ebdomada ingreditur peccatum
iudeorꝫ. quia dies dn̄ica cum tribus diebus
p̄cedentibus et cū trib⁹ diebus sequentibus
complet septem dies. Item dicunt aliqui sa
pientes iudeorꝫ ꝙ non debent soluere xp̄ia/
no nec ei facere aliquē amoreꝫ tribus dieb⁹
antequācunqꝫ festiuitatem nec ꝙ in ipsa die
festiuitatis quia iudei vocant illam diē con
tritionis siue fractionis gentiliū Sic ergo af
firmant et docent esse peccatum soluere xp̄i/
ano debitum et facere ei aliquem amorem.
Iteꝫ absoluunt iudeū qui mentitur xp̄iano
vel falsū iurat sicut patuit supra argumento
iiij. consideratiōis. v. Et intantū nomē xp̄i/
ani est exosum et immūdū venenosuꝫ inter
eos. ꝙ quācūqꝫ rem quātumcūqꝫ turpē vo/
cant noīe xp̄iano sicut de vase vrinaruꝫ et si
milibus dicūt istud ē vas xp̄ianicum odor
xp̄ianic⁹ est iste. et ꝙ peï⁹ est docēt ꝙ ihes⁹
fuit fornicari⁹ et fact⁹ in muliere imūda et ꝙ
est iudicat⁹ in altero mūdo miss⁹ in imūdi/
cia feruenti hoīm. Itē librū euangeliorꝫ vo
cant iudei in thalmuth vt maledicāt guyla
yon qd̄ sonat in hebraico falsitas incarcata.

Itē vocāt panē sacratū panē venenosū Itē
noīant crucē haruꝫ qd̄ in hebraico sonat res
scisa vocant etiam eā bohena. i. abhomina
tionem. Item vocant sanctam mariā haria
quod hebraice sonat scissura. Vocant etiaꝫ
eam temea quod sonat polluta vocāt etiam
xp̄m manzeri. Itē de ihesu faciunt signum
quod ostendit hebraice qd̄ ei⁹ nomē sit mor
tuū et sua memoria. Item dicunt quod cō/
putum ihesu est tricentum et sedecim quale
est cōputū verbi quod dicit in hebraico ve
ricꝫ quod est idem ꝙ vanitas sicut cōperiūt
legem saracenorꝫ per signum verbi quod di
citur in hebraico hebel quod idē est ꝙ nihil
Item vocant ecclesiam thabuc idest error.
Item vocant preconem iolali idest latratio
nem. Item vocant sacerdotes gallalin idest
tresqlados. Iteꝫ vocant coronam sacerdotū
corha idest messatura. Vocant diem vene/
ris sanctiphael. idest de saborrido. Iteꝫ vo/
cant dieꝫ festiuitatis nostre horga idest que
bronte. Item vocant paruulos xp̄ianos sa
katin. i. serpentes Omnes supradicte doctri
ne reperiuntur in thalmuth scd̄m doctores
generis eorū. Et licet xp̄iani sint domini iu
deorꝫ et omnia supradicta sciant vel ad eorꝫ
aures veniant quātumcūqꝫ sunt horribilia
et crudelia et falsa non reddunt tamen ma/
lum pro malo quinimmo orant pro eis vt
deus auferat velamina a cordibus eoruꝫ et
reducat eos ad veram fidem. Ecce ꝙ mani/
feste poterit vnusquisqꝫ noscere doctrinam
xp̄ianorum et iudeorum qꝛ illa pijssima et
iudeorum crudelissima.

In vsuris quibus expoliant xp̄ianos

Ecima septima crudelitas iudeorū
ostenditur in vsuris non posset cha
lamus explicare quot sunt modi et
chalamitates iudeorum in vsuris exigēdis
cum in hoc non hominem sed verius demo
nes dici possint. Repertum est quendam iu
deum in Samorēn. ciuitate pro decem mili
bus sexaginta milia recepisse de vsuris.
Retinent enim vsurarios contractus de ge/
neratione in generationibus intantū vt nō
solum rustici agricultores. sed etiam plu/
res scutiferi et milites ab eis quasi ca/
ptiui tenentur non tantum contractibus
Sed et iuramentis astricti non nascitur

rustico pullus vel edulus qui in statim sit p̄-
sentatus iudeo feneratori Reges aūt et pri
cipes vsure huiusmodi fauorem dantes et
non prohibentes sunt in grandi periculo a-
nimarum. vnde extra de vsuris post misera
bilem scriptum est iudeos ad remittendas
xp̄ianis vsuras per principes et potestates
compelli precipimus seculares. Alexande
lon dicit ꝙ tales domini qui in terris suis v
surarios tenent licet mortaliter peccent tamē
nihil restituere obligantur si nihil ad eos de
bonis eorū peruenerit nec est simile de auc-
toritatibus malis qui efficacem causaȝ pre-
stant et de his qui sūt mali causa per accidēs
puta quia tale malum in patria conseruetur
vel liberē fiat. Si autem p̄dicti domini cogāt
debitores dare vsuras scd̄m rodoneñ. tunc
ad restitutionē tenent̄ etiam si nihil de hoc
ad eos ꝑuenerit. Sed forte meli⁹ sentit vh.
dicens ꝙ tales qui cum possunt non cōpel-
lunt ad restituendū vsuras tenent̄ etiaȝ si ni
hil peruenerit ad eos. cuius rō esse potest qꝛ
sicut supra dictuȝ est habent hoc ab ecclesia
in preceptum saltem de iudeis ꝙ si non ob
seruant cū ex eoꝝ officio incumbat eis inter
pretatur consensuȝ se habere iuxta illud. Nō
caret scrupulo concessionis occulte qui ma-
nifesto facinori desinit obuiari. extra de ho
micidio sicut dignū. §. iiij. et hec est intentio
beati bernardi in tractatu suo de restitutōni
bus que mihi placet. In confirmatiōe oīm
predictarum crudelitatum et pro fine huius
septime consideratiōis et vt vnusquisq̄ xp̄i
anus se custodiat a conuersatione iudeoruȝ
narrat aristo. in. iiij. li. de secretis secretoꝝ ad
alaxandrū ponens ei documentū dicēs Nū
ꝙ speres in homine qui nō credit legē tuaȝ.
Sequitur. Et caue ne accidat tibi vt accidit
duobus hoībus qui dicunt̄ associati fuisse
in vno itinere quoꝝ vnus erat magus orien
talis reliquus vero iudeus Magus equita
uit mulā quam nutriuit ad placitū suum q̄
portabat vniuersa necessaria sua quibus in
digebat. Viator iudeus vero incedebat pe-
des non habens cibū nec alia necessaria dū
ergo fabularentur in via dixit magus iudeo
que ē lex tua que est fides tua. Respōdit iu
deus credo ꝙ in celo est vnus deus quē ad-
oro et expecto ab eo bonum anime mee et
remunerationem et illis qui cōueniunt me-
cū in lege mea et fide mea. Et crudelitas me
a est ꝙ qui discrepat mecū in fide mea licitū
est mihi tollere sanguinē suū. pecuniā suā et
amicū suū et vxorē parentes et genitores in
super maledictū est mihi si seruo ei fideȝ vel
iuuo ipsum. vel si facio ei miām vel parco ei
Cōsequenter inq̄t mago demōstraui tibi in
quit legem meā redde ergo me certū de fide
et lege tua. Cui respondit magus dicens fi
des mē et crudelitas et lex mea hec sunt In
primis volo mihipsi bonū et filijs generis
mei et nolo alicui creature dei maluȝ sequē
tibus legem meā nec discrepantibus mecū
in eadem nolo malū. et credo equitatē et mi
sericordiā seruandam cuilibet viuēti et nul-
la iniuria placet videtur etiam mihi ꝙ quā
do aliquid mali accidit alicui viuēti ꝙ il-
lud malum me contingat et me cōturbet. af
fecto etiam ꝓsperitatem sanitatē et incolu-
mitatē et felicitatē accidere oībus hoībus
vniuersaliter. Tunc dixit iudeus quid si in-
iuria vel offensa fiat tibi ab aliquo. Mag⁹
scio ꝙ in celo est deus iustus. bonus. sapiēs
cui nihil est occultum. nihil secretū. nihil pe-
nitus celatur de his que licēt in suis creatu-
ris qui remunerat bonos iuxta suas boni-
tates. malos vero et trāsgressores iuxta suas
transgressiones. Cui iudeus Quare ergo nō
seruas legem tuam vt quid non confirmas
operibus tuis fideȝ tuam. Magus inquit.
Quō fiet hoc. Cui iudeus. Ego sum de fi-
lijs tui generis et tu vides me ābulare pedes
fatigatū famelicū. et tu es eques saturat⁹ et
q̄et⁹. Cui mag⁹. veritas hec est et descēdens
de mula aꝑuit viaticū suū et cibauit et pota
uit eū. deinde fecit eū equitare equitaturaȝ
suā. Postq̄ vero iude⁹ bn̄ firmauit se in eq̄
tando iūxit calcaria festinādo et relinquens
magū recessit. tūc mag⁹ cepit vociferare et di
cere expecta me qꝛ cōfus⁹ sū. Iude⁹ vero di
cebat. nōne iudicaui legē meā et cōditionē
eius et ego volo similiter confirmare eam.
Tunc festinabat mulam et magus sequens
eius vestigia inquit. O iudee noli me relin
quere in hoc deserto ne interficiar a leonib⁹
et moriar mala fame et dolorosa. age ergo
misericorditer mecum sicut ego tecum. Iu-
deus vero nec respiciebat retro nec intēdebat
dictis suis nec cessauit donec latuit visū ei⁹
qn̄ g̃ mag⁹ fuit dꝭspat⁹ de succursu recordat⁹
fuit ꝑfectōnis sue legis et fidei sue et ei⁹ qd̄
dixerat iudeo vȝ ꝙ in celo ē de⁹ iust⁹ iude-

cui nihil est ocultum et nihil secretum in creaturis suis latet. Dirigens ergo caput suum ad celum dixit Deus meus tu nosti ꝙ credidi in te in tua lege in tuis mandatis sãctificaui te sicut perpendisti Confirma ergo apud iudeum laudem meam in te. His dictis non multum iuerat magus et ecce inuenit iudeum ꝓstratum et eiectum de mula cõfracta tybia. et leso colo. Mula vero stabat ex opposito a remotis que videns magnuz nouit dominũ suum et accessit ad ipsum ꝓpter nutrituram suam equitans ergo ipsam et derelinquens iudeum in doloribus mortis recedebat. Jedeus vero clamabat. Bone frater pro deo habe misericordiaz de me quia confractus suz et morior Indigeo pietate et misericordia. Serua legem tuaz quia contulisti tibi victoriam qua superasti me. tunc cepit magus increpare eũ dicens tu male peccasti in me et dereliquisti me sine mia. Cui iudeus noli me reprehendere de re preterita quia ostendi tibi ꝙ hec est lex mea et fides mea in ꝗbus nutritus sum et inueni parentes meos et senes antiquos in hac lege perseuerentes. Tũc misertus est eiꝰ magus et portauit eum post se donec peruenirent ad locum destinatum et ipsum tradidit genti sue qui post dies aliquod expirauit. Audiens vero rex illius ciuitatis opera illius magi vocari eum fecit et constituit eum baiulum suum ꝓdter pia opera et pietatez et bonitatem legis sue. Ecce periculum conuersationis iudeorum et declaratio conditionis eorum crudelissime.

De iudeorum fatuitatibus que sex passibus mensurantur.

Ctaua consideratio huius libri est de iudeorũ fatuitatibus et sua grãdi stulticia. excecati suis peccatis miseri iudei nõ solum in ea que supradicta sũt inciderunt dicentes falsa et mendacia innumera contra legem xpi et eius aduentuz vt patuit sed etiã nõnulla alia scripserunt velut amentes que eos fatuos et insensatos ondunt a quoqꝫ sane mentis audiãtur. hec enĩ est pena aliquid scribentis contra deum. nõ enim permittit spiritussanctus eos mentiri nisi ita clare ꝙ ab omnibus cognoscatur eẽ falsum et mendaciuz. Et sunt sex passus in hac consideratione pertractandi. Primꝰ de his q̃ dicunt contra charitatem. Secundus de his que dicunt contra legem nature. Tercius de his que dicunt cõtra diuinam perfectionem. Quartus de his q̃ dicunt contra legem mosaycam et contra ꝓphetas. Quintus de manifestis impossibilibꝰ Sextus de fatua expectatiõe messie

De fatuitatibus iudeoruz ꝯtra charitatẽ

Rimus passus est de fatuitatibus et falsitatibus iudeorum que dicũt contra charitatem. Unde in thalmuth iudei dant licentiam ꝙ homo possit maledicere et blasphemare patrem suum et matrem suam. Et adhuc percutere eos sine onere peccati alicuius. Dicunt enim in canhedrin in ca. quod incipit ellubenamie henaquim. ꝙ ille qui percutit patrem et matrẽ suam solum ꝙ non faciat vulnus liber est. Item dicit Rabi moysen de egypto in libris sophrin in lectionibus reuelantium capitulo. v. talia verba. homo qui percutit patrem suum et matrem suam debet mori suffocatus sed non tenetur ad penam si non fecit eis plagã sꝫ si eos percutit et non facit in eis plagam non est aliud nisi sicut qui percuteret vnum alium hominẽ ex israel. et qui eos percutit post q̃ sunt mortui liber est. Itez dicit ꝙ ille qui maledicit patrem vel matrem suaz non est culpabilis in aliquo nisi in maledictione nominauit aliquod nomẽ ꝓpriũ dei. Et non solum patri carnali dant licẽtiã maledicendi sed etiaz deo sicut dicunt in cãhedrin. in capitulo quod incipit arbamitor ꝙ ille qui maledicit deum nõ habet aliquã culpam nisi declarauerit nomen proprium dei quod vocatur sembammephoras. Sed si nominat in hora maledictionis cum aliquo aliorum nominuz suoruz sicut adonay et heloym vel sabaoth non habet aliquam culpam. que omnia q̃ falsa et q̃ fatua sint clarum est. apparet enim manifeste ꝙ sunt contra charitatem cum hoc requirat charitatis natura vt deus diligatur et ꝓximus nõ vt maledicantur.

De fatuitatibus iudeorum contra legem nature.

Secundus passus est de fatuitatib⁹ et falsitatibus iudeorū contra legē nature. vnde ipsi dant licentiam occidendi sine aliqua pena scʒ ꝙ in canbedrin in ca. quod incipit belluben baymi terabyʒ vbi dicitur sic. si aliquis ligauerit manus et pedes socij sui et causa huius mortuus fuerit fame liber est ligator a morte. Sʒ si ligat eum ad solem vel ad frigus et moritur culpabilis est morte. Et si ligat vel ꝓijcit eum ante leonem liber est a morte. et si ꝓijcit euʒ ante muscas culpabilis ē morte Et si ꝓijcit eum in puteum in quo est scala et alius remouet scalaʒ qui ipsum ꝓijcit liber est. Itē si decem hoīes percutiunt vnū hominē cuʒ decem fustibus et occidunt eum oēs sunt liberi. Item si vnus homo alterum occidit et postmodum inuenitur ꝙ ille mortuus ē trefe hoc est ꝙ habet pulmones cōiunctos vl' habet aliquam illaꝝ causaꝝ quare iudei abhominantur carnes et non comedūt occisor est liber et glosat Rabi salomon quia interfecit quasi rem morituraꝫ animal em̄ quod ē trefe dispositū est ad mortem. Itē dicit Rabi moysen de egypto in libro sophrin in lectionibus canbedrin ca. ix. ꝙ si hō crimino sus venit ante iudices et vna voce sunt concordes ꝙ ille est dignus morte et quod ad hoc ꝙ talis homo sicut ille sit liber necesse ē ꝙ iudices sint discrepantes et ꝙ pars illoꝝ cōdemnet eum et pars absoluat et si sūt plures voces cōdemnantiū morietur Itē dicūt in libro de hulbin ca. i. ꝙ si petr⁹ verbi grā facit testimonium falsuʒ contra martinum ꝓpter quod testimoniū secutum est ꝙ dicti iudices cōdemnauerunt predictuʒ martinū ad mortem. Et deinde ante ꝙ executio predicti martini facta sit ꝓbatur ꝙ testimoniū petri fuerit falsū Precipit lex ꝙ sit liber martinus et ꝙ petrus moriatur vt non viuat ad volenduʒ occidere ꝓximum suum cum suo testimonio falso: qꝛ sic dicit tex. deuter. xix. et reddetur ei sicut fratri suo facere cogitauerit. et ꝓpter hoc verbuʒ quod dixit facere cogitauerit et non dixit fecit intrincantur ipi et dicunt fortuizando. ꝙ si mors martini erat iam facta quando fuit ꝓbata falsitas petri ꝙ in tali casu petrus est liber Ecce quō dant iudei manifeste occasionem ꝙ homines cadant in peccatum homicidij reddendo eos absolutos in his que non solum scd̄m legē scripture sed etiam scd̄m legē nature sunt digni punitōe. Itē dicūt in thalmuth in libro qui dicit᷑ calla ꝙ iude⁹ habet licētiā vtendi cū vxore sua turpiter et innaturaliter scʒ āte et retro et dicit ibi liber madarym in ca. qd̄ incipit ellimmutanʒ ꝙ vna mulier venit ante doctores ꝯquerendo se ꝙ vir ei⁹ vteret᷑ ea ꝯ vsum naturalē. et ipi respōderunt filia nihil possumus in hoc facere qꝛ lex dei dedit ei licentiā. Et dixit. Et vn̄ ꝓbatis Respōderūt ex textu qd̄ dicit᷑ in leui. ca. xx. Ille qui dormierit cū masculo coitu femineo morte moriat᷑ videt᷑ ꝙ qꝛ dicit᷑ in hebraico ʒaʒyas in plurali. ꝙ ideo mulieri cōueniunt duo modi iacendi siue succūbendi viro. Itē dicunt in eodem ca. ꝙ si vnus hō iacet cū vna muliere vxorata vel cum illis que in lege vetātur ꝙ si illa in illa hora non accepit delectationem ꝙ ille qui iacet cū ea non peccat. Dicūt etiā ꝙ ille qui coit cū masculo nō peccat si ille qui iacet sub altero non accipit delectationem. Iteʒ dicūt in eodē ca. ꝙ ille q̄ coit cū masculo non peccat nisi sit ix. ānoꝝ et non infra. Itē dicunt ꝙ qn̄ lex dicit vir q̄ fornicat᷑ cum muliere viri moriet᷑ ille et illa. ꝙ hoc intelligeret᷑ in illo qui est vir scʒ ꝙ habeat etatem et similiter ꝙ marit⁹ eius sit vir et declarat rabi moysen ꝙ non hʒ nomen viri quousqꝫ transeat. xiij. annū. Sequitur ergo ex verbis ei⁹ ꝙ ille qui est minoris etat] licentiat᷑ in quocūqꝫ modo adulterij. Item loquitur ꝙ vir adultus qui facit adulteriuʒ cum muliere maritata cui⁹ vir non attingit etatem. xiij. annoꝝ ꝙ non peccat. Iteʒ dant licentiā furādi hoīes et vēdēdi hoc iuenitur in libro cābedrin in ca. qd̄ incipit bellubeyʒ banbenaquin. ꝙ si pr̄ furat᷑ filiuʒ suū et vēdit vel magister discipulum ꝙ nulla est pena. Omnia supradicta sunt talis nature ꝙ gentiles et illi qui viuebant solum ratione naturali euitarent et iudicarent illa turpissima falsissima et stulta quantomagis illi q̄ subijciuntur legi diuine.

Contra diuinam pfectionem et ibi explicant᷑ quinqꝫ fatuitates.

Tercius passus est de fatuitatib⁹ et falsitatib⁹ iudeoꝝ ꝯtra diuinā perfectioneʒ. Et primo dicunt deum corporeū. vn̄ narrat venerabilis petr⁹ alfōsi

in suo dyalogo titulo .i. q iudei in prima p
te doctrine sue cuius vocabuluz benedictio
nes dicunt deum caput et brachium habere
et in ceruice pixidem gestare ligataz corrigio
ipsiusq corrigie nodum a postera capitis p
te sub cerebro firmatum. Intra vero pixidē
iiij. esse cartulas iudeoruz laudes continen
tes. In summo aūt sinistri brachij gestare a
liam pixidem simili modo corrigio ligataz
carthamq ibi esse continentem omnes lau
des que in predictis .iiij. scripte dicūtur. Et
dicunt iudei ad hoc se habere auctoritates.
vnde de pixide quam gestat in ceruice et de
nodo corrigie auctoritatem sibi attrahūt ab
eo loco vbi domin9 ait ad moysen. videbis
posteriora mea facies autem mea non vide
bitur. tunc enim vt dicunt iudei moyses no-
dum corrigie vidit nodum aūt ipsius alicu
ius pixidis esse necessarium est. De ea autez
quam gestat in brachio auctoritatez pferūt
ab ysaia dicente iurauit dominus in dexte-
ra sua et in brachio fortitudinis sue per bra
chium fortitudinis vt dicunt vult intelligi
sinistrum in qua virtus illius pixidis con-
tinetur. Sed hoc quāte sit fatuitatis patet
quia cum lex perhibeat deum moysi dixisse
posteriora mea videbis. et quia deū mētiri
non posse constat. ita postea factum licet scri
ptura tacente nō dubitem9. nusq tñ lex me
minit q moyses in eis posterioribus aliqd
viderit qualiter igitur eum corrigie nodum
quod sine risu vix dici potest vidisse dicunt
iudei. Item cum posteriora non solum cer-
uix sed etiam quelibet corporis pars conue
nientius intelligi possit hoc quod iudei euz
ceruicē vidisse asserunt nō ratione vel legis
auctoritate sed sole probant voluntate et sic
stultam patet esse explanationem iudeoruz
predictam. et cum careat racioni et scripture
iuuamine pgredi licet. nam si cum dei cer-
uicē vidisse qd sane sapiētū nephas et videt
et ex ist habere cōcedā. quō esse potuit vt moy-
ses nihil in deo pter ceruicē viderit aut si qd
aliud eū vidisse fingamus potuit videre pi
leū siue corrigie nodū illius scз corone quā
dicūt angelū iudei nomine mitraton singu
lis dieb9 capiti imponere. Respondent iu-
dei q qr vidit corrigie nodum affirmanduz
est. q vidit ceruicē dei. hoc pro destructione
dicti iudeoꝝ ē efficacissimū. qr si moysē illuz
corrigie nodū vidisse mētiamur cū ci9 faciē
nullatenus viderit. vnde deū pixidez in an
teriori parte capitis gestare pbauit. Respō
det iudeus qm moyses nodum corrigie vi-
dit pixidem qua illa ligaret in capite dei fu
isse doctores intellexerunt sed non oīno sa-
nus est hic intellectus quin vt deuz aliquid
gestare dicamus. potuit illa corrigia ligari
ambalū aut tintinnabuluz aliqd aut aliud
hmōi veruntamē vt oīa fatuitatis iudeorū
tollant responsa. Dato q hoc concedamus
vñ queso moysen intelligere potuit chartas
intus contineri. Cū dicant iudei eum scisse
non solum quid in eis scriptum haberet sed
quod et super hec omnia admiratiōe dignis
simum est q in illa charta vt credunt nihil
aliud scriptum est. nisi versus quos lōge p9
moriens moyses israheliticū pplm docēdo
ex semetipso eū laudās edidit. Et post mul
ta annorum curricula Salomon deum ado
rans composuit de eorum laude. Nulla er-
go est ratio quare iudei capite scriptum esse
debeat credi nec est fuga iudeoruz quod ha
buit spūsancto reuelante. cum nec ipse moy
ses vsq scriptuz reliquerit nec vllus post eū
pphета pdident. nec iterum est fuga iudeo
rum q hoc habent per antiquoꝝ successiōes
qr isto mō omne licebit firmare mendatiuz.
et istud est etiam valde indigne ferenduz q
suis doctoribus apponant id quod ipsi for
sitan volunt. cum ipsi hoc non a veterū rela
tione per moysen habuisse testent sed ipi in
versuum explanatione talia coniuncent. Pz
ergo quante fatuitatis sit dicere deū habere
membra corporalia cum hoc nulla auctori-
tate cōstet. Quod iterum naturali ratiōe ostē
ditur qr si verum esset deuz caput et brachia
et totam corporis formam habere igit neces
se est q fateantur deum longitudinis latitu
dinis et latitudinis dimensionibus consta
re et sic erit tribus dimensionibus claus9 qd
ē incōueniēs De corrigia āt quā eū in capite
hēre dicūt duo pponūt. qr vl' illa corrigia ē
d ipo aut aliūde. si de ipo ē iā de9a se diuis9
ē Si vero aliūde aut creator aut creatura est
Si creator est ergo sūt duo creatores. Si cre
atura est iam quedam creatura maior ē qua
dam parte creatoris quod est inconueniens
Item quero hoc qd in capite vel brachio ge
stat vtrum necessitate aliqua vel sine necessi
tate id gestet. Si necessitate iam creator indi
get creatura quod est aliud inconueniens.

Si sine necessitate gestat ergo aliud deus in se gestat superfluũ quod est etiã inconueniẽs Et si aperte ostensum est quante fatuitatis sit ꝙ credunt iudei de mẽbris dei et de corrigia ꝓdicta. Cũ vero aliquod tale in sacris scripturis de membris dei inueniť necesse ẽ illud allegorice intelligi eo ꝙ ad litteram si exponať non posset stare sicut quod ait moyses ad pharaonem locusta inquit operiet oculum omnis terre: nunꝙ enim terra oculuʒ hʒ. Item idem filijs chore aperiens inquit terra os suum deuorabit illos nunquid terra os habet. Item in libro iudicũ ait gad ad zebul. Ecce popul⁹ de vmbilico terre descendit. sed nunquid terra vmbilicum habet Iterum ysaias ait de ala terre laudes audiamus: nunquid terra alam habet. Abacuk quoqꝫ ꝓpheta ait. lapis de pariete clamabit. et lignum quod inter iuncturas est efficatior r̃ndebit nunquid lapis clamare aut lignum põt respondere. Cum ergo corporea membra deo realiter asscribere fatuuʒ sit vt ostensum est. ergo que de eo tanꝙ corporea dicta sunt non conuenit ad litteram solaʒ exponere sed allegorice declarare.

ꝙ deus tm̃ est in occidente.

Est secunda fatuitas iudeoꝝ contra diuinam ꝑfectionem dicentium in suo doctrinaꝝ libro ꝙ deus est tantum in occidente. auctoritate Esdre confirmantes illud dicentis. exercitus celi supplicat tibi. exponentes hoc ita cum omnes stelle in occidentem tendunt. tunc exercitus celi supplicat deo et quoniam hec supplicatio fit in occidente. Ideo deũ in occidente asserunt esse Qui quanꝙ sint a dei cognitiõe alieni si mũdi saltim figuram agnoscerent nõ de deo tã indigna sentirent. quomodo aũt ipsi figuram mundi non cognouerant declaratur sic Quoniam nos orientem non dicimus nisi locum illum vbi stella prius apparet nec occidentem nisi vbi nostro subtrahiť aspectui qđ q̃ vult sibi subtiliter demonstrari decet et ipm illud subtili oculo intueri quod hoc modo cõsiderari potest. In quocunqꝫ vis loco cõsiste et ab eodem lineam rectam ad orientis dirige partem que cum ꝑuenerit ad locuʒ vltra quem visum tendere nequit locum ipsuʒ tibi orientem esse cognosce. Eodeʒ modo si ab eo in quo consistis lineam rectam in occidentem direxeris. cum ad talem ꝑueneris locum qui visui tuo terminum ponit ipsum tibi occidentis constitue locum. hora auteʒ recti ortus et hora recti occas⁹ sic demõstrať nascente stella. Predictam lineaʒ vsqꝫ ad ipsum stelle locum ꝓtende et in centro ipsius stelle lineam fige. ita vt media super terram appareat et media adhuc lateat ipamqꝫ horam ipsius stelle ortum dices. cum ergo sol tali modo oriri ceperit super terram illa hora apud astrologos est verus ortus diei Eodem modo si occidente stella ꝓfatam lineaʒ vsqꝫ ad eã ad occidentis partẽ dirigens sũmitatẽ sinec in stelle fixeris centro ita vt media super terram et media sub terra cõsistat illam horam eius esse occasum dices. Cunꝙ sol tali modo occiderit illa hora apud astrologos verus ẽ occas⁹ diei et initiũ noctis Ex his talis procedit conclusio ꝙ cuʒ pars orientalis orbis eadem sit omnibus locus tamen orientis non idem est omnibus. Id idem quoqꝫ cum occidentalis orbis ideʒ sit omnibus. locus tamen occidentis non ideʒ est omnibus neqꝫ eadeʒ hora ortus que nobis est ceteris omnibus est. nec eadem hora occasus est nobis cum ceteris gentibus. sed secundum varietatem locorũ terre in longitudine variatur locus orientis et occidentis et hora ortus et occasus. hec taʒ subtilis res apertius similitudine ostenditur. Constituamus ergo solẽ in primo arietis gradu et in primo puncto gradus et dicamus ꝙ cepit modo oriri ciuitati Aren que sita est in primo. vij. climatum terre habens viginti gradus ad orientem et totidem ad occidentem habens etiam viginti ad polum aquilonarem et totidem ad australem. Cuim huic in quã ciuitatem sol ceperit oriri que nam hora erit illi ciuitati que. lx. gradibus distat ab occidente ciuitatis arem et patet secundum astrologorum libros ꝙ due adhuc hore de precedenti remanẽt nocte. et cũ predicti ciuitati occubuerit sol due similiter remanẽt hore de die. Cũ aũt sol illi cepit oriri orbi pʒ ꝙ aren ciuitati duab⁹ trãsactis horis tercia incohat hora Cũqꝫ illi orbi sol occubuerit due iã de nocte ꝯplete sũt hore Arẽ ciuitati. Si ergo filũ rectũ ab aren ꝓtrahas ciuitate et ꝓducas summitatem vnam ad orientem aliam ad occidenteʒ et similimõ facias in alia

ciuitate proferens ab ea rectam lineam cuiꝰ
vna summitas ad orientem et alia pertingat
ad occidentem. Nunc queso vtriusq linee
termini ab vtrauis parte insimul poterūt cō
uenire et pz ꝙ non. sed quanto abinuicem
ipse distant ciuitates tanto linearuz in vtra
q parte insimul distabunt summitates tres
scz gradibus. Patet ergo apertissime ꝙ lo/
ca orientis et occidentis et ore ortus et occa
sus. non eedem sunt omnibus. sed variant
pro varijs terre longitudinibus. Item cum
sol aren oritur ciuitati si eadem hora apud
alteram quam diximus ciuitatez ab eiusdē
ciuitatis oriente in eiusdem occidentē lineā
protendas que celi puncta vtriusq eius sum
mitas cacumen continget. Et pz ꝙ illa sum
mitas que vergit ad orientez primū punctū
primi gradus virginis percutiet. Rursus si
sole Aren ciuitate occidente apud alteram
ciuitatem lineam eo modo quo diximꝰ ad
celum vsq vtriusq tendamus. vtraq sum/
mitas eius quas celi partes continget patet
ꝙ illa que ad orientem tenditur primo pun
cto primi gradus virginis que vero ad occi
dentem primo puncto primi gradus piscīū
occurrit. Iterum si sole vrbi illi oriente lineā
apud Aren ciuitatē ad eiusdem orientem et
occidentem tendentes vsq ad ipsum celum
ducamus vtraq summitas quā celi partez
continget pz ꝙ illa que ad orientem contin
get primam particulam primi gradus thau
ri percutiet. que vero ad occidentem primo
puncto primi gradus scorpionis occurret.
Si autem verbi illi sole occumbente p̄dictā
lineaz aren ciuitatis predicto modo ad celi
cardines ducamus quas eiusdem celi ꝑtes
summitas queq continget patz ꝙ orientis
summitas initiū primi gradus scorpionis.
occidentis vero initiū primi gradus thauri
continget. Nunc ergo cognoscere pōt qr gra
dus signi qui est in oriēte sole arē ciuitati ap
parente nō est idē cum eo qui eadē hora alij
apparet ciuitati. Sicq omnibꝰ continget ci
uitatibus ꝓut vna distat ab alia in longitu
dine nec illa celi particula q̄ hodie in ortu so
lis quouis terraꝝ loco in oriente apparet. cū
eadē que cras eadē hora eodez loco terre in
eodē apparebit Hec graduū in celo variatō
cōtingit quotidie sicut ip̄e sol ꝑ eosdē gradꝰ
variaṫ quotidie quiquidē ita eē vt ditum est
necessaria ꝯstat rōe et in totiꝰ terre spacio nō
sunt loca orientis et occidentis eq̄lia nec ho
re ortus et occasus eedez. vnde necessario se
quitur stellas dū quibusdam occidunt alijs
eadem hora oriri nec in tota celi spera certus
est occidentis et orientis locus sed quotidie
variatur per varios gradus. multominꝰ cre
di dz orientis et occidentis mutationem ce/
lestibus accidere creaturis. quibꝰ nulla vnq̄
interuenit obscuritas. sed sempiterna indefi
cientis luminis irradiat claritas sicut dauid
ꝓpheta dicit. quia tenebre non obscurabun
tur a te et nox sicut dies illuminabiṫ sicut te
nebre eius ita et lumen eius. Et daniel ipse
inquit reuelat ꝓfunda et abscondita et no/
uit in tenebris cōstituta et lux cum eo semꝑ
erit. Cum etiam nulla in celo ascensꝰ vel de
scensus possit esse mutatio localis apertissi/
me cuius pz ꝙ in celo nec oriens sit nec occi
dens quo ꝓbato fatuitas est euidens dicen
tium ꝙ dei locus occidens est vbi stella sup
plicant deo. Et quia supradictū est de longi
tudine ciuitatū distantium ab inuicem quō
hoc cognosci possit vt melius cognoscantur
diuersitates horaꝝ eodem tempore sup eas
dem apparentiū breuiter sic ostendiṫ. Con/
stituamus ergo solem in primo arietis pun
cto et incipiat fieri eclipsis solis apud aren
ciuitatem primo puncto septime hore diei
erit vtiq eadem hora primus cancer gradꝰ
in ipsius aren oriente. quod si tunc nosce de
sideras quota hora fieri incipiat eadē ecli/
psis apud aliam ciuitatem ꝙ p̄diximus si
diligenter inspicias primo quīte hore pun/
cto inuenias eam ibidem fieri incipere. eo/
demq momento apparebit primū gemino
rum punctum in illius ciuitatis oriū. vnde
indubitanter apparet. iij. longitudinis gra/
dus inter vtrāq inueniṫ esse ciuitatē. et hoc
quidem mō ab astrologis quāta inter duas
ciuitates longitudo habeṫ

ꝙ semel in die quotidie deꝰ irasaṫ.

Ercia fatuitas iudeoꝝ contra diui/
nam ꝑsecutionē est. ꝙ singulis die
bus semel in die irasciṫ afferētes in
medium testimoniū dauid dicentis. fortis
irasaṫ quotidie. prima etiā diei hora eū ira
sci asserunt causaz huius ire esse dicentes ꝙ
in illa hora reges iniquitates insurgētes dy
ademata sibi imponūt et solē adorāt. O ꝙ

absordꝰ est sermo iste et ꝙ fatui sunt q̄ hoc ꝓtulerunt cum ire descriptionē proꝛsꝰ igno rent. quam si nossent nō hoc de deo sentirēt Si igitur vis cognoscere quid ira est attēde ꝙ ira est cū audito aliquo qđ displiceat ver bo colera rubea .i. fel feruet et sup epatē diffū dit et sāguini cōmiscetur. Inde siquidē ho mo calescit et in facie pallescit. hec autē nulli conuenit rei nisi q̄ ex quatuor conponitꝰ ele menti s. deus aūt talibus nō subiacet lini a mētis. Cum vero in scripturis inuenitꝰ. Irā applicari deo. vt ibi domine ne in ira tua et cetera. Intelligendum est ꝙ deus se habet ad modum animi irati qui destruit qđ fecit nō tñ ꝙ ira in deo cadat subiectiue vt dictū est. non minus etiā illud abhorandū est ꝙ dicunt euz de tali re irasci de qua non possit placari qđ si posset ira ꝑfecto eius quiesceret Aiunt p̄terea ꝙ ipsius hore qua irascitꝰ ne mo nouerit vnꝗ punctū nisi balaan filius beor. In hoc autem verbo sibiipsis cōtrarij sunt iudei cum ex vna parte moyses euz vo cet ariolum et iudei iniquū. Ex altero vero parte de deo. prudentiorem eum moyse esse significant quia punctū hore nouerit qđ mo ysen latuit et licet hoc dictum magna admi ratione vilescat tñ incōparabiliter maioris fatuitatis est. q2 dicunt gallum irratōnabile animal ipsius hore punctū quotidie scire.

Quod deus semel quotidie in die plorat

Quarta fatuitas iudeorum cōtra di uinam pfectionē est. ꝙ deus semel in die quotidie plorat et ꝙ ab eius oculis due ꝓdeuntes lachrime in mare ma gnum cōcidunt et hoc fulgorē esse affirmant illum qui tpe nocturno de stellis videtꝰ cade re. hec autem ratio deuz ex quatuor elemen tis compositū ostendit esse. Nec enī lachri me fiunt nisi ex humiditatis habundātia de scendentis de capite. Si vero ita est ergo ele menta sunt dei materia omnis autem mate ria prior est et simplicior forma ergo et hec priora et simpliciora deo sunt quod nephas est credere. Itaq3 si deus talis est vt dicunt euz nec cibo fruatur nec potu. et quotidie du as ex se mittit lachrimas necesse est decresce re nisi forte de aquis que super celos sūt iu giter bibat. Ex verbis quoq3 eiꝰ intelligitur ꝙ ignorent quid ille sit fulgor quod si desi deras nosce. Fumosus quidā vapor de ter ra surgit nimium siccus vnde et locum nu bium transit ꝑueniens ad locū vbi nō mul tus est calor qm̄ remotus est a motu firma menti quo cum ꝑuenerit et iā multus i loco vno coierit ipsiꝰ loci calore licz exiguo pau latiz crematur et crematus euanescat et idest qđ p aerē discursitare videmꝰ Fletus quoq3 ipsius quem deo indigne ascribunt iudeoꝝ captiuitatem causam esse dicunt qm̄ etiam ꝓ pter dolorem eum ter i die vt leonem rugire asserunt et ꝓpter id celum pulsare pedibus more calcaneū in torculari more etiam colū be quendā susurri sonituz dare et quaq3 vice caput mouere et dolentis voce dicere. heu mihi heu mihi vt quid domum meā in de sertum redegi et templum meū cremaui et fi lios meos in gentes transtuli heu patri qui transtulit filios suos et heu filij qui trans lati sunt de mensa patris sui. Dicunt eti am ꝙ quidā doctoꝝ suoꝝ hanc audierit vocem in quodā loco ramoso. Preterea di cunt ꝙ tan ꝗ ꝑurientes inuidēs collidat pe des et more dolētis manibus plaudat. et q2 quotidie orat vt misericordia eius sit super iram eius. et vt erat in populo suo in miseri cordia hec patent in libro barabot in ca. pri mo. O insensati iudei dicite cum deus orat quē adorat seipsū an aliuz. Si aliuz is quē adorat potētior eo est. Si seipsū adorat aut potens est eius ꝓpter quod orat aut impo tens. Si impotēs est frustra se orat. Si vero potēs aut vult illud ꝓ quo orat aut nō vult Si non vult pro nihilo orat. Si aūt vult nō est necesse orare. Patet ergo ꝙ oīno sit hec gens iudaica aliena a cognitiōe diuina. Si ergo verum est deum pro iudeis orare vt le onem rugire celum pedibus pulsare more columbe gemere caput mouere et pre nimio dolore heu mihi clamare. ipsum preterea ꝓ dolore pedes collidere manibus plaudere et quotidie vt iudeoꝝ misereatur orare quid ergo eoꝝ ne liberentur impedit captiuita tem an ab ipso an ab eis procedit hec mora Si eñ ab ipso eum ad cōprimendum volū tatem suam minus esse potentem ostendūt. eum id volentem complere nec valentē pue ri more eum plorare asserunt. Si igitur nūc impotens dicant. Utrum in futuro potesta tem habiturus sit an non. Si nunꝗ habitu rus est ergo et illius et illoꝝ dolor fine care

bit suaqꝫ oratio est vacua et spes nulla. Si vero posse habiturus est aut illud nondum habuit sed in prefixo et certo habiturus est tempore. ꝙ cum habebit eos de captiuitate liberabit. aut iam habuit sed in remotis illō recuperaturus est et de captiuitate eos adducet. Si vero habiturus est tempore certo restat eos dicere quid sit quod modo prohibeat cum habere scȝ vtrū hoc paucitate imputant annoꝝ eius an debilitati membroꝝ an obstaculo cuiuslibet rei aqua nequeāt defendi hec de deo credere nephas ē. Legim⁹ enim in scripturis sacris quibus iudei nobiscum fidem adhibent deum antiquis temporibus maiora miracula fecisse ꝙ sit eos de captiuitate liberare. velut cum decem plagis egyptum pcussit et tamen eos in manu valida eduxit et rubrum mare diuisit in qō pharaonē cum exercitu suo demersit. Mānā quoqꝫ et cōturnicibus de celo in deserto pauit. Aquas etiaȝ iordanis in loco vno mōtis instar constituit Solem et lunā Josue p̄cibus fixit. De exercitu Sēnacherib. clxxxv. milia nocte vna occidi fecit. In diebus ezechie solem gradibus. x. reuerti precepit. Danielem de lacu leonem liberauit. Ananiam Azanam et mizahelem de igne et iudeos de babylonis captiuitate liberauit. et multa alia que numerare longum esset mirabilia fecit. Non ergo dicere possunt ꝙ antiq̄s diebus potens non fuerit. Si autem eū potentem fuisse vt equum est concedant sed aliorum interuentu accidentiū eum impotēteȝ factum dicant post quoꝝ abscessuȝ eū posse suum recuperaturum credant alterum eoruȝ necesse eē fateāt Illa accidētia aut ex eo aut in eo fuisse vt infirmitas accidēs homini donec conualescat ab estu cohibet voluptatis. aut ei ab alio esse illata vt captiuitas cuilibet a rege illata sue voluntatis eū potestate priuat donec libertate succedēte recedat qō si ex eo et in eo fuisse dicant. deum ergo corpus habere dicunt quod contrarioꝝ susceptibile sit quod de celo sentire nō conuenit. Si vero ei ab alio illata dicatur illuȝ qui intulit deo potentiorem esse ostendunt ꝙ nōminus est inconueniens. Si autem seipsos sue captiuitatis causam esse dicant quasi melius modo in captiuitate quam olim in libertate se habeant hoc patet esse mendaciuȝ quia nunꝙ captiuitas libertati est comparabilis. Si vero non hac intentione suaȝ libertatē rememorantur sed eo volente eos liberari ipsi pertinaciter eius voluntati obsistūt scȝ vt quia ille eos in captiuitate cōiecit. Ipsi econtrario plusꝙ ipse velit in ipsa captiuitate perdurent. deberet vtiqꝫ eorum satisfacere voluntati et non seipsum assidue tanto merore deprimere aut eos ei parcere deceret nec eum facere tantū contristari. ȝ hoc fieri nullatenus potest. cum eum quotidie vt ipsos de captiuitate eripiet orent. Excludere ergo debent iudei tante circuitionis ambages a pectore suo Dicet ad hec iudeus nihil eorum que tu numerasti impedit nostrā captiuitatem. sed deum semper omnipotentem fuisse et esse fatemur. nec nos captiuitatem euadere velle negamus. sed deuȝ captiuitati nostre certum terminū prefixisse et donec illud quod constituit iurauit et firmauit tempus adueniat nos nullo modo liberari posse dicimus Vere in hoc verbo insciētiā deo asscribit iudeus. cū eū tale quid statuisse dicat atqꝫ iurasse quod prius eum iurasse atqꝫ firmasse peniteat cuius rei signū est tot modis iugiter vt dictum est pro eis affligit quod si pscijsset non antea cōstituisset. Insipiens ergo secundū iudeos deus fuit ꝙ et cum apud eos constet indulgere vtiqꝫ ei deberet nec precibus eum inquietare assiduis. Quanto eīn frequentius orant tanto magis eius dolorē innouant et quo magis ab oratione cessando eū non inquietauerint tanto magis eum cōsolari pmittent.

ꝙ deus dimisit vnū foramē in celo non valens pficere firmamentum.

Quinta fatuitas iudeorū contra diuinam pfectionem est ꝙ cum deus firmamentum cōstituit pficere penitus non valens cuiusdaȝ foraminis spaciū in septentrionali parte impfectum reliquit. quod ob hoc videlicet eū fecisse asseuerant: vt si quis aliquando exurgens et ei equalē se faciens deum esse se diceret ipse deus illi⁹ spacij pfectionē ei opponeret dicens. si deus es vt ego locum illum claude si potes queȝ apertum reliqui ego. hoc autem ꝙ patens sit mendatium nullius oculi aciem latet Septentrionalis etenim axem poli altissimum semper super nos nec vnꝙ occultari conspi

cuius ip̄sum ꝗ totuꝫ integrum perfectumqꝫ videmus. Manifeste ergo patet fatuitas errorum istius:

De alijs fatuitatibus plurimis contra diuinam ꝑfectionem et in eius offensam.

Onuntur et alia in thalmuth q̄ sūt contra diuinam perfectionem. Isti qui vocantur. Rabini et sapientes acclamant seipsos dei seruitores et declaratores legis mosayce: sed tamen inueniuntur loquentes inordinate in his que sunt in magnum vituꝑium dei tollendo enim omneꝫ perfectioneꝫ et applicando ei omnem defectum. et ante omnia dat licentiā seruiēdi dijs alienis et ydolatrandi. Unde inueniť in cānhedrin in capitulo. qď incipit arbamitot. super illo quod scribiť in Leuitici. c. xviij. de ydolo qď dicitur moloth. seruitiū cuius erat ꝙ accipiebat homo filium vel filiā suaꝫ et ducebat euꝫ vel eam ad sacerdotes et ipi trāsibant creaturā aliam ꝑ ignem, añ ꝑ̄dictum ydolum. et lex vetauit hanc ydolatriā signāter specificatam et dicit in verbis istis ca. eodem de semine tuo nō dabis vt cōsecretur ydolo moloth Hic intricanť ipsi et dicunt ꝙ quia dicit textus de semine qď intelligiť ꝙ non peccat homo excepto qñ dat sacerdotibus patrē sui seminis ꝓ moloth. Sed si ei daret omnes filios suos non peccaret Item dicit quia nō dabis. intelligitur ꝙ nō peccat excepto qñ pater dat filiuꝫ suū sacerdoti moloth vt faciet sacrificiū sed si ipsemet pater facit non peccat. Item qꝛ dixit de semine intelligitur ꝙ tunc est peccatū qñ sacrificium fit de illis qui ab eo exierunt sed si homo facit sacrificium de patre suo vel fratre vel de seipso predicto ydolo nō peccat. Itē dicit in eodem libro canhedrin ca. eodem. Ille qui adorat ydola timore vel amore liber est a culpa Et declarat rabi salomon ꝙ amore intelligitur si ab aliquo domino fuit rogatꝰ vt faceret. timore si fuit cōminatus. Sed rabimoysen de egyto declarat aliter dicendo ꝙ amore sonat sicut si fuit filocaptus de illa ymagine quia est bene fabricata. et timore ē si timet quia potest ei nocere sicut ymaginantur illi qui eam adorant ꝙ eis potest facere bonum vel malum si in tali casu adorat liber est. Et multum est miranduꝫ de istis glosatoribus et etiam de textu thalmuth quia clare venit contra textū legis dei. quia videmus ꝙ cum populis isrl' iret ꝑ desertuꝫ et fuerunt in setthim et adorauerunt ydolū phegor quia deus iratus fuit tam fortiter cōtra populum ꝙ occidit. xxiiij. milia. et tñ manifestuꝫ est ꝙ illa ydolatria nō fiebat nisi amore filiarum moab sicut apparet Numeri. xxv. capitulo. Iterum illi tres pueri Sydrac. misag. et abdenago voluerunt potius intrare fornacem ardentem ꝙ̄ adorare ymagineꝫ nanbuchodonosor: Et tñ si hec opinio esset vera bñ erant excusati ab illo ꝑiculo exquo faciebant timore regis nabuchodonosor. et certum est ꝙ ipsi bñ sciebant legem qꝛ ibi fit relatio ꝓ eis ꝙ erant multum intellegentes et socij in studio d anielis ꝓpter quod apparet ꝙ sniā data per eos est vera. et per doctores thalmuth falsa et fatua. Item dicunt et veniunt contra deū volendo seipsos equare deo. Unde inuenitur in aliquibus ordinationibus et cerimonijs quas ipsi fecerūt q̄s etiam omnes iudei obseruant. sicut est illud qď in certis noctibus anni mandant ꝙ incēdantur certe candele in domibus in memoriam victorie machabeorū. In certo mense anni precipiunt ꝙ fiat festuꝫ qď vocatur porim in memoriam mirabili hester et mardochei contra Aman. In qua ꝑ̄cipit thalmuth expresse ꝙ quilibet iudeus debet inebriari et illa die legunt in synagoga hystoriam hester. et siue cū incēdunt ꝑ̄dictas candelas siue cū legunt ꝑ̄dictam hystoriam in sinagoga dicit rabi talia verba. bñdictus qui nos sanctificauit cū suis preceptis et mandauit nobis incendere has candelas et ꝑ̄cepit nobis legere hanc hystoriā hester. videte si hoc ꝑ̄cepit deus in lege. nisi qꝛ ipse se reputant tātū sicͭ deꝰ Itē nō solū hoc faciūt ſ reputāt se posse reuocare verba dei h ipsi declarāt super ca. xvij. Deutro. vbi dicitur si aliquid tibi fuerit difficile in legis iudicijs ibis ad sacerdotes et ad iudicem qui fuerit illo tēpore et petis ab eis et facies secundum cōsilium eorum. Et dicit talia verba. nō declinabis ad dextrā neqꝫ ad sinistram. Sed ipsi ī thalmuth scrutanť dicendo ꝙ intentō textus est ꝙ dato ꝙ sapientes dicāt ei ꝓ dextra quod est sinistra et ꝓ sinistra qď est dextra debet credere. Item iudicant sniā mortis quencunqꝫ frangentem aliquid de ordinacionibus eo-

rum. Dicūt adhuc in libro berabot in ca. qd̄ incipit misemoco. quod quicūq̧ hō deridet sapientes talmuth vel malū dicit est cōdem natus ad inferos: Et ille qui frangit verba legis dei non habet aliaꝫ penā nisi ꝙ sit fractor legis. Item reputant se scire plus ꝙ de⁹ qꝛ dicunt in libro robamechia in ca. qd̄ incipit bazabam. ꝙ semel fuit in studio magna disputatio sup vnū actū legis et omnes studij vnus opiniōis. Sed rabi aliazer q̄ erat maior coꝝ erat cōtrarie opinionis qui fecit multas bonas rationes cōtra eos ad ꝓbandum suā opinionē. et nunꝙ voluerunt assētire ei et in fine dixit si sic est sicut ego dico remitto dn̄o deo nr̄o. Et illa hora exiuit vna reuelatio vocis et dixit nō cōtradicatis rabi aliazer qꝛ verū est qd̄ ipse dixit. Et surrexit rabi sua et dixit dn̄e lex nō est in celo ſꝫ in terra. et iam p̄cepis in lege tua ꝙ sn̄ia debet declinari ad plures voces et illa hora excōicauerunt ipsum rabi aliazer quousq̧ assensit opinioni eorū. et dicūt ꝙ paruo elapso tempore rabi nathan inuenit helyam ꝓphetam et dixit ei eras tu in celo qn̄ fuit illa questio. Respondit sic et dixit ei. quid ergo dixit de⁹ illa hora qua sapientes noluerunt obedire reuelationi sue. Respōdit ei scias ꝙ illa hora de⁹ risit et dixit. Vicerūt me filij mei. vicerūt me filij mei. Itē glorificāt isti thalmudiste seipsos. vnde dicitur in libro tuca ca. iij. ꝙ vnus doctor qui vocabat̄ rabi Symeon filij iohaij. Dicebat. Ego sum tamdign⁹ et tamiustus ꝙ si vellem ꝓpter bonitatē meā liberarentur in die iudicij oēs homines qui venerunt ad mundū a die qua ego nat⁹ suꝫ vsq̧ hodie. Et si Jonathā filius vzihel esset nobiscū possemus liberare totū humanum genus a die qua creatus est mūdus vsq̧ ad finem. Itē se reputant ꝓphetas sicut dicunt in rababatera ca. primo a die qua fuit destructio tēpli vsq̧ huc fuit remota ꝓphetia ꝓphetaꝝ et fuit data sapientib⁹ Item dicūt in rababatera in cap. qd̄ incipit hamoher et hascema ꝙ raba filius barhana ibat p̱ quēdā viā et dixit ei vn⁹ tragenari⁹. Veni et ondā tibi mōtē synai. Iuit cū eo et audiuit primo vnā vocem q̄ dicebat. O miser ve mihi qꝛ feci iuramētū et ex quo feci q̄s me absoluet Et postꝙ redijt ad studium et narrauit mg̅ris rep̄hēderūt eū et dixerūt ei. ea hora q̄ audisti vocē illā debuisses dicere. dn̄e ego te absoluo ab illo iuramento. et dixit ipse dubitaui qd̄ dicebat p̱ iuramento qd̄ fecit noe de non dando amplius mūdo diluuiū. Et glosat rabi Salomon ꝙ illud iuramentum de quo petebat deus absolutionē erat captiuitas israel. ꝓpter quod ipse sustinebat pteꝫ captiuitatis et laboris sicut dixit ysaias ca. lxiij. In omni tribulatiōe eoꝝ nō est tribulatus. Et licet textus verus sit in biblis hebraicis p̱ maiori pte eo mō quo posuit hieronimus in sua translatione. Verūm̄ in aliq̄bus dicit̄ sic. In omnib⁹ tribulationibus eoꝝ ipse est tribulatus. et iuxta hoc facit predictam glosaꝫ rabi Salomon. Itē reputant deū ignorantē sicut dicit̄ in barabot. capi. i. postꝙ fuit destructū templū non remansit deo in toto mundo nisi solum spaciū quatuor cubitoꝝ ad studendū halaba. i. lectioneꝫ de thalmuth. Itē dicūt ꝙ tribus primus horis diei deus sedet ad studēdū thalmuth ergo videt̄ ꝙ si indiget studio nō habet p̱fectionem sapientie Item reputant deū mēdacē sicut dicitur in rabamecia in capi. qd̄ incipit hacoher. Vnde dicebat rabi hysmahel Magnū quid est pax qꝛ deus dixit mendatiū vt poneret paceꝫ inter abrahā et saram hocapparet in gen̄. xviij. c. qꝛ cū angeli p̄nosticarūt abraheꝙ zara pareret filiū et ipsa erat in tabernaculo et audiuit eos dixit textus ꝙ fecit derisionē inter seipsam et dixit quō possꝫ hoc fieri cum sit dn̄s meus senex. Et postea cum dn̄s hoc resumpsit abrahe app̄hendendo zaram dixit qd̄ dixerat cum ego sum vetula apparet dicūt isti ꝙ deus mutauit rumores ne abrabam ꝙ sara vocasset eū senē irasceret̄. Sed qui bene attendit ad textū inueniet ꝙ dicat magnū mendaciū qꝛ etiā inuenit̄ ꝙ qn̄ ipsa risit seipsam vocauit vetulā Item reputant deū peccatorem sicut dicit̄ in hullim in ca. quod incipit helucerefoth sup textū Gen̄. vbi dicit̄ fecitq̧ deus duo luminaria magna. Dicit rabi Symeō in hora creationis equales erāt sol et luna. Et luna venit ante deū et dixit. dn̄e nō est bonū ꝙ duo reges fruant̄ vna corona. Et illa hora p̄cepit deus ꝙ essꝫ minorata et dixit illa dn̄e qꝛ dixi tibi verba rationabilia minorasti me et sic fuit illa sibipsi nimis displicens. sed de⁹ vt consolaretur eā dixit ei non tristeris necti bi displiceat qꝛ sol nō apparebit nisi de die et tu apparebis de die et de nocte ſꝫ ipa nō

fuit contenta immo dixit dñe candela añ so lem quid ꝓdest. et dixit ei deus. ego faciã ꝙ ppl's meus israel faciat cõputa sua per men ses tuos cum toto hoc nõ fuit cõtenta intan tum ꝙ deus cognouit se culpãtem et ꝑcepit moysi ꝙ in fine lune israel faceret sacrificiuꝫ vnius hyrci vt deus haberet veniam de pre dicto peccato et hoc ꝓbant ex Numeri cap. xxviij. vbi dicitur hyrcus quoqꝫ offeret͛ dño pro peccatis videat vnusquisqꝫ quot vani tates sunt in p̄dicta auctoritate. et quomõ textus quem ipsi allegant est in ꝯtrariũ illi' quod ipsi intelligunt. Item reputant deum pollutũ et immũdũ scd̃m quod dicunt in ra hamechia in ca. quod incipit hacoher et ha pobel dicit rabi Johanã deus sacerdos est qꝛ sic scriptũ est Exodi ca. xxv. Loq̃re filijs israel tollant mihi primitias. sꝫ primitie dñi dari sacerdotibus: ergo deus est sacerdos. Iteꝫ postea recepit pollutionẽ qꝛ sic scriptuꝫ est Deutro. c. vltimo. ꝙ qñ moyses mortuus fuit sepeliuit eũ dñs. sed omnis sacerdos q̃ tangit hoieꝫ mortuũ est pollutus: ego deus est pollutus et satisfaciunt dicendo. ꝙ post modũ balneauit se et fuit mũdatus et q̃rũt in quo balneauit se in aqua non qꝛ ysa. dicit ca. xl. quis mensus est pugillo aquas et sa tisfacit Rabi ꝙ in igne se balneauit qꝛ sic scri ptũ est Isa. vlti. qꝛ ecce dñs veniet in ignem Item dicunt ꝙ deus palpat res immũdas sicut dicit in nucida in ca. qđ incipit hamo poles. ꝙ deus stat sedendo. et facit venire añ se oẽs guttas sperme exeuntis a quocũ qꝫ homine israel dicendo ꝙ qñ diminutuꝫ fuerit illud sperma generabit͛ iustus ex ea. Item dicit͛ in libro qui dicit͛ pinquerabi ele zer. quicunqꝫ scit quantitatẽ creatoris mũdi securus est habere seculũ venturum. et dicit rabi Johanã ego et raba aquiba sumus fi deiussores huius. Item dicit rabi iohanaꝫ ꝙ deus inuoluit se in vno tallet. i. roquete et ostendit se moysi. et dixit ei omni hora qua israel fecerit sic statim veniã cõsequet͛ Itẽ fa ciunt deuꝫ inuidũ sicut dicunt in herbot ca. vltimo ꝙ quinqꝫ homines creauit deus q̃ ei assimulabant͛ in aliquib' et sunt isti Sam pson in fortitudine. Saul in pulchritudine ceruicis. Absalon in capillis Rex Sedechi as in oculis. Asa in pedib' Et qꝛ illis met re bus in quibus ei assimilabantur condem nauit eos ergo apparet ꝙ habuit inuidiaꝫ eorum.

De fatuitatibus plurimis contra legem mosaycam

Quartus passus ast de fatuitatibus falsitatibus iudeoruꝫ contra legem mosaicam et cõtra ꝓphetas Mani festum est ꝙ omnes gentes que tenent legeꝫ diuinam vel se dicunt tenere eam. affirmant deum creasse mũdũ de verbo absolute sine aliqua materia ꝓposita nec simpliciter de qua illđ fieret et h̄ est ꝙ dicit primũ verbũ legis mosayce. In principio creauit deus celuꝫ et terrã quia est opinio oĩm doctoꝝ latinorum et hebraicorũ ꝙ istud vocabulum creare si gnificat factionem alicuius rei de verbo nõ est sic de generare. facere vel formare qꝛ hec vocabula aliquid p̄supponũt in tali opatio ne et qui oppositum huius asserit hereticus est dicendus qꝛ destruit fundamentũ super quod omnia alia miracula sacre scripture fũ dantur. Et inuenim' vnũ de maioribus do ctoribus thalmuth qui vocat͛ Rabi eliezer magnus qui venit cõtra hanc opinionẽ. Et dicit in libro qui vocat͛ pirque. talia verba: Celi de quo fuerunt creati. Respõdet de lu ce vestimenti dei. et terra de quo fuit creata. Rñdet de niue que stat sub cathedra dei Et dicunt glosatores ꝙ hanc niuem accipit hic rabi elezer ꝓ illo qđ vocat philosophus pri mã materiã vel ille ex qua fuerũt facta qua tuor elementa quã nitit͛ ꝓbare philosophus primo phisicoꝝ ꝙ est ingenerabilis et incor ruptibilis apparet ꝙ iste doctor erat de opi nione philosophi. qꝛ vl' ipse credit ꝙ creatio põt fieri de verbo vel nõ. Si sic g̃ nõ oporte bat eũ querere ex quo facta fuerunt celuꝫ et terra. Si non ergo vel habet ponere aliquã materiã eternã que nunq̄ habuit principiũ vel oportet in numeris ire in infinitum qđ est impossibile Quare necessario sequitur ex verbis eius ꝙ ipse non credebat textum le gis in quo dicit͛ In principio creauit deus celum et terram quasi vellet dicere de nihilo nisi ꝙ ibi erat aliqua res eterna q̃ omni tẽ pore fuit cũ deo. manifeste hec opinio est he retica et contra omnes qui habent legem di uinaꝫ. Est adhuc alia auctoritas alteri' do ctoris qui dicit͛ rabi Symeon qui dicit in li tera ꝙ ordo temporis fuit anteq̄ mundus crearetur. et qui hoc intelligit sua intẽtio est

ꝙ corpora celestia sunt eterna q͛ tp̄s nihil a
liud est nisi numerus mot⁹ celi. Item veni/
unt cõtra textus sacrescripture. Et primo di
cunt in abodazara ca. i. ꝙ non recipient tp̄e
messie aliquē alaꝝ gētiũ qui velit venire ad
legem dei hoc est falsissimũ et cõtra omnes
ꝓphetas. Dixit em̄ patriarcha Jacob Gen̄.
xlix. loquēdo de messia et ipse erit expectatō
gentiũ. Item dixit zacharias. iij. ca. Et ap/
plicabunť gentes multe ad domũ in die il/
la erunt mihi in ppl'm. Itē dixit ysa. ca. xi.
In die illa erit radix yesse qui stat in signuꝫ
ppl'orũ ipsum gentes deprecabunť et erit se
pulchrũ eius gloriosum. Item peccant dicē
do malũ q͛ dicunt peccatores esse et malos
homines. quos deus dixit bonos et iustos
Et primo Adam quē deus formauit et nō
est dubium ꝙ cũ maiori pfectōne que possꝫ
esse in homine carnali et ipsi applicant ei il/
lud peccatũ carnis tāabhoīabile sicut dictũ
est supra. Itē ꝯ Noe de quo diciť Gen̄. c. vi.
Noe vir iustus atꝗ pfectus fuit in generati
onibus suis cũ deo ambulauit. et ipsi dicũt
in yama in ca. youi aquiporim sup tex. gen̄.
in ca. ix. vbi diciť Euigilans noe ex vino cũ
didicisset q̄ fecerat ei filius suus iunior. que
rũt quid est qꝺ fecit fili⁹ su⁹ iunior. Respõ/
sio est duoꝝ doctoꝝ qui sunt duarũ opinio/
num quoꝝ vnus dicebať Rau et alius Sy
muel. Rau dicebat ꝙ illꝺ quod fecit chain
Noe patri suo est ꝙ castrauit ipsum. Symu
el dicebat ꝙ habuit cum patre copulā car/
nalem. et quelibet istoꝝ rabinorũ ducit rati
nes ꝓ opinione sua arguens cõtra alteram
Sed conclusio est p thalmudistas ꝙ ambo
doctores dicunt veritatē et ꝙ illa duo fecit
patri suo scꝫ ꝙ castrauit ipsum et habuit co
pulam carnalem cũ eo. Ecce ꝙ̄ falsissima in
uentio et ꝙ̄ turpissima diffamatio per illos
inuenta Item dicũt falsũ cõtra patr' Abra
ham de quo dicit tex. Gen̄. xxv. ꝙ qn̄ abra/
ham mortuus fuit dedit omīa sua ysaac. Sꝫ
filijs cõcubinaꝝ dedit munera et misit eos
ad terrā orientis Dicunt ipsi in cābedrin ca.
vltimo. que fuerunt illa dona que dedit eis
Respondēt ꝙ docuit eos noīa immũdicie
et declarat rabi Salomon ꝙ hoc est cõuoca
tiones demonũ. Ecce ꝙ̄ manifeste dicũt cõ/
tra testimoniũ qꝺ ꝺdit de⁹ ꝺ abrahā. c. xviij
vbi ꝺr. Scio em̄ ꝙ p̄ cepturus sit filijs suis
et domui sue post se vt custodiant vias dn̄i
et faciant iusticiā et iudiciũ vt adducat dn̄s
ꝓpter abrahā omīa que locutus est ad euꝫ.
Quō est credibile ꝙ ipse hereditasset filios
suos de cõuocatiōibus demonũ et quō hec
est via dei. Item dicũt falsum cõtra Joseph
de quo facit scriptura relationē manifestam
sue virtutis contra petitionem quā ei facie/
bat dn̄a sua de adulterio. Dicunt ipsi in bu/
lim in ca. qꝺ incipit calbabacat ꝙ defacto
intrauit domũ intentiōe copulandi cum ea
et venit angelus gabriel et rapuit sibi geni
talia. et qn̄ voluit facere peccatũ īuenit se im
potenteꝫ. Item dicunt contra dauid de quo
legimus ꝙ in fine dieꝝ suorũ q͛ ei defiac/
bat calor naturalis adduxerũt ei Abisach
sunamitē vt seruiret ei et dormiret cũ eo. iij.
Regũ ca. i. Sicut ꝓbatũ est in mediana ꝙ
calor domicalle vel iuuencule ꝓdest multuꝫ
homini antiquo vt exciteť suus calor natu/
ralis. et textus refert ad lr̄am ꝙ seruiebat re
gi et dormiebat in sinu suo et rex nō cogno/
uit eā scꝫ carnaliter. Sed thalmudiste dicunt
in cābedrin in ca. qꝺ incipit cohengadol. ꝙ
dauid cõcubuit cum ea in p̄sentia bersabee.
xiij. vicib⁹ in modico tp̄e et alia turpissima
referunt circa hoc que nō sunt digna scriptu/
ra. Item in libro Judicũ ca. ij. vbi narratur
illud magnũ bonũ quod fecit illa honora/
bilis mulier rachel ꝓpter dei seruitiũ scꝫ oc/
cidendo sisaraꝫ inimicũ israel. Et videmus
etiā in illo cātico. ꝙ ordinauerũt ꝓphetissā
delbora et barach magnam laudē quā com
mendauit de p̄dicta rachel. Sed turpissimi
thalmudiste dicũt in libro nazir talia verba
dicit rabi iohanna septē vicibus ꝯcubuit cũ
sisara in illo instanti et postea occidit eum.
Item licet balaam voluerit facere malũ po
pulo. et cum malũ pronũciare verũtn̄ ꝓphe
ta erat. Et ideo dixit tex. de eo auditor ser/
monũ dei qui nouit doctrinaꝫ altissime. Sꝫ
isti ꝓditores et diffamatores opponunt ei
multa turpissima de quib⁹ nullam mentōeꝫ
facit scriptura sacra. et hoc scribũt in libro be
rabotb: et in canbedrin intricādo se sup ver/
ba asine que dixit ipsi balaam qn̄ eam ver/
berat dicendo sic et quō ego non sum azina
tua super quam equitas omni tempore. Di
cunt ipsi ꝙ ambasiatores regis balaas in/
terrogauerunt. quare nō equitas in equo. re
spōdet balaā q͛ habeo equũ meũ ad pastuꝫ
vt pinguescat. Eadē hora dixit azina nō est

verum qz ego sum azina tua. Et dixit ipse sic est. ad portandū onera. Respondit illa. nō ē verum. nisi super quā equitas. Et dixit ille verum est in casu ꝙ accidit sicut mō qn̄ non est equus ad manū. Rn̄dit azina nō est sic ſ omni tpe et adhuc ꝙ sum azina tua de die et tua vxor de nocte. Ecce turpissimi luxuriosi in quo inuoluunt linguas suas. Itē dicūt in huliz in ca. qd̄ incipit calbabacat quid vo lunt dicere tex. in li. iudicum in ca. xiiij. qn̄ di citur de samsone. Creuitqz puer et bn̄dixit ei dominus. dixit rabi Iobada scis in quo be nedixit in sua virga qz sperma que exibat ab ea erat sicut vnus riuus currens et qn̄ comp hendérunt eum philister et extraxerunt ocu los eius et faciebāt ꝙ moleret in carcere. Di cunt isti turpissimi ꝙ istud molere qd̄ dixit text⁹ sonat ꝙ quilibet philistinoꝝ ducebat ei vxorem suā vt concuberet cū ea si forte pos sent ex ea habere hoīem ita fortem sicut ipse erat. Item in alijs locis thalmuth loquūtur modo cōtrario quia multos viros quos scri ptura dicit peccatores et narrat lr̄a peccata eorum ipsi excusant eos et dicūt ꝙ non pec cauerunt. Et primo de ruben filio iacob de quo dicit ad lr̄az in tex. Gen̄. ca. xxxv. Abijt ruben et dormiuit cum bala cōcubina patris sui ꝑpter qd̄ peccatū fuit ei amota primoge nitura sicut pꝫ primo Paralip. ca. ij. Sed ip si dicunt falsos omnes textus. Et dicūt in li bro sabbat in ca. qd̄ incipit Rabina talia ver ba dicit rabi yonatha quicunqz dicit ꝙ rubē peccauit nō est nisi peccator. Et sic dicūt pec catores ꝓphetas scribētes textus. Item iu stificant filios heli. de quib⁹ dicitur primo. Regum. ca. ij. filij heli filij belial nescientes et cetera. Item in eodem ca. heli aūt erat se nex valde et audiebat omnia que faciebant filij sui vniuerso israheli et quō dormiebant cum mulieribus que obseruabant ad ostiū tabernaculi. Item iustificant filios samuelis contra textum qui facit mentionem ꝙ non ambularent in vijs samuelis patris sui et ꝙ vendebant iusticiaz ꝓ pecunia. Itē dicūt ꝙ dauid non peccauit in adulterio bersabee nec in morte vrie mariti eius Itē dicūt ꝙ sa lomō nō peccauit in idolatria quā fecit in fi ne dierū suorum. Finaliter per oīa videntur verba sacre scripture reputare falsa. Itē diffa mant moysen in mirabilib⁹ que deus per ip sū faciebat et hoc dicit rabi salomō sup hy storiam thore qn̄ ipse et sua familia intraue runt tabernaculum ad ponendū incensum et mortui sunt ibi oēs. Dicit rabi Salomon scias ꝙ venenū posuit eis moyses in incēso cum quo cōbusti fuerunt nadab et abiud fi lij aaron. Item dicūt in li. qui. vocatur sab batin in ca. qd̄ in capit yeaoda sabbat ꝙ si duo homines vel plures faciūt sil' vnuz pec catum ꝙ immunes sunt a pena. sicut si duo homines cū fustibus verberant vnū alteruz et ille moritur non peccant qz lex dicit ꝙ qn̄ anima peccauerit habebit talē et talez puni tionez nō dicit anime in plurali. ita ꝙ volūt ꝙ nullus est dignus punitione nisi qn̄ illeq facit peccatum est vnus solus.

De fatuitatibus iudeorum quo ad claues thore.

Quintus passus est de fatuitatib⁹ et ridiculis ac manifestis impossibili bus iudeoꝝ. Et primo quo ad cla ues thore asserūt iudei in libro doctrinaruz suarum ꝙ cū thore heremū cum moyse et fi lijs israel ꝑtranret trecētos habebat camelos honustos nihil aliud ferentes nisi solas cla ues thesauri eiusdez que claues de vacaruz corijs facte erant omnes vt leui⁹ ferri pos sent Conputem⁹ modo si placet et videam⁹ vtrum hoc stare possit. Dem⁹ adminus libre septem claues et ꝙ quisqz camel⁹ adminus dc. tulerit libras eritqz claues quas vn⁹ fere bat camelus tria milia. dc. fierēt itaqz claues trecentoꝝ camelorū mille milia et. lxxxv. mi lia. Sed cū queqz claues adminus sit vnius arche quot sunt claues totidez proculdubio erunt et arche. Dentᷣ itaqz cuilibꝫ camelo ad minus due arche. et erūt camele archas ferē tes quingenta et. xl. milia. Sed et ser n con suetudinē diuitum quib⁹ maior cura de cu stodiendis diuitijs oportuit adminus du os camelos vnum habere custodez qui the sauros cum summa seruaret diligentia vix etiam dormitaret. Inuenirenturqz custodes camelorum. cc. sexaginta milia li. aūt atte stante didicimus quoniam exercitus thore per domos et cognationes et familias suas nō erat nisi octo milia. dc.

De fatuitatibus iudeorum dicentiū dan presadisse lapidem magnum et simuler og

regem basan.

On minus ridiculosuȝ est illud qđ
dicunt filijs scȝ Jacob patrē suū ad
sepulchrū portantibus. Filios esau
similiter patrem a sepulchrum deferētes cuȝ
magno cōmitatu eis occurrisse. Cum vtrius
qȝ magnus esset exercitus et singule ptes se-
pulchrum sibi vendicare vellent. Dan mon
tem ascēdisse dicūt et tante magnitudinis p̄
scidisse lapidem quanta multitudo essē po-
terat totius exercitus esau. ipsamqȝ molem
capiti impositā attulisse et sup hostiū cuneū
eam pijciens oēs vno psterneret ictu. Cum
qȝ adueniens iam ambos cuneos ꝯcordes
inuenisset moleȝ quā attulerat in mare pie-
cit cui⁹ magnitudine aqua maris terminos
suos excedens duas ciuitates sui effusione
subuertit. Et ipse sūt quas lōgo tēpore post
pharao rex egypti filijs israel edificare p̄ce
pit. Nōne queso hec adinuētio iuste summo
risu digna videt̃ Cuȝ em̄ Jacob filij. xij. tm̄
modo adhuc essent viri esau de tribu sua iā.
cccc. existebāt. nūc igit̃ numero filioꝝ iacob
aucto quanto magis existimari potest filio
rum esau numerus fuisse. tātaȝ em̄ oportuit
eorum esse multitudinem vt et filijs iacob
et toti egyptiorum genti que cum ioseph ve
nerat obsistere potuisset Nunc igit̃ vnusq̄sqȝ
iudicet quid hoꝝ admiratione sit dign⁹ scȝ
vel vbi tantū inuenerit montē vel quo mō-
te tammire magnitudinis moleȝ vel quō in
capite tanti ponderis gestare potuisset lapi-
dem vt tammagnā prosternere potuisset co-
hortem. Non em̄ minus stupendū est illud
monstruū qȝ Og rex basan vidēs ingentem
exercitū israel. dc. sciȝ milia et tria milia et.
ccccc. viros a. xxx. ānis et supra exceptis mu
lieribus et paruulis qui supputari nō pote-
rant molem inaudite magnitudinis suo ca-
piti imposuit et cū ea expeditionē totam p
sternere voluit. S vppupa auis minima mo
li illi supersedit et tamdiu eam rostro suo cō
cudit donec foramen magno iuxta capitis
eius quantitatem peracto moles caput tam̄
siliens in eiusdem humeris subsedit. Capi
te aūt sano et toto corpore incolumi fortas-
sis adhuc a colo sublenasset nisi ad auctorū
subito dētium quantitas impedisset. mox ei
vt lapis in colum descendit dentes sibi repē
te ita sunt adaucte qȝ cuȝ voluit eā subleua
re minime potuit Quod moyses intuēs cu
ius corpus decem cubitos habuisse asserūt
et tondē eius virgale asscribūt se super terrā
in modū salientis decē cubitos crexit et cuȝ
in aliquo corporis loco cum virga percuteret.
Si ergo cōputēt decē cubitos quibus a ter
ra eleuatus est et decem cubitos eius corpo
ris et decem alios quos virga in altū porre
cta habebat a terra ad summitatē virge. xxx.
inuenient cubitos sed cum intm̄ erectus esset
moyses virge tamen summitas qua eū per
cutere intendebat nequaq̄ vlterius attinge
re potuit q̄ ad eum modū quo sura iungit̃
pedi que vulgo cauilla dicit̃. In quo quidē
percussisset continuo cadēs expirauit. In hoc
cognoscere quilibet pōt qȝ a planta pedis
quā terre fixeȝ tenebat vsqȝ ad nodū in quo
percussus est. xxx. cubitos habebat. ab eo igit̃
loco vsqȝ ad summū non min⁹ q̄ octingēti
cubiti erant. solumqȝ caput facile decem cu
bitis cōstare poterat. vnde sequit̃ qȝ auis il-
la molem ipam decem cubitis pforauit In
quo facto quot sint miranda qui due pott⁹
mirer cū considero stupeo vbi em̄ vel tm̄ la-
pidem inuenire vel tm̄ pondus portare aut
quō tamparuula auis tm̄ tamduruȝ tamqȝ
spissum saxcum corpus tamcito valuit pene
trare Quoue pacto dentes ei tamsubito cre
scere. aut qua ratione tamimmense et inau-
dite magnitudinis credendus est fuisse cum
p̄sertim lex dicat lectum eius ferreū nouē cu
bitos habuisse quoue pacto tantus homo
tamfacili vulnere cecidisse.

Dicunt moysen in celū ascēdisse et ibi de
uictis angelis legem accepisse

Jciunt item iudei qȝ moyses p lege
suscipienda in celum ascendit et ibi
cū angelis taliter altricatus sit Di-
cebant em̄ inquiunt angeli legem hanc de-
ferre minime sinemus quā nobis plusq̄ fi-
lijs israel necessariā scim⁹ Ad hoc moyses
insolita visione pterritus nihil respōdere p̄-
sumpsit sed dño se cōfortante vt secure r̄ndē
ret et p̄cipiente angelis ait. Cum lex hoc re
gendoꝝ corpoꝝ p̄cepta cōtineat nō satis cō
sidero quid vobis qui spūalis tm̄ creatura
estis sit necessaria. Angeli quid ad hoc dice
re non habentes victi continuerūt De moy
si igitur victoria deum risere et valde letatū

esse dicunt. et ita post triumphum cum lege alacrem descendisse Quot queso diuersitates fatuitatis in hac continentur lascuia. quo modo enim moyses corpore mole depssus altitudinem celi ascendere potuit Aut quo dari deo legem volente angeli phibere. qd iterum stolidius est quam dicere deum vno vincente et alio victo exultare et puerili more ridere Item si angeli vt dicunt tam auidi illius legis retinende erant cur non prius a deo eam quesierant vel quid contentionis pderat eis deseruire. poterant enim legem istam etiam cum iudeis obseruare nec erat ratio cur eam moysi deberent inhibere.

De fatuitatibus iudeorum dicentium quendam nomine iosue decepisse angelum mortis et in celum saltasse ac ibidem dei sententia remansisse.

Emorant et aliam fatuitatem iudei que omnibus rediculum prestat. Dicunt enim angelum mortis cuidam viro apparuisse nomine Josue filio leui doctori eique dixisse. Ad hoc venisse me sciasvt animam tuam suscipiam et moriaris Nequaquam inquit ille quod commoues faciem nisi mihi prius paradisum ostendis. Susceptum igitur angelus in alijs suis duxit ad locum vnde videret ad paradisum. Callidus autem ille de alis eius elapsus est et in paradisum se cadere permisit. Angelus autem deceptum se esse dolens irato nimis vultu egredere ait vt moriaris. Nequaquam ait ille vt egrediar. Cumque secundo ac tercio angelus ad ipsum cum magno clamore repeteret et ille eius verba negligeret commotus nimis angelus ad deum pergens huius rei querimoniam fecit. Deus autem eum redire rogauit vt hominem illum ex dei nomine de paradiso egredi preciperet Veniens itaque angelus ad paradisum ait deus vt egrediaris precepit. Jurauit ille et ait. Per deum non egrediar. Redijt angelus ad deum et dixit. Jureiurando se nunquam inde egressurum firmauit. Dans itaque iudicium deus respondit omnia volumina vite et actuum eius reuolue et diligenter relege. si quando eum iurasse et periurasse inueneris modo quoque nihil sibi iurasse valebit. Si autem vnquam periurum esse probaueris non in hac vice timebit. Volumina itaque omnia angelus studiose discutiens nunquam periurasse inuenit. Dimisit itaque victus qui vt dicunt vsque in presentem diem incolumis permanet atque viuus. Considerare possunt iudei quam risu dignissima in hoc notari possint sermunculo: Quid enim plus miremur an fatuitatem angeli qui callidem hominis artem prius non agnouit. an hominem audito per angelum dei precepto ausum fuisse iurare. an dicamus dei impotentiam quod non nisi per mendatium eum de paradiso potuisset expellere. an ascribamus deo ignorantiam quod non aliter scire potuit vtrum periurus fuisset nisi eius vite libros reuolui iuberet. patent hec omnia fatuissima esse.

Dicunt mortuos suos in aduentu messie suscitandos vt iterum terram incolant vbi plurima de resurrectione tractantur.

Bserunt etiam iudei inusitatum miraculum scilicet mortuos suos post captiuitatis euasionem resuscitari vt terram incolant quod multis auctoritatibus probare nituntur. Primo auctoritate moysi dicentis ad populum israel Deutro. xxxij. Videte quod ego sum solus et non sit alius deus preter me. ego occidam et ego viuere faciam percutiam et ego sanabo Cum ergo deus se occisurum promittat et viuificaturum non videtur predicta fides abijcienda. Sed hec auctoritas a rationis exorbitat semita. quia hoc verbum ad ostendendum omnipotentiam suam dixit non quod ipse suos mortuos suscitaturus sit. nec est negandum quin a die qua se deus promisit hoc facturum vsque in diem presentem concedamus hec miracula fecisse. quia ipse mariam sororem moysi prophete iob. Ezechiam. Naman et alios complures cum voluit percussit et cum voluit sanauit. Item ipse in vna nocte omnia egypti primogenita interfecit. et sub vnius noctis spacio in castris sennacherib centum octuaginta milia occidit. Sed item econuerso in manu helye filium vidue: in manu autem helizei sunamitis filium suscitauit. Sic ergo omnipotentem mortuos suscitasse non negamus. quin omnes homines in die iudicij ab eo resuscitandos et profitamur et credamus.

Sed quod adijciūt q₂ scʒ denuo terras inhī
tatuN sint nō credim⁹. dicet iudeus hoc non
dʒ videri contra fidē esse cū ad helya vel ad
heliseo resuscitat⁹ postea longā vitā duxerit
vxorē habuit filios genuerit et pristina hu-
mana vita cūcta officia impleuerit. Rñdeť
ꝙ verum est et bñ potuit esse vel per miracu
lū vel ꝑ ꝓces sancti viri q₂ corpus nōdū erat
dissolutū ꝗuis etiam hoc nequaꝗ̄ credere-
mus nisi testimoniū sup hoc ꝓpheticū ha-
berem⁹. Verū ea que ꝯtra vsum ꝯtingere so
lent fides hoꝝ suscipe facile nō solet nisi ta-
liū cōfirmareť auctoritate ꝓphetaꝝ quibus
oīm fauor applaudat ꝓplo꞉ꝝ et ea ipsi aptis
sime loquūtur ꝓphete. hoc aūt nullus apte
ꝓnunciauit ꝓpheta. Sed cum iudeoꝝ hoc
dixerit doctores nemo tñ ex his q̇ añ xp̄ʒ fu
erunt istud ꝑdixit sequaces aūt errorē hunc
inuenerūt vt iudeoꝝ gens in sua ꝑsisteret in
fidelitate. Secundo nituť ꝓbare intentum
iudei auctoritate ysaie. xxvi. vbi ait viuent
mortui tui interfectiq; mei resurgent expgis
cimini et laudate qui habitatis in puluere.
Sed hec verba nequaꝗ̄ oñdūt mortuos iu
deoꝝ ad habitādū terrā resuscitari. qm̄ si di
ligenter qd̄ diciť attendam⁹ nec mortuoruʒ
resurrectionē vbi patenter ꝑsignatā inuenie
mus alioquin ꝓpheta sibimet ꝯtrarius esse
videbiť cum in superioribus dixerit morien
tes nō viuent gigantes nō resurgent. qd̄ igiť
a nature vsu dissentit et sensui ꝓphete cōtra
rietatem vigent. nequaꝗ̄ scd̄m libitū vnius
cuiusq; ad sensum nature ꝯtrariū dʒ exponi
cū alter sano sensu possit intelligi nisi neces-
saria rō ita id coegerit accipi. Quod si quis
intelligere cupit attendat ꝙ ꝑdictū verbum
duobus modis intelligi pōt. Vno mō vt vl̄
de extremi iudicij suscitatiōe dictū credať vl̄
resuscitatiōis noīe captiuitatis euasionē si-
gnauerit. Hic aūt sensus magis ad literam
ꝑtinere videť cū paulo supi⁹ ꝓpheta sue gē
tis captiuitatē et afflictiōeʒ defleuerit. Statim
q; diuine ꝓmissionis et pietatis solaciū in-
tulit dicens. viuēt mortui interfecti resurgēt:
Nec hāc euasionē quolibet in certo tempo-
re sed post modicū temp⁹ euenturā prenūci
at dicens. vade ppl's meus intra cubicula
tua claude ostia tua sup te abscōdere modi-
cum ac momentū donec ꝑtranseat indigna
tio mea hec ad captiuitatē congruenter refe
runť. Tercio nituť intentū ꝓbare iudei ex
verbis Danielis in ca. xij. vbi diciť multi de
his qui dormiūt in terre puluere euigilabūt
alij in vitā eternā alij in obprobriū vt vide-
ant semp. sed hec auctoritas tanto longius
ab intentiōe iudeoꝝ discrepat supradicta q̄n
to euidēti⁹ de vltimo iudicio intelligiť fuis
se dicta. in illa eñi resurrectiōne ibūt vel in vi
tam eternā vel in obprobriū sempiternum.
Quarto explicāt ad intentū suū iudei aucto
ritate Ezech. in. ca. xxxviij. q̇ cū plures mor
tuos diuina suscitasset virtute de futuris q;
bis vaticinat⁹ est verbis. hec dicit dñs de⁹.
Ego aperiā tumulos vr̄os et educam vos
de sepulchris vestris ppl's meus et inducaʒ
vos in terrā israel: et post pauca et reqescere
vos faciā sup humū vestraʒ. Ecce mortuos
suscitandos et terras suas inhabituros ap-
tissime ꝓpheta atq; indubitanter oñdit. Re
sponderť ꝙ ꝑdicta auctoritas de resurrectio
ne mortuoꝝ in die iudicij intelligēda est nec
est instātia illius ꝙ diciť in fine requiescere
vos faciā super humū vestrā: qm̄ reqes isto
mō pōt accipi vt aīam significet requiescere
ī corpore qd̄ ñ imento terre noīe de q̄ suprū
est exprimiť teste insup scriptura que frequē
ter illud noīe terre appellat. Aut eñi moyses
formauit de⁹ hominē de limo terre. ecce hō
cū ex quatuor elementoꝝ sit ꝯiunctione ꝑfe-
ctus. de terra tm̄ que vnū est elementū diciť
fact⁹ sʒ nō incōuenienter q₂ terre noīe signat
corpus. possumus ergo intelligere qd̄ dicat
sʒ q₂ faciet eos requiescere super humū suaʒ
ꝙ aīa redibūt ad corpus et iudicabiť vtrumq;
Hic aūt sensus in illius ꝓphete explanatiōe
concipi potest sano intellectu. ita vt nec scri-
ptura aliqua hec ratio vlla videať ei ꝯtrarīa
Quicquid aūt in tenebrosis dictis ꝓpheta
ruʒ multis pōt accipi modis. ita vt quis eā
exponēs nec a scripture testimonio nec a ra
tionis exorbitat semita nihil est incōueni-
ens si quis eā diuerso sed iusto exposuerit sē
su. Si cui⁹ aūt talis sit expositio q̄ vel a scri
ptura vel a rōne aut sit aut videať extranea
ea iusto iudicio carere viribus est estimāda:
Quō aūt ꝑdicta iudeoꝝ sñia scripture sacre
est cōtraria diligens lector attendat. Dauid
ꝓpheta de mortuis taliter inquit sepulchra
eorum domus illorum in eternū. tabernacu
la eorum in ꝓgenie. Item de eadeʒ re introi
bit vsq; in progenies patruʒ suorum et vsq;
in eternū non videbit lumē. Itē alibi spūs

pertransibit in illo et non subsistet et non co
gnoscet amplius locū suū. Item alibi sicut
vulnerati dormientes in sepulchris quorū
nō es memor amplius et ipsi de manu tua
repulsi sunt. Job etiā idem sentiēs dicit. me
mento q2 ventus est vita mea et nō reuertet
oculus me9 vt videat bona nec aspiciet me
visus hominis oculi tui in me et nō subsistā
sicut ꝯsumitur nubes et ꝑtransit sic qui redū
derit ad inferos non ascendet nec reuertetur
vltra in domū suam nec cognoscet eum am
plius locus eius. Itē alibi vadam et nō re
uertar ad terrā tenebrosā. Itē idē homo cū
dormierit nō resurget. Salomon etiā his cō
sona sentit dicens. viuētes se esse sciunt mo
rituros mortui vero nihil nouerunt ampli9
nec habent vltra mercedē quia obliuioni tra
dita est memoria eorū. amor quoqꝫ et odiū
et inuidia simul ꝑibunt nec habent ꝑtem in
hoc seculo et in opere qd̄ sub sole geritur. Ecce
salomon sapientissim9 ceterorū auctoritatib9
concors existit ꝙ mortui ad hoc scꝫ vt terras
inhabitēt resuscitandi non sint. et tn̄ ꝙ nūqꝫ
resurgant testimoniū perhibet dicēs ꝙ non
habent ꝑtē in his q̄ sub sole geruntur scilꝫ
in terris. Per hoc vꝫ innuēs ꝙ in his ꝑtem
sint habituri que supra solē fiūt. i. in celesti
bus. Dicet hic iudeus ostēdisti sniam meam
cōtrariā eē auctoritatib9 sacre scripture et di
xisti etiā ꝙ erat rationi cōtraria vellem scire
quō hoc intelligi posset. Rn̄det nōne tu iu-
dee credis ꝙ cū vestre resurrexerit mortui ad
ueniente vncto. Adam quoqꝫ et seth. matu-
salē. abrahā. ysaac. et iacob. et aaron. ceteri
qꝫ patriarche et ꝓphete et omnes iusti q̄ an
aduentū eius obierūt ꝑiter cū eis sint resur-
recturi. et oīa humana genera officia agētes
et patientes pristinosqꝫ rerū ritus colentes
antiquo more terras sint ihabituri. et aarō et fi
lij eius sacrificijs vt olim oblaturi. et a moy
si vt olim sacerdotibus vestimentis induen
di sint. Hec negare non valet iudeus. q2 do-
ctores sui cuncta affirmant. Tūc ergo quero
quisnam erit maximus pontifex. dicet. iude
us ꝙ aaron. Quid ergo de eleazaro phinee
multisqꝫ alijs tunc fiet qui olim oēs fuerunt
pōtifices sūmi erūt ne semel oēs vno tēpore
maximi pōtifices an illi9 ordinis dignita-
te priuabūtur si dixeris viuēte aarō eos sū-
mo sacerdotio fūgi nō posse. qd ergo ꝓde-
rit eis resurgere. Plus enī ad dedec9 et incō-
modū ꝙ ad dec9 et vtilitatē erit eis resurge
re. meliusqꝫ ei fuissꝫ in morte ꝑmanere ꝙ e-
rumnosam ducere vitā scꝫ et moysi lex in hoc
facto destruatur qua p̄ceptū habetur ne q̇s
maiori sublimat9 ordine vlterius ad mino-
rē scd̄o ducatur. Si aūt oēs in summi sacer
dotij ordine equales esse futuros cōcesseris
honorē suū adimis q2 null9 inter cōplures
equales excellentē pōt habere honorē. Pre
terea multis pōtificibus multa sunt necessa
ria tēpla. Ex hoc ergo aliud incōueniens. i.
legis destructio sequitur p̄cipientis. ne plus
ꝙ vnū sacerdotē nec plus ꝙ vnū existere tē
plū. Ex quo seq̇tur necessario iudeos aut
nouā legē habituros cōcedere aut moysi le-
gem nequaꝙ totā ꝯsistere posse Quero etiā
vltra Nūquid plures reges habituri sunt iu
dei an vnū. Respondere dꝫ iudeus ꝙ vnū
sicut ꝓpheta ezechiel ꝑhibet testimoniū di-
cens. vnum pastorē oēs habebunt q2 si plu
res fuerint cōcordes esse non poterunt et re-
gis pacē destruent. Et tūc quero vlterius a
iudeo Quis erit ille rex. rn̄debit ꝙ vnct9 in
cuius aduētu captiuitatē se credūt euasuros
et suos mortuos suscitandos et eorū mode-
ramen habere imperij. Vere illud dictū ali-
quid coloris haberet si vnctū illū hominem
hi crederent et deū. Si vero vt credūt homo
tm̄ futurus sit q̇d tūc abrahā ysaac et iacob
sunt facturi moyses etiā ceteriqꝫ ꝓphete nū-
quid ei9 subijcient ditioni. Rn̄det iude9 ꝙ
sic q2 sic samuel subiectus est sauli et helyas
achab et elizeus iorā et alij multi ꝓphete re
gibus suis. sed hec similitudo nō cōuenit ꝓ
posito p̄nti. Naꝫ et si ꝓphete qui minime re
ges fuerūt regibus subditi fuerūt non ideo
cōuenit aut est necesse vt rex ꝓpheta cuiqꝫ ter
reno regi subijciatur velut abrahā et dauid et
iosue. quorū quisqꝫ rex fuit atqꝫ ꝓpheta. mo
yses etiā q̇ rex et ꝓpheta et legislator toti9
extitit ppli. cui legis liber tale testimoniū ꝑ
hibet dicens. non surrexit ꝓpheta vltra in is
rael sic̄ moyses quē nosceret dn̄s facie ad fa-
ciē in oib9 signis atqꝫ portentis q̄ misit sup
eū. nōne cum isti tanti talesqꝫ viri resuscita
ti illius fuerint vncti viri subiecti. nōne que
so multo melius fuisset eis ne suscitarentur.
Preterea duo iude incōuenientia ꝓueniūt.
si enim minor est eo moyses scriptura menti
tur. si autem maior tanto plus vilificatur. Si
dicat iude9 ꝙ ille rex erit moyses tūc quero

Quid ergo ille vnctus facturus est Quid et abrahā ysaac et iacob sunt facturi quos moyses ipse dum viueret in tāto p̄cio habebat cuꝫ aliquid a deo implorabat pro eoꝝ amorese adepturū orabat. Ecce quō sunt positi iudee in magno discrimine in hac materia Quero a te vltra iudee si nosti Nunquid illi qui tunc suscitandi sunt mortui naturaꝫ et potestatē habebūt filios generādi Rn̄debit iudeus ꝙ legis p̄cepto ad hoc constringent̄ ergo cum lex pcreare filios precipiat nouam eos legem habituros demonstrat quod est contra fidem suam Respondebit iudeus ꝙ eis inhibita est generatio nō lege sed natura. sed hoc stare nō potest quia auditus abhorret et mens refugit credere animal aliqd̄ mō esse cui naturale sit generare nō posse nisi aliquo interueniēte accidēte. qui vero hō accidente aliquo interueniente vim generādi amittit nec sacerdos esse nec testimoniuꝫ p̄hibere nec iudicium potest facere. ꝙ si naturam ipsam dixerat esse nouam nō debent eos dicere resuscitandos sed nouam creaturam futuram. similiter potest in forma tātuꝫ non in natura tota. comedent quidem et bibent sed non generabunt. Concedit ergo iudeus ꝙ quemadmodū cetera humanitatis officia sic et generādi naturā habebūt adeo vt mulierem quotidie concepturam et quotidie parituram credant. Sed hoc quod dicunt iudei est ita fatuum ꝙ vix humane aures audire possunt vt enim que dicunt vera esse fatear scꝫ vt in vnctū et credituri sūt oēs et resuscitandi cum quotidie filios procrearent p̄fecto nec terra eos caperet etiam si dupliciter maior esset aut pontus etiā terra fieret adeo loci coartarentur angustia. ꝙ non haberent qui colere posset arua. immo inde semper esset inter eos pro terre angustia certamen et rixa. Item cum suscitabuntur oēs redibit quisqꝫ vir ad vxorem suam quaꝫ habuit aut aliam habebit. Respōdet iude⁹ ꝙ quisqꝫ rehabebit suam quia hoc erit leticie consumatio. Tunc ergo quero illa mulier q̄ post tres vel plures habitos maritos ē mortua in resurrectione queꝫ ex his ē habitura. Nam si primum habituram respondet lex moysi destruet̄ dicentis ꝙ post scd̄m nō debeat redire ad primum maritum. Si vero aliū q̄ꝫ primū habiturā respondeat in eo etiā est destructio legis eas nāqꝫ legi iubēte primo viro viuente nec eam repudiante cuiqꝫ non poterat nubere. Sed ecce cum tot suscitati cum tot post eos fuerint nati quilibꝫ eorum qn̄qꝫ erunt morituri. Rn̄det iudeus ꝙ immortales exinde remanebūt. sꝫ rō demōstrat ꝙ dicit stare non posse cum em̄ homo comederit biberit generandi vsum habuerit necesse est ꝙ ex quatuor elementis cōpositus sit. quicquid aūt taliter cōpositū est illud etiaꝫ corrūpi necesse est. ergo et eos mortis corruptioni cum taliter cōpositi sint subiacere necessario cōcludit. Rursus si immortales fuerint iam nequaꝙ spūale quod nō est hominū eis cōueniat quia nec eius subiicent̄ diffinitioni. Diffinitio em̄ hoīs est animal rationale mortale. sed de immortalibus hominibus diffinitio ista p̄dicari non potest quare nec spūalis homo. vnde p̄ hoc mediuꝫ colligitur recte vt quos iudei vocāt homines. homines non sint quod est incōueniens. Item sicut supius dictum est multitudini eorum spaciū totius terre nō posset sufficere si ipsam maximā multitudineꝫ immortalem asseramus cuꝫ supra sine intermissione eos generaturos esse dixim⁹. Et si ad lapidū moduꝫ sibimet supponerentur nullatenus in duplicato terre spacio concluderentur. Dicet iudeus si non possum eos defendere immortales saltem mortales concedā ergo si morituros eos esse cōcedit volo. Dicat illa resurrectio vtrum erit eis ad penam an ad coronam. Respondet iudeus ꝙ ad gloriā et honorē illa resurrectio erit vt vncti gloriam et regnū conspiciant et perfectā corporis et cordis habeant leticiam. Dicant ergo iudei quid interim sentiant de statu honorum donec resurgant scilicet vtrum in penis an inquiete vsqꝫ ad resurrectionis temp⁹ permaneant. Respondet certissimuꝫ est eos esse cuꝫ deo beatitudine perfrui. Si ergo vt asserunt ita est resurrectio illa potius ad penam q̄ꝫ ad coronam futura est. cum em̄ nūc eterne vite munere glorientur cur iterum in corporum argastulis retrudentur nisi vt fame siti vigilijs et varijs atqꝫ innumeris denuo cruciatibus agitentur. quin insuper secundum eorum sententiam secunde mortis timorem et penam sustinebunt his oīb⁹ satis cuilibet pꝫ resurrectionem illaꝫ magis ill⁹ ad dedecus q̄ꝫ ad honorē et gloriam fieri. Respōdet iudeus quia et si nūc in quiete

et delicijs pmanent de quibus ad corporū sint redituri angustias. cum tanta eis exultatio erit vncti pñtiam cernere et eius regno exultare hierosolimis vt oliȝ habitare in teplo veteri ritu sacrificare vt et corporū pena sit eis nulla et quā modo habēt requies habeatur postea p minima. Sed hoc qꝫ dicūt a veritatis exhorbitat semita nullus em̄ presentis mundi honor et gloria eterne vite quieti et delicijs compatione cōuenit aliqua. qr nec vno momento quisqꝫ huius mundi poterit sine labore et pena vti delicijs. Illiꝰ āt beate vite gloria nulla intercedēte molestia permanet perpes et continua pcipue cū cōtestentur doctores oēm huius mundi honorem et gloriā idē esse ad illius vite dilicias quod est vnuȝ ad. lx. Patet insuper cuilibet nisi totius rationis sit expers incōparabilit magis esse gaudium cernere deum qꝫ talem qualem ipsi dicunt vnctum qui futurus sit homo tm̄. Dicat ergo iudeus quid finaliter de resurrectione suorū mortuoruȝ sentit. Vere eorum credulitas est et fidei certitudo qꝫ resuscitandi pfecto comedendi etiā et bibēdi siue generandi et naturā et vsum sint habituri et post mille annorum transacta curricula imperpetue beatitudinis et immortalitatis regnum sine aliqua morte transferēdi. Sȝ hoc stare nō potest quia si immortales concedit ad pristinū inconueniens redit ifra mille etem̄ annos intantū multitudo ppagabitur coꝝ vt nullo modo intra terre cōdudi valeant ambitum. multo igitur minꝰ ad incolendos agros vllum sup erit spaciū Insuper et illud quod supradiximus est in questiōe. qꝫ patriarche pphete et omnes iusti q̄ iam fulgebāt in gloria nouis denuo penis subdantur reducti ad corpora. Item aliud omne em̄ quod comedit et bibit et gnit delectatur etiam ac tristatur pculdubio ex quatuor elementis compositū nō dubitat Quō autē qđ ex his componitur et passionibꝰ pdictis affiat cum eisdē affectionibꝰ sine mutatione in regnum illud transferet. Sed vt omnia cōcedamus quid nam de his sūt dicturi qui adueniente vncto et post sunt nasc ituri morituros ne afferent vel nō: Rn̄det iudeus qꝫ morientur in xpi regni fine Quid igit facient parentes coꝝ in morte ipoꝝ. melius nanqꝫ illis foret nō resurgere qꝫ tantuȝ dolorem ex eorum morte sustinere. Dicet iudeus pcedamus ergo eos non esse morituros sed hoc stare non potest qr tunc mētiret scriptura qua dicit Dauid in psalmo. Quis est homo qui viuet et non videbit mortem. Vndiqꝫ igit si ppendunt iudei eis semite rationis et diffugij sunt clause. qꝫ nullatenꝰ eo modo quo dicunt fieri possit mortuoꝝ resurrectio ergo tanqꝫ fatua positio relinquat credulitas iudaica qꝫ sui mortui sint resurrecturi vt iterum terram incolant.

De residuis fatuitatibus iudeoꝝ.

Dicunt etiam iudei multa vana contra deum. dicit rabi sadue Quid est illud quod nō fuit reuelatū Jacob. cum tn̄ esset ppheta. Respōdet qꝫ ioseph filius eius non erat mortuus et qꝫ fratres sui vēdiderāt eū. et dicit qꝫ ratio est quia in hora venditionis eiusdem querebant frēs eius aladina. i. maledictione. pro quocunqꝫ illō reuelante et similiter aladina non potest poni nisi adminus sint decem hoīes. et qr ipsi non erant nisi nouē cōmiscuerunt in pdicta aladina deū secū vt essent decem. et ideo dicunt qꝫ deꝰ nō esset ausus reuelare Jacob. Itē dicunt in sabba in ca. qđ incipit rabi aqba qꝫ qn̄ moyses ascēdit in montē qꝫ inuenit deū in manibꝰ tenentē rotulū legis et faciebat coronas literis et moyses nihil dixit. Et dixit ei deus quare me nō salutas. Rn̄dit ipse quō dn̄e est seruus qui debeat salutare dn̄m suum. Et dixit ei deus. veruȝ dicis. verūtamen ex quo venisti adiuua me. Item dicit in predicto ca. qꝫ in die iudicij dicit dominus ysaac. tui filij peccauerunt. volo condēnare eos. Et rn̄debit ysaac. Dn̄e etiā sunt filij tui. qr tu scripsisti in lege tua. filiꝰ meus primogenitꝰ israel. Ego volo qꝫ veniamus ad cōputum videamꝰ quāta est vita hoīs lxx. āni. amoue. xx. in quibꝰ adhuc nō est hō in etate in qua debeat sibi imputari peccatū remanent. l. tolle medietatem temporis scilicet tempus noctis in quo homines dormiunt et remanent. xxv. remoue medietatem tēporis que expenduntur in faciendo orationeȝ et i comedēdo et bibēdo et remanēt. xij. āni cū dimidio. hos. xij. ānos cū dimidio diuidamꝰ inter me et te et faciamꝰ illos liberos a pena. ecce magna vanitas ac si deꝰ nesciret pdictū cōputum ante qꝫ ysaac ostēderet sibi.

Item dicit in rabba mestiba in capitulo qd incipit cohel q in illo tempore quo fuit ordinatum thalmuth q die quadā deus stabat in magna disputatione cū illis qui sunt in studio celi sup certum casuz lepre. vtrū scz homo i quo illa accidit debeat iudicari mūdus vel nō et de⁹ dicebat q sic et illi de studio tenebant q nō. Et dixerunt. qs examinabit et ꝯcordarunt q fieret ad examen vnius doctoris cuius nomen erat raba fili⁹ nahami. et illa hora in vno puncto fuit rapta aīa illius a corpe suo et dedit sniaz sicut deus. Item querūt in abodazora. ca. i. in quo deus se intromittit p totam diē et respondēt Tribus primis horis studet in lege. et trib⁹ horis secundis docet pueros qui mortui sūt parui. tribus alijs studet ad iudicandū totū mundū. Et qn vidit q est dignus punitōe surgit a throno iudicij et sedet in throno pietatis. trib⁹ vero vltimis horis sedet et ludit et ridet cum leuiathan. Item querūt vlteri⁹ ca que diximus fiunt de die quid ergo facit de nocte. Rn̄dent q de nocte equitat super vnū cherubin velocissimū et visitat decem et viij. mille mundos quos creauit. Item querunt vlterius ante q crearet mundū quid faciebat deus. Rn̄dent q ibat creando mundos et destruendo illos. Itē dicūt in raba bachera in ca. bam mober et bacosma ꝑparatus est deus ad faciendū cōuiuium iustis de carne leuiathan. et quid dabit eis ad bibendum. vinū qd stat cōseruatum in vuis suis a principio mūdi vsq ad illam horam Item dicūt in cāhedrin in. ca. qd incipit cahedine mamoner q tres fuerūt qui peccauerunt in luxuria cuz fuerunt in archa noe scz canis coruus et chaz. et ideo omnes tres fuerunt condemnati. Canis fuit condemnat⁹ in hoc q ligatur cum femella. Coru⁹ in hoc q emittit semen per os. Cham in hoc q maledixit euz noe. Item dicitur in nida in ca. qd incipit hamapolem q interim q creatura est in ventre mrīs hab3 quandam candelam sup caput suuz cum qua videt ab vna pte mūdi vsq ad alterā et sic totā legez et omnes scīas. et in hora qua exit de ventre venit angelus et dat ei vnū ictum in ore et facit q tradat obliuioni quicquid sciebat. Itē dicit in eodem li. iij. c. qd incipit aysay et in barabot in ca. qd incipit harroe q og rex basan quē conquestauit moyses ante q moreretur fuit in tpe diluuij reseruatus hoc est magnū mendaciū ꝑpter duo. Primo qz a diluuio vsq ad tempus in quo ꝯquestauit moyses ꝑdictuz og fuerunt noningenta anni. Scdo quia est cōtra textum sacre scripture vbi ponitur q solum noe et filij sui cuz vxorib⁹ eorum fuerunt reseruati. Item dicūt in hulim in ca. qd incipit helūterohos q vnus leo est i montaua vlam q est ita magnus q hab3 ix. cubitos ab vna aure vsq ad alteraz. et dicit rabi iotef q sunt. xv. cubiti et dicunt ibi q semel quesiuit ipator rabi a osua et dixit ei quid excellentie est deo q cōparat cū scriptura leoni cum equus vn⁹ sit sufficiens ad occidendū leonez. Respondit rabi osua scz an leoni cōpatur dico tibi q leoni de vlam et dixit ei imperator multum vellem videre eum et illa hora rogauit rabi osua deū et extraxit eū a montana illa et venit vers⁹ romā et qn venit in distantia trecentaꝝ leucarū dedit vnum rugitū. et omnes mulieres q erāt pregnantes in roma abortauerunt et muri ciuitatis ceciderunt. et quando appropinquit amplius per. c. leucas sic q distabat. cc. leucis a ciuitate romana dedit alterum rugitum. et illa hora ceciderunt oēs dentes omniuz existentiū in roma et imperator cecidit a throno suo in terram. et dixit rabi osue fac orōnem deo vt redeat ad locum suū et illa hora reuersus est. Item dicunt in rabacam in ca. quod icipit hamober et bacesma dicit Raba. Ego vidi vnam ranam que erat ita magna sicut vna villa. lx. domorū. et venit vnus coluber et degluti uit illum colubruz: et deinde volauit et sedit super vnum ramū vnius arboris et dicit rabpapa si nō accidisset mihi ita fuisse nō crediderā. Itē dicit ibi raba. Ibamus per mare et ambulabat nauis super caudā vnius piscis et ambulauit super eam tribus diebus et tribus noctibus nec pl⁹ nec min⁹ et piscis ibat ꝯtra orietē nauis vero ꝯtra occidentē et qd cogitas q nauis nō ibat velociter iterroga rabdemi et dicet tibi inquantū vnus homo posset calefieri ambulabat. xl. leucas. et qn fuimus ꝓpe terrā vidimus homines ꝓijcientes sagittas cum balistis et veloci⁹ ibat nauis q ille sagitte Itē dicit rabi seler iuimus in vna naui et vidimus vnam auem que erat in aqua maris et ibat sibi aqua vsq ad collum. et ego volui descendere ibidez ad balneandū

cogitando ꝙ non esset aqua multũ ꝓfunda et audiui vnam reuelationem que dixit. Caue tibi ne descendas quia. vij. anni sunt ꝙ cecidit ibi vnum manbriũ et adhuc nonduȝ accessit ad terram. Et dicit rabi cabanna ꝙ auis ille vocatᷣ cin. Item dicit raba. dixit mihi vnus macelarius. veni ostendaȝ tibi vbi osculantur terra et celum. iui cum eo et posui tabargiũ meum super vnam fenestrã celi et separaui me vt facereȝ orationẽ et quando veni ad locum nõ inueni tabargiũ meuȝ. et dixi videtᷣ mihi ꝙ latrones ambulant in celo. et respondit mihi ille hõ non est nisi rota celi que mouetur. sed venies huc cras ista hora et inuenies . et ego veni et iueni tabargium meũ. Et declarat rabi Salomon non cogitetis ꝙ deduxit eum ad finem mũdi qꝛ quingenti anni sunt itineris sed duxit eũ ad vnum monteȝ altissimũ intantũ ꝙ poterat tangere celuȝ. Hec et similes fatuitates et vanitates tenent ceci iudei in suo thalmuth vt allegat Hieronimus de sancta fide tractatu ij. sui libri. Plura alia turpissima que in eorum thalmuth cõtinentᷣ indignum duxi literis explicare. Sed et alia mendacissima et fatuissima innumera eorũdẽ ptrãsiui his paucis enarratis ne librũ nugarũ fabulis implerem. Predictum librũ thalmuth inquo tot errores tot mendacia tot turpissima et fatuissima continentᷣ affirmant iudei esse doctrinam et aliam legẽ datã a deo moysi. verbo: que pcepto duorum rabinorũ quorum vnus dicebatur rabina et alius rabasse fuit posita in scriptis super. cccc. annis post passionem xp̄i cuius textus excedit in volumine totam sacrã scripturã quasi indecies tm̄ exceptis glosis ãtiquis et modernis quas fecerunt sup ipsum in quibus textu et glosis innouauerunt et receperunt mandata et obseruantias et cerimonias et que nunꝙ in lege moysi fuerunt nominata per que ipsi reguntur vsqȝ in hodiernũ diem. Et nõ minꝰ pdicti ordinatores thalmuth vt bene fũdarent suos errores pceperunt in diuersis locis ꝙ oia per ipsos ordiata in pdicto thalmuth habeãt tãtã efficatiã sicut ordinata per deũ in lege moysi et imposuerunt penaȝ mortis cuicunqȝ neganti aliquid de pdictis per eos scriptis non ponentes tamforte penã negan ti verba legis . et adhuc in noie voluerũt dare excellẽtiã suo libro vocãtes eũ thalmuth qꝺ sonat doctrina. et sacrã scripturaȝ biblie vocãt mira quod sonat tm̄ sicut lectura.

De fatua expectatione iudeorum circa aduentum messie.

Sextus passus est de fatua expectatione iudeorum circa aduẽtũ messie que fatuitas tripliciter ostenditur. Primo diuisione. Scđo temporis determinatione. Tercio exempli manifestatione. Circa primũ notãdũ ꝙ iudei excecati et obnubilati circa aduentum messie sunt diuersi qꝛ quidam eorum sic sunt in sua excecatione obdurati ꝙ nec volunt inquirere de peccato ꝓ quo sunt in hac diuturna captiuitate nec etiam ipsius captiuitatis terminũ inquirere curant. et ideo quasi fatui dicunt vtrũqȝ eis ignotum. Similes infirmo qui intm̄ incurrit sue sanatõis desperationem ꝙ nõ curat de cognitione sue infirmitatis nec etiam de curatione quod est magna fatuitas. Affirmãt ergo isti duo primum ꝙ pctm̄ pro quo sunt in hac captiuitate est ignotũ. Secõm ꝙ terminus sue redemptionis est etiã ignotus et licet verum sit quo ad eos vtrunqȝ tm̄ nobis notum est vt pȝ supra libro primo in aptiõe. xij. thesauroꝝ sed talis ignorãtia fatua est nec eos excusat cum sit non solum crassa sed affectata. Alij sunt qui non curant inqrere certum peccatum pro quo in hac captiuitate detenti sunt vel si curant hoc attribuunt peccatis antiquis. vt puta peccato vituli in deserto fabricati vel peccatis modernis que non sunt cõmunia toti eorũ cõmunitati sed singularia quorum vtrunqȝ ostensum ẽ falsum vt supra dictum est et satis claret ꝙ hec diuisio iudicij eorum ostendit eos non solum cecos sed vero iudicio rationis carentes Secundo ostendit fatuitatem iudeorum tẽporis determinatio diuersa quorum vnus terminus fuit determinatus per rabi yoce: in libro caderholam. iste posuit numerum ebdomadarum. Danielis de quo nullus dubitat iam transisse. Alius terminus fuit positus per rabi aquiba qui secutus est aliquo modo computationem predictam et sic credebat messiam venturum in destructione templi secundi. Et ideo secutus est quendam fatuum nomine bencozba

qui illo tempe dixit se esse messiam quē fa-
tuum secuta est maxima multitudo iudeoꝝ
post xlviij. annos a destructōne templi scōi
et hierusalem per romanos. et cōgregati sūt
in quadā ciuitate noīe biter et rebellauerūt
cum ṗdicto falso messia contra romanū im
perium ꝓpter quod Adrianus cesar trāsfre
tauit et obsedit eos cum suo falso messia et
capta ciuitate omnes interfecit cum suo mes
sia vt patet in lib. qui dicitur demaymdi q̄
incipit hislosapaquin. et in glo. trenorū hie
remie sup illud verbo tren̄. ij. dissipauit do-
minus etc̄. Fuit alius vt ibidem habetur q̄
dicitur de domo helie qui posuit expsse de
ordine mundi ꝙ per sex milia annorum de-
bebat mūdus durare diuidens per duo mi
lia in tres ptes sicut patuit supra li. i. thesau-
ro primo. et assignauit tp̄s messie in. iij. bi-
nario ꝙ scōm hebreoꝝ cōputationem patet
transisse initium illius temporis qꝛ vsqꝫ ad
p̄ntem annū scōm eos a creatione mūdi flu
xerunt quinqꝫ milia. cc. xx. āni. et sic secūduꝫ
istos aduentus xp̄i transiuit in p̄teritus mil-
le. cc. xx. annis. et isti tres supradicti fuerunt
principales de numero eoꝝ qui dicūtur cha
naym. Post istos fuit quartus et vn⁹ de ma
ioribus eoꝝ qui dicuntur emoraym qui vo
cabatur rab: qui determinauit in; libro cabe
drin in deleth ꝙ omēs termini assignati de
aduentu messie iam transiuerant in p̄terituꝫ
et ꝙ non pēdebat redēptio nisi in ipa pnia:
hec ille. Hec quidē determinatio verissima
est si sane intelligatur. Nā terminus assigna
tus in ꝓphetis iam transiuit in p̄teritum vt
patuit libro primo in quo termino xp̄s iam
venit et non pendet redemptio nisi in penitē
tia qꝛ quicunqꝫ eoꝝ penitentiā egerint statꝫ
habebunt messiam ꝙ habemus per rei eui-
dentiā licet iste rabi nō intellexit ita recte ver
ba per seipsum ꝓlata habemus tn̄ ex hoc ꝙ
oēs termini assignati de aduentu messie iā
transierant in p̄teritum. Fuit quintus hui⁹
coutempaneus qui considerans ꝙ oēs ter-
mini de aduentu messie iam transiuerant ꝓ
ut dixerat socius suus voluit p̄cludere viaꝫ
inuestigandi hmōi terminos ne p hoc aliq̄
auisarētur de veritate Et ideo dixit ve aīab⁹
cōputantib⁹ terminos scꝫ aduent⁹ messie p
hoc volēs desinare ꝙ esset petm̄ inq̄rere vel
inuestigare de hmōi termio nō reddēs ad h̄
aliquā rōneꝫ nec auctoritatē. cui⁹ malicia et

fatuitas manifesta est. qꝛ nullus fuit famo
sus scriptor vl' glosator inter eos qui de hoc
solēniter non inquireret. Post hūc fuit sexꝰ
in asia de his qui dicunt̄ gaoni. qui dicebat̄
Rabi cahadias qui in libro quē cōposuit
quem vocauit librum de credendis conat⁹
est ꝓbare ex dictis ꝓphetaꝝ ꝙ messias non
dum venerat et determino diligenter inq̄res
conclusit certum temp⁹ quod iam transiuit
in p̄teritum per. xl. annos et vltra vt pꝫ aspi
cienti p̄dictum librum. Septimus fuit rabi
moysen de egypto qui tante auctoritatis fu
it inter eos vt a maiori pte iudeorū prouer-
bialiter dicatur ꝙ a moyse legislatore vsqꝫ
ad moysē egyptiū nō surrexit sicut iste moy-
ses Iste licet in suo deutr. libro de iudicib⁹.
titu. de regibus determinet ꝙ null⁹ debet cō
putare terminos aduentus messie sequens
supradictam quintā opinionē. tn̄ ipsemet in
quadā epistola quā misit iudeis qui erant
in affrica scripsit ꝙ habebat ex certissima tra
ditione antiquoruꝫ ꝙ ꝓpheta futurus erat
in israhel et ꝙ messias debebat venire et re-
dimere israhel in anno a creatiōe mūdi quar
tomillenario octingentesimo septuagesimo
quarto. et pꝫ sicut supradictū est scōm cōpu
tationeꝫ iudeoꝝ ꝙ p̄ns ān⁹ dn̄i. M. cccc. lxi.
est quinqꝫ millenus. cc. xxi. et sic terminus p
eum assignatus iam transiuit in p̄teritū per
cc. lviij. annos. Predictam ꝯputationem fū
dauit in quadaꝫ auctoritate Numeri. xxiij.
vbi scōm translationem nostrā sic habet̄ te-
poribus suis dicet̄ iacob israheli quid opa-
tus sit deus quod verbū ex traditione suoꝝ
antiquorum sic exponit ꝙ quātum tempus
fluxerat a creatione mūdi scōm ꝯputatiōeꝫ
hebreoꝝ vsqꝫ ad tempus in quo balaan ista
verba dixit tm̄ tempus precise fluere habe-
bat a tempore istius dicti balaan vsqꝫ ad tē
pus in quo ꝓpheta messias futurus erat in
israhel. Octauus post hunc fuit rabi moysē
gerunden̄. qui fuit magne auctoritatis inter
eos qui scribens supra penthateucū in ꝓhe
miali parte determinauit cum magna solen
nitate ꝙ messias erat venturus certissime in
anno a creatione mundi. quintomillenario
centesimo. viij. cū quo cōcordauit magister
Salomon barchinen̄. in li. migala a mega
la de quo fuit dictum supra lib. i. Non⁹ fuit
rabi leui bentorson vulgariter dictus magr
leo de bonalas de ꝓuincia ꝓuincie qui in ꝙ

positione sua sup͂ dam reddens deo gratias ꝙ sibi reuelauerat terminum supradictū in anno predicto scꝫ quintomillenario centesimodecimooctauo scd͂m cōputationē iudeorum concordans cū p̄dicto moyse gerūdeñ: quorum terminus satis pꝫ ꝙ iam transiuit in preteritū per.c.xxiij.annos scd͂m cōputationē eorum in anno p̄n̄ti supradicto. Fuerunt etiam alij duo iudei periti vnus in ciuitate abuleñ. alius in villa que dicitur ayllō. de quibus dicetur infra ꝯsideratione.x.mirabili.x. Isti assignauerunt terminū anno a creatione mūdi quintomillenarioquinquagesimoquinto scd͂m eorum cōputationem. Qui quidem annus concurrit cū anno dn̄i. M.cc.xcv. Ex quibus oībus manifeste colligitur fatuitas et falsitas iudeorum in determinatione anni aduentus sui messie. cuꝫ omnes sui termini iam transierint in p̄teritū vt clare visum est. Signū autem fatuitatis et mentis incomposite est nunꝙ in vno consistere sed de alio in aliud mutari. Unde secūdū Senecā primū argumentū mētis cōposite est posse consistere secūqꝫ morari. Iudei ergo qui vsqꝫ nunc consistere in vno nō potuerunt termino. Uerisimile est ꝙ quotidie fatuizando nouos fingent terminos p̄dicti aduentus. Tercio ꝓbatur eoruꝫ fatuitas in aduentu messie quem sperant exēplī manifestatione. Unde narrat cesarius ꝙ clericus quidā filiā cuiusdā iudei īpregnauit in ciuitate lemoniceñ. timens aūt ille offensaꝫ parentū puelle accepit arundinē nocte ꝓpe parieteꝫ camere in qua parentes puelle dormiebant veniens et per foramen summitatē vnam arūdinis intromittens et per aliā insufflans sic est locutus. O iusti et deo dilecti vocans eos nominib⁹ suis ꝓprijs gaudete. q: filia vestra concepit messiā virgo permanens. vir expgefactus querit ab vxore si vocem illam audisset qua negante orauerunt vt iterum audire possent. clericus eos loquētes audiens sicut prius iterum est locut⁹. Illi ergo exultantes et post repetitionem facti certiores vix diē expectauerūt ventreqꝫ puelle aliquantulū iam intumescere cernētes ab ea quesierunt vnde concepisset. Illa vero sicē coacta fuerat a clerico r̄ndit si cōcepi nescio s̄ scio quia virū nunꝙ cognoui et virgo sum. At illis ergo nō se capientib⁹ pro gaudio p̄ castella et ciuitates diuulgatū est ꝙ illa pa-ritura esset messiaꝫ. Quid plura affuit hora pariendi et iudeis in numeris cum gaudio magno expectantibus natiuitatē pepit misera illa nō messiam sed filiā cū multis doloribus et gemitib⁹ et clamorib⁹ quo cognito iudei cōfusi sunt supra modū ex quibus vn⁹ infantulā accipiēs per pedes alliat ad parietem. Ecce confirmatio per exemplū fatuitatis iudeoꝝ in expectatione messie.

De iudeoꝝ expulsionibus vbi quatuor principales expulsiones notantur.

Una consideratio est de iudeoꝝ expulsionibus et sua magna ignominia. nō est mirandū si gens que taꝫ graue cōmisit delictū quale nunꝙ fuit nec erit ꝑpetratū ab angelis nec ab homine graues sustineāt penas. et q̄ꝺ scellus poterit cōparari morte filij dei merito dauid ꝓpheta ꝯuit suā penā dicens. expelle eos qm̄ irritauerunt te dn̄e. In p̄n̄ti ergo ꝯsideratiōe. iiij. iudeoꝝ expulsiones exprimentur post mortem saluatoris. quaꝝ prima fuit a terra sancta. secunda a francia. tercia ab anglia. quarta vero ab hyspania.

Prima expulsio fuit a terra sācta vbi quatuor puncta aguntur.

Prima iudeorum expulsio a terra sancta fuit. Pro cuius declaratōne quatuor erunt puncta attendēda sic notat Johannes saliberieñ. in suo policrate li.ij.c. q̄ optime hanc materiā explicauit. Primus erit de signis que precesserūt exidium hierosolymitanum nouissimū. Secundus de calamitate obsessorū et quis fuerit finis obstinate malicie et que pietatis tyti. Terci⁹ punctus erit de muliere que vrgente fama comedit filium suum. Quart⁹ erit de numero captiuorum et occisorum et peremptoꝝ fame. et quomodo christus seruauit suos sub ea tempestate.

Primus pūctus est de signis que precesserunt exidium hierosolymitanum.

Circa primum punctuꝫ vetus refert hystoria sic dicta ꝙ est auctor eius incertus et vetera refert ꝙ immunē-

te hierosolimorum excidio. eclipsis lune ꝑ
xij. noctes continuas etiam in remotissimis
locis ꝓtractata est forte signans iudaice ꝑfi/
die superstitiosi erroris euersionē que xpo ꝑ
p̄dicationem apostolicam mūdo illucescēte
rectissime cōtigit: Scriptum est enī stult⁹ mu
tatur vt luna sapiens vero cuꝫ sole ꝑmanet
Alia quoqꝫ ꝙ̄plurima diuino super incre/
dulos imminente iudicio acciderunt. que si
per singula ꝓut ab auctoribus digesta sunt
cepero enarrare vel sola hec ꝓpriū temp⁹ de
siderabunt et ociū. pauca tamen autore Jo/
sepho cōpendioso sermone ꝑcurrā̄t eo ꝙ ad
roborandam fidem nostram ꝓficiunt et ad
retinendam obstinatā̄ perfidiā̄ iudeorū. xl.
nanqꝫ post admissum piaculū continu⁹ pro
tracta annis impiorum pena differtur. In q̄
bus et apostoli omnes p̄cipue tū̄ iacob⁹ fra
ter dn̄i dictus hierosolimis eps cōstitut⁹ in
desinenter populū commissi impietatis et
feralis animi de scelere commonebat si forte
possent ꝯmissi penitudinem gerere. si possēt
flere pro scelere et vltrices penarū flamas la
chrymarum vbertate restringere. Ostēdebat
eis nanqꝫ deus per suam patientiam. ꝙ ip
sorum quereret penitentiā̄ quia nō vult de⁹.
tantum mortem peccatoris sed ꝙ conuertat
et viuat. Molire autem adhuc eorum duri/
tiam nitebatur diuina maiestas signis et ꝓ
digijs celitus datis terroresqꝫ simul mina/
cem dexteram ostendendo potius ꝙ̄ inferē
do de quibus supradicti hystoriographi fi/
des vt in certis etiam in hoc sufficiens erat.
Relegamus ergo quid in sexto hystoriaruꝫ
suarum libro de his ipse signauerit ioseph⁹
Sed infelicem inquit plebem. ceteruꝫ quidē
hō homines et deceptores falsa fatícinan/
tes suadebant et euidentibus signis et iudi
cijs iracundie et indignationis diuine non
crederent. quibus aperte futurum et vrbis
et gentis presagabatur excidium. Sed velut
afflati et amentes et qui neqꝫ oculos neqꝫ a
nimas in se haberent spernebant. O omnia
qꝫ celitus nunciabantur. Etenī stella presul/
gens gladio per omnia similis imminere desu
per ciuitati et cometes Preterea exicialibus
flamis visa est ardere ꝑ totū annum Sed et
ante excidij tp̄s ac bellicum populi diem cū
ad dieꝫ festum conuenirent. viij. die mensis
xantichi qui est aprilis noctis tēpore hora
nona tantus luminis fulgor arā̄ templūqꝫ

circumdedit vt putarent omnes diem claris/
simum factum et permansit spacio dimidie
hore quod impitis quidem et ignaris ꝓspe
rum videbatur. Sed legisꝑitos et ꝓbos qꝫ
doctores non latuit exiciale portentum. In
eadeꝫ quoqꝫ festiuitate vitula sacrificijs ad
mota et aris assistentes inter ipsas ministro
rum manus enixa est agnā̄. sed et ianua in/
terioris edis que respiciebat ad orientem cū
esset ere solido induta ac ꝑinde immensi pō
deris qui vix. xx. viris sūmo conatu impel/
lentibus clauderetur ferreisqꝫ seris et vecti/
bus munita. ac pessulis in altum dimissis
teneretur obstricta repente hora noctis sexta
prima et. xx. die mensis apparuit sponte pa
tefacta. Sed et trā̄sacto die. vi. post aliquot
dies prima. et. xx. die mensis arthemesij q̄
apud nos maius vocatur prodigiosus ap/
paruit visus fidem pene excedēs quod vere
falsum putaretur nisi oculorum fides cōfir/
masset malorum consecuta ꝑnicies Etenim
prope solis occasum visi sunt currus et qua
drige in omni regione per aerem et armato/
rum cohortes misceri nubibus et vrbes cir/
cūdari agminibus improuisis in alio: Itē
die festo qui penthecostes appellatur noctu
sacerdotes ingressi templum ad ministeria
ex more complenda. Primo quidem mot⁹
quosdam strepidus qui senserunt tum sub/
ditos voces deinde audiunt dicētes. migre
mus hinc ex sedibus istis Additur his etiā̄
aliud terribilius. etenī quidam ananie fili⁹
ihesus nomine vir plebeus et rusticus ante
quartuꝫ belli annū cū ciuitas in pace et abū
dantia perduraret in die festo tabernaculoꝝ
repente clamare cepit vox ab oriēte. vox ab
occidente. vox a. iiij. ventis. vox super hiero
solymā̄ et templum. vox super sponsus et su
per sponsas. vox super populū et indesinen
ter die noctuqꝫ per omnes plateas circuiens
hec clamabat. vsqꝫ quo quideꝫ primiores ex
populo viri velut in fausti presagij indigna
tione cōmoti correptum hominē multis ver
beribus afficiunt. At ille nequaꝙ̄ pro se ali
quid loquens sed nec eos quidem qui circū
steterant deprecans easdem voces pari ob/
stinatione et clamore repetebat. Tunc prin/
cipes intelligentes vt res erat numinis esse
in viro motus ꝑducunt eum ad romanoruꝫ
iudicem. Apud quem flagris ad ossa vsqꝫ
laniatus neqꝫ p̄ces neqꝫ lachrymas fudit.

Sed eandem vocem miserabiliter et cũ quodam eiulatu emittens per singula pene verbera pferebat addens etiam hoc ve. ve. hierosolimis. psequitur et aliud idem hystoriographus maiore gestum miraculo dicens. oraculum quoddam in sacris literis repturz quod per idem tempus virũ designaret ex eorum regione pcessurum qui totius orbis potiretur imperio cuius oraculi psagium. Jtẽ hystoriographus vespasianum suspicat᷑ declarare. Sed vespasianus non alijs q̃ illis solis gentibus qui romano inperio videbã tur subdite dñatus est. Unde iustius ad xp̃z hec responsa referuntur ad quem dixit pater Postula a me et dabo tibi gentes hereditatem tuam et possessionem tuã terminos terre. et cuius per idem tempus per apostolos suos. Jn omnem terrã exiuit sonus eorũ et in fines orbis terre verba eorꝝ.

De calamitate obsessorum et obstinate malicie iudeorꝝ quis fuit finis et que pietas tyti.

E secundo puncto. s. quanta fuerit calamitas obsessorum et obstinate malicie quis fuerit finis et que pietas tyti psequitur idem doctor dicens. at ne tot et tanta mediocris plage aut pfunctorie idignatõis dei aduers᷒ ipotẽtiã iudeorꝝ videant᷑ pcessisse iudicia calamitatẽ itollerabilẽ excidiũ irreparabilie rep̃bate et excecate gẽtis iauditã et cũctis sc̃lis icognitã futuratẽ succint᷒ smo pcurrat quãtis ĝ mal' tũc vniuersa mulctata sit vt quẽ ipa iudeorꝝ terra bello fame igni cedibusq̃ vastata sit q̃nta pplorꝝ milia pr̃es siml' cũ piugib᷒ ac puulis liberis absq̃ numero et absq̃ discretõe trucidati sit q̃ ẽt aduersarꝝ vrbiũ obsidiones s; et ipi᷒ magnifice et famosiciss̃e ciuitatis hierl'm q̃nta vastitas et q̃nta fuerit diuersorꝝ mortuorꝝ strages q̃s p hec singl'a bellorꝝ extiterit mod᷒. et vt fm id q̃d ppħe dixerãt abbominatio dsolatõis i ipo quodãmõ dei famosissimo collata sit tẽplo vtq̃ ad vlti. cũcta deppl'ata sit et psũpserit flama Si q̃s pleni᷒ noscere vult legat hystoriã iosephi. nos vo ex his tñ ea q̃ ad explanatõez suscepti opis sufficiũt assumem᷒ Jn q̃b᷒ refert q̃ ex oi iudea ppl'i i die solenni pasche hierosolimã velut exitiali q̃dam manu cogẽte puenerãt. quos trecies cẽtena milia dr̃ hoĩm fuisse. Justo. s. iudicio dei h̃ tpe h̃ vltõis electio vt q̃ i dieb᷒ pasche saluatorẽ suũ et saluatorẽ xp̃m deũ cruētis manib᷒ et sacrilegis vocib᷒ violarũt in ipis diebus velut in i vnũ carcerẽ oẽs mltitudo pclusa feralis pena exitũ q̃d merebat᷑ acciperet. p̃tereo sane q̃ i eos vl' gladij cede vl' alijs belli machinis collata sit explicare ea tm̃mõ q̃ dira famis exitio ptulerũt supdicti hystoriographi smonib᷒ pphaui quo legẽtes h̃ itelligãt quãtũ piaculũ sit audere aliq̃d i xp̃m et q̃ grauib᷒ ausa supplicijs expiet᷑ Age ita q̃s. v. iosephi hystoriarꝝ liber ponat᷑ i medio Ex q̃ oẽs eorꝝ luctuosa tragedia pnoscat᷑ diuitib᷒ ãt pmanere inq̃t apd pñẽ vnũ atq̃ idẽ erat Si. n. i vrbe pmãsiss; facultatũ suarꝝ cãcimie obiecto q̃si de trãsfugiẽdo cogitarent pimebãt᷑ Necessitas vo famis facinorosorꝝ extollebat arrogãtiã et vtrũq̃ sil' inedia cũ temeritate crescebat. publice q̃dẽ frumẽtum nusq̃ oino erat. Sz irruẽtes vrbis p̃dones pscrutabãt᷑ domos et si q̃d iuenisset tãq̃ de his q̃ fefellerãt penas sumebãt. Si vo nõ iuenisset nihilomin᷒ tãq̃ eos q̃ occulti᷒ et diligẽt᷒ absc̃oderãt et cruciabãt. Judiciũ vo h̃rĩ ab eis pabula capiebãt hoc ipso q̃ adhuc viuerẽt et subsistere corpib᷒ videbãt᷑ p̃fecto tãq̃ q̃ iã interijsset nisi absc̃oditos vspiã tegerẽt cibos. Si quos sane tabescẽtes macie vidisset hos cũ venia p̃teribãt supfluum putãtes pimere q̃s paulopost assumeret fames Multi tñ in occultis oĩ cẽsu suo mercati sũt vnũ metrũ. Si diuites frumẽti ordij si iferiores fuerũt et pcludẽtes se in iferiorib᷒ q̃busq̃ penetralib᷒ dom᷒ nõnulli nec in panes pfectas fruges edebãt. alij vo i q̃tũ vl' necessitas vl' met᷒ pmitteret ex quo q̃bãt et mensã q̃dã null᷒ expectabat appom h̃ ex ipso semie mixto igni rapiẽtis ppria velut furtiua deuorabãt et erat ifelicis illi᷒ cibi spectaculũ miserabile cũ validiores. v. iuẽta diriperẽt. Jmbecillioib᷒ vo nihil p̃ter luctũ supess; ac lachrymas et oiu; acerbitates rerꝝ superaret fames nihil tñ ita subruit atq̃ subuertit sic̃ verecũdia. Quid. n. saluis reb᷒ pudore dignũ ẽ id i hac necessitate ptẽnit᷑ Deniq̃ et vxores de virorꝝ manib᷒ et filij de parẽtiu; et q̃d ẽ infelici᷒ mr̃es cibos de puulorꝝ manib᷒ atq̃ ore rapiebãt et cũ dulcissimi liberi i manib᷒ atq̃ añ hora positi tabescerẽt exigua vite subsidia a dẽtib᷒ ipis eximere nemo p̃cebat. Uerũ ne ipos q̃dẽ infelices et p exiguos sumẽtes latebãt cibos. s; ptinuo aderat p̃donũ q̃s et stati vt clausas cuiusq̃ pphẽdisset fores madiacũ credebat h̃ eẽ q̃ intrisec᷒ positi ederẽt et repẽte dissipatis forib᷒ p̃capites

irruebāt atꝫ ab ipis vt ita dicā faucibꝰ expri-
mētes Si qd forte ĩsũptũ iā fuerat reuoca-
bāt. ferebanť senes si cibũ vēdicaret tētasset
Sparcis etiā crinibꝰ mulieres trahebanť oc
cultare nitentes si qd forte dephensũ fuisset
in manibꝰ nulla senibꝰ reuerētia nulla erga
puulos miseratio. Sꝫ in exiguo panis fra-
gmento puulos ĩherētes et ex ipo cui ĩhese-
rāt suspēsos elidebāt in terrā. In eũ vero q
raptores cibo ꝑuenisset assũpto crudeliꝰ se-
uiebāt. et excogitabāt dira supplicia obturā-
tes ĩfelicibꝰ naturales digestionũ meatus.
Alijs vo ꝑacutas sudes ꝑ eadē ferēda adi-
gentes horresto q egesta sũt referēs. Ad cō-
fectionē pꝰ hec vniꝰ panis aut cibi farine
miseros purgebāt. Nā ipi tortores nō patie-
banť famē. Est.n.tolerabiliꝰ quodāmō si
hec ꝯpulsi inedia facere viderenť. Sꝫ vt vel
ꝑparēt sibi ĩposterũ cibos vl' vt credulitas ex
cratio ꝯualesceret. In his etiā si q forte fur-
tim ꝑ statiões vl' hostiũ ꝓ colligēdis herbis
cupissēt occurrētes eis q se hostiũ manꝰ ef-
fugisse gaudebāt diripiebāt quicqd attule-
rāt. Supplicātibꝰ aũt et terribile sibi quod-
dā nomē dei iuocātibꝰ vt vl' ꝑteꝫ aliquaꝫ q
secũ mortis piculo qsierant idulgerent nihil
prorsꝰ ꝑhebebāt. ſ h' bñficij loco cesserat si cō-
prehēsuꝫ viuũ licuissꝫ euadere. His aũt post
aliquāta adiũgit dicēs. Judeis vo cũ egres-
su vrbis oēs ꝑiter spes excludebanť salutis et
ĩualescēs acerbitas fames domos sil' et fa-
milias genteq́ꝫ vastabāt. ita vt in penetrali
bus strata iacerēt mulierũ puulorũq́ꝫ cada-
uera. ꝑ plateas vo ĩfeliciũ senũ corpa fame
magis q̄ etate ꝯsũpta. Juuenes vo atꝫ ois
etas robustior velut simulachra qdā in vijs
oberrabāt et egressibꝰ corruētes quocũq́ꝫ lo
ci gressũ subripuissꝫ inedia. Sepelire aũt ca
dauera ꝓximorũ nec defũctorũ mltitudo nec
viriũ debilitas ꝑmittebat. sil' et ꝓ sui vite in
certo vnusq́sq́ꝫ verebanť. Deniq́ꝫ aliquāti su
pra eos quos sepeliebāt aias emisere. Mul
ti etiā dũ ꝑsequũtur funera priusq̄ ad sepul
chrũ ꝑuenerenť efflabāt. ſ nec plāctꝰ ex more
defũctis exhibeanť aut luctꝰ. qꝛ hoc sibi totuꝫ
vēdicauerat fames ſ nec ariditas inedie hu
morē cui q̄ reliqrat lachrimarũ. Obsederāt
ciuitatē ꝓfunda silētia et nox plena mortis
cũcta ꝯtexerat. Quibꝰ malis oibꝰ grauiores
soli vigebāt ꝑdones q nec sepulchra qdē di
ripere et expoliare cadauera illicitũ ducebāt ñ
tā ꝑdā petētes q̄ scelꝰ inficie cumulātes et a
ciem gladiorũ suorũ in cadauerũ obtrũcatōe
ꝓbātes. Interdũ etiā in nonnullos adhuc
spirātes mucro examinādꝰ agebanť qd alij
semiuiues cũ viderēt supplices dexteras ꝓ-
tēdebāt. vt in se q̄ꝫ bñficij loco ꝯuerterēt sce
lus. quo scꝫ cruciatibꝰ famis velociꝰ absol-
uerenť. Sꝫ nouo crudelitatis genere necē quē
spōte inferebāt si rogarenť negabāt: cũ tamē
vnusq́sq́ꝫ deficiētiũ cũ gemitu retorqret ocu
los ad tēplũ nō de morte ꝓpria dolēs sꝫ de
ĩpunitate ꝑdonũ quos supstites relinqbāt.
Et primo qdē sũptu publico sepelire mortu
os iusserāt fetoris ĩtolerātia vt vo oēꝫ sum-
ptũ cepit vicere multitudo morietiũ de mu-
ro cadauera ꝑcipitabāt. ac cũ tytꝰ circuiēs ꝑ
uidissꝫ repletas mortuorũ cadaueribꝰ valles
et humani corpis tabo ꝑriaꝫ terrā rigari cũ
ingēti gemitu eleuatis ad celũ manibꝰ deuꝫ
ĩuocat testē hoc sui cā nō ꝓuenire ſ se ista su
stinere inuitũ. Et post aliquāta iterũ quedā
iosephꝰ talia ꝓsequiť nō cũctabor inqt ꝓfer
re qd sentio Arbitror eñi q̄ si etiā aduersus
ĩpios ciues romanorũ paulisꝑ arma cessent
aut hyatu terre aut aq diluuio. aut sodomi-
tanis ignibꝰ et fluminibꝰ celitꝰ tortis suppli
cijs ciuitati depēdissꝫ q multo ĩfaustiorē ill
q hec ꝑpessi sũt. et neqorē virorũ pñteꝫ hanc
ꝑtulisset etatē ꝓ qbꝰ omnis gēs ꝑiter extin-
gui. Sꝫ et in hoc. vi. li. eiusdē talia scribit. et
eorũ inqt q per totā ciuitatē famis ĩedia cor
rũpebanť multitudo ĩnumerabilis erat. quo
rũ nec explicari miseria pōt ꝑ singulas nāq́ꝫ
domos sicubi aliqd sibi fuissꝫ reptum bella
cōtinuo et cedes inť caros ipsosq́ꝫ parētes ac
liberos nascebanť. dũ nō solũ emanibꝰ sed
ex ipis etiā faucibꝰ inuicē cibũ rapere certa-
bāt. Fides aũt nec mortuis erat ſ et ipi cum
spm iā exalarēt ꝑscrutabanť a ꝑdonibꝰ: ve
tui sorte ĩtra gremiũ sibi aliqd resideret. alij
etiā ꝑ mediā hyātes velut rabidi canes huc
atq́ꝫ illuc ferebanť et quasi insania quadam
exagitati in easdē domos sub momēto tpis
iterũ ac sepius irruebāt oia tñ necessitas con
uertebat in cibũ etiā illa q nec mutis qdam
aialibꝰ edere vsus fuit Ad vltimũ nec loris
qdē nec cingulis vl' etiā ipis calciamētis ab
stinuerũt. portarũ q̄ꝫ indumēta detrahētes ꝯ
ficiēdā dentibꝰ ingerebāt. nōnulli et feni ve
teris festucas edebāt. ſ et de quisquilijs col
lectis puissimuꝫ pondus dragmis in qua-
tuor detrahebant.

Quō mulier quedā vrgente fame occidit
et manducauit filiũ.

Tercio puncto salz de maria que vr- gete fame comedit filiū suuz ꝓseqꝫ dicens. Sed quid opus est per hoc pōdus famis illius explicare cū gestum ibi sit facin⁹ qd̄ neqꝫ apud grecos neqꝫ apd̄ barbaros vllus accepit audit⁹ horrendū quidē dictu: auditu vero incredibile. Et quidē libēter tam immane facinus siluissez ne q̄s me crederet mō struosa narrare nisi multos me- morie nostre viros testes cōmissi sceleris habuissem. Porro vero aliq̄d pr̄ie mee prestare me arbitror. si subtraham eoruz verba quoꝝ ꝓtulit facta. Mulier quedaz ex his que vltra iordanis alueum cōmanebāt maria nomiē eleazari filia de vico bethezob. qd̄ interpre- tat̄ domus ysopi genere et facultatib⁹ nobilis cuz cetera multitudine que fluxerat hierosolymis repta cōmunē cū omnib⁹ obsidio- nis casum ferebat. hui⁹ reliquas quidem facultates quas domo in vrbē ꝯuexerat tyrāni inuasere. Si quid vero reliquiarū ex magnis opibus fuerat quib⁹ victum quotidianū ꝑ- tenuem duceret inuētes. p momenta p̄donū satellites rapiebant. p quib⁹ gemēs mulier velut insania iam quadā ex indignacōe fatigabatur. ita vt interdū p̄donibus maledictis et cōuicijs in necē sui instigaret. Verū cuz neqꝫ irritatus quisqꝫ nec miserat⁹ eaz opprimeret. et si quid cibi fuisset forte ab ea quesituz id ab alijs quereret̄. nec iam vsqꝫ repiendi copia fieret. famis aūt dira viscerib⁹ ipsius insisteret ac medullis et ad furorez ꝓurgeret iā inedia fame et ira pessimis vsa cōsultoribus contra ip̄a iaz armatur iura nature. Erat nāqꝫ et ei sub vberibus puul⁹ filius hunc ante oculos ferens. infelicis inquit matris. o infelicior fili in bello fame et direptōne p̄donū cui te reseruabo. Nam et si vita sperari posset et iugo romane seruitutis vrgemur. ꝫ nunc etiam seruitutem ꝑuenit fames: p̄dones vo vterqꝫ in grauiores ꝓurgent. Veni ergo neominate. esto matri cib⁹ predonibus furor. seculi fabula. que sola deerat cladib⁹ iudeorū et cum hec dixisset simul filiū iugulabat. eū deinde igni suppositum torret et mediū q̄p- pe edendo cōsumit. mediuz vero reseruat ob tectum. Et ecce confestim p̄dones irruūt con buste carnis odore cōcepto. minat̄ mortem nisi sine mora cibos quos patos senserāt demonstraret. Tunc illa quidē partem inquit optimam reseruari vobis et cōtinuo que su- per fuerant mēbra detexit infantis. At illos repente ingens horror inuasit et crudeles q̄p uis animi dirupere vox faucib⁹ interclusa est Illa vero truci vultu et ip̄is etiā predonib⁹ truculētior. me⁹ inquit fili⁹ est. meus est p̄t⁹ et facinus meū est: edite. Nā et ego prior comedi qd̄ genui. nolite effici aut matre religiosiores. aut femina molliores qꝫ si vos pietas vincit et execramini cibos meos. ego q̄ iā talib⁹ pasta suz his iterū pascar. Post hec illi territi trementesqꝫ discedūt qui hūc solum ex oībus facultatib⁹ suis misere matri reliq̄rant cibū. Repleta est aūt vniuersa ciuitas ꝯfestim nephari sceleris nūcio. et vnusq̄sqꝫ facin⁹ añ oculos qd̄ ꝑpetratū fuerat addu- cēs tan q̄p si ip̄e hoc ꝑpetrasset horrebat oēs quo famis necessitas ꝓurgebat festinabant magis ad mortē: beatos dicentes eos q̄b⁹ cōtigent interisse priusq̄p taliū maloꝝ polluerentur auditu. hec quidem iosephus.

De numero captiuoꝝ et occisoꝝ et pereꝑ- toꝝ fame.

Quart⁹ pūct⁹ est de numero captiuorū et occisoꝝ et ꝑēptoꝝ fame. Quez vero tāta calamitas inuenerit exitū eodē auctore per paucis annectā. Colligēs eñ supradict⁹ hystoriographus oēm numerū pemptoꝝ vel fame vel ferro. vndecies cētena milia designauit. Ceteros vo latrones vel siccanos vel p̄dones post vrbis excidiū mutuis declarauit interisse vulnerib⁹. Ele- ctos aūt quosqꝫ iuuenenū quos decor cor- poris et ꝓceritas cōmendabat ad triūphuz dicit eē reseruatos. Reliquos aūt qui supra xvij. annos agebant etatis ad oꝑa egypti ꝑ metalla destinatos vel ꝑ ceteras ꝓuincias esse dispsos. Alij quidem vt ad ludos gla- diatoꝝ. Alij vt ad bestias traderent̄. Si qui vero intra decimūseptimū etatis sue ānuuz repti sunt ꝑ diuersas ꝓuincias in seruitutez distrahi iussi sunt quoꝝ numer⁹ vsqꝫ ad nonaginta milia ꝓduct⁹ est. hec vero oīa gesta sunt secūdo anno vespasiani iperij iuxta ea que ip̄e dn̄s et saluator noster ihes⁹ xp̄s p̄dixerat q̄ppe cū ea q̄ gerēda erant p̄ñia videret. tunc scd̄m euāgelioꝝ fidē vidēs ci- uitatem fleuit sup illā et velut in aurib⁹ eius ꝓlocut⁹ est hec verba. Si cognouisses inq̄t et tu in hac die que ad pacē tibi sunt. Nūc āt abscondita sunt in oculis tuis quia venient

irruebāt atꝫ ab ipis vt ita dicā faucibꝰ expri
mētes Si q̇d forte ī sūptū iā fuerat reuoca-
bāt. ferebanť senes si cibū vēdicaret tētasset
Sparcis etiā crinibꝰ mulieres trahebanť oc
cultare nitentes si q̇d forte dep̄hensū fuisset
in manibꝰ nulla senibꝰ reuerētia nulla erga
ꝑuulos miseratio. Sꝫ in exiguo panis fra-
gmento ꝑuulos īherētes et ex ipo cū ībese-
rāt suspēsos elidebāt in terrā. In eū vero q̇
raptores cibo p̄uenisset assūpto crudeliꝰ se-
uiebāt. et excogitabāt dira supplicia obturā
tes īfelicibꝰ naturales digestionū meatus.
Alijs vo p̄acutas sudes ꝑ eadē ferēda adi-
gentes horresto q̄ egesta sūt referēs. Ad cō-
fectionē pꝰ hec vniꝰ panis aut cibi farine
miseros ꝑurgebāt. Nā ipi tortores nō patie
banť famē. Est. n. tolerabiliꝰ quodāmō si
hec ꝯpulsi inedia facere viderenť. Sꝫ vt vel
p̄parēt sibi īposterū cibos vl' vt credulitas ex
cruciatio ꝯualesceret. In his etiā si q̇ forte fur-
tim ꝑ statiōes vl' hostiū ꝓ colligēdis herbis
erupissēt occurrētes eis q̇ se hostiū manꝰ ef-
fugisse gaudebāt diripiebāt quicq̇d attule-
rāt. Supplicātibꝰ aūt et terribile sibi quod-
dā nomē dei iuocātibꝰ vt vl' ꝑtē aliquā q̇
secū mortis ꝑiculo q̄sierant īdulgerent nihil
prorsꝰ p̄bebāt. ꝭ h̄ bn̄ficij loco cesserat si cō-
p̄rehēsuꝫ viuū licuissꝫ euadere. His aūt post
aliquāta adiūgit dicēs. Iudeis vo cū egres
su vrbis oēs ꝑiter spes excludebanť salutis et
īualescēs acerbitas fames domos sil' et fa-
milias gentēq̄ꝫ vastabāt. ita vt in penetrali
bus strata iacerēt mulierū ꝑuulorꝫq̄ꝫ cada-
uera. ꝑ plateas vo īfelicū senū corꝑa fame
magis q̄ꝫ etate ꝯsūpta. Iuuenes vo atꝫ oīs
etas robustior velut simulachra q̄dā in vijs
oberrabāt et egressibꝰ corruētes quocūq̄ꝫ lo
ci gressū subripuissꝫ inedia. Sepelire aūt ca
dauera ꝓximorꝫ nec defūctorꝫ mltitudo nec
viuū debilitas ꝑmittebat. si l'et ꝓ sui vite in
certo vnusq̇sq̄ꝫ verebanť. Deniq̄ꝫ aliquāti su
pra eos quos sepeliebāt aīas emisere. Mul
ti etiā dū ꝓsequūtur funera priusq̄ꝫ ad sepul
chrū ꝑuenirenť efflabāt. ꝭ nec planctꝰ ex more
defūctis exhibeanť aut luctꝰ. qr hoc sibi totuꝫ
vēdicauerat fames ꝭ nec ariditas inedie hu
morē cui q̄ꝫ reliq̄rat lachrimarꝫ. Obsederāt
ciuitatē ꝓfunda silētia et nox plena mortis
cūcta ꝯtexerat. Quibꝰ malis oībꝰ grauiores
soli vigebāt p̄dones q̇ nec sepulchra q̇dē di
ripere et expoliare cadauera illicitū dicebāt n̄
tā p̄dā petētes q̄ꝫ scelꝰ inficee cumulātes et a
ciem gladiorꝫ suorꝫ in cadauerꝫ obtrūcatōe
ꝓbātes. Interdū etiā in nonnullos adhuc
spirātes mucro examinādꝰ agebanť qd alij
semiuiues cū viderēt supplices dexteras p-
tēdebāt. vt in se q̄ꝫ bn̄ficij loco ꝯuerterēt sce
lus. quo scꝫ cruciatibꝰ famis velocꝰ absol-
uerēť. Sꝫ nouo crudelitatis genere necē quē
spōte inferebāt si rogarenť negabāt: cū tam̄
vnusq̇sq̄ꝫ deficiētiū cū gemitu retorq̄ret ocu
los ad tēplū nō de morte ꝓpria dolēs sꝫ de
īpunitate p̄donū quos suꝑstites relinq̄bāt.
Et primo q̇dē sūptu publico sepelire mortu
os iusserāt fetoris ītolerātia vt vo oēꝫ sum-
ptū cepit vicere multitudo moriētiū de mu-
ro cadauera p̄cipitabāt. ac cū titꝰ circuiēs ꝑ
uidissꝫ repletas mortuorꝫ cadauerībꝰ valles
et humani corꝑis tabo p̄riaꝫ terrā rigari cū
ingēti gemitu eleuatis ad celū manibꝰ deuꝫ
īuocat testē hoc sui cā nō ꝓuenire ꝭ se ista su
stinere inuitū. Et post aliquāta iterū quedā
iosephꝰ talia ꝓseq̄uiť nō cūctabor inq̇t ꝓfer
re qd sentio Arbitror eīm q̄ꝫ si etiā aduersus
īpios ciues romanorꝫ paulisꝑ arma cessent
aut hyatu terre aut aq̄ diluuio. aut sodomi-
tanis ignibꝰ et fluminibꝰ celitꝰ tortis suppli
cijs ciuitati depēdissꝫ q̄ multo īfaustiorē ill'
q̇ hec ꝑpessi sūt. et neq̇orē virorꝫ p̄ntēꝫ hanc
ꝑtulisset etatē ꝓ q̇bꝰ omnis gēs ꝑiter extin-
gui. Sꝫ et in hoc. vi. li. eiusdē talia scribit. et
eorꝫ inq̇t q̇ per totā ciuitatē famis īedia cor
rūpebanť multitudo īnumerabilis erat. quo
rū nec explicari miseria pōt ꝑ singulas nāq̄ꝫ
domos sicubi aliq̇d sibi fuissꝫ reꝑtum bella
cōtinuo et cedes interť caros īposq̄ꝫ parētes ac
liberos nascebanť. dū nō solū emanibꝰ sed
ex ipis etiā faucibꝰ inuicē cibū rapere certa-
bāt. Fides aūt nec mortuis erat ꝭ et ipi cum
spm̄ iā exalarēt ꝑscrutabanť a p̄donibꝰ: ve
tui forte ītra gremiū tibi aliq̇d resideret. alij
etiā ꝑ mediā hyātes velut rabidi canes huc
atq̄ꝫ illuc ferebanť et quasi insania quadam
exagitati in easdē domos sub momēto tpis
iterū ac sepius irruebāt oīa tn̄ necessitas con
uertebat in cibū etiā illa q̄ nec mutis q̇dam
aīalibꝰ edere vsus fuit Ad vltimū nec loris
q̇dē nec cīgulis vl' etiā ipis calciamētis ab
stinuerūt. portarꝫ q̄ꝫ indumēta detrahētes ꝯ
ficiēdā dentibꝰ ingerebāt. nōnulli et feni ve
teris festucas edebāt. ꝭ'et de quisquilijs col
lectis ꝑuissimuꝫ pondus dragmis in qua-
tuor detrahebant.

Quō mulier quedā vrgente fame occidit
et manducauit filiū.

Ercio puncto sal3 de maria que vr/
gēte fame comedit filiū suu3 ꝓseq̄t
dicens. Sed quid opus est per boc
pōdus famis illius explicare cū gestum ibi
sit facin⁹ qđ necꝫ apud grecos necꝫ apđ bar
baros vllus accepit audit⁹ borrendū quidē
dictu: auditu vero incredibi!e. Et quidē libē
ter tam immane facinus siluisse3 ne q̇s me
crederet mō struosa narrare nisi multos me/
morie nostre viros testes cōmissi sceleris ba
buissem Porro vero aliq̇d p̄rie mee prestare
me arbitror. si subtrabam eoru3 verba quoꝝ
ꝓtulit facta. Mulier queda3 ex bis que vltra
iordanis alueum cōmanebāt maria nomiē
eleazari filia de vico betbezob. qđ interpre/
taꝛ domus ysopi genere et facultatib⁹ nobi
lis cu3 cetera multitudine que fluxerat biero
solymis repta cōmunē cū omnib⁹ obsidio/
nis casum ferebat. bui⁹ reliquas quidem fa
cultates quas domo in vrbē ꝯuexerat tyrāni
iuuasere. Si quid vero reliquiarū ex magnis
opibus fuerat quib⁹ victum quotidianū ꝑ/
tenuem duceret irruētes. ꝑ momenta p̄donū
satellites rapiebant. ꝓ quib⁹ gemēs mulier
velut insania iam quadā ex indignacōe fati
gabatur. ita vt interdū p̄donibus maledictis
et cōuicijs in necē sui instigaret. Uerū cu3 ne
cꝫ irritatus quisꝗ nec miserat⁹ ea3 opprime
ret. et si quid cibi fuisset forte ab ea quesitu3
id ab alijs quereretꝛ. nec iam vsꝗ̄ repiendi co
pia fieret. famis aūt dira viscerib⁹ ipsius in
sisteret ac medullis et ad furore3 ꝑurgeret iā
inedia fame et ira pessimis vsa cōsultoribus
contra ip̄a ia3 armatur iura nature. Erat nā
cꝫ et ei sub vberibus ꝑuul⁹ filius bunc ante
oculos ferens. infelicis inquit matris. o infe
licior fili in bello fame et direptōne p̄donū
cui te reseruabo. Nam et si vita sperari posset
et iugo romane seruitutis vrgemur. ꝭ nunc
etiam seruitutem p̄uenit fames: p̄dones v̇o
vtercꝫ in grauiores ꝑurgent. Ueni ergo neo
minate. esto matri cib⁹ predonibus furor. se
culi fabula. que sola deerat cladib⁹ iudeorū
et cum bec dixisset simul filiū iugulabat. eū
deinde igni suppositum torret et mediū q̇p/
pe edendo cōsumit. mediu3 vero reseruat ob
tectum. Et ecce confestim p̄dones irruūt con
buste carnis odore cōcepto. minaꝛ mortem
nisi sine mora cibos quos ꝑatos senserāt de
monstraret. Tunc illa quidē partem inquit
optimam reseruari vobis et cōtinuo que su/
per fuerant mēbra detexit infantis At illos
repente ingens borror inuasit et crudeles q̄ꝫ
uis animi dirupere vox faucib⁹ interclusa est
Illa vero truci vultu et ip̄is etiā predonib⁹
truculētior. me⁹ inquit fili⁹ est. meus est ꝑt⁹
et facinus meū est: edite. Nā et ego prior co
medi qđ genui. nolite effici aut matre religi
osiores. aut femina molliores ꝙ si vos pie
tas vincit et execramini cibos meos. ego q̄ iā
talib⁹ pasta su3 bis iterū pascar. Post bec il
li territi trementesꝗ discedūt qui būc solum
ex oībus facultatib⁹ suis misere matri reliq̄
rant cibū. Repleta est aūt vniuersa ciuitas
ꝯfestim nepbarij sceleris nūcio. et vnusq̄sꝗ
facin⁹ añ oculos qđ ꝑpetratū fuerat addu/
cēs tanꝙ̄ si ip̄e boc ꝑpetrasset borrebat oēs
quo famis necessitas ꝑurgebat festinabant
magis ad mortē: beatos dicentes eos q̇b⁹
cōtigerit interisse priusꝗ̄ taliū maloꝝ pollu
erentur auditu. bec quidem iosepbus.

De numero captiuoꝝ et occisoꝝ et perēp/
toꝝ fame.

Uart⁹ pūct⁹ est de numero captiuo
rū et occisoꝝ et ꝑēptoꝝ fame. Que3
vero tāta calamitas inuenerit exitū
eodē auctore per paucis annectā. Colligēs
eñ supradict⁹ bystoriograpbus oēm nume
rū ꝑemptoꝝ vel fame vel ferro. vndecies cē/
tena milia designauit. Ceteros v̇o latrones
vel siccanos vel p̄dones post vrbis excidiū
mutuis declarauit interisse vulnerib⁹. Ele/
ctos aūt quosꝗ iuuenenū quos decor cor/
poris et ꝓceritas cōmendabat ad triūpbu3
dicit eē reseruatos. Reliquos aūt qui supra
xxvij. annos agebant etatis ad oꝑa egypti
ꝑ metalla destinatos vel ꝑ ceteras ꝓuincias
esse dispsos. Alij quidem vt ad ludos gla/
diatoꝝ. Alij vt ad bestias traderenꝛ. Si qui
vero intra decimūseptimū etatis sue ānuu3
repti sunt ꝑ diuersas ꝓuincias in seruitute3
distrabi iussi sunt quoꝝ numer⁹ vsꝗ ad no/
naginta milia ꝓduct⁹ est. bec vero oīa ge/
sta sunt secūdo anno vespasiani īperij iuxta
ea que ip̄e dñs et saluator noster ibes⁹ xp̄s
p̄dixerat q̇ppe cū ea q̄ gerēda erant p̄ñtia
videret. tunc scđm euāgelioꝝ fidē vidēs ci/
uitatem fleuit sup̄ illā et velut in aurib⁹ eius
ꝓlocut⁹ est bec verba. Si cognouisses inq̇t
et tu in bac die que ad pacē tibi sunt. Nūc āt
abscondita sunt in oculis tuis quia venient

dies in te et circundabunt te inimici tui vallo et circundabunt te et ꝑurgent te vndiqꝫ et ad solum redigent te et ad filios tuos in te. In hunc modum ꝙ̄ plurima diuine ꝯminationis tonitrua publice induratis aurib⁹ resonabant. quousqꝫ sanguis iustoꝝ sed et ipsius iusti singularis et vnici qui ab impijs inique effusus est iusto dei iudicio quereret̄. Attriti sunt ergo plagis bellis strati et a patrijs sedibus diuine indignatōnis excisi turbine vt in vrbe gloriosissima nec lapis super lapidē remaneret. fuitqꝫ populi indurati et quouis lapide durioris tribulatio tāta quāta non fuit ex quo gentes esse ceperunt vsqꝫ ad diem hanc. Ecclesia vero que fuerat hierosolimis congregata diuinitus transire iussa est transiordanem ad opidum quoddam nomine pellam. quo ablatis ab vrbe cultoribus dei celestis vīdicte fieret locus que in vrbem gentēqꝫ sacrilegam fuerat exercenda quod et eusebius cesariensis in ecclesiastica hystoria plenius scribit. Et quidem hec oīa rectissime passi sunt qui in filium dei man⁹ sacrilegas extendere presumpserunt cum testimonijs scripturaꝝ et virtute mirabiliuz operum ipm xp̄m deum esse constaret sicut fuit dictum supra primo libro in apertione primi thesauri allegando dictum iosephi. Hic dixerunt aliqui iudei hyspanie ꝙ sunt in ea anteꝙ̄ esset mors xp̄i. sꝫ quero ab eis si venerunt ad hyspaniā suo velle vel coacti. si voluntarie non obseruauerunt legem nec cerimonias quas solum in ꝑtibus illis obseruare tenebantur et sic fuerunt vere apostate et non iudei. Si vero ducti fuerunt vi et coacti quare non reuersi sunt quādo eis data fuit licentia generalis per regem darium. qui fecit voce ꝑconia acclamare per omnez terrā ꝙ iudei de omnibus partib⁹ redirent in hierusalem et ꝙ edificarent templum. Si ergo ipsi remanserunt illa vice in hyspania remāserunt sicut iudei mali desperati cōfusi et diuisi a bonis iudeis illius tēporis ne seruarent legem et precepta et ne corrigerent̄ a ꝓphetis et vt essent ydolatre. quia a tēpore neronis imꝑatoris vsqꝫ ad constantinuz in quo tempore fuerunt. xxviij. imꝑatores nō mansit in hyspania hō qui nō adoraret ydola ꝙ non occideretur diuersis et varijs tormentis. et tamē nō legitur de aliquo iudeo ꝙ ꝓpter hoc occideretur. immo ipsi mouebant xp̄ianos ꝙ illa adorarent quantomagis. quia cum in eorum terra hoc eis esset ꝓhibitum ipsi ibidez adorabāt ydola. ot ido non oportebat ꝙ in terra aliena ad hoc compellerentur. Et dicunt ꝙ sunt de tribu iuda. Alij ꝙ sunt de tribu leui. Alij ꝙ sunt de tribu manassen. Alij ꝙ sunt de tribu effraym: qd̕ cum veritate probare nō possunt: quia si sunt de tribu iuda. quare ergo non fuerunt ad suos reges ante xp̄i aduentum. Si de tribu leui quare non fuerunt ad suum sacerdotium seruiendum. Si de quacūqꝫ alia tribu quare non redierunt ad suos iudices et prophetas. Sed si ante aduentum xp̄i permanserunt in hyspania ibidez remanserunt sicut rebelles et desperati.

Secūda expulsio facta fuit a regno frācorū et anglie vbi tres cause diuisim assignant̄.

Secunda expulsio iudeoꝝ facta fuit in regno francoꝝ. Unde imperāte henrico romanorum. xcvi. imperatore. et sedente in cathedra petri clemente papa .v. qui fuit ducentesim⁹ papa. necnō regnante in eoruz regno francorū philippo rege Anno dn̄i. M. xxxvi. de ordinatione p̄dicti regis fuerūt in toto regno francie capti iudei imꝑceptibiliter vna die. et cōfiscata bona eoꝝ et expulsi et ad regnuz minime reuersuri scd̄z ꝙ refert frater iohannes de podio in suo hystoriaꝝ collectario. causam tamen non ponit huius expulsionis. Cumqꝫ studiose inuestigarem causam vnde possem scire predictam causam. Casu quidem solennes viri gallici ordinis sancti benedicti monasterij famosissimi climiaceñ. tanꝙ̄ reformatores missi monasteriorum eiusdem ordinis subiectorum predicto monasterio in castelle regno ad villā metine de campis me ibidem tunc existente applicuerūt cuz rege causam suam expositun consensum et fauorem suum querentes pro dicta reformatiōe. quorum vnus doctor in iure canonico. secund⁹ licētiatus. tercius vero baccalarius. et quia singulariter qui licentiatus erat vir peritus videbatur et gratus quesiui ab eodez ꝙ mihi veridice causam panderet predicte expulsionis iudeorum a regno francie si illam sciret. Qui respondens eandem vere scire. Rogaui vt ex charitate in scriptis poneret: et ad

plenum exprimeret totum casum: Fecitq̃ voluntarie sub forma et serie que sequitur. Reuerende pater q̃ vestra charitas postulauit vt in scriptis redigerem causam et rationem potissimam eiectionis infestissime christano nomini gentis vicȝ iudeorum a regno francorum christianissimo faciam que hortatur vestra religiosa bonitas stilo scilȝ rudi et indigesto. Vero tamen et indubitato vt omnes gallie bene norunt apud quos nota et manifesta hec sunt. Nam in picturis et tabulis ecclesiarum multaruȝ ascribi hec solent necnon in cereo pascali annus eiectōnis iudeorum annotatur quem pronūc mēti nō teneo p̄l'i meq̃ circunstātie memorādi miracli propter incuriam a memoria exciderunt. Ea vero que legi et in tabulis vidi fideliter enarabo. Eo igitur tēpore quo sordibus iudeorum populus in obprobriū sempiternum cunctis gentibus a deo datus sua contatione christianissimum francie regnuȝ fedebat. quidam ipsorum vt solent publice vsuram exercebant. Mulier quedā parisieñ. necessitate compulsa vnam quam solam tenebat preciosam vestem illi iudeo feneratori in pignus dedit. Die vero sancte resurrectionis appropinquante mulier illa non habens vnde vestem suā redimere posset multis blandicijs circumuenire feneratorem temptauit iurans illi et promittens vt si suam illi in die sancto scilicet pasce vsui prestaret vestem in crastinum eam superaddito fenore illi restitueret. Proditor ille afflictionem mulieris considerans lucri q̃ q̃ cupidus foret mente iam concipiens facinus detestandum renuit assentire pollicitationi mulieris sed reconuenire illam cupiens in hec verba prorupit. Scio te tua in lege mulierem honestam et habundantem a tuis circumuicinis reputari scio te multas habere emulas que si in die festo te tua veste adornatam non viderit alludent te risui cachinationumq̃ omnibus patebis. Si acquiescere vis consilio meo vestem tuam reddam et pecunias duplicatas tibi dabo. Tum illa ore inflamato. Quid vis inquit tibi vt faciam. Nam sumope tunicā meaȝ reportare cupio si facta tua mihi iures. euomit portetum illud monstruosimū vt illum quē adoras p̄ deo tuo queȝ in tua pasca receptura per manum sacerdotis es mihi apportabis tuam tibi restituam vesteȝ et pecunias duplicabo Exhorruit hoc audito verbo xp̄iana mulier auertat inquit id ip̄e deus a me. sed mihi crede per ipsum deum te iuro. si illam mihi iudee illo die accommodes in crastinum restituam. Abi inquit iudeus importuna mulier nunq̃ id faciam sed acquiesce ꝯsilio meo et tibi prouidebis. Nunquid ait mulier scis iudee mihi illud transgluciendum necessarium fore. Caue inquit ne transgluciās sed in os conserua et mihi aporta. varium semper est et mutabile femina acquieuit tamne pbando crimini et veste recepta remeauit ad propria: Die sacratissimo resurrectionis adueniente vana et fatua mulier iudeo cupiēs complacere pecuniarum amore vbi nepharīo ore sacrum domini nostri ihesu christi corpus suscepit festina ad iudei domū perexit. Ecce ecce iudee q̃ tam importuno affectu instanter a me requisisti. Ecce deum meū queȝ hodie per manum sacerdotis accepi. Ecce eum queȝ adorant christiani mihi pollicitā pecuniam trade. heu heu ad turpia ducit paupertas quia auarissimum genus mulieris Fenerator itaq̃ letus et gaudens bene inquit veneris mulier. eum depone sup thelonarium et pecunias duplicatas recipe tuas. Tunc iudeus ille insano animo et furibundo totus proterua debacchatus et ira ingentem flamaȝ in camino domus succendit. vnam magnam aqua et oleo plenā superponēs corpus domini nostri ihesu xp̄i manibus nepharijs inuasit dicens. Es ne tu ille christianorum deus. Es ne ille ihes⁹ christus quem de virgine natum christianorum vesana crudelitas opinatur et credit fore deum si tu ille es quem colaphis ceciderunt patres mei ego te bullientibus vndis ꝯmitam. si te cruci affixerunt ego te assandū dabo. illi viuū te morti t̄dere ego iā te mortuū morti iteȝ dabo. Si vis loq̄re. si de⁹ es q̄lis ē potētia tua oñde et ne igne cōsumaris defēde. h̄ et talia scelerato ore euomēs Corpus dn̄i nr̄i ihesu xp̄i in mediū bulliētis aq̄ iactauit stetit ꝯfesti speciosᵘ forā p̄ filijs hoīȝ puer pābulās sup aq̄s bulliētes. Quē videns iude⁹ non tanti signi et miraculi nouitate ꝯuersus ad dn̄m sȝ iudaico more vt popul⁹ ille testificāte sācto moyse idurato animo semper extitit dura cum ceruice. pueruȝ vt sol rutilantem cum eo instrumento ferreo

qđ in manib⁹ babebat iteratis vicib⁹ in vr/
nā bullientē demergere tēptauit. sꝫ nec illuz
quouis modo tangere valebat. diuina ei sa/
pientia puer ibes⁹ sic ducebat vt dū iudeus
ille in medio aque bulliētis illū fore arbitra
bat in dextra pte ipm cernebat existere. sicqꝫ
dū in dextra ferire volebat in sinistra bulliē
tis aque cernebat. colluctabat iude⁹ cū pue
rulo nec ibi eū causa ꝓualere poterat. Interī
pueri iudei illius assistentes ꝓdigij nouita/
te ꝑterriti ad matrē cōcurrūt dicētes. En mr̄
pr̄ noster puerulū in aquā bulliētē demerge
re nitit. Mater illa ad camerā viri sui gradit
pueri alta voce eiulātes ad publicū ꝑcurrūt
vicum dicētes et ꝓclamantes venite venite
vere pater nr̄ puerū vnū ꝑdictū mirabili for
ma in aquā bulliētē demergere cupit. Fit cō
uers⁹ ppl'i. iudei passim et xp̄iani occurrerūt
multiqꝫ ex illis viderūt puerulū dn̄m nr̄m
ibesuz xp̄m et iudeū nitentē in ꝓfūdū vrne
demergere. Denūciatū est ep̄o parisiensi in/
auditū miraculuz q̇ cū toto clero accessit ad
iudei domū et in medio bullientis aque et
olei vidit bostiā mūdissimā sanā et integrā
illā assūpsit suis ꝓprijs manib⁹. et omni cer
nēti populo in eccl'ia sancti iobānis de gra/
uia parisius. vbi in eodē die cōsecrata fue/
rat ꝓcessionaliter portauit. In qua eccl'ia in
memoriale tanti miraculi vsqꝫ in bodiernuz
diē obseruat et qualibet die in bonore sacra
tissimi sacramēti altaris missa celebrat. Fe/
ria vero quita in qua dn̄s nr̄ ibes⁹ xp̄s illud
sacramentū statuere dignat⁹ est ꝯuenit po/
pulus et missa solēnissima ibi celebrat. Ca
ptus et incarcerat⁹ fuit iudeus vxor iudei et
pueri cōfessi sūt que viderāt. Jude⁹ ip̄e oīa
que ꝑ ip̄m facta fuerāt et dicta ꝯfessus ē. mu
lier ad fidē cōuersa ē pueri baptizati ip̄i etiā
xp̄iani qui videre meruerūt signū magnum
cōfessi sunt rei ueritatē. Jude⁹ ille a deo re/
probat⁹ et derelict⁹ in sua obstinatiōe ꝑma/
nens ad iudiciū per ꝑpositū parisiensem du
ctus est. Deīqꝫ iter ageret iudeus ille ꝑposi
to parisiensi voce ꝑturbata dixit. Si librum
quē possideo tbalmutb intitulatū bic vna/
mecū baberē. nō essez in tua potestate me vt
morti traderes. qm̄ liber ille vti a parentib⁹
meis accepi talē virtutē a deo recepit vt bi q̇
frequēter illū legūt et possidēt a deo immor
tales reddant vbi inquit ꝑposit⁹ parisieñ. li
ber ille tante virtutis est vt imortales boīes
reddat. designa locum et ad illū destina pe/
dissequū. Quo facto vbi pedissequus librū
tbalmutb iudeo in quadriga ligato tra/
didit ignis qui ad tractū baliste ꝑparat⁹ ad
combustionē iudei per lictorē erat ad iudeū
vsqꝫ volauit. cūqꝫ vnacū libro suo tbalmud
in fauilla et cinere in momento et in ictu ocu
li redegit. Hec fuit vrgens causa eiectiōis gē
tis iudaice a xp̄ianissimo regno frācie. Qui
cquid sit de boc vtruz bec .s. fuerit potissima
causa eiectionis iudeoruz ab illo regno siue
illud quod dictū est supra ꝯsideratione. vij.
puncto. iij. crudelitate. iiij. tum scꝫ oēs por/
ci se mutuo occiderūt. vel illud quod in cre/
dulitate supradictū est scilicꝫ de bomīe quē
spinis coronatum occiderunt credendū ē tm̄
ꝙ bec et plura alia crimina eoruz cōcurrerūt
propter que sic puniti sunt. Expressa tamen
causa fuit infantium mors. Quare vniuersa
liter Judei omnes ab illo fuerunt expulsi vt
notat vincentius. vide supra cōsideratiōe ꝑ
dicta et puncto in crudelitate. ij. In cōfirma
tionem predictorum est illud quod accidit
in confinibus regis castelle versus regnum
nauarre in villa quadaz que grauon dicitur
vbi colliguntur iura a transeuntibus de re/
gno in regnum. In predicta villa consueue
rant iudei predicta iura colligere. Accidit
autem ꝙ miles quidam de regno frācie trā
situ faceret per locū prenominatū ꝑegrināś
in sanctū iacobum. et cum ꝑdicti iudei inue
recūde explicarent oīā que deducebat inter
cetera inuenerunt quendā librum deuotio/
num suaꝝ in quo multe erant litere auree. et
cum pro qualibet peterent certum ius. indi/
gnatus miles ille percussit alapa vnum iu/
deorum qui illico versauice ꝑcussit similiter
militē alapa. et cū ꝑdict⁹ miles euaginato
ense volebat iudeū illū ꝑimere occurrit mlti
tudo iudeoꝝ cū armis sic ꝙ n̄ potuit vidica
re iniuriā sibi factā et rediēs in seip̄z cepit cogi
tare q̄re de⁹ ꝑmiserat eū a tāturpi et nepban
dissima gēte tā grādē iniuriā pati. recordat⁹
est ꝙ a toto regno frācie propter supradicta
iustissime fuerant iudei expulsi et ipse solus
remanserat singularis defendens vsqꝫ tunc
iudeos in terra sua. Et ideo iratus de⁹ ꝯtra
eū permisit eū sic turpiter offendi. Recedēs
ergo a ꝑdicto loco ꝓmisit et iurauit ꝙ si de⁹
reduceret eum ad terram suaz nullum iude/
um reliqueret in eadē qđ et oꝑe adipleuit.

quia oēs iudeos quotquot potuit inuenire gladio peremit.

Tercia expulsio facta fuit a regno anglie.

Tercia iudeoꝝ expulsio fuit a regno anglie cuiꝰ expulsiōis causa duplex assignantꝰ quaꝝ primā legi in q̄bus dā miraculis sub ordine qui sequitꝰ. In liconia ciuitate regis anglie. accidit quoddā miraculū quod deus voluit ōndere pābus beate virginis Vn̄ mulier quedā vidua et pauperacula filiū quendā nomine alfonsum hēbat quē tradidit ad docendum primas lr̄as et post q̄ sciuit legere tradidit imbuendū rudimentis grāmaticalibꝰ et in musica qui lꝫ in grāmaticalibus ꝓcesserit. in musicis tam̄ gratissimus erat. Et qꝛ predicta mulier pauperacula erat recōmendauit illū cuidam religioso sui generis. vt de victu saltem ipsi ꝓuideret et ita factū est quia quotidie post lectiones suas recipiebat suā refectionē cū predicto religioso. Erat aūt predictus puer etatis annoꝝ. x. cuius erat consuetudo ordinata: vt primo quotidie iret ad ecclesiā deinde ad scolas et horā refectionis vt dictū est ad domū religiosi. Nocte vero ad matris domicilīū se cōuertebat. Cū aūt sepe in ecclesia illam p̄clarā antiphonā Alma redemptoris audiret cantare tantā deuotionē concepit in v̄gine btā et sic mēti ipsius p̄dictā āntiphonā q̄ quocūq3 iret de die et de nocte p̄ vicos et plateas more pueroꝝ supradictā antiphonam alta voce dulcissime cantabat. transitꝰ aūt eius erat cū iret ad domū matris vl̄ redirct ab eadē per vicū quendā iudeoꝝ. q̄ audientes frequenter preditā virginis cantationem ab ore iuuenis quidā illoꝝ habuit q̄rere a quodam docto xp̄iano quis essꝫ sensꝰ illius cantationis cū eius cātus tamdulcis esset. Et vt cognouit q̄ illa erat antiphona quedā que ad laudem et honoreꝫ virginis beate marie matris redēptoris ihesu xp̄i. ve ri messie decantabatꝰ a fidelibꝰ in ecclesia cō cepit dolorē et pepit iniq̄tatē. q̄d cōsiliū habuit cū suis cōplicibꝰ quoꝝ corda dyabolꝰ possidebat: quō p̄dictū infantē morti traderēt et occideret. hora ḡ oppītuna obſuata cū p̄uulus p̄dictꝰ alta voce cātādo p̄dictaꝫ antiphonam transiret per eorum vicū subito sicut a rugientibus leonibus rapitur et reclusus in domo quadam de modo mortis eiꝰ tractauerunt. Et diffinitum est inter eos q̄ eius lingua cum qua beatam virginem laudabat extraheretur p̄ oppositā capitis p̄te. secūdo q̄ extraheretꝰ etiā eius cor cum quo cogitabat predictam cantationeꝫ et vltimo q̄ corpus eius proijceretur in loco profundissimo et immundissimo fetoribusq̄ pleno. qui locus erat eorum continua latrina. vt nullatenus signum eius inueniri posset et factuꝫ est sic Sed virgo beata q̄ mr̄ est misericordie et pietatis. nec obliuioni tradit seruiciū quodcunq3 sibi factum statim sic ille deuotissimus suus cantor in p̄dicto loco fetito fuit proiectus. Affuit presens eidem et posuit in eius ore lapidem quendam preciosum qui locum lingue suppleret et statim cepit cantare sicut prius predictam antiphonam immo melius et altius q̄ primo nec aliquando cessabat de die nec de nocte a p̄dicto cantu et tali modo stetit in predicto loco paruulus ille quatuor diebus. Cum vero mater eius videret q̄ sicut cōsueuerat ad domum eius non veniret sceleri gressu ad domum supradicti religiosi peruenit ac deinde ad scolas nec poterat inuenire. Discurrebat vndiq3 per ciuitatem anxia mulier si posset alicubi inuenire filiuꝫ suum et disponente deo in fine quatuor dierum predictoꝝ mulier illa transiuit per vicum illum in quo filius suus fuerat occisus et in latrinam proiectus. et ecce vos filij sui cantantis dulcissime cantationem illam virginis q̄ sepissime ab eo audierat in sonuit in auribus eius.

Quo audito clamoribus magnis predicta mulier clamare cepit et cōgregate sunt multe gentes et cum eis iudex ciuitatis. intraueruntq3 domum illam in qua vox illa audiebatur et finaliter inuentus est iuuenis in loco predicto et extractus nec vn̄ q̄ cessabat a cantu illo dulcissimo licet mortuus foret.

Indutusq3 alijs vestimentis per dominos qui ibidem venerant notificatum est episcopo ciuitatis. qui ilico veniens ad spectaculꝫ precepit q̄ poneretur honorifice in quodam lecto. et sic deductus est cum solenni ꝓcessiōe et magno honore ad ecclesiam cathedralem predicte ciuitatis. semper tamen continuabat canticum suum. conuenientibus ergo in vnum ad predictam ecclesiam dictus episcopus celebrauit et fecit solennē sermonem precepitq3 omnibus audientibꝰ q̄ deuotas funderent orationes vt precibꝰ beate virginis deꝰ dignaretꝰ reuelare h̄ secretū. Finito vero s̄mōe placuit altissimo et sue

beatissime matri ꝙ fuit detecta ipſiſſimorū iudeoꝝ ꝓditio et crudelitas. qꝛ eadem hora ſurrexit puul⁹ ille et iſte et ſtetit pedes i lecto ī quo iacebat et extraxit ab ore ſuo vnū p̄cio ſiſſimū lapidē. dixitq̨ oī pp̄lo leta et hylari facie qualr̄ ſibi acciderat ſic̄ dictū eſt. et quō virgo btā ad eū venerat et poſuerat dictū la pidē ī ore ei⁹ vt nō ceſſaret mortu⁹ ab ei⁹ lau de et vt oñderet̃ glīa filij ſui in ſalutē cred ē tiū et ꝑditōe3 odiētiū et icreduloꝝ. p⁹ hec ât vocauit ad ſe ep̄m et ōdit ſibi pacē ſimilr̄ et matri et facta expeditōe ab oī pp̄lo certifica uit eos ꝙ aſcēdit ad celos in ſocietate virgis glorioſe et tradidit predictum lapidem p̄cio ſum ep̄o vt poneret cu3 alijs reliquijs in al tari. Quo facto ſignaculo ſancte crucis ſe in ſigniuit et coaptās ſe lecto aīam tradidit ſal uatori qui honorifice ſepultus fuit in quo dam ſepulchro marmoreo quod multo tem pore p̄cioſos lapides vt fert̃ emanauit quo uſq̨ quedā peſtifera hereſis ibidē orta fuit Rex vero p̄dicti regni cum cognouit tamne pbandū et horidū iudeorū crimen et pro pter multa alia que inuenit vendica inquiſi tione que p̄dicti iudei opabantur in contu meliaȝ et in iniuriā ihesu xp̄i ſaluatoris no ſtri et ſue beatiſſime matris et deliberato et maturo conſilio aſſignata die p̄cepit ꝙ occi derentur omnes iudei quotquot poſſent in uenire in predicto regno ſuo. Et illi qui me lius deliberauerunt fuerunt totaliter expoli ati ab omnibus bonis et ſignati ac expulſi a toto regno anglie Et ab illo tempore nun ꝗ amplius ibi habitauit nec habitat nec au ſus eſt apparere aliquis iudeus quia ſtatim occideretur ſi cognoſceretur. Alia cauſa in cronicis angloꝝ antiquis vt fertur aſſignat̃. Cum eīm regnum illud ꝯtinuis bellis fame et peſte laboraret miratus rex vñ veniret tan ta regni ſua continua tribulatio ſeruos dei ad ſe vocauit et rogauit vt deu3 deuotiſſime orarent quatinus ſibi dignaret̃ reuelare cau ſam tanti mali ꝑ erato corrigere et emenda re. Illi vero licet indignos reputantes fina liter tñ orauerūt ieiunijs et orōibus ſe affli gentes. Deus aūt miſericors oſtendit ꝙ il la eueniebant in p̄dicto regno ꝓpter peccata crudeliſſima que iudei cōmitebant. Cu3 rex hoc audiret ꝯſilio habito deliberauit oīs iudeos facere xp̄ianos cogitans ex hoc pla care iram dei et factu3 eſt ſic. Sed nec ꝓpter hoc predicta mala ceſſabant ſ3 ſemꝑ in am plius creſcebant. Conſultis ergo iterum ſer uis dei. Reſponſum eſt ſibi ꝙ peiores erāt ſub nomine xp̄iano ꝙ̄ primo. pauco enī3 tē pore elapſo a ſua ficta conuerſione vſurpa uerant modis et aſtutijs ſuis omnia fere of ficia regni in calamo et virga intantu3 vt ve ri xp̄iani quaſi captiui viderētur eoꝝ. Quare predictus rex illuminatus a deo purgauit regnum ſuum a ſerpentibus illis in hūc mo dum. Die eīm aſſignata vt omnis populus exiret in campum ꝓpe mare fixit duos pa piliones. vnum in ripa maris. reliquū vero in aliquali diſtantia cōuenienti. In primo poſuit torath iudeorum in ſecūdo vero cru cē xp̄i. Sedēs ḡ rex pro tribunali in medio papilionū conuocauit ad ſe omnes p̄dictos conuerſos et voce clara et hylari vultu dixit eis. ego feci vos omnes fieri xp̄ianos et vos acceptaſtis voluntarie. Sed poſt couerſionē veſtram mala multiplicantur in regno meo et forte huius cauſa eſt qꝛ inuiti ad xp̄ianita tem veniſtis. Eſt ergo voluntatis mee libe ros vos relinquere. Ecce in papilione illo ꝓ pe mare ē thorath iudeoꝝ In alio vō ē crux xp̄i. eligite ꝑtē qua volueritis et ad illā ſtati ꝓpate. gauiſi ſūt ḡ illi de libertate ꝯceſſa oēs ſimul cū vxorib⁹ et filijs relicta cruce xp̄i ad thorath cucurrerūt Et itrātes papilioē3 vn⁹ p⁹ alterū iugulabant̃ in ſecreto ex altera ꝑte papilionis et ꝓijciebāt̃ in mari et ſic purga tū ē p̄dictū regnū et cōtinuo ceſſat plaga nec āpli⁹ iude⁹ ibi habitat ſ3 nec habitat vſq̨ in hodiernū diē videāt hyſpani ſi ſilis plaga viget et ꝯtinuo inter eos creſcat.

Quarta expulſio facta fuit ab hyſpania.

Quarta expulſio iudeoꝝ facta fuit in regno hyſpanie Vñ legim⁹ in croni cis hyſpanie ꝙ ſiſebut⁹ rex gottoꝝ regnauit i regno hyſpanie Era sexigētesima quīq̨geſimaquarta. ꝗ fuit āno dñi sexigēte ſimoſedecimo. et regūit ānis. viij. et meſib⁹ vi. iſte fuit bon⁹ xp̄ian⁹ et ſtatī īcepit regna re monuit iudōs q̄ erāt ī regno ſuo ꝙ venirēt ad recipiēdū fidē xp̄i et ml̄ti eoꝝ ꝯuerſi ſūt ad fidē catholicā inuolūtarie tñ Et iſtō fecit p̄dict⁹ rex mot⁹ ex v̄bo pauli ap̄li ad phil: .i. ſiue ꝑ occaſiōe ſiue ꝑueritate xp̄s ānūcie tur et in h̄ gaudio ſ3 et gaudebo: ceteros vō iudeos extra regnū eiecit eccl̄iam ſctē leoca die toleti miro ope fabricauit et ibi ſepult⁹ ē De romanis ꝗ bis feliciter trūphauit hui⁹ tp̄e nephād⁹ machometh ab hyſpania fuga tus in affricā tranſfretauit vitiſa regnare ce pit Era ſeptingentis quadragintaquatuor

annis. ix. regnauit. hic bene inchoauit sed pessime consummauit hic pelagium filium facille ducas cantabrie qui postmodu; ptra saracenos in astutijs rebellauit ab vrbe expulsit tolatana Iste itroduxit iudos i regno quos Sisobrinus eiecerat quare dat⁹ in reprobum sensum luxuriosimus est effectus. Iste mandauit ecclesiasticis q habere͠t mulieres tot quot possunt sustentare. Iste pcepit eis q non obedirent romano pontifici. Iste pcepit muros ciuitatu͠ et locoru͠ destrui ne pter eius peccata insurgerent co͠tra eum Iste priuauit oculis theofredum patre͠roderici. Iste rodericus fauore romani senat⁹ co͠tra vitisam decreuit publice rebellare qui cepit eu; et qd fecerat patri suo fecit ei et regnu͠ accepit vitisa. Itaq; plenus abbominatio͠ibus cordube vitam finiuit. Hec ex cronicis hyspanie et ex archino fratris iohannis egydij zamoren͠. Ex quib⁹ pt; psperitas primi regis expellentis iudeos ab hyspania et infelicitas scdi deducentis eos ad candem

De iudeoru͠ numerabiliu͠ et sua obstinata malicia vbi noue͠ numerabilia explicantur.

Ecima consideratio est de iudeoru͠ mirabilibus et sua obstinata malicia. Gloriosus deus qui vult om͠s homines saluos fieri et in agnitionem veritatis venire peccatis et crudelitatibus iudeorum non obstantibus ianua; salutis fidei catholice per multa mirabilia eis oste͠di aptaz vt minus sint excusabiles in extremo iudicio et de multis mirabilib⁹ et pdigijs per diuersas orbis partes eisde; ostensis Post q per mundum fuerunt dispersi noue͠ mirabilia in pn͠ti consideratione explicantur.

De aqua dispare͠te iudeo ficte ad baptismum accedente.

Rimu͠ mirabile accidit circa annu; domini. cccc xix. Imperantibus theodosio iuniore et honorio. et sedente in cathedra petri Innoce͠tio papa primo. Tunc cum iudeus quidam ad baptismum quest⁹ causa venisset subito baptismi aqua disparuit. et iterum atq; iterum allata disparens dei virtutem et iudei perfidiam demo͠strauit. hec ex cronicis imperatorum et summorum pontificum.

De sanguine imaginis xpi cruentantis iudeum telo eum transfigentem.

Ecundu͠ mirabile accidit circa annu; domini quinge͠tesimumoctuagesimumseptimum imperante iustiniano qui fuit huius romanorum imperator. et sedente in cathedra petri Pelagio papa primo. Tunc enim iudeus quidam imaginem saluatoris furtim ad domum suam delatam telo transfixit. et cu; se sanguine eius cruentatum videret et abscondit eande͠. Sed christiani querentes p vestigia sanguis inuenneru͠t et iudeu͠ lapidib⁹ obrueru͠t.

De puero iudeo qui communicauit cum xpianis propter quod a patre in fornacem ardentem missus: illesus exiuit.

Ercium mirabile accidit circa annu͠ domini quingentesimumoctuagesimumoctaunm supradicto impera͠te imperatore et sede͠te in cathedra petri virgilio papa primo. Tunc in oriente puer quidam iudeus a coeuis suis christianis duct⁹ ad ecclesiam vt communicaret: communicauit. Quod factum cum eius pater cognosceret propter hec in ardentem fornacem eum proiecit de quo illesus extractus. Dixit. mulier illa in ecclesia depicta que puerum tenet pallio suo flamans ignis ventilabat.

De sanguine et aqua que exierunt de latere imaginis xpi quod lancea iudei aperuerunt et quomodo suppositum vas fuit impletum.

Quartum mirabile accidit circa annum domini septuagesimumoctauum imperante Constantino quinto qui fuit. lxv. romanorum imperator. et sedente in cathedra petri paulo papa primo. Tunc enim in syria ciuitate berito quidam christianus sub annua pensione hospicium habens ymaginem domini crucifixi co͠tra lectuli facie͠ parieti affixerat et ibi orationes suas continuo faciebat. Post annum vero aliam domu; locauit et imagine͠ ibide; ex obliuio͠e reliquit. quida͠ au͠t iude⁹

predictam domū conduxit et die quadam
vnum de suis cōtribulibus ad cōuiuiuz in
uitauit. Inter epulas aūt ille qui inuitatus
fuerat casu circūspiciens imaginem infixaz
parieti intuetur. et in illū qui se inuitanit ira
fremēs cur imaginē ihesu nazareni tenere au
debat cōminatur. Ille aūt cū p̄dictā imagi
nem adhuc nō vidisset sacramentis quibus
poterat affirmabat ꝙ illam de qua dicebat
imaginem penitus ignorabat. Tūc ille pla
catū se simulans valefecit et ad principē sue
gentis abiens iudeū illū de eo quod vide-
rat accusauit. Judei ergo concregati ad do-
mū eius conueniūt et visa imagine illuz cō
tumelijs diris afflixerūt. et extra synagogaz
semiuiuū eijciunt imaginā vero pedib⁹ con
culcantes cuncta in ea dn̄ice passiōis obpro
bria renouarunt. Cum vero latus lancea
pforassent ꝓtinus sanguis et aqua vbertim
exiuit et suppositū vas impleuit Stupefacti
iudei sanguinē illuz ad synagogas detule-
runt et omnes infirmi ex ipso inuncti ꝓtin⁹
curabātur. Tūc iudei epō terre omnia p or-
dinem narrauerūt et baptismū et fidem xp̄i
vnanimiter susceperūt. Episcopus aūt san-
guinem illum in ampullis cristallinis et vi-
treis cōseruauit. xp̄ianum etiam illum accer
siuit et quis tāpulchram imaginē ꝯposuissz
inquisiuit. Et ille dixit nicodemus illā ꝯpo
suit quaz misit gamalieli. gamaliel zacheo.
zacheus iacobo. iacob⁹ symoni dereliquit.
Sicq̄z in iherusalē vsq̄z ad excidium vrbis
fuit et inde a fidelibus in regnū agrippe de
lata et ad patriam meā delata. et a parenti-
bus meis ad me hereditario iure deducitur.
Tunc oēs iudei synagogas in ecclesias con
secrarūt. Et extūc hic mos inoleuit vt eccl'ia
cōsecrarentur q̄r ante tm̄ altaria cōsecrabant̄.
Post illud miraculū ordinauit ecclesia quī-
to ydus nouembris memoriam fieri dn̄ice
passionis. Unde et rome cōsecrata est eccl'ia
in honore saluatoris vbi ampulla cū illo sā
guine reseruat̄ et solenne festū tunc agitur.

De iudeo qui signatus signaculō crucis
a demonibus fuit liberatus.

Quintum mirabile refert Gregorius
in tercio libro dyalogorū vbi dixit
ꝙ Andreas fundane ciuitatis eps
dum quandā sanctimonialem feminā secū
habitare pmitteret ātiquus hostis cepit spe
ciem illius oculis mētis eius imprimere vt
nephāda cogitaret. Quadā vero die iude⁹
quidam romā veniens cum iam diem decli
nare cerneret et vbi manere posset minime re
perisset in quodaz templo apollinis ad ma
nendum se cōtulit qui ip̄m loci illius sacrile
gum ptimescens q̄uis fidez crucis minime
haberet signo tamen crucis munire curauit.
Nocte aūt media euigilans vidit maligno-
rū spirituū turbā quasi in obsequiuz cuius-
dam potestatis p̄ire. eūq̄z qui ceteris p̄ierat
in eoꝝ medio ꝯsedere qui cepit singulorum
spirituū sibi obsequentium causas actusq̄z
discutere vt quid vnusquisq̄z et quātū egissz
nequic inueniret. modū aūt huius discutio
nis gregorius causa breuitatis ptransit. Sz
ex simili in quodam exemplo quod legitur
in vitispatrum innotescere potest. Nam duz
quidaz in templo ydolorum intrasset vidit
sathanam sedentem. et omnē eius miliciaz
ei assistentez. Et veniens vnus de malignis
spiritibus adorauit eum. Cui ille: vnde ve-
nis. et ille: in tali ꝓuicia fui et ibi bella plu-
rima suscitaui et pturbationes multas feci.
et sanguinem copiosum effudi et veni nun-
ciare tibi. Et sathan ait: quāto tempore hec
fecisti. Et ille in triginta diebus quasi. Et sa
than: quare tanto tempore hoc fecisti. Et ait
assistentibus sibi. Ite et flagellis eū cedite
et durius eum verberate. Et secundus veni
ens adorauit dicens. In mari dn̄e eram et
ꝯmotōnes maximas excitaui et naues mul
tas demergi homines q̄ꝫplures occidi. Et
ait quāto tēpore hoc fecisti. Et ille in. xxx. di
ebus Jussit eū similiter flagellari dicens.
Intāmodicuz tanto tempore laborasti. Et
tercius veniens ait In quadā ciuitate fui et
rixas in quibusdam nuptijs excitaui et mul
tam sāguinis effusionē feci et sponsuz ip̄m
occidi et veni nunciare tibi. Cui dixit. quan
to tempore hoc fecisti. et ille in viginti dieb⁹
Et ille ait. Nōne plura in tantis diebus es
operatus et iussit eum a circunstantibus ver
berari. Et alius veniens ait In heremo mā
si. Et per. xl. annos circa quendā monachū
laboraui. Et vix tandem ip̄m in lapsuz car
nis p̄cipitaui. Q̄d sathan audiens de solio
surrexit. Et deosculans eū coronā de capite
suo abstulit et capiti eius imposuit. ac ipsuz
secum cōsedere fecit dicens. magnā rem for

titer egisti et plus omnibus laborasti. Dic ergo similis pōt esse modus discutiōis quē gregorius pretermittit Cū ergo singuli spiritus exponerēt quid egissent vn⁹ in medio psiliuit et inquantū carnis tēptatiōꝫ de illa sanctimoniali femina andree epi animū cōmouisset aperuit addens ꝙ heri hora vespertina vsqꝫ ad hoc ei⁹ animū traxerit vt interga eius blandiens alapam daret. Tūc malign⁹ spūs eū hortat⁹ est vt pficeret quod cepissꝫ vt illi⁹ ruine iter cetos sigularē palmā teneret Precepitqꝫ vt quererent quisnā esset ille qui iacere in templo eodem psumpsisset cū ille vehemētius palpitaret. et missi spūs cū crucis mysterio signatum viderunt territi exclamauerūt. ve. ve. vas vacuuꝫ sed signatum. Ad hanc vocem malignorū spirituum turba disparuit. Judeus aūt ad epm cōcitatus venit et ei omnia p ordinē enarrauit. qđ ille audiens vehementer ingemuit et omnē mulierēꝫ a domo sua et vicinitate sua remouit et iudeum baptizauit.

De sanguine gutturis imaginis xpi quo aspersus fuit iudeus ipsum ferientem.

Sextum mirabile sicut legitur in floribus sanctoꝝ accidit apđ Constantinopolim vbi iudeus quidā ecclaꝫ sancte. Sophie ingressus quandam imaginem xpi sibi cōspexit qui se ibi solum cōsiderans euaginato gladio appropians imaginem xpi pdictam in gutture pcussit statim ꝙ inde sanguis exiuit et iudei caput et faciem apsit. Qui territus imaginē accepit et ipsam in puteū precipitans statim aufugit: quidam aūt xpian⁹ ei obuiauit dixitqꝫ ei. Vnde venis iudee aliquē hominēꝫ occidisti Et ille falsum est Cui rursum xpianus ille: dixit vere homicidiuꝫ ppetrasti. et ideo sanguine aspersus es. Et iudeus vere deus xpianoꝝ magnus est et fides eius firma p omnia cōprobatur nequaꝙ. n. pcussi hominēꝫ s xpi imaginem et cōtinuo sanguis de eius gutture emanauit. Duxit aūt iudeus hominē illu ad puteuꝫ et inde sanctā imaginem extraxerunt. plaga aūt vt fertur in gutture xpi adhuc cernit hodie: Et iude⁹ cōtinuo fidel' effical:

Septimū mirabile de li. in medio rupis solide a iudeo inuento in ciuitate toletañ.

Septimū mirabile accidit in regno castelle ciuitate toleti circa annum domini. m. cclxiij. Impante frederico secundo qui fuit nonagesimussecūdus impator. et sedente in chathedra petri honorio papa et regnāte in pdicto regno rege fernādo. Tunc iudeus quidā cōminuēdo vnā rupem p vinia ampliēda In medio lapidis inuenit cōcauitatem vnā nullam penitus dimensionem habentē neqꝫ cissuram. et in cōcauitate illa repperit vnum librum quasi folia lignea habētem. qui liber tribus linguis scriptus est vicꝫ hebraice grece et latine. tantum de litera habebat quantū vnum psalteriū. et loquebatur de triplici mundo. Ab adam vsqꝫ ad antixpm ppřietates hoīꝫ cuiusqꝫ mundi exprimēdo. principiū vero tercij mundi posuit in xpo sic: In tercio mundo filius dei nascetur ex virgine maria et p salute hominū pacietur qđ legens iudeus statum cū tota domo sua baptizatus ē. Erat etiam in libro scriptū qꝫ tpe fernādi regis castelle debebat liber inueniri. Simile inuenies in constātini sextc. hec in cronica martiniana.

De iudea pcipitata in ciuitate Segobieñ. et per virginem mariam liberata.

Octauū mirabile accidit in pdicto regno ciuitate Segobeñ. Cum. n. cuidam mulieri iudee imponeretur crimē adulterij false. tradita fuit marito vt de ea faceret qđ vellet. Qui cū eam duceret ad superaliuꝫ cuiusdā excelse rupis ciuitati cōiuncte. vt ex loco illo illā pcipitaret cōcurrentib⁹ ad spectaculū pluribus gentib⁹ predicta iudea que immunis erat a crimine et deuota virgini gloriose licet occulta. In articulo illo grandi cū deuotōe beate virgini se cōmēdauit. vt sicut imunis erat liberaret ppo nens in corde suo si eaꝫ liberaret fideꝫ xpi recipere. Ac sibi toto tpe vite sue in sua ecclia seruire. Et ecce mox vt pcipitata fuit apparuit sibi virgo beata eā suis in manib⁹ recipiens et illesam in profundo vallis ponens. Cunqꝫ plurime gentes ad locū currerunt inuenerunt eā illesaꝫ gaudentē et laudentē deum et gracias referentēꝫ virgini gloriose publice affirmans manib⁹ eius fore liberatam deducta est ergo mulier illa iudea ad petitōꝫ eiusdem ad maiorē ecclesiaꝫ pdicte ciuitatis

que sancta maria maior intitulatur et ibi sa
crum baptisma recepit et vocata in vulgari
nostro mansaltos maria propter virginem
mariam que eam liberauit et saltos propter
saltum periculosum quem fecit. vixit autem
in ecclesia multo tempore in timore domini
seruiendo laudabiliter resplenduit spiritu p
phetie et feliciter cursum suum cōsummauit
predicti miraculi adbuc in predicta ecclesia
extat memoria in picturis sicut ego vidi.

De signaculis crucis in vestimentis iude
orum impressis.

Onum mirabile accidit in supradi
cto regno castelle. anno a creatione
mundi quinq̧ Mˡᵒ.lv. secundum
computationem bebreoruz. q̄ quidem ann⁹
concurrit cum anno domini Millesi.cccv.
In quo anno mortuus fuit rex saucius fili/
us regis Alfonsi et regnauit rex fernandus
eius filius. Unde narrat magister alfonsus
conuersus in libro de bellis dei.c.xxvij: ꝙ
tempore supradicto surrexerunt duo iudei.
qui propbete dicebantur. quoruz vnus erat
in ciuitate Abuleñ. et alius in villa que di/
citur aylon: qui quidem duo tammagnalia
loquebantur. et quandoq̧ futura prenosti/
cabant et occulta reuelabant. et secundum
morem eorum boneste viuebant ꝙ ab om/
nibus iudeis istius regionis reputabantur
sancti propbete. Et exiuit eorum fama in re/
gnis circumuicinis et dederunt securitatem
omnibus iudeis et assignauerunt eis termi
num sue redemptionis. Pro die assignato
que fuit vltima dies quarti mensis supradi
cti anni qui apud eos dicitur ebamlim. In
qua predixerunt ꝙ iudei debebant babere
a deo signuz sue redemptionis miraculose
factum scilicet ꝙ illa die audirent omēs vo
cem magnam cornu. quā vocem ipsi attēde
bant semper ꝙ debebant audire quomodo
veniret messias et baberent exire a captiuita
te et propter banc magnam famam cecidit
magnus timor super iudeos. qr maior pars
eorum credebat boc sine dubitatōē. Et ido
sanctificauerunt se et preparauerunt se: fece/
runtq̧ penitentias in ieiunijs multis cū sa/
tisfactionibus et elemosynis. quasi ad deuz
reuersi orantes vt sibi predictum signuz sue
salutis ostenderet. quando venit annus ille
mensis et dies assignata valde mane surre/
xerunt veniētes ad synagogas suas adorā/
dum deum induti syndonibus albis lineis
seu sericis prout est moris apud eos fieri in
die expiationis scz in die decima mensis se/
ptimi. Et tunc altissimo deo cooperante qui
nullum tempus sine bonitatis sue testimo/
nio reliquit in suis domibus supradictis ap
paruerunt signa crucis in omnibus et vbi/
cunq̧ erant etiam in illis syndonibus q̄ ser
uabantur in eorum apotecis. Quo signo vi
so multi eorum fuerunt turbati quorum qui
dam dicebant ꝙ boc fuerat factum dyabo/
lica arte et nimirum cum predecessores eorū
de xp̄o maxima miracula faciente dicebant
in beelzebub eijcit demonia: Mat.ix. Alij
vero dubitabant non audētes loqui nec ali
quid iudicare. Ali vero crediderunt boc si/
gnum fuisse veri xp̄i crucifixi. et disposuerūt
se ad fidem cum baptismo recipiendā. Isti
fuerunt pauci. Iuxta illud Biere.iij.c. Assu
mam vos vnum de ciuitate et duos de con
gregatione. Saluator etiam de via que du/
cit ad paradisum dicit et pauci inueniunt eam
Math.vij.ca. Que omnia large tradūtur a
supradicto magistro Alfonso. libro et capi.
quibus supra. Qui ex p̄dictis se asserit mul/
ta vidisse. et ideo testimoniū perbibet. Un
in fine illius capituli narrat ꝙ cum ipse essz
medicus. Aliqui predictorum petebant cō
silium medicine vt possent curari a predictis
cogitationibus. quia credebant parētes eo
rum ꝙ eis acciderat ex aliqua infirmitate et
debilitate cerebri. Dicit etiam ꝙ multo tem
pore ipse fuit in dubio quo ad istud signum
sed illumināte deo credidit istud signū fuis/
se verum et manifestum miraculum et cōuer
sus est ad fidem xp̄i. Et ideo super boc in te
stimonium veritatis inuocat super se testes
celum et terram ꝙ ipse vidit omnia predicta
eodem anno quo acciderant. De eodez etiā
signo facit memoriam magister Iobannes
conuersus in libro suo de concordia legū. ti.
iiij.ca.iiij. dicit. n. ibi ꝙ predictuz miraculū
accidit in supradicto regno per. xl: ānos an
tempus suuz et querebat a iudeis qui remā
serant quomodo cum tanto signo poterant
remanere in iudaismo. Et dicit ꝙ responde
runt sibi quia rabini iudeorum illius tēpo/
ris publice predicabant illud illusione dya/
boli eē factum ad iudeorz deceptionez. et ꝙ

omnino vt prius in lege mosaica fortes per manerent. Et dicit vlterius q quidam nun cius pape suo tempore venit ad ptes istas qui cū hoc cognouissz p eū fecit notariū pu blicum scribi rei ueritati facta diligenti inqsi tione. recepit em̄ multos testes iudeos de vi su licite vt decuit adiuratos qui pro certissi mo hoc asserebant et dicit q omnes alij iu dei illius temporis confitebantur rei huius veritatem. Sequitur et de hoc facio omnib᷑ fidem certam. et iuro per nomen dei hec oīa predicti miraculi esse vera. De predicto etiaz miracolo dn̄s paulus burgeñ. ep̄s in suo dy alogo dicit supra ca. iiij. post multa que sup dicta sunt dicit. Ego aūt lz nondū essem te pore istius signi natus. qui quidez termin᷑ precessit natiuitatem meam per. lx. annos fe re. Testificor tamen coram deo hoc p̄dictuz signum modo predicto contigisse sepe et se pissime audiui ab antiquiorib᷑ iudeis nul lo contradicente in ipo facto nisi solū in cau sa eius. quia quidam eorum attribuebant magice arti. quidam vero causam relinque bant sub dubio. Ego aūt quoqz mirabar. quomodo dn̄i illius temporis p̄sertim eccle sie prelati de hoc non fecerunt mensionez in suis hystorijs de quo tamen rationabiliter debuisset festuz imperpetuū celebrari ad ho norem sancte crucis. Sed reuera hanc admi rationez tollit a me excessiuus iudeoꝝ stat᷑ in illis temporibus tantū em̄ locum habe bant cum regibus et principibus terre tam ecclesiasticis q secularibus q hoc potuerūt cauillationibus suis impedire. hec ille. Ptz ergo testimonio p̄dictorum triū solenniū te stium predictum miraculum fore verum cū in ore duorum vel trium testiū stet omne ve rum teste scriptum. Non est dubiū quin plu ra alia miracula in alijs partibus orbis iu deis acciderunt. propter que merito in cogni tionez catholice fidei debuissent venire: Ip si tamen magis indurantur in obstinata ma licia. Sicut em̄ ferrum per frequentē mallea tionem induratur sic et populus iudeorū p frequentia miracula ei ostensa. Unde de eis scriptū est Job. xli. Cor ei᷑ indurabit quasi lapis et stringet quasi malleatoris inc᷑. Si ue ergo videāt miracula siue sentiāt castiga tiones et flagella nō ppterea cōuertuntur s̄ in sua malicia obstinant: Hiere. v. attriuisti eos et renuerunt accipere disciplinā. Nec mi rum quia vt dicitur Eccle. vij. Nemo potest corrigere quem ille despexerit et sic patet to ta decima consideratio que erat de iudeorū mirabilib᷑ et de sua obstinata malicia

De iudeorum obligatiōe ex iure canoni co et ciuili ac ordinatione regia que octo ar ticulis explicantur.

Ndecima consideratio est de iudeo rum obligatione. Non enim videt rationabile q gens viuens sine le ge dei qualis est iudaica vt fuit ostēsum sup libro. i. consideratione tercia. articulo sexto. puncto septimo. q in populo xp̄iano qui le ge fruitur permitatur viuere sine alicuius le gis freno. Ut ergo explicare possim concep tuz meū in presenti consideratōe. viij. occur runt articuli declarandi. Primus est quare iudei permittūtur viuere inter xp̄ianos. Se cundus que sūt illa que pmittunt iudeis de iure. Quartus in quibus xp̄iani non debēt cum iudeis conuersari Quint᷑ que sunt illa ad que iudei compelluntur de iure. Sextus de pena iudeorū blasphemantium nomen xp̄i vel attemptantiū subuertere baptizatos Septimus ad que astringuntur iudei ex re gia ordinatione. Octauus qualis est status iudeorum in regno castelle.

Judei pmittuntur viuere inter xp̄ianos.

Rimus articulus est scire quare iu dei pmittuntur viuere inter xp̄ianos cum sint eorum inimici et tā crude liter se habeant circa ipsos vt supra ostensuz est consideratione septima. Potius. n. vide tur q deberent om̄s occidi et expelli de mū do. Dico ergo q iudei pmittuntur viuere in ter xp̄ianos et non occidunt ppter quinqz: Primū est propter impletionez legis chari tatis etc̄. Math. v. Diligite inimicos vestros benefacite his qui oderunt vos que lex nō videretur impleri si occiderentur. Secundu z est ppter fidei catholice confirmationem qr capsarij et librarij nostri sūt et firmus est te stimonium ab aduersario datum. Si enim paganus non credit hoc esse verum ecce vir go concipiet et pariet filium etc̄. mittitur ad iudeum vt ab eo querat an ita sit scriptum. Tercium est propter diuine iusticie manife

stationem vt appareat ex eorum pena ꝙ rei sunt dominice passiōis. Sicut imprecati sūt eius dixerunt: sanguis eius super nos et sup filios nostros. quia multis tēporibus trāsactis curriculis culpa obliuione delata let a nullo mortaliū sciretur Sicq; et infamie obprobrium et malorū euitaret periculū sicut et de multis contigit gentibus quorum gesta temporum sunt vetustate deleta. huius etiam rei signum precessit in cayn: in quo ꝓpter hoc ꝙ fratrem occidit posuit dominus in eo signum. scilicet tremorem capitis et nō occideretur sz ignosceretur ei. Unde Deuter. xxviij. Dabit tibi dominus cor pauidum et deficientes oculos et animam merore cōsūptam. Sic ergo iudei de morte xp̄i ihesu illata perhibent mundo testimonium. per hoc ꝙ in captiuitatem eos detulit sempiternam sicut xp̄s in euangelio ꝓtestatur Joh. iij. c. Qui credit in filium dei habet vitam eternā qui autem incredulus est filio non habebit vitam scz gratie. sed ira dei manet super eū. scz captiuitatis perpetue. Quartum est propter memoriam dominice passiōis: sicut scriptum est in ecclesiastico. xxix. gracia fideiussoris tui ne obliuiscaris. Sic ergo cum videmus iudeos faciliter trahimur in memoriā passionis xp̄i intuentes eos quorum patres xp̄m occiderunt. Ne ergo tantum beneficiū obliuioni tradamus permittuntur iudei viuere inter nos. Quintum est propter cōplendam ꝓmissionem. quia ad predicationem helie et enoch conuertentur in fine mūdi sic̄ predixit Ysaias in. ca. iiij. si fuerit populus israel quasi arena maris reliquie conuertent̄. Uidebit enī deus quosdam de semine iudeorū in se credituros atq; saluādos. et ideo propter eos noluit disperdere omnino eorū stirpem sicut dixit Ysaias. quomodo si inueniatur granum in botro et dicatur ne dissipes illud quoniam benedictio est sic faciā propter seruos meos vt non disperdā totū.

Sequitur de conseruatione.

Ecundus articulus est videre que sunt illa in quibus iudei debent cōseruari ne damnum patiatur a xp̄ianis. Dico ergo ꝙ. vij. sūt illa que iudeis ex iure canonico et ciuili permittuntur. Primū permittitur eis ꝙ teneant ritus suos citra contemptum xp̄iane legis amissuri sine dubio permissa nisi ab illicitis cessauerint. sic patet. C. de iudeis. l. iudeos. Idē patet extra eo. ca. iudei. et. cap. consuluit. et di. xlv. q sincera. in fine. Secundum est ꝙ in synagogis eorum nemo hospitetur sicut ptz eo. ti. l. synagoga. Tercium est ꝙ iudei habent licentiam fulciendi veteres synagogas. vt patet eo. ti. l. fi. sic tamē permittuntur iudei antiquas synagogas reficere dum tū nō ampliores vel preciosiores solito faciant. sicut patet extra. c. eo. iudei. ij. c. cōsuluit. Quartum est ꝙ iudeus non debet iniuriam pati a xp̄ianis nec eorū synagoge vel habitationes sine ratione ledi debent aut concremari. vt patet. C. ti. de iudeis. l. nullus. Itē iudei obedientes non sunt a xp̄ianis molestandi xxiij. q. viij. dispar. Quintum ꝙ die sabbati nullus iudeus debeat conueniri nec xp̄iani etiam a iudei debent conueniri sed nec in alijs festiuitatibus suis debent turbari nec sepulchra eorū obtentu forte pecunie efodi. vt patet ti. eo. l. die sabbati: et extra eo. ti. ca. sicut iudei. § . i. et. ij. Sextum permittitur iudeis vendere sua sicut xp̄ianis. vt patet eo. ti. l. nemo. Septimum est ꝙ non compellantur venire ad fidem catholicam. quia si sincera intentione extraneos a xp̄iana religiōe ad fidem cupiunt rectam adducere blandimentis debent non asperitatibus studere ne quorum mentem a plano reddita ratio prouocare poterat pellat procul aduersitas patent hec. di. xlv. qui sincera. et. c. de iudeis.

De. xiij. que iudeis non permittuntur vti

Ercius articulus est que sunt illa q̄ iudeis nō permittūtur dico ꝙ. xiij. Primum est ꝙ non insolescant nec quenꝙ precipites in xp̄ianam reuerentiam vltionis admittant. sicut patet. C. de iudeis l. nullus. Secundum est ꝙ non diffiniuntur eorum iudicia per suos seniores. sed per iudices publicos xp̄ianorum. possunt tamen arbitros eligere etiam iudeos cuius sententiam ordinarius exequitur. sicut patet codē ti. l. iudei. Tercium est ꝙ non permittitur iudeis accusatio nec testificatio contra christianos cum in accusatione equalitas fidei et conuersationis inter accusantem et accusatū semper sit consideranda. vt is qui accusat vl'

par. vel superior inueniatur. ij. q. vij. non pt et ca. sequenti. Quartū ꝙ debet rescindi qd cunqꝫ priuilegium quod eximat eos ab exactionibus publicis. vt patet eo, ti. l. iussio: Quintum est ꝙ non permittuntur nouas synagogas fabricare. et qui synagogaꝫ nouā extruxerit punitur pena. l. librarum. et synagoga applicatur ecclie catholice. vt patet eo. ti. l. fi. patet etiam extra eo. iudei. et. capitu. cōsuluit. et ponit lex regni ꝙ applicatur ecclie maiori illius loci vbi edificata est. Sextuꝫ ē ꝙ in diebus lamentatōnis et dominice passionis non debent ornati in publico ꝓdire. extra eo. nonnullas. Septimuꝫ est ꝙ in die pasceues non habeant ostia vel fenestra aptas. extra eo. qꝛ sup his. Octauū est ne xp̄ianum mancipiū possidant vel circūcidāt nec pōt quocunqꝫ titulo. s. emptōnis seu donationis vel hereditatis seruū xp̄ianum cōseq Et iudeus q̄ mancipiuꝫ xp̄ianū habuerit et eum circūciderit capite puniatur et seruus liberati donatur. Hec patent. C. de iudeis. l. ne xp̄ianū. et di. liiij. mācipia. et datur ibi cā. s. ne xp̄iana religio iudeis subiecta polluatur. de conse. di. iiij. plerunqꝫ. sed nunquid aliquo modo licitum est xp̄ianis vt seruiāt iudeis. R̄ndit Hosti. ꝙ cū ꝓhibitū sit vt nulluꝫ mācipium seruiat iudeis multominꝰ liberi xp̄iani eis seruire debent. non. n. debent esse assidue intra domum iudei nec tamqꝫ famula. aut nutrix aut obstetrix Al's ipsi xp̄iani si ab eis discedere noluerint debent excōicari extra eo. iudei. et. c. ad hoc. et. c. si iudeos. Si autem iudei nolunt eos dimittere ꝓhibetur fidelibꝰ cōmercium cū eis. vt in. d. c. et si iudeos. in fi. sed extra domū pn̄t eis seruicia fieri. Vn̄ pn̄t hr̄e colonos xp̄ianos. extra eo. multoꝝ. Nonū ē ꝙ nō ꝑmittuntur saxis vel alio furoris genere attēptare aliquē qui eoꝝ fugerit sectā al's ꝯtrafaciēs cōcremādus ē cū oībus suis ꝑticipibꝰ. vt ptꝫ eo. ti. l. et cetera. Decimū ē ꝙ nō ꝑmittūtur circūcidere xp̄ianos et cōtrafaciētes ꝓscriptōe bonoꝝ et ꝑpetuo exilio damnantur. vt ptꝫ eo. ti. l. iudei. Vndecimū ē ꝙ nō ꝑmittuntur inter xp̄ianos hr̄e officia publica ne occasionē habeāt semēdi. di. liiij. nulla. et. xvij. q. iiij. ꝯstituit. et sacrilegū cōmittit q̄ eos talia officia publice agere ꝑmittit. Ibidē. ꝙ si iudeus talia officia recepit debet ei denegari xp̄ianoꝝ cōio donec quicq̄d accipit rōne officij sm̄ ꝓuidē

ciam dyocesani cōuertatur in vsus paupeꝝ et ip̄e officiū dimittat. et intelligitur sm̄ thomā quoad dignitates de nouo acq̄sitas secus de dn̄io p̄ existēti qꝛ illō quēqꝫ tolerat eccia ꝓpter scādalū vitādū sed ordinaria auctoritate tollere posset sicut tollit in seruis. Duodecimū est ꝙ nō habeāt nutrices xp̄ianos. Vn̄ dicitur ex. eo. c. et si iudeos. Accepimꝰ etiaꝫ ꝙ iudei faciunt xp̄ianas filioꝝ suoꝝ nutrices. et ꝙ nō tm̄ dicere. sed etiā nephādū est cogitare cū in die resurrectiōis dn̄ice illas recipe corpꝰ et sāguinē xp̄i ꝯtingit ꝑ triduū ante ꝙ illos lactent ꝙ lac māmullaꝝ effūdere faciūt in latrinaꝫ. Alia insup cōtra fidē catholicam de testabilia et in audita cōmittunt. ꝓpter que fidelibus est ferendum ne diuinam indignationem incurrunt cum eos ꝑpetrare patiuntur indigne que fidei nr̄e cōfusionem inducunt. et infra Inhibemus ergo districte ne decetero nutrices hn̄t vel seruientes xp̄ianos ne filij libere filijs famulentur ancille. sed tanqꝫ serui a dn̄o reprobati in cuius mortem neqꝫter ꝯiurarunt se saltem ꝑ effectuꝫ operis recognoscant seruos illoruꝫ quos christi mors liberos et illos seruos efficit. et infra Si vero nutrices et seruientes nō dimiserint christianas sub excōicationis pena inhibeatis districte omnibus xp̄ianis ne cuꝫ eis aliquid cōmercium audeant exercere: Tredecimum est ꝙnon ꝑmittitur iudeo habitare cū vxore fideli nisi efficiatur xp̄ianus. et filij eorum debent sequi fidem et ꝯditionem mr̄is fidelis. Sil'r illi q̄ ꝓcreati sunt de infidelibꝰ mulieribus et fidelibꝰ viris xp̄ianaꝫ sequūtur religionem nō iudaicaꝫ sup̄stitioneꝫ. ptꝫ xxviij. q. i. c. iudei.

De his in quibus xp̄iani cum iudeis nō debent conuersari.

Quartus articulus est videre que sūt illa in quibꝰ xp̄iani cum iudeis nō debent cōuersari. Dico ꝙ de iudeis tribus non debent secū conuersari. Primuꝫ est. ꝙ non debent cū eis comedere aut eos ī cōuiuia recipere neqꝫ cum eis cohabitare cū apud xp̄ianos cōibus cibis nō vtantur. Indignum atqꝫ sacrilegū est eoꝝ cibos a xp̄ianis sumi cū ea que ap lo ꝑmittēte nos sumimus ab illis videtur inmūda. Ac si inferiores cē incipiant xp̄iani ꝙ iudei si nos q̄ ab

illis apponuntur vtamur. Illi vero a nobis oblata contemnant. xxviij. q. i. nullus. et. c. omnes. Dicit tamen glo. in dicto. c. nullus. ꝙ pōt aliq̄s ab eis emere alimēta et postea pparare. Secundū est ꝙ infirmi xp̄iani nō debēt in suis infirmitatibus vocare iudeos nec ab eis recipere medicinas nec se cum eis in eisdem balneis balneare. xxviij. q. i. nullus. et. c. oēs. Tercium est ꝙ nemo potest cōgregationi iudeorum seu alicui iudeo vel pagano aliquid relinquere in testamento et si fecerit etiam post mortem iudicabitur anathema. extra here. si quis eps. xxiij. q. ij. sane. et videtur intelligēdū secūdū volhelmū nisi legauerit ad succurrendum necessitati. Quartum ꝙ xp̄ianus vel xp̄iana iudaice prauitati carnaliter non coniūgatur alias a communione ecclesie segregentur. xxviij. q. i. caue. et. c. si quis iudaice. Et si queras que sit pena pticipantiū cum iudeis cōtra casus nunc dictos Respōdetur scḋz Ray. ꝙ si derici sint et admoniti satisfacere et emendare nolunt debent priuari officio et bn̄ficio. Si laici sunt vt puta principes qui nolunt exeq̄ predicta. Siue alij qui aliqua impedimēta afferunt et admoniti non satisfecerint debēt excomunicari. xxviij. q. i. nullus. Si vero sūt iudei tamdiu sunt xp̄iani ab illorum cōione et commercio separandi sub pena excōicationis donec illi emēdauerint et satisfecerint. vt ptz extra codē ca. et si iudeos. in fi. et extra de cirka. de terris et. extra de vsuris. cū tu. Quintum est ꝙ iudei conuersi ad fidem nullam cōmunionem habeant cum alijs iudeis. xxviij. q. sepe. Unde dicitur sepe ibi malorū consorcia etiam bonos corrumpunt quātomagis eos qui ad vicia proni sūt. Nulla ergo vltra communio sit hebreis ad fidem xp̄ianā trāslatis cum his qui adhuc in veteri ritu consistunt ne forte eorum participatione subuertantur. Quicūq; ergo āmodo ex his qui baptizati sunt in fidelium consortio non vitauerint et hi xp̄iani donentur et illi publicis cedibus deputentur. Sextum est ꝙ iudeorum filij vel filie conuersi ad fidem separari dn̄t a consortio parentum ne eorum inuoluentur erroribus et debēt deputari monasterijs vel xp̄ianis mulieribus viris deum timentibus vt sub eorum conuersatōne cultū fidei discāt ac melius instituti tam in minoribus ꝙ in fide pficiant. vt pz. xxviij. q. i. iudeorum.

Que sunt illa ad que compelluntur iudei de iure.

Quintus articulus est scire in quibus iudei de iure compellūtur. Sciēdum ergo ꝙ in quinq; debent compelli iudei. Primū est ꝙ iudei a fide apostatantes coguntur ad eam redire etiā si vi vel necessitate fidē susceperūt ne nomē dn̄i blasphemetur et fides quam susceperunt. di. xlv. de iudeis. et de conse. di. iiij. plerūq;. Sed oriuntur hic tres difficultates. Prima est si tales quacunq; pena dānati fuerint vtrum a rebus eorum fideles filij excludantur. Dico ꝙ nō quia scriptum est filius non portabit iniquitatem patris et pater non portabit iniquitatem filij. i. q. iiij. iudei. Secunda difficultas est qualiter est procedendum cōtra xp̄ianos qui fuūt iudei. Dico ꝙ procedendum est contra eos sicut contra hereticos et eorū fautores. extra eo. ca. cōtra. li. vi. Et intelligitur secūdū glo. siue sint transeuntes siue redeūtes ad iudaismum. vocat transeūtes illos qui nunꝙ fuerunt iudei. Redeuntes vero qui prius fuerunt iudei et postea facti sunt xp̄iani. Tercia difficultas est quia videtur eis fieri iniuria si coacti receperint baptismū ꝙ redeant. Rn̄detur ꝙ si talis coactio fuit conditionalis puta per minas vel per rerum suarum ablationem vel per verbera et hmōi receperūt baptismum compellendi sunt vt dictum est. vt patet in predictis capitulis. Si vero fuerunt absolute coacti vt si per violentiam in aquā mersi sunt tales non receperunt baptismum vt patet extra de bap. maiores. et concordat thomas. ij. scḋe. que. iiij. et etiam Hostien. Secundum est ꝙ sunt cogendi iudei ad decimas persoluēdas. Intelligendū tamē ꝙ decime sunt duplices. quedam psonales et has non tenentur soluere iudei cum non recipiant ecclesiastica sacramenta nec audiant diuina. immo nec sunt de corpore ecclesie. ff. de cēsi. l. formā. §. si vero quis. Alie sūt prediales et hos tenent̄ soluere. extra eo. de terris. vn̄ dicit̄ ibidē de terris quas iudei colūt tue prudentie remittim⁹. vt eos ad decimas soluēdas vel possessiones penit⁹ renūciandas cū omni districtione cōpellat ne forte occasione illa eccl'ie valeant suo iure fraudari. et ibi expresse dicit glo. hoc nō est intelligendum de psonalibus quia nō sunt de corpo-

re eccl'ie sed de predialibus Quid si iudei oc
cupant aliquā totā procbiā emēdo que xpi
ani solebāt possideri. nunqd pōt ecclia hac
occasione petere aliquid ab eis. Respondet
ꝙ petere pōt et soluere tenenť decimas pre-
diales. et omnes census siue prestatões siue
oblationes reales quas xpiani de domib⁹
et possessionibus soluere tenebanť. extra de
vsu. quanto. Sed secus est de decimis et ob
lationibus psonalibus vt dictu3 est. Terciū
est ꝙ coguntur iudei xpianos testes recipere
contra se. extra de testi. iudei. sed iudeus nō
potest ferre testimoniū contra xpianū. vt ibi
dem et patuit supra articulo. iij. Quartū est
ꝙ cogendi sunt talem habitū continue dif-
ferre ꝙ manifeste ab alijs distigantur. extra
eo. in nōnullis. Unde dicitur ibidem. in nō
nullis prouincijs a xpianis iudeos seu sara
cenos habitus distinguit diuersitas. sed in
quibusdam sic conualuit quedā cōfusio vt
nulla differentia discernatur. Unde cōtingit
interdū ꝙ per errorem xpiani iudeorū seu sa
racenorum. et iudei seu saraceni xpianorum
mulieribus cōmiscentur. Ne ergo tamdāna
te cōmixtionis excessus per velamen erroris
hmōi vlterius excusatiōis possit habere dif-
fugium. Statuimus vt tales vtriusqȝ sexus
in omni xpianorum prouincia et omniū tē-
porum qualitate habitus ab alijs personis
distinguantur. Quintum est ꝙ cogen-
di sunt iudei ad vsuras restituandas. ex-
tra de vsuris. post miserabilem. scriptum est
iudeos ad remittendas xpianis vsuras per
principes et potestates cōpelli. precipimus
seculares et donec eis remiserint ab vniuer
sis xpi fidelib⁹ tā in mercimonijs ꝙ̄ in alijs
per excōmunicationis sententiam eis iube-
mus cōionem oīodam denegari. vide supra
de ista materia. vij. consideratione crudelita
te. xvij. Et si queras vtrum liceat dñis terra
rum exactione3 facere in iudeis. Respōdeť
scōm Thoma3 in quadam litera ad quādā
ducissa3 missa ꝙ ꝗuis iudei fm iura meri-
to culpe sue seruituti sunt additi et sic coꝝ res
dñi possint accipe tā ꝙ̄ sue ita tñ nō vt subtra
hanť necessaria vite qꝛ tñ oportet nos ābu-
lare honeste etiā ad eos q̄ foris sūt ne nomē
dei blasphemeť hoc suadū videť vt exactio
nib⁹ ꝑter quas facere cōsueuerūt nullaten⁹
ꝑgraueneť 3 ad ꝯsuetas cogi pñt. S3 quid si
iudei nihil hñt nisi vsuras cui restitueneť ea
que accepta fuerūt ab eis. Rñdeť scōm tho
ma3 in ꝑdicta litera ꝙ cum ea que iudei per
vsuram extorserunt nō possint licite retinere
cōsequens est vt si vos illa ab eis receperitis
nec licite retinere potestis nisi forsā essent ta
lia que a vobis vel antecessorib⁹ vřis hacte
nus extorsissent. Si que vero habent que
extorseruut ab alijs dnt restitui illis quib⁹
iudei restituere tenebanť si inueniunť. Alio
quin in pios vsus scōm cōsilium dyocesani
et aliorum ꝓboꝝ vel in cōmunem vtilitate3
terre si necesse est expendātur. nec esset licitū
si vos de nouo exaderitis illam a iudeis ser
uata tamen cōsuetudine predecessoꝝ vestro-
rum ac intentione vt in pios vsus expende-
rentur. Sed nunquid licet recipere donā vel
precium laboris et hmōi a iudeis vsurarijs
Rñdetur secundum wilhelmu3 ꝙ si iude⁹
habet aliquid aliud ꝙ̄ vsuras pōt accipi ab
eo. Si vero nihil habet ꝑter vsuras. tūc aut
recipiens certat de damno suo vitando et sic
accipiendo non peccat. sicut qui a fure vel la
trone damnificatus est. puta per incendium
et hmōi non peccaret si recuperaret ab eo dā
num suum licet ipse fur vel latro nihil habe
ret nisi quod esset acquisitum de furto vel
rapina; dum tamen non reciperet pro dam-
no suo in specie ipsas res alienas. Addit
thomas in ꝑdicta epistola ꝙ iude⁹ si vltro
conferat pecuniam vel exeniū expedit reci-
pere vt pecunia sic recepta addať his quib⁹
de iure debetur seu alijs vt dictum est.

Seqť de pena iudeoꝝ blasphemātiū nomē christi vel attēptātiū subuertere baptizatos:

Sextus articulus est scire qua pena sunt feriendi iudei blasphemantes nomen xpi vel attemptātes subuer
tere baptizatos Ad primū respondetur fm
Hosti. ꝙ omnis talis scōm leges decapitať
etiam xpianus. Unde principes seculares
iudeos xpm blasphemantes grauiter debēt
cum pena pecuniaria siue etiam grauiori ex
tra eo. in nonnullis in fi. vbi sic habetur. Il
lud aūt strictissime iubemus ne in contume
liam creatoris prosilere presumant. Et qm
illius dissimulare non debemus obprobriū
qui probra nostra deleuit: precipimus pre-
sumptores hmōi per principes seculares cō
digne animaduersionis adiectione cōpelli.

ne crucifixum pro nobis aliquantulũ blas-
phemare presumant. Ad secundũ dicitur ꝙ
iude⁹ qui nititur subuertere badtizatos dz
publicis flagelatiõibus deputari. xxviij. q.
i. sepe. Jta tamen ꝙ hec pena non trãseat
in vindictam sanguinis quia talis pena re-
linquenda est brachio seculari.

Ad que astringũtur iudei ex regia siue re
gali ordinatione.

Eptimus articulus est de his ad q̃
tenentur iudei ex regia ordinatione.
Est notum legenti hystorias hyspa
nie ꝙ rex hẽricus secũdus frater regis petri
qui regnuz fratris habuit multas cedes seu
stragas in iudeos fecit. taz in vrbe toletano
ꝙ̃ in multis alijs villis et castris in confi-
nibus regni castelle existentibus. Et cũ hu-
iusmodi; rex henricus secundus regnauit
regno accepto a fratre suo petro: Jpse insti-
tuit in curijs generalibus ꝙ iudei portarent
signuz distinctionis in suis vestibus prout
iura canonica volunt. ꝙ tamen nunꝙ fuit
auditum in hyspania. Sed indistincte cuz fi
delibus conuersabãtur. ex quo multa enor-
mia et diuine legi difformia sequebantur.
Consequenter rex iohannes primus felicis
recordatõnis filius predicti regis henrici se
cundi instituit: ꝙ iudei nulla haberent offi-
cia publica nec iurisdictõnes etiaz inter seip
sos in criminalibus exercent: qua quidez iu
risdictõne alias maxime abutebantur post
quam scꝫ. regem iohannez regnauit rex hen
ricus tercius sancte memorie filius ei⁹ in an
no. xi. etatis sue in cui⁹ regis principio de⁹
vltionem sanguinis xp̄i. excitante multitu-
do populorum magna et valida contra iu-
deos surrexit et ꝙ̃plurimi fuerunt interfecti
per totam hyspaniam. Quiquidem tumul-
tus incepit a ciuitate hyspalensi. Jn cuius
ecclesia metropolitana quidam dyaconus
in litteratura simples et laudabilis vite ce-
pit predicare contra errores iudeoruz et mo-
dos viuendi eorum enormes: et cõtra syna-
gogas eorum nouiter contra¹ sacroruz cano
num tenorem edificatas; ex quo supradict⁹
tumultus incepit. et consequenter in breuissi
mo tempore per totam hyspaniaz et vsqꝫ vl
tra pyreneos et insulas maioritarum et sar-
dune velocissime euolauit Deus autem qui
a deo bonus est vt ex malis eliciat bona sic
disposuit ꝙ hac vexatione currente et etiam
post ipsius sedationem nonnulli iudeorum
ad cor suum reuersi. Dixerunt illud deutro:
xxxi. capitulo. vere quia non est mecum de⁹
inuenerunt me hec mala et sic vexatione du
rante intellectum auditui scripturas ceperũt
scrutari: Et ideo illuminante errorem suum
cognouerunt sic ꝙ ad deum conuersi nomẽ
christi publice et deuote predicantes multo
rum corda filiorum ad patres deo dirigente
conuerterunt que omnia in his regionibus
manifesta sunt. Post predictum vero regez
henricum tercium sancte recordationis pre-
cessit seruissimus rex iohannes filins eius.
Jste cepit regnare in cunabulis cum esset in
secundo anno etatis sue. et sic fuit sub tutori
bus vsqꝫ ad tempus prefinitum ad patre:
Jn cuius tempore tam durante tutela ꝙ̃ p⁹
cum iam regimen suorum regnoruz accepit
multa fuerunt instituta contra iudaicam im
pietatez que in suis curijs et regnis pro ma
iori parte seruabantur que quia digna sunt
memoria pro iudeorum insolentijs compri
mendis. dignum duxi literam eius publicã
in qua. xxiiij. ordinationes continentur pre
senti opere fore inserendam cuius tenor ta-
lis est. Dominus Johannes dei gratia rex
castelle legionis Toleti. galechie. hyspalis
curdue. morchie. cuhemi. algarbie. algezire:
dominusqꝫ viscaye. et moline. Cuz omnis
rex vel princeps qui regnauit et dominatur:
predictum habet dominium singulare quia
est electus a deo ad regendum et ministran-
dum suuz populnm. ꝙto magis regibus et
principibus catholicis in sancta fide catho-
lica pertinet et attẽdere debẽt ac querere me-
liorem viam possibilem inueniri vt christia
ni qui sunt credentes in sancta fide catholi-
ca non incident in errorem ꝓpter participa-
tionem et conuersationem cum infidelibus
q̃ nõ credũt nec obediunt dño nr̃o ihesu xp̄o
nec sunt in sua sancta fide catholica debẽt a
mouere et ꝓpellere omnẽ occasionez que in
eo euenire potest propter id quod dictuz est.
Et ego cognoscẽs oĩa supdicta et ꝙ in meis
regnis et dñijs sunt multi⁹ iudei et iudee. et
saraceni et saracene ĩfideles et ꝙ hitãt int xp̄i
anos et in vnũ ꝯuersanť et ide nascebãť aliq̃
errores ꝯ fidẽ catholicã. et ꝙ possẽt ad h̾ ac
cidere ĩposterꝫ dãna his q̃ sť d̾ pplo meo et vt

tollere et segregarem predictos christianos populi mei ab omni occasiōe et zyzania. et vt obseruentur ea que precepit sancta mater ecclesia est voluntas mea dominum ordinare super omnia predicta. et ordino et mādo ac pro bono teneo ꝙ seruetur nunc et deinceps in modo qui vlterius sequitur.

De eo ꝙ iudei viuant segregati a christi fidelibus.

Rima ordinatio est ꝙ decetero omnes iudei et iudee. saraceni et saracene meorum regnoruꝫ et dominioruꝫ sint et viuant segregati a xpianis. in hoc loco vno vel parte ciuitatis ville vel loci vbi fuerint conuicini et ꝙ sint circūdati vno muro in gyrum et habeat solum vnam portā ꝑ quā in tali circulo ingrediātur et egrediātur. Et ꝙ ī p̄dicto situ et circulo eis sic assignato habitent tales iudei et iudee saraceni et saracene et non in alio loco vel domo extra euꝫ. et ꝙ incipiant statim segregari a die qua eis fuerint assignata predicta loca vsqꝫ ad octo dies primos sequentes. Et quicunqꝫ iudeus vel iudea saracenus vel saracena extra predictum circulum habitauerit ipso facto perdat omnia bona sua. Et vltra hoc ꝙ corpus talis iudei vl' iudee. saraceni vl' saracene sit ad mercedem meam vt detur eis pena corporalis pro eodeꝫ secundū ꝙ merces mea fuerit

De eo ꝙ iudei vel iudee saraceni vel saracene non sint apothecarij vel speciarij seu medici et cetera.

Ecūda ordinatio est ꝙ nullus nec aliquis iudeus vel iudea saracenus vel saracena sint speciarij nec apothecarij nec cirurgici nec medici. nec vendāt panem nec vinum nec farinam nec oleum nec butyrum. nec aliquid aliud comestibile xpianis. neqꝫ a xpianis habeant stationem. nec apothecam nec mensam in publico nec in occulto ad vendendum aliqueꝫ cibum comestibilem. Et quicunqꝫ iudeus vl' iudea saracenus vel saracena contra predicta fecerit pro qualibꝫ vice cadat in pena duorum milium morabetinorum. et vltra hoc ꝙ eorum corpora sint ad mercedem meam vt precipiam eis dari penam corporalem secūdū ꝙ hn̄ visū fuit et mee mercēdi placuerit

ꝙ volentes batizari non detineantur vl' impediantur.

Ercia ordinatio est ꝙ si aliquis iudeus vel iudea saracenus vel saracena inspiratione spiritussancti voluerint baptizari et transire ad nostram sanctam fidem catholicam ꝙ non detineātur nec impediātur vi. vel alio modo. ita tamen ꝙ non conuertantur per iudeos vel per saracenos. nec per christianos vtriusqꝫ sexus licet sit pater vel mater seu quecūqꝫ alia persona sui generis vel alicuius. et quicūqꝫ ꝯtra hoc venerit vel contrarium fecerit procedetur cōtra eas ad maiores penas. sic in ciuilibus sicut in criminalibus que scd'm ius inuenientur

ꝙ iudei non comedant inter christianos nec saraceni.

Uarta ordinatio est ꝙ nullus nec aliquis iudeus vel iudea saracenus nec saracena in domibus suis nec extra eas comedant nec bibant nec inter christianos nec inter christianas. Item ꝙ nec iudei nec iudee nec saraceni nec saracene teneant scutiferos. nec seruitores. nec pueros nec puellas xpianos et christianas vt eis seruitiū et preceptum nec aliqd aliud opus in domibus suis: nec adiuuent illos ad preparendum comestibilia. nec vt faciāt eis aliquod opus in sabbato sicut incendere igneꝫ. ire pro vino vel similia seruitia nec habeant nutrices christianos que nutriant filios eorum nec habeant agricultores. nec ortholanos nec pastores nec venient nec vadant ad honores nec ad nuptias. nec ad sepulturas christianorum nec fiant compatres vel commatres christianoruꝫ: nec christiani nec christiane illoruꝫ. nec eant ad suas nuptias vel sepulturas nec habeant conuersationem insimul in his que dicta sunt sub pena duorum miliuꝫ morabetinorum ꝑ qualibet vice. qui ꝯtra ea que dicta sunt vl' aliqd illorum venerint et fecerint iudei et iudee saraceni et saracene penam istam soluent.

ꝙ nullus eorum recipiat redditus regis

Quinta ordinatio est ꝙ nullus nec aliquis iudeus nec iudea saracenꝰ nec saracena sit arrẽdatores nec ꝓcuratores nec almoxarifes. nec maior deũ nec receptores meorum redditiuum nec alterius domini nec domine xp̄iani nec xp̄iane. nec vtentur predictis officijs nec aliquibus eoꝝ pro xp̄ianis vtriusqꝫ sexus nec inter eos nec sint cursores nec cursatrices. nec theolonarij nec theolonatrices. nec portent aliqua arma predicti iudei et saraceni. nec aliquis eorum per ciuitates villas et loca. et quicũqꝫ iudeꝰ et iudea saracenus et saracena qui cõtra hec venent contrarium faciendo vel contra ali/quid eorum ꝙ soluat in penam pro quali/bet vice duo milia morabetinoꝝ. xp̄ianus vero vel xp̄iana cuiuscũqꝫ status fuerit que habuerit iudeum vel iudeam saracenum vł saracenã vt vtatur predictis officijs vel aliquo eorum ꝙ soluat ipso facto pro qualibꝫ vice predictam penam.

ꝙ non habeant foros ad vendenduꝫ res nec plateas.

Sexta ordinatio est ꝙ nullus nec a/liquis iudeus vel saracenꝰ habeãt in suis locis vijs et habitationibꝰ plateas nec foros ad vendendũ nec ad emẽdum aliqua comestibilia vel potabilia christianis vtriusqꝫ sexus sub pena quingentoꝝ morabetinorum pro qualibet vice cuilibet eorum. possunt tamen tenere vendere et te/neant et vendant pro seipsis in circulis vbi habitauerunt.

ꝙ non habeãt iudices inter se.

Septima ordinatio est ꝙ alianie iudeoruꝫ et saracenoꝝ meoruꝫ regnorum et dominioruꝫ non possint habere nec habeant iudices iudeos nec sarace/nos inter se vt deliberent iudicia eorum ciuilia et criminalia que accidũt inter iudeos et iudeas saracenos et saracenas et reuoco eis quancũqꝫ potestatem ꝙ a me vel antecesso/ribus meis habent per priuilegium in dicta ratione vel alio modo et do illud pro nullo et mando ꝙ liberentur decetero talia placi/ta vel iudicia tam ciuilia ꝙ criminalia inter iudeos et iudeas saracenos et saracenas ꝑ pretores ciuitatum villarum et locorum vbi habitauerunt. Ueruntamen est merces mea ꝙ tales pretores obseruent in liberatione placitorum ciuilium. mores et ordinationes que vsqꝫ nunc obseruauerunt inter se iudei et saraceni tantum. ꝙ appareant probate et certe per eos ex longo tempore vsqꝫ nunc.

ꝙ neqꝫ iudei neqꝫ saraceni faciant tribu/ta inter se nec nouã impositionem.

Octaua ordinatio est ꝙ nulla alia/nia nec communitas iudeorum et iudearum saracenorum et saracenarum audeat ponere nec ponat talia nec tri/butum aliquod inter se nec ponant aliquaꝫ impositionem in quacunqꝫ re sine mea licencia et mandato et domine mee regine ma/tris mee et infantis auunculi mei qui sunt tutores et rectores regnorum meorum. Et si aliqua data est regula predictis iudeis et saracenis vel alique impositiones fuerunt vel fuerint posite in predicta ratione. tam in communi ꝙ in personis singularibus. vel in cibis vel in mercantijs seu alio quouis modo sic per iudices suos sicut per illorum quenlibet dato ꝙ teneant priuilegium vel priuilegia literam vel literas regum meorũ predecessorum vel a me vt illud possint fa/cere ꝙ decetero non teneantur soluere nec soluant tales impositiones nec aliquas illarum. quia ego ex mea regia potestate reuo/co quecunqꝫ priuilegia que in predicta ratione eis fuerunt data inquantum attinet ad hoc ꝙ dictum est. Et mando predictis iudeis et saracenis vtriusqꝫ sexus ꝙ non vtantur illis sub pena corporum et omniuꝫ que habent. Et similiter mando iudeis et saracenis vtriusqꝫ sexꝰ et cuilibꝫ eoꝝ ꝙ n̄ ꝯtribuãt nec soluant in talibꝰ impositionibus que sic eis fuerunt imposite sicut dictum est sine licẽcia et mandato expresse pro eo dato.

ꝙ non diuidant aliquod tributuꝫ vel impositionem nouam sine speciali licentia.

Nona ordinatio est ꝙ nulla aliania nec ꝯmunitas iudeoꝝ et saracenoꝝ audeãt inter se diuidere nec diuidãt tributũ

aliquod. vel impositionez sine mea licentia et mandato et cum aliquod tributum habuerint diuidere pro seruitio meo ꝙ diuidant inter se illud quod ego eis mādauero et nō vltra. Et si aliquod vltra imposuerit vel diuiserint ꝙ illi qui talia fecerint vel fuerint in collocutione vel eius consilio. ꝙ ipso facto perdant omnia bona et pro eo occidantur ꝑ iusticiam.

ꝙ non audeāt visitare infirmos xpianos medicinam siue syrups dando.

Decima ordinatio est ꝙ nullꝰ iudeꝰ nec iudea saracenꝰ nec saracena audeant visitare xpianum vel christianam in suis infirmitatibus nec dent eis medicinas nec syrupas nec balneantur in vno balneo predicti iudei nec saraceni cum dictis christianis nec ꝑdicte iudee nec saracene cuȝ dictis feminis xpianis. nec mittant eis presentationes fotaldrarum nec specierum nec panis cocti nec vini nec auium mortuarum nec aliarum carnium mortuarum que sunt comestibilia. Et quicunqȝ hoc fecerit contrarium vel fuerit iudeus vel iudea saracenus vel saracena. soluat pro qualibet vice tricentos morabetinos.

ꝙ nulla mulier christiana ingrediatur circulum iudeorum.

Undecima ordinatio est ꝙ nulla nec alliqua christiana vxorata vel soluta vľ amicata seu mulier publica audeat ingredi intra circulum vbi predicti iudei habitauerit de nocte nec de die. Et quecunqȝ mulier xpiana intus intrauerit si fuerit vxorata ꝙ soluat pro qualibet vice qua in predicto circulo intrauerit centum morabetinos et si fuerit soluta vel amicata ꝙ perdat rupem qua fuerat induta Et si fuerit mulier publica ꝙ dentur ei centum flagella per iusticiam et sit expulsa a ciuitate villa seu loco vnde venerit.

ꝙ nullus eoꝝ vocetur suo nomine don. iudeus vel saracenus.

Duodecima ordinatio est ꝙ nullus iudeus nec iudea saracenus nec saracena decetero vocetur suo nomine dō. scripto nec verbo et si quis cōtrariū fecerit dent ei pro qualibet vice centum flagella.

ꝙ non ducant capirotes.

Decimatercia ordinatio est ꝙ nullꝰ nec aliquis iudeus meorum regnorum ab homine in. x. diebus decetero ducat capirotes cum chijs lōgis nisi ꝙ sint chie curte ad quantitatez palmi facte ad modum cornu vel ad modum embudij cōsute omnes circunquaqȝ vsqȝ ad punctam. Item ꝙ ducāt semper rupas suas tabargia cum aletis et ꝙ non ducant mantones et ꝙ ducant sua signa rubea cōsueta que nūc ducant sub pena ꝙ perdant rupas quas habuerint indutas.

ꝙ mulieres eorū ducāt lōgos mātellos.

Decimaquarta ordinatio est ꝙ oēs iudee et saracene meorum regnorū et dominiorum a predictis. x. diebus in antea ducant mātellos magnos vsqȝ ad pedes absqȝ cendalibus et penis. et velamina capitum sine auro et ꝙ ducant capita cooperta cum predictis mantellis duplicatis. Et quecunqȝ contrarium fecerit ipso facto pro qualibet vice perdat oīa vestimenta sua vsqȝ ad camisiam.

ꝙ non habeant vestes preciosas.

Decimaquinta ordinatio est ꝙ oīs iudei et iudee saraceni et saracene meorum regnorum et dominioruȝ a predictis decez diebus mantena non portens pannos aliquos ꝙ sit maior quātitas precij vlne vsqȝ ad. xxx. morabetinos. et īde infra. et qui contrarium fecerit ꝙ pro prima vice perdat omnia vestimenta vsqȝ ad camisiam. Et pro secunda vice ꝙ perdat omnia vestimenta sua et dentur ei centum flagella et vltiā hoc ꝙ perdat omnia bona sua. Ueruntamen est merces mea ꝙ de vestimētis que nunc habent factis. ꝙ possint facere tabargia et mantellos si voluerint.

ꝙ non recedant de valleticis nec de aliq alia parte.

Ecimasexta ordinatio est ꝙ nullus iudeus nec iudea sarecenus nec saracena recedat de valletica nec de aliqua alia parte loci vbi habitauerit ad habitandũ in aliqua alia parte. sub pena ꝙ ipso facto perdat omnia bona sua et corpus stet ad mercedem meam.

ꝙ nullus dñs neqȝ miles vl' scutifer eos de aliquo loco fugientes recipiat vt secum commorentur.

Ecimaseptima ordinatio ē ꝙ nullus dñs nec milles: nec scutifer audeat recipere in villa sua iudeũ nec iudeã saracenũ nec saracenã illoꝝ qui fugerint ab vno loco in alterũ vt ibi habitent et sint commorantes. Et si aliquis vel aliqui receperunt aliquos iudeos vel iudeas saracenos vel saracenas huius ville vallisolitane vel alterius ciuitatis ville vl' loci ꝙ mittant eos ad loca vbi erant conuicini et habitantes cum omnibus que portauerũt. Et si aliqui eos collexerint et receperint in suis locis et nõ miserit eos vt dictũ est ꝙ ꝓ prima vice cadet in penã. l. milia morabetinorum pro secũda vice ꝙ cadat in penã. c. milia morabetinorũ. Pro tercia vice ꝙ perdat locuȝ vbi talẽ iudeũ vel iudeã seu iudeos vl' iudeas saracenũ vl' saracenã seu saracenos vl' saracenas collexerit seu detinuerit sicut notũ ē

ꝙ nõ radãt barbã sed dimittãt crescere.

Ecimaoctaua ordinatio est ꝙ decetero oẽs iudei et saraceni meorum regnorũ et dominioruȝ nec aliquis eorum faciat nec mandet sibi fieri barbam nouacula vel forficibus. sed ꝙ portent eas longas sicut eis creuerũt nec circuient capillos. et ꝙ ambulẽt secundum ꝙ antiquitus solebant ambulare. Et ꝙ quicunqȝ contrarium fecerit ꝙ dentur ei centuȝ flagella. et vltra h ꝙ soluat. c. morabetinos ꝓ qlibȝ vice.

ꝙ non recipiant christianos ad solidatã vel mercedem.

Ecimanona ordinatio est. ꝙ iudei et iudee saraceni et saracene meorũ regnorum et dominiorum non recipiant ad solidatam vel ad mercedeȝ diurnã nec aliquo alio modo aliquos christianos nec christianas vt operentur in suis hereditatibus. nec vineis. nec domibus nec in aliquibus alijs edificijs. Et quicunqȝ contrarium fecerit ꝙ prima vice dentur ei centũ flagella. pro secũda vero ꝙ soluat mille morabetinos et dentur ei alia centuȝ flagella. Et tercia vice ꝙ perdat omnia bona sua et dentur ei alia centum flagella.

ꝙ non sint albeitares nec ferratores.

Icesima ordinatio est nec null' nec aliquis iudeus nec iudea. saracen' nec saracena sint albeiteres nec ferratores nec carpentarij nec imbitarij nec sartores. nec tonsores calderarij nec macellarij nec polipari christianorum nec christianaꝝ nec vendent eis calciamenta. nec diploydes nec caligas. nec consuant vestimẽta sua nec suas diploydes nec aliquam aliaȝ rem. Et quicunqȝ cõtrariuȝ fecerit cadit in penas in precedenti lege cotentas.

ꝙ nõ trapezete nec portent mercãtias.

Icesimaprima ordinatio est ꝙ nullus nec aliquis iudei nec iudee saraceni nec saracene meorum regnorum et dominiorum sint trapezete. nec portet mercantias aliquas ad vendendum xpianis vtriusqȝ sexus sicut oleum. arricum et mel. nec aliquas alias mercantias que sunt ad comedendum et quicunqȝ contrarium fecerit ꝙ habeat et dentur ei pene in hac altera lege supradicta contente.

ꝙ omnes christiani possunt accusare delinquentes in his.

Icesima secunda ordinatio ē ꝙ omnium supradictaruȝ penarum sit accusator quecunqȝ persona ciuitatis vel ville vel loci vbi tale acciderit vel sue terre. seu alia quecunqȝ persona extranea. et ꝙ talis accusato habeat in premiuȝ terciã partem morabetinorum penarum supradictaꝝ pro se et alie due partes sit pro camera mea sed est merces mea ꝙ nullus nec aliqui per se ipsos capiant in treugent aliqueȝ iudeuȝ nec iudeam saracenum nec saracenam quo

usq cognoscentur ad iudicium et sint audi-
ti et conuicti iuridice.

q fugientes possunt capi et perdant om
nia bona sua.

Jcesimatercia ordinatio e q iudei et iudee saraceni et saracene meo-rum regnorum et dominiorum que recesserint extra illa et fuerint capti in via vl in aliquo alio quouis loco q perdant ipso facto omnia bona sua que portauerit et sint pro illo vel pro illis qui eos ceperint. et ipsi sint mei captiui imppetuum.

q nulle pene nec alique illaru hic expres sarum possunt amouere.

Jcesimaquarta et vltima ordinatio est q nulle nec alique predictaru pe narum ciuilium et criminaliu pos sint amouere nec circa eas vel aliquam ea dispensare nec addere nec diminuerere pto-res nec maiorini nec iudices nec rectores nec aliqua alia persona predictarum ciuitatum villarum et locorum. dato etiam q sint dni et habeat merum et mixtu impiu in illo sub pena quod perdant dnium et officia que ha buerint. Et vt predicte ordinationes per me facte melius obseruetur et manu teneantur eo modo quo supradictum est. mando oib iudicijs. et pretoribus. et consilijs et iuratis et iusticijs et maiorinis algazelis et alijs of ficialibus et iusticijs quibuscunq meorum regnorum et dniorum. q publicent et man-dent pconizari in qualibet vna ciuitatu et villarum et locorum meorum regno dnio-rum vnusquisq in suis iurisditioibus vt ob seruetur et adimpleatur eo modo quo dictu est. et q supradicta consilia et iusticie et offi ciales. nec aliquis eoru nec alique alie per sone prelati vel layci cuiuscunq status et co ditionis existant predictorum meo regno-rum et dominio q non sint ausi facere nec ire contra illud nec contra partem eius in ali quo tempore vllo modo sub pena mercedis mee et predictarum penarum suprapositaru et de his omibus precepi dare literas meas et quaternos sigillatos sigillo meo. In co-plementum supradictorum datis in valleo liti vicesima die ianuarij anno natiuitatis dni Millesimo qdringetesimo duodecimo

De statu iudeorum in regno castelle.

Etauus et vltim articulus e qua-lis e stat iudeo pnuc in regno isto castelle licet optime ordinata sint ex iure canonico et ciuili. ac regia ordinatione regni que supradicta sunt. In hac considera tione peccatis tn exigentibus precipue pre-latoru et principum alioruq dno nihil vl modicu de omnibus supradictis obseruat iudei. Quia ex nimia conseruatione eorum et frequenti munerum acceptione iam ve-nerunt in pfundum malorum vt insensibi-les facti ad voces predicatoru et clamores gementium non solum pauperu. sed etiam plurium alioru in oppositu facti ceci retor-quentes iudicia sua fauores ad libitum co-sequuntur ex quibus plurima mala oriunt in populo pcipue in fide et morib. cu mul-ti xpiani facti sunt iudei. vel meli dica erat occulti iudei et facti sunt publici. Alij sunt saraceni facti. Alij vero vtunt circuncisione Alij cerimonias al's iudaicas obseruat im-pune. Ex hoc et tyrannica rabies continue crescit in regno: astutijs et cosilijs iudeoru qui ad hec et similia inuenienda inter cete-ros homines pmpti sunt. Et q vereo cala mo scribere iuxta sententia pauli ad Ro. i. dati in reprobu sensum multi de populo. q immaculatus hactenus fuerat ceciderunt in passiones ignominie masculi in masculos turpitudinem operantes in eum vsum qui contra natura est. laudantes se per vicos et plateas crimen pessimum comisisse. vt dei occulto iudicio cum dixerint pax et securitas tunc eis repentinus veniat interitus sicut et iudicia terribilia deus fecit in vindicta pre dicti criminis per diluuium generale. Gen. vi. et per pluuiam ignis sulphuris super hec ciuitates. gen. xix. et per occasionem tribus beniamyn et destructionem omniu suarum ciuitatu et loco iudicu. xix. et. xx. capitulis Et per destructionem hyspanie igne et gla-dio tempore regis roderici vltimi gottoru regis. quia peccata carnis turpissimi regis vitise sui pdecessoris qui iudeos introduxit in regno. Et peccatum regis roderici sui suc cessoris circa filiam vel vxorem comitis Ju liani fuert potissima causa exterminij hyspa

niarum vt colligitur ex cronica generali hyspanie vt ex collectario hystoriarum fratris iohānis de podio. Auertat dominus secūdum sententiā ne pereant boni cum malis p̄dicta mala et plurima alia cogito oriri ex nimia conuersatione et fauore infidelium in malis. contra sacrorum canonum sanctiões nō attendētes pericula que ex predictis oriūtur. sic notat Inno. iij. scribēs epō senonen̄. et epo parisien̄. sic dicens. Et si iudeos quos ppria culpa submisit ppetue seruituti pietas xpiano receptet et sustinebit cohabitationē illorum. Ingrati tamen nobis esse non dēnt vt reddant xpianis pro gratia contumeliam et de familiaritate contemptum qui tanq̄ misericorditer in nostram familiaritatem admissi nobis in illam retributionē impēdūt quam iuxta vulgare puerbiū. mus impera serpens in sinu. et ignis in gremio suis consueuerūt hospitib' exhibere. patet hec extra de iudeis. ca. et si iudeos. Vere iudei istius regni super omnes iudeos ingratissimi sunt xpianis. cum sustententur tanq̄ domini in isto regno quod alibi minime fit presertim in francia et anglia vt supradictum est. vij. consideratione vt impleatur illud Exodi. xxiij. ca. Non habitent in terra tua ne forte peccare te faciant. In alijs tamen regnis si aliqui sunt vitam captiuitatis ducunt et non solum inter xpianos quod iuris est. sed etiam in regnis machometorū vbi xpi incarnatio credītur propter errorem quē temptauerunt iudei contra xpm inter eos ducunt vitam magis miserabilē q̄ inter xpianos. et captiuerij efficacis ac magis habent eos odio et contemptui q̄ xpiani. Cum enim principū xpianorū detestabilis auaricia eos ppter lucra temporalia sustineat et xpiana mancipia ipsis habere pmittat et immoderato vsurarum fauore xpianos expoliari concedat. Ipsi tamē iudei apud saracenos abiectissima et vilia operantes mancipia et serui sunt paganorum. Et extremis conditōibus inter eos cōmorari permittuntur. Et si in aliquo contingat eos contra legem machometi vel in vituperium eius aliquid operari crudeli examinatione contra eos procedunt. Unde legi q̄ quidam iudeus peritissim' hyspanus dict' rabi abrabā dela capa. sic cognomiat' erat q̄ tā paup erat q̄ nū q̄ hēre potuit nisi illā capā veterē quam ducebat cōtinue q̄ multa audiens de sepultura et simulacro machometi pendenti virtute admantium et q̄ et ornamentū erat innumerabilis valoris disposuit ire illuc sub habitu saracenico et sic factum est. Et cum esset circuncisus et linguam sciret arabicam et caldeā incognitus pertrāsiuit reputatus saracenus. Et cum veniret in mecā. et ibi se fingeret religiosum secūdum legem machometi et vt talis acceptus et q̄si facti confidentes de eo ingrediebatur locum illum vbi simulacrū erat q̄ omnibus non licebat et cum vidit tempus oportunū adhibitus aliquibus succis arborum et aliquib' sanguinibus debilitata fuit virtus ad amantium et cecidit simulacrum fractūq̄ est op' mirabile. et accipiens aliquos lapides preciosos quos voluit fugit in iudeā et exinde in hyspaniam. Cum vero die quadā magne festiuitatis saracenorum vellent simulachrū videre et venerari. quia non erat eis licitum omni tempore intrare inuenerunt fractum et turpiter conculcatum requirentes diligenter malefactorem. Inuenerunt finaliter. q̄ ille q̄ se fingebat religiosum fecerat et cognouerūt q̄ non saracenus sed iudeus erat. Querētes ergo eum per omnes suas puincias et non inuenientes quadringentas synagogas iudeorū destruxerunt. quarum vna fuit synagoga toletana. Cum tunc illa ciuitas a saracenis possiderentur nunquid horribilia cōmiserunt in regno isto. specialiter circa sacramētum corporis domini ihesu xpi. et cōmittūt cū illud possunt vel furari vl' a cupidis emere xpianis. Non sufficeret liber magnus capere eorū crimina circa hoc. Sed dixi vt excecatis platis et principibus alijsq̄ quorum interest intendere punitioni eorūdem. quantūcūq̄ hec vl' alia grauissima crimina pmittant oblatis munerib' seu māmona sue iniquitatis expertus sum de eis nullam fieri vltionem. immo cum accusant' ab aliquibus omnes supradicti et cōiter in eorum insurgūt fauorem. In hoc ergo regno iudeorum non grauatur captiuitas cum ipsi terre pinguedinē edant et bona non laborāt terrā nec cā defendunt. Sed malicijs et astutijs suis labores xpianorum deuorant. et eorum sunt bonorum heredes sicut de eis scriptū est hiere. v. ca. sicut decipula plena auibus sic dom' eorum plena dolo. Ideo magnificati sunt, et ditati incrassati et impingati. Sic ergo pdi

ctiones et mala iudeorum vt dictum est transeunt sine pena et peccatis exigentibus semper in regno isto aliqui ipsorum nimis valent cum regibus et ea que ad reges pertinent pertractant et talibus se immiscent quod habent sub iugo et domino christianos. Et ideo in regno isto temporibus fere omnibus optinent priuilegia iuxta velle semper etiam in domo regia est vnus magnus miles vel plures qui eorum est aduocatus et defensor a quocunque accusante Et sic ceci iudei cecos efficiunt christianos regni istius. Unde accidit prouerbium antiquorum vidistis hic cecum qui videntem excecauit. cum tamen scriptum sit prouer. xix. non decet stultum diuitie nec seruum dominari principibus. Sed arguet hic iudeus si nos viuimus hic in captiuitate et melius et illaboriosius vt tu dicis. Ex hoc sequitur quod magis specialiter ipse deus pre liberis nos respiciat. Et sic scripsit moyses in lege. Cum fueritis in terra inimicorum vestrorum nec odio vos habebo vt imponam finem federi quod pepigi vobiscum. Respondetur quod iudeorum solatium in vita est propter peccata principum istius regni vel subiectorum suorum qui eos adiuuant in hac vita. Sed ad dictum mosaicum cum dicitur quod imponeret finem eis cum in captiuitate essent dico hoc fuisse duabus de causis. Una imperpetua captiuitate ipsi maneant propter ingratitudinis memoriam redemptionis messie ihesu christi. de quo hier. xxiij. c. Et dabo vos in obprobrium sempiternum et ignominiam eternam que nunquam obliuioni delebitur. Secunda causa est non possunt homines se excusare quin peccatis et alijs malis subijciantur et ipsi ad hoc vt talia excitent permanebunt Nam videmus naturaliter animalia procrean ex aeris corruptionibus vt putrefactio ibi incorporetur. et aer corruptus in talium sustentatione minuatur vt aer purus remaneat alijs animalibus sine damno. Secundo et de hoc testimonium perhibeo quod summus pontifex et reges ceterique principes christiani deberent adhibere remedium in predictis cum effectu cum imperatores et alij domini antiquitus non permiserunt eos viuere inter nos nisi vt de morte christo ihesu illata mundo testimonium perhiberent quod in captiuitatem eos detulit sempiternam vt supra patuit. i. articulo. Et vt verum testimonium esset debuissent vti legis auctoritate deutro. xxiij. quando moyses eis maledictiones donauit dicens. seruies inimico tuo quem immittet dominus tibi in fame et siti. et nuditate et omni penuria et imponet iugum ferreum super ceruicem tuam donec te conterat. sequitur. et erit vita tua quasi pendens ante te. timebis nocte et die et non credes vite tue. mane dices quis mihi det vesperum: et vespere quis mihi det mane, propter cordis tui formidinem qua terreberis et propter ea que tuis videbis oculis quare videtur quod non est intentionis legis prophetice istius sic eos viuere absolute. Nam tanta libertas eis incentiuum prebet rebellandi. et est causa quare a regno nunquam plaga discedat sicut scriptum est deutro. xxij. Incrassatus est dilectus et recalcitrauit. Incrassatus impinguatus dilatatus dereliquit deum factorem suum et recessit a deo salutari suo.

De iudeorum conuersione in fine seculi.

Duodecima consideratio et vltima huius tercij libri est de iudeorum conuersione in fine seculi a sua duritia. nempe deus iusto iudicio omnia disponens licet iudeorum gentem suis exigentibus culpis longo tempore permiserit perditari inuoluti cecitati et criminibus tabhorrendis vt supra in libro isto latissime declaratum est. in fine tamen seculi qui relicti fuerint non peribunt. Et vt explicem conceptum meum hec consideratio. viij. explicabitur punctis. Primus erit quare iudeorum communitas non conuertitur ad fidem christi. Secundus si aliqui eorum voluerint conuerti vtrum sint recipiendi. Tercius quis modus debet teneri in receptione iudeorum ad fidem Quartus an iudei sint compellendi ad recipiendum fidem christi. Quintus qua pena sint feriendi conuersi iudei redeuntes ad iudaismum Sextus quando recipiunt antichristum et decipientur ab eo. Septimus quando cognoscent se deceptos et conuertentur ad viam veritatis ihesu christi domini nostri. Octauus erit an tempus antichristi quo iudei sunt conuertendi possit determinate cognosci et de signis temporis eius aduentus.

Quare iudeorum communitas non conuertitur ad fidem christi.

Primus istius considerationis punctus est quare iudei in presenti tempore non conuertuntur ad fidem ihesu

xp̄i. Respondetur ꝙ ad hoc possunt .iiij. assignari cause satis efficaces. Prima est in cõsideratio veritatis aduentus xp̄i. Pro cui⁹ intellectu notandum ꝙ in libris thalmuth considerantur tres species materierũ. quaꝝ vna est placitorum siue causarum ciuilium et criminaliũ et de alijs de pendẽtib⁹ inter gentes eorum. et hec assimilantur legib⁹ imperatorum inter nos. Secũda species ē eoꝝ que vetantur vel licentiãtur in lege sicut sũt cibi et alia. et que sunt res munde et que immunde et de sacrificijs et orõibus et festiuitatibus et hec sunt inter eos sicut decreta int̃ nos. Tercia species materie est hystoriaruꝫ legis sicut creatõnis mũdi vt vite antiquoꝝ patrum et miraculorum in lege et de aduentu messie et conditionibus eius et de resurrectione mortuoruꝫ et de die iudicij. et de inferno et paradiso. et hanc particulam terciaꝫ vocant iudei algadoth. i. annunciationes: et singulare vocãt agada. i. annũciatio. Itẽ vocant ea idiasor idest glose morales. et singulare vocant imdias. Ex predicte annũciationes et glose morales non sunt omnes diuisim ab vna parte immo sunt disperse per diuersas partes libroruꝫ thalmuth intantuꝫ vt post septem vel octo lectiones veniet aliq̃ auctoritas predictarum annunciationũ. Cũ g̃ rabini scolarũ thalmuth legũt suas lectiones inquantum pertinent ad primas duas species materierum declarant illa optime cũ omnibus illis glosis et expositiõibus et innouatiõibus que possunt ad propositũ suũ applicare. Sed cum accedunt ad locum qui in aliquo tangit materiam terciã scꝫ annunciationũ. dimittunt illud et nolunt legere dicentes ꝙ est res de qua non exit aliquis fructus quod ipsi faciunt quia nõ est intentio eorum labore nec considerare nisi materias que sunt de pane lucrando pro quibus populus coruꝫ vulgaris honorant eos et dãt salarium. et hic modus obseruatur per om̃s rabinos in omnibus terris et in omnib⁹ tẽporibus et in omnibus scolis eoruꝫ. Et hec causa principalis obstinationis eoꝝ est qꝛ scꝫ non considerant nec vident ea que pertinent a predictam terciam specieꝫ et vulgaris eorum populus manet ignorãtia cecatus. Scd̃a causa est i conferẽtia auctoritatũ sacre scripture qꝛ dato quod aliquomõ cũ occurrit aliquid in lectiõib⁹ suis de tercia materia considerent nõ est mirũ si vna auctoritas vl̃ due vel tres non explicent ad plenũ veritatẽ salutis cum aliqñ videantur alique auctoritates vel obscure vel contrarie sed deberent illas scripturas ad inuicem conferre cũ omnibus ꝑphetijs tangentibus illam materiã et deberent videre glosas et trãslatões chaldaicas que facte fuerunt ꝑ duos doctores. qui inter eos pro magis autenticis habenť cum illi super easdem auctoritates loquanť et non est dubium quin statim illuminarentur a spũsancto si tales conferentias scripturatũ cum eoꝝ circunstantijs facerẽt vel viderent veritatem sole clarioreꝫ. Vñ augustin⁹ in libro octuaginta triũ questionũ. questiõe lxix. nõ potest inquit oriri error quin pallianť nomine xp̄iano nisi de scripturis non intellectis. et hoc ideo quia antecedentia et subsequentia non contulerunt. vnde ibideꝫ solet circunstãtia scripturarum illuminare sententiaꝫ. Unde hereses sunt orte per se legendo que conferendo repulse sunt quia conferentes diuersas sententias adduxerunt que ex se inuicem mutuo inueniri potuerunt. qualiter essent intelligende: et hoc modo meruerunt cognoscere veritatem et venire ad viaꝫ salutis. Venerabilis petr⁹ alfõsi et magister alfonsus et magister iohãnes et hieronym⁹ de sancta fide de quib⁹ sepe facta est mẽtio in isto volumine qui solẽnia opera fecerunt recognoscentes veritatem fidei catholice. et errorem in quo fuerant inuoluti. Tercia causa que impedit conuersionẽ aliquorũ iudeoruꝫ est inordinat⁹ amor ad vxores et filios et parentes. Unde expertus sum in hoc casu cum venerit ad me quidem de sapientioribus iudeis istius regni qui mecum conferens de secretis legis. affirmauit se veraciter credere fidem xp̄i. et ꝙ ad hoc inductus erat diligenti studio scripturarum non solum biblie sed etiam thalmuth et phõrũ. Cũq3 ab eo quererẽ quare non efficiabať xp̄ianus. Respondit ꝙ immo summe desiderabat h̃ implere. Sed quia habebat patrem qui euꝫ tenerrime diligebat cogitans ꝙ cum sciret ꝑ tristicia moreretur. Dixit ꝙ non vincere poterat seipsum nisi facere cum consensu patris. Dicebat etiam ꝙ non erat alius modus vt predictum consensum posset habere nisi ꝙ ego tenerem modum cum rege vt ipse caperetur. et poneretur in carcere et inde scriberet

patri suo quod esset necesse quod efficeretur xpianus quia aliter non posset euadere morte. Mihi autem non placuit hic modus palliatus me dantis in lege xpi quia quicquid ipse haberet in corde de veritate fidei. populus acclamaret ipsum non fuisse factum xpianum voluntarie sed compulsus carceribus et timore mortis quod non est honestum in lege xpiane: quia pro veritate huius legis recipienda relinquere debet quisque patrem et matrem vxorem et filios fratres et sorores et agros vt centuplum accipiat et vitam eternam possideat. Durauit collocutio predicta inter me et predictum iudeum fere per quattuor annos nec adhuc est factus xpianus durante in eo impedimento predicto amoris paterni inordinati. Non minus etiam detinet eorum animos ne conuertantur. cupiditas inordinata diuitiarum per vsuras cum hec sit pinguis quedam acquisitio diuitiarum sine labore. Unde dicitur in thalmuth quod quedam domina dixit vni rabino qui vidit quod erat pulcher et gratiosus. Similis est facies tua habenti gregem porcorum vel comprestanti pecuniam suam ad vsuram. Quarta causa que impedit conuersionem iudeorum est inclinatio magna ad opiniones et constitutiones et cerimonias et consuetudines quas habuerunt et habent in thalmuth. In quibus toto tempore vite sue fuerunt nutriti. Unde per duo exempla hoc ostenditur de iudeis ad litteram hiere. xiij. Primum exemplum est de nigredine ethiopis. Unde dicitur in tex. Si mutare potest ethiops pellem suam quasi dicat non potest mutare nigredinem suam. Secundum exemplum est de pardo qui non potest mutare varietatem pellis sue. Unde dicit aut pardus varietates suas quia vtrumque predictorum est a natura: sic est de iudeis quod non possunt reuerti ad bonum propter consuetudinem ad malum quia consuetudo est quedam natura vt dicit philosophus in libro de memoria et reminiscentia. Sciendum tamen quod hec similitudo non tenet simpliciter sed tantum secundum quid. Illa enim natura que est causa nigredinis ethiopis in nullo subiacet imperio rationis. et ideo ethiops non potest illam immutare quantumcumque conetur ad hoc. sed habitus ex consuetudine peccandi generatus et per modum nature inclinans ad malum causatur ex inclinatione appetitus sensitiui qui natus est obedire rationi. Et ideo per conatum liberi arbitrij ad oppositum potest reuerti ad bonum in cum difficultate propter habitum inclinantem ad oppositum. et hoc dicitur impossibile secundum quod ponit dicitur. v. metaphisice. vno modo dicitur impossibile quod vix potest fieri aut cum difficultate. In exemplis autem positis de ethiope et pardo est impossibile simpliciter secundum naturam. tamen deo non est impossibile. verba sunt nicolai de lyra in predicto passu et in veritate magna virtus cordis est necessaria vt possit homo declinare ab hiis in quibus a puericia fuit nutritus cum illa doctrina que a teneris annis est inbibita sit diuturna nec omnes homines sunt sufficientes violentare proprias voluntates vt similia dimittant nisi solum illi quibus deus fecit tantam gratiam vt contemnerent gaudia et bona temporalia cum nihil sint in comparatione bonorum spiritualium et amplexentur veram spem saluationis animarum suarum. et boni finalis eterne beatitudinis earum. sicut promittitur venienti ad xpm ysa. lviij. Et requiem dabit tibi dominus deus tuus semper. Et implebit splendoribus animam tuam et ossa tua liberabit et eris quasi hortus irriguus. et sicut fons aquarum cuius non deficient aque. sic et xps ait Mat. xi. Regnum celorum vim patitur et violenti rapiunt illud. Et iohannis. vi. Nemo potest venire ad me. nisi pater meus qui misit me traxerit eum.

Utrum iudei volentes conuerti sint ad fidem recipiendi.

Secundus punctus est Utrum sint recipiendi iudei qui volunt ad fidem xpi conuerti hoc dico quia multi eorum fuerunt et sunt ita mali quod multa damna faciunt in ecclesiam dei. Uerumtamen facta diligenti examinatione de modo aduentus eorum non sunt repellendi ex quo volunt intrare sub alis fidei xpiane et licet non faciant bona intentione sed propter lucrum temporale tales baptizati sunt et recipiunt sacramentum licet non rem sacramenti que est gratia. tales prope saluationem sunt cum pietate dei plus quam illi qui non intrauerunt. nec venit eis ad voluntatem vt sub illo intrarent. Et propter hoc dixerunt sapientes israel quod semper debet homo laborare in lege licet non faciat bona intentione: quia ex hoc poterit venire ad bonam intentionem. Et sic iudei taliter venientes poterunt venire ad rectam intentionem fidei cum dei adiutorio vel ex vsu quo exercitabuntur in ea. vel quia deus faciet eis aliqua signa vt sic eum cognoscant in suis operibus vel quia dabit eis aliquas tribulationes vt corrigantur et redeant ad bonum vel quia addiscent ex hoc et similibus libris que ostendunt radices fidei ihesu

christi veri messie diligenter in eis studendō vel ex eo ꝙ informabuntur cōtinue a predicatoribus euangelicis fidem xp̄i nunciantibus: et si tales infelices fuerint indurati intrinsecus iudaica perfidia. habebūt forte eorum filij vel nepotes seu alij qui ex eis procedent cognitionē huius catholice veritatis et saluabuntur:

Quis sit seruandi modus iudeos ad fidem christi recipiendo.

Ercius pūctus est scire quis mod⁹ debet teneri in receptione iudeoruꝫ venire volentium ad fidem xp̄i ne quantum possibile fuerit detur occasio malorum que sentimus a sp̄ūsancto modus ordinat⁹ est a quo qꝛ vt cōmuniter deuiant recipiētes non est mirandum si taliter receptos non expectamur veros esse xp̄ianos et ideo recipiēdi sunt cuꝫ multa deliberatione ne ad vomituꝫ redeant et modus ponitur in decretis de conse. di. iiij. iudei. vbi sic habetur. Judei quorum perfidia frequenter ad vomitum redit si ad leges catholicas venire voluerint per octo menses inter cathecuminas ecclesie limē introeant. et si pura fide venire noscuntur tunc demum baptismi gratiam mereant̄ quia si casu alio periculuꝫ infirmitatis intra prescriptum tempus incurrerint et desperati fuerint baptizentur. Et si queras an debeat talis iudeus aliquam abstinentiam facere vel etiam dies quem signa ad sacrum cōferendum. Respondetur ꝙ vtrūqꝫ debet fieri vt patet de conse. di. iiij. ne quod absit. vbi sic dicitur. Ne qd̄ absit lōga dilatio retro possit animas iudeoruꝫ reuocare fratri nostro ep̄o loci illius loquere vt penitentia ac abstinentia. xl. dieruꝫ indita aut die dominica. Aut si celeberrima festiuitas occurrit eos omnipotētis dei misericordia protegēte baptizes Sic ergo patet ꝙ iudei in die dominica vel aliqua solenni die dn̄i baptizari. Sꝫ nunquid iude⁹ qui est seruus xp̄iani si baptizet̄ fiet liber. Respondet̄ ꝙ non: scd̄ꝫ Ray. sed remanet seruus qꝛ seruitus introducta est de iure diuino. di. xxv. dic. vi. et per ius gentium et iure canonico confirmatum. xij. q. ij. ecclesiā cōcordat goffridus et hostien. Addit Ray. ꝙ vbi de bona consuetudine non solent eē christiani serui consulerem ꝙ dominus in remissionem peccatorum manu mitteret eum vel saltem ꝙ pecunia mendicata. vel seruitio ad tempus prestito secunduꝫ arbitriū boni viri redimeret se. xij. q. ij. Cum redemptor.

Utrꝫ liceat iudeos ad baptismū cōpellere

Quartus punctus est si iudei sint conpellēdi ad recipiēduꝫ baptismū hic sunt duo vidēda. Primū est de paruulis iudeoꝝ. et scd̄m de adultis iudeis Ad primum rn̄det scūs Thomas in scd̄a scd̄e. q. iiij. ꝙ non licet inuitis parentibus. Sed qn̄ ad annos discretōnis peruenerint possūt fidē suscipere etiam parentibus inuitis. Cōcordat guilhel. dicens ꝙ nec licet nutri cibo oculte baptizare paruulos iudeoꝝ. Si tamen in articulo mortis paruuloꝝ hec facerēt nō credo ꝙ peccarēt. Doctor vero subtilis scotus in iiij. di. v. dicit ꝙ pueri iudeorum possunt auferri parentibus inuitis et baptizari et hoc per principes legislatores. quia legislatores possunt ordinare ad salutem vniuscuiusqꝫ subditi velit nolit. Jta pōt princeps eccl'ie. v. g. Si respublica indigeret bellatorib⁹ et iudei filios suos taliter differrēt ꝙ essēt inepti ad bellandum. tūc princeps posset eos auferre a parentib⁹ et ipsis inuitis posset eos facere nutriri et instrui ad bellandū ita videt̄ in proposito. Alij dicunt ꝙ nō debet fieri qꝛ eccl'ia tenet oppositū sed hoc nihil ē quia quotidie possunt ab ecclesia noua institui p̄ salute cōmuni. Alij dicunt ꝙ nō debet fieri propter prophetiam ysaie. quia reliquie israel salue fient sed hoc nō obstat quia homo pōt intelligi de fidelib⁹ vel quia etiam possunt aliqui in aliqua insula saluari. Ad scd̄m scilicet de iudeis adultis vtrū sint cōpellendi ad fidem suscipiendam. hic dicit supradict⁹ doctor scotus vbi supra ꝙ omnes deberēt compelli ad fidem quia melius est cōpelli ad bene agendum ꝙ̄ male agere impune sicut ipsi agunt

Qua pena feriendi sint iudei conuersi et ad propria instituta redeuntes.

Quintus punctus est qua pena sunt feriēdi iudei conuersi redeūtes ad vomitū iudaismi. et licet supradictū

sit de pena qua ferri debent a iure. nũc libet
hic explicare duo. Primo qua pena sint fe/
riẽdi ex lege regni. Scd'o qua pena sint ferẽ
di ex lege regni per eos instituta. Circa pri/
mum notandũ. q in hoc regno castelle ẽ li
ber quidaʒ antiquoꝝ regũ gotthoꝝ que lin
gua nostra dicitur el. furo. iuzgo. vbi libro.
xij. ti. ij. c. xvij. ad literam predictoruʒ pena
ponitur vt sequit̃ sicut xp̃iani debẽt cõqueri
de illorũ malis q̇ veniũt ɔtra sctãm fidẽ ihu
xp̃i. Ita debent tenere tales modos q nul/
lus homo possit habere veniam qui dimit/
tit melius ꝓpositum et redit ad peiꝰ. Et q̃
audatia crudelior et mirabilior debet habe
re crudeliorem penã et maius tormentum.
Ideo statuimus hanc legẽ. q omnis xp̃ia/
nus et maxime illi qui nati sunt de xp̃ianis
siue sit vir siue mulier. qui inuentus fuerit q
circumcidat̃ vel q habeat mores iudeorum
vel qui sit inuẽtus decetero q deus nõ mã
det redire ad iudaismũ. recipiat mortẽ a xp̃i
anis vl' a nobis et sic punitus crudelissimis
penis vt intelligant quantũ est exosum et ex
cõmunicatũ malum quod fecit. et oĩa bona
sua habeat rex taliter q heredes nec propo/
siti taliũ ꝑsonarũ non cõsentiant in tali erro
re. hec ibi. Scd'o declarat̃ qua pena sũt ferẽ/
di ex lege ꝑ ipsomet iudeos instituta. Vnd'
in supradicto libro. xij. ti. ij. c. xvij. scribit̃. cõ
stitutio quedam siue lex. quã iudei toletani
miserunt regi Sisyndo cuius tenor talis est
Noster domine potentissime ac honoratissi
me rex Sisyndo nos omnes iudei ciuitatis
toletane qui subscribere habemꝰ vel facere
signa infra in hac lege salutes nos recorda/
mur q bene et iuridice alio tempore nos cõ
pellabatis q faceremus fedus et scriptũ ex
precepto regis tulai qui iaʒ transiuit q oẽs
deberemꝰ obseruare et tenere fidẽ xp̃ianoꝝ
et sic nos omnes fecimus. Sed quia obsti/
natio nostre duricici et ãtiquitas erroris pa
trum nostrorum nos impedit ne credamus
in dño nostro ihesu xp̃o veraciter nec tenea/
mus fidem xp̃ianoꝝ firmiter. Ideo nũc spõ
te et voluntarie respondemus vestre altitu/
dini sic pro nobis sicut pro nostris vxoribꝰ
et pro filijs nostris per hũc nostrũ scriptũ q
decetero non faciemus aliquã cõsuetudinẽ
iudeorum: iudeis. qui noluerint baptizari
nec habemꝰ aliquã societatẽ cũ eis vllo mõ
non cõtrahemus matrimonia cum aliq̃ nri
generis vsq; ad sextũ gradũ. non faciemꝰ in
cestum cũ alqua muliere nostri generis nec
nos nec nostri filij nec nostraq; generatio. s;
tam viri q̃ femine decetero matrimonia cõ
trahemus cum xp̃ianis non faciemus circũ
cisionem nostre carnis. non obseruabimus
pascha nec sabbata sicut solebant obseruare
ceteri iudei nec alias festiuitates. non ꝑpara
bimus cibos secũdũ eoꝝ consuetudineʒ nõ
faciemus aliquã rem quaʒ hñt alij iudei in
vsu et consuetudine nec quomõ ipsi viuũt s;
omnes credimus cum munda fide et cũ ma
gna voluntate et cũ magna deuotõne ihesu
xp̃i filij dei viui scd'ʒ q euangelia et aposto
li mandant. Et illum confitemur et honora
mus omnes tenemus hãc sanctã legẽ xp̃ia/
norum veraciter tam in diebus festiuitatuʒ
q̃ in matrimonijs et cibis et in omibꝰ alijs
moribus nec dolũ aliquẽ nec aliquã rõnem
tenemꝰ contra eã ex nostra parte vt non im/
pleamus et faciamus omnia que ꝓmisimꝰ
De carnibus porci ꝓmittimꝰ obseruare q si
nõ poterimꝰ comedere q̃ nõ habemus eas
in cõsuetudine semꝑ tñ oĩa que cũ eis cocta
fuerit comedemꝰ sine tedio et sine oĩ nausia
Et si aliq̃s de nobis inuentꝰ fuerit q̇ faciet
ɔtra ea que supradicta sũt vel ɔtra minimũ
eoꝝ vel q ausus sit aliqua facere ɔtra fidem
xp̃ianã. vel si moram fecerimꝰ in faciẽdo ea
que promittimus verbo seu facto iuramus
per illum met. patrem et filium et spiritũ san
ctum. qui est vnus deus et trinus q q̃; quẽ/
cunq; omnium qui inuentꝰ fuerit transisse ꝑ
dicta vel aliquid eoꝝ q nos eum combure
mus vel lapidabimꝰ. Et si forte pietas vr̃a
voluerit eius saluare vitã statim sit factꝰ ser
uus et q detis ipsuʒ et omnia bona sua cui
volueritis pro semper. vel q faciatis de eo
et de bonis suis q volueritis. non soluʒ q̃d
habetis potestatem regis sed quia vobis cõ
cedimus per hunc nostrum scriptuʒ. et istud
fedus et scriptum fuit factum transactis. xij.
diebꝰ kaleñ. marcij i. vi. ãno quo vos regna
stis hec ibi. Ecce vidimus qua pena feriendi
sunt iudei redeuntes ad iudaicas cerimoni
as vel ad instituta eorum non solum ex lege
regia sed etiam ex lege per eos statuta. que
non minus debent obligare iudeos aliarũ
ciuitatum et locorum totius regni q̃ iude/
os ciuitatis toletane. cum illa imperialis
ciuitas ab antiquo nominetur nec maioris

conditionis sunt alij iudei alibi conuersi q̄
toletani. Credo q̄ si vera fieret inquisitio p̄
sertim isto tempore q̄ innumerabiles igni-
bus traderentur de his qui iudaizare realit̄
inuenirentur. qui si hic nō puniatur crudeli⁹
q̄ publici iudei eternis ignib⁹ cremabunt̄.

Quō iudei recepturi sunt antixp̄m.

Sextus pūctus est videri quomodo
iudei recipient antixp̄m et decipien
tur ab eo. Erit eñ antixp̄s scōꝫ san
ctos nequissim⁹ q̇ nascet̄ in babylone siue
generabitur de tribu dā. Vñ sup illud gen.
xlix. via dan coluber in via. Beatus ysidor⁹
supra pentateucū dicit q̄ hoc intelligenduꝫ
de antixp̄o et ꝓpterea illa tribus nō annu-
merat̄ in numero signatorum Apo. vij. sup
quo dicit Beda. q̄ dan. p̄termisit qꝛ de illa
tribu nascitur⁹ est antixp̄s. cuius aduentus
vt ait ap̄lus. erit scōꝫ operatiōeꝫ sathane qꝛ
totum faciet instigante dyabolo qui illū pos
sidebit atꝫ cogante. nec tñ ita possidebit cuꝫ
ex toto vt veniatur ei sicut humanitati diui
nitas in xp̄o. nec ita vexabit eum vt careat ra
tionis iudicio alioquin non imputaretur ei
quicquid ageret sicut furibundo. Comestor
quidem dicit q̄ a principio conceptionis il
lius dyabolus in vtero matris eius descen-
det cuius virtute deinceps aletur puer et nas
cetur et adolesceꝫ. Sed dicunt alij et forte me
lius et verius q̄ more ceteroruꝫ hoim a die
conceptionis sue habebit angeluꝫ sui custo
dem vsq̄ ad annum discretionis tunc extol
letur super omne quod dicitur esse de⁹ et an
geloruꝫ presidio penitus deserto occupabit
eum dyabolus qui ideo tunc soluendus di
citur. quia totam potestatem suam antiquā
sibi relaxatam per illum exercet et pro volū
tate sua inclinabit eum ad malum sicut pos
sessor ad libitū suum trahit iumentum et in
cunctis malis artibus instruet euꝫ. Cū ergo
venerit iste ipi⁹ āxp̄s filij israel q̇ ab alexā
dro inter montes Caspios in plaga septē-
trionali super occianū vbi nunc est finis im
perij magni. canis int̄ duo castra dicta gutb
et magutb fuerunt inclusi vt refert magister
hystoriaꝝ et scōm iosephū facto terre motu
in ꝯspectu principis mōtib⁹ cadētib⁹ sup mō
tes ibidē ꝑtim mōtib⁹ ꝑtim muro indissolu
bili et portis ferreis obserati q̇ adhuc ibi di-
cuntur esse incantati. nudi incēdentes carni
bus crudis et arborū fructibus viuunt et in
maximo numero consistunt intm̄ vt secūdū
aliquos posset. xxiiij. regna implere. q̇ etiaꝫ
quadam celesti virtute et montium portarū
et murorū firmitate et īperatoris de catayo
scꝫ magni Canis vel regine Amosonū mi-
litia obserati exire nequeunt. excepto dūta-
xat quia pro monstro ip̄e magnus canis ali
quos de eis qñq̄ portis apertis extrahit et
mirabili gratia in exercitu suo secum ponit.
Isti p̄dicto antixp̄o adiungent̄ virtute quo
rum regnabit et erit monarcha potentissim⁹
Et congregatis alijs iudeis qui sunt per or
bem dispersi veniens hierosolimā circuina-
det se dicens iudeis se esse xp̄m ipsis in lege
promissum xp̄m vero nostruꝫ fuisse decepto
rem et magū. omnes itaq̄ iudei accedentes
et ei adherentes confluent ad ipsum. qꝛ ipsi
nimio desiderio feruent de aduentu messie
per quem expectant a captiuitate liberari de
cepti signis et alecti promissis. et quia vide-
bunt eū omni prosperitate et gloria clarésce-
re regesq̄ subiugare. Ideo illi lōgo excecati
errore eum tanq̄ verum messiam suum reci
pient et vt deuꝫ colent. et tanq̄ rex et dñs ab
ipsis metuetur. Et propterea apostolus. ij.
ad Thes. ij. vocat eum hominē peccati. filiū
perditiōis qui aduersatur et extollit̄ supra
omne qd̄ dicit̄ deus. Aut q̄ colit̄ ita vt in
templo dei ip̄e sedeat quod edificabit in ihe
rusalem scōm quosdā vel vt verius loquar
scōm alios ipse se dicet templuꝫ dei: ondēs
se tanq̄ ipse deus sit. hoc est q̄ dicit beatus
Aug. xx. de ci. dei. ca. xix. q̄ illud q̄ nos ha
bemus de antixp̄o in templo dei sedeat. gre
ci habent in templū dei sedeat: tanq̄ inquit
aug. ip̄e sit tēplū dei. i. ecclesia. ex quo dicto
accipit̄ argumētū q̄ ātixp̄s erit fali⁹ xp̄ian⁹
et finget se viꝝ ecclesiasticū accōmolat⁹ no-
cēdū qꝛ in tēplū di. i. ī modū ecclie. ait aug.
hoc idem vult frāciscus de maronis in. iiij. di.
xlviij. q. ij. allegās aug. vbi s̄. ip̄e etiā vt fa-
ali⁹ xp̄ianos et iudeos ad ritū suū attrahit.
diē dñicū in fauorē xp̄ianoꝝ. et diē sabbati
in fauorē iudeoꝝ faciet custodiri vt ꝑꝫ in de-
cretis de cōse. di. iij. ꝑuenit. Sic ḡ pꝫ quō iu
dei decipient̄ ab antixp̄o et quō recipiēt euꝫ
vt messiā suū et colent.

Quomodo cognoscent se per antichristū
deceptos.

Septimus punct⁹ est scire quō iudei cognoscent se deceptos per antixp̄z et quomodo cōuertentur finaliter ad fidem catholicam. Notandū ergo ꝙ postꝙ iudei receperunt antixp̄m tanquā messiam suum decepti ex his que dicta sūt in p̄cedēti pūcto tunc mittet deus ad eorum et aliorum multorum conuersionem helyam et enoch q̄ erit inter occultum aduentum antichristi qui est per natiuitatem et manifestum eius aduentum qui est per predicationem et apertā persecutionem. Tunc ergo predicti helyas et enoch qui viui adhuc in paradiso terrestri reseruantur venient et manifeste se ostēdēt in hierusalem et incipiēt publice predicare ꝯtra antichristum destruentes eius ꝓcessuz et declarantes manifeste ei⁹ deceptiones et astutias dyabolicas. Ipsumqꝫ corā omni pplo arguent mendacem et fallacem ostendent. et aperient thezauros absconditos iudeis de veritate salutis fidei ihesu christi: et sic vt dicitur Malachie vltimo. Conuertēt corda patrum in filios. Glosa ad instructionez posteriorum de fide saluatoris in quem et ipsi crediderunt et corda filiorum ad patres eorum glosa. qui percipient fidem quam illi habuerunt. Unde iudei et christiani pari religiōe tunc in christum consentient. Sic ergo iudei cognoscentes se fuisse deceptos in christum credent pro ipso mori parati erunt vt dicit Methodius capitulo. xliiij. milia virorū ex omni tribu israel pro christo interfecti. De p̄dicatione autem helye et enoch et facta conuersione eorum scribitur Apoca. xi. Dabo duobus testibus meis scꝫ helye et enoch et prophetabunt idest predicabunt dieb⁹ mille ducētis sexaginta. glosa idest trib⁹ annis sicut ipse christus predicauit. amicti saccis. i. predicantes penitentiam et exemplum ostēdentes. hi sunt due oliue idest spiritu sancto vncti et duo candelabra idest lumen dentes alijs. Tunc videns antichristus se cōfusum et ꝙ detecta est eius malicia exibit in publicam persecutionē et occidet eos in hierusalē et iacebunt corpora eorum in plateis tribus diebus et tribus noctibus et dimidio quia nullus audebit sepelire corpora eorū metu antichristi. vt quicunqꝫ viderint timeant eis confirmari. Occisores autez eorum leti erūt propter mortem eorum. Sed post tres dies et dimidium resurgent et occisores audient voces angelorum dicentiū helyas et enoch attendite huc et ipsis videntibus ascendent in celum in nube et istud multum confirmabit iudeos conuersos ad fidem christi p̄ eos Sed et amplius confirmabuntur per mortē antixp̄i qui secunduz ꝙ dicit glosa sup apostolum tribus annis et dimidio regnabit. Unde danielis. xij. Jurauit angelus per viuentem in eternuz ꝙ in tempus scilicet vni⁹ anni. et tempora scꝫ duorum annoruz. et dimidium temporis. i. dimidij anni scꝫ regnabit antichristus. et ideo dicit glo. ꝙ hoc spacio dicitur desolatio duratura sub ātichristo Quare autem ita modicum regnabit declaratur a christo Mathei. xxiiij. vbi dicitur ꝙ nisi breuitati fuissent dies illi non fuissꝫ salua omnis caro. super quo dicit glosa ꝙ hec tribulatio quanto ceteris grauior tanto erit breuitate mediocrior. Et gregorius qr enīz et superb⁹ et infirm⁹ aspiciat eos dies quos singulariter mal⁹ intulit misericorditer breuiabit. In fine vero predicti temporis collocabit papilionem et solium suuz antichristus in monte oliueti. Et tunc dominus nr̄ ihesus xp̄s: vt ait Ambrosius ostendet se ei et interficiet eum spiritus oris sui idest virtute precepti sui. Ipso nanqꝫ ihesu clamāte in aere morietur antichristus per michaelez vt dicitur fulminatus. maxima quoqꝫ pars suorum vt legitur a michaele interficietur et hoc viso erit finalis et totalis conuersio siue confirmatio conuersionis iudeorum ad fidem christi. Et si queras vtrum occiso antichristo statim christus veniet ad iudicium dico ꝙ non sed secundum glo. danielis. xi. concedentur. xl. dies ad refrigerium sanctorum et penitentiam subuersorum. Quantuz autem sit spacium inter istos quadraginta dies et finem mundi nemo scit. Sꝫ quid fiet de ministris antichristi qui remanserūt post eius mortem dicitur ꝙ gaudebunt ducētes vxores et dicentes lꝫ priceps nr̄ mort⁹ sit tamen habemus pacem et prosperitatez. et cū talia dixerint repentinus super eos veniet interitus. et extunc ecclesia vsqꝫ ad finem mundi conquiescet pacificata. quia extunc fraudulentia et seuicia dyaboli cessabunt. Uisum est ergo quomodo iudei cognoscent se deceptos et quomodo conuertentur finaliter ad fidem ihesu christi. Sed dicet aliquis nunquid hec finalis iudeorū cōuersio fuit a

ꝓphetis prenunciata dico ꝙ sic. Et primo
hec p̄nunciauit ysaias in.c.x.vbi sic habetur
si fuerit populus tu⁹ israel sicut arena maris
reliquie conuertent̄ ex eo.super quo dicit tar
gū. Si fuerit ppl's tuus israel multus sicut
arena maris residuū ꝙ neq; peccauit vel ꝙ
penituerit de peccato conuertet̄.glosa rabi.
Etiam si fuerit israel sicut arena maris pre
multitudine ego ꝯflabo eos vt argentum et
redigentur in modicum residuuz. Residuū
vero illius modicum conuertet̄ ad bonum.
Causa vero conuersionis in fine mundi po
nitur in pereth beleus.c. Causa vero cōuer/
sionis scriptum est abacuck.ij.qm̄ adhuc vi
sio ad terminum et loquetur ad finem et nō
mentietur si tardauerit rex scz messias expe/
cta euz quia veniens veniet et non tardabit.
Et forte dices ꝙ nos sumus expectātes et
ipse non immo sicut dictum est ysaie.xxx.ꝓ/
pterea expectet dn̄s vt misereatur vestri. ex
quo igitur ipse est spectans et nos sumus ex
pectātes qui retardat regula iudicij est retar
dans nos cur expectamus ad recipiēdū mer
cedem sicut dictū est ysa.xxx.Beati oēs qui
spectent eū.dicit rabi.Cōsummati sunt oēs
termini vel fines et non pendet res nisi in pe
nitentia et in bonis operibus Rabi elyazar
dicit si israel fecerint penitētiaz rediment̄. si
aūt nō.non rediment̄.sed deus sanct⁹ et bn̄
dictus cōstituet eis regē cuius statuta erunt
durissima sicut aman et reducet eos ad bo/
num huc vsq; talmuth transumptiue in pu/
gione in parte finali.c.vlti. Secundo intro/
ducitur osee ꝓpheta qui in ca.iij.scd̄m expo
sitionem magistri Nicolai de lyra declarat
duo. scz statuz iudeorū ab ascensione xp̄i vs
q; ad finem seculi et eo⁊ conuersionē finalē
De primo dicit dies multos expectabis me
hoc dicit in signum ꝙ plebs iudaica specta
ret messiaz et adhuc spectat nō fornicaberis
hoc dicit q2 non seruiūt ydolis et nō eris cū
viro.i.cū xp̄o a quo est mō sepata ꝓpter suā
incredulitatē.hic ē ille vir de quo dicit̄ hier.
xxxi. Femina circūdabit viruz gremio vteri
sui sequit̄ sz ego expectabo te.loquit̄ in ꝑso
na dei q̇ expectat iudeorū finalē ꝯuersionez
ꝯsequēter hec d̄clarat ꝑ ꝓdigiale factū dicēs
quia multos quasi dicat factum predictum
designat ꝙ dies multos sedebunt.i.mane/
bunt filij israel sine rege.i.sine pricipe sic vi/
demus ꝙ nō hn̄t de se regem nec principē s

alienis regibus et pricipibus seruiūt et sine
sacrificio.i.sine altari quia nō possunt sacri/
ficare extra ihrl'z a qua sunt expulsi et tēplū
destructuz et sine ephot.i.sine veste sacerdo
tali quia sublatis sacrificijs cessat vs⁹ vestis
et sine serephin idest imaginibus in quib⁹
demones solent dare responsa apud iudeos
non sunt talia ecce iudeorum status ab ascē
sione domini vsq; ad finem. Sequitur scd̄m
scz iudeorum finalis conuersio et post hec.i.
post iudeoruz abiectionem et execationez re
uertentur filij israhel scz ab errore suo.et que
rent dn̄m deum suum scz deuote et dd̄.i.dei
filiū ihesum xp̄m et ꝙ sic debeat intelligi pz
per translationem chaldaicā apud hebreos
autenticum que sic habet.post hec reuertent̄
filij israel et querent cultū dei sui et obedient
messie filio dauid regi suo. Sequit̄ in textu
et pauebunt ad dominū scz ipsum reueren/
do et ad bonum eius scz timendo declinare
ab eo quod bonum est in oculis ipsi⁹ et sub
ditur tempus in nouissimo dieruz.i.circa fi
nem mundi implebit̄ istud Patet ergo quō
finalis conuersio iudeorum fuit a ꝓphetis
p̄nunciata ac etiam inter mediū tempus.

Utrū certis iudicijs et quib⁹ antichristi
cognosci potest aduentus.

Octauus et vltimus pūctus huius
considerationis vltime tercij libri ē
an tempus antixp̄i quo iudei sunt
conuertendi potest determinate cognosci.
Respondetur ꝙ presumptuosum est hmōi
viatori quocūq; modo hec velle inuestigare
cum ipsa suprema veritas hec voluerit nos
nescire q̄d beatus aug⁹.xviij.de ci.dei.c.lij.
declarans dicit de antichristi tempore quō
erit importune omnino queritur si etiaz no
bis hoc voce prodesset.a quo melius quam
ab ipso deo magistro interrogantibus disci
pulis diceretur non enim siluerūt inde apd̄
cum sed a presente quesierunt dicentes: do/
mine si in tempore hoc restitues regnum is/
rael. At ille non est inquit vestrum nosse tē
pora vel momenta que pater posuit in sua
potestate. non vtiq; illi de hora die vel an
no sed de tempore interrogauerunt quomō
istd̄ accipe rn̄sū.frustra igit̄ ānosq; remanēt

huic seculo cõputare vel diffinire conamur. cum hoc scire non esse nostrum ab ore veritatis audiamus. quos tamen alij quadringentos. Alij etiam mille ab ascensione dñi vsq ad eius vltimum aduentum compleri posse dixerunt. quemadmodũ autẽ quisq eorum astruat opinionem suam longum est demonstrare et non necessarium. coniecturis quippe vtuntur humanis non ab eis aliqd certum de scripture canonice auctoritate pfertur. Omniũ enim de hac re calculantiũ digitos resoluit et quiescere iubet ille qui dicit non est vestrum nosse tempora vel momẽta hec ille. Huic sententie Augu. concordat falsitas eorum qui tempus certum determinauerunt cum tam supradicti q etiam alij de quorum numero fuit arnaldus de villa noua qui in tractatu quẽ fecit de fine seculi determinat q antixps erit venturus in quarto decimo centenario a natiuitate xpi. et patet q sumus iam vltra per. lxxxv. annos. Quidam etiam alius magnus predicator per orbem discurrens circa annum dñi. M. cccc. x. in sermone. Ecce hic positus est in ruinã declarauit tempore suo iam natũ esse antixpm per plures visiones et exempla cuius oppositum patet. Unus alius parisiñ. conclusionem posuit affirmatiuam q anno dñi. M. ccc. viij. et dimidio debebat apparere et publicari mundo et anno domini Millesimo ccc. lxxviij. et dimidio erat nasciturus. patet manifeste in assignatione temporis aduẽt' antichristi omnes istos defecisse et deficient quicunq alij presumpserint predictum tempus assignare. Sed dicet aliquis diligẽs scire licet tempus determinatum presumptuosum sit assignare. non tamen erit illicitum signa inquirere vt his cautiores reddantur fideles. Dico q verũ est non tamẽ inquiri debent talia signa curiositate sciẽdi. sz animo seipsum et alios edificandi in timore dei.

Sed nunquid aliqua talia inueniuntur certa propinqui eius aduent'. Dico q in sacra scriptura inueniuntur prenunciata nouem signa precipua propinquitatis aduentus antixpi. Primũ signum est tocius mũdi generalis pertubatio de quo Daniel pphetauit in capi. xij. veniet tempus quale nõ fuit ab illo tempore quo gentes ceperũt esse vsq ad tempus illud. quod exponens xps Math. xxiiij. dicit q erit tribulatio magna qualis non fuit ab initio mundi. et ibidem declarãdo que erunt iste tribulationes. dicit q surget gens contra gentem et regnum aduers' regnum. pestilentie et fames et terremotus erunt per loca. terroresq de celo etc. Secundum signum est scisma ecclesie crudelissimũ de quo dicit apostolus. ij. ad Thessalo. ij. Qui tenet nunc teneat donec de medio fiat: super quo beatus Augusti. xx. de ciui. dei. capitulo. xix. dicit quid dixerit scilicz apostolus me prorsus fateor ignorare. et ibi recitat augustinus multorum suspitiões circa istud quidem enim dicunt ipsum paulũ voluisse hoc dicere de romano imperio ad vitandũ calumniam. alij autem credunt neronẽ antixpm futurum et resurrecturum. Alij autẽ nondum mortuum sed occultatum donec suo tempore reueletur et restituatur in regnũ dicit tamen ibi Augustinus. q mira est sic opinantium temeritas. Sed istud dictũ difficile ibidem pertractans' dicit sic non absurde intelligitur qui tenet scz imperium teneat donec de medio fiat idest tollatur de medio per antixpm ipsum iperium. vel aliter inqt. donec de medio ecclesie exeat ministeriũ iniquitatis. quod scilicet nunc est occultũ. Ex prima aũt expositione accipit' argumentũ q antixps pugnabit contra romanũ imperiũ et tunc oportet q ille imperator sit fidelissimus qui resistit ei Ex secũda sequitur q malum illius persecutionis orietur ab ecclesia vt infra ipsam sit pri' pugna intestina. Has duas illationes ponit franciscus maronis in suis floribus de ciuita. dei capitulo quo supra. Et predicta malicia nihil aliud videtur esse nisi scisma grauissimum in ecclesia dei siue discessio a fide Istud est ergo signũ precipuũ quod debet preuenire antichristũ iuxta illud. ij. ad Thessa. ij. Nisi venerit discessio primum et reuelatus fuerit homo peccati filius perdictiõis etc. quod exponũt doctores de discessione a fide. q aũt sit istud signum manifestatiuum eius aduentus patz quia postq dixit. qui tenet nũc teneat donec de medio fiat statim subiungit et tunc reuelabitur ille iniquus. Tercium signum est multiplicatio viciorum de quo christus ait Mathei vicesimoquarto et quia abundabit iniquitas refrigescet charitas multorum et apostolus dicit. ij. ad Thimo. tercio cap. In nouissimis tẽporib' istabũt tẽpora piculosa et erũt oẽs seipos amãtes. cupidi elati

blasphemi. parantibus inobediētes. ingra
ti. scelesti. sine affectione sine pace. crimina-
tores incōtinentes. Immites sine benigni-
tate, proditores, protenui. tumidi. volupta-
tum amatores magis ꝙ dei. habentes spe-
ciem quidem pietatis. virtutē eius abnegā
tes. Quartum signum est neglectio siue con
temptus sane doctrine de quo. ij. ad Thi.
iiij. erit enim tempus cum sanam doctrinaꝫ
non sustinebunt sed ad sua desideria coaser
uabunt sibi magistros prurientes auribus
et a veritate quidem auditus auertent. ad fa
bulas autem conuertentur. Quintum signū
est perturbatio omnis prelature spiritualis
et terrenalis iurisditōis de quo Danie. iiij:
In tempore illo non erit princeps. neqꝫ pro
pheta neqꝫ dux in populo meo qui scilicet
obseruet veritatem vite iusticie et doctrine.
Sextum signum est vindicatio diuinalis ꝑ
flagellum et corectioneꝫ de quo Ezech. vij.
Venit tempus prope est dies occisiōis qui
emit non letetur et qui vendit non lugeat qꝛ
ira super omnem populuꝫ. Septimū signū
erit cessatio verbi diuini quo mentes obscu
re et tenebrose ad verum lumen gratie redu
cuntur, deuiantibus ostenditur salutis via
et errantibus manifesta fit semita veritatis.
hec omnia appropinquante tēpore antixp̄i
ob defectum diuini verbi de mentibus ho-
minum disperibunt sicut notat beatus ber-
nardus in suo euangelio eterno non in solo
pane viuit homo. Allegent illud apo. viij.
Et cum agnus aperuisset septimum sigillū
factum est silentium in celo quasi media ho
ra. Septimum nanqꝫ sigillum vt dicit septi
mū est iudicium in ecclesia dandū. quidnaꝫ
per celum nisi ecclesia dei exprimitur cuius
equidem multitudo per conuersationem ce
lestis esse deberet quid hoc silentium nisi de
fectio verbi dei. Nam et multi apparent ꝑ̄
dicare. verbum tamen dei adulterantes seip
sos predicant non dn̄m ihesum xp̄m. Sꝫ no
tāter hoc silentiū merito media hora fieri di
citur qꝛ inter ꝑfectionem institutionis xp̄i et
sue radiose doctrine et vite. et difformitatem
auersiōis et dyabolice cecitatis qua auertet
antixp̄s multitudinem xp̄ianorum post fla
gitia varijs modis quasi medius status est
cum lumine veritatis silentium imponitur
et vox ignorātie per facti euidētiā incipit ex
clamare sicut in geñ. xviij. ca. de zodomitis
et gomorreanis scriptum est. Clamor zodo
morum et gomorreorum multiplicatus est.
ergo morra enim cecitas et zodoma pecus
silens interpretat̄. Ex hac nāqꝫ abysso igno
rantie dei et malicie mundi successuꝫ sumet
et prosperabitur antixp̄s sicut apoc. xi. capi.
scriptum. est bestia. i. bestialis et crudelis. an
tixp̄s ascēdet de abysso idest prosperabitur
et successum habebit ex ignorantia mundi
quiue abyssus poterit appellari quia mūdꝰ
tunc propter defectum diuini verbi ignoran
tia plenus erit in cunctis bonis propterea
Job. xx. ca. ait dicit abyssus. i. priuata igno
rantia non est in me lumen scilicet alicuius
necessarie veritatis hocibi. Octauum signū
est dubitatio in fide et pullulatio erroris et
deceptionuꝫ de quo dicit̄ prima ad thimo.
i. In nouissimis temporibus discedent qui
dem a fide attendentes spiritibus erroris et
doctrinis demoniorum in ypocrisi loquen-
tium mendacium. Nonum signū est destru
ctio ecclie ad tēpꝰ de quo ꝓphauit iohānes
apoc. xij. ꝙ mulier. i. ecclesia fugit in deser-
tum vbi alitur a deo per tempus et tempora
et dimidiū temporis. Hec nouem signa pro
pinqui aduentus antixp̄i ex sacris scripturis
colligere potui: videat et contempletur dili-
gens lector si forte munduꝫ in presenti inue
niet aliquibus de predictis signis vulnera-
tum. et recurrat diligentissime ad fortissimū
defensorem ihesum xp̄m dominum nostruꝫ
qui est turris fortitunis a facie inimici cuius
singulari presidio fides xp̄ianorum inuiola
bilis sine fine perseueret.

Incipit liber quart⁹ de sarracenoꝝ bello

Inliter vt deus tradidit dissoluto iā expīn oportꝫ in hoc libro quarto sarracenoꝝ vires quid scꝫ cōtra nostrū fidei fortaliciū possint. Pro cuius claro intellectu. xij. ꝯsiderationes occurrūt intellectui ptractande. quarū prima erit de origine machometi. Scda de vita et morib⁹ machometi Tertia de qualitate doctrine et legis machometi. Quarta de fundamento legis machometi. Quinta de cōcordancia et discordācia legis machometi cū lege xp̄i in articulis fidei et sacramentis Sexta de morte machometi. Septima de successoribus machometi Octaua de bello sarracenoꝝ per rationes cōtra nomen xp̄ianuꝫ et cōtra veritatē vtriusqꝫ legis scꝫ xp̄i et moysi Nona erit de bellis et triumphis sarracenoꝝ et xp̄ianoꝝ per arma corporalia vsqꝫ in presens tempus Decima est de pocessiōe terre sancte per sarracenos Undecima est de hijs ad que ꝯpelli debent sarraceni viuētes inter xp̄ianos de iure et de hijs ad que cōpelli debent ex ordinatione regni Duodecima erit de fine legis sarracenoruꝫ et de eoꝝ perpetua seruitute sub iugo xp̄ianoruꝫ

De origine machometi.

Rima consideratio huius quarti libri est de origine machometi q̄ tribus explicatur articulis. Primus est de origine machometi quo ad genus et locuꝫ. Secundus de origine secte eius quo ad auctoreꝫ Tertius de origine vtriusqꝫ quo ad tempus.

De origine machometi quo ad gen⁹ et locū

Rimus articulus ē de origine machometi quo ad gen⁹ et locū Circa quod notanduꝫ ꝙ machometus originem traxit ex hismaele filio patriarche abrahe. ex agar ancilla. Iste hismael fuit ydolatra pessimus queꝫ deus eiecit a domo paterna iussitqꝫ morari in deserto pharā gen̄. xxi. cū vocatis Hic fuit palustus sagittarius infra eo. ca. Habuitqꝫ vexillum altissimū in quo scriptum erat superbia vite sub quo ip̄e militauit cōtinue et innumerabiles hoīes ab eo decepti. Hic genuit cedar de quo gen̄. xxxv. qui genuit hamel. qui tebich. qui hamessa. qui adech. qui aduc. qui adne. q̄ machack. ydolatrā pessimum. qui sacrificia fecit filio suo nisar vt patꝫ in libris generationis mahurib. Iste nisar fuit secūdus angel⁹ sathane post hismaelem habēs vexillum altissimū in quo scriptum erat vanitas mūdi sub quo ipse ꝯtinue militauit et innumerabiles ab eo decepti. Hic genuit muzar. qui alien. qui emosera. qui melich. qui vain. qui luije qui galibē. qui caph. qui mirra. qui coidai qui abdemenoph. ydolatram pessimū qui habuit artem hismaelis et vexillū nizans et claues omniū ydoloruꝫ mecꝫ vt patet in libro generatiōis mahurib. Abdemenoph vero genuit abdemutaliph. qui abdalam. qui machometum ex enima vxore que fuit filia haijop. que concepit et peperit p̄dictuꝫ machometum in villa quadam que dicitur ijtrarip. que est ꝓpe mequā in arabia. Iste fuit tertius dyabolicus angelus pro confusione generis humani qui habuit vexilluꝫ altissimū in quo scriptum erat ꝯcupiscentia carnis sub quo ip̄e militauit vsqꝫ ad mortē Omnesqꝫ sectatores sui damnatissime sue secte nec mirum si pessimus fuit quia scd̄m apostolum si radix sancta et rami et per oppositum. Si redix pessima qualis fuit hismael et ramus scilꝫ machometus pessimus fuit. Et sic patet origo machometi quo ad gen⁹ et locum.

De origine secte machometi quo ad auctorem.

Ecūdus articulus est scire quo auctore secta machometi originem habuit. Circa quod aduertendum ꝙ predict⁹ abdalla pr̄ machometi habebat magnam familiaritatem et societatem cum quodam iudeo astronimo qui valde peritus erat in sciencia astronomie. Erat etiam doctus nō solum in lege iudeorum. sed etiaꝫ xp̄ianoꝝ et accidit sic ꝙ illo anno quo enima cōcepit machometum fuit magna siccitas per oēm terram arabie intantū ꝙ terrā non poterat arari nec seminari sic ꝙ iam omnino deficiente pane nihil aliud comedebant nisi her-

bas et radices capoꝝ. Cum vero venit tem
pus quo emina peperit filiū p̄dictus iude⁹
aspexit et signauit concordanciam stellarū
et planetarū super natiuitatem pueri. et in/
tellexit per illā ꝙ puer ille debebat esse bō
fortis et potens in regno et lege. Et cū hoc
accidit abdolla non erat in terra illa. quia
iuerat in iherusalem ad faciendū orationē
sicut tunc erat ꝯsuetudo Sed cum rediit nar
rauit sibi iudeus ille astronimus quicquid
intellexerat de facto pueri et post hec dieb⁹
paucis elapsis mortuus fuit abdolla in ea
dem villa de itrarip. et eo tempore quo nat⁹
est machomet⁹ erant Arabiani et affricani
in magno cogitatu quia nesciebāt certitudi
naliter ad ꝙ credentiarū se attinerent si ad
credenciā xp̄ianoꝝ vel iudeoꝝ seu ad sectā
arreanoꝝ. Et cū esset machometus quatuor
annoꝝ dixit iudeus astronimus menciēdo
ꝙ venerant duo angeli et extraxerāt cor ma
chometi et eo diuiso per mediū ꝙ extraxe/
rant ab eo vnum coagulū sanguinis et de
inde ꝙ lauerant eum multū bene cū aqua
clarissima et pulcherrima et post hoc quod
ponderauerant illud cū cordibus decē hoīū
qui erant sue gentis. et deinde cum mille cor
dibus alijs et ꝙ semper inuenerunt ꝙ cor
machometi ponderabat plus ꝙ oīa alia
et ꝙ vnus angelus illoꝝ dixit alteri si istud
cor fuerit positum in pondere cū omnibus
cordibus omniū hominū que sunt in ara/
bia excedet in pondere oīa alia. Et ille iu
deus dixit mentiendo ꝙ hoc dixerit sibi ar/
changelus gabriel in visione. Cum aūt ma
chometus esset octo annoꝝ mortua matre.
et auo ei⁹. Abdemutaleph cepit eū in custo
dia Abutalip auūculus eius frater patris
sui et hic Abutalip tradidit eū docendū pre
dicto iudeo astronimo qui instruxit eum in
sciencijs naturalibus et in legibus iudeoꝝ
et xp̄ianoꝝ. Ex qua doctrina tunc habita ce
pit ea que postea interposuit in illa mala se/
cta quam cōposuit ad perditionē animaꝝ
in eo credencium ordinatam. Additur etiā
huic ꝙ cum esset machometus. xxv. annoꝝ
tendens in egyptum pro quibusdam mer/
cancijs exercendis morabatur ibidem cum
iudeis et cristianis ibi existentibus aliquo
tempore anni. specialiter cum quodam mo
nacho de anthiochia cuius nomen erat io
hannes quem in specialem amicū habebat
qui erat hereticus et ab illo malo monacho
habuit multa tā de noua lege ꝙ de veteri
ad defensionem sui ꝯtra iudeos et xp̄ianos
quomodo disputaret cum illis quia quid/
quid eum docebat predictus monachus to
tum erat cōtra deum et legē eius ad modū
heretici. Fuit etiam discipulus Sergii mo/
nachi. qui fuit hereticus arreanus. Hic Ser
gius in errorem nascorij incidens dū a mo
nachis fuisset expulsus in arabiam venit et
machometo adhesit. Cuncꝙ de veteri testa/
mento et nouo plura edocuit vt tradunt ex
quibus satis patet vnde traxit ortum secta
pestifera machometi quia a iudeo et mona
chis hereticis et dyabolo principaliori ma
gistro.

De origine machometi et sue secte quo
ad tempus.

Ertius articulus est de origine ma
chometi et sue secte quo ad temp⁹:
Et licet multi multa dicant tamē cōmuni⁹
tenetur ꝙ incepit circa finem temporis era
dij qui imꝑauit post focam et habuit victo
riam de filio cosdre circa flumen danubij et
interfecit bestiam illā que habebat capita
septem et septem diademata et decē cornua
de qua dicit̄ Apocalipsi. xij. Bestia illa fu
it rex cosdre bestialiter viuens. habebat eīm
capita septem idest sex reges sibi subiectos
et ipse erat septimus. Septem dyademata
erant in signia regia illoꝝ regum. Cornua
decem erant decem acies in suo exercitu.
Unde primo machabeorū acies ordinata
ad bellandum vocatur cornu vbi dicit̄ ba/
chides aūt erat in dextro cornu. Hic cosdre
fecerat turrim argenteā in qua intermicanti
bus gēmis posuit thronū suū ex auro. po/
suit etiam ibi quadrigam solis et lune et ꝑ
occultos meat⁹ et fistulas aquas adduxe/
rat vt quasi deus pluuiam videretur infun
dere et cum subterraneo specu equis in cir/
cuitu trahētibus circūmacta turris fabrica
moueri videbatur et quasi quodammodo
rugitum tonitrui iuxta possibilitatem artifi
cis menciebatur Occisa est autē ista bestia
per eradium filio deuicto. quia noluit salu
tiferis monitis cristianissimi principis ac/
quiescere. argentum vero turris illius dedit
militibus suis. Aurum vero gēmas idest
vasa et reliqua vtensilia ad restaurationē

ecclesiarũ quas tirãnus destruxerat refecisa
uit. et lignũ s̃acte crucis quod p̃dicta bestia
in predicta turri tenebat iherosolimã repor-
tauit Unde ipse rapuerat vt patet in histo-
ria exaltationis sancte crucis. Circa finem
vero huius p̃clarissimi principis venit ma-
chometus et signatur tempus Apoca. xiij.
Ubi dicitur qui habet intellectuȝ computet
numerum bestie idest machometi qui besti
alis in vita sua fuit vt dicetur. numerus enĩ
hominis est et numerus eius est. dc. lxvi.
scilicet anni. Sȝ ad quid referatur iste nume
rus patet ꝙ non refertur ad numerũ annoꝝ
vite ipsius quia non tantum vixit. sed sexa-
gintatribus annis vt patet in speculo histo
riali ꝓpter quod alij dixerunt ꝙ refertur ad
durationẽ legis eius que tm̃ debet durare.
Sed hoc non videtur verũ quia lex illa fuit
data circa finem temporis eradij vt dictum
est qui cepit imperare anno domini sexcente
simodecimotertio et ĩperauit trigita ãnis. a
fine aũt huius temporis vsq̃ ad presentem
annum qui est. M. cccc. lxx⁹. fluxit maior nu
merus vt patet consideranti. et tamẽ adhuc
durat lex machometi. ꝓpter quod alij dicũt
ꝙ post mortem machometi lex eius fuit cor
recta per sapientes sarracenos et ab illa cor
rectione debet incipere numerus annoꝝ du
rationis legis illius. Sed hoc non videtur
ꝓbabiliter dictum tum quia non diceretur
lex machometi. sed sapientum tum quia illi
sapiẽtes dicunt̃ fuisse discipuli machometi
et sic eius correctio non fuit post dationem
a machometo per tempus notabiliter mag
nũ et sic ab illa iã fluxerũt vltra numerũ illũ
vt patet intuenti. et tamẽ lex machometi nõ
videtur ita ꝓpinqua cassationi cum nouit
gens eius occupauerit fere totam greciam.
ꝓpter quod saluo meliori iudicio videtur
ꝙ iste numerus annoꝝ, sit incipiendus ab
incarnatione domini et terminand⁹ in mor
te machometi. De quo prophetice loquitur
iohannes euangelista quod sic declarari p̃t
Nã ab anno incarnationis domini vsq̃ ad
finem imperij eradij fluxerunt anni sexcenti
xlij. vt dictuȝ est. et isti numeri simul iuncti
faciunt septingentos et sex annos quibus
oportet subtrahere annos quibus macho-
metus vixit cum eradio. Aliter anni bis cõ
putarentur vt patet intuenti. Isti vero esti-
mantur ꝓbabiliter fuisse. iiij. quia macho-
metus primo fuit pauper postea inualuit p
mercãcias et postea per rapinas et fraudes
anteq̃ attemptaret se regem facere et legem
dare vt dicetur quam legem dedit circa mor
tem eradij. Et sic de vita machometi videt̃
probabiliter fluxisse. iiij. anni ante tempus
mortis eradij quibus demptis de septingẽ
tis sex remanent precise. dc lxvi. ab incarna
tione domini vsq̃ ad mortem machometi
et secundũ hoc potest cõgrue hec littera pro
phetica exponi. Numerus enĩ hominis scȝ
xp̃i qui fuit perfectus sanctus et virtutibus
ab instanti incarnationis et numerus eius
scilicet machometi est. dc lxvi. quia tantus
numerus annoꝝ fuit ab anno quo domin⁹
factus est homo vsq̃ ad terminum vite ma
chometi vt p̃dictum est. Sciendum ꝙ liber
Apoc̃. fuit scriptus in greco vbi habentur
hec noĩa. Antimos. Arnoijme. Deutarij
vbi nos habemus. dc lxvi. cuius significa-
tum ꝓpriuȝ de antimos est ꝯtrarius quod
ꝓprie conuenit machometo qui fuit et est
cõtrariu s xp̃o. significatum ꝓprium de ar-
noijme est nego. quia ipse negauit eius di-
uinitatem et ipsum esse filium dei vt infra
dicetur. significatum ꝓpriũ deutarij est sol
gigas. Dixit enĩ xp̃m non fuisse solem iusti
cie nec gigantem exultantem ad currendam
viam a summo celo sed significatũ accomo
datum istorum vocabuloꝝ est. dc lxvi. Ad
cuius intellectum sciendũ ꝙ sicut in latino
alique litere accomodate sunt ad significã-
dum numeros sicut littera. c. ponitur ꝓ cẽtũ
l. pro quinquaginta et sic de alijs. Ita simi
liter in greco littere alique ponũtur pro nu-
meris et ille quibus scribuntur hec nomina
antimos etc̃. in greco significãt hoc modo
dc lxvi. per quod in aliquibus biblis poni
tur sic numerus enim hominis et numerus
eius est dic lux que dictio significat apud la
tinos numerum p̃dictuȝ per litteras quib⁹
describitur. quia littera. d. ponitur pro quin
gentis. i. pro vno. c. pro centum. l. pro quin-
quaginta. v. pro quinq̃. x. pro decem et hec
simul iuncta faciunt sexcentos sexaginta sex
qui numerus cõpetit machometo modo p̃-
dicto et quia ista ponuntur velate et obscure
Ideo premittitur antedictum verbum hic ẽ
sapiencia idest res occulta. Et sic patȝ origo
machometi et eius secte quo ad tempus q̃
incepit anno incarnationis dominice sexcẽ

tos sexaginta sex.

De vita et moribus machometi.

Ecunda consideratio est de vita et
moribus machometi que tribus ex-
plicatur punctis. Primus est de vita ma-
chometi. fuit bestialis et libidinosa. Se-
cundus est ꝙ eius vita fuit ambiciosa.
Tercius est ꝙ eius vita fuit morbo epi-
lentico monstruosa.

ꝙ vita machōeti fuit bestial' et libidinosa:

Rimus punctus est ꝙ vita macho
meti fuit bestialis et libidinibus
plena: Unde machometus est illa bestia
de qua prophetauit iohannes apoca· xiij.
dicens. Et vidi aliam bestiaȝ idest macho
metum. vitam voluptuosam que bestialis
dicitur primo ethicorū habentem. quia fuit
luxuriosus et libidinis ardore succensus.
super omnes homines orientalis regiōis·
iactans se soluȝ supra quadraginta homi-
nes ex dillino munere virtutem generatiuā
et coherendi potestatem habere vt scribitur
historie orientalis ecclesie libro primo. ca.
quinto qui aliter expellatur liber episcopi
Achon. qui fuit auctor huius libri Posuit
etiā machometus in suo alchorano azoara
xlij. ꝙ deus secum dispensauit de fornica-
tione et adulterio et sibi soli hoc concessisse
Nam sicut certum est omnibus sarracenis
machometus diligebat quandam que dice
batur maria iacobina ꝙ p̄sentauerat ei ma
choqueus rex iacobinorum. due autē vxo
res machometi scilicȝ vna dicta anosse filia
hebrbor nobilissima inter eas et abassa fi-
lia homor mouebantur delotipia. que cum
quadam die intrarent ad eum inuenerunt
dictam iacobinam concubentem cum eo et
dixerunt ei decet ne sic facere prophetaȝ qui
erubuit et iurauit se de cetero non facturuȝ
et sic placate sunt ad iuramentum eius. Cū
qȝ modicum tempus pertransisset nōn se po
tuit sustinere ab ea et fecit de hoc legē quasi
ex ore dei reuelantis sibi. Et tunc dixit in al
chorano in capitulo belmetcantem. quod
interpretatur vetatio vel anathema. O pro
pheta quid petis qđ de⁹ ↄcessit tibi placari
vxores tuas postules iā legeȝ posuit vobis
deus vt soluatis iuramenta vestra et iterū
cognouit illam. et dixit ꝙ deus dispensauit
cū illo in iuramento et super hoc testes sunt
michael. et gabriel. et dixit illi vna de vxori
bus. O machomete deus festinauit in tuo
desiderio voluit per hec dicere forsitā idest
in colose tuo propriauit incestum. Et addi-
dit nunquid deus precepit tibi huiusmodi
facere cum etiam inteipso hoc verbotenus
de ceteris forsitā querit deus te placare per
huiusmodi et appropinquare tibi Ipse ve-
ro duabus vxoribus totum legit quod seq
tur in capitulo vetatiōis. et ait quasi ex per
sona dei. penitemini coram deo quia decli-
nauerunt corda vestra quasi diceret de hoc
ꝙ calumpniate sunt eum de incestu sequit
qȝ continuo si forte deus vos repudiabit et
dedit ei pro vobis vxores meliores sarrace
nas fideles. locupletes penitentes. adoran
tes. laudantes. agiles. et virgines. que au-
dientes dixerunt penitemur. Simile fecit
quando accepit vxorem zeijch nutricij sui
dixit sentenciam que est in capitulo beliza-
heb. ꝙ deus dixit ei tu scelas in anima tua
quod deus propalat et formides homines
sed iustum est ꝙ deum formides cum eniȝ
iam respuerit zeijch maritauimi⁹ causa tibi.
O machomete et dixit zeijch. Nunquid du
xisti eam nuncia dei Respondit ve tibi. de⁹
maritauit eam mihi. que postea iactauit se
ꝙ deus maritauerat eam. et non parentes
eius sic ergo vt cooperiret luxuriosam vitaȝ
suam blasphemauit contra deum imponē-
do sibi ꝙ dispensauerat secum in iuramēto
et fornicatione et adulterio. cum tamen ipe
met dicat nulum esse maius peccatum quaȝ
imponere deo mendacium. Item infra in al
chorano azora. lxv. dic ꝙ paradisus suus
habet irriguos ortos. et vxores et concubi-
nas virginesqȝ pulcras. et ciphos aureos et
argenteos et commestilia optima Unde in
libro de doctrina sua qui est autentic⁹ apud
eos dicit ꝙ primum ferculum paradisi erit
iecur piscis albi cibus summe delectabilis.
Consequenter fructus arborum concludēs
ꝙ ibi cuncta essent frustra si voluptas luxu
rie non sequitur. Item in suo alchorano ca
pitulo de baca concedit zodomiā tam cum
masculo ꝙ̄ cum femina propter quod soluȝ
igne celesti deberet dirimi secta sua. Patet
ergo ex omnib⁹ supradictis ꝙ vita macho-

meti fuit vita bestialis: quia fuit luxurios⁹
incestuosus. adultere et in crimine pessimo
maculatus.

**Qđ vita machometi fuit sup̱bissima et am
bitiosa.**

Secūdus punct⁹ est ꝙ vita macho
meti fuit vita ābitiosa. qr ex inordi
nata ābitiōe dominādi ascēdit per gradus
malicie velud alter lucifer vt fieret rex bisma
belitaꝝ cū cū in primeua etate sua esset mer
cator. et frequēter p̱geret cum camelis suis
apud egiptū et palestinā cū iudeis et xp̄ia-
nis cōicās. nō solū nouū testamētuꝫ et vet⁹
didicit. ſꝫ et magis p̄fectissim⁹ est effect⁹. et
cū curro canā ingrederet̄ ꝓuinciā cui⁹ pro-
uincie dn̄a tadiga vocabat̄ et diuersas spe-
cies quas machometus secū attulerat dicta
dn̄a miraret̄ cepit ei dicta mulier familiari⁹
adherere ꝙ machomet⁹ in cātationū suarū
virib⁹ cepit paulatī inducere in errorē dice-
batq̄ se eē messiā quem iudei adhuc expe-
ctāt futurū. suffragabant̄ quoq̄ verbis ipi⁹
tā in cātationū prestigia ꝙ caliditatis eius
ingenia copiosa. q̄ opinione nō soluꝫ dicta
mulier ē decepta ſ; oēs iudei ad quos fama
ei⁹ p̱tingere potuit ad eū cū sarracenis tāta
rerū nouitate attoniti cateruatim cōfluebāt
quib⁹ cepit leges nouas fingere et eis trade
re adhibēs eisdē legib⁹ testimonia noui ac
veteris testamēti q̄si quēdā colorē sui vene-
ni. Usus ꝯsilio illi⁹ pessimi. Sergij mona-
chi heretici arriani. quas leges hismabelite
seu sarraceni suas appellant eūq̄ suū legis-
latorem esse fatent̄. Prefata q̄ mulier vidēs
hominē iudeoꝝ et sarracenoꝝ pariter testio-
nio approbatū pōpa. et sequella volatū. ex
istimabat in eo diuinā latere maiestatem et
cū esset vidua accepit eū sibi in maritū. sic
ꝙ machomet⁹ toci⁹ illius ꝓuincie obtinuit
principatū. et incepit esse diues et potēs se-
cūdū ambitionē sui desiderij trāsiuitq̄ dis
simulat⁹ in hispaniam anno vltimo regis.
Richardi et venit in ciuitate Cordubeñ et
p̄dicauit ibidē suā malā. doctrinā dicendo
ꝙ ihes⁹ xp̄s fuit nat⁹ de virgine ope spūssā
cti ſ; tn̄ ꝙ nō erat de⁹. Qđ cū audiuit beat⁹
pr̄ ysidor⁹ archiep̄s. hispaleñ qui tunc venie
bat de curia romana statī misit hoīes suos
ad p̄dictā ciuitatē vt eū vinctatū sibi addu-
ceret. Sꝫ diabol⁹ apparuit sibi et dixit ꝙ re
cederet ab illo loco et statiꝫ exiuit et fugiēs
nauigio trāsiuit in affricā in qua et ī arabia
decepit innumeras gētes. qui oēs ei adhe
rētes p̱saꝝ regnū infestare ceperūt. totumq̄
imperiū oriētis inuaserūt. tm̄q̄ p̄naluit ho
stiū mltitudo ꝙ eracli⁹ impator resistere nō
potuit. Uñ coact⁹ est omia sacra q̄ erant in
iherusalē et p̄cipue p̄ciosuꝫ lignū scte crucis
apud Constātinopoliꝫ apportare. Jā eniꝫ
p̱ se cū arabib⁹ et alijs p̄dictis natōib⁹ cō-
iuncti duce machometo sirā occupauerant
et maximā p̱teꝫ palestine qđ fuit impij era-
clij anno. xx. Quō aūt tā subito tantā gētiū
multitudinē potuit ad se trahere inter cetera
vsus fuit quadā astucia vulpina Cū eñ vi
deret ꝙ a p̄dictis natōib⁹ tanꝙ summu dei
ꝓpheta et nūcius coleret̄. cepit ardētissima
ābitione grādia cogitare in corde suo scilicꝫ
quō posset eē ꝯtrari⁹ romanoꝝ impatori. et
quō posset gētes a dn̄io suo subtrahere. Et
deinde cū suis deceptōib⁹ pugnauit virib⁹
suis ꝯmouere oēs pplos p̄dictaꝝ gencium in
hoc facto. oñdendo eis quō erāt oppssi grā
di et amarissima seruitute in dādo reddit⁹
et tributa sine mō romanis. Et ꝙ ꝓpterea
venerāt iā ad magnā paupertatē et miseriā
et ꝙ ab hoc dāno et periculo futuro poterāt
exire per vim et timorem et per potestatem
multaꝝ gencium. et vetare tributa ac serui-
tutem tollere affirmauit tamen eis principa
tum tenere nō posse nisi xp̄ianoꝝ fide omni
no diuerterent. suaq̄ documenta seruarent.
Simulansq̄ vt predictum est aliquid diui-
ni numinis in se habere. et prestigijs mult]
per ipsum ostensis homines decipiens pro
pheta maxim⁹ ab omnibus in dicto popu
lo habebatur iudeos etiam multos vt dic-
tuꝫ est ita decepit vt ipsuꝫ crederent esse suuꝫ
messiam Et sic accidit ꝙ postꝙ p̄dictis sug
gestionibus commouit predictas gentes.
misit eraclius imperator nuncios suos pro
colligendis tributis in affrica. Quod cum
sciuit machometus exiuit ad eos cum illis
quos commouerat. dixitq̄ eis ꝙ nolebant
dare imperatori romanoꝝ tributa. et deim-
pugnauit cum illis et interfecit illos. Et tūc
eleuatum est cor eius et venit in arabiam
et in sirā et ī mesopotomiā. quas suo dn̄io
subiugauit Et deinde ꝯquestauit ceteras ꝓ
uincias circūquaq̄ plus deceptionibus ꝙ
viribus. aiando eos ꝙ pugnarēt defendere

se a romanis vt ab eoꝝ seruitute liberentur
quod et fecerūt. Et tunc somniauit eraclius
impator ꝙ parui mures nascebant in affri-
ca qui rodebant fimbrias vestimenti sui. et
post hec cū cognouit ꝙ machomet⁹ cum ei
adherentib⁹ occiderāt nūcios suos in affri
ca et ꝙ nolebāt dare ꝯsueta tributa ꝯgrega
uit magnū exercitū. et misit cū eo theodorū
fratrem suū qui tenebat imperiū oriētis de
manu eius vt pugnaret cū illis rebellāntib⁹
in affrica et reduceret terrā sub suo dn̄io Cū
ergo p̄dict⁹ theodor⁹ venit in affricā pugna
uit cum illis et fuit permitente deo vict⁹ ab
illis et fugit qui satis afflictus rediijt ad p̄-
dictum imperatorem. et narratis omnibus
qui occiderant petiuit iterū maiorem exer-
citum vt iret ꝯtra illos rebellatos. et tūc im
perator narrauit sibi somniuꝫ suū quod
viderat nec propter hoc dimisit exercitū suū
mittere ymmo maiorem ꝙ prius cū eodeꝫ
theodoro destināuit Sed licet romani essent
multi quando p̄uenerūt in terrā illam et vi
derunt potestatem machometi et audaciaꝫ
quam secum habebat dubitauerūt multuꝫ
de eo et pauore magno ꝯcussi voluerūt se
retrahere ad quoddā castrū quod dicebatur
gabatin. qd̓ cum sensit machometus venit
post eos plures eoꝝ occidendo et vulneran
do. Romani vero videntes ꝙ sic moriebā
tur pusillanimitate resumptis virib⁹ ꝯuer
si sunt ad eos et habuerūt ibi p̄liū magnuꝫ
sed finaliter victi fuerunt romani et occisus
theodorus frater impatoris. Omnesq̄ꝫ ibi
perierunt paucis exceptis qui in montibus
se absconderūt et ex tunc sublatū fuit roma-
noꝝ dn̄ium in affrica et iugum seruitutis af
fricanoꝝ cessauit. Cūqꝫ ergo viderunt Aga
reni ꝙ deuicerant romanos vltra moduꝫ
facti leti redierunt ad terram sirie et venerūt
in ciuitatem damasci que ab antiquo fue-
rat capud regni xp̄ianorū et ibi de benepla
cito et voluntate omniuꝫ predictoꝝ eleuat⁹
fuit in regem machometus quia multuꝫ eū
diligebant et app̄ciebantur. quia sic extra-
xerat eos de seruitute romanorum et regna
uit. x. annis hec ex generali historia hispa-
nie. Ex quibus manifeste patet quomodo
vita machometi fuit ambitiosa. quia vt effi
ceretur rex et dominus et vt haberetur tan-
ꝙ verus propheta dei fuit totum studium
vite sue.

**Quod vita machometi fuit morbo epi-
lentico monstruosa:**

Tercius punctus est ꝙ vita macho
meti fuit morbo epilentico mōstru
osa. Sicut enim vilis machometus libidi-
nibus et ambitionibus fuit plenus. sic etiā
vt eius turpitudo anime ostenderet exten⁹
monstruosus fuit in corpore: laborans ca-
duco morbo siue epilentico et cum die qua
dam p̄sente. Cadica regina vxore sua cade-
ret in terra spumās velud porc⁹ illa cernēs
nō modicū tristabatur eo ꝙ homini impu-
rissimo iunctā matrimonio se videret. quaꝫ
ille placare desiderans surgens eam talib⁹
sermonibus demulcebat. dicebat enim cuꝫ
gabriele archangelo se habere colloquium
nec vultus eius ferre posse splendorem. sed
in eius aspectu mirifico virtutem carnis oi
no deficere. et ꝓpter hoc ipsum cadere opor
tebat. vt cū hec dixit laborauit vt suis incā
tationibus et magicis artibus ac diabolo
concurrente quo dirigebatur facere aliqua
mira que miracula videbantur an̄ illaꝫ. Et
quia aliquo modo teste scriptura diabolus
in angelum lucis se transfigurat diabolus
intrabat in eo et faciebat ei aliqua [illegible]
futura p̄dicere et per istum modū decipie-
bat gentes Credidit ergo p̄dicta mulier ei⁹
falsis assercionibus et illusionibus credide
runt et alie supradicte nationes eo ꝙ gabri
el archāgelus sepe a deo ad sanctos hoīes
destinat ꝙ ex ore gabrielis archāgeli ma-
chometus leges illas susciperet quaruꝫ eis
obseruanciam imparabat.

De qualitate doctrine et legis machometi.

Tercia ꝯsideratio est videre qualis
est lex machometi Et licet ex supe-
rioribus satis clareat ꝙ homo tā bestialis
et immūdus nō potuit dare nisi legem sibi
correspondentē. Veruntn̄ vt fideles cognos
cant falsitateꝫ ei⁹ et quomodo nō est lex dei
sed diaboli septem passib⁹ explicat. Pri
mus erit de modo fallaci ꝙ dedit legeꝫ suā
populo ei credenti. Secūdus de erroib⁹
sue legis. Tercius de fatuis sue legis fa-
bulis. Quartus de malicijs sue legis
Quintus quomodo nulle miraculis fuit
confirmata Sextus quomodo est lex ꝯ-

tradictionis: Septimus q in pluribus est per hominem reuocata et a diabolo tanꝫ q a pricipali actore constituta.

De modo quo fuit data lex machometi

Primus passus est videre modum quo secta ista machometi fuit data Circa qd notandũ est q sicut fertur est libellus quidem in partibus trãsmarinis de ei᷒ fallacijs in quo legitur q ipe volẽs sibi cõsiliare animos populoꝝ dicebat se esse prophetã ad eoꝝ salutem diuinit᷒ destinatũ vꝫ vt legem iudeis et cristianis datam quinimis rigida erat et seuera mitiorꝫ preceptorũ promulgatione temperaret et vt ei᷒ missioni adinstar moisi attestari quedam signa et pdigia videret assignata die ad certũ locum pplm cõuocauit legem diuinit᷒ missã in signis et pdigijs accepturũ. tunc eo sermocinante ad populũ colũba candida que in vltimo loco erat ad hoc fallaciter edocta euolãs super humerũ ei᷒ stetit et in ei᷒ aure iuxta morẽ solitũ grana in aure reposita comedens verba legis ei suggerere videbatur Thaur᷒ quoq similiter ad hocpm ꝯsuetudine quadam edoct᷒ vt de manu eius pabulum acciperet ad vocem eius corã pplo venit et quasi noue legis mandata celitus missa que ipe cornibus ei᷒ alligauerat detulit. Sed et vasa quedã lacte et melle plena. que ipse in certis venis terre artificiose ac latenter immiscuerat quasi per diuinã reuelationeꝫ fecit effodi et ppoulo velud in signo future habundancie q per eiusdẽ legis obseruãciam mereret ostendit. Sicq miraculis et magnalib᷒ diuinis cõgratulantes et acclamantes seduxit atq ad legem suaꝫ q̃si diuinã recipiendã pertinaciter animauit

De erroribus legis machometi.

Secundus passus ostendit errores legis machometi. Unde oim antiquoꝝ feces quas diabolus spaisim seminauerat simul in machometo et eius lege recollegit ac renouauit. Ipse naq cũ sabellio negauit trinitatẽ personaꝝ in diuinis Secũdo docuit xpm esse purã craturã cum arrio Unde et Sergius monach᷒ qui fuit magister machometi vt dictum est fuit hereticus arrian᷒ Tercio asserit q iudei non occiderũt xpm s quẽdam ei similem et in hoc cõuenit cũ manicheo. Quarto dixit q de᷒ trãstulit xpꝫ ad se s apparebit circa finẽ mũdi et occidet antexpm et postea faciet eũ de᷒ mori. et quia negat xpi passionẽ omnia sacramenta ecclesie que a passione xpi sumpserũt efficaciam et in hoc conuenit cum donatistis hereticis. Quinto dicit q demones possunt saluari p alchoranũ et q ipi audito alchorano multi ex eis facti sũt sarraceni et in hoc aliqualiter imitatur origineꝫ q̃ dixit q adhuc demones saluabunt. Sexto dicit q qñ de᷒ misit pro eo gabrielẽ q ipse iuit ad deũ et de᷒ imposuit ei manus et tantã frigiditatẽ sensit ex tactu manus dei super humeros eius q frigiditas pueñit vsq ad medulã spine dorsi et in hoc cõuenit cũ acronio forti q̃ ponũt deũ corporeũ. Septimo dicit spiritũ sanctum eẽ creaturã et in hoc cõuenit cũ machedonio. Octauo dicit q aliqui angeli facti sunt demones quia noluerunt adorare adam et in hoc oino neminẽ imitat Nono ponit q vltima hominis beatitudo est in cõmedendo et luxuriando et in vestibus preciosis et in ortis irriguis et in hoc cõuenit cuꝫ cherinto heretico et cum quibusdã paganis Decimo ponit in capitulo de mensa q familia sua nihil oino valet nisi cõpleat legẽ et euangelium et librũ sibi reuelatũ scꝫ alchoranum. et sic docuit gẽtes iudaysare. et ideo docuit circuncisionem esse tenendã et in hoc conuenit cum vierne heretico. Undecimo docuit indifferenter accipere vxores alioꝝ et in hoc videtur cõuenire cũ nicholaicis hereticis. Duodecimo docuit licitum esse habere plures vxores cõtra apostolũ primo coꝝ. vij. et contra constitutionẽ pfectẽ legis nature erũt duo in carne vna gen. ij. et in hoc cõuenit cũ nazareis hereticis licitũ ponentibus in noua lege articulũ de pluralitate vxoris. Xiij. docuit vti locionibus pro batismatibus in remissionem peccatoꝝ cõtra aplm ad ephe. iiij. vna fides vnum baptisma et in hoc cõuenit cum nouationis et donatistis hereticis baptisma reiterantibus Xiiij. docuit licitum esse ꝫodomiam tã cum masculo q cuꝫ femina vt patꝫ in alchorano capitulo de vaca. et in hoc cõuenit cũ ꝫodomitis hereticis licet sarraceni paliient hoc quibusdaꝫ honestis expositionibus Hec autem fuit tota in

tencio machometi vt scilicet resecaret quic-
quid erat arduū in credendo et quicqd erat
difficile in operando. et cōcederet cōmunia
ad que mundani homines pni erant et ma
xime arabes scʒ gulam et luxuriā et rapinā
de virtutibus aūt puta de humilitate vl' de
pace. vel abstinencia. vel de caritate dei et
pximi vel de vltio fine nihil notabile dixit
et quia de omnibus his poterat eius falsi
tas et malicia dephendi tam per nouū qꝫ p
vet⁹ testamētū qꝫ etiā p dicta philosophorū
qui de virtutib⁹ et vltimo fine hominis tra
ctauerūt mādauit oīno qꝫ nihil crederēt qd
esset contrarium huic legi sed qui aliud cre-
deret occideretur.

De fatuitatibus et fabulosis legis ma-
chometi.

t Ercius passus est de fatuitatib⁹ et
fabulosis dictis legis et doctrine
machometi. Ex quibus satis apparebit qd
nō est lex dei. Nō em̄ lex dei fabulosis et ri-
diculosis califica[tur] que pocius cōuertūt ho-
minem in risum qꝫ in deuotionē talis ē lex
machometi vt certum est omnib⁹ eā legenti
bus. et de multis quedam pauca lʒ magis
notabilia referant[ur] dicit[ur] enim in capitulo de
lenemelle qꝫ interpretatur formica qꝫ Salo
mon cōgregauit magnū exercitū angelorū
videlicet hoim et animaliū. et qn̄ ibant in-
uenerunt fluuium formicarꝫ et tunc formica
dixit. O vos formice introite in habitacula
vestra ne interimat vos Salomon et mili-
tes eius et subrisit formica. Et post pauca
quādo re assignabant[ur] oīs aues in exerci
tu iumentū ē qꝫ deerat vpupa et dixit Salo
mon. quid ē qꝫ hic nō video vpupā puniaʒ
illam et decollabo eam vel assignabit ratio
nē quare defuit et stetit vpupa nō multum
lōge et ait didici qꝫ vos nescitis et veni ad
vos de sabea cum veris rumoribus inueni
si quidē mulierem regnantē inter eos et cō-
peri populū suū colere solēʒ absqꝫ deo. Itē
in capitulo delchamar quod dicit[ur] in tempe
lune appropinquauit luna hora et fracta est
luna quod exponentes doctores eorꝫ dicūt
qꝫ machometus stabat cuꝫ socijs suis et cū
videret lunā appropinquātē cōiunctioni di
xerūt ei ostende nobis aliqd pdigiū. et tūc ipse
inuit lune duob⁹ digitis scʒ indice et medio
et tūc fracta ē in duas ptes et vna medietas
cecidit supra mōtem elkaijs qui imminet
ciuitati meque ex vna pte et alia medietas
sup aliū qui mons rube⁹ appellat[ur] situs ex
alia pte ciuitatis. et cum sic fracta esset luna
venit et intrauit manicā camisie machome
ti et ipe integrauit eā Itē i capitulo seba di-
qꝫ vermis indicauit morteʒ salomonis vbi
dicit glosa qꝫ salomon dū staret innix⁹ sup
baculū suū subito tantus dolor eū arripuit
qꝫ expirauit nec tamen corruit diuino mira-
culo demones aūt qui ei seruiebāt videtes
eum stare credebāt eū viuere et nat⁹ est qdā
vermis de terra et corrosit baculū cui innite-
batur. et tunc fracto baculo corruit salomō
et cōcurrerūt de demones et inuenerūt eum
mortuū et extūc ceperunt hominib⁹ nocere
pposse. Iteʒ ipe machometus in libro nara
tionū reddit causam quare vinū sit illicituʒ
et dixit qꝫ deus misit angelos duos in terrā
vt bene regnarēt et iuste iudicarēt et fuerunt
isti angeli Aroth et maroth. cumqꝫ venisset
mulier que habebat causam inuitauit eos
ad prandiū et dedit eis vinuʒ bibere. quod
eis deus mādauerat ne biberēt et inebriati
requisierunt eam de luxuria et ↄsensit hoc p
cio qꝫ vnus doceret eam ascendere in celum
et alius descendere. Cūqꝫ eā docuisset ascē
dere in celum et deus illā videret audita eā
et modo fecit eā luciferꝫ qꝫ esset ita pulcra in
ter sidera sicut erat in terra inter mulieres.
Data aūt occasiōe angelis qui peccauerāt
vbi vellent puniri hic vel in futuro elegerūt
magis puniri in psenti qꝫ in futuro et tunc
deus suspendit eos per pedes in puteo ba-
bilonis cum cathena ferrea vsqꝫ ad diē iu-
dicij. Hec et similia multa cōtinent[ur] in pdi-
cta lege p que qlibet sapiēs potest cognos
cere fictionem qꝫ nullo modo sit lex dei. Nō
em̄ lex diuina consueuit loqꝫ hoibus p tales
fabulas. sunt em̄ sequentes machometum
illi de quibus pphetauit paul⁹ a veritate q
dem auditum auertent ad fabulas aūt con
uertentur. Item dicit in libro narrationū qꝫ
celum creatum fuit de fumo et fum⁹ de va-
pore maris et mare de monte quodam qui
vocatur caph q cingit totū orbeʒ et sustinet
celū. Dicit etiā qꝫ sol et luna erāt equalis lu
minis et virtutis et nō erat distictio iter diē
et noctē quadā aūt vice volebat gabriel et
accidit vt ala sua tāgeret lunā q obtenebra

ta est sicut mõ cernimus. Preterea dicit ꝙ natus ē sus de stercore elephãtis et mus de stercore porci et catt⁹ de frõte leonis. qd̄ narrat in hunc mundũ Nã cũ esset noe in archa cum filijs et animalibus qñ ibant ad secreta nature inclinabat̄ archa et maxime cum ibat elephas et cum vehementer timerent cõsulit noe dñm⁹ qui ait vade et inclina celū eius ad foramen stercorarie et fecit sic qui et stercorisauit et natus est sus grãdis satis de stercore elephantis Cuʒ aũt rostro forsorio grouolaret feces vt solet natus est mus et cepit rodere tabulas arche et tunc maxime timuerũt et cõsulto dño noe percussit leonē in frõte et egressus est catt⁹ per nares ei⁹ et hec est causa vt dicit quare caro porci sit illicita Dicit iterũ in eodē ꝙ de⁹ in fine mũdi occidet omnē creaturā etiā angelos et archāgelos et nihil remanebit viuũ nisi de⁹ et mors que ē quidē angelus qui dicit̄ adriel. et tūc pcipiet de⁹ adrieli ꝙ occidat seipm quo facto dñs insulcabit voce grandi et dicet vbi sunt satrape mũdi et principes et post hoc resuscitabit omnia. Ipse etiā machometus scripsit librũ vbi posuit duodecim milia verba stupenda et cũ admirãtes quererēt vtrũ omnia illa essent vera Respondit ꝙ solum tria milia veritatē habebãt omia alia falsa erant. Cum igitur in predicto libro aliquid falsitatis deph'endit̄ dicũt sarraceni ꝙ hoc dicit machomet⁹ quia nō erant omia vera et istud est de illis residuũ totũ semp in suo robore perseuerat. ita etiam faciũt sarraceni de alchorano quia cum multa falsa in eo et mendacia cõprehēdant̄ tamē ꝑpter quedā vera que cõtinet quasi verbũ dei ab eis tolitur Non est sic de euangelio xp̄i quia si in eo vnũ solum verbum falsum inueniret̄ qd̄ absit de euãgelio vt dicit Augustin⁹ causa iusta essʒ ꝙ totũ euãgeliũ friuolũ reputaret̄ et vanũ quia modicũ fermentũ corrupit totam massam secundũ apostolũ et hinc est ꝙ litterati et magni sapientes inter sarracenos nō adhibent fidē sed fictionem doctriue aduertũt in pdicto libro. Cui⁹ sunt duo signa Primũ ꝙ renuũt disputare cũ alijs sapientibus publice Secundũ ꝙ nolũt adduci alchoranũ in publicũ et dolent vehementissime cũ ab alijs legit̄ et nullomõ vellēt ꝙ in linguas alias et litteras trãsferet̄. Sam⁹ ei ꝙ verum aurũ necꝫ lumen timet necꝫ ignē Et ideo quia xp̄iani de veritate cõfidunt q̄ fortissima est et manet in eternuʒ libenter cũ alijs nationibus de euangelio cõferũt gaudentq cum ab alijs nationibus creditur et desiderant ꝙ omnibus publicetur et in linguas alias trãsferatur et nō solũ scripturis sed etiam picturis et colaturis publice xp̄i passionem ostendunt ꝙ ab alijs nationib⁹ ludibrium et ignominia reputatur.

De malicijs legis spurcissime machometi

Q Uartus passus est de malicijs legis machometi Cum deus sit sũme bonus et optim⁹ scit optima adducere secunduʒ dionisiũ si mala continet lex aliq̄ constat illam non esse a deo talis est lex machometi vt patet per totum alchoranũ Dicitur enim in capitulo elbacaph et etiam in capitulo eleem quod interpretatur demões ꝙ ipsum alchoranum placet demonibus et in eo delectantur. demones aũt sunt praui et damnati in voluntate quibus nō placet nisi quod malũ est igitur alchoranũ est malum Preterea alchoranum est causa omniũ malorum vt occasionis et rapine et periurij et huiusmodi qui quidem mala sunt. Alchoranum non solum permittit sed mandat circisionem nec est excusatio ꝙ mandat ꝙ occidantur increduli. Dicit enim sine dubio ꝙ fideles non debent occidere fidelem. ipsos aũt infideles pcipit occidi nisi soluãt tribuũ ergo soluere tributũ est integra causa ꝙ occidant̄ vel nō occidant̄ Preterea sicut vt in Alchorano in plurib⁹ locis legit̄ nullũ est maius malum ꝙ̄ imponere deo mendacium. Alchoranum autem deo imponit mendadacia multa preter illa que dicta sunt superius que omnia redundant in deũ quomō ergo alchoranũ est s̄mo dei vt dicunt Possum⁹ aũt ostendere plura alia. Nã in caplo elempbaal quod interpretatur lucra dicitur ꝙ lucra sunt dei et nũcij. et ꝙ debet deo quitaʒ ptē de his qui lucrant̄. Sed nunqd de⁹ est itamai⁹ ꝙ pmittit rapinā vt inde insecq̄tur ptem suam scʒ quintā partem. An ē ita paup ꝙ nō hʒ vñ alat paupes suos scʒ viduas et pupilos et peregrinos de quib⁹ ibi loquit̄ nisi pmittat rapinā vt inde lucretur. Certe iā fecit machometus deũ cõsortē sibi in malũ quē nō pōt habere cõsortē in bono

Quod aūt precipiat rapinā patet alana: xij vbi loquitur sarracenis in hunc modū viri boni deum timentes facitis per que vosipsi propinqui sui sitis studeatis ipsiusqꝫ nomine vsqꝫquo vos meliores et clariores efficiamini predatores et expugnatores estote. Proterea licet alchoranum aliquomō prohibeat rapinam vel periuriū vel quedaꝫ alia mala tamen ipsa prohibicio est quedam ꝑmissio dicit eniꝫ ne faciatis talia mala qui deo non placēt sed si feceritis ipse est misericors et miserator quia indulgebit vobis de facili· De rapina autem nihil mandat vmqꝫ ꝙ restituatur nec ipsi talem consuetudinem habent. Sed sufficit sarraceno ꝙ dicat non ē deus nisi deus et machometus est nuncius eius. De periurio vero expresse dicit in capitulo elemende ꝙ interpretatur mēsa nō imputabit vobis deus fraudacōnem iuramēti sed moderacōnem eius quasi dicat periurium nō obligat ad culpaꝫ sed ad penam et postea subdit pro trāgressione vero eius decem miserorū cibacio seu coruꝫ vesticio aut vnius captiui redemcio q̇ autē hoc non valet tribus vicibus ieiūabit. Ex istis sequūt̄ omnia mala non eniꝫ timēt rapere vel fraudare nec periurare nec seruēt fideꝫ tamē cristiani tenēt ꝙ fides seruāda ē hosti et ēt i fideli. Ex supradictis satis patet ꝙ lex machometi non est lex dei ex quo multas continet malicias et multa falsa et criminosa

Quod lex machometi nō ē ꝯfirmata miraculis

Quintus passus ē ꝙ lex machometi non est ꝯfirmata miraculis. Ex quo quicūqꝫ sani in tellectus poterit aduertere ꝙ nō ē lex dei. quādo em̄ moysē misit deus ad pharaonem ostendit magna miracula. helias eliseus et alii ꝓphete fecerūt magna et inaudita miracula et illi ꝓ cipue omnes q̇ aliquid nouitatis attulerūt mūdo crist⁹ autē venit proprie cū ꝓdigijs et signis maximis sicut eciam in alchorano dicit̄: Si autē dicāt sarraceni ꝙ plura et magna miracula fecit machometus sicut est illud de in tegracōne lune fracte et de fonte aque ꝙ cum digitis suis fecit emanare hec friuola sūt et cōtra alchoranū eorū prohibꝫ enim machometus ꝙ nihil de eo credāt nisi ꝙ scriptū est in alchorano de omib⁹ inq̄t philosoph⁹ multa mentiti sunt ꝙ ne de me verū teneatur ꝙ alchorani auctoritate fulatur qui cum miracula non faceret ostendere volens causam deū cōsequenter introducit dicens dn̄s dixit ad me ideo te miracula facere non ꝑmitto quia ne tibi sicꝫ contingat sicut in alijs prophetis in miraculis timeo suo ergo testimonio ꝯuincitur nullū fuisse miraculum seu signū. Item ipse machometus in alchorano frequenter recitat ꝙ cū homines ei diceret ostende signa que fecit moyses et xp̄s et alij ꝓphete. Respondebat q̄a moyses venit cū signis et nūcij ceteri et maxime cristus qui venit cum maximis ꝓdigijs et mundus nō credit eis sed dicebant ꝙ erant maleficia ideo nō permittit me de⁹ facere miracula. non enim crederent ·sed veni in virtute armorū. Sed hoc ꝯuincitur expressum esse mendaciū. quomō enim non crederent ei si faceret miracula qui crediderit ei sine miraculo. Talia enim mādauit eis ad q̄ mund⁹ pronus est et currit sine aliquo miraculo et mādato· scꝫ ꝙ occiderent et raperent et mulieres plurimas impregnarent et ꝙ dentem pro dente et oculum pro oculo extraherent. Ad hec aūt omnia ita proni sunt mundani homines vt vix et cū magnis vlcionibus et iudiciarijs penis ab istis valeant coerceri. Quod aūt induxit pro signo ꝙ sit missus a deo in virtute armorū expressam continet falsitatem non enim semꝑ fuit victor sicut moyses et ihes⁹ enoch et helias quos angelus domini semper ꝓtexit et victores fecit Machometus aūt vincebat aliquando et aliquo modo vincebatur sicut et alij tiranni. nam dentes eius in bello ꝯtriti sunt et facies collisa sicut habetur in bello quod vocatur gasime tohor vbi fuit vulneratus in ore et amisit vnū dentem de prioribus corruit quoqꝫ in foueam et fuit valde turpiter victus ꝙuis in precedenti nocte ex parte dei sui ꝯtrariū promisisset hec in pugione et alia similia ꝑte scd̄a capitulo viij Ex quo etiā patꝫ ꝙ nō est miraculuꝫ illō quod ꝓ signo inducit vꝫ ꝙ subito magna pars mūdi ei adhesit. Talē enim legē constituit et talia mandata dedit ad que omnes ꝓni sūt etiā sine mādato vt superi⁹ patuit Dixit em̄ iussit mihi deus terrere gētes gladio donec testificent̄ ꝙ nō est de⁹ nisi de⁹ et ꝙ ego suꝫ nuncius ei⁹ qō si fuerint ꝯfessi sanguinē

et pecuniam suam saluauerūt et inde sarraceni dicūtur saluati. Nā quicūq3 recipiebāt mādatū machometi ipse et sui saluabāt cuz et nō occidebāt nec expoliabā tūc et sarraceni nō sarraceni vocant̄ sed messalami qd̄ interpretat̄ saluati ipsi aūt vere credūt se eē saluatos et deridēt xp̄ianos qui nolūt dici messalamī idest saluati vt ipsi sed volūt dici xp̄iani. Dū aūt plures a machometo talem saluationem acciperent ex p̄dicta causa Postea fecit p̄conisari quicunq3 dixerit nō est deus nisi de⁹ intrabit ꝑadisum etiā si latrocinatus fuerit et fornicat⁹ Venit aūt quidam ad machometū dict⁹ bebidorda et q̄siuit ab eo si hoc esset verū. Et respondit ꝙ sic et addidit etiā si cū precedentib⁹ bibent vinū et etiam si occiderit et adiceat machometos etiam si torserit nasuz bebidorda ad ea aūt omnia ꝯfirmāda nō ostendebat miraculū sed nudabat gladiū. Idem habetur expressius in capitulo ꝓphetaꝝ vbi sic legit̄ Dixerūt de machometo sc3 ascultasti somnias seu blasphemias vel certe poetizas fiāt ad nos saluantē cum miraculo vno ostēde quēadmodū missi sunt et priores. Resꝑōdit destruxit inquit deus ciuitates an̄ eos q̄ nō crediderūt et qui p̄cesserūt vos non crediderūt nec etiam vos miraculis credentis nisi per gladiū vt sicut in capitulo ꝓphetaꝝ narratur. Aut ve querētib⁹ miracula fieri ab eo et dixerūt ei. Ascultasti somnias etc̄. R̄ndit sicut sup̄. vsq3 per gladiū. Audite ergo machometici si alchoranū visitatis ipse est qui affirmat machometū mille fecisse miracula longe aūt plures sunt quos cōsumpsit gladius ꝙ qui gratis eū secuti fuerūt Declarat ergo ex supradictis legē machometi nullo miraculo fundatā esse et sic nō dicenda lex dei. Fides aūt xp̄iana que p̄cipit ardua tota est fundata in miraculis vtilib⁹ et manifestis que nō solū xp̄s fecit s3 etiā apostoli post eū. etiā doctores qui euāgeliū et ap̄lorū dicta exposuerūt et vsq3 ad ista tempora durauerūt miracula sc3 de effugatōe demonū et curatiōe langoꝝ et resurrectione mortuorū. Hec mirabilia faciūt xp̄iani et fecerunt qui dicūt xp̄z crucifixū esse verū et solū deū. Et si dixerit sarraceni ꝙ ista nō credunt nec facta sunt ostendemus eis miracula magis Constat eīn ꝙ totus mūdus colebat idola et maxime romani qui tenebāt monarchiaz mūdi hi receperūt fidem cristianam et non solū acceptauerūt xp̄m crucifixū esse verum deū sed etiaz expuerūt oēs alios deos qui tanto tempore in idolis qui dabant eis responsa nec imponebant eis aliqua grauia cum fides cristiana tā ardua et insolita mūdo imponat vt contempnere mundum contempnere seipsum diligere inimicos orare pro persequentibus benefacere malefacientibus aliena non appetere propria largiri: Hec omnia mundus acceptauit et ritum prestitū dimisit: Aut igitur propter sufficiē cia miracula aūt sine miraculo maius autē miraculuz fuit si sine miraculo et per hoīes imponētes simplices et pauꝑimos procurari potuit et hec fecerunt cristiani non alios occidendo sed mortem ab alijs equanimit̄ tollerādo. Constat autem modis omnib⁹ fidem cristianam stupendis miraculis esse fundatam legem etiam machometi nullo fulari miraculo non enim indiguit. et maxime quo ad carnales homines et mundanos. Alij vero scilicet intelligentes literati et virtuosi viri ei nullatenus adheserunt fidem.

Quomodo lex machometi est lex contradictionis.

Sextus passus est ꝙ lex machometi est lex contradictionis. Sunt eīn in eo innumere contradictiones de quibus propter breuitatem octo subiunguntur Primo se dicit esse generalē ꝓphetā et tn̄ dicit ꝙ alchoran⁹ datus est ei arabice et ꝙ nescit aliā linguā nisi arabicā. Item sc̄do dicit in cap̄lo de delbacbara ꝙ interpretat̄ vaca ꝙ iudei et xp̄iani et sabei saluabuntur et capitulo ad mirā. dicit postea ꝙ null⁹ saluabit̄ nisi in lege sarracenoꝝ. It̄ē tercio mādauit eis ꝙ nō altricent̄ cum hominib⁹ alterius secte verbis asperis s3 verbis māsuetis nō eīn pertinet ad hoīem dirigere s3 ad deū solū et vn⁹ quisq3 h3 de se solo reddere ratōnē et nō de alio et postea mādat in plurib⁹ locis ꝙ occidant̄ et expolient̄ q̄ nō credūt donec credāt vl' soluāt tributū p̄terea ipse dicit i cap̄lo libē ꝙ illi q̄ recipiūt sine deo dn̄z aliū tu n̄ es ꝓcon⁹ et ꝓcurator coꝝ s3 de⁹ reseruat sibi Est igit̄ notabil' ꝯtraditō q̄ ex vna p̄te auctoritate dei tociēs mādat ꝙ occidāt̄ icreduli et ex alia p̄te de⁹ mādat ꝙ etiā

Quod aūt precipiat rapinā patet ca. xij ubi loquitur sarracenis in hunc modū viri boni deum timentes factis per que vosipsi propinqui sui sitis studeatis ipsiusq nomine vsqquo vos meliores et elatiores efficiamini predatores et expugnatores estote. Propterea licet alchoranum aliquomō prohibeat rapinam vel periuriū vel quedaz alia mala tamen ipsa prohibicio est quedam pmissio dicit eniz ne faciatis talia mala qui deo non placēt sed si feceritis ipse est misericors et miserator quia indulgebit vobis de facili. De rapina autem nihil mandat vmq ꝙ restituatur nec ipsi talem consuetudinem habent. Sed suficit sarraceno ꝙ dicat non ē deus nisi deus et machometus est nuncius eius. De periurio vero expresse dicit in capitulo elemende ꝙ interpretatur mēsa nō imputabit vobis deus fraudacōnem iuramēti sed moderacōnem eius quasi dicat periurium nō obligat ad culpaz sed ad penam et postea subdit pro trāgressione vero eius decem miserorū cibacio seu coruz vesticio aut vnius captiui redemcio q autē hoc non valet tribus vicibus ieiūabit. Ex istis sequūt omnia mala non eniz timēt rapere vel fraudare nec periurare nec seruēt fidez tamē cristiani tenēt ꝙ fides seruāda ē hosti et ēt i fideli. Ex supradictis satis patet ꝙ lex machometi non est lex dei ex quo multas continet malicias et multa falsa et criminosa

Quod lex machometi nō ē ꝯfirmata miraculis

Quintus passus ē ꝙ lex machometi non est ꝯfirmata miraculis. Ex quo quicuq sani in tellectus poterit aduertere ꝙ nō ē lex dei. quādo em̄ moysē misit deus ad pharaonem ostendit magna miracula. helias eliseus et alii pphete fecerūt magna et inaudita miracula et illi pcipue omnes q aliquid nouitatis attulerūt mūdo crist⁹ autē venit proprie cū pdigijs et signis maximis sicut eciam in alchorano dicit: Si autē dicāt sarraceni ꝙ plura et magna miracula fecit machometus sicut est illud de in tegracōne lune fracte et de fonte aque ꝙ cum digitis suis fecit emanare hec friuola sūt et cōtra alchoranū eorū prohibz enim machometus ꝙ nihil de eo credāt nisi ꝙ scriptū est in alchorano de omib⁹ inqt philosoph⁹ multa mentiti sunt ꝙ ne de me verū teneatur ꝙ alchorani auctoritate fulatur qui cum miracula non faceret ostendere volens causam deū cōsequenter introducit dicens dn̄s dixit ad me ideo te miracula facere non pmitto quia ne tibi salz contingat sicut in alijs prophetis in miraculis timeo suo ergo testimonio ꝯuincitur nullū fuisse miraculum seu signū. Item ipse machometus in alchorano frequenter recitat ꝙ cū homines ei dicerēt ostende signa que fecit moyses et xp̄s et alij pphete. Respondebat q̄a moyses venit cū signis et nūcij ceteri et maxime cristus qui venit cum maximis pdigijs et mundus nō credit eis sed dicebant ꝙ erant maleficia ideo nō permittit me de⁹ facere miracula. non enim crederent sed veni in virtute armorū. Sed hoc ꝯuincitur expressum esse mendaciū. quomō enim non crederent ei si faceret miracula qui crediderūt ei sine miraculo. Talia enim mādauit eis ad q mund⁹ pronus est et currit sine aliquo miraculo et mādato scz ꝙ occiderent et raperent et mulieres plurimas impregnarent et ꝙ dentem pro dente et oculum pro oculo extraherent. Ad hec aūt omnia ita proni sunt mundani homines vt vix et cū magnis vlcionibus et iudiciarijs penis ab istis valeant coerceri. Quod aūt induxit pro signo ꝙ sit missus a deo in virtute armorū expressam continet falsitatem non enim semp fuit victor sicut moyses et ihes⁹ enoch et helias quos angelus domini semper ptexit et victores fecit Machometus aūt vincebat aliquando et aliquo modo vincebatur sicut et alij tiranni. nam dentes eius in bello ꝯtriti sunt et facies collisa sicut habetur in bello quod vocatur gasime tobor vbi fuit vulneratus in ore et amisit vnū dentem de prioribus corruit quoq in foueam et fuit valde turpiter victus ꝙuis in precedenti nocte ex parte dei sui ꝯtrariū promisisset hec in pugione et alia similia pte scd̄a capitulo viij Ex quo etiā patz ꝙ nō est miraculuz illō quod p signo inducit vz ꝙ subito magna pars mūdi ei adhesit. Talē enim legē constituit et talia mandata dedit ad que omnes pni sūt etiā sine mādato vt superi⁹ patuit Dixit em̄ iussit mihi deus terrere gētes gladio donec testificent ꝙ nō est de⁹ nisi de⁹ et ꝙ ego suz nuncius ei⁹ qō si fuerint ꝯfessi sanguinē

et pecuniam suam saluauerūt et inde sarraceni dicūtur saluati. Nā quicūq₃ recipiebāt mādatū machometi ipse et sui saluabāt cū₃ et nō occidebāt nec expoliabāt tūc et sarraceni nō sarraceni vocant̄ sed messalami qd̄ interpretat̄ saluati ipsi aūt vere credūt se eē saluatos et deridēt xp̄ianos qui nolūt dici messalamī idest saluati vt ipsi sed volūt dici xp̄iani. Dū aūt plures a machometo talem saluationem acciperent ex p̄dicta causa Postea fecit p̄conisari quicunq₃ dixerit nō est deus nisi de⁹ intrabit p̱adisum etiā si latrocinatus fuerit et fornicat⁹ Venit aūt quidam ad machometū dict⁹ bebidorda et q̄siuit ab eo si hoc esset verū. Et respondit q̄ sic et addidit etiā si cū precedentib⁹ biberit vinū et etiam si occiderit et adiecit machometos etiam si torserit nasū₃ bebidorda ad ea aūt omnia ꝯfirmāda nō ostendebat miraculū sed nudabat gladiū. Idem habetur expressius in capitulo p̱phetaꝝ vbi sic legit̄ Dixerūt de machometo sc₃ ascultasti somnias seu blasphemias vel certe poetizas fiāt ad nos saluantē cum miraculo vno ostēde quēadmodū missi sunt et priores. Resp̄ōdit destruxit inquit deus ciuitates an̄ eos q̄ nō crediderūt et qui p̄cesserūt vos non crediderūt nec etiam vos miraculis credentis nisi per gladiū vt sicut in capitulo p̱phetaꝝ narratur. Aut ve querētib⁹ miracula fieri ab eo et dixerūt ei. Ascultasti somnias etc̄. R̄ndit sicut sup̄. vsq₃ per gladiū, Audite ergo machometici si alchoranū visitatis ipse est qui affirmat machometū mille fecisse miracula longe aūt plures sunt quos cōsumpsit gladius q̄ qui gratis eū secuti fuerūt Declarat ergo ex supradictis legē machometi nullo miraculo fundatā esse et sic nō dicenda lex dei. Fides aūt xp̄iana que p̄cipit ardua tota est fundata in miraculis vtilib⁹ et manifestis que nō solū xp̄s fecit s₃ etiā apostoli post eū. etiā doctores qui euāgeliū et ap̄lorū dicta exposuerūt et vsq₃ ad ista tempora durauerūt miracula sc₃ de effugatōe demonū et curatiōe langoꝝ et resurrectōne mortuorū. Hec mirabilia faciūt xp̄iani et fecerunt qui dicūt xp̄₃ crucifixū esse verū et solū deū. Et si dixerit sarraceni q̄ ista nō credunt nec facta sunt ostendemus eis miracula magis Constat eñ q̄ totus mūdus colebat idola et maxime romani qui tenebāt monarchiā₃ mūdi ibi receperūt fidem cristianam et non solū acceptauerūt xp̄m crucifixū esse verum deū sed etiā₃ expulerūt oēs alios deos qui tanto tempore in idolis qui dabant eis responsa nec imponebant eis aliqua grauia cum fides cristiana tā ardua et insolita mūdo imponat vt contempnere mundum contempnere seipsum diligere inimicos orare pro persequentibus benefacere malefacientibus aliena non appetere propria largiri: Hec omnia mundus acceptauit et ritum prestitū dimisit: Aut igitur propter sufficiēcia miracula aūt sine miraculo maius autē miraculū₃ fuit si sine miraculo et per hoīes imponētes simplices et paupimos procurari potuit et hec fecerunt cristiani non alios occidendo sed mortem ab alijs equanimit̄ tollerādo. Constat autem modis omnib⁹ fidem cristianam stupendis miraculis esse fundatam legem etiam machometi nullo fulciri miraculo non enim indiguit. et maxime quo ad carnales homines et mundanos. Alij vero scilicet intelligentes literati et virtuosi viri ei nullatenus adheserunt fidem.

Quomodo lex machometi est lex contradictionis.

Extus passus est q̄ lex machometi est lex contradictionis. Sunt eñ in eo innumere contradictiones de quibus propter breuitatem octo subiunguntur Primo se dicit esse generalē p̱phetā et tñ dicit q̄ alchoran⁹ datus est ei arabice et q̄ nescit aliā linguā nisi arabicā. Item scd̄o dicit in cap̄lo de delbacbara q̄ interpretat̄ vaca q̄ iudei et xp̄iani et sabei saluabuntur et capitulo ad mirā. dicit postea q̄ null⁹ saluabit̄ nisi in lege sarracenoꝝ. Itē tercio mādauit eis q̄ nō altricent̄ cum hominib⁹ alterius secte verbis asperis s₃ verbis māsuet[is] nō eñ pertinet ad hoiem dirigere s₃ ad deū solū et vn⁹ quisq₃ h₃ de se solo reddere ratōnē et nō de alio et postea mādat in plurib⁹ locis q̄ occidant̄ et expolient̄ q̄ nō credūt donec credāt vł soluāt tributū p̄terea ipse dicit i cap̄lo libē q̄ illi q̄ recipiūt sine deo dñ₃ aliū tu ñ es p̄ron⁹ et p̱curator eoꝝ s₃ de⁹ reseruat sibi Est igit̄ notabil' ꝯtraditō q̄ ex vna p̱te auctoritate dei tociēs mādat q̄ occidāt̄ icreduli et ex alia p̱te de⁹ mādat q̄ etiā

pro tãto scelere nullus ē procuratio ad puniendũ sed soli deo reseruant͛ Item quarto machomet⁹ in capitulo zalt tenečti in fine iactat se ꝙ ipse non est de cõpellentibus sz quomodo non est de compellentibus qui mãdat ꝙ nõ credentes occidant͛ et expoliē tur. Item hoc in capitulo de vaca concedit zodomiam tam cũ masculo ꝙ̄ cum femina dicit enim sarracenis ꝙ nõ polluant se cuz infidelib⁹ non credant et de mulieribus dicit mulieres vestras aratura vestra arate eas vt vultis. et tamen in eodem capitulo pri⁹ dicit ꝙ illi zodomite tempore loth operati sunt abhominabile viciũ et p̄stis natiõib⁹ insuctum. Item vi. ipse dicit ꝙ noe abrahã ysaac et iacob et filij eoꝝ fuerũt sarraceni et tamen ipse dicit ꝙ mandatum est ei ꝙ ipse esset primus sarracenus. Preterea cõstat ꝙ non fuerunt sarraceni ꝙ̄tuz ad ritũ nõ post ꝙ̄ fuit data lex sarracenoꝝ. lex ãt sarracenoꝝ est alchoranũ quod quidē fuit datum post legem moisi et euangeliuz sicut habetur in alchorano ymmo nõ sunt adhuc septingēti lxxxv. anni ꝙ fuit machometus cũ ipe venerat anno domini. sexcentos lxvi. sicut patuit supra consideratõne prima articulo iij: Constat tamē ꝙ noe abrahã ysaac et iacob fuerũt ante legem moisi et euangeliũ. Itē vij. ipse dicit ꝙ deus ꝓhibuit auguriuz: et tm̄ ait auguremini si aliter nõ potestis in scissura datili et qui hoc non fecerit anathema sit. Item viij. ipse dicit se missum arabibus quia nunciũ non habuerunt dicit eniz ꝙ alcoranũ datũ est eis solũ in lingua arabica. dicit eñ se nescire aliã linguã nisi arabicam. Unde cũ adhesissent ei quidam habeerra iocobinus et salon ꝑsa et abda alba de ꝑside filius seleã iudeus et quidam dicerent ꝙ ipsi instruebant eũ. ecce. cecidit in faciem suam et cõtracte sunt manus eius et pedes et socij cooperuerunt cũ vestib⁹ suis et ad se rediens dicit deus misit me corripe vos de sermone quem dixistis ꝙ tales me docerent legitq́z eis vnam lectionem alias sentenciã que est in fine lectionis elnael qð interpretatur palma que sic dicit. Scim⁹ ꝙ ipsi dicent ꝙ instruit eũ homo lingua autē qua loquerel͛ ei ꝑseca. hoc ãt arabica patēs est. et ex hoc dicit quõ potest esse ꝙ illi instruant me quoꝝ vn⁹ ꝑsecut⁹ est et alter ebreus q̇ dixerũt ei põt eē ꝙ lingua sua tibi loquat͛ et exponũt tu linga tua oĩa notifica hãc inuenit respõsionē. Sꝫ q̇ non poterat instrui ab hebreo et ꝑsa q̇ sũt ꝓpinq̇ quõ poterat ali⁹ valde remote lingue istruere. Ipe tm̄ p⁹ dicē se eē missum ad vniuersitatē gecium. Sed quõ ibit ad oēs gentes in septuaginta linguis qui nescit recitare suũ sermonē nisi in lingua arabica. Dicit tamen vnde habetur in libro ꝓphetaꝝ ꝙ dicit ei de⁹. nõ misim⁹ te nisi ad vniuersitatem genciũ et igitur manifesta ꝯtrarietas et apertum mendatiuz ꝙ sit missus solis arabibus et oibus gentib⁹ Non igitur alchoranũ est lex dei in qua tot ꝯtradictiones inueniunt͛. Unde sentencia ē machometi in capitulo elnesa quod interꝑtatur mulieres ꝙ si iste alchoranus nõ esset a deo inuenirentur vtiq́z in eo cõtrarietates multe. Sua igit͛ sentencia sit in destructiõnē sue legis quia ex quo vt visuz est multe manifeste cõtrarietates sunt in eo nõ est lex dei.

Quod lex machometi non est lex dei q̇a in multis est per hominē reuocata et ꝙ dyabolus fuit principalis actor alchorani

Exprimus passus est ꝙ lex machometi nõ est lex dei qꝛ est in plurib⁹ per hominē reuocata. Uñ nõ est tale examē legis sarracenoꝝ inter eos quale inter xp̄ianos sepe fit per ꝯsilia generalia vbi, veritas fidei repetitis ignib⁹ luce clarior innotescat. Cum sarraceni qui eius noticiam habēt ꝓ autentico tenent actum factũ per machometũ abdulhaqui qui erat alphabarã in ciuitate q̄ dicit͛ malaga q̇ refert in suo libro versuuz reuocatoꝝ. ꝙ cũ ipse vidisset multos locutos fuisse in mõ quo aliq̇ versus alchorani reuocabant͛ et ꝙ null⁹ in hoc fecerat finē ꝙ recedēdo a p̄dicta ciuitate ꝯgregauit doctores regule qui ei auxiliũ dederut cũ actoritatibus et libris antiquoꝝ magistroꝝ et ꝙ sic ꝯposuit breuiariũ certissimũ de eo ꝙ breuiariũ reputat͛ inter doctos magnũ on⁹ legis machometi et nõ minus p̄iudiciũ quia ondit alegando sup eo alios passus alchorani. ꝙ in ꝯpomet alchorano quod tenetur ab oibus sarracenis ꝓ lege sua data a deo sunt reuocati. cc. et. xxvij. vers⁹ de q̇b⁹ ratiõe genere sunt reuocati cētũ. xxiiij. vers⁹ ita ꝙ sarraceni faciēdo guerrã ꝯtra nõ sarracenos ipi ꝯtradicũt legi sue in cētũ xxiiij passib⁹.

verbum est magni ponderis dicere sunt reuocati. Aliud est concordare vnum passuꝫ cum altero exponēdo et declarādo quomō in suo casu intelligitur vnus passꝰ et in alio alius sicut cū in multis passibꝰ videtur esse contrarietas inter doctores xp̄ianos sit studiose et autentice per generalia ꝯsilia et scōs patres habita examinatione lōgo tempore cū cardinalibus patriarchis archiepiscopis episcopis et doctoribus ac multis litteratis sue curie et extra: Sed quod aliquod consilium vel papa dicat ꝙ aliquis passus euāgelij sit reuocatus alienum est a suo proposito et omnium xp̄ianorū ꝙ in lege dei fiat sicut in legibus ciuilibus vel in aliquibus canonibus seu decretalibus specialiter in regulis cancelarie per quas expediūtur bulle exeuntes a romana curia quarum sequens papa a ꝓpbētibꝰ quas vult reuocat. vel sicut foris regni castelle et ordinationibus quia aliqui reges faciunt aliquas ordinationes ad quas magis attendunt ꝙ̄ ad antiquos foros et hoc est quia reuocare legem spectat ad suum factoreꝫ vel ad equalē seu maiorem potestatem habentē. Quomodo ergo p̄t reuocari lex que putatur esse dei per aliquem aliū quia si veruꝫ est ꝙ esseꝫ dei nō dico per hominem sapientē sed nec per diabolū vel aliquē angelū nec per oēs diabolos hoīes et angelos simul in vnū coniunctos. Sꝫ ad reuocandū tot versꝰ libri alchoran nō fit mētio ꝙ fuit facta cōgregatio vniuersalis ex p̄te omniū sarracenoꝝ et ꝙ maiores eoꝝ congregarentur requisiti. s̄ habēt pro autentico dictum vniꝰ alfaqui. qui dicit et non ꝓbat nec forte suo tempore fuit manifestū ꝙ petierit cōsilium super eo a doctoribꝰ regule. Ex quibꝰ satis clare patet legeꝫ machometi nō esse legem dei q̄ꝛ nec autentice examinatur ymmo per vnum sarracenuꝫ in pluribus reuocata et si vnꝰ diabolus liceꝫ sit hominibus ꝯtrarius quia eos respicit vt inimicos cū hoc sit eius ꝓprium officium non tñ est ꝯtrarius alteri diabolo quia si sic iam esset in se diuisus belzebub non posset stare regnum eiꝰ cū omne regnū in seipsum diuisum nō sit stabile Quō ergo pōt dici ꝙ sunt tot versus alchorani reuocati cū oībus sarracenis dicat' liber a deo reuelatꝰ. cuꝫ ergō vnus diabolꝰ non sit alteri cōtrariꝰ et minꝰ vnꝰ angelꝰ alteri multo minꝰ deꝰ sibiipsi Et cū omnes sarraceni habeant ꝓ autentico ꝙ quedā dicta alchorani sunt alijs contraria. et ideo multa illoꝝ reuocata nec debeat eis dare fides videant sapientes sarracenorū ꝑ quē doctorū lex eoꝝ debet dici ꝯposita et cū non a deo propter ea que dicta sunt. Relinquitur ḡ ꝙ a diabolo magistro machometi cuiꝰ officiuꝫ est falsa veris immiscere. et dulci melli venenū quia si sic est ꝙ est in se contraria ꝯtento in ea in parte existente vero et in parte mendacio dici poterit auctor eiꝰ nō verax sed mendax et ꝙ debet attendi mendacium est multum periculosum quia et talibus tam magnis et tam preiudicialibus et dampnosis mendacijs sicut sunt multa ꝯtenta in alchorano condēpnancia animas suorum credencium in speciali hoc ꝙ non obstante quacunqꝫ ꝯtraria ratiōe in alchorano licet dicta per michaelem per gabrielē per deū per suos angelos et nūcios p̄cipiūt fieri guerraꝫ contra oēs qui non tenent partem suam et non specificatur hoc quid contineant alij versus reuocati in multis grauissimis et periculosissimis Sed cū hoc sit certissimum ꝙ deus per sua naturam non pōt esse mendax. angelus bonus similiter quia confirmatus in gratiam dei. sed potest esse et est mendax diabolus et homo. Si ergo lex machometi secundum dictū illius alfaqui et doctorū regule est cōtraria sibiipsi et ideo non data a deo nec ab angelo bono: sequitur conclusio ex hac ratione quadrimēbri sufficienti et hanc rationeꝫ facit dominꝰ cesariensis magister iohannes de. Segobia in tractatu ꝯtra sarracenos Est ḡ principalis actor alchorani nō hō sꝫ diabolꝰ q̇ ex inuidia ꝓpria et ex ꝑmissiōe diuina ꝓpter pctā ppl'i p̄ualuit inchoare solēpnit' et efficaciter ꝑfidiaꝫ antixp̄i qꝛ vidēs diabolꝰ fidem xp̄i crescere in ꝑtibꝰ oriētis et ꝙ idolatria iā deficiebat deuicto cosdroe rege ꝑsarū et medorū per eracliū regē xp̄ianissimū et ꝙ ipe eraclius d̄struxerat excelsā turriꝫ ꝙ̄ ipe cosdroe edificauerat ex auro et argēto et lapidibus p̄ciosis et ꝙ crux xp̄i iā tm̄ erat ꝑ eracliū exaltata et ap̄lꝰ exaltāda et cū non possꝫ ipe diabolꝰ iā amplꝰ defēdere plures d̄os nec totalit' negare legē moisi et euāgeliū xp̄i qd̄ iā diulgatū erat ꝑ totū mūdū. cogitauit ꝑfectōꝫ legis q̄si medie int' nouū et vetꝰ d̄cipe mūdū et ad h̄ exeq̄ndū assūpsit q̄ndā hoīꝫ

diabolicum nomine machometuz ritu idolatram fortuna pauperum mente superbissimū et maleficijs famosum vt sup̄ visuz ē Et quidem libencius assumpsisset diabol⁹ hominem bone fame. si fuisset permissus. sicut et libenci⁹ primū attemptasset hominē per aliud animal in quo ipsius malicia scelerctur ꝙ per serpentem si fuisset p̄missus. sꝫ non permisit diuina sapiencia nisi vt talem assumeret et per talem hominem mundum inuaderet vt mūdus de facili aduertere posset qualis esset lex data per talem legislatorem.

De fundamento legis machometi.

Qvarta consideracio est scire in quo sarraceni firmāt sue legis fundamētum. Et patebit ꝙ nihil reale habent ſ totū est ficticium et fabulosum et tam manifeste mendaciuz ꝙ vnusquisqꝫ ratione capax aduertere poterit hanc legem nulli⁹ firmitatis existere. Unde dicitur in alchorano in capitulo filioꝝ israhel laus eius sit qui transire fecit seruū sub vna nocte ab oratorio elbarā que est domus meccꝫ vsqꝫ ad oratorium remotissimū que est dom⁹ sancta in iherusalē quam bn̄diximus. Exposicio huius sentencie est in libro q̄ dicitur arabice halma herig quod latine interpretatur in altum ascēdere et ideo vulgariter dicitur scala machometi in quo sunt octuaginta quinqꝫ capitula in q̄bus narrat fictionem quandā sui ascensus et descensus. Ex quibus omnib⁹ breui simmula compilaui intentū suū circa sue legis fundamentum Dixit ergo narrans fictionē suā sic. Cum ego machomet⁹ essem mequa in domo mea et iacerez in lecto ꝓprio iuxta vxorem meam post multam vigiliam in lege dei cogitando aliquantum dormire cepi et statiz venit ad me gabriel angelus q̄ sub hac forma se mihi ostendit quia facies eius erat alba plusq̄ꝫ lac an nix aliqua et capilli erant rubicundiores corallo multo etiaz rubicūdo habebat supercilia valde ampla et os pulcherrimum et bene formatum dētes quidem albos et valde claros et idutus vestibus omni re albioribus ac ditissime operatis cum perlis et lapidibus preciosis cinctus erat duabus zonis auri purissimi et earum quelibet amplior grandi palmo man⁹ ipsius rubicunde quēadmodū ignis/et ale ac pedes viridiores omni smarado dixitqꝫ mihi. Machomete surge veni post me stringens te zona et circumuoluens caput tuum atqꝫ corpus tuella tua alba quia deus vult tibi multa sue potencie ac secretorum suorū mirabilia ostendere in hac nocte. Cuz ergo surgerem ac venirem ad portā domus mee respiciens vidi ꝙ gabriel tenebat per habenas quandam bestiam ꝙ michi adduxerat cui nomē erat alborac que talis erat forme. Erat enim grandior azino et paruior mulo habebat faciez hominis et crines eius erāt de perlis pectus autem de smarado cauda de rubino oculi clariores sole pedes et vngulas habebat ad modum camele. Hec bestia erat zellata quadam zella sic mirabiliter cum perlis et preciosis lapidibus operata ꝙ nullus est qui dicere possit. Multa alia dicit de ornamento huius bestie. Sequitur et hec bestia tota circundata erat angelis qui custodiebāt eā. Tunc dixit mihi gabriel machomete ascende super bestiam istam et equita et cū appropinquarez bestie vt equitarem noluit sustinere. Et angelus dixit ei Alborac morare quiete et sustine ꝙ hic equitet super te quia iuro per nomē dei ꝙ nūq̄ꝫ te homo talis equitauit adhuc nec etiam hoc durante seculo equitabit. Tunc bestia illa dixit quis est ergo iste Et gabriel respondit ei dicēs hic est machometus dei nuncius et propheta magn⁹ et cum bestia hoc audiret statim quieta mansit et equitaui gabriel vero michi scandile tenuit siue staffam et confestim alborac ire cepit ita cito atqꝫ suauiter ꝙ nullum os hominis hoc dicere valeret ego namqꝫ respiciens passus eius vidi ꝙ ita magni erāt ꝙ inter vnum passium et alium erat tantum spacij q̄ꝫtum possit homo longius ꝓprijs oculis respicere a remotis. Et ibat directe versus templū iherosolimitanū et gabriel veniebat a dextris meacum. Et audiui quandam vocem his michi dicentem ha. ha. machomete expecta me et ego nichil respondi Deinde vidi quandam dominaz pulcriorem quaz vmq̄ꝫ vidi que tribus vicibus dulciter clamās dixit ha. machōete aliq̄ꝫtulū me expecta et ego cū ap ꝓpinq̄ssē et vellet mihi loq̄ nō modicū dedignat⁹ reliq̄ eā Dixitqꝫ mihi gabriel mō cognosco magnā i te sciaz fore

et dicam tibi quare scias ꝙ vox illa que primo te vocauit erat lex iudeoꝝ et si respōdisses ei omnes tue gentes iudei facte fuissent Vox vero scd'a. lex xpianoꝝ fuit cui si respōdisses oēs tue gētes fidei xpiane adhesissēt sed domina illa cunctis induta coloribus que postremo te vocauit est mundus iste q deliciis oibus plenus extat et q expectasti eā scias vero quia gentes tue pl⁹ solacioꝝ plusqȝ deliciarū habebūt ꝙ omnes alie gētes que vnqȝ in pterito fuerunt vel sunt in futuro s3 quia dedignatus reliquisti eam nec sibi respōdere curasti tu magis sine peccato ens ꝙ fuerint oēs alij pphete hactenus vl' qui in posterū subsequūtur quo dicto tacuit et duxit me in templū. et postꝙ fuimus añ portā templi pcepit mihi vt descenderē ad quēdā nigrū lapidē vbi soliti erant pphete descēdere et descendi et cū descendissem gabriel angelus per habenas ligabat alborac ad lapidem pnotatū et accipiens me p manum duxit in templū in quo inueni oēs pphetas stātes in circuitu tēpli deint⁹ quos deus illuc venire pro me honorādo et exire de eoꝝ fecerat sepulcris stabant quidē oēs me expectādo erecti super pedes suos et cū viderūt me cuncti orōes facere ceperūt. Tūc gabriel mihi dixit: Veni machomete et fac orōnē priusꝙ alij quia tu es rex pphetaꝝ omniū et cunctaꝝ gentiū dñs quod audiēs misit me añ et feci duas orōnes satis leues Deinde erexi me super pedes et statim oēs pphete me salutauerūt gaudentes et mihi magnū honorē cōtulerūt et amplexātes me dixerūt mihi bona noua de maximo bono quod de⁹ michi pparauerat et meo populo vniuerso et pro me deinde omnes deū rogauerūt. Alibi dicit in. ij. libro doctrine sue ꝙ inuenit ibi. Abrahā moysē et ihesum filiū marie et dicit ꝙ moyses obtulit sibi vnum vas plenū vino. et abrahā aliud plenum lacte. et ihesus aliud plenū aqua. Et tunc ego ait machometus audiui vocē quādā corā oibus astantib⁹ celitus dicentis mihi Si vas vini elegeris tu cū populo tuo peribis Si aūt vas lactis submergeris Si vero vas aque elegeris tu cū oibus tuis ad deū imperpetuū dirigeris. Et cū machometus pdicaret hoc fundamentū in ihrl'm cunctis astantibus in ɔfirmatione sue fictionis addidit moyses erat rufus et crispus. ihes⁹ filius marie erat flau⁹ capillis et medie stature et videbantur ab eius capite aque psilere et tñ aqua nō erat ibi. Abrahā erat pro certo mihi similis. Sequit in pdicto libro scale machometi per actis orōibus in tēplo vt supra. Ecce gabriel per manū me accipiens duxit extra templū et ostēdit mihi quādam scalā que durabat a primo celo vsqȝ ad terram vbi stabant. Erat enim scala illa pulcrior res ꝙ vnqȝ visa fuerit et ipsius pedes iuncti sunt ad lapidem illum ad quem descenderā ego primo et primus grad⁹ erat de rubino. Secundus de smaragdo Terti⁹ de perla albissima et quilibet alioꝝ de lapide pcioso iuxta naturam suam cum perlis operato ex auro purissimo tam ditissime ꝙ nullum cor hominis cogitare hoc possit et erat circundata angelis qui custodiebāt eū. Gabriel quoqȝ me per manū accepit et eleuans a terra posuit me super primū gradū scale et dixit mihi. Ascende machomete et ascendi et gabriel mecū similiter. angeli vero cuncti associabant me qui erant ad scale custodiam deputati. et pcedens per scalam vidi quēdam angelum valde magnū qui super cathedrā sedēs tenebat in manu sua tabulam quandā que ab oriente durabat vsqȝ ad occidentem qui vna hora tabulam respiciebat et alia mundū et precepit michi gabriel ꝙ salutarem eū quia magnū tenebat locū corā deo. salutaui et ipse reddidit mihi salutationē capite suo et non tñ ore. Et dixit illi gabriel quō non salutas hoiē meliorem de mūdo et ille quesiuit a gabriele dicens. quis ergo hic ē gabriel respōdit hic machometus nūcius dei nostri. Et ille Est ne ipse iam missus Et gabriel dixit vtiqȝ sine dubio et statim me salutauit angel⁹ dicens valde bona noua de maximo bono quod deus mihi preparauerat. Dixit etiā adhuc angelus ille ꝙ ego erā altior et honorabilior nuncijs omnibus et deiure cunctorum dominus populorum. Et addidit Scias machomete ꝙ populus tu⁹ erit ille qui in hoc mundo manebit posterior et pl⁹ durabit quam omnes alij populi vniuersi quia deus multum diligit gentem populi co ꝙ vitant malum et faciunt quidem bonum et sic ab illo expeditus. Gabriel michi dixit ꝙ ille erat angelus mortis. Quo audito mox versus ipsum iui et dixi:

Es tu angelus mortis qui respondit vtiqꝫ.
Postea quesiui ab eo rogās ꝙ diceret mihi
quomō ipse de corporibus hoīm animas
extrahebat. Qui respondit. Scias macho/
mete ꝙ ab illa hora qua. Adā qui fuit pri/
mus hominū creatus est a deo et posiꝰ sup̱
terram dedit mihi deꝰ hoc officium vt extra
ham aīas de corporibus hominuꝫ vsqꝫ ad
venturā iudicij diem magnam ita ꝙ nemo
viuꝰ remaneat excepto solū deo et me. etiaꝫ
cum eodem debet namqꝫ postea deus mihi
animā meam extrahere ac ipse post moduꝫ
sine fine solus in vita perdurabili remanere
Et quesiui ab eo quomō cognosceret q̄ aīe
iture essent in paradisum et que in infernuꝫ
Et respondit machomete nōne vides tu ꝙ
nomina cūctoꝝ hominū qui quondam fue
runt et qui modo sunt et erunt vsqꝫ in finem
presentis seculi omnia in hac tabula scripta
patent. Et etiam mors quā habiturꝰ est ip
soꝝ quilibet necnon et bonum et maluꝫ qđ
deus iam illis p̄parauit iuxta meritum sin
gulorum. et ideo bene scio qui coꝝ in para/
disū et qui in infernū sunt ituri. Narrat etiā
ibi modum quō mittit angelos bonos pro
bonis et malos pro malis et quō extrahit
animas bonoꝝ cum dextera et animas ma
loꝝ cum sinistra. Sequit̄ et profectus inde
vidi alium angelū ita magnum ꝙ tenebat
caput suū supra celum et pedes eius in abis
suꝫ q̇ factꝰ erat ad modū galli cui deus ostē
deret omnes horas quibus fieri orationes
debebant. Nam cū tempus erat orandi ve/
niebat quedam vox de celo dicens tu crea/
tura que deo es obediens precipio tibi ꝙ
laudes deum et mox ille angelus alta voce
dicebat benedicatur deus rex sanctissimus
angeloꝝ et animarum et creaturarū omniū
quo dicto galli qui sunt in terra hoc audien
tes ꝯfestim cantabant omnes et deū cantā
do laudabant dicentes in cantibꝰ suis vos
omnes qui obedientes estis deo surgite et
laudate ipsum qm̄ ideꝫ potens est sup̱ oēs
res et ipse fecit eas etiaꝫ et creauit. Et ꝑfectꝰ
inde vidi quendā alium angelum cuiꝰ me/
dietas erat ignis et medietas niuis nec tm̄
ignis destruebat niuē nec ecōtra qui etiam
laudabat deū orans ꝙ sicut in eo cōiunxe/
rat ignem et niuem sic ꝯiungeret corda gen
tium que sibi obedientes essent. Et ꝓcedēs
inde vidi aliū angelum ita magnū ꝙ eius

magnitudinem dicere non auderē salutaui
eum. sed ipse in orōibus existens non mihi
respondit dixitqꝫ sibi gabriel. Quare nō sa
lutas meliorem hominē vniuersi seculi. Et
ille quis est ille de quo dicis. Et gabriel an
gelo hic est machometus quē vides. Et ille
Est ne ipse missus adhuc. Et gabriel respō
dit vtiqꝫ vere. Et ecce statim angelus ille ac
alij quos primo videram salutauerunt me
et dixerūt mihi valde bona noua de maxio
bono quod p̄parauit mihi deus. Et ꝑfectꝰ
inde vidi aliū angelū mirabili mō magnū
qui sedebat sup̱ sedē et tenebat intra manꝰ
suas pilam q̄ꝙ maximam cū quasi ipse solū
vnum ictum daret celum destrueret atqꝫ ter
ram et cum gabriel pilā respiceret eandem
statim plorare incepit. Et dixi ei. Cur plo/
ras. Et ille machomete Hic angelꝰ thesau/
rarius est inferni. Quo audito iui versꝰ euꝫ
et ipsum salutaui Ueruntamē ipse mihi nō
respondit Gabriel aūt dixit. quō non respō
des meliori homini q̄ꝙ vnqꝫ fuerit adhuc
missus Et respondit sicut supra dictum est
de alijs Et addit ꝙ illi qui de populo meo
in inferno extiterint minus penarum habe
bunt q̄ꝙ alij vniuersi et rogaui eum vt mihi
diceret quō infernus factus est. et statim sic
mihi narrare incepit. Scias machomete ꝙ
quō infernus primo factus est. deꝰ fecit ac/
cendi ignem super eum septuaginta milibꝰ
annoꝝ quousqꝫ factus est totꝰ rubens igne
illo. Postea vero super illū ignem fecit sup̱
accendi per tantūdem temporis aliū donec
totus factus est albus. et post hunc ignem
fecit adhuc aliuꝫ superaccendi similiter per
alia septuaginta milia annorum ita ꝙ totꝰ
niger factus est et plusq̄ꝙ aliqua res obscurꝰ
ignis aūt iste semp̱ in seipō ardet mirabili
modo fortiter sed tamen flāmaꝫ aliuꝫ non
emittit. Quesiui iterum ab eo similiter quō
facti sunt angeli inferni et quam vitam du/
cunt Et respōdit scias ꝙ deꝰ crauit eos oēs
de igne et sunt in igne nutriti et si hora sola
de igne exirent subito morerentur nec possēt
sine igne viuere sicut nec piscis etiā sine aq̄.
Et similiter creauit eos deus mutos et sur
dos et misit in corde coꝝ tm̄ duriciei et cru/
delitatis ꝙ hoc nemo recitare valeret nesciūt
enim quicquid aliud facere p̄terq̄ꝙ torquere
crudeliter et affligere peccatores et ideo fecit
eos deꝰ mutos et surdos ne audirēt voces

seu lamenta peccatorũ cum ipsos affligunt
Et similiter fecit eos ita crudeles ꝙ si forte
videant pecatores aliqua signa humilitatis
ostendere ipsi neq; de peccatoribus neq; de
solo humilitate curam habeãt aut vllã etiã
pietatem. Nam preter penam ignis inferni
quã sustinent peccatores habent penã aliã
valde crudelez quia angeli qui sunt ibi ma-
ximis malleis ferreis torquent et maleant
duriter peccatores ꝓpter maximã crudelita-
tem que in eis est prout in alchorano loqui-
tur deus dicens. misimus quidem in infer-
num angelos uostros fortes et duros atq;
crudeles vt nostra mandata facient et obser-
uent ipi quoq; nobis obediunt in omnib⁹
que mandamus. et cũ thesaurarius michi
hec omnia retulisset ego et gabriel ab eo re-
cessimus timore pauescentes nõ modico.
Et vltra ꝓfecti sumus quousq; venim⁹ ad
primum celum et hoc dicitur celum lune
quod totum erat ferreum et habebat tantuz
spissi in soliditate quantũ possit homo ire
in quinq; annis et tãtundẽ spacij erat inter
ipsum et alium secudũ celum Gabriel aũt
pulsauit ad portã et statiz venit ad nos qui-
dam angelus ita magnus ꝙ ipse in longi-
tudine habebat spaciũ itineris hominis ꝑ
mille annos. et tantũdem in latitudine. vi-
dimus etiam portas celi q̃ mirabiliter pul-
chre erant et multos etiam angelos custodi-
entes eos qui erant valde bene ac ditissime
ꝑornati. Tunc gabriel venit ad vnam por-
tarum vt intraret quod cũ vellet facere q̇dã
angeluns dixit ei. gabriel quid vis et quis
est tecnm. Qui respondit. mecũ est macho-
metus ꝓphetarum sigilluz oim et cunctoꝝ
dominus nunciorꝝ et volumus ibi int⁹ in-
trare. Hoc aũt dicto mox nobis porte apte
sunt et intrauimus et cum introissem⁹ oms
angeli qui erant ibi salutauerũt me et dixe-
runt mihi valde bona noua de quibus nõ
modicum sum gauisus. Et respiciens vidi
ꝙ ipsi habebant facies hominũ et corpora
ad modum vaccarũ habebant etiaz ad mo-
dum aquilarum alas et erant hi angeli nu-
mero septuaginta milia quorum quilibet
habebat septuaginta milia capita et q̇li-
bet caput septuagenta milia cornua. et q̇-
libet cornu septuaginta milia nodorum et
inter vnum noduin et alium erat spãciũ iti-
neris hois per quadraginta annos. Uidi
adhuc plus ꝙ in quodlibet predictorum ca-
pitum erant septuaginta milia facierum et
quelibet facies habebat septuaginta mi-
lia orum et quodlibet os septem milia
linguarum. et quelibet ex linguis ills scie-
bat sedtem milia loquelarum et etiam lau-
dabant deum septuaginta milib⁹ horarum
in die. Uidi etiaz inter angelos illos duos
homines sedentes super duos sedes clarita-
tis qui nimis pulchri erant tam statura cor-
porum ꝙ facierum forma habebant eñi ca-
pillos suos omnes albos ad moduz niuis
et barbas etiam magnas in eundez modũ
albas et vestimenta ipsorum erant ita albis-
sima ꝙ vix poterat homo respicere ipsa Nã
circa ipsorum capita valde maximam clari-
ritatem habebant. Et quesiui a gabriele q̃
illi essent. qui respondẽs ait. Scias macho-
mete ꝙ ille qui sedit in inferiori sede vocat̃
iohanna ibui zachariã quod interpretatur
iohannes filius zacharie Est eniz hic ex dei
prophetis vnus. Ille tamẽ alius qui alci⁹
sedet vocatur. Ysa ibnmaniem quod inter-
pretatur ihesus filius marie. Hic eniz ihes⁹
spũs dei est et ipsius etiam genitus verbo
fuit· Quo audito iui vers⁹ eos et ipsos etiã
salutaui Ibidem tandẽ quesierunt a gabri-
ele quis ego essem gab riel autem nomen
meum dixit eisdem ac ipsi cõfestim saluta-
uerunt me et dixerũt etiã michi valde bona
noua de maximo bono quod deus mihi p̄-
parauarat Quib⁹ visis ꝓcessimus inde quo-
usq; ꝑuenim⁹ ad scdm celũ quod totuz erat
ereum et habebat in spisso tantũ spacij quã-
tum posset homo ire in qningentis annis
et tantũdem inter ipsum et aliud celum erat
Gabriel vero pulsauit ad portã et ꝯfestiz ve-
nit ad nos quidã angel⁹ qui aperuit nobis
eã et hic angelus ita magnus erat ꝙ tene-
bat caput suum vsq; ad celũ septimũ et pe-
des suos etiam vsq; ad fundũ terre Hic nar-
rat ꝙ vidit angelos qui septuagesies mille-
sies habebant maiora corꝑa ꝙ habuerunt
alij angeli quos viderat in alio primocelo
et quõ salutauit eos et q̃liter ipi precognito
suo noie ꝑ gabrielẽ salutauerũt eũ sicut sup̄
dictũ est Narrat etiã ꝙ vidit int̃ eos ioseph
filiũ iacob etate senẽ et sedentẽ in claritatis
sede quẽ cũ salutaret et a gabriele cognosce-
ret ꝙ essz machomet⁹ dixit ꝙ ipse etiã saluta-
uit eũ et dixit ei bona noua etc. Profecti er

go inde ꝑuenerunt ad tercium celum quod
totum dicit fore argenteum et ꝙ habebat
in spisso spaciū itineris hominis per quin/
gentos annos et tantūdem etiā inter ipsuꝫ
et quartum celum. Narrat hic quō vocante
ad portā gabriele venit ad eos quidā ange
lus ita magnꝰ et fortis ꝙ si aliquis pone/
ret super palmā eius totū mundū cū omni
bus que in eis sunt nihil inde sentiret Dicit
etiam ꝙ vidit ibi angelos valde magnos
habētes facies vaccaꝝ et manus claritatis
ordinati per acies et ita stricti et coniūcti ꝙ
homo non posset solū pilā mittere inter eos
et quomō eos salutauit vt supra. Dicit etiā
ꝙ vidit inter eos enoch et helyā sedentes su
per sedes claritatis et quō gabriel notifica/
uit eis nomen machometi et ipi suo nomīe
audito qualiter eū salutauerūt vt sup̄. Per/
uenientes ad quartuꝫ celū dicit ꝙ erat totū
de auro purissimo et ꝙ habebat tantum de
spisso quātuꝫ homo possit ire in quingētis
annis et tm̄ inter ipsuꝫ et aliud quintū celū
Dicit etiam ꝙ pulsante gabriele ad portaꝫ
venit ad eos vnus angelus qui ita magnꝰ
erat ꝙ super pollicē dextre sue manꝰ tenebat
oēs aquas dulces et super pollicem sinistre
amaras Dixit iterū ꝙ vidit ibi septuagin/
ta milia angeloꝝ qui oēs habebant facies
aquilarum et eorum quilibet septuaginta
milia alarum et quelibet ala septuaginta/
milia pennarum et quelibet penna in longi
tudine habebat septuaginta milia cubitoꝝ
inter quos dixit se vidisse aaron sedentē in
sede claritatis diademate splēdido corona/
tum et quō salutauit euꝫ vt sup̄ In quinto
celo quod dicit totū esse de perla et habere
tantū spacij in spisso sicut est itineris homi
nis per quingentos annos et tantūdem in
ter ipsum et celum sextum vocante gabriele
asserit ꝙ venit ad eos quidaꝫ angelus qui
totus erat de igne et habebat septem milia
brachioꝝ et in quolibet brachio septem mi/
lia manuū et ī qualibet manu septeꝫ milia
digitoꝝ et ꝙ quilibet illoꝝ digitoꝝ lauda/
bat deum septē milibꝰ horarū in die Dicit
etiam se ibi vidisse multitudinem angeloꝝ
quoꝝ facies erant ad modum vulturum et
quomō salutauit eos vt supra Et inter eos
narrat se vidisse moisē pulcherrimū sup sedē
claritatis sedētē et quō salutauit eū et qua/
liter cognito eiꝰ noīe a gabriele eis dīt Scias
machomete ꝙ deꝰ te vult et ppl'm tuū mag
nis ieiunijs et nō paucis orōibꝰ onerare tu
aūt roga ipm vt alleuiet ea tibi qꝛ ppl's tuꝰ
aliter sustinere nō possꝫ In sexto celo quod
dixit totū eē de smarado et habere in spisso
iter quigētoꝝ annoꝝ et tantundē itineris in
ter ipm et septimū celū Narrat etiā ꝙ gabri
ele pulsante ad portā venit ad eos quidam
angelꝰ qui septuagesies milies erat maior
ꝙ aliquis ex alijs quos primo viderat et
ꝙ talis erat eiꝰ magnitudo ꝙ si ipse vellet
facere celū absorberet atqꝫ terrā et nullꝰ ꝗp
pe ꝑsentiret Dixit etiam se vidisse ibi alios
angelos q̇ septūagies milies maiores erāt
oibꝰ prius visis et ꝙ oēs erāt de smaradis
et perlis et de rubinis auro et argento inter
mixtis et equꝰ gabrielis erit similiꝩ inꝩ eos
Dixit ꝙ salutauit eos et ipi noīe suo a ga/
briele cognito etiā salutauerūt eū etc̄ vt sup̄
et inter eos se dixit vidisse. Abrahā in sede
maiestatis fulgenteꝫ plusꝙ sol. et quō salu
tauit eū et ipe a gabriele ꝯgnito eiꝰ nomīe
dicit ꝙ salutauit eū et dixit ei inter cetera.
Scias machomete ꝙ deꝰ multū te diligit
ac te inꝩ alios nūcios suos ꝓcolligēs amo
re tui valde ppl'm tuū amat dico nāqꝫ tibi
ꝙ paradisus totꝰ est plenꝰ hijs verbis sciꝫ
zoghay balla bille dille balla qȯ interp̄taꝩ
sit honor et laus deo et sibi gr̄as reuelamꝰ
qꝛ nō est deus aliꝰ preter eū nec est virtꝰ aut
potestas alia nisi ipsius dei altissimi atqꝫ
magni et dicit ꝙ rogauit eū abrahā ꝙ mo/
ueret ppl'ꝫ suū et diceret frequēter verba illa
et ꝙ diceret etiam populo suo ꝙ muri pa/
radisi sūt de auro purissimo et menia de au
ro puro et calx de musto et ꝙ hic ꝑadisꝰ erat
ꝓparatus sibi et omibꝰ credētibꝰ et tenētibꝰ
legē eius. In septimo celo quod totuꝫ dicit
esse de rubino clarissimo et rubicundissimo
et habere in spisso iter quingentoꝝ annoruꝫ
et tantundē inter ipm et octauū celū. Nar/
rat ꝙ pulsante gabriele ad portaꝫ venit ad
eos quidā angelus quē nemo qualis erat
recitare valeret nisi solū deꝰ qui ipm fecit et
creauit Dixit etiā ꝙ cū introisset vidit quos
dā angelos quoꝝ magnitudinē et formam
recitare nō audet qꝛ deꝰ sibi inhibuit ne ali/
cui viuenti reuelaret dicit tm̄ ꝙ habebāt oēs
oculos eleuatos ad deū et laudabāt deum
et ꝙ surrexit inter eos vnꝰ qui erat celi al/
mocadē qȯ interp̄taꝩ arabico eloqo velud

ille qui vocat sarracenos cũ orõces suas fa-
cere debẽt et tã cito cũ surrexit ad orationes
vocare ĩcepit dicẽs balla buba kibar quod
interpretat̃ magnus est deꝰ. Post hoc autẽ
dixit le bille balla illala qͦd interpretat̃ nõ ẽ
deꝰ aliꝰ nisi deꝰ Dixit etiã adhuc baxsedu
le bialla billa la. qͦd interpretat̃ testificemini
similiter machometũ nunciũ dei esse. dixit
etiã postea ba ya lasala bab ya lalphala qͦd
interp̃tatur venite ad orõnes vestras et ad
ꝓfectum vestrũ et dixit ꝙ ipse fecit simul cũ
illis angelis duas orões parias et gabriel
dixit sibi qͦd deꝰ ꝑfecerat cũ super oẽs alios
nũcios et sup̱ oẽs quos viderat ĩ septeꝫ celis
sup̱ius enarratis. Dixit etiam ꝙ inter illos
angelos vidit adã senem in sede claritatis
sedentẽ coronatũ corona claritatis purissi-
me et quõ eũ salutauit et adã eius cognito
nomine a gabriele qualiter etiã ipsum salu-
tauit et inter cetera dixit Scias machomete
tu q̃ pater es filioꝝ meoꝝ ꝙ p̱adisꝰ clausꝰ ẽ et
ꝙ neqꝫ ꝓpheta neqꝫ hõ alius introibit quo-
usqꝫ tu ibi scis et populꝰ tuus statuit quoqꝫ
dñs ita esse. In octauo celo quod dicit totũ
esse de vno topasio pulcherrimo ad viden-
dum mortalibus incognito qͦd habebat in
spisso iter quingentoꝝ annoꝝ Narrat ꝙ pul-
sante gabriele ad portã venit ad eos quidã
angelus de claritate totꝰ cuiꝰ claritas septu-
agies milies maior erat ꝙ̃ claritas solis et
ꝙ habebat angelus ille septuaginta milia
capitũ et quolibet caput septuaginta milia
facieꝝ et quelibet facies septuaginta milia
oculoꝝ et quilibet oculꝰ septuaginta milia
pupillaꝝ et quelibet pupilla tremebat sep-
tuaginta horaꝝ in die territa dei metu dixit
etiã ꝙ vidit ibi alios angelos qui erãt sep̃-
tuagies milies maiores oĩbus alijs supra
dictis et vidit ibi quasdã kartinas que se-
parabãt inter angelos et deũ numeꝝ auteꝫ
illoꝝ angeloꝝ dicit ꝙ nemo nouit nisi solꝰ
deus Alterꝰ dicit ꝙ intrauerũt primã se-
parationem kartinaꝝ que erãt septuaginta
et venerũt ad aliã separationem aliaꝝ sep-
tuaginta diuersoꝝ coloꝝ et sic de septuagin-
ta in septuaginta quousqꝫ p̱uenerũt ad ali-
as septuaginta separationes que oms̃ de p̱-
lis. Et dixit ꝙ inuenerũt alias septuaginta
separationes aque et totideꝫ niuis et totidẽ
grãdinis et totidẽ nebulaꝝ et totidẽ tenebra-
rũ et totidẽ ignis et totidẽ claritatis et totidẽ
glorie dei et totidẽ celoꝝ oĩꝫ quos hõ cogita-
re valeat et int̃ oẽs separatiões erãt tot an-
geli ꝙ a nemine posset dici numerꝰ eorũdẽ
qui nunq̃ laudare deũ cessabunt circa eas
eũdo et veniendo et dicit ꝙ ibi reliq̃t cũ ga-
briel solũ et ꝙ assumpto vigore cordis tran-
siuit omnes illas separatões quousqꝫ p̱ue-
nit ad illã que erat gloria dei. et ꝙ cũ ibi ap-
propinquasset audiuit vocẽ quãdã dicentẽ
sibi bagopeodẽ. ya. ab ibi ya mubagmeth
qͦd interpretatur appropinquate mihi ami-
ce machoete. Et dicit ꝙ hoc audito appro-
pinquauit sibi magis. et ꝙ audiuit vocem
aliã illud idem sibi dicentẽ et ꝓpinquiꝰ ac-
cedens audiuit illud idem hec sup̱addens
Scias machomete ꝙ tu es apͦd me magis
honoratus ꝙ̃ oms̃ alij nũcij et magis ex-
altatus etiam ꝙ̃ omnes alie creature quas
fecerim siue sint angeli homines aut diabo-
li. Et dixit ꝙ mox appropinquãs tm̃ ꝑfe-
ctus est ꝙ inter deũ et ipm̃ nõ erat nisi spa-
cium duaꝝ balistaꝝ et ꝙ tũc salutauit deũ
et deꝰ euꝫ Et quod deꝰ quesiuit ab eo quõ
populus suus faciebat et qͦd ipe m̃derat qͦd
erant multũ sibi obedientes et quod deus
sibi dicit Machomete ꝑcipio tibi quod faci-
as populũ tuũ ieiunare sexaginta diebꝰ an-
no quolibet et orõnes quinquaginta facere
omni die quo dicto dicit qͦd recessit a deo et
rediens inuenit gabrielẽ et respiciendo mi-
rabileꝫ mãsionẽ dei dicit qͦd vidit cathedrã
dei intra ꝙ̃ erant. iiij. elementa et vtrũqꝫ se-
culũ et paradisus et etiam infernus et celuꝫ
et terra que omnia creauerat deus intra ca-
thedrã illã Dicit etiam quod habebat. iiij.
pedes quoꝝ q̇libet habebat septuagies mi-
lies plus longitudinis ꝙ̃ sit a celo vsqꝫ ad
terram et quod illam cathedrã portãt in hu-
meris suis iiij. angeli quoꝝ quilibet habet
iiij. facies scꝫ ante et retro et a dextris et a si-
nistris et vna facies erat hominis alia aq̇le
alia leonis et alia thauri et corpora eorum
plena oculis et quod in fine mundi angelꝰ
existens in figura hominis rogabat deũ ꝓ
hominibꝰ vt misereat̃ eis et peccata dimit-
tat. Aliꝰ existens in figura aquile rogabat
deum ꝓ auibꝰ alius existens in figura leõis
rogabat ꝓ bestijs siluestribus et existẽs in
figura thauri pro bestijs domesticis Innu-
meralia fatuissima narrat de septem para-
disis quos narrat se vidisse inter q̃ dicit ꝙ

ille qui est in inferiori gradu superioris pa/
radisi habet ad opus suũ per om̃es partes
circa se tantũ spacij quãtuȝ homo posset ire
in quinq̃ʒ centũ annis et ꝙ donat ei deus
quingẽtas feminas in vxores et iiij. milia
virginũ et octo milia aliaꝝ que nõ sunt vir/
gines ad ei seruiendum in omnibus rebus
suis et ꝙ qualibet die venit ad eos quidaȝ
angelus qui dicet eis centuȝ alpholia que
sunt velud panni aurei ad vestiendũ et post
multa dicit ꝙ relinquerũt euȝ gabriel et ari
dubaȝ thesaurarius paradisi et iteꝝ redijt ꝑ
eandem viã ad deum et ꝙ tunc deus dede
rat ei librũ alchorani queȝ accepit de manu
dei et dicit ꝙ abstulit deus visuȝ ab oculis
eius et reddidit cordi et ꝙ sic vidit euȝ et ꝙ
ipse deus posuit manũ suam suꝑ caput suũ
ita ꝙ ipsius manus frigiditatẽ in corde ꝑ/
sentit et ꝙ mox ei oẽȝ scienciam docuit et ꝙ
sciuit omnes res que fuerunt hactenus et q̃
imposteꝝ sunt future et dicit vlterius ꝙ ro/
gauit deum vt alleuiaret supradictas quin
quaginta orationes populo suo nõ ausus
erat aliquid dicere de ieiunio ne sibi reputa
retur gulositas et ꝙ deus amore sui alleui/
auit eas deducendo ad quinq̃ʒ orõnes q̃s
diceret popul⁹ machometi omni die. sic ꝙ
tres de die et due de nocte dicerent et ꝙ vn⁹
almocaden vocaret ad dicendũ eas et cum
vocaret ꝙ mitteret digitos suos vbi decet
sequitur ꝙ pecijt licenciam a deo et recessit
et cũ veniret ad celum vbi erat moyses enar
ratis superioribus de alleuiatione orõnu ȝ
dicit ꝙ eius ↄsilio iterũ redijt ad deum pro
alleuiatõne ieiunij sexaginta dieꝝ et primo
reditu obtinuit deceȝ dies. Secundo alios
decem. Et tercio alios decẽ quousq̃ʒ non re
manserunt nisi xxx. dies et sic dicit ꝙ pre ve
recundia non fuit ausus amplius redire ad
deum Et finaliter post enumera alia men/
dacia que ꝓpter vitandam ꝓlicitateȝ omit
to dixit ꝙ gabriel reduxit ipm̃ ad scalam ꝑ
q̃ꝙ ascendit et ꝙ descenderũt simul vsq̃ʒ ad
lapidem p̃notatũ. et ꝙ equitauit alborac
expeditus a gabriele. et venit ad dom̃ũ suã
et inuenit vxorẽ suã in lecto que adhuc dor
miebat cui enarrauit omnia que ei accide/
rant. Et postmodum predicauit eadem in
mecqua ꝑtib⁹ suis caroixis et alijs gentib⁹.
¶ Hec pauca sunt collec a ex maximo pelago
mendacioꝝ p̃dicti libri quiꝰ dicit̃ scala ma/

chometi Alibi legit̃ ꝙ cum p̃dictã visionẽ
narrasset machometus gentibus vniuersis
in illis ꝑtibus. Sexaginta milia hominuȝ
cognoscentes fictionẽ a lege eius recesserũt
et cũ dicerent ei ascende in celum de die no/
bis cernentib⁹ et videam⁹ angelos occurrẽ
tes nõ recognouit falsitatẽ suam. ſꝫ ait laus
deo meo nunq̇d aliud sum ego quaȝ vnus
hõ et nũci⁹. Ecce visũ est fundamẽtũ legis
machometi. Vere hec sola fictio visiõis dȝ
sufficere ad ↄfutãdũ quicq̇d machometus
fecit. Nã non ꝑmisit eis spũssanctus mẽtiri
nisi ita manifeste vt homo clare aduerteret
fictionem nec inde reprobatione ꝓpter cla/
ritatẽ sue falsitatis nõ solũ apꝺ theologos
ſꝫ etiã apud naturales ph̃os q̇ vero nõ vt ho
mines ſꝫ vt bestie viuũt in voluti cecitate di
licias carnis sequẽtes velocissime cursu in
dampnatiõis p̃cipiciũ miserabiliter cadũt
O infelix homo innumerabiliũ animarum
dãpnationis causa. O rabies ambitionis
et luxurie maledicta machometũ decepisti
vt alios deciperet. O dei ꝑmissio et iudiciũ
absconditũ et tam spurcissimo atq̃ʒ bestiali
homini et tã aptis mendacijs homines fir
missime adhercãt etiã vsq̃ʒ ad mortẽ. Ipse
eñ seducit aliquo modo plus quã angelũ
aliq̃n celũ nunciũ aliq̃n ꝙ pro angelis in/
tercedit et quõ potuit tot angeloꝝ splendo/
res sustinere in celis qui dicebat ꝙ q̃n ap/
parebat ei angelus gabriel semper cadebat
in terrã et expumãs agitabat̃ et incuruabã
tur man⁹ et pedes eius. Nec eñ in predicta
visione dicit se raptũ sicut fuit paul⁹. ſꝫ dic
ꝙ ascẽdit simul in corpore et anima cuius
signũ est vt suꝑ patuit quia dicit ꝙ de⁹ teti/
git cum manu sua et sensit frigiditatẽ eius
vsq̃ʒ ad medulã spine dorsi eius et vsq̃ʒ ad
cor. ergo deum et angelos ponit corporali/
ter dimensuratos que est heresis dãnata vt
supra patuit libro iij.

De ↄcordia et discordia legis machome/
ti cũ lege xp̃i in articulis fidei et in p̃ceptis.

Quinta ↄsideratio ẽ scire in quo cõ/
cordãt et discordãt lex xp̃i et lex ma
chometi quo ad articulos fidei et precepta
lex eñ xp̃i que excellentissima ẽ vt fuit decla
ratũ libro primo nõ inordinata ẽ in suis cre
dibilib⁹ nec in suo processu sicut est lex ma/

chometi. ex quo satis coniūcitur nō eē a deo qꝛ q̄ a deo sūt ordiata sūt vt dixit appl's ad ro xiij. sicut i opib⁊ nature et sacris scripturis pꝫ cuilib⁊ intuēti qꝛ enī lex moisi data a deo fuit ordinatissime incepit a creatiōe mundi Deide psecut⁹ ē ordinem tempis et historie vt patꝫ cuilib⁊ ītuēti p totū petateucū pphe etiā in suis scripturis ordiate pcesserūt etiā ordie tēpis oñdentes quo tempe vl' sub qui bus regibus semper etiam seruātes ordinē⁊ historie vel ad minus ordinē materie euā gelium etiā xpi ordinatissime pcedit ordie tempis et historie et materie deide etiā⁊ vi ta et doctrina et miracula xpi. Jn alchora no aūt null⁹ ē ordo nec temp⁹ qꝛ n̄ dicit sub quib⁹ regib⁹ vl' quo tempe nec ibi seruatur ordo historie. Nā pmū capitulū⁊ a quo in apit dicit rubrica vl' apcio libri in quo sine dubio couenieter icipit ab orōe et laude dei s⁊ imediate post breuē orōē⁊ psequitur op⁹ et ē capitulū scōm de vacca rufa quā immo lauit moises cui⁹ historia ē in leuitico. Ter ciū capitulū est de famelia nostra qui fuit pr̄ moisi et aaron. et stati sequitur· Quartū ca pitulū de mulierib⁹ et sic de alijs ita inor dinate ꝙ nō est homo in mundo qui possit de ordine historie et capitulo⁊ reddere racio nem. nec ibi seruatur ordo materie. nam nū quam vnam materiam psequitur ordinate sed stati⁊ de vna materia se transfert ad alte ram omnino extraneam recte sicut arepticı⁹ nec etiam ibi seruatur ordo argutionis vel alicui⁹ probatiōis. sed tota doctrina est ex suppositione et ponit vna⁊ propositionem per se veram et ex illa concludit quandam aliam que nihil habet facere cū ea sicut fre quentissime dicit ꝙ deus est excelsus et bo nus et alchoranū est lex saluationis et ꝙ de us est deus et ꝙ nullus est alius nisi de⁹ et machomet⁹ est pphета vendic⁹ seru⁹ dei et ꝙ nullus est deus nisi deus. S⁊ que sit ista ꝯclusio ꝙ machomet⁹ est veridic⁹ seru⁹ dei et qꝛ de⁹ est de⁹ et sic de plurib⁹ alijs dictis inordinatissimis q̄ causa breuitatis omit to Est igꝛ lex machometi discordās in ordi ne a lege xpi ꝙ vt darı⁹ videaꝛ et ante sit a liqua ꝯcordācia inter eas ad ordinatissimā serıē articulo⁊ fidei xpiane descēdo vbi tria pambula pmittunꝛ Primū est ꝙ articulus in pposito nihil aliud est ꝙ veritas de na tura diuia cū gr̄a scō⁊ hugonē de scō victo re. et hec notificacio datur de articulo stricte et ppıe sūpto put trahiꝛ ad ptes simboli ap postolo⁊ cuilib⁊ eīn articulo ꝯuenit et ē sen sus Articul⁹ artat nos ad credendū de deo nō solū que dicunꝛ de deo per naturā vt cre do in deū patrē oipotentē hoc eīn ad natu rā diuinā pertin⁊ s etiā que p gra⁊ dicuntur vt qui ꝯcept⁹ est de spūsancto. hoc eīn ptinet ad gra⁊ vñ sens⁹ est articul⁹ est vitas de deo ptinās naturā et grām Scōm pambulū est ꝙ simbolū scō⁊ naturalē philosophiā dicıꝛ ꝯueniēcia Sic igiꝛ ppter ꝯueniēciā intellec tuū in veritate vna et ppter ꝯueniēciā ap postolo⁊ siue patꝝ in simbolo ꝯponēdo ac etiā ppter ꝯueniēciā scripturaꝝ ex quaꝝ ag gregatiōe factū est nō immerito simbolū fi dei appellaꝛ a sin ꝙ est cō vel simul' et bole ꝙ est sentēcia quasi sentecia multoꝝ sil' Sed qꝛ tria sunt simbola opoꝛ⁊ causas instituti onis assignare Vñ causa institutōis simbo li applo⁊ fuit fidei instructio respectu credē do⁊ ad salutē necessario⁊. Causa vero sim boli athanasij fuit erroris exclusio propter multiplices errores pululātes Ratio aūt si ue causa simboli patrū fuit fidei explanatio circa dubitatiōes emergētes. Jtē simbolu⁊ appostolo⁊ submisse dicıꝛ vt stat⁹ apposto lo⁊ et fideliū primitiue ecclesie repsentenꝛ qñ appostoli et fideles nō audebāt fidē xpi vs quequa ꝙ ꝯfiteri in manifesto Simbolū ve ro athanasij in prima cātaꝛ vt designeꝛ ꝙ fides ē prima mētis illuīatio. S⁊ simbolū patrū in missa cātaꝛ vt in ꝯfessiōe fidei et de uotione pparet ad receptionē dñice corpis cui⁹ participes p fidē efficimur Terciū pcā bolū ē ꝙ si habeaꝛ respect⁹ ad ea q̄ credēda sunt radicaliter articuli fidei sunt xiiij. quo⁊ septē spectāt ad diuinitatē et septē ad huāni tatē. et hec signata sūt Apoc. primo in septē stellis et septē cādelabris aureis in quoru⁊ medio fili⁹ hoīs āmbulat S⁊ si habeaꝛ respe ct⁹ ad eos qui simbolū primū ediderūt tūc fidei articuli sunt xij. iuxta numeꝝ xij. appo stolo⁊ qui scō spū edocti nō est dubiū ali quid potuisse latere de hijs q̄ spectāt ad fi dei ꝯplemētū et vt maiorē haberēt firmitudi ne⁊ singuli apposuerūt ibi suas pticulas et oēs insimul singulas approbauerūt. et hoc fuit vt vna ecclesia q̄ sup appostolos funda re debebat haberet vnā fidei credulitate⁊ q̄ fides catholica diceret hec ē fides vniuersa

lis et ab vniuersis appostolis qui erant fun
damentū ecclesie vniuersalis et hoc ante dis
persionē. Et ideo quia paulus et barrabas
electi fuerunt ad apostolatū post dispersio/
nem appostoloꝝ siue diuisionē ad ꝑdican/
duʒ sicut patet actuū xiij. in simbolo nihil
apposuerunt. et sicut xij. appostoli sunt xij.
fundamenta ecclesie vniuersalis. sic xij. arti
culi fidei sunt xij. fundamenta muri ciueta/
tis iherusalem supne quasi xij. lapides ꝑci
osi quos enumerat beatꝰ iohānes in apoc.
xij. dicens et murus ciuitatis habēs funda
menta xij. et in ipsis xij. nomīa xij. apposto
loꝝ. Sequit᷑ fundamentū primū iaspis etc̄.
et isto ordine ꝓsequar in declaratione arti/
culoꝝ et in conferencia cōcordancie legis et
discordancie legis xp̄i et machometi.

De primo articulo fidei et de cōcordācia et
discordācia sarracenorū iū xp̄ianis in eodē

Primus articulꝰ fidei xp̄iane ē Cre
do in deū patrem omnipotentē cre
atorem celi et terre. Hunc in simbolo appo/
suit petrus princeps appostoloꝝ. Et hic est
primū fundamentū muri ciuitatis iherusa
lem superne figuratū per primū lapidē pre/
ciosum qui dicit᷑ iaspis apoca. xxi. Hic eniʒ
lapis oculos purgat visum acuit et cōfor/
tat vt dicit᷑ in libro de ꝓprietatibꝰ rerū. Et
sic iste articulus ꝑtinens ad diuinitatē qui
est de vnitate dei est principiū omnibus cre
dentibus tollendi varios errores gentiliuʒ
plures deos ponenciū et acuendi ac confor
tandi visum mentis. Itē per iaspidē figura
tur prima virtus theologica que est fides q̄
nunꝙ in sanctis marcessit ſʒ semꝑ manet in
vigore boni operis sic iaspis viridis coloris
est. In illis quidā marcida est ymmo mor/
tua que fidem habēt et nō cum fide opera.
Vñ gregorius in ꝑsona dñi. A me fide dis
crepat qui operibꝰ non cōcordat. Hec est pri
ma inedificio spirituali. quia sine fide im/
possibile est placere deo ad hebreos xi. et ni
hil retinet qui fidē ꝑdidit vt dicit seneca etc̄.
Et illud prudēcij prima petit campū dubia
sub sorte duelli pugnatura fides dicit᷑ autē
prima virtus fides q2 ex ipsa cetere generan
tur vt dicit glosa suꝑ illud Mathei. primo.
Abrahā genuit ysaac. Ysaac genuit iacob.
Glosa fides spem. et spes caritatē et hoc est

intelligendū nō de habitibꝰ que simul oēs
infundunt᷑ a deo. Sed de motibus quoruʒ
vnus generatur ab alio. In ꝑdicta etiā ꝑti/
cula ꝙ beatus petrꝰ posuit in simbolo tres
articuli ꝯtinētur loquēdo de articulis vt ha
betur respectu ad ea que credenda sunt radi
caliter ſʒ articulus de vnitate diuinitatis.
et articulus de ꝑsona patris et articulus de
creatione. Credo in deū. Iste articulus ex/
ponitur in simbolo maiori vbi dicitur. Cre
do in vnū deum vbi excluditur error gentili
um qui nō credūt in deū ſʒ in ydolū vel ali/
quā creaturā. Vel excluditur error maniche
orū qui dicūt esse plures deos seu plura pri
cipia. et accipitur articulꝰ iste deutronomij
q̄nto. Vbi dicit᷑ audi israel deꝰ tuus vnꝰ est
Sʒ nūq̄d existens in peccato mortali dice/
re pōt sine peccato. Credo in deū videtur ꝙ
nō. q̄a dicit augustinus ꝙ credere in deū est
credendo in eū tendere. credendo eū amare
et credendo ei incorporari. Et ita videtur ꝙ
talis mētitur cū dicit credo in deū. Ad hoc
respōdet magister allexander de ales in fine
sui tercij ꝙ sicut existens in odio fraterno pt
dicere orōnem dominicā sine peccato quia
dicit eam in persona ecclesie sicut ꝓbatur
per illud. Esdre vi. obtulerūt xij. vitulos ꝓ
populo dei. Glosa nullꝰ in orōne sibi aliq̄d
petat vel pro se sed pro omnibꝰ qui habent
vnum ꝯmunē patrē deū. Similiter existēs
in peccato mortali pōt dicere credo in deum
sine peccato nec mentitur cum non sit sermo
ipsius sed ecclesie ꝑcipue cum simbolū in ꝑ
sona ecclesie dicatur sit oratio quedā. Ideʒ
dicit frater iohānes Ascen. in scdo libro su
me sue titulo lv. ꝙ ꝯfessio fidei dicit᷑ in sim/
bolo quasi ex persona tocius ecclesie fides
aūt ecclesie est fides formata que est in omi
bus alijs qui sunt de ecclesia numero et me
rito. Et ideo cōfessio fidei traditur in simbo
lo scdm ꝙ ꝯuenit fidei formate. Vñ existēs
in pctō mortali nō mentitur dicens. Credo
in deum. Cum nō sit sermo eius sed ecclesie
Sʒ quid dicenduʒ si quis intuitiue videret
deū nūquid mētiretur dicēdo. Credo in de
um cū fides sit scdm apostolū argumētum
nō apparēciū et iterū fides est credere ꝙ nō
vides scdm augustinū. Dico ꝙ pro illo tūc
cū quis videt intuitiue deū dicere non po/
test veraciter. Credo in deū sic patet de bea
tis in gloria ꝑadisi ſʒ. in q̄bꝰ iā nō manet

fides nec spes ꝫ caritas sola q̃ nũ ꝑ excidit Si quis vero in raptu in tuitiue videt deũ transiuit que illa visio et certitudo remansit illius visionis. si respect⁹ habeatur et illud tunc visionis illi⁹ non potest etiam veraciter dicere. Credo in deũ sicut potuit esse i paulo et sic legim⁹ i cronicis beati patris nostri beati francisci de fratre egidio laico viro vtique pfectissimo. Qui ex eo ꝙ in quodam raptu viderat deũ dicebat ꝙ cum sana consciencia nõ poterat dicere. Credo in deum ꝫ si post raptum nõ haberetur respect⁹ ad deũ visum sed ad deum q̃ non videtur sed spectatur viden. tunc certissime nõ mentitur qui dicit credo in deum sed fideliter verꝫ profert Secũdus articul⁹ in hac pticula est patrem omnipotẽtem hic ꝓbatur plura alia consequencia. Si enim est omps potest creare celum et terram et potest dimittere peccata. et sic de alijs deo proprijs vt patuit in prohemio huius fortalicij fidei licet oĩpotencia sit comunis toti trinitati tñ per apropriacionẽ attribuitur patri. Et scd̃m Richardum hec oĩpotencia in cludit omnẽ scientiã et bonitatem summam et ex consequenti ꝓuidẽciã respectu oim. Tercius articul⁹ est. Creatorẽ celi et terre hoc exponẽs maius simbolum addidit visibiliũ omniũ et inuisibiliũ. Celum enim sũmitur dupliciter est enim celũ quod videtur et est celum quo non videtur vt pbatur ꝑ illud psalmi. celum celi dñõ qd̃ nichil eẽt dicere nisi ad min⁹ essent duo celi vtrũque ergo creauit deus cũ vtrũqꝫ sit celum vt dicat scriptura. In pͥncipio creauit de⁹ celum et terraꝫ sil'iter et contẽta ab eis. Celum inuisibile continet inuisibilia vt angelos Celũ vero visibile continet visibilia et corporalia. Ideo congrue scd̃m quod exponit simbolum mai⁹ per celum intelligũtur inuisibilia oĩa que nobis celanꝛ et per terrã oĩa visibilia. sicut videꝛ psalm⁹ dicere terraꝫ ãt dd̃it filijs hoĩꝫ et ꝫ creatio sit cõis toti trinitati cũ opa trinitatis a dextra sũt in diuisa tñ per appropriationẽ attribuiꝛ patri. Et si queras quare hic dicaꝛ creatorẽ et in maiore simbolo dicaꝛ factorẽ. Rñdeꝛ ꝙ creare ẽ de nihilo aliqd facere. facere vero vt cõmuniter dictũ est cõe ad opari aliqd de nihilo et ad opari aliqd de materia. Ut ergo oñdatur opator nõ tñ factorꝫ de nihilo vt angelorꝫ animarꝫ et prime materie ꝫ etiã oim ꝓductorꝫ ex aliquo. Ideo ꝓfitemur nõ tñ creatorẽ ꝫ etiã factorẽ Secta machometi cõcordat cũ lege iudeorꝫ et xpianorꝫ in vnitate dei et rex creatiõe Ait enĩ machomet⁹ in alchorano Azoara prima et in plurib⁹ sequẽtib⁹ de⁹ vester vn⁹ est nec ẽ alius pter ipm pius et gratus q̃ creauit celũ et terrã terrã in ymo celoqꝫ in summo disposuit et ymbres ac arbores eorꝫ que fructus producat et ꝫ in hijs duob⁹ sint nobiscũ ꝯcordes sarraceni ex sua secta statim tñ venenũ infundans discordat a lege xp̄i negãs deũ creatorẽ celi et terre eẽ patrẽ qꝛ scd̃m sarracenos null⁹ sit pater sine coytu. Hũc errorẽ ipi traxerũt a iudeis quos secũ machometus habuit ꝯsortes vt sup patuit cũ de eius origine ageretꝛ. excecati ꝗ cũ cecis iudeis negãt esse patrẽ creatoreꝫ celi et terre. Nõ aũt xpiani tenẽt fideliꝛ in vnitate essencie eẽ tres ꝑsonas realiter destinctas ꝑ relatiões originis sarraceni cũ iudeis nõ credunt quorꝫ cecitas infra per alchoranum ostendetur.

De scd̃o articulo fidei et de totali discordia serracenorꝫ in eodẽ et quõ ex alchorano ostẽditur ꝙ ihesus xp̄s est filius dei.

Secundum articul⁹ est. Et in ihesuꝫ xp̄m filiũ eius vnicũ dñm nostruꝫ Hũc apposuit in simbolo andreas apl'us Iste articulus est secundũ fundamentũ ciuitatis iherusalẽ supne et est figuratus ꝑ scd̃ꝫ lapidem pciosum qui dicitur saphirus cuius ꝓprietas est ꝙ corp⁹ humanũ vegetat et integra mẽbra ꝯseruat. sic credere ihesũ xp̄ꝫ eẽ filiũ dei viui augmentat corp⁹ ecclesie misticũ qd̃ prius erat in vna gente modica iudeorũ sed mõ per hanc fidem pdicatã se extẽdit ad multitudinẽ gentiliũ cõuersorꝫ. Item per hũc lapidẽ preciosum figuraꝛ scd̃a virt⁹ theologica que ẽ spes sanctorꝫ qui ꝑ celicaꝫ ꝯuersationẽ celo sereno sunt similes sicut saphirus et veri solis radijs ꝑcussi qui radij sunt amoris insignia. que in sua ꝯuersatiõe et in sua passioue resurrectiõe et ascẽsiõe oñdit in se omnẽ terrenitatẽ reprimũt et fulgorem eternitatis emitũt dicẽtes cũ apl'o ad philipeñ. iij. nostra ꝯuersatio in celis est Et ad idẽ alios trahũt dicẽtes id ysaie ij. Venite ascẽdam⁹ ad mõtẽ dñi et ad domũ dei iacob vñ eccl'. xliij. tripliciter sol exurẽs mõtes radios igneos exsufflãs et fulgens ra-

dijs suis excecat oculos. montes ecclesie.i:
p̄dicatores tripliciter exunt sol iusticie dum
in tria facit ydoneos scʒ ad fidem et ad ope
ratōnē et ad p̄dicationē vtrusqꝫ et exsufflat
ab eis ignem ꝯcupiscencie et refulgēt in eis
radij amoris q̄ excecant oculos noctue idest
maloꝝ. Est ergo hic scōs articulꝰ Credo in
ihesuʒ xp̄m filiū eius idest patris vnicū do
minū nostrum. Unde augustinus libro de
simbolo cū audis dei filiū cognosce deum
si eīn est verus filiꝰ est illud qd̄ est pater. Si
ergo pater est deꝰ filius est deus vnicū idest
vnigenitum. In quo ostendit ꝙ licet a p̄re
ꝓcedet filius et spūssanctꝰ tm̄ est tantū vnus
filius qui ꝓcedit a patre per modū genera/
tionis ihesum xp̄m dn̄m scʒ iure creationis
gubernationis et vlteriꝰ redemptionis. Est
aūt dn̄ʒ increatū et hoc nō appropriat filio
cum dicat athanasius dominus pater. dn̄s
filiꝰ. dn̄s spūssanctꝰ. Et est dn̄uʒ creatuʒ et
hoc appropriatur vt etiā in ꝙtum hō creda
tur dn̄s creature. Math. vltimo. data est mi
chi omnis potestas in celo et in terra. psal/
mista. Omnia subiecisti sub pedibus eius:
Glosa potestati eiꝰ omnia subiecisti vt oēs
eum adorant. Nostrū dicit ꝓpter ꝑticipati/
onē nostre nature scʒ humane et ꝓpter exe/
cutionē misterij redempcionis in assump
ta carne ꝙ sibi vniuit in vnitate ꝑsone non
pater nec spūssanctꝰ. Ad huius aūt articuli
expositionem maiꝰ simbolū addit plura di
cens Et in vnū dn̄m ihesum xp̄m et cetera.
Exprimūtur aūt ibi de filio scd̄ʒ diuinitatē
quinqꝫ ad excludendū quinqꝫ errores arria
noꝝ. Primus est ꝙ nō est eiusdem substan/
cie cū patre ꝯtra qd̄ ibi dicit et in vnū repe/
te deū cum patre. Secūdus error est ꝙ filiꝰ
est minor patre ꝯtra quod dicit dominum
nostrū ihesum xp̄m idest equalē patri et spi
ritui sancto in dominio et potencia. Tercius
est ꝙ nō est filius naturalis sed adoptiuuꝰ
ꝯtra qd̄ dicitur filiū dei vnigenitū. Quartꝰ
est ꝙ ē natus ex tempore nō ab eterno ꝯtra
qd̄ dicit et ex p̄re natū aū oīa secula. Quin/
tus error est ꝙ est pura cratura dicit eīn ꝙ si
filiꝰ esset a patre et filius naturalis cū nullꝰ
pater sine sui diminutione et decisione gene
ret filiū equalem sibi. et illud de deo dicere
sit absurdū. restat ꝙ deꝰ pater nunꝙ ha/
buit filiū naturalem. cōtra qd̄ dicitur deum
de deo lumē de lumine. sicut eīn lumē sine

sui diminutiōe generet aliud lumē sic pater
filiū. Causa erroris coꝝ est qꝛ quod est crea
ture attribuūt creatori. Ex p̄dictis aūt erro
ribus inciderunt in ꝓfundū erroris vt dice
rent xp̄m esse purā creaturā et nō esse deum
naturaliter sed adoptiue et per grām. ꝯtra
quod dicit deū verū de deo vero genitū nō
factū consubstancialē patri. i. eiusdē substā
cie cum patre per quē omnia facta sunt Au
gustinꝰ si per ip̄m facta sunt omnia iā nō est
factꝰ iā nō est creatura. dicit tamē filiꝰ factꝰ
scd̄m humanitatem ad romanos primo et
in pluribus alijs locis Et qꝛ machometus
fuit hereticꝰ arrianꝰ instructꝰ vt supra patuit
per. Sergiū monachum arrianū hereticum
Ideo in hoc cōcordās cū arrianis et iudeis
dicit ihesum xp̄m purā creaturā et sic discor
dans a xp̄ianis asserit xp̄m nō esse filiū dei
nec deū. Unde azoara capitulo. xxi. Cōstā
ter dic deū vnū esse necessariū omnibus qui
nec genuit nec ē generatus nec habʒ quenꝙ
similē sibi. Iteʒ azoara xij: dicit oēs quidē
dicentes xp̄m ihesum marie filiū deū existe
re mendaces et increduli ꝑpti sunt. cuʒ xp̄s
ip̄e dixisset filij israel in deū dominū meum
atqꝫ vestrū credite cui quisquis sociū atqꝫ ꝑ
ticipem posuerit ingressum ꝑadisi illicitum
sibi reꝑtur ꝰ in ignē ibit eternuʒ et in plurībꝰ
alijs locis similia verba ꝓfert sed mentita ē
iniquitas sibi qꝛ veraces om̄s qui confessi
sunt ihesuʒ xp̄m esse verū deū et dei filium
reperti sunt Et ne hec veritas ꝑiret plures ꝙ
centū mille volūtarie mortē passi sunt. Pro
batio vero sua est hoīs insensati et nihil in/
telligētis de diuina natura nec de eiꝰ eterna
emanatiōe et lʒ cōcedatur xp̄ʒ dixisse filijs
israhel in deū meū atqꝫ vestrū credite. nō ex
hoc sequit ip̄m nō esse deū et dei filiū. cum
ip̄e dixerit creditis in deū et in me credite. so
cium aūt se ꝑticipē deo nō damus sicut ipse
putat. qꝛ cum dicimus xp̄ʒ esse deū nō aliū
deū a patre sʒ vnū et eundē deū fideliter cō
fitemur. aliū tm̄ in ꝑsona. et licet ex dictis in
primo libro ꝯsideratione iij. clare appareat
ex quadruplici examine. Hec veritas catho/
lica ꝙ ihesꝰ xp̄s est verꝰ filius dei Ad ꝯfusi
onē tm̄ sarracenoꝝ oppositum asserenciū et
coꝝ lege volo illud ostendere vt ꝓprijs ar/
mis vulnerent. Et sic ꝯfusi vel credant vel
obmutescant. Dicitur etiam in alborano in
capitulo amirā. Dicunt angeli beate marie

maria deus pretulit te et purificauit te super oīs mulieres et post dixerūt angeli maria deus euāgelizat vel annūciat tibi de verbo suo et nomen eius ihesus xp̄s filius marie Et in capitulo elneza dicitur nō dicatis de deo nisi veritatē qꝛ ipse xp̄s filius marie est nuncius dei et verbū dei quod ipe posuit in ea p spm̄ sanctū. Assent igit̄ omnino ꝙ ipe xp̄s sit verbum dei. Querit̄ ergo qd̄ sit istud verbum dei. An verbū dei accidentale vel potius psonale et reale Si dicunt sarraceni ꝙ est verbum dei vocale tm̄ et accidentale hoc nō potest dici. loquit̄ em̄ de deo alchoranū et etiā euāgeliū singulariter vt de vno verbo tm̄ Verbū aūt dei vocale et accidentale quod a deo est non est vnum sed multa omnia verba bona et sancta et vera possūt dici verba dei. Item nō esset excellēs causa mendacio xp̄i ꝙ alchoranū intendit singulariter emendare ꝙ verbū dei dicat̄ qꝛ verba dei dici nā nō solū xp̄s sꝫ etiā alij ꝓphete dixerūt verba dei Si aūt accipiat̄ substācialiter et ꝓprie et personaliter sic verbū dei est eternū et verus deus. sicut verbuꝫ quod egreditur de ore corruptibilis hominis corruptibile esse necesse est Sic verbū quod ab eterno ꝓgreditur de ore dei per quod creauit celū et terrā et inter media vt verbo vtar alchorani necesse est esse incorruptibile et eternum qnicq̄d aūt ex deo ꝓcessit essencialiter est deus Vn̄ cū verbum aliquo modo differat a dicente et cōcipiente verbū et in dei essencia nō pōt eē diuisio vel disticcio oportet ꝙ ibi sit differencia psonalis et ꝙ verbuꝫ a dicente ꝓprijs et solis relatiōib⁹ distinguatur hoc est aūt verbum quo deus omnia fecit dicit fiat et fit sicut in alchorano dicit̄. et in hoc ꝯuenit alchoranū cum euangelio iohannis quod dicit omnia per ipm̄ facta sūt qꝛ igit̄ a dicente verbū ꝯcipitur et intellectualiter generatur et illd̄ qd̄ ab aliquo generatur in similitudine nature et speciei dicit̄ filius. Hinc ē ꝙ verbū dei dicim⁹ filiū dei sic̄ si sol de se generaret talem splendorem qui esset sol illuꝫ solem et splendorem dicerem⁹ filiū solis et in hoc tm̄ est differencia ꝙ creaturis in q̄bus differt eē et essencia non pn̄t multiplicari supposita sine multiplicatōne nature vt hō generat hominē De⁹ aūt in quo est idē eē et essencia cū ex se generat verbum qd̄ deus ē vt dictū est nō generat aliū deuꝫ qꝛ diuina essencia nec diuisibilis ē nec multiplicabilis aliquo mō ꝓpter summam simplicitatē et pfectioneꝫ. et ratio potissima q̄re diuina essencia nō est multiplicabilis quia est de se hoc. et qd̄libet qd̄ est de se hoc sicut sor. est incōmunicabile et in plurificabile. Natura vero humana qꝛ nō est de se hoc sꝫ cōtrahit̄ per heceitates ideo plurificat̄. dicamus ergo ꝙ de⁹ generat verbū suum quod de⁹ est s non alius de⁹. hn̄ est alia psona sꝫ nō alius de⁹. Machomet⁹ aūt quō audiuit ꝙ xp̄iani dicebāt deū habere filiuꝫ nesciuit cogitare ꝙ posset esse filius nisi de muliere. Et ideo nullū aliud argumentum induxit nisi ꝙ de⁹ nō pōt habere filiū quia non hꝫ vxore et hoc ꝓ efficaci argumento frequētissime repetit. Hoc argumentū est simile ac diceret ꝙ deus nō est substancia quia non hꝫ accidens vel ꝙ deus nō viuit qꝛ nō comedit vel respirat et talis ymaginatio fantastica est et fatua et hoīs intellectu et ratione carentis. nō em̄ xp̄iani dant deo filiū tanq̄ ex muliere sed sicut est calor ab igne et splēdor a sole et verbū a dicente vt dici q̄ oīa nasci vere et generari dicunt̄ et non ex femina vel muliere filius em̄ splendor est et verbū eterni patris coetern⁹ et cōbstancialis et coequalis ei machometus etiā non recoluit. quod dauid quē tm̄ cōmendat dicit deum habere multos filios adoptiuos pter filiū naturalem dicens. Ego dixi dij estis et filij excelsi omnes et tamen nō ex muliere. Item machomet⁹ dixit ꝙ virgo maria potuit habere filiū sine viro nunq̄d ergo potuit cogitare ꝙ deus potuerit habere filiuꝫ sine muliere. Preterea dicit machometus de deo in capitulo elmininū ꝙ si deus haberet filiū totus mundus esset in piculo esset enim inter eos scisma sed hec suppositio est falsissima supponit eni ꝙ de⁹ nō haberet filiū nisi malū et cōtumacē et inobedientē et nos quidem dicim⁹ ꝙ fili⁹ dei est verbū dei et ars patris p quē oīa opat̄. verbū āt ꝯceptū et ars operātis etiā in hoīe nunq̄ discrepāt ab intellectu ꝯcipiēte. nisi forte machomet⁹ blasphemādo dicat ꝙ de⁹ a semetipso discordat a suo intellectu et sua cōceptio contradicat ei. Itē cū ihesus fili⁹ marie sit verbū dei vt dicit machomet⁹ et verbū dei vt declaratuꝫ est fili⁹ dei. quare ergo nō dicit machomet⁹ ꝙ deus nō potest habere verba qꝛ non habet vxorē. sicut dicit ꝙ nō potest habere filiū qꝛ

vxorem nō hȝ igitur verū dixit machomet⁹ qñ dicat ꝙ ihesus xp̄s est fili⁹ marie et ꝙ est verbū dei sed nō intellexit. si intellexisset dixisset ex quo est filius marie est ver⁹ homo et ex quo est verbū dei est verus deus. Non enī est deus ꝯposit⁹ vel imꝑfect⁹ vt hō cui⁹ verbū et ꝯcepcio mentis et ars et oꝑatio est inherens siue accidens. et ideo nō hō verbū aūt dei est subsistens et quicquid est dei de⁹ est. Vñ verbū dei est deus Intellectus dei ē deus et operatio dei est deus. Patȝ ergo cōtra sarracenos quomō deus p̄t habere filiū lȝ nō habeat vxorē et quō etiam ihesus fili⁹ marie est verus filius dei naturalis.

De tercio articulo fidei et de ꝓprietatibus calcidonij

Ercius articulus fidei est. Qui ꝯceptus est est de spūsancto nat⁹ ex maria virgine. Hunc apposuit in simbolo iohannes euāgelista Iste articul⁹ est tercium fundamentū ciuitatis iherusalē supерne et est figurat⁹ per terciū lapidē preciosum q̇ dicit̄ calcidonius Hic enī lapis valet ꝯtra illusiones demonū et virtutes cōseruat vt dicitur in lapidario. Sic et fides huius articuli valet ꝯtra illusiones demonū qui sepe iudeos ludificauerūt vt crederēt plures esse xp̄ȝ in lege ꝓmissum sicut patuit latissime in primo et tercio libris. xp̄iani vero hanc fidem amplexātes nunꝙ̄ inuenti sunt illusi aliuȝ ꝙ̄ ihesum xp̄m in messiā recipientes et sicut nō patitur illusionem sic etiā non patit̄ destructiōnē virtutū sed eas firmissime ꝯseruat in animab⁹ fideliū. Predictus lapis scd̄m ysidoꝝ est lapidib⁹ et ardētibus similis pallenti lucerne vt dicit hic glosa. Calefactus aūt a sole vel digitoꝝ attritu paleas et kartarū fila a se rapere dicit̄ et significat terciaȝ virtutē theologicā que est caritas sanctoruȝ hec enī ab ipsis celata q̄si palet in lucerna. sȝ cū ad alioꝝ vtilitatē exire cogitur lux ei⁹ apparet que non sculpitur q: aduersis nō secat̄ prima ad coꝝ. xiij. caritas omnia suffert vt vanā gloriā nec recipit nec retinet hec amore xp̄i incarnatōis accensa et digiti a spūsctī igne inflāmata peccatores sibi cōiungit cuȝ non solū amicos sed etiam inimicos ꝓpter deum cara vnitate ꝯiungit. Item p̄dictus articul⁹ sumit̄ ex illo Mathe. primo inuēta est in vtero hn̄s de spūs̄cto. Et nota ꝙ ambrosius dicit libro de spūsancto ꝙ illud ꝙ est ex aliquo aut est ex eius substācia vt fili⁹ ex patre aut ex ei⁹ potestate vt ex deo omnia et sic sumitur hic. de. q: potestate et oꝑatiōe spūssancti ꝯcept⁹ est xp̄s. Ideo xp̄s nō dicitur filius spūssancti In simbolo vero maiori explicat̄ iste articulus sic. Qui ꝓpter nos homines et cetera vsqȝ ibi et homo fact⁹ est Vbi nota ꝙ descendere dicitur de filio dei non ꝓprie sed transsumptiue ad significandum incarnationem. sicut enī qui descendit de sursum iudeoꝝ tendit sic cū deus factus est homo de⁹ qui est suꝑ omnia in īfimā sibi naturā vniuit nihil ergo aliud est hic descendere ꝙ̄ in carne humili apparere in hoc articulo ꝯcordāt sarraceni cū xp̄ianis ꝙ̄tuȝ ad hoc ꝙ xp̄s ihesus fuit ꝯcept⁹ de spūsancto et natus de maria virgine et ꝙ ē messias in lege ꝓmissus qd̄ vt clarius videat̄. Notandū ꝙ fuit quidē iude⁹ toletan⁹ noīe samuel qui quādā disputationē singularē habuit ꝯtra quēdā sarracenū noīe albucalem apud sanctā ꝯmorantē Isti enī ꝯferentes de veritate vtriusqȝ legis cōmunicauerūt inter se libros suos. sic ꝙ iudeus legit sarraceno bibliā et tradidit sibi trāssumptū scd̄m ꝙ veraciter habetur apud iudeos et sarracen⁹ legit alchoranū iudeo et tradidit sibi trāsumptum scd̄m ꝙ veraciter habet̄ apd̄ sarracenos Deinde ipsis absentibus adinuicē lr̄as disputauerūt de veritate vtriusqȝ legis et inter cetera p̄dict⁹ iude⁹ ꝯtra sarracenū nitit̄ ꝓbare ꝙ xp̄s ihes⁹ est ver⁹ messias sarracenorū et ꝙ sarraceni falce et ꝯtra veritatē viuuȝ sic dicens per alchorānū quē mihi legisti cui⁹ transumptū in arabico ꝯcessisti quē apportaui et apud me recōditū habeo tibi duo ꝑroborare intendo. Primo ꝙ xp̄s quē colūt xp̄iani ē vester verus messias et sibi credere debens et ipm̄ tanꝙ̄ verū deū et hominem adorare et recipere et cū hoc ꝓbauero leuiter scd̄m inferā scȝ vos nunc flere et ꝯtra veritatē viuere nō mīistris ꝓbationib⁹ ꝑ me nec ꝑ meis intēdo adherere Quātuȝ ad primū scis ꝙ oīa q̄ dicā habeo in alchorano vero q: tu dixisti mihi ꝙ m̄lta erāt in alchorano ꝯtra vos ideo erāt de medio sublata Sȝ ista q̄ sequnt̄ de ihesu quē colūt xp̄iani recitabo fideli̇t̄ ꝓut habent̄ in sachara de familia. dicit enī machomet⁹ de ihesu hec. i. ihesus

est messias ꝙ ꝓpheta dixit esse futuruꝫ beic
idest ihesus est filius ysaac et ꝓphetarū iu
stoꝝ et sāctoꝝ in recta lignea vsqꝫ ad mariā
virginē Beic.i.ihesꝰ messias habuit pote-
statem a deo faciendi mirabilia sanādi om
nem langorem et infirmitatē eiciendi demo
nes suscitādi mortuos et creditis expsse oia
miracula que euāgeliū xpianoꝝ cōmemo-
rat. beic idest ihesum fecisse vt alchoranꝰ ex
presse testatur in zachara p̄dicta etiam ibidē
dicit̄ ꝙ beic idest ihesꝰ sciuit et scit etiaꝫ oia
secreta cordiū Unde verba machometi sunt
ista in forma. beic idest ihesus sciuit omnes
libros et omnē sapienciā moysi et p̄dicatio
nem et sciebat quid homines comedebant
in domibus suis et quid reponebāt in the
sauris suis et hoc mō cōtempsit diuicias et
abiecit carnales concupiscencias nec habuit
delectationes que sunt occasio peccandi et
causa inobediendi. et introducitur in alcho
rano illud euangelij vulpes foueas habēt
etiaꝫ eodem zachara ꝙ ihesus fuit cōceptꝰ
de spūsancto absqꝫ virili semine et natꝰ de
maria virgine et de maria dicit machometꝰ
ꝙ angelus gabriel dixit O maria deus ele-
git te et decorauit te gratia. et ornauit et pre-
elegit sup omnes mulieres omniū filiorum
matres. et posuit te quasi vnuꝫ mediū inter
homines et angelos dei in paradiso delici-
aꝝ dicitur etiā zachara. xxvij. ꝙ beic idest
ihesus verbū dei ita ꝙ intellectꝰ nō vocatur
hoc noie nisi ꝙ vocabit̄ arabice beic idest
ihesus ego sum sufficiencia tua et ego eleua
bo ad me et purificabo te ab infidelibꝰ. Et
in zachara. de familia dicit̄ ꝙ nullꝰ est quē
nō tetigent sathan p̄ter beic idest ihesum et
mariam. Scis enī ꝙ hec omnia supradicta
cōtinent̄ in zacharis p̄dicta vero alchorani
et omnia fideliter et veraciter sine diminuti
one nec additione recitaui Nūc ex istis colli
go sic ihesus est de spūsancto ꝯceptus sine
virili semine de santis ꝓphetis natꝰ de vir-
gine ꝯceptꝰ et natus sanctꝰ ignoscēs omneꝫ
hn̄s scienciā scrutās corda hominū hn̄s po
testatē curādi sanādi ressuscitādi mortuos
et messias ꝓmissꝰ in lege a ꝓphetis ergo in-
q̄tū scrutās corda hominū est deꝰ et ꝯsequē
ter adorādꝰ et colēdꝰ in q̄tū sctūs et de san
ctis natꝰ et messias et credendꝰ et recipiēdꝰ
antecedēcia oia habetis in alchorano vero
et ꝯceditis et vere et recte ergo ex eisdē ꝯse-
quē etiam recipere debetis et nō solū recipere
sꝫ fideliter opari oppositū facientes sub pal
liato colore false et mēdose viuitis dixi sub
palliato colore qr vos dicitis ꝙ verū est ꝙ
ihesꝰ fuit messias ꝓmissꝰ s; machometꝰ fuit
ab ipo deo et de bnplacito ihesu missus ad
declarandū doctrinā datā ab ipso ihesu q̄
per falsos scriptores xpiani falsi hn̄t et ma-
chometꝰ fuit plenus spū dei viui et missus
ad corrigenda corrupta ad declarandū veri
tatē vt ipse ihesus dixit discipulis Ego mit
tam vobis de p̄re spm̄ veritatis et docebit
vos omnē veritatē et suggeret vobis omia
quecūqꝫ dixero vobis Uolo aūt ostendere
per alchoranū et p ꝯceptionē ipsius macho
meti et per natiuitatem et genealogiā et per
eiꝰ nutritionē ꝙ talis nō potuit nec debuit
ad hoc eligi. Nā manifestum est ꝙ vos cō-
ceditis ꝙ machometꝰ est de genere hismael
filij Abrahe et agar āeilla. et in hoc dicitis
ꝙ ihesꝰ est ysaac et zara que erat vxor legit-
tima ipsiꝰ abrahe et ideo de legittimis Ma
chometus vero de ꝯcubina quia de agar ea
dem zachara dicitis ꝙ machometꝰ fuit con
ceptus de peccatoribus et natꝰ eo ꝙ parētes
sui erant ydolatre et gentiles de genere sarra
cenoꝝ qui erant puersissimi peccatores vt as
seritis Conceditis etiam ꝙ cuꝫ esset iiij. an
norum nutriuit eum in villa que dicitur hia
tris quidā peruersus iudeus geneaticus q̄
nutriuit eū et docuit eum testamentū vetus
seu legem mosaicā et instruxit eū arte seu sci
encia geneatica Postea fuit traditꝰ iherusa
lem a quodā patruo suo q̄ dicebat̄ sicut tu
abucilꝰ cuidā falso xpiano q̄ erat monachꝰ
sancti bn̄dicti ordinis q̄ monachꝰ instruxit
ipsum false in naturali sciētia et in lege xpia
noꝝ et docuit ipsuꝫ puertere oēs textꝰ vtrius
qꝫ legis et sic effectꝰ geneaticus et in duobꝰ
testamentis peruerse ac false nutritus et in-
structus secessit in egyptum quia fames va-
lida oppresserat totam arabiam et ꝯiunctus
est cuidam regine vidue nomine Cadiga
que postea extitit causa regni sui apud da-
mascum. Ecce aspicias qualiter et a quibꝰ
conceptus et quomodo natus et nutritus a
quibus instructꝰ et quam doctrinam secutꝰ
et nunq̄ a deo purgatꝰ nec illustratꝰ q̄a de
eius electione a deo nec de plenitudine spi-
ritus dei in eo vos nō habetis aliq̄ scriptu
rā sicut tu asseris in q̄dā clausa ꝙ tu vocasti

clemab nisi ꝙ dicitis ꝙ ipse de seipso dixit
ꝙ omnia q̄ mād abat ꝑdicabat et docebat
archāgelꝰ gariel ꝑdicabat et reuelabat sibi
de celo. quantꝰ ergo sit iste scꝫ machometus
et qualis sit rogo velis aspicere et clare vide
bis sana ꝯsciencia ꝙ talis ad tāta minime
eligi valuit hec iudeꝰ ille. Sed adduntᷣ ad
hec rationes alie cōuincentes. Prima quia
spūssanctꝰ nō possit eē vilissime vite et vilis
sime secte dator qualis est machometꝰ et eiꝰ
lex vt supᷓ visum fuit in scđa et tercia cōside-
tionibꝰ Secūda qꝛ paclitus spūssanctꝰ do-
cuit aplo̅s iohānis xiiij. et xvi. docebit vos
omnē veritatē Machometus aūt non vidit
appostolos vt ꝯstat qꝛ fuit pꝰ eos vltra sex
cētos annos vt patuit supra ꝯsideratiōe pri
ma articulo iij. scꝫ de origine machōeti quo
ad tēpꝰ. Tercia ratio ē qꝛ paclitꝰ spūsſctūs
nunꝙ fuit nūcꝰ missus diabolis sꝫ macho
metus fuit nunciꝰ missus hominibꝰ et dia
bolis ipso teste in alcorano azachara. xvi.
nō ergo fuit spūs veritatis missꝰ a ihesu Et
sic pꝫ ꝙ ihesus xp̄s bn̄dictus nō solū est ve
rus messias xp̄ianoꝝ et iudeoꝝ sicut in pri-
mo libro ostensuꝫ ē sed etiā est verꝰ messias
sarracenoꝝ vt nūc ex alchorano deductū est
ꝯceptꝰ de spūsancto. et de maria virgine na
tus. Sunt tn̄ discordes a xp̄ianis in hoc ꝙ
exponitur in maiori simbolo scꝫ qui ꝓpter
nos homines et ꝓpter nostrā salutē descen
dit de celis et incarnatus ē etc̄ vsqꝫ et homo
factꝰ est. quia cū ipsi negent xp̄m esse filium
eternaliter generatū vt supra patuit negant
ꝯsequēter incarnationē filij dei Dicūt em̄ ꝙ
nō fuit aliqua necessitas ꝙ ꝓpter hominē
deus incarnaretᷣ. sed ꝙ ipse homo q̇ pecca-
uit ageret penitenciā et satisfaceret pro pctō.
Oportet ergo istis bestijs ostendere necessi
tatē incarnationis. et ꝙ nec angelꝰ nec om̄s
angeli boni et mali. nec primꝰ hō nec om̄es
homines puri simul iūcti penitenciā agen-
tes potuerūt satisfacere ꝓ peccato primi ho
minis sicut et dicit dn̄s cesariēsis in suo tra
ctatu ꝯtra sarracenos Vn̄ captiuꝰ intellectꝰ
sarracenoꝝ obūbratꝰ caligine peccatoꝝ nō
pōt intelligere iusticiā incarnatiōis filij dei
Hec est em̄ ꝓpria excellēcia legis. euāgelice
suꝑ legē moysi scꝫ manifestare iusticiaꝫ dei
que facta nō fuit tempe legis moysi. sꝫ fuit
facta et impleta tempore euāgelij Et cū res
post ꝙ facte sunt oībus representanᷣ manife

stius ꝙ antequā impleanᷣ ꝓprie ꝓpriū est
legis gratie manifestare iusticiā dei quā ve
nit implere in seipso. suus ꝓpriꝰ filius ihesꝰ
xp̄s Sic em̄ declarauit ipse iohāni baptiste
qn̄ venit ad suū baptismū quia cū iohānes
diceret sibi. Ego a te debeo baptizari et tu
venis ad me Respondit ei dicens: sine mō
sic decet nos īplere omnē iusticiā ma iij. Sꝫ
q̇s pōt exꝑmere q̄lis ē ista iusticia Quis pt
ponere linguā in tā altum misteriū presertiꝫ
cum cognoscā insufficienciam mei intellectꝰ
ad explicandū. sed ꝯfidens de diuina pieta
te que illuminat accedentes ad se et ꝙ quā
do cum humilitate accedit hō ad cor altum
manifestatᷣ ei deꝰ plus exaltatꝰ. breuiter et
clarius quam potero exponetᷣ diuina iusti-
cia que per legem euāgelicā declaratur non
incipiendo in gradu altiori qui est redemp-
tio sanctoꝝ angeloꝝ sed hominū qui erant
in dura seruitute ꝓpter peccatū primi homi
nis ex quo voluit plus obedire diabolo ꝙ
deo comedēdo de arbore nō ꝯcessa. et quia
non seruauit paradisum terrestrē in quo po
situs fuit vt oꝑaretᷣ et custodiret illud. sicut fit
de illo q̇ dato sciente castro ꝓ quo facit ho
magiū inimico suo cōmittit ꝓditioneꝫ suo
pricipi ꝙ ip̄e et sui filij traduntᷣ exilio extra
regnū positi extra gr̄am domini sui sic fuit
iusticia. ꝙ primus hō et oēs ab eo descen-
dētes essent filii ꝑ naturā volo dicere ꝙ na-
scerentᷣ in peccato ꝑ naturā sicut coꝝ pr vo-
luntate deliberata voluit eē ip̄i, fuissent filij
ire. sꝫ si post ꝙ creuissent et fuissent intelligē
tes ꝙ in coruꝫ arbitrio fuisset velle sicut nati
fuerāt manere et ꝑmanere filij ire vel eē filij
gracie. tales nouiter facti volēdo audire do
ctrinā dei, et seruādo mādata eiꝰ et si obedis
sent diabolo sicut eorū pater fecit plus ꝙ de
o adimplēdo sua carnis desideria et nō spi
ritꝰ ꝙ sempꝑ permanerent filij ire sicut nati
fuerant non digni habere regnuꝫ dei ex quo
sunt filij ꝓditoris. et vltra qꝛ deliberate vo-
luerūt plus societatem diaboli ꝙ dei ꝙto
tempore vixerunt in hoc mūdo. ꝙ similiter
habeant societatem in alio dampnati cum
eo ad penas infernales. In hoc tamen fit
filij ade maior misericordia ꝙ filijs militis
proditoris. qui licet non committant pro-
ditionem sicut pater fecit. ymmo displicet
eis quia sunt toto tēpore vite sue extra reg-
num exilio relegati. tali pena existenti iusta

quia est in sola priuatōne sui amoris et grē nolendo ꝙ habitent in suo regno filij sui ꝓditoris Hec est pena filioꝝ adē ꝙ sicut ipse fuit exclusus a paradiso ita descendētes ab eo solūmodo qꝛ sunt filij sui ex eo essent indigni regno dei. Et qꝛ hec pena est tam grādis cū sit tam ꝑiudiciale exiliū hominuꝫ a paradiso. et similiter qꝛ est tam vniuersalis extendendo se ad oēs homines qui fuissent in hoc mūdo geniti sicut adā suos ꝓprios filios generauit ostendit magnitudinē peccati. ꝓpter quod tam grandis pena fuit imposita Ne omnes hoīes perirent necessaria fuit reconsiliatio per ꝙ̄ homines fuissent in gratia dei qui per naturā nascebātur in ira sua. et cum reconsiliatio requirat cōdignaꝫ satisfactionē et satisfactio ꝯdigna est ꝙ reparet dampnū restituendo ablatuꝫ. et vltra hoc ratione offense ꝙ det aliquid de suo qd̄ prius ante offensam nō debebat. sicut in lege ꝑcepit deus restituere quinqꝫ boues pro vno et iiij oues ꝓ vna exodi xxv. ꝓpter qd̄ in regno tenent pro ista lege septennaꝝ quilibet per seipm pōt intelligere ex quo qualitas satisfactionis dꝫ esse scōm ꝯditionē peccati. grande peccatū grādē reqrit satisfactionem Cū ergo peccatū primi hominis fuit tam magnū cōpⁿhendēs oēs ab eo descēdētes ꝙ ipē nō poterat satisfacere pro seipo qꝛ ad satisfaciendū nō habebat quid daret de suo quod prius nō deberet deo qn̄ quia ab ipso receperat deo debebat totū qd̄ suuꝫ erat Unde si pro seipso nō poterat satisfacere multominꝰ pro toto genere huāno facto seruo diaboli ratione sui peccati. ergo vt recōsiliacio fieret requirebat satisfactio debita restituendo q̄tuꝫ fuit qd̄ accepit vel q̄tū fecit de dampno et vltra hoc aliquā rē suaꝫ nō debitā priꝰ deo ꝓpter offensaꝫ ꝙ̄ fecit h̄ nō potuit facere adā nec aliquis suoꝝ filiorū: ex quo debebāt deo quicq̄d habebant. Et quilibet vt saluet vel nō seu cū maxima difficultate est sufficiens sua ꝓpria iusticia manifestāte sacra scriptura ꝙ si fuerint in ciuitate tres viri iusti Noe. daniel. et iob Isti sua iusticia liberabūt aīas suas sed nō potuerūt liberare animas filioꝝ et filiaꝝ suaꝝ. Cum ergo satisfactio requirat ꝙ in illo qui habet satisfacere sint duo scꝫ ꝙ sit ille qui dꝫ satisfacere et sit ille qui pōt satisfacere. quaꝝ vna sine altera nō sufficit oportet intelligere ꝙ ille q̄ habebat satisfacere ꝓ peccato adē cū adam fuerit hō ꝙ fuisset non angelus q̄ nō debebat satisfacionē sed ꝙ fuisset hō ex quo homo fuerat qui peccauerat. Item req̄rebat secundo ꝙ fuisset talis hō qui posset satisfacere et cū purus homo satisfacere nō posset ex quo deo debebat totū ꝙ in eo erat et satisfactio requirit ratione offense ꝙ̄ peccans facit ꝙ det vltra et amplius ꝙ̄ accepit vel fecit de dāpno peccando Un̄ hac eadeꝫ ratiōe quilibet angeloꝝ non poterat satisfacere cū vnusquisqꝫ eoꝝ deberet deo quicq̄d habebat ex quo ab ipso deo receperat quis esset ille qui nihil deberet deo vt sic possꝫ satisfacere. certū est ꝙ in omnibꝰ creaturis nō pōt inueniri vna sola que deo nō debeat aliquā rem cū oēs ipse debeant deo quicquid habent ex quo ab ipso receperūt propter qd̄ deus solꝰ est qui nihil dꝫ deo cum deus a se ipso habeat suū esse et nō ab aliquo alio qꝛ interrogatis omnibꝰ intellectum ꝑticipantibus siue sint hoīes siue angeli boni et mali si ipsi dederunt esse deo vel aliquā rem ꝓpt quā anteq̄ deus daret eis esse quod habēt deus eis aliq̄d deberet. omnes respōderēt ipse solus fecit nos et nō ipsi nos. Et ideo nos debemꝰ ei quicq̄d habemus ex quo ab eo recepimꝰ et ipē nobis nihil debet qꝛ nihil ei dedimꝰ. Hac ergo ratione clara existente: ꝙ solus deꝰ est ille qui nihil dꝫ alteri nec sibi ipsi cū ille qui debebat satisfacere ꝓ pctō primi hominis et oīm alioꝝ requirebat qd̄ nihil dꝫ deo et solus deus est iste ergo necessariū fuit. et sic omnibꝰ modis expediebat ꝙ satisfactor ꝓ genere humano foret deꝰ et homo. hō. quia homo fuerat qui peccauerat et sic homo satisfacere debebat. deus qꝛ ipē solꝰ est quia nihil dꝫ deo. et sic pro satisfactōe hominis peccati. poterat dare de gracia dando de suo quod nulli debet. hoc intellecto debemꝰ cōsiderare. ex quo homies non poterāt esse deo recōciliati nisi per ipsūmet deū qꝛ nō erat q̄ satisfacere possꝫ nisi ipse solꝰ. q̄ fuit illa iusticia q̄ deū obligaret vt ipē deberet satisfacere ꝓ pctō primi homis cuiꝰ demerito oēs ab eo descēdētes erāt serui diaboli oportꝫ ad cognitiōeꝫ huiꝰ videre et attēdere principiū et ꝯditōeꝫ pctī qd̄ fecit primꝰ hō Ecce ꝙ ī hoc facto ꝯcurrūt tres scꝫ deꝰ q̄ dedit ꝑceptū primo hoī ꝙ huaret paradisum et ꝙ nō comederet de arbore vetida.

Concurrit hō qui peccauit qꝛ fecit ↄtrarium ꝑcepti per deū ei dati Cōcurrit Tercio dia-
bolus qui sua astucia et deceptōe per medi
um mulieris temptauit hominē et fecit ꝙ
trangrederetur ꝑceptum de istis duob⁹ scilꝫ
homini et diabolo sic est ꝙ in casu explica-
to nulli eoꝝ facta fuerat aliqua offensa im-
pleta volūtate cuiuslibet eoꝝ faciendo qui-
libet quod volebat qꝛ homo cōplacuit sue
vxori plus appetendo ꝑmanere in grā sua
et amore ꝙ̄ deo obedire Diabolus similiť
impleuit voluntatē suā habita victoria ꝑ eū
desiderata Verumtm̄ hoc est verū ꝙ quilibꝫ
eoꝝ fecerat grandē offensam deo ↄtra cuius
voluntatē ambo fecerūt. Primus hō quia
voluit plus obedire sue vxori ꝙ̄ deo facien
do voluntatē diaboli et diabolus quia cuꝫ
deceptione ↄtra volūtatem dei tulit seruum
ei⁹ et fecit seruū suū. et sicut deo fuerat facta
offensa per vtrumqꝫ si ambo voluissent re-
cōciliari oportebat pro ambob⁹ fieri satis-
factionē Sed cum diabol⁹ noluisset deo re
conciliari ymmo placebat sibi semper inimi
cus dei ꝑmanere quia nolebat recognoscere
peccatū suū: quod nō erat in hoīe cum desi-
deraret liberari a dura seruitute quā sentie-
bat stando in potestate diaboli Ergo cum
solus hō peniteret de peccato per eum facto
vt fieret reconciliat⁹ deo p̄t dici vno de duo
bus modis vel ꝙ primo fuisset facta debi-
ta satisfactio deo qui offensus erat. et ꝙ dia
bolus per iusticiā ꝑderet dn̄ium quod suꝑ
ipsum tenebat. Vel ꝙ de⁹ de potestate sua
absoluta sine aliqua satisfactione remitteret
a de offensam sibi factā et per vim ex quo est
potencior diabolo liberaret primū hominē
a subiectione sua qꝛ ab eo vict⁹ fuerat iuste
erat ei⁹ seruus nō reputarent tan ꝙ̄ dubiuꝫ
aliq̇ ꝙ deus posset per talem modū libera-
re primū hominē a subiectione diaboli et re
conciliare sibi ꝫ tm̄ qꝛ cuicūqꝫ principi mag-
ne potestatis plus reputať ad laudem ꝙ sit
iustus ꝙ̄ ꝙ sit potēs potestate sine iusticia
tyrannidi reputata cū deu⁹ non solū iust⁹ sꝫ
etiā necessario est iust⁹ et tali forma ia.t⁹ ꝙ
nō pōt dici de⁹ nisi intelligať iust⁹ Oportꝫ
ergo intelligere ꝙ in reconciliatione homīs
interueniret iusticia que primo poterat intel
ligi si deus sicut magn⁹ dn̄s potens et iust⁹
diabolo et homini ex quo quilibet eoꝝ offē
derat eū dedit penā et tormentū scꝫ deme
ritū peccati per eos cōmissuꝫ diabolo in pe-
nam peccati quod cōmiserat tollēdo hoiēꝫ
per vim et ↄtra totā suam voluntatem a suo
dominio. et homini sicut ꝓditori nolendo
eū vm̄ ꝙ̄ videre i suo palacio neqꝫ in regno
suo ꝫ ꝙ remaneret exilio religat⁹ pro semꝑ
Sed cū deus sit nō solum dn̄s potens ꝫ iu-
dex iust⁹ et pater misericors Ex quo homo
penitebat de peccato per euꝫ cōmisso et per
seipsuꝫ nō poterat satisfacere mīa dei ꝑtine-
bat dare ei succursum et iuuamen liberareť
a diaboli potestate Sic tamen ꝙ talis libe
ratio ita tēperareť iusticia ꝙ diabol⁹ tenēs
hominēꝫ in sua seruitute nō posset reclama-
re ꝙ ei esset facta iniusticia nec facere aliq̄
querelā que fuisset iusta cū hec fuerat veri-
tas ꝙ ipsemet deus attendens videns et ꝑ
mittens diabolus et homo sicut illi qui in-
trant in campū certauerāt vnus ↄtra alterū
et conditio certanciū est si iam vnus alterū
non occidit ꝙ victus sit seruus victoris. et
cum arma primi hominis vt defenderet se
essent forciora ad defendendum se ꝙ̄ arma
diaboli in cōmittendo siue temptando. for
titudo etiā hominis et virtus incōparabili
ter erat maior quāto diabol⁹ cū oībus suis
artibus et virib⁹ etiā si fuerāt mille vicibus
plus nō poterat hominē vincere nisi ip̄e vo
lūtarie voluissꝫ vici Ex quo ergo su⁹ inimi
cus erat min⁹ fortis ꝙ̄ ipse et ipse voluit ab
eo vinci dictabat iusticia ꝙ fuissꝫ ei⁹ seruus
factio. ergo seruo diaboli et ↄsequenter oīs
ab eo descendentes ad habendū liberatio-
nem de tam mala seruitute ex quo per iusti
ciam homo erat seruus diaboli. oportebat
ꝙ nō per vim sed per iusticiam fuisset libe-
rat⁹ de potestate Et sic vt liberareť a diabo
lo requirebať vt interueniret iusticia nō mi-
nus requirebať vt esset recōciliat⁹ in gracia
dei existēte deo pr̄i piissimo et iudic iusto.
vn̄ vt eā fieret recōciliat⁹ deo ↄ̄ quē fuerat cō
missum pctm̄ req̇rebať ꝙ fieret ꝑ hoiēꝫ qui
tāti valoris vl pl⁹ essꝫ. sicut prim⁹ hō et oēs
ab eo dscādētes q̇ daret tātā et maiorē lau
dē et honorē et gloriā quāta fuerit offēsa cō
tra eū ↄmissa Tali ergͦ satisfactōe req̇sita vt
gen⁹ humanū recōciliareť deo vt dictū ē ꝙ
fuerat facta offēsa deo ꝑ vtrūqꝫ scꝫ diabolū
et hoiēꝫ nō oportꝫ dicere ꝙ diabol⁹ vellet
facere hāc satisfactiōēꝫ ex quo nolebat ho-
minē liberari ab ei⁹ ꝑtāte et recōciliari deo:

quia talem satisfactionem facere erat pdere dñiū super omnes homines per eū nimiū desideratū et ideo displicens erat corde si es sent reconciliati cum ipso facto perderet do miniū suū quod super ipsos tenebat. Itē hāc satisfactiōez ipse nō poterat facere cū ad satisfaciendū fuisset necessariū rogare deū ꝙ vellet parcere offensaȝ ei factā ad quod re quirebat ꝙ talis intercessor esset deo grat⁹ qꝛ si inimicus vel is qui displicet roget pro iniuriāte plus ꝓuocat ad iram eū ꝙ rogat. et hoc est manifestū ꝙ dyabol⁹ voluntarie erat inimicus dei ꝓcurans semꝑ ꝙ ei fiant offense ꝙtum plus pōt Sic ergo patet ꝙ p diabolū qui peccauerat ex quo ipse nō reqͥ rebat ymmo sibi displicebat et abhorrebat hominis recōsiliationē et non min⁹ suā nō poterat fieri satisfactio homis Et alia etiā pte si omnes angeli non poterāt facere talē satisfactionē quia nihil habebant de suo ꝙ darēt deo quō diabolus poterat qui vltra hoc abhorrebat ꝙ aliquo tempore talis sa tisfactio fieret. Uideamus ergo de hoīe qui fuit secund⁹ in pctō cōmisso huic nō deficie bat sicut diabolo volūtas vt esset recōsilia tus qꝛ senciebat seruitutē ei⁹ durissimā de ficiebat tñ ei potestas sicut supra ostēsuȝ est Ipse ergo et oēs hoīes ab eo descendētes angeli etiā nō potētes implere requisitā sa tisfactionē qͦ ergo restabat ex quo nō erat alius qui posset satisfacere nisi sol⁹ de⁹ nisi ꝙ primus hō et oēs alij ex toto remanerēt pditi si iam de⁹ nollet satisfacere pro eis ex quo ipse solus poterat et null⁹ alius Item cōueniens fuit deū in carnari vt tāta humi litas in redēptore quāta fuit sṗbia in pua ricatore. Sȝ sṗbia tāta fuit ꝙ hō voluit eē de⁹ ergo tanta debuit esse humilitas vt de⁹ fieret homo Item hoc debuit facere de⁹ vt vitaret incōueniēs quod sequebaꝛ qꝛ si de⁹ non esset incarnat⁹ vt satisfaceret ꝓ homīs pcō hoc ē vel qꝛ nō potuit vel qꝛ nesciuit vel qꝛ noluit Si nō potuit impotēs fuit Si po tuit ꝗ nesciuit ignorās fuit. Si potuit et sci uit ꝗ noluit ꝗ et inuid⁹ fuit q̄ oīa sunt mag incōueniēcia in deo scȝ impotēcia ignoran cia inuidia. Patȝ ergo ex pbabitis necessa riā et valde fore cōuenientē incarnationem dei vt doceret se poti⁹ vincere ꝑ iusticiā ꝙ p potenciā et vt ondereꝛ tanta huīlitas in re demptione quāta fuit in sṗbia in ꝑuarica tiōe Et ne aliqͦ incōueniēs attribuaꝛ deo cum in eo minimū incōueniēs sit maximuȝ impossibile:

De quarto articulo fidei et de distordancia machometi in eodem

Quartus articulus est. Pass⁹ sub pōcio pylato crucifix⁹ mortu⁹ et se pult⁹ Hunc apposuit in cymbolo Jacob⁹ maior Et hic articulus est quartū fundamē tum ciuitatis iherusalē superne figurat⁹ per quartuȝ lapidē preciosuȝ q̄ dicitur smarag dus cui⁹ ꝓprietates precipue sunt quatuor. Prima ꝙ inclinat ad castitatem Nā exptū est frangi in ptes cū ipm gestans fornicatur Secūda est ꝙ morbū caducū curat Tercia est ꝙ tempestatē auertit. Quarta ē ꝙ in cau sis verba psuasoria dat Sic et vera hui⁹ ar ticuli fides carnales voluptates reprimit se cundū augustinum in quodam sermone de xl. sic dicentem. Congruit deuotioni nostre vt qui dñi crucifixionem celebraturi sumus reprimendaȝ carnalium voluptatū crucem etiam nobis faciemus Morbum caducum tollit quia xp̄s mortem nostrā moriēdo de struxit vt dicit gregorius in prefatione pas cali. Tempestates nō solū carnis sed etiam mūdi et diaboli auertit quia nihil a deo ꝙ nō equanimiter tollereꝛ si xp̄i passio ad me moriam reducaꝛ Gregorius in omelia. x. Bernard⁹ sup cātica in sermōe. xxij. passio tua dñe ihesu vltimū refugium singulare re mediū deficiente sapiencia iusticia nō suffi ciente succūbentib⁹ meritis illa succurrit cū tñ defecerit virt⁹ mea nō pturbabor nō dif fido scio q̄d faciā Calicē salutaris accipiaȝ dat etiā in causis fidei ꝯtra tirānos ꝯtra he reticos et ꝯtra quoscūq alios persecutores verba psuasoria veritate attestāte. Ego da bo vobis os et sapiēciā cui nō poterūt resi stere oēs aduersarij vri̅ fides em̄ passionis xp̄i dedit Stephano ꝙ oēs eius aduersarij ꝙtūcūq ꝓhibiti nō possunt resistere sapien cie et spūi qui loquebaꝛ scȝ in ore ei⁹ vt pȝ in actib⁹ Itē de smaragdo dicit ysidor⁹ ꝙ a nimia viritate dicitꝛ amar⁹ qꝛ oēs satis viride amaȝ dicitꝛ oēs herbas et frōdes viriditate supat aerē etiā vicinū ex repcussione vires cere facit nulla gēma gratior oculis cuius corp⁹ extersuȝ sic speculū ymagines reddit;

Angrifes qui corp⁹ pedes et caput habēt leonum currentes super terram vt leones et alas habent aquile quibus volant in aere auferunt hominibus sed adimascus popu lus.s.vnuȝ habens oculum pugnans cōtra eos eis aufert hec moraliter est. Quarta vir tus que dicitur castitas vel virginitas q̄ virorum carnis integre seruat et in amantu dine penitencie motus malos castigat hec est gratior angelis et oculis xp̄i quia virgi nes et casti sequuntur agnum quocunq̧ ierit. Apoc.xiiij. et in se portat imaginem ange lorum et xp̄i Angrifes.i.demones multuȝ nituntur auferre sed mens et intentio indi uisa a deo resistit et contradicit et eam custo dit illesam. qui enī tales sunt indiuisi sunt sicut dicitur.i.cor.vij. Non enī habēt duos oculos vnum in terrenis et alium ad deum sed vnum tantū et illum figunt in deum di centes illud ps. Sicut oculi ancile in mani bus domine sue ita oculi nostri ad dn̄ȝ deū nostrum etc̄. Huic articulo nihil addit sym bolum maius Concordat cum predicto articulo machometus in hoc q̄ cōcedit ihū sum xp̄m sub poncio pylato fuisse condem natum morti. Discordat autem a predicto articulo passionis et mortis xp̄i i alchorano azoara.v. et in plurib⁹ alijs locis vbi in sen tencia dicit q̄ quidam iudei voluerunt xp̄ȝ occidere et ipse calide se subtrahens euasit nescio quem loco sui crucifixerunt putātes esse xp̄m Creator aūt leuauit xp̄m ad se et est secum vsq̧ ad diē iudicij tunc.s.sicut alij homines moriturus et resurrectur⁹. Sed tn̄ nullum inconueniens est sarracenis conce dere mortem xp̄i cum ipsi teneant q̄ non ē filius dei viui sicut nec nobis xp̄ianis q̄ ip sum confitemur verum filiuȝ dei q̄ sit mor tuus secundum humanitatem quia diuini tas mortalis non est nec vnq̄ morietur.

De quinto articulo et de proprietatibus sacerdoncais.

q Uintus articulus est Descendit ad inferos tercia die resurrexit a mortuis Hunc apposuit in symbolo beat⁹ thomas. Et hic articulus est quintū funda mentum ciuitatis iherusalē superne figura tus per quintum lapidē preciosuȝ qui Sar donicus dicitur cuius ꝯpositio ex duobus lapidibus ē scȝ ex sardio et onice et ē rube⁹ ex sardio et albus et niger ad colorē vnguis ex onice. Inter ceteras hui⁹ virtutes mira bilis est vna potissima q̄ accendit animuȝ ad gaudiū quod trahit ex sardio. Sic et fi des huius articuli accendit animos sancto rum patrū in limbo cum illuc xp̄s descēdit liberans vinctos de lacu in quo nō erat aq̄ et hoc in sāguine testamēti vt pȝ zacharie ix. Uere magnū gaudiū illoꝝ fuit cuȝ beatifica ti fuerūt in visiōe diuitatis et btā captiuitate ducti a mi͛abili captiuitate īferni: accēdit ēt aīos discipuloꝝ et sctāꝝ mulierū xp̄s resur gens quia gauisi sunt discipuli viso domio Joh.xx. Omnes etiam fideles in fide hui⁹ articuli iocundantur contemplātes potesta tem inferoꝝ non potuisse resistere saluatori descendenti nec potestatem nature eidem re surgente gaudentq̧ sperātes resurgere. quia xp̄s resurrexit. Item p̄dictus lapis tricolor est subtus niger medio candidus superius rubeus. Et hic solus lapis preciosus in sig nādo nihil cere auellit. per quod moraliter quinta virtus que est sanctoꝝ paciēcia figu ratur per quam ab inferioribus idest a mū danis hominibus in despectu sunt nigri ꝭ in medio.s.in corde suo candore consciencie sunt lucidi et ardore martyrij quo citius ad superiora perueniant sunt rubei. Hec enā vir tus nihil auellit q͛ suis persecutoribus plene et ex toto corde remittit sciēs quod dicit dn̄s Luce.vi. dimittite et dimittet̄ vobis et eccl. xxviij. relinque proximo nocenti te. et tunc de precante tibi peccata soluentur. et hec virt⁹ bene quinta dicitur quia moleste circa quos est virtus paciencie corpus exprimit quod quinq̧ sensibus agitur. huic etiam articulo nihil addit symbolū maius ad eius expli cationem veruntamen cū dicat descendit ad inferos intelligēdū est secūdū animā diui nitati coniūctā corpore in sepulcro manēte etiam diuinitati ꝯiuncto quia quod semel assumpsit nunq̄ dimisit secus est de toto re sultante ex corpore et ex anima q͛ propter eoꝝ separationem xp̄s in triduo non fuit homo secundū doctorum concordiaȝ in tercio sen tenciaꝝ et quia nullus error circa hoc fuerat exortus. Ideo in symbolo cum dicat̄ descē dit ad inferos non fuit explicatū scd̄m aiaȝ Sed oritur hic difficultas quia nō videtur hic esse articulus fidei cū iohānes baptista

de hoc dubitauerit dubitare aũt de articul' fidei in fidelitas est. Cũ ergo constat ipsũ fuisse fidelẽ et sanctum et de hoc dubitauerit videtur ꝙ nõ sit articulus fidei ꝙ autem du bitauerit patet ꝑ glosã super illud. Mathei xi tu es qui ventur⁹ es dicit ibi glosa cũ ab herode sim occidẽdus et ad inferna descẽsu rus debeo te nũciare inferius sicut te nũcia ui superis an couenіat filiũ mori an alium ad hoc sacramentũ mittis⁹ es Ad hoc rñdet Alexander ibi supra ꝙ est dubitatõ infideli tatis qua nõ dubitauit iohãnes et ẽ dubita tio pietatis et sic dubitauit iohãnes querẽs ex amore et pietate tu es qui ventur⁹ es licet nõ dubitaret sicut mater vidẽs filiũ mortuũ dicit es ne mortu⁹ fili mi. et hoc ẽ quod dicit glosa nõ fide sed pietate dubitauit Crisosto mus ꝙ nõ pro se sꝫ ꝑ discipul' quesiuit huic articulo non concordat machometus quia cũ nõ cõcedat xp̃m mortuũ fuisse sed aliũ sibi similẽ vt dictũ est in articulo precedẽti Ideo negat eũ descẽdisse ad inferos et resurrexisse tercia die.

De vi articulo et de ꝓprietatibus sardij.

Sext⁹ articulus est Ascẽdit ad ce lum sedet ad dexteram dei p̃ris omnipotentis hũc apposuit in simbolo bea tus iacob⁹ minor hic ar̃tilus fidei est sextũ fũdamentum ciuitatis iherusalẽ superne fi guratus per sextũ lapidẽ preciosũ qui dicit Sardi⁹ cuius virtus mirabilis est ꝙ gau dium accẽdit et pellit timorẽ ac etiam inge niũ acuit talis est fides hui⁹ articuli qꝛ xp̃i discipuli ex hac fide amore accẽsi timore ex cusso et ingenio illuminato hãc veritatẽ vbi libet predicauerũt Et ideo ꝑ hunc sextũ lapi dem optime figuratur sexta virtus sanctorũ que est cõstancia martirij. Hic eñ lapis scd̃ꝫ ysidorum est inter gẽmas vilissima et rubrũ spissumq; habet colorẽ et ideo bene mar tyrum cõstancia per hunc signatur quia ipsi quasi vilissimi a mũdo reputatur. Ipsiq; a deo tanꝙ infirmi mundi electi queq; fortia cõfundanda facti rubri fluuio sanguine lau reis dicantur bene fulgidis. Et ne mirũ qꝛ lauerũt stolas suas in sanguine agni Apo. vij. Et bene sexta virtus hec ponitur quia pri mus homo sexta die formatus eadẽ die pec cauit et eadem die de paradiso eiectus est.

et xp̃s sexta etate venit et sexta die martyriũ sua passione cõsecrauit. Huic articulo nihil addit simbolum maius Sed occurrunt hic tres difficultates quarꝫ prima est scd̃m quã naturã ascendit xp̃s in celũ Rñdetur ꝙ si li ꝑm designet conditionem ascendentis sic ascen dit scd̃m ꝙ homo siue secundũ naturaꝫ hu manã que loco cõtinetur et motui subici ꝑt nõ aũt ascendit ꝑm naturã diuinã que est al tior vniuersis et ẽ immobilis et illocabilis Si aũt designet causam ascensionis ascẽdit non secundũ ꝙ homo sed scd̃ꝫ ꝙ deus qui ascendit ex virtute diuinitatis sed non huã nitatis. Unde Augu. in sermone de ascensi one de nostro fuit ꝙ fili⁹ dei in cruce pepẽdit de suo ꝙ ascendit. Ascẽdit aũt xp̃s ad sum mã partem celi supremi qꝛ cum sit nobilissi mum locatũ debet esse in nobilissimo loco qui est superior locus celi summi et sic intel ligi debet istud p̃s. Ascendit super celũ celi et illud ad ephes. iiij. Ascendit super omnes celos non tñ aũt ascendit corpus xp̃i super omnem creaturã corporalẽ sed etiam super omnẽ spiritualẽ quia ꝓpter dignitatẽ vnio nis eas oẽs excellit ad ephe. i. Constituit il lum super omnẽ principatũ et potestateꝫ et super omne nomen quod nominatur in hoc seculo siue in futuro põt etiã exponi ꝙ xp̃s ascendit in celum secundũ glo. ad ephe. iiij. qui descendit ipse est qui ascẽdit in gloriam ad equalitatẽ patris secunduꝫ diuinitatem nõ in re sed in noticia. tunc eñ innotuit ho minibus cuꝫ equalẽ esse patri Et si queras vtrũ xp̃s secundũ ꝙ hõ in loco supradicto resideat ita ꝙ nunꝙ alibi ad modicũ tẽp⁹ se transferat. Dico ꝙ nõ est asserendũ scd̃m Richardum cum post eius ascensum narre tur aliquomodo apparuisse aliquib⁹ in hac vita nec apparet aliqua ratio vrgens ꝙ nũ ꝙ ad aliã partem celi se transferat. pie etiaꝫ credi potest ꝙ xp̃s in celo nullum habeat re tro se sed omnes electi respiciunt in faciẽ ei⁹ Secũda difficultas est quid ꝑ dexterã intelli gitur. Dicendũ ꝙ per dexterã intelligitur glo ria vel honor deitatis secundũ Damascenũ in. iij. vel beatitudo patris scd̃m Augusti nũ in libro de simbolo scd̃ꝫ illd̃ p̃s delectati ones eius in dexteris vl' iudiciaria potestas scd̃m Augustinũ in quodã sermone de sim bolo. Sessio vero secundũ Augustinũ ibi dem designat vel habitationem siue quietẽ

vel regiam vel iudiciariam potestatem. Si
igitur sili scd̃m designat ꝯditionē nature cri
stus secundum ꝙ deus sedet ad dexteram
patris. i. in equalitate patris. Secunduz āt
ꝙ homo sedet ad dexterā patris. i. in potio
ribus bonis patris pre ceteris creaturis. i.
in maiori beatitudine habens iudiciariam
potestatem. Si vero designat vnitatem sup
positi sic etiam scd̃m ꝙ homo sedet ad dex/
teram patris secundum equalitatem hono/
ris. s. in quantum in eodem honore ꝯvenerā
tur filiū dei cū natura assūpta. Ex predictis
patet ꝙ quocunq̨ ꝓdictoꝝ modorū sumat
sedere ad dexteram significat habere beati/
tudinem quandā demōstratiua potestate ꝙ
nulli alij nec angelo nec homini conuenit
nisi soli cristo Unde ad hebreos primo Ad
quem aliqñ dixit angelorum sede a dextris
a dextris meis. i. secundū gloriam in potio
ribus bonis. potest tamen dici ꝙ omis san
ctus qui ē in beatitudine est constitutus ad
dexteram dei secundū illud Mathi. xxv. sta
tuit oues a dextris. Tercia difficultas ē v
trum posset dici patrem sedere ad dexteram
filij. Respondetur ꝙ nō li ad denotat enim
personali distinctione ordinem originis fi/
lius aūt et spūs originantur a patre et non
est econuerso. sed et spūssanctus potest pro
prie dici sedere ad dexteram patris vel filij
licet secundum quendā appropriationē at/
tribuatur filio cui appropriatur equalitas.
Unde augustinus dicit ꝙ in patre est vni/
tas in filio equalitas in spūssancto vnitatis
aqualitatisq̨ conectio. Predicto articulo cō
cordat machometꝰ qr ꝯcedit ꝙ ihesꝰ cristus
ascēdit ad celos in corpore et anima vt patz
in alchorano azoara: iiij. non est rei veritas
ꝙ mortuus fuit sed deus eū assumpsit sibi
Sed discordat in hoc scilicet in sessione scilz
ad dexteram patris cum asserat ipsum collo
catum in primo celo et ibi sedentem in alci
ori sede ꝙ iohannes baptista. Hos etiam
duos narrat se vidisse in ꝓdicto celo primo
cum ipse ascendit et visitaret deuz et qaomō
secum locutus est vt patet in libro qui dicit
scala machometi distinctione. xij. de quo di
ctum est supra ꝯsideratione. iiij. cum de fun
damento legis machometi inquirebatur.

De vij. articulo et de natura crisoliti.

Eptimus articulus est. Et inde vē
turus ē iudicare vivos et mortu/
os. Hunc apposuit in simbolo beatus phi
lippus. Et hic articulus fidei est septimum
fundamentū ciuitatis hierusalem superne
figuratus per sepcimū lapidem ꝓciosum q
dicitur crisolitus. cuiꝰ virtutes inter ceteras
mirabiles sunt ꝙ confortat intellectū et per
consequens naturam humanā distinctam
ab alijs animalibus per intellectū: vt. dicit
primo metha. et pellit timores nocturnos
quia fugit fantasmata sic. Et fides huiꝰ ar
ticuli confortat intellectū in cognitōne iusti
cie diuine finaliter adimplende per xp̄m qr
pater omne iudiciū dedit filio iohannis. v.
Pellit etiam timores nocturnos quia facit
homines paratos ad iudiciū illius diei sub
eundem ne ꝓpter eius ꝯsiderationē pereāt
cum fanstasmatibus infernalibus quod ꝓ/
uidens xp̄s dicit Math. xxiiij. Ideo et vos
estote parati quia qua hora nō putatis filiꝰ
hominis venturus est. Et quia ꝓdictus la
pis auro similis est. cū marini coloris simi
litudine vt dicit ysidorꝰ et sicut hic dicit glo
sa videtur scintilas emittere ita vt sub aqua
ad oculum solis stella aurea. videat dictus
acrisis quod est aurū. Ideo optime per cuz
pōt intelligi septima virtus sanctoꝝ qua se/
curi puenerunt ad iudiciū. s. innocencia bap
tismalis. mare eī significat baptismū. apo:
viij. In cōspectu eius tanꝙ mare vitreum
vbi fati sumus de cupro vel de plūbo aurū
ꝓbatū quia de filijs ire filij gratie ad ephe
ij. ꝙ multi sanctoꝝ illesā seruātes scintilles
boni exempli alijs per exortationes bonas
emittunt. quibus eos ad amorem dei et ꝓ/
ximi accendunt que virtꝰ bene ponitur sep/
timo loco ꝓpter dona spūssancti que colla/
ta sunt in baptismo. glo. m̄ dicit ꝙ per auri
fulgorez cuz scintillis significat predicatio
sanctoꝝ cum miraculis sapientie. iij. fulge/
bunt iusti. s. per candorez baptismalis inno
centie. et tanꝙ scintille in arundineto discur
rent. Et si queras qui sunt illi viui iudicādi
cum dicitur inde venturus est iudire viuos
et mortuos. Dico ꝙ illi qui in eius aduen/
tu viui reperientur qui in memento morien
tur et postea resurgent cū eis qui primo erāt
mortui. Huic articulo addit simbolum ma
ius Cuius regni non erit finis scd̃z illud lu
ce primo et regni eiꝰ non erit finis Predicto

articulo non concordat machometus quo ad iudicium viuoꝝ et mortuorū. negat enī xp̄m iudicem venturū. Sed dicit in alchorano azoara. v. ꝙ deus leberauit xp̄m ab incredulis et supposuit eos qui secuti sunt eū. eis qui non crediderunt verbo eius vsqꝫ ad diem publice resurrectionis et ꝙ tunc deus ad seipsum reddito xp̄i facto controuersiā suā atqꝫ litē discutiet. Est ergo finis sue sententie ibidem ꝙ ihesus xp̄us circa tempus dei iudicij est moriturus et sicut alij homines resurrecturus et ꝙ tunc deus discutiet ꝯtrouersiam suam. s. quis verora de xp̄o dixerit vꝫ xp̄iani an machometus et ꝙ tunc deus faciet iudiciū contra incredulos et dabit beneficia fidelibus. Alibi tamē in alchorano tractando supra diē mortis. ac super diem qua viuens missurus est tenet deū esse venturū ante diem iudicij annis. xl.

De octauo articulo et de ꝓprietatibus berilli

O Ctauus articulus fidei est. Credo in spiritum sanctū. Hunc apposuit in simbolo beatus bartholomeus. Et hic articulus est octauus fundamentum ciuitatis iherusalem superne figuratus per octauum lapidem p̄ciosū qui dicit̄ berillus cuius virtutes mirabiles sunt ꝙ cōtra lites inuictū reddit et mitem facit atqꝫ benignū sic et fides huius articuli quis enī fecit sansonem inuictū a leone nisi sp̄ussanctus vt patet iudicū. xiiij. Irruit sp̄us domini in sanson. et lacerauit leonem quis nō erit victus a diabolo mundo et carne nisi fidem huius articuli habuerit. ps. cxxxviij. Quo ibo a spiritu tuo et quo a facie tua fugiā quasi dicat vbicunqꝫ fuero victus ero a sp̄ūsācto ꝑ fidē diuinus Quis fecit iuictos apostolos agnos xp̄i ꝯtra innumerabiles lupos iudeos gentiles et tyrannos nisi sp̄ussanctus anteqꝫ enī acciperent sp̄m sanctū clausi erant timidi et quasi victi. Sed repleti spiritusancto ꝑ fidē et amorem effecti sunt omniū lupoꝝ iudeorū gentiliū tyrannoꝝ victores vt patet ex actibus apostoloꝝ et gestis omniū martyriū. Fides etiā huius articuli facit hominē mitē et benignū qꝛ sp̄ussanctus bonus et suauis est atqꝫ benignus vt patet sapientie primo. et. xij. tales efficit. et efficit spiritussanctus credentes intantū vt nō solum mites et benigni asserantur sed etiam filij dei. Unde ad romanos. viij. Quicunqꝫ sp̄ū dei agunt̄ hij filij dei sunt. Item predictus lapis gignitur in india nomē habens a lingua gentis sue. Similis smaragdo ex viriditate sed cū pallore. politur aūt ab iudeis in sex angulares formas vt hebitudo coloris repercussu angulorū excitetur. Aliter politus nō hꝫ fulgorem. et significat octauam virtutem que est sanctoꝝ vita actiua in qua seruatur viror gratie sed tn̄ cum pallore et hec exerceri nō pōt sine aliquo venialium offuscatione sed per sex opera misericordie quibus insudant ex charitate sp̄ūsancti calorem recipiant quia in fructu recompensat̄ limpidolije hen̄. xp̄i ēt bene ponit̄ octauo loco quia isti mercedē hic nō recipiunt sed expectant in octaua resurrectione scd̄m cōsiliū domini Luce. xiiij. Cū facies cōuiuiū voca pauperes debiles claudos cecos et beatus eris quia nō habēt vnde retribuere tibi. retribuet̄ enī tibi in resurrectione iustoꝝ vel retributione Predictū articulum scꝫ Credo in sp̄m sanctū exponit simbolū maius addens dn̄m et viuificantem qui ex patre et filioqꝫ ꝓcedit qui cū p̄re et filio simul adoratur et conglorificatur qui locutus est per ꝓphetas vbi exprimunt̄ hec de sp̄ūsancto p̄mo potestas ibi dn̄ꝫ scd̄o bonitas ibi et viuificantem iohānis. vi. sp̄us est qui viuificat ex quo sequitur ꝙ qui caret sp̄ūsancto mortuus est. Et hoc trahitur auctoritas Aug. sicut anima est vita corporis ita deus est vita anime Tercio distinctio ꝑsonalis ibi qui ex p̄re filioqꝫ ꝓcedit Quarto est qualitas ibi qui cū patre et filio simul adoratur et conglorificatur. Et per hec. iiij. p̄dicta excluditur heresis enti[?]ciis et nescorij qui dixerunt sp̄m sanctum esse seruū patris et filij et ꝙ dicitur filioqꝫ addiderunt latini ꝓpter errorem grecoꝝ. Quinto exprimit̄ doctrina ibi qui locutus est per ꝓphetas cōtra errorem quorūdam qui dixerūt ꝙ ꝓphete locuti sunt sicut phanatici vt montanus et quidem alij Cum predicto articulo concordat machometus in alchorano vbi dicitur misit deus spiritūsanctū suū super nuncios suos et super credentes in eum discordat tn̄ in hoc ꝙ non credit spiritumsanctū esse deū nec terciam in trinitate personā sed flatum dei vt dicetur in quinta consideratione.

De nono articulo et ꝓprietatibus topasij.

n Onus articulus fidei est. Credo
sanctā ecclesiam catholicā et ē sen
sus. Credo in spm̄ sanctū facientem sanctaꝫ
siue sanctificantem ecclesiam catholicā idest
vniuersaleꝫ Hunc apposuit in simbolo bea⸗
tus matheꝰ. Et hic articulus est nonū fūda
mentum ciuitatis iherusalem supne figura
tus per nonū lapidem p̄ciosum qui dicitur
topasius Hic lapis valet ꝯtra iram et cōtra
lunaticam passionem que frequēter per de⸗
mones iratos excitant̄ vel augmentant̄ Ex
pertum est etiā de eo ꝙ si mittatur in aquaꝫ
bullientem ita eaꝫ defluere facit ꝙ statiꝫ ma
nu in missa extrahit̄. Sic fides p̄dicti arti⸗
culi ardorem furie demonū et tirannoꝝ he⸗
reticorum et quorūcunqꝫ p̄secutorū subito
extinguit. Ideo dixit cristus petro Mathe.
xvi. Et porte inferi non p̄ualebunt aduersꝰ
eam. Portas inferi vocat furios demonum
hereticoꝝ tirannoꝝ et quorūcūqꝫ p̄secutorū
que p̄ualere non possunt ꝯtra fidem ecclesie
catholice fides huius articuli facit oleū ar⸗
dens defluere in tm̄ ꝙ iohānes euāgelista
missus in doliū ardentis olei nō adustus ſ;
illesus exiuit. Item hic lapis scd̄m ysidorū
est omni colore resplendens. et scd̄m glosaꝫ
supra capitulo. xxiij. exo. ꝯ̄uis sit omniū co
loꝝ maxime tn̄ est aurei et dicit̄ topasiū qua
si topadiū idest omniū coloꝝ a pan quod
est totum secunduꝫ glo. Hic duos maxime
habet colores scꝫ aureum ethereum cuꝫ splē
dore solis tangit̄ omniū gemmarū clarita⸗
tes superat et in aspectum suuꝫ singulariter
prouocat aspicientes quem si polis obscu⸗
ras si vero relinquis nature sue clarior est et
nihil clarius ē regibꝰ inter diuitias qui quo
clarior est eo p̄ciosior est. Etiam oim̄ gem⸗
marū amplissima est per hanc ergo signifi⸗
catur nona virtus sanctoꝝ que est vita ꝯtē⸗
platiua hec ex caritate est aurea et ex dulcedi
ne etherea vbi deus limpidius videt̄ quan
tum homo singularius trahitur et qui tales
sunt se honoribus seculi poliunt̄ obscurant̄
qꝛ turbantur erga plurima sicut Martha. cū
vnū nō teneāt quod necessariuꝫ est sicut ma
ria Luce. xiij. ꝙ aūt hic lapis omniū colore
resplendit hoc est ꝙ qui tales sunt omnium
virtutū lucem gerunt ad exemplū taberna⸗
culi quod eis monstratū est in monte Exo.
xxv omnia fac scd̄m exemplū quod tibi mō
stratum est in monte Hec est gemmaꝝ latissi
ma qꝛ maxime cor dilatāt et bene nono lo⸗
co ponit̄ quia qui tales sunt angelis q̄ sunt
nouem ordines pro modulo suo in dei con
templatione assimulantur de quibꝰ dicitur.
Mathe. xix. Angeli coꝝ semper vidēt faciē
patris loco predicti articuli sanctam ecclesiā
simbolum maius. Et vnā sanctā catholicā
et apostolicam ecclesiā vbi ponunt̄ duo ef⸗
fectus generales spūssancti Primus est vni
tas intellectum in fide. Secundus est affe⸗
ctuum vnitas in caritate que due vnitates
notantur cū dicitur Et vnam sanctaꝫ catho
licam. vnā in fide et caritate. catholica eniꝫ
grece idem est ꝙ vniuersalis. apostolicam
dicit̄ i. super apostoloꝝ fidē fundatā. Huic
articulo machometus nō concordat qꝛ cum
neget fidem catholicam negabit et vnitateꝫ
fideliū in fide et caritate que est ecclesia ca⸗
tholica et apostolica cuiꝰ signū est quia aff⸗
firmauit suis sequacibus principatū tenere
nō exposse nisi a xp̄ianoꝝ fide omnino di⸗
uerterent vt patuit supra ꝯsideratione secun
da in secundo puncto:

De decimo articulo et de proprietatibus
crisoprassi.

d Ecimus articulus est. Credo san
ctoꝝ cōmunionem peccatoꝝ remis
sionem. et est sensus Credo in spiritūsanctū
facientem sanctā siue sanctificantē ecclesiaꝫ
in qua ē ꝯmunio sanctorum et remissio pec
catoruꝫ. Hunc apposuit in simbolo beatus
symon chananeus. Et hic articulus est deci
mū fundamentū ciuitatis iherusaleꝫ supne
figuratus per decimum lapidē preciosuꝫ q̄
dicitur crisoprassus cuius virtus est ꝙ valꝫ
contra leprā ꝙ non solum peccata carnis ſ;
etiam anime designant sic et fides huius ar
ticuli valet ꝯtra leprā peccatoꝝ carnis et aie
que precipue in sacramentis baptismi et pe
nitentie auferūtur. Hic lapis secundū ysido
rū. xvi. ethymolo. ē in colore quasi sit ex suc
co porri coagulatus habens auri guttas in
termicantes ꝓpter quas tale nomen accepit
quia crisos aurū sonat in greco et multā si⸗
militudineꝫ habet cū crisolito. et significat̄
per eā decima virtus sanctoꝝ que est deside
riuꝫ celestis patrie et hoc per colorē. ꝓpter hoc

vero tribulacionum per aurū et quāto plus sancti paciūtur ꝓpter deum plus accenditur et inflamatur eorū desyderium quia vt dicit gregorius ꝙ flatus carboni hec tribulacio cantati. Et bene decimo loco ponitur ꝓpt̄ obseruantiā decalogi. vel quia isti festinant venire ad decimuꝫ ordinem angelorū qui ē ex hominibus repādus et dicitur decimus ordo cecidisse non quia fuerunt vn ꝙ decem ordines sed quia tot de diuersis agminib⁹ ceciderunt ꝙ possunt facere vnum ordinem loco p̄dicti articuli dicit symbolum maius Confiteor vnum baptisma in remissionem peccatorum. Johānis iij. Nisi quis renat⁹ fuerit ex aqu a et spūsancto non pōt introire in regnum dei. Nota ꝙ baptimus dari pōt ab omnibus in necessitate. Ideo fit magis mentō dico ꝙ de alio sacramento in symbolo fidei quod pertinet ad omnes. nec fit hic mencio de cōmunione sanctorum quia itelligitur per hoc ꝙ ibi dicitur vnaꝫ. Una em̄ ecclesiea non tm̄ fide et charitate sed etiā sacramentoꝶ participatione que est communio sancoꝶ. Unde ad hunc articulū reducit̄ fides de sacramentis quia in eis ꝯmunicāt fideles et sunt instrumenta sanctificandi et ꝯsequēdi peccata remittendi. Itē notāter d̄r vnū baptisma ꝓpter hereticos qui dicūt quotiens homo peccat baptismū debere repeti cōtra quos apostolus ad ephe. iiij. vna fides vnū baptisma Huic articulo nō cōcordat machometus qꝛ remissionē peccatoruꝫ non ponit per sacram ecclesie sed per hoc ꝙ quis dicit et cōfitet̄ non est deus nisi de⁹ et machometus est eius nūci⁹. Affirmāt etiā sarraceni solam corpis ablutioneꝫ per aquā factā sufficere ad peccati remissioneꝫ sine cōtritione et cōfessione. negant etiā vnū baptisma sed multiplicant baptismata suą vt dicetur infra.

De. xi. articulo et ꝓprietatibus iacincti.

Undecim⁹ articulus ē. Credo carnis resurrectionē. Hūc apposuit in simbolo beatus iudas thadeus Et hic articul⁹ est vndecimū fundamentū ciuitatis iherusalem superne figuratus per vndecimū lapidem p̄ciosum qui dicitur iacinctus. cui⁹ vetus est ꝙ dat membris vigorem et salutiferum facit saporem et cōtra pestiferos regiōes ꝓuocat etiam somnum ꝓpter suā frigidam cōplexioneꝫ et valet ꝯtra toxicū Sic et fides huius articuli dat membris vigorē cum ꝓpter fidē future resurrectōnis fortissimi facti milites xp̄i vicerāt regna et crudelissima tormenta quasi suauissimos sapores gustauerunt quietuꝫ somnū accipientes quem de⁹ dat dilectis suis Ualet etiā ꝯtra omne dyabolicum toxicū hereticoꝶ aliam vitam et resurrectionem negantiū. Hic lapis scđm ysidorū cerulceum habet colorem et tūc optim⁹ est qui nec rarus est nec densitate obtusus ſꝫ vtroqꝫ temparamento luce purpuraqꝫ refulgens. Hic aūt nō lucet equaliter sereno enīꝫ ꝑspicuus gratus est nubilo corā oculis eua nescit atqꝫ marcescit in os missus frigidus est in sculpturis durissimus nec tm̄ inuictus: Naꝫ adamāte scribitur et signatur. et ꝑ hoc significatur vndecima virtus sanctoꝶ que ē eoꝶ discretio et cōpassio qua scđm deū omnibus et in omnibus se conformant vt oms lucrifaciāt. Unde paulus p̄dicans fideꝫ resurrectionis dicit prima ad corinth. ix. omia omnibus factus sum vt omnes lucrifacerē. Et ad romanos. xij. Gaudere cum gaudentibus flere cū flentib⁹. significat em̄ circūspectionem p̄dicatoꝶ que attendūt quid et qb⁹ est p̄dicandū vt maiorib⁹ maiora et puulos lacte potent minoꝶ. Hunc articulū explicat simbolum maius cum dicitur Et expecto resurrectionem mortuoꝶ et scđm alexandruꝫ in fine sui tercij est cōgru⁹ ordo. Nam remissio peccatoꝶ est resurrectio anime que est resurrectio prima. Ad istam vero sequitur resurrectio corporis gloriosa in bonis qua est resurrectio secūda sicut dicitur ad romanos viij. Scimus qm̄ si spiritus eius qui suscitauit ihesum inhabitat corpora nostra resuscitabit et nos ꝓpter inhabitantem spm̄ etc. tene tm̄ ꝙ dicit apostolus prima corint. xv. omnes quidem resurgemus etc. Huic articulo concordat machometus Unde dicit in alchorano deus viuificabit mortuos et consurgent existentes in sepulcris sine dubio. Secunda hora qua venerit qui autē his cōtradixerint in die iudicij punitōe ignea eos puniet. Hoc est vnum ꝙ in sua fide magis roborat vt patet azoara. xiiij. ꝙ qui impūgnauerit dicta sua in die iudicij deus iudicabit eum. similiter dicitur azoara. xxi. qui cuꝫ aliquo dicta sua disputare voluerit ꝙ dicat

deus nouit facta vestra qui in die iudicij iudicatur⁹ est vos. Dicitur etiā azoara.xxiiij. q̄ in die iudicij clamabūt mali dicentes q̄s huius ꝓphete noticiā habuerat in via et iā qui nun q̄ fuisset nominat⁹ nec nat⁹ et etiaȝ q̄ demones acriter punient eos et q̄ dicet machmet deo iaȝ domine popul⁹ iste me⁹ recta facie alchoranū recipere ꝓperauit:

De.xij.articulo et ꝓprietatibus ametisti

Uo.decim⁹ et vltimus articulus est vitā eternā amē. Et est sēsus. Credo q̄ deus resuscitabit nos et dabit bonis vitā eternam. Hunc apposuit simbolo beatus: Mathias. Et hic articulus est.xij.fundamentū et vltimū ciuitatis iherusalem supne figuratus per.xij.lapidē preciosū qui dicit̄ ametistus. Cuius virtutes mirabiles sunt q̄ facit hominē vigilem et repellit malā cogitationeȝ et vt dicit aaron q̄ valet contra ebrietatē. Sic et fides hui⁹ articuli facit hominem vigilem vt in tremendo iudicio finali de factis dictis et cogitatōnibus suis possit reddere rationem et sic vita ꝑfrui eterna. Predict⁹ lapis scđ; ysidoꝝ inter purpureas gemmas principatū tenet purpureus est ꝑmixto violato colore et quasi rose nitore et leuiter quasdā flāmulas fundens nō ex toto igneū ſ; vini colorē habens et est sculturꝫ facilis per hunc significatur duodecima virtus sanctoꝝ que est humilitas et ꝯtemptus mundi.cū desiderio tn̄ martyrij.sicut fuit in cōfessoribus quoꝝ multi nō defuerūt martyrio sed martyriū defuit eis sicut legitur de beato martino q̄ꝫ si martir nō fuit palmā tn̄ martyrij nō amisit.et de beato francisco canit ecclesia O martyr desiderio.etc̄. Vn̄ sancti infundūt flāmulas consolationis et visitationis infirmoꝝ viduaꝝ et pupilloꝝ et largitionis elemosinaꝝ quibus inflāmant alios ad amorē xp̄i de primo Esaie.lxi. vt consolarer omnes lugentes et ponerem ꝯsolationē lugētib⁹ syō. de scđo Jacobi primo religio mūda et immaculata hec est visitare pupillos et viduas in tribulatione earuȝ et immaculatū se custodire ab hoc seculo. De. iij. Luce.xi. Date elemosinā et omnia munda sunt vobis. Vel scđm glo. flāmule significant virtutē illā qua pro inimicis oratur que est virt⁹ virtutuȝ celoꝝ varietas virtutū multiplicitas. Math.vi. Orate pro ꝑsequētibus et calūnientibus vos. et bene vltimo loco ponitur q̄ꝫ humilitas est custodia oīm virtutū. Dicit enī gregorius q̄ qui ceteras virtutes sine humilitate cōgregat quasi puluerem in ventū portat Unde et paulus qui interp̄tatur modicus.i.humilis. thronum xij.meruit possidere.s.in vita eterna.loco dicti articuli dicit simbolū maius, Et vitā venturi seculi. Ex quo deus tan q̄ iust⁹ iudex remunerabit bonos vita eterna consequens est q̄ etiā reprobos puniet pena eterna. Et ideo nō ponit specialem articulū de punitōe maloꝝ. Hec enī est natura oppositorum vt vno dicto intelligatur reliquū. Huic articulo ꝯcordat machomet⁹ et discordat in hoc q̄ꝫ ꝑfitetur bonos ibidem corporales delitias optinere. dicit.n.i alchorano q̄ in me crediderūt in ortos eos pulcherrimos mittā vbi aq̄ decurrūt placide et vbi absq̄ labore requiescent. nubent etiā limpidissima nuptiōe. Et iterū dicit q̄ dabit eis riuos lacteos sine saporis alteratione et clarū mel vinūq̄ꝫ sapidissimū alibi etiaȝ dicit in alchorano q̄ ibi pānis sericis induantur ornati monilibus aureis atq̄ꝫ armillis p̄ciosis Dicit etiā ibi q̄ habebūt sedes ꝑpetuas et q̄ ꝓteget eos arboꝝ vmbra nec frigore affligentur nec calore. oīm fructuū omniū ciboꝝ vescent̄ generibus quicquid appetit⁹ cuiq̄ꝫ suggesserit coram se cōfestim inueniet. accubabūt in delitijs et angeli pincernaꝝ ministerio inter eos cū vasis aureis et argenteis deambulabūt in aureis lac. in argenteis vinū afferentes et dicentes comedite et bibite in omni leticia et q̄ vobis deus ꝓmisit ecce cōpletū est iungentur virginibus quas nec humanus nec dyabolicus violauit ꝯtractus iacincti corallique splendore formaq̄ꝫ p̄stantiorib⁹. Hec bona repromittit machometus suis credentibus pro vita eterna. Quomō aūt finalis beatitudo vite eterne nō consistit in cibo tali nec etiam alijs corporalibus ostendet̄ infra consideratione octaua articulo.v. Et notandum hic finaliter est causa q̄ quare machometus cōcessit aliquos articulos fidei xp̄iane et aliquos negauit cum iudeis cautela fuit vt quomodo in aliquibus loq̄retur contra cristianos hebreoꝝ rationibus iuuaret̄ similiter cum loqueret̄ ꝯtra iudeos iuuaretur argumentis fidei orthodoxe.

De discordia machometi in preceptis

Non solū in articulis fidei discrepat machometus a xpianis sꝫ etiam in p̄ceptis et cerimonijs. Libet ergo in p̄senti libro annotare p̄cepta machometi et eorū naturā vt habita eoꝝ clara noticia euidēter pateat cuilibet intelligēti ꝙ irrationaliter se obligant sarraceni obedientie talis legis

De discordia in orōnibus

Primū preceptū machometi est ꝙ quinquies tm̄ in die sarraceni orēt. Unde aūt habuit hūc numerū orādi quinarium patuit supra cōsideratione quarta. In illa fatua visione sꝫ tm̄ vt veritatem dicamꝰ hoc vtiꝗ machometus ideo p̄cepit quia cō cilio doctorum suoꝝ mediatricem in ter iudeorum et xpianoꝝ legem effica voluit suaꝫ non ꝓbitatis sue necꝗ adiutorio dei. Iudei eīm scd̄m legem ter in die orāt. xpiani vero septies. sed iste nec ter nec septies sꝫ quinquies orādo terminū inter vtrūꝗ posuit.

De p̄cepto machometi in locutionibus suis anteꝙ orent.

Secundū preceptū machometi ē ꝙ anteꝙ orant vt ꝑfectā mūdiciā habent culū veretrū manus brachia os aures nares oculos capillos decentissime ad vltimū pedes lauant quod p̄cipit fieri post coitum et egestionē nisi fuerint egroti vel in itinere. Et si forte sit eis impossibile aquā reperire tunc p̄cipit eos mūdare puluere terre munde quasi aqua tergendo quam ablutionem p̄cipit etiā fieri modo verso sꝫ talis ablutio membroꝝ nō ꝑtinet ad orōnem. Ad orōnem quidem pertinet mūdari intrinsecꝰ non extrinsecus. Mundicia aūt de ablutiōe membroꝝ pertinebat cultoribus stelle veneris qui volentes eā orare ad modū femine se aptabant ora et oculos tingentes qꝛ vero punctus stelle veneris rex effectus est ideo p̄cipit hoc. Discordat aūt hec ablutio a baptismate xpianoꝝ multipliciter. Primo quia baptisma xpianoꝝ solū semel fit. Una ē eīm fides et vnū baptisma scd̄m ap̄lm. Baptisma vero sarracenoꝝ multiplicat̄. Secundo qꝛ baptisma xpianoꝝ nō solū mūdat corpꝰ sed etiā animā cum sit aqua sp̄ūssācti. Baptisma vero sarracenoꝝ solū se extēdit ad ablutionē membroꝝ ꝓpter immūdiciā eoꝝ ex coitu vel egestiōe. vt pꝫ in alchorano.

De tercio p̄cepto machometi in p̄conisatione alte vocis.

Tercium preceptum machometi est ꝙ facta p̄dicta ablutione publica voce p̄conizentur vnū cōfitentes deū qui nullū vel silē habeat vel eqnalē eiusꝗ machometum esse ꝓphetā talē. p̄conizationē precepit nō ideo quia cōueniebat orōni. sꝫ qꝛ aliud nouū nequiuit imponere signū.

De p̄cepto machometi in ieiunijs.

Quartum p̄ceptū machometi est ꝙ sarraceni in quolibet anno mensē integrū et amadē ieiunēt in quo alchoranū datū celitus asserit machometus ieiunātes aūt tēpore nocturno comedāt diurno abstineant ita vt ab ea diei hora qua nigrum ab albo distinguere per visuꝫ poterūt filū vsꝗ ad solis occasuꝫ nemo comedere bibere aut vxoris cōmixtione se p̄sumat fedare. Post solis aūt occasum donec ad sequentis diei crepusculū sꝫ eis cibo et potu ꝓprijsꝗ vxoribus ꝓut cuilibet liceat vti. Si aūt infirmitatis quis fuerit p̄grauatus aut in via erit ꝙdiu aut lāgoris aut itineris durauerit tēpꝰ cōceditur eis quibuscūꝗ voluerint et vesci simul et vti. Sic tm̄ vt ꝙ vel egritudinis vel vie vel necessitate minus impleuerit postea emendū quomō liceret et dicunt sarraceni ꝙ istud ieiuniū est ad restringendū vicia carnis p̄ceptum qd̄ est initium penitencie. Sꝫ quid ꝓdest per diem ieiunare et nocte ter vl' quater comedere et bonis carnibus optimisꝗ frui et mulieribus vti hec non debilitant sed potius corroborant carnē et incendunt ad illicitos motus et actus.

De p̄cepto machometi in obseruatiōe pasce

Quintum p̄ceptū machometi est ꝙ obseruent pasca. Notandū vero ꝙ sicut hebrei ita et isti menses scd̄m lunā cōputāt Unde et pasca eoꝝ quod ipsi post ieiuniū faciunt nō semper vno tempore cōtingit pasca aūt suuꝫ quod dicunt nihil aliud

est ꝙquedā memoria vel celebratio noctis
cuiusdā que est in ipso mense in qua alcho
ranū descendisse dicūt In ea quippe nocte
vigilantes per ecclesias suas quas vocant
mesquitas garriūt saliunt bibūt et insaniūt
discordant aūt a xpianis et iudeis quia in
lege moysi pceptū est obseruari pasca in me
moriam exitus de egypto. In lege aūt xpi
pceptum est obseruare pasca in memoriam
resurrectionis xpi Machometus aūt pasca
celebrari iniunxit in memoria arietis osten
si abrahe in sacrificiū celebrādi loco filij sui
et cum eoꝝ rex celebrat istud pasca pcinctus
lintheo mittit gladiū per gutt arietis et sta/
tim sup aliquod iumentū deducat ad regi/
nam. et si regina cum videt ante ꝙ moriat
asserunt se bonā fortunā ꝯsecuturos anno
illo qui presens fuit et ꝓprijs oculis vidit
mihi narrauit. Sed et p expeditione pasche
eorū faciūt aliā superstitionē qm̄ milites cū
rege equitantes veniunt in cāpū magnū et
ibi facta quadā fouea currentes pcutiūt cū
lanceis suis intra illaꝫ foueā et sic expediūt
suum pasca.

De precepto machometi in pegrinatione ad mecham

Sextū preceptū machōeti est ꝙ oēs
sarraceni p singulos annos semel
vadūt ad domū dei que est in mequa vidē
da ꝓpter solaꝫ recognitionē et ibi pcipiūt
adorare eaꝫ que in cōsutilibus tegumentis
inducti circuire et lapides ꝓut lex pcipit p
media scꝫ fimbria iacere retro pro lapidan/
do diabolo hanc domū dicūt adā cum de
paradiso exulasset domū extruxisse et om/
nib⁹ filijs eius donec abrahā aduenit locū
orōis fuisse abrahā aūt dei seruus eā robo
rauit et instaurauit et in ea dño vota vouit
et sacrificia obtulit filioqꝫ suo nomine hys/
maheli post mortem reliquit eiqꝫ et omib⁹
filijs eius per multa annoꝝ curricula donec
machometus natus est orandi domus per
mansit. quo nato eandem deus sibi cunctis
qꝫ generatiōibus suis hereditariā vt ipi pi
hēt ꝓmisit. sꝫ hec sarraceni nō ex auctoritate
hñt. Sꝫ quasi cōmentū aliqd fingunt añ/
ꝙ .n. legem pdicasset dom⁹ hec ydolis ple
na erat, et volenti scire qualis erat dom⁹ il/
la et ꝙ ibi secretū inesset. et cur illuc macho/
metus ire et que in lege inueniunt iussit fa/
cere venerabilis petr⁹ alfonsi in suo dyalo/
go titulo quinto declarat dicens. Duo filij
loth. s. amon et moab hanc domū honora/
bant et duo ydola ab eisdem ibi colebant
alterū ex albo alterū ex nigro lapide patra/
tum nomē quidē illius qd est in nigro lapi
de erat merculicius. dicebat nomē vero al/
terius chames. Alterū ꝙ ex nigro erat lapi
pide in honore saturni alterū ex albo in ho
nore martis erat edificatū bis in āno culto
res eoꝝ ad ipsa ascendebant adoranda ad
martem quidē qñ sol in primū gradū arie/
tis intrat. qr aries honor est martis in cui⁹
discessione ꝓut mos erat lapides iacebant
Ad saturnū vero quō sol primū gradum li
bre intrat qr libra honor saturni est ꝙ thuri
ficabāt nudi tonsisqꝫ capitibus que vsqꝫ in
hodiernū diem in iudea celebrantur vt dixi
Arabes vero cuꝫ amō et moab ydola ado
rabant. Machometus aūt post longū tem/
pus veniens pristinā ꝯsuetudinē nequiuit
afferre. Sed quasi quodāmodo more inusi
tato in cōsutilibus tegumentis coopertos
domū circuire ꝓmisit. Sed ne videret preci
pere ydolis sacrificare simulacrū saturni cō/
struxit in pariete in āgulo dom⁹ et ne facies
appareret dorsum erat tm̄ exterius positū al
terū martis, scꝫ ydolū. quia sculptū vndiqꝫ
erat subt⁹ terrā et lapideꝫ suprapositū misit
hominib⁹ vero q ad adorādū ibi cōueniūt
lapides istos osculari pcipit et humiliatis
tonsisqꝫ capitibus inter crura lapides retro
iactare qui humiliantes dorsa denudāt qd
est signū legis pristine Ecce qua intentione
pcepit supdicta machōet⁹. In libris quoqꝫ
illoꝝ scriptū ē ꝙ homar qdē ex. x. socijs ma
chometi more solito lapides deosculās sic
exorsus est vobis inquit lapidibus, dico ꝙ
nec adiuuare nec nocere potestis syon. Sed
quia machomet⁹ fecit illi⁹ morem exequor.
ꝙ aūt dicūt lapidibus iacidis demones ef
fugare nō ꝯsequens ratio videt esse qa qd
non aliquo pcipit sensu, corporeo effugare
leuiter nequa ꝙ pōt nomine vero dñi fugan
tur demones. Et si dicant sarraceni audiuis
se aliquos dicentes demonia se vidisse et
ea audisse et colloqut⁹ fuisse et sic pñt sensu
pcipi corpali Dicendū ꝙ lꝫ angeli corporeo
sensu nō possint pcipi illis tm̄ qui scdꝫ man
data dei incedūt visibiles fiūt similiter dia/

bolus amicis suis visibilis apparet.

De precepto machometi in pdationibus captiuationibus et occasionibus ꝯtrariorūʒ

Septimū pceptū machometi est ꝙ aduersarios eius et eoꝝ pphetas pdentur captiuent interficiāt et omnib⁹ modis psequant᷑ atq̃ deleant nisi resipiscant et ad eoꝝ fidem cōuerti voluerint aut seruitutꝭ indictū censum psoluerint. et ptꝫ manifeste ꝙ hoc pceptum nō est ex dei operibus neq̃ pphetarū quib⁹ nunꝙ iussit cogere aliquē credere. Sed machomet⁹ hoc cupiditate precepit: pecunie. vt inimicos suos destrueret. et talis coactio nō dꝫ fieri. ymmo si quis aliquem cōuertere velit nō per violentiā ſꝫ diligenter et dulciter hoc facere dꝫ sicut ipse machomet⁹ in suo testat᷑ alchorano sub psona dn̄i ita ad ipsum dicētis. Si vellet domin⁹ de⁹ tuus et totius seculi gentes crederēt. cur ergo vt credant cogis quia null⁹ nisi voluntate dei credit et in alio loco. vobis inq̄t gētibus veritas dei iaꝫ venit qui crediderit ꝓ semetipso fecerit qui vero errauerit ꝓ semet ipso et ego nō sum supra vos baiulus seq̄re vero de⁹ inquit qđ reuelatur tibi et expecta donec iudicet de⁹ qui super oēs iudex ē Itē in eodem dn̄s inquit de⁹ tuus sub vna lege si vellet cūctos sine discordia poneret fingit Itē in alio loco tanꝙ sibi de⁹ loq̄r᷑ nō inq̄t violētia i lege dꝫ eē iā iusticia et veritas apparet q̄ voluerit spōte sua credat itē in alchorano vos icreduli .n̄ ꝙ oro oratis. nec quē oratis oro et quē adoratis nō adoro mihi lex vobis q̄ discors: et in alio loco ait. non altricetis cū alterius legis gentib⁹ nisi mollibus verbis quare ergo pdicari captiuari et gētes vi cogere ad credendū iussit hec oīa semitas dei eē fatet᷑. Cū ergo hec lex sibipsi ꝯtradicat nulli⁹ est firmitatis vel momenti Sꝫ ideo machometus predari captiuare et gentes interficere iussit vt arabes qui deum ignorātes in deserto manebūt in pdicatiōbus delectarētur et vt maxime illi crederēt

De pcepto machōeti in licētia comestibiliū

Octauū preceptū machometi est ꝙ sarraceni edāt absolute de oib⁹ carnibus pter carnem porci et sanguinē necnon morticinū. Vnđ dicit in alchorano vos credentes edatis quicquid ꝓvestre fuerit voluntatis ex bona pte sequitur. a morticinis vero et porco et sanguine et ab animali quolibet pempto nō in creatoris nomine vos abstinete de suffocatis et ꝯbustis et interfectis per lupos nisi vos mandauentis vel vt dn̄i fuerint iugulate minime comedatis quod fecit machometus vt in hoca lege sua nō solum iudei ſꝫ et nos xp̄iani deferremus quō iudeis carnes suille ac leporine aliorumq̃ animaliū nō ruminātiū sunt ꝓhibite et similiter pisces absq̃ sqamis lex vero xp̄i xp̄ianis in esum humanū oīa ꝯcedit absolute.

De pcepto machōeti circa pluralitatē vxorū

Nonū preceptū machometi est circa vxores. Vnde concessit sarracenis ꝙ codē tempore iiij legitimas possunt habere vxores et qualibet repudiata aliā semp accipere ita tn̄ quod nunꝙ quaternariū numerū trāseāt. In repudio quoq̃ pcepit obseruari vt vsq̃ tres et quālibet repudiare cādem rursus recipere liceat sed taliter tertio relicte sprete nequaꝙ vsquequo maritis alijs nupserint et ab illis relicte fuerint recipe mādat. tunc aūt ipse volentes prioribus maritis ante bene recōcilient᷑ et sic recipiant᷑. De emptitijs vero atq̃ captiuis qđcūq̃ voluerint hr̄e dicit eis licitū eē et casdē vēdēdi de nouo q̃ emēdi liberā ptātēꝫ habeant sic tn̄ vt postꝙ grauidā semel fecerit nequaꝙ cā alteri⁹ seruitutis iugo ꝯstringere possint Sꝫ ꝙ liceat capere iiij: vxores et qualibet repudiata aliā ducere hoc nulla quidem papit᷑ ratione. neq̃ eīm nisi causa filios ꝓcreādi preceptū est vxorē recipere ꝙ aūt emptitias et captiuas quodlibet possūt habere hoc quidam ꝙtuꝫ ad sarracenos adulteriū qꝛ multociens emit aliquā stupratāꝫ a filio et ecōtra fili⁹ vel frater a patre corruptaꝫ vel a fratre et sic pꝫ discutio inter pcepta machometi quare aūt machōet⁹ talia imūda fieri iussit causa fuit. qꝛ ipse valde feias diligebat et ꝑ nimiū luxurios⁹ erat et sicut ipsemet ꝓfess⁹ est vis luxurie hoiꝫ. xl. in eo manebat et maxime qꝛ arabes valde luxuriosi erāt volūtati eoꝝ satisfecit vt crederēt. in hoc pcepto voluit machōet⁹ ponere differēciā int᷑ legē suā et legē moysi qꝛ. lex mosaica mādauit viros posse libellū repudij dare mulieribus suis

quo recepto si ipa nupsissz alteri viro q pm⁹ maritus iam non posset eam ducere in vxorem. Oppositum mandauit machomet⁹ vt patuit. Discordat etiam a lege xpi que pbibet vxore viuente marito alteri nubere qz q ipaz duxerit mechatur oppositum dicit machometus vt visum est.

De precepto machometi circa phibitionnē aliquaz mulierum de ppria cognatione.

D Ecimum preceptum machometi est q saraceni non recipiant in vxores consobrinas nec nutrices lacte nec germanas lactis. Unde dicit i alchorano omes he mulieres vobis interdicte sūt et illicite vestre. s. matres et filie sorores et neptes atq matertere nutrices atq germanas collectanie matres et filie mulierum vestra si a vobis tacte fuerint sin autem licite sunt hoc autem fecit machometus vt a lege sua differret lex moysi in qua iniungitur non accedere ad certas feminas et posse nubi cum cōsobrinis feminis germani vel germane filiis et vt etiā a lege sua differret lex xpi i qua vsq ad quartum gradum phibitio facta est Sed ex quo tantā voluntatē voluit ostēdere in hoc pcepto bonum fuisse non vti alterutrum sodomia nec iniungere per mandatum sicut ipse facit in alchorano i capitulo de vacca Alibi tñ mandat de ppria cognatione habere vxores vt sanguis ples accrescat et fortius inter eos amicitie vinculum vigeat secundum q mos erant omnibus tunc temporis.

De precepto machometi circa obseruationem diei veneris.

Undecimum preceptum machometi est q sarraceni obseruent inquietē diem veneris quod ipe fecit pter duo Primū est quia ipse puncto stelle veneris rex effectus fuit vt supra patuit pcepto secundo. Secundū vero est vt a lege sua differret lex moysi que pcepit sabbatū obseruari et lex xpi que precepit diem dominicam.

De pcepto machometi in orādo vers⁹ meridiem.

Duodecimū preceptū machometi ē q sarraceni faciūt orōēs versus meridiē vbi est mecha. Und dicit in alchorano in psona dei sibi alloquentis et suis credentibus tibi tñ. Nunc huc illuc aspicienti tuisq ad meoz pprioz noticiā que sue sunt mediatores gētiū testes suū pphetam pprium testem habentes orōnis locū veracem et ydoneū deo testificante vz versus mecquā rēpluz sui mediū quod abrahā primo fundauit firmabo q sp vbicunq fuerit faciem tuā orando vertas talē locū orandi instituit machometus vt differret a iudeis qui orant versus ocadētez. et a nobis xpianis qui oram⁹ vers⁹ oriētem. quia ad orientē crucifixus est xps et ad orientē ascendit in celū. Et intm volūt esse discordes a xpianis q in nullo penit⁹ vellet pfirman. vñ nos sedētes honorifice sup mēsas māducam⁹ ipsi vero sup trā iacētes nos cū mappis ipi sine mappis. nos sardinas p caudā accipientes mittimus in ignē ipi vero per caput eas accipiunt et caudas aduers⁹ ignē mittūt et sic de aliis innumeris que secum cōuersantes experimento cognoscunt

De pcepto machometi circa iudicialia.

Terciūdecimū pceptū machometi ē q i possessionib⁹ repetēdis petitur testib⁹ pprobz et negator iuramēto semet expurget. testes aūt nullos nisi valde ydoneos pbatasq psonas et quib⁹ sine iuramēto credere possint pducant. In quibusdā etiam aliis mosaice legis morē custodiūt vt q hominis sanguinē fuderit eadē pena plectatur et quisq in adulterio dephensus fuerit cū adultera pariter lapidetur. Qui aūt cū qualibet alia fornicatus fuerit octingēta flagellis subiacebit furi talis indicta ē pena vt prima et scda vice octoginta flagella sustineat Tercia manū. Quarta pedē amittet et q cuilibet hominū membrū abstulerit digno precio redimat. Et sic patet q in iudiciis faciedis quo ad aliqua moysi consentiunt legi: In quibusdam vero dissentiunt qd et machometus fecit vt in hoc etiam aliquantulū diuersa esset lex sua a lege moysi.

De pcepto machometi et abstinētia a vino

q Uartūdecimum preceptum machometi est q sarraceni abstineant a vino quoniam vomes est et seminarium

hominis peccati et illud bibere dicit maximũ peccatũ esse vnes tñ comedere et mustũ potare etiã in apparatu licet. Et licet sarracenis vinũ sit ꝓhibitũ ipsi tñ in occulto immoderate bibũt et inebriãt. Causa autẽ ꝑcipua quare a vino semper abstinere iubetur est ne forte socij inebriati patefacerent ruinam populi Et si tñ peccatũ est vsꝰ vini cur ergo in suo paradiso ꝓmittit riuũ vini sicut supra patuit consideratione. iiij. et. v. articulo. xij. Alia causa fuit superiꝰ assignata cõsideratiõe tercia in tercio passu vide ibi

De ꝑcepto machometi circa modũ berendandi.

Quintumdecimũ ꝑceptũ machometi ẽ ꝙ in hereditate due filie vnico filio coequentur qḋ fecit vt poneret differenciã legis sue a lege Moysi et xp̄i qm̄ lex moysi iniungit ꝙ filie cum filijs non sunt heredes xp̄s aũt in hereditate eos equales fecit.

De ꝑcepto machometi circa testimonia.

Decimũsextũ preceptum machometi est circa testimonia. Unde papit in alchorano ꝙ duarũ mulierũ testimoniũ ꝑualeat testimonio vniꝰ viri in quo differt a lege moysi in qua iniunctũ est ꝙ nullo mõ mulierũ testimonia acceptentur. et a lege cristianorũ in qua in certis casibꝰ earũ testimonia capiuntur.

De ꝑcepto machometi circa ꝓhibitionẽ disputatõis cũ quocũqꝫ extraneo a lege sua

Decimũseptimũ preceptum machometi est ꝙ nullꝰ sarracenꝰ presumat in lege sua cũ aliquo disputaret vel discuteret qḋ fecit machometꝰ ne falsitas sue legis in publicũ veniret similis noctue fugiẽti lucẽ. et oculis egris qbꝰ odio sã ẽ lux. In quo ostẽsa nebulosa cecitate sue legis excelenciã claritatis legis xp̄i manifestauit quã ꝑcepit xp̄s sup tecta ꝑdicari qꝛ ip̄e palã locutꝰ ẽ mundo et in occulto nihil sicut supra patuit libro primo. ꝯsideratõe. iij. articulo primo

De ꝑcepto machometi circa circũcisionẽ.

Decimũoctauũ preceptũ sarracenorum est ꝙ circumcidunt pueros Istud aũt nõ hñt ex ꝑcepto machometi cuiꝰ nullibi reperiatur in alchorano sicut infra declarabitur octaua consideratione articulo primo Discordat etiã in circumcisione a iudeis · qa ipsi circũciduntur die octauo sarraceni vero omni tẽpore. Judei vero etiã faciũt reuersionẽ in templũ et fugiũt caput veretri sarraceni vero nõ. Quomõ aũt cessauerat sacramẽtum circumcisionis dictũ est supra li. i. cõsideratione tercia. arti. vi. pũcto primo. Hec sũt ꝑcipua legis machometi mãdata abꝰ omni sarracenorũ gente maxima celebratione habita. Alia vero plurima sunt que enumerare longũ requiret sermonẽ et in tantã dementiam: hic dyabolicus machometꝰ venit vt ausus fuit affirmare ꝙ quãtiscunqꝫ peccatis quisqꝫ obligatus fuerit et in die mortis sue deo et sibi crediderit. dicit ꝙ i die iudicij ipso interueniente saluus erit vsqꝫtũc ergo maneãt sui credentes in inferno expectãtes redẽptionẽ vbi nulla est redẽptio.

Tractat de vilissima morte machometi.

Sexta ꝯsideratio huius libri est de morte machometi· dignuꝫ eñ erat vt finis eius ostenderet qualis ipse fuerat in vita et doctrina. Uñ cum implerentur. x. anni regni sui ab illo. s. anno quo fuit eleuatus in regẽ in damasco cõputando. quidaꝫ discipulꝰ eius cuiꝰ nomen albunor voluit experiri si resurgeret machometus die tercia a morte ad vitã sicut ip̄e ꝑdixerat Dixerat ei ꝙ postꝙ decẽ anni sui regni essent ipleti ꝙ debebat mori et resurgere tercia die corpus qꝫ suuꝫ ea die deferẽdũ ad celũ. Et ideo ꝙ nõ crederet sepulture quare ꝑdictus discipulus eiꝰ distemperato quodã veneno tradidit ei ad bibendũ occultissime Machometus ãt staꝫ vt bibit mutatꝰ est omis color eiꝰ. et iõ intellexit ꝙ mors sua appropinquerat. et dicit illꝰ sarracenis q̃ ibi erãt cũ eo ꝙ ꝑ aquã saluarent et veniã inuenirẽt quo dicto subito dedit aiaꝫ diabolo magistro suo discipuli autẽ sui diligenter seruauerunt corpus expectãdo ꝙ resurgeret die tercia vt dictum est Sed posꝙ ipsi viderent ꝙ nõ resurgebat vt predixerat et fetorem eius tolerare non possent relicto corpore inhumato maxima pars decessit et post. xi. dies mortis eius venit predictꝰ discipulus eius albuno

vt videret quomodo iacebat et scdm ꝙ narrat lucas tudensis in cronica sua inuenit corpus a canibus comestuz. corrosis ossibus. Tunc albunor collectis ossibus sepeliuit in ciuitate quadam que dicitur arabice meduiarazicl. Sic ergo qui inter eos prudentiores fuerunt depbensa seductoris falsitate omia quecũꝗ dixerat falsa et irrita estimantes cõsiderãtes etiã quõ indignã vitã digna morte terminasset ab eius lege discesserũt.

De successoribus machometi.

Eptima cõsideratio est de successoribus machometi lz eni turpissima eius mors et falsitas sue ꝓphetie clarissime iudicauerũt falsitatez sue doctrine et immũdiciã sue doctrine verũtamẽ occulto dei iudicio et diabolo ꝓcurante incrementũ accepit Quatuor ergo pũcta in pñti ꝯsideratiõe occurrũt ptractanda. Primus punct⁹ est de astutia diaboli post mortem machometi ne eius doctrina periret. Secundus vero erit de successoribus ei⁹ Calipbis egyptio oriẽtali et mirãmo molino occidentali. Tercius de diuersitate gentiũ qui sectã machometi suscipere noluerũt. Quartus de diuersitate paganoꝝ qui in aliquibus imitantur sarracenos et in alijs differunt.

De astutia diaboli ne periret secta machõeti.

Rimus punctus huius consideratiõis est de astutia dyaboli post mortẽ machometi ne periret eius doctrina. vñ cum ad exemplũ predictoꝝ viroꝝ prudẽtiũ discedentiũ a lege machometi quia ipm mẽdacem et immũdũ in vita cognouerãt vt dictum est in pcedenti consideratione omnes fere alij vellent discedere tunc cognati machometi et socij qui prius in honore et reuerantia apud populum habantur occasionem legis multa lucrabantur mesti et ꝯfusi cum multis blanditijs et ꝓmissionibus ceperũt omnibus modis simplices attrahere et a sectaz pdictã eoꝝ animos inclinare specialiter aũt diabol⁹ astutia sua vsus est q̃si quodã instrumento. s. quodã sarraceno pessimo qui dicebatur balij. Hic erat filius habitari vnus ex decem machometi socijs qui post mortez ipsius regnũ adeptus est q̃ blãde pdicauit et callide ammonuit ad credendum gentes et dixit illos nõ bene intelligere machometi sermonem machomet⁹ inqt non dixit ꝙ ante sepulturam vel videntib⁹ hominib⁹ subleuaref in celum. Dixit quippe ꝙ post sepulturã corporis angeli eũ nescientibus cũctis delaturi essent in celuz. Vñ quia statim cum nõ sepelierũt. Idcirco fetere cepit vt statim sepeliretur. hac igitur causa gentem in errore pstino parũp detinuit duo vero fratres scriptoꝝ machometi filij nomie basan et hozam ieiunijs et vigilijs fortiter corpora macerantes pene ad mortẽ deuenerunt pater vero eoꝝ sepe filios ammonebat ne per tam longam macerationem sua fatigarent corpora. Ipse aũt videns illos stultos esse et ad mortis hostiũ pre nimio labore iam deuenisse de machometo vti erat rez patefecit. Cognita aũt nequitia illius a pre ceperunt comedere et bibere vinũ. et sicut in sua lege fortiter ãtea perstabant ita denicꝗ legẽ ꝗuis non ex toto dimittere ceperũt sed et quedam pars gentis istos in consuetudine insecute sunt.

De successoribus machometi in oriente et occidente.

Ecundus punctus est de successoribus machoeti sm ꝙ narrat Acoñ. eps in libro de rebus et statu terre orientalium post mortẽ machometi Sarraceni quẽdã ex discipulis machõeti loco ei⁹ elegerũt quẽ vocauerũt calephã q̃si successorem siue heredem eo ꝙ dignitatis et principat⁹ machometi successor existeret qui dignitatez et potestatem adeptus cepit ptẽ blãditijs puz ꝯminatiõe et metu pplos ad se reuocare et multitudinẽ hoĩz cõgregare Sz qdã Ascali nomine ꝯtra pdictũ calephã inuidia cõcitat⁹ et idignatiõe ꝯmot⁹ ꝯcupiscẽtia lucri et ambitione secularis dignitatis tractus modis quibus potuit per se et suos eidez se opposuit et multipliciter expugnans non cessauit donec ipsuz a principatu remouit. Post hunc ergo quidã patruelis machometi nomine balij cũ obtinuisz pricipatũ vehemẽter cõmoueri cepit et indignari ꝙ successor machometi vocaretur cũ se digniorem ipso machometo reputare et ꝓpheta eximiũ aiũ dñs familiarius ꝙ machomet⁹ fuisset locutus se vellet ab omnibus existimari hic ergo et complices eius legi machometi maxime

detrahebāt et in ipsum multa maledicta ꝓ⸗
ferebāt. Alios ritus et alias institutōnes et
aliū orandi moduȝ quā tradidisset macho
metus predicantes. Jlli aūt qui legem ma
chometi tenere voluerūt in partib⁹ oriētis
Calephbam baldensensem statuerunt qui in
tanto honore et reuerentia a suis habetur ꝙ
nisi mādato auctoritate eius nullus quan⸗
tumcunqȝ potens aut nobilis appellaretur
soldanus. et oēs eius subditi tam reges ꝙ̄
alij. pedes eius ad terrā vsqȝ ꝓstrati reuerē⸗
ter osculantur. Successores aūt halij de quo
supra fecimus mentionem cōtra singulareȝ
orientis calephā. sedem suā erexerunt in ter
ra egypti innumeris diuitijs et delicijs af⸗
fluentes. Unde inter egyptios et oriētales
populos magna sꝑ extunc fuit dissensio et
odiū implacabile. et in lege discordia et cō⸗
tradictio sarracenorū populis in duas ꝑtes
diuisis. quadā ꝑte halij et ei⁹ successorib⁹
adherente. maiori tm̄ parte consentiente ma
chomete et successoribus eius. post ꝙ̄ vero
soldanus tēpalem administrationeȝ egypti
sub dn̄o suo calepha egyptio adeptus est. ti
mens sibi eo ꝙ calephe non in merito mul⸗
tis accusantibus erat suspect⁹ vt ipse saladi
nus ad vllum superiorem haberet respectuȝ
sed ipsi sibi et soldanus esset. ac calepha ac⸗
cessit ad dn̄m suum calephā egyptiū tan ꝙ̄
ei debitā et solitam vellet exhibere reueren⸗
tiam. et clauа ferrea quā gestabat in mani⸗
bus ex impromisso ipsum ad terram ꝓstra⸗
tum eiecit. et per ꝓditionem occidit. omnes
aūt filios eius et cognatos et speciales ami
cos vel interficere iussit. vl' carceri in ꝑpetuo
mancipari. extunc soldanus baldañ. solus
monarchiā et dignitatē taȝ super egyptios
ꝙ̄ super omnes alios orientales obtinuit
saladino compellēte egyptios vt ei concor⸗
diter obedirent et nullū calephā alium insti
tuere ꝓ̄sumerent. nec ritus alios ꝙ̄ alij oriē
tales obseruarent. Princeps aūt orientaliū
sarracenorū omniū qui legem machometi
obseruāt potissimus qui caput imꝑij sui ei
dignitatem et regni sui solium in ciuitatem
marchque quōdā carthago dicebatur collo
cauit. et nō solum ethyopie et affrice· sȝ etiā
hyspanie in magna ꝑte dominatur. orienta
li calephe cū vniuerso populo suo subiect⁹
esse recusauit. Sed et ipm̄ regem et calephā
reputans miramamolum idest regē gentiuȝ
se et omnes successores ꝓ̄cepit appellari. lin
gua eīm eoꝝ mira idem est ꝙ rex mamolini
aūt gentium interꝓ̄tatur. Unde inter orien⸗
tales et occidentales sarracenos magnum
est scisma. et dissensionis ꝙ̄ plurimū vtiles
xp̄ianis. eo ꝙ isti illis in ꝓ̄lijs et expeditio
nibus ꝯtra nos renuūt ꝓ̄stare subsidiū reg⸗
no ipsoꝝ in seipso diuiso et ex magna parte
dissoluto.

De diuersitate gentiū que legem macho⸗
meti suscipere noluerunt.

t Erci⁹ punct⁹ est de diuersitate gen
tiū qui legē machometi suscipere
noluerūt Narrat supᵈdict⁹ doctor libro quo
supra ꝙ multitudo gentiliū et idolatraꝝ co
piosa et maxime hij q̇ septētrionalē inhabi
tant regionē circa paludes methidas et inꝑ
tib⁹ vulgarie et cormanie vsqȝ ad fines hō⸗
garie et q̇ in cōfinio regni dacie et alijs ꝑti⸗
b⁹ adiacētib⁹ cōmorant̄ machometi legem
recipe noluerūt et q2 ab alijs sarracenis ori
entalib⁹ et occidētalib⁹ valde remoti sunt ꝑ
metū vel violentiā nō potuerūt ꝯpelli vn̄ vs
qȝ hodie q̇dā eoꝝ errorē vetustū retinentes
ydola colūt venerant̄ adorāt. Alij āt more
pecudis nec legē nec scripturā nec lr̄as vllas
habētes arbores et arbusta et pecudes et ge
neraliter q̇cq̇d in mane casu aliquo primuȝ
eis occurrit illud ꝓ deo reputātes ꝑ totum
diē colūt et adorāt Quidā aūt ex eis se veꝝ
et summū deū ignorare cōfitentes. putātes
deū tm̄ ignotum aliquo placare sacrificio et
obsequio venerari carnes vel panē seu aliā
huiusmōi oblationē in altū ꝓiciūt in hono
rē illius q̇ de⁹ ē et habitat in excelsis clamā
tes et dicētes ei⁹ sit oblatio hec q̇ sup oēs ē
et sūme diuitatis int̄ alios obtinet pricipatū

De diuersitate paganoꝝ in ꝑte sarracenos
imitantium.

Uart⁹ pūct⁹ est de diuersitate gen⸗
tium q̇ in aliquo imitant̄ sarrace⸗
noꝝ legē differunt et in alijs. et primi dicūt̄
torcomani qui in terra turcoꝝ inhabitant
hij traxisse credunt̄ originē septētrionalib⁹
sarracenis supradictis. Unde nomine ꝯpo
sito a thurcis et comanis appellant̄ turco⸗
mani De turcis siq̇dem ex antiquis orienta
liū historijs certū habemus ꝙ ex septentri⸗
onali regione exeūtes ꝑsaꝝ fines ingressi nō
solū regionē illā sȝ vniuersas fere oriētales
ꝓuincias armato manu occupauerūt violēt̄

extunc aūt gens illa prius rudis et inculta.
nec habent certam mansionem sed passim
cum vxoribus et filijs et pecoribus vagās
et pascuarū cōmoditatē sectans regem sibi
prefecit ciuitates et opida possidere incipiēs
agriculture dans operaꝫ que prius depec·lio
tamen viuebat ac iura sibi ciuilia constitu
ens hi autem qui sua raditate permanentes
priorem viuendi modum deserere noluerūt
appelati sunt turcomani. In multis autem
imitantur illos saracenos qui bedini dicū
tur. Isti beduini ex arabum gente principa
liter ceperunt originem de quorum stirpe di/
cunt descendisse machometum. Hi autē dog
matizantes ꝙ diem mortis a deo sibi cōsti/
tutū nec punire possunt nec preterire. nunꝙ
ad pugnam armati ꝓcedunt sed solūmodo
camisiati populis more feminarū capita in
voluentes lanceis et ensibus tantummodo
vtentes et lꝫ leuiter et de facili conuertantur
in fugā alios tātū sarracenos timidos et ig
naros reputant qui spicula et sagittas alon
ge iaculantur sunt aūt non solum xp̄ianoꝝ
sed et etiam sarracenoꝝ et ꝓditores menda
ces et cōstantes et amici fortune et duplici
via gradientes his quos cernunt preualere
libenter adherentes. Portant etiā in capitu
lo pilleos rubeos cū pepulis in tentoriis de
pellib⁹ animalū habitantes. omnis etiam
pellibus et caprinis plerūqꝫ vestiunť nullā
aūt habentē certaꝫ mansionē in campestrib⁹
et pascuis turmatim ꝑtibus incedentes va
gi habitant pascunť vbertatē sectātes diuer/
sa regiones circuūt lacte viuentes et anima
lium copiosaꝫ multitudinē secū trahentes.
Ipsi aūt penitus ociosi tam equoꝝ ꝙ̄ peco
rum vxoribus suis ꝓcurationē relinqunt.
Sunt et alie gentes ex orientalibus ꝑtibus
q̇ legē machometi custodiūt excepto ꝙ mo/
re xp̄ianoꝝ ad ortū solis adorant eo ꝙ pa/
tres eoꝝ qui xp̄iani fuerūt hunc modū orā/
di eis relinquerunt ab alijs sarracenis here
tici et ꝓphani reputanť ex quib⁹ nōnulli ip
sum solū deū summum reputant eo ꝙ inter
omnes creaturas visibiles p̄cellenteꝫ habet
pulcritudinē. Sunt aūt quidā alij miserabi
les homines in mōtanis circa iuga libani
in ꝑtib⁹ tripolitanis cōmorātes qui lꝫ ex ꝑte
legem machometi obseruēt. dicūt tn̄ se legē
alterā occultā habere quā nō licet alicui reue
lare nisi filijs eoꝝ cum iā adulte sint etatis

vt secreta pueriliter nō reuelēt vel mortis ar
ticulo imminente cū patres in extremis la/
borantes spē euadendi nō habent Vxores
aūt eoꝝ et filie in lege maritorū et parentuꝫ
suoꝝ ignorantes legē illā dicūt se credere ꝙ
si forte filius leuitate illā legē quaꝫ vocant
occultā matri sue reuelant. vxor a marito et
filius a patre absqꝫ vlla retractione necaren
tur. Hi aūt p̄ter morem alioꝝ paganoꝝ vi/
nū bibunt et carnes porcinas edūt ab oib⁹
alijs tanꝙ heretici legis reprobanť Ipi etiā
pessima et abbominabilia et sexui feminee
ꝯtraria in occulto turpiter operanť sicut illis
narrantibus qui ab illis recesserūt cognitū
est tamen ne vxores eoꝝ eos relinquerēt vel
contemptui haberent si execrabiles rit⁹ eo/
rū et immūdicias secte peruersissime cognos/
cerent. Est etiā in ꝓuincia fenicis circa fines
ciuitatis Entbadēsis qui hodie vulgariter
appellať tortaza quidā populus scopulis et
montib⁹ vndiqꝫ circūclusus inhabitans ha
bēs castella. x. fortissima. et ꝓpter viaꝝ angu
stias et rupes inaccessibiles. inexpugnabi/
lia cum suburbanis et vallib⁹ oim̄ fructuuꝫ
et frugū fertilitate fecūdissimis et amenita/
te iocūdis. hoꝝ aūt hoiꝫ q asisini nūcupāť
multitudo numerum. xl. M. excedere dicať
Preficiunt autem sibi capitaneum non suc/
cessione hereditaria sed prerogatiua merito
rum quem ipsi veterem seu senem appellāt
non tam prouecte etatis ratione. ꝙ pruden
tia dignitatis preeminentia. Primus autē
et summus in tali te religionis eorum ab/
bas et locus vnde principium habuerūt in
partibus est orientaliuꝫ valde remotis ver
sus ciuitatem baldorensem et partes persi/
dis ꝓuincie. Hi autem vogula nō findētes
neqꝫ sanctum a prophano discernentes om
nem indifferēter obedienciam superiori suo
exhibitam sibi credūt esse vite eterne merito
riam. Unde tante subiectionis et obedien/
tie vinculo magistro suo quem senem nomi
nant astringunt ꝙ nil ita ꝑiculosum est aut
difficile ꝙ ad mandatum domini sui hilari
animo et ardēti volūtate amplecti et ꝑficere
vereanť. Senex autē dn̄s eorum pueros de
populo suo in locis secretis et delectatiōib⁹
facit nutriri et diuersis ideomatuꝫ generib⁹
diligenter imbutos et instructos ad varias
ꝓuincias mittit cum cultellis vt potentes ho
mines taꝫ ex xp̄ianis ꝙ̄ ex sarracenis vl' quia

et aliqua causa habet eos odio vel ad p̄ces amicorum suoꝝ seu etiam ꝓpter immẽse pecunie precium sibi datum mandat occidi ꝓmittens ꝓpter huiusmodi mandati execuciones longe maiores delicias habituros in paradyso sine fine post mortem q̄꜖ fuerit ille in quib⁹ fuerãt nutriti q꜖ si ꝓpter huiusmõi obedientiã eos mori contigerit martyres a suis iudicant̄ et inter sanctos ab illo populo deputati in summa habentur reuerentia Parentes vero eoꝝ a magistro qui senex dicitur multis muneribus ditant̄. et si serui erãt decetero liberi dimittunt̄. Unde miseri adolescentes seducti de conuento p̄dictoꝝ fratrum ad varias ptes mũdi transmissi cũ tãto gaudio et desiderio legationẽ mortiferaꝫ suscipiunt et cum tanta diligentia et sollicitudine ꝓficiunt sese varijs modis transfigurantes et aliarũ nationũ ritus et habitũ sibi assumentes. aliquando in specie mercatorum quandoqꝫ in specie clericorum seu monachorum et infinitis alijs modis sese occultantes q꜖ vix aliquis in vniuerso mũdo a deo caut⁹ est q̄ sibi possit ab eoꝝ insidijs precauere contra inferiores ꝑsonas aliquid machinari dedignant̄ Potentes aũt quib⁹ ipsi aduersant̄ vel p̄cio magno se redimunt vel armati incedentes cuꝫ catherua satellitum cum suspitione et metu mortis semper incedunt. Hi aũt super omnes alios sarracenos legem machometi et eius instituta diligenter et artissime seruauerunt vsqꝫ ad tẽpora cuiusdam magistri sui qui naturali p̄ditus ingenio diuersarũ scripturaꝝ exercitat⁹ studio xp̄ianoꝝ legem et xp̄i euãgelia cepit cum omni diligentia legere et ꝑscrutari ãmirans cristi miraculoꝝ virtutẽ et doctrine sanctitatem ex quoꝝ compassione et irrationabilem cepit abhominari machometi doctrinam. et tandem cognita veritate subditos suos artes maledicte legis studuit paulatiꝫ reuocare Unde exortatus est eos et mandauit q꜖ vinũ cuꝫ modestia biberent et carnes porcinas manducarent. Tandem vero post multas amonicioẽs et varias doctoris sue p̄dicationes in hoc oẽs ꝯcorditer ꝯsenserũt q꜖ relicta machometi ꝑfidia percepta baptismatis gratia efficerentur cristiani. Ita tñ q꜖ eiusdem ꝯditionis essent et libertatis vt alij xp̄ianoꝝ lege subiecti isti erant tunc temporis fratribus milicie tẽpli tributarij duo milia bisancioꝝ eisdem annuatim ꝑsoluentes ꝓ securitate cuiusdam terre sue que in cõfinio terre p̄dictoꝝ fratrum sita erat qui multas eis molestias occasione ciuitatis inferre cõsueuerant. Prefatus aũt azisimoꝝ magister vnum de familiaribus suis virũ eloquentem prudentẽ et strenuũ de quo plurimũ ꝯfidebat misit ad regem iherosolomitanũ Rex aũt intellecta causa legationis pro tanti populi visitatiõe et animaꝝ a laqueis diaboli liberatione deo gratias agens. Nũcium senis cum summo honore et gaudio magnifico recepit et ip̄m ad ꝓpria reuertẽtẽ vt domino suo bonã regis et xp̄ianoꝝ volũtatem et magnum desideriũ denunciaret et vsqꝫ ad fines terre sue deduci p̄cepit que dũ fines suos iã fere ingressurus tripolim pertransisset quidam ex nostris vir belial et iniquus dei timoreꝫ añ oculos suos nõ apponẽs hominem de regio ducatu et fidei xp̄ianoꝝ sinceritate cõfidentem improuise nil añ sibi metuentem in detrimentũ xp̄iani nominis et maxime ecclesie orientalis occidit Unde popul⁹ ille qui tan q̄꜖ planta nouella nondũ radicatus erat in fide cuꝫ ira magna et indignatiõe fidẽ nr̃aꝫ respuens et nr̃oꝝ cõsorciũ suspectũ hñs a tã scõ et honesto ꝓposito resiliuit et vsqꝫ ad tempus pñs xp̄ianos et dei ecclesiã ꝑsequi et infestare nõ pretermisit. In vno igitur corꝑali homicidio predictus ille proditor animas innumeras interfecit. Hijs igitur et alijs innumeris monstruosis hominib⁹ miserabilis regio orientalis corrupta est et alie q̄꜖ plures eius ꝑnicioso exemplo sunt coinquinate cõtagio.

De bello sarracenoꝝ per argumenta contra fidei fortalicium.

Octaua ꝯsideratio hui⁹ libri est de bello sarracenorũ per rões ꝯtra nostrũ fidei fortaliciũ suo ceco iudicio nimium efficaces non atendentes q꜖ est turris fortitudinis a facie innimici et vt colligere potui ex diuersis libris .x. sunt argumẽta quibus insultant ꝯtra nos. Primum ꝯtra nomẽ xp̄ianũ. Scdm ꝯtra xp̄i ꝯcepcõeꝫ Terciũ ꝯtra xp̄i diuinitatẽ Quartũ ꝯ xp̄i morteꝫ Quĩtũ ꝯtra trinitatẽ ꝑsonaꝝ Sextũ ꝯtra beatitudinẽ eternã i visione dei Septimũ contra matrimoniũ vnius vxoris tñ. Octauum ꝯtra baptismũ quo ad ablutiõnẽ interioreꝫ

Nonum ꝯtra adorationem ymaginū. Deci
mū cōtra veritatē vtriusq legis quas dicūt
esse corruptas ꝑ iudeos et xp̄ianos et nihil
esse veritatis nisi quantū in alchorano con
tinetur.

Contēdit ostēdere xp̄ianos nō eē xp̄ianos

Rimum argumentū sarracenoruȝ
est ꝯtra nomen cristianum. Dicunt
em̄ ꝙ illi qui vocant̄ xp̄iani n̄ sunt cristiani
nec debēt vocari xp̄iani quia sunt ꝯtrarij oi
bus dictis et factis que oꝑabatur et dicebat
ihesus xp̄s quia xp̄s erat iudeus et seruauit
sabbatū Et ip̄e dicit in euāgelio mat. xv. nō
suȝ missus nisi ad oues que perierūt dom⁹
israbel. Item erat circumcisus sequitur ergo
ꝙ nihil habent facere cum eo in pauco vl' in
multo ymmo sunt sui cōtrarij totaliter. Ad
hanc veniferā oppositionē dupliciter respō
deo. Primo eius oppositū ex operibus ostē
dendo. Secundo ꝙ sarraceni sic dicētes sūt
contra legem suaȝ. Primū sic ostenditur qꝛ
experiencia teste possunt videre sarraceni q̄
habitant inter xp̄ianos ꝙ tam gloriaȝ et ho
norem et ꝙ̄to corde xp̄iani faciūt et offerūt
ihesu xp̄o edificatis taȝ solēnissimis et mag
nificētissimis ecclesijs in suo nomine et sue
beatissime matris et suoꝝ sanctoruȝ ditatis
in crucibus et calicibus patenis cādelabris
lampadibus et ymaginibus ex auro et ar-
gento deaurato possunt iterū videre ꝙ xp̄i-
ani ieiunāt. xl. obseruerancia. xl. dieꝝ quos
ihesus xp̄s in deserto ieiunauit. et sicut dicit
lex sarracenoꝝ de mense romadā quia in eo
descendit ꝙ ipsum ieiunent sarraceni data
ratione ꝙ qui mensem ꝯfitetur ip̄m ieiunet
quis ergo potest dicere de fidelibus ꝙ non
sunt xp̄iani ex quo. xl. ieiunant et sic cōfiten-
tes vitam ihesu xp̄i sequuntur suū exemplū
ieiunant similiter. iiij. tempora anni et vi-
gilias festiuitatū ihesu xp̄i sue matris apl'o
rum et multoꝝ aliorum sanctoꝝ quoꝝ festa
solemnisant non solum cantando in multa
gloria laudes deo et illis sed et etiam dieb⁹
illis cessando a corporalibus laborib⁹ lu-
cratiuis. Possunt etiā videre ꝙtā deuotōeȝ
et honorem deferunt nomini suo cum multi
ex xp̄ianis cum audiuit ipsum nominare in
clinauit sua capita et aliqui flectēdo genua
et qualiter etiam eundeȝ blasphemantes cū
in iudicio accusantur publice puniunt̄ no-

facio mencionem de secretis actibus cordis
in contemplationib⁹ nec de lacrimis que de
coꝝ oculis sepe emanant in magna habun
dancia memorando suam doctrinā suas p̄
dicationes suos nobilissimos actus et vir-
tuosissimos suam vitā suā mortem suū ad
inferos descensum suā resurrectioneȝ a mor
tuis multis ex eis secum resuscitatis. Item
memorando etiam post suā resurrectionem
suam familiarem cū apl'is conuersationeȝ
per dies. xl. ante ꝙ ascenderet ad celos. In
quibus super omnes angelos sedet ad dex
terā patris semper orando ꝓ suis fidelib⁹
memorando etiā quō in mundi fine veniet
in maiestate sua et sui patris et angeloꝝ iu-
dicare viuos et mortuos et ꝙ dabit existēti
bus ad dexterā suam vitā eternam et existē-
tibus ad sinistrā tormenta sine fine. Quis
ergo sarracenus viuens, inter xp̄ianos pōt
dicere nō esse xp̄ianos nec taliter debere vo
care illos quos cum tanta fide cuȝ tanta de
uotione cum tanta reuerentia et cum tanta
gloria constat adorare ihesum xp̄m. Scd̄o
declaro ꝙ sarraceni hoc dicentes sunt cōtra
suam legem non dico soluȝ illi qui habitāt
inter xp̄ianos et nouerūt supra predicta. ſȝ
etiam existētes in mequa loco securo eisꝭm
alchoranū. cum ip̄mmet alchoranū in mul
tis locis vocet eos xp̄ianos littere arabice
nominauit eos nazarenos. quod in idē red
dit. s. discipuli nazareni sicut xp̄iani discipu
li xp̄i qui est magister omniū fideliū et qm̄
apparuit paulo sic se vocauit nazarenū. Di
cens ego sum ihesus nazarenus quē tu ꝑse
queris. Sic ergo sarraceni bene possunt im-
ponere fingere negare vel affirmare de xp̄ia
nis quicquid eis placuerit qm̄ lex eoꝝ vo-
cat eos xp̄ianos ip̄i dicunt ꝙ nec sunt cristia
ni nec dn̄t ita nominari Vn̄ bn̄ p̄nt ꝯsiderare
sarraceni de xp̄ianis sic dicētes cui⁹ alteri⁹ le
gis volūt eē qm̄ nolūt affirmare eē xp̄ianos
ꝙ tamen publice dicit lex eorum Et ideo ex
quo suam voluntatem superponūt legi sue
negando ꝙ ip̄a affirmāt. non est miranduȝ
si similia faciunt de sancta scriptura cristia-
noꝝ negando tam irrationabiliter ihesum
filium marie esse filium dei. quē sacra scrip-
tura in pluribus locis veteris et noui testa-
menti pro tali nominat ꝙ sit filius dei su⁹
filius primogenitus suus ꝓprius filius ve
rus suus filius vnigenit⁹ sic ꝙ vnus solus

est filius ꝓprius dei genitus de sua substā cia ꝓpria et natura et non multi. de quo vt nemo dubitaret dicendo iste est vel ille. de⁹ pater suum esse de nube esse loquendo dixit eum ostendendo hic est filius meus dilect⁹ et si sarraceni negant sacram scripturā quā habent xp̄iani negant legem suā in multis passibus qui affirmant ꝙ eā debēt credere quia facit mentionem de scriptura moysi et psalmista. dauid de multis etiam ꝓphetis et euangelijs affirmat. n. alcoranum ꝙ illi sunt credentes in deū qui credūt ea que de⁹ iussit anteꝙ machometus esset in mundo Ad ea autem que dicunt ꝙ ideo nō sumus xp̄iani quia nō obseruamus sabbatū nec cir cuncisionē que et ꝙmanifeste sunt rationes quare lex moysi non debuit obseruari post publicatōem legis gratie. et excepto quod moralia precepta mā serūt cessauit impletis per ihesum mysterijs in ipsa contētis ad ple num in primo libro fuit declaratū et reduco hic ad memoriam saltem vnum dictum qđ multum debent attendere iudei et sarraceni vtentes circūcisione ꝙ quando rex impleuit suum ꝓmissum si post aliquis ducat pro di misso illud ꝙ ipse ordinauit bene pōt intelli gere ꝙ ei facit iniuriam q̄z ducendo tale pro dimisso dat intelligere non esse impletuꝫ qđ promisit in tempore iam p̄terito p̄ eum assi gnato sic est de circuncisiōe quam de⁹ dedit abrahe pro signo confederatōis inter deum et eum quousqꝫ de suo semine nasceret ille qui habebat esse omniū gentiuꝫ benedictio messias ꝓmissus deus et homo quia ergo sarraceni vtuntur circuncisione continuo sunt in ira dei sicut iudei facientes deum menda cem et periurum nō implenteꝫ quod promi sit et iurauit tempore determinato. Respon dent ad hoc sarraceni ex vno falsissimo fun damento presupposito ꝙ cōtempta lege scri pture et gratie debēt seruare solummodo le gem nature quam abrahā obseruauit et quo ipi non legem moysi nec xp̄i sed dataꝫ abrahe solum tenent ꝓ vera ꝙ debent esse si cut et ipse circuncisi ita ꝙ postꝙ habita ē lex ꝑfectionis redeant ad legem nature in qua vixerant ab initio mūdi quoniā homines non erāt capaces maioris legis sicut si post ꝙ homo creuit in etate et est factus homo intelligens dicat ꝙ ei conuenit loqui. sicut quādo erat puer sine sensu scire potest sicut puer cogitare sicut puer ludere p̄t sicut puer cum hoc sit certum omnibus hominibus cuꝫ veniunt ad etatem perfectam debere facere illud quod p̄tinet ad talem etatem et dimit tere ea que faciebant cum puuli erant. Sed querendum est a sarracenis quare circūcidū tur vt cum nesciuerint respondere remaneāt confusi in circuncisiōe sua non enim inueni tur expresse dictum in alcorano per magi strum machometi ꝙ circūciderunt se et sui credētes. sed isti sui credentes addiderunt se dicendo ꝙ ex quo fuit data lex abrahe et ipse fuit circuncisus ꝙ necessaria est eis circūcisio cum dicantur ꝓfessores et obseruatores le gis abrahe. ꝙ machometus fuit circūcisus non legitur in alcorano sed in libro sue ge nerationis et vite narrat ꝙ ipso nato circun cidit eum Gabriel quando balneauit cor ei⁹ et aperuit et post hec verba statim sequitur. Et dicunt ꝙ natus est circuncisus. Ex quo ergo de sua circuncisione dicunt duas opini ones nullā earū affirmando apparet ꝙ de eius circuncisione nō sūt certi nec talis circū cisio sicut ipsi dicūt fuit circūcisio Abrahe q̄ fuit nō per angelū sed manu hominis facta ꝙ Machometus natus sit circuncisus hoc dicere est ad beneplacitū potuit machome tus de facto si rex fuit arabū vel princeps vł subditi sui inter se vel ex p̄te sua nō dei. dare suis dimissam. qđ t̄m in libro suo nō cōtinet sic accidisse. Sꝫ quod mysteriū circūcisiōis datum abrahe quō iam totaliter cessauerat et fuit annullatum potuerit iuste ordinari et cōtinuari clarum est ꝙ non q̄m iudei sicut dictum est q̄ñ ea vtuntur sunt incōtinua ira dei et odio. de quibus sic datur itelligi in eo ꝙ narrat de vita machometi nō fuit filius inter eos patre eoꝝ non expectāte ꝙ angel⁹ circuncidat puerum q̄ñ die octaua facit eum statim circuncidi. ergo machomet⁹ fuit fili⁹ gentilis vel xp̄iani si gentilis. videat qui ta le affirmat in qua reputatione teneret eum mater sua videndo eū dissimilē patri et suo generi toto. si primo non habuerat de ea re uelationem de qua tamen nihil narratur. et quomō pōt dici per angelū circūcisus statiꝫ sicut natus fuit. si natus fuit circūcisus hoc nulli est dicere quoniam est contradictio in terminis. Si iam forte dicat ꝙ circūcidit eū angelus in ventre matris sicut si a sua con ceptione fuisset sanctificatus et in gratia dei

cui non concordant verba psalmi claritatis
Unde magister machometi quē dyaboluꝫ
intelligo iurando per claritatem noctis quā
do colligitᷣ seu occidit. dᷣt sic. an nō te iuenit
dominus tuus orphanū et appropinqua-
bit. inuenit te deuiū et direxit. īuenit te pau
perem et ditauit. ecce sanctitas tam per sarra
cenos laudati religiosi machometi quē ſm
ꝙ ipsi intelligunt deus inuenit deuiū et di-
rexit. et ad quid direxit statim declarat ꝙ de
paupere eum ditauit et quid dicatᷣ in libro
suo ꝯtra diuitias, cū illas et luxurias ꝑmit
tat dyabolus suis non dicitur. Sed hoc est
certum ꝙ difficile est ꝙ diuitias habentes
ingrediantur paradysum dimittendo ergo
hoc ex quo illud qđ dicitur de circūcisiōe ma
chometi nō legitur in libro suo per eos repu
tato pro autentico illud est magis apparēs
ꝙ ipse et sui primi credentes pro maiori vel
multo magna parte fuerunt christiani nō cir
cuncisi sed baptizati. Ueruntamen cum in
alchorano dicatᷣ de magna instantia per cū
ad iudeos vt essent sui credentes existēti ma
iori labore et principaliori intētione sua fa-
ciendi semper suū principatū maioreꝫ ꝑ cū
tīm desideratuꝫ pro concordia eorū que sibi
adherebant forte fuerit introducta circunci-
sio que leuiter potuit introduci cum in illis
ꝑtibus esset multitudo iudeoꝝ et est verisi-
mile ꝙ multi eoꝝ erāt neophiti et cū in mul
tis istorū magno tempore duret affectio ad
legē moysi sicut vera per eos habita et suos
patres habendo fiduciā domini tempꝑalis.
multi illoꝝ non contradicunt circuncisioni.
dicunt iterū aliqui ꝙ durauit adhuc in illis
partibus heresis phariseoꝝ ꝙ ad saluatio-
nem requirebatur cum euangelio obseruare
legem moysi et nō minus pensandū est. ex
quo labor machometi et suoꝝ successorum
erat adiūgere principatui sic cristianos sicut
iudeos et gentiles per ipsum et suos fuisse
ordinatum ꝙ sui credentes loco baptismi
acciperent elataber quo vtunᷣ quādo ingre
diuntur suas mesquitas, potest ergo alpha-
quini sarracenoꝝ per seipos intelligere quā
te efficacie est ꝙ arguūt cōtra xp̄ianos ꝙ cir
cuncidunt se sicut fuit xp̄s qn̄ ipsi seipsos re
putātes et tenētes se pro magnis zelatoribꝰ
et imitatoribus eius non nascuntur circun-
cisi nec expectant ꝙ angelus circuncidat eos
sicut dicunt de machometo. Forte responde

bunt ꝙ alia est ratio in machometo et alia
in eis: sed ex quo in eis nō verificatur ꝙ in
sua ꝓphetia nō est mirū si imponēt xp̄ianis
debere circuncidi ex quo xp̄s fuit circuncisus
sicut homines ceci vel debiles visus loquē
tes in eo ꝙ non vel paucū vident qui sequū
tur ea que pedibus calcant vel manibꝰ pal-
pant. sed de eo ꝙ dicunt non vident quod
est ante vel retro ad dexteram vel sinistram
supra vel infra volo dicere ꝙ non cōsiderāt
causam quare fuit ihesus xp̄s circuncisꝰ nō
habens locū in suis fidelibus postꝙ cessa-
uit lex moysi et fuit euacuata a virtute q̄ pri-
mo in eo erat quando fuit puer. nec adhuc
in nocte ante mortem suam. quia fuit per cā
obseruata lex moysi faciendo pascha agni
Unde ex quo fuit mutata sustantia et natu-
ra illaꝝ rerum in quibus principaliter sta-
bat veritas legis moysi licꝫ inueniantᷣ scrip
ta et ꝙ iudei teneant eam cum multa diligē
tia in suis synagogis ex quo deficit eis vir-
tus non obligat vt seruetᷣ. immo potiꝰ obli
gat vt nō obseruetur. Quoniaꝫ hoc est certū
et notoriuꝫ omnibus hominibus mūdi ꝙ
nō existente virtute rei significate per signuꝫ
si ille q̄ signū habebat vult ea vti sicut prius
ꝙ ipse factor reputatᷣ falsus et mendax vel
stultus sine sensu vt cum sit specialis diuisa
militibus a non militibus quomō aliquis
eoꝝ suis demeritis priuatᷣ a militia si ducat
eandem diuisam quā primo ex quo substā
tia veritatis habuit mutationem est reputa-
tus mendax et datᷣ ei pena ꝓ eo non minus
est de illis dignitatibus taꝫ ecclesiasticis ꝙ̄
secularibus quibus possunt priuari possi-
dentes vel si nunꝙ̄ habuerunt. et vocantur
tales. eadem ratio concurrit circa mulieres
existentibus alijs signis virginū et vxorata
rum corruptaruꝫ. quia iste facerent iniuriaꝫ
suis maritis si ambularēt in habitu in quo
primo ambulabant sic facerent iniuriā regi
milites si facta pace in se ducerent signū qđ
primo erat guerre vel ecōtra signo ip̄o facto
existente falso quoniam non est cōforme rei
per illud significate ꝓprium Exemplum
circa materiam de qua loquimur est de mu-
liere que alio habitu vtitur quando ē virgo
desponsata et alio quando iam peperit. qꝫ
si postꝙ̄ peperit filium vult ducere se sicut
prius anteꝙ̄ pareret omnes videntes deri-
derent eam reputantes eam mulierē insen-

satam specialiter si ipsamet occidit suũ ꝓpriũ filium et se vellet ostendere ac si numꝙ peperisset quia iam non solum mulier infesata sed etiam reputata sicut veraciter falsa et sine aliqua excusatione plena omni malicia. hic est ꝓprie casus synagoge societatis descendentis ex semine abrahe qua alijs omnibus dimissis generationibus deus accepit in fide ꝓ sponsa sua quando abrahã credidit et fuit ei reputatũ ad iustitiam. Unde ex illo tempore semper vixit in fide et spe quod ex illa debebat nasci messias ꝙ non erat in aliqua alia generatione et in signum predicte fidei abraham sicut dictum fuit accepit circuncisionem nato ergo messia ex semine iudeorum et impletis per ipsum omnibus mysterijs sic est ꝙ vt maneret instatu quẽ primo tenebat occidit filium ex ea natum quis poterit iudicare nisi ꝙ sit totaliter sine sensu et plena omni malicia postea potuit vti circũcisiõe ꝓ diuisa ei data quousqꝫ ex ipsa nasceretur filius ei ꝓmissus hec ratio non minus culpat sarracenos confitẽtes natiuitatem ihesu xp̄i ex maria virgine descendente ex genere iudeorum. Unde impleto mysterio circuncisionis statim cessauit que primo erat diuisa et signum specialis amoris illius populi. Item circuncisio tenebat locum et conditionez vnius supplicationis continue ad deum vt recordaretur sue misericordie secundum ꝙ locutus fuit abrahe et alijs patribus iudeorum ꝙ veniret ad medendum contritos corde et ad predicandum captiuis indulgentiam et clausis daret apperitionez et consolationem lachrymantib⁹ impleto ergo et de ea habita ꝑfecta noticia circuncisio que iudeis erat sicut quedaz supplicatio primo redit in abbominatõnem et odium quanto plus ducunt eaz tanto se faciunt magis indignos diuina cõsolatione de quo tempus preteritu3. M.cccclx annoꝝ est eis plus ꝙ̄ satis testimonium existendi cõtinue in ira dei et vt nunꝙ̄ habeant misericordiã sicut cĩcũcisio dabat eis spẽ quã totaliter ꝑdiderũt qñ mutata substãcia et notificata veritate mysterij circũcisione que erat signũ voluerunt vti sicut prius bene põt hic dici illḋ broccardicũ isti⁹ regni castelle alli lo digo nuera entiendelo tu suegra. Supradictis racionibus conprehẽdentibus sarracenos plusqꝫ iudeos quando ipsi postꝙ̄ cessauit suum mysteriu3 ea ratione qua fuit data abrahe vtuntur circũcisione qui si attẽte voluerunt cogitare in secretis sacre scripture possunt sane intelligere ꝙ inquantũ vtũt̃ circuncisione sicut moyses continue accusat iudeos ante deũ. quia nõ crediderũt dictis eius sic abrahã accusat sarracenos false suã diuisaz deducẽtes post impletionem ꝓmissionis sibi facte et alijs patribus cuius impletionis ipsimet sunt testes positi in paradyso post mortem ihesu christi. accusat eos iterum non minus abraham quia cõfitẽtes se venire de hysmael contradicũt eis diuina verba et mendacia dicunt. quia non in hysmael sed in ysaac semine est benedictio oĩm gentium. et dicunt seipsos esse illos de benedictione ysaac ꝓmissa vix sufficeret tempus si scriberet rationes et causas occurrentes ad intellectũ iniusticie totaliter irrationabilis quam sarraceni cõmitunt in vsu circuncisionis non habendo autenticũ et expressum testimoniũ quod suo magistro. s. machometo fuerit mandatum. Ueruntamẽ si tale preceptum fingam nõ potest esse dei quia deus non potest dare falsum testimoniu3 sicut est circuncisio mutata veritate et substãtia illi⁹ qḋ significabat totali veritate existente principaliter in hoc ꝙ sit ꝯformitas intellectus cognoscentis rei que cognoscitur potest aliquis dicere ꝙ intelligit ꝙ sol sic relucet nobis et illuminat de nocte sicut de die. Sꝫ qr natura rei nõ est cõformis sua cognitio nõ est vera similiter et eius dictu3. et si illud qḋ dicit ponat in scripturis eadem ratione illa scriptura erit falsa vt notat dñs Cesarieñ. in tractatu suo ꝯtra sarracenos.

Contra xp̄i conceptionẽ per sp̄m sanctu3

Secũdũ argumẽtũ sarracenoꝝ est ꝯ christi conceptionẽ quam nos xp̄iani affirmam⁹ de spiritusancto qui est tercia in trinitate ꝑsona quod ipsi non intelligentes licet asserent xp̄3 de virgiune natũ et mariam virginem ꝑmansisse non tamen intelligunt spiritum dei terciam in trinitate personam sed potius materialem flatu3 qualẽ reperimus in homine et alio animãte. Dicunt. n. deo insufflante beatam virginem de illo flatu virginem concepisse. ꝙ volunt auctoritate et ratiõe ꝓbare. s. ꝙ flat⁹ sit in deo

et ꝙ de tali flatu ꝯcepit virgo. vñ dr̄ in psa: flauit spiritus eius et fluent aque. spm̄ istuz intelligūt materialem dei flatuz. Itē Geñ. i. inspirauit in faciem eius spiraculum vite ꝙ sic intelligūt deus suo flatu insufflauit in corpus ade et ita creatus est spirit⁹ in corpe ade illo flatu diuino de eodem flatu intelligunt quod legitur in euangelio Insufflauit xp̄s in discipulos suos et ait. Accipite spm̄ sanctum et cetera. Sic etiam intelligunt qd̄ gabriel dixit ad mariam. Spiritussanctus superueniet inte. et illud quod de xp̄o dicit̄ conceptus de spūsancto ex maria virgine. Ratione etiam idē volunt astruere sic. Virgo maria xp̄z genuit per se non alio mediāte sed nec de virili semine cum concepit nec de diuina substātia. ergo de quodā medio inter rationalem creaturam et deū. Sed q̄d est medium super hominem et infra deum nisi flatus diuin⁹ quo insufflata peperit virgo maria. Si flatus materialis impregnat terram et germinare eam facit quid mirum si flatus diuinus infecundauit mariā. Ad hec respondet alanus in suo quadripertito libro. iiij. capitulo primo ꝙ illi qui hoc conant̄ asserere indigent pena et sensu quia in deo materialis flatus non est cum sit substantia incorporea nec habet instrumēta flādi vt fauces et huiusmodi. Si. n. de⁹ corporeus esset variabilis esset nec in omni loco incircumscriptibiliter esset. ꝙ autem deus incorporeus sit ratione non indiget cum ois ratio tam humana ꝙ diuina hoc irrefragabiliter affirmat. Flatus enim dei siue spiritus dei dicitur spūssanctus qui procedit a patre et filio de quo dicit̄ spūs domini ferebatur super aquas Geñ. i. et xp̄s dicit spūs vbi vult spirat. Si spiritussanct⁹ aliqua volūtas est rationalis est et ita materialis flatus non est: Item apostolus dicit ꝙ spiritussanctus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. xp̄s etiam ait. Ite predicate euangelium omni creature baptizantes eos in nomie patris et filij et spūssancti Hic spūssanctus connumerat̄ patri et filio et ita vna est in trinitate persona de hoc spū dicitur flauit spūs eius et fluēt aque. cū eīm spūs. s. per gratiam inspiratur peccatorib⁹ qui dicuntur aque propter fluxū peccatoꝝ aque fluūt. i. peccatores conuertuntur fluūt propter fluxum lachrymarū per penitentie lamentum. ꝙ autem dicitur dominus inspirasse spiraculum vite in corpus ade. sic intelligendum est spm̄ hominis creando cū corpori hominis infundit. per hoc autez ꝙ xp̄s insufflauit in apostolos significatū est ꝙ gratiam spūssanctus infundebat in eos Superuenit aūt spūssanctus in virginem gloriosam quia ei infudit gratiā suam. Eadē ratōne dicitur cōcepisse de spūsctō. i. ope spiritussancti non de substancia ipsi⁹: ipsa eīm virgo sola dei auctoritate de carne sua xp̄m concepit sine alterius rei ꝑmixtione. nec aliquis debet intelligi flatus materialis vt iā dictum est a deo procedens racionalem creaturaz excedens quia si aliquis materialis flatus ꝓcederet a deo aut esset eiusdem nature cum deo aut nō. Si esset eiusdez nature cum deo ergo esset deus et ita de diuina natura concepit virgo ꝙ dictu et intellectu est horribile asserere. Si vero ille flatus non est diuine nature queritur ergo cui⁹ nature sit. si icorporee nature ē et nō diuine erit angel⁹ vel anima cū spūs sit. et ita beata virgo de angelo vel anima concepit. Si aūt corporalis est nihil aliud ꝙ aer esse videtur et ita absurdissimū est ꝙ sequitur vt dicamus virginem ex aere ꝯcepisse hominē. Queritur itez a sarracenis vtruz ex solo flatu facta sit illa conceptio. si ex solo flatu conceptus est xp̄s quomō ex solo flatu flat⁹ est hō vel ipse flat⁹ factus est homo. fuit ille flatus anima xp̄i vl' vnitus anime xp̄i. si fuit vnit⁹ anime xp̄i spūs sophisticus esse videtur. corpus etiaz qd̄ xp̄s habuit fuit de carne virginis aut ñ si non fuit de carne virginis filius virginis non fuit. Unde ergo carnē habuit si de virgine habuit fuit flatus ille vnitus carni vt ex illis duobus fieret conceptio et illo flatu animaretur caro ad hoc vt xp̄s fieret homo Sed obijcit sarracen⁹ veritatis inimicus si xp̄s non fuit de substantia diuina vel de flatu dei conceptus quō ergo fuit dei filius: Ad quod respōdetur ꝙ xp̄s scd̄m humanā naturam fuit filius virginis et scd̄m diuinā filius dei ab eterno a patre natus scd̄m diuinitatem. In tempore vero de virgine secundum humanitatē. ꝙ aūt xp̄s fuerit deus et hō supra libro primo latissime ꝓbatum est ꝙ christus non sit deus.

Tertium argumentum sarracenorū
est contra xpi diuinitatē. Arguunt
.n. contra nos si xps eēt deus ipse
de se hoc in euangelio declarasset sz hoc est
falsum q2 nūq̄ hoc de se asseruit nec dixisse
legit̄ se eē deum. q̄cq̄d sit de argumēti seq̄la
addit q insipienter dicunt .s. q nunq̄ de se
xps asseruit se esse deū. Rñdet̄ multiplici te
stimonio ipius xpi oppositum esse verum
Unde Mar. xiiij. habetur q cum sacerdos
interrogaret ihesum dicens tu es xps filius
dei benedicti Rñdit ihesus et dixit illi Ego
sum. est manifesta confessio q xps est deus
ppter q summus sacerdos scidit vestimēta
sua et cetera Item iohānis vi. Ego sum pa
nis vite qui de celo descendi si quis mandu
cauerit ex hoc pane viuet ineternum. Item
iohanis viij Ego sum lux mundi qui sequi
tur me nō ambulat in tenebris s̄ hēbit lumē
vite Item ex pluribus alijs locis. Ego suz
resurrectio et vita Ego sum via veritas et vi
ta Ego sum ostium per me si quis introierit
saluabitur Ego principiū qui et loquor vo
bis Ego sum alpha et o, principiū et finis
que omnia non possunt competere nisi deo
vero vt patet cuilibet intuenti In cōfirmati
onē huius iudei allegantes causam coram
pylato quare deberet mori xps dixerūt q2 fi
lium dei se fecit. Et sic patet q̄ insipienter et
stulte locuti sūt sarraceni in pallegato argu
mento

Contra xpi mortem.

Quartum argumentum sarracenoz
est contra xpi mortem. Ipi enim
asserunt xpm immortalem et impas
sibilem fuisse qui conceptus de dei flamine
et ideo dicunt ipm non fuisse passū vel mor
tuum nec a mortuis suscitatum sed asserūt
loca alium hominem posuisse cum iudei vel
lent ipm cruci affigere q ita nituntur pbare
si xps de flato diuino conceptus est sicut fla
tus diuin⁹ incorruptibilis est ita xps impas
sibilis. Preterea indecens esset xpm de fla
tu diuino conceptum et quodāmodo dei fi
lium crucis subire patibulum. Rñdetur q
xps secundum q dei filius est nec pass⁹ nec
mortuus nec suscitatus est sed secūdum in
firmitatem humane nature quā assumpsit
de virgine. quia christ⁹ si carnem assumpsit
aut passibilem habuit aut impassibilē. Si
impassibilem vnde eam assumpsit Si passi
bilez et pati et mori potuit et ex diuinitatis
virtute a mortuis resurgere. Sed si de carne
virginis passibilem carnem assumpsit et sic
passibilis fuit. q aūt xps filius dei fuerit.
et secundum hoc immortalis et filius virgi
nis et secundum hoc mortalis diligenter su
perius libro primo pbatum est. et etiam q
xps passus mortuus et suscitatus fuerit ibi
dem latissime probatum est in aptione. xij.
thesaurorum. Et si dicat sarracenus miserū
esse xpm subisse mortem secundum infirmi
tatem Respondetur q hoc non reputamus
christi miseriā sed dignationez quia ex sum
ma misericordia fuit et dignatōne q christ⁹
carnem assumpsit et mortem subijt non q
meruisset hoc cum peccatum non fecerit vt
et ipsi sarraceni fatentur sed vt a morte nos
per mortem redimeret Si .n. rex aliquis mi
sertus serui sui iacentis in luto lutum intra/
ret vt seruum liberaret non hoc ascriberet̄
miserie regis sed dignationi⁹ Ex verbis etiā
ipsius alchorani eligitur predictus error.
Unde ait in capitulo. xxviij. in persona xpi
duz inter homines conuersaret iniunxit mi
hi .s. deus nec me virum difficilem sed malo
rū exptem creauit et sup me ē diuina salus
in die mee natiuitatis et mortis et a qua ite
rum viuus accedam hec ibi.

Contra trinitatem personarum.

Quintum argumentum sarracenoz
est contra trinitatem psonarū. Cū
eniz audiuit machometus q Chri
stiani ponebāt in deo tres psonas nō valēs
itelligere sine pluralitate diuine eēntie. cogi
tauit q ponebant tres deos. et ideo negauit
trinitatem in deo. et ideo dixit in alchorano
in capitulo elenesa non dicatis tres q2 de⁹
est deus vnus. licet pluralitas personarum
in deo posset ostendi ex sacra scriptura et ra/
tionibus sicut supra probatum est cōtra iu/
deos libro. iij. consideratione. iij. articulo.
xxij. Quia tamen primū vt infra dicetur di/
cunt esse corruptum. Secundum vero audi/
re nolunt cum noluit credere nisi his que tra
dita sunt eis a suo magistro in alchorano.
Ideo ad eorum confusionem ex eodem al/
chorano volo ostendere pluralitatem perso
narū .n. in diuinis ad quod cum non poterit

respondere compellantur intrare conuiuiuz
veritatis. Queramus ergo a sarracenis
quid sibi voluit alchoranum. quia totiens
induxit deum de pluralitate loquentē. Dici
tur etiam in capitulo elbalkara in persona
dei diximus angelis adorate adam etc̄. Ex
hoc continuauit postea vsq3 ad finem libri
aliquo mō loquendo de deo in singulari a/
liquando ī plurali et certissimū est omnibus
xpianis iudeis et sarracenis q̄ deus est v/
nus et solus et simplex et non habet nec po
test habere cōsortem. quare igit̄ de se loq /
tur pluraliter non possunt dicere q̄ deus lo
quitur de se et angelis. dicitur. n. ibi dixim⁹
angelis. hec ergo locutio dei est non angelo
rum sed ad angelos. Item secundo in capi/
tulo sad dicit̄ q̄ omnes angeli adorauerūt
adam nisi dyabolus ergo omnib⁹ angelis
dixit deus. Tercio capitulo in multis locis
in alchorano induxit tales locutōes de deo
in plurali in talibus actionibus in quibus
angeli nullomodo cōmunicant sicut in crea
tione mundi in iustificatione impij dicitur
in alchorano in pluribus locis in persona
dei nos nunq̄ creauimus celum et terraz et
intermedia pro ludo. et nos iustificam⁹ ho
minem etc̄. et nos misimus christum filium
marie et dedimus ei spiritum et euangeliuz
et miracula et talia in quibus angeli nullo
modo communicare possunt cum deo. an/
geli enim creati sunt a deo et non creatores
cum deo creante celum et terram et interme/
dia. nec possunt dicere sarraceni q̄ vox illa
pluraliter sit excellentissimi creati per quod
deus omnia fecit vt dicunt. Constat eniz q̄
quicquid est preter deum est creatura a deo
creata et nulla creatura potest esse cōcreatrix
cum deo. Item. iiij. capitulo. Non potest
etiam dici q̄ deus pluraliter de se loquitur
ꝓpter diuersas quidditates que sunt in eo
sicut potentia iusticia et huiusmodi quas a/
rabes appellant saphat. Ista. n. sunt in deo
non accidentia sed sunt ipa diuina essentia
Unde in deo nullam compositionem nec
pluralitatem faciunt vt per illa de⁹ de se lo/
quatur pluraliter cum tamē in angelo et ho
mine illa accidentia aliquam compositiōez
faciant et certe talis modus loquendi scilicz
q̄ deus de se cum sit vnus pluraliter loqua
tur inuenitur semel a Moyse introductus
in Gen̄. nam in formatione hominis deus
locutus est dicens faciamus hominem etc̄.
Et dicunt iudei q̄ est vox dei ad angelos
quod est contra sacram scripturam que nun
q̄ dicit hominem creatum ad ymaginē an/
geli sed ad ymaginem dei et hoc est q̄ statī
subiungit Moyses post ista verba. dicens.
Et creauit deus hominem ad ymaginem et
similitudinem suam ad ymaginem dei crea
uit illum. Est igitur vox dei patris ad filiū
vel totius trinitatis adinuicem. nam deus
qui est vnus et simplex in essentia est trinus
in personis. et alchoranum illud simpliciter
dixisset nisi quia tenuit q̄ non posset esse di
stinctio personaruz sine distinctione essentie
Ideo dicit in capitulo elneza. O familia li/
bri nolite vacillare in lege vestra et non di
catis de deo nisi veritatez quia christ⁹ ihe⁹
marie filius est nuncius dei et verbum dei
quod in ea posuit per spiritumsanctum suū
Ecce hic nominat deum verbum dei et spm̄
sanctum suum. Sed timens ne per hoc diui
na essentia diuideretur vel multiplicaretur
vel determinaretur statim subiunxit et non
dicatis tres quia deus est deus vnus. Ecce
quantum appropinquauit ad illud quod
maxime arduum est in fide vt quasi cum io
hanne diceret pater verbuz et spiritussanct⁹
hi tres vnum sunt. Induxit igitur in alcho/
rano machometus deum loquentem plura
liter et nescit causam. teneamus igitur cum
eis cōmuniter q̄ deus est vnus et solus sim
plex et ipsi habent in alchorano q̄ deus est
deus vnus et q̄ habet verbum suum et spm̄
sanctum. et sic tenemus q̄ ipse qui est vere
deus vnus et simplex proprie de se loquit̄
singulariter. et quia est trinus in personis a
liquando loquitur de se pluraliter. Sed q̄
late dictum est de patre et filio dicamus ali
quid in speciali de spiritusancto contra sarra
cenos et queramus ab eis quia alchoranuz
frequentissime facit mentionē de spūsancto
quis est iste spiritussanctus. Nam in capitu.
elbakara in persona dei dicit dimisimus et
dedimus ihesu filio marie q̄ faceret prodi/
gia et miracula manifesta et perfecimus eū
per spiritūsanctum et idem repetit per omia
infra in eodem capitulo. Item dicit in capi/
tulo elembra de maria insufflam⁹ in ea de
spūsancto et in pluribus alijs locis loquit̄
similia de spūsancto Queritur ergo quis est
iste spūsanct⁹ et nō possunt dicere sarraceni

ꝙ sit aliqua creatura pura vel aliquis angelus bon⁹ qꝛ loquit̃ de eo singulariter vt de vno sancto nostro. Angeli vero sancti sunt multi et oēs sunt dei. que esset igit̃ causa vt de eo singulariter diceret nostro et sācto. Et preterea nō esset magna ꝯmendatio de xp̄o quem alchoranū intelligit singulariter commendare ꝙ de⁹ dedisset ei angelū custodem qꝛ quilibet homo hꝫ angelū custodem. naꝫ deus facit spūs angelos et nūcios nostros sicut dicit̃ in alchorano in capit̄lo elmelaiꝫe Et preterea angeli nō sanctificant hominē. sꝫ deus immediate et solus. sicut solus de⁹ potest dimittere peccata vt dicit̃ in alchorano. Si aūt predictus spūssanct⁹ sit vere de⁹ sed ver⁹ deus qui de spūsancto loquitur dicens. dedimus spm̄sanctū et insufflauimus de spū nostro· cū igit̃ diuina essentia sit vna et simplex et non posset diuidi nec distingui et ibi sit dans et datū, dans qui dicit dedimus. et datus spūssanctus qui dicitur dat⁹ et insufflatus et inter dantē et datū requiratur distinctio. oportet ꝙ deus dans et insufflans et spūssanctus insufflatus et datus distinguant̃ et differant hec est distinctio sola quam nos christiani ponimus in diuinis personis et quā vocam⁹ distinctionē realeꝫ per relationes originis stante vnitate indiuisibili diuine essentie Patet ergo declarata trinitas ꝑsonaꝝ in diuinis ꝯmunitate essentialiter ex alchorano machometi quā sarraceni non intelligunt percussi cecitate.

Contra beatitudinē eternam que in dei visione et non corporali refectione cōsistit

Sextum argumentū sarracenorū est ꝯtra beatitudinē eternā. et nos christiani intelligimus et firmiter credim⁹. scilꝫ ꝙ cōsistit in dei beatifica visione et illa ē spiritual' refectio finalis beatoꝝ. Sarraceni vero tenēt in eterna beatitudine homines reficiendos materiali cibo et potu qᷦ sic auctoritatib⁹ nitunt̃ probare. Deus em̄ promisit iudeis si bene agerent terram lacte et melle manantem sꝫ hoc intelligi nō pōt de materiali terra ꝓmissionis qꝛ illa nō manat lacte et melle. ergo in alia vite eterne. Item christus promitens suis credentibus eternā refectionē dicit vt bibatis et edatis sup̱ mensam meā in regno patris mei. Item post resurrectionē legitur xp̄m de fauo mellis comedisse vt per hoc insinuaret ꝙ post resurrectionem oēs reficientur melle. Ad hoc dicēduꝫ est istis bestijs ꝙ in eterna beatitudine nō erit aliqua materialis refectio sed spiritualis. qꝛ tūc homines spiritualia corpora habebunt non potu vel cibo indigētia quia sicut attestat̃ xp̄s hoīes in ꝑadyso neqꝫ nubēt neqꝫ nubent̃ sꝫ erūt sicut angeli dei in celo cibo et potu non indigentes et apostolus ait quod esca et potus non sunt regnum celorū caro etiam et sanguis regnum dei non possidebunt id est alimenta carnis et sanguinis in regno dei locuꝫ non habebunt ad litterā de terra ꝓmissionis intelligi non potest qᷦ dictum est de terra lacte et melle manante terra enim illa sterilissima est sed per terrā manantem lacte et melle paradysus celestis intelligitur qui manare melle et lacte dicitur ꝓpter eterne et interne refectionis dulcedinem mensam auteꝫ christi que est in regno patris sui vocat spiritualium bonoꝝ refectionem q̄ spiritualis refectio nihil aliud est q̄ꝫ diuina fruitio. Unde in psal. torrente voluptatis tue potabis eos. Que autem maior insania poterit esse q̄ꝫ asserere hec est bonorum p̄mia scilicet esum mellis et potum lactis nun q̄ꝫ sustinuerunt martires tot persecutiones vt ad has deuenirent refectiones voluit laurētı⁹ vri in craticula vt ad hec perueniret gaudia suspēsus est vincentius in eculeo vt hoc frueretur cibo certe si deus daturus esset sua materialia fercula credo ꝙ elegātiora daret eis cibaria xp̄c autem post resurrectionē nō ideo comedit vt per hoc insinuaret resuscitatis necessaria esse sed vt probaretur ei⁹ resurrectio vera eiusdem in numero non solū per auditum cum dixit eis pax vobis: Luce. vltimo quia xp̄s habebat talem moduꝫ salutandi spiritus enim malignus nō consueuit annūciare pacem sed discordiam nec solum per visum. cum dicit discipulis videte manus meas et pedes meos quia ego ipse suꝫ Luce vltimo. Nec solum per tactum cuꝫ dixit palpate et videte quia spiritus carnem et ossa non habet sicut me videtis habere. Luce vltimo. Sed etiam probauit suam resurrectionem esse veram ex gustu. quia corpus fantasticum et sine anima comedere nō potest. Hac ergo ex causa dixit discipulis suis habetis hic aliquid ad manducandum illi

tulerunt partem piscis assi et fauum mellis
Unde cibus ille non fuit cõuersus in carnez
sed resolutus in ꝑiacentē materiā. Sz nec hec
causa comedēdi erit in resurrectione genera-
li. ea ergo que in sacra scriptura de vita eter-
na repeniũtur vt cibus et mensa per similitu
dinē vel exemplũ posita sunt. Nõ sic aũt de
secta machometi quia ipse de vera beatitu-
dine et de visione dei nullam omnino facit
mentionem. qr nec desiderauit nec appꝛhen-
dit ea sola que desiderauit promisit in quo
apertissime fuit cõtrarius nõ solum christo
sed omnibꝰ prophetis et omnibus philoso
phis et oĩbus ratiõe vtẽtibus qui oĩs cõ-
muniter concordãt ꝙ vltima hominis feli-
citas sit in cognitione solum dei iuxta illud
quod dicitur Johãnis. Hec est vita eterna vt
cognoscãt te solum deum verũ et quē misi-
sti ihesum xp̄m et Aristotiles in quarto ethi
corũ. et. xij. metaphisice dicit ꝙ vita que est
scd̄m intellectuz est optima igitur gulosa et
luxuriosa est pessima vita que impedit intel
lectum hominis. Sed obmissis auctoritati
bus sacraꝝ scripturarũ quã nõ recipiũt sarra
ceni lz recipere deberēt cũ ipse valde laudet
et commendet legem dei ꝓphetarũ sanctoꝝ
doctrinã ac euangelium xp̄i fiat ratio cõtra
eos qua ostendatur ꝙ in illa felicitate eter-
na nõ erunt actꝰ gule et luxurie Et arguitur sic
Ad hoc sumimꝰ cibos vt corruptio que pos
set accidere ex cõsumptiõe naturalis humi-
di nõ sequatur vt etiam cibos sumimꝰ et aug
mentum. sed ista duo nõ erũt ibi. Nam oẽs
in debita quãtitate resurgēt nec amplꝰ po-
terũt mori nec aliquo modo deficere. Nam
sicut dicit machometꝰ in sua doctrina vt pa
tuit supra ꝯsideratiõe. iiij. postꝙ omia mor
tua fuerint deus occidet mortez et postea re
surgēt immortales et integri. ergo cibi sum
ptio nõ est necessaria aliquomõ et eodem
modo nec vsus venereoꝝ qr nec tũc est neces
sariuz ꝙ cõseruetur in spē quod nõ põt con
seruari in indiuiduo. Item homĩes resurgē
tes imperpetuum viuēt. ergo si cibo semper
vterentur in infinitum augebũtur eoꝝ cor-
pora. aut erunt ibi digestiones aut alie fedi
tates vt tantum resoluatur quantum con-
uertitur quorum vtrũqꝫ est inconueniens.
Ad hec respondet machometꝰ in libro de
doctrina sua dicens ꝙ non erit ibi egestio
sordium sed purgatio per sudorē. Et ponit

exemplum de puero in vtero matris qui vt
dicitur nutritur et non egerit. Sed exemplum
et ratio eius nihil soluit sicut patz inspicienti
Nam quedã sunt de ꝑfectione imꝑfecta que
in re ꝑfecta essent imperfectio magna. Item
ista euasio machometi nihil valet qm̃ cor-
pora resurgentiũ ita erunt incorruptibilia ꝙ
nihil poterit resolui ex eis et sic nõ est simile
de vno et de altero de ꝑfecto et imperfecto.
Itē si in istis actibus esset vltima hominis
ꝑfectio vt videtur machometꝰ expresse dicere:
quid igitur nũc oportet abstinere ab istis et
nõ magis die ac nocte luxuriare et comedere
vt hic etiaz felices sumus. sed apud omnes
homines etiam apud sarracenos reputatur
virtuosius abstinere ab his et etiã ipsi sarra
ceni habent viros cõtemplationis et cõtinē
tes quos maxime laudant. Item si in istis
actibus est vltima hominis felicitas quid
faciet anima separata ante resurrectiõez que
nec comedere nec luxuriare põt. nec angeli
etiã vnꝙ poterunt esse felices quia istis om
nino carent Preterea si habēdo mltas vxo-
res et infinitas cõcubinas et adolescētulas
est vltima virorũ felicitas vt patuit supra cõ
sideratione. iiij. Quomõ ergo mulieres po-
terunt vnꝙ esse felices nisi habeãt multos
viros. Erit igitur aut mulier felix aut vir fe
lix et mulieres adolescentule infelices et mi
sere. Rationabiliter ergo cõcluditur ꝙ oĩs
tam viri ꝙ mulieres coruz infelices erunt et
miseri sequentes id quod debetur porcis et
asinis. s. gulam et coitum.

Contra matrimoniũ vnius vxoris tãtũ

Eptimũ argumentũ sarracenorum
est cõtra matrimoniũ vnius vxoris
tm̃. Cum eñ sit illicitum in lege xp̄i plures
vxores simul vno tempore habere. Sarrace
ni oppositũ asserentes dicunt licitũ esse plu
res vxores simul habere sicut supra patuit
consideratiõe. v. ꝓcepto. ix. hoc nituntur pro
bare auctoritate patrum veteris testamenti
qui duas vxores simul habuisse leguntur
vt Jacob et Dauid et alij multi. ergo qua ra
tione licitum fuit eis habere plures vxores
eadem ratione et modernis Sed hoc non af
firmant sarraceni nisi vt luxurie sue satisfaci
ant. tota enim eorum vita in fetore luxurie ē
vt supra patuit. Dicendũ ergo ꝙ vna debet

esse vnius. Unde et deꝰ vnã dedit ade vxo- rem et non plures. que etiã sacramento de- seruit qꝛ per hoc significatur ꝙ vna est spon- sa xpi. s. ecclesia. Unde et lamech mortaliter peccauit qui primus plures vxores habuit. In veteri aũt testamento licitum erat alicui plures vxores habere ad multiplicandũ ge nus humanuꝫ ad cultum diuinũ tunc terrã replebat fecunditas. nunc aũt celum replet castitas. a tempore enim iohannis baptiste regnuꝫ celoꝝ vim patitur et violenti capiũt illud. In veteri aũt testamento a matrimo- nio non excipiebanť nisi. xi. psone. in nouo excipiuntur infinite. et vbi apostolus ait. i. Corint. vij. ꝙdiu viuit mulier alligata est viro vt nõ possit alij nubere similiter vir mu lieri vt non possit aliam ducere. Unde vir si plures vxores habeat adulter ẽ. et sicut vna mulier nõ potest simul habere plures viros sic nec vnus vir plures mulieres simul Iteꝫ dicit apostolus ꝙ vir nõ habet potestatem corporis sui ꝫ mulier. sic et vir vxore sua vi- uente non potest accedere ad aliã. Cuꝫ ergo sarraceni dicant xpm magnum prophetam fuisse quomodo autem de eius verbis con tradicere que dixit mulierem non esse relin quendam nisi causa fornicationis. Ipsi ãt multis de causis relinquunt vxores sũt etiã inter eos qui dicunt mulierem relictaꝫ a ma rito non debere ad eũ egredi donec alter cuꝫ ea conueniat: sicut patuit supra cõsideratõe quinta. precepto. ix. Et sic puaricatores legis et euangelij facti sunt. In lege enim scriptũ est vt si quis vxorem suã qualibet ex causa dimiserit et voluerit. ad eum quoqꝫ regredi ipsius est. sine dubio si tamen eam alter nõ sordidauerit. si alter eaꝫ tetigerit ab illo im- perpetuum ꝓhibita est. in euangelio tamen non est licitũ homini vxorem suam sine cau sa fornicationis dimittere. et qui dimissam alterius in vxorẽ receperit adulter et mechꝰ iudicetur. Item si christum credunt tantum fuisse prophetam et de virgine natum et de flatu diuino conceptum vt supradictum est cur non celebrant eius conceptũ vel eiꝰ ortũ

Contra baptismum quo ad ablutionem interiorem.

Octauum argumẽtũ sarracenoruꝫ ẽ contra baptismuꝫ quo ad ablutõeꝫ interiorem. nos enim solam ablutiõem cor poris dicimus et fideliter confitemur nõ suf ficere ad remissionem peccatoꝝ sed exterior et interior per aquaꝫ spũssancti. Sarraceni vero affirmant solam corpoꝝ ablutioneꝫ p aquam factã sufficere ad peccati remissionẽ quod volũt multiplici auctoritate probare. Aut enim Ezechi. xxxvi. Effundã super vos aquam mundam et mundabimini ab omi bus inquinamẽtis vestris. et iohãnes bap tista fuit baptizans in aqua tm̃. Mathe. iij. Mar. i. Jo. i. Naaman etiam ablutꝰ septies in iordane liberatus fuit a morbo lepre iiij. Reg. v. per quod significať ꝙ aliquis per solam ablutionem liberatur a peccatis adẽ. His ergo auctoritatibus dicti sarraceni asse runt quodlibet peccatum mortale homini remitti per solam aque ablutionem sine cõ- fessione et contritione. Dicendum ergo ꝙ nõ sufficit ablutio discreto et adulto sine cõ tritõe et cõfessione nec puero sine trinitatis inuocatõe. Ezechiel vero aquã illã vocat mundã que sanctificatur per verbum. iuxta illud Augustini. Accedit verbũ ad elemẽtũ et fit sacramentum. Johannes aũt nõ bap tizauit in peccati remissionem et sanctificati onem sed in assuefactionem vel significati onem nec peccata baptismo eius remittebã tur. Ablutio aũt aque qua naaman purga tus erat a lepra significabat baptismuꝫ xpi quo quis liberatur a culpa. Ablutio autem aq̃ qua fit peccati remissio in baptismo ite- rari non potest vel debet quia significat pas sionem xpi et mortem que iteranda non est nec sacramento baptismi debet fieri iniuria Semel ergo valet aque ablutio. i. baptismꝰ puero vel adulto iterata nõ prodest. Errant ergo pagani qui singulis ablutionibus cor porũ suorũ credunt sibi remitti mortale pec catum qꝛ si tale esset videreť esse peccati incẽ tiuũ. Isti etiã multa de lege veteri obseruãt et ita quodãmõ iudaizãt qꝛ vt supra patuit porcũ nõ comedũt plures vxores simul du cũt etc̃. Et iã in primo libro ostẽsũ fuit legẽ moysi abolitã fuisse qꝛ veniẽte veritate cessa uit vmbra et figura. christꝰ etiã eam ostẽdit cõsummatam et in se impletã cum pendẽs in cruce dixit consummatum est vt patuit ibi supra.

Contra venerationem imaginum.

Onū argumētū sarracenoꝝ est ꝯtra ymagines que habētur in ecclesijs ipi enī cum iudeis insultantes ꝯtra nos dicunt hec nobis non licere q2 facimus cōtra diuinū preceptū Exo.xx. Deut.xxvij. et Leuiti.xxvi. scʒ nō facies tibi sculptile nec oēm similitudinē etc̄. Derident etiā christianos q2 effigiant deū sublimi sedentē solio et circa cū magno dignitatis fastigio aquilā hominē vitulū et leonē Ad hoc dicēdū est ꝙ si lex mosaica ꝓhibuit nullo modo sculptile fieri peccauit moyses qui fecit imagines cherubī. Exo.xxv. et.xxxvij. et posuit in tēplo. quotienscūqꝫ etiā thurificabāt ante archam et adorabāt similiter faciebāt ante cherubin Salomō fecit etiā vt dicit᷑. iij. Regum.vi. duo alia cherubin maiora et oīs cortine q̄ erant in tabernaculo erant intexte multitudine cherubin Et si dicas illud p̄cepit deus et erunt imagines angeloꝝ non hoim dico ꝙ verū est q2 tunc nō erāt homines tales vt mererent᷑ adorari et imagines eoꝝ q2 erant increduli et rebelles nec erat honestū ꝙ sue anime essent in inferno et ꝙ eoꝝ imagines adorarent᷑ in terra. sed postq̄ꝫ deꝰ assumpsit carnē humanā factus figurabilis et anime sanctoꝝ sunt in paradiso nō est incōueniēs ꝙ eoꝝ imagines sint in ecclesijs et venerēt᷑ ab hominibꝰ. ꝙ aūt dicit nō facies sculptile etc̄. Legislator declarat dicens non adorabis ea neqꝫ coles nō enī prohibet᷑ in illo p̄cepto facere quācunqꝫ sculpturā vel similitudinem sed facere ad adorandū. Ideo subditur non adorabis ea neqꝫ coles eo scʒ mō quo gentiles faciebant in veneratione deoꝝ suorum. i. demonū qui erāt dij alieni quos prohibet colendos esse dicens. Non habebis deos alienos coram me. quali aūt spē adoratiōis deus adoratur et quali xp̄i crux et imago virginis ac sanctorum et de institutione imaginū omnium errore excluso latissime dictum est supra libro.iij. consideratōe iiij. argumento.xxiiij. vide ibi. ꝙ autē deꝰ pingitur a christianis in throno cū.iiij. animalibus non est irrationabile quia cum ezechiel propheta vident illam similitudinem et scripsit: possunt christiani ad memoriam pingere.

ꝙ lex mosaica et lex euangelica sunt corrupta per iudeos et christianos.

Decimum argumentum sarracenorum est contra veritatem vtriusqꝫ legis scʒ christi et moysi quas dicunt esse corruptas per iudeos et christianos.

Ad quod declarandum. Notandum est ꝙ inter cetera ex quibus potest manifeste videri ꝙ alchoranum non est lex dei eo ꝙ ei non attestatur lex vetus nec euangeliū que alchoranum testatur ꝙ sint vere lex dei. Sʒ ipse machometus seipsum commendat ipse de se testimonium perhibet. nos autem inuenimus legem dei esse quandam cautelā continuam ad eodem artifice fabricatā vt vnus aut nullus alteri cohereat et correspōdeat. Et vnus propheta de altero ꝓphetat et mentionem faciat et omnes alij ꝓphetauerunt de christo sicut patuit in libro.i. Si igitur lex sarracenorum esset lex dei et vocatio ad legem illam non esset peruersio sʒ cōuersio vt ipsi dicūt quomodo omnes alios prophetas latuisset ꝙ nullus de eo dixisset aliquid. nos autem nō inuenimus ꝙ moyses vel aliquis prophetaruꝫ vel ipse christꝰ aliquid dixerit de machometo vel de sua lege nisi quando dixit de pseudo prophetis cauendis. dixit etiam christus ꝙ lex et prophete vsqꝫ ad iohannē prophetauerunt vt mūdus sciret ꝙ generalis propheta nō esset venturus vlterius. machometus autem se dixit generalem prophetam. ꝙ autem ipse non sit propheta vtiqꝫ scimus. Ad hoc aūt respōdent sarraceni dicentes ꝙ Moyses et alij prophete prophetauerunt de machometo et ꝙ etiam christus prophetauit expressiꝰ omnibus quia dixit etiaꝫ nomen eius. Vn̄ dixit filijs israel euangelizo vobis de legato dei et nomen eius machometus. Sed cum talis scriptura non inueniatur in euangelio christi dicunt sarraceni ꝙ iudei corrupuerunt legem moysi et ꝓphetarum et christiani corrupuerūt euāgelium et nō remāsit nisi quantum est in alchorano de veritate legis euangelij. Sed ꝙ hoc non possit stare Primo probo per alchoranum eorum.

Nam dicitur in capitulo de iona. si fueritis in dubio de hoc quod reuelauimus vobis petatis ab illis qui legerūt librū priꝰ q̄ꝫ nos Illi aūt qui prius legerint librum q̄ꝫ sarraceni sunt iudei et christiani qui receperūt pētateucum et euangelium sicut exponit machometus ergo machometus dicat sarrace-

nis vt petant a iudeis et xp̄ianis de dubijs
sed si vt ipsi dicunt propheta verdic⁹ esset
machometus quomodo eos ad mendacia
testimonij mitteret non igitur erant viciati
libri iudeorum et christianorum tempe ma-
chometi nec possunt dicere ꝙ postea fuerūt
viciati. naꝫ dicitur in capitulo belgagar qđ
interpretatur recordatio. Nos inquit in per
sona dei descendere fecimus recordationeꝫ
dei et nos eandem custodiemus. lex moysi
et euangelium apud eos dicitur recordatio.
igitur deus semper apud suos fideles testi-
moniū sue creature seruauit ante machome
tum et cōseruabit etiaꝫ Post primo in capi.
belmaij de quod interpretatur mensa. Dicit
ꝙ iudex quidam dixit machometo quomō
iudei querebant iusticiam et iudiciuꝫ ab eo
si venerint ad te iudica inter eos iuste quia
deus diligit iusticiam facientes. et quomo-
do ab ipso peterēt iusticiam cū sit apud eos
vetus testamentum in quo est dei iusticia.
Preterea talis corruptio scripturarum non
potuit esse generalis seu manifesta quia sic
alienationes sciuissent nec pticulares et oc-
culta quia sic aliqui codices integri et incor
rupti remansissent sed in omni lingua et in
omni prouincia inuenitur lex et euangeliuꝫ
eodemmodo scripta. Preterea quatuor euā
gelia non sunt scripta nec eodē tempore nec
eodem loco nec eodem idiomate nec ab eo-
dem scriptore. Sꝫ matheus in hebreo in iu-
dea. Johannes in greco in azia. Lucas in
greco in abya. Marcus in latino in italia
euangelium scripsit. et eorum translatio fa-
cta est in latino per hieronymuꝫ et per alios
ante tempora machometi et remanserunt ex
emplaria in omnibus linguis ergo non po
tuerunt per aliquos falsarios viciari quin
manifeste sciretur. Preterea nihil est in fide
xp̄iana ita maxime arduuꝫ sicut incarnatio
dei scꝫ ꝙ homo ille fit de⁹ Et istud fuit ma
xime difficile suadere mūdo. Unde et roma
ni et alij pagani ꝓpter hoc psecuti sunt chri
stianos trecentis annis continuis generali
ter et distulerūt recipe fidē et euāgeliū qꝛ di
cebāt ꝙ hō ille erat de⁹ nō qꝛ nō recepissent
hoies et mulieres plures deos et deas sꝫ qꝛ
xp̄s fuit dictus deus absꝙ licētia romanoꝝ
qm̄ ipi ꝓhibuerant ꝙ null⁹ diceret de⁹ sine
auctoritate senatus et etiam qꝛ iste deus nō
patiebat cōsortem. Naꝫ si istum deū recipe-
rent cogebant omnes alios relinquere quod
etiam erat contra pacta ꝓuinciaꝝ et leges et
consuetudines romanoꝝ sicut supra patuit
libro .i. consideratione .iij. articulo .i. in exa-
mine .iij: Quō igitur christiani in damnati-
onē suam et detrimentū fidei et ꝓuocatiōeꝫ
romanoꝝ principum mundanoꝝ hoc maxi
me arduū et minus suasibile in suis scriptu-
ris et euangelijs addidissent omnes em̄ cō-
sentiebant hāc legē esse sanctissimā et ratio
nabilissimā hoc solo excepto ꝙ rationē ho
minū excedit scꝫ ꝙ ille hō sit verus de⁹ et ve
rus hō. magis igit christiani si aliquid de
euangelio mutassent quod erat arduum et
minus suasibile a principio subtraxissent vt
plures ad fidē accederent et addidissent ali-
quid suasibile ꝙ econtrario. Preterea quō
christiani cum iudeis potuerūt conuenire a
quibus odio tam antico disconueniunt nec
em̄ iudei dicūt xp̄ꝫ esse deū nec bonū hoieꝫ
Unde ꝙtum ad hoc magis conueniūt chri
stiani cum sarracenis qui dicunt ad minus
xp̄m fuisse sanctissimū hominem. Preterea
christiani ante aduentū machometi fuerunt
diuisi in diuersas sectas et precipue orienta
lis in iacobinos et nestorinos nestorini aūt
maxime conueniūt cuꝫ sarracenis et macho
metus mādauit eos singulariter honorari.
et quomodo cōuenissent nestorini cuꝫ iaco
binis qui tāto odio diuidunt ad viciādum
euāgeliū ꝙ adinuicē occidunt et tm̄ inueniūt
apud vtrosꝙ euāgeliū omnino idē sicut et
apud nos. Preterea nomē machometi q̄re
christiani subtraxissent de euangelio cū ipe
tm̄ cōmandauerit xp̄m et matrē suaꝫ et euā
geliū vt dic̄ i alchorano ꝙ i euāgelio xp̄i ē
directio et pfectio et nō subtraxerūt inde no-
men pylati qui flagellauit eū et nomē iude
qui ꝓdidit eū et nomē dyaboli et quare xp̄i
ani posuissēt in euāgelio ꝙ xp̄s sit vere mor
tuus et crucifixus que nec vident ei cōueni-
re cū sit vere de⁹ vt in euāgelio habet et quō
videt ꝯn̄s ꝙ duo tamdiuersa posuissent de
christo scꝫ ꝙ sit vere de⁹ et vere mortu⁹: Pre
terea dato ꝙ potuissēt in oib⁹ libris ponere
ꝗ quis potuit oibus suadere et in cordibus
gentium scribere ꝙ hunc occiderunt et tamē
hoc suasum est toti mundo vt suscipierent il-
lud principes et tyranni philosophi et sapiē
tissimi hoies et etiā indocti et pauperes ita
vt etiā calipha de baldaco moreret xp̄ianus

et fuit inuenta crux ad collum eius vt testaretur facto ꝙ ipse dominus sarracenoꝝ mortuus est vere christianus. Et ideo iudicauerunt eum sarraceni ꝙ sequestratus sepeliret ab alijs caliphis qui vidit sepulchrum testimonium phibuit et scimus quia verum est testimonium eius Omnibus igitur modis constat ex auctoritate alchorani et ratõib⁹ validis et apertis ꝙ euangeliũ est inuariabile et non viciatum nec corruptum Cũ igit machometus super omnes alios libros cõmandat euangelium et post illud vetus testamentum. coguntur sarraceni recipere auctoritatem euãgelij et veteris testamẽti. Preterea in alchorano in capi. belmeijde quod interpretatur mensa dicitur ꝙ familia liberi nihil omnino sunt nisi compleant legem et euangelium. Familia vero liberi sunt sarraceni sicut ibidem ostenditur. Unde dicit nisi compleant legem et euangelium et quod reuelatum est sibi. Istud autem quod reuelatum est accipitur alchoranum quod reuelatum est solis sarracenis vt ipsi dicunt. hoc idem ostenditur in multis locis in alchorano scilicet ꝙ familia liberi sunt sarraceni secunduꝫ intentioneꝫ machometi dicitur enĩ sarracenus in capitulo elneza quod interp̃tatur mulieres circa finem ꝙ non vacillent in lege sua. Unde ibi scribitur. O familia liberi nolite vacillare in lege vestra et non dicatis de deo nisi veritateꝫ et cetera hoc idẽ scilicet ꝙ familia liberi sunt sarraceni ostendit expresse in capitulo loꝫ. in fine libri. Si aũt omnino voluerint dicere ꝙ est lex vetus et euangelium corruptum ostendãt integrũ et corruptum et maxime si vniforme ostenderint et in omnib⁹ linguis sicut et nos ostẽdimus eis et recipiemus. quod tamen eis impossibile est ostendere. Patet igitur dictũ sarracenorum insipiens et falsum esse scilicꝫ ꝙ testamentum vetus et nouum sunt corrupta. Queramus iteruꝫ a sarracenis quare non legunt nec habent libros istos per maxime cum machometus in alchorano frequẽtissime commendet legem Moysi et Iob et Dauid et dicat psalterium libruꝫ luminosuꝫ et super omnes alios libros cõmendat euãgeliuꝫ in quo dicit ꝙ est salus et directio vt dictum est quia enĩ xps cõmendauit moysẽ et alios pphetas et xpiani eos nõ habebãt acceperunt eos a iudeis et fecerunt trãsferr. de diuersis linguis et habẽt eos autenticos et legunt in suis scolis. Non habent aliud quod respondeant sarraceni nisi sicut dictũ est dicere ꝙ illa sunt corrupta. Sed quomõ tantus ppheta qualem reputant machometum tantum cõmendasset exemplaria corrupta et dixisset ꝙ in eis esset salus et directio vel quomodo nõ predixisset imposterũ corrumpenda, sed potius dixit contrarium ꝙ si sarraceni erant in dubio de alchorano ꝙ peterent ab illis qui ante receperant libros scꝫ a christianis et iudeis sicut supra dictum est in capitulo de Jona potius aũt dixisset nõ credatis eis quia habent libros corruptos: Non est alia causa quare non legunt sarraceni predictos libros nisi quia sciunt sapientes ꝙ de facili deprehenderetur falsitas alchorani· Si libros sanctos et veraces legerent. Unde et alchoran⁹ sibi maliciose puidit et posuit quatuor remedia ne desererẽt a suis et ne falsitas eius deprehẽderetur Primuꝫ est qꝛ mandauit eos occidi qui contra nũ alchorano aliquid dicerent. Secũdum ꝙ cum alterius secte hominibus non disputarent. Tercium ꝙ phibuit ne eis crederent dicit enĩ in capitulo vestra non credetis nisi illi qui sequitur legem vestram cum tamen dicat ꝙ in euangelio est salus et directio. Quartum est ꝙ ab eis totaliter separentur et dicãt mihi lex mea et vobis vestra et cͤ. Et post. vos ab eo liberi ꝙ operor. et ego ab eo liber ꝙ opamini. et hec dicit in capitulo Jone. Si igitur sarraceni bene acciperẽt consilium alchorani procul dubio dirigerentur· haberent enim euangelium et legẽ moysi et alias scripturas sanctas maxime cum ipsum alchoranum commendando moysẽ dauid salomonem et alios prophetas frequentissime dicat ꝙ non prefert vnuꝫ alteri

De bellis et triumphis sarracenoꝝ et christianoꝝ per arma corporalia a tempore machometi vsqꝫ ad presens.

Ona cõsideratio huius libri est de bellis et triumphis sarracenorũ et christianorum per arma corporalia a tempore machometi discurrendo vsqꝫ ad presens tempus. Sicut enim ante incarnatõeꝫ pplus electus et peculiaris dei

erat pplus iudeoꝝ et ppᵗᵉʳ ea eis ꝓuidit tā̄ꝙ filijs de flagello correctionis scꝫ populum gentilium a quo sepe captiuabantur et occidebantur cum diuina precepta transgrediebantur sicut dicitur Amos.iij. tantūmodo vos elegi ex omnibus cognationibus terre Idcirco visitabo super vos omnes iniquitates vestras et apoc.iij. Ego quos diligo arguo et castigo. sic et post christi incarnationem populus electus et peculiaris dei est populus christianorum Reprobato ergo populo iudeorum propter xp̄i mortem et in captiuitatem perpetuo ducto prouidit de⁹ electo suo populo xp̄ianorum de flagello correctionis scꝫ populum sarracenorum per quē sepe captiuanᵗ et occiduntur cum dei p̄cepta transgrediuntur et veritatem sue legis relinqunt. pijssimus tamen pater etern⁹ sic a paganis permittit flagellari filios suos ꝙ eos nō sinit omnino deleri vt in tā̄paruo populo respectu innumerabilis multitudinis sarracenoꝝ qui sunt velud arena maris sicci et infructuosi. reluceret euidenter ei⁹ potentia et clementia infinita et sicut gentiles non semper vincebant iudeos sꝫ sepe ab eis vincebantur mirabiliter cum precepta altissimi custodiebant sic et sarraceni non semꝑ facti sunt victores sed sepe mirabiliter victi sunt a populo electo xp̄ianorum cum scꝫ diuinam voluntatem deuotissime conabanᵗ implorare. zelo sue sacratissime fidei succēsi. et vt ex diuersis scripturis et cronicis colligere potui. clviij. bellis famosis: presens consideratio explicabit: vt habeant in quo contemplentur principes christiani. quia videntes gloriosissima facta aliorum principum. rationabiliter debēt animari propter honorem sacratissime fidei ad similia operanda. presertim his temporibus in quibus experimentaliter videm⁹ ꝙ plurimū feruet rabies infideliuꝫ vt deleant de terra nomē xp̄ianū

Vincūt sarraceni fugato theodoro et aufertur tributum romanorum.

Rimum belluꝫ inter sarracenos et christianos factum fuit in affrica circa annū domini sexingentesimum. lix. tp̄e eradij imperatoris et bonifacij pape. iiij: Causa autem predicti belli fuit quia cum machometus astutijs suis peruertisset gentes illius terre et plurimum aliarum elatus non modicum in superbiam suam cogitauit quomodo posset contrariari romanorū imperatori et gentes extrahere ab eius dominio in seruitute et accidit ꝙ predictus imperator eradius misit nuncios suos ad predictos affricanos partes pro colligendis tributis vt moris erat ꝙ cum machometus sciuit venit ad eos in manu forti et negato tributo eos occidit ꝓpter quod eradius imperator congregauit magnū exercitum et p̄fecit ei ducem fratrem suum theodoruꝫ qui imperium orientis de manu eius tenebat Veniens ergo in affricam pugnauit cū machometo et deo permittente victus est theodorus et fugit regressusqꝫ est ad imperatorē eradium sine honore

Vincunt sarraceni et aufertur obedientia imperatorum romanoꝝ in affrica.

Secundum bellum sarracenorum contra christianos factum fuit circa idem tempus in affrica cum enim predictus theodorus fugiens in primo bello ad imperatorem fratrem suuꝫ rediret et omnia vt acciderant narrasset. Imperator cogitans predictum machometum rebellantem subiugare maiorem exercitū cum predicto fratre suo destinauit. Sed licet romani multi essent cum venirent in terram et viderent potestatē machometi pauore concussi voluerunt se retrahere ad quoddam castrum quod dicebatur gabatin. ꝙ cum machometus intellexit venit post eos plures eorum occidendo et vulnerando et licet resumptis viribus xp̄iani contra eos facies ostenderent finaliter tamen occasus est theodorus frater imperatoris et romani victi sunt omnesqꝫ ibi perierunt paucis exceptis qui in montibus se absconderunt nam centum quinquaginta milia de exercitu imperatoris domino sic permittente prostrati sunt et extunc sublatū fuit romanum dominium in affrica et iuguꝫ seruitutis affricanorum cessauit. De his duobus bellis latius dictum est supra consideratione. ij. in scdo puncto cum de ambitiōe machometi ageretur. Et si queras cur deus permisit sic xp̄ianū populum dilectum suū per sarracenos flagellari. Respondetur ꝙ sepe deus iuste flagellat populum suum.

ꝓpter peccatũ principis sicut patet. ij. Reg. de flagello quem misit deus in populũ suũ propter peccatuȝ regis dauid sic in ꝓposito Nam vt alique hystorie tradunt predictus imperator autem predictũ conflictum enticis errore fuit maculatus et cuȝ filia sororis sue martina nomine matrimonio cõiunctis alie autem hystorie dicunt ꝙ erat auersus a fide catholica et corruptus ab anastasio patriarcha iacobitarum et ita est opinandum Nam ꝙ diu tenuit veram fidem omnia sibi ꝓspere successerunt. sicut pȝ de victoria quã habuit contra cosdroe regeȝ persarum et de portatione ligni sancte crucis in hierusalem sicut plene habetur in hystoria exaltationis sancte crucis. Nihil enĩ est ꝙ ita nequiat oc casui subiacere ꝙ vera religio nihil quoqȝ lumine clariore ꝑfulget ꝙ recta fides in principe.

Vincunt christiani et rex sarracenoꝝ captiuatur.

Tercium bellum sarracenorũ et christianoꝝ tempore eiusdem eraclij imperatoris accidit. Causa autem quare illud bellum accidit vt ferunt quedã hystorie sarracenorum fuit hec quia dum quidã miles eraclij imperatoris distribuerat togas siue quitationes militibus et inter alios etiam sarraceni sub imperatore militãtes venissent ad accipienduȝ togas predictus miles sine spada illis sarracenis indignanter dixit vix sufficit imperator dare togas militibus christianis ꝙ tomagis istis canibus. Illi dolore et pudore incitati recesserunt sine vale. et cum venerunt vltra mare narrauerunt om̃ia sarracenis et sic eos imouerũt ꝙ omnes venerunt vno corde vt pugnarent cõtra christianos. Post ꝙ ergo maria trãsiuerũt ꝯmissũ est terribile preliuȝ et multi ceciderũt ex vtraqȝ parte. Ueruntamen victoria concessa est christianis et rex sarracenoꝝ captus est in ꝓlio et m̃lti alij sarraceni milites cũ eo. Circa idem tempus fuit terremotus magnus in terra et apparuit in celo signuȝ ad moduȝ ensis triginta diebus quod ostendebat dominium quod sarraceni debebant habere.

Vincunt sarraceni et transfertur lignum sancte crucis a hierusalem in costantinopolim.

Quartuȝ bellum sarracenorum et christianoruȝ accidit post predictũ bellum paucis elapsis diebus tempore predicti eraclij imperatoris et sedente in cathedra petri honororio primo. In quo bello mortui sunt multi ex vtraqȝ parte et sarraceni acceperunt terrã sirie et damasci et egypti. Eo tempore eraclius imperator cum esset astronimus vidit regnum vastandum agente circumcisa quare mandauit dagaberto regi francorũ vt omnes iudeos in regno suo preciperet baptizari quod et factum est sed in hoc deceptus fuit quia gens circumcisa fuit gens sarracena non iudaica vtraqȝ enim circumcisione obseruat siquidem sarracenus vt dictum est romano imperio rebellantibus et vastata syria damasco atqȝ egypto compulsi sunt christiani crucem domini a hierusalem Constantinopolim apportare cuius maior pars post multa tẽpora ad instantiam Ludouici regis francorum christianissimi anno domini millesimoducentesimosexagesimoseptimo parisius est translata. Predictus ergo eraclius imperator propter infidelitatem destitutus a deo. xxx. imperij sui anno diem clausit extremũ.

Vincunt sarraceni et capiuntur syracusse

Quintum bellum sarracenorum et christianorum accidit circa annuȝ domini sexingentesimum sexagesimum Imperante constãte eraclij nepote et sedẽte in cathedra Petri thodorico primo. Predicto eniȝ tempore audientes sarraceni christianorum discordiam capta alexandria subito cum multis nauibus ceciliam inuaserunt et syracusas ciuitatem celebrem cecilie violenter ceperunt stragem magnam per totam ceciliam fecerũt populorum vix paucis euadentibus qui per iuga montium et munitissima castra fugerunt. sarraceni quoqȝ facta magna cede hominum recesserunt predam magnam secum apportantes vnacum ornamentis que constans de vrbe secum tulerat. Si autem queratur cur deus permisit populum suum tam aspere flagellari. Rationabiliter respondere põt ꝙ propter peccatũ pricipis sicut dictũ est de eraclio ĩpatore:

Unde iste impator constans fuit pessimus in omnibus impius et crudelis cõtra catholicos. Cũ eñ acephalitarũ beresi lapsus essz qui cum entice vnã solam naturã vnãq; voluntatem in christo domino cõtra veritatẽ catholice fidei asseuerãt plures catholicos eo q̃ sue nolebant acquiescere beresi verberauit crudeliter exulauitq; iniuste et per diuersa loca carceribus mãcipauit qui cum oib⁹ esset exosus vtpote quia erat reprobatus a domino cogitauit ytaliã de manibus et potestatibus longobardorũ eripere et ibidem dominiũ suũ dilatare suamq; sedez impialem constituere in eadem. Et licet quod conceperat executione demandauerit cum ꝓficisceret cõtra longobardos recedẽtes de neapoli versus romã et cũ per .xij. dies in vrbe residisset inuidens et dolens romam tam pulcris tanq; mirabilibus edificijs adornari contra ciues et vrbem iniquitatis sue venena diffundens maiorem ptem eorũ que ad ornamentũ et decorez vrbis cõstructa fuerant ab antiquo ornamenta scz marmoria erea et multa alia bona impie deponi mãdauit adeoq; processit sacrilega eius et ꝑphana impietas vt etiam ecclesiã beate dei genitricis marie et omniũ martyrũ quepãtheon vocabat antiquit⁹ discooperiri ereis tegulis fecit et dicta ornamẽta inuexit in tyberim fecitq; constantinopolim apportari iniquitas ergo huius impatoris causa fuit flagelli populi christiani. sz tãtarũ iniquitatum merito penam luit. Nam cum impius impator secreto in balneo lauaret suiq; milites eius seuiciã ferre nõ volentes occiderunt eum. Diligenter est ergo hic attẽdendũ qualia sunt pmia impiorũ q̃diu eñ bon⁹ fuit et sancte ecclesie debitã reuerentiã exhibuit sibi ꝓspera successerunt. Sz cum se auertit a fide catholica mox infeliciter vixit et fine infelicissimo diem clausit extremũ.

Uincunt sarraceni et fugit imperator romanorum.

Sextum bellum inter arabes et xp̃ianos vt narrat general' hystoria hyspanie accidit circa annũ domini septingentesimũ sexagesimũoctauũ. Imperante cõstãtino predicti constantis filio. Hic cõgregauit plus q̃ mille naues et transiuit maria vt bellaret cum moabia rege arabum. Ille vero cognito eius aduentu misit contra ipz quẽdam militem strennuũ nomine andalla et commisso duro certamine victus est impator et relicto campo fugit ad naues et regressus est constantinopolim cum paucis quia multi de suo exercitu perierant et captiuati sunt in hoc imperatore non minus admirãdum est iudiciũ dei q̃ in pcedentibus. qz illi suo peccato puniti hic vero nõ quia mal⁹ victus est ab infidelibus sed vt in dei timore conseruaretur et malis pberet exemplum ne desperent in tribulationibus qui bonos permittit tribulari vt de iob et thobia sacra scriptura exemplariter ostendit vel forte qz indiscrete se commisit pdicto certamini non tantum de deo quantũ de sua potentia ꝯfidens: Unde predictus imperator bon⁹ catholicus fuit et modestus. Primum quoq; quod fecit iusta et debita vindicatio patris sui quoniaz omnes quos in mortez patris conspirasse comperit crudeliter interfecit. et ecclesias que a tempore eraclij paui sui imperio ab hereticis destructe fuerãt reparauit contra oẽs clericos et laicos principes et prelatos achephalorũ et monachilatarũ heresi maculatos tanq̃ verus catholic⁹ et zelator fidei catholice sue sine repromissione processit et per istum secundum omnes hystorias reparata est fides in grecia que tempore patris sui tota corrupta fuerat et integrata est etiã pax et fides inter latinos et grecos extirpatis hereticorũ zyzanijs per principem memoratum. In quo est mature ac prouide attẽdendum quantum facit bonitas principis ad soliditatem fidei et bonuz et quietem statum ecclesie et econtra malicia et infidelitas principis q̃tum nocet. quod ostendunt isti duo principes pater et filius pater enim quia malus et infidelis fuit et vilis hereticus fidem in oriente corrupit statumq; ecclesie annihilauit. Filius vero quia bonus iustus verusq; catholic⁹ erexit ecclesiam et fidem catholicam reparauit.

Uincũt sarraceni et pdit totaliter nomẽ christianorum in affrica.

Septimũ bellum inter arabes et christianos circa idem tempus accidit in affrica in qua licet sarraceni nimiũ essent

multiplicati xpiani tñ nondũ erant totaliter deleti. Unde supradictus abdalla de quo in precedẽti bello fecimus mẽtionẽ veniẽs in affricam vt eã subiugaret impio moabie regis sui. exiuit ei in occursum eius comes Gregorius qui tunc ibidem morabatur et bellauerũt simul ambo sed finaliter victus fuit comes pdiditq3 ibi multos de suis ac relicto campo fugit et extunc pdiderunt xpiani honorem suũ qui in affrica habitabant et tota illa terra fuit posita sub infideli potestate

Uincunt cristiani et sarraceni efficiuntur tributarij

Octauũ prelium inter sarracenos et xpianos accidit circa ãnũ dñi sexingẽtesimũ septuagesimũ septimũ tpe pdicti iperatoris Tunc eñ sarraceni et romani vt in generali hystoria hyspanie ptinetur magnũ prelium habuerũt et cesa sunt de sarracenis tria milia pugnatoꝝ quo anno mortuus est papa deo datus. Sarraceni aũt eo tempore posuerunt treugas cũ romanis p. xxx. annos sub hac tamen conditione q sarraceni darent romanis tria milia libras auri. et quinquaginta equos bonos.

Uincunt xpiani et cremãtur naues sarracenorum sub rege bambla.

Nonũ prelium inter sarracenos et xpianos accidit circa annũ domini sexingentesimũ octuagesimũquartũ Imperãte iustiniano pdicti impatoris filio et regnante in hyspania virtuosissimo rege bãba tunc eñ applicuerũt ad litora hyspanie cclxx. naues sarracenorũ et pcurrentes terrã illam maritimã fecerunt magna damna et plurimos xpianos occiderũt. Sed statim vt cognouit pdictus rex bamba misit velocissime suos exercitus et ceperũt naues. et ignibus cõcremauerunt ac maiorẽ partem arabũ occiderunt ense. Aliosq3 captiuos duxerũt et sic regressi sũt cũ honore ad predictũ regẽ bambam.

Uincunt xpiani multis militibus sarracenorum occasis in syria.

Decimũ bellum inter sarracenos et xpianos accidit circa annũ dñi octingentesimũ tricesimũ. Impante supradicto iustiniano et sedente in cathedra petri sysinnio. tũc eñ romani syriam puagantes bello terribili multa milia sarracenorũ occiderunt vt in cronicis impatorũ cõtinetur.

Uincunt sarraceni in hyspania et occidit consobrinus regis roderici.

Undecimũ bellum inter sarracenos et xpianos accidit in hyspania imperãte leone. iij. et sedẽte in cathedra petri Constantino primo et regnante in regno castelle rege Roderico tunc muca rex affrice pcepit Carph cuidam capitaneo suo q auxiliũ et fauorẽ proditori comiti iuliano daret ptra xpianos q xij. milia electoꝝ ad pugnã et tradidit. et ipse secrete in nauibus mercatorum hyspanie transduxit. postq ergo oẽs fuerunt in hyspania congregati sunt in quodam mõte qui ab illo sarraceno arabice dicitur gibla carph et lingua nostra nominatur gybraltar q cũ rex rodericus sciuit misit illuc quendã cõsobrinũ suũ qui dicebatur mungo cum magno exercitu qui sepe bellauit cum supradictis sarracenis sed semper fuit victus et finaliter interfectus est a sarracenis q discurrentes per beticam puinciam que est terra hyspalen. ciuitatis multa damna fecerũt et non potentibus gothis bella sustinere terga sunt coacti ostendere inimicis suis nec ex fuga liberati sunt sed fere ibi oẽs perierunt

Uincũt sarraceni et pditur hyspania sub rege roderico vltimo rege gothoꝝ.

Duodecimũ bellũ inter sarracenos et cristianos fuit in hyspania circa pdictum tempus sc3 post supradictũ bellum Cum eñ supradictus muca videret strẽnuitatem comitis iuliani in victoria precedentis belli certificatus de eius fidelitate iterum cum maiori exercitu ipsum comitem vnacũ carph misit in hyspaniam qui cũ applicuissent inceperunt statim destruere puinciam beticam que est guadalquenir et puinciam lucene. Cum ergo rex rodericus predicta cognouit omnem exercitũ gothoꝝ qui cum ipso erant congregauit quoꝝ numerus vltra centum milia armatoꝝ se extẽdebat et intrepide

iuit contra eos inuenit ꝑpe flumē quod di/
citur gnadalete quod est prope ciuitatem as
sidonie que nunc dicitur ꝗerum et christiani
erant ante. Sarraceni vero vltra flumē. Ali
qui tamen dicunt ꝙ istud bellum fuit in cā
po qui dicitur desangonera que ē inter mur
ciam et lorcam. Rex vero Rodericus inse/
debat in curru siue in lecto eburneo indutꝰ
pannis ponderis aurei et corona aurea co-
ronatus sicut mos tunc erat regum gotthoꝝ
cōmissum est ergo bellū et durauit diebus
octo scꝫ a die dominica vsqꝫ ad diem domi
nicam sine intermissione mortuiqꝫ sunt de
exercitu saracenorū vbi precedebat caripb se
decim milia hominū Comes tamē iulianꝰ
et qui cū eo erant bellauerūt tam fortiter ꝙ
cōfregerūt acies xp̄ianorū cadētibus ergo
plurimis ex vtraqꝫ parte et dispersis christia
nis ac rege roderico q̇ magni cordis erat ali
quando fugiente aliquando furibundo im
petu contra inimicos reuertēte finaliter chri
stiani non potentes sufferre prelium terga v̇
terunt inimicis suis fugiētes de morte autē
predicti regis in eodem bello dubitatur Ve
runtamen corona et indumenta eius ac cal
ciamenta aurea equusqꝫ eius qui dicebatur
orella inuēta sūt in quoddā tremedali apud
supradictum flumen gnadalete absqꝫ corpo
re nec postmodum; de eo aliquid scitum est
nisi ꝙ in regno portigalie in quadaꝫ ciuita
te que dicitur visio inuentus fuit lapis vniꝰ
sepulchri in quo talis erat scriptura. Hic ia
cet rex rodericꝰ vltimus rex gotthoꝝ. defecitꝫ
in eodē bello tota nobilitas gotthoꝝ. Post
hec sarraceni non obstantibus viribus got
thorum totā hyspaniam ferro flāma fame
attritam suo dominio manciparunt et gen/
tem quam ꝑ preterita secula valde timuerāt
prostrauerunt. Si quis diligenter voluerit
inuestigare cur deus permiserit tā graue fla
gellū in hispania breuiter dici potest ꝙ pro
pter peccata principū Roderici scꝫ et sui pre
decessoris viticie. Viticia enim fuit probrosꝰ
et flagitiosus multaqꝫ flagicia ꝑ hispaniam
seminauit ad voluptates carnis soluto pu/
dicicie freno se fornicationibꝰ multis cōtu
lit plebemqꝫ suam ad lasciuiam et luxuriā
inclinauit sꝫ et ep̄i et ecclesie ministri aspna
bantur ecclesiastica officia et clausis foribꝰ
ecclesiarum despiciebant ecclesiastica sacra/
menta et ne aduersus euꝫ parens vl'is xp̄ia

ni progeniei insurgeret. Ep̄is ceterisqꝫ eccle
sieqꝫ ministris vxores lasciuus rex hr̄e prece
pit. Et ne romano obedirent pontifici sub
interminatione mortis prohibuit. Hec qui/
dem causa pereundi hyspanie fuit. tota eni
gotthorum nobilitas in cōuiuijs libidinibꝰ
et vicijs immersa altissimuꝫ ad iracundiā
prouocauit. Itaqꝫ viticia datus est in repro
buꝫ sensum intantum vt muros ciuitatum
vrbium sui regni subuerterit ne possunt ei re
sistere ciues paucis exemptis quas non au
sus fuit destruere, p̄cepit etiam ꝙ destructis
armis vomeres et falces facerent ad colen/
dum terraꝫ quod ip̄e dolōse faciebat sub co
lore pacis ne contra ipsum possent insurge/
re lꝫ dicat Rodericus tudēsis in cronica sua
ꝙ rex rodericus fuerat ille qui p̄cepit arma
destruere. Rodericꝰ vero successor viticie fuit
vir belliger et durus et ad omne negocium
expeditus vita tamē et moribus viticie non
dissimilis quia cum vxore vel filia comitis
Juliani peccauit cum ipse suam in affrica
faceret legationem. quia ergo xp̄m reliquē/
rant p̄dicti principes cum populo suo et cō
cubinali luxurie fetore se subdiderant. Ideo
merito deus ꝑmisit eos dari in reprobum
sensum et ꝙ p̄dictus comes iulianus ꝑdi/
torie se iungeret sarracenis et totam hispa/
niam vt predictum est delerent. Hystoria āt
predicte destructionis latius habet in gene/
rali hystoria hyspanie.

Vincunt xp̄iani in aquitania et ꝑimitur
aldramānus cū. lxxv. militibꝰ sarracenoruꝫ

Ercium decimū bellum inter sarrace/
nos et christianos accidit in aquita
nia galliarum ꝓuincia. Cum eni sarraceni
hyspaniā subiugassent accidit circa idem tē
pus regnante in francorum regno theoderi
co rege quo virtuosus princeps karolꝰ mar
cellus militabat ꝙ ipse karolꝰ ligerim flu
uium transiens eudo neqꝫ ducē aquitanie
bellando victum fugaret. Eudo ergo dux ꝑ
omnia se videns karolo inferiorem sarrace
nos ab hyspania cōtra karolum inuitauit
Sarraceni aūt de tali inuitatione non mo/
dicum gaudētes cū omnibus coꝝ familijs
galeas habitatum fluuiū garenā transierūt
oiaqꝫ in ore gladij deuastātes ecclesias dei
cremauerunt et omnia sine delectu etatis vel

sexus sanguine implent quibus karol⁹ princeps strennu⁹ dei fretus auxilio qui sperantes in ip̄z non deserit animose ac potēter occurrit et ex ipis sarracenis. ccclxxv. milia vna cum ipsoꝝ regio aldramao victoriose ꝑimit de suis vero non nisi mille quingentos amisit. Tunc endo dux ad coꝛ rediens karolo reconciliatus castra sarracenoꝝ dirupit eoꝝ q̄ꝫ reliquias toto posse destruxit.

Vincūt christiani et capit̄ ciuitas auinionensis de potestate sarracenorū.

Vartūdecimū bellum inter sarracenos et christianos accidit post p̄dictū bellū Auinione intantū eñ sarraceni ꝑualuerunt in occidentali plaga capta hyspania ꝙ ciuitatem ceperant, Auinionē. contra quos p̄dictus princeps karolus marcellus veniens bellū maximū cum eis habuit et ciuitatez Auinioneñ. aggredit̄ animose. Vñ sicut de hiericho legitur cum strepitu et sonitu tubarū vrbez munitissimā cepit et hostes fidei nostre vsq̄ꝫ ad interfectionē cōtriuit vt latius continetur in hystoria regum frācie.

Vincūt xp̄iani ꝑemptis duobus regib⁹ sarracenorū et capit̄ narbona et plures alie ciuitates et loca a karolo marcello.

Vintūdecimum belluz inter sarracenos et xp̄ianos accidit post p̄dictum belluz in vrbe nerbona in qua presidebat achinunaz rex sarracenorū ꝯtra quē veniens p̄dictus princeps karolus marcellus p̄dictum regem obsidet In cuius obsessi regis subsidiū amorrea rex ex hyspania cū sarracenorū graui multitudine venit cum quib⁹ karolus strennuissimus animoso bello congreditur et ambob⁹ regibus bello ꝑemptis captoq̄ꝫ viribus ciuitate reliquias sarracenorum vltimo cōtriuit exterminio. Hi enim qui euaserant karolo insequente fugientes in profundum maris dimersi sunt. Demuz karolus victoriosus princeps Nemeansuz agothen̄. Aliasq̄ꝫ gothie regionis vrbes a sarracenis inuasas triūphādo cepit et in totum destruxit. Igitur arelaten̄. vrbe que a sarracenis capta erat et omnibus alijs in circuitu captis sarracenos exterminauit in totū et sic sarracenis qui pene totam asyam totā libiam maioremq̄ꝫ partē europe inuaserāt karolus strennuissimus princeps dei fret⁹ auxilio et romana ecclesia sibi fauente oēm spem sibi abstulit galeas inuadendi p̄dict⁹ etiam karolus marentinū prouintie ducem qui sarracenos inuitauerant ad galeā inuadendum bellando deuicit totāq̄ꝫ prouinciā sue subdit ditioni.

Vincunt xp̄iani et incipitur recuperatio hyspanie cū mirabilibus dei ocasis plusq̄ lxx. milibus sarracenorū prope ouetum.

Extumdecimū bellum inter sarracenos et xp̄ianos accidit in hyspania prope ciuitatem oueteñ. Licet enim de⁹ ꝑmiserit tam aspere hyspaniaz flagellari qz tamen diuina pietas quos ꝑcutit tandez sanat surrexit quidam mollis ex cantabua nomine pelagius filius ducis fanille quez rex egit a baculo percussum in capite occiderat in ciuitate que dicitur Tup predictum pelagium deus sibi reseruauerat pro eleuatione populi sui qui eleuatus in astucijs cuz illis paucis xp̄ianis qui ibidē remanserāt fact⁹ ē eoꝝ rex et in secūdo āno regni sui, qui fuit anno ab incarnatione domini septingentitrigintasex imperante leone. iij. et sedente in cathedra Petri constantino. viij. multitudo quasi innumerabilis sarracenoꝝ venit ꝯtra eum quod cum rex pelagius sciuit in quandam speluncam circa predictaz ciuitatē oueteñ. que dicitur lingua nostra cueua doũga cum mille viris se reclusit cum plures capere non posset Est aūt predicta spelunca vndis ex rupa scisa naturaliter cōstructa taliter q̄d nullo ingenio hominū potest debellari. Est eñ locus ita securus sicut si deus fecerit ip̄z scienter pro illo casu. Predictus ergo rex cū omni animositate de saluatione p̄rie et spō se xp̄i agere festinauit credēs facile esse deo multos concludi in manu paucoꝝ. cuz ergo circundaretur vndiq̄ꝫ a sarracenis in predicta spelunca et vellent ipsi sarraceni violenter speluncaz intrare, xp̄ianosq̄ꝫ ꝑimere oēs lapides omnes sagitte et quecunq̄ꝫ alia iaculabantur valde flamine vēti retorta mox reuersa iacientes sarracenos aliosq̄ꝫ existentes vulnerabant sic ꝙ breui spacio vltra. xx. milia sarracenorum vnacuz coꝝ duce ꝓprijs armis pro magna parte perierunt.

Alij vero fuerunt ita excecati vt nescirent qd facere deberent. Videns autē predictus rex pelagius miraculum tā manifestum exiuit confidenter a predicta spelunca cum suis et interfecit aldaman capitaneum sarracenorū et plures alios milites eiusdē. sed nec sexaginta milia que remāserant fugientes a bello vindictam diuinam euaserunt. Nam cum secus vnum flumen quod ibi ppe est grade rentur quoddā supercaliū montis a fundamento corruens totam illam multitudinem sub aquarum vndis et sub rupibus oppressit. Post hec predictus rex pelagius fecit prelia multa et cepit ciuitatem legionem. que a sturijs nimium est propinqua predictus rex pelagius regnauit. xiij. annis et mortuus ē in loco qui dicitur cangas et successit ei in regno fuilla filius eius qui solū regnauit duobus annis iterfectus a quadā vrsa cū qua voluit solus pugnare. et successit ei in regno alfōsus primus gener regis pelagij qui fuit dictus catholicus vt infra dicetur loco suo

Vincunt christiani in aquitania et perimuntur. ccclxxxv milia sarracenorum.

Decimumseptimuꝫ bellum inter sarracenos et christianos accidit sub pdicto leone imperatore et sedēte in cathedra petri Gregorio. iij. Tunc innumerabilis multitudo sarracenorum cuꝫ vxoribus et filijs aquitaniam intrauerunt vt ibidem habitarent quibus occurrit karol⁹ marcellus et ex eis. ccclxxxv. milia interfecit nec fuerunt isti illi sarraceni quos alias in aquitania debellauerat de quo dictum est supra bello. xiij.

Vincunt christiani pempta innumerabili multitudine sarracenorum et destructis tribus milibus nauibus quinq solum exceptis. liberatur constantinopolitana ciuitas.

Decimūoctauum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa idem tempus supra ciuitatē Cōstātinopolitanam tunc enim sarraceni ex egypto venientes cum magno exercitu videlicet cum tribus milibus nauium predictā ciuitatē obsederunt et triennio obsessā tenuere constantinopolitani quoqꝫ ad auxilium a scitis vulgaribus contra sarracenos congregati orationibus vero sanctis viris in regia ciuitate. xxxij. milia ex sarracenis sine suorum lesione pstrauerunt. sarraceni quoqꝫ residui quorū erat innumerabilis mltitudo p orationem sanctoꝝ viroꝝ fame frigore bello et pestilētia perierunt. Unde. iij. āno cōfusi ab obsidione recesserunt nauib⁹ ptim igne consūptis partim dimersis itaqꝫ ex tanta nauium mltitudine vix quinqꝫ naues ad propria redirent infra ciuitatē tn̄. xxx. milia hominum pestilētia pierunt quod deus fecit vt suam ptātem et clemenciaꝫ hominibus ostenderet.

Vincunt christiani in aquitania et perimitur rex samacordubeñ cum suis.

Decimuꝫnonū bellum inter sarracenos et christianos accidit tempore supradicti imperatoris leonis circa ciuitatem tholosanā. Tunc enim sama rex cordubensis cum magno exercitu aquitaniam intrans terram destruebat et obsedit ciuitatē tholosanā qd cū fracigene cognouerūt venerūt in succursū ciuitatis cū endone duce eorū. Rex vero sama cōtra eos exiuit et bello letali cōmisso cecidit sama sarracenorum rex mortuiqꝫ sunt ibi plurimi sarraceni alij vero fugientes euaserunt.

Vincunt christiani et perimitur abdarramen dux sarracenoꝝ in aquitania a karolo marcello.

Vicesimuꝫ bellum inter sarracenos et christianos accidit duobus ānis post predictuꝫ belluꝫ. Tunc abdarramen dux sarracenoruꝫ inuitatus ab endone duce contra regem karolum marcellum cum multitudine graui transierunt flumen garonā qd trāsiu iuxta tholosaꝫ et ignibus cōbusserūt et destruxerūt magnā terā karoli regis frācoꝝ. Cū aūt pdict⁹ rex karol⁹ sciuit de misericordia altissimi cōfisus venit sup eos et bello asperrimo cōmisso victi sūt sarraceni et rex karol⁹ interfecit pdictū abdarramē ducē sarracenoꝝ pluresqꝫ sarraceni ibi ceciderūt. Alij aūt dare sūt terga coacti. Fuerat aūt numer⁹ sarracenoꝝ qui ibi venerant tricēta sexagīta octo miliū captiuauit āt mil

le quīgētos quos dimisit inter milites suos sicut narrat Sigebertus quod cum vidit p̄dictus endo dux posuit se in potestate predicti regis petendo veniam humiliter de errore quem fecerat. Rex vero karolus qui erat pijssimus clementer pepercit ei quo facto p̄dictus dux insecutus est sarracenos fugiētes qui euaserant in prelio et multos ex illis q̄si sine numero interfecit.

Vincunt sarraceni fugato endone duce francorū et perempta multitudine christianorum in francia.

Icesimūprimum belluz inter sarracenos et christianos accidit circa annū dn̄i septingentesimumtricesimū sextum. Tunc enim abdarramen rex sarracenoꝝ collecto magno exercitu ꝓposuit debellare terram regis karoli francoruz et fecit fieri pontes in fluminib⁹ in quibus non erant et applanare vias que erant in aliquibus passibus difficiles et magnam partem fluminis rodani per alueos extraxit vt possit leuius ipsum pertransire et veniens super ciuitatez ozlienensem eam obsedit contra quez venit endo dux de quo supra dictum est cum magna potestate francorum bellauitq̧ cum eo et ceciderunt multi ex vtraq̧ parte sed finaliter victi fuerunt christiani et fugierūt. Sarraceni vero insequētes eos vsq̧ ad rodanū peruenerunt ibi francij timore mortis cogitantes liberari flumen p̄dictum intrauerūt et mortui sunt ibidem fere oēs excepto duce et paucis cum eo vbi vsq̧ in hodiernū diez apparent sepulchra mortuorum.

Vincunt xp̄iani et fugat̃ scd̄s endo dux in francia.

Icesimūsecundū bellum inter sarracenos et christianos post p̄dictū subsequent̃ accidit Vnde p̄dictus abdarramen cū esset nimium letus ꝓpter victoriam supradictā cogitauit vlterius ꝓcedere et destruere terram francie et pertransiuit flumina gorgodomā. quod cū sciuit endo comes ꝓduxit iterū contra eū exercitum magnū et pugnauit cum eo scd̄o. Sed iterum deo permittēte victus fuit et fugit et mortui ibi fuerunt multi francij fideles:

Vincunt xp̄iani et pimitur predictus abdarramen in francia cum multitudine sarracenoꝝ per karolum marcellum.

Icesimūtercium bellū inter sarracenos et xp̄ianos post p̄dictuz belluz subsequenter accidit. Cum eīn predictus abdarramen elat⁹ in corde suo ꝓpter victorias habitas. quas sue attribuebat industrie et potestati voluit vlterius ꝓcedere per terram francoꝝ insequendo predictum endonem ducem vt eum interficeret. et ptransiuit petragoricam destruendo et cōburēdo quicq̇d inueniebat. destruxit etiaz et cōbussit ciuitatem que dicitur turres et ecclesiā sancte Marie ac regis palacia. Sed qr deo nun q̄ placuit superbia et ipse ponit terminos vite humane voluit q̄ ibi veniret ille maledictus abdarramen. Vn̄ cum supradict⁹ dux endo fugiens a p̄lio veniret ad regem karoluz et omnia que acciderant enarrasset. karolus qui erat vir belliger et sapiens in armis congregauit magnū exercitū germanorū et gepidarum et frācoꝝ venitq̧ animose ꝯtra abdarramen et pugnauit cum eo septez dieb⁹ i quibus neuter alteruz vincere potuit sꝫ bellum vltimū durauit per totaz diem vsq̧ ad noctem et finaliter mortuus est ibidem abdarramen et multi sarraceni. Alij vero nocte fugientes in galeam gotthicam se receperūt mane aūt facto viderūt christiani tētoria sarracenoꝝ homines vero nō videbant. Eūtes ergo quasi ad pugnaz dispositi et neminem inuenientes expoliauerūt campuz vbi maximas diuitias inuenerunt.

Vincunt xp̄iani et fugat̃ rex abdemalech cordubens̃. per francos pempta multitudine sarracenorum.

Icesimūquartum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimūquadragesimūprimū. Tunc eīn abdemalech rex cordubeñ. collecto magno exercitu ꝓposuit debellare francorū regnum et veniens non trāsiuit montes pyreneos. Franci vero cuz audiuerunt q̄ abdemalech veniebat cōtra eos circa montes pyreneos prepárauerunt se ad pugnandū. Venientes ergo pugnauerūt cū eo et interfecti sunt multi sarraceni et rex ab-

demalech fugit et recollegit se in celsiberiaʒ que ē in littore yberij fluminis.

Vincūt christiani in regno castelle et occiditur theban rex corduben̄. et omnes sarraceni qui cum eo venerant

Vicesimūquintum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annū domini septingentesimūquinquagesimum. Tunc enim theban rex corduben. habuit bellum cum christianis regni castelle et finaliter victus fuit et mortuus ibidē et oēs sarraceni qui cum eo venerant ibi perierunt.

Vincunt christiani et claret rex alfonsus catholicus

Vicesimūsextū bellū inter sarracenos et christianos accidit circa annū domini septingentesimū quinquagesimūtercium Imperante supradicto leone et regnāte in regno legionis rege alfōso catholico supra dicto qui ideo dict⁹ fuit catholicus quia optime custodiuit pcepta dei et ecclesie catholice fuit etiā serenissimus zelator fidei et refector christianoꝝ sancto exemplo et iste fuit prim⁹ rex qui vocat⁹ fuit alfōsus et fuit fili⁹ ducis petri de cātabria et gener regis pelagij. Eo ergo tpe pdictus rex cōgregato magno exercitu intrauit p terram campoꝝ que clauditur quatuor fluminib⁹ scꝫ deslacamōe. pisonca et doreo et bellans cū sarracenis cōquisiuit illā deuictis sarracenis ingressus est regnū portugalie. et obtinuit viriliter a sarracenis portū et beiābragā viseum et flamā. habuit q̄ꝫ post hec plima bella cum sarracenis semper victorios⁹ existens. lucratusq̄ꝫ est vltra p dicta a sarracenis ledisinā salmāticā numāciam que nūc dicitur samora et oēꝫ mantimaꝫ terrā galechie rediēs in castellum bellauit cū sarracenis et deuicit eos obtinuitq̄ꝫ sene septē mācas dominas saldanāq̄ꝫ amaijam mirandā segobiā abulā ozomā sepuluedā argautā vianā occani et rinerendicam carbouerā aluegiā cisimerā alexancuꝫ transmireā subuertā tenicā bardulā q̄ nūc dicit castella ātiqua. alana ordimā vicaijā aijcō pōpbanā besoriā q̄ nūc dicit vicoria. nauarrā rucomā pācornū et tarraciū quousq̄ꝫ per uenit ad mōtes pyreneos. Multa alia loca obtinuit et renouauit· necessarijs scꝫ muniuit et reduxit ad terrā ppriā m̄ltos christianoꝝ populos qui timore sarracenoꝝ fugerāt per mōtes et deserta vagātes extraxitq̄ꝫ plurimos christianos captiuos de potestate sarracenoꝝ cū quib⁹ terrā pplauit ecclās auro et argēto ac lapidib⁹ pciosis decorauit. In cui⁹ obitu audite sunt voces in aere dicētes ecce quō iust⁹ morit et nemo considerat. sublatus est iust⁹ a facie iniquitatis et aīa sua et memoria est in pace. regnauit. xix. annis et sepultus est in loco qui dicitur cangas et successit ei in regno fruela filius eius.

Vincunt xpiani fugato nicaph rege corduben̄. et pimūt. liiij. milia sarracenoruꝫ sub rege fruela.

Vicesimūseptimū bellum inter sarracenos et xpianos. acadit circa annū domini septingentesimumquinquagesimūquartū regnante in regno castelle fruela filio regis alfonsi catholici. Tūc enim nicaph rex corduben̄. cum magno exercitu uit vt pcurreret regnum galechie et cum ipse totam illam terram vastaret sciuit illud pdictus rex fruela et congregato exercitu suo venit ꝯtra euꝫ et commisso duro certamine victus fuit rex nicaph et fugit a campo cum paucis de suis et perierunt in illo bello. liiij. milia sarracenoruꝫ. et extunc rex fruela habuit regnū galechie quod ante sibi rebelle fuerat. Predictus rex fruela regnauit. xiij. ānis et mortuus est et successit ei in regno aureli⁹ frater eius qui regnauit sex annis et nihil famosū fecit ꝯtra sarracenos. successit ei in regno donus sylo et nihil singulare fecit contra sarracenos regnauit septem annis et mortuus ē successerit ei in regno alfonsus secūdus qui fuit filius regis fruela de quo supra patꝫ in hoc bello de cuius factis infra dicetur

Vincunt christiani et capitur galiana ac efficitur christiana per karolum magnuꝫ.

Vicesimumoctauum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annuꝫ domini septingentesimumsexagesimumprimum. Imperante constantino sexto Tūc infans karolus quia in aliquib⁹

contradicebat patri suo francorū regi pipi-
no venit in hyspaniā et declinauit ad regē
galafrum qui tunc erat rex toleti. Quare aūt
ad ipsum declinauerat hystoria narrat ꝙ ꝓ
pter eius filiam galianam que mire pulchri
tudinis erat recepto ergo honorifice predic-
to karolo a rege paucis elapsis diebus qui
dā potentissimus sarracenus cuius nomē
erat brāmante cum multitudine graui venit
super dictam ciuitatē toleti et fixis tētorijs
in valle somenā obsedit eam. aggredienti-
bus ergo sarracenis a predicta ciuitate cum
francigenis illis qui venerant cum infante
pugnauerūt cum brāmante et intantū fuit
vigor francoꝝ accensus ꝙ vicerunt sarrace-
nos brammātis. Illi vero iterū redeuntes
contra francos vicerunt eos quod vidētes
francij timuerunt valde. Sed comes eorū
dux qui dicebatur don ibi morante animauit
eos dicens. Scriptum est ꝙ cum deus vult
pauci vincunt multos quod verbū audien-
tes animati sunt et iterum redeuntes contra
sarracenos bellauerūt ita fortiter ꝙ vicerūt
eos. Sed resumptis viribus sarraceni pu-
gnauerunt cōtra francos et durauit pugna
magna parte diei sic ꝙ aliquando vincebā
tur franci aliqñ sarraceni nec alteri parti fina
lis victoria cedebat. Inter hec omnia predi
ctus infans karolus in palatio suo dormie
bat et cum euigilasset a somno et neminē in
palatio videret miratus est valde et cogita-
uit ꝙ sui tradidissent eū. Incepitqꝫ ꝑ ira am
bulans per palaciū secū loqui nominabat
qꝫ nomen suū patris et matris ac totū gen⁹
suum vnde ipse veniebat. que omia audiēs
galiana de loco alto et secreto. Unde eū cō-
templabatur ornauit se festinanter et sola in-
gressa est ad infantem certificata ex auditis
ꝙ hic erat karolus dñs francoꝝ et lꝫ infans
karolus vidit eam solam intrantē nō ei as-
surrexit quia nō habebat in cōsuetudine ali
cui mulieri inclinare nisi solum imagini vir
ginis gloriose et suo nomine. Dixitqꝫ gali
ana karole Si ego scirem vbi merces datur
pro dormitione licet sim mulier ego irem il-
luc et si vultis scire quare hec dico quia videtur
mihi ꝙ non est vobis cura succurrendi gen
tis vestre que est in magna ꝓssura in prelio
sub valle somenē bellans cōtra sarracenum
brāmantē et si rex pater me⁹ sciuerit ꝙ vos
nō estis ibi nō habebitis bonū ꝓmiū. Tūc

dixit ei karolus Galiana si ego possum ha-
bere vnū equū et arma cum quibus possū
ire illuc cito succurrerem eis. Et ait galiana.
karole si dederitis mihi fidem ꝙ me dedu-
cetis in franciam vobiscū et me facietis xp̄i
anam et ꝙ me in vxorē recipietis dabo vo
bis quecunqꝫ petitis. Promisitqꝫ karolus
omnia ꝓdicta quod audiens galiana sciēs
ꝙ nō frangeret sibi fidem nimis gaudēs ex
promisso deduxit arma et ipsa manu ꝓpria
armauit infantem tradiditqꝫ sibi equū qui
dicebatur brankete et ensem qui dicebatur
gaiosa que in donis miserat sibi supradict⁹
sarracen⁹ brāmante et celeri cursu venit in
locum pugne et ingressus est bellum animo
se et primo impetu ꝑimit manu ꝓpria. xij.
de melioribus militibus brāmantis et mul
tos alioꝝ. Uenit aūt verbum ad brāmantē
vbi residebat in tentorio suo de nouo milite
ingresso pugnam qui tanta damna fecerat
et irato animo exiuit in pugnā querens mi
litem illum cumqꝫ eū inuenisset et cognouis
set ꝙ ille erat equ⁹ quē miserat galiane am-
plius est iratus et irruens in eū et nō mino-
ri animo karolus in brāmantē lancee eorū
cōfracte sunt per pugnos euaginatis ensib⁹
mirabiles ictus multiplicabant et miratus
sarracenus de fortitudine militis christiani
quesiuit ab eo quis esset et de quo genere que
omnia karolus fideliter sibi aperuit et tunc
cepit ipsum timere sarracenus sed resūptis
viribus dixit sibi ego faciam ꝙ nunquā rede
as ad terram tuam et karolus respōdit sibi
quod dicis in manibus dei est. et dixit brā-
mante ego te occidā et eleuato gladio qui
dicitur durandarte percussit karolum grādi
ictu. Et precidit galeam cum magna parte
capilloꝝ et cum magna etiā parte armorū
corporis sed tamen non tetigit carnē ei⁹. De
quo ictu karolus miratus eleuato suo ense
ꝑcussit ꝓdictum sarracenū brāmantē et am
putauit eius brachiū dextrū ꝙ in terram ce
cidit simul cum gladio durandarte. Uidēs
aūt se letaliter esse ꝑcussum fugit a facie ka-
roli sed et karolus subito descendit de equo
et cepit gladium ꝓdictum et ascendēs equū
cum vtroqꝫ gladio insequens ꝓdictū brā-
mantem plurimos sarracenos ante se repe-
riens peremit. Cumqꝫ attinxisset ꝓdictū sar
racenū brāmantem fugientē eleuato ense q
gaiora dicebatur percussit ipsum quodā ictu

terribili sic ꝙ ipsum duas diuisit in partes et cecidit mortuus in terram quo facto des/cendit de equo et precidit caput eius et accepit vaginaȝ gladij durandarte et omnia arma eius que omnia deduxit galiane. Uidētes autem sarraceni dominū suum mortuū terga sunt dare coacti christiani vero expoliauerunt campum vbi multuȝ aurum et argentuȝ inuenerunt tētoria multa et plīmas alias diuicias. Post hanc victoriam audiuit karolus mortem patris sui et secrete et recessit. Deductaqȝ est galiana etiaȝ furtim in franciaȝ facta qȝ est christiana et accepit eam in vxorem vt plenius continetur in historia hyspanie

Uincunt christiani ꝑemptis pluribus regibus sarracenorum ac pluribus ciuib⁹ captis per karolum francorum regem.

Icesimumnonū bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimum septuagesimum septimū. Tunc enim predict⁹ rex karolus rex francorum ꝓ felicitatis magnitudine dictus magnus cōgregato exercitu venit super ciuitates pāpilonam et celar angustā quas tunc sarraceni possidebant pugnauit contra reges eoruȝ et occidit eos prostrauit qȝ muros ciuitatū et cepit plures alias ciuitates sarracenorū ac sub ditione sua ꝯstituit quas paucis elapsis diebus sarraceni recuperauerunt. Iste karolus simul cum regno francie tenuit romanū imperium et fuit strēnuissimus fidei zelator.

Uincunt christiani et ꝑimuntur. lx. milia sarracenorum per regem alfōsum castum

Ricesimum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimūoctuagesimū septimum regnāte in regno castelle alfōso secundo filio regis fruela qui dictus fuit castus eo ꝙ semꝑ castitatem seruauerit licet habuit vxorem que scdm̄ aliquos fuit soror karoli magni supra dicti. Tunc quidā potens sarracenus cui⁹ nomē mechaij cuȝ multitudine graui intrauit asturias et incepit destruere totam terram contra quē predictus rex alfōsus castus collecto exercitu christianorū secreter iuit bellauitqȝ cum eo in quodam loco qui dicitur ledos et deuicit eum ac occidit et perierunt in bello . lx. milia sarracenoꝝ multa alia bella vicit et loca plurima obtinuit sicut infra dicetur et abstulit timorem a cordibus christianoruȝ contra sarracenos et regnauit. xli. annis dilectus a deo et hominibus sepultus est apud ouetum in ecclesia sancte marie.

Uincunt sarraceni et portant sarracenoꝝ terram narbona vsqȝ ad ciuitatem cordubēsem. ꝓ mesquita sarracenorū construēda.

Ricesimūprimum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimūnonagesimum primum. Tunc rex amiramamoliȝ misit vnum potentem sarracenum cuius nomen erat abdemalich cum exercitu magno vt destrueret terram christianoruȝ. Ille ergo direxit iter suum contra ciuitates gerundā et narbonam quas cum obsedisset post multa certamina obtinuit eas et multa alia loca circūquaqȝ posuitqȝ eas sub ditiōe sui domini regis et tot fuerūt spolia quē habuit ꝙ quinta pars deputata regem amiramamolim fuit xlv. mille duplarorum auri et cum his diuitijs perfecit predictus regem mesquitam cordubeū. quem suus pater inchoauerat que nunc est ecclesia maior ibidem. et intantum predictus abdemelech oppressit christianos illius patrie ꝙ fecit memoriā illius facti et dominij ꝙ deduceret in curribus in ꝑdicta ciuitate narbone vsqȝ ad ciuitatem cordubēsem tantam multitudinem terre ꝙ ex ea predictus rex fecit fieri vnam mesquitam intra fortalicium predicte ciuitatis cordubenſ pluresqȝ alias mesquitas renouauit et de nouo fecit.

Uincunt christiani et capitur narchinona a karolo magno.

Ricesimumsecundum belluȝ inter sarracenos et christianos accidit circa annuȝ domini septingētesimūnonagesimumquartum. Tunc karolus magnus rex francorum de quo supra dictum est in bellis xxviij. et. xxix. congregauit magnum exercitum et venit contra ciuitatem barchinoneū:

quia sarraceni eam violenter ceperant cum esset sub eius dominio bellauitq3 cu3 eis et obtinuit ciuitatem sed paucis elapsis diebus perdidit eam.

Vincunt christiani et perimuntur duo duces exercit⁹ sarracenorum sub rege alfonso casto.

t Ricesimumtercium bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annū dñi octingentesimūdecimū tēpore supradicti regis alfonsi casti. Tunc duo exercitus sarracenorum intrauerunt galetiam dux vnius exercitus dicebat᷑ abobales dux vero alterius melchi. Sed sicut ipsi intrauerunt animose sic fuerunt expulsi viriliter q2 potestas predicti regis alfonsi casti pugnauit cū eis victiq3 sunt sarraceni et multi eo2 mortui. Alij vero fugierunt sed christiani insequentes eos occiderunt vnum ducem eorum in loco qui dicitur naron. Alterū vero ducem perimerunt in flumine qui dicitur cepha.

Vincunt christiani et perimitur ores rex merıde per regem alfonsum.

Ricesimumquartum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimovndecimo. Tūc enim rex ores meride congregauit magnu3 exercitum et venit vt percurreret terra3 regis alfonsi fixitq3 sua tentoria super benauentū quod cu3 sciuit predictus rex alfonsus cast⁹ venit sceleriter cōtra eum bellauitq3 cum eo et occidit eum plurimiq3 de exercitu sarracenorum ibi perierunt. In quo bello ostensa est fortitudo bernardi filij comitis sancij didaci quia multos ex sarracenis perimit

Vincunt christiani et occiditur rex badayos per regem alfonsum castum.

Ricesimumquintum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimoduodecimo. Tunc altaman rex pascensis que vulgariter dicitur badayos congregato magno exercitu venit super samorā et obsedit eam. Rex autem alfonsus castus predictus preparauit se potentissime et venit contra eum bellauitq3 cum eo et occidit eum ac plurimos sarracenos cū eo et q̄ potuerunt euadere fugierunt sed rex alfonsus insecutus est fugiētes viriliter et multos coru3 interfecit sic ꝙ paucissimi fuerunt qui euadere per fugam potuerunt

Vincunt christiani et perimuntur vltra xij. milia sarracenorum per regem alfonsu3 castum.

Ricesimumsextum bellu3 inter sarracenos et christianos accidit anno sequenti scilicet octingētesimotredecimo Tunc intrauit vnus magnus exercitus sarracenorum in terram supradicti regis alfonsi casti. Et cu3 sarraceni gloriarentur in multitudine sua diuisi fuerunt in duas partes quarum vna iuit contra locū illum vbi erat predictus rex alfonsus Cum ergo sciuit rex alfonsus castus audacter iuit contra poluezeran . Altera vero contra eos cum exercitu suo et fecit similiter duas partes sui exercit⁹ et cum vna misit bernardum de quo supra diximus contra illos sarracenos qui ibant versus polu3eram. et ipse iuit cum altera parte contra alios venientes ad se. Bernardus vero inuenit se cum parte sua et habuit pluū magnum cum illis sarracenis in loco qui dicitur valde moro qui est in fontana portugalie et deuicit eos et plurimos ex illis interfecit. Sed rex alfonsus inuenit se cum altera parte que ibat contra eum et pugnauit cum illis prope flumen de orneso et interfecit ibi. xij. milia sarracenorum et deinde insequens eos tot fuerunt occisi ꝙ paucissimi euaserunt. et tunc rex alfonsus redijt de illo bello ditissimus ex spolijs sarracenorum

Vincunt christiani et perimitur proditor machometus et castrum sancte cristine capitur per regem alfonsum castum.

Ricesimumseptimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimodecimooctauo. Tunc sarracenus quidam nomine machometus qui cum multitudine magna sarracenorum venerat de merida ad rege3 alfonsu3

vt viueret cum eo predictus rex benigne euz recepit in vasallum et iurauit illi sarracenus ꝙ pro semper esset fidelis regi alfonso propter quod ꝑdictus rex ꝑcepit ꝙ habitaret cū multitudine sua in galetia. Sed qꝛ predict⁹ sarracenus erat proditor sicut bellauit cōtra abdarramen filiuz alhaērāramosi regis cordubeñ. et videns ꝙ non poterat eum occidere rex timore cōcepto venit ad predictum regē alfonsum sic trāsactis duob⁹ annis post ꝙ fuit in galetia assumpsit euz diabolus et eleuatus in superbiam voluit similiter facere proditionem contra regem alfonsuz ꝙobrem congregauit magnum exercitum sarracenorum et incepit percurrere et destruere totam terram. ꝙ cum rex alfonsus castus cognouit congregato exercitu suo venit super illum sarracenum et licet ipse nimium confideret in multitudie militie sue quādo sciuit ꝙ rex alfonsus veniebat super eum ꝑdidit cor et concepto grandi timore eleuauit se cuz suis in quodam castro quod dicitur sancta xpiana et rex alfonsus obsedit eum ibidem et fecit fieri multas foueas circūquaqꝫ et perforauerunt castruz in multis locis. Cū ergo ille sarracenus vidit ꝙ tantum angustiabātur et ꝙ nihil aliud restabat sibi nisi mors cum multitudine sarracenorum haberet resumpto corde exiuit extra castrum et pugnauit cum rege alfonso sed in fine fuit victus sarracenus ille cuz omnibus suis et ipse fuit captus et caput eius abscisum est. Sꝫ et rex statim castrum illum cepit et mortui sunt in bello illo vltra. l. milia sarracenorum et plures eorum deducit captiuos. Et sic reuers⁹ est rex alfonsus ouetum magnis cum diuitijs et honore. Predictus rex alfonsus cast⁹ regnauit. xli. annis et mortuus est Successit ei in regno Ramirus primus filius regis bermudi.

Vincunt christiani et capitur iterum ciuitas barchinone

Ricesimumoctauum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimodecimonono Tunc multitudo christianorum venit super ciuitatem barchinone quam ceperant sarraceni. Postꝙ karolus magnus ipsam conqstauit. Cum ergo predicta multitudo christianorum venit obsedit ciuitatez et post multa certamina capta ē ciuitas a christianis et tota terra circūquaqꝫ. mortuiqꝫ sunt ibi plurimi sarraceni. Albaca vero amiramamolum cum exiuit congregauit exercitum suuz vt veniret ad recuperandum terram perditā et cum se prepararet ad viam percussus est quadam infirmitate de qua mortuus est et sic cessauit tempestas illa.

Vincunt christiani occisis. lxx. milibus sarracenorum.

Ricesimumnonum belluz inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimovicesimosecūdo imperante Ludouico karoli magni filio et sedente in cathedra petri Eugenio papa. Ac regnante in regno legiōis ramiro rege filio regis Barremudi. Hic autem rex ramirus successit in regno regi alfonso casto et eius ꝑcepto in morte. Cum ergo audierint sarraceni ꝙ iste regnabat miserunt sibi nuncios ꝙ si volebat habere pacem et amorem cum eis ꝙ daret eis quolibet anno centum domicellas christianas quibus matrimonio copularentur sicut fecerat oliꝫ rex mauregacus et ꝙ quinquaginta illarum essent filie nobilium. Alie vero quinquaginta filie ciuium et burgensium quam ambasiatam cū rex ramirus audiuit non modicum displicuit sibi quia rem tāinhonestam et excomitam sibi nunciabant et propterea congregauit statim magnum exercitum et fuit ad percurrendum subito terram sarracenorum per ueniteqꝫ vsqꝫ ad naiaram destruendo et cōburendo villas et castra et quicquid inueniebat ꝙ cum peruenit ad noticiam sarracenorum congregati sunt omnes simul in vnum contra eū quasi innumerabiles et habuerūt prelium cuz eo in quodam loco qui dicitur alnella et christiani fuerunt in bello illo q̄si victi et retro cesserunt paulatim retrahendo se a sarracenis quousqꝫ peruenerunt ad collem vnuz qui dicitur clanno et nox tenebrosa cepit eos ibi propter quod diuisi fuerunt exercitus abinuicem. Cum ergo christiani essent congregati in colle illo multis lachrimis orationes fundebant ad deū ne eos relinqueret sed succurreret et iuuaret contra illos inimicos suos permanentib⁹ ergo illis in orationibus assiduis vt dictum est. Rex ramir⁹ sōno grauat⁹ obdormiuit et in sōno illo apparuit ei apostol⁹ iacob⁹ dixitqꝫ sibi

Scias rex ramire quod cum dominus noster ihesus christus diuisit omnibus fratribus meis apostolis omnes terre prouincias mihi soli dedit in custodiam totam hyspaniam vt eam custodirem a manibus inimicorum fidei et postquam hec dixit sibi appropinquauit eidem et accepit eum per manum dixitque ei sis fortis animo et bene firmus quia ego sum apostolus christi iacobus et scias quod venio ad te iuuandum contra inimicos tuos et in veritate certitudinaliter scias quod deuinces eos cum adiutorio dei. Dico etiam tibi quod multi de tuis quibus preparata est eterna quies recipient ibi mortem et vt in nullo istorum que tibi dico dubites videbis me tu in bello ambulantem in equo albo magnum vexillum gestantem. tu ergo statim cum omnibus tuis valde mane confitebimini de omnibus peccatis vestris et recipiatis corpus et sanguinem domini nostri ihesu christi que postquam feceritis in nullo dubitetis intrare prelium barbarorum vulnerando illos et inuocando nomen dei et meum quia certitudinaliter scies quod omnes deuinces quibus dictis apostolus dei disparuit ante eum. Rex autem ramirus excitatus a somno surrexit precepit quod vocarentur episcopi et abbates et omnes alij nobiles sui palacij qui cum eo erant et narrauit eis omnia que viderat et audiuerat que ei dixerat apostolus iacobus perceptis ergo diuinis sacramentis ingressi sunt prelium in dei nomine et apostoli iacobi ante se et statim cum ingrederentur prelium apparuit eis apostolus iacobus sicut promiserat confortans eos ad bellum sed et ipse terribiliter percutiebat sarracenos. christiani autem cum viderunt apostolum iacobum eos confortantem et magnam cedem in sarracenos facientem irruerunt viribus viriliter in hostes confidentes in adiutorio dei et apostoli iacobi magnis vocibus acclamantes et dicentes deus adiuua et sancte iacobe et statim sarraceni fuerunt victi et mortui sunt ex eis septem milia et qui euadere potuerunt per fugam liberati sunt. Tunc cepit rex ramirus calagurram et plura alia castra et deinde redijt legionem diues et honoratus et ex illo die habuerunt christiani in consuetudine cum ingrediuntur bella cum sarracenis inuocare dicendo deus adiuua et sancte iacobe. et tempore istius regis incepit ordo sancti Jacobi. Unde sarracenis insecuta est infelicitas ex illo etiam tunc nunquam fuerunt ausi petere a christianis redditus neque parias domicellarum cum nimium opprimeret eos predictus rex ramirus in fortitudine dei et apostoli iacobi. Predictus rex ramirus fuit mitis et pius bonis. sed terribilis et fortis malis quia latronibus extrahebat oculos diuinatores et incantatores ignibus comburebat

Uincunt christiani solutis septuaginta nauibus igne.

Quadragesimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimo uicesimoquarto. imperante predicto Ludouico et sedente in cathedra petri valentino papa. Tunc applicuerunt ad portum galetie normanni qui erant gentes crudelissime et pagane neque vnquam fuerunt visi in terra illa. Et venerunt ibi in multitudine magna non solum hominum sed etiam nauium. quod cum predictus rex ramirus audiuit statim congregato suo exercitu iuit illuc contra eos et pugnauit cum eis in loco qui dicitur delpharo. Sed licet normanni essent gentes aspere et fortes victi tamen fuerunt et multi ibi perierunt et qui euadere potuerunt per mare fugierunt et perdiderunt ibi. lxx. naues quas ignibus concremauit rex ramirus. Lucratique sunt ibi christiani magnas diuitias et reuersus est predictus rex in ciuitatem legionensem cum magnis diuitijs et honore Regnauit autem sex annis et mortuus est feliciter ac sepultus est in ciuitate ouetensi. et successit ei in regno ordoneus eius primus filius:

Uincunt christiani occisa plurima sarracenorum multitudine.

Quadragesimumprimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octigentesimovicesimosexto imperante supradicto Ludouico et sedente in cathedra petri gregorio. iiij. ac regnante in regno legionis ordoneo supradicti regis ramiri filio. Cum predictus rex rediret de vasconia que ei rebellauerat in principio regni sui et post occasionem plurium illorum illam subiugasset nunciatum est ei quomodo magnus exercitus

sarracenorum veniebat ꝯtra eum quo audito animose venit contra eos pugnauitq; cū eis et deuicit eos plurimis eorum trucidatis reliqui vero fugierunt et reuersus est cū victoria et honore ac cum plurimis diuitijs et multitudine captiuorum. Iste rex fuit mitis et piꝰ excelator iustitie et populauit multas ciuitates ex quibus rex alfonsus castꝰ expulerat sarracenos et extūc māserūt deserte

Vincunt christiani captis duobus ducibus sarracenorū.

Quadragesimumsecundum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno sequenti scilicet octingentesimo vicesimoseptimo. Tunc enim dux quidam saracenus noīe muca ab eucatin cū multitudine magna venit in cathaloniā vbi fecit plurima damna deinde transiuit in prouinciā et frāciam percurrēs et destruēs quicquid inuenire poterat vbi plurimos xpianos in bello occidit et cepit duos xpianorum duces quorū vnus dicebatur saucius Alius vero petrem et oneratos ferro carceribus mancipauit.

Vincunt christiani peremptis innumerabilibus sarracenis.

Quadragesimumtercium bellū inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimovicesimonono. Tunc predictus muca sarracenus eleuatus in superbiam cum exercitu magno venit vt percurreret terrā regis ordonei predicti et cepit vnū locum qui dicebatur albaida et circundedit eam muro forti et turribus plurimis. quod cum sciuit predictus rex ordoneꝰ congregato exercitu suo venit velociter et obsedit predictum castrum tūc predictus muca non erat ibi sed statim cum audiuit ꝙ venerat rex ordoneus et obsederat castrum albaide venit citius quo potuit vt succurreret castro et cum peruenit ad montem qui dicit gardusio fixit ibi tentoria sua. Rex autem ordoneus cum cognouit hec diuisit exercitum suum in duas partes quarum vnā dimisit in obsidione castri. et cum altera occurrit predicto muce sarraceno. bellauitq; cum eo et perempti sunt ibi gladio xpianorum vltra duodecim milia de militibus sarracenorū exceptis peditibus quorū cedes fuit quasi innumerabilis mortuus est etiam ibi quidam gener muce qui dicebatur dan. Sꝫ et ipse muca tribus vulneribus lancearum percussus cum paucis que remāserunt fugit a bello dimisit i bello quecūq; habebat colligerunt ergo xpiani spolia campi et inuenerunt diuitias vltra modum et regressi sunt cum rege ordoneo in castrum. Et post septē dies cepit ipsum et interfecit omnes sarracenos quos intus inuenit et captiuabat mulieres cum paruulis earū. Destruxitq; castrū vsq; ad fundamentum et reuersus est in terram suam cum diuitijs et honore. Cum predicta que acciderant muce cognouit quidā eius filius cuius nomen erat lupus qui presidebat toleti timore magno percussꝰ cepit quecunq; habebat et venit ad regem ordoneum factusq; est eius vasallus qui postea pro regis ordonei seruitio multa bella ꝯtra sarracenos superauit semper victor existēs.

Vincunt christiani occiso rege Cotie sarraceno.

Quadragesimūquartum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno sequenti scꝫ octingentesimotricesimo. Tunc enī p̄dictus rex ordoneus produxit exercitum suum magnum et iuit ad percurrendum terrā sarracenorum que dicitur geste et corea. Rex autem sarracenus predicte ville que dicebatur seijth exiuit contra eum et commissum est durum bellum nimis sed finaliter victus fuit rex sarracenꝰ et mortuꝰ ibidem cum multitudine sarracenorum et rex ordoneus cepit tunc villam et inuenit intus multitudinem sarracenorum cū mulieribus et filijs quos omnes deduxit captiuos et muniuit villam illam ac dimisit in fideli custodia:

Vincunt christiani et capitur ciuitas salamantina a rege ordoneo

Quadragesimumquintum bellum inter sarracenos et christianos accidit eodē supradicto anno qr cū supradictꝰ rex ordoneꝰ rediret de p̄dicto bello victoria

habita venit cum exercitu suo super vnũ sar
racenum qui dicebatur moiseios et dicebat
se regem salamantinum habuitq̃ belluz cũ
eo et victus est rex sarracenus cuz omnibus
suis et cũ cede plurima saracenoꝝ et tũc rex
ordoneus ingressus est ciuitatez et captiua-
bat sarracenos plurimos cum mulieribus
et paruulis quos intus inuenit et reuersus
est ad legionem cum magnis diuitijs et ho
nore.

Vincunt sarraceni et occiduntur ꝓpe tole
tum octo milia christianorum.

Uadragesimumsextum bellũ inter
sarracenos et christianos accidit
anno domini octingentesimotricesimoqui-
to. Tunc sarraceni ciuitatis toleti audientes
ꝙ abdarramen amiramamolim hyspanie
erat mortuus qui reliquerat xv. filios et xij.
filias et ꝙ machometus eius filius regna-
bat pro eo rebellati sunt et miserũt veloces
nuncios predicto regi ordoneo ꝙ daret eis
adiutorium cõtra eum rex autem ordoneus
noluit ire illuc in persona sed misit eis vnuz
filium suum cum magno exercitu asturia-
norum et nauarrorum. Cum aũt predictus
machometus hoc sciuit ꝑparauit se cũ mul-
titudine graui et venit super toletum posuit
q̃ insidias in quodam torrente qui dicitur
tolete et ipse cum paucis venit contra ciuita
tem. Speculatores autem qui erant extra ci
uitatem cum viderent eum venientem cum
paucis gentibus cogitauerunt ꝙ non erãt
plures et notificauerunt existentibus in ciui
tate christiani ergo et sarraceni toletani ve-
nerunt contra eum et commisso prelio exie-
runt illi qui erant in insidijs et mortui sunt
de christianis octo milia de toletanis vero
xiij. milia. Sed et pro memoria illius victo
rie canis ille machometus fecit amputari
plurima capita illorum et transmisit illa cor
dubam et in maritimas partes et in affri-
cam. Predictus autem rex ordoneus regna
uit. x. annis et mortuus est ex quadam infir
mitate que dicitur podagra in oueto et ibi se
pultus est. successit ei in regno filius alfons⁹
tercius.

Vincunt sarraceni et capitur Roma ac
magna pars thuscie a soldano babilonie
deuastatur.

Uadragesimũseptimum bellũ inť
sarracenos et christianos accidit cir
ca mortem predicti Gregorij pape. iiij. qui
fuit secundum quosdam hystoriographos
anno domini octingentesimotricesimoocta
uo. His temporibus portentum singulare
apparuit primo in signo virginis et ab illo
signo in signum leonis cancri geminorum
thauri cucurrit ibiq̃ se figens globuz igneũ
emisit iubarumq̃ ꝓlixitatem deposuit. im
perator quoq̃ ista diligenter examinans cũ
egmardo philosopho contulit sed eiusdem
portenti effectum exprimere noluit Tunc im
perator subiunxit ꝙ regni mutationem pri
cipisq̃ mortem pretendebat. Tunc egmar-
dus ad confortationem principis prophete
testimoniuz introduxit dicens. a signis celi
ne timueritis que gentes pauent. et ait im-
perator non alium timere debemus nisi illũ
qui nostri et huius creator est sydens sed ei⁹
clementiam laudare tenemur qui nostram
inerciam talibus amonere dignať indicijs.
qui ergo talia portenta cum apparent omni
bus communiter tangunt. Ideo omnes ꝓ-
posse ad meliora festinare debemus vt miã
in illo dominante consequi valeamus. Et
licet tunc impressio illa imperatorem non te
tigerit tetigit tamen totum statum ecclesie ex
aduentu sarracenorum ad partes romanas.
quia tunc quidaz scelerati christiani miserũt
ad soldanum babylonie vt veniret romam
asserentes ꝙ leuiter possit totaz ytaliam pos
sidere. Tanta igitur sarracenorum multitu-
do superueniens intrauit ytaliam vt totam
superficiem terre quasi locuste viderenť im
plere ac per portam cenrellensem intrans vi
armorum romam cepit ciuitasq̃ leonina ex
[illegible] liatur omnino et ecclesia sancti petri sta-
bulum equorum efficitur et non solum per
sarracenoruz roma tunc capta fuit sed et ma
gna pars thuscie deuastatur.

Vincunt christiani et expelluntur a Ro-
ma et thuscia sarraceni.

Uadragesimumoctauum bellum
inter sarracenos et christianos acci-
dit statim post predicta. Nam ad petitio-
nem pape Gregorij quarti supradicti Hur-
go marchio lombardie cum lombardis et

ludouicus rex fracorū cū gallicis veniētes post plurima bella sarracenos cum multa effusiōe sanguis a roma et tota illa terra fugauerunt quia dictus gregorius papa et ludouicus imperator quasi eodem tempore decesserunt. Ideo sunt notanda que circa finem vtriusq̧ contigerunt. Unde appropinquantibus ad mortem fuit maxima solis eclipsis tantum ꝙ fuit obscuratus aer et tenebrat⁹ sicut de nocte ita ꝙ sydera apparebāt: Item luna sic recessit a sole ꝙ lumen recipe videbatur sicut in nouilunio. Post hec egritudo imperatorem grauiter inuasit qui statī prouide de imperio et regni et anime sue saluti disposuit et ecclesiastica sacramēta suscepit multaq̧ cum deuotione migrauit ad xpm. et Gregorius papa quasi in eodem tēpore diem clausit extremuz. hec ex hystoria collecta fratris iohannis de padua.

Vincūt xpiani occisa sarracenoꝝ magna multitudine. Et ecclesia sācti Jacobi edificatur per regem alfonsum magnum ex lapidibus muro forti.

Quadragesimumnonum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingētesimotricesimonono imperante lotario filio supradicti imperatoris ludouici et sedente in cathedra petri Sergio papa. ij. Ac regnante in regno legionis rege alfonso. iij. qui fuit dictus magnus. Iste fuit filius supradicti regis ordonij de quo sup̄ gloriosa bella narrata sunt. Et fuit rex pijssimus elemosinis darus ipse fecit ecclesiam sancti Jacobi ex lapidibus muro et forti opere fabricata. quia primo erat de terra eo ergo tēpore predictus rex alfonsus magnus congregauit exercitum suum ex puincialibus et gasconib⁹ et nauarrijs venit cōtra terram sarracenorum confregit et destruxit quecunq̧ inuenit et cepit per vim villam quandam que dicebatur tunc leijcia quam ignibus concremauit et occidit omnes sarracenos quos ibi inuenit. et reuersus est ouetum magnis cum diuitijs et honore.

Vincunt xpiani peremptis pluribus sarracenis per regem alfonsum.

Quinquagesimum bellum inter sarracenos et christianos accidit seq̄nti anno scilicet octingentesimoquadragesimo. Tunc magnus exercitus sarracenorū regis toleti venit ad percurrendum et destruendum terram regis alfonsi magni Cum ergo predictus rex sciuit venit cum exercitu suo contra eos et bellauit cum eis in littore fluminis dolei victiq̧ fuerunt sarraceni et perdiderunt ibi omnia que portauerant ac mortui sunt ex sarracenis quingenti. xl. Alij vero terga sunt dare coacti. Sed et rex alfons⁹ secut⁹ est eos viriliť et occidit m̄ltos ex eis ac captiuauit reuersusq̧ est ouetuz cū magnis diuitijs et honore. In predicto bello fuit strenuissimus miles Bernardus delcarpio de quo supra mentio facta est cōsobrinus regis alfonsi casti multas enim cedes in sarracenos fecit nō soluz zelo fidei ꝫ desiderio liberandi patrem suum comitem ditatum sanci de quo supradictum est quez rex alfonsus castus in carceribus posuerat: quia sine scitu sui acceperat in vxorem sororem suam de qua predictum est bernardum habuit sed licꝫ propter hoc rebellauerit regi predicto et vt debellaret regez fecisset castrū illud quod dicitur delcarpio prope salamāticam et aluam de tormes tamen nunꝙ potuit ipsum videre nisi mortuum dato castro regi cogitans ipsum recipere viuum vt plene continetur in generali hystoria hyspanie.

Hoc bello vincunt christiani sub Bernardo delcarpio. Et capitur balbastrum cū alijs locis.

Quinquagesimumprimum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa idem tempus. Nam cuꝫ supradictus bernardus delcarpio tradidit supradictum castrum regi et vidit patrē suū mortuum: fuit a rege alfonso magno expulsus a regno suo, et venit in regnum francie sed cum in curia regis francie non fuisset receptus sicut ipse optauerat reuersus est versus hyspaniam. et tunc habuit cum sarracenis tria magna prelia et semper fuit victoriosus occidit enim plurimos eoꝝ et habuit ex spolijs inumeras diuitias cū quib⁹ postea

conquisiuit ex illo loco vbi predicta prelia habuit vsq barbegal et lucratus est barbastrum et segorbe et montem album.

Vincunt christiani sub rege alfonso et liberatur coymbra ab obsidione sarracenorū

Quinquagesimūsecūdū bellū inter sarracenos et christianos accidit anno dñi octingētesimoquinquagesimoquarto Tunc pdictus rex alfonsus magnus congregato exercitu suo iuit ad succurrendum coymbrā quam tenebant sarraceni obsessaz et pugnauit cuz eis et deuicit eos cepitq cā et posuit sub dominio suo et psecutus ē sarracenos percurrens plures alias ciuitates.

Vincunt xpiani sub rege alfonso magno et p tuitiōe patrie edificatur castrū magnuz

Quinquagesimūtercium bellū inter sarracenos et xpianos accidit anno dñi octingentesimosexagesimo. imperante ludouico fratre supradicti lotarij imperatoris. et sedente in cathedra petri Nicolao papa primo. Tunc supradictus rex alfonsus magnus cōgregato exercitu magno xpianorū iuit ad percurrendā terram toleti et cremauit ac destruxit quecūq inuenire potuit. pstrauitq multa castra et fortalitia que sarraceni possidebant et captiuauit plurimos sarracenos quod videntes sarraceni timore magno pcussi miserūt ei nūcios suos nūciātes eidē q sibi darēt tributū si cōcederet eis pacem. Rex aūt alfonsus concessit eis treugas per tres annos et reuersus est in terram suā cū magnis diuitijs et bonore Sz cū reuerteret cepit vnū castrū qd tenebāt sarraceni qd dicebat quinqualubel Istud castrū nō intrauerat in treuga et occidit ibi multos sarracenos et post hoc fecit vnum castrum magnum in maritimis asturiarum pro defensione illius terre ne nauigantes inimici illam destruerent et nomē illius castri dicitur gordon. Et intra castrum fecit vnam ecclesiam sub nomine sancti saluatoris quam fecit cōsecrari a duobus archiepiscopis et vno epo quaz multis donis decorauit specialiter dedit illi ecclesie quandam crucem de puro auro ornatam pluribus lapidibus quam ipse mandauerat fieri. Fecit etiaz in ecclesia sancti iacobi quandam capellam mire pulcritudinis et dotauit predictam ecclesiam plurimis bereditatibus ac ornauit illam auro et argento necnon ornamentis et lapidibus preciosis. Fecit etiam iste gloriosus rex alfōsus super corpora sanctorū facundi et primitiui. ecclesiaz mire magnitudinis et pulcbritudinis. circa littus cey quā etiaz dotauit et bonorauit multis necessarijs.

Vincunt christiani per regem alfonsum magnum in senectute sua.

Quinquagesimumquartum belluz inter sarracenos et xpianos accidit circa annum domini octuagesimumsecūdū Cum enim predictus rex alfonsus magnus xlvi. annis regnasset reliquit regnum et dedit illud filio suo garbie et peregrinatus est in sanctum iacobū et cū reuerteretur rogauit filium suum regem garbiaz q traderet sibi gentes cuz quibus adbuc semel vel bis posset ire contra sarracenos in senectute sua qd rex garbias concessit eidem. Iuit ergo cuz exercitu magno et cremauit et depredatus ē et destruxit magnam terram sarracenoruz et reuersus est in nauarram cum grandi multitudine captiuorum et multis diuitijs et bonore. Post boc venit samoram vbi de infirmitate sua gloriose finiuit et sepultus est in ecclesia sancte Marie ciuitatis oueti cū vxore sua regina domina xymena.

Christiani per regem Garbiaz vincunt capto ayolas rege sarracenorum.

Quinquagesimumquintum belluz inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini octingentesimum octuagesimūtercium. Cum enim predictus rex garbias post mortem patris regnaret in primo anno regni sui cōgregauit magnū exercitum suum et iuit ad percurrendam terram sarracenorum confregitq multas villas et cremauit eas prostrauitq mlta castra et pugnauit cum quodam sarracenorum rege qui dicebatur ayolas et deuictu bello cepit illum regem et reuersus est in terram suam cum multitudine captiuorum ac

cum magnis diuitijs et honore sed cum re/uerteretur ex culpa illorum qui regem sarracenum obseruabant solutus a vinculis fugit. Rex predict⁹ garcias anno tercio regni sui mor/tuus est feliciter in ciuitate zamore et dedu/ctum est corpus eius ad ciuitatem ouetu vbi honorifice sepultus est.

Lvi. bello vincunt xpiani sub rege ordo neo secundo. Et capitur ciuitas rogel.

Quinquagesimumsextum bellum inter sarracenos et xpianos accidit circa idem temp⁹. Mortuo enim predicto rege garcia regnauit pro eo frater eius ordoneus secundus filius supradicti regis alfonsi magni. Iste ordoneus tempore patris sui congregauit magnum exercitum et intrauit terram sarrace/norum et percurrit illam. percurrit etiam prouinciam beticam que est terra de gnalderquenir et confregit multas ciuitates cremauitque eas et destruxit ac plurimos sarracenorum captiua uit. cepit etiam in illo primo ingressu vnam de nobilioribus et fortioribus ciuitatibus sarracenorum que tunc dicebatur roges et reuer/sus est in terram suam diues et cum honore.

Isto bello vincunt christiani sub rege ordo neo secundo et capta talauera. ignibus crematur

Quinquagesimumseptimum bellum inter sarracenos et christianos accidit an no domini octingentesimooctuage simosexto. Tunc predictus rex ordoneus secundus congregato exercitu suo iuit et obsedit tala/ueram. Sarraceni vero cordubenses et alij circumuicini cum hec audiuerunt venerunt ad succurrendum ad predictam villam. Sed cum adiutorio altissimi rex ordoneus pugnauit cum eis et deuicit eos. perempti sunt etiam ibi multi sarraceni. Alij vero per fugam euase/runt et tunc rex ordoneus cepit illam villam et depredatus est quicquid ibi inuenit pro/strauitque muros ville ac illam ignibus cre/mauit et sic reuersus est in terram suam di/ues et cum honore deduxitque captiuum ducem exercitus cordubensis. Alij tamen dicunt quod predictam conquistam fecit iste ordoneus tempore regis garcie fratris sui.

Per regem ordoneum secundum capitur castrum albame. et xpiani vincunt.

Quinquagesimumoctauum bellum inter sarracenos et christianos accidit an no domini octingentesimononagesimo. Tunc enim predictus rex ordoneus timens quod perderet tempus suum si desisteret ab oppu gnatione inimicorum fidei xpiane produxit exercitum suum magnum et iuit vt percurreret terram merede et confregit ac destruxit igne et ferro quicquid inuenit. Cepitque vnum ca strum quod dicebatur calabri et nunc dicitur al/bame. Sic ergo post plurima certamina et victorias reuersus est in terram suam cum mul titudine captiuorum vtriusque sexus. et antequam egrederetur de terra sarracenorum venerunt ad eum potentiores merede ac terre lucene. ac etiam rex passensis qui dicitur bedadios petentes ab eo treugas propter quas concedendas mul titudinem immensam pecunie obtulerunt eidem et reuersus est legionem cum magnis diui/tijs et honore. Et tunc fecit mirificum illud templum ecclesie maioris in eadem ciuitate vbi prius erat suum regale palatium. Iacet sepultus rex in ecclesia predicta retro altare maius in pariete vbi transitus gentium ef/ficitur circulans successit ei in regno filius eius alfonsus quartus qui regnauit quinque annis sed nihil magnifici fecit contra sarrace/nos Dicitur⁹ quadam leuitate voluit ordinem intrare et de facto sic fecit renuncians regnum suum fratri suo ramiro et cum pauco tempore remaneret in religione in monasterio sancti fecundi prope ceyam exiuit ab ordine et ve/nit legionem et rebellauit cum eadem ciuita te fratri suo volens iterum regnare. quod cum frater eius rex ramirus cognouit venit super eum cum magno exercitu quem contra sar/racenos parauerat et obsedit eum in eadem ciuitate duobus annis finaliter dedit se rex alfonsus fratri suo regi ramiro qui eum cepit et posuit in carceribus et alios duos filios regis fruele qui rebellauerant ei extraxitque oculos eorum et post duos annos rex alfo sus predictus cecus mortuus est et sepultus ibi legionis in monasterio sancti pauli.

Vincunt xpiani per regem Ramirum fra

occisis. lxxx. milibus sarracenorum. et captiuato rege Cesar augustano proditore.

Quinquagesimumnonum belluz inter sarracenos et christianos accidit circa idem tempus Tunc abdarramen rex cordubensis. et albenybaya rex cesar augustanus qui se fecerat vasallum regis ramiri cum terra sua cum multitudine graui venerunt vt peraurrerent terram regis predicti ramiri et accesserunt vsque ad locum qui dicitur simancbas. quod cum rex ramirus sciuit. exiuit contra eos cum exercitu suo et commissum est durum bellum. Sed cum adiutorio altissimi victi sunt sarraceni et albenybayo proditor fuit captus mortuique sunt de sarracenis. lxxx. milia. Hec victoria fuit habita in die iusti et pastoris ceteri vero sarraceni fugierunt et recolligerunt se in quodam castro cum abdarramen Sed rex ramirus insequens eos obsedit eos et captiuauit plurimos eorum abdarramen furtim euadente et reuersus est predictus rex collectis spolijs campi innumerabilibus et cum rege proditore vinculato ac cum multitudine captiuorum in honore in ciuitatem legionensem.

Bello lx. vincunt christiani sub rege Ramyro secundo.

Sexagesimum belluz inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimononagesimosexto. Imperante heinrico primo et sedente in cathedra petri Job. xix. Tunc predictus rex ramirus secundus congregauit exercituz suum et obsedit quoddam castrum quod antiquitus dicebatur agraui nunc vero dicitur calatrana. Sarraceni aut aliorum castrorum circumuicinorum cum exiuerunt venerunt vt succurrerent predicto castro de caldrana et commissum est durum belluz inter eos et regem ramirum. sed finaliter victi fuerunt sarraceni perempta multitudine sarracenorum et reuersus est in terram suam cum magnis diuitijs et honore. Iste rex ramirus cuz infirmaretur grauiter oueti precepit se differri ad ciuitatem legionensem vbi expoliauit se a regno quod receperat a fratre suo alfonso dicens hec verba. Nudus egressus suz ex vtero matris mee et nudus reuertar illuc dominus. mihi adiutor non timebo quid faciet mihi homo. Quibus dictis animam dedit in manibus creatoris et sepultus est in monasterio sancti saluatoris eiusdez ciuitatis quod ipse fecerat pro filia sua domina elmira et regnauit pro eo filius eius ordoneus tercius.

Vincunt christiani hoc bello. lxi. et capiunt castrum de tharaco per comitem fernanduz gundisalui.

Sexagesimumprimum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini noningentesimum. Tunc regnante in regno legionis supradicto ordoneo tercio. Excitauit deus quendam virum in armis strenuum sibique dilectum comitem scilicet fernandum gundisalui cuius filia scilicet domina viraca vxor supradicti regis erat comes castelli qui ex desiderio seruiendi deo incepit bella durissima contra sarracenos. Et primo congressu deuictis sarracenis obtinuit castrum quod dicitur de tharaco quod est situatum in altitudine cuiusdam rupis precelse. Vnde sarracenis euenit tribulatio magna.

Vincunt xpiani. et almonsor cum. xij. legionibus bellatorum fugatur per comitem fernandum gundisalui cum. ccc. equitibus ex reuelatione quadam sibi facta.

Sexagesimumsecundum belluz inter sarracenos et xpianos accidit anno domini noningentesimoprimo. Tunc almansor qui erat potentior sarracenus existentium citra mare sub abdarramen amiramamoli hyspanie et regis cordubensis cum audiuit quod comes fernandus gundislay ceperat predictum castrum de caraco iratus ac turbatus fuit valde quare congregauit magnam potestatem regum sarracenorum et multum aliarumque gentium quorum numerus. xij. legionum multuz Vna legio est sex milia sex centum sexaginta sex. Cuz vero predictus comes fernandus gundislaui cognouit quod almansor veniebat contra eum in multitudine tamgraui et quod mirabatur dicens quod non esset locus in quo non quereret eum misit statum nuncios suos per totum castellum vasallis suis dicens quod venirent ad eum quia nimium eis indigebat qui visis litteris parato animo vnanimiter venerunt ad eum cum quibus habuit consilium suum quid esset melius ire obuiam al

manzor vel expectare eum et inter alios miles quidaz dictus gundisalus didaci sic locutus est. O domine non mihi videtur tēpus bellandi cū istis sarracenis Sed si aliquaz viam possemus inuenire p quā istud bellum impediretur haberez ego pro bono consilio si vobis placeret nec propter hoc debemus habere p inconuenienti contribuere eis aliquid aliud quicquid illud esset p quod possemus mitigare iras sarracenorū et lucrari treugas eorum quia in multis alijs rebus expenduntur diuitie in hoc ergo nō debemus excusari quia in bello ponit homo aliquotiens animam et corpus et nihil ei prodest aurum et argentum et quicquid aliud. Item sarraceni sunt multi et bene armati nos vero sumus pauci et armis vacui. et si pter peccata nostra vincimur omnes erimus confracti et tota castella perdetur et ponetur sub potestate sarracenorū Sed si istud bellum non daret haberem p bono cōsilio et pro meliori q nos possemus facere vt nō pderemur sic ex nostro defectu nec aliquid nobis prodesset sine adiutorio domini nostri ihesu christi. Domine si locutus sum sine modo peto veniam. et dicet vnusquisq illud quod sibi melius videtur Istud cōsiliū non placuit predicto comiti fernando gundisalui et quasi iratus dixit. Amici volo respondere dono grandi saluo didaci et enarrando quecūq dixit ostendam q non solū non sunt dicenda sed nec audiēda. Ipse dicit primo q excusemus bellum. sed cū homo non possit excusare nec fugere mortē debet mori honorificētius quo poterit et sic treugas lucramur contribuendo eis aliquid cū sumus domini efficeremur serui et vnde deberemus castellum extrahere a pena et oppressione in qua est amplius ei duplicaret. Cuz ergo omnes vnde nos descēdimus feruent fidelitate decorati et in eius obseruatione gloriabantur. Ideo nō curauerūt de morte sua et isto modo impleuerūt quicquid voluerunt et pugnauerunt viriliter ne aliquid indecens facerent pter quod reputari possunt nec voluerunt habere hereditatē vnde ipsi minus valerent q omnes alij viuētes in toto mundo et pter eorum magnam fidelitatem vicerunt semper inimicos suos. quia pter mortis timorem num q errorē aliquem facere voluerunt nec aliquid quod eis inhonestum esset et isto modo ipsi vicerunt inimicos suos. Quod ergo illi fecerūt debet in memoriam nostram venire et concordando nos cum eis ac eorum facta obseruando nun q errabimus. Dimittamus ergo iam enarrare parentum magnalia et redeamus ad factum nostrum preparemus nos vt eamus ad bellum et pter mortis timorem nullatenus dimittamus quia cum dei adiutorio et nostre fidelitatis vicemus inimicos nostros et extrahemus castellum a pena et confractione in qua est nec eorum multitudinem pauere debemus quia plus potest vnus leo q decem oues et ocadēt triginta lupi triginta milia agnos Sitis certi amici q nos vincemus almanzor hac vice et erit magnus honor meus. vester autem maior ac de me facietis meliorem hominē totius hyspanie. Cum ergo predictus comes finiuit orationem suam mouit se cuz exercitu suo de loco qui dicitur muneon vbi tunc erat et venit in locuz qui dicitur lara et inde ascendēs equum suum intrauit montem vt venationi vacaret. Inuenitq aprum quendam et secutus est eum solus aper vero fugiens eum recollegit se in quadam spelūca in qua solebat manere. sed nō secutus ibi intrauit quandam ecclesiam paruā ibi ppinquam et posuit se retro altare. Ecclesia autē illa tota erat exterius cooperta quadā herba que dicitur edera sic q nihil eius videbatur in qua tres monachi paupertime viuebant et vocabatur ecclesia illa sanctus petrus Comes aūt predictus insequens aprū non potuit in equo pre arborum spissitudine intrare post apruz descendit ergo de equo et ligauit eum ad arborem secure ipse vero secutus est vestigia apri pedes et ingressus ē ecclesiaz predictam et accessit vsq ad altare vbi porcus iacebat. cum autem respexit locum et vidit q erat ecclesia timuit et noluit accedere ad altare nec occidere aprum. licet ipse multum bene poterat illum occidere et ait. Dn̄e deus quez timent omnes res mundi si ego in hoc erram tu debes mihi veniam dare cū ego nihil sarem huius sanctitatis qz si ego sciuissem non intrassem ibi vt talia facerem quinimmo venissem in peregrinationem et oblationes tribuissem. Sed parce mihi tu pater potentissime fili virginis marie et da mihi vigorem et adiuua me contra gentem

paganam que venit ad destruendam castel-
lam quia si tu non seruas eam ego pro per-
dita illam habeo tu ergo domine illam ob
serua et custodi eam. Cum autez finiuit pre
dictus comes orationem suam venit ad eũ
vnus trium illorum monachorum qui dice
batur pelagius et interrogauit eum quis es
set et quid peteret. Comes vero ei nihil' cela
uit. dixitq; ei ꝙ segregauerat se a gẽte sua et
intrauerat ibidem post illum aprum. Tunc
monachus dixit ei. Rogo te propter deum
et propter tuam bonitatem ꝙ sis ista nocte
meus hospes .et dabo tibi panem ordei vt
comedas quia de tritico nõ habeo: et dabo
tibi de alijs que potero habere. Quod cum
comes audiuit non refutauit sed conuiuiuz
acceptauit et mansit ibidem illa nocte. Alte
ra vero die de mane dixit monachus ille pe
lagius comiti. Certissime credas ꝙ diriget
deus negocia tua et deuinces omnem pote
statem illius almanzor prelium magnũ ha
bebis cum eis. sed certissime vinces eos et
tot ex eis occides ꝙ non erit numerus. Itez
scias certissime ꝙ recuperabis vnã magnã
partem terre et effundes sanguinem regum
et magnatum. et felicitas tua erit tãmagna
ꝙ per totum mundũz exibit sonus militie
tue Veruntamẽ scias pro certo ꝙ eris capt⁹
bis. Et omnia que tibi dico certitudinaliter
scias sic fore ventura Sed et ante tercium
diẽ sequentẽ eris posit⁹ in magno cogitatu
quia videbis totam gentem tuam vltra mo
dum pauore percussam propter vnum terri
bile signum quod videbunt nec erit ibi' ali-
quis tamfortis ꝙ non languescat timore.
Sed tu statim conforta eos melioribus ver
bis quibus poteris exponendo signum et
ipsi statim perdent timorez. et exnunc vade
feliciter inuenies q; omnes tuos tristes plan
ctus et luctus propter te facientes et cogitã-
tes ꝙ sis captus vel mortuus a sarracenis
et ꝙ maneãt sine domino et sine aliquo tu
tore. Sed rogo te et peto istud donũ ꝙ post
ꝙ deuinceris campũ recorderis huius pau
percule societatis et huius tampauperrimi
loci et tampauperis hospitalitatis sicut rece
pisti quia nos tres monachi sumus soli fa-
cientes pauperem vitam et si deus nobis
non mitteret suam mercedem deuorarẽt nos
bestie fere huius mõtis. Comes vero respõ
dens ei dicit. frater pelagi amice non timea

tis perdere seruitium quod mihi fecistis q2
si deus concedit mihi hãc litem vincere ego
promitto huic loco totã meam quintã par
tem omniũ que lucratus fuero. et vltra hoc
cum mortuus fuero hic precipiã sepeliri cor
pus meuz vt hic locus factus propter me sit
melioratus et magis honoratus: faciamq;
alteram ecclesiam maiorem hanc ꝙ modo:
vbi possint manere plures monachi et ma-
ior conuentus et dabo eis in quo viuant et
omnia que eis necessaria fuerit. Sic ergo fa
cto vale venit predictus comes in predictuz
locum de lera et inuenerat suos sicut dixerat
pelagius monachus sed eorum tristicia ver
sa est in gaudium et leticiaz. Narrauitq; eis
omnia que sibi acciderant cuz monacho pe
lagio. Altera autem die precepit moueri gẽ
tes eius que ita pauce erant ꝙ mille sarrace
ni erant pro vno christiano. Sed licet essent
pauci erant tamen optimi milites et habe-
bant bonum cor adiuuandi dominum suũ
Venerunt ergo ad locum vbi mutuo se vi-
debãt christiani et sarraceni et tãta erat mul-
titudo sarracenorum ꝙ montes et valles vi
debantur cooperti eis veniebantq; sonanti
bus tubis et anãfilis et facientes magnuz
tumultũ .ac cum grandi leticia cogitãtes ꝙ
vincerent et caperent omnes illos christia-
nos et tanta erat multitudo et magnitudo
vocum illorum ꝙ videbatur ꝙ totus mũd⁹
veniebat ibidez. Comes autem fernandus
gundisalui existens in loco suo omnia cir-
cumspiciens cupiebat se iaz videre cum illis
Et ecce illa hora accidit signũ quod sibi p̃-
dixerat monachus pelagius quia vnus de
militib⁹ eius fortissimis ascẽdit vnũ equũ
pulchrum et velocem vrgensq; eum calcari-
bus vt exiret ante eos aperta fuit terra et de
glutiuit eum cuz equo suo. Tunc fuerũt oẽs
percussi timore magno dicẽtes propter pec
cata nostra istud accidit nobis et bene appa
ret ꝙ deus derelinquet nos et fuerat nobis
melius consilium si reuersi fueramus quia
oculariter videmus ꝙ deus vult iuuare sar
racenos quomodo ergo nos poterimus ire
contra eos. Sed tunc virtuosus ille comes
dixit eis. Amici non faciatis sic nec velitis
lucrari malum nomen prosemper nec perda
tis cor sine vulneribus nec ostendatis in vo
bis talem pusillanimitatem quia ego volo
vobis ostendere quid vobis ostendit istud

signum. Vnde ex quo nos facimus terram submergibilem sit tam dura et tā fortis quid aliud erit quod nos possit sufferre. Et vos omnes estis homines alte nobilitatis et video nunc corda vestra langantia timore cōtra gentes que non sunt nisi vmbra et ideo vos nolite timere quia ego hac die desiderabam me videre cum almanzor in campo et experiri quomodo scitis castellam custodire dominū vestrum. Post q̄ ergo predict⁹ comes finiuit sermonem suū resumptis viribus suorum militum sicut vir sapiens in bello precepit deuolui vexillum suū et iuit virili animo et sine timore percutere sarracenos ibantq̄ castellā clamantes. Castilla castilla. Cōmissū est ergo durū bellū et milites christiani intantum fuerunt accensi desiderio pugnandi et adiuuandi dominum suum q̄ nihil cogitabant de morte sua tan strenuissimi ergo fuerunt q̄ vicerunt potestatem sarracenorum et fugit almanzor cū paucis. Hac die deus manifeste ostendit suam potestatem in hoc q̄ tres centi milites christiani tantaȝ multitudinem sarracenoruȝ et tam potentem virum sicut erat almāzor vicerunt. Victis ergo sarracenis fugierūt a cāpo Sed et comes fernandus gundisalui secut⁹ est eos cum aliquibus de suis et occidit plures eorum et expoliauerunt campū victoria habita et inuenerūt in tentorijs multitudinē auri et argenti et vasa et arma et alia plura sic q̄ facti fuerunt ditissimi ꝓsemper. Et exinde venit predictus comes cum omnibus suis ad supradictum monasteriū sācti petri et dedit ibi multa donaria que inuenerat in tentorijs sarracenorū deditq̄ multitudinē diuitiarū monacho pelagio amico suo. Et reuersus est in ciuitatem suam cum Burgeñ cum omnibus suis vbi aliquib⁹ diebus stetit ꝓpter vulnera sanāda illorū qui in bello vulnerati fuerant.

Hoc bello .lxiij. Vincunt christiani per comitem fernandum gundisalui plurimis sarracenis captis et trucidatis.

Exagesimumtercium bellum inter sarracenos et christianos accidit circa idem tempus. Tunc sarraceni dolentes de victoria quā habuerat predictus comes fernādus gundisalui et scientes q̄ ipse cum rege ordoneo .iij. supradicto erat vinculo amoris colligatus cōgregauerūt exercitum magnū et venerunt super sanctū stephanū de gormatio qui est in littore dorij et obsederūt castrum illud et percurrerūt totam terrā vsq̄ ad burgis. Qđ cū sciuit predictus comes fernandus gundisalui venit animose cōtra eos cum militia regis et sua secutusq̄ est eos vsq̄ ad doriū bellans et occidens plures eorū deuictisq̄ sarracenis reuersus est in terrā suā cum multitudine captiuorū diuitijs et honore. Eodem anno mortuus est predictus rex ordone⁹ .iij. zamore et sepultus est in ecclesia sancti saluatoris ciuitatis legionensis quā cōstruxit pater eius et regnauit post eū sanci⁹ primus qui dictus fuit grossus ex eo q̄ pre pinguedine equitare non poterat nisi cū difficultate. Iste fecit pacem cū sarraceīs q̄ curauerūt eū a pinguedine sua. regnauit octo annis et occidit eum quodā venenato pomo: comes gundisaluus qui dominatur vltra doriū et sic iste qui nihil gloriosū fecit contra sarracenos male finiuit. Iacet sepultus apud legionem in ecclesia sancti saluatoris iuxta patrem suum. Et regnauit ꝓ eo ramirus tercius filius eius.

Vincūt christiani ꝑ comitem fernādum gundisalui et fugatur secundo almansor ꝑempta innumerabili multitudine sarracenorū

Exagesimūquartum belluȝ inter sarracenos et christianos accidit anno domini noningentesimodecimoquinto Tunc supradictus almanzor dolēs nimiū quia eū defecerat comes fernandus gundisalui sic dictū est supra .lxi. transiuit vltra mare in affricam et precepit predicari per omnē terram sarracenorum q̄ venirent ad adiuuandū eū cōtra xpianū hyspanie et ad defendandum terram quam sui predecessores lucrati fuerant. Sarraceni āt audiuerunt hāc predicationem per totam terram diuulgatam venerunt ad eum sine numero sicut qui veniunt ad indulgentiam cruciate quā nos christiani fideliter accipimus cū sedes apostolica debitis circunstantijs compensatis illā concedit et vltra predictas gentes innumeros congregauit etiā ille almanzor totā potestatem andaluzie et sic venit cum exercitu quasi innumerabili contra castellam vt

destrueret totam terram et vt caperet ꝑdictū
comitem et occideret si posset. Que omnia
cum cognouit predictus comes: fernandus
gundisalui cōgregauit similiter omnes Ca
stellanos et venit ad locum qui dicitur pre/
drauita. Sarraceni vero erant in vacinas.
Comes autem reliquit gentem suam in eo/
dem loco de predrauita et ipse solꝰ cuꝫ duo
bus militibus iuit velociter et secrete, vt vi/
deret monachum pelagium amicum suum
supradictū qui ei dixerat altera vice ꝙ vin/
ceret certitudinaliter almanzor et signa que
accidere habebant. et cum accessit ad locum
dictum est ei quomodo iam discesserat a ꝓ/
senti vita. quod cum comes audiuit contri/
status est valde et ingressus est ecclesiam il
lam vt rogaret deuꝫ vt secum faceret miseri
cordiam. flexis ergo genibus ante altare fe
cit hanc orationem in habundantia lachri/
marum dicens. Domine cum magno amo
re tibi seruiendi ego sustinui multa aduersa
et dimisi multa solacia et suꝫ in maxima ini
micicia cum sarracenis et christianis qr re/
ges hyspanie timore sarracenoꝝ obliti sunt
tui qui es dominus eorum et facti sunt va/
salli. et cum ego ꝙ timore mortis errabant
male contra me. Ego nunꝙ volui societatē
nec amorem eorum et sic remansi ego solus
ab omnibus derelictus inter omnes qui vi
dentes me segregatum ab omnibus vt ini/
micum me respexerunt. Et cum sarraceni co
gnouerunt magnos ꝙ nolebat eis obedire
congregauerūt exercitus vltra mare et citra
mare et venerunt super me. et ego cum tuo
adiutorio deuici almāzor et omnem eiꝰ po
testatem et occidi ibi plures eorum. Tu dn̄e
dixisti per ysaiā prophetam ꝙ nunꝙ defi/
ceres tibi seruientibus. ego autē om̄s alios
reliqui vt tibi seruirem. Peto ergo domine
pro mercede ꝙ habeaꝫ ego tuuꝫ adiutoriū
et vt defendas castellaꝫ quia tota terra affri
ce venit super me et da mihi sensum et forti/
tudinem vt ego vincam hunc sarracenuꝫ al/
mansor et omnem eius potestatem. Et cum
faceret augurationem captus est quodam
dulci somno et dormiuit ibi ante altare Ap
paruitqꝫ sibi ille monachus sanctus pela/
gius indutus vestibus cādidis sicut nix et
dixit ei dormis fernande gundisalui surge
et vade ad gentem tuam quia deus conces/
sit tibi quicquid postulasti ab eo et scias cer

titudinaliter, ꝙ vinces sarracenum almāzor
et omnem eius potestatē et perdes ibi mul/
tos de gente tua. et adhuc dixit tibi plus do
minus noster ꝙ quia tu es eius vasallus et
ei facis seruitium toto corde ꝙ mittit tibi a/
postolum iacobum et me cum multitudine
angelorum ad adiutorium tui et apparebi/
mus omnes in bello cum armis albis et q̇
libet nostrum ducet crucem in suo vexillo et
cum sarraceni viderint nos vincebuntur et
dimittent tibi campum. Amice dixi tibi qđ
mihi mandatum fuit de cetero volo recede/
re et sic recessit a predicto comite vigilās er/
go ipse et cogitans in illa visione orando
deum humiliter audiuit quandā vocem di
centem sibi surge et vade in viam tuaꝫ quia
iniuste contra me agis cum tantum demo/
raris et non des treugas almanzor nec fa/
cias cum eo pacem aliquam. facies autem
de gēte tua tres acies et intrabis tu cū pau/
cioribus ex parte orientis et in illa acie ego
ero tecum. precipies etiam ꝙ secunda acies
ingrediatur ex parte occidentis et in illa acie
erit beatus iacobus. Tercia vero acies in/
trabit ex parte aquilonis et si sic omnia fece
ris non dubites quin deuincas almāzor et
ego sum enulianus qui tibi venio hec nun/
ciare et scias ꝙ durabit bellum tribus die/
bus. Post ꝙ sanctus enulianus predicta nū
ciauit exiuit comes a sācto petro et venit ve
lociter in predictum locū de predrauita vbi
dimiserat gentem suam quam inuenerat ira
tam contra se dixeruntqꝫ ei domine sine mo
do facis magnum malum et si erraueritis
iuste accidet vobis quia sicut latro qui egre
ditur ad furandū segregamini. et lꝫ vos que
ramus inuenire non possumus et sumus in
hoc valde mali quia tantum vos sufferimꝰ
Unde petimus pro mercede ꝙ non faciatis
nos proditores quia nunꝙ fuerunt patres
nostri nec parētes nostri nec vnꝙ fuerūt i mū
do fideliores ꝙ illi vnde nos venimꝰ. Co/
mes autem fernandus gundisalui respōdit
Amici rogo ꝙ me audiatis quia non resipis
co de hoc ꝙ feci et cum sciueritis non iudi/
cabitis ꝙ tantum erraui quia ego iui ad he
remitorium sancti petri vt viderem amicum
meum fratrem pelagium. et cum accessi au/
diui ꝙ erat mortuus et ostenderūt mihi lo/
cum vbi iacebat sepultꝰ. Et deinde intraui
ecclesiam et fudi orationem et veni ad me

predictus monachus vbi iacebaꝫ dormien
do dixitqꝫ michi exurge amice quia hora est
excitatus autem nihil potuit venire et sic exi
stens audiui voceꝫ magnam mihi dicenteꝫ
de celo secundū intellectuꝫ meum. Comes
fernāde gundisalui surge vade viam tuam
quia die tercia vinces almāzor et omnē eiꝰ
potestateꝫ reprehendit etiaꝫ me quia tantū
tardabam. et ꝙ ille cuius amore pugnabaꝫ
adiuuaret me et quia i heremitorio illo alia
vice fui bene consultus sic ꝙ deuincerem al
manzor. Ideo nunc iterum iui vt haberem
consilium cū illo amico meo pelagio. Et vt
seruarem vos oēs ne ꝑpter defectuꝫ meum
erraretis quia necessariū est vobis consiliū
dei et hoīm quia exquo almanzor tamma-
gnum exercitum cōgregauit multū interest
nobis vt taliter faciamꝰ ꝙ deum habeamꝰ
pro nostra parte. Et ideo simꝰ omnes boni
milites quia non possumꝰ fugā accipere ex
aliqua parte. Et licet velimꝰ ire i aragoniaꝫ
vel nauarram vel ad omnes alios vicinos
nostros omnibꝰ sumus odiosi. et si peccatis
nostris exigentibꝰ victi fuerimus omēs vin
dicabuntur de nobis et enimꝰ captiui et mu-
lieri filijqꝫ nostri capientur a sarracenis Qui
autem iacet captiuus priuatur omni bono
et vellet plus mortē ꝙ vitā cū videt sua he-
reditatē ab inimicis suis q̄ vobis dico oīa
bene intelligitis et si ꝑpter peccata nunc su-
mus victi nunꝙ nostra recuperabimꝰ. Dico
autem vobis ex parte mea que cogito facere
ꝙ licet ipsi vellent me accipere ad vitā sato
te ꝙ citiꝰ occiderē meipm̄ ꝙ me tradaꝫ capti
uitati. Et ideo oportet ꝙ firmetis inter vos
quod quicūqꝫ fugent a campo vel se dedent
captiuitati timore mortis ꝙ sit proditor et
cū mortuus fuerit ꝙ sit cū iuda in inferno in
perpetuuꝫ. Cum autem castellani audiuerīt
que dixit predictꝰ comes placuit eis omnio
et omnes inierunt fedus inter se ꝙ ante se ex
ponerent morti ꝙ se dare captiuitati Altera
ergo die de mane precepit predictꝰ comes ꝙ
omnes armarentur vt darent bellum sarra-
cenis et ordinauit acies suas sicut ei precep-
tum fuerat in ecclesia sancti Petri mādauit
ꝙ donogustio gundisalui de salas et filijs
suis ac duobus consobrinis comitis ꝙ iret
in prima acie in qua fuerunt ducēti milites
Deditqꝫ eis sex milia peditum de mōtaneis
qui omnes erant homines veloces et valen
tes. In secunda acie posuit pro duce donuꝫ
lupum de viscaya cum illis de terminantya
et de byrnana et de castella veteri de castro et
de asturijs fuerunt. fueruntqꝫ in summa du
centi milites et sex milia peditum. Comes
vero fernādus gundisalui fuit in tercia acie
et cum eo Rodericus de conia et numos de
cama et helas qui quos ipsa die comes fece
rat milites viginti etiam scutiferi sui quos
etiam eadem die fecerat milites summa om
nium istius acici fuit quinquaginta militū
et trium milium peditum precepitqꝫ omībꝰ
predictus comes ꝙ si prima die nō posset
vincere sarracenos cum audierunt buccinam
suam ꝙ retraherent se a prelio. et omnes cō-
gregarentur sub vexillo suo. Postꝙ ergo
omnes sic ordinauit venerūt omnes in ten-
torijs suis et veniente nocte viderunt per ae
ra rabidum quendam serpentem venire san
guine cruentatum et quasi vulneratuꝫ emit
tentem tam fortes sibilles ꝙ nullus fuit ibi
tam audax quin timeret et tāmagnos ignes
emittebat per os ꝙ omnes de exercitu se vi-
debant adinuicem Cum autem hec viderēt
excitauerunt comitem qui iam dormiebat s̄
tamen cum ipse surrexit iam serpens ille trā
siret. Attendens auteꝫ predictus comes po
pulum suum pauore percussum quia ex illa
visione conceperant ꝙ erant vincendi a sar-
racenis. Precepit ꝙ omnes congregarent
ad eum. dixitqꝫ eis. Amici isti sarraceni sūt
incantatores et nigromantici et suis inuoca
tionibus vocant dyabolum qui pro eis fa-
cit multa pauorosa. Aliquis autem sarrace
nus qui ista scit facere fecit illam visionem
per aera apparere vt eos terreret tali arte ma
la. cum ergo vos sitis homines intelligen-
tes bene debetis scire ꝙ diabolus nihil vo
bis facere potest quia bene noscitis ꝙ do-
minus noster Ihesus christus potestatem
eis abstulit. commendemus nos ergo deo
qui omnia fecit quia ipse potentissimus dā
di et tollendi quicquid voluerit. et nihil pro
pter talia signa demus. Eat ergo quisqꝫ in
hospitium suum et de bono mane sitis om
nes armati in campo. Adiuuabit enim
nos deus pater sua pietate et de hoc sitis cer
tissimi ꝙ vincemus eos. talibus ergo ver-
bis comitis confortati omnia sic fecerunt et
in gallicantu surrexerunt omnes et audiue-
runt missam suam orauerunt ac de pe- pecca

tis suis contriti et confessi fuerunt et roga/uerunt deum ꝙ adiuuaret eos contra sarra/cenos. Post hec equitauerunt omnes bene armati omnibus armis suis et cū ve/nit aurora parauerūt acies suas sicut eis mā dauerat comes. Sarraceni similiter parauerunt acies suas et commissum est prelium magnum mortuiqꝫ sunt multi ex vtraqꝫ pte occiditqꝫ predictus comes quendam regē affrice sarracenum et impletus est cāpus corporibus mortuorum taꝫ ex christianis ꝙ ex sarracenis nec alteri partium concessa est vi/ctoria eodem die. Veruntamen expulerunt christiani saracenos a tentorijs suis et manserunt ipsi illa nocte in eisdem in quibus inuenerunt omnia necessaria steterūtqꝫ per totam noctem armati. Altera autem die ordinate sunt acies in campo ex vtraqꝫ pte et venerunt sarraceni contra christianos magnis vocibus acclamantes intantū ꝙ videbatur ꝙ totus mūdus descendebat in profundū christiani similiter audita missa exeuntes cō tra eos inceperunt prelium et durauit per totam diem nec tamen vna pars alteram pteꝫ vincere potuit. Fuerunt et in hoc secūdo bello etiam multi mortui ex vtraqꝫ parte et plurimi vulnerati et reuersi sunt christiani super ueniente nocte in tentorijs suis ceci tristes et vulnerati Et prima vigilia noctis precepit comes predictus vocari omnes suos ad se dixitqꝫ eis. Amici rogo ꝙ sitis fortes et non langueatis propter angustias preteritas. Dico eñ vobis in veritate ꝙ cras vsqꝫ horam nonam habetis maximū succursuꝫ taliter ꝙ vincetis bellum istius sarraceni almanzor Si ergo vultis ꝙ vincamus nos simus cras bono mane in campo omnes añ solis ortum et virili animo in eos irruentes non demus eis spacium quia satote ꝙ per viꝫ dimittent nobis campum et dico vobis ꝙ euadere non poterint quin sint mortui vl' victi. Ibimusqꝫ post eos et vindicabimur de malis que nobis intulerunt. Sum enim bene securus de nobis ꝙ non erimus victi. Citius enim nos permitteremus mori ꝙ talia pati. Post verba comitis vnusquisqꝫ iuit in mansionem suam dormierunt et quieuerunt. Surgentes autem bono mane sicut eis ꝓceptū fuerat armauerūt se et sarraceni similiter ac exierunt in campuꝫ vt bellarent. Commissum est ergo durissimū bel/lum inter vtrosqꝫ et christiani ducebant ante se signum crucis domini nostri ihesu christi orantes toto corde vt deus iuuaret eos contra inimicos suos et tamgrandis erat sonus lancearum et ictus ensium ac aliorum armorum ꝙ longissime audiebantur et licet multi christianorum interissent de sarracenis tñ nō erat numer⁹ intm̄ vt bēant ꝙ enarrant viuentes. Et predict⁹ comes vidit ꝙ altiores homines sue aciei erāt mortui et ꝙ alij erāt deordinati et tristes et ꝙ cito possent deuici si non succurreretur. irruit in sarracenos viriliter animans suos ad victoriā ſꝫ tot fuerāt mortui de christianis ꝙ non cogitabat taꝫ amplius redire in castellam. Cum ergo esseꝫ in maxima pressura incepit mēte orare deuꝫ manibus pugnans et dicens. Domine ex quo non possum hanc litem eradicare nolo liberare vitam meam licet possiꝫ quia intrabo talem locum prelij vbi occidar qr si euaderem mortem postmodum morerer pre dolore videns castellam sub potestate sarracenorum. Et licet nos sumus magni peccatores contra nos nolite irasci ne velitis totā hanc terram destruere esset etiam magnum malum si perderetur terra tam honorabilis et tambona. O domine ihesu christe et quare non implestis que mihi misistis nunciari ꝙ scilicet succurreretis in hoc bello et si ego non defeci vobis quare vos deficitis mihi et quia sic est ꝙ vos non estis contemptus de me in aliquam culpam ego cecidi. Recipite ergo hunc comitatum meuꝫ in vestra custodia alias totum destrueretur radiatus. Cum ergo comes predictus talia inter se et deum loqueretur querulose licet semper pu/gnans viriliter audiuit vocem quandaꝫ de celo dicentem sibi fernande scias ꝙ crescit tibi magnum adiutorium magnus enim succursus accedit ad te. Cū aūt predict⁹ comes eleuauit oculos suos in altuꝫ et videret qs esset q̄ secum loquebatur Et ecce vidit apostolum iacobum stantem super se cum mul/titudine militum et militaribus splendentibus armis crucis signo insignitis secundū ꝙ sibi videbatur qui omnes ibant potentissime percutere sarracenos aciebus suis ordinatis Quos cum viderunt sarraceni timore magno percussi sunt nescientes quid facerent mirabantur etiam multum vnde venerant ille gentes armate et insignite omnes

vno signo. Dixitqꝫ almansor. Quid potuit hoc esse vel vnde potuit euenire tammagna potestas comiti fernando. Et cuꝫ christiani qui iam erant quasi victi viderũt apostoluꝫ iacobum iam fortificati sũt et resumptis viribus irruerũt in saracenos et occiderũt multitudinem magnam eorum Alij vero terga sunt dare coacti fugiẽtibus ergo sarracenis a campo secut⁹ est eos comes ꝑdictus duobus diebus et duabus noctibus et occidit plures eorum alios autẽ captiuauit. Quarta autem die reuersus est cum gente sua ad locum ꝑdicti belli de bacinas et quesierunt christianos mortuos inter sarracenos mortuos volebat enim vnusquisqꝫ ducere mortuum suum in locum suum Sed nobilis comes dixit eis. nõ habeo pro bono vt ponatis dolorẽ in locis vestris quia plãctibus et lachrymis non poterimus aliquem eorum ad vitam reducere. Recipite ergo consiliuꝫ meum. Ego habeo hic vnum heremitoriuꝫ qui est locus valde honorabilis et habereꝫ ego pro bono ꝙ sepelirentur ibi Ego etiaꝫ promisiqꝫ corpus meum ibi sepelietur cum mortuus fuero et pugnabo vt locum illum diuitijs et honore compleam fecerũtqꝫ oẽs iuxta consilium comitis et sepelierunt ibi mortuos suos. Dicitur nunc locus ille sanct⁹ Petrus de arlancha vbi fuerat ille sanctus monachus pelagius et reuersi sunt vnusquisqꝫ i locum suum cum magnis diuitijs et honore:

Vincunt christiani et angelus domini pugnat pro milite missas audiente cum deuotione

Exagesimumquintum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini noningentesimumoctauum. Tunc mortuo supradicto rege sauxio et nobili comite fernando gundisalui et regnãte ramiro tercio filio predicti regis cum comes garsias fernandi filius predicti comitis fernãdi gundisalui esset in castro sãcti stephani de gormatio. quẽ ipse vi lucratus fuerat a sarracenis ibi existẽs habuit multa bella cũ sarracenis sed vnum signãter hic ãnotabo propter vnũ singulare miraculum quod ibi accidit. Dolentes enim sarraceni de perdito castro quadam die venerunt in multitudine magna de gormatio ad vadum qui dicitur elcastaial Quod cum predict⁹ comes sciuit exiuit ad eos cum suis audita vna missa et cõmissũ est durum bellũ inter vtrosqꝫ miles autem quidam predicti comitis qui dicebatur fernandus cuotobinos remansit armatus genibus flexis in ecclesia predicti castri audiens alias missas que dicebantur a monachis quos ibi deduxerat comes a monasterio sancti petri de arlancha habebat enim miles ille in consuetudine non exire ecclesiã quousqꝫ omnes misse essent finite. Angelus autem domini eius figura in persona armis et equo assumpta apparuit in bello qui tamfortiter bellauit ibideꝫ ꝙ nullus ei similis fuit. Nã iste occidit militẽ illũ saracenũ qui ducebat vexillũ sarracenorũ propter quod factum eradicati et victi fuerunt. sarraceni. Reuertentibus ergo de bello cum victoria querebat comes pro illo milite fernãdo cuotobinos qui tãvirliter se habuerat et non potens ipsum reperire in campo miratus venit in castrum et inuenit quomodo miles ille erat clausus in ecclesia pre verecũdia non ausus apparere quia non fuerat in bello et sic vocato a se ac cognito miraculo inuenit in lorica eius et armis sui equi omnia signa ictuum que sibi in bello dederant sarraceni sicut ipsi vederant et intellexerunt omnes ꝙ propter deuotionem quã ille miles habebat in auditione missaruꝫ deus miserat angelũ suũ in ei⁹ effigie vt suppleret vicem eius in campo tempore illo et dederunt omnes propter tammanifestum miraculuꝫ gratias deo et virgini gloriose.

Meritis apostoli sancti Jacobi vincunt christiani percussis grauissima infirmitate sarracenis.

Exagesimumsextum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini noningentesimotricesimotercio. Tunc quidam rex sarracenorũ cuius nomen alidraxi cũ multitudine paganorum intrauit regnum portugalie et peruenit destruẽdo quicquid inuenire poterat

vsqꝫ ad sanctum iacobum. Sed propter honorem apostoli iacobi cum christiani resistere non possent bellauit deus contra sarracenos percussit enim deus omnes sarracenos quadam infirmitate grauissima sic ꝙ omnes perierunt intantum ꝙ nõ remaneret qui noua aliorum nunciaret in terra sua. Eodem anno infirmatus fuit rex ramirus tercius et mortuus est in ciuitate legionen̄. regnauit xxv. annis et successit ei in regno donus berniundo filius regis sancij cõsobrinus regis predicti ramiri.

Vincunt christiani per regem beriundo et iterum a sarracenis vincuntur eodem bello per almanzor.

Exagesimumseptimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini noningentesimononagesimoquinto Tunc almanzor videns discordiam magnam inter christianos congregauit exercitum suum magnum sarracenoruz et christianorum qui cum eo se desfederauerant et intrauit terram christianorum. Incepitqꝫ destruere prouincias legionis et castelle et nauarre. christiani autẽ erant sic discordes ꝙ nullus erat qui alterum vellet adiuuare et intantum processit illa vice ꝙ a fluie dorij quod erat tunc signum diuisionis inter sarracenos et christianos peruenit destruendo vsqꝫ ad flumen quod dicitur estolam et ibi fixit tentoria sua. Quod cum sciuit rex benundo exiuit contra eum cuz exercitu suo bellauitqꝫ cuz eo viriliter et mortui sunt plurimi sarraceni Peruenit rex benundo bellans et occidens vsqꝫ ad tentorium almanzor Quod cum vidit almanzor iratus vehementer proiecit in terram pileum aureum quod ferebat in capite secundum morem sarracenorum in signum corone Erat enim consuetudinis saracenorum regum mittere in terram predictum pileum in signum magni doloris et ire respectu suoruz quia non vincebant inimicos. Quod videntes sarraceni resumptis viribus irruerũt viriliter in christianos in tantum ꝙ secuti sunt eos vsqꝫ ad portas ciuitatis legionen̄. et post paucos dies ceperant ciuitatem nisi fuisset multitudo pluuiarum hyemis propter quam necessario habuit recedere almanzor et sic reuersus est in ciuitate cordubeñ. cum diuitijs et honore.

Vincunt sarraceni et capitur ciuitas legionen̄. per almanzor.

Exagesimumoctauum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini noningentesimononagesimosexto. Tunc supradictus almanzor venit cum multitudine graui et obsedit predictam ciuitatem legionen̄. et tanta fuit violẽta expugnatio vrbis ꝙ confregit murum in duabus partibus scilicet ex parte occidentis et ex parte meridiei Comes autem galecie guilhelmus gundisalui qui ibi venerat ex regis precepto vt defenderet ciuitatem iacebat tunc in lecto multum infirmus et cum sciuit ꝙ murus erat ruptus in duplici parte fecit se armari omnibus armis et deferri in lecto ad locum vbi murus erat magis cõfractus quia ibi erat maior pressura et periculosior locus hoc autem ipse faciebat vt ibi occideretur anteꝙ videret confractionez ciuitatis. Ipse ergo iacens in lecto tribus diebus defendit locum illum ruptuz et mortui sunt plures ex vtraqꝫ parte sed finaliter occisus est ibi et statim capta fuit ciuitas. et precepit almanzor ꝙ frangerentur omnes porte ciuitatis et ꝙ destruerẽtur turres que erant ibi ex marmoribus mirabiliter fabricate. Et cum predictus almanzor destructa ciuitate voluit intrare monasterium monachorum sancti claudij extra muros vrgens cum calcaribus equum suum non potuit ipsum mouere ab eodem loco sed equus ibi crepuit medius propter quod predictus almanzor destitit a destructione predicti monasterij et dedit ibi multa donaria secundũ ꝙ in eodem conuentu presente illustrissimo rege enrrico qui nunc regnat a priore eiusdẽ audiui. Asserebatqꝫ se vidisse de donarijs illis que dederat almanzor propter predictum miraculum et reuersus est almãzor cordubam cum magnis diuitijs et honore.

Vincunt sarraceni et occiduntur prodito

rie septem infantes de lara.

Exagesimumnonum bellum inter
sarracenos et christianos accidit cir
ca predictum tempus. Tunc quidā
miles qui dicebatur rodericus belasquas
finxit se facere bellum sarracenis velle et oc/
culte tractauit cum almanzor quomō morti
traderet septem fratres qui dicebantur septē
infantes delara cum eorum patre gundisal/
uo gustios qui erant fortissimi bellatores
qui eo tempore reperiri poterant in mundo
Causa autē quare ipsos tradidit morti fuit
vindicatio de aliq̄bus iniurijs quas vxor
sua et ip̄e se reputabant recepisse ab eis. De
duxit ergo eos suis verbis blandis prodi/
torie cum exercitu magno vsq̄ in campum
de almenara et p̄misit illos infantes vt de/
predarentur campum. Ip̄i vero habebant
secum ducentos milites suos qui exeuntes
subito apparuit multitudo innumerabilis
sarracenorum veniens super eos et factum
est prelium magnum sic ꝙ interfecerūt mul
tos ex sarracenis. & de christianis mortui sūt
in illo certamine illi ducenti milites sic ꝙ ñ
remanserunt nisi septem infantes predicti.
Et cum viderunt ꝙ ibi nihil restabat nisi vi
cere vel mori commendauerunt se deo et in
uocauerunt apostolum Jacobum et irrue/
runt virili animo in sarracenos interfecerūt
plures ex eis sic ꝙ nullus erat qui ante au/
sus esset expectare eos. & tanta erat multitu
do sarracenorum ꝙ pre lassitudine retraxe/
runt ad quendam collem vt abstergerent fa
cies suas a pulueribus. et cum ibi peruenis
sent inuenerunt ꝙ vnus eorum deficiebat
scʒ fernandus gundisalui qui in bello mor/
tuus fuit propter cuius mortem nimiuʒ do
luerunt. Existentes ergo ibi habuerunt ver
bum suum cum sarracenis petētes treugas
quousq̄ nunciarent predicto roderico belas
quas si vellet eos iuuare et concesserunt eis
Miserunt ergo didacum gundisalui ex eis
sed nihil potuit obtinere. Reuersꝰ ergo ad
fratres suos narrauit eis crudelitatem illiꝰ
proditoris et factum est ꝙ mille equites q̄
erant cum predicto roderico belasquas mo
uerunt se vt venirent et succurrerent infanti/
bus Sed cuʒ cognouit ꝓditor ille qui erat
eoruʒ capitaneus verbis suis fallacibus im

pediuit aduentum eorum non tamen sic po
tuit impedire quin triceenti illorum transirēt
ad eos animo moriendi vel viuendi cū eis
videntes proditionem sui capitanei. Jun
cti ergo illis irruerunt secūdo in sarracenos
et factum est prelium asperrimum tale qua/
le nunq̄ quis audiuit in tampario nume/
ro et tanta fuit cedes sarracenoruʒ ꝙ anteq̄
aliquis eorum occideretur perimerunt vltra
duo milia saracenorum. Sed finaliter bel
lando intra multitudinem tamgraueʒ mor
tui fuerunt illi triceenti milites et remanserūt
soli predicti sex infantes et tamfessi erant ꝙ
iam non poterant leuare brachia ensibus
suis. Cum auteʒ viderunt eos ita fessos ca
pitanei saracenorum scilicet viara et galue
propter eorum strenuitates traxerunt eos a
p̄ssura belli et duxerunt eos ad tentoria sua
et fecerunt ꝙ deponerentur arma eorum de
deruntq̄ eis ad comedendum panem et bi
bendum vinum. Sed cum proditor ille ro/
dericus belasquas hoc cognouit misit nun/
cios suos capitaneis illis dicēs. ꝙ ip̄i ma/
lefaciebant concedentes vitam talibus ho
minibꝰ sicut illis et ꝙ de hoc posset eis ma
lum euenire. et ꝙ si sic facerent ꝙ ip̄e nō re/
diret amplius in castellam. & iret ad alman
zor et faceret ꝙ caperentur ab eo. timentes
ergo illi ne aliquid malum eis eueniret ab
almanzor excusantes se ab infantibus pro/
pter hoc reduxerunt eos cum armis suis. si
cut primo erant in campum vbi primo fue/
rant quos cum viderunt sarraceni pulsatis
atamboribus suis irruerunt in eos in tanta
multitudine sicut cadit pluuia de celo et fa/
ctum est prelium crudelius q̄ prius fuerat
sic ꝙ breui tempore occiderūt duo milia et
lx. et vltra sarracenos sicut narrat hystoria.
Et inter ceteros frater minor qui dicebatur
gundisaluus gundisalui terribiliora et mi/
rabiliora super alios faciebat. & tanta erat
multitudo saracenorum ꝙ non potuerunt
eos tolerare. et intantum fessi erant ꝙ nul/
lo modo poterant iam moueri nec equi eoꝝ
Et licet amplius bellare voluissent armis
carebant quia iam confracte enses eorum.
Cum ergo saraceni viderunt ꝙ non habe/
bant arma occiderunt equos eorum et cepe/
runt eos et expoliantes eos armis suis de/
capitauerūt eos vnū pꝰ alteū sic̄ nati fuerāt
i oculis p̄dicti ꝓditoris roderici belasquas

vsqz ad sanctum iacobum. Sed propter bonorem apostoli iacobi cum christiani resistere non possent bellauit deus contra sarracenos percussit enim deus omnes sarracenos quadam infirmitate grauissima sic q omnes perierunt intantum q nō remaneret qui noua aliorum nunciaret in terra sua. Eodem anno infirmatus fuit rex ramirus tercius et mortuus est in ciuitate legionen̄. regnauit xxv. annis et successit ei in regno beriundo filius regis sancij cōsobrinus regis predicti ramiri.

Vincunt christiani per regem beriundo et iterum a sarracenis vincuntur eodem bello per almanzor.

Exagesimumseptimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini noningentesimonicesimoquinto Tunc almanzor videns discordiam magnam inter christianos congregauit exercitum suum magnum sarracenorum et christianorum qui cum eo se defederauerant et intrauit terram christianorum. Incepitqz destruere prouincias legionis et castelle et nauarre. christiani autē erant sic discordes q nullus erat qui alterum vellet adiuuare et intantum processit illa vice q a fluie dorij quod erat tunc signum diuisionis inter sarracenos et christianos peruenit destruendo vsqz ad flumen quod dicitur estolam et ibi fixit tentoria sua. Quod cum sciuit rex beriundo exiuit contra eum cum exercitu suo bellauitqz cum eo viriliter et mortui sunt plurimi sarraceni Peruenit rex beriundo bellans et occidens vsqz ad tentorium almanzor Quod cum vidit almanzor iratus vehementer proiecit in terram pileum aureum quod ferebat in capite secundum morem sarracenorum in signum corone Erat enim consuetudinis sarracenorum regum mittere in terram predictum pileum in signum magni doloris et ire respectu suorum quia non vincebant inimicos. Quod videntes sarraceni resumptis viribus irruerūt viriliter in christianos in tantum q secuti sunt eos vsqz ad portas ciuitatis legionen̄. et post paucos dies ceperant ciuitatem nisi fuisset multitudo pluuiarum hyemis propter quam necessario habuit recedere almanzor et sic reuersus est in ciuitatem cordubeñ. cum diuitijs et honore.

Vincunt sarraceni et capitur ciuitas legionen̄. per almanzor.

Exagesimumoctauum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini noningentesimonicesimosexto. Tunc supradictus almanzor venit cum multitudine graui et obsedit predictam ciuitatem legionen̄. et tanta fuit violēta expugnatio vrbis q confregit murum in duabus partibus scilicet ex parte occidentis et ex parte meridiei Comes autem galecie guilhelmus gundisalui qui ibi venerat ex regis precepto vt defenderet ciuitatem iacebat tunc in lecto multum infirmus et cum sciuit q murus erat ruptus in duplici parte fecit se armari omnibus armis et deferri in lecto ad locum vbi murus erat magis cōfractus quia ibi erat maior pressura et periculosior locus hoc autem ipse faciebat vt ibi occideretur ante q videret confractionem ciuitatis. Ipse ergo iacens in lecto tribus diebus defendit locum illum ruptum et mortui sunt plures ex vtraqz parte sed finaliter occisus est ibi et statim capta fuit ciuitas. et precepit almanzor q frangerentur omnes porte ciuitatis et q destruerētur turres que erant ibi ex marmoribus mirabiliter fabricate. Et cum predictus almanzor destructa ciuitate voluit intrare monasterium monachorum sancti claudij extra muros vrgens cum calcaribus equum suum non potuit ipsum mouere ab eodem loco sed equus ibi crepuit medius propter quod predictus almanzor destitit a destructione predicti monasterij et dedit ibi multa donaria secundū q in eodem conuentu presente illustrissimo rege enrrico qui nunc regnat a priore eiusdē audiui. Asserebatqz se vidisse de donarijs illis que dederat almanzor propter predictum miraculum et reuersus est almāzor cordubam cum magnis diuitijs et honore.

Vincunt sarraceni et occiduntur prodito

rie septem infantes de lara.

Sexagesimumnonum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa predictum tempus. Tunc quidã miles qui dicebatur rodericus belasquas finxit se facere bellum sarracenis velle et occulte tractauit cum almanzor quomõ morti traderet septem fratres qui dicebantur septẽ infantes delara cum eorum patre gundisaluo gustios qui erant fortissimi bellatores qui eo tempore reperiri poterant in mundo Causa autẽ quare ipsos tradidit morti fuit vindicatio de aliq̃bus iniurijs quas vxor sua et ipe se reputabant recepisse ab eis. Deduxit ergo eos suis verbis blandis proditorie cum exercitu magno vsq̃ in campum de almenara et p̃misit illos infantes vt depredarentur campum. Ipsi vero habebant secum ducentos milites suos qui exeuntes subito apparuit multitudo innumerabilis sarracenorum veniens super eos et factum est prelium magnum sic ꝙ interfecerũt multos ex sarracenis. ꝟ de christianis mortui sũt in illo certamine illi ducenti milites sic ꝙ ñ remanserunt nisi septem infantes predicti. Et cum viderunt ꝙ ibi nihil restabat nisi vincere vel mori commendauerunt se deo et inuocauerunt apostolum Jacobum et irruerunt virili animo in sarracenos interfecerũt plures ex eis sic ꝙ nullus erat qui ante ausus esset expectare eos. ꝟ tanta erat multitudo sarracenorum ꝙ pre lassitudine retraxerunt ad quendam collem vt abstergerent facies suas a pulueribus. et cum ibi peruenissent inuenerunt ꝙ vnus eorum deficiebat scꝫ fernandus gundisalui qui in bello mortuus fuit propter cuius mortem nimiuꝫ doluerunt. Existentes ergo ibi habuerunt verbum suum cum sarracenis petẽtes treugas quousq̃ nunciarent predicto roderico belasquas si vellet eos iuuare et concesserunt eis Miserunt ergo didacum gundisalui ex eis sed nihil potuit obtinere. Reuersꝰ ergo ad fratres suos narrauit eis crudelitatem illiꝰ proditoris et factum est ꝙ mille equites q̃ erant cum predicto roderico belasquas mouerunt se vt venirent et succurrerent infantibus Sed cuꝫ cognouit ꝓditor ille qui erat eoruꝫ capitaneus verbis suis fallacibus impediuit aduentum eorum non tamen sic potuit impedire quin tricenti illorum transirẽt ad eos animo moriendi vel viuendi cũ eis videntes proditionem sui capitanei. Juncti ergo illis irruerunt secũdo in sarracenos et factum est prelium asperrimum tale quale nunq̃ quis audiuit in tamparuo numero et tanta fuit cedes sarracenoruꝫ ꝙ anteq̃ aliquis eorum occideretur perimerunt vltra duo milia saracenorum. Sed finaliter bellando intra multitudinem tamgraueꝫ mortui fuerunt illi tricenti milites et remanserũt soli predicti sex infantes et tamfessi erant ꝙ iam non poterant leuare brachia ensibus suis. Cum auteꝫ viderunt eos ita fessos capitanei saracenorum scilicet viara et galue propter eorum strenuitates traxerunt eos a p̃sura belli et duxerunt eos ad tentoria sua et fecerunt ꝙ deponerentur arma eorum dederuntq̃ eis ad comedendum panem et bibendum vinum. Sed cum proditor ille rodericus belasquas hoc cognouit misit nuncios suos capitaneis illis dicẽs. ꝙ ipi male faciebant concedentes vitam talibus hominibꝰ sicut illis et ꝙ de hoc posset eis malum euenire. et ꝙ si sic facerent ꝙ ipe nõ rediret amplius in castellam. ꝟ iret ad almanzor et faceret ꝙ caperentur ab eo. timentes ergo illi ne aliquid malum eis eueniret ab almanzor excusantes se ab infantibus propter hoc reduxerunt eos cum armis suis. sicut primo erant in campum vbi primo fuerant quos cum viderunt sarraceni pulsatis atamboribus suis irruerunt in eos in tanta multitudine sicut cadit pluuia de celo et factum est prelium crudelius q̃ prius fuerat sic ꝙ breui tempore occiderũt duo milia et lx. et vltra sarracenos sicut narrat hystoria. Et inter ceteros frater minor qui dicebatur gundisaluus gundisalui terribiliora et mirabiliora super alios faciebat. ꝟ tanta erat multitudo saracenorum ꝙ non potuerunt eos tolerare. et intantum fessi erant ꝙ nullo modo poterant iam moueri nec equi eorꝫ Et licet amplius bellare voluissent armis carebant quia iam confracte enses eorum. Cum ergo saraceni viderunt ꝙ non habebant arma occiderunt equos eorum et ceperunt eos et expoliantes eos armis suis decapitauerũt eos vnũ pꝰ alteũ sicẽ nati fuerũt i oculis p̃dicti ꝓditoris roderici belasquas

Et cũ3 peruenerunt ad gundisaluũ qui erat minor eorum videns omnes fratres suos ante se decapitatos concepto grandi dolore resumpsit vires et quodam pugione quod habuit in manibus irruit in illum qui decapitauerat fratres suos percussitq3 ipsum in gutture et mortuus est cepitq3 subito eius ensem et occidit cum eo vltra .xx. saracenos vt narrat hystoria. Captus est finaliter et decapitatus est ibi. Ecce quid fecit proditor ille sed postmodum hec proditõ notabiliter fuit vindicata quia quidam filius patris coru3 quem habuit in quadam saracena qui dict[9] fuit mudaica gu3disalui postmodu3 occidit illum et .xxx. milites eius cum eo et vxorem eius ignibus cremauit sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie.

Uincunt saraceni et comburitur ciuitas sancti Jacobi ab almanzor et deducuntur campane ad mesquitam cordubensem. pro lampadibus in signum victorie.

Septuagesimu3 bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini noningentesimoquadragesimo quinto. Tunc almansor congregauit exercitum magnum et intrauit prouincia3 que dicitur portugalia destruxitq3 villas et castra loca et cum peruenit ad mare percurrit et destruxit terram galecie et peruenit vsq3 ad ciuitatem sancti iacobi quam combussit intra uitq3 sine timore vbi iacebat corpus beati iacobi vt confringeret eius monumentũ. Sed factus fuit quidam sonus terribilis circa eũ quo territus fuit. Ueruntamen accepit campanas minores quas secũ deduxit in signũ victorie quas posuit pro lampadib[9] in mesquita cordubeñ. vbi magno tempore steterunt. Sed ante q̃ almanzor recederet de terra illa percussi[9] fuit ille cũ exercitu suo a deo propter peccatum presumptõnis et feditatũ quas fecerat in ecclesia sancti Jacobi quadam terribili et fetida infirmitate quam dicunt medici detiarca sic q̃ q̃si oẽs sui exercitus fuerunt ibi mortui et confusi et qui euaserunt postea mala morte scilicet subitanea finiuerunt. Et cum hoc sciuit rex beriundo misit plures gentes ad montana vbi se eleuauerant sarraceni remanentes et omnes ibi occisi sunt sic q̃ vnus ex eis non remansit et almanzor reuersus fuit in terram suam cum paucis.

Uincunt christiani perempta multitudine sarracenorum per comitem castelle Garsias fernandi.

Septuagesimumprimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini noningentesimoquadragesimoseptimo. Tunc quidam sarracenus qui dicebatur abdemeliquefilius almanzor congregauit exercitum suum vt percurreret et destrueret terram christianorum. Qui perueniens vsq3 ad ciuitatem legioñ. destruxitq3 quecunq3 reliquerat almanzor pater eius tam in muris q̃ in turribus vsq3 ad pauimentum vt non possent amplius illud edificare christiani. Sed supradictus comes castelle garsias fernandi venit viriliter contra eum cum multitudine militum et peditum qui fecit predictum sarracenum eleuari a predicta ciuitate. secutusq3 est eum fugientem et interfecit plures sarracenos sic q̃ ille sarracenus cum magna pena et periculo reuersus est in ciuitate3 cordubeñ. nec amplius ausus fuit attemptare percurrere terrã christianorum.

Hoc bello vincunt christiani mortuo almanzor ac peremptis innumerabilibus sarracenis per regem beriundo.

Septuagesimumsecundum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini noningentesimoquadragesimooctauo. Tunc supradictus rex legionis donus beriundo videns mala que sarraceni continuo inferebant christianis scripsit regi garsie nauarre et predicto comiti castelle garsie gundisalui. et propter fidei et salutem patrie confederati sunt contra sarracenos et produxit exercitum suum magnum. Rex predictus beriundo et licet infirmus esset fecit se deduci in lecto cui coniunctus est predictus comes cum militia sua. Rex predictus garsias non venit in p̃sona sed tamen misit exercitum suum. Omnes ergo predicti coniuncti sunt in quoda3 loco prope seriam qui dicitur arabice canãtaasor quod nostra lingua dicitur arcamboum.

Almanzor etiam de quo supra dictum est ꝓtraxerat exercitum suum magnum et intrās per castellaz destruxit quicquid inuenire poterat. Cum ergo peruenit ad eos habuit cuz illis prelium suum magnum quod durauit per totam vnam diem vsqꝫ ad noctem sic ꝙ vna pars alterā deuincere nō poterat. mortui tamen sunt ex parte sarracenorum quasi sine numero et dimissum est belluz propter noctem superuenientem alias ibi fuisset captus vel mortuus almansor Cum ergo vidit predictus almanzor destructionem gentis sue non fuit ausus expectare bellum sequentis diei et fugit de nocte. cūqꝫ peruenisset ad locum qui dicitur bolgaccorax pre dolore et tristitia infirmatus est nec vltra āpli⁹ comedit et bibit et sic mortuus ē sepultusqꝫ est in medina celi. Rex autem predictus cuz omnibus alijs christianis sequenti die parauerunt acies suas ad bellandum cogitantes sarracenos stare in tentorijs suis et cum hora diei spectarent et nullum sarracenuz inuenerunt accesserunt ad coruz tentoria et expoliauerunt campum. Comes vero garchias fernandi secutus est sarracenos qui tot ex eis interfecit ꝙ paucissimi remanserunt viui et reuersus est cuz multitudine captiuorum. Sic ergo peruersus ille almanzor qui sepe in bellis cōtra christianos fuerat victoriosus miserabiliter illa die a xpianis fuit victus et mortuus. Jlla autem die qua almanzor fuit victus et mortuus fuit visus q̄daz homo sub figura pastoris in litore galdaquevir. Clamans ac magnum planctuz faciens. Dicebat enī primo in arabico et deinde lingua castellana. Jncanantarazor ꝑdidit almanzor potestatem et fastum suum ac leticiam. Cordubeñ. autem quando volebant ire ad illum hominem et ab eo querere quis erat et cur plorabat eleuabatur ante oculos eorum et non videbant eum. Jterū apparuit in alio loco dicens in lingua nr̄a en canantarazor perdio almanzor elātabor Creditur ꝙ ille dyabolus in figura homis qui dolebat de destructione sarracenoruz ꝓpter mala que inferebāt christianis sub duce pessimo almanzor. Sequenti anno mortuus est feliciter predictus rex bermundo et sepultus est in ciuitate legioneñ. in ecclesia sācti iohānis baptiste regnauit. xxvij. annis. Et successit in regno rex alfonsus quintus filius eius et incepit regnare cum esset etatis quinqꝫ annorum.

Hoc bello vincunt sarraceni et capitur ciuitas Abuleñ. moriturqꝫ in carceribus comes Garsias fernandi

[S]eptuagesimūterciū bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini nongentesimoquinquagesimonono. Et regnante in regno legionis alfōso quinto predicto Tunc propter discordiam magnam inter predictum comitē garsiam fernandi et filium eius saucium sarraceni congregauerunt exercitum magnuz et venerunt vt percurrerent terram christianorum ceperuntqꝫ abulam que tunc populata fuerat. Deinde venerunt horomam et sanctum Stephanum destruxerūt. Destruxeruntqꝫ villam et per totam illam terrā crudeliter occidebant christianos. Cum autez predictus comes sciuit amaram destructionem non potuit sustinere. et licet gentes sue essent diuise inter se et filium eius proposuit mori pro defensione patrie. Venit ergo viriliter contra sarracenos bellauitqꝫ cū eis animose. sed deo permittēte victus fuit in bello et captus a sarracenis. sed paucis elapsis diebus mortuus est in carceribꝰ de vulneribus que receperat in bello et successit in comitatu castelle predictus filius eiꝰ saucius qui postmodum optime defendit terrā suam et lucratus est penāfial et sepulnedam madenuclum monteion et recuperauit gormacium et sanctū stephanū et ozomaz que perdita fuerant cum eius pater esset in carcere Jste fuit primus qui dedit libertatem militibus castellanis ꝙ non contribuerent nec irent in exercitū nisi dominus daret eis solidum suum quia ante contribuebant et ibant in exercitu sine solidata.

Bello. lxxiiij. vincunt chstiani per regez alfonsum quintum et vindicatur mors comitis Garsie fernandi.

Septuagesimūquartū bellū int̄ sarracenos et xpianos accidit āno dn̄i

noningenteſimo ſeptuageſimo tercio Tunc
predictus rex Alfonſus quintus et comes
caſtelle ſaucius non potentes ſufferre iniu-
riam quam fecerant ſarraceni in occiſiōe co
mitis garſie fernandi congregauerunt exer-
citū magnum vna cum adiutorio nauarro
rum propter fedus quod inierat pater regis
alfonſi cum eis et peruenit ad regnum tole-
ti comburens et deſtruens quicquid inueni
re poterat. Et pertranſiens inde peruenit. vſ
qꝫ ad ciuitatem cordubeñ. deprędādo et de
ſtruēdo gladio et igne quicquid inuenire
poterat. Quod videntes ſarraceni vt eos di
mitteret in pace dederunt ei magnū thezau
rum et plurima dona. Similiter rex toleti et
cordubeñ. et reuerſi ſunt in terram ſuam vin
dicata morte predicti comitis et cū magnis
diuitijs et honore. Predictus rex alfonſus
quintus reedificauit muros et turres ciuita
tis Legioneñ. que deſtruxerat almanzor et
filiꝰ eiꝰ. regnauitqꝫ. xxvij. ānis. et mortuus
eſt in portugalia Congregauerat enim exer
citum ſuū magnum ex deſiderio ſeruiendi
chriſto. et iuerat in predictam terraꝫ vt cape
ret villam illam que dicitur viſeo que tunc
erat ſarracenorum. et cum die quadam in ar
mis reſpiceret hincinde murū vt videret por
tam debiliorem ad conquirendum percuſſꝰ
fuit ſagitta in ſpatulis et ſentiens ſe vulne-
ratū ad mortē facto teſtamēto et perceptis
ſacramentis feliciter migrauit ad dominuꝫ
et ſepultus eſt in ciuitate legioneñ apud pa
trem ſuum ſupradictum. Regnauitqꝫ pro
eo filius eius donus beriundo tercius.

Vincunt chriſtiani et liberatur Pampi-
lona a manibus ſarracenorum

Eptuageſimumquintum bellum
inter ſarracenos et chriſtianos acci
dit circa idem tempus Tunc enim tempore
yemis venerūt ſarraceni in multitudine gra
ui vt caperent et frangerent ciuitatem pam-
pilone. Rex autem ſaucius nauarre ſtabat
tunc vltra portus qui dicitur derontes val-
les et cum ſciuit doluit vehementer et colle-
cto exercitu ſuo diſpoſuit ſe magno peri-
culo propter niues magnas que erant in
partibus illis. Et cum vidit ꝙ aliter trā-
ſire non poterat fecit abarcas de corijs cru-
dis loco ſotularium pro ſe et pro omni gen
te ſua et ſic tranſiuit portus de nocte ſine ali
quo damno. licet cum magna pena et pro-
pterea dictus fuit poſtmoduꝫ rex ſauciꝰ ab
arca. Cum ergo fuit mane apparuit ſubito
irruens ſuper ſarracenos qui obſeſſam tene
bant ciuitatem et tot interfecit ex eis ꝙ vix
remanſit qui poſſet renunciare in partibus
ſuis que acciderent ibidem. Iſte rex ambu-
lans cum ſuis abarcis fecit multa bella cuꝫ
ſarracenis et conquiſiuit multa loca in celti
beria et in carpentania que vſqꝫ in hodier-
num diem dicuntur doni ſaucij abarca. Re-
gnauit. xxv. annis et ſucceſſit ei in regno na-
uarre filius eius donus garſias tremeroſꝰ
ſic dictus quia cum ingrediebatur bella tre-
mebat valde in principio licet poſt ingreſſū
eſſet fortiſſimus miles qui dictus fuit abar
ca ſicut pater. Quo mortuo ſucceſſit ei in re-
gno filius eius dictus ſaucius maior. Hic
duxit in vxorem dominam elniram filiam
comitis ſaucij caſtelle ex qua habuit duos
filios quorum vnus fuit dictus donus gar
ſias et alius donus fernandus. Quorum
pater non remanente prole infantis garſie fi
lij comitis ſaucij caſtelle cepit comitatuꝫ ca
ſtelle ex parte vxoris ſue. Et ipō mortuo do
nus fernandus filius eius qui duxerat in
vxorem dominam ſauciam ſororem regis
legionis doni beriundi de quo ſupra dictū
eſt de eius conſenſu in eius nuptijs ductus
eſt rex caſtelle. Rex autem predictus donus
beriundo regnauit in regno legionis decem
annis et mortuus eſt in quodam bello qđ
accidit ſibi cum predicto rege fernādo et fra
tre eius rege garſia nauarre quod bellū fuit
celebratum prope Cariorem in quodam lo
co qui dicitur nantada in valle tamaron ſic
plenius ꝯtinetur in generali hyſtoria hyſpa
nie. et ſepultꝰ eſt in ciuitate legioneñ. cū vxo
re ſua domina Therasia. Quo mortuo pre
dictus rex fernādꝰ collecto exercitu ſuo iuit
legionem et obſedit eam et finaliter receptꝰ
eſt in regeꝫ legionis quia ei pertinebat et ſic
coniuncta ſunt iſta duo regna et ipſe dictus
rex caſtelle et legionis et vocatus fuit rex fer
nandus magnus.

Vincunt chriſtiani et capiuntur quinqꝫ
reges ſarracenorum per rodericum

Eptuageſimumſextum bellum in-
ter ſaracenos et chriſtianos acci-
dit anno domini Milleſimo. xvi.

De bello sarracenorū.

Regnante in regno castelle et legiōis supra dicto rege fernando magno. Tunc excitauit deus quendam, virum sibi dilectū et armis strenum dictum rodericum de viuar. Iste fuit filius cuiusdam nobilis militis qui dicebatur Nunus laynes quez genuit ex vxore sua legitima terasia Nunens filia comitis Numi aluaros de maya. lȝ aliqui alia asserant tamen hec est rei ueritas sicut patet in cronica predicti regis fernandi magni. Cū ergo ingrederentur eo tēpore quinqꝫ reges sarracenorum vt percurrerent castellam transierunt super ciuitatem burgeñ. ad montes doca et percurrerunt ville foratum et sanctū dominicum delacalsada et lucromū et nayaram totamqꝫ illam terrā et extrahebat magnam prisam captiuorum bestiarum gregū et armentorum. Cum ergo ipsi irent cum tā grandi preda predictus rodericus conuocauit totam illam terram et dedit illis saltum in montibus doca. bellauitqꝫ cum eis et deuicit eos cepitqꝫ predictos quinqꝫ reges viuos et cepit totam predam suam ac cum illis captiuis regibus et cuz tota preda venit ad matrez suā et diuisit spolia nobilibus et omnibus alijs qui fuerunt cum eo in bello et facta est leticia magna ac laudauit deum propter victoriam et mercedem quam sibi fecerat. Dixitqꝫ non habeo pro bono tenere reges captiuos. sed habeo pro bono liberare eos vt vadant libere in terraz suam. Soluit ergo illos quinqꝫ reges sarracenos. et p̄cepit ꝙ abirent lȝ et ipsi regratiati sunt ꝓpter tantum beneficium venientesqꝫ in terram suaz benedicebant ei et miserūt ei parias cognoscentes se volūtarie suos esse vasallos. Hic rodericus peregrinans in sanctum iacobum recepit beatum Lazarum sub specie leprosi in societate sua in mēsa et lecto quem inuenit iacentem in luto in via. horrētibus ergo omnibus qui cum eo erant nocte illa qua secum fuit in lecto cum dormiret rodericus insufflauit ille leprosus flatu magno ꝑ spatulas roderici sic ꝙ flatus ille peruenit vsqꝫ ad pectus et euigilans non inuenit leprosum illum apud se. nec amplius eum videre potuit. licet a lecto surgeret et eum diligenter quereret. Reuersus ergo ad lectum et luminaribus incensis cum diligenter cogitaret in his que sibi illo leproso acciderant post paululum Ecce apparuit vir quidē albis indutus vestibus qui dixit ei. Roderice dormis. Tunc respondit et dixit. nō dormio. sȝ q̇s es tu qui cū tāta claritate et odore venis. Tunc ille respondit. ego sum sanctus lazarus quem tu recepisti et cui multa bona fecisti sub specie gaui ex dei amore et propter honorem et bonum quod mihi fecisti concedit tibi deus vnum magnum donum ꝙ cum flatus ille quē sensisti tibi euenerit. scias pro certo ꝙ omnia que incepe-peris in bellis vel alias omnia feliciter cōsummabis. Tuus honor crescet de die in diem et erit timor tuus super sarracenos et christianos sed et inimici tui tibi nunꝙ nocere poterunt moriens morte honorabili nuuꝙ eris victus sed semper victor existēs quia deus concedit tibi suam benedictionem. fac ergo semper bonū. et sic disparuit. Ille autem surgens a lecto genibus flexis in terra fudit orationem suam ad deū gratias immensas agens propter tanta beneficia sibi largita. Hic post peregrinationem suam intrauit in campum cū Martino gundisalui deficit et occidit euz propterqꝫ lucratus est ciuitatem calagurritanam pro rege fernando quia erat questio super eadem inter predictum fernādum regem. et regem ramirum arragoni cuius esset et facta est concordia inter eos ꝙ illi duo milites pugnarent et parti victoris ciuitas concederetur

Hoc bello vincunt christiani et occiditur alymaymon rex sarracenorum.

Eptuagesimumseptimum belluz inter sarracenos et christianos accidit anno domini millesimodecimonono. Tunc rex garsias nauarre et rex sarracenorū Alymaymon congregauerunt exercit⁹ magnos et in loco qui dicitur recumasceta factū est prelium magnum et mortuis plurimis sarracenis victus est rex alymaymō et mortuus in bello a predicto rege garsia.

Christiani vincunt per rodericum de viuar peremptis plurimis sarracenis.

Eptuagesimumoctauū bellum inter sarracenos et xpianos accidit anno domini Millesimo.xxvij. Tunc cum supradictus rex fernādus magnus esset in galecbia venerunt sarraceni cum exercitu magno vt conquererent extrematuram. gentes vero illius terre miserunt veloces nuncios predicto roderico viuar vt eis succurreret qd cum audiuit non detinuit se sed misit statim pro parentibus et amicis suis et venit cōtra predictos sarracenos qui deducebāt predā magnam captiuorum greguz et armentoꝝ et inuenit eos inter adbensiam et sanctuz stephanum de gormatio Irruit ergo in eos virili animo et commissum est bellum campale asperrimū vbi plurimi ceciderunt sarraceni. Deuicitq sarracenos et secutus est fugiētes per septem leucas occidēdo et vulnerando eos et reuersus est honorifice cum tota pda quam ducebant sarraceni et tot fuerunt spolia capta in eo q valuit. quīta pars fuit ducentoꝝ equorum.et valor centum miliū marcarū argentei que omnia diuisit sine cupiditate bellatoribus suis et reuesus est in terram suam cum diuitijs et honoribus.

Hoc bello vincunt christiani per regē fernandū magnū et capitur viseū

Eptuagesimumnonū bellum inter sarracenos et xpianos accidit anno domini Millesimo.xxxiij. Tunc predictus rex fernandus magnus congregauit exercitum suum magnum et iuit ꝯtra sarracenos portugalie et meridie et baday⁹ quia omia hec tunc possidebāt sarraceni et cepit virib⁹ ceam et guneam que sunt in portugalia et plura alia castra que erant circumcirca.et licz in illis remanerent sarraceni ꝑ vasallis suis fortalicia tn̄ semper permanserunt in regis potestate et obsedit viseum vbi mortu⁹ fuerat rex alfonsus socer eius ex sagitta de quo supradictum est et in tanta pressura tenuit cā obsessam q cepit eam et cepit illum sarracenum qui interfecerat sagitta regem alfonsuz Extraxitq oculos eius et prescidit etiā ei⁹ manus et pedes. In his rodericus supradictus fuit strenuissimus miles.

Vincunt christiani et capitur lameguz et plura alia loca per fernandum magnum

Ctuagesimū bellū inter sarracenos et xpianos accidit āno domini millesimo.xxxiij. Tunc supradictus rex fernandus magnus cōgregato exercitu suo iuit super lamegum et licet ciuitas esset fortissima statim tamen obsedit eam et tot ingenia ac castra lignea posuit circunquaq et tamfortissime conquestauit eam q vi armorum cepit eam in qua inuenit multitudinem diuitiarum et cepit captiuos omnes sarracenos quos intus inuenit quorum maiorem partem retinuit pro edificatione ecclesiarum que prostrate fuerant et post hec iuit super castrum sancti martini quod iacet super riuum de malua et cepit eum ac deinde obsedit terrasam et cepit eam. Reuersusq est in terram suam cum diuitijs et honore.

Isto bellло vincunt christiani et post septem annos capitur conubra per regem fernādum magnuz aperiente sancto Jacobo portas ciuitatis.

Ctuagesimumprimū bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini Millesimo.xxxv. Tūc predictus rex fernandus magnus congregato exercitu suo voluit habere conubram et consilio predicti roderici de viuar peregrinatus ē in sanctum Jacobum dixit enim sibi q deus iuuaret eum ad capiendum illaz et insuper quod in reditu volebat q eum faceret militem et q credebat se recepturum militiaz cōtra conubram. Acquieuit ergo illustris rex consilio eius multas elemosynas per viam distribuens et mansit ibidem in oratione tribus diebus petens a deo adiuuari in eo q desiderabat meritis apostoli iacobi. Venit ergo post hoc cuz exercitu suo magno et obsedit conubram posuitq ingenia et castra lignea circunquaq sed villa erat tamfortis et tammagna q septez annis stetit in eius obsidione et propter tantam dilationem temporis et inopiam victualium iam volebāt christiani dimittere obsidionem.sed monachi cuiusdam monasterij qui vsq in hodiernum diem dicitur laruano viuētes de labore manuū suaꝝ ex lōgo tpe fecerāt magnaz

promissionem victualium secrete habebant enim multitudinē tritici et ordei milij et leguminum sentientes ergo ꝙ rex volebat recedere venerunt velociter ad regem et dixerunt ei ꝙ non amoueret obsidionem. quia ipsi darent cibaria ex his que longo tempore congregauerant et factum est sic. Nam dederunt sufficientiam exercitui quousqꝫ sarraceni deficiebāt fame. fames ergo et pugna sine intermissione deduxerunt sarracenos ad hoc ꝙ venerunt et procidentes ante regē fernandum petierunt pro mercede solam vitam et ꝙ darent ei villam et omnia bona q̄ habebant. Pius ergo rex concessit eis vitaz et ipsi dederunt ei villam quadam die dn̄ica hora tercia. Sed interim ꝙ predictus rex erat in predicta obsidione. accidit ꝙ quidā episcopus grecie dictus Assianus peregrinatus est in sanctum iacobum et cum esset ibidem audiuit ab hominibus ciuitatis ꝙ sanctus iacobus apparebat sicut miles in bellis xp̄ianorū succurrens eis quod verbū displicuit sibi et dixit non vocetis eum militem sed piscatorem. Et cum in hoc pertinaciter permaneret placuit deo ꝙ eidē dormienti apparuit sanctus iacobus portans in manibus quasdam claues et dixit ei hylan vultu tu tenes in derisum ꝙ me dicunt militem xp̄iani et asseris ꝙ nō sū miles. Ideo nūc veni ad te vt hoc tibi ostēdā nec ā plius dubites de milicia mea qr sū miles ihesu xp̄i et adiutor christianorum contra sarracenos et cum hoc diceret traditus est sibi equus albissimus in quam apostolus ascendit armatus omnibus armis mirabiliter splendentibus ad modū militis et dixit ei ꝙ volebat ire in adiutorium regis fernandi qui iacebat super conubriaz iam septem annis eam obsidentem et vt sis magis certus dico tibi ꝙ cū his clauibus quas in manibus teneo cras hora terciarum aperiam ei portas ciuitatis conubre et dabo eam regi fernando quibus dictis disparuit. euigilans ergo a somno predictus ep̄s assyanus bono mane conuocauit clericos et omnes habitantes in ciuitate. dixitqꝫ eis que viderat et audiuerat diem et horam signatā apertionis conubre et sicut dixit veridice sic repertū est. Et tunc predictus rex cepit predictam ciuitatem et fecit militem predictū rodericuz de viuar in maiori mesquita conubre cingē do sibi ensem et dādo ei pacem in ore et fuit vocatus ruidas et reuersus ē rex per sanctuz iacobum in terram suam cum honore:

Vincunt xp̄iani et capiuntur ac destruūtur plurima loca per regem fernandum magnū et efficitur tributarius rex toleti.

Et vagesimumsecundum bellū inter sarracenos et christianos accidit anno domini Milesimo. xliiij. Tunc predictus rex fernandus magnus congregato exercitu suo magno ad percurrendam terram sarracenorum conquisiuit quedam castra. Unde plurima mala eueniebāt xp̄ianis scꝫ gormatio vadum regis agnileram barbingnā ribam sanctum moram et multas alias turres Unde speculabantur sarraceni propter quas cristiani erant discooperti cum intrabant terram illam quas omnes destruxit. Destruxit etiam plura alia fortalitia que erant in valle de bargeterus et in circuitu tirazone vsqꝫ medinam celi et exinde venit in cantabriaz et expulit inde sarracenos posuitqꝫ eaz sub dominio suo et omnia montana ouem destruxit igne et ferro. Et exinde veīt toletum et peremit plurimos sarracenos et captiuauit destruxitqꝫ talamancam. alcalā ozcdam et lucratus est plurima alia loca regni toleti et multitudinem diuitiarum que omnia dimisit cum militibus suis. Et exinde venit super guadal et faiariam et obsedit eam nec requies dabatur habitantibus in ea pre multitudine ingeniorū et machinarum quare illi sarraceni habuerunt mittere nuncios suos ad regeꝫ toleti vt liberaret eos bello vel donis. Rex ergo ille Almaymō multitudinem auri et argenti multosqꝫ pannos preciosos misit regi fernando petēs treugas vt venirent ad eum secure ꝙ ei concessum. Venit ergo rex ille sarracenus et factus est vasallus regis fernandi sic ꝙ quolibet anno dabit ei parias et reuersus est rex fernandus in terram suam cū magnis diuitijs et honore.

Vincunt xp̄iani per regem fernandū magnuz et efficitur tributarius rex hyspalēn. ac defertur corpus beati ysidori in ciuitateꝫ legionen̄.

Ctuagesimūtercium bellum inter sarracenos et christianos accidit anno dñi Millesimo. l. Tunc predictus rex fernandus magnus congregato exercitu suo venit in portugaliā et obsedit montem maiorem vbi plurima damna recipiebat conubra et tā fortiter expugnauit eā machinis suis ꝙ breui tempore habuit eā. Ibi apparuit strenuissimus miles ruidas de viuar qui vadens vt obseruaret colligentes herbam tres lites sarracenorum deuicit. Mouit ergo rex illustris exinde exercitū suū in algarbium comburens et destruens quicquid inuenire poterat captiuando destruendo et occidendo sarracenos quousque peruenit ad ciuitatem hyspaleñ. Et tunc benabamech alimucanus rex hyspaleñ. videns predam et magna damna que per suum regnū rex fernandus faciebat misit ei nūcios suos cum magnis diuitijs et factus est eius vasallus concedens ei parias quolibet āno. Rex autem fernandus habito consilio suorū recepit eum in vasallum et dona petiuitque ab illo rege sarraceno corpora sanctarū iuste et ruphine. Si volebat eius amorem habere. Respondit rex sarracenus ꝙ nesciebat vbi erant illa corpora. Veruntamen ꝙ si ipse sciret vel quicunque alius ꝙ sibi placebat et nō solū illud sed in omnibus alijs in quibus sibi posset complacere. Et tunc reuersus est rex fernandus samoram cum magnis diuitijs et honore et populauit eandem ciuitatē que a tempore almāzor destructa fuerat. Et ex illo loco misit duos epos sal3 legioneñ. et astoriceñ. et comitem minū ac duos diuites viros ad regem hyspaleñ. pro honorabilibus illis corporibus sanctarū iuste et ruphine. Qui cum peruenerunt ad predictam ciuitatem hyspaleñ. recepit eos ille rex sarracenus cum honore et exposita ābasiata rex habito suo consilio respondit ꝙ de corporibus illis nihil sciebant. Veruntamen ꝙ darent eis parias. Episcopi aūt illi cum sancti viri steterunt in oratione tribus diebus et ieiunijs quibus sic in oratione ꝑmanentibus apparuit sanctus ysidorus dicens eis. Serui dei non est voluntas dei ꝙ corpora beatissimarū virginū iuste et ruphine extrahant ab hac ciuitate quia hec ciuitas debet conquiri a xp̄ianis et vult ꝙ hic maneant ꝓ consolatione eorū. Sed deus habet pro bono semper vestram sanctitatem et ꝓpter honorē regis fernādi a quo recepit multa seruitia ꝙ deducatis corpus meū in ciuitatem legioneñ. et cum audiuerunt timuerūt timore magno et steterunt per aliquam moram attoniti et muti ꝓpter magnam claritatem et sentiētes mirabilem et non assuetum odorem et tunc sanctus ille confessor ysidorus fecit signum crucis super eos et statim redierunt in se ipsis et interrogauerunt eū quis esset. Qui respōdit ego sum ille ysidorus qui fuit archieps hyspaleñ. tunc facta gratiarum actione petierunt ab eo ꝙ eis ostenderet locū sepulture et ostendit eis dando certa signa eis quō iacebat in sibilia veteri et disparuit ab oculis eorum. Illi vero venerunt ad regē dicētes ꝙ volebant ei ostendere quod petebant placuit regi et venit cū multibus suis ad locū signatum et fodientes presente rege inuenit sepulchrum sancti confessoris et aperientes sepulchrū exiuit odor mirabilis in modū aluusqui et balsami qui profuit in salutem non solum xp̄ianorum sed etiam sarracenorum et extracto corpore honorifice inuoluerunt ossa illa nobilibus pannis et rex ꝓpter miraculum quod viderat doluit de cōcesso et voluit accipere illud si potuisset. Sed cū hec cogitauit amplius corpus illud videre non potuit et motus est intellectus eius in aliud sic ꝙ obliuioni tradidit que cogitauerat et post hec mouerūt se episcopi ac alij ambasiatores cū precioso illo corpore per viā suā plurimis miraculis choruscando. et cū peruenerunt legionem et rex fernandus sauit iuit ad eos cum solenni ꝓcessione. et cū magno honore posuit illud sanctum corpus in quodā monasterio quod ipse fecerat in monumento aureo super altare maius et extūc ecclesia illa vocata est sanctus ysidorus quā dotauit lapidibus preciosis auro et argento ac plurimus possessionibus. Est aūt monasteriū illud quod ego vidi canonicarū regularium vbi sunt sepulture multorum regū quorū ymagines tenent cruces in manibus sinistris et in dextris enses euaginatos.

Vincunt xp̄iani per regem fernandū magnū et subiugatur celtiberia et carpetania ac liberatur hyspania a subiectione imꝑatorum romanorum.

Ctuagesimumquartum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa predicta tempora. Tunc enim p̄dictus rex fernandus magnus ad requisitionem regine domine saucie vxoris sue cōgregauit exercitum suum magnū contra saracenos carpentanie et celtiberie que sibi rebellauerant deditqꝫ ei p̄dicta regina de suis thezauris magnas diuitias pro stipendijs militum. Cuꝫ ergo p̄dictus rex peruenit ad terras illas intantuꝫ confregit illas et tot saracenos occidit et captiuauit ꝙ per vim et contra eorum voluntatem reduxit terras illas ad pristinam seruitutem. et reuersus est in terram suam cum magnis diuitijs et bonore deditqꝫ regine in recōpensationeꝫ eoꝝ que sibi pro exercitu suo dederat omnes parias illorum saracenorum. Celtiberia est illa terra que vadit a sancto sebastiano ex ꝑte occeani maris indirectuꝫ vsqꝫ mare cesarauguste quod ē mare mediterraneū et ex fluie ybero vsqꝫ ad regnum morcie vocaᷓ carpentanea. Iste rex fernandus liberauit regnuꝫ ne esset subiectuꝫ imꝑatori nec recognosceret superiorem in temporalibus et bec fuit causa quare fuit vocatus magnus sicut pleni⁹ continetur in generali bystoria byspanie. Hinc illustri regi beatus ysidorus reuelauit diem mortis sue vt se disponeret pro ingressu beatitudinis eterne qui venit añ corpus beati ysidori et genibus flexis ac coronatus regia corona sic orauit Dñe ihesu xp̄e cuius est omnis potestas et omne regnuꝫ quia tu es rex omnium regnorū. et rex omnium gētium. domine reddo tibi nunc regnū quod mihi dedisti sed peto pro mercede ꝙ anima mea sit posita in luce cuius non est finis quibus dictis expoliauit se vestimentis suis regijs auro decoratis et abstulit coronaꝫ quā tenebat in capite et posuit eam super altare et indutus est cilicio circa carnem. et iterum fecit orationem ad deum et absolutus ē ab episcopis de peccatis suis et statim ibi recepit vltimā vnctioneꝫ sparsitqꝫ cineres super se et p̄cepit se deduci in peregrinationem ad sanctā mariā de almasam que est ꝓpe cabesom vbi nouem dieb⁹ stetit et appropinquāte morte fecit se deduci in cabesom et ordinato testamento suo diuisoqꝫ regno trib⁹ filijs scꝫ Saucio alfonso et garsie post penitentiam lachrymabilem triū dieruꝫ die quarta que fuit dies sancti iohannis baptiste bora sexta data benedictione filijs suis migrauit ad dominum sepultus est in ecclesia sc̄ti ysidori ciuitatis legionen̄. iuxta patrē suuꝫ quem ipse deonā fecerat deduci. Regnauit viginti duobus annis et sex mensib⁹ et successit ei in regno castelle Saucius filius ei⁹ primus Alfonsus in regno legionis et garsias in galecia et portugalia.

Vincunt christiani et efficitur tributarius rex cesagarustanus per regem sauciū castelle et quō proditorie per vellido dolpbo occiditur rex iste saucius secundus rex castelle

Ctuagesimumquintum bellum inter saracenos et xp̄ianos accidit anno domini Millesimosexingentesimoseptuagesimo Tunc p̄dictus rex Sauci⁹ videns ꝙ rex fernandus pater suus pro bonore fidei xp̄iane conquestauerat ꝓuincias portugalie et lucitanie byspalen̄. corduben̄. toleti celtiberie et carpētanie sūtqꝫ reges eaꝝ facti tributarij ei. Ideo congregato exercitu venit suꝑ ciuitatem cesaragustanam et obsedit eam ac cuꝫ ingenijs et machinis pluribus de die et nocte eam fortissime expugnabat ꝓpter quod post multa damna que recepcrūt saraceni rex ciuitatis misit regi Saucio multitudinem magnā auri et argenti ac lapidum p̄ciosoꝝ et factus est eius vasall⁹ cum tota terra sua et tributari⁹ cuꝫ omībus ei⁹ sic ꝙ quolibꝫ āno darent ei certū quid et firmata bac pace. Reuersus est rex sauci⁹ in terrā suā cuꝫ diuitijs et bonore. Iste rex saucius nō fuit cōtentus de diuisione regnoruꝫ quā fecerat pater eius fratrib⁹ suis. Et ideo desiderio babēdi omnia regna. lꝫ penā ꝑditionis posuisset pater cuicunqꝫ eorū frangēti dispositōnem eius Congregauit exercitū magnū. et iuit Primo contra regeꝫ garsiam fratrē eius qui erat rex portugalie et galecie Et post plurima bella deuicit euꝫ et captuꝫ carceribus mancipauit Deinde bellauit cōtra regem alfonsum fratrē suum qui erat rex legiōis et deuicto eo in cāpo atqꝫ capto posuit eum etiam in carceribus. licet precibus aliquorum fuerit solutus cum conditōne ꝙ efficeretur monachus et sic factum est. quia in monasterio sancti facundi accepit babitū monachalem sed non permansit qꝛ dimisso

habitu recessit et venit ad regem alymaymõ toleti cum quo moratus est honorifice vsq; ad mortem fratris sui regis saucij. Sicut ergo mansit rex saucius rex castelle legionis et portugalie. sed adhuc nõ contentus voluit capere Samorã quam dederat pater suus sorori sue dñe vrrace. Venit ergo super eandem ciuitatem et post plurima bella exiuit proditor quidem de ciuitate qui dicebatur vellido dulpho qui factus priuatus regis quia ꝓmisit sibi dare modum quomodo ciuitas caperetur. Rogauitq; regem die quadam vt ambo irent soli lentis passibus vt viderent circunquaq; ciuitatem et ꝙ ei ostẽderet locum ingressus. Cum ergo iuissent et cum rex locu; vidisset descendit ab equo circa flumẽ vt solaciaretur. tradiditq; venabulum quoddam deauratũ quod manu gestabat predicto vellido dulpho ipse vero secessit ad secreta nature que cum ꝓditor ille ex aduerso cerneret inclinatum percussit regem per spatulas sic ꝙ venabulum per pectora eius exiuit subito fugiens recepit se in ciuitatem. Sic ergo maledictio paterna comprehendit eum vt sic ꝓditorie moreretur. Jacet sepultus in monasterio deonam. et successit in regnis predictis Rex alfonsus quia rex garsias mortu⁹ etiã fuit in vinculis vt plenius ista ꝯtinentur in generali hystoria hyspanie.

Vincunt xpiani per regẽ alfonsum sextũ et ostẽditur cõfirmatio iuramẽti in libertate

Ctuagesimũsextum bellum inter saracenos et xpianos accidit anno domini Millesimooctuagesimotercio Tunc predictus rex alfonsus sextus qui dict⁹ fuit brano p⁹ mortẽ regis saucij fratris sui qui decesserat sine prole habuit omĩa regna eius pacifice et in tanta pace et iusticia tenuit regna sua qualis non fuerat post excidium hyspanie. Hic ergo rex propter quedam federa et iuramenta que fecerat regi toleti alymaymon cum fuit in eius potestate scilicet nunꝙ eundi contra eum nec contra filium eius et adiuuandi eum cõtra quemcunq; contrarium cum audiret ꝙ erat obsessus a rege corduben̄. congregauit exercitum suum magnum et venit in eius succursum. Cum ergo cognouit rex corduben̄. ꝙ rex alfonsus in multitudine graui veniret et esset in eius timore magno perculsus fugit et tũc iteru; rex alfonsus firmauit federa predicta tenens in potestate sua regem toleti in tentorio suo inuitatum et circundatum quingentis milibus armorum sicut et ipse tenuerat eum in ciuitate toleti ne videretur iuramẽta seruare que fecerat Existens in alterius potestate sed libere et post hec ambo reges cu; exercitibus suis mouerunt se contra terram regis corduben̄. cremantes et destruẽtes villas loca et castra ac quecunq; inuenire poterant et reuersus est rex alfonsus in terrã suã cum diuitijs et honore.

Vincunt xpiani et efficiuntur tributarij omnes saraceni hyspanie per regem alfonsum sextum.

Ctuagesimumseptimũ bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini Millesimooctuagesimoquarto. Tunc predictus rex alfons⁹ sext⁹ brano tercius rex castelle congregauit exercitum suum magnum et intrauit terram saracenorum comburens et destruens quicq̃d inuenire potuit et tantum timorem incussit saracenis ꝙ omnes saraceni totius hyspanie facti fuerant tributarij.

Vincunt xpiani et imponit nomen roderico de viuar Cid adruidas cãpeatore.

Ctuagesimumoctauu; bellũ inter saracenos et christianos accidit anno domini millesimooctuagesimo quinto. Tunc predictus rex alfonsus sextus tercius rex castelle misit rodericum didaci q̃ a quinq; regibus quos deuicerat vt supradictum est fuit cognominatus lingua arabica Cid quod idem est ꝙ dominus ad reges hyspalen̄. corduben̄. et granate. Inter quos tũc magna versabatᷣ discordia et inimicicia et multi milites nobiles regni castelle iuuabant almudafar regem granate cum potestate sua. Qui omnes iuerunt contra regem hyspalen̄. et licet predictus adruidas scripsisset regi granate ꝙ non bellaret contra rege; hyspalen̄. quia erat vasallus regis alfonsi

noluit acquiescere precibus eius sȝ intrauit et destruxit vsqȝ ad locum qui dicitur cabra quicquid inuenit. Quod cum cognouit pre dictus adruidas congregauit omnes sara- cenos et christianos quos tunc habere po- tuit et iuit virili animo contra eos. Sed de ridentes eum milites qui erant cũ rege gra- nate nunciauerunt ei ꝙ non exirent cotra il- la propter cuȝ nec propter alios sibi similes Quo audito cogitauit ꝙ non esset ei honor si non cõmitteret eos. venit ergo contra eos et bellauit cum eis in campo et durauit bel- lum ab hora terciarum vsqȝ ad sextam horã et ceciderunt multi ex parte regis granate ac deuicit eos fugeruntqȝ ꝑ vim a campo sara ceni et cepit in bello comitem garsiam ordo neum et alios milites qui iuuabant sarace- nos tenuitqȝ eos in vinculis tribus diebus et trib⁹ noctibus et dimisit eos. precepit er- go victoria habita spoliari campum et red didit predam quaȝ portabat regi hyspalen̄. sic vt vnusquisqȝ cognosceret que sua erant et reuersus est ad regem alfonsum cum ma- gnis diuitijs et honore et cum parijs predic ti regis hyspalen̄. Et extunc saraceni et xp̄i- ani vocauerunt eum adruidas campeator que omnia multum placuerunt regi alfõso.

Vincunt xp̄iani et capiuntur septem mi- lia saracenorum per cid campeatoreȝ et quõ per inuidiam expellitur a regno.

Ctuagesimumnonum bellum in- ter saracenos et xp̄iano accidit post ꝑdictũ bellum paucis elapsis die- bus. Tũc enim rex alfonsus sex tus ꝑdictus Congregauit exercitum suũ magnũ et intra uit terram saracenorum in vuadalia vbi plu rima damna eis intulit. Sed cũ ipse esset in partibus illis bellans cõgregati fuerunt ex aduerso plurimi saraceni et intrauerũt ꝑ re- gnũ castelle obsederuntqȝ gormaciuȝ et fe- cerũt in terra illa multa mala et damna. Cid autem adruidas campeator qui remãserat infirmus in recessu regis etiam conualesce- bat audito damno quem saraceni faciebãt congregauit omnes gentes quas potuit et iuit contra terram toleti et percurrit illam de struens quicquid inuenire poterat et dedu- xit secum preter alias diuitias septem milia saracenorum inter viros et feminas. et sic re uersus est in castellam cuȝ honore. Istud factum seminarium inuidie fuit inter milites castelle. Et ideo tenuerunt modum cũ rege alfonso ꝙ cum campeator esset expulsus a regno et sic factum est et cum recederet nocte quadam cuȝ dormiret dictum est ei in visiõe vade audacter et noli timere semp tibi bene erit dum vixeris ensisqȝ diues et honoratus et in suo recessu cepit vnũ castrum saracenoȝ quod iacet super henares et dicitur castreyõ gentes vero sue percurrerunt terraȝ illam vsqȝ guadalfaiarã. Et congregatis omnib⁹ spo lijs quinta pars deputata ipsi cuȝ fuit vendi ta saracenis ꝑcio trium milium marcharum argenti.

Vincunt christiani et capitur alcozar per Cid campeatorem

Onagesimumbellum inter sarace- nos et christianos accidit sequenti die. Cum enim ꝑdictus Cid adruidas cam peator iret in confinibus regni bellauit cum saracenis de alcozar et occidens plurimos eorum cepit locum illum quadam arte mi- rabili ibi inuenit plures diuitias et istud fa ctum magnum intulit timorẽ saracenis om nibus terolij et calataiubij propter qđ scrip serunt regi valencie abuacar que acciderant dicentes ꝙ si non succurreret eis ꝙ etiam ca perent terram eorum.

Vincunt christiani fugatis et vulneratis duobus regibus per Cid Campeatorem

Onagesimumprimum bellum inter saracenos et christianos accidit pau cis elapsis diebus post predictum bellum. Quia tunc rex valencie vidit supra dictas literas et misit duos reges cum trib⁹ milibus armatorum et cum omnibus alijs gentibus illius frontane veneruntqȝ supra locuȝ de alcozar et obsederunt ibi ipsũ Cid adruidas campeatorem cum militia sua te nueruntqȝ ibi eum ob essum tribus ebdo- madibus et abstulerunt ei aquam. gentes autem quas cum habebat in numero erant pauce quia solum erant quadringenti equi- tes et tricenti ped tes. Videns autem ꝙ a- quam perdiderant die quadam parauerũt arma sua et armauerunt se secretissime et su

bito apertis ianuis exeuntes irruerunt viri-
liter in saracenos ex inspirato. Sed et illi
videntes eos venire parauerunt se vt meli⁹
potuerunt et statim factum est prelium ma
gnum ceciderunt q́ plurimi saraceni. Sed
et int̃ cetera strenuissima q̄ ibi fecit Ipse ad
quendam militem saracenū feriens ense nu
do diuisit in duas partes vt equuz suuz da-
ret cuidam militi suo qui pedes pugnabat
equo suo mortuo et vnum regem illoꝝ duo
rum qui dicebatur feris percussit letaliter ꝑ
pter quod dedit terga. Alius vero rex qui
dicebatur gnalue fuit etiam percussus in ca
pite a martino antolmes milite strenuo pro
pter quod etiam dedit terga. Vidētes ergo
saraceni ꝙ reges fugiebant et omnes ipsi ti
more percussi relicto campo fugierunt et se-
cuti sunt eos christiani occidentes et vulne-
rātes eos sine numero quousq́ peruenerūt
ad portas terolij et calambij quia rex feris
fugit teroliuz et gnaluc calatambium et in
de reuersus est cum bellatoribus suis ad lo
cum vbi fuerat bellum et expoliauerunt cā-
pum vbi multas diuitias inuenerunt et int̃
cetera de equis saracenorum post ꝙ congre
gauerunt eos quia erāt spersi inuenerūt qui
gentos et decem deferunt de equis christia
norum quindecim et intrauerunt castrū suū
de alcozar cuz magnis diuitijs leticia et bo
nore de equis vero quos babuit pro parte
sua virtuosus Cid misit.xxx.cuz sellis et fre
nis et singulis ensibus pendētibus ex arzo
nibus in donum regi alfonso castelle predi
cto vt baberet amorem eius quia irat⁹ erat
ab eo vt supradictum est.

Vincunt christiani et fugat̃ rex demie a:
comes cromani capitur per Cid cāpeatore,

Onagesimū secundum bellum int̃
saracenos et christianos accidit an
no domini Millesimooctuagesimo
octauo. Tunc predictus Cid campeator cū
esset eius timor super omnes saracenos ce-
sar augustanos valentinos et super omnes
illarum partium acceptis electis militibus
suis iuit ad percurrandam terram saraceno
rum et peruenit vsq́ ad locum qui dicit̃ bu-
erta et vsq́ ad montem aluanū spacio quin
q́ dierum et exiuit sonus eius inter omnes
saracenos et christianos. propter quod co-
mes remō berengel barchinonē. qui in sua
recommendatione babebat illos saracenos
coniunctus fuit beualphaie regi denie. Qui
magnis exercitibus congregati secutis sunt
predictum Cid campeatorem cogitātes ꝙ
ab eorum manibus euadere non posset ip-
se autem ad tunc deducebat magnam ꝑdaz
peruenerunt ergo ad euz nupmar de tonar
nec predictus comes remon voluit accepta
re verba bonesta ipsius Cid sibi nuncians
ꝙ nibil ducebat d̉ suo et ꝙ dimitteret eū in
pace. Videns ergo virtuosus Cid eoruz su
perbiam qui tollere volebant ea que ip̄e lu
cratus fuerat ab inimicis dei et legis nostre
irruit in eos viriliter et ceciderūt multi ex ꝑ-
te aduersa Alij vero quasi innumero fuerūt
vulnerati et deuicit eos cepitq́ predictuz co
mitem vnum et lucratus est illa vice ensem
qui dicebatur colada. Sed post tercium diē
virtuosus Cid liberauit comitem predictuz
et remisit eum ad partes suas cum duobus
militibus.

Vincunt christiani et fugatur iterum rex
demie per Cid campeatorem.

Onagesimūtercium bellū inter sara-
cenos et xp̄ianos accidit ānodn̄i mil
lesimooctuagesimonono. Tunc ꝑ
dictus benalfaie vna cum predicto comite
remon venerunt cum multitudine graui et
obsederunt castrum de almenar regis cesar
augustani qui erat valde confederatus ipsi
Cid cāpeatori misit ergo rex cesaragustan⁹
pro Cid campeatore sibi confederato vt suc
curreret castro ip̄ius. Qui venit super eos et
commissum est durum bellum effusaq́ est
multitudo sanguinis. sed finaliter vicit eos
Cid qui nunꝙ victus fuerat et fugierunt a
campo rex abenalfaie. et predictus comes
secutusq́ est eos per tres leucas occidens
et vulnerans plurimos eorum et reuersus ē
cum multitudine captiuorum et cum ma-
gnis diuitijs et bonore in ciuitatem cesara-
gustanam vbi bonorifice et cum magna le-
ticia fuit receptus.

Vincunt christiani et capitur castrum de
rudea per Cid campeatorem qui obtinuit

priuilegia magna pro nobilibus et ciuib⁹ castelle.

Onagesimumquartuȝ belluȝ inter sarracenos et christianos accidit anno domini millesimononagesimo Tunc predictus rex alfonsus sextus hrano tercius rex castelle venit in succursum cuiusdam vasalli sui saraceni contra vnum vuandalum qui se eleuauerat cuȝ castro de rueda quod est prope cesaragustam Saracenus autem ille qui se eleuauerat cum castro habuit verbum suum cum infante ramiro qui erat ex parte regis alfonsi dicēs ꝙ volebat dare castrū predicto regi alfonso et exiuit colloquendo cum rege inuitauitqȝ eum ad prandium intra castrum sed rex non acceptauit conuiuiuȝ illuminatus a deo quia erat conuiuiū prodictionis. Intrauerunt ergo cum eo ad cōuiuium predictus infans et comes garsias qui cum fuerunt intra castruȝ occasi sunt lapidibus quod factuȝ nimis displicuit regi et cogitando vituperium quod sibi fecerat ille saracenus misit pro Cid ruidas campeatore qui libenter venit ad mandatum eius et recepit eum rex honorifice. Narrauitqȝ sibi dāna que receperat ab illo saraceno. Tunc pepercit ei et inuitauit eum ꝙ veniret secuȝ in castellam sed noluit acquiescere quousqȝ cōcessit sibi sequentia scȝ ꝙ cum aliquis nobilis haberet exire de regno ꝙ daretur ei spacium .xxx. dierum. Secundo ꝙ nihil faceret contra aliqueȝ nobilem nec ciuem nisi primo esset exauditus sicut debȝ esse de iure Tercio ꝙ nihil faceret contra foros et priuilegia ad bonos vsus villarum et locorum. quarto ꝙ nō faceret īpositiōes īordīatas. quinto ꝙ si contra hec faceret ꝙ ꝓpter hec tota terra possit rebellare et eleuari quousqȝ fieret emenda per regem que omnia rex concessit sibi et iterum inuitauit eum ꝙ secuȝ veniret sed ipse noluit quousqȝ vindicaret ipsum de illo saraceno proditore. Regraciatus est ergo rex alfonsus sibi et reuersus est in castellam. Virtuosus vero Cid obsedit castrum predictuȝ et in tanta pressura posuit eū quousqȝ moriebantur fame nec poterant iam bellare pre fame et volebant sibi dare castrū si saluaret vitam eorum. sed ipse noluit vt vindicaret regem cepit ergo viribus castruȝ et captiuauit saracenum illum aliuo salgas et omnes qui erant cum eo omnes occidit preter aliuo folas ꝓditore et aliquib⁹ suis quos misit regi alfonso placuit ergo regem cuȝ vidit presentem siue dominum ipsius Cid cāpeatoris et fecit magnam iusticiam de isto proditore et socijs eius et regratiatus est ipsi Cid quia vindicauerat eum.

Vincunt christiani et fugatur rex denie et capitur rex aragonum per Cid cāpeatorem

Onagesimunquintuȝ bellum inter saracenos et christianos accidit anno dñi Millesimononagesimo p̄rimo Tunc predictus Cid campeator congregatis militibus suis iuit ad percurrendam terram benalfaic regis denie ꝙ cum rex ille sciuit doluit valde et misit veloces nuncios ad petrum regem aragonie cum quo erat federatus ꝙ veniret ad adiuuandum eum cōtra Cid campeatorem qui etiam dolens quia cum intrauerat terram suam similiter cōgregauit exercitum suum et ambo reges venerunt super eum qui erat edificando quoddam castrum super modella quod dicebatur alcola parauerunt ergo ibi acies suas et cōmisium est duruȝ bellum et ceciderūt multi sed finaliter habuit victoriam Cid campeator de illis duobus regibus et fuit captus rex aragonie cum multis comitibus et militibus suis. Alij vero dederunt terga et cum hac honorabili preda reuersus est cesaragustaȝ vbi cum magna leticia et honore receptus fuit a rege et filijs eius. Sed virtuosus Cid cōpatiens regi petro et suis militibus quia christiani erant soluit eos et ꝑmisit eos ire libere in terraȝ suā Et post hec venit Cid campeator in regnum cum diuitijs et honore qui receptus fuit a rege alfonso honorifice dedituqȝ sibi multas villas et castra ac preuilegia ꝙ quemcunqȝ locum caperet a saracenis vel alijs inimicis esset suum iure hereditario et successorum suorum.

Vincunt christiani et capitur toletum ac plurima loca per regem alfonsuȝ sextum

Onagesimunsextum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domi Millesimononagesimo quinto Imperante henrico et sedente in ca

thedra petri gregorio septimo. Tunc predictus rex alfonsus urbano tercius Rex castelle congregauit exercitum suum magnum et venit super toletum. Erat enim iam solutus a iuramento quod fecerat alymaymon regi toleti propter eius mortem et filij sui ysem. Venit ergo predictus rex et cogitauit quomodo capere possit ciuitatem illam tam magnam et tam fortem et recordatus est verbi quod audierat cum esset sub arbore in orto regis predicte ciuitatis quãdo erat cum predicto rege alymaymon. Querebant enim inter se consiliarij predicti regis ipso presente rege quomodo possit capi ciuitas illa tam fortis et respondit vnus illorum ꝙ non poterat capi nisi septem annis esset obsessa sic ꝙ nulla prouisio possit intrare et tunc in octauo anno posset capi pre fame. Istud verbum audiuit rex alfonsus. lz ipsi cogitarent ꝙ dormiebat. sic ergo cuz venit ex hoc verbo abstulit eis panem et vinũ et fructus per quatuor annos. et hoc vndiqꝫ per totam terram et tenuit eam obsessaz aliis quatuor annis ex quadruplici parte ciuitatis et cum intra ciuitatem esset populus sine numero defecerunt eis iã victualia et sub quibusdaz pactis data est eis ciuitas in die sancti vrbani mensis may. et capta ciuitate illa que quondã fuerat honor et gloria gottorum exiuit inde et percurrit omnes terras circunquaqꝫ et cepit tunc sanctam Eulaliã maquedam albanam argancam scalonam ozedam butragam atecusiam ozaman berlãgam et medinaz celi. et plurima alia loca et reuersus est toletum vbi collocauit thronuz suum et fecit ibi habitationem suaz et facta est mesquita maior ecclesia cathedralis dicta sancta maria et fecit ꝙ eligeretur archiepiscopus qui esset primas hyspaniarum et dotauit ecclesiaz illam pluribꝰ villis castris locis et possessionibꝰ honorifice sicut et nũc est et in die consecrationis ecclesie obtulerũt rex et regina de thezauris suis et posuerunt in illa ecclesia reliquiarum multitudinẽ quas habebant ꝓpter quas venerandas et indulgentias obtinendas concurrit ibi multitudo populi ex toto archiepatu certis temporibus anni.

Vincunt christiani cruce signati transeũtes in terram sanctam et capiuntur ciuitates ricia et laudicia.

Nonagesimumseptimuz bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimononagesimoseptimo sedente in cathedra petri vrbano secundo predictus papa anno domini Millesimononagesimosexto apud darũmontem aluernie in mense nouembris consilium celebrauit vbi exposita est miseria ciuitatis hierusalem dedecus christi et obprobrium nunciatur consilium et auxilium postulatur. Vnde occidentis populi innumerabilis multitudo duces comites et nobiles ignobiles diuites et pauperes episcopi denici et religiosi senes pueri et puelle dolẽtes loca sancta prophanari a gentibus et thurcis ab appulia prouincia lingua occitana hyspania Acquitania britania normania Scocia flandria francia germania lothoringia borgũdia lombardia. alijs puincijs regnis et terris nullo vnꝙ angariante sed omnes pari fide et voto et deuotione iniurias christi vltum ire se parentes signo crucis signati pace firmissima vbiqꝫ terrarum composita de terris suis egredientes nullũ in tanta multitudine regem habentes nisi christum sepulchrum ipsius tanto tempore sub seruitute redactum proponunt reddere libertati et quanto quiscunqꝫ pronior erat prius ad mũdi miliciam tanto erat pronior modo ad dei miliciam exercendaz. Iudeos vero in vrbibus quas transibant credere cõpellebant vel trucidabant Vnde multi zelo paterne legis mutuo se peremerunt. Alij credere se simulantes post ad iudaismum relabantur. Et si queratur quis incitauit predictum vrbanum papam vt crucem predicaret et quis tantam multitudinem cõmouit Respondetur ꝙ hoc venit ex inspiratione diuina que facta fuit cuidam pauperi religioso viro gallico qui dicebatur petrus heremita. qui cum peregrinaretur in sanctum sepulchrum videns loca sancta ab impijs irreuerenter tractari. videns etiam venerabilẽ symonem ciuitatis patriarcham cum subditis suis viliter et cum omni abiectõne et pluribus oppressionibus affligi commota sunt viscera eius vehementer et cepit anxius contristari et cogitare si commode posset afflictis subuenire. Cum autem quadam nocte do-

minice resurrectiõis in ecclesia lachrymis et oratõibus domino supplicãs pernoctaret longo vigiliarum labore fatigat9 supra pauimentum ecclesie somno humanit9 irruente cepit paululum dormitare domin9 autez ihesus christus apparuit ei in somnis iniungens ei legationem ad dñm papaz et ad principes occidentales ꝓ liberatione terre sancte quam legationem ipse fideliter adimpleuit veniens ad predictum papam et omnes alios principes christianos cũ litteris predicti patriarche et aliorum fideliuz hierosolimis commorantium. Sic ergo congregati sunt omnes supradicti cum petro heremita Erãt autem huius sancti exercitus eminentiores Adamarus podicñ episcopus. Godefrid9 dux lotoringie. eustacius et baldonius fratres eius. Robertus comes flandriensis. Rodolfus comes metensis. Hugo magn9 frater regis frãcorum. Stephanus comes blesensis Raymund9 comes tolose et sancti egidij destimundus dux apelie. Robert9 comes normanie Anshelm9 de aboldumũte Raymundus torene. fertur autem ꝙ sid ruidas campeator fuerat inuitatus ab istis principibus pro isto passio faciendo ꝓpter ei9 magnam famam. Sed ipse occupatus cum rege alfonso contra saracenos in expugnatione toleti et aliorum locorum vt infra dicetur. sed ab illo conuiuio facto excusauit exposita etiam sua sancta occupatione et creduntur tunc transfretasse plus ꝙ ducenta milia christianorum inter quos Gulfrenus de turribus multos insultus hostib9 inferens atqꝫ damna vna die rugitum leonis a serpẽte circunligati audiuit qui socijs dissuadentibus accedens audacter serpentẽ truncauit leonem liberando cui9 rei leo immemor eũdem sequitur vt leporari9 et ꝙdiu in illa terra fuit multa fecit ei cõmoda in venationibus et bellis et quacunqꝫ vidit domino aduersari subito prosternebat nec dño redeũte in naui positũ derelinquere voluit sed nautis nolentibus eum recipere vt pote animal crudele secutus est dominuz suum natando per maria quousqꝫ defecit. Anno ergo ꝑdicto scilꝫ Millesimononagesimoseptimo exercitus domini fines paganoruz attigit et factum est primum bellum magnum cuz saracenis ad pontem fluminis pharphar nono kalendas marcij vbi multo saracenorũ sanguine effuso victi sunt a christianis Et capte sunt ciuitates Nicea et laodicia et licet essent tanti in exercitu tanta fuit rerum omniũ habundantia vt aries vno denario. bos vero ꝗ̃ nummis duodecim venderetur.

Uincunt christiani et capitur antiochia.

Onagesimumoctauum bellũ inter saracenos et christianos accidit anno predicto scꝫ Millesimononagesimoseptimo. Cum enim exercitus domini predicta obtinuisset loca et in manu imperatoris Constantinopolitani reliquisset ꝓfectus inde varijs transcursis regionib9 et ꝓlixi itineris diuturno labore plurimuz fatigati mense septembri ante ciuitatez antiochie. Naz que tunc erat saracenorũ subiecta dñio castra locauerunt. Cum autez ꝑ menses vero nouem in obsidione ciuitatis continue laborarent et varijs tribulationib9 essent oppressi vꝫ fame frigore yemalibus ymbribus et multimodis egritudinib9 ac diuersis morbi generibus a thurcis in ciuitate cõmorantibus sibi illatis patum ꝓficissent nec vllis bellicis instrumentis contra munitissimam ciuitatem preualerent. Respexit deus afflictionem populi sui per quendam fidelẽ christianuz in ciuitate sub infideliũ dominio cõmorantem qui de nocte per scalam dominũ boamundum principem tarentinum clam cum militibus in ciuitatem recepit Illi vero portas vi aperientes interfecto eius duce nomine Acciano cum alijs fere. xi. milibus quibusdam alijs vinculis mancipatis ciuitatem nobilem multarum ꝓuinciaruz a diebus antiquis metropolim et mediatricem diuino munere possederunt.

Uincunt christiani et fugatur corboran9 cum exercitu suo antiochia ab eius obsidione liberatur et inuenitur lancea qua perforatum fuit latus christi in cruce.

Onagesimumnonum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimononagesimo

octauo. Capta eniz antiochia vt predictuz est. mox superuenit Coroboranus magno cum exercitu paganoruz et christianos obsident tantaqz fame afflicti sunt vt vix se aliqui ab humanis carnib⁹ abstinerēt media ergo perurgente et fame intolerabili compellente de necessitate facientes virtutem pauci contra multos ad prelium coacti sunt exire lancea domini sancta qua latus eius in cruce fuerat perforatum que pauloante sub terra per reuelationem reperta fuerat eos pro vexillo precedente exercitu christanorum innumeram infidelium multitudinem audacter ingrediens et brachio extento viriliter pugnans diuino protectus adiutorio gloriose de hostibus obsedentibus triumphauit alijs gladio trucidatis alijs terga vertentibus equorum velotiuz presidio fuga elapsis expoliauit ergo campum exercitus domini et tantuz auri et argenti equorum et victualium copiam inuenerunt vt omnes cumulatu diuitijs et victualibus supra modū habundantes cum hymnis et laudibus ciuitatem ingressi domino pro tanta victoria gratias retulerunt. lancea vero christi fuit p hunc modum reperta. Apparuit enim sanctus andreas cuidam rustico prouinciali dicens: veni ostendam tibi lanceam christi. et rusticus isdem capta antiochia fodiens in ecclesia sancti petri in loco sibi ostenso presente raymundo comite tolosano et capellano suo lanceam inuenit. Dubitantibus aūt plerisqz: quidaz bartholomeus nomīe christo sibi apparente certificatus ignem licz pedum quem fieri iussit illesus transiuit cum lancea et sic exercitus domini fiduciam habens in christo et lancea a tempore apostolorum inuisa intrepidus processit.

Vincunt christiani cruce signati et capitur ciuitas sancta hierusalem.

Centesimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimononagesimonono. Tūc exercitus domini dominium ciuitatis antiochie boamundo predicto concedentes ordinatis ecclesijs et clero ac patriarcha et stipendijs vnde sustentari possint: Siniciqz proficiscentes marchiam et barram multaqz castella regionis illius expugnāt tanta fame afflicti q̄ corpora saracenorum fetentia edere compelluntur et inde profectus exercitus domini ad interiora sine larga dei manus refocillatus et est tandem montana hierosolimoꝝ conscendens an̄ scāz ciuitatez peruenit tentoria figens et castra secundum militarem disciplinam collocans ex omni parte ipsam vrbem obsidione vallauit. Est āt hierusalem ciuitas in montanis sita riuis fontibus et siluis carēs excepto siloe vbi aq̄ sufficiēter habetur. legitur q̄ priusq̄ exercitus domini hierusalem applicuisset quadā columba de super exercitu predicto volans ab accipitre grauiter plagata est. circa quam reperte sunt littere quas deferebat talis sententie. Rex acharon duci cesario salutem. generatio canina venit gens contentiosa cōtra quam per te et per alios defendas tuam legem indita idem vrbibus alijs: Erectus ergo petrarijs et alijs bellicis instrumentis et scalis muro applicatis multum laborantes paruz in principio profecerunt. quibusdam enim ex nostris sagitarum ymbre grauiter sauciatis. Alijs vero molarium inmissiōe peremptis machinis etiam ligneis ex magna parte igne succēsis ab his qui in ciuitate erant maxime ledebantur. Dum etiam in eadez obsidione prouictus et etiā aque penuria laborarent ex conducto communi omnes quotidie nudis pedibus orādo septem diebus circuierunt ciuitatem.

Tandem die octauo qui fuit ydus iunij feria que specialiter est dies crucifixi ardore animi succensi et crucis signo muniti prumpto animo pro illo parati mori qui pro ipso eodem die mortuus est Strēnui domini pugiles scalas muris immittentis per sagittas et spicula per lapides de super venientes et ingencia saxa per gladios et lanceas et ignes supra muros ascendendo ciuitas sancta hierusalem a christianis capitur et in porticu salomonis paganos egredientes tot occiderunt vt in sanguine occisorum vsqz ad equorum genua equitarent sic diuino munere ciuitas sancta hierusalem a christianis capitur et libertati coruz est reducta que per annos circiter. ccc. sexaginta postq̄ secunda vice ab iperatore eraclio fuit capta

ab immundis saracenis fuerat possessa gratias referentes saluatori nostro domino ihesu christo patriarcham latinuz et tam cleruz ecclesias ordinantes ducem godefriduz de bullon militem strennuum et virum deo et hominibus acceptum dominuz ciuitatis vnanimiter elegerunt qui licet ciuitatis administrationem ad multarum precum instantiam suscepisset pro reuerentia tñ christi et cordis humilitate noluit rex appellari nec coronam auream deportare vbi dominus noster spinis coronatus fuit pro nostra redemptione.

Vincunt christiani cruce signati cesis centum milibus saracenorum.

Centesimumprimum bellum inter saracenos et christianos accidit paucis elapsis diebus a captione sancte ciuitatis hierusalem. Tunc enim cum princeps de repatriando tractaret. Ecce rex saracenorum cum centum milibus equitum et cccc. milibus peditum ad bellandos christianos ascalonam venit quibus exercitus domini in quo non erant nisi quinqꝫ milia equitum et quindecim milia peditum occurrens deo pro eis pugnante et nube ab estu solis protegente saracenos solo impetu territos proiectis armis eos in fugam couertit et in hoc bello facto. vi. kal. augusti cesi sunt centum milia paganorum. In portu vero ascalone vsqꝫ ad duo milia suffocantur eorum vero qui in mari et inter spineta consumpti sunt numerus ignoratur. His gestis reuersꝰ est exercitus domini in sctãz ciuitatẽ cũ magnis diuitijs et honore et mansit ibidez supradictus godefridus electus in regez. Alij vero principes ad propria cum honore sunt reuersi.

Vincunt saraceni in hyspania et occiditur infans saucius alfonsi. perditur concha et plurima alia loca et destruũtur omnia balnea regni.

Centesimumsecundum belluz inter saracenos et christianos accidit supradicto anno domini Millesimo nonagesimonono. Tunc rex alfonsus sextꝰ tercius rex castelle de quo dictum est supra consilio Aben. habet regis hyspaleñ. cuius filiam caydam nomine ceperat in vxorez factam christianam que vocata fuit maria vt nihil esset in hyspania quod eis non subiugaretur misit in affricaz pro saracenis qui dicebantur almorandes. Erant enim mirabiles bellatores et placuit regi marrochiorum complacere regi alfonso et misit ei militiam magnam illoruz quibus prefecit capitaneũ vnum Algnaselum suum maiorem qui dicebatur balyabenaxa. Hunc predicti almorandes tunc obliti domini sui eleuauerunt myramamolim et reuersi sunt in optatem ꝑtem quia congregati sunt cũ alijs saracenis et expugnauerunt regem hyspaleñ. qui dederat filiam suam in vxorem occulte christiano et quia erat amicus regis christiani. Venerunt ergo contra predictum regem et ipse occurrit eis non tam preparatus ad belluz sicut poterat et debuerat. et occasus est in bello. quo facto eleuatus in superbiam ille saracenus qui se fecerat vocari myramamolim venit cum sua multitudine graui cõtra terram regis alfonsi et obsedit hucles. Tũc autez rex alfonsus predictus erat infirmꝰ et doluit vehementer qꝛ non poterat ire in persona contra eos sed misit illuc filium suum vnigenitum quez habuerat ex illa predicta cayda vxore sua christiana qui dicebatur infans donꝰ saucius alfõsi et erat adhuc puer et cum eo misit comitem donum garsiam de cabra qui nutriret euz et multos alios comites et nobiles cum exercitu magno et venerunt prope villesiuz. Cum ergo saraceni obsedentes viderunt christianos dimiserũt obsidionem et venerunt contra eos et ordinatis aciebus commissum est durum bellum et ꝑmittente deo ac peccatis forte exigentibus victi fuerunt christiani et ibi vbi maior erat potestas christianorum cum predicto infante filio regis ibi occurrit maior multitudo saracenorum. Infans autez sentiens equuz suum vulneratum dixit nutricio suo comiti pater vulneratus est equus meus et dixit comes. fili sitis firmꝰ alias vos eritis vulneratꝰ. et cecidit statim equus mortuus cũ eo.

quod cũ vidit predictus comes timẽs mortem infantis descendit subito de equo suo et cooperuit infantem cum scuto et ibi defendens infantem plurimos saracenos cum ense suo occidit sed tanta fuit eorum multitudo ꝙ non potuit sustinere quia absciderunt ei vnum pedem quodam ense et quando vidit ꝙ non poterat se continere dimisit se cadere super puerum vt moreretur priusꝙ ipse et ibi occiderunt comitem illum. Ceteri vero comites habuerunt infantez et fugiebãt cum eo quantũ poterant cogitantes euadere mortem. Saraceni autem videntes eos insecuti sunt eos et quia non poterant tam cito fugere cum puero sicut voluissent attinxerunt eos et transeũtes vltra eos occiderũt ibi infantem et comites et in memoriam illius victorie posuerunt saraceni nomen loco illius septem porci sed postmodum mutatus est locus ille et vocatus est septem comites. Alij autem qui euaserunt venerunt toletum ad regem et factus est planctus magnus a rege pro filio suo sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie. Tunc fuit perdita concha quam habuit cuz vxore sua cayda habuerunt etiã saraceni tũc huete et huclesem quesiuit rex Alfonsus a sapiẽtibus quare milites sui non poterant tolerare bella sicut solebant Et responsum est ei ꝙ erat quia sepe intrabãt balnea et quia nimis vacabant delitijs et extunc rex alfons⁹ fecit ꝙ destruerentur omĩa balnea regni sui et fecit milites laborare multis exercitibus.

Vincunt christiani sub principe godefrido de bullion et capiũtur plurime ciuitates.

Centesimumtercium belluz inter saracenos et christianos accidit ãno domini Millesimocentesimo. Tũc victoriosus princeps Godefridus de bullion expeditus alijs principibus collecto exercitu suo attendens ꝙ ciuitatem sanctã nõ posset retinere nisi fines suos vellet ampliare et hostes vicinos a se longius propulsare licet essent paucissimi respectu circunstãtiuz nationum quia habebant ab oriẽte arabes moabitas et amonitas. a meridie vero ydoneos egyptios et phylisteos. ab occidente autem ciuitates maritimas perolomaydaz siue accon et tiron et tripolim et omnes alias vsꝗ ad anthiochiam. a septentrione vero tyberiadam et cesaream philippi et regionem decapoleos et damascum. maluerunt tamen pro christo animas suas morti exponere ꝙ missa manu ad aratrum retrospicere et negociuz imperfectũ relinquere non ergo confidentes in sua fortitudine nec in multitudine sed in sola dei protectione spem habentes et salutifere crucis vexillum semper in prelio deferentes inimicis partim fugatis partim trucidatis partim carceri mancipatis vrbes munitissimas et castra inexpugnabilia christo subiecerunt. Unde in illo suo primo egressu cepit ciuitatem ioppen in littore maris sitam. Et ciuitatem ramata nobilem populosam muro valido circundatam et turribus excelsis in campestribus sitam. cepit etiam ciuitatem porphiriam in littore maris quasi miliaribus quatuor ab accon distantes et ciuitatem tyberiadem in galylea que est supra stagnum genazareth sita Quibus subiugatis reuersus est gloriosus princeps in sanctam ciuitatem cum leticia et honore. In fine supradicti anni mortuus est princeps godefridus et electus ẽ concorditer et in regez inunctus Baldouinus frater eius miles strenuissimus qui postmodum diuino fret⁹ auxilio regnum suum dilatauit. Nam ipse expugnauit azur et cesaream philippi et accon que alio nomine dicitur tolemayda et ciuitatem berid et ciuitatem Sydonis et montem regalem et plurima alia loca cepit ac multa alia loca fortalicia ac deinde ab alijs successoribus multis bellis et multa effusione sanguinis dilatatum fuit regnum hierosolimitanum in ciuitatibus villis et castris sicut latissime narrat acconeñ. episcopus in libro de rebus et statu terre orientalium que propter breuitatem relinquo.

Vincunt christiani et obsidetur ciuitas cordubeñ. ac membratim diuiditur proditor saracenus qui regem hyspaleñ. interfecerat per regem alfonsum sextum.

Centesimumquartum bellum inter saracenos et christianos accidit pau

cis elapsis diebus post predictum bellum Tunc enim predictus rex alfonsus. vi.iij. rex castelle ex ira magna quam habebat cō/tra saracenos: tum quia interfecerant filiuz eius: tum propter alia damna que fecerant in terra eius congregatis exercitib⁹ magnis liber ab infirmitate venit in terraz saracenorum directe contra illum saracenum qui se fecerat vocare myramamolim qui tūc erat in ciuitate corduben̄. et obsedit eum ibi qui cum cognouit potestatez excedentem regis alfonsi non fuit ausus exire contra eum.

Cum ergo sic esset obsessus quidam sarace/nus nobilis cuius nomen erat abdallar venit de nocte cum multitudine magna saracenorum et dedit saltum ex improuiso in exer/citum regis alfonsi christiani autem sentientes eos capientes scelenter arma sua bel la/uerunt cum eis et occiderunt maiorem ptez eorum et captiuauerunt saracenuz predictū abdallar qui et interfecerat regem hyspa len̄. predictum patrem regine domine marie cayde. Ceperunt etiam plures alios cum eo.

Precepit ergo rex alfonsus ꝙ duceretur sa/racenus ille ante eum et mandauit ꝙ duce/retur ad locum vbi possent eum videre saraceni de ciuitate. et ꝙ consideretur corpus membratum in frustra quia interfecerat so/cium suum vt dictum est. Precepit etiam ꝙ ducerentur alij nobiles saraceni qui fuerant cum eo et ꝙ comburentur viui in eodem loco quod cum viderunt saraceni de ciuitate timore magno percussi firmauerunt pacez cum eo ꝙ darent ei tributum omnium terrarum quas possidebant citra mare et miserūt multum aurum et argentum ac multitudi/nem lapidum preciosorum ac alia plurima dona. Et tunc rex alfonsus contentus de his que fecerat in cursu illo et quomodo cō fregerat et honorauerat illum saracenum. Alium qui se vocauerat myramamolim re/uersus est in terram suam; cum magnis di/uitijs et honore et extunc predictus rex alfō sus tenuit regnum suum in pace et dederunt ei saraceni citra mare quolibet anno tributa siue parias suas.

Vincunt saraceni sub nicaph rege morrochiorum et vulneratur rex alfonsus sext⁹

Centesimum quintum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini millesimocentesimoprimo. Tunc nicaph rex marrochiorū qui erat myramamolim congregato magno exerci/tu almorauidum transiuit mare cui congre/gati sunt et vniti omnes saraceni vuādalie venit ergo super regem hyspalen̄. et obsede/runt ciuitatem atqꝫ ceperunt eam et inuene/runt ibi illum proditorem qui se fecerat vocari myramamoliz et prescidit caput eius et exinde venerunt supra cordubam et ceperūt eam et factum vnum dominium saracenoꝝ citra et vltra mare quod primo non erat quo facto intrauit myramamolim cum suo exercitu magno per terram regis alfonsi et per/uenit vsqꝫ ad badayos Rex aūt alfonsus p̄dictus cum erat semper cesaragustam et te/nebat eam obsessam Cuz ergo sciuit ingressum predicti myramamolim in terram suaz eleuauit se ab obsidione et venit cum exercitu suo. et cum multitudine francorum quē venerant in adiutorium eius et commissuz est bellum asperrimum prope badayos.

In quodam loco qui dicitur arabice cella que et lingua castellana sathalias dicitur et permittente deo victi sunt christiani et multi dederunt terga nemine persequente. Rex āt Alfonsus sustinuit bellum cum illis qui secum remanserant vsqꝫ ad noctem et tam uiriliter bellabat rex ꝙ nullus saracenus erat q̄ ausus esset ponere ante euz et mouet eos de loco illo retraxitqꝫ eos vsqꝫ ad tentoria ni/caph q̄ bn̄ erat fortificata fossatis. et cū co/gitaret fortissime pugnās eos inde extrahe/re. Superuenit quidā nūci⁹ qui dixit ei ꝙ insidie quas posuerāt saraceni venerūt ad dep/dandum tentoria sua quod cum audiuit dimisit bellare illos et reuersus est ad suos. et cum reuerteretur inuenit se cum illis qui depredabantur tentoria bellauitqꝫ cum eis ſꝫ fuit victus et perdidit multos ibi de suis et ipse vulneratus fuit lancea superueniēte er/go nocte diuisi sunt abinuicem bellantes et illi pauci christiani qui remanserunt coniuncti sunt regi alfonso et reuersus est cum eis ad ciuitatem que dicitur corya Saraceni similiter recesserunt ad terras suas et nicaph transiuit in affricam. Istud belluz fuit feria sexta prima die nouembris āno quo supra.

Vincunt christiani per regem alfonsum sextum destructa saracenorum terra.

Centesimumsextuz bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimocentesimo secundo. Tūc supradictus rex alfonsus sextus cōgregauit exercitum suum et intrauit terram saracenorum et peruenit vsq₃ ad ciuitatem hyspaleñ. destruens quicquid inuenire poterat et reuersus est in terram suaz cuz magnis diuitijs et honore.

Vincunt christiani et capitur ciuitas nobilis valencie per Cid campeatorem.

Centesimumseptimuz bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimocentesimotercio. Tunc enim rodericus didaci Cid campeator cum multitudine christianorū obsedit ciuitatem valencie et tenuit eam obsessā nouem mensibus. In quibus fuerunt multa prelia et effusus sanguis sine mensura tā christianorum q̄ saracenorum et tam angustiata fuit ciuitas pre fame ꝙ compulsi sunt saraceni comedere canes murilegos et mures plures etiam pauperes comedebant carnes saracenorum mortuorum et tot moriebantur fame ꝙ platee erāt plene sepulchris et non erat sepulchrum in quo non essent ad minus decem saraceni Alij autem exeūtes a ciuitate tradebant se libere manibus christianorum sed cum comedebant statim moriebantur. et compellebāt eos ipse Cid redire ad ciuitatem vt in maiori numero magis opprimerentur fame et si aliquem ipse de exeuntibus poterāt accipere mandabant eum comburi vt timerēt exire. Videntes āt maximā pressuram famis fecerunt conuenientiā suā firmatā cū p̄dicto roderico didaci vt mitterēt nūcios suos ad regē morsie, et ad regē cesaraguste q̄ si infra. xv. dies nō succurrerent eis darent sibi sine mora ciuitatez placuit pactum istud roderico didaci et transiuit cum hac conditione ꝙ nullus illoꝝ nūciorū portaret pro expensis vltra quinquaginta morobetinos. Recesserunt ergo nuncij. Sed rodericus didaci fecit ꝙ nauta cuz quo transire debebant teneret eos quousq₃ ipse iret ad eum. Iuit ergo statim et mandauit ꝙ inquireretur si plus ducebant quā l. morobetinos et inuentum est ꝙ portabāt multitudinem auri et argenti et lapidum p̄ciosoruz et omnia cepit et diuisit cuilibet. l. morobetinos sic pactatum fuerat. Cum ergo transiuit tēpus et non habuerunt succursum predictorum regum tradita est ei nobilissima ciuitas valencie que solatium et delicie saracenorum erat Et ipse Cid intrauit eādem eleuato vexillo suo ante eum cum magna leticia et honore et precepit ꝙ poneret vexillum suum in altiori turri fortalicij ciuitatis. Et ex illa die om̄ia fortalicia que erāt dominij ciuitatis fuerunt posita sub ei⁹ potestate et pro honore fidei catholice. omnes mesquite saracenorū facte sunt ecclesie et posuit ibi sedem episcopalez et redditus necessarios et facti sunt nouem parrochie maior autem ecclesia dedicata est sancto petro.

Vincunt christiani fugato et vulnerato rege hyspaleñ. ac peremptis quasi. xxix. milibus saracenorum per Cid campeatorem

Centesimumoctauū bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimocentesimoquarto. Tunc cum fama perditionis valencie p̄ omnes terras saracenorum peruolaret inter ceteros rex hyspaleñ. dolens vehementer congregauit exercitum suum magnum sal₃ xxx. milium hominum armorum et veloci⁹ quo potuit venit super ciuitatem valencie et obsedit eam. Virtuosus vero Cid campeator exiuit ad eum cum milicia sua et habuit bellum cum eo circa ortu₃ qui dicitur de villa noua et deuicit eum plurimis saracenis interfectis. Ipse vero rex hyspaleñ. cum tribus vulneribus fugiens euasit et persecut⁹ est saracenos vsq₃ aubam suffocatiq₃ sunt in flumine quasi tria milia saracenorum et tanta fuit cedes eorum ꝙ de. xxx. milibus qui venerant non euaserunt vltra mille quingentos et reuersus est virtuosus Cid in locum vbi fuit bellum et expoliatis tentorijs tanta fuit multitudo diuitiarum ꝙ pers que cecidit in sortem peditorum

fuit quinq; milium marcarum argenti et in
gressi sunt ciuitatem nobilem valencie cum
magnis diuitijs et honore. Numerus autē
exercitus eius erat mille quingentorum e-
quituȝ quorum mille erant nobiles genere
et.iiij.milium peditu; et tunc misit illustri
regi alfonso sexto supradicto in purum pre
sentem et donum de sua quinta parte que ei
euenerat in sortem centum equos cuȝ sellis
et frenis mirabiliter adornatos et rogauit q
mitteret sibi vxorem suam dominā ximenā
cuȝ duabus filijs suis que manebāt in san
cto petro de cardenam. Rex autem illustris
gaudenter recepit donum et honorifice mi-
sit sibi vxorem et filias quas postmodū tra
didit in vxores comitibus garrionis. Sed
quia illi cōmiserunt quoddam aleue cōtra
eas victi propter hoc ante predictum regeȝ
in campo ante garrionē tradite fuerūt post-
ea per eundem regem in vxores infantib⁹
nauarre et arragonie filijs regū sicut plen⁹
continetur in generali hystoria hyspanie.

Vincunt christiani fugato et vulnerato
ymes myramamoliȝ ac peremptis xl.et oc-
to milibus et quingentis saracenis per Cid
Campeatorem.

Entesimumnonū bellum inter sara
cenos et christianos accidit āno do
mini Millesimocentesimoquinto.
Tunc cū predictus virtuosus Cid cū vxore
sua et filiabus suis dña elmira et dña sole ī
pace et solacijs essent in predicta ciuitate va
lentie et quidem nunciauit ipi certitudinali
ter quō ymes myramamolim rex marrochi
orum dolens de pditōe valencie cum quin
quaginta milibus armatoruȝ veniebat ad
obsidendum pdictā ciuitatem. Quod cū co
gnouit pdictus Cid pcepit q omnia castra
sui dominij pparent et ponerent in eis oīa
necessaria ad pugnā similiter in ciuitate Cō
gregauitq; omnes gētes quas potuit habe
re tam de saracenis q̃ de xpianis et omnia
hec facta sunt breuissimo tempore Venit er-
go multitudo pdicta saracenorū et fixis ten
torijs suis steterunt supra ciuitatem et tant⁹
fuit eorum tumultus cuȝ suis atamborib⁹
et vocibus q dña ximena cuȝ filiabus suis
q̃ nunq̃ similia viderāt timuerūt valde Sȝ
virtuosus Cid dixit eis dña ximena et mee
filie nō timeatis: Ego enim cogito deuince
re hos saracenos et cum eoruȝ diuitijs vos
meas filias honorifice et ditissime marita-
bo et illos atempores faciam venire añ vos
buxinas vero pro honore ecclesie faciam re-
seruari. Cōgregatis ergo bellatoribus suis
ad signum campane exierunt in campuȝ cū
insidijs et ordine virtuosissimi Cid campe-
atoris quos vidētes saraceni ordinatis ēt
suis aciebus commissum est durissimū bel-
lum sic q vndiq; videbantur exire equi sine
dominis suis. Et cum saraceni essent multi
tenebant xpianos iam in magna pressura.
Et tunc virtuosus Cid animās milites su-
os clamauit dicens: deus adiuua et beate
Jacobe. et cum dixerit exiuit aluarhanes q̃
dam miles strenus cum trecentis militibus
et insidijs et pcusserunt saracenos ex aduer
so scȝ ex parte maris. Cogitantes autem sa
raceni q erant multe gentes timuerunt val
de et inceperunt dare terga et secuti sunt fu-
giētes occidēdo et vulnerādo vsq; ad quod
dam castruȝ quod dicitur torquera percusso
ymes myramamolim ab ipso Cid et tanta
fuit cedes saracenorum q de quinquagin-
ta milibus pdictis nō euaserūt vltra q̃ mil
lequingenti. et reuersus est virtuos⁹ Cid cuȝ
milicia ad locum belli vbi inuenerunt spo-
lia multa nimis et inter cetera inuentum est
vnum tentorium illius myramamolim no
bilius q̃ vnq̃ aliquis viderat et reuersus ē
in ciuitatem valencie brachijs vsq; ad cubi
tus plenus sanguine ex vulneribus occisoȝ
et cum magnis diuitijs et honore. Et tunc
virtuosus Cid misit domino suo regi alfon
so castelle pdicto et quinta sua parte ducen-
tos equos cum sellis et frenis pendentib⁹
singulis ensibus ex singulis sellis eorum.
misit etiam sibi in donum tentorium predi-
ctuȝ mirabile que omnia gaudenter recepit
predictus rex existens in valle olueti.

Vincunt xpiani et fugatur bucar rex mar
rochioruȝ vulneratus cuȝ alijs.xxx.regibus
per Cid campeatorem

Entesimumdecimum bellum inter
saracenos et christianos accidit an
no domini Millesimocētesimosexto
tūc rex bucar rex marrochioȝ cū.xxx. regib⁹

saracenorum subito apparuit spacio vnius leuce ppe valentiam et factus est tumultus magnus in ciuitate ex subitis rumoribus: et ascendit virtuosus Cid supra turrim altiorem fortalicij cuz consiliariis suis vt videret eorum exercitum q̄ videns incepit ridere ostendens magnum gaudium descendens ergo de turri facto signo campane cōgregati sunt omnes sui bellatores. quibus dixit virtuos⁹ Cid quō volebat dare belluz regi bucar et illis. xxx. regibus et bilan aio placuit omnibus sperantes victoriā reportare. Exierunt ergo ordinati secundum modum suū. Eo tempore quo tempore saraceni non cogitabant cum ergo venerūt ad locum vbi viderunt tentoria sarracenorū precepit vt irent lentis passibus et ipse ibat cuz suo equo qui dicebatur bauieca quos cum viderunt saraceni ordinauerunt subito acies suas et venerunt cōtra eos satis inordinati cum non cogitarent de aduentu ipsius Cid super eos. Cuz ergo vidit eos inordinatos predictus Cid precepit vexillum suū celeriter ire contra eos et factum est prelium magnum sic q̄ ceciderunt multi ex vtraq3 parte et durauit bellum de mane vsq3 ad horam nonā nec poterant sarracenos eradicare ab illo loco pre multitudine et tanta erat multitudo mortuorū peditum etiam xp̄ianoruz q̄ non poterant cum equis ambulare inter eos. sed placuit deo q̄ ab hora nona inceperunt saraceni dare terga et secuti sunt eos christiani occidendo et vulnerando et in illa sequela vidit ipse Cid regez bucar et euaginato ense secutus est eum vt cuz occideret sed quia ille ducebat velocem equum cum cognouit q̄ Cid sequebatur euz fugit velocius et non potuit euz attingere sicut voluisset licet cum peruenerunt ad mare ppe ipm iret et tunc emisit a manu ensem suum super bucar percussitq3 eum sed ille percussus intrauit subito nauim. et Cid; descendit et accepit ensem suum et spataz regis bucar que ei ceciderat quam vocauit tylonam et reuersus est ad locuz belli deuictis saracenis vbi tot spolia habuerunt q̄ solū de equis quinta pars que cecidit in sortem ipsius fuit trecentoꝝ equoꝝ. Deuictoq3 bucar rege marrochioꝝ cum alijs. xxx. regibus reuersus in ciuitatem valencie cū magnis diuitijs leticia et honore. Et tunc misit regi alfonso castelle in donuz ex predictis spolijs Centū equos cum sellis suis et frenis mirabiliter adornatos et. lxxx. saracenos captiuos que omnia rex predictus existens in valle oliueti gaudēter recepit Tunc etiam soldanus psie vidēs q̄ sanctam ciuitatem hierusalē ceperant xp̄iani et multas alias ciuitates et loca timēs q̄ tota eius terra pderetur si transiret p̄dict⁹ virtuosus Cid in partes illas pro iuuamine christianorū. Ideo audita ei⁹ celebri fama vt eum in amicum posset confederare. misit ei ambasiatorem suū per mare et cum peruenit valenciaz receptus est honorifice ab ipo Cid et p̄sentauit sibi dona q̄ sibi mittebat soldanus scz multa iocalia auri et argenti et p̄ciosos ac nobiles pannos de serico et auro mirabilis ptexture et multa alia que non sunt in ista terra presentauit sibi etiam vnaz libram mirre et balsamu preciosi cuz quo p⁹ modum fuit corpus ipsius Cid balsamatū in eius morte. Dedit etiam sibi vnuz archiducbem de nobilioribus qui fuerunt in mūdo quod vsq3 in hodiernum diem manet in monasterio sancti petri de cardenam et his omnibus receptis remisit eum cum honore ad predictum soldanum cum suis etiam donarijs inito federe inter eos.

Vincūt xp̄iani fugato rege bucar cū alijs xxxvi. regibus viginti eoꝝ interfectis p Cid cāpeatorē non viuum sed mortuū.

Entesimumundecimū belluz inter saracenos et christianos accidit anno domini millesimocentesimoseptimo Tunc predictus rex bucar dolens quomodo sic turpiter victus a Cid campeatore et quomodo interfecerat et captiuauerat ei⁹ gentes et quomodo expoliauerunt eum a tammagnis diuitijs. Ipse in propria persona predicauit in affrica puocans omnes populos sicut nos facimus tempore cruciate et congregatus est ad eum populus innumerabilis cum quo transiuit mare vt veniret super valenciam et se vindicaret. Cum ergo predicti rumores peruenerunt ad aures ipsius Cid inter cetera precepit q̄ omnes saraceni habitantes intra ciuitatez egrederētur foras et q̄ habitarēt in alcudia quo facto cū nocte illa iaceret in lecto suo p̄dict⁹

Cid hora medie noctis cogitās quomodo
se haberet in aduentu tante multitudinis sa
racenorum. Ecce subito impletum est pala/
cium illud claritate magna et quodam mi/
rabili odore. et cum ipse miraretur illius in
solite claritatis et odoris apparuit ei vir qui
daȝ indutus vestibus albis sicut nix qui ca
nus et crispus videbatur in manibus suis
claues gestans. Dixitq̧ ei. dormis roderice
vel quid agis. et ille respondit. q̇s estis vos
qui a me hec queritis. Et ait illi ego suȝ san
ctus petrus princeps apostoloꝝ qui venio
ad te cum celeriori mandato q̄ꝫ illud quod
tu cogitas de rege bucar. scȝ ꝙ habes dimit
tere hunc mundū et ire ad vitam vbi non est
finis et p̄figitur tibi terminus. xxx. dierū a p̄
senti die. Ueruntamen vult tibi deus facere
hanc gratiam ꝙ tu mortuus cum gentibus
tuis habeas victoriam de rege bucar propꝑ
honorem tui corporis quod erit cum adiu/
torio apostoli Jacobi quem deus mittet ad
bellum illud. Sed ante hec omnia tu facies
penitentiam de peccatis tuis et saluus eris.
hec omnia concessit tibi dn̄s ihesus xp̄us
propter amorem meum et ꝓpter reuerentiā
quam semꝑ habuisti ad ecclesiam meā mo
nasterij sācti petri de cardeuā. Que cum au
diuit virtuosus Cid pre gaudio dimisit se
cadere de lecto in terram et cecidit ad pedes
apostoli volens osculari pedes ei⁹ et dic̄ ei
apostolus. Non labores in hoc quia nō po
teris accedere ad me. sed sis certus ꝙ omīa
que dixi tibi sunt tibi cōcessa et sic disparuit
ab oculis eius et remāsit in palatio illo qui
dam magnus et suauissimus odor cui⁹ qua
litas effari non potest. et predictus Cid re/
mansit fortificatus et ita certus de predictis
sicut si iam transissent omnia illa. Et die fa
cto conuocauit ad fortalitium suum omnes
milites suos et narrauit eis visionem illam
cum lachrimis nihil eis occultans facietis
ergo secundum consilium meum et deuince
tis regem bucar et trigintasex reges qui ve/
niunt cum eo. Perceptis ergo sacramentis
et facta penitentia peccatoꝝ suorū cum non
remaneret̄ nisi septeȝ dies de spacio p̄finito
p̄cepit vocari ad se vxorē suā dn̄am ximenā
et mandauit ꝙ adducerentur ei vasa illa ar
gentea in quibus erat balsamū et mirra que
sibi miserat soldanus magn⁹ persie Et cum
vidit ea añ se p̄cepit adduci quandā cupam
aureā in qua ipse bibat et accepit de illo bal
samo et mirra mixto cuȝ aqua rosea ad quā
titatem vnius cocliaris et bibit et sic ꝑ illos
septē dies fecit nihil aliud comedēs nec bi/
bens. Et factū est corpus ei⁹ pulchrius et re
centius q̄ꝫ añ excepto ꝙ continue deficiebat
sic ꝙ non poterat se mouere in lecto. penul/
tima ergo die ante q̄ꝫ deficeret vocauit vxo/
rem suā et venerabilē ep̄m ciuitatis hieroni
mū et alios milites parētes et amicos qui/
bus ꝯfidebat. Dixitq̧ eis scitis ꝙ rex bucar
erit hic vna istaꝝ dierum et circundabit ciui
tatem cuȝ sua potestate magna ea ergo que
vos habetis facere vt vincatis sūt hec. Pri
mo post q̄ꝫ fuero mortuus lauabitis corp⁹
meū quod satis intrinsecus mūdum teneo
laudetur deus vt crastina die que est dies vl
tima vite mee recipiam corpus dn̄icum et la
uato corpore abstergatur bene et vngetis ip
sum totū caput et os pedes et omīa alia mē
bra cum balsamo et mirra quod super fuit
in his vasculis argenteis et nullus sit aus⁹
ꝓpter mortem meā clamare nec ostēdere do
lorem ne forte sarraceni sentiant mortē meā
et cum venerit dies vt appropinquat ciuita
ti rex bucar precipietis ꝙ omnes gētes ascē
dent super muros et ꝙ sonent tubas ananfi
les et faciēt maiores leticias que potuerūt
fieri per homines et cum fuerit dies qua vo
lueritis ire cū corpore meo in castellaȝ facie
tis ꝙ egrediantᷣ omnes gentes secretissime
sic ꝙ non intelligant sarraceni qui sūt in sub
urbibus et p̄cipietis onerari gerulas aliasq̧
bestias cum omnibus illis diuitijs que sūt
valentie sic ꝙ non remaneat ibi aliquid ꝙ
sit alicuius valoris et cum factuȝ fuerit pre
cipietis incellare equum meuȝ bameca et ar
mabitur bene corpus vero meum ornabitis
optime et ponetis me super equum taliter ꝙ
non possim cadere. ponetis etiam in manu
mea ensem meum tyson et eant semper apd̄
me episcopus dominus hieronimus et gil
dias priuatus meus vnus ad dexteram et
ali⁹ ad sinistrā qui dirigūt equū meū. et vos
petre berundem portabitis vexillum meuȝ
sicut consueuistis vos vero aluarhanes or/
dinabitis acies et ite ad bellandum cum re
ge bucar sitis enim certi et non dubitetis ꝙ
habebitis victoriam me existente mortuo si
cut mihi deus concessit. Sequenti vero
die facto testamento suo hora terciarum

recepit corpus dominicũ de manu episcopi genib⁹ flexis et cuꝫ multis lachrymis. quo ꝑcepto reclinauit se in lecto dicẽs. dñe iħesu xp̃e cuius est omnis potestas et cuius sunt omnia regna tu es super omnes gentes et omnia sunt ad preceptum tuum. Ideo dñe peto hanc misericordiã vt anima sit vbi est finis sine fine. Quibus dictis virtuos⁹ Cid tradidit animã in manib⁹ creatoris. Post tres aũt dies mortis eius apparuit rex bucar cum potestate sua super valentiaꝫ et fixa sunt tẽtoria. xv. milia sicut narrat analfaxar hystoriographus saracenorum et bellabãt continue ꝯtra ciuitatem quantũ poterant. et illi de ciuitate defendebãt ciuitatẽ cuꝫ magna letitia sicut eis preceperat Cid qḋ durauit per nouẽ dies quia xp̃iani ꝓparabant omnia sua ad ducendum in castellã sicut p̃ceperat eis gloriosus Cid. Bucar vero rex videns ꝙ Cid tanto tempore non egrediebatur ad eos cogitauit ꝙ nõ erat ausus exire. Et ideo volebat facere machinas ad capiendum viribus ciuitatẽ. Sed die duodecima omnibus ꝓparatis et posito ipsi⁹ corpore Cid in equo suo sicut mandauerat tali dispositiõe ꝙ videbat̃ viuus hora media noctis aperta est vnica porta ciuitatis que tendit versus castellam et ordinatis acieb⁹ cũ omnibus oneribus exeũtes secretissime et in magno silentio sic ꝙ videbat̃ ꝙ nõ essent ibi. xx. milites irruerunt subito in saracenos qui inuenientes eos inermes nec potẽtes pre cõfusione magna ordinare seipsos. q̃ videbat̃ regi bucar et illis. xxxvi. regib⁹ ꝙ veniebant ex parte xp̃ianoꝝ super eos vltra sexaginta milia militum qui erant albiores niue et ante eos viderunt viruꝫ militem super equum album sedentem in manu sinistra gestantem vexillũ albũ et in manu dextra ensem qui videbatur sicut ignis. Vidẽtes ergo bucar et reges predicti cedem maximã saracenoꝝ suoꝝ quam faciebant isti milites timuerunt valde et dederunt terga fugientes vsq; ad mare. xp̃iani aũt insequentes eos occidendo et vulnerando ꝑuenerũt vsq; ad mare et tanta pressura vt ingrederentur in nauibus ꝙ scd̃m hystoriam viginti illorum regum fuerunt ibi mortui et decẽ milia saracenoꝝ suffocati. Rex vero bucar cuꝫ alijs qui euaserant pressuram illã eleuatis velis nunq̃ amplius sunt reuersi. christiani autem victoria habita reuersi sunt ad tentoria et expoliato campo vbi innumeras diuitias inuenerũt receperunt eas quas portare potuerant relictis ibi pluribus alijs sine numero. et sic venerunt cũ corpore ipsius Cid in castellam cũ magna letitia et honore et sepelierunt sicut ipse ꝑcepit in sancto petro de cardenã. Sarraceni vero qui erant in alcudia videntes ꝙ omnes christiani recesserãt a ciuitate et nihil dimiserant in eadẽ ingredientes iterum populauerant eam. Fuit aũt predictus virtuosus Cid dñs predicte ciuitatis quinq; annis. Rex aũt alfonsus sext⁹ supradictus cum audiuit victoriã quã Cid campeator habuerat mortuus et quõ ducebatur in equo suo hameca ac si esset viuus venit personaliter ad sanctũ petrum de cardena sceleriter de toleto et honorauit euꝫ in sepultura sua in qua etiã fuerunt infantes arragonie et nauarre cum suis vxorib⁹ que filie fuerunt ipsius Cid. Predict⁹ vero rex alfonsus sextus hrano regnauit. xliij. annis et septem mensibus et perceptis sacramentis feliciter migrauit ad dñm anno dñi Millesimocentesimo vicesimooctauo. Jacet sepultus in monasterio sancti facundi in ci⁹ morte ex medio lapidũ qui erant ante altare sancti ysidori in ciuitate legioneñ: tribus dieb⁹ manauit aqua quod fuit signũ lachrymarũ regni ꝓpter damna secuta post eius morteꝫ Ipse non reliquit filiuꝫ heredem. Veruntñ quia ipse dederat filiam suam dominã orracam in vxorem comiti Raymundo tolosano qui erat de genere gothoꝝ et in illa predictus comes habuit vnum filiũ cũ ꝓficisceretur in hierusalẽ in passayo supradicto quẽ baptizauit in iordane et ideo vocauit eũ alfonsum iorday. Ideo iste post multa dãna que acciderant in regno fuit eleuatus in regem et post factus est imperator.

Vincunt saraceni et occidit̃ rex alfonsus arragonie quia spoliauit ecclesias.

Centesimũ duodecimũ bellum inter saracenos et xp̃ianos accidit post mortem regis predicti alfonsi pauco elapso tẽpore. Tunc enim regi arragonũ alfonso cum esset cum exercitu suo in regno castelle facta concordia et pace inter eum et regem alfonsum paruulum dimittens ei q̃c

quid in regno suo tenebat. Nūciatū est quō magna multitudo saracenorum intrauerat regnum suum arragonie qui nimis dolens recessit statī vt occurreret illis et inuenit eos in quodaꝫ loco regni sui qui dicitur efferga et bellauit cuꝫ illis dicens. sed qui nunꝙ fuerat vict⁹. ibi vict⁹ fuit a saracenis et mortu⁹ Alij dicunt ꝙ non fuit mortuus ibideꝫ sed duxit post hec vitam peregrini per munduꝫ incognitus Et dicitur in cronicis ꝙ hoc accidit ei quia expoliauit ecclesiaꝫ sancti ysidori et plures alias ecclesias castelle post morteꝫ regis alfonsi sexti bravo volēs ipse regnare

Vincunt christiani cruce signati et capitur ciuitas vilixbona

Centesimumtredecimum bellum inter saracenos et xpianos accidit anno dn̄i Millesimocentesimoquadragesimosexto. Tunc cum ludouicus rex francorū audiuisset ciuitatē edisse captā fuisse a thurcis zelo fidei succēsus mesopotanee cōpatiens ab Eugenio papa. iij. apud berselia cum cruce signatus est cum principib⁹ pegrinatiōneꝫ pponens trāsmarinā āno sequēti Millesimocētesimoquadragesimoseptimo. Sanctus Bernard⁹ chorardo regi apud frāchonburg constituto et principib⁹ fere cūctis signum crucis affixit et socij pegrinationis vltra modum multiplicantur naualis exercitus de anglia flādria et de lothoringia collecto. ij. ydus aprilis de tremūdo portu āglie cum ducētis nauibus pfectis. iiij kal. iulij vlixbonā applicuit et illam post. iiij. mēsuꝫ obsidionem capiunt hostesqꝫ quoruꝫ numerus erat ducenta miliū et quingētos deuincūt lꝫ christiani. xiij. milia vix essent. Chorard⁹ rex cum innumera multitudine pegrinationē egredit mense mayo et vt ad expugnandum ycomū incōsulto diuertit deficiētibus victualibus fame afflictus redijt et p sequentib⁹ eos thurcis multos pdidit. Rex vero francoruꝫ ludouicus etiam aggreditur pegrinationeꝫ et euocatus ab impatore grecorum nauibus eius hierosolimis euenitur Anno millesimo. cxlviij. frāci p deserta asye dolo et astucia grecorū qui calceꝫ farine im̄iscuerunt crebro insultis thurcorū pacientes fame cruciati ita vt qdam equorum et armorum carnib⁹ vescerentur tandem multis fame pacientib⁹ cecilia venirunt et inde antiochiā palestinam nauigio petierūt bay medius comes marianēn. in cipro et alfonsus comes tholose et sancti Egidij apud cesaream palestinam obierunt et a deo tunc male successit regi francorū ꝙ agrecorū manibus captus imperatori grecorum tursoliuꝫ obsidenti ducitur pſentandus. Queꝫ roger⁹ rex cecilie expoliata grecia vastata vsqꝫ constantinopolim a captione liberauit.

Vincunt christiani et capitur ciuitas baecie per impatorē hyspanie alfōsū septimuꝫ

Centesimumdecimūquartum bellū inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimocentesimoseptuagesimo. Tunc supradictus rex alfonsus septimus rex quart⁹ castelle et nepos regis alfonsi qui lucratus est tholetum posita tota hyspania sub eius dn̄io factus fuit imperator et coronatus in ciuitate legionēn et confirmatus p papam vt decetoro vocaretur imperator hyspaniarum. Postꝙ ergo regnum arragonie castelle et legionis pacifice tenuit et omnes reges saracenoruꝫ hyspanie sibi obedirent tanꝙ vasalli remanserūt due ciuitates que nō recognoscebāt cuꝫ dominum scꝫ boecia et almeria et pter illas subiugandas congregauit exercituꝫ magnū et veni. pmo super boetiā et obsedit caꝫ et aliquid nō seruantes eidem fidelitateꝫ recesserunt quod cum cognouerunt saraceni oim illarum partium congregati sunt et venerūt ibi statim vt facerent impatorem alfonsium cessare ab obsidione. Sed cum hec a saracenis agerentur apparuit sanctus ysidorus in visione predicto impatori confortans eum et dicens. Crastina die dabis belluꝫ istis saracenis viriliter et ego veniam in adiutoriū tuum. suos ergo dum sol emitteret radios sup terrā pparauit se impator alfons⁹ cū sua militia ad belläduꝫ. Venerūt ergo ai osē ad locū belli irruerūtqꝫ in saracenos et factū ē durū bellū ac exutraqꝫ parte piurimi ceciderūt. Rex āt sauci⁹ filius impatoris strenuissime se habuit in illo bello et vidit ipator beatum ysidorum ambulantem in bello ex parte sua et cognouit eum propter qd vnib⁹ resumptis confortantes militares suos sine dubio sperantes victoriam obtinere. Cum

ergo cognouerunt christiani beatuz ysidorũ bellare cum eis et pro eis confortati sunt nimis. Sz et saraceni pusillanimes effecti nõ potentes sustinere belluz terga sunt dare coacti. christiani autem videntes eos fugientes secuti sunt eos et mortui sunt omnes q̇ venerant in adiutorium boecie. Videntes autem saraceni qui erant intra villã ꝙ non poterant resistere impatori alfonso apertis ianuis ciuitatis receperunt eum omnia fortalicia sibi submittentes et ꝓpter miraculuz quod in illo bello fecit beatus ysidorus statim imperator virtuosus fecit edificari ecclesiam vnam in honorez sancti ysidori sub cõuentu canonicoꝝ regularium datis honorifice omnibus necessarijs tam in crucibus ꝙ̄ in calicibus vestimentis et libris ꝙ̄ etiaz in possessionibus et hereditatibus sicut necessarium eis erat.

Vincunt christiani et capitur ciuitas almerie per impatorẽ alfonsum septimũ.

Centesimumdecimũquintum bellũ inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimocentesimoseptuagesimoprimo. Tunc predictus imperator capta boecia contentis et animatis militibus suis cum eodez exercitu venit sup almeriã. Est.n.ciuitas in littore maris mediterranee et in terminis granate. fixis ergo tentorijs super eandem ciuitatem cũ aliquibus diebus in obsidione permansisset venerunt in eius auxilium. Comes raymũdus barchinonen̄. et ianuen̄. cum classe sua per mare. Qui fideliter adiuuantes imperatorem habita victoria cepit almeriã. omnez autem predam ciuitatis et terminoruz eius dedit impator alfonsus ianuensibus et inter spolia inuentuz est vas lapidis p̄ciosi vnius elmoralde quantitate vnius scutelle. Et ianuenses dixerunt imperatori ꝙ daret eis illud vas et quod omnia alia distribueret eis quibus vellet. quia ipi cum illo vase essent contenti. placuit autẽ imperatori et cõcessit eis vas quod et ipi vsq̧ in hodiernũ diem pro magno iocali obseruãt sicut audiui vocantes illud vas sanctum griale. Alia autẽ spolia dedit raymundo comiti marchinon̄. Capta ergo ciuitate et relicta in securitate vt decebat reuersus est in castellam et cum iret per viam infirmatus est ex laboribus bellorum et viarum et cum veniret ad locum qui dicitur delas sesnedas videns quandam arborem que dicitur ensina magne quantitatis et virentibus folijs placuit ei descẽdere sub eadem arbore vbi perceptis sacramẽtis et facto testamento feliciter migrauit ad dominuz. Inter cetera laudatur imperator predictus alfonsus de iusticia Unde legitur in sua cronica ꝙ cuz quidã agricola de regno galicie cõquereretur eidẽ ꝙ infans quidaz in suo loco acceperat iniuste bona sua statiz misit lr̄as suas illi infãti ꝙ restitueret ei bona sua. ꝟ ille parum curans de litteris eius. Iterum redijt predictus agricola ad impatorem cum querela tunc predictus imperator secretissime cum duobus aut tribus comitibus recessit a ciuitate toleti et velocissime itinerauit quousq̧ peruenit ad locum facta ergo diligenti inquisitione secrete cum p̄toribus loci illius venit ad domũ infantis et p̄cepit ꝙ vocaretur diceretur q̧ ei ꝙ erat ad portam imperator qui eũ vocabat. Ille autem non modicũ miratus de tamsubito et inexcogitato aduentu voluit fugere ꝟ statim captus est et interrogatus ab imperatore de illa iniusticia et quare litteras suas non impleuerat obmutuit. Quare continuo mandauit ipm̄ suspendi in porta domus sue et reuersus est imperator in ciuitatem toleti.

Iste autem imperator reliquit duos filios quorum primogenitus dicebatur saucius alius vero fernandus. Primo dedit regnũ castelle. Secundo autem regnũ legiõis. Sepultus est autem in ecclesia maiori ciuitatis toletane regnauit et imperauit.xl. annis et successit ei ĩ regno filius saucius quintus rex castelle qui tante virtutis fuit et tamiustissime gubernabat ꝙ vocatꝰ fuit a populo rex saucius desideratus. regnauit solum anno vno. qui feliciter finiuit et sepultus est toleti apud imperatorem patrem suum et successit ei in regno filius eius alfonsus octauꝰ. vi: rex castelle. Qui incepit regnare cum esset paruulus.s.etatis: iiij. annorum et orta est diuisio magna inter milites castelle ꝓpter eorum interesse quis scz cum haberet in potestate sua tã ꝙ̄ tutor quousq̧ essz etatis.xv. annorum propter quod plurima damna in regno euenerunt vsq̧ ad prefinitum tempꝰ receptis premijs tyrannorum iusto dei iudi

cio vt lacius continetur in generali hystoria hyspanie. Incepit regnare iste alfonsus octauus. Anno Millesimocentesimoseptuagesimosexto.

Vincunt xpiani trucidatis plurimis saracenis. et liberatur ciuitas roderia ab obsidione saracenoꝝ per regem fernādū legiōis

Centesimūdecimūsextū bellum inter saracenos et xpianos accidit anno dñi Millesimocentesimo. lxxxvij. Tunc quidam miles qui dicebatur fernandus roderici qui aliqua fortalicia predicti regis alfonsi octaui tenebat vsq; ad tempꝰ prefinitum. xv. annorū cum tempus fuit impletum tradidit omnia fortalicia regi et ipse statim recessit a regno et transiuit ad saracenos accepta ergo multitudine saracenorum disposuit venire super ciuitatē roderia que tunc edificabatur a rege fernando legionis fratre regis alfonsi predicti. Erat. n. locꝰ adhuc sine muris et ideo leuiter expectabat eū expoliare. Apparuit ergo in visione beatus ysidorus sacriste ecclesie sue vigilanti in sacrario et ostendit ei aduentum fernādi roderici cum multitudine arabum et precepit ei ꝙ iret velociter et nūciaret regi legionis fernando. Venit ergo nunciauit predicto regi hec omnia. Rex autē gracias agens deo cōgregauit exercitum suum et venit velocius quo potuit ad succurrendum christianis ciuitatis roderia que iam obsessa erat a saracenis et cū non haberent muros acceperūt tam viri ꝙ femine currꝰ et quadrigas et vasa magna vinaria archas lectos ligna ac oīa alia que habere potuerūt et posuerunt circūquaq; loco muri quousq; veniret rex fernādus. Venit ergo ad locum predictus rex fernandus qui nunꝙ fuerat victus et cōfidens in dño ex diuina reuelatione beati ysidori irruit viriliter in saracenos bellauitq; cū eis et deuicit eos et tanta fuit multitudo mortuorum saracenorū ꝙ non erat qui eos dinumerare posset. aliqui autē euaserunt p fugā Alij vero iugo captiuitatis sunt traditi. Et tunc murata fuit ciuitas roderia et reuersus est rex fernādus cū leticia et honore. Post mortem huius regis fernādi legionis successit ei in regno eodē filius eius alfōsus q̄ in senectute sua habuit bellū magnū cū alhebuc qui erat dñs vuandalie et deuicit eū et tunc lucratus est merida; montages badayos et casseres atq; alcanterā et populauit plurima alia loca ꝓpter que regnū suū erat dilatatum.

Vincunt saraceni et vulneratur rex alfonsus octauus.

Centesimumdecimumseptimū bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimocentesimooctuagesimonono. Tunc erat in affrica miramamolim saracenus quidā noīe iustet malcendo. Hic eleuatus in supbiam trāsiuit mare cum potestate magna et venit yspolim et ibi mouit exercitū suum p campaniam corduben transiuitq; portū que dicit delmiradel. quod cū rex alfonsꝰ octauus cognouit cū iam transierāt. xv. anni etatis sue et pacifice possideret regnum suū sic ꝙ reges arragonie et nauarre erant eius vasalli. Cōgregauit ex improuiso maiorem exercitum quem potuit et venit in locum de alarchos nec voluit expectare reges arragonū et nauarre nec multos alios qui veniebant in adiutorium eius Sed ipse cum paucis quos ad manum potuit habere de locis circumuicinis et cum didaco dño viscaye nec erāt ibi nobiles regni. dixerat. n. ꝙ ita boni erāt milites stremature sicut nobiles qui lingua nostra dicuntur fidsdalgue. Et ideo illi ꝓpter hoc vituperium non venerūt ad bellum Cū ergo predictus rex alfonsꝰ octauus esset in loco de alarchos fortalicium preparando, ecce superuenit miramamolim cum potestate magna saracenorū quorum non erat numerus et cum rex alfonsus esset magni cordis irruit in saracenos et commissum est durum bellū. Et noluit deus ꝙ xpiani exirent ex illo bello cum honore cū non essent vnitꝰ anni nec tradiderant dño suo auxiliū sicut debuissēt victi ergo fuerūt ibi xpiani et multi eorum mortui et rex alfonsus fuit in bello vulneratus et extractus a suis violenter quia ipse voluit ibi mori et cognouit rex alfonsus ꝙ hec ei acciderant propter errorem quem ipse fecerat contra deum sicut ei reuelatum fuerat per angelū et proposuit in corde suo decetero seruire deo intellexerat enī ꝙ potestas dei castigauit eum crude ꝙ sibi

multum profuit quia seruiens deo nunq̄ a liquid postmodum cepit q̄ non gloriose si niret vt patet in cronicis hyspanie latissime.

Vincunt saraceni et perditur ciuitas san cta hierusalez et plures alie ciuitates et loca

Centesimūdecimūoctauū bellū int saracenos et xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimocentesimo. lxxxvij. tp̄ore friderici imperatoris et vrbano papa. iij. Post em̄ ierosolimitanum per xp̄ianos valde fuerat dilatatum post multa bella et gloriosas victorias de saracenis in quibus semper pauci de pluribus triūphabat sicut breui cathalogo regu; terre sancte postq̄ ha bita fuit a xp̄ianis potest annotari quia go defridus de bullon. Primus qui ibi princi patum tenuit anno vno cum paucis princi pem militie soldani egyptiorum cum infide liū innumera multitudine in prelio supera uit. Rex baldouoinus qui et successit prim⁹ latinoꝝ in hierusalem hic cū trecentis septua ginta militibus et trecentis peditibus prin cipe militie calipbe egypti qui secū. xi. milia equitū et. xxx. milia peditum adduxerat su perauit vbi predictum principē cum quinq̄ milibus saracenis interfecit alij āt per fugā euaserunt. Et iterum cū quingentis equiti bus et duobus milib⁹ peditū presidē asto licarū venientem cū innumera multitudine deuicit cesis ex eis. iiij. milibus alijs in fu gam cōuersis regnauit annis. xviij. Et suc cessit ei alius baldouoinus de burgo qui in primo regni sui anno cum septingentis eq̄ tibus cū gano principe thurcorū potentissi mo qui secuz innumerā multitudinē turcho rum habeat bellauit et deuicit eū. iiij. mili bus saracenis interfectis alijs vinculis mā cipatis cum reliquis vero saracenus ille vix euasit. Aliud autem bellum habuit cū rege damascenorum cuius exercitus erat. xv. mi lium equitum ip̄e vero baldouoinus habe bat mille. c. equitum et duo milia peditum hunc etiā deuicit duobus milib⁹ saracenis mortuis plurimis captiuatis. Alij aūt cuz principe suo terga dederunt. de xp̄ianis aūt ceciderunt xxiij. Regez etiā ascalanitarum qui cū multitudine egyptioꝝ venerat in bel lo cū suis paucis ꝓstrauit. Itē doloquinū damascenorum regem qui venerat cum exer citu magno in bello. Quarto contriuit duo bus milibus ex hostib⁹ interemptis. de xp̄i anis vero ceciderunt equites. xxiij. pedites āt. lxxx. Hic baldouoinus regnauit. xiij. an nis et successit ei in regno gener ei⁹ fulco co mes. hic cum paucis militibus suis contra innumeram turchorū multitudinez que de perside ebulerat triumphauit tribus milib⁹ interēptis et multis alijs in captiuitate de tentis regnauit. xi. ānis. successit ei in regno baldouoinus primogenitus eius filius q̄ nono regni sui anno quosdam nobiles tur chorū satrapas cuz vniuerso exercitu suo cir ca partes gerocontianas in prelio superauit interfectis ex eis quinq̄ milibus reliquis cū ignominia et confusione fugientibus. In xv. etiā regni sui anno cū principe damasci noradino cōgrediens fugiente noradino cū parte exercitus sui reliquis interemptis rex victor campum obtinuit regnauit. xxiij. an nis sine liberis: et successit ei in regno frater eius Almaricus. Hic primo regni sui anno partibus egypti cum dargan principe mili tie egyptiorum congreditur et facta magna stragē hostium cum paucis diuinitus victo riam obtinuit. In secundo aūt prelio habēs secum. ccclxx. milites pugnauit cū principe soldani damasci qui secum ducebat. xij. mi lia turchorum Arabum autem vndecim mi lia et interfecit ex hostibus mille quingētos de xp̄ianis vero centū ceciderūt regnauit an nis. xij. et successit ei in regno baldouoinus filius eius. Hic diuino iudicio lepra percus sus regnum nihilominus rexit qui anno. iij sui regni cū. ccclxxv. equitibus circa partes ascalone occurrens saladino qui cum. xxvi. milibus equituz veniebat superauit ip̄o sa ladino cum parte exercitus fugiēte alijs tru cidatis alijs vinculis mancipatis. De xp̄ia nis autez. iiij. aut quinq̄ domini dicuntur cecidisse. In alio autem prelio circa tyberia dem cum septingentis equitibus occurrēs saladino qui. xx. milia equitum secum habe re dicebatur ipsum superauit mille hostib⁹ interemptis. de xp̄ianis vero paucissimi ce ciderunt. Cum autem predictus rex propter eius egritudinem vxorem ducere voluisset: duas sorores quas habebat s. hillaz primo genitam et yzabelem iuniorem duobus vi ris nobilibus genere vxores dedit sibillaz vxorem bernardo de longa sparta marchio

ni montis ferrati. yzabellem vero tradidit
dño eufrido de throno. mortuo autez dicto
henrardo et relicto quodã paruulo filio cui
nomen baldouuinus rex predictaz vxorem
suam tradidit cuidam adolescenti de picta/
uensi comitatu guidõ fidelissimo cui etiam
eo ꝙ infirmitate nimiũ grauabatur totius
regni administrationem cõmisit. sz regis in
dignationẽ incurrens procuratonẽ et admi
nistrationem amisit. Et tunc rex conuocatis
regnis maioribus nepotem suũ paruulum
baldouuinũ regem inungi fecit et tam ipsuz
ꝙ regẽ negocia ꝓuidentie tutele comitis tri
politani cõmisit. nõ multo aũt tempore pꝰ
baldouuino rege leproso viã vniuerse car/
nis ingresso minore etiam baldouuino de/
functo prefactꝰ guido ꝓcurante vxore sua si
billa ad quã regnũ iure hereditario pertine
bat sublimatus est in regem nõ requisito as
sensu comitis tripolitani qui totiꝰ regni tũc
procurator erat. Unde valde indignatus p̃
sertim cum ipse ad regnum aspiraret absqꝫ
regis consensu cũ quo rancorem et inimici/
tias extruxerat cũ saladino treugas fecit et
vt maiorem in regno et cõtra ipsum regem
defensionem haberet et nocendi manet cuz
dña tyberiadis et totiꝰ galee matrimoniuz
contraxit. Unde factum est in regno pericu/
lum et perniciosa discordia quibusdam co/
miti fauentibus alijs regibus adherentibꝰ
quã diuisionẽ cum saladinus cognouit co
gitans ꝙ inmẽso foramine discordie faci/
le pateret insidiantibꝰ ingressus ex omnibꝰ
sibi subiectis regionibꝰ multitudinez pugna
torum congregauit ex egypto arabia et meso
potania tam equites ꝙ̃ pedites contra chri/
stianos conuocãdo. Dicitur autem. l. milia
equitum exceptis peditibꝰ in comitatu suo
secum traxisse et permisit ante faciẽ suaz de/
cem milia electoruz militum qui per terram
comitis tripolitani qui tunc treugas cũ sara
cenis habebat per partes. s. tyberiadis et na
zareth vsqꝫ ad suburbia accon transierũt vt
more suo christianos ꝓuocarent si forte in/
caute et inordinate ꝓsequentibꝰ possent eos
perimere vel captiuos retinere nec effectu ca/
ruit astuta impioꝝ imaginatio qꝛ magister
milicie tẽpli cuz fratribꝰ suis plus ꝙ̃. lxx. in/
caute egredietes cuz magistro hospitalis. q̃
de castello suo beluet reuertabatur cũ decem
fratribꝰ interclusi sunt ab eis iuxta casale ro

berti licet autẽ non nisi centuz viginti mili/
tes in comitatu suo haberet. x. milibꝰ sarace
norum mirabiliter resistentes multis ex eis
interfectis ipsi tandem fere omnes interfec/
ti sunt vel retenti. magistro autẽ templi cum
paucis fuga elapsis. magistro vero hospita
lis trucidato primo die may cruentã de chri
stianis reportarũt victoriam. Ex quo facto
animosiores saraceni effecti mense Julio se
quenti omnibus viris suis in vno cõgrega
tis regni christianorũ. ex parte damasci ciui
tatem. s. tyberiadem obsederũt. Jaz eni co/
mes tripolitanus cuius erat ciuitas a sarace
nis captus treugis recesserat eo ꝙ imponere
tur sibi ꝙ cõtra regem et regnum mala pluri
ma machinãs saracenis cõfederatus fuisset
Munitat igitur predictã ciuitatez cõtra sara
cenos vxore sua in presidio relicta. Dñs au/
tez guido rex hierosolimytanus et raymun/
dus comes tripolitanus cum omnibus fe
re totius regni nobilibus cuz equitibꝰ et pe/
ditibus quotquot habere potuerũt diuino
auxilio dei destituti saladino et suos occur
rentes tentoria sua circa fontez sephoritanũ
locauerunt de multitudine si quidem sua
plus ꝙ̃ de diuino auxilio cõfidentes. A pri/
mo enim introitu latinorũ et terraz sanctam
christiani tot milites in vno prelio cõgrega
re nequierũt. Erant enim mille ducenti mi/
lites loricati pedites autem cum armis et ar
cubꝰ et balistis circiter. xx. milia in fausti ex/
peditõe inter fuisse dicunt. die aũt sequẽti cũ
de christianorum exercitu versus obsessam.
ciuitatem leuiter progrederetur copiosa et q̃tũ
multitudo exercitus saladini a dextris et a
sinistris christianos ꝓterue nimis infestans
sagittis et spiculis tã equos ꝙ̃ equites sine
intermissione vulnerans in loco arido et in
aquoso exercituz christianoꝝ castra locare et
tẽtoria figere coegit ꝙ prudenter attendens
Saladinus sequenti die priusꝙ̃ ad aquas
exercitus xp̃ianus peruenire potuisset iuxta
thronuz ebin ordinatis scdm militarẽ disci
plinam aciebꝰ christianoꝝ tam equitibꝰ ꝙ̃
equis sitientibus. Saladinus dimicaturus
hostiliter occurrit. Erant aũt dies feruentes
valde Mense aũt iulio. iiij. nonas eiusdem
in festo translatiõis sancti martini anno in/
carnatõis domini supradicto. s. Millesimo
centesimooctuagesimoseptimo tradidit do/
minus populum christianoruz infinitis pec

catis eorum exigentibus in manibus impi
orum a deo ꝙ xpiani subito terga dātes ab
inimicis fere omnes a maximo vsqꝫ ad mi/
nimū trucidati sūt vel ī captiuitate detēti in
tantā eñ formidinem et pusillanimitatem
humiliauit eos dñs ꝙ vnus ex hostib⁹ ver
sa vice centū persequebatur ex xpianis. et q̇/
dam arma sua turpiter ꝓijcientes in mani/
bus inimicoꝝ se gratis tradebant facta aūt
magna strage cesoꝝ Guido etiā rex hierusa
lem et magister milicie templi cū multis ali
is taꝫ maioribus ꝙ minoribus ordinis in
captiuitate detentis abierūt absqꝫ fortitudi
ne ante faciem subsequentis vt āt certis iu/
dicijs et euidentibus signis deū visibiliter
offensum agnoscerent et diuine ꝓtectionis
clypeum ab ipsis recessisse non dubitarent.
lignum salutifere crucis quod die illo tene/
broso secum in prelio detulerunt lamenta/
bili infortunio amiserunt et post paucos di
es Saladinus ille inimicus christi non so/
lum ciuitates plures ac alia loca regni sꝫ et
ciuitatem sanctam hierusalem occupauit cu
ius excidij tota causa fuit. quia vt dictum ē
tota terra erat facinoribus plena et rarus e
rat in monasterio et rarior in seculo queꝫ nō
morbus vel luxurie vel auaricie infecisſꝫ de
dit etiam operam proditor comes tripolita
nus. Cum supradictus vrbanus papa ter/
cius audiuit captum esse hierusalem ab ini
micis xpi pre dolore post modicū obijt

Vincunt xpiani cruce signati et efficit̄ se/
cundum passagiū ad terrā sanctā sine cōse/
cutione finis capit̄ tñ ciuitas accon.

Centesimūdecimūnonum bellū in
ter saracenos et xpianos accidit āno
dñi Millesio. c. octuagesimonono.
Tempore clementis pape tercij tunc crescen
te rumore lamētabili de terra sancta pleriqꝫ
assumpte crucis signo hierosolymā ire po/
suerunt videlicet philippus rex francorum
et henricus rex anglorū et fredericus octua/
gesimusoctauus Imperator et guillermus
rex cecilie qui iter maris liberū fecit et a pi/
ratis et thurcis ꝑ margaritū classis sue du
cem. fit ergo ingens cōmotio partium diuer
sarū gentium per mare et per terras partes
petentium transmarinas rauennateñ. et pisa
neñ. archipsules cum magno de ytalia ag/
mine tyrum appulsi sunt. Fridericus impe/
rator fines imperij aggreditur cū multitu/
dine infinita. de frisia vo et dacia naues. l.
de flandrijs quoqꝫ trigintaseptē. de francia
etiam campania ꝙplures illustres milicie
titulis gloriosi etas nulla meminit nec re/
fert hystoria tantam motōeꝫ populoꝝ. Phi
lippus et Richardus frācie et anglie reges
apud mesanā vix appulsi nō valentes pro
gredi ibidem hyemarūt ad quos Abbas
Joachiꝫ veniens vocatus ab eis de cala/
bria sciscitatis de futuris respondit ꝙ mare
quidem transirent sed parū proficerēt nedū
adesse tempora quibus recuperanda foret
hierusalem quod et ita contigit Nam soluꝫ
accon ciuitatem de cursu fere biennio quan
do ceperat obsideri fuit capta per reges pre/
dictos vbi philippus rex francie fuit infir/
mus et ideo apparatu suo duci burgundie cō
misso redijt a partibus transmarinis. Imp
rator vero ad quosdam locoꝝ augusti adue
niens reperit multitudinem thurcoꝝ cū qui
bus bellās triumphauit postꝙ fluuiū quē
dam transitur⁹ mergitur et vix extract⁹ pau/
lo post moritur fuit quidam vir magnani/
mus qui post karolum magnū in gestorum
magnificentia parem nō habuit cui⁹ exerci/
tus antiochiam venit vbi dū fixa corpora
reficiunt et epulis intendunt totobiuiunt vt
de tanto exercitu pauca milia remanerent.
Richard⁹ anglie rex post multa naufragia
rediens per haustriā transire secrete delibe/
rans a duce capt⁹ tradit̄ imperatori a quo ꝑ
annum detent⁹ exactione maxima redditur
suo regno.

Vincūt xpiani et capitur ciuitas damya
ta ꝑemptis. lxxx. milibus saracenoꝝ.

Centesimūuicesimū bellum inter sa
racenos et xpianos accidit āno dñi
Millesimoducentesimodecimosep
timo tēpore honorij pape tercij. Tunc con/
gregat̄ exercitus accon cū regibus hierusa/
lem cipri hungarie et ducibus haustrie ba/
uarie frāciscꝫ ꝙpluribus et germanis rede/
untib⁹ vero hūgaris aliqui egyptū applicā
tes damyatā capiūt percūtqꝫ tā ferro ꝙ fa/
me octuagita milia saracenoꝝ deniqꝫ captis
cardinali tēplarijs et hospitalaꝝ totoqꝫ ex/
ercitu excepto rege q̇ a cardinali discordās re

cesserat damyatāq̄ʒ per annū a xp̄ianis fue-
rat possessa pro eoꝝ redemptione fuit reddi
ta paganis hoc tempore ab eodē papa bea
tus pater noster frāciscus regulā ꝯfirmauit

Vincunt xp̄iani peremptis. cc. milibus saracenorū per regem alfonsum octauuʒ in nauibus tholose.

Entesimū.xx.primū bellū int̄ saracenos et xp̄ianos accidit anno dn̄i millesimoducentesimotricesimotercio. Tūc predictus rex alfonsus. viij. nepos imperatoris cum regnasset quinqʒ annis vidēs dāna que saraceni ꝯtinuo inferebant xp̄ianis nec tradens obliuioni quando fuerat vict᷒ ab illo miramamolin affricano supradicto consilio habito cum magnatibus regni sui diffinitum fuit ꝙ melius erat ꝙ poneret se in fortuna belli ꝙ sufferre ꝯtinuo tanta dāna saracenorum et factū est ꝙ infans fernādus regis predicti filius misit ad papā pro cruciata vt succursum haberet pater eius cōtra saracenos qui loca eius ceperant et insuper minas dederant. s. veniendi ad destruendum regnū. papa aūt vidēs ꝙ erat iusta petitio concessit et mandauit ꝙ predicaretur ꝑ omnia regna xp̄ianoꝝ per annū ante terminum prefiniti belli affirmati tam ꝑ saracenos ꝙ̄ per xp̄ianos et interim ꝙ crux p̄dicabatur predicto habito consilio congregauit rex alfonsus exercitū suū et iuit vt ꝯcurreret terram saracenoꝝ et cepit tunc alcalam et ixurquerā et grandim et cubas et reuersus est in terrā suam ꝓpter tēpestatem hyemis. Et tunc in mense februarij cum esset in maiori loco mortuus est filius ei᷒ infans fernand᷒ de quo valde doluit quia vnicus ei erat licʒ filias haberet et sepultus est in monasterio monialium ciuitatis burgen̄. quod dicit̄ las huelgas. Illud em̄ monasterū cuʒ quodā solenni hospitali ꝓpe eū edificauerat predictus rex alfōsus. viij. et mirabiliter dotauit omnibus necessarijs Cum ergo tēpus veris veniret quo solēt reges ad bella ꝓcedere cōgregatis exercitibus suis venit ad ciuitateʒ toleti vbi inuenit multas gentes cruce signatas diuersaru m nationnm et linguarum et tunc etiam accessit ibidem rex petrus arragonie cū toto exercitu potestatis sue ac alie multe gentes regni francorum venerūt etiā ibi omnes prelati magnates milites scutiferi et ciues regnorum suorum gentes etiam ex ytalia roma lombardia almenia et portugalia et precepit rex alfonsus ꝙ computarent̄ omnes gentes que venerūt extra regnuʒ suū et inuenti sunt. x. milia equitum. x. milia peditum et locutus est virtuosus rex alfonsus cum omnib᷒ capitaneis et principibus oīm exercituuʒ et dedit eis omnia necessaria qui nimis contenti de eo ꝓmiserūt sibi ꝙ vel vicerent belluʒ vel morerētur cuʒ eo Dato ergo solido illis quib᷒ dandum erat datis etiam plurimis armis non habētibus. et bestijs plurimis ad portādum necessaria inuentus est numerus bestiaruʒ. lxx. miliuʒ. Egress᷒ est ergo alfonsus rex cum exercitibus suis a tholeto die lune. xij. mensis Junij et appropinqnētes ad terrā saracenorum ceperūt statim malagon et calathranam vetera. Et tūc appropinquauit ibidem rex sancius nauarre cum toto exercitu pertātis sue et inde ꝓcedentes venerūt ad locum qui dicitur gnadahira qui est sub mōte delmuladar et inde accesserunt ad locuʒ qui dicit̄ laloza ex quo loco viderunt tentorium ipsi᷒ miramamolim quod erat totū coloris ruber saraceni autem ceperunt totum illuʒ transitū. et ideo christiani transire nō poterant ad miramamolim sine maximo periculo ꝓpter asperitateʒ et artitudinem vie. Cuʒ ergo predicti reges essēt in consilio quid super hoc agere deberent ecce apparuit eis angelus dn̄i sub forma pastoris qui dixit regi alfōso ꝙ ipe ostēderet ei viam ꝑ quā secure possent trāsire et insuper pascua virentia et fontes delectabilissimos ad bibendū et sic factum est. Venerūt ergo per viaʒ quā eis ostendit et inuenerūt in altitudine illa quā ascenderūt planitiā magnaʒ et diuina que dixerat eis angel᷒ dn̄i. Illuʒ autē amplius videre nō potuerūt ex quo cognouerunt illū fuisse angeluʒ dn̄i. et cuʒ cognouerunt saraceni ꝙ christiani transirēt ad predictū locū doluerūt valde. Fixis ergo ibi tentorijs suis in loco vnde poterāt videre saracenos et ecōtra manserūt ibi trib᷒ dieb᷒ vt requiescerēt modicū a laborib᷒ suis In predictis autē trib᷒ dieb᷒ semper tenuerūt saraceni suas acies ordinatas. Die autēʒ dn̄ica hora medie noctis que erat. xvi. dies Julij audita est vox quedam de celo ab omnibus existentibus in exercitu christianoꝝ dicens.

Surgite serui dei armamini et ite ad bellum qua voce ab omnibus audita confortati sūt nimis perceptis ergo salutarib⁹ sacramētis cū venit lux diei. exiuit exercitus dñi armat⁹ et ordinatus. Saraceni similiter ordinaue runt acies suas. Erat autem exercitus eoruȝ octuaginta milia equitum pedituȝ vero nō erat numerus quia nō remansit aliquod re gnum saracenorum de quo non fuerunt ibi saraceni inter quos erant multi reges et prī cipes et vbi erat tētoriū predictū rubeū illi⁹ miramamolim fecit fieri circulū magnū q̄si currale cōstructum vndiq; ex hominibus ar matis circūligatis cathenis ad crura ne ali quo modo fugere possent quoꝝ numerus e rat vltra centū milia saracenoꝝ nigroꝝ qui oēs habebant a tergo enses et lanceas et in tra circulum illum erant multi reges et alij magni dñi quasi triginta milia ad seruādū miramamolim. Intra erant etiam sagitta rij innumeri et multitudo arcaruȝ que plene erant sagittis. extra circulum vero p̄dictum erant tot acies terribiles ordinate ꝙ pauor erat ad vidandū et tanta videbatur multitu do ꝙ nullus poterat numerum existimare In medio vero totius multitudinis erat p̄ dictus miramamolim armatus et indutus desuper quadā nigra almosia et super illaȝ alia incōsutilis tenens ensem ad colum et li brum alcoram ante se. Cum ergo reges xp̄i ani inceperunt mouere se ꝯtra inimicos xp̄i subito apparuit eis crux pulcherrima in ce lo multoꝝ et mirabilium coloꝝ quam om̄s xp̄iani viderunt vt narrat in cronica sua ro dericus archieps̄ propter quod signuȝ om̄s xp̄iani fuerunt nimium confortati et irrue runt viriliter et ordinatissime in saracenos et factum est prelium magnum. Die eadē dñi ca que fuit. xvi. dies Junij et post plurimaȝ cedem saracenorū confractum est currale ex multiplici parte et victi sunt saraceni mira mamolim vero cum paucis euasit. Secuti sunt aūt xp̄iani tota die et tota nocte sarace nos fugentes occidentes et vulnerātes eos et reuersi sunt in locū belli qui dicitur vulga riter lasnanas. de tholosa inuenti sunt mor tui saraceni. cc. milia de xp̄ianis vero solum cc. et. xxv. persone. et steterunt ibi reges xp̄ia ni cum toto exercitu suo octo dieb⁹ expoliā tes cāpum et tantā multitudinē auri et argē ti ibi inuenerunt ꝙ vix poterant sufficere ad colligendū. vt videret rex alfonsus: In illis aūt duobus diebus nihil aliud cōbustū est pro cibarijs preparandis in toto exercitu ni si solum haste lancearum et sagittaꝝ sarace norum sed nec terciam partē cōburere potue runt et dedit rex alfonsus regi arragonū ten torium illius miramamoliȝ et p̄cepit dono didaco dño viscaye ꝙ diuideret campū qui in hunc modū diuisit dicens. Domine oēs diuitias quas nos et vos milites vestri ha bere debemus hui⁹ belli miramamolim eo modo quo sum intra currale om̄s sunt reges arragonū et reges nauarre. Uobis aūt dñe honorem belli do quia vos habere debetis Alij vero gentes gaudeant de his que ha buerunt quod verbū placuit omnibus regi bus et p̄cesserunt inde cuȝ leticia magna. et ceperunt castrum debilkes et ferrabanos et castꝛ quod dr̄ lasnanas de tholosa. Et inde venerunt baecios et neminē intus inuenr̄t Progregientes v̄o vltra irruerunt in ciuita tem vbetensam que plena erat saracenis fu gientibus vltra. xl. milia et obsederūt ciuita tē et breui spacio capta est ciuitas sic ꝙ nul lus saracenus euasit qui fuerat mortu⁹ vel captiuus vbi etiā plurimas diuitias inue nerūt et destruxerūt ciuitatē vsq; ad funda mentuȝ Quo facto reges arragonū et nauar re ꝓpter infirmitates varias exercitus inua lescētes felici expeditione in regna sua sunt reuersi Rex vero alfons⁹ cum magna leticia et honore reuersus est toletū vbi magnifice remunerauit et milites suos et extraneos. hic magnificus et virtuosus rex alfonsus. viij. post plurima bella et gloriosas victorias cū iret vt se videret cum rege alfonso legionis infirmatus est in quodā loco ꝓpe areueluȝ qui dicitur garsimin⁹ vbi p̄ceptis sacrame tis et facto testamēto felicit̄ migrauit ad do minū ān̄o. liij. regni sui et successit ei in reg no filius ei⁹ henricus prim⁹. vij. rex castelle Jacet aūt sepult⁹ in supradicto monasterio monialium burgeñ. quod ipse cōstruxerat. Regnauit aūt rex henricus p̄dict⁹. xiij. an nis qui ambulās ludēdo cū pueris suis in ciuitate paleñ. casu percussa quadā tegula cecidit et p̄cussit regē in capite de quo mor tuus est et sepultus est in predicto monaste rio burgeñ. apud fratrem suū infantē fernā dū et successit ei in regno rex fernādus fili⁹ regis alfonsi legiōis et dñe beringarie filie

upradicti regis alfonsi nepotis impatoris
sq; predictus rex hanricus nō reliquit ples
et in hoc rege fernando mortuo patri suo re
gi legionis cōiuncta sunt regna castelle et le
gionis pro semper.

Vincunt xpiani et capitur regnū maiori
tarū per regem Jacobū arragonie.

Centesimumuicesimūscdm bellum
inter saracenos et xpianos accidit
anno dñi Millesimoducentesimo
tricesimo tēpore gregorij pape.ix. Tunc Ja
cobus rex arragonū congregato classe sua p
mare venit super maioricā et deuictis sarace
nis cepit ciuitatem et totū illud regnū.

Vincunt xpiani et capitur ciuitas valen
tie per regem Jacobum arragonie.

Centesimumuicesimūtercium bellū
inter saracenos et christianos acci-
dit anno dñi Millesimoducentesi-
motricesimooctauo. Tunc Jacobus rex ar-
ragonū congregato exercitu suo venit super
valenciam et obsedit et cepit eā pluribꝰ bel
lis saracenorum deuictis.

Vincunt saraceni vastatis pluribus pro
uintijs.

Centesimūuicesimū quartum bellū
inter saracenos et christianos acci-
dit circa annuz domini Millesimū
ducentesimūquadragesimūsecūdū. tēpore
celestini quarti tunc tartari cum magno ex-
ercitu hungariā et poloniā. vtraq; armeniā
ruciaz et alapiā vastant et vsq; ad fines ger
manie peruenerunt. Cū aūt timerent respō-
sum habuerunt et dictum est eis. Ite securi
quia spūs dissidij et incredulitatis et discor
die precedunt vos. sicq; factum est. Ante.n.
introitum eoꝝ rex principes clerus et popu-
lus dissedebant. et ideo in introitu eoꝝ pa-
rare se nolebāt et cum tartari se. defenderent
per regnū hungarie timore ꝯfusi fugerunt et
multa milia hūgeroꝝ sunt occisa.

Vincunt xpiani cruce signati et capitur ci
uitas damiata per regem francorum ludo-
uicum.

Centesimū uicesimū quintum be-
luz inter saracenos et christianos ac
cidit anno domini Millesimoducē
tesimoquadragesimonono. tempore Inno
centij quarti. Tunc rex francorum ludoui-
cus qui postmodū fuit sanctus et canoniza-
tus zelo fidei succēsus tribus fratribus suis
cruce signata et cōgregata magna classe na-
uigans per mare applicuit portuz cipri vbi
hyemauit. In sequenti aūt vere veniens da
miatā litora nili plena saracenis inuenit de
fendentibus sibi terram sed bellans cuz eis
viriliter cū balistis fugauit et terruit eos ad
eo ꝙ ciuitatem munitissimā liberā dimise-
runt fugientes quam rex et sui mirantes in-
trauerūt estate ac sequēti hyeme tenuerunt.

Vincunt saraceni et captiuatur rex franco
rum ludouicus cū fratribus suis.

Centesimumuicesimūsextum bellū
inter saracenos et xpianos accidit
anno domini Millesimoducentesi
mo quinquagesimo. Tunc predictus rex lu
douicus cum exercitu suo contra soldanum
babylonie egreditur sequens predictum nili
aluium videlicet saraceni preliari cuz eo for
midantes transitum precluserunt sed rober-
tus frater regis suspicans ꝙ eodez cursu vl
tima responderent primis in quadam ag-
gressione villam occupat almoseraz vbi ini
to certamine saraceni plurimos pimūt chri
stianos. Inter quos frater regis fuit perdi-
tus nec inuentus. Consequenter regis exer-
citus tanto fuit subiectus infirmitatibus ꝙ
coci et alij armis non vsi assumebantur ad
excubeas et diurnas custodias loco egrotā
tium dominorum quod saraceni presentiē-
tes regem insequuntur et in quodaz loco in
terclusum cum fratribus suis karolo et alfō
so capiunt et alios plures interficiunt et plu
res retinent captiuos sed tractu habito cuz
soldano rex cum captiuis magna interueni
ente pecunia liberatur et damyata redditur
saracenis propter quam pecuniam soldanꝰ
fuit postea a suis interemptꝰ vasallis et da
miata dirupta nec ad manus iterato perue-
niret christianorum. Rex vero ad ciuita-
tem rediens Acconeñ. vero quinquennio
illis mansit in partibus multaq; loca mu-
niuit et captiuos plurimos redemit.

Quo tēpore facta est subito crucis signatio pastor illorum et puerorum in francia vsqꝫ ad numerū circiter. xx. milium dicentium se angelos vidisse et ad vlciscendū regem missos esse. Inter quos aliqui magistri vocabantur signantes more epōrū aquā benedicentes matrimonia cōiungentes religiosos vero et clericos spolientes interdū verberantes et interdū occidētes et nullus resistit seu compescuit malignātes. Sic ergo per legiones ad diuersos portus maris. s. mersiliam et brandusiā peruenientes inanes et vacui redierunt sic ꝙ in breui tēpore vt fum⁹ euanuerunt. ferebatur aūt ꝙ vetulus de monte qui artacides dicitur a puericia duos clericos scismarinos in carcere detinuerat nec vnꝙ eos dimittere voluit donec ab eis vt regni francie pueros sibi adducerent firmā ꝑmisionē accepit. Ab his ergo estimabantur benedicti pueri quibusdā falsis visionū rumoribus atqꝫ ꝓmissionibus ad se cruces signandos electi.

Vincunt christiani cruce signati et fugantur saraceni et tyranni de patrimonio ecclie

Centesimūuicesimūseptimuꝫ bellū inter sarracenos et xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimoducentesimo sexagesimotercio tempore vrbani pape. iiij. Tunc manfredus tyrannice retinens patrimonium ecclesie. s. regnum cecilie exercitum magnū saracenorum in eundem patrimonium introduxit Sed predictus papa vrban⁹ quartus per crucem signatos victoriam reportauit et de patrimonio ecclesie ipsos fugauit. et tunc contulit karolo fratri ludouici regis francie predictuꝫ regnū cecilie. hic fuit pater sancti ludouici fratris nostri.

Vincunt xp̄iani et capitur ciuitas murcienen̄. per regem Jacobum arragonie.

Centesimumuicesimū octauum bellum inter saracenos et xp̄ianos accidit anno domini Millesimoducētesimosexagesimoquarto. Tunc iacob⁹ rex arragonum congregato exercitu suo ciuitatem murcie saracenorum qui rege castelle tributaria erat obsedit et expugnauit et cepit

Vincunt xp̄iani occisa multitudine saracenorum per infantem alfonsum filium regis fernandi secundi.

Centesimumuicesimūnonuꝫ bellum inter saracenos et christianos accidi anno domini Millesimoducentesimosexagesimoseptimo. Tunc predictus rex fernandus secūdus octauus rex castelle anno regni sui. xv. precepit filio suo infanti alfonso vt intraret et percurreret terram saracenorum qui cum exercitu suo destruxit terram ciuitatis cordubeñ. et cepit plonam et venit contra terram byspaleñ. et zenseñ. et destruxit quicquid inuenit fixitqꝫ tentoria sua super ruinam gnadalete. Rex vero saracenorum abēbuc cum hec sciuit conuocauit clamoribus totam terram et venit ad locuꝫ dexerit posuitqꝫ regale suum inter villas et christianas fecitqꝫ septem acies in quarum qualibet adminus erant mille equites. pe ditum vero non erat numerus christiani vero etiam ordinauerunt acies suas et inuenti sunt mille equites et duo milia peditūꝫ ducebant aūt secū quingentos saracenos quos captauerat hos statim decapitauerunt. commissum est ergo bellum asperrimum inter vtrosqꝫ et cuꝫ adiutorio altissimi et sancti apostoli iacobi qui apparuit xp̄ianis in bello victi fuerunt saraceni et tot fuerūt mortui ex eis ꝙ non fuit numer⁹ coꝝ estimatus.

Vincunt saraceni et capitur antiochia ꝑ soldanum babylonie.

Centesimumtricesimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini supdicto Millesimo. cc. sexagesimoseptimo. Tunc enim soldanus babylonie vastata armenia antiochiam obsedit quam post aliquos dies captam occisis et captiuis viris et mulieribus in solitudinem redegit.

Vincūt xp̄iani et capitur vbeda per regē fernandum secundum.

Centesimumtricesimumprimum bellū inter saracenos et xp̄ianos

accidit anno domini Millesimo.cc.lxix. Tunc predictus rex fernandus scd̄s octau⁹ rex castelle congregato exercitu suo obsedit vbedā cepitq; eā viribus et reuersus est cū honore in ciuitatem toleti.

Vincūt christiani et capitur carthago ac efficit̄ tributari⁹ rex Tunici regno francorū

Centesimūtricesimūsecundū bellū inter saracenos et christianos accidit āno dn̄i Millesimo.cc.lxx. Tūc supradictus rex francoꝝ ludouicus non territus laboribus preteritis et expēsis de quibus supradictū est Johannesq; comes niuernensis philipp⁹ et petrus liberi eius pictauie frater ei⁹ attrabatensis q; et britanie comites theobald⁹ rex nauarre multiq; milites atq; plebes et ecclesiaꝝ prelati venerūt ad mare.vi.kal'. Julij ab aquis mortuis incipiunt nauigare insiditq; eis consiliū vt regnū tonicij quod transfretantibus dabat xpianis impedimentū primo subijcerūt sue potestati. Eodemq; mense circa festum beate marie magdalene ad portū carthagenis repulsus saracenis litt⁹ tuentib⁹ applicuerunt et ciuitatem capiūt in instanti. ac castra ꝯtra toniciū posuerūt quā cum p mensē obsidissent occulto dei iudicio infirmitas in exercitu inualuit sic q̄ fili⁹ regis comes niuernen̄. Johānes et post eū legat⁹ cardinalis ep̄us albenen̄. obierūt Deinde benedict⁹ rex ludouicus in vigilia sancti bartholomei obijt videsq; exercitus xpianoꝝ q̄ tute nō valebat hyemare in ptibus transmarinis primitus rege tonicio facto tributario regi cecilie et christianis captis libere dimissis et q̄ fides xpiana per p̄dicatores et minores liberetur predicaretur remeauit.

Vincunt xpiani et capitur ciuitas cordu ben̄. et plura alia loca per regem fernādum scd̄m et remittunt̄ cāpane ad sctū̄ Jacobū.

Centesimumtricesimumtercium bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini millesimo.cc.lxxi. Tunc rex predictus fernandus cupiens seruire xpo congregauit exercitum suum et venit super ciuitatē cordubeñ. obseditq; eā et post mlta bella data est sibi ciuitas et tūc virtuosus rex fernandus remisit campanas ad ecclsiā sancti iacobi quas duxerat almanzor sicut supradictū fuit. Post hec cepit Arionam et pegalgaiar et metixar et chartenam cepit etiā illoram quam ignibus cremabat et obsedit granatam ppter quod rex granate factus est eius vasallus tributarius et tradidit tunc regi fernando gibeniū deinde cepit carmonā et cōstantinā et acalamdelrio.

Vincūt saraceni et pditur trypolis ciuitas

Centesimumtricesimūquartum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo.cc.lxxxix. tempore Nicolai pape.iiij. qui primo fuerat generalis ordinis minorū Tūc soldanus babilonie congregato magno saracenorum exercitu tripolim ciuitatem obsedit et dum letanie fierent sancti marcij capta fuit ciuitas occisis captiuisq; xpianis pluribus christianitatis nomen deletum fuit in eadem.

Vincūt xpiani et capit̄ ciuitas hyspalen̄ per regem fernandū secundū.

Centesimumtricesimum quintū bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini millesimo.cc.lxxxix. Tunc predictus rex fernandus secūdus octauus rex castelle considerans q̄ ciuitas hyspalen̄. erat de principalibus mundi quia receptaculum terre et maris desiderio magno concupiuit habere illam. Vocato ergo raymundo bonifacio tunc almiranti precepit sibi q̄ statim congregaret maiorē classem per mare quam posset et veniret sup ciuitatem hyspalen̄. et factum est ita. Rex vero per terram cū exercitu magno venit et sic per mare et per terram obsessa est predicta ciuitas hyspalen̄.xvi.mēsibus in quib⁹ fuerunt bella multa in aqua et in terra et effusus pluribus sanguis specialiter saracenorum sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie. Quare non valentes sustinere bella saraceni cū essent nimis cōtinuo angustiati tradiderūt regi fernādo nobilissimā ciuitatē yspalen̄. ex pacto q̄ extraherent oīa bona sua. Intrauit aūt p̄dictā ciuitatē

virtuosus rex fernandus scõs in die sancti
clementis ãno dñi Millesimo.cclxxxx. Et
post hec lucratus est villã que dicitur xeres
delafrontera et medinã delalbobera et alca
lã delos gonzales et beier et calis et sant lu
car de barra meda et arcbos et librixã et oĩa
alia vsq; ad mare octo ãnis stetit hic virtuo
sus rex fernandus in frontaria saracenoꝝ ꝙ
nõ venit in castellã et post ꝙ lucratus fuit ci
uitatem ꝑdictã yspalcñ. ordinabat iã transi
re in affricã et multi reges affricani concor/
dauerãt se subdere sibi si transisset. sed infir/
matus est in ꝑdicta ciuitate yspalcñ. et sic vi
dens se infirmũ et declinantẽ ad mortẽ vo/
cato ad se filio suo infanti alfonso primoge
nito quẽ habuerat in vxore sua regina bea/
trice dixit ei Ego dimitto tibi terrã citra ma
re lucratã vel tributariã et si tu sustinueris
regnũ sicut ego tibi dimitto eris tal' sicut ego
et si plus acquisieris eris melior me. et si de
hoc aliquid ꝑdideris nõ eris talis sicut ego
Et data bñdictione ꝑdicto filio suo alfon/
so facta cõfessione et ordinato testamẽto pe
tijt corpus dñicũ. Et factum est cũ quidã re
ligiosus intraret ad eũ cum xp̃i sacratissimo
corpore in manibꝰ suis vidẽs virtuosus rex
ꝑcepit se expoliari vestibus regijs et indui
alijs vestimentis pauci valoris descenditq;
de lecto in terrã cum maxima humilitate et
genibꝰ flexis super terrã restẽ quãdã ligauit
ad guttur suũ et accepta cruce in manibus
suis adorauit eã lacrimosis gemitibꝰ et di/
cendo verba magne fidei et deuotõis. Quo
facto petijt veniã ab omnibꝰ circũstantibꝰ
et cũ oẽs ei pepcerũt recepit corpus dñicum
cũ magna reuerẽtia et dei timore. et cũ recli/
natus iterꝝ esset in lecto mandauit sacerdo/
tibus ꝙ cantarẽt letaniã et te deũ laudamꝰ
et sic tenẽs candelã incensam in manibꝰ feli
citer migrauit ad dñm ãno dñi Millesimo.
cc.xcij. Regnauit.xxxv. ãnis et sepultꝰ est
honorifice in ecclesia maiori yspalcñ. Et suc
cessit ei in regno vt dictũ est filius eius alfõ
sus.ix. qui fuit.ix. rex castelle.

Vincunt xp̃iani et capiunt plura loca per
regem alfonsum nonũ.

Entesimũtricesimũsextũ bellũ int
saracenos et xp̃ianos accidit anno
dñi Millesimo.cc.xcvi. Tũc ꝑdictus rex al
fonsus.ix. ꝯgregato exercitu suo venit in ter
ram saracenorũ et obsedit quãdã villã que
dicitur texeda et cepit. post hec cepit villam
cericensez his cepit etiã in eblã et algarbiuz
et gibralcõ et huelmã et sepiã et morã et al/
cabim et castrũ mari et tamrã et farũ et laule
et edificauit de nouo villã regalẽ. Regnum
etiã murtie quod ab eiꝰ subiectiõe fuerat ele
uatũ iterũ sibi subiecit. Ipse etiã obsedit ali
ezirã per terrã et per mare multis diebus et
posuit ducẽ sui exercitus infantẽ petrũ filiũ
suũ et ñ fuit ꝯsecutꝰ finis qz soluta fuit classis
maris ꝑ saracenos vltramarinos. q̇ q̃dã astu
cia nouerũt galeas et naues xp̃ianoruz esse
vacuas ꝓpt̃ infirmitates inualescẽtes erãt
fere oĩs xp̃iani in terra cũ infante petro. su/
bito ergo irruẽtes saraceni occiderũt paucos
infirmos quos inuenerũt in galeis et sic bre
ui spacio soluta fuit classis xp̃ianorũ ꝓpter
quod infans petrꝰ cũ exercitu suo habuit di
mittere obsidionẽ cũ per mare libere sarace/
ni mitterẽt iã prouisiones in ciuitatez. Pre
dictus rex alfonsus.ix. fuit tante magnificẽ
tie ꝙ veniente ad eum quadã imꝑatrice cõ/
stãtinopolitana vt eã adiuuaret ad redimẽ
dum maritũ suũ imꝑatorẽ quẽ captiuũ te/
nebat soldanus babylonie et erat ꝑcium.l.
quantala argenti cuius ꝑcij duas ꝑtes te/
nebat imperatrix quarũ vnam sibi dederat
papa. Aliã vero rex francoꝝ. Ipse solus sol
uit totã redemptionẽ eo pacto ꝙ restitueret
pape et regi francoꝝ partes quas receperat
ꝓpter quod regnũ tunc remansit in magna
paupertate. Fuit etiaz tante fame ꝙ mortuo
imperatore almanie fuit electus in impera/
torem in discordia tamen de qua electione
fuit certificatus per litteras pape et per am/
basiatores almanie. quia tamen multuz tar
dauit in dispositione in viam vt pacificaret
regnum suum licet arriperet viam non obti
nuit. Unde certificatus in via de discordia
almanorum et de ingressu saracenorum in
regno suo reuersus est cum esset prope aui/
nionẽ vt succurreret regno suo quia hic fuit
rex magne sapientie et fecit librum qui dici
tur lacpertidas. Unde regitur regnuz castel
le et est originale in camera regis sicut ego
vidi. Et vtinaz bene attenderent reges suc/
cessores et attenderẽt et executõni mandarẽt
ordinez regiminis illius libri qz si hoc fieret
crederẽ nullũ regnũ xp̃ianoꝝ i regime regno

castelle equipari: habundantia tñ et delitie rerum huius regni et inordinata cupiditas tyrannorum ponunt velamẽ ante oculos ꝑsidentium vt nõ solum ꝑdictum librũ ſ nec honorem legis ꝓprie attendãt. et ideo semꝑ vacantes in abysso cupiditatis et discordie nullũ regnũ fere xpianorꝫ ẽ sic in bono regimine offuscatum sicut est regnum castelle.

Vincunt saraceni et occiditur don⁹ ramirus per abenyncaf regem vltra marinũ.

Centesimũtricesimũseptimũ bellũ inter saracenos et xpianos accidit circa idem temp⁹. Cum enĩ predict⁹ rex alfonsus nonus recessissꝫ a regno ad imperiũ suscipiendũ et dimisisset regnum sub dominio filij sui infantis fernandi tunc abenyncaf rex vltra marinus transiuit mare cũ multitudine graui vocatus et inuitatus per regem granate don⁹ minimus aũt presidebat in frontaria et notificauit ꝑdictũ transitum infanti fernando et interĩ ipse occurrit cum gentibus frõtarie saracenis ex pte eõrũ erant aũt pauci xpiani in compatione potestatis saracenorꝫ. sed quia videbant se iam acies adinuicem ne forte diceretur ꝙ fugiebant Irruerunt viriliter in saracenos et mortui sunt plures ex vtraqꝫ pte. Cecidit etiam ibi predictus preses donus numus cuius caput abscisũ misit abenyncaf ꝑsentatum regi granate et sic ea die concessa est victoria saracenis.

Vincunt saraceni et occiditur infans saucius archiepũs toletanus.

Centesimũtricesimũoctauum bellũ inter saracenos et xpianos accidit paucis elapsis diebus post ꝑdictũ bellum. Cum enĩ per totũ regnũ castelle diuulgaretur ingressus ꝑdictus saracenorum oĩs preparauerunt se vt irent ad frontariaꝫ Inter quos primus qui accessit fuit infans saucius archiepũs toletan⁹ cũ aliquali multitudine militũ xpianorꝫ et quia fuit sibi nũciatum ꝙ multitudo saracenorum ꝓpe martos cũ preda magna transibant noluit expectare alios milites qui veniebant sed ipe cũ suis occurrit saracenis et bellauit cum eis. Sed qꝛ saraceni incõpabiliter erãt multi victi fuerũt xpiani et captus est ꝑdictus archiepũs et denudatus lancea occisus est et abscisum caput ei⁹ et manus dextera in qua anulũ tenebat. de morte ꝑdictorꝫ duorꝫ scꝫ doni numi et archiepi toletani valde doluit ꝑdictus rex alfonsus audiuit enĩ eorꝫ morteꝫ cũ esset in via impij et ideo veniens guerrã magnã fecit saracenis. Regnauit. xxxij. ãnis et abstulit sibi regnum in vita filius ei⁹ saucius ꝓpter qd maledixit eum verũtamen in morte reuocauit maledictionẽ suaꝫ et dedit litteras sigillis aureis sigillatas pro ciuitatibus villis et castris ne posset annotari de ꝑditione post ei⁹ mortem quia eleuauerunt se contra eũ Legit̃ etiã in cronicis ꝙ hic rex alfons⁹. ix. dixit quandã blasphemiã cõtra deũ. s. ꝙ si ipse fuerat cũ deo quõ mundum creauit ꝙ multi de fect⁹ qui ibi fuerũt facti nõ transissent. ꝓpter quod verbũ cum dic q̃dam oraret in oratorio suo añ ymaginẽ virginis apparuit sibi angelus ex parte dei et reuelauit sibi sententiã mortis ꝑfixo sibi termino ab illa die vsqꝫ ad. xxx. dies inclusiue et factum est sic qm̃ in ꝑfixo termino ab angelo discessit ab hac vita et sepult⁹ fuit apud patrem suũ regẽ fernandũ in ecclesia maiori hyspaleñ. et successit ei in regno sauci⁹ fili⁹ eius decimus rex castelle qui regnauit. ix. ãnis nihil fecit contra saracenos. Et successit ei in regno fernãdus terci⁹ fili⁹ eius vndecimus rex castelle q̃ regnauit. xv. ãnis et mortuus est. Causa autem mortis eius fuit q̃a precepit occidi duos scutiferos de carnayal et non fuerunt exauditi. Et ideo illi videntes iniusticiam citauerunt regem vt cõpareret coram deo infra. xxx. dies ad dandũ rationem huius iniusticie et sic factum fuit qꝛ in prefixo termino mortu⁹ est. et eo die quo mortuus est venerunt noua quomodo infans petrus frater ei⁹ ceperat alcãdete quaꝫ obsessam tenuerat pluribus diebus et successit ei in regno fili⁹ ei⁹ alfons⁹. x. rex castelle. xij. Jacet ãt sepult⁹ predictus rex fernãd⁹ tercius in ecclesia maiori corduben̄.

Vincunt saraceni et ꝑditur ciuitas acon.

Centesimũtricesimũnonũ bellũ int̃ saracenos et xpianos accidit anno dñi Millesimo. cc. xc. Tunc acon nobilissima ciuitas obsessa a saracenis capitur

xiiij. kal. Junij, occisis plusq̃ .xxx. milibus xpianorũ vtriusq̃ sexus. Causa autẽ amissionis predicte ciuitatis dicitur dñoꝝ et nationum diuersitas facientuȝ ibi contrariaȝ voluntatem.

Vincunt xpiani et capitur insula rodi ac destruitur ordo templariorum

Centesimũquadragesimũ bellũ inter saracenos et xpianos accidit anno dñi Millesimo. cccx. tẽpore clementis pape quinti. Tunc hospitalarij cum exercitu xpiano in festo assumptionis beate marie virginis Insulaȝ rodi capiunt que caput est vicinarũ insularum et ex tunc redacta fuit sub dominio xpianoꝝ. Inde aptus apparuit in terram sanctã transitus xpianis. Sequenti anno annullatus et cassatus fuit ordo templarioꝝ quia in sua ꝓphana ꝓfessione abnegabant xp̄m et expuebant super crucem in obprobriũ crucifixi et adorabant diabolũ sub specie cati sicut plures de maioribus eoꝝ confessi fuerunt

Vincunt xpiani et occisis plurimis saracenis capiuntur cambil et albana per infantem petrum

Centesimũquadragesimũprimum bellum inter saracenos et xpianos fuit circa annuȝ dñi Millesimo. cccxiiij. regnante in regno castelle rege alfonso nono filio regis ferrãdi tercij ꝓdicti sub tutoribus positis q: paruulus. Tunc infans petrus auunculus vnus de tutoribus supradicti regis alfonsi. Congregato exercitu venit ad ciuitatem vbeteñ. et cum esset ibi die martis nona die mai bono mane appropinquauit ibi militie regni granate. Infãs vero petrus confisus de adiutorio altissimi exiuit ad eos et factum est ꝓliũ magnũ ȝ victi fuerunt saraceni et mortui sunt ex eis mille quingenti saraceni et q̃erãt inter eos hoĩes signati et magni domini et secutus est fugientes saracenos per quinq̃ leucas occidens et vulnerans plures ex eis et post paucos dies obsedit calnil et albanar cepitq̃ eos et reuersus est cũ honore in ciuitatẽ corduheñ.

Vincunt xpiani fugato rege granate et pluribus cesis saracenis per dominum iohannem manuel

Centesimumquadragesimũsecũdũ bellũ inter saracenos et xpianos accidit anno dñi Millesimo. cccxliij. Tunc dñs iohannes manuel super ꝓdicto regi alfonso. x. et. xij. regi castelle cum esset in frõtaria granate. Audiuit quomodo rex granate mittebat quendã saracenum qui dicebatur bosom cũ tota sua potestate contra ciuitatem corduheñ. et q̃ destrueret totam terram vsq̃ ad portã ciuitatis. Exiuit ergo hoc audito ꝓdictus domin⁹ iohannes manuel cum exercitu suo et cum magistris ordinũ et ꝯsilijs frontarie et venit ea die vsq̃ ad flumẽ quod dicitur guadelquenir et ibi fuit factum graue bellum. Et inter vtrosq̃ victus est bosom et plurimi saraceni trucidati q̃ cum rex alfonsus sciuit gauisus est valde de victoria habita dixitq̃ se voluisse in predicto bello

Vincunt xpiani et soluitur classis saracenoꝝ per alfonsum infre admirandũ maris

Centesimumquadragesimũtercium bellum inter saracenos et xpianos accidit anno dñi millesimo. cccxvij. Tunc dñs alfonsus infre admirandu ȝ maris militans supradicto regi alfonso cuȝ sex galeis et sex nauigijs que dicuntur lenonis et cum octo nauibus bellauit cum. xxij galeis saracenorum deuicitq̃ eos et cepit. iij. galeas et submerse sunt in aqua quatuor et captiuati sunt ac mortui quasi mille ducenti saraceni.

Vincunt xpiani et occiditur infans picato cum multitudine saracenorum.

Centesimumquadragesimumquartum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo. cccxxix. Tunc infans piraso filius regis belamarin transiuit mare cum septeȝ milibus equituȝ et triginta milibus peditũ vt destrueret terram christianorum. Sed cũ magister de alcanca et gundislau s martini de oueto hoc nouerunt coniunctiq̃ fuerunt cũ gentibus ciuitatis hyspaleñ. et seriseñ. q̃

occurrentes predictos saracenos cũ duob⁹ milibus equitum et.ccc. peditibus irruerũt fortiter in saracenos et factum est preliũ magnũ in loco qui dicitur vega de pagana vbi victi fuerunt saraceni predicto infante pcato et quasi omnib⁹ alijs saracenis qui cum eo transierunt.

Uincunt saraceni et occiditur alfons⁹ infre admirandus maris.

Centesimũquadragesimũquintum bellum inter saracenos et xpianos accidit anno dñi Millesimo.cccxl. Tunc dñs alfonsus infra admirandus maris bellauit cum classe saracenorum coram aliezira et permittente deo victi fuerunt xpiani et perierunt et capti fuerunt a saracenis octo galie et sex naues mortuusq3 est ibi amirãdus et maior pars xpianorũ.

Uincunt xpiani cesa innumero multitudine saracenorũ et fugatis regibus benamanni tunicis et bugie p regẽ alfonsũ nonũ

Centesimũquadragesimumsextum bellum inter saracenos et christianos accidit anno dñi supradicto. Tunc enim in mẽse may incepit rex balmarim cum exercitibus suis transmare mediterraneũ cũ quo veniebant rex tonisu et rex bugie durabatq3 transitus eorum vsq3 in finẽ octobris. Numerus autem equitu3 qui trãsierunt fuit vltra octuaginta milium3 peditũ autem ꝑpter eorum nimiam multitudinem non erat numerus et tunc perierunt omnes xpiani qui erant in.xi.galeis et vna naui coram canfa cum tempestate maris tenentes predicti saraceni obsessam pdictam villã ab ingressu mẽsis augusti angustiãtes eã sine intermissione. Uenit etiam in eoꝝ adiutorium rex granate cum septe3 milibus equitũ et peditum maxima multitudine obsedentibus ergo predictis regib⁹ saracenis canfa3 venit vox hec ad regem alfonsum nonũ.xij. regem castelle pdictum et ad regem alfonsũ portugalie qui diuina clementia in vnu3 cõgregati cum.xij.milibus equitum et.xx. milibus peditum venerunt vt succurrerent predicte ville obsesse et cum ꝑuenerũt ad vadũ canfe miserũt in nocte ad pdictã villã obseruantes decrementa maris quingentos milites qui exeuntes ab aquis per hora3 maris transeuntem intrauerũt nocte canfam ignorantibus saracenis. Altera vero die de mane venerunt saraceni aciebus suis ordinati ad transitu3 pdicti vadi et inceperunt bellũ cũ xpianis quibus bellantibus exierũt xpiani qui erant in pdicta villa cum introeuntibus et irruerunt intentorijs saracenorum occidentes et expoliantes totũ regale eorũ q2 non erant qui resisterent eis Quod audiens rex almoasen cũ alijs regib⁹ et saracenis vt succurrerent vxoribus suis et filijs subito redierunt ad tentoria. Reges vero xpiani cu3 exercitu suo dicentes fugiunt dederunt post eoꝝ terga et sic placuit altissimo q saraceni victi fuerunt et fugientes tot fuerũt mortui ex eis q non est aliquis qui posset eorũ numeru3 estimare et mortua est ibi borra vxor regis belamarum et ipse rex fugit in aliezerã in quadã equa que non bibebat nisi lac camelorum et comedebat annonã mũdatam et pallas mundatas que sicut aquila currebat tanta erat eius velocitas: et expoliantes xpiani tentoria saracenorũ et campũ inuenerũt tantum de auro et argento q non est aliquis qui excogitare posset. Fuit etiam captiuatus infans abenamar filius regis benamaim et eductus est ad regem alfonsum habita ergo gloriosa victoria tante multitudinis saracenorũ in signum victorie pdictus rex castelle vexillum suum dño pape benedicto.xij. misit quod vsq3 in hodiernũ diem in capella pape cammone cõseruatur. Fuit autem predictũ in die oĩm sanctorum anno quo supra. et reuersi sunt pdicti reges xpiani in regnis suis cum magnis diuitijs et honore. Sequenti vero anno predictus rex alfonsus castelle obsedit alcalam de beucayre que nũc dicit alcaria real cepitq3 eã et locomõ et carcaboy et priego et rute et benamirimatreya que a magnis tẽporib⁹ fuerant saracenorum

Uincunt christiani et soluitur classis magna saracenoꝝ sub rege alfonso quarto.

Centesimũquadragesimũseptimu3 bellũ inter saracenos et xpianos accidit ãno dñi millesimo.cccxlij. Tunc bellauit classis christianorum scilicet castelle que erant quinquaginta duaru3 galiaꝝ et.xxx.

nauium cū classis saracenoꝝ que erat galia rum et nauigeoꝝ que dicuntur lenōs.xxvi. ducebant etiam saraceni multitudinem ca pranꝫ sed domino cooperante vicit classis castelle et soluta est classis saracenorum sub mersaqꝫ sunt in mari.xxxvi.galee saracenoꝝ et ceperunt xxij. Alij vero fugerūt perierūt qꝫ i bello nauali vltraqꝫ.xx.milia saraceno rum. Eodem etiam anno bellauerunt galie xpianorū cum.xij.galeis saracenoꝝ que fe rebant victualia aliezere victiqꝫ fuerūt sara ceni et soluta classis coꝝ.

Vincunt xpiani et capitur aliezira per re gem alfonsum quartum.

Centesimūquadragesimūoctauum bellum inter saracenos et xpianos accidit ãno dñi millesimo.cccxliij.

Tunc supradictus rex alfonsus.x.et rex.xij. castelle volens augmentari in corona regni sui.attendens etiā quomō gibralter fuerat sua et steterat super eā cum maximis labori bus et expensis nec potuit euꝫ recuperare ꝑ pter mala et damna que sui vasalli et nata les in regno suo faciebant volēs quasi emē dā accipere ꝑ gibralter. Congregato igitur exercitu suo magno intrauit terraꝫ saraceno ruꝫ et obsedit aliezirā et vt leuius eā accipet fecit ꝑpe eē aliā villā et circūdedit eā muro ac populauit eam et vocauit eam aliezeram nouā quo facto elapsis.xx.mēsibus sue ob sidionis in vigilia oliuarū.xxvij.die marcij cepit aliezirani eo pacto qꝫ dimitteret sarace nos exire salua eorū vita. Et sequenti anno dñi Millesimo.cccxlviij.fuit prima pestilen tia in regno castelle et qꝛ habita aliezira vi dit ad oculum ꝑdictus rex gibralter qui sua erat et concupiuit reducere eam ad regnum suū si posset. Ideo collecto exercitu suo ma gno obsedit eam per mare et terrā anno dñi Millesimo.cccxlix. Et sequēti anno qui fuit annus iubileus cum predictus rex teneret ꝑ dictam villam obsessam in die veneris scā xxvi.die marcij.cuꝫ esset in plano prope ma re fuit ibi propinatū venenū et mortuus est ibideꝫ et vbi ꝑditio illa tractata fuit nunqꝫ amplius nata fuit herba neqꝫ nascet vt nar rat hystoria hyspanie. Et sepultus est in ec clesia maiori cordubeñ. regnauit.lx.annis et successit ei in regno petrus filius eius.xij rex castelle Iste fuit vir sanguinū et amicus saracenorū quem occidit rex henricus scdus in montiel et successit in regno.

Vincunt saraceni et perditur aliezira.

Centesimūquadragesimūnonū bel lum inter saracenos et christianos accidit anno dñi millesimo.ccclxix

Tunc rex machomat granate ꝯgregato exer citu suo venit super aliezirā.et obsedit eaꝫ et vndiqꝫ angustians sine intermissione cepit eam die lune que fuit.vi.augusti occisis plu ribus xpianis. Et deinde anno dñi Millesi mo.ccclxxv.destruxit eandem villā vsqꝫ ad fundamenta ꝑdict⁹ rex machomat granate

Vincūt xpiani et soluit̄ classis saracenoꝝ

Centesimūquinquagesimū bellum inter saracenos et christianos acci dit anno dñi quo supra. Tunc eniꝫ in mense septembri sequenti quidam capita neus qui dicebatur mucer leo bellauit viri liter cum classe saracenorū que exhibet de a liezira et ducerent ibi vxores suas et pempsi ibi plurimis saracenis victoria habita solu ta fuit classis saracenorum.

Vincunt saraceni et perditur vitrea et ma chena.

Centesimūquinquagesimūprimuꝫ bellum inter saracenos et xpianos accidit ãno quo supra. Tūc rex gra nate collecto exercitu suo cepit vitreā et mar chenam et deduxit secū plurimos captiuos Subsequenter anno dñi Millesimo.ccclxx die lune.x.may fuit eclipsis solis et sequēti die martis mortuus fuit ꝑdictus rex henri cus secūdus.ix.rex castelle in sancto dñico de lacalcada et licet fuerit sepultus primo i ciuitate burgeñ.finaliter tñ deductus est to letum et ibi est sepultus in ecclia maiori in sua capella. Predictus rex nihil famosum fecit contra saracenos. Regnauit.xiij.an nis et successit ei in regno iohannes fili⁹ ei⁹ primus qui fuit.xv rex castelle hic etiā nihil famosum fecit ꝯtra saracenos.fuit victus a portugalie exercitu in bello quod dicitur de aliuberata anno dñi Millesimo.ccclxxxvij.

Intrauit regnuz castelle dux de albencastre cum duxissa vxore sua filia regis petri pretẽdens habere regnum. Intrauit etiam cum eo rex portugalie et subsecuta est pax anno dñi Millesimo.ccclxxxviij.quia tradita fuit in vxorem dña katherina filia predicti ducis infanti henrico filio regis iohannis. Predictus rex iohannes currens quendã equũ in alcala de heuenares cecidit equus super eũ et occidit eum anno dñi Millesimo.cccxc.regnauit.xij.annis et successit ei in regno predictus rex henricus scd's filius eius cuz esset etatis.ix.annoꝝ hic fuit.xvi.rex castelle.

Vincunt xpiani ꝑemptis duob⁹ milib⁹ saracenorum sub rege henrico tercio.

Centesimũquinquagesimũsecundũ bellum inter saracenos et xpianos accidit anno domini millesimo.ccccvi. Tũc cum esset firmata treuga predicti regis henrici tercij cum yncas rege granate facta fuit per saracenos qui venientes ad villam que dicit̃ quesada ignibus eam cremauerunt. Eo tempore erant in vbeda petrus manrique et didacus faucij de benandes et alfõsus de aualos et in baeca erat senescall⁹ et alij multi milites xpiani qui simul ꝯgregati egressi sunt ꝯ saracenos et acceperũt ãterioritatem eorum qui recedebant cũ preda bellaueruntq; cum eis in campo quod dicitur de los coleiares.et licet numerus saracenoꝝ esset.vi.milia equitum et.x.milia peditum xpianoꝝ vero vsq; ad numerum mille ducẽtorum equitum et peditum concessit de⁹ tñ victoriam xpianis trucidatis ex saracenis quasi duobus milib⁹ de xpianis vero mortui sunt quasi.c.inter quos mortuus fuit senescallus et dñs alfonsus de aualos capitaneus comitis stabilis castelle et dñs martinus lupi de aualos. Regnauit predict⁹ rex henricus tercius.xvi.annis et mortuus est ac sepultus in ciuitate toleti. Hic fuit deuotissimus beati patri nostro francisco intantũ vt arma regia cordis minorum circundaret et fuit de iusticia laudatus successitq; ei in regno filius eius iohannes.ij.qui fuit.xx. rex castelle:

Vincunt xpiani et capitur cepta ꝑ regez Johannem portugalie.

Centesimumquinquagesimum tercium belluz inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo.ccccix. Tunc rex iohãnes portugalie cũ haberet quinq; filios scilicz duarte qui post eum regnauit petrum henricum iohanem et fernandum quoꝝ desiderabat facere milites infantẽ petrum et henricuz quia erant iaz in etate ad miliciaz dispositi. Et cum magnaz festiuitatez ordinaret in vlixbona ciuitate ad suum desiderium implendum consilio cuiusdaz numeratoris predicti regis in aliud est mutatum quia affuũt ꝙ cuz illa pecunia q̃ in illis festiuitatib⁹ exponeretur pauca addita alibi possent infantes effici milites cũ magno dei seruicio et honore grandi regie dignitates et filiorũ suoruz quod exposuit de captione cepte vel alicuius alteri⁹ ville maritime in affrica Placuit regi consiliũ et approbatum est ac celeri expeditione negocij decimi vsus est predictus rex duplici cautelatione quia primo misit ambasiatores suos ꝑ duas galeas in ceciliaz sub colore tract⁹ matrimonij qui euntes et redeũtes expoliauerũt diligenter ciuitatem cepte intrãtes in eam cũ securitate ac si vellent solaciari et modicuz a laboribus maris recreari. Qui redeũtes ad predictum regem nũciauerunt omnia quõ erant disposita in predicta ciuitate. Scd'a cauisatio fuit.quia habita predicta cognitiõe ne ea que fieri debebãt cognoscerent ꝙ esset contra eos misit continuo ãbasiatores suos ꝓpter aliquas causas ad defastendum ducem britanie et erat secretum ꝙ predictus dux acceptaret defastationem illam certificatus ꝙ non erat regis intentio ire contra eum sed in alias partes vbi esset magnum seruiciuz dei Acceptauit ergo predictus dux et redeuntibus ambasiatoribus exposita acceptatione statim diuulgatuz est quomõ rex volebat ire contra ducez britanie et parata est magna classis in qua fuerunt cum rege et filijs fere lx.milia pugnatorum in quoruz recessu ab vlixbona ciuitate facta est magna pestilencia et mortua est regina philippa et parato honore sepulture factus est eclipsis solis magnus propter que signa multi timuerunt sz tubis acclamantibus statim omnes classez introirerent animati per regem et venerunt ad finem sancti vincencij et miserunt anchoras suas in herrafaroz qui loc⁹ est regni algarbij

portugalie et ibi exeunte rege cum filijs suis duarte petro et henrico quia alij remāserāt in regno cuꝫ essent paruuli cuꝫ alia filia sua que nunc est ducissa burgundie et audiuit missam in ecclesia sancte marie predicti loci qua audita expositū est de publico quomō via sua erat contra saracenos in cepta erant enim primo admirantes cum viam oppositam ducerent duci britanie. Ingressi ergo sunt classem iterum eleuatis velis prospero vento venerunt ante ceptam paucis diebus licet distare fere per .l. leucas et sic accedētes circuierunt montem almiue qui vndiqꝫ circundatur mari sic ꝙ non patet aliquis ingressus nisi per mare vel per ipsammet ciuitateꝫ et miserunt anchoras in portu qui dicitur barbasote qui est ex vna parte ciuitatis ad partē occidentis vbi inceperunt habere consilium quomodo possent terram accipere et qualiter possent situare regale ad expugnādum ciuitatem. Quod videntes saraceni exierūt a predicta ciuitate i multitudine graui ꝙ mirum erat ad videndum et tunc factus ē ventus magnus sic ꝙ sine periculo classis nō poterat ibi permanere quare necesse fuit eis eleuare anchoras in cliezirāꝫ in regno castelle et capientes terram inuenerunt ibideꝫ plurimos delectabiles fructus et recreati sunt et ibidem habito consilio multi dicebant ꝙ rediret in portugaliam vel ad alium locum quem leuius possent capere quia non erat possibile ceptam capere secundum multitudinem saracenorum quam viderant ante ciuitatem et quia oēs saraceni martini recurrerent ad ciuitatē et quia etiam fortalicium ciuitatis erat magnum. Rex vero cum esset animosus noluit retrocedere ab incepto sperans in domino ciuitatem obtinere. Cum ergo hec agerentur felix aura flauit et ingredientes classem velis eleuatis. Altera die in aurora die memorabili scilicet vigilia assumptionis virginis gloriose que mēse augusti cadit venerunt iterum mittere anchoras ante ceptem ex parte gibraltaris qui est ex parte orientis et ordinauerunt ꝙ missis anchoris statim extraherentur batelles quos in nauibus deducebant et ꝙ in eis primo in quolibet eoruꝫ irent certi homines armorum et ꝙ galee cum eis ostenderent ꝙ volebant ire ad capiendum terraꝫ ex parte castri quod est ad parteꝫ cerasanarum vt omnes saraceni irent in illam partem. et ꝙ postꝙ saraceni essent nimium multiplicati ad illā partem aliunde quod est factuꝫ et ceperūt terram inuictis saracenis saltantes a batellis et galeis sicut melius poterant sic ꝙ aliqui erant in mari vsqꝫ ad pectora et alij plus vel minus taliter ꝙ bellantes cum saracenis et saraceni defendendo terram sic belluꝫ est inceptum cum his saracenis qui ibi erant in parte illa et cum alijs qui continuo succurrebāt de ciuitate et sic bellando cum eis retraxerūt eos quousqꝫ fecerunt eos intrare per portaꝫ ciuitatis et intantum angustiauerunt eos sine intermissione ꝙ non habuerunt saraceni potestatem claudendi portas ciuitatis et sic intrauerunt xpiani mixtim cum eis in ciuitatem ad bellandum in vicis et carrerijs et durauit die illa bellū intra ciuitateꝫ vsqꝫ ad horam vespertinam quousqꝫ se retraxerūt saraceni ad fortaliciū ciuitatis et alij ad villam que est ex altera parte ciuitatis que dicitur fex. Sed intantum christiani angustiauerunt castrum et predictam villam ꝙ eadē die captum est castrum et villa illa taliter ꝙ eadem die tota ciuitas cum castris suis fuit posita in potestate christianorum et dimissa a saracenis. Mortui autem sunt ibi plurimi saraceni et alij facti sunt captiui alij vero per rupes fugerunt. Perquirentes autem christiani domos ciuitatis inuenerunt multitudinem diuitiarum et multas saracenas coquentes panes et preparantes ollas pro saracenis cibandis. De christianis autem solus vnus mortuus inuentus est qui dicebatur bascus fernandi de cayde ex ictu cuiusdam saxe missi de castro cum iret ad succurrēdum infantem henricum qui cum saracenis ante omnes bellabat in porta cuiusdam domus. Eadē die qua predicta ciuitas capta fuit rex predictus cum filijs suis in pane et aqua ieiunabant nec aliquid manducauerunt quousqꝫ tota ciuitas fuit capta.

Vincunt christiani et capitur antequera per infantem fernandum.

Centesimum quinquagesimū quartum bellum inter saracenos et christianos accidit circa annuꝫ domini Millesimum. cccc.x. Regnante in predicto re

gno castelle regi iohanne secundo qui ince-pit regnare anno domini Millesimo.ccccv. et fuit positus sub tutoribus scilicet matri sue illustre regina domina katherina et in-fante fernando. Suscepta ergo gubernatio ne regni per infantem fernandum congre-gato magno exercitu venit in terram sarra cenorum et obsedit antequeram quā mi-rabili machina murum excedente viriliter cepit occisa saracenorum multitudine. Pre dictus infans fernād⁹ post hoc cepit regnū Aragonie et fact⁹ est rex aragonū.

Vincunt christiani et fugantur saraceni p regem Johannem scdm occisis pluribus saracenis.

Centesimumquinquagesimumquintum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo.ccccxxx. Tunc predictus rex iohan-nes secundus congregato magno exercitu intrauit terram saracenorum et posuit rega le suum prope ciuitatem granate vbi .xix. diebus stetit. Egredientibus ergo saracenis die quadam a predicta ciuitate multitudine magna constipati ex inspirato coniuncte sūt acies vtrorumqꝫ et factum est prelium ma-gnū plurimisqꝫ saracenis trucidatis alijsqꝫ in fugam versis victi sunt saraceni. Quidaꝫ autem saraceni specialiter sagittarij multitu dine non pauci alijs fugientibus sub quibus dam ficulneis remanserunt cogitātes se ibi dem posse deffendi et non parua dāna pos-se inferre christianis quasi ex latibulo pug-nantes. Ad quos milites christiani e-quis dimissis pedes intrauerunt quorum gladijs perierūt Illa die vt fertur capta fuit et granata si debitus ordo pugne obseruat⁹ fuisset. Tempore predicti regis iohannis se cundi plurima castra saracenorum per chri-stianos capta fuerunt cum multa effusione sanguis saracenorum. Regnauit aūt .xlviij annis et mortuus est in villa valisoletana anno domini Millesimo.cccclij. ac sepult⁹ in monasterium cartusiensium de miraflo-res ciuitatis burgeñ. Hic tenuit quendaꝫ p̄ natum a puericia sua qui dicebatur aluarus de luna quem intantum honorauit qꝫ ipm fecit magistrum sancti iacobi cum quo mul tas tribulatiōes passus est et multo tēpore amilitibus regni et finaliter ꝓpter nonnul-la que sue maiestati circa eum indecencia vi-debantur fecit. enim publice per iusticiaꝫ in supradicta villa decapitari Cuius caput no uem diebus stetit affixum clauo in palo alto corpus vero in medio platee tribus diebus inhumanatum remansit. Et cum esset vir tā te potentie ab omnibus tamen suis in fine relictus fuit quia tamen in tanta pressura ad dominum accessit corde contrito et humilia to et pedibus meis licet indignis se pergene ralem confessionem totius vite sue inclina-uit. Credo ipsum secundum signa que vidi misericordiam dei consecutum fuisse. quia scriptum est in quacunqꝫ hora in gemuerit peccator omnium iniquitatum eius non re cordabor. Et successit predicto regi iohanni in regno filius eius henricus quartus qui nūc regnat. xviij. rex castelle et vtinam felici ter ad dei gloriam regnet et vtilitatem reipu blice Hic primo regni sui anno. cum exerci-tu suo magno intrauit terram saracenorum et obtinuit viriliter villam que dicitur xime na et destruxit stiponam habuit etiam bul-lam cruciate contra saracenos et continua-uit guerram iiij. annis. In quibus non mo dicum saraceni sunt fame afflicti in signū eti am voluntatis expugnationis regni grana te cepit deuisam malogranatorum per orna mento armorum regalium. Quid erit. deus nouit cuius est causam et finem bellorꝫ agno scere. multa enim impedimenta offeruntur spetialiter diuisio militūꝫ in regno contra ip sum ꝓpter que iam hoc anno. lx. plus timet guerra in regno qꝫ contra infideles qd de⁹ sua pietate auertere dignetur.

Vincunt saraceni et perduntur ciuitates pera et constantinopolis. et de tribus mira-bilibus que precesserunt.

Centesimuꝫquinquagesimuꝫsextuꝫ bellum inter saracenos et christia-nos accidit anno dñi Millesimo ccccliij. tēpore Nicolai pape quinti Tūc enim imperator turchorꝫ cōgregato magno exerci tu per terram et magna classe ꝓposuit nomē dele re christianum viribus suis. In primo er go ipse obsedit ciuitatē que pera dicit quam post plurima certamina cepit .xxviij. die may et intrās candē ciuitateꝫ crudelissime occi-

dit omnes xpianos a sex ãnis et sup̄ et sequē ti die. s. xxix. intrauit portū constantinopolitane vrbis vigore belli et pluribus artibus guerre. Obsedit ergo ciuitatem constãtinopolitanã per mare et per terrã potentissime et eam angustians sine intermissione finaliter eam deuicit et cepit et ingressus ciuitatez indicibilem cedez fecit in xpianos. Alij vero pedib' et manibus ligatos in captiuitatem duxit monachos etiaz et monachas cosecratas vituperose ex monasterijs extractas acsi meretrices et prostibulo institute essent trahebat cõtra eas pagens tãta et talia qualia de pecudibus quis sine rubore vix dicere auderet. Adolescentulos vero a decẽnio et infra cogebat sue spurcissime fidei adoratores existere. Et vltra boc intrauerũt thurci in illo eximio et claro templo sancte sophie et sacratissimas imagines sanctoz atq; sãctarum pedibus conculcauerunt et omne gen' vituperij super eas fecerunt et in sacra altaria ascendentes saliebant vociferando iubilantes et machometũ hymnis et laudibus extollentes. Ascenderunt etiã illi nepharij thurci ad sublime tegumen eiusdem alte et famose ecclesie sancte Sophie et crucem ei' cacumini infixam deiecerũt et diruperunt. Sacra vero corpora sanctoz laniabãt et deuastabant. plurima etiam vituperia fecerũt in sacris crucibus et calicibus et intantũ eorum vesana rabies exarsit q a prima hora diei vsq; ad meridiẽ totam vrbem nudataz et desertam reliquerunt sic vt non latinuz nõ grecum non armenium nõ iudeum nec aliũ quẽuis hominem de habitatoribus ciuitatis intra eam dimiserunt. Hec ex epistolis ysidori cardinalis rutenen̄. qui presens fuit in excidio ciuitatis et francisci rostarij ducis venetorum transmissis ad Nicolaum papã quintũ. vt de remedio infuturũ prouideret contra hunc thurcorũ imperatorez qui se vocat inimicum crucis xpi et intantũ odio habuit christianos q cum aliquẽ viderit existimans se in visu deturpatuz et sordidatũ in proprios oculos abluit et abstergit vt dicit p̄dictus cardinalis. Et est diligenter aduertẽdum ad tria singularia que desolationez predicte ciuitatis precesserunt quoruz duo predixit quidam antiquus philosophus grec' qui leo dicebatur. Unde in ecclesia sancti demetrij predicte ciuitatis vt mihi quidaz grecus qui proprijs oculis sepe vidit: narrauit Erat quedaz columna marmorea tota opata ad modum scacorum sic ordinata q incipiendo a principio in vno scaco ponebatur nomen imperatoris et in sequenti nomẽ patriarche qui presidebant et predixit philosophus predictus q cum facta fuisset impletõ omnium scacorum illius columne tunc perderetur ciuitas constãtinopolitana et sic de facto accidit. quia presidentibus Constantino ĩperatore et gregorio patriarcha in quorum tempore capta fuit ciuitas predicta facta fuit impletio vltimorum scacorum colũne Secundum quod predixit predictus philosophus leo fuit q tempore Constantini debebat perdi ciuitas cuius verba in predicta columna erant hec. Constantinus me fecit et Constantin' me dissoluet. et sic impletum est. Istud enim fuit mirabile preuideri tali excidioni a philosopho quod esse non potuit nisi a spũ dei. Primus enim qui imperauit et nobilitauit predictã ciuitatez fuit vocatus Constãtinus. qui dedit patrimonium ecclesie. mater sua fuit vocata helena. et primus patriarcha fuit vocatus gregorius Ultimus aũt qui ibi imperauit et perdidit ciuitatem mortuus in bello dicebatur etiaz constantinus et mater sua helena et patriarcha etiã gregori' vocabat̄. Terciũ vero mirabile quod precessit captionem ciuitatis fuit visum per turchos xpianis nihil videntibus. Unde cuz quadam nocte vigillãtes turchi in obsidionem respicerent versus ciuitatem viderunt subito multitudinem luminum ad modũ candelarum vndiq; sup turres et muros ciuitatis quod respiciẽtes et admirãtes. timuerunt valde. Arguẽtes ex hoc miraculo ciuitatem esse sub diuina protectione et cũ retulissent qui viderãt imperatori turchoz ipse simulauit pro tũc Altera vero nocte apparentes predicte candele super turres et muros vise sũt eleuari in celuz. Et tunc teucrus ille magnus interp̄tans visionẽ illam: dixisse fertur. Candele que apparuerunt descendentes significauerunt q deus in temporib' preteritis ptegebat hac ciuitatem. s cãdele eleuate in celũ designant q deus recessit ab ei' custodia. Nũc ergo aĩt est tempus debellandi cã et sic ardenti rabie irruerunt in ciuitatẽ nobilissimã et ceperunt eaz vt dictuz est. Et vo

eo illam ciuitatē nobilissimaꝫ quia fm ysi/
dorum in libro ethimologiarum xv. Costā
tinopolis est in tracia quaꝫ edificauit ex no/
mine suo constantinus solam rome meritis
et potentia adeq̄tam. Hanc conditaꝫ primo
apausania rege spartanorum et vocataꝫ bisā
cium vel ꝙ tantum patet inter atriacū mare
et ppontidem vel ꝙ sit receptaculum terre et
maris. Unde et eam cōstantinus aptissimā
condere iudicaris vt receptaculuꝫ sibi mare
terraqꝫ fieret. Unde et nunc romani imperij
sedes et totius caput est orietis sicut roma
occidētis. hec ille. Sic ergo hec nobilissima ci
uitas immo q̄si totuꝫ grecie imperiū occulto
dei iuditio traduꝫ est in manus impiorūꝫ si
cut etiam methodius martyr pphetizauit i
ter cetera dicēs. grecia in captiuitate et occisi/
one erit sicut plenius dicet infra consideraci
one. xij. in primo passu.

Uincunt christiani cruce signati fugato
thurco et cesis. lxxx milibus thurcoꝝ Johā/
ne de capistrano nomē ihesu deuotissime in
uocante.

Centesimumquinquagenimū septi/
mum belluꝫ inter saracenos et chri
stianos accidit āno dñi Millesimo
cccclvij. sedente in cathedra petri Calixto pa
pa tercio qui in memoriā huius belli insti/
tuit festum duplex transfigurationis dñi no
stri ihesu xpi cū gratijs et indulgentijs solē
nitatis corporis xpi. ex cuius bulla plūbea
quam ocul' proprijs vidi. ordinē isti' belli
et victorie diuine ad ppositūꝫ ānotaui. vbi
sic predictus papa inter ceteros ait Quoniā
pater ille misericordiaꝝ ac pijssimus christi
anorum protector et vite nostre. defensor oī
potens deus. postꝙ in die celebri beatoruꝫ
apostolorum petri et pauli dum sacra missa
rum solennia in coꝝ basilica agerim' literas
nostras super generali oratione p vniuersos
xpicolos facieda lectas et fauēte dño vbiqꝫ
obseruatas fecim' publicari pijs oratōibus
et operibus suis afflicti populi aliquātulū
mitigatus feritatē ipsi' viperij et immanis/
simi turchi cultoris execrabilis machometi
proxima estate decursa cū suo pene innume
rabili in quo plurimū cōfidebat exercitu in
fidelium et turchorū cōtruit castri balgradi
in regno vngarie ad ripā danubij situati qđ
vndiqꝫ obsessuꝫ et coangustatū dirupere sata
gebat obsidiōe soluta p cruce signatos et vn
garos ad moduꝫ populares ꝙpluis paucio/
res numero et inermes ex nostra ordinatōe
et institutōe dilctō filio legato nostro. de late
re illuc destinate iniūcta ac nūcijs et literis
sepius repetita ex sincera fide quā gestamus
in ipso saluatore nostro cuius est res aduna
re dispsas et desperatas ptegere ac supboꝝ
precipue in fideliūꝫ et christiane fidei inimi
coruꝫ potentiā cōterere et etiāꝫ debellare sub
strenuo vaynoda iohāne celebris memorie
fidei nostre catholice acerrimo defensore et
pro ea atqꝫ fidelibus pro pugnatore christi/
aneqꝫ cohortis duce dignissimo cui neqꝫ fi/
des neqꝫ spes petiente victorie defuere mili/
tantes presente piter iohanne quodā de ca/
pistrano ordinis fratrum minoꝝ professore
viro quidam optimo et meritorum apud de
um et homines eximio et nomē ihesuchristi
in quo salus nostra cōsistit fiducialiter et as/
sidue cum omni populo circūcepto voce vna
nimi inuocante vexillo quoqꝫ sacratissime
crucis cum magnis clamoribus et vocib' ele
uate ad celum. Unde ineffabile vti a cunctis
dari separabitur aduenit auxiliuꝫ Mira res
die memorabili beate marie magdalene ce/
lesti p̄sidio communitus populus fidelium
impetu in hostes viriliter facto eundem ferū
turchum cum suis sacrilegis cōplicib' in tur
pem et damnosam fugaꝫ conuertit. deduxit
ipse miserator dominus et fidelis in manu
paucorum tam ferocis inimici et innumera/
bilis exercitus cum maxima strage victori/
am vltra ꝙ mens estimare posset humana
dominus eīn potens et super exercitus et ty
rannos qui madian et orientales pupulos
ad numerum locustarum in manu tradidit
gedeonis: Omē etiā sacerdoti contra elio/
dorum ciuitatem sanctā hierusalem ppha/
nare molientē presidium prebuit et iuuamē
pro nobis contra insolitissimos hostes mi
raculose pugnauit. O bone ihesu dux et sal/
uator noster fortitudo vera et tutissimuꝫ cer
tumqꝫ p̄sidium ad te cōfugientiū christiano
rum et pietate qui ipsos proprio sāguine re
demisti gladium tuum super inimicorum
capita fugientium intromittens non pauci
ores sese mutua cede necarunt quam a no/
stris in prelio interempti fuissent. Nam vt

a fidedignis accepimus in ea pugna .xl. milia occisi tondenq superstites in turpe fugam versi sese mutuo trucidantes defecerut Castra incensa machine et instrumenta bellica omnia direpta sunt vt confusus abiens ipse tyrannus et pre timore iam multis mensibus non apparens inter latebras seu munita opida se recepisse dicatur et diuinam presentiens vltionem in suam perditionem futuram intra Constantinopolitanam peracq ciuitates se reclusit Illasq muris et antemuralibus munire frustra decertet: minus attedens q nisi dns custodierit ciuitatem frustra vigillat qui custodit eam. hec ex p dicta bulla

Vincunt xpiani in affrica per regem alfonsum portugalie.

Centesimuquinquagesimuoctauum bellum inter saracenos et xpianos accidit ano dni millesimo .cccclviij. Tunc rex alfonsus portugalie armata magna classe transiuit in affrica et obsessa quadam villa fortimaritima que dicit alcacar tagner ac fortissimo bello angustiata cepit ea et xpianis populauit ac muniuit armis et victualibus necessarijs. Dolentes aut saraceni affricam bis iam duorum annorum interuallis cum innumerabili multitudine bellatorum venerunt vt eam obtineret sed plurimis eorum peremptis vacui semp redierut. Et quia inter predictam villam et mare erat aliquale spacium vbi venientes saraceni se ponebant ne per mare posset se cursus dari eidem: Rex predictus in regno portugalie fecit quadrari lapides in tanta multitudine quanta necessaria erat pro duplici muro construendo a predicta villa vsq ad mare. lapidibus ergo predictis ac sufficienti calce per nauigia in predictu locu deductis tata fuit multitudo lapicidarum q paucis diebus facti sunt muri cum turribus necessarijs sic q cu saraceni cognouerunt opus quasi finitu erat et factus est loc quasi inexpugnabilis a saracenis in magnum subsidium et vtilitatem christianorum transeuntium per illud secretum mare mediterraneum. distat autem predicta villa a cepta sex leucis et a portugalia vt fertur fere centum leucis et a tansa que est etiam locus christianorum istius regni castelle ex altera parte maris stricti trib leucis et sic ista duo loca sunt quasi claues maris stricti

Decima consideratio est de possessioe terre sancte per saracenos que duobus explicatur punctis.

Decima consideratio hui libri quarti est de possessione terre sancte per saracenos vbi duo puncta occurrut declaranda Primus est scire causam quare saraceni tenent terram sanctam. Secundus vero punctus erit. Si christiani vellent facere guerram saracenis ad terram sanctam capiendam quis locus esset eis conuenientior in orbe ad incipiendum talem guerram Extollunt enim se saraceni dicentes se tenere veritatem legis quia possident terram sanctam. Insultant etiam iudei contra christianos dicentes q lex christianorum nulla est nec ihesus nazarenus est messias in lege promissus quia non possident terram sanctam hierusalem. Ideo ad hec declarandum tres rationes assignantur per fratem vincentium in sermone: Ecce ascendimus hierosolimam Prima est ad excusationem christianorum Secunda propter confusionem saracenorum Tercia est propter conuersionem iudeorum.

Circa primum notandum est q nullus christianus est ita sanctus quin peccet excepto christo et virgine maria. Unde ecclesiastes septimo non est homo iustus in terra q faciat bonum et non peccet. et deus no vult q christiani peccent in illa terra in qua fili dei passus est pro peccatis hominum quia hoc reputaret ad maximam iniuriam. de agarenis vero non ita iniuriatur quia canes sunt. multum eni displiceret regi et indignaretur si filij sui vel milites mingerent in camera sua si autem canis minget non curat. Idem in proposito de terra sancta. multum displiceret christo si nos filij per baptismum faceremus in ea corruptiones et peccata sed de agarenis tan q de canibus non curat. et concordat auctoritas christi dicentis hierusalem calcabibtur a gentibus donec impleantur tempora nationum Luce .xxi. tunc ei cum omnis plenitudo gentium intrauerit omnis israel salu erit: vt habetur ad romanos .xi. Et sic patet prima ratio scilicet q p

ꝑter excusationem christianoruꝫ ne peccem⁹ in camera sanctificata regis regum ihesu xp̄i non possidemus terram sanctam. Unde sic patuit supra bello centesimo. Iherusalem capta fuit per cruces signatos christianos et quādiu vixerunt in sanctitate et sine offensa christi possederunt terram sanctam. Sed cū multiplicata fuerunt in eis mala et offense xp̄i continuo expulsi fuerūt a terra illa et introducti fuerunt canes saraceni ad seruādū illam sicut patuit supra consideratione nona huius libri bello.cxviij. Secunda ratio est propter cōfusionem saracenorum ipsi enim sunt filij xp̄ianorum quia vix sunt octingenti anni ꝙ sunt. Unde beatus augustinus fuit episcopus yponeñ. Sed machometus a sergio decept⁹ decepit eos et ideo agareni sunt christiani renegati et propterea retinent adhuc aliquid de fide christiana et credunt et aliquid non. Credunt nāqꝫ vt xp̄iani ꝙ vnus est deus creator omnium sed nō credunt ꝙ ille deus sit tres persone in confusione ipsorum ipsimet ostendunt locum in quo xp̄s fuit batizatus vbi tota trinitas apparuit. Secundo credunt ꝙ fuit homo pur⁹ et verus et sanct⁹ de spūsancto in maria virgine cōceptus sed non credunt ꝙ sit deus. et in confusionem sue credencie ostendūt locum vbi suscitauit lazaruꝫ proprio imperio quod non potuisset non fuisset de⁹. Tercio credunt ꝙ est in celo sed non credunt ꝙ est ī sacramento altaris. et in confusionem eoruꝫ ostendunt christiani locum cenaculi inquo christus illud sacramentum instituit. Item non credunt xp̄i passionem. tamen in eoruꝫ confusionem ostendunt vbi xp̄s fuit crucifixus et sepulchrum vbi corpus fuit sepultū Item agareni baptizantur sed non conforma verboruꝫ et ipsi ostendunt locū vbi xp̄s constituit sacramentum baptismi cuꝫ forma illa. In nomine patris et filij et spūssancti in eorum confusionem Ideo dicit dauid fac mecum signum in bonum vt videant qui oderunt et confundantur. Unde sicut custodes portarum in domibus regum xp̄ianoꝝ cum haberi possent sūt homines difformes vt ethiopes sic ꝙ nullus intrare potest nec filius neqꝫ milites nisi per manus illoruꝫ sic christus in palatio suo terre sancte ꝑmittit ꝙ custodes portarum illius patrie sunt homines difformes scilicꝫ bestiales machometici ne scilicet filij sui milites xp̄iani ad interiora secretorum terre sancte admittantur nisi ꝑ manus illorum nec ex hoc sequitur honorabiliores eē ianitores difformes filijs et militibus caris: immo hoc cedit in confusionē ianitoruꝫ et honorem filiorum et militum. Nunquid etiam in domibus magnoruꝫ in castris in nauibus maris immo etiaꝫ in domibus rusticorum custodes et vigiles sunt canes ne quis ingrediatur nisi homo pacis et ad honorem talis loci et patet ꝙ sic etiaꝫ custodes et vigiles terre sancte sunt canes saraceni ne si quis ingrediatur ad interiora secreta vbi christus in humana natura; ambulauit nisi fuerit homo pacis. et ad honorez illius loci quales sunt peregrini christiani visitantes terram sanctam et patet ꝙ istō cedit in confusionem saracenorum ꝙ assimilantur canibus custodientes domos.

Item in confusionem cuiuscunqꝫ virtuosi ē sustinere aliquod falsum propter auaritiaꝫ Cum ergo saraceni se reputent virtuosos et credant falsuꝫ esse ꝙ ihesus nazarenus fuit mortuus et sepultus etc̄. et tamen hoc sustinens ostēdentes predicta loca vt dictum est cum magna diligentia propter auaritiam. quia propter interesse quod recipiunt a peregrinis christianis. ergo possessio terre sancte per saracenos est in eorum confusionem non enim permitterent principes christiani pro toto auro mundi si inter eos esset sepulchrum machometi ꝙ visitaretur et honoraretur a saracenis sicut faciunt xp̄iani in terra sancta cum hoc non solum cederet in confusionem xp̄ianoruꝫ sed etiam in contumeliaꝫ creatoris scientes falsum esse ꝙ honor debeat exhiberi bestiali et spurcissimo machometo. quia honor secundum philosophum est premium virtutis. que in machometo locuꝫ non habuit propter abyssum criminuꝫ in eo contentorum sicut patuit supra cōsideratiōe prima huius quarti libri et quasi per totum est ergo in confusionem saracenorum possessio terre sancte et honorem christianorum.

Tercia ratio est propter conuersionem iudeorum. Iudei nanqꝫ secundū ꝙ ex lege moysi sunt assueti et nutriti terreni sunt et sperant ꝙ messias ducet illos ad illam terram et dicunt intra se ecce habebimus iherosolymam propter hoc ihesus xp̄s ver⁹ messias voluit ꝙ nec xp̄iani nec iudei habeant illā terram

quia non venit vt daret illam terram sed ce
lestem de qua dauid. Credo videre bona
domini in terra viuentium sed illa est terra
morientium. Ideo apostolis ad hebreos
vltimo non habemus hic ciuitatem ma-
nentem sed futuram inquirimus. Cessent
ergo saraceni ab excellentia sua sileāt iudei
et conuertantur a miseria sua. Consolentur
xp̄iani in filiatione et militia sua quia xp̄s
dedit eis potestatem filios dei fieri his qui
credunt in nomie eius. Jo. primo Sed que
harum gentium habet vel tenet veram legē
licet supra libro primo sit latissime declara-
tum potest tamen hic exemplariter declarari
per parabolaꝫ illius diuitis qui habet vnū
lapidem preciosum magni valoris et tres fi
lios etc̄. dn̄s iste diues est xp̄s deꝰ et homo
et tres filij tres sunt populi iudeorum aga-
renorum et xp̄ianoꝝ. dicit primogenitus scꝫ
populus iudeorum. Ego habeo lapideꝫ. i.
legem veram quia eam dedit miraculis cō
firmatam. Dicit populus xp̄ianus non. im
mo ego habeo legem veraꝫ quia mea lex cō
firmata est miraculis que nō possunt nisi ꝑ
deum fieri. Demones poterant facere mira-
cula moysi Populus agarenus dicit immo
ego habeo legem veram. Nunc ponderemꝰ
lapidem primo ponderetur in sanctitate lex
moysi et eaꝫ ponderat salomon qui dicit de
terrenis que promittuntur in lege moysi vi-
di cuncta que fiunt sub sole. Et ecce vniuer-
sa vanitas. ecclesiastes primo. modicum pō
derat ideo nihil valet. Videamus sectā ma
chometi quātum ponderat quid promittit
riuus lactis mellis olei vini mulieris etc̄.
Hec est vita porcorum nihil ponderat. Vere
magnus dolor esse debet prelatis ecclesie et
doctoribus fidei xp̄iane si attente cōsiderēt
sectam maledictam saracenorum videre tā-
tam multitudinem animaruꝫ rationabiliuꝫ
sicut sunt saracenorum que redempti sunt sā
guine ihesu xp̄i esse inuolutas in errore dā-
nationis quia non intelligunt scripturaꝫ di
uinam et quod peius est nec volunt intelli-
gere necꝫ audire sed ꝙ inclinentur ad ea et
sequentur que debētur porcis et asinis. lex
xp̄ianorum que promittit gloriā celesteꝫ q̄
est infiniti ponderis et valoris quia plꝰ pō
derat vna dies glorie ꝙ omnia bona huius
mundi. Ecce promissio q̄cunqꝫ fecerit volū
tatem patris mei qui in celis est intrabit in
regnū celoꝝ. Math. vij. Ponamus ergo in
celum cor nostrum et spem omnia terrena
despiciendo quia secūdū apostolū. ij. Coꝝ.
iiij. quod in presenti est momentaneū est et
leue tribulationis nostre supra modum in
sublimitate eternū glorie pondus operatur
in nobis non contemplantibus nobis ea
que videntur sed que non videntur que ei
videntur temporalia sunt que autem nō vi
dentur eterna sunt.

Que sit terra aptior pugnandi contra ter
ram sanctam.

Secundo puncto huius cōsideratio
nis scilicet quis locus esset cōueni-
entior in orbe ad capiendū terram
sanctam. Respondetur ꝙ si xp̄iani vellēt in
cipere guerram ad terram sanctam capiēdā
et alia loca que amiserunt nullus locus nul
la terra conuenientior est ꝙ hispania ꝙ sic
declarat. Certum est ꝙ in vniuerso quinqꝫ
loca possunt cōsiderari sicut notat magister
Raymūdus lulij in quodā tractatu suo per
que posset incipi talis guerra sicut sepe attē
ptatum fuit. Primus locus est in terra imp
atoris cōstātinopolitani et in terra turchoꝝ
Deinde per terram armenie quousqꝫ perue
niretur in siriam et hec via nō est multū lau
dabilis quia est valde grauis et difficilis et
nimis longa et sic requirit magnum exerci-
tum et mltas expensas Scd̄s locus est insu
la quedam que raycet appellatur situata ꝓ
pe alexandriā. Posset em̄ illa insula cū ga-
leis et militibus capiet detineri sed hic locꝰ
etiā nō ē laudablis quo ad p̄sēs: tū qꝛ via ē
nimis lōga nimis ēt reqrit expēsas et bellato
res ꝯ illā Tercꝰ locꝰ ē regnū cipri et terra her
menie sed ista via etiā nō est laudabilis. tū
quia ille terre nō sunt oibus sane sicut expti
sūt qui trāsierūt. tum etiam quia illa via est
nimis lōga. et communiter reqrit nimis de
nauigantibus et pugnātibus et expensis.
tum tercio qꝛ ꝑ ciprū et hermeniā nō possēt
sufficere victualia necꝫ equi. Quartus locꝰ
est tunitiū. sꝫ nec iste locꝰ laudabilis ē eo ꝙ
multe gētes in eo cōmorātur et cōsequāter ni
mis reqrit de exercitu et de eq̄s et de hoc sa-
tis ꝓbabile experimentū datuꝫ fuit qn̄ sctūs
ludouicus rex francorum transfretauit sicut
supra patuit consideratione. ix. huius. xiij.

libri bello. cxxij. Quintus locus est hyspania in parte eius que dicitur andalusia vbi est almaria malica granata algesira tarifa et hic est locus amenissimus et congruentior omnibus predictis eo quia facilior ad acquirendum propter quatuor rationes. Prima ratio est quia predictus locus est circundatus per mare mediterraneum ex vna parte et ex alia parte per regnum aragonie et castelle et istud impediret quod non possent iuuare eos alij saraceni. Secunda ratio est quia multum iuuat ad guerram faciendam fertilitas terre et multitudo equorum de propinquo in quibus habundat inter ceteras mundi partes hispania. Tercia ratio est quia est terra sana et ideo timore infirmitatum non solueretur exercitus sicut alibi factum esse dicitur. Et patet etiam quod est propinquissima respectu aliorum locorum. Quarta ratio est rex bellator cum paruo exercitu posset guerram incipere presuppositis supradictis et quia habet terga secura et sic accipiendo modo vnum castrum et deinde vnam villam et sic successiue deducendo saracenos semper ante se et multiplicando continue exercitum et habito regno granate rex bellator cum suo exercitu ampliato ad maiorem barbaram scilicet in affricam poterit leuiter transire scilicet in regnum cepte quod non distat nisi septem miliaria et in aliquo loco nisi per tres leucas solum presertim isto tempore talis locus esset conuenientissimus cum cepta et villa alia que dicitur alcater tagner sint in potestate regis portugalie. Et sic ex illa parte inciperent debelare saracenos tergis securis deducendo eos ante se modo lucrando vnam villam modo aliam etc. quousque perueniretur tonitum semper multiplicando exercitum quod optime et secursissime fieri potest vt dictum est propter propinquitatem hyspanie et eius fertilitatem et quia retro se nihil timerent et sic paulatiue bellator rex posset facere guerram sanam saracenis et acquirere terram sanctam iherusalem et totum regnum egypti patet ergo clarissime quod nulla terra in mundo est conuenientior christianis ad incipiendum guerram pro terra sancta capienda quam hyspania. beatus ergo rex bellator qui propter zelum fidei catholice hec cogitauerit et in opere posuerit sperans omnia predicta acquirere per ihesum christum in cuius manu sunt omnium potestates et iura regnorum.

Quomodo christiani habere se debeant de iure et ordinatione regni erga saracenos viuentes inter nos.

Undecima consideratio huius .iiij. libri est de his adque compelli debent saraceni viuentes inter nos de iure et ex ordinatione regni. Circa primum notandum quod vt traditur in titulo de iudeis et saracenis in clementinis principes christiani sub obtestatione diuini iudicij a duobus debent compescere saracenos sibi subiectos scilicet ab inuocatione publica nominis machometi et a peregrinatione quam facere solent ad sepulchrum cuiusdam saraceni Unde sacrum consilium ibidem sic ait cedit quidam in offensam diuini nominis et opprobrium fidei christiane quod in quibusdam mundi partibus principibus christianis subiectis. In quibus interdum seorsum interdum vero permixtim cum christianis habitant saraceni sacerdotes eorum zabzaba nuncupati vulgariter in templis seu mesquitis suis ad que idem saraceni conueniunt vt adorent ibidem perfidum macometum diebus singulis certis horis in loco aliquo eminenti eiusdem machometi nomen christianis et saracenis audientibus alta voce inuocant et extollunt ac in verba quedam in illius honore publice profitentur. Ad locum insuper vbi olim quidam sepultus extitit saracenus quem vt sanctum alij saraceni venerantur et colunt magna saracenorum eorundem partium et aliarum confluit publice multitudo ex quibus nostre fidei non modicum detrahitur et graue in cordibus fidelium scandalum generatur. Cum autem hec diuine maiestati displicentia non sint aliquatenus toleranda sacro approbante consilio ipsa in terris christianorum fieri deinceps districtius inhibemus vniuersis et singulis principibus catholicis sub quorum dominio saraceni morantur et fuerunt predicta sub obtestatione diuini iudicij obnoxius iniungentes quatenus ipsi tamquam veri catholici et christiane fidei seduli zelatores opprobrium quod tam ipsis quam ceteris christicolis per premissa ingeritur debita consideratione pensantes ipsum vt prouide eterne beatitudinis premium assequantur de terris suis omnino auferant a suis subditis auferri procurent inhibendo expresse

ne prefata inuocatio seu ꝓfessio nomīs ipsius sacrilegi machometi publice aut ꝑegrinatio prelibata ab aliquo in coꝝ existente dñio audiant attemptare decetero vel quō libet sustineri. Si vero qui secus ꝑsumpserit taliter ob diuinā reuerentiā castigent̄ ab ipsis ꝙ alij coꝝ exemplo ꝑterriti a ꝑsumptiōe simili arceant̄ hec ibi sanctissime ordinatuꝫ sed negligenter custoditū specialiter primuꝫ cum altis vocib⁹ de die et de nocte tales ꝓclamationes faciant saraceni. et non solum non castigant̄ a principib⁹ verū etiā et defēdunt̄ et rar⁹ est qui ꝓpter fidei honorē redamet contra eos q̄nimo tanta est ignorantia ꝑdicte inhibitiōis in principibus et clero ac populo ꝙ nō cogitant ꝑdictas inuocatōes siue ꝓclamationes eē in offensa diuie maiestatis ꝙ nō sine culpa est añ deuꝫ cum talis ignorantia nō excuset quia ignorantia facti non iuris excusat. De alijs aūt atqꝫ ad que cōpellendi sunt saraceni tā de iure ꝙ ex ordinatione regni sufficiant que dicta sunt libro iij. consideratione. xi.

Ista duodecima consideratio tractat de fine legis saracenoꝝ et de coꝝ perpetua seruitute sub iugo xp̄ianoꝝ sub quatuor pass⁹

Duodecima et vltima ꝯsideratio huius libri. iiij. est de fine legis saracenoꝝ et de coꝝ ꝑpetua seruitute sub iugo xp̄ianoꝝ iam finem oportet dare huic. iiij. libro de bello saracenoꝝ in hac vltīa cosideratione ad quā explicandā. iiij. passus conuenit ꝑtransire. Primus ē de castigatōe finali fienda per saracenos. Secund⁹ est de cessatiōe sue legis. Terci⁹ est de tēpore quo dꝫ cessare. Quart⁹ vero erit de ꝑpetua seruitute saracenoꝝ sub iugo xp̄ianoꝝ.

De castigatione finali fienda per saracenos in populo xp̄ianoꝝ.

Primus pass⁹ est ꝙ per saracenos fiet diuina castigatio terribilis in oī bus regnis mūdi ꝓpter peccata populi scd̄m ꝙ ꝑdixerūt. et primo methodi⁹ martyr quem beatus hieronim⁹ in opsculis suis laudat loquēs de fine seculi cui⁹ ꝓphetia sequit̄. In nouissimo aūt sexto millenario seculi exient filij ysmaelis de heremo et erit aduentus coꝝ castigatio sine mēsura et sine mīa et tradet deus in manib⁹ coꝝ omīa regna gentiū propter pctā que operata sunt ꝯtra ꝑcepta dei. Ideo tradet nos de⁹ in manus barbaroꝝ quia obliti sum⁹ precepta domini facient em̄ xp̄iani multa illicita qr maculabūt seipos adeo ꝙ turpissimū est ad dicendū propterea tradet illos deus in manibus saracenoꝝ persida erit in captiuitate et occisione capodocia et in captiuitate et occisione cilicia. In tribulatione erit terra syne erit in solitudine et ei⁹ habitatores captiui ducent̄. Sicilia similiter et habitatores eius in gladio ꝑibūt. Grecia in captiuitate erit et occisione affrica erit similiter egyptij orientales et Asia sub graui tributo in auro et argento erit. Hispania gladio peribit et captiui ducent̄ habitatores ei⁹ Gallia germania agatonia varijs prelijs erūt deuorate multi ex eis ducentur captiui romani in occisione erunt et cōuersi in fugā. In sulis maris erūt in desolatione et obtinebūt filij ysmaelis introitū ab aquilone et oriēte et meridie et occidente et replebit̄ hierosolima cūctis gētibus q̄ captiui ducent̄ et replebit̄ terra ꝓmissionis oībus gentib⁹ et erit iugū coꝝ graue super oēs gētes et erūt omnia sub iugo coꝝ et tributo et oīa ornamenta diuitū coꝝ erūt et que fuerunt in ecclesijs sanctoꝝ siue aurū aut argentū siue lapides ꝑciosi et omnia ornamenta coꝝ erūt et distribuēt misteria dei et erunt sacerdotes sicut populus qr ecclesie incendio cremabuntur et erit tribulatio magna et mlt̄a corpora proijcient̄ in plateis co ꝙ non sit qui sepeliat ea et erit saracenorum iter a mare vsqꝫ ad mare et erunt regiones in viam et vocabitur via coꝝ vie āgustie et gradientur simul iuuenes et senes diuites et pauperes et cum gemitu et afflictione dicēt beati sunt illi qui nos de hac luce precesserunt hoc beatus paulus ꝑdixit nisi venerit discessio primuꝫ et reuelatus fuerit et cetera Quid enim aliud est discessio nisi disciplina qua corripientur vniuersi habitatores terre a filijs ysmaelis propterea onagrium appellauit deus ysmaelem patrem coꝝ ꝓpter hoc in desolationē tradet oēm terrā et erūt multe vrbes deserte nō em̄ sūt hoies isti sic alij gētes ſ sūt filij ysmaelis de heremo venturi et sūt hoib⁹ odibiles. Audi igit̄ imitatores coꝝ q̄ deꝫ heremo exituri sūt mulieres vteris

partus habentes. partusq̄ cū mulieribus si mul interficient in ecclesijs sctōꝝ cū mulie ribus cōcibent et sacratis vestimentis eccle sie induent seipsos et vxores eoꝝ. Iumenta sua ligaturi sunt ad sepulchra sanctorum tā ꝙ ad presepia et erit maxima tribulatio su per xp̄ianos qui habitant super terrā. et tūc apparebunt fideles qui fuerint in xp̄o credi turi non em̄ propterea mittet deus has tri bulationes supra xp̄ianos vt iusti deleant qui in xp̄o sunt credituri. sed vt manifestent qui in ip̄o erunt fidelissime credituri sicut ip sa veritas dicit beati eritis cum psecuti vos fuerint et dixerint omne malū aduers᷒ vos mentientes ꝓpter me gaudete et exultate etc̄. sicut eniꝫ psecuti ꝓphetas qui fuerūt añ vos sed q̄ pseuerauerit vsq̄ in finem. hic saluus erit hec ille. Eandem sententiā tradit magi ster in historijs scolasticis super idē gen̄. xvi Dicens homo fer᷒ vbi nos habem᷒ fer᷒ he breus hꝫ phara qd̄ sonat onager de ysmae le dictū allegās p̄dictū methodiū dicentem onagri et capre a deserto omnē bestiaꝝ sup gradientur rabiem et mansuetoꝝ numerus cōteretur ab eis. dixit. n. de filijs ysmael. fu turum est āt vt exeant adhuc semel et obtine būt orbem terre ꝑ octo ebdomadas annoꝝ et vocabit iter eoꝝ via angustie qꝛ patrē eoꝝ ysmael vocauit dn̄s onagꝝ. In sacris locis in terficient sacerdotes et ibidem cū mulieri bus dormiēt ad sepulcra sanctoꝝ religabūt iumenta et hoc ꝓ nequicia xp̄ianoꝝ qui tūc erunt de quibus dicit in nouissimis diebus Erunt homines sese amātes etc̄. Et tunc im plebitur ꝙ dictuꝫ ē per ezechieleꝫ. filij hoīs voca bestias agri et exhortare illas dicens. Congregamini et venite eo ꝙ sacrificiū ma gnum immolo vobis māducate carnes for tiuꝫ et bibite sanguinem excelsorum hec ille. Secundo p̄dictā castigationem xp̄ianoruꝫ per saracenos p̄dixit abbas ioachim in spe culo visionum libro. viij. capi. xli. dicens ꝙ aues nigre habentes nomen duabus litte ris confectum videlicet alphabeti latinoruꝫ prima atq̄ octaua future sunt in discrimine atq̄ destructione crucis signatorū quod ex ponens doctor peregrinus dixit ꝙ prima lit tera est a octaua vero littera est. h. Aues igi tur nigre sunt mauri sic dicti propter habitū nigrum cappe nigre quem habēt a nicolao apostata eorum doctore. nomen autem ip̄o rum ex duabus litteris conficitur scꝫ. a et h. quoniam agareni ab agar matre et ysmaeli te a filio ipsius nuncupati sunt. Tercio pre dictā castigationē xp̄ianoꝝ p̄dixit sctissima femina hylde gardis q̄ ꝓphetauit āno dn̄i Millesimo. lxxix. in libro reuelationū dei ꝑ te tercia ca. xiij. dicēs ventura sūt mala guer re et belloꝝ victorie sup populū xp̄ianoruꝫ ꝓpter tyrānidē principū et cupiditatē prela toꝝ et᷒ Sequit cadet q̄ ppl's xp̄ian᷒ in ma nu hircoꝝ capraꝝ et bestiaꝝ per q̄s bestias intelligit bestiales et fetidos saracenos. Quarto p̄dictā castigationē xp̄ianoꝝ p̄di xit cirillus in epistola de occurrētib᷒ malis in orbe symbolo. xxix. dicēs in sexta die ma gna sc̄i ventur᷒ est hirc᷒ violator castitatis a plaga meridionali et intrabit limites occi dentales et viuā ouē comedet et dentibus suis carnes agnoꝝ crudas dilacerabit arie tes pedib᷒ cōculcabit et agnū ouis filiū cor nib᷒ ventilabit. qd̄ exponit venerabilis ab bas ioachim sup trenoꝝ vltio sic dicēs. Hir cus machomet᷒ est agn᷒ ouis fili᷒ xp̄s fili᷒ virginis corib᷒. i. prātib᷒ suis xp̄ianū ppl'z ventilabit. i. multiplici flagello guerraꝝ ve xabit ouē viuā comedū. i. sanctā matrē ec clesiam catholicā viribus frāget et ep̄at᷒ et diocceses ꝙplures penitus cassabit et denti bus suis carnes crudas agnoꝝ dilacerabit quia puuli etiā adulti vtriusq̄ sex᷒ relicta fi de xp̄i sectā machometi assumēt et vbi nom̄ xp̄i et nomen virginis venerabant blasphe mentur et nomē machometi in magna vene ratione habeat a plaga meridionali venire dicunt qꝛ in eadē p̄te mauri florent et impe rant. Limites autem occidentales p̄tes. i. extremitates xp̄iane credunt. hec autem io achim. Quid autem sit de veritate p̄dictarū ꝓphetiarū de᷒ nouit cuius iudicia abyssus multa.

De cessatione legis saracenoꝝ

Secundus passus ē ꝙ lex saraceno rum non est perpetuo duratura sed debet cessare ꝙ sic ostendetur. Cer tum est ꝙ nullum violentum est perpetuum vt patet. iij. phisicorum. nemo etiam diu cō tinet violenta imperia secūdū senecā trage dia. vi. Cū ergo ip̄eriū et dn̄iū saracenoruꝫ sit in orbe violentū pꝫ qꝛ ꝑ arma et violētia

intrauit vt latissime declaratum est supra cō
sideratōne secunda huiꝰ .iiij. libri in secūdo
puncto ergo imperiuz et dominiū saraceno
rum non est perpetuū nec diu duraturum et
consequenter nec lex eorū quod est intentū.
Item et hoc quod obtinetur trepida manu
non est diu duraturū sed tale est imperiuz sa
racenorum patet quia est raptum per arma
violantorum vt dictum est. et dicit Seneca
tragedia prima. rapta ceptra turpida obti-
nentur manu. ergo imperium saracenorum
non est diu duraturum et consequenter nec
eorum lex. Item tercio sic illud imperiū cu-
ius ius soluz est in armis non est diu dura-
turum sed imperij saracenorum ius soluz ē
in armis patet quia machometus non ostē
dit aliud miraculum quo ius sui imperij et
veritas ostenderetur legis sed nudabat ensē
et eleuabat in manu ac si diceret nullū aliō
ius vestri imperij et dominij et legis habetis
in orbe nisi in armis. Sic dicebat licꝰ raptū
tenens imperium herculis et timens cū per
dere tragedia prima senece ius est in armis
ergo concluditur ꝙ imperium saracenorum
nō est diu duraturum et sic lex eorum cessare
debet. Un̄ et doctor subtilis scotꝰ in primo
santentiarum questione secunda ꝓlogi via
septima obijtiens de permanentia secte. ma
chometi dicit ꝙ prophetia est apō eos et ꝙ
secta eorum est finienda. Unde et ante ca-
ptionem ciuitatis damiate liber quidem in
uentus fuit arabice scriptus, cuius autor p̄-
dixit quendam regem xp̄ianum in etham ci
uitatem debere destruere et ossa machometi
dispergere quod erit signum destructionis
sue legis.

Quo tempore lex machometi et eius do
minium debet cessare.

Tercius passus est de tempore quo
lex machometi et eius dn̄iuz debet
cessare. Circa quod dici possꝫ saluo
meliori iudicio ꝙ tunc cessabit quando po
pulus xp̄ianus fuerit debite castigatꝰ. Un̄
secundum augustinū et fuit iam dictū in pri
cipio none ꝯsiderationis huiꝰ libri .iiij. an̄
incarnationem dn̄i populus dei electꝰ erat
populꝰ iudeoꝝ pꝰ incarnationē vero est po-
pulꝰ xp̄ianoꝝ. et sic ille erat populꝰ dei ele-
ctus et tn̄ dedit ei flagellū infideliū gētiliū.

Ita nūc religioni xp̄iane sibi dilectissime de
dit flagellum infideliū saracenoꝝ. Nunc āt
scdm pliniū in tercio libro sue philosophie
flagellum seu virga non ꝯburetur ꝙdiu pec
cator et seruus inutilis non corrigitur. Hic
refert ipseꝙ socrates sciscitatus quare mani
pulum virgarū non cōbureret post magnaz
et longam verberationem pardini discipuli
sui filij magni prepositi. respondisse dicitur
ꝙ nec combureret quousqꝫ correctū et emen
datum presensisset. Refert etiam plato ma-
gnus philosophus de doctrina antiquorum
libro .ij. capitulo .xliij. ꝙ dum vna dierum
montem pigamū ascenderet subito tremuit
et mugitus horribiles emisit arbores sciscis-
tabant quare tremuit et mugitꝰ dederit mōs
respondit qm̄ pastorem vigilantem et custo
dientem gregem suam ego video et arbores
dixerunt vt et tu cū sis mons altus valde et
magnus vnum timēs pastorem. Qui respō
dit timeo et mugeo quia ignem portat in pe
ra qui medio flatu ignis insēso me destruet
vosqꝫ omnes ad radices comburet. quod fu
turum considerans malum in orbe venturꝫ
cum lacrymis tractatum qui de lamentatio
num mira breuitate de malis in seculo futu
rum in seculo descripsit per quem dicunt gre
ci aristotelem alexandrum in multis instru-
xisse et deum pastorem ignem in pera fuisse
Alexandrum in grecia tocius mūdi monar
cham primum. mons magnus totus mun
dus iste arbores, ciuitates, villa et castra et
reges vellentes existentes in ipsis hec plato
Deus ergo semper flagelluz ponit sicut piꝰ
pater suis filijs dilectis quibus sufficienter
castigatis flagellum igne comburit secūduz
ꝙ notat beatus augustinus in libro de ver-
bis dn̄i in tractatu .xix. Ubi sic ait. non lete-
ris impie vel tyrāne qm̄ virga vel flagelluz
efficeris nouit em̄ prudens doctor nec igno
rat pius pater post castigationem ꝓmouere
discipulum et post debitam emendationem
paternali hereditate proficere filium flagel-
lum quoqꝫ siue virgam incendio flammarū
comburere. hec augustinus. Patet ergo ex
prehabitis ꝙ facta ꝯdigna castigatiōe ppl'i
xp̄iani destrueret imperiū saracenoꝝ et sic
cessabit eoꝝ supstitiosa facta siue lex.

Quartus iste passus est de perpetua sara
cenoꝝ seruitute sub iugo xp̄ianoꝝ.

[Q]uartus passus et vltimus est de ppetua captiuitate seu seruitute saracenorum sub iugo xpianorum. Hanc autem seruitutem predixit methodius martyr loquens de fine seculi. Unde postquam pnunciauit castigationem xpianorum per saracenos. Subsequenter dixit et post tribulationem dierum que facta erit a filijs ysmaelis desolata erit omnis terra ab eis et erunt omnes amicti ornamentis ex auro et purpura et splendidis vos vestimentis tanquam sponsi dicentes. Ecce vicinus terram in fortitudine nostra et omnes qui habitant in ea. Tunc recordabitur dominus deus secundum suam misericordiam quam pmisit diligentibus se et eis qui in xpo sunt credituri et liberabit eos de manu saracenorum. Surget autem xpianorum gens et preliabitur cum eis et occidet eos gladio et captiuas ducet mulieres eorum et interficiet infantes eorum et descendent filij ysmaelis in gladium et tribulationem et afflictionem et reddet illis dominus mala que ipsi alijs fecerent et irruet super eos malicia septies tantum quantum in alijs gesserunt et occidet illos dominus in manus xpianorum et erit regnum xpianorum exaltatum super omnia regna et imponent xpiani iugum super eos graue et erunt serui qui remanebunt et tunc pacificabitur terra que ab eis fuerat destructa et qui captiui fuerant ab eis reuertentur in terram suam et multiplicabuntur homines super terram et erit indignatio magna regis romanorum super eos qui xpm negauerunt et erit pax et tranquillitas magna super terram qualis non fuit aut ea nec erit similis post illam pro eo quod in fine seculorum erit leticia et pax super omnem terram et requiescent a laboribus Hec erit pax de qua dicit apostolus .i. ad tessolo. v. Cum fuerit tranquillitas magna et securitas tunc veniet repentinus interitus. a quo liberari mereamur feliciter per ihesum xpm dominum nostrum qui est turris fortitudinis a facie inimici. cui sit honor et gloria sine fine Amen.

Incipit liber quintus et vltimus: tractans de bello demonum contra fidei fortalicium.

[D]issolutis hereticorum iudeorum et saracenorum bellis. Restat explicari in hoc libro quinto et vltimo huius voluminis de demonum viribus quid. s. possint contra nostrum fidei fortalicium. et vt meum posse explicari conceptum duodecim consideraciones circa bellum demonum occurrunt pertractande. Prima erit an sint demones et de quiditate demonum et eorum nobilitate ac natura: Secunda de eorum scientia Tercia de bello demonum in celo. Quarta de eorum habitatione. Quinta de eorum potestate et preeminentia. Sexta de bello demonum contra humanum genus postquam ceciderunt de celo vsque ad xpi aduentum. Septima de perditione dominij eorum per iusticiam in xpi aduentu. Octaua de proprietatibus et malicia demonum. Nona de bello demonum post aduentum xpi. Decima de diuersitate demonum et si possunt haberi spiritus familiares. Undecima de qualitate et figuris corporum in quibus apparent et si possunt humana corpora vel animas subintrare. Duodecima quo fine debent terminari bella demonum.

Prima consideratio est de quatuor punctis

[P]rima consideratio est an sint demones et de quiditate demonum et de eorum nobilitate ac natura. quatuor ergo puncta in hac consideratione sunt videnda. Primo an sint demones. Secundo quid est dyabolus. Tercio qualis est eius nobilitas. Quarto qualis est eius natura.

An sint demones in mundo et si sunt que sunt eorum nonmina.

[P]rimus punctus est an sint demones et que nomina eorum. Quo ad primum non discrepant iudei et saraceni a xpianis quia apud iudeos scriptum est esse diabolos et de principibus eorum husa et azael esse appellatos. dicebant

etiā iudei in euāgelio insultantes ꝯtra xp̄ꝫ demonū hꝫ et insanit Job. x. Et iterū in belzebuth principe demonioꝝ eijcit demonia Math. xij. quod nō affirmarent nisi dyabolos crederent eē. Nō. n. pn̄t negare quin scriptū sit in primo Regū. xvi. ꝙ spūs malus agitabat saul. Saraceni etiā cōcedūt demones esse et illos principes demonum quos vocant iudei busa et azael. Ipsi vocant in lingua arabica aroth et maroth. nos vo xp̄iani de hoc certā fidē habemꝰ cum euāgelica doctrina hoc exp̄sse in pluribꝰ locis exprimat. Et ideo de hoc nulli dubiū esse dꝫ sed cū certitudine affirmare demones eē in mūdo. Demones vero nō nominamꝰ nos xp̄iani nisi eo mō quo in sacra scriptura nos reperimꝰ scd̄m modū suaꝝ temptationū. Vn̄ cū temptat de sup̄bia vocat̄ dyabolus. i. deorsum fluens Apoc. xx. qn̄ de inuidia dicit̄ sathā. i. aduersariꝰ Math. xvi. qn̄ de ira dicitur exterminator. i. coꝝ. x. quia ira ponit animā extra terminos suos. qn̄ de accidia dicitur demoniū. i. sufficiens iniquitas Mathei viij. qꝛ sufficit ad pugniendū hominē. quādo de auaricia dicit̄ leuiathā. i. additamentū Job. iij. qn̄ de luxuria dicit̄ asmodeꝰ. i. facture iudiciū Thobie. iij. qꝛ p̄pt̄ luxuriaꝫ iam dn̄s mūdū iudicauit diluuio Gen̄. vi. qn̄ de gula dicit̄ Behemoth. i. aīal Job. xl. qꝛ gula reddit hominē bestialē Item vocat̄ belial. qd̄ interpretat̄ absq; iugo vel absq; dominio. Judic. xix. qꝛ p̄posse pugnat ꝯ cū cui dꝫ esse subiectꝰ. Itē vocat̄ belzebuth Luce. xi. quod interp̄tat̄ vir muscaꝝ p̄ immūdicia et sordibus ydolatrie et sanguinis eis immolati ad quē multitudo muscaꝝ cōueniebat. pꝫ ergo demones eē et que nomia coꝝ scd̄m xp̄ianos iudeos et saracenos.

De quātitate demonū.

Secūdꝰ pūctus est scire qd̄ ē dyabolus Pro cuiꝰ declaratiōe notandū ꝙ fuit opinio platonicoꝝ precipue apulei scd̄m ꝙ refert beatꝰ augustinꝰ octauo de ciuitate dei ca. xvi. allegās varroneꝫ qui fuit platonicꝰ ꝙ demones sūt genere aīalia aīo passiua. mēte rōnalia. corpore aerea. tēpore eterna. Si aūt obijciat̄ ꝙ demōes nō pn̄t dici aīalia cū sint substantie incorporee. Dicendū est ꝙ nō loquit̄ hic augustinꝰ scd̄ꝫ mentē p̄priam vt dictū est. sed scd̄m opinionē platonicoꝝ Et iō irrationabiliter loquūtur sic diffinientes demones cū hoc attribuunt augustino. Vn̄ isdē augustinꝰ scd̄m mētem p̄priā et rectā fidē diffiniens demones libro eodē ca. xxij. dicit sic. demones spiritꝰ nocendi cupidissimi. a iusticia penitꝰ alieni. sup̄bia tumidi. inuidia liuidi fallacia callidi Quidē aliꝰ dicit ꝙ demones sunt substātie rationales incorporee ingrate deo damnationis hominū cupidissimi.

De nobilitate demonum

Tercius pūctus est qualis est nobilitas demonū Pro cuiꝰ noticia sciendū ꝙ loqui possumꝰ de demonibus dupliciter vel quo ad bonitatē moralē vel quo ad bonitatē nature. Si loq̄mur de bonitate morali boni hoīes meliores et nobiliores sunt demonibꝰ Unde augustinus de ciui. dei ca. xv. loquēs de demonibꝰ scd̄ꝫ opinionē platonicoꝝ ꝙ vniunt̄ corporibus naturalibꝰ et phisicis sic aīe nostre et ꝙ illa corpora demonū sunt incorruptibilia dicit nō ideo demones meliores sūt hoībꝰ quia hn̄t corp̄a meliora. s. icorruptibilia Alioqn mltas bestias hoībus p̄feremꝰ Quis eīn in qt hoīm vidēdo equabit̄ aquilis et vulturibꝰ Aut qs odorādo canibus. qs velocitate leporibꝰ ceruis et oībꝰ auibꝰ. qs multū valēdo leonibꝰ et elephātibꝰ. qs diu viuēdo serpētibꝰ qui etiā deposita tunica. senectutē deponere. et in iuuētutē redire p̄hibent̄ Sed sicut his oībꝰ meliores ratōnādo sumꝰ Ita etiā demonibꝰ honeste viuēdo meliores eē debemꝰ. Hec augustinꝰ. pꝫ ergo ꝙ in moribus nobiliores sūt boni hoīes demonibus Si vero loquamur de nobilitate nature. nobiliores sunt demones hoībꝰ quātūcunq; sctīs sicut deducit̄ ex dictis augustini. ix. de ciui. dei ca. ix. vbi dt̄ ꝙ aīal ex aīa et corpore cōstat. quoꝝ duuꝫ aīa quātūcūq; viciosa est melior corpore. quantūcunq; bn̄ disposito sicut dicitur ꝙ aurum licet sardidum. argento q̄uis purissio carius estiat̄ Ex quo dicto elicit frācisc̄ꝰ de maronis i floribꝰ suis duas cōclusiōes. Prima ē ꝙ demōes sunt meliores hoībꝰ quātūcūq; sctīs qꝛ sic aīa viciosa excellit corpꝰ qd̄cūq; p̄p̄t excellētiorē naturā. ita substātia spūal' oēꝫ substātiā corp̄alē

Secunda conclusio q meliores sunt angeli quibuscūq3 animab' separatis. quātūcūq3 beatis. qr maior est excellentia nature secundum quā angeli superant ipsos cum maior sit excellentia de genere substātie. q excellētia gracie. que est quedā forma accidentalis Et isto modo ponuntur etiā meliores aia christi Hec ille.

De natura demonum.

Quartus punct' est qualis ē natura demonū. Ad quod breuiter respōdetur dupliciter. Primo q eoꝝ natura nō est mala sed bona. Vidit.n. deus cūcta q̄ fecerat et erāt valdē bona gen̄. pmo. q aūt dyabolus sit malus nō hꝫ ex natura sꝫ ex vicie. Secundo dicitur q eorum natura est mortalis et dissolubilis sed ex dei gratia eoꝝ natura est immortalis et indissolubilis sicut et bonoꝝ angeloꝝ. Unde plō in libro thimei loquens in persona dei ad angelos dicit dij deoꝝ quorum opifex et magister ego sum vos vestra natura corruptibiles estis mea aūt voluntate incorruptibiles permanetis. Istud dictum allegat augustin'. xiiij de ciui. dei. ca. xvi. dicens. Sentētia fuit platonis deos et angelos esse mortales secundum suā naturā et dissolubiles qr sūt facti a deo tamen diuina voluntate indissolubiles. Et quia diuinum consilium et volūtas sunt validiora q sit eorum natura Ideo dicit plato q non dissoluentur. Et hec videt̄ fuisse intentio prophirij qui fuit plōnic' in capitulo de differentia vbi dicit̄. Sumus ci rationales nos et dij. i. angeli. sed mortale additum nobis seperat nos ab illis: quasi dicat mortales erant angeli sicut et nos ex natura sed diuina voluntate immortales facti sunt et sic differunt a nobis

De scientia demonum.

Secūda cōsideratio ē videre qualis ē scia demonū Hic sūt tria pūcta declarāda Prim' est de scia demonū Scd̄s est cui' scientia artes magice exercentur et si pn̄t sine pcō exerceri. Terci' ē de arte notoria si est a deo vel a demonibus.

De scia demonū ante casum et post casuꝫ

Primus punct' est de scia demonū Circa qd̄ notandū est q dupliciter possumus loq̄ de sciētia demonuꝫ Uno mō de illa scia quā habuerūt an̄ casū suū de celo et sic dicit magister sententiarūꝫ in scd̄o distinctōe. iij. q triplicem cognitiōꝫ naturalē habebāt scꝫ q facti erāt a quo facti erāt et cū quo facti erāt. s. cum celo empireo materia prima et tpe notitiā etiā habuerūt boni et mali et qd̄ appetēdū et respuendū illis esset: dicit etiā beatus augustin' loquens de noticia āgeloꝝ an̄ casū. xi. de ciui. dei ca. vij. et. viij. q cum sit alia noticia angeloꝝ matutina et alia vespertina quaꝝ prima est reꝝ in verbo et scd̄a reꝝ in genere proprio qn̄ fuit dictū factum est vespe et mane dies vnus Gen̄. primo Ibi accipit̄ mane p noticia matutina et vespe p vesptina. Et secundū hoc ponunt̄ dies sex fm' q angeli illa sex genera creaturaꝝ que ibi numerantur cognouerūt noticia matutina et vespertina in primo istāti quo oīa fuerūt simul creata scd̄ꝫ illd̄ ecclestici. xviij. q̄ viuit in eternū creauit oīa simul. Si vō loq̄mur de noticia demonum post casū dicit magr̄ in scd̄o sentētiaꝝ distin. vij. q demones lꝫ sint obstinati in malo triplici tn̄ sententie acumine vigent scꝫ subtilitate nature tempoꝝ expiētia et reuelatiōe spirituū supnoꝝ. Primo intelligūt naturalia p̄sentia Scd̄o mō naturalia futura sicut tēpora pluuiosa vel sicca et eclipses solis et lune et huiusmodi. Terciomō intelligūt volūtaria s de cognitōe futuroꝝ ꝯtingentiū dicit dn̄s bonauētura in scd̄o sētentiaꝝ q lꝫ demones nō possunt p se scire futura ꝯtingētia certitudinalit̄ tn̄ frequēter vera predicant quia euentum futurorum aliquo modo presentiūt. iiij. modis scd̄m augustinū super gen̄. ad litterā quia aut presētiunt talia ingenij aut sensus acrimonia vt quando vidēt aut ꝯsiderant diligēter ad q̄d inclinet̄ affectō mea vel que sint inducentia vel retrahentia aut p̄sciunt talia temporū experientia scꝫ q ex talib' viderūt accidere similia. Aut tercio talia presciūt demones cautela dolosa vt quando ꝓponūt aliquid facere et primo p̄dicūt quasi sit aliqd̄ futurum. Aut q̄rto talia p̄dicūt demōes aliēa doctrina vt qn̄ scꝫ diuino iudicio pmittit̄ aliq̄d a bonis angelis addiscere. Unde patet q demones futura contingentia et si possint pro

babiliter opinari nequiunt tñ certitudinalit scire. De cognitiõe vero temporaliũ et mutabiliuz dicit beatus augustin⁹. viij. d ciui. di capitulo. xxi. ꝙ ãgeli boni cerci⁹ ista tẽpalia et mutabilia nouerent quia eorum principales causas in verbo dei sapiẽcia ꝯtẽplãtur ſʒ quorumdã signoꝝ nobis ocultorũ maiori experientia multo plura ꝙ homines futura prospiciunt. Deniqꝫ aũt isti sepe nunꝙ illi omnino fallunt ꝙ ibidem declarans dicit. Aliud eñ est temporalibus tẽporalia mutabilibus mutabilia scire eisqꝫ temporalez et mutabilem motum sue voluntatis et facultatis inserere ꝙ demonibus certa ratiõe ꝑmissum est. Aliud aũt in eternis atqꝫ incõmutabilibus dei legibus que in eius sapiẽtia viuũt mutationes reꝝ preuidere dei que voluntatem que tam certissima ꝙ potentissima est spũs eius participatiõe cognoscere ꝙ sanctis angelis recta discretione donatũ est. Ex quibus sequntur duo documenta. Primum est ꝙ sancti in dei legibus eternis cõtemplantur futura quia hic hoc dicit expsse. Secundum documentũ est ꝙ sancti in diuina voluntate cognoscunt ista futura cõtingentia quia dicit ꝙ dei voluntatem que certissima est et omnipotens ista nouerũt. Sz remanent due difficultates. Prima est si demones habuerunt noticiã prophetiaruz aduentus xp̄i dicenduz ꝙ sic. cognouerũt etiã ꝙ xp̄s in lege et ꝓphetis ꝓmissus deberet esse verus deus et verus hõ et ꝙ debebat pro humano genere de virgine nasci et pati in genere. nunꝙ tamẽ in specie cognouerũt ꝙ in hoc homine xp̄o ista cõplerentur. Sciebat enim dyabolus per scripturas et ꝓphetas ꝙ xp̄s ventur⁹ erat ver⁹ de⁹ et verus hõ Etiam sciebat tempus natiuitatis xp̄i esse impletum per ebdomadas danielis tamen nesciebat certitudinaliter ꝙ ihes⁹ nazaren⁹ esset ipse xp̄s. Ueruntamen ꝓpter eminẽtiã sanctitatis habebat quandam coniecturam ꝙ ipse esset verus xp̄s et hoc voluit experiri per temptationem et per illam illum inducere ad peccatuz si inueniretur purus hõ. nos sed neutruz obtinuit licet temptauit eum de cõcupiscentia superbia et auaritia. Unde lꝫ ille demon qui xp̄m in deserto temptauit fuerit inter demones acutioris ingenij. nunꝙ tamen scire potuit per certitudinem vtrũ ihesus esset qui erat ꝓmissus in lege ad salutez mundi et deiectionem dyaboli nisi per quãdam coniecturã et ideo ꝓcurauit xp̄i captionem per iudeos intelligẽs per aliqua signa ꝙ ipse esset verus xp̄s et per consequens ꝙ per eius mortem expoliaretur infernus hoc perpendit per eius pacientiam et per scripturarum impletionem et forte per sanctorum patrũ in limbo existentium exultatõz. Jdo mortem eius impedire voluit per vxorẽ pylati cuius preces efficaces credebat in cõspectu viri sui vt notat Nicolaus de lyra super math. Secũda difficultas ẽ si demones cõgnoscant cogitationes nostras. Respondetur ꝙ soli deo cognite sunt scdꝫ ꝯmunez opinionem doctorum et hoc videtur per illud quod dicitur primo Regũ deus aũt intuet cor. et primi per alipomenon. vi. tu sol⁹ nosti corda filiorum hominum. dicit tamẽ hic Nicolaus de lira sup illud ad hebreos. iiij. viuus est sermo dei etc. Et discretor cogitationum et intentionuz cordiũ ꝙ licꝫ aliqui doctores dicant ipsam cogitationẽ nostraꝫ esse cognoscibilem pure substantie spũali tñ de intentione cogitatiõis ipsi cõcedunt ꝙ ẽ cognoscibilis soli deo. verbi grã si cogitem de muliere dicũt ꝙ hoc potest cognoscere angelus bonus siue malus. Etiam ex naturalibus sed si cogitem de muliere intentiõe decipiendi ipsam vel ad bonum informandum cognoscit solus de⁹. Et ꝓpter hoc subdit apostolus et intentõꝫ cordis quia cognitio xp̄i non solum se extendit ad ipsas cogitationes sed etiam ad cogitationũ intentiones quod vt pꝫ demonib⁹ nõ conuenit. Ad istud etiam ꝓpositum loquitur augustinus de diffinitionibus sic dicens. Jnternas animi cogitationes dyabolum nõ videre. Certi sumus sed motu eas conapi ab illo et affectionum iudicijs colligi experimento didicimus. secreta autem cordis solus ille nouit ad quem dicimus tu solus, nosti corda filioꝝ hominum.

ꝙ artes magice demonum scĩa exercentur

Secundus punctus est cuius sciẽtia artes magice exercentur et si possũt sine peccato exerceri. Ad primum respondetur ꝙ artes magice exercentur scientia demonum sicut traditur in secũdo sentẽtiarum distintione septima. Unñ ibidẽ dicit

q̄ eorum scientia et virtute artes magice ex/
ercentur quam scientiam et virtutē huiusmo
di operando a deo demones acceperunt vel
ad fallendum fallaces vel ad monendum fi
deles vel ad exercitandam et probandaʒ iu
storum pacientiam. Ad secūdum dicitur q̄
artes magice vel diuinatōes non possunt ex
erceri vel a demonibus consilium vel auxi/
lium requiri absq̄ peccato nisi forte in hoc
casu vbi deus dyabolum subijceret homini
iusto sicut de aliquibus viris sanctis narat̄
Voluntario autem conmertio non potest si/
ne peccato. Nam aut est ibi peccatum infide
litatis vt pote si homo demoni credendo at
tribuit ei aliquid diuinum aut est ibi pecca/
tū ydolatrie vt pote in oblationibus et sacri
ficijs. Aut est ibi peccatum inobedientie sal
tem quia facit contra prohibitōem dei et ec/
clesie. rō huius prohibitōnis est quia talis
peccat in deum dum recurrit ad dyabolum
quasi non sit omnipotens deus chistianoꝝ
et omnino sufficiens et benignus. Iteʒ pec/
cat in seipsū dum se cōmittit discrimini cor
poris et annime. Item peccat in ecclesiam
dum habet conmertium cum illo qui est oi/
no presciisus et ecclesie aduersarius et ideo
in caracteribus magnum peccatum est quia
est ad ministerium demonum inuocanduʒ
quia huiusmodi ex se non habent virtutem
sed solum ex pactione diaboli. Sic eniʒ pā
dit dyabolus illis qui fiūt ei familiares q̄
talia signa recognoscant et ad ea se presentes
offerant. Ostendunt enim demones se per
illa cogi vt aliquid virtutis ostendant se ha
beri in huiusmodi artib⁹ in quib⁹ sunt mul
ta nephāda per que abducitur homo a fide
et cultura dei Et ideo hec facit dyabolus nō
quia in illis delectetur sed potius in infide
litate facientium. Sunt auteʒ hec magice ar
tis nigromantia piromantia aeramantia y
dromantia geomantia et cromātia que sūt
diuinationes in mortuis quo ad primam
in igne quo ad secundaʒ. in aere quo ad ter
ciam. in aqua quo ad quartam in tra quo
ad quintam et in manibus quo ad sextam
tales magici malefici vulgo nūcupātur ob
facinorum magnitudinem nigromātici di
cuntur quibus precantationibus videntur
resuscitatum mortui et ad interrogata respō
dere. Alij dicuntur cantatores qui arteʒ ver
bis peragunt. Alij dicuntur arioli qui circa
aras ydolorum nephanas preces emittunt
et funesta sacrificia offerunt hisq̄ chricti ti
bus demonum responsa accipiunt. Alij di/
cuntur aruspices quasi horarum inspectores
dies eniʒ et horas in agendis negocijs opi
busq̄ custodiunt et quid persingula tempo/
ra obseruari debeat homo intendūt exta eci
am pecudum inspiciunt et ex eis futura pre
dicunt. Alij dicuntur augures qui volatus
auium et voces intendunt Aliaq̄ singula re
rum vel obseruationes improuisas homini
bus. Alij dicuntur astrologi eo q̄ in astris
augurantur. Alij dicuntur genecatici ꝓpter
nataliciuum considerationes quia per cursuʒ
syderum nascentium mores actus euētusq̄
predicere conantur que vulgo mathematici
dicuntur. ydromantici ab aquis dicti sunt.
Est enim ydromancia in aquarum inspecti/
one vmbras demonum euocare ibi que ab
eis aliena audire prenunciant. Etiaʒ demo
nes interdū per aliquas figuras vel signa q̄
in rebus inaiatis apparent que si fient in ae
re vocatur aeromantia. si in igne piromācia
si in visceribus animalium immolatorum
in aris demonuʒ vocatur aruspicia. si pstra
nutationes hominum vel membrorum sal
tus vel motus quorumcūq̄ animalium di/
citur augurium. Si vero fiat ex aliquibus si
gnis in spatula alicuius animalis apparen
tis vocatur spatulantia qui sub nomine ficte
religionis per quasdam quas vocant san/
ctorum sortes diuinatōnis scienciam ꝓfitē
tur. Aut quarumcūq̄ scripturaruʒ inspectio
ne futura ꝓmittuntur. Si vero tales figure
vel signa fiant in terra dicitur geomantia a
geos q̄ est terra. Si vero in plantis manuū
dicitur ciromancia a ciros q̄ est manus tali
bus portētis per demonum fallacias illudi
tur curiositas humana quomodo id impru
denter scire appetit quod nulla ratione inue
stigare ei ꝯuenit. Unde vitanda sunt a xp̄i
ano et omīū penit⁹ execratione repudienda
quia in istis omnibus vel expresse de modo
imploratur aut propter petitōnem hominis
se occulte demon ingerit hanc maledictaʒ ar
tem primus Zoroastes inuenit qui sol⁹ na
tus est ridendo. hunc nin⁹ rex assirioꝝ bello
interfecit Et si queras quid tales magi face
re possunt. Respondetur q̄ ipsi permissiōe
dei elementa cōcutiunt mentes turbant ho/
minum min⁹ in deo confidencium sensus

illudunt ac sine ullo venero bausto violen-tia tm̄ carminis ledunt et interdū peremunt Magi ergo scd̄m priuatus contractus quos habent cum demonibus agere artem eoruʒ que ars magica non est supra ordinem naturalium causarum immo fit virtute actiuorū naturalium. tm̄ est supra cōprehensiōʒ hominum et facultatē propter tria primo quia demones magis cognoscunt actiuoꝝ naturalium virtutum ꝙ homines. Secundo quia scelerius possunt ea congregare.. Tercio q̄a actiua naturalia que assumūt vt instrumēta se possunt extendere ad maiores effectus ex virtute aut demonum arte ꝙ ex virtute seu arte hominum. Inde hominibus videntur miracula et stupenda que per aliquos artifices fiunt et sic patet ꝙ magi veritatem spernentes et mendacia credentes seducti a demonibus eis coapstantur cum quibus sine fine ꝑibunt hec et plura alia de magicis artibus ex libro de ciui. dei transumpsi que in decretis. xxvi. questione. v. capitulo nec miruʒ

Ars notoria est illicita et a demonibus inuenta.

Ercius punctus est de arte notoria si est a deo vel a demonib⁹ et si pn̄t demones infundere scientiā aliquā Ad primum respondetur scd̄m fratrem Johannem astaxen̄. in summa sua ꝙ ars no o ria est illicita et inefficax. Unde arguitᷣ a demonibus inuenta. Illicita eīn est quia vtitᷣ quibusdam ad scientiam habendaʒ que nō habent secundum se virtutem causandi scientiam sicut inspectione quarūdam figuraruʒ et ꝓlatione quorūdam verborum ignotorū et alijs huiusmodi. Et ideo huiusmodi ars non vtitur his vt causis sed vt signis. Non aūt vt signis diuinit⁹ inspiratis sicut sunt sacramētalia signa. Vn̄ restat ꝙ sūt signa vana et supersticiosa et ꝑ ꝯsequens continētia quedam pacta significationum cū demonibus ꝑhabita et federata. Ars igitᷣ notoria quasi a dyabolo inuēta. est a xp̄iano penit⁹ repudianda et fugiēda sicut et alie artes nugatorie et noxie supstitōis vt augustin⁹ dic scd̄o de doctrina xp̄iana. Est etiā huiusmodi ars inefficax ad scientiā acquirendā cū eniʒ per huiusmodi artē nō attēdatᷣ acq̄sitio sciētie scd̄ʒ modū hōi cōnaturalē scʒ in adinueniendo vel addiscendo ꝯsequens est ꝙ iste effectus expectatur a deo vel a demonibus Certum est aūt aliquos a deo sapientiaʒ et scientiam per infusionem habuisse sicut de salomone legitur. iij. regū. iij. et scd̄i ꝑalipo primo. xp̄s enim dicit discipulis suis luce. xxvij. Ego dabo vobis os et sapientiam et scientiam cui non poterunt resistere et cōtradicere omnes aduersarij vestri. ʒ hoc donū datur quibuscunqꝫ cum certa obseruatione sed secundum arbitriū sp̄ussancti scd̄ʒ illud prima corinth. ij. Alij datur per sp̄m sermo sapientie etc̄. et postea subditᷣ hec om̄ia operatur vnus atqꝫ idem sp̄us diuidens singulis ꝓut vult. Ad demones aūt nō pertinet illuminare intellectum. Acquisitio aūt sapiētie et scientie fit per intelletus illuminationum et nullus vnꝙ scientiā per demones acquisiuit et sic patet solutio ad scd̄m. possunt tn̄ demones hominibus colloquendo aliquarum scientiaꝝ exprimere documēta sed hoc non queritur per artem notoriā. Et si dicas ꝙ danieli primo pueris abstinentibus dedit deus scientiā in omni libro et sapientiā Sed obseruantia artis notorie est scd̄ʒ quedam ieiunia et secundū quasdam abstinentiam ergo per artem illā pōt haberi talis sapientia et sciētia. Rn̄detur ꝙ illi nō abstinebant scd̄m vanā obseruantiā artis notorie sed scd̄m auctoritatem legis diuine nolētes cibis gentiliū inquinari. Ideo merito obedientie a deo scientiam consecuti sunt scd̄m illud psalmi super senes intellexi quia mandata tua exquisiui.

De bello demonum in celo.

Ercia consideratio est de bello demonum in celo. Cum. n. āgeli fuerūt creati in celo ēpireo vt dixit beda. et allegat magrᷣ in scd̄o sn̄iaꝝ distī. scd̄a omnes āgeli fuerūt boni creati et sine vicio Unde innocentes sunt creati non tn̄ virtutibus ꝑdicti que stātib⁹ apposite fuerūt vt pʒ ibidē non tn̄ fuerūt apposite cadētib⁹. boni eīn fuerunt ad deū cōuersi q̄d ē deo adherere. mali aūt fuerūt auersi a deo quod ē odio habere vel inuidere. Inuidie enim mrᷣ est superbia qua voluerūt se parificare deo. vt pʒ eodem libro distin. v. Et cū esset inter oēs angelos lucifer excelsior. nec inter stātes ali

quis fuit eo dignior eminentiam sue nature et ꝓfunditatem sue scie ꝑpendens in suū cre atorem superbiuit tantum ꝙ deo voluit se equare vt patet libro eodem distintiōe. vi. dixit enim in corde suo illud Esaie. ix. Ascē dam in celum vbi. dixit magister distintōe secūda li. ij. ꝙ celū vocat equalitatē diuinā deo enim se parificare volebat. quia breuissi ma morula fuit vt dicat magister sui ... mox ergo vt creati fuerunt angeli quidā deo ad heserunt per charitatem. quidam vero cum lucifero deo restiterunt per superbie prauita tem et sic inter vtrosqꝫ factum est preliuꝫ ma gnum in celo Michael et angeli eius et ce. fa et non ꝑualuerunt draco et angeli eius necꝫ locus inuentus est amplius eorū in celo a pocalicis. xij. Hoc autem preliuꝫ in celo nō est intelligenduꝫ materiale sed spūale quod factum fuit qñ boni et mali diuersos effect⁹ et cōsensus habuerunt qñ dixit lucifer. Ascē dam in celū et ero similis altissimo vbi ma gister dicit non ꝑ imitatōeꝫ sed ꝑ equalitatē potentie vbi supra. Ecce affectus et cōsens⁹ superbie. Et econuerso boni angeli hūilem habuerunt affectum. Unde michael dicitur preliasset cum dracone quia michael interp̄ tatur quis vt deus. Ecce hūilitas et reueran tia. vnde psalmo. lxxxij. Dñe quis similis e rit tibi. q̄si dicat non lucifer superb⁹ nec qui cunqꝫ alius sit ergo michael cū angelis suis facto prelio magno habuerunt victoriaꝫ de superbo lucifero et ei adherentibus qui p̄ci pitati sunt de celo. Et vt dicat franciscus de maronis in tractatu angelorum duplex fuit ibi pugna. q̄rum prima sumpsit initiū a luci fero sicut enim nunc impellit homines ad pe candum sic et tunc impulit sanctos angelos ad cōsenciēdum sibi sed viriliter restiterunt. Secunda pugna sumpsit initiū ab archan gelo michaele videns autem ꝙ alter delīq̄ rat et ꝙ morte dignus erat et ꝙ in celo cum sanctis angelis habitare nō debebat expul sit eum viriliter et in istuꝫ aerem caliginosū secunduꝫ petrum ap̄l'm deiecit. ij. petri. ij. lꝫ lucifer restiterit quantum potuit sed nō pre ualuit vt dictum est Et si queratur quāta fu it mora inter creatōeꝫ angelorum et casum eorum de celo. Doctores cōmuniter dicunt ꝙ fuit morula parua scꝫ a principio aurore vsqꝫ ad creationem lucis vbi dicitur de⁹ di uisit lucem a tenebris Sed tamē geraldus odonis in suo scđo sñiarū distintione quar ta questiōne q̄rta dicit ꝙ fuit mora septem dierū ad min⁹ inter instans creatōis et auer sionis bonoꝝ et inter instans corretōis et a uersiōis maloꝝ ꝙ sine p̄iudicio sñie melio ris ꝓbat duplici rōe pro cui⁹ ꝓbatione sup ponatur ad pñs ꝙ angeli fuerūt creati p̄ma die hoc dicit magister. Tunc arguit sic Mali angeli post lapsū non fuerūt valde boni. id est optimi quia post lapsū nunꝙ fuerūt bo ni. sꝫ septima die a primo instanti creatōnis sue fuerūt valde boni ergo ad min⁹ inter pri mum instans creatōis et lapsuꝫ maloꝝ fue runt septē dies minor ꝓbatur ꝑ textū qr vi dit de⁹ cūcta q̄ fecerat et erāt valde bona et factuꝫ est vespere et mane sextus dies septi mo vero diei benedixit de⁹ Gen̄. ij. Ex quo sic potest scđo argui. Angeli mali post lap sum nūꝙ receperunt beneditōeꝫ dei sed die septimo receperūt beneditōem dei ergo ante diem septimū non fuerūt lapsi ꝓbatur in cō trarium per textū geñ. ij. c. Et benedixit deus diei septimo glo. idest oībus creaturis ergo omnes creature receperūt beneditōeꝫ dei die septimo. Et si dicatur ꝙ natura spūalis ope ratur in instācia fortiori ꝙ sol qui radiū in in stanti ꝑduxit. Cum ergo p̄ma opatio ange li fuerit couersio vel auersio ergo in instanti fuerunt couersi vel auersi. Respōdet ꝑdict⁹ doctor ꝙ p̄ma operatio nō fuit couersio vel auersio sꝫ fuit admiratō quia in illis septeꝫ diebus steterūt in admiratōnibus stuporo sis operum sex dierū et istud videtur ꝓbabi le nisi aliquis sanct⁹ expsse diceret oppositū Sed die vij. cū deus benediceret illi die. be nedixit cunctis opibus et benedictōe accep ta q̄si licentia et mandato accepto ꝙ omnia facerent debitū suum angeli diuisi sūt in tres partes. omnes ei firmauerunt se in amore q̄ dam in amore bonitatis q̄daꝫ in amore di uine iustitie q̄dam in amore ꝓprie p̄tatis et excellentie. et hec tertia ps vltia corruit de q̄ dicit Johannes in apocalia. xij. ꝙ draco de celo cadens secum traxit terciā partē stel larum prius vero nichil faciebat nisi ꝙ sta bat in admiratōe stuperosa. Videbāt enim subito celum extēdi et de nichilo ꝑduci et sic. de alijs opib⁹ de q̄bus omnes homies pos sunt mirari omib⁹ dieb⁹ vite sue Et si vlteri ns queratur qđ fuit illud peccatū tāte graui tatis qđ illud nō potuit sustinere celuꝫ. Re

spondet ꝙ q̄nq̄ȝ fuerūt pecata que primus
cōmisit angelus in celo. primū fuit peccatuȝ
luxurie nō carnalis ſ; spūalis scdm scotū in
scdo sententiaꝝ distinctōe. vi. questio. ij. hec
aūt spūalis luxuria nihil aliud est ꝙ amor
inordinat⁹ suipsi⁹. et sic lucifer se suūq̄ȝ pri-
uatum bonuȝ excecatus inordinate dilexit
intm̄ ꝙ ꝓcessit vsq̄ȝ ad cōtemptū dei Unde
beatus augu. xij. de ciui. dei ca. i. ponēs dif
ferentiā inter bonos āgelos et malos dixit
ꝙ in mūdi principio boni āgeli a malis fu
erunt diuisi qꝛ illi in cōi bono quod est de⁹
ꝑstiterūt Alij potius sua potestate delectati
velut summū bonū sibipsis esseut a cōi bo-
no ad ꝓpria defluxerunt Ex quo dicto acci
piunt duo documenta theologica. primum
estꝙ principiū oīs boni moralis est amor
bonis cōmunis qꝛ boni āgeli in hoc primo
meruerunt. Scdm est ꝙ principium omnis
mali moralis est iordinata dilectio boni ꝓ
prij que in demonib⁹ fuit prima radix pec-
cati Scdm fuit peccatum supbie et ꝑsump-
tionis. videns enī se lucifer nobilissimū in
donis naturalibus nō dedit honor est deo
sed inaniter gloriatus est in seipso Unū apo
stolis gloriantib⁹ de ptāte eis data sup de-
mones xp̄s dixit luce. x. videbaȝ sathanan
ꝓpter eius inanam gloriaȝ quasi fulgur de
celo cadentem de qua supbia dicit eccles. x.
Jniciū om̄is peccati supbia est. Tercio pec
cauit peccato auaricie et ambitiōis quia vi
dens se pulcherrimum sup omnē creaturaȝ
quam deus condiderat omnibus ꝯcupiuit
precesse seipm̄ reputans ad hoc dignū ad qd̄
attigisset si stetisset scdm Anshelmū sic eniȝ
in ꝑmanendo. xij. excellentias habuisset qꝛ
fuisset optima creatura fuisset deo acceptissi
mus fuissȝ felicissimus fuissȝ deo simillim⁹
fuisset pulcherrim⁹ fuissȝ deo familiarissim⁹
fuisset dulcissim⁹ fuisset potētissim⁹ fuisset
omniū pōtifex fuisset oīm priceps fuissȝ oiȝ
doctor et fuisset omniū pater. Sȝ qꝛ sine me
ritis ꝓpria auctoritate ꝯcupiuit p̄esse deliq̄t
nolēs dō subesse Jsaie. xiiij: sup astra celi ex
altabo soliū meū. Quarto peccauit pcō inui
die et emulatiōis. Unū inuidia ē tristicia de
apparēti ꝓsperitate alteri⁹ sȝ lucifer cōtrista
tus est qꝛ de⁹ oībus p̄erat et nulli suberat er
go inuidit de qua inuidia dicit sapiētie. ij:
Jnuidia dyaboli mors intrauit in orbē ter
raꝝ. Quinto peccauit peccato ire et indigna
tionis qꝛ videns se deiectū a ꝑadiso delicia
rum Ascendit ei⁹ malicia vsq̄ȝ ad odiū dei
et nūc cadēs de celo bellauit ꝯtra hominē vt
dicetur infra cōsideratiōe. vi. Et fact⁹ est ho
micida Unū Johā. viij. Jlle erat homicida
ab inicio et in veritate nō stetit. Nō est ergo
mirādum si sic miserabiliter lucifer cum sibi
adherentib⁹ vict⁹ cecidit de celo cū tam gra-
uissime peccauerit cōtra creatoreȝ suū. Et si
queras quot demones ceciderūt. Respōde
tur ꝙ scdm ꝙ notatur in sūma veritatis the
ologice libro. ij. Jn quolibet ordine āgeloꝝ
sunt tot legiōes quot sūt vnitates in legiōe
et sic in quolibet ordine sūt sex mille sexcēte
sexaginta sex legiones angeloꝝ. Et cū tercia
pars angeloꝝ ceciderit sicut notat a magro
distinctiōe. vi. libri scdi capitulo primo quia
cecidit draco et traxit secum terciam partem
stellaꝝ celi. apoca. xij. sequit ꝙ erit summa
legionū omniū angeloꝝ. lix. milia et nouē
cente. iiij. legiones et diminuēdo plus sum-
ma omniū erit trecenta nonaginta nouē cō-
puta et nouē centa viginti milia et. iiij. āge-
li. Sequitur etiam ꝙ demones q̄ ceciderunt
de celo scdm cōparatiōeȝ nouē ordinū an-
geloꝝ sunt decē et nouem milia nouē cente
nonagintaocto legiones demonū quoꝝ sū
ma scdm verā cōputationē est centū triginta
tria cōputa et trecenta sex milia ac sex centa
sexagintaocto demonia sicut patet distinctōe
xiiij. scdi. capitulo notādū. Opinio tm̄ cōis
doctorum est ꝙ tot ceciderunt quot possunt
vnū angeloꝝ ordinē cōstituere et ꝯmuniter
numerus angeloꝝ cadētiū est sexmille sexcē
te sexaginta sex legiones qꝛ totidē sunt legi
ones in quolibet ordine quot sunt vnitates
in legione vt dictū est. Erit ergo vera sūma
demonū cadentium scdm hanc cōputatiōeȝ
xliiij. cōputa et. iiij. centa trigintaquinq̄ȝ mi
lia et quingenta quinquaginta sexagintasex
demonia. Ex quib⁹ manifeste patet excess⁹
numeri bonoꝝ angelorum scdȝ vtrāq̄ȝ viaȝ
expellentium predictos demones de celo et
iubilantium ante deum in secula seculorum
patet etiam ex predictis numerus saluādo
rum. Ad hoc enim venit fili⁹ dei quia vt ait
paulus ad ephesios primo. ꝓposuit in eo
in dispensationem plenitudinis temporis
instaurari omīa in que xp̄o in terris et in ce
lis sunt scilicet supplendum numeruȝ ange
lorum cadentium in celo et renouando oēs

peccatores in terra. Nunc aūt de saluandoꝝ numero fuit duplex opinio doctoꝝ. Augustinus vult ꝙ tot saluabūtur quot ceciderūt et sic dic sicut supra dictum est. Gregori⁹ vero dicit ꝙ tot saluabūtur quot remanserunt et allegat illud. Constituisti terminos pplorum iuxta numerū filioꝝ. dei tenendo ergo ꝙ due partes angelorum remanserunt scilꝫ sex chori cum in qualibet legione sint sex milia sexcente sexagintasex legiões patet dimi nuendo ꝙ eoꝝ summa est ducenta sexagintasex cō puta et sexenta tredecimmilia et trecenti trigintasex angeli totidem ergo anime erunt saluande. Quibusdā vero placꝫ ꝙ in paradiso erunt duo parietes sic ꝙ numer⁹ supplebitur per virgines et in altero pariete tot erunt anime saluandoꝝ quot angeli sūt in altero pariete quicquid sit de numero saluandorum deus determinate nouit qui solus numerat multitudinem stellarum et eis omnibus nomia vocat. et hoc videtur mihi securius dicendum cum ecclesia hoc videat tenere vt patet in collecta De⁹ cui soli cognitus est numerus electorum in superna felicitate locandus.

De habitatione demonum post casum.

Qarta cōsideratio est de habitatōe demonum Circa ꝙ notandū ꝙ locus demonum post suum lapsuꝫ a celo vsqꝫ ad diem extremi iudicij nō est loc⁹ sub terraneus quem vocamus infernum sꝫ aer caliginosus in quo multitudo demonū inhabitat et hunc locū sequestratum ꝓuidit diuina clemētia ne nimis acriter nos tēptarent. Non tamen nimis longinquuꝫ seu remotum vt possent nos exercitare. Unde ꝙ habitent in aere caliginoso hoc diuine sñie est. ꝙ vero ad nos veniunt hoc diuine permissionis est. et cum duplex interstitiū sit ꝓbabile videtur ꝙ ipsi sunt in medio vbi est turbulentia et varietas impressionum et hic est ꝙ frequenter commouent ventos pluuias et tempestates. vtrum vero aliqui detrusi sint in inferno ego nescio nec a sanctis inuenio determinatum hoc auteꝫ bene credo ꝙ aliqui tendunt illuc ad torquendas aīas secundum ꝙ habent deputata inter se male dictiōis officia verba sunt domini bonauēture in secundo sententiarum. Magister etiā loquēs de loco habitationis demonum libro secundo distinctōne. vi. dicit ꝙ lucifer et illi qui peccauerunt de celo empireo ceciderunt in istuꝫ aerem caliginosū qui est eis vt carcer vsqꝫ ad dieꝫ iudicij et hoc propter nostrā probationem. et subsequenter dicit ꝙ demones alternatis vicibus tendunt in infernum quia illuc animas detinent atqꝫ cruciant. Huic etiā sententie concordat beatus augustinus. viij. de ciui. dei capitulo. xxij. vbi dicit ꝙ demones in hoc aere habitāt qꝛ de celi sublimitate deiecti merito irregressi⁹bilibus transgressionibus in hoc sibi ꝯgruo velut carcere damnati sunt. Ex quo dicto accipitur documentū ꝙ demones vsqꝫ ad diē iudicij sicut dicit magister in inferno nō sūt inclusi sed in hoc aere caliginoso cōmuniter detenti. Sed est dubitatio vtrū vbicūqꝫ sint demones pūniantur igne materiali. quidā voluerunt dicere ꝙ sic licet dicant ꝙ minus intense ꝙ̄ post vltimam damnationē et hoc probant per quādam glosam super illud iacobi. iij. inflammata a iehēna que dicit sic. Jehenna est dyabolus propter quē facta ē. sicut enim iehēna semper ardet sic dyabol⁹ vbicunqꝫ sit siue in aere siue sub terra secum fert semper tormenta flammarum. sꝫ hoc nō videtur intelligibile ꝙ ignem cremantē vbicunqꝫ sint secum circunferant. Et ideo dicūt alij ꝙ demōibus differtur pena ignis vsqꝫ ad diē iudicij. tū vt eoruꝫ exercitum non obmittatur. tum etiā vt diuina clementia ostēdatur que sustinet vasa ire apta in intentuꝫ in multa pacientia qua retribuet omnibus secundum fructum adinuentionum suarum Et hec positio videtur ꝓbabilioꝛ et illa glosa si inspiciantur sequentia non intelligit̄ de flamma ignis materialis sꝫ de flamma viciorum scilicet superbie ire et inuidie quibus continue torquentur. Hec de mente domini bonauenture in scdo sententiaꝝ.

De potestate demonum et super quaꝫ gētem maiorem principatum.

Uinta consideratio est de potestate demonum cum enim habitum sit ꝙ demones habitant vt communiter in aere caliginoso videndum est de eoꝝ potestate quanta scꝫ est Ad quod respondet beatus Job in capitulo. xli. Dicēs de dya

bolo q nõ est potestas super terram que cõparat ei. et dicitur super terram ad dnãz potestatis que in celo est que ẽ dei et sanctoruz angelox si tamen loquamur q̃tum ad conditionem nature nõ est potestas nec in terra nec in celo equalis sue potentie Unde de lucifero scribitur ezechie. xxxi. omẽ lignuz paradisi non ẽ assilatũ ei et pulchritudini ei⁹ qm̃ speciosum eum feci. Sed oritr̃ difficultas. qz si nõ est potestas super terram ei que cõparetur vt expositũ est. sequitur ergo q sua potestas est infinita qz finitum finitũ est cõparabile infinito vero non. Respondetur q hic accipitr̃ compatio ꝓ equatione. cõparetur. i. equetr̃ nec loquitr̃ de cõparatiõe sed de equalitate. Uñ grego⁹. xxxiij. moraliuz. ptãs eius super terrã cunctis eminẽtior phibetur quia et si actõnis sue merito inter homines cecidit naturaz tñ sue magnitudinis nõ amisit. cui⁹ adhuc viribus hũana omnia supat licet sanctis hominibus meritorũ suox deiectiõe subiacet Unde et eisdem sanctis cõtra hunc decertantibus et retributionis sue meritum crescit quo ille ab eis vincatur qui per nature potẽtiam quasi iure se hominib⁹ sup esse gloriatur. hec grego. Sic ergo licet loq̃ndo de fortitudine naturali non sit potestas sub deo super terram que competur dyabolo. si tamen loquamur de potestate que datr̃ a gratia. iusti homines potentiores sunt demone. Et sic intelligitr̃ dictũ augustini q nihil est fortius animo habente charitatem. et illud canticorũ. viij: fortis est vt mors dilectio. Notandum est scdm̃ magrm in secũdo distinctiõe. vij. q demones multa possunt per nature subtilitatem que tam̃ nõ possunt per dei vel bonox angelox prohibitionem. quedam etiam non possunt facere licet a superiorib⁹ ãgelis pmittãtur quia a deo id facere nõ permittuntr̃ permissa tñ fuit eis ptãs detrudẽdi sanctos patres in limbo ante aduentum xpi quia licet deleretur in eis culpa originalis peccati et actualis q̃tum ad maculam et q̃tum ad diuinã offensam et q̃tũ ad maculam et q̃tum ad reatum gehenne. non tamen q̃tum ad reatum visionis diuine vt notat alex. in tercio sententiarum. Et si q̃ras vtrum demones aliquid timeant videtr̃ q non: quia de dyabolo dicitr̃ iob. xli. q factus est. vt nullũ timeat glosa nec deum nec quoq̃ passur⁹ est. Respõdetr̃ q glosa illa intelligitr̃ de timore filiali vel initiali que non est in demonib⁹. nõ de timore naturali quo naturaliter timent tormẽta quia isto modo dicitur iacobi scdo. demones credunt et contremiscunt. et mathei. viij. et luce. viij. timebãt puniri ab eo. licet ergo magna sit demonum potestas non tamen sic quin sit alia superior quem timentr̃. Unde augustinus sup ps. diabolus vult plurimũ nocere et nõ põt quia potestas sua est sub potestate. Nam si tantum posset nocere dyabolus q̃tum vult aliquis iustorum non remaneret. Querunt iudei exodi. viij. quare magi pharaonis nõ potuerunt facere cynifes et respondẽt q causa est: quia demones non habent potestatez super aliquod corpus min⁹ grano ordei qd̃ apparet irrationabiliter dictum quia qui hz potestatem supra maius habet potestatem supra minus licet non ecõuerso. Sed causa potissima quare non potuerunt facere illud signum est quia nihil possunt nisi quãtum voluntas diuina permittit et eius bonitas infinita. Ad istud etiam propositum loquens ambrosius super lucam dicit. sine pmissione dei dyabolum non posse nocere cognoscas. nec potentiam dyaboli magis timeas q̃ dei offensam. Et crisostomus sup mathеum dicit. In primis grauis et insustinibilis est impetus dyaboli quem si quis forti animo sustinuerit in secundo inueniet eum infortiorem. quanto enim plus percussus fuerit magis refrigescit et deficit et sicut se ingerũt demones peccatoribus vt faciãt eos ruere in peccatum sic refugiunt quando vident peccatorem a deo exauditum et liberatũ. et dicit magister in secundo distinctiõe vi. q dyabolus qui de aliquo vicio aliquẽ temptauit hominem cum superatus ab eo fuerit deinceps illum hominẽ de illo vicio de quo superatus est temptare non licebit. Sic ergo patet quantitas et defectus potentie demonũ Dicet forte desiderãs scire q̃ gẽs ẽ in mũdo supra quã dyabolus maiorẽ potestatem habet. Respondetur q hec est gẽs iudeorum. Unde sciendum sicut notat Nycolaus de lyra supra mathеum q potestas dyaboli fuit eiecta quodãmodo a populo iudaico per legisdationem que excludebat cultum demonum et inducebat ad colendũ vnum deum verum et sic eiectus transijt ad possidendum gentiles sine lege et ꝓphetax

oraculo viuentes Et ideo eos tenebat i idolatria subiectos. sed aduen iente christi predicatione et apostolorum iudei pro maiori pte fuerunt increduli gentiles autem deuote fidē christi ad predicatōnem xpi et apostolorum acceperūt et sic dyabolus eiect⁹ ab eis per fidem christi reuersus est ad possidendū populum iudaicum errore excecatum. et sic facta sūt nouissima huius populi peiora prioribus Math. xij. qr status populi iudaici peior est mō q̄ fuit a principio ante legem datā et sic maiorem ptātem super eum demones hūt q̄ super alterum quia regressus dyabolus ad populum iudaicum assumit septem spirit⁹ nequiciores se et ingressi habitāt ibi. Mar. xij. per quos septem spūs vniuersitas viciorum intelligitur. Sz remanent due difficultates. Prima est si demones possunt facere miracula. Respondetur q̄ solus deus pōt facere miracula. Unde cum aliq̄ virt⁹ finita proprium effectum opatur ad quē determinatur non est miraculum licet posset esse mirum alicui qui illā virtutem non cōprehēdit sicut mirū videtur ignaris q̄ magnes trahit ferrum vel q̄ aliquis puus piscis sit retinēs nauem. Cum ergo dyabolus sit creatura et notum est q̄ omnis creature potentia est limitata ad aliquem determinatū effectū vel ad aliquos. quicquid ergo virtute dyaboli vel cuiuscūq̄ creature fit nō potest dici miraculum proprie Et si sit mirum creature virtutem illius non cōprehendenti. Quod autem fit virtute diuina cum sit infinita vere miraculum est cum de se incomprehensibilis est. Unde et aug. scdo de ciui. dei capitulo. xviij loquens de grauitate psecutionis anti xpi. scz per que illam opabitur dicit. tunc soluet sathanas quia per illum antichristus i omni sua virtute mirabiliter quidem sed mendaciter operabitur. Sequitur enim. de⁹ dyabolum ista permittet facere iusto suo iudicō quanuis facit ille iniquo malignoq̄ cōsilio demones ergo non faciunt miracula sz quedam mira. Et si dicantur miracula sūt falsa quoniam mortales sensus p fantasmata decipit vt quod nō facit facere videatur et talibus signis et falsis miraculis seducent qui seduci merebuntur pro eo q̄ dilectōem veritatis non receperunt vt salui fieret. Et ideo dicit apostolus. ij. thess. ij. mittit eis deus opationem erroris vt credant mendacio. Demones tamē proprie virtuti dimissi possūt facere ea que causari possunt ex motu locali et cōsequenter possent ignem de celo aereo inferius emittere et ventū turbinis cōmouere sicut patet Job primo. Et isto modo antichristus faciet ignem de celo descendere pmittēte deo demonis potestate vt pz Apo. xiij. Sciendū etiam q̄ scdm q̄ dicit ieronymus q̄ lz virtute magica possint aliqua miracula fieri vt illa que ptinent ad curiositatem tm̄ et vanitatem sicut simō magn⁹ faciebat statuas ambulare loqui et ridere et similia vt habetur in itinerario clemētis. Sz illa que sunt salubria vt curatio languidorum illuīatio cecorum et hmōi nō possunt magicis artibus siue a demonibus fieri. Et ideo talia cum fiunt debēt attribui virtuti diuine qualia xp̄s faciebat. Et si dicas q̄ in vita sancti bartholomei legimus q̄ quidam demon curabat infirmitates. Respōdetur q̄ hoc faciebat non sanando sed a lesione quam faciebat cessando. Secunda difficultas ē si demones sūt dn̄tes ptāte. volo dicere si inter demones sunt principatus quib⁹ alij alijs potentiores dicantur Respondetur q̄ sic qr de dyabolo dicitur iob. xli. q̄ ipse est rex super filios superbie. et magister sententiarum scdo distinctiōe. vi. capitulo. iiij. Dicit q̄ durante mundo angeli angelis hoīes hoībus demones demonibus psunt. et scdm grad⁹ sciencie habent gradus psidentie. Item sup illo mathei. xxv. Ite maledicti in ignem eternum qui patus est dyabolo et angelis eius. dicit eius ratione subiectionis scdm glo. Sz obijceret aliquis. si principatus et prelatio est inter demones aut erit in eis per naturam aut per violentiam aut de iure. Non per naturam quia tunc in iudicij die inter eos prelatio nō cessaret quod est ɔtra sacrā scripturam quia tunc euacuabit xp̄s oēm principatum et potestatem. Nec per violētiā quia tūc semper essent discordes cum tamen semp cōcordent contra hominem impugnandum. Nec etiam de iure quia semper preciperent cōtra deum in quo nō est obediendū. Itē seruit⁹ est introducta ppter pctm̄ vt dicit theologi ergo si ē seruit⁹ inter demones tūc lucifer cū sit summ⁹ peccator deberet oib⁹ subijci. cu⁹ ɔtrariū dicit iob scz q̄ ipe est rex sup filios superbie. Rn̄det q̄ sicut multi latrones principi latronū volūtarie se submittūt vt i vnū

conueniant scȝ in rapina sic omēs demones lucifero se voluntarie subijciūt vt in vnū cōueniant contra hominē impugnando. Unū et eadem prelatio est inter demones assumpta voluntarie sicut inter angelos de iure diuino ratione preeminentie naturalis vt diuine institutionis: et sicut cuilibet regno et prouincie pficitur vnus angel⁹ bon⁹ tanꝗ princeps vt colligitur ex illo danielis. x. princeps regni persaꝝ restitit mihi. xxi. diebus et nūc reuertar vt prelier aduersus persarum principem. et paulo post. Cuȝ eniȝ egrederetur apparuit princeps grecorū etc. Sic etiam cuilibet regno et puincie pficitur a demonibus vn⁹ demon tanꝗ princeps. Ex quo etiā sequitur ꝙ sicut cuilibet ciuitati et cuilibet castro pficit̄ a deo vn⁹ āgel⁹ bon⁹ de negocijs cōibus curam habens ꝗtum sibi possibile est sic etiam cuilibet ciuitati et castro prefigit̄ a demonibus vnus demon ad negocia cōmunia pturbanda ꝗtum sibi possibile est. Sequitur etiam tercio ꝙ sicut cuilibet archiepiscopo et epo et sacerdoti parrochiali prefigitur a deo vn⁹ angel⁹ bon⁹ curaȝ hñs de negocijs ad salutem aiaꝝ pertinentib⁹ Sic cuilibet pdictoꝝ prefigitur a demonib⁹ vn⁹ demō curā hñs de pturbatione salutis aiarum et quāto sentior est psona tāto potentior est diabolus ei assignatus Et nisi deus gloriosus cuilibet officio pfigeret aliquem angelum omnia communia officia demones impedirēt. Infert̄ etiā ex pdictis ꝙ nō solū vn⁹ demō est princeps alioꝝ demonū ſ; etiā maloꝝ hominū. Unū in euāgelio dyabolus semper vocatur princeps huius mūdi quia dñatur hoib⁹ mundialiter viuentib⁹ inꝗtū se ei subijciūt per peccatum.

De bello demonū post casum de celo.

Sexta consideratio est de bello demonū postꝙ ceciderūt de celo vsqȝ ad aduentū xpi. Uidens em̄ dyabolus se expulsum a celo in magna tamen potestate relictū cogitauit quō possit displicere deo et in oibus sibi ꝯtrariari. et quia vidit primū hominē in terrestri padiso collocatū innocētia decoratū ac oiū bestiaꝝ piscium et volatiliū dñm necnō possessurū in celo sedes quas ipse cū sibi adherentib⁹ per superbiā amiserat. doluit vehemēter et inuidens ei⁹ felicitati pposuit ipȝ debellare et totalit̄ inficere cognoscens ꝙ ex putrida radice nō possūt nisi poma vermiculosa generari Bellauit ergo cum hoīe primo per mediū mulieris et miser homo licet esset fortior demone per innocentiā piectis tm̄ armis innocentie sue vt mulieri ꝯplaceret relicto deo et tradita padisi castro sibi ꝯmisso inimico dei scilicet dyabolo negata obedientia regi superno scȝ deo libere se tradidit pditor fact⁹ in manibus diaboli. et sic habita victoria de hoīe primo indignatus deus ppter proditioneȝ et quia sic armis innocentie proiectis captiuum dyaboli se fecerat cum posteritate sua eiecit ipm̄ de terrestri padiso geñ. iij. et misit ipm̄ in exilium locū bestiaꝝ et lachrymaruȝ valleȝ. Expulso ergo homine primo de paradiso gaudens non modicū dyabolus cogitauit quō ampli⁹ possit displicere deo et videns duos filios adā scȝ abel et cayn quorum prim⁹ erat a deo dilectus. bellauit ꝯtra eos per artem diuisionis et inuidie. et deuicit Cayn qui fratrē suū abel occidit geñ. iiij. Bellauit etiā contra filios. Sed per carnis concupiscentiā et deuicit eos cuȝ scȝ acceperunt filios hominū scȝ descendētiū de cayn ex quibus procreati sunt gigantes a seculo viri famosi geñ. vi. et cū viderat multiplicatum geñ⁹ humanū Bellauit ꝯtra eū per luxuriam et tāviriliter pugnauit ꝙ deuicit eū sic ꝙ in toto genere humano solum octo persone mūdi ab illo vicio reperte sunt imunes De alijs aūt scriptuȝ est ꝙ ois quippe caro corrupat viā suā. ppter quod indignatus ē de⁹ mūdū castigauit diluuio generali intm̄ ꝙ solū dicte octo psone in archa noe liberate sunt vt patet geñ. vij. et. viij. Per quas iterū ppagatum est gen⁹ humanū Bellauit ꝯ filios noe et deuicit cham cū ꝯtra paternum honorē verenda patris discooperuit geñ. ix ppter qd̄ meruit maledicti. Bellauit contra caldeos per ydolatriā et deuicit eos cū ignē adorauerūt geñ. xi. Bellauit cōtra gen⁹ filiorum noe et deuicit eos per superbiā volentes turrim edificare que vsqȝ ad celū pertingeret ppter qd̄ indignat⁹ de⁹ vnū labiū qd̄ ante erat: diuisit et ꝯfudit vt pȝ geñ. xi. Bellauit ꝯtra zodomas et gomorreanos et deuicit eos per pctm̄ ꝯtra naturā propter quod

indignat⁹ de⁹ igne celesti destruxit illas qui cꝫ ciuitates cū habitatorib⁹ eoꝝ et cūcta terre virētia exceptis solū loth vxore et filiab⁹ suis vt pꝫ gen̄.xx. Bellauit ꝯtra filios abrahe scꝫ ysaac et ysmael. et deuicit ysmael cum fuerit vir superbus onager palustus sagittarius et ydolatra pessim⁹ vt patet gen̄.xxij. Bellauit cōtra filios ysaac scꝫ iacob et esau et deuicit esau per gulam vēdidit em̄ primogenita propter lēticulā gen̄.xxvi. De his in ꝑsona dei dicit ꝓpheta. Jacob dilexi: Esau aūt odio habui. Bellauit etiam ꝯtra filios iacob. qui cum essent duodecim deuicit. xi. eorum per crimen pessimū et inuidiam et facti sunt venditores fratris sui innocētis Joseph gen̄.xxvij. propter quod indignatus ē deus tradidit eos in captiuitatem quadringentis annis et vltra in egyptum. Bellauit etiam contra egyptios per crudelitatem intātum vt affligerent filios ysrael in luto et latere propter quod ꝑmisit de⁹ indurari coꝛ pharaonis vt ad nihil pietatis moueretur. et indignatus deus contra egyptios occidit primogenita eoꝝ et submersit eos in mari rubro filijs israel liberatis exodi.xiij. Bellauit iterum contra filios israel per ydolatriā et deuicit eos cum scꝫ fecerunt vitulū et adorauerunt propter quod et alia crimina quibus vulnerauit eos indignat⁹ deus ꝑemit eos in deserto gen̄.xxxij. Sic cꝫ de sex centū milibus qui exierunt de egypto solum duo scꝫ caleph et iosue intrauerunt terrā promissionis. Bellauit etiaꝫ contra filios israel in deserto et deuicit aliquos eorum per murmurationem scꝫ dathan et abirō et chore ꝓpter quod indignatus deus aperuit terram et descenderunt viuentes in infernū sicut pꝫ numeri.xvi. Bellauit iterum contra filios israel per homicidiuꝫ et deuicit eos cum saltꝫ occiderunt ꝓphetas amicos dei et impleuerunt hierusalem sanguinee eorū vsꝫ ad eos propter quod et indignatus deus tradidit eos in captiuitatem babylonie. lxx. annis. Bellauit contra saul primum regem israhel et deuicit eum per inobedientiam ꝓpter qđ indignatus deus tradidit eos in captiuitatem et scidit regnum israel ab eo. primi Regum.xv. et ipse seipsum crudeliter necauit. primi Reguꝫ vltimo. Bellauit contra regē dauid per superbiam luxuriā et homicidiū et deuicit eum cum scilicet numerauit populum secundi regū vltimo. Accepit besabee vxorem vrie et interfecit vriam secundi regū ix. propter quod indignatus deus licet penituerit percusso populo non edificauit sibi templum siue domum quam cogitauerat. Bellauit cantra salomonem per luxuriam et ydolatriam et deuicit euꝫ quia adamauit mulieres alienigenas et fecit multa templa ydoloꝛum vt patet tercij reguꝫ.xi. Bellauit contra roboam per superbiam et deuicit eū ꝓpter quod indignatus dominus recessit israel a domo eius vsꝫ in presenteꝫ diem vt patet tercij regum.xij. Bellauit contra geroboam per ydolatriam et deuicit eum quia peccare fecit israhel vitulos aureos adorando vide tercij Regum.xij. Bellauit contra sennacherib ꝑ superbiam et deuicit eum cuꝫ blasphemauit contra deum israhel. propter quod indignatus deuꝫ percussit per angelum suum in castris assirioꝛum centuꝫ et octuagintaquinꝫ milia et ipsum occiderūt. ꝓpꝛij cū ydola in tēplo suo adoraret pꝫ ysaie xxxvij. Bellauit cōtra nabuchodonosoꝛ ꝑ superbiam et deuicit eum cum fuit gloꝛificatus in edificio babylonis. ꝓpter quod indignatus est deus et ꝓiecit eū a regno et septē annis cum feris habitabat sicut bestia danielis.iiij. Bellauit contra olofernem principem milicie nabuchodonosoꝛ per supbiā gulam et luxuriam et deuicit eum ꝓpter qđ indignatus est deus tradidit eum in manus sancte mulieris Judith que precidit caput eius Judith.vi. Bellauit cōtra Amon per superbiam et deuicit eum cum presumsit pimere israel propter quod indignatus ē de⁹ permisit quod suspenderetur patibulo et cꝫ deleretur genus eius hester.v. Bellauit contra regem anthiochum per superbiam et deuicit eum cum dixit se facturum hierusaleꝫ congeriem sepulchri iudeoꝛum propter qđ indignatus est deus percussit eum plaga insanabili viscerum suoꝛum primi machabeoꝛum.ix. Bellauit contra vniuersum populum gentilium per ydolatriam et deuicit eum sicut patet sapiencie.xiij. cum per vniuersum orbem romani imperantes ydola adorarent. Unde et tunc rome templum pentheon erat constructum sic dictum. quia simulachrū erat omniū deoꝝ. Cōtra alios innumerabiles bellauit et varijs vulnerib⁹ peccatoꝝ infixis de eis viriliter triūphauit

et eorum animas captiuas post hanc vitaȝ
ad inferos deducebat quam captiuitatē et
miseriā deplorātes patres antiqui gemitibꝰ
inenarrabilibꝰ clamauerunt ad deū vt mitte
ret liberatorem. dicentes veni ad liberandū
nos dñe deus virtutū. et ps. lxxix. ostēde fa
ciem tuā idest filiū tuum humanatū et salui
erimus. et iterū ysaie. lxiiij. vtinā disrumpe
res celos et descenderes a facie tua montes
defluerent et cum gemitus humani generis
audiret altissimus misertus est super eum et
misit in tempore plenitudinis filiū suuȝ re-
demptorem et liberatoreȝ et tunc dyabolus
finaliter bellauit cōtra filios israel per mali
ciam et inuidiā et deuicit eos cum scȝ occide
rūt redemptorē messiā suū propter qđ indi
gnatꝰ deꝰ tradidit eos in ꝑpetuā captiuitatē
sicut sup̄ declaratū fuit libro primo et tercio

De ꝑditiōe dñij demonū in aduētu xpi.

Septima cōsideratio est ꝙ demones
in aduentu xpi per iusticiam perdi-
derunt dominiū suum quod suꝑ ge
nus humanū habebant fecerat enim grādē
offensaȝ dyabolus deo tā deceptorie et frau
dulenter cōtra dei voluntatem eius seruum
tulit et fecit seruū suum. quo non obstante si
voluisset reconciliari deo pro eo sicut pro ho
mine satisfecisset noluit tamen. immo ei pla
cuit semper ꝑmanere inimicus dei peccatuȝ
suum nō recognoscens ꝙ non erat in hoīe.
immo dolebat de peccato vt deo reconcilia
retur. Et ideo ne dyabolus possit ꝯqueri de
iniusticia si forte deꝰ de sua potestate abso-
luta et violenter sine aliqua satisfactione libe
rasset hominē per iusticiam. Debuit perdere
dominiū quod supra homineȝ tenebat qui
homo ex eo ꝙ ab eo victus in paradiso ter-
restri fuerat iuste seruus suus erat. ꝙ autem
deus in tali hominis liberatione debuit vti
iusticia et non absoluta potentia patet ꝓ tā
to qr deus est necessario iustꝰ et taliter iustꝰ
ꝙ nō potest dici deꝰ si nō intelligaꝛ iustus.
Et iterū quia laudabilior est princeps q̇ vti
tur iusticia q̄ꝑ potentia solum. Quomō autē
primus homo nec oēs homines nec omēs
āgeli boni nec etiā oēs demones simul nō
potuerūt satisfacere ꝓ hoīe sed solū deus et
homo. vt declaratū est suꝑ libro. iiij. cōside-
ratiōe. v. in tercio articulo fidei nō eīm totus
mūdus soluere valebat debitū primi hoīs
vt apo. v. Nemo poterat in celo nec in terra
neqȝ subtus terram aperire librum neqȝ vi-
dere illum idest implere redemptionem hu-
mani generis que ab eterno scripta fuit in li
bro diuine dispositionis vt per xpȝ solū im
pleretur libruȝ ergo ipse solus aperuit quia
solus penam crucis nobis mortis debitori
bus tulit. Vñ dixit ps. lxviij. q̄ nō rapuit scȝ
xp̄s tunc exsoluebat. Mirabanꝛ autē hoīes
potestatē magnaȝ diaboli et eius dominiū
super homines et dicebant illud ysaie. xlix.
nunquid tolletur a forti preda idest huānuȝ
genus a dyaboli potestate aut ꝙ captū fue
rit a robusto saluum esse poterit. Et Respō-
det deus ibidem hec dicit dominus equidē
et captiuitas a forti tolletur et quod ablatū
fuerit a robusto saluabitur scȝ per xp̄m. Vñ
sequitur ibidem quasi musto sanguine suo
inebriabuntur et sciet omnis caro quia ego
dominus saluās te redemptor tuus fortis
Jacob. Et confirmatur per dictum saluato-
ris Johannis. xij. Nūc iudiciū scilicet discre
tionis est mundi nunc princeps huius mū
di eijcietur foras scȝ a dominio et potestate
tyrannica super homines. Unde ipse diabo
lus dicebatur princeps mundi quia dñā-
tur in hominibus mūdo deditis. et sicut di
cit paulus ad colosēn. scdo expoliās scilicet
xp̄s principatus et potestates traduxit confi
denter idest dyabolum exterminauit longe
a potestate quam habebat. Et si queras de
mō quem xp̄s tenuit vt vinceret dyabolum
et eius dominium auferret. Respōdetur ꝙ
fuit modꝰ quo piscis capitur hamo sub esca
absconso quia volens capere escam non vi-
dens hamū capitur ab hamo. sic christꝰ vo
lens preliari cū dyabolo in sua passione ab
scondit suam fortitudinem suam pulchritu
dinem suam sanitatem suam dignitateȝ in
cruce. Cum enim per virtutem fortitudinis
deberet cum dyabolo preliari totam eaȝ ab
scondit tenendo manus fixas et clauatas
in cornibus crucis. Unde abacuc in tercio
capitulo loquens de cruce christi dixit cor-
nua scilicet crucis in manibus eiꝰ ibi abscō-
dita ē fortitudo eius. et patet fortitudo sua
ibi in abscondita: quia per eam vicit fortissi
mam mortem et fortissimū dyabolū Nā se-
quitur in illo eodem ante faciē eiꝰ ibit mors
egredietur dyabolus ante pedes eius scilicȝ

victus et nudus a suo dominio et potentia quam primo tenebat. Absconderat em demones laqueos mortis pedibus nostris in ligno scientie boni et mali. Et ideo xps abscondit eis laqueum Vn capti sunt in ligno crucis Et ideo dixit psalmista veniat illi scz dyabolo laqueus quem ignorat ei etc. Abscondit etiã in cruce suam pulchritudinez in turpitudinem cum essz speciosus forma p filij hominũ ps. xliiij. ibi non erat ei species nec decor absconditus vult9 ei9 et despect9. Vn nec reputauim9 eum ysaie. liij. Abscõdit tercio suam sanitatem in infirmitate quia vt dicitur ysaie capitulo eodẽ nos reputauimus eum quasi leprosum pcussuz a deo et humiliatum virum dolorum et scientem infirmitatem Abscondit. iiij. suam dignitatẽ in cõtemptum et vilitatem quia cuz latronibus et homicidis cũ iniquis et sceleratis deputatus est: ysa. capitulo eodẽ cuz tamẽ essz summe dignitatis et excellentie quia ver9 de9 et ver9 homo sicut fuit declaratũ supra. i. libro Sic ergo in xpi passione egressus est dyabolus victus ante pedes eius pdita potestate et dñio liberato hoie ab ei9 captiuitate. Et ideo in figura huius legit. i. Reguz. xvij. q David occidit leonẽ et predam eius tulit ab ore huius leonis. Petebat pphẽta liberari dicens salua me ex ore leonis ps. xxi. Et in signuz victorie habite legauit xps humani generis inimicum scz dyabolũ et sic ante faciem iuit mors. i. dyabolus vict9 et ligatus sicut in triumphis victi solent ire ante victorem ligati. Vnde apo. xx. Apprehendit draconez serpentẽ antiquũ qui est dyabolus et sathanas et ligauit eum per annos mille. i. vsqz ad tempus antichristi et ponit ibi tempus determinatum pro indeterminato. Et qz tunc resumet violentã ptãtem et exiet per affluentẽ malignitatem vt mittat populos in errorez. Ideo tunc dicit solui Signuz aũt manifestũ perditõis dñij demonũ fuit cessatio ydolatrie in vniuerso mũdo ad pdicationem xpi et apostoloz per quaz ydolatriaz fere vniuersum orbem captiuũ tenebat cum ydolis vt deus coleretur.

De proprietatibus et malicia demonũ

Ctaua ɔsideratio ẽ de pprietatib9 et malicia demonũ Circa primũ vt notatur Job. iiij. Christ9 assinauit tres proprietates pcipuas dyaboli. Prima q ẽ homicida ab initio. quia homo in spẽ humana ponitur per animam Ideo ille magis pprie est homicida qui animã interficit p peccatuz mortale q iste qui interficit corpus p quod homo conuenit cum brutis hoc autẽ fecit dyabolus a principio mundi quia per suggestionem eius primum peccatũ homini contigit et in hoc officio continue perseuerauit. Secunda proprietas dyaboli ibidez est q in veritate non stetit. i. in debita obedientia ad deum. res enim dicuntur vere in quantuz conformãtur veritati prime a q veritate deuiauit dyabolus per peccatum superbie. Tercia est q mendaciũ ex pprijs loquitur. i. ex habitu malo in quo est obstinatus idest subditur causa quia mendax ẽ et pater eius. i. ipsius mendacij qui em mẽdacia ab alijs inuenta solum refert mendacia dicit sz qui ea facit mẽdax dicit et pp̄ter hoc dyabolus dicitur pater mendacij quia primũ mendacium adinuenit dicens mulieri Gen. iij. nequaq moriemini. Sed est difficultas cũ sint mendaces si possunt demones cõpelli ad dicendum veritatem. Dicit q sic. Cõpelluntur em fallaces spũs ad dicendum veritatem et salubria nobis sicut exẽplificat beatus augustin9. viij. de ciui. dei ca. xxvi. de dolore dmonũ qui loqbant per hoĩe ãn xpi sti aduentum de suis futuris penis apd memorias sanctorum martyrũ quas inuiunere cernebant. In multis em ait augu. talib9 locis torquentur et confitentur et de possessis hominum corporibus eijciuntur. Sunt et alie viginti due demonum proprietates quarum viginti numerantur in secundo libro. summe veritatis theologye scilicz q sũt spiritus impuri humani generis iimici mẽte rationales nequicia subtiles nocẽdi cupidi p supbiã tumidi semp in fraude noui immutant sensus inquinant effectus vigilãtes turbant dormientes per somnia inquietant morbos inferunt tempestates cõcitãt in angelos lucis se transformant semper infernũ suum secum portant. In ydolis diuinum cultuz sibi vsurpant semp bonis dñari appetunt magice artes per eos fiunt bonis ad exercitiuz dantur semper fini hominis insidiantur. hec ibi. Vicesimaprĩa demonuz pprietas est q semper ambulãt in circulo.

Unde ps̄. de demonibꝰ ait. In circuitu im-
pij ambulant. Item cum dominus quereret
a sathan Job. i. Unde venis. Respōdit cir
cuiui terram et perambulaui eam ꝙ quadru
pliciter intelligi potest primo sic. Circuiui
terram. i. data est mihi vniuersalis temptā-
di diligentia quia pauci sunt in quibus nō
habeant locum vestigia mea. Secūdo sic ex
poneret dyabolus si posset inclinari ad suum
peccatum cognoscendum. Circuiui terram
idest in hoc me ostendo remotum a virtute
et obstinatum in malo quia semper sum in
circumferentia et nunꝙ possum venire in li-
neam per quam veniam ad medium quod
est virtus. Tercio sic circuiui terram propter
anxieratem laborum. Unde glo. sathan la-
borans terrā circuit quia quietus in dei cul
mine stare cōtempsit. Quarto sic circuiui ter
ram propter hoc ꝙ dyabolus serpens ē tor
tuosus. Unde ysa. xxvij. Uisitabit dn̄s sup̄
leuiathan serpentem tortuosum et sicut mo-
tus circularis ꝙtum est de se nunꝙ cessat sic
et dyabolus nunꝙ quiescit et quia semꝑ in
circulo est ideo nunꝙ rectus sed magis tor
tuosus est. Recte ergo dicitur de demonibꝰ
recte in circuitu impij ambulant. Et si q̄ras
qualiter circuit dyabolus. Respondit glo.
super illo verbo. i. Petri. v. Circuit querens
quem deuoret dicens. Circuit tanꝙ hostis
obsitens muros clausos explorat an sit pars
aliqua murorū minus stabilis cuiꝰ aditu
ad interiora penetret. Offert oculis formas
illicitas et faciles volūtates et visu destruat
castitatem. aures per canora temptat et mo-
leat xp̄ianū iniurijs lacescentibus ad cedem
īstigat. honores terrenos ꝓmittit vt adimat
celestes et cū latenter nō potest fallere aptos
addit terrores. in pace subdolꝰ in ꝑsecutiōe
violentꝰ. ꝯtra quem tm̄ animꝰ dꝫ esse ꝑatus
ad resistendū quantū ille ꝑatus est ad repu
gnandū. hec ibi. Uicesima scd̄a demonum
ꝓprietas est ꝙ sunt crudeles immo seuissi-
mi et ē crudelitas demonis in tribꝰ Primo
in ꝑsidēdo vn̄ ysa. xix. Tradā egyptū in ma
nu demoniorū crudeliū Scd̄o demō est cru-
delis in puniēdo. ꝓuerbiorū. xvij. Semꝑ iur
gia q̄rit malꝰ angelꝰ aūt crudelis mittet cō
tra eū Tercio ē crudelis in nō miserēdo. hie
remie. vi. Crudelis ē et nō miserebit. et. i. pe
tri. v. Aduersariꝰ vester tanꝙ leo rugiēs cir
cuit q̄rēs quē deuorat Est em̄ figuraliter be
stia illa de qua dicitur genesis. xxxvij. Fera
pessima deuorauit filiū meum ioseph. mul
te alie sunt ꝓprietates demonū quas non
sufficere calamo explicare ideo hec sufficiāt
ꝓ p̄nti. Uidendū est ergo de scd̄o scꝫ de ma
licia demonū que q̄druplicit explicari pōt
Primo demones aliquo mō suadūt bonū
sed nō ꝓpter bonū sꝫ ꝓpter malū finē vt cū
instabilibꝰ hoibus in bonū suadēt ingressū
religiōis scientes ꝙ nō ꝑmanebunt sꝫ apo-
statabūt. Non aūt talia suadēt stabilibꝰ ho
minibus in bonū. Scd̄o demonum malicia
ostenditur cum decipiūt hominē suadendo
malū sub spē boni vt ꝑiurare et iuramentū
falsum facere ꝓ rebus alterius cōseruandis
Tercio demonum malicia ōn̄dit cum decipi
unt hominē dissuadendo bonū tanꝙ noci-
uū vt cū dissuadet ꝓbo et stabili viro ingres
sum religiōis ne de hoc peniteat et egrediēs
confundatur In cuius ꝑsona bernardus sic
loquens ait Noli inquit precipitanter agere
diu cōsidera diligenter intuere magnum est
quod ꝓponis et opus egens magna deli-
beratione. expire ꝙ possis amicos ꝯsule ne
post facta penitere contingat. Contra cuius
cōsilium bernardus subiungit hec est sapiē-
tia mūdi animalis et dyabolica inimica sa-
lutis suffocatrix vite mater tepiditatis eius-
ꝙ solet deo vomitum ꝓcurare Cum em̄ ver-
bum dei esse nō dubites quid opus est deli
beratione vocat te magni consilij angelus
quid ergo adhuc cōsiliū p̄stolaris. quis em̄
sapientior et fidelior illo ab ore. putei gehē-
ne enpior et cōsiliū petā amicos ꝯsulat qui
nō legit inimici hoies domestici eiꝰ michee
vij. Supradicto mō dyabolꝰ malicia sua a-
liqn̄ dissuadat aliquibꝰ orōem vel elemosy-
nā ne per hoc incurrant vanā gloriā Quar-
to demonū malicia ostēdit cū decipiūt ho-
minē dissuadēdo malū vt ducūt ad penas
aliqn̄ in tēperātiā in victu et in sōno vt idu-
cāt idiscretā abstinētiā ꝙ ē peiꝰ: et sic eiꝰ ma
licia mille nocēdi modos hꝫ. xvi. q. ij. ca. vi
sis sēꝑ. Rugit aduersꝰ hoies q̇ quidē rugi
tus nihil aliud ē ꝙ eiꝰ volūtas et ardētissia
cupiditas nocēdi. Un̄ glo. sup̄ h̄ verbo tāꝙ
leo rugiēs dicit. Sicut rugitꝰ leōis impedit
aures ne aliū sonū recipiāt. sic dyabolꝰ fide
liū mentes terrendo vel illicita ingerendo a
via veritatis ne vocem xp̄i audiant auertit.
Et si q̄ras nūqd sēꝑ crescit malicia diaboli

Ad quod respondit doctor seraphic⁹ bonauentura in.ij.sentenciaꝝ ꝙ in dyabolo crescit malicia voluntatis q̄tum ad vim administratiuam qua conuertit̄ ad hominē ſ3 nō q̄tum ad contemptiua3 qua est simplex et auersus a deo quia q̄tum ad hanc nō est in statu demerendi. Sed nunquid malicia demonū aliqua via impediri pōt dicit̄ ꝙ sic. Quadrupliciter eñ impediri pōt. Primo ꝑ terminū peccati positū a deo. Scd̄o per resistentia3 bonoꝝ spirituū h3 eñ angelos vnū bonum ad custodiā et vnum malum ad exercitiū. Tercio per liberū arbitriū hominis nō cōsentientis quia dyabolus neminē vincit nisi volente3 ab eo vinci. Unde ambrosius de vita beata et ponit̄.xvi.q.i.ca.non est.voluntarium militē elegit sibi xp̄s voluntariū sibi seruū dyabolus asciſcit. neminē iugo seruitutis astrictum possidet nisi se ei prius peccatoꝝ ere vendiderit. Quarto ꝑpter peccati abhominationem qꝛ demones nobilioris nature detestant̄ pc̄tā vilia. Hec sufficiāt ꝑ p̄sēti de ꝓprietatib⁹ et malicia demonū

De bello demonū post aduentū xp̄i vsq3 ad diem iudicij.

Bona cōsideratio est de bello demonum post xp̄i aduentu3 vsq3 ad diē iudicij. Und̄ l3 demones ꝑdiderāt potestatem quā primo sup̄ humanū genus habebant et eoꝝ princeps victus et ligatus vsq3 ad p̄finitū tempus sit in inferno vt supra declaratum est cōsideratione.iiij.ꝑmittūtur tñ demones habere cōsilia sua cū suo principe lucifero et temptare hoīes pro eoꝝ exercitio et vt istud bellum possimus intelligere imaginemur ecclesiā fideliu3 tm̄ vnam ciuitatem dei que dicat̄ fidei fortalitiū vel ciuitas iustificationis siue bone cōscientie q̄ duodecim ꝑfectionib⁹ decorat̄. Primo ē in situ cōgruenti quia in medio vbi virtus habitat longe ab extremis sc3 vicijs et peccatis Secundo est pulchra et excellens qꝛ maior pulchritudo hoīs est in bona conscientia. Tertio est in securitate quia nō timet aduersa. Quarto est sana qꝛ in bona cōscientia nō potest habitare infirmitas peccati. Quinto est situata in loco delectabili quia nunq̄ est vera delectatio vbi non est quies conscientie Sexto est in bona dispositione quoniam in circulo edificata est per operum perfectione3 Septimo habet concordiam ciuiu3 quia sē per homo in statu iustificationis diligit proximum suum sicut seipsum. Octauo habēt priuilegium habundātiam quia non ē sub lege peccati. Nono quia habent victualium habundantia3 quia nihil ibi deficit vbi gratia habundat. Decimo habet bonum regimen cum voluntas rationis sibi subijciatur Undecimo ē libera a captiuitate per christū et etiam quia bona conscientia non est sub seruitute dyaboli. Duodecimo habet amorem et charitatem quod pulchrificat tota3 ciuitatem. Ista est illa ciuitas ierusalē descēdens de celo ornata a christo sicut spōsa pulchra et excellens vbi ipse habitat per gratiā de qua apocali.xxi. Huic ciuitati pulcherrime vt fortissima esset christus posuit murum antemurale et fossatum. murus est charitas que omnia sustinet hunc custodire debent prelati ecclesie episcopi et clerici qui stare debent ad portam ciuitatis vt si venerit aliquis de pugna dyaboli vulneratus ꝑ peccatum dent sibi medicinam penitentie et si venirent pauperes indigentes tribuant eis de bonis ecclesie quia bona clericoꝝ pauperu3 sunt. Secundo posuit antemurale ꝙ est iusticia et equitas que sunt in defensionem muri et hoc antemurale defendere et custodire debent principes christiani qui positi sunt pro iusticia ministranda in mūdo. Unde sapientie.i.dicitur diligite iusticiam qui iudicatis terram. Hi etia3 debent ad portas antemurale vt si forte inimici venerint et voluerint impugnare murū cū fuerit inter murū et antemurale eos capiēt et faciāt iusticiā expedientem. Tertio posuit christus p̄dicte ciuitati fossatum ꝓfundū quod est humilitas Istud custodire debent religiosi qui debēt esse fundati in vera humilitate et eam omnibus venientibus predicare. Quid dicam de hac ciuitate si tales sunt custodes vere ipa ē gloriosa et habitās in cōfidentia: sophonie Scd̄o gloriosa q̄tū ad pulchritudinē et habitās in cōfidentia q̄tū ad sua magna fortalicia merito ergo gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei.ps̄.teste. Talis fuit hec ciuitas in primitiua ecclesia quando ipsis fidelibus erat cor vnum et anima vna vt legitur in actibus: Uidens ergo dyabolus felicitatem et gloriam predicte ciuitatis doluit

vehementer cognoscēs ꝙ in ea multe anime
liberate a manibus ei⁹ ad sedes celestes vn̄
ipse ceciderat angelorum manibus cū gau
dio ferebantur non curās debellare iudeos
saracenos nec hereticos et alios obstinatos
iuxta dictum gregorij quia illos temtare ne
gligit quos quieto iure se possidere sentit.
Cogitauit ꝙ predictam ciuitatem debella/
re posset et primo inter cetera excitauit cōtra
eam ꝑsecutionem gentiliū que durauit toto
tempore apostoloꝝ et ducentis annis vltra
In qua ꝑsecutione et bello vltra ducenta mi
lia hominum vtriusq̧ sexus pro veritate fi/
dei et zelo ciuitatis iustificatōnis siue bone
consciencie martirio coronati sunt sicut libro
.i. ꝯsideratōe. iij. articulo .i. i examīe. iij. latis
sime declaratū fuit. In quo bello nihil lu/
cratus est dyabolus sed potius miserabilr
victus ab illo bello cessauit cum per talem
ꝑsecutionem plus multiplicarentur fideles
et fortior efficiebatr ciuitas iustificatiōis ve/
re fidei et bone cōsciencie. Suscitauit etiam
bella hereticoꝝ quoꝝ hereses per diuersa cō
silia examinate damnate sunt et plurimi eo
rum igne cremati sic ꝙ coꝝ in publico nō est
vox neq̧ sonus licet in occulto nimiū seuiat
ista pestis sicut supra libro. ij. declaratuȝ est
quare cum sit maliciosissimus vt in precedē
ti consideratione dictum fuit non valēs q̇e
scere. Cogitauit ꝯtra predictā ciuitatē aliam
edificare que dicetur ciuitas babylonie .i. cō
fusionis et dyabolica cuius fundamentum
posuit cōtemptū dei super quod edificauit
xij. abusiones que sunt princeps iniust⁹ cri
minalis adulator miles sine fide ꝯsiliari⁹ sine
veritate. cōmissarius sine pietate p̄lat⁹ sine
charitate. aduocatus de rapacitate. clericus
ignorans. religiosus suꝑbus. mercator fals⁹
Iuuenis sine verecundia. popul⁹ sine ami/
citia. murus p̄dicte ciuitatis dyabolice dicitr
animositas et diuisio. Antemurale dicitr in
iusticia et opp̄ssio. Fossatū vero dicitr super
bia et ambitio et sic in omnibus ista ciuitas
ꝯtrariatr prime ciuitati. De his duabus ciui
tatibus dicit aug⁹. de ciui. dei. duo amores
fecerūt sibi duas ciuitates quia vna incipit
a cōtemptu sui vsq̧ ad amorem dei. et hec ē
ciuitas iustificatiōis. Alia vero incipit a cō
tēptu dei vsq̧ ad amorē sui. et hec ē ciuitas
dyaboli et destructiōis Cū ergo ex diuina ꝑ
missiōe vidit dyabol⁹ se potētē ad expugnā
dū magna pte p̄dictā ciuitatē ordinauit ex/
ercitū suū in triplici acie In prima posuit ca
pitaneū sathan. In secundo beelzebub. In
tercio vero māmonam. Prim⁹ capitaneus
bellauit et cōtinuo bellat ꝯtra religiosos q̇
custodiunt fossatū. et p̄dictus dyabol⁹ por/
tat pro armis suis superbiaȝ sublationē et am
bitionem cōmittit ergo inter vtrosq̧ durum
bellum et vulnerati sunt ac trucidati specia/
liter plurimi religiosi si qui fecerunt habitū
humilitatis in corpore et leoneȝ superbie in
corde. exterius apparent hominibus humiles
capite in terraȝ inclinato sed corde sunt altio
res celo. Unde vidi temporib⁹ meis duos
religiosos duorum ordinum informatoruȝ
qui a mundo segregati sancti viri mūdū cō/
temnentes exterius videbantur sic victos a
demone ꝙ sua claustra relinquentes mun/
danis fauoribus adherentes epi facti sunt
non vocati sed vt erumnas fugerent ordinū
suoꝝ ꝙ fuit in magnā confusioneȝ predicta
rum religionū et causa multarū murmurati
onū. Ipsi vero facti inuerecūdi ac si nihil eo
rum statui indecens fecissent vt surdi in omi
bus ꝑtransibant. Bellat etiam dyabl⁹ cum
alijs religiosis per ambitioneȝ et intm̄ vul
nerat eos ambitiōe miserabili ꝙ cū nō effi/
ciuntr p̄lati in ordine inter dei seruos viuere
nō pn̄t immo exeūtes ad alios se trāsferūt
vbi possunt suas ambitiōes implere nō at/
tendētes ꝙ cū ppl'i xp̄z voluerūt facere regē
fugit in montē. iohānis. vi. Charitas etiaȝ
non est ambitiosa. i. Coꝛ. xiij. suꝑ q̇d dicit
aug⁹. Ocium sanctū querit charitas verita/
tis negotiū suū suscepit. necessitas charitatis
quam sarcinā si nullus imponit vacandum
est veritati. si aūt imponitur suscipienda ē
ꝓpter charitatis necessitatē. Alios aūt reli/
giosos inuenit dyabolus desiderantes visi
ones et reuelatōnes et quia raro tale deside/
rium absq̧ radice suꝑbie et p̄sumptōis seu
vane curiositatis inuenitr iustitia dei ꝑmittē
te veniūt in illusiones et deceptōes dyaboli
per quē modū seminat dyabolus in maiori
parte temptationes spirituales huius tem/
poris et indicat in corde illorum qui sunt mi
nistri antichristi et sic cadunt plurimi religio
si vulnerati superbia a demonibus. Ea pro
pter fugiendum est tale desiderium sicut ve/
nenū cū nō cōcedātur visiones et reuelatōes
vere ppr̄ tale desideriū sȝ solū ꝓcedūt ex pu

ra bonitate dei et in aïa existente in magna
humilitate timore et reuerentia et feruēti amo
re dei. Alios aūt religiosos vulnerat et pre
cipitat dyabolus cum in oratōibus quas fa
ciunt sustinent aliquā consolationē que fun
datur in ꝑsumptiōe siue existimatione sup
ba sui ipi⁹ aut inducente ipsos in ambitio
nem sui ꝓprij honoris et glorie. Aut in vita
ista aut in paradiso cum talis cōsolatio prī
cipaliter includat saturitatem et refectionem
sue ꝓprie affectiōis. Ex quo sequit̃ multitu
do maxima pessimorū viciorum et errorum
et ideo talis cōsolatio fugienda est oīno et
solū illa est sustinenda que sequit̃ propriā
cognitionem tui et pfectam sensibilitatē tue
nihilitatis et tue imperfectionis cum magna
subiectiōe tue magnitudini et altitudini dei
per altā reuerentiam et cum magno deside
rio honoris dei qz in talibus vel similibus
dz fundari talis consolatio. Cauere etiā sū
me dn̄t deuoti religiosi ab omi sentimēto et
visiōe q̈tūcūqz alta et q̈tūcūqz appeat certa
si ducat eoꝝ cor in opinionē aut affectōz ꝯtra
aliquem articulū fidei aut ꝯtra bonos mo
res et bonas honestates cum sine dubio ex
parte dyaboli sint. Hec ē doctrina illius illu
minati et sancti viri fratris Petri scōyo in
quibusdā suis notabilib⁹ de remedijs cōtra
temptationes spūales qui fuit vn⁹ de prin
cipalib⁹ reformatorib⁹ ordinis nostri in hoc
regno castelle. O q̈ debilitatum est fossatū
ciuitatis dei et q̈ pauci veri religiosi huiles
inueniūtur in orbe ꝑsertim cū multi cadūt
ex simulata sanctitate que secundum hiero
nimū duplex est iniquitas. tales eīm sepul
chra dealbata plena spurcitia mortuoꝝ nun
cupari debent. Sed licet innumeri cadant et
ꝑeant de fossato victi a diabolo aliqui tn̄ sē
per manēt qui viriliter resistunt quos deus
cognoscit et reseruat ꝓ defensione sue ciuita
tis dilecte. Sed accedit scda acies bellatorū
dyaboli beelzebub et dat scdm ꝑlium ante
murale quoꝝ arma sunt oppressio distractio
iniusticia indignatio et cōmitti t̃ hoc belluz
forte sic q̈ multi principū et militum inuēti
sunt vulnerati in capitibus noīa vulneꝝ ab
armis dyaboli nuncupant̃ oppssio ppłorū
destructio. impotētū. Iniusticia et indigna
tio de talibus principibus et militib⁹ dicit̃
ezech. xxij. ca. principes eius in medio eius
quasi lupi rapientes ꝑdam: ad effundēduz
sanguinem et ad perdendas aïas et sic ante
murale iusticie et equitatis rūpitur qz vigi
les scz curiales et consiliarij dormiunt non
vigilant ꝓ bono ciuitatis sz ꝓ bono ꝓprio
consulendo principibus iniusticias oppssio
nes adulendo eis et laudando eoꝝ maluz
regimen. De talib⁹ principib⁹ dicit dn̄s per
ꝓphetam osee. viij. Ipsi regnauerūt et non
ex me: principes extiterūt et nō cognoui cos
vere isto tempore magnam victoriā et gran
dam ꝑdam de principibus et militibus re
portat dyabolus Cū vix inueniatur qui nō
studeat tyrannice ꝑsidere potius q̈ recte in
suo regimine facere. Nec querūt iam princi
pes cōsiliarios virtuosos et honestos sz ho
mines vulpinos astutissimos et fraudulen
tos quibus possint suas militias et tyrāni
des colorare ꝑ adinuētiōes dyabolicas ex q̈
sitas cū quibus captiuati a diabolo ꝑibunt
sine fine. Iaz vicarius xp̄i nihil fere potest
in ecclesijs ꝓuidere nisi quod pricipib⁹ pla
cet et sic sepe ꝓuidentur de dignitatib⁹ et bn̄
ficijs ecclesie viri insipiētes viri scelerati. p
uuli lactantes et qui nōdum a materno vte
ro exierunt. Sic ergo antemurale ciuitatis
iustificationis quasi totū videtur diruptuz
et expugnatum per demones licet aliquos
deus suo occulto iudicio semp reseruet in
quibus seruetur veritas iustificationis qui
ita paucissimi sunt q̈ in tanta multitudine
maloꝝ nō apparent semper tn̄ ad numerum
vij. reseruant̃. Iusta illud. iij. Reg. xix. reser
uaui mihi in israel septem milia viroꝝ q̄
nō curuauerūt genua an̄ baal. ꝑ q̄s ītelligū
tur viri fideles septem donis spiritussancti
pulchriformiter illustrati qui nō curuāt ge
nua dyabolo bellatori per cōsensum. Acce
dat ergo tercia acies demonum bellatorum
volentes murū capere violenter sed nō pos
sunt quia vt dictum est murus est caritas q̄
fortissima est. caritas eīm nū q̈ excidit Coꝝ.
xiij. quod videns capitane⁹ hui⁹ aciei qui
mammona dicitur triumphare de custodi
bus muri armauit milites suos fortissimis
armis auaritie et symonie et cum murus
nimiū āgustiaretur venerūt prelati nō pau
ci ad parlamentum cum mammona et resca
tati sunt. Dic mihi quis est in ecclesia q̄
non sit rescatat⁹ per mām̄ona vis tu aliqd
in ecclīa opz q̈ primo roget ꝓ te mām̄ona
vis epān habeas ꝓ te aduocatū mām̄onā

quia a maiori vsqz ad minorez omnes aua ricie student et a propheta vsqz ad sacerdo- tem cuncti faciunt dolum Iere. vi. Iã nihil valent electiones canonice in ecclesijs cathe dralibus sed fauor et pecunia: nihil scientia et sancta vita sz astuta mãmone malicia et sic ruptus est murus ciuitatis iustificatiõis pro magna parte et multi vigillantes occisi sunt quia non vigilant illi tales propter cu ram animaz sed bursaz. Ideo dicit bernar- dus quem dabis de numero platoz qui nõ magis studeat burcis euacuendis ꝙ vicijs extirpandis. plus studet in salmone ꝙ in salomone. Merito ergo de his conqueritur dñs Ezechi. xxij. Sacerdotes eius cõtẽpse- runt legem meam polluerũt sanctuaria mea inter sanctum et ꝓphanum non habuerunt distantiam et inter pollutum et munduz nõ intellexerunt et a sabbatis meis auerterunt oculos suos et coinquinabar in medio illo rum Rupto ergo muro et peremptis talib⁹ custodibus iniquis ex vulneribus auaricie et symonie ingrediuntur demones ciuitatez sanctificationis et occidunt filios scz cogita tiones eoz capiunt mulieres affectiones et viros scz consensus quos captiuos in dam nationem ꝑpetuam abyssi infernalis dedu cunt pro magna parte et ciuitatem ignibus exponunt vt non remaneat lapis super lapi dem quia quasi nihil iusticie nihil humilita tis nihil charitatis remanet in illa ciuitate. Sic ergo incenderunt electam ciuitatem san ctitatis et desertas fecerunt vias ipsius eccle siastici. xlix. hanc desolationem preuidens saluator noster dolens de talium aiarũ dã- natione suo sanguine redemptuz fleuit sup illam scz ciuitatez iustificationis quasi ei di ceret o ciuitas mea dilecta o spiritualis ha- bitatio mea qs te sic destruxit qs te in abys- sum mersit o ciuitas meli⁹ tibi fuisset nun ꝙ fuisse vbi sunt muri charitatis vbi est ante- murale iusticie vbi est fossatum humilitatis vbi sunt tui prelati charitatiui vbi principes iusti vbi sunt humiles religiosi omnia sub- mersa sunt. et quis poterit continere lachry- mas si cum deuotione voluerit contemplari quot anime pereunt religiosorum quot ani me principum quot anime prelatoruz quot anime subditorum sub vtroqz brachio ex eo rum malo exemplo et regimine ve illis. Sz licet quasi. vij. numeri in hoc demonuz bel lo cadent religiosi principes et milites pre- lati ac ecclesiastici subditi etiã sub vtroqz bra chio semper tamen manent aliqui in quibus saluatur veritas fidei et iustificatio bone cõ scientie. et si non nisi duo viri fideles rema- nerent in mundo in eis saluaretur ecclesia q̃ est vnitas fideliũ charitatis vinculo aduna ta. non est autem dubitandum quin aliqui tales sint in mundo. quia secundũ crisosto- mũ iusti sunt in mundo sicut medulla in ar- bore qua deficiente deficit seu perit arbor er go si non essent aliqui iusti periret mundus fluctuat ergo nauicula petri sed non mergit bellorũ turbinibus quibuscunqz quia por te inferi. i. demonum furie non preualebunt aduersus eam cum sit turris fortitudinis a facie inimici. Et attente intuedũ est ꝙ istud bellum dyaboli nunꝙ cessat immo ꝯtinuo crescit et aggrauatur. Unde dicit ysidor⁹ li- bro. i. de summo bono ꝙ quãto ꝓpinqui⁹ finem mundi dyabolus videt tanto crude- lius persecutiões exercet vt qui se continuo damnãdum conspicit socios sibi multipli- cat cum quibus gehenne ignibus abdicat. Resumptis ergo virib⁹ et captis armis xpi ane militie de quibus supra libro. i. conside ratione. i. dictum fuit vigilandum est et viri liter pugnandum cum demonibus quia vt dicit apostolus ephe. vi. non est nobis col- luctatio aduersus carnem et sanguinez. i. ad uersus homines qui sunt caro et sanguis et per consequens visibiles sed aduersus prin cipes et potestates. i. demones qui sunt ho- stes inuisibiles. et dicit principes et potesta tes quia angelorum ordines non soluz sũt per gratiam sed etiam per naturam. et sic de singulis ordinibus ceciderunt aliqui in qui bus naturalia permanserunt integra vt dic dyonisius et inferiores obediunt superiori- bus vt possint nocere hominibus et per pri cipes et potestates intelligũtur alij ordines demonuz. Sequitur aduersus mundi recto res. hic nomine mundi non intelligitur vni uersitas creaturarum que non regitur a de- monibus sed a deo et angelis sibi ministrã tibus sed intelligitur vniuersitas malorum hominum sic dicitur Job. i. mundus eum nõ cognouit qui ꝑ demones regũtur inquã tum per eos ad peccata mouẽtur propter qd subditur ad declarationem huiusmodi intel lectus tenebrarum haruz dicuntur eñi mali

homies tenebre quia sunt inuoluti tenebris ignorantie et culpe contra spiritualia nequitie.i.contra spiritus nequam siue malignos quod dicitur ad ostendendum quod per rectores mundi hic demones intelliguntur in celestibus idest in hoc aere caliginoso quod frequenter in scriptura celum nominatur in quo demones habitant vsque ad iudiciū vt supra.dictū fuit propter quod etiam aues celi nominantur. Ma.xiij.vbi dicitur quod aues celi comederūt semen quod cecidit secus viam. Sic exponit predictum verbum Nicolaus de lira super epistolam ad Ephe.propterea accipite armaturam dei scilicet virtutum vt predictum est vt possitis resistere insultibus demonum in die mala.i.in presenti vita vbi imminet temptationum pugna vsque ad diem iudicij que etiam erit dies mala malis et amara valde Unde et iohannes papa scribens ysaac Syracusano episcopo.xvi.q.ij.capitu.visis de astucia dyaboli et bello contra ecclesiam catholicam ac de munitione nostra dicat sic. nec ignoramus astuciam eius conatur nanque a principio ruine sue vnitatem ecclesie rescindere charitatem vulnerare sanctorum operum dulcedinem inuidie felle inficere et oībus modis humanum genus peruertere ac perturbare. Dolet enim satis et erubescit charitatem quam in celo nequiuit habere: homines constantes ex lutea materia in terra tenere. Unde oportet quantum fragilitati nostre conceditur vt omnes aditus nocendi eius versucie muniamus ne mors ingrediatur per portas nostras. Hec ibi.

De diuersitate demonum et si possunt hēre spiritus familiares.

Decima consideratio est de diuersitate demonum et si possunt habere spiritus familiares Pro declaratione primi notandum est quod sicut boni angeli sūt distincti in nouem ordinibus et cum eis aīe sancte sic etiam demones quia a nouem ordinibus ceciderunt sunt disticti in nouem ordinibus et cum eis anime damnate. Et illi demones qui erāt altiores hierarchie facti sunt peiores et inferiores in meridionali parte quorum presidentem vocauit dauid demonem meridianum. Est autem vox communis multorum quod sunt.x.differētie demonum quidam dicuntur fata. Alij dicuntur vulganter duen de causa: Alij dicuntur incubi et succubi. Alij faciunt prelia. Alij comedunt et bibunt cum hominibus apparēt in somnis Alij vt dicunt fiūt spermate et ex odore viri et mulieris cum coniungātur vel ex radijs planetarum. Alij sunt masculi et femine. Aliqui sunt mundi et aliqui immūdi. Alij illudunt viros et feminas qui xurgume siue bruxe vulgariter nuncupantur. Multi asserunt se talia vidisse et quasi tenēt quasi certa sed quid veritatis contineat consequenter declarabitur.

De fato.

Prima differentia demonum est de fatis voluerunt quidam simplices dicere quod fata sunt quedam femine quas dant spiritus super creaturam nouiter natā Unde et seneca tragedia prima in choro primo loquitur de eis quasi de quibusdam sororibus siue deis que sic disponunt vitam humanam quod nullus potest pertransire ordinem ab eis dispositum sic dicens.dura peragūt pensasorres nec sua retro fila reuoluunt ad gens hominum fertur rapidum obuia fatis incerta sui. Sequitur certo veniunt ordine parce.i.sorres ille que disponunt vitam humanam nulli iusso cessare licet nulli scriptum proferre dicet. quod autem fata sint tales femine vel dee disponentes vitam humanam error est. Unde dicit augustinus super Joha.sermone tercio qui edificantur ad credenda fata scilicet talia fiunt corda eorum fatua. Et secundum veritatem si alicui nomē fati tribuatur nulli nisi voluntati dei tribuēdum est secundum aug.v.de ciuitate dei. capitulo.viij.quia ille summus deus optime et verissime creditur cuncta scire ante quam fiant et nihil inordinatum relinquere. Quia ergo diuina voluntate cuncta disponuntur cū sit prima regula in contingentibus ideo fatum non mulieres non dee non vis positiōis syderum sed diuina voluntas fatum appellabitur. Unde fatum isto modo dicitur a for faris et sic fatum dicitur quicquid deus fatur: Si plura vis videre de fato et fortuna ac diuina prouidentia vide in dyalogo fortune libro.i.capitulo.ix.vbi latissime de hac ma

teria locutus sum. Sed quid dicendū est ad illos qui dicunt se talia fata vidisse. Respō detur ꝙ si talia accidant non femine sed demones sunt qui nolunt imitari et deridere illud ꝙ deus dixit per angeluʒ abrahe de natiuitate ysaac. et illud quod dixit angel' matri sampson et illud quod dixit angelus zacharie patri iohannis baptiste et quod dixit angelus marie virgini de christo anteꝙ cōciperet

Secunda differentia demonū.

Secunda differentia demonum est illorum qui dicuntur duen de casa. Experiuntur sepe homīes de nocte in domibus suis vigilātes in lectis suis ꝙ ambulat aliquis per domum mutando frāgēdo res aliquas ictus magnos dādo specialiter in vasis vinarijs amouendo etiam capitibus hominum birreta sua et tollendo omnes rupas quas in lectis super se habet in quorum aliquibus ego expertus sum. Cum enim iuuenis essem et iacerem in quadam domo quadrata cuius solū vnica erat porta abintus bene clausa cum alijs tribus socijs in eodem lecto. ecce subito in tempestate noctis silentio audiuimus extra portā quasi sonū quē apothecarij faciunt in mortariolis ereis in fracturam specierum euigilantes ergo et mirantes quid hoc esse posset tali hora cessauit modicuʒ sonus ille et post paululum sensibiliter audiuimus intra domum sub mensa quadam que ibi erat sub qua manserat cophinus quidem quasi plenus nouis nucibus et tantus ibidem sentiebatur a nobis sonitus nucum confractaruʒ ac si ibidem plurimi pora grosolantes nuces confrangentes ambularent de quo nō modicum stupefacti eramus cum ianua optime ab intus esset clausa et nullus alt' esset ingressus Post paululum vero cessante sonitu illo in angulo p̄dicte quadre nobis opposito. subito apparuit quidaʒ paruus splēdor et nunꝙ amplius vidimus nec aliquid sentimus. Quidam autem ex socijs qui maioris etatis erat et vir satis peritus dixit nobis ꝙ non timeremus quia erat quidaʒ spiritus malus nobilis ierarchie qui alia mala non operabatur nisi ludos illos sed die facto nuces sicut dimisimus inuenimus faciunt etiam luctam cuʒ hominibus et plura alia aliquibus pauorosa et secundum veritatem tales non sunt homines nec mulieres sed sunt quidam demones qui volunt deridere homines volentes imitari angelum q̄ luctatus est cum iacob et angelum qui locutus est cum moyse et angelū quem vidit iosue in campo ihericho et licet multa damna de nocte in domibus videantur egisse nihil tamē damni de die reperitur nec res aliqua mutata de loco suo sed quelibet in suo ordine sicut primo erat. Est ergo illusio quedaʒ talium demonum derisorum que ad nihil aliud extendi potest nisi ad talem hominuʒ derisionem.

Tercia demonū differētia est.

Tercia differentia est quorundaʒ demonum qui incubi et succubi nuncupantur qui homines generare dicuntur tales enim demones in specie hominum virorum aliquo modo. Aliquando incubunt feminis et aliquando in specie feminarum succunbunt viris. Quomodo auteʒ talis generatio efficiatur declarat doctor seraphicus bonauentura super secundum sententiarum in scripto suo. dicēs ꝙ in actu generatiōis sunt duo scilicet seminis decisi cōstitutio secundum neruos et virtutes calorū talis speciei competentes et sic est solius illius cui dedit deus vim generatiuam vel ꝓpagatiuam et hoc nullo modo competit demonibus assumentibus corpus. Itē est ibi seminis perfecti transfusio et transfusi susceptio et hoc potest competere demonibus. Primo enim demones succunbunt viris in specie mulieris et ex eis semen pollutōis suscipiunt et quadam sagacitate nature ipsum semen in sua virtute custodiūt et postmodū deo permittente fiunt incubi et in vasa mulieris transfundunt ex qua transfusione homines generari possunt nō tamen sic generati sunt filij demonum sed hoīs. Decille Isto modo fertur generatuʒ fuisse merlinū. Unde legitur in hystorijs brittannorum ꝙ rex hortegeris qui britanniam regebat toti' insule in se odia considerans. Inito cōsilio cum sapientibus quid agere deberet ad tutamen sui iussit cōuenire artifices qui ei castrum fortissimum fabricarent. sed cum op'

terra absorberet suasum est ei a magis et cõiectoribus vt hominem sine patre natũ quereret et eius sanguine lapides et cemẽta aspergi preciperet et sic suum edificium stare posset. Queritur ergo merlinus qui illis temporibus natus erat cuius ortus traditur fuisse modo suscripto. Quidaz eni dicũt eũ fuisse filium cuiusdam monialis filie cuiusdaz regis que clementia vocabatur. Richard⁹ vero dicit eam non fuisse monialez sed dicit ꝙ inter moniales nutrita fuit in ecclesia beati petri de vrbe baemadim Huic autem demõ apparebat in spẽ pulcherrimi iuuenis quaz sepius alloquens deosculabatur tandem eã cognoscens grauidam dereliquit Cũqꝫ huius facti noticia ad predictum regem brittegenum peruenisset stupefactus rex a magis perquirit vtrum hoc possibile videretur qui respõderunt ꝙ sic quia philosophoꝝ hystorie hec affirmant. Refert eniz apoleijus inter lunam et terram esse demones incubos certa quod nec beatus augustin⁹ discordat vt in .xv. libro de ciuitate dei patet Hic merlin⁹ a nuncijs regis requisitus cũ inuentus fuisset coram rege cum matre adducitur. Qui regem interrogauit cur ipse cum matre sua vocati fuissent. Cui rex causam vocatiõis aperuit dixit quoqꝫ ꝙ vnum castrum seu turrim edificari mandauerat sed fundamenta in loco firmari non poterant quia quicqd in die edificabatur in nocte totum absorbebatur. Cumqꝫ magi et coniectores de causa requisiti fuissent. Responderunt nullo mõ posse in loco fundamenta firmari nisi inueniatur homo sine patre cuius sanguine lapides et cementa aspergantur tu autem diceris esse talis et propter hoc te perquiri fecimus. Ad que verba merlinus respõdit dicens magos et coniectores fuisse mẽtitos causamqꝫ aperuit propter quam non poterant firmari fundamenta asseruit quoqꝫ stagnuz sub fundamento esse ꝙ totum quod struitur absorbet Queritur ergo fodiendo et sic inuenitur. Tunc mandat merlinus euacuari stagnum per riuos et incepit tunc aperire mysteriũ futurorum sicut plenius continet̃ in collectatione hystoriarum fratris iohannis de podio. Non ergo secundum ea que supradicta sunt mirandum est si sic homines generent̃ per demones incubos et succubos lꝫ istud raro inueniatur. frequenter tamen experiuntur alique femine etiaz deo dedite et nimiuz deuote tales demones ad se venientes qui eas vigilantes a lectis extrahunt vel orãtes amplexantur et quadaz dulcedine somni soporate euigilantes inueniũt se pollutas ac si cum viris miscerentur nec remedium se habere posse. dicunt nisi solum cum ligno vere crucis xp̃i in cuius presentia accedere nõ possunt tales demones sicut istis temporibus experte sunt que hoc bello tribulantur. De viro etiam quodaz deuoto audiui ꝙ semel cum esset in oratione senciebat in aere quandam dulcedinem cãtus venire ad se qua appropinquante soporabatur et euigilans inueniebat se pollutuz. Plura alia de istis spiritibus accidunt que longum essent enarrare. tales enim demones volunt deridere homines et volunt imitari angelos qui loquebantur cum daniele et cum zacharia. et cum sancto iohanne qui quasi semper erant cum eis in cubiculo suarum habitationum.

Qualiter demones videntur facere p̃lia.

Quarta differentia est aliquoruz demonum qui vigilantibus per vias apparent quasi exercitus magni cũ magnis tumultibus incedere vidẽtur et vulgo dicitur huesta antiqua. Aliquando etiã videtur facere prelia magna tales enim volunt imitari prelia regis sennacherib et constantini et alia multa de quib⁹ supra libro. iiij. consideratione. ix. dictum est. In quib⁹ ipsi lucrati sunt non paruam multitudinem animarum.

Quomodo demones in forma humana videntur comedere.

Quinta differentia est aliquorum demonuz qui inter homines se apparent comedentes et bibentes quasi associantes se eis Tales volũt deridere homines et volũt imitari angelos qui cũ abraham comederunt et per viaz fuerũt et raphaelem angelum qui socius fuit thobie iunioris qui cum eo comedere et bibere videbat̃. et xp̃m qui sociatus est per viam lucaz et cleophaм et ad mensam cum eis fuit. Unde legitur in vita beati germani qui cum predicat⁹

sanctus quadam nocte hospitatus fuiss; in vna domo et post cenam mensa iteru; pare tur admiratus quesiuit ab hospitib⁹ cui de/ nuo mensa pararetur qui cum dicerent ꝙ bo nis illis viris et mulieribus que nocte ince/ dunt prepararēt. nocte illa statuit sanct⁹ ger manus vigilare. et ecce vidit multitudinem demonum ad mensam in formis virorum et mulierum venientem qui eis precipiens ne abirent cunctos de familia excitauit et q̄ siuit si personas illas cognoscerent. qui cu; omnes vicinos et vicinas dicerēt esse misit ad domos singulorum et ecce in suis lectu/ lis sunt inuenti adiurati ergo per sanctū ger manu; demones se esse demones dixerunt qui sic homines illudebant.

Quomō in somnis terrent homines:

erta differētia dmonū est eo; quiin sōnis hōibus apparent eos inqe tantes diuersis modis somniorum terrent etiam dormientes intantum vt euigi lans homo sentiat se totum horribilitatum et alteratum ex presentia spiritus maligni. Unde iob. iiij. In horrore visionis noctur/ ne quomō solet sopor occupare hoīes pa uor tenuit me et tremor et omnia ossa mea perterrita sunt. et cū spiritus me presente trā sirent inhorruerunt pili carnis mee. nec mi; quia magnum pauorem et tremorem sequi tur pilorum erectio et si hoc sequatur ad presentiam spiritus boni cuiusmodi erat iste qui iob apparuit et terruit multo fortius spiritus malus terrorem et pauore; inducet Quomō enim sit spiritus malus signum ē ꝙ cum homines sic euigilant et nomē ihes⁹ cum deuocione semel nominat facto signa/ culo crucis securatur stati; animus a tali al teratione demone fugato. tales enim demo nes volunt deridere hoīes et appetūt imi tari qui apparuerunt in somnis prophetis. et iosep spōso virginis ac alijs plurib⁹ sctis

Demonum eorum qui generantur ex cō/ iunctione viri et mulieris.

Eptima differentia demonum est secundum aliquos insipientes qui dicere voluerūt ꝙ sunt aliqui demo nes siue spūtus qui fiunt odore aeris cum homo accedit ad mulierem et ꝙ aliqui etiā fiunt ex radijs planetarum cum mutuo rep cutiuntur. Et dicunt ꝙ illi qui meliores sūt veniunt in somnijs hominibus et faciūt ꝙ somnient. ꝙ dormiunt cu; mulieribus et re cipiunt illud semen ex quo nouiter efficitur vnus spiritus. que omnia sunt falsa et erro/ nea. cum a principio facti sint omnes ange li siue boni siue mali nec facta fuit creatio a licuius maligni spiritus post ꝙ ceciderunt a celo sicut nec postea creatus est aliquis bo/ nus angelus:

Quō apparent in spē masculi vel femine

Ctaua differentia demonū est eo; qui in specie virorum et feminaru; apparent qui secundum veritatem nec sunt masculi nec femine. Uerūtamē ali quibus eorum placet plus societas viroru; et alijs mulierum. Et causa huius diuersi/ tatis et secundū dispositōes diuersas quas inueniunt in viris vel feminis ad suas de/ ceptiones credendum sicut legimus de eua et phitonissa et pluribus alijs mulieribus cum quibus dyabolus lucratus est multu; Et ideo tales demones adheserunt mulieri bus. et nō adheserūt helye. nec samueli. nec nathan. nec heliseo nec alijs plurib⁹ sanctis ꝓpter quos ipsi perdiderunt multitudinem animarum. nec tales demones adheserunt virgini marie nec susanne. nec sancte lucie. margarethe katherine. nec alijs plurib⁹ vir ginib⁹ et feminis sanctis. ꝓpter quas mul/ tum demones perdiderunt. Unde isto mō plus dyabolus quiescebat cum egea ꝙ cū vxore sua maximilla et plus cum datiano ꝙ cum vxore sua alexandra et plus cū ma/ xētio ꝙ cū vxore sua et sic de pluribus alijs

Quō dicuntur mundi et immūdi.

Ona differentia demonum est eo; qui mundi et immundi dicuntur. Unde et luce. xi. saluator dixit. Cū immūdus spūs exierit ab homine etc̄ Dicit autem spūs immūd⁹ ꝓpter tria. Primo p/ pter immundiciam proprie iniquitatis. Ez echielis. xxviij. repleta sunt interiora tua ini/ quitate et pecasti. s. peccato superbie et eiecī te de mōte sancto dei. i. de celo empireo tā ꝙ

leprosum. Secundo propter immundiciam suggestionis quia feda et immunda suggerit. est. n. dyabolus ad modū leprosi. qui statim inficit cor humanum cum se ei applicat per consensu3. Ideo orat ecclesia in collecta Da q̄sum⁹ dn̄e populo tuo dyabolica vitare contagia. Tercio dicitur immūdus ꝓpter immundiciam habitatōnis quia non habitat nisi in imundo loco. i. in existente in peccato mortali. Ad similitudinem vppupe q̄ nidificat in stercore Unde demones dicunt dn̄o Math. viij. si eijcis nos hinc mitte nos in gregem porcorum. Aduertendum tamē ꝙ proprie dyabolus habitat in ypocritis. Luce. xi. et ingressi habitāt ibi. sedet in auaris diuitibus. ps sedet in insidijs cum diuitibus. dormit in voluptuosis. Job. xl. sub vmbra dormit. regnat autē in superbis iob xli. ipse rex super filios superbie. Aliqui eorum dicuntur mundi ꝙ sic intelligendum ē ꝙ illi demones qui fuerunt de altiori ordie volunt plus decipere limpidiores et puriores creaturas sicut patet de lucifero qui temptauit primum hominem et xp̄m in deserto et sic de pluribus alijs sanctis. Unde alexāder papa. iij. q. i. ca. nulli dicit diabolus nō cessat circuire querens quem deuoret et querere quos ex fidelibus perdat. et maxime illos quos ardentiores in seruicio saluatoris eiusq̄ familiariores inuenerit et intantum desiderat impugnare seruos dei mūdos et sāctos ꝙ non solum vnus mittitur ꝯtra vnu3 sed sepe plurimi. Unde in cronicis minorū legitur ꝙ cum semel demones tempore btī francisci congregarentur cu3 principe suo vt deliberarent. quomō possent ordinē sancti francisci nouiter incipientem destruere septē milia demonum fuerunt electi ꝯtra quinq3 fratres quos beatus franciscus ad vnu3 heremitoriū destinauerat vt illos a mundicia vite contemptu mundi et vera humilitate auerterent quia ergo tales demones plus sequuntur homines mūdos et sanctos. Ideo de noiatione extrinseca demones mūdi appellare possunt licet in se immūdissimi sunt peccatis vt dictum est. Demones vero inferioris ordinis licet non possunt decipeŕe ꝑsonas altioris vite. placet tamen eis cū im mundi efficiantur et turpes in peccatis presertim delectantur demones cum auertant alique3 a vera fide ihesu xp̄i dn̄i nostri q2 de alijs virtutibus parū curāt sine fide. Ideo dicitur prima petri. v. cui resistite fortes in fide. Sobrij ergo estote et vigilate.

Quomō illudūt feminas que bruxe vel xurguie nuncupantur.

Ecima differentia demonū est eorum qui decipiunt mulieres aliquas vetulas maledictas que xurgumine siue bruxe nuncupantur. Sciendum ergo ē ꝙ sunt quedā male gentes viri et mulieres apostate in fide et heretice creature et false qui seipsos dant voluntarie dyabolo et dyabolus recipit eos et dat eis ꝙ per suas artes falsas eis appareat ꝙ ambulant ducentes leucas. et ꝙ rediunt in spacium. iiij. vel quinq3 horarum. et ꝙ destruunt creaturas sugentes sanguinem eorū et ꝙ faciunt alia maleficia que volunt secundum diaboli voluntate3 ꝙ est eis et illis qui eis credūt magna deceptio et illusio dyaboli Ueritas aūt huius facti est ꝙ quando iste male persone volunt vti his pessimis fictionibus ꝯsecrāt se cum verbis et vnctōnibus diabolo. et statim dyabolus recipit eos in opere suo et accipit figuram ea2 et fantasiā cuiuslibet ea2 ducitq3 illas per illa loca per que desiderabant corpora vero earum remanent sine aliqua sensibilitate et cooperit illa dyabol⁹ vmbra sua ita ꝙ nullus illa videre possit. et cu3 dyabolus videt in fantasijs ea2. ꝙ impleuerant que volebant non amouendo ad earū fantasijs diabolicas fantasias que viderūt reducit illas imaginationes coniūgens cu3 suis ꝓprijs motibus et corporibus et tollit vmbram suam desuper corporibus earum et statim videre possunt existentia tamen illorum nunq̄ ab illo loco absens fuit sed solum actio cum ydolo et fantasia fuerunt illis rebus que dyabolus eis presentauit et que fecit pro quolibet eo2. et ꝙ hoc facit dyabolus nō est mirū q2 illa operaꝛ vt deinde at miseras aīas volēs imitari ea que deus verissime per angelos bonos fecit. sicut qn̄ ꝺduxit abacuc ꝓphetā per capillū de iudea in babylonē realiter cū sua presentiali existētia et actōne. S3 ꝙ dyabolus habeat ꝑtātē mutandi existentiā alicui⁹ creature nec facere ꝙ transeat vnū corpus ꝑ aliud sine dāno vnius vel ambo2 vel ꝙ trāseat maius

corpus per spacium improportionatum lo-
co vt videlicet ꝙ ingrediatur tales persone
per parua foramina domoꝝ vel ꝙ sit simul
vnū corpus in diuersis locis vel diuersa in
vno et similia hec demones facere non pos-
sunt cū hec repugnent naturali philosophie
et solum per miracula aliqua talia a deo sūt
possibilia fieri vt dictum fuit supra conside
ratione quinta huius libri cum potestate de
monum ageretur. Illud tamen quod dya-
bolus potest facere ꝙ vnū pro altero videa
tur et ꝙ illud qđ natura potest facere in vno
mense ipse potest facere in puncto et causa ē
qui sit applicare actiua passiuis sicut pꝫ in
his que fecerunt magi pharaonis. ꝙ tamen
dyabolus faciat ꝙ vnus homo cōuertat̄ in
serpentem vel auem vel plantā hoc est sibi
impossibile. et ideo in hoc multi puersi xpi
ani alchimiste sunt decepti habentes pacta
cum demonibus cogitantes ꝙ per earū ar
tem ferrum conuertent in aurum. ꝙ autem
vna res sit et videatur altera hoc bene potest
dyabolus facere deo permittente. Sic enim
sepe facit dyabolus vt plurimos decipiat.
Sic enim legitur in hystoria sancti clemētis
et sancti cypriani et sancti germani et aliorū
multorū quia accipiebat figuras aliquorū
virorum et mulierum ad decipiendum po-
pulum et ad diffamandum creaturas dei.
Et ideo non est credendum ꝙ homines vel
mulieres conuertantur in anseres vel alijs
similibus. Ea ergo que scelerate mulieres
credunt et profitentur scꝫ cum diana dea pa
ganorum nocturnis horis et cum herodia-
de et nimia mulierum multitudine equita-
re super quasdam bestias et multa terrarum
spacia in tempestate noctis silentio pertran-
sire eiusqꝫ iussionibꝰ obedire velut domino
et cunctis noctibus ad eius seruitium euo-
cari et ꝙ ab illis possunt alique creature in
melius vel in deterius commutari. Aut in
speciem vel similitudinem aliam transfor-
mari omnia sunt falsa et erronea et nō a di-
uino spū sed a maligno vt dictū est talia fā-
tasmata mentibus earum irrogantur. qꝛ cū
alicuius aīam per talem credulitatem subiu
gauerit sibi transfigurās se in angelū lucis
et transformans se in diuersarū personarum
species atqꝫ similitudines mentem quā ca
ptiuam tenet multipliciter deludit et nullus
debet venire in tantam stulticiam vt credat
hec omnia que in somnijs et spū tantū fiūt
etiam in corpore accidere cum etiā Paulꝰ
non audeat asserere ꝙ fuerat raptus in cor-
pore. Quecūqꝫ ergo talia crediderit scꝫ post-
ꝙ super talibus audierit veritatem vel asse
ruerit scꝫ pertinaciter proculdubio infidelis
est et pagano deterior. xxvi. q. v. epi et quia
nimium habundant tales peruerse mulieres
in delphinatu et in gaschonia vbi se asserūt
concurrere de nocte in quadam planicie de-
serta vbi est aper quidam in rupe qui vulga
riter dicitur elboch dehiterne et ꝙ ibi conue
niunt cum candelis accensis et adorant illū
aprum osculantes eum in ano suo Ideo ca
pte plures earum ab inquisitoribus fidei et
conuicte ignibus comburuntur. Signa aūt
combustarum sunt depicta qualiter scꝫ ado
rant cum candelis predictum aprum in do-
mo inquisitoris tholosam in magna multi
tudine camiscarum sicut ego proprijs ocu-
lis aspexi.

De spiritibus familiaribus.

Irca secundum principale huiꝰ de
cime considerationis scꝫ vtrum pos
sint haberi spūs familiares Rūdet
ad hoc beatus augustinus. viij. de ciui. dei
ca. xiiij. ꝙ apoleijꝰ platonicus scripsit ꝙ so
crates habuit deum vnum ex illo genere nu
minū qui dicuntur demones cuꝫ quo habe
bat amiciciā et consiliū a quo phibetur in
quit aug. solitus amoueri vt desisteret ab a
gēdo quō illud quod agere volebat nō pro
spere fuit euenturum. Ex quo satis clare vi-
detur accipi argumentū ꝙ ille philosophus
habuit familiarem spm̄. sed est difficultas
si ille spūs erat bonus vel malus. videretur
alicui ꝙ esset angelus bonus quia ceteri fu
tura prenunciare non possunt nisi forte diui
no iudicio sicut fuit s̄. declaratum conside-
ratōne scđa huius quinti libri nec obstat qꝛ
dicit aug. ꝙ dicebatur demō quia apud gre
cos idem significat ꝙ plura cognoscens. di
xit tamen doctor illuminatus franciscus de
maronis in floribꝰ suis sup isto passu ꝙ ma
gis credit ꝙ fuit malꝰ angelꝰ qꝛ socrates pa
ganꝰ et infidelis erat. Sic ergo pꝫ ꝙ demo-
nes tanꝙ familiares spūs pn̄t haberi in dā
natiōe tn̄ illoꝝ q̄ suā familiaritatē hr̄e con
cedūt. Cauedū est etiā ab incauta iuo catiō

demonũ. Vñ greg⁹. in libro dyalogoꝝ narrat ꝙ stephan⁹ p̄sbyter de itinere rediēs mācipio suo negligēter p̄cepit dicēs veni dyabole discalcia me. ad hāc vocē ceperūt caligaꝝ corrigie cū sūma velocitate solui q̄d vt presbit̄ sēsit expauit. et magnis clamoribus dicit recede miser nō em̄ tibi sed mācipio suo locut⁹. sicq̧ ex magna pte solute suaꝝ caligarum corrigie remāserunt. et sic patet ꝙ licz aliqui nolūt habere demones familiares ex mala tn̄ cōsuetudine loquēdi de diabolo ipsi efficiūtur familiares ei vt subito faciant q̄ in caute mandant

De qualitate corpm in quibus demones apparent.

Undecima ꝯsideratio est qualia sunt corpa in quib⁹ demones apparēt et si possūt humana corpa vl' aīas subintrare. Juxta ergo tria que querūtur tribus pūctis presens cōsideratio explicabit̄. Primus erit de qualitate et figuris corporū in quib⁹ demones apparēt. Secūdus erit de subintratōne demonū in corporib⁹ obsessorum. Terci⁹ erit si possūt demones essentie amnime illabi quod est animaꝫ subintrare.

De qualitate et figuris corporum in quibus demones apparent.

Primus pūctus est de qualitate et figuris corpoꝝ in q̄b⁹ demones apparēt. Circa q̄d notat seraphic⁹ doctor Bonauētura dicēs in suo secūdo loquēs de angelis bonis et malis ꝙ in āgelis duplex est vis scꝫ cōtemplatiua qua conueniūtur ad deū et fruunt̄ eo et administratiua secundum quā descēdunt ad nos et cōdescendunt nobis. et vt ꝯgruētius nobis cōdescendant indigēt solatio corporis assūpti quod assumunt āgeli sicut organū vel instrumentum ad operandū et sicut signum ad seipsos manifestādum et sicut operimentū vel habitaculum ad conuersendū vel ad nos letificādum et confortandū et si corp⁹ assūptum cōiūgitur āgelis sicut instrumētū motori. Hoc enim magis requirit exigētia ex pte nostra ꝙ ex parte sua. Et est sciendūꝫ ꝙ corp⁹ effigiatum humana effigie. magis competit opatione spirit⁹ rationalis. Ideo āgelus bon⁹ assumit corp⁹ non quale cūq̧. sed humana effigie insignitū. Et istud corp⁹ sic assumptuꝫ dicitur esse corp⁹ elementare. Nō q: sit ex quatuor elemētis plena mixtione cōmixtuꝫ sicut ē corpus cōplexionatuꝫ nec q: sit ex puro et simplici elemēto formatuꝫ. sed q: principaliter formaf̄ ex aere cū mixtione aliqua alteri⁹ elemēti sicut videm⁹ in nube que nō est corp⁹ plene mixtū habet tamē in se naturas pluriuꝫ elemētorum p hunc autē modū est corp⁹ ab āgelo sumptuꝫ. q: principaliter ab aere eē formatuꝫ intelligit̄ cōcurrente ad hoc natura alicui⁹ vaporis aquei vel terree. que quidē facit tā ad veritatē cōdepressationis ꝙ ad multi formitatē coloris. hanc autem nō oportet āgeluꝫ de longinquo cogitare cū aer pro magna sui pte sit cōmixtus vaporibus. Scd̄m veritatē autē tenendum est ꝙ angeli tā boni ꝙ mali assumūt corpora non de natura celesti sed elemētari non simpliciter nec plene mixta sed medio modo vt pote ex aere vaporabili āgelus tameꝫ mal⁹ accipit ex pte inferiori bon⁹ vero ex sup̄iori De figuris vero corpoꝝ in quib⁹ demones apparēt vt plurimuꝫ sunt turpissime. Et ido si scd̄m eius difformitatē in peccando pmitteret de⁹ ꝙ correspōderet figura copis assūpti non esset aliquis homo viuēs qui eius visionem horribileꝫ posset tolerare. Vñ et virgo gloriosa pro singulari dono petijt a filio ꝙ in morte sua nō appareret ei dyabol⁹ credendū est ꝙ xp̄s eius dulcissim⁹ filius reuelauit sibi turpitudinē ei⁹ et hinc est ꝙ pictores oēs deformitates serpētinas et brutales quas vidēt et q̄s excogitare possunt depingunt in figuris demonuꝫ. Unde legitur de quodā pictore ꝙ quotienscunq̧ depingebat imagineꝫ virginis cū omni studio ipāꝫ pulcherrime effigiebat sed cuꝫ pingebat diabolum cum omni diligentia difformi⁹ quo poterat describebat. ꝓpter quod indignatus dyabolus cōtra eū ꝓcurauit quomodo pictor ille haberet verbū cuꝫ vxore cuiusdā militis illi⁹ ciuitatis vbi erat. finalit̄ tantāꝫ ardorē posuit inter eos ꝙ cōcordauerūt se mutuo et nocte quadā acceptis plurimis iocalib⁹ auri et argēti recesserunt. dyabol⁹ aūt cuꝫ vidit ꝙ erant extra ciuitatē ascendit cāpanile ecclesie et pulsauit campanam sicut cōsueuit pulsare pro igne vel pro accipiendum armis exuntes autem homines per totē ciuitatem

querebāt quid hoc esset: Respōdit dyabol⁹ qui pulsabat ꝙ pictor ille portabat extra ciuitatem vxorē talis militis exeūtes ergo ꝓpter illā vocē ceperūt pictorē illū cū militis vxore et posuerunt eos in carcere mant⁹ vero qui pn̄s erat in captiōe eius sperās ꝙ altera die ābo per iusticiā pimerent doles de pulchritudine capilloꝝ vxoris p̄scidit capillos ei⁹ quos secum duxit ad domū suā Cū ḡ valdē āgustiati et timore ꝑcussi ābo nocte illa manerēt in carcere recordat⁹ est pictor de virgine beata quā ipse sūme pulcherrimam depingebat et cū magna deuotōe recōmisit se sibi quaten⁹ dignaret eos liberare a picu lo illo Et ecce regina angeloꝝ dei mater pulcherrima apparuit eis in carcere soluitq̧ eos a vinculis et aperuit portas carceris p̄cepit q̧ pictori ꝙ iret in domū ac si nihil sibi accidisset p̄cepit etiā mulieri illi ꝙ iret in domū suā et secrete iuxta maritū suū q̄ in lecto erat accūberet et disparuit virgo beata Jlli vero impleuerūt oīa sicut eis p̄ceperat. Cūq̧ euigilaret miles inuenit apud se vxorē suam et mirat⁹ q̄siuit q̄s esset que r̄ndit quasi admirans et quis debeo esse nisi vxor vr̄a. Et ille nunq̄d ego te cepi cū pictore et dimisi in carcere heri et deduxi capillos tuos quos manu ꝓpria a capite tuo p̄scidi. R̄ndit illa somniasti illud dn̄e. Jlle ergo surgēs a lecto q̄siuit capillos et nō īuenit ondēs et illa caput suū nihil deficiebat de capillis eius. Venit ergo vir ei⁹ ad alios ciues q̄ secū fuerant in captione et quesiuit ab eis si recordabantur de tali facto qd̄ acciderat die p̄terita. Dixerūt ꝙ sic Narrauit quō vxor sua erat i domo cū oib⁹ suis capillis et dicebat ꝙ erat somniū. venerūt etiā i domo pictoris et īuenerūt eū ac si nihil male fecisset occupatū in picturis suis et finaliter meritis virginis gloriose oēs in vnū ꝯcordauerūt ꝙ illō fuerat sōniū. Ecce ergo quāta demonis malicia propter picturā sue difformitatis. Et notādum ꝙ lꝫ dyabol⁹ vt coīter sicut depingit in talib⁹ deformib⁹ figuris se p̄n̄tꝫ sicut cū decepit euā sub figura s̄pentis sepe tn̄ decipiēte vt leui⁹ decipiat trāsfigurat se in angelū lucis scd̄m apostolū sicut etiā legit apparuisse i figura crucifixi. Sꝫ diceres in quo tunc pōt cognosci ꝙ sit angel⁹ mal⁹ R̄ndet ꝙ in. iiij. Primū est q꞉ lꝫ in talib⁹ figuris se rep̄sentet semper tn̄ si diligēter inspiciat ducat aliquā difformitatē vt caudā vel quid simile Secūdum ē ꝙ si apparens in principio letificat et post recessū tristē hominē dimittit nō sic angel⁹ bonus q꞉ in principio turbat sicut patꝫ de gabriele cū apparuit danieli Daniel. viij. et cū apparuit virgini Lu. i. q꞉ turbata ē in sermone ei⁹. sꝫ post recessū dimittit hoīeꝫ cum magno gaudio et leticia. Terciū est ꝙ indurat hoīeꝫ in malo ꝙ suggerit sicut declarauit beat⁹ pr̄ nr̄ frācisc⁹ fratri rufino in hoc ꝑiculo laboranti vt pꝫ in cronicis minorum. Angel⁹ aūt bon⁹ nō indurat in malum sed auertit a malo et mollificat ac īclinat ad bonum. Quartū est ꝙ si aliquid et turpe r̄ndeatur ꝑ illū cui apparet in ei⁹ cōteptū et derisionē statim euanescat sicut pꝫ in dicta cronica minoꝝ. q꞉ cū beat⁹ francisc⁹ vellet liberare p̄dictū fratrē rufinū inter cetera dixit sibi vt intelligas ꝙ ille q̄ tibi apparuit in figura crucifixi nō est xp̄s ſ̄ diabol⁹ dices ei cū tibi apparuerit et dixerit ego sū xp̄s apꝑi os tuum et ponā tibi feces. qd̄ cū faceret frater rufin⁹ indignatus diabol⁹ cum magno tumultu recessit cōfringens lapides et rupes. Vn̄ et vsq̧ in hodiernū diē apparet horribilis illa fractura rupiū in mōte aluerne.

De subintratione demonū in corporib⁹ obsessorum.

Secund⁹ pūctus est de subintratiōe demonū in corporibus obsessoꝝ et de expulsione eoꝝ. Circa hoc notandū est ꝙ non est ponendū in dubium ꝙ sit obsessio corporū per demones cū euāgelia hoc manifeste exprimant in plurib⁹ locis Sed diceres quō demones p̄n̄t intrare corpora et ea obsidere. R̄ndet ꝙ demones per naturā subtilitatis sue et sp̄ualitatis possūt quecūq̧ corpa penetrare et in eis sine obstaculo et impedimēto subsistere. Jtē per rationē sue potestatis p̄n̄t ea corpa in quib⁹ sūt cōmouere et cōturbare. et ideo demōes subtilitate et potestate nature p̄n̄t corpa humana penetrare et ita intrare. p̄n̄t etiā vexare nisi ꝓhibeant a virtute superiori et cū ꝑmittūtur a deo introire et vexare dicunt corpa obsidere. Et si q̄ras q̄re hoc ꝑmittit de⁹. R̄ndetur ꝙ ꝓpter tria vel ad sue glorie ostēsionē vl' ad peccātis correctionē vl' ad nostrā instructionē. Sꝫ ex qua istaꝝ causaꝝ determinate

hoc de⁹ pmittat latet humanā industriā propter hoc qr occulta sūt dei iudicia. verba sūt dnī Bonauēture in .ij. sniaꝝ distin. ix. Et si vellis scire sup quos hꝫ dyabol⁹ maiorē potestateꝫ ad obsidēdū eos post xpi passionē Rńdet ꝙ sup excōicatos pscisos ab ecclia hꝫ dyabol⁹ ptāteꝫ vexādi corporaliter. Vn̄ .i. Cor. v. Judico illū q̄ hmōi est tradere sathane in interitū carnis. Jn nō pcisis aūt ptāteꝫ nō hꝫ dyabol⁹ nisi ꝙtuꝫ a deo pmittitur vt dictū est vel ad peccati punitionē vł ad alioꝝ terrorē et correctionē vel ad glorie dei ostensionē vel ad bonoꝝ coronā et exercitationē. Et si dicas nūquid an̄ passionem xpi hēbat ptāteꝫ etiā vexādi hoies. Rńdet ꝙ habebat ptāteꝫ vexādi corporaliter oēs pter ꝙ illos solos q̄ priuilegio solo tuebant̄ a dn̄o. Job primo. Nōne tu vallasti eū. nō tn̄ vtebat̄ dyabolus semp ptāte puniēdi vt haberet maiorē ptāteꝫ seducendi p culpā sic et nūc excōicatis et infidelib⁹ sic em̄ dyabolus obmittit aliqn̄ mala facere vt peius fiat qr nō vexando excōicatos vt in primitiua ecclesia tales sentētias minus vitāt hoies et minus timēt. Et hinc est ꝙ sunt multi pscisi excōicati qui nō essent si eos vexaret. Et notandū ꝙ cū aliqueꝫ vexat dyablus pōt pro voluntate sua per linguā hois diuersa formare verba. Et ideo arrepticij aliqn̄ loquūtur idioma ignotū sicut pur⁹ laycus latinū ꝙ est manifestū signū demoniaci. Vn̄ et demon quidā rusticū obsidēs requisit⁹ a quodā magistro cōiurāte quare nō recte loqbat̄ latinū. Rńdit nō possuꝫ domare labia illi⁹ rustici. Et si queris causam quare demones aliqn̄ secūdū varietatē lune magis affligūt homines ꝙ alio tempore. Respōdet ꝙ est duplex causa sicut notat Nicola⁹ de lyra super Matheū ca. xvij. declarans quare discipuli nō potuerūt curare lunaticum. Prima causa est vt p hoc creatura dei sclꝫ ipsa luna infamet̄ vt Hieronym⁹ et Crisostom⁹ dicūt Secūda ē qr pp̄ter molliciē cerebri in nouilunio qn̄ habūdant humida sup q̄ luna hꝫ dn̄iuꝫ: cerebrū est aptius vt demō in ipo aliquid opetur hinc demones scd̄m certa augmenta lune pturbant hoīs fantasiā qn̄ considerant cerebrū ad hoc esse dispositū. Nunc videndū est de eoꝝ expulsione. Circa qd̄ notandum est ꝙ demones nō nisi virtute diuina possūt a corporib⁹ expelli immediate vł mediantibus angelis qui frequēter in talibus sunt executores diuine volūtatis nec aliqua res sensibilis aut virtus corporalis pt in eis aliqd agere directe vel indirecte cū sint oīno spūales substātie per qd̄ pn̄t ad aliqd cōpelli. nec per cōsequens ab obsessis corpibus expelli. Veruntn̄ ex euāgelio xpi duas doctrinas habemus ad demones expellendos. Prima ē vniuersalis. s. per nomen ihesu. Mat. vlti. Jn noīe meo demonia eijciēt Alia est particularis quia est qōdā gen⁹ demonioruꝫ ꝙ nō eijcit̄ nisi in orōe et ieiunio vt pꝫ Math. xvij. Vnde sicut in diuersis rebus corporalib⁹ administrandis diuersi angeli a deo pparantur et diuersoꝝ ordinū. sic etiam in diuersis temptationib⁹ demones habent specialem affectū quia aliq̄ potentissime temptāt de diuitijs cōgregandis aliq̄ de honoribus appetendis. Vnde et aliq̄ dicunt̄ spūs supbie et aliq̄ spūs luxurie. Jste autē demon de quo loquit̄ xp̄s habebat virtutem temptandi potissime de vicio carnis quod viciū potissime refrenatur per oratōeꝫ et ieiunium et per cōsequens demon in talibus temptans per talia supatur. Radix tn̄ expulsionis demonum vera crudelitas ē vt declaratur a christo capitulo eodem. Cū ei quererent discipuli quare non potuissent expellere illum demoneꝫ Christus respondit propter incredulitatem vestrā. Et si queras an aliquo modo virtute herbaruꝫ vel armonie possint expelli demōes. Respōdetur ꝙ ita parua posset esse illa vexatio ꝙ penitus expelleretur quod facerent nō agendo in demonem cuꝫ sit spūs sepatus sed agendo in ipsum vexatum a demonio Vexat eniꝫ dyabolus secundum dispositioneꝫ maiorē vel minorē melencolicā vel colericā etc. Herbe aūt et armonie mltuꝫ pn̄t imutare dispositionē corpis cū quedā inclinēt ad leticiā quedam ad tristiciā ꝙ etiā ptꝫ de armonijs vt ptꝫ. viij. pollitice vbi aristoteles vult ꝙ diuerse armonie hn̄t pꝛuocare diuersas passiones in homine. hoc etiam refert boetius in musica sua et auctor de ortu scientiarum vbi loquens de vtilitate musice dicit ꝙ valet ad curandum vel alleuiandum diuersas infirmitates et ita patꝫ ꝙ herbe et armonie causare pn̄t in hoīe dispositionē ꝯtrariā illi vexatōi qua diabul⁹ vexare conat̄ hoīeꝫ Ex quo sequit̄ ꝙ ceteris parib⁹ fit vexatō de

biliōr nō videtur tñ quō herbe vel armonie
pñt in hoīe dispositōez aliquā causare ꝓpt
quā hō nullomō vexare possꝫ a demōe si ꝑ
mitteretur quia dyabolus mouendo soluꝫ
localiter vapores et ipsos spūs inordinato
motu possent hominem multū vexare. her/
be aūt vel armonie nullā disposōez causare
pñt in hoīe sua naturali virtute ꝑ quā ꝓhibe
retur demon p̄dictā cōmotōez facere. Cōtin
git tamē qñqꝫ ꝙ dyabolus nō ꝑmittitur ho/
minē vexare nisi vexatōe ita ꝑua ꝙ ꝑ aliquā
fortē dispositōez ad ꝯtrariū totaliter tollere
tur. et tūc alique herbe vel armoīe possēt cor
pus hominis ita ad cōtrarium disponere ꝙ
illa vexatio totaliter amoueret̄. v. g. dyabo/
lus qñqꝫ possꝫ hoīez vexare vexatōe tristicie
ita debiliter ꝙ ꝑ aliquas herbas vel armo/
nias q̄ hērent causare dilatationem et diffu/
sionē spirituū qui sunt mot⁹ ꝯtrarij tristicie
totaliter amoueret̄ illa tristicia. ꝙ āt dicit̄. i.
Reg. xvi. ꝙ saul q̄ vexabat̄ a demone alle/
uiabat̄ qñ dauid cytharā ꝑcutiebat corā eo
et ꝙ recedebat spūs mal⁹. Dicēdū est ꝙ hū
verꝫ est ꝙ. per tactū cythare virtute naturali
illi⁹ armonie alleuiabat̄ aliquātulū afflictō
saulis inquātū illa armoīa aliqualiter dul/
corabat appetitū ei⁹ ꝑ auditū per quā dul/
corationē redebat̄ minim⁹ act⁹ ad illā vexa
tionē. Sꝫ ꝙ spūs mal⁹ recederet a saule qñ
dauid cytharizabat corā eo hoc erat ꝓpt̄ vi
cruces ꝙ satis exp̄sse dicit̄ in glo. vbi dicitur
sic erat dauid canticis musice erudit⁹ diuer/
sorꝫ sonorꝫ ratiōabilis moderatorꝙ cōcept⁹
vnitatē essētie significat q̄ variis mōis quo
tidie resonat dauid in cythara sua malignuꝫ
spm̄ cōpescuit nō q2 tāta esset vis in cythara
sed in signo crucis q̄ in ligno et cordarꝫ extē
siōe gerebat̄ que iā tūc demones effugabat
hec de mēte Richardi in questiōib⁹ de quo
libet sine p̄iudicio sentēcie melioris. Ex p̄di
ctis excludit̄ vn⁹ error in quo istis tēporib⁹
incidūt aliqui exorciste quō ꝯiurāt obsessos
a demonib⁹ et illi demoniaci r̄ndēt et dicūt
ꝙ sunt hoīes mortui vel viui qui ambulāt
ibi et hec est alia species deceptiōis dyabo/
li q2 bene scit dyabolus oēs qui male viuūt
et vt ponat eos in desperatiōe et audientes
in errore. Dicūt ego sū talis hō vel talis mu
lier ꝙ tñ est falsum q2 vna substātia existēs
vel assistens nō pōt eē in altera nec min⁹ in
duob⁹ locis et vt dyabol⁹ celet et coloret suā

deceptionē dicit ego sum talis hō et ambu/
lo in hac pena ꝓpter talia peccata que feci et
fingit modū loquēdi ei⁹ et modū ambulan
di et ideo faciatis ꝙ dicāt̄ ꝑ me tales misse
et similia vt exeam ab hac pena et totuꝫ est
falsum et deceptio magna. q2 si exorcista sa/
piens et virtuosus cōiurauerit euꝫ recte ipse
dicet si est spūs etiā si sibi displiceat q2 nūꝙ
legim⁹ ꝙ xp̄s vel sancti tales spūs inuene/
rūt in oībus quos sanauerūt. Sꝫ demones
cambiunt et alterutrāt noīa ꝙ citi⁹ pñt face/
re ꝙ̄ figuras. cōstat aūt ꝙ ipsi laborāt vt al
terutrent figuras ad inhonoratiōez et diffa/
mationē seruorū et creaturaruꝫ dei vt supra
dictum est ergo multo fortius et leuius al/
terutrabunt nomina et decipiuntur simpli/
ces in hoc ꝙ precipiunt eis ꝙ faciunt dice/
re missas et facere alia bona. cum multociēs
dyabolus suadeat bonū propter malum fi
nem sicut supra patuit octaua cōsideratione
cum de malicia demonum ageretur. sic hic
precipiunt bonum propter malum fineꝫ scꝫ
vt tales si viuunt desperent et vt alij audien
tes in errorem inuoluantur. Nunquid in vi
tispatrum sepe legimus ꝙ dyaboli moue/
bant antiquos senes ꝙ facerent sancta oꝑa
O insipientes exorciste nunquid legistis in
euangelio. Luce. xi. ꝙ erat Ihesus eijciens
demonium fortassis inuenistis in euange/
lijs ꝙ erat Ihesus eijciens homines de cor
poribus obsessorum nunquid dans doctri/
nam christus eijciendi demones in fine e/
uangelij marci dicit. Signa autem eos qui
crediderint hec sequentur. In nomine meo
demonia eijcient non dicit homines eijciēt
ab hominibus. Respondeat insipiens exor
cista si verum est ꝙ Petrus est in corpore Io
hannis quis dedit ei talem potestatē ad ex
pellendum eum inde quia christus non de
dit potestatem nisi ad expellendum demo/
nes. Errent ergo nimis exorciste cū sua igno
rantia credentes dyaboli mendacia et faciē/
tes ꝙ alij simplices credant et ideo digni
sunt magna pena apud deum et homines.
Sed remanet vna magna difficultas si verꝫ
est ꝙ homines mortui non possunt ambu/
lare in hominibus viuis sicut demones.
quō ergo dicūt illi q̄ transpasant̄ vl' rapiunt̄
de hoc mūdo ad alterū ꝙ viderūt aliquos
hoīes vel mulieres q̄ adhuc viuebāt in p̄n
ti vita sustinere graues penas in alio mūdo

Sicut ergo isti sūt hic et illic vt viuant hic et
ibi puniant͛ ita nō erit mirū ꝙ hoīes viui vł
mortui lꝫ sint in suis existētijs alibi ꝙ ābu
lā͛ sicut demones in hoīb⁹. Pro solutōe hu
iusmōi notādū ꝙ nulla ꝑsona p̄t videri in
duob⁹ locis naturaliter qꝛ absētia p̄sentie
priuat visionē in oī loco ab actione sua. Re
quirit eñ noticia intuitiua. iiij. scꝫ p̄sentiam
existentiā causationē et motōeꝫ potentie sic
notat frācisc⁹ de maronis in ꝓlogo sui p̄mi
sniaꝝ. q. xvij. Tenēdū ergo est tanꝙ veꝝ ꝙ
nec āgel⁹ bon⁹ nec mal⁹ nec hō scūs nec mu
lier scā nec hō ꝑuers⁹ nec mulier ꝑuersa p̄nt
eē simul in diuersis locis qꝛ cū gabriel erat
cū daniele vel cū zacharia vł cū virgine ma
ria ꝓtūc nō erat in alio loco sic etiā demōes
qꝛ cū azmode⁹ de quo thobie. iij. erat in do
mo sare nō erat in alio loco ita etiā nec viuē
tes p̄nt hic viuere et eē simul in alio mundo
qꝛ īpossibil'e ē ꝙ sint ꝑ assistētiā hic et ibi. q̇d
ḡ ē dicēdū ad ea q̄ dicūt͛ Rñdet͛ ꝙ ē vna cō
sideratio talis cū hō viu⁹ trāsit an̄ speculuꝫ
vł ponit se an̄ eū tūc speculū ōndit imaginē
suā nō diminutā in sua assistētia et cū inde
amouet͛ nō apꝑet imago in speculo sic hō q̇
viuit et ē in pctō imago ei⁹ pōt apꝑere in se-
pulchro infernali q̄ī in spec'o an̄ qḋ est et cū
iust⁹ etiā viuit imago sua vel nomē videtur
in li. vite et in cōuiuio eternali. qḋ aūt h̄ pos
set eē pꝫ qꝛ xp̄s dixit ḋ talib⁹ luce. x. Gaude
te qꝛ noīa vr̄a scripta sūt in celis et sic etiam
noīa maloꝝ scripta sunt in īferno et tñ maio
ris efficatie sūt noīa ꝙ imagines in speculo
nō est ḡ veꝝ ꝙ hoīes male viuētes sint in in
ferno sꝫ hñ eoꝝ noīa vel figure

ꝙ demones nō p̄nt essentiaꝫ aīe intrare.

Tercius punctus huius considerati
onis est an demones possint illabi
essentie anime ꝙ est animam pene
trare vel an possunt malas cogitatōnes im
mittere. Ad primum dicitur ꝙ ista est ꝓprie
tas solius dei. solus enim qui creauit aīam
potest essentie eius illabi ip̄am substantiali
ter intrare et penetrare. Jdeo ecclesia cantat
in hymno vscꝫ sol illabitur. et in collecta a-
morem pectoribus nostris purificandum il
labere. Sed nec bonus angelus nec malus
illabi potest essentie anime vt intret substan
tialiter in ip̄am per essentiam penetrando.
Sic ergo demones nō p̄nt intrare cor hoīs
.i. aīaꝫ hoīs ꝑ essentiaꝫ sed tantū potentiā

scꝫ per suggestionem quam extra operatur
sicut dicitur Osee. vij. Omnes adulterantes
quasi clibanus succensus a coquente. ꝙ āt
magister inquirit. viij. distinctione secundi
sententiarum an demones substantialiter in-
trant corpora obsessorum vel ideo dicantur
ītrare vel exire qꝛ ibi malicie sue op⁹ exercēt
ḋi ꝑmissiōe vel ñ exercēt et ḋtermiat ꝙ ñ sub
stātialit͛ intrēt corpora hoīm ſ ꝓpter malicie
sue officium intrare dicuntur de quibus pel
lere dicuntur tamen non nocere sinuntur. sꝫ
hoc non facit ad ꝓpositū quia ipse et beda
ibi loquūtur de corde et patet ꝙ ibi cor acci
pitur per spū rationali. Unde et adducunt
illud Hester. v. cur temptauit sathanas cor
tuum de quo constat ꝙ erat obsessus a de-
mone. Sed est difficultas quia aliqui libri
habent anania cur impleuit sathanas cor tu
um. Si ergo dyabolus implet cor vester ꝙ
possit anime illabi. Respōdit sanct⁹ Tho.
in summa contra gentiles li. iiij. ca. xviij. ꝙ
cum dyabolus sit creatura non implet ali-
quid participatione sui nec potest menteꝫ in
habitare per suam substantiam sed dicatur
aliquos implere per effectum sue malicie
Unde et paulus dicit ad quendam actuuꝫ.
xiij. O plene oīm dolo et omnium fallacia
non est sic de spūsancto qui cum sit deus ꝑ
suam substātiam menteꝫ inhabitat et iplet
Tenendū est ergo ꝙ demones intrare pos-
sunt corpora se non corda. i. non possunt il-
labi aīabus. Nec obstat ꝙ dyabolus rōci-
netur et formet verba per os obsessi cuꝫ hoc
non veniat ex defectu anime sed ex debilita
te corporis ꝙ sic accidere solet quando spūs
immundus sedet in illis partibus seu mē-
bris in quibus cōtinetur fortificatio anime
imponit in eisdem magnam ponderositatē
cuiusdaꝫ oneris quod sustinere non possūt
et sic quasi confringens sensus qui sunt ia-
nue intellectus quadaꝫ obscuritate nigra ac
cipit potestateꝫ in illis quod sepe contingit
ex corruptione vini vel febris vel magni fri
goris vel ex alijs debilitatibus quas co-
gnoscimus inuenire ab extrinseco et ne dya
bolus hoc probaret in Job. quādo habuit
ad deo potestatem super carnē suā fuit ei in
hibitio posita a deo ꝑ hec verba. ecce in ma
nu tua ē verūtñ aīam illius serua Job. ij. q̄
si diceret sibi de⁹ solo mō obserua quod nō
amoueas ei intellectū debilitādo memoriā

anime ipsius opprimendo eius intellectum
et sapientiam cordis eius suffocãdo ei⁹ pri
cipalem habitationem onerans in competen
ti licet ergo dyabolus immisceat se carni. nõ
tamen potest anime misceri sic ꝙ ipsam pe-
netret cum hoc sit solius deitatis vt dictum
est Hec enim sola potestatem habet penetrã
do naturam anime taliter ꝙ nõ solum eam
apprehendit et vndiqꝫ eam circuit sed ipsaꝫ
sic penetrat ꝙ intimior est aïe ꝙ̃ anima sibi
ipsi. Circa secundum vero an scꝫ demones
possint imittere malas cogitationes et vide
tur ꝙ sic quia dyabolus misit in cor iude vt
traderet dñm Joha. xiij. Jn contrarium est
Beda qui super illud euangelij Math. xv.
De corde exeunt male cogitatõnes furta ho
micidia etc̃. dicit ꝙ dyabolus non est imis-
sor malarum cogitationum sed incẽsor. Di
cendum ergo ꝙ diabolus potest dici immis
sor cogitationum vno modo per hoc scꝫ ꝙ
imagines rerum sensibilium delectantium
inprimit instrumento imaginationis quia
data est ei potestas vt misceat seipsum sensi-
bili et immutet ipm. quandoqꝫ sicut permit
titur immiscere imaginibus rerum delecta-
bilium et sic immittit cogitationes de rebus
delectabilibus sicut aliquis ponens añ me
speculum immittit mihi visum rei que resul
tat in speculo. Scit enim dyabolus ꝙ delec-
tabile ap̄phensũ mouet et ideo imittit ap̄p
hensionem rei delectabilis vt apprehensio
rei delectabilis moueat hominem ad cõcu-
piscendum rem delectabilem et sic potest di
cere immittere cogitatiõꝫ sed non potest im
mittere cogitationem malam que sit pecca-
tum que est mala voluntas. Et ideo bene
dicit beda ꝙ dyabolus nõ est immissor ma
larum cogitationum idest malarum volun
tatum quia non eas immittit proprie nisi ꝑ
actionem vel causam voluntariam et sic ap-
prehensio delectabilis generat malam vo-
luntatem non tanꝙ̃ causa necessaria sed tã-
ꝙ̃ occasio. immittit ergo dyabolus cogita-
tionem mali per modum consulentis sicut
angelus bonus immittit cogitationem bo-
ni et talis immissio proprie dicitur suggestio.

Quo fine debet terminari bellum demo
num.

Duodecima ac vltima consideratio-
ne oportet iam finē ponere huic li-
bro que tribus passibus mensura-
bitur. Primus erit de causa quare demo
nes sunt in mundo. Secundus de cessa-
tione sui belli et principatus. Tercius de
eorum perpetua reclusione et punitione in
inferno.

Quare demones sunt in mundo.

Prim⁹ passus est scire quare demo-
nes sunt in mundo. Ad quod bre-
uiter respondetur ꝙ causa quare de
mones sunt in mundo est propter exercitiuꝫ
bonorum et propter decorem vniuersi. con-
sistit enim decor vniuersi in quadam diffor
mitate rerum vt patet in sole luna et stellis
patet etiam in deformitate elementoruꝫ vo
latilium. piscium. serpentium. brutoruꝫ et fa
cierum hominum. patet etiam in diuersita-
te temporum et lucis ac tenebrarum. Si-
milis questio fieri potest quare mali homi-
nes sunt in mundo cum tantum noceant bo
nis et patet causa quia omnis malus secun
duꝫ Augustinum vel ideo viuit vt corrigatur
vel vt per eum bonus exerceatur Jn quo de
cus relucet vniuersi. Unde ad propositum
augu. in. xi. de ciuitate dei capitulo decimo
octauo. dicit ꝙ deus non crearet vllum an-
gelorum vel hominum quem malum esse
futurum presciuisset nisi pariter nosset quib⁹
eos bonorum vsibus commodaret atqꝫ ita
ordinem seculorum quasi pulcherrimum car
men ex quibusdam quasi antitetis honesta
ret. Et si queratur quid vocat augustinus
antiteta dicitur ꝙ sunt quedam locutionis
ornamenta que fiunt per contraria sicut lo-
quitur apostolus. ij. Corinthi. vi. per glo-
riam et ignobilitatem per infamiam et bo-
nam famam. Unde sicut in talibus vari
etatibus apparet decor. ita in vniuerso de-
cor boni magis refulget ex ista punitiõe ma
li et bonitas angelorum ex malicia demo-
num.

De cessatione principatus et belli demo-
num contra genus humanum.

Ecundus passus est de cessatõe bel li demonum contra genus huma/ num. Cū enim fuerit complet' nu merus electorum et vniuersum suum cõple tum habuerit decorē cessabit in finali iudi cio cessabit omnis presidentia et principat' demonum sic q non remanebit nisi princi/ patus eternus ihesu xpi domini nostri. Vñ dicitur .i. Cor. xv. cum euacuauerit omnem principatum et potestatē et virtutem oportz autem illum regnare donec ponat omēs ini micos sub pedibus eius sup quo dicit glo. dum durat mundus angeli angelis presunt demones demonibus homines hominib' ad vtilitatem viuentium vel deceptionem s omnibus colectis iam omnis prelatio cessa bit quia necessaria non erit. Hanc autem p/ lationem dicitur xps euacuare qz suos oms exaltabit in regno qui hic fuerunt humiles sicut ipse ex humilitate regnat. Principatū dicit maiores. potestatem minores. Virtu tem dicit illos qui mirabilia faciunt vel for tes homines. sed tūc cessabit omnis creatu re prelatio in angelis et hominib'. cessabit timor regnabit charitas. non erit inter presi dentes et subditos vlla dissensio. Oportet autem illum .i. xpm regnare. tunc scz aperte interim autē regnat occulte donec ponat in imicos suos scz demones et dāpnatos vo/ luntarios vel coactos in futuro iudicio sub pedibus eius .i. sub plena subiectione vt ip sum hominem deum et regem omniū agno scant. Et est sensus interim oportet regnum eius manifestari donec eum regnare fatean tur omnes inimici eius. tunc enim impij cū regnare ipsa regni eius manifestatione con fusi fatebuntur. nec est intelligendum q tūc xps desinet regnare. quia li donec non facit exclusionem futuri regni. sicut Math. i. dici tur de ioseph et maria q nō cognoscebat eā donec peperit filium suum primogenitum. Et si queras quomō ergo angeli manebūt euacuato principatu: dic q manebunt ordi nes angelorum distincti q̄tum ad eminen/ tiam glorie secundū hierarchias et ordines et sic etiam demones manebunt distincti q̄ tum ad magnitudinem pene secundum hie rarchias et ordines vnde ceciderunt.

De reclusione perpetua demonum in in/ ferno.

Ercius passus et vltimus est de re/ clusione perpetua demonū in infer no Vnde cessante bello demonum in facie iudicis magni domini nři ihesu xpi audient demones vnacū dānatis illā ter ribilem sententiā Mat. xxv. Discedite a me maledicti in ignem eternum qui paratus est dyabolo et angelis eius. Et sequitur: ibunt hi in supplicium eternū. Super quo verbo dicit glo. frustra ergo Orige. spondet libera tionem post multos annos malis homini/ bus et ipsis demonibus. dixerat enim Ori genes q post hanc sententiam ite maledicti in ignem eternum post multos dies .i. post mille annos visitandi et liberandi sunt sed hec ecclesia non recipit: dictum est enim ibūt impij in supplicium eternum. quod autem eternū est omni fine caret. Et sicut gaudium eternum ita et suppliciū. hec ex laterali glo. sup illud ysa. xxiiij. Et cōgregabunt in cgre gationem vni' fascis in lacū et claudent ibi in carcerē nunq ergo liberabunt sed in mo mento in ictu oculi dabit executiō sňia xpi Sic ergo subito data sňia demones cū cdē natis detrudent ppetuo ignibus infernali/ bus. Vñ apo. xviij. Hoc impetu mittet ba/ bylon et vltra iā nō inuenient. Et iterū apo. xx. diabol' q seducebat eos miss' ē i stagnū ignis et sulphuris vbi et bestia et pseudo p phete cruciabunt die ac nocte in scl'a scl'oz Et sic demōes cū dānat ibūt in ignē etnū sic angeli boni cū electis ibūt cū xpo rege se culoz in vitā etnā quā nobis concedat iudex ille supm' ver' de' et hō ihs xps saluator nř alpha et o principiū et finis q dedit mihi pau perculo et inutili seruo suo pňtem librū pri/ cipiare et finire. Tibi ergo ihesu dulcissime q dedisti noticiā fidei ill' quos traditurus an mūdi initiū nosti. Tibi cui' magnitudo in cphē ibl'is cui' glia i extiabilis cui' iussio fortj: cui' dispositio iusta. cui' iudicia vera cui' clemētia sup oīa opa tua extenta: Tibi quē nemo nisi corde attigit purgat' quē nul lus nisi opib' inuenit pbat' cui null' adest nisi mēte et corpore cast'. Tibi q es cecorū oculus infirmantiū verissima sal' pes clau doz. lingua mutorū. fortitudo oīm seculoz Tibi qui es vite via salutis vita. et omniū te postulantium inuictissima dextera. Tibi qui es diuicie pauperum consolatio tribulā tiū. erector humiliū et destructor extollētiū:

anime ipsius opprimendo eius intellectum et sapientiam cordis eius suffocãdo eiꝰ pricipalem habitationem onerãs in competenti licet ergo dyabolus immisceat se carni. nõ tamen potest anime misceri sic ꝙ ipsam penetret cum hoc sit solius deitatis vt dictum est Dec enim sola potestatem habet penetrãdo naturam anime taliter ꝙ nõ solum eam apprehendit et vndiqꝫ eam circuit sed ipsaꝫ sic penetrat ꝙ intimior est aie ꝙ̄ anima sibi ipsi. Circa secundum vero an scꝫ demones possint imittere malas cogitationes et videtur ꝙ sic quia dyabolus misit in cor iude vt traderet dñm Joha. xiij. Jn contrarium est Beda qui super illud euangelij Math. xv. De corde exeunt male cogitatões furta homicidia etc. dicit ꝙ dyabolus non est immissor malarum cogitationum sed incẽsor. Dicendum ergo ꝙ diabolus potest dici immissor cogitationum vno modo per hoc scꝫ ꝙ imagines rerum sensibilium delectantium imprimit instrumento imaginationis quia data est ei potestas vt misceat seipsum sensibili et immutet ipm. quandoqꝫ sicut permittitur immiscere imaginibus rerum delectabilium et sic immittit cogitationes de rebus delectabilibus sicut aliquis ponens añ me speculum immittit mihi visum rei que resultat in speculo. Scit enim dyabolus ꝙ delectabile apphensũ mouet et ideo imuntt apphensionem rei delectabilis vt apprehensio rei delectabilis moueat hominem ad cõcupiscendum rem delectabilem et sic potest dicere immittere cogitatiõꝫ sed non potest immittere cogitationem malam que sit peccatum que est mala voluntas. Et ideo bene dicit beda ꝙ dyabolus nõ est immissor malarum cogitationum idest malarum voluntatum quia non eas immittit proprie nisi ꝑ actionem vel causam voluntariam et sic apprehensio delectabilis generat malam voluntatem non tanꝙ causa necessaria sed tãꝙ occasio. immittit ergo dyabolus cogitationem mali per modum consulentis sicut angelus bonus immittit cogitationem boni et talis immissio proprie dicit̃ suggestio.

Quo fine debet terminari bellum demonum.

Duodecima ac vltima consideratione oportet iam fineꝫ ponere huic libro que tribus passibus mensurabitur. Primus erit de causa quare demones sunt in mundo. Secundus de cessatione sui belli et principatus. Tercius de eorum perpetua reclusione et punitione in inferno.

Quare demones sunt in mundo.

Rimꝰ passus est scire quare demones sunt in mundo. Ad quod breuiter respondetur ꝙ causa quare demones sunt in mundo est propter exercitiuꝫ bonorum et propter decorem vniuersi. consistit enim decor vniuersi in quadam difformitate rerum vt patet in sole luna et stellis patet etiam in deformitate elementoruꝫ volatilium. piscium. serpentium. brutoruꝫ et facierum hominum. patet etiam in diuersitate temporum et lucis ac tenebrarum. Similis questio fieri potest quare mali homines sunt in mundo cum tantum noceant bonis et patet causa quia omnis malus secunduꝫ Augustinum vel ideo viuit vt corrigat̃ vel vt per eum bonus exerceatur Jn quo decus relucet vniuersi. Unde ad propositum augu. in. xi. de ciuitate dei capitulo decimo octauo. dicit ꝙ deus non crearet vllum angelorum vel hominum quem malum esse futurum presciuisset nisi pariter nosset quibꝰ eos bonorum vsibus commodaret atqꝫ ita ordinem seculorum quasi pulcherrimum carmen ex quibusdam quasi antitetis honestaret. Et si queratur quid vocat augustinus antiteta dicitur ꝙ sunt quedam locutionis ornamenta que fiunt per contraria sicut loquitur apostolus. ij. Corinthi. vi. per gloriam et ignobilitatem per infamiam et bonam famam. Unde sicut in talibus varietatibus apparet decor. ita in vniuerso decor boni magis refulget ex ista punitiõne mali et bonitas angelorum ex malicia demonum.

De cessatione principatus et belli demonum contra genus humanum.

De bello demonum.

Secundus passus est de cessatōe belli demonum contra genus humanum. Cuȝ enim fuerit completꝰ numerus electorum et vniuersum suum cōpletum habuerit decoreȝ cessabit in finali iudicio cessabit omnis presidentia et principatꝰ demonum sic ꝙ non remanebit nisi principatus eternus ihesu xp̄i domini nostri. Vñ dicitur .i. Cor. xv. cum euacuauerit omnem principatum et potestatē et virtutem oporȝ autem illum regnare donec ponat omēs inimicos sub pedibus eius suꝑ quo dicit glo. dum durat mundus angeli angelis presunt demones demonibus homines hominibꝰ ad vtilitatem viuentium vel deceptionem sȝ omnibus colectis iam omnis prelatio cessabit quia necessaria non erit. Hanc autem p̄lationem dicitur xp̄s euacuare qꝛ suos oīs exaltabit in regno qui hic fuerunt humiles sicut ipse ex humilitate regnat. Principatū dicit maiores. potestatem minores. Virtutem dicit illos qui mirabilia faciunt vel fortes homines. sed tūc cessabit omnis creature prelatio in angelis et hominibꝰ. cessabit timor regnabit charitas. non erit inter presidentes et subditos vlla dissensio. Oportet autem illum .i. xp̄m regnare. tunc scȝ aperte interim auteȝ regnat occulte donec ponat inimicos suos scȝ demones et dāpnatos voluntarios vel coactos in futuro iudicio sub pedibus eius .i. sub plena subiectione vt ipsum hominem deum et regem omniū agnoscant. Et est sensus interim oportet regnum eius manifestari donec eum regnare fateantur omnes inimici eius. tunc enim impij cū regnare ipsa regni eius manifestatione confusi fatebuntur. nec est intelligendum ꝙ tūc xp̄s desinet regnare. quia li donec non facit exclusionem futuri regni. sicut Math. i. dicitur de ioseph et maria ꝙ nō cognoscebat eā donec peperit filium suum primogenitum. Et si queras quomō ergo angeli manebūt euacuato principatu: dic ꝙ manebunt ordines angelorum distincti q̄tum ad eminentiam glorie secunduȝ hierarchias et ordines et sic etiam demones manebunt distincti q̄tum ad magnitudinem pene secundum hierarchias et ordines vnde ceciderunt.

De reclusione perpetua demonum in inferno.

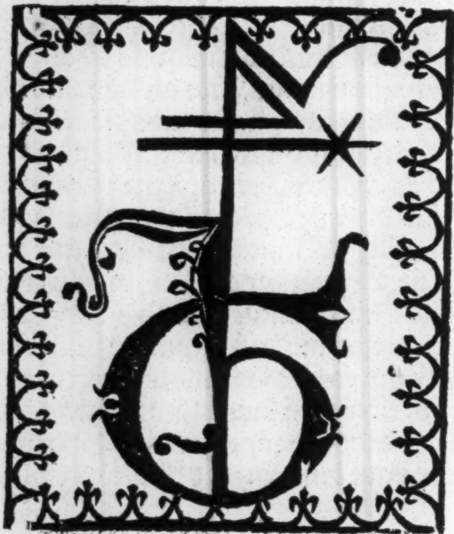
Tercius passus et vltimus est de reclusione perpetua demonū in inferno Vnde cessante bello demonum in facie iudicis magni domini nr̄i ihesu xp̄i audient demones vnacuȝ dānatis illaȝ terribilem sententiā Mat. xxv. Discedite a me maledicti in ignem eternum qui paratus est dyabolo et angelis eius. Et sequitur: ibunt hi in supplicium eternuȝ. Super quo verbo dicit glo. frustra ergo Orige. spondet liberationem post multos annos malis hominibus et ipsis demonibus. dixerat enim Origenes ꝙ post hanc sententiam ite maledicti in ignem eternum post multos dies .i. post mille annos visitandi et liberandi sunt sed hec ecclesia non recipit: dictum est enim ibūt impij in supplicium eternum. quod autem eternū est omni fine caret. Et sicut gaudium eternum ita et suppliciū. hec ex laterali glo. suꝑ illud ysa. xxiiij. Et cōgregabunt in ꝯgregationem vniꝰ fascis in lacū et claudent̄ ibi in carcerē nun q̄ ergo liberabunt̄ sed in momento in ictu oculi dabit̄ executiōi sn̄ia xp̄i Sic ergo subito data sn̄ia demones cū ꝯdēnatis detrudent̄ ꝑpetuo ignibus infernalibus. Vñ apo. xviij. Hoc impetu mittet̄ babylon et vltra iā nō inueniet̄. Et iterū apo. xx. diabolꝰ q̄ seducebat eos missꝰ ē i stagnū ignis et sulphuris vbi et bestia et pseudo ꝓphete cruciabunt̄ die ac nocte in scl'a scl'oꝝ Et sic demōes cū dānatis ibūt in ignē et̄nū sic angeli boni cū electis ibūt cū xp̄o rege seculoꝝ in vitā et̄nā quā nobis ꝯcedat iudex ille supmꝰ verꝰ deꝰ et hō ihs xp̄s saluator nr̄ alpha et o pricipiū et finis q̄ dedit mihi pauperculo et inutili seruo suo p̄ntem librū pricipiare et finire. Tibi ergo ihesu dulcissime q̄ dedisti noticiā fidei ill' quos tradituros an̄ mūdi initiū nosti. Tibi cuiꝰ magnitudo inꝯphē ibl'is cuiꝰ glia i extiabilis cuiꝰ iussio fortis. cuiꝰ dispositio iusta. cuiꝰ iudicia vera cuiꝰ clemētia suꝑ oīa oꝑa tua extenta: Tibi quē nemo nisi corde attīgit purgatꝰ quē nullus nisi opibꝰ inuenit ꝓbatꝰ cui nullꝰ adest nisi mēte et corpore castꝰ. Tibi q̄ es cecoruȝ oculus infirmantiū verissima salꝰ pes claudoꝝ. lingua mutorū. fortitudo oīm seculoꝝ Tibi qui es vite via salutis vita. et omniuȝ te postulantium inuictissima dextera. Tibi qui es diuicie pauperum consolatio tribulātiū. erector humiliuȝ et destructor extollētiū:

Liber.

Tibi a quo incrementum accepit iustus. sā
ctificatur perfect⁹ et coronatur in bono ope
re consumatus. Tibi qui odis iniquos dā
nas iniustos. deijcis elatos. et cōfundis su
perbos. Tibi qui das penitentibus veniaꝫ
peccato mortuis vitam nec abnegas te ro
gantibus misericordiam consuetaꝫ. Tibi q̄
peccatores non despicis sed delicta condē
nas non odis peccātes sed peccata detestas
non hominem sed scelera insectando consū
mis et non creaturam sed culpam extirpas:
Tibi cuius iusticiam iniquitas nostra com
mendat scelera nostra te iustuꝫ affirmant qꝛ
vnde iustus es inde iniustos odis. Unde
sanctus es. inde peccantes punis. Unde ve
rus es. inde mendaces condemnas. et vnde
mitis es. inde superbos detestas: Tibi qui
ab initio creaturam singulari misericordia
foues potentiali virtute regis ineffabili con
silio vel potestate disponis. Tibi qui contri
torum non despicis preces nec deprecantiuꝫ
te puro corde spernis clamores. Tibi q̄ fri
gidas mentes igni tui amoris incendis et
initium boni operis plerūqꝫ nobis nescien
tibus quibusdam occasionibus formas.
Tibi a quo initium est virtutum et augmē
tum ac perficitur incboatum. Tibi bone ihe
su qui es turris fortitudinis a facie inimici
sit honor et gloria bn̄dictio et gratiaꝝ actio
sine fine Amen.

Anno incarnatōis dn̄ice. M.cccclxxxvij.
die: xxij. mensis maij.

In the year of the Lord's Incarnation 1457, on the 22d day of the month of May.

Venice J. John De Colonia
A Venice printer of celebrity

The author of this work was Alphonsus Spina, a Franciscan, who composed it about 1439.

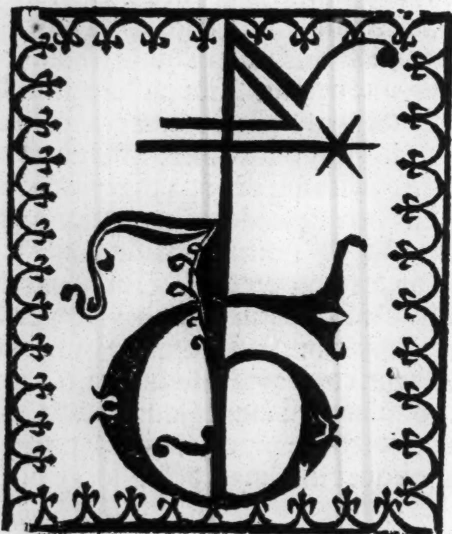
A copy of the edition of this work printed by Koberger at Nuremberg in 1485, was priced by J. Bohn in his Catalogue (1829) at £4-4-0: it is thus described —
"Spina (Alphonsi) Fortalicium Fidei, roy. folio very fine copy, calf, gilt edges, from the Meerman Library, 4l. 4s."

The Fortalice [i.e. Fortress] of the Faith" consists of 5 books: — (1) Concerning the Armature of all the Faithful, (2) Concerning the War of Heretics, (3) Concerning the War of Jews, (4) Concerning the War of Saracens [i.e. Mohammedans], & (5) Concerning the War of Dæmons.

Tibi a quo incrementum accepit iustus. sã
ctificatur perfect⁹ et coronatur in bono ope
re consumatus. Tibi qui odis iniquos dã
nas iniustos. deijcis elatos. et cõfundis su
perbos. Tibi qui das penitentibus veniaꝫ
peccato mortuis vitam nec abnegas te ro
gantibus misericordiam consuetaꝫ. Tibi q̃
peccatores non despicis sed delicta condẽ
nas non odis peccãtes sed peccata detestas
non hominem sed scelera insectando consũ
mis et non creaturam sed culpam extirpas:
Tibi cuius iusticiam iniquitas nostra com
mendat scelera nostra te iustuꝫ affirmant qꝛ
vnde iustus es inde iniustos odis: Unde
sanctus es. inde peccantes punis. Unde ve
rus es. inde mendaces condemnas. et vnde
mitis es. inde superbos detestas: Tibi qui
ab initio creaturam singulari misericordia
foues potentiali virtute regis ineffabili con
silio vel potestate disponis. Tibi qui contri
torum non despicis preces nec deprecantiuꝫ
te puro corde spernis clamores. Tibi q̃ fri
gidas mentes igni tui amoris incendis et
initium boni operis pleruq̃ꝫ nobis nescien
tibus quibusdam occasionibus formas.
Tibi a quo initium est virtutum et augmẽ
tum ac perficitur inchoatum. Tibi bone ihe
su qui es turris fortitudinis a facie inimici
sit honor et gloria bñdictio et gratiaꝝ actio
sine fine Amen.

Anno incarnatõis dñice. M.cccclxxxvij.
die: xxij. mensis maij.

In the year of the Lords Incarnation 1487, on the 22 day of the month of May.

Device of John de Colonia the Venice printer of celebrity

The author of this work was Alphonsus Spina, a Franciscan, who composed it about 1439.

A copy of the edition of this work printed by Koberger at Nuremberg in 1485, was priced by J. Bohn in his Catalogue (1829) at £4-4-0: it is thus described — "Spina (Alphonsi) Fortalicium Fidei, roy. folio, very fine copy, calf, gilt edges, from the Meerman Library, 4l. 4s."

"The Fortalice [i.e. Fortress] of the Faith" consists of 5 books:—(1) Concerning the Armature of all the Faithful, (2) Concerning the War of Heretics, (3) Concerning the War of Jews, (4) Concerning the War of Saracens [i.e. Mohammedans], & (5) Concerning the War of Dæmons.

